

श्रीरायचन्द्र जिनागमसंग्रहे

भगवत्सुधर्मस्वामिप्रणीत

श्रीमद्भगवतीसूत्र (व्याख्याप्रज्ञप्ति.)

मूल अने अनुवादसहित

पंचम अंग-तृतीय खंड

शतक ७-१५

प्रेरक-श्रीयुत पुंजाभाई हीराचंद.

अनुवादक अने संशोधक—

पंडित भगवानदास हरखचंद दोशी

गूजरात विद्यापीठ

अमदावाद.

Publisher Narhari Dwarkadas Parpli Mahamatra Gujarat Vidyapith, Ahmedabad.

Printer Ramchandra Yeau Shedge, at the Nirnay-sagar Press, 26-28, Kolbat Lane, Bombay.

સંપાદકીય નિવેદન.

જિનાગમપ્રકાશનની યોજનામાં ભગવતીસૂત્રના પ્રથમના વે ખંડો પ્રકાશિત થઈ ગયા છે, અને ત્યાર પછી લગભગ ચાર વર્ષે આ ત્રીજા ખંડ પ્રકાશિત થાય છે. પ્રથમના વે ખંડો મૂળ અને ટીકાના અનુવાદ સાથે પં. વેચરદાસ જીવરાજ દોશી પાસે સંશોધન કરાવી શ્રીયુત પંજાભાઈ હીરાચંદ દ્વારા સંસ્થાપિત જિનાગમપ્રકાશક સમાના માનદ કાર્યવાહક મહેતા મનસુખલાલ રવજીભાઈએ પ્રકાશિત કર્યા હતા, પરંતુ ત્યાર પછી પંડિત વેચરદાસ ગૂજરાત પુરાતત્ત્વમંદિરમાં નિયોજિત થવાથી અને મહેતા મનસુખલાલ રવજીભાઈ સદ્ગત થવાથી આ કાર્ય વંધ પડ્યું. ત્યાર પછી કેટલાક એક સમય ગયા બાદ શ્રીયુત પંજાભાઈ હીરાચંદે ગૂજરાત પુરાતત્ત્વમંદિરના આચાર્ય શ્રીજિનવિજયજી દ્વારા આ કામ મને સોંપ્યું. ઉપરના વચ્ચે ખંડોમા મૂળ અને ટીકા અનુવાદ સહિત હોવાથી અધિક વિસ્તાર અને ટાઈપોની વિવિધતા હોવાથી આગળ છપાવાની મુશ્કેલી હતી, તેમજ ટીકા અને ટીકાના અનુવાદની પણ વધુ ઉપયોગિતા જગાતી નહોતી, તેથી આ ત્રીજા ખંડમા માત્ર મૂળ અને તેનો અનુવાદ સાતમા શતકથી આરંભી પંદરમાં શતક સુધી આપવામાં આવેલ છે. મૂળ સૂત્રમાં જ્યાં જ્યાં વીજા સૂત્રોના પાઠોની ભલામણ કરેલી છે ત્યાં તે તે સ્થળે તે તે સૂત્રોના સ્થળોની પાના-પંક્તીવાર સૂચના કરવામાં આવી છે. એક સવિસ્તર વેપયાનુક્રમ આપવામાં આવ્યો છે, અને મૂળના અનુવાદને સ્પષ્ટ કરવા માટે સ્થળે સ્થળે ટિપ્પનો પણ આપવામાં આવ્યાં છે.

આ ગ્રન્થના સંશોધનમાં નીચેની પ્રતોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

ક. ભગવતીસૂત્ર મૂળ (ડહેલાના ઉપાશ્રયનો મંડાર) જુની અને પ્રાય: શુદ્ધ.

ખ. ભગવતીસૂત્ર સટીક (ડહેલાના ઉપાશ્રયનો મંડાર) અશુદ્ધ.

ગ. ભગવતીસૂત્ર સટીક (શાતિસાગરનો ઉપાશ્રય) નવી અને પ્રાય: શુદ્ધ.

ઘ. ભગવતીસૂત્ર સટીક (આગમોદયસમિતિ મુદ્રિત).

ઙ. ભગવતીસૂત્ર સટીક (વાયુધનપતસિંગજી પ્રકાશિત).

તે સિવાય મુનિમહારાજ શ્રીહંસવિજયજીના જ્ઞાનમંડારમાંથી ભગવતી મૂળની તાલપત્રની અપૂર્ણ પ્રત શતક ૧૩ થી મળી છે.

ઉપરની પ્રતોને અનુસરીને દશમા શતક સુધી આવશ્યક પાઠાન્તરો લેવામાં આવ્યા છે, પણ પાછલથી આચાર્ય શ્રીજિનવિજયજીની પ્રમાણે પાઠાન્તર ન લેતા મૂળ પાઠને સંશોધિત કરવામાં તે પ્રતિબોનો ઉપયોગ કરેલો છે.

અનુવાદ મૂળ પાઠને અનુસરીનેજ કરવામાં આવ્યો છે, અને તેને સ્પષ્ટ કરવા માટે વધારાના શબ્દો [] કોષ્ટકમાં આપેલા છે.

મૂળ પાઠમાં સૂત્રોનો વિભાગ નથી, પણ અહિં પ્રશ્ન અને ઉત્તરની એક સૂત્રમાં ગણના કરી સૂત્ર વિભાગ કરવામાં આવ્યો છે. અવાન્તર ને જુદા સૂત્ર તરીકે ન ગણતા તેજ સૂત્રમા તેની ગણના કરી લીધી છે. તે સિવાય જ્યાં પ્રશ્ન નથી, પરંતુ ચરિત્ર કે વર્ણનાત્મક ભાગ મા પણ સરલતાથી સમજવા યોગ્ય સૂત્રનો વિભાગ કર્યો છે. પ્રત્યેક ઉદ્દેશકમા સૂત્રના અંકો તેને પ્રારંભે મૂકવામાં આવ્યા છે અને તેનો પાદ પણ તેની નીચે તે સૂત્રનો એક મૂકી આપવામાં આવેલ છે.

વિષયવિભાગની સ્પષ્ટતા યોગ્યતા દરેક પાનાની પાલ ઉપર (માર્જિનમાં) વિષય અથવા પ્રશ્ન સૂચિત કરેલ છે.

આ પુસ્તક પૂર્ણ થયા પછી છેવટે તેની પ્રસ્તાવના તથા શબ્દકોશ આપવા ધારણા છે. ચોથા ખંડમાં આ ગ્રન્થ સમાપ્ત થશે.

આ પુસ્તકના સંશોધનમાં જે જે મહાશયોએ હસ્તલિખિત પ્રતો આપી સક્રિય સહાય કરી છે તે માટે તેઓનો કૃતજ્ઞતાપૂર્વક આભાર છું.

છેવટે આ ગ્રન્થના સંશોધનમા કે તેના અનુવાદમાં અજ્ઞાન અને પ્રમાદથી અશુદ્ધિ કે દોષો રહ્યા હોય તે માટે ક્ષમા યાચી સુઝાને સૂચિત કરવા પ્રાર્થના કરી વિરમું છું.

શ્રીજૈનવિદ્યાધિમંદિર
ચોતરવરોડ-અમદાવાદ
માગશર સુદિ પૂર્ણિમા.

ભગવાનદાસ દોશી.

विषयानुक्रम.

शतक ७ उद्देशक १. पृ० १-६.

जीव परभवमां जतां क्यारे आहारक अने क्यारे अनाहारक होय ?—लोक संस्थान.—भ्रमणोपासकने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया लागे ?—प्रतातिचार.—कर्मरहित जीवनी गति.—दु खी जीव दु खथी व्याप्त होय.—उपयोगरहित अनगारने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया ?—अनगारने सदोष पानभोजन.—निर्दोष पानभोजन.—क्षेत्रातिक्रान्तादि पानभोजन.—शस्त्रातीतादि पानभोजन.

शतक ७ उद्देशक २. पृ० ७-११.

हिंसातुं प्रत्याख्यान करनारने कदाच सुप्रत्याख्यान अने कदाच दुप्रत्याख्यान थाय.—शा हेतुथी दुप्रत्याख्यान थाय ?—शा हेतुथी सुप्रत्याख्यान थाय ?—प्रत्याख्यान.—मूलगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—देशमूलगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—उत्तरगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानना प्रकार.—देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानना प्रकार—शुं जीवो मूलगुणप्रत्याख्यानी छे वगेरे प्रश्न.—शुं नारको मूलगुणप्रत्याख्यानी छे वगेरे.—मूलगुणप्रत्याख्यानी वगेरेतुं अल्पबहुत्व.—पंचेन्द्रिय तिर्यचोतुं अल्पबहुत्व.—मनुष्यतुं अल्पबहुत्व.—जीवो सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी छे ? वगेरे प्रश्न.—नारक अने पंचेन्द्रिय तिर्यचो सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी.—सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी वगेरेतुं अल्पबहुत्व.—सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी वगेरे जीवो.—सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी वगेरेतुं अल्पबहुत्व.—जीवो सयत, असयत अने सयतासयत.—जीवो शुं प्रत्याख्यानी छे वगेरे.—प्रत्याख्यानी वगेरेतुं अल्पबहुत्व.—जीवो शाश्वत के अशाश्वत ?—नारको शाश्वत के अशाश्वत ?

शतक ७ उद्देशक ३. पृ० १२-१५.

वनस्पतिकाया क्यारे अल्पाहारी अने क्यारे महाहारी होय ?—ग्रीष्ममां अल्पाहारी छता पुष्पित अने फलित केम होय ?—मूल, कन्द अने बीज पोतपोताना जीवथी व्याप्त छे ?—वनस्पति शी रीते आहार करे ? अनन्तजीव वनस्पति शी रीते आहार करे ?—कृष्णलेइयावाळो नारक अल्पकर्मवाळो अने नीललेइयावाळो नारक महाकर्मवाळो होय ?—नीललेइयावाळो महाकर्मवाळो अने कापोतलेइयावाळो अल्पकर्मवाळो होय ?—वेदना ते निर्जरा नथी.—नारकोने वेदना ते निर्जरा नथी.—जे वेद्युं ते निर्जर्युं नथी—जेने वेदे छे तेने निर्जरतो नथी.—जेने वेदछे तेने निर्जरशे नहि.—जे वेदनानो समय छे ते निर्जरानो समय नथी.—नारकोने वेदना अने निर्जरानो समय भिन्न छे.—नारको शाश्वत अने अशाश्वत छे.

शतक ७ उद्देशक ४. पृ० १६.

जीवोना प्रकार.—सप्रह गाथा.

शतक ७ उद्देशक ५. पृ० १७.

खेचर जीवोना योनिसंप्रह.

शतक ७ उद्देशक ६. पृ० १८-२२.

नारकायुपनो बन्ध.—नारकायुपनुं वेदन.—नारकोमा महावेदनानु वेदनुं.—असुरकुमारमा महावेदनानुं वेदन.—पृथिवीकायिकमा विविध वेदनानुं वेदन.—आयुपनो बन्ध.—कर्कशवेदनीय कर्म.—कर्कशवेदनीय कर्मना हेतुओ—नारकोने कर्कशवेदनीय कर्म.—अकर्कश वेदनीय कर्म.—अकर्कशवेदनीय कर्मना हेतुओ.—नारकोने अकर्कशवेदनीय कर्म वंघाय छे ?—सातावेदनीय कर्म.—सातावेदनीय कर्मना हेतुओ.—असातावेदनीय कर्म.—असातावेदनीय कर्मना हेतुओ.—जंबूद्वीपना भारतवर्षमा आ अवसर्पिणीमा दुपमाहु पमा कालने विपे आकारभावप्रत्यवतार—हाहाभूतकाल—भयकर वात.—मलिन दिशाओ—अधिक शीत अने ताप.—अरसविरसादि मेघो.—ग्रामादिमा रहेला मनुष्य, पशु, पक्षिओनो नाश.—वनस्पतिओनो नाश.—पर्वतादिनो नाश.—भूमिनुं स्वरूप.—मनुष्यनो आकारभावप्रत्यवतार—मनुष्यनो आहार—ते मनुष्यो मरीने क्या जशे ?—ते सिंहादि मरीने क्या जशे ?—कागडा वगेरे मरीने क्या जशे ?

शतक ७ उद्देशक ७. पृ० २३-२६.

सृष्ट अनगारने क्रिया—ऐर्यापथिकी क्रिया लागवानु कारण.—काम रूपी के अरूपी ?—सचित के अचित ?—जीव के अजीव ?—जीवोने काम होय के अजीवोने होय ?—भोगो रूपी के अरूपी ?—भोगो सचित के अचित ?—भोगो जीव के अजीव ?—भोगो जीवोने होय के अजीवोने होय ?—भोगोना प्रकार—कामभोगना प्रकार—जीवो कामी के भोगी ?—नारको कामी के भोगी होय ?—पृथिवीकाय, वेद्मिन्द्रिय, तेह्मिन्द्रिय अने अउरिन्द्रिय

जीवो कानी के भोगी होय ?—अल्पबहुल —छद्म मनुष्य.—धर्मोपनिषद्गानी.—परमावधिज्ञानी.—केवलज्ञानी.—असंख्य जीवो अकामपूर्वक वेदना वेदे ?—समर्थ छता अनाम वेदना वेदे ?—समर्थ छता पण अनामपूर्वक वेदना केम वेदे ?—समर्थ तीर्थेच्छापूर्वक वेदना वेदे ?—समर्थ तीर्थेच्छापूर्वक वेदनाने केम वेदे ?

शतक ७ उद्देशक ८. पृ० २७-२८.

छद्म मनुष्य केवल सयम वेदे सिद्ध धयो ?—हन्नि धने कुंभुने जीव गमान छे ?—पापकर्म दु नरूप छे ?—दुगसंज्ञाओ,—नारकोने दय प्रसारनी वेदना.—हाथी धने कुंभुने समान वप्रत्याख्यान किया.—आपाकर्म बाह्य करनार नाथुं बाधे ?

शतक ७ उद्देशक ९. पृ० २९-३५.

असुरत साधु बहारा पुद्गलोने ग्रहण कया गिवाय एकचण्वाळुं एक रूप विद्वेवा ममधे छे ?—महाशिलाकंटक संग्राम.—महाशिलाकंटक धायी कहेवाय छे ?—महाशिलाकंटकमा केटला छार माणतोनी सहार बयो ?—मरीने तेओ क्या उप्पत बया ?—रवमुशल संग्राम.—कोनी जय धने कोनी पराजय ?—रवमुशल संग्राम धायी कहेवाय छे ?—मनुष्योनी संहार.—तेओ मरीने क्या उप्पत बया ?—शु बुद्धमा हणाएला सयं जाय ?—ते बात मिथ्या छे.—नागनी पाँत्र बरण.—तेनी रवमुशल संग्राममा जानी तयारी.—बरणनी धमिग्रह.—युद्धमा बरणने मरन प्रहार.—बरणनुं बुद्धमाधी पाछा फरतुं.—तेनुं नवैप्राणातिपातादिविरमण.—गंधोदक तथा पुष्पशृष्टि.—बरण मरीने क्या गयो ?—बरण देवलोकी च्यवी मोले जरो.—बरणनो मित्र मरीने क्या गयो ?—बरणनो मित्र त्यागी क्या जरो ?

शतक ७ उद्देशक १०. पृ० ३६-४०.

अन्यतीर्थिको —पंचास्तिकाय विषे सदेह —गौतमने प्रश्न —गौतमनो उत्तर.—कालोदारीनुं आगमन.—कालोदायिना प्रश्नो.—पुद्गलास्तिकायने विषे कर्म लागे ?—पापकर्म अशुभनिपाकसहित होय ?—पापकर्मो अशुभनिपाकसंयुक्त केम होय ?—कल्याण कर्मो कल्याणफलसंयुक्त होय.—कल्याण कर्मो कल्याण निपाकफलसहित केम होय ?—अस्तिनायनो समारंभ करनार वे पुष्पमा कोण महाकर्मवालो होय ?—अचित्त पुद्गलो प्रज्ञा करे ?—कया पुद्गलो प्रकाश करे ?

शतक ८ उद्देशक १. पृ० ४१-५५.

पुद्गलनो परिणाम.—प्रयोगपरिणत पुद्गलो —प्रथमदंडक—एकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो —चायत् पंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो.—नैरयिकप्रयोगपरिणत —तिर्यंचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत.—जलचरादिप्रयोगपरिणत.—मनुष्यप्रयोगपरिणत.—देवप्रयोगपरिणत.—भवनवासी, व्यन्तर, ज्योतिषिक धने वैमानिकप्रयोगपरिणत.—द्वितीयदंडक—सूक्ष्मपृथिवीकायिकादिप्रयोगपरिणत.—त्रैश्वन्यादिप्रयोगपरिणत.—रत्नप्रभादिनैरयिकप्रयोगपरिणत.—समूहचमजलचरादिप्रयोगपरिणत.—समूहचममनुष्यादिप्रयोगपरिणत —असुरकुमारादिप्रयोगपरिणत —सर्वांशसिद्धदेवप्रयोगपरिणत —तृतीयदंडक—सूक्ष्मपृथिवीकायिकादिप्रयोगपरिणत —रत्नप्रभादिनैरयिकप्रयोगपरिणत —जलचरादि तिर्यंचप्रयोगपरिणत —मनुष्यप्रयोगपरिणत.—असुरकुमारादिदेवप्रयोगपरिणत —चतुर्थदंडक.—पंचम दंडक—पट्ट दंडक—सप्तम दंडक—अष्टम दंडक—नवम दंडक.—मिश्रपरिणत पुद्गलो.—मिश्रपरिणत पुद्गलोने विषे नव दंडक —विषमप्रपरिणत पुद्गलो —एकद्रव्यपरिणाम—मन प्रयोगादिपरिणत —आरंभसत्तमन प्रयोगादिपरिणत —आरंभमनुपागन.प्रयोगादिपरिणत.—मत्तवाकप्रयोगादिपरिणत.—आहारिकादिकायप्रयोगपरिणत —आहारिकाकायप्रयोगपरिणत —आहारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत —वैक्यशरीरकायप्रयोगपरिणत.—वैक्यमिश्रकायप्रयोगपरिणत —आहार रुणरीरकायप्रयोगपरिणत —आहारकमिश्रकायप्रयोगपरिणत.—द्रामणरीरकायप्रयोगपरिणत.—मिश्रपरिणत.—सत्तम.नोमिश्रपरिणत.—निष्कामपरिणत—पण, गन्ध, रस धने सर्शपरिणत —संस्थानपरिणत.—त्रे द्रव्योने परिणाम—मन प्रयोगादिपरिणत.—मिश्रपरिणत वे द्रव्यो.—निष्कामपरिणत वे द्रव्यो.—त्रण द्रव्योने परिणाम—मन प्रयोगादिपरिणत त्रण द्रव्यो.—चार द्रव्योने परिणाम—मन.प्रयोगादिपरिणत चार द्रव्यो.—पांच, छ, चावत् अनन्त द्रव्योने परिणाम.—अल्पबहुल.

शतक ८ उद्देशक २. पृ० ५६-७६.

आशीविप —जातिआशीविप.—शुद्धिआशीविपना विपनो विषय —महृत्वाशीविपना विपनो विषय.—उरगना विषनो विषय —मनुष्यजातिआशीविपना विपनो विषय.—कर्मोशीविप —गर्भजपंचेन्द्रियतिर्यंचकर्माशीविप.—गर्भजमनुष्यकर्माशीविप —भवनवासीकर्माशीविप —अपर्याप्तदेवकर्माशीविप —वानव्यन्तर, वैमानिक, कलपोपक, चावत् महद्वारदेवलोकवर्त्यन्तकर्माशीविप —अपर्याप्तमौघर्मोदिदेवो कर्माशीविप —छद्म दस स्थानकोने न जाणे.—ज्ञानना प्रकार —आमिनिबोधिज्ञानना प्रकार.—मतिअज्ञान —अवग्रह —श्रुतअज्ञान —विमंगज्ञान.—ज्ञानी धने अज्ञानी —नैरयिको, असुरकुमारो, पृथिविकायिक, वेद्विन्द्रिय, वेद्विन्द्रिय, चउरिन्द्रिय, पंचेन्द्रिय तिर्यंचो धने मनुष्यो ज्ञानी के अज्ञानी ?—ज्ञानव्यन्तर, ज्योतिषिको धने वैमानिको ज्ञानी के अज्ञानी ?—सिद्धो ज्ञानी के अज्ञानी ?—निरयगतिक, निर्यंचगतिक, मनुष्यगतिक, सिद्धगतिक, सेन्द्रिय, एकेन्द्रियादि, अनिन्द्रिय, साराधिक, पृथिवीकायिकादि, धनकायिक, कायरहित, सूक्ष्म जीवो, वादर जीवो, पर्याप्त जीवो, पर्याप्त नैरयिकादि, पर्याप्त पंचेन्द्रिय तिर्यंचयोनिक, पर्याप्त मनुष्यो, अपर्याप्त जीवो, अपर्याप्तनैरयिकादि, अपर्याप्त पृथिवीकायिकादि, अपर्याप्त वेद्विन्द्रियादि, अपर्याप्त मनुष्य, अपर्याप्त वानव्यन्तर, ज्योतिषिक, वैमानिक, नोपर्याप्तनोअपर्याप्त जीवो, निरयमवस्थ, तिर्यंचमवस्थ, मनुष्यमवस्थ, देवमवस्थ, अमवस्थ, भवसिद्धिक, अमवस्थिद्धिक, नोभवमिद्धिकनोअभवमिद्धिक, सज्ञी जीवो, असज्ञी जीवो धने नोसज्ञीनोअसज्ञी जीवो ज्ञानी के अज्ञानी होय ?—लव्जिना प्रकार —ज्ञानलव्जि —अज्ञानलव्जि —दर्शनलव्जि —चारित्र्यलव्जि.—चारित्र्याचारित्र्यलव्जि —वीर्यलव्जि —इन्द्रियलव्जि —ज्ञानलव्जिगाला ज्ञानी के अज्ञानी होय ?—ज्ञानलव्जिरहित —आमिनिबोधिकज्ञानलव्जि.—आमिनिबोधिकलव्जिरहित.—अवधिज्ञानलव्जिक जीवो.—अवधिज्ञानलव्जिरहित —मन पर्यवज्ञानलव्जिक.—मन पर्यवज्ञानलव्जिरहित —केवलज्ञानलव्जिक —केवलज्ञानलव्जिरहित.—अज्ञानलव्जिक.—अज्ञानलव्जिरहित —मलज्ञान धने श्रुताज्ञानलव्जिरहित —विमंगज्ञानलव्जिक धने विमंगज्ञानलव्जिरहित —दर्शनलव्जिक.—दर्शनलव्जिरहित.—मिथ्यादर्शनलव्जिक.—मिथ्यादर्शनलव्जिक.—चारित्र्यलव्जिक.—सामायािकादिचारित्र्यलव्जिक धने अलव्जिक.—चारित्र्याचारित्र्यलव्जिक धने अल-

બિંધક.—દાનાદિલબ્ધિક અને અલબ્ધિક.—બાલવીર્ય, પંડિતવીર્ય અને બાલપંડિતવીર્યલબ્ધિક અને અલબ્ધિક.—ઇન્દ્રિયલબ્ધિક અને અલબ્ધિક.—શ્રોત્ર-
ન્દ્રિયાદિલબ્ધિક અને અલબ્ધિક.—સાક્ષારુપયોગવાળા.—આભિનિવોધિકાદિસાક્ષારુપયોગવાળા.—મતિઅજ્ઞાનાદિસાક્ષારુપયોગવાળા જીવો.—અનાકારોપ-
યોગવાળા જીવો.—સયોગી જીવો.—સલેશ્ય જીવો.—ઘૃણાદિલેશ્યાવાળા.—સકપાયી જીવો.—અકપાયી જીવો.—વેદસહિત અને વેદરહિત જીવો.—આહારક
જીવો.—અનાહારક.—આભિનિવોધિક જ્ઞાનનો વિષય.—શ્રુતજ્ઞાનનો વિષય.—અવધિજ્ઞાનનો વિષય.—મન પર્યવજ્ઞાનનો વિષય.—કેવલજ્ઞાનનો વિષય.—
મતિઅજ્ઞાનનો વિષય.—શ્રુતઅજ્ઞાનનો વિષય.—વિભગજ્ઞાનનો વિષય.—જ્ઞાની જ્ઞાનીપણે કયા સુધી રહે ?—આભિનિવોધિકાદિ દશનો સ્થિતિકાલ.—આભિનિ-
વોધિક જ્ઞાનના પર્યાયો.—શ્રુતજ્ઞાનાદિના પર્યાયો.—વિભગજ્ઞાનના પર્યાયો.—પાંચ જ્ઞાનના પર્યાયોનું અલ્પવહુલ.—મત્સ્યાદિ ત્રણ અજ્ઞાનોના પર્યાયોનું અલ્પવહુલ.
—પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાનના પર્યાયોનું અલ્પવહુલ.

શતક ૮ ઉદ્દેશક ૩. પૃ. ૭૭-૭૮.

શૂક્ષ્ણા પ્રકાર.—સંસ્થાતજીવી વૃક્ષ.—અસંસ્થાતજીવી વૃક્ષ.—અનન્તજીવી વૃક્ષ.—કોઈ જીવના જે, ત્રણ કે સંસ્થાત ઘંડ કયાં
હોય તો તેની વચ્ચેનો ભાગ જીવપ્રદેશથી સ્પૃષ્ટ હોય ?—જીવપ્રદેશોને શાસ્ત્રાદિથી પીડા થાય ?—પૃથિવીઓ.

શતક ૮ ઉદ્દેશક ૪. પૃ. ૭૯.

પાંચ ક્રિયાઓ.

શતક ૮ ઉદ્દેશક ૫. પૃ. ૮૦-૮૩.

આજીવિકના પ્રશ્નો—જેણે સામાયિક કરેલું છે એવા શ્રાવકના માટ-પાત્રાદિ વસ્તુ કોઈ અપહરણ કરે તો તે માઢને શોધે કે અમાઢને શોધે ?—અપહૃત
માઢ અમાઢ થાય તો તે પોતાના માઢને શોધે છે એમ કેમ કહેવાય ?—મમલભાવનું પ્રત્યાલ્યાન કરું નથી માટે એમ કહેવાય.—પ્રમાણે કોઈ તેની સ્ત્રીને
સેવે તો તે સ્ત્રીને સેવે છે કે અસ્ત્રીને સેવે છે ?—પ્રત્યાલ્યાનથી સ્ત્રી તે અસ્ત્રી થાય ?—જો એમ થાય તો તેની સ્ત્રીને સેવે છે એમ કેમ કહેવાય ?—પ્રેમવચન
અવિચ્છિદ છે માટે એમ કહેવાય ?—શ્રાવક સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાલ્યાન કેવી રીતે કરે ?—અતીતકાલસંબન્ધી પ્રાણાતિપાતના પ્રતિક્રમણના ભાગા.—
વર્તમાન પ્રાણાતિપાતના સવરસવન્ધે ભાગા.—અનાગત પ્રાણાતિપાતના પ્રત્યાલ્યાન સવન્ધે ભાગા.—સ્થૂલ મૃપાવાદનું પ્રત્યાલ્યાન અને તેના ભાગા.—યાવત્
સ્થૂલ પરિપ્રહના ભાગા.—આજીવિકનો સિદ્ધાન્ત —આજીવિકના વાર શ્રમણોપાસકો.—શ્રાવકોને વર્જ્ય પંદર કર્માદાનો.—દેવલોક.

શતક ૮ ઉદ્દેશક ૬. પૃ. ૮૪-૮૮.

સંયતને નિર્દોષ અજ્ઞાનાદિથી પ્રતિલાભતા શું ફલ થાય ?—એકાન્ત નિર્જરા થાય.—સદોષ અજ્ઞાનાદિથી પ્રતિલાભતા શું ફલ થાય ?—ઘણી નિર્જરા અને
અલ્પ પાપકર્મનો બન્ધ થાય.—અસયતને આહારથી પ્રતિલાભતા શું ફલ થાય ?—એકાન્ત પાપકર્મ થાય —નિર્મન્યને જે પિંડ પ્રહણ કરવા માટે ઉપનિમન્ત્રણ-
ત્રણ પિંડ, યાવત્ દશ પિંડનું ઉપનિમન્ત્રણ.—જે પાત્રનું ઉપનિમન્ત્રણ.—આરાધક અને વિરાધક—(આલોચના જેની પાસે કરવાની હોય તે) સ્થવિરો મૂક થાય —
(આલોચના કરનાર) નિર્મન્ય મૂક થાય.—પછી સ્થવિરો કાઢ કરે.—નિર્મન્ય કાઢ કરે—સપ્રાપ્ત નિર્મન્યના ચાર આલાપક.—નિહારભૂમિ કે વિહારભૂમિ
તરફ જતા (નિર્મન્ય).—પ્રામાણ્યપ્રાપ્ત વિહાર કરતા (નિર્મન્ય).—આરાધક નિર્મન્યની.—આરાધક હોવાનું કારણ.—બલતા વીપકમા શું બહે છે ?—ઉચોતિ
બહે છે.—બલતા ધરમા શું બહે છે ?—ઉચોતિ બહે છે —પરના એક ઔદારિક શરીરને આશ્રયી જીવને ક્રિયા.—નારકને ક્રિયા.—અશુરકુમારને ક્રિયા —
એક જીવની ઔદારિક શરીરને આશ્રયી ક્રિયા.—નૈરયિક જીવોની એક ઔદારિક શરીરને આશ્રયી ક્રિયા.—નૈરયિકાદિને ક્રિયા.—જીવોને ઔદારિક શરીરોને
આશ્રયી ક્રિયા.—નૈરયિકોને ક્રિયા.—જીવને વૈક્રિયશરીરને આશ્રયી ક્રિયા.—નૈરયિકને વૈક્રિય શરીરને આશ્રયી ક્રિયા.—મનુષ્યને જીવ પેટે ક્રિયાઓ
હોય.—વૈમાનિકોને કર્મણ શરીરોને આશ્રયી ક્રિયાઓ.

શતક ૮ ઉદ્દેશક ૭. પૃ. ૮૯-૯૨.

અન્યતીર્થિકો અને સ્થવિરોનો સવાદ.—અન્યતીર્થિકોએ સ્થવિરોને કહ્યું કે તમે અસયત અને એકાન્ત બાલ છો —સ્થવિરો પૂછે છે કે અને શાથી
અસયત અને બાલ છીએ ?—અન્યતીર્થિકો ત્રિવિધે ત્રિવિધે અસયત હોવાનું કારણ કહે છે અને સ્થવિરો તેનો ઉત્તર આપે છે—ઇત્યાદિ.

શતક ૮ ઉદ્દેશક ૮. પૃ. ૯૩-૧૦૦.

શુદ્ધપ્રલયનીક.—ગતિપ્રલયનીક —સમૂહપ્રલયનીક.—અનુકંપપ્રલયનીક —શ્રુતપ્રલયનીક.—ભાવપ્રલયનીક.—વ્યવહાર.—વ્યવહારનું ફલ.—ઘેર્યાપયિક
અને સાપરાયિકવન્ધ.—ઘેર્યાપયિકવન્ધના સ્વામી —ઘેર્યાપયિક કર્મ વેદરહિત જીવ વાધે.—છીપશ્વાત્ક્રતાદિ જીવ વાધે.—ઘેર્યાપયિક કર્મસવન્ધે
ભાગા.—ઘેર્યાપયિક કર્મસવન્ધે સાદિ સપર્યવસિતાદિ મંગ —‘ઘેર્યાપયિક કર્મ શુ દેશથી દેશને વાધે’ ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—ઉત્તર—સર્વથી સર્વને વાધે છે —
સાપરાયિક કર્મવન્ધના સ્વામી —છી વગેરે વાધે —છીપશ્વાત્ક્રતાદિ વાધે.—સાપરાયિક કર્મ વાધ્યુ, વાધે છે અને વાધજે તે સવન્ધે ભાગા.—સાદિસપર્ય-
વસિતાદિ ભાગા.—(સાપરાયિક કર્મ) દેશથી દેશને વાધે ?—કર્મપ્રકૃતિઓ.—પરિપદો —પરિપદોનો કર્મપ્રકૃતિઓમાં સમવતાર.—વેદનીય કર્મમાં
સમવતાર.—દર્શનમોહનીય કર્મમાં સમવતાર.—ચારિત્રમોહનીય કર્મમાં સમવતાર —અન્તરાય કર્મમાં સમવતાર —સસવિધકર્મવન્ધકને પરિપદો.—અટ-
વિવર્તકર્મવન્ધકને પરિપદો.—પદ્ધિવિધકર્મવન્ધકને પરિપદો —એકવિધવન્ધક વીતરાગ છદ્મસ્થને પરિપદો.—એકવિધવન્ધક સયોગિકેવલીને પરિપદો.—કર્મ-
મન્ધરહિત અયોગિકેવલીને પરિપદો —જંઘૂદ્ધીપમા સૂર્ય દૂર છતા પાસે કેમ દેખાય છે ?—સૂર્યો સર્વત્ર ઝંચાદમા સરસા છે ?—તેજના પ્રતિષ્ઠાતથી દૂર છતા
પાસે દેખાય છે.—તેજના અભિતાપથી પાસે છતા દૂર દેખાય છે.—અતીત ક્ષેત્ર પ્રતિ જાય છે ? ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—અતીત ક્ષેત્રને પ્રકાશે છે ? ઇત્યાદિ પ્રશ્ન-
વર્તમાન ક્ષેત્રને પ્રકાશે છે.—સ્પૃષ્ટ ક્ષેત્રને પ્રકાશિત કરે છે —અતીત ક્ષેત્રને ઉદ્ઘોષિત કરે છે ? ઇત્યાદિ.—સૂર્યની ક્રિયા વર્તમાન ક્ષેત્રમા કરાય છે —
સૂર્ય સ્પૃષ્ટ ક્રિયાને કરે છે.—કેટલું ક્ષેત્ર ઝંચે તપાવે છે ?—મનુષ્યોત્તર પર્વતની અદરના ચન્દ્રાદિ દેવો શુ ઊર્ધ્વ લોકમા ઉત્પન્ન થયેલા છે ?—મનુષ્યોત્તર
પર્વતની બહારના ચન્દ્રાદિ દેવો ઊર્ધ્વ લોકમા ઉત્પન્ન થયેલા છે ?—ઇન્દ્રસ્થાન કેટલા કાલસુધી ઉપપાતવિરહિત છે ?

शतक ८ उद्देशक ९. पृ० १०१-११७.

घन्ध.—विषसावन्ध.—अनादि विषसावन्ध.—धर्मास्तिकायनो अनादि विषसावन्ध.—अनादि विषसावन्धनो काळ.—सादि विषसावन्ध.
 घन्धनप्रत्ययिकघन्ध —भाजनप्रत्ययिकघन्ध.—परिणामप्रत्ययिकघन्ध.—प्रयोगघन्ध —आलापनघन्ध.—आलीनघन्ध.—छेपणाघन्ध.—उच्चयघन्ध.—
 समुच्चयघन्ध.—संहननघन्ध.—देशसंहननघन्ध.—सर्वसंहननघन्ध.—शरीरघन्ध —पूर्वप्रयोगप्रत्ययिकघन्ध.—प्रत्युत्पन्नप्रयोगप्रत्ययिकघन्ध.—शरीरप्रयोगघ-
 न्ध.—औदारिकशरीरप्रयोगघन्ध.—एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगघन्ध.—औदारिकशरीरप्रयोगघन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ?—एकेन्द्रिय-
 औदारिकशरीरप्रयोगघन्ध.—पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगघन्ध.—मनुष्यऔदारिकशरीरप्रयोगघन्ध —औदारिकशरीरप्रयोगघन्ध देश के सर्वघन्ध छे ?—
 एकेन्द्रियऔदारिकप्रयोगघन्ध.—मनुष्यऔदारिकशरीरप्रयोगघन्ध.—औदारिकशरीरप्रयोगघन्धनो काळ —एकेन्द्रिय.—पृथिवीकायिक.—औदारिक शरीर-
 घन्धना अन्तरनो काळ —एकेन्द्रिय.—पृथिवीकायिक एकेन्द्रिय.—पंचेन्द्रिय तिर्यचना औदारिकशरीरघन्धनुं अन्तर.—एकेन्द्रियऔदारिक शरीरना
 प्रयोगघन्धनुं अन्तर.—पृथिवीकायिकऔदारिकशरीरघन्धनुं अन्तर.—औदारिक शरीरना सर्वघन्धक, देशघन्धक अने अघन्धकनुं अल्पवहुल —वैक्रिय-
 शरीरप्रयोगघन्ध.—वायुकायिकएकेन्द्रियशरीरप्रयोगघन्ध के तेथी भिन्न एकेन्द्रियशरीरप्रयोगघन्ध ?—वैक्रियशरीरप्रयोगघन्ध कया कर्मना उदयथी थाय
 छे ?—वायुकायिकवैक्रियशरीरप्रयोगघन्ध.—नैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगघन्ध —तिर्यचयोनिर्वैक्रियशरीरप्रयोगघन्ध —देशघन्ध अने सर्वघन्ध —वैक्रियशरी-
 रप्रयोगघन्धकाळ.—वायुकायिकवैक्रियशरीरप्रयोगघन्धनो काळ —रत्नप्रभानैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगघन्धकाळ —वैक्रियशरीरप्रयोगघन्धनुं अन्तर —वायुका-
 यिक वैक्रियशरीरप्रयोगघन्धान्तर.—तिर्यचपंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगघन्धनुं अन्तर.—वायुकायिक वैक्रियशरीरप्रयोगघन्धनुं अन्तर —रत्नप्रभानारक वैक्रिय-
 शरीरप्रयोगघन्धनुं अन्तर —अशुरकुमार, नागकुमार, यावत्—सहस्रार देवो.—आनतदेववैक्रियशरीरप्रयोगघन्धनुं अन्तर.—प्रैवेयकल्पातीत.—अनुत्तरौ-
 पपातिक.—अल्पवहुल.—आहारकशरीरप्रयोगघन्ध —आहारकशरीरप्रयोगघन्ध मनुष्य के ते शिवाय वीजाने होय ?—आहारकशरीरप्रयोगघन्ध कया
 कर्मना उदयथी होय ?—देशघन्ध अने सर्वघन्ध —आहारकशरीरप्रयोगघन्धनो काळ —अन्तर.—देशघन्धक, सर्वघन्धक अने अघन्धकनुं अल्पवहुल.—
 तैजसशरीरप्रयोगघन्ध —एकेन्द्रिय, यावत् पर्याप्त सर्वोपसिद्ध —तैजसशरीरप्रयोगघन्ध कया कर्मना उदयथी थाय ?—देशघन्ध के सर्वघन्ध ?—सर्वघन्ध
 नथी.—तैजसशरीरप्रयोगघन्धनो काळ —तैजसशरीरप्रयोगघन्धनुं अन्तर.—कामेणशरीरप्रयोगघन्ध.—ज्ञानावरणीय कामेणशरीरप्रयोगघन्ध कया कर्मना
 उदयथी थाय छे ?—दशनावरणीय कामेणशरीरप्रयोगघन्ध —सातावेदनीय.—असातावेदनीय —मोहनीय.—नारकायुप —तिर्यचयोनिर्वायुप.—मनुष्या-
 युप —देवायुप —शुभनाम —अशुभनाम —उच्चगोत्र —नीचगोत्र —अन्तराय.—ज्ञानावरणीयनो देशघन्ध के सर्वघन्ध ?—ज्ञानावरणीय कामेणशरीर-
 प्रयोगघन्धनो काळ —ज्ञानावरणीय कामेणशरीरप्रयोगघन्धनुं अन्तर.—देशघन्धक अने अघन्धकनुं अल्पवहुल —आयुपकर्मना देशघन्धक अने अघन्धक-
 जीवोनुं अल्पवहुल.—औदारिकशरीरना सर्वघन्ध साथे वैक्रियशरीरघन्धनो संवन्ध —आहारक शरीरघन्धनो संवन्ध —तैजसशरीरनो संवन्ध.—देश-
 घन्धक के सर्वघन्धक ?—कामेणशरीरनो संवन्ध.—औदारिक शरीरना देशघन्ध साथे वैक्रिय शरीरनो संवन्ध —वैक्रिय शरीरना सर्वघन्ध साथे औदारिक
 शरीरनो संवन्ध.—देशघन्ध साथे औदारिक शरीरघन्धनो संवन्ध.—आहारक शरीरना सर्वघन्ध साथे औदारिक शरीरघन्धनो संवन्ध.—आहारक
 शरीरना देशघन्ध साथे औदारिक शरीरनो संवन्ध —तैजस शरीरना देशघन्धक साथे औदारिक शरीरनो संवन्ध.—औदारिक शरीरनो देशघन्धक के
 सर्वघन्धक ?—वैक्रियशरीरनो घन्धक के अघन्धक ?—कामेणशरीरनो घन्धक के अघन्धक ?—देशघन्धक के सर्वघन्धक ?—कामेण शरीरना देशघन्धक
 साथे औदारिक शरीरघन्धकनो संवन्ध —शरीरना देशघन्धक, सर्वघन्धक अने अघन्धकनुं अल्पवहुल.

शतक ८ उद्देशक १०. पृ० ११८-१२४.

‘शील ज धेय छे’ इत्यादि अन्यतीर्थिकोनुं मन्तव्य —‘शीलसंपन्न छे पण श्रुतसंपन्न नथी’ इत्यादि चतुर्भंगी.—देशाराधक, देशविराधक, सर्वाराधक
 अने सर्वविराधक.—आराधनाना प्रभार.—ज्ञानाराधना.—दर्शनाराधना —उत्कृष्ट ज्ञानाराधना अने उत्कृष्ट दर्शनाराधनानो संवन्ध —उत्कृष्ट दर्शनाराधना
 अने उत्कृष्ट चारित्राराधनानो संवन्ध —उत्कृष्ट ज्ञानाराधक केटला भव पछी मोक्षे जाय ?—उत्कृष्ट दर्शनाराधक क्यारे मोक्षे जाय ?—उत्कृष्ट चारित्राराधक
 मोक्षे क्यारे जाय ?—ज्ञाननी मध्यमाराधना आराधक मोक्षे क्यारे जाय ?—दर्शन अने चारित्रानी मध्यमाराधनानो आराधक मोक्षे क्यारे जाय ?—ज्ञाननी
 जघन्य आराधनानो आराधक क्यारे मोक्षे जाय ?—ए प्रमाणे दर्शनाराधना अने चारित्राराधना.—पुद्गलपरिणामना प्रकार.—वर्णपरिणाम, गन्धपरिणाम,
 रसपरिणाम अने रसपरिणाम.—संस्थानपरिणाम —पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश, वे प्रदेशो, यावत् अनन्त प्रदेशो शु द्रव्य छे, द्रव्यदेश छे इत्यादि प्रश्न.—
 लोकाकाश अने एक जीवना प्रदेशो.—कर्मप्रकृति.—नैरयिक यावत् वैमानिकोने कर्मप्रकृति.—ज्ञानावरणीय कर्मना अविविभागपरिच्छेद.—नैरयिक जीवनो
 एक एक प्रदेश केटला ज्ञानावरणीय कर्मना परिच्छेदोथी आवेष्टित छे ?—एक एक जीवनो एक एक प्रदेश दर्शनारणीयना केटला अविविभाग परिच्छेदोथी
 वेष्टित छे ?—ज्ञानावरणीय अने दर्शनारणीयनो संवन्ध.—ज्ञानावरणीय अने वेदनीयनो संवन्ध —ज्ञानावरणीय अने मोहनीय कर्मनो संवन्ध.—ज्ञाना-
 वरणीय अने आयुपकर्मनो संवन्ध.—ए प्रमाणे दर्शनारणीयादिनो वेदनीयादि साथे संवन्ध —जीव पुद्गल के पुद्गल ?—नैरयिको पुद्गल के पुद्ग-
 ल ?—सिद्धो पुद्गल के पुद्गल ?

शतक ९ उद्देशक १-३०. पृ० १२५-१२७.

जंघूदीप —जंघूदीपमा चन्द्रो नो प्रकाश —लवणमसुद्रमा चन्द्रो नो प्रकाश —घातकिसंद, कालौदसमुद्र, पुष्करवद्दीप, अभ्यन्तर पुष्करार्थ अने पुष्करोद-
 ससुद्रमा केटला चन्द्रो प्रकाशित थाय छे ?—अष्टावीश अन्तर्द्वीप.

शतक ९ उद्देशक ३१. पृ० १२८-१३७.

केवलपादिपासे मांभल्या शिवाय कोई जीवने धर्मनो बोध थाय के नहि इत्यादि प्रश्न.—बोधि—सम्यग्दर्शननो अनुभव करे के नहि ?—तेनो हेतु.—
 ए प्रमाणे प्रमत्तजाने स्वीकारे के नहि ?—तेनो हेतु.—ब्रह्मचर्य.—ब्रह्मचर्यावासनो हेतु —संयम —संयमनो हेतु.—संवर.—संवरनो हेतु.—आभिनिलोचिक-
 शान —आभिनिलोचिकज्ञाननो हेतु —श्रुतज्ञान —अवधिज्ञान अने मन पर्यवज्ञान —केवलज्ञान —धर्मबोध, शुद्धसम्यक्त्वनो अनुभव वगेरे.—केवलपादिं
 यचन मांभल्या शिवाय कोई धर्मादिनो अनुभव करे तेनो हेतु.—केवलपादिना वचन मांभल्या शिवाय सम्यक्त्वादिने स्वीकारे.—विमर्शज्ञाननी उत्पत्ति.—सम्भ-

दर्शननी प्राप्ति.—चारित्र्यतो स्वीकार.—अवधिज्ञाननी उत्पत्ति.—उद्देश्य.—ज्ञान.—मनोयोगी इत्यादि.—संघयण.—सस्थान.—उंचाई.—आयुष.—वेद.—पुरुषवेदादि.—कपाय.—सज्जलनक्रोधादि.—अध्यवसायो —प्रगस्त अध्यवसाय.—नारक, तिर्यच, देव अने मनुष्यभवोथी मुक्ति.—अन्तानुबंधादिकपायनो क्षय.—अश्रुत्वा केवली धर्मोपदेश न करे.—प्रज्या न आपे.—सिद्ध थाय.—ऊर्ध्व, अधो अने तिर्यग्लोकमा होय.—ऊर्ध्वलोकमा वृत्त वैताय्यमा होय.—अधोलोक प्राप्तादिमा होय.—तिर्यग्लोकमा पदर कर्मभूमिमा होय.—ते एक समये केटला होय ?—केवल्यादि पासेथी धर्म सामळीने कोई धर्मेने पामे अने कोई धर्मेने न पामे इत्यादि.—केवल्यादि पासेथी धर्म श्रण करीने सम्बद्दर्शनादि युक्त जीवने अवधिज्ञानादिनी प्राप्ति.—उद्देश्य.—ज्ञान.—योग.—वेद.—उपशांतवेद के क्षीणवेद होय ?—क्षीवेदादि.—सकपायी के अकपायी ?—उपशांत के क्षीणकपायी ?—केटला कपाय होय ?—अध्यवसायो.—धर्मोपदेश.—प्रज्या आपे.—तेना शिष्यो पण प्रज्या आपे.—प्रशिष्यो पण प्रज्या आपे.—सिद्ध थाय.—शिष्यो पण सिद्ध थाय.—प्रशिष्यो पण सिद्ध थाय.—छं ते ऊर्ध्वलोकमा होय इत्यादि.—एक समयमा सख्या.

शतक ९ उद्देशक ३२. पृ० १३८-१६१.

वाणिज्यग्राम.—गागेयना प्रश्नो.—नैरयिको सान्तर के निरंतर उत्पन्न थाय छे ?—असुरकुमार.—पृथ्वीकायिको.—वेइन्द्रियो यावत् वैमानिको.—नैरयिको अने यावत् स्तनितकुमारुं सान्तर अने निरन्तर च्यवन.—पृथ्वीकायिकादिनुं सान्तर के निरन्तर च्यवन.—वेइन्द्रियादि.—ज्योतिषिक.—प्रवेशनक.—नैरयिक प्रवेशनक.—एक नैरयिक.—वे नैरयिक.—त्रण नैरयिको.—एकसंयोगी सात विकल्पो.—द्विकसंयोगी वेंतालीश विकल्पो.—त्रिकसंयोगी पात्रीश विकल्पो.—चार नैरयिको.—द्विकसंयोगी त्रैसठ विकल्पो.—त्रिकसंयोगी विकल्पो.—चतु.संयोगी पात्रीश विकल्पो.—पांच नैरयिक.—द्विकसंयोगी ८५ विकल्पो.—त्रिकसंयोगी २१० विकल्पो.—चतु.संयोगी १४० विकल्पो.—पंचसंयोगी २१ विकल्पो.—छ नैरयिको.—द्विकसंयोगी १०५ विकल्पो.—त्रिकसंयोगी विकल्पो.—चतु.संयोग अने पंचसंयोग —छ संयोगी विकल्पो.—सात नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—त्रिकसंयोग, चतु संयोग, पंचसंयोग अने छ-संयोग —सप्तसंयोगी विकल्पो.—आठ नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—यावत् पट्कसंयोगी विकल्पो.—सप्तसंयोगी विकल्पो.—नव नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—दश नैरयिको.—द्विकसंयोगादि विकल्पो.—सख्यात नैरयिको.—द्विकसंयोगी विकल्पो.—त्रिकसंयोगी विकल्पो.—असख्यात नैरयिको.—द्विकसंयोगादि विकल्पो.—उत्कृष्ट प्रवेशनक.—द्विकसंयोग.—त्रिकसंयोग.—चतु संयोग.—पंचसंयोग.—पट्कसंयोग.—सप्तसंयोग.—नैरयिकप्रवेशनक-अल्पबहुत्व.—तिर्यचप्रवेशनक प्रकार.—एक तिर्यचयोनिक.—वे तिर्यचयोनिक.—यावत् असख्याता तिर्यचो.—उत्कृष्ट तिर्यचयोनिकप्रवेशनक.—तिर्यचयोनिक-प्रवेशनकाल्पबहुत्व.—एक मनुष्य.—वे मनुष्यो.—दश मनुष्यो.—सख्याता मनुष्यो.—असख्याता मनुष्यो.—उत्कृष्ट मनुष्यप्रवेशनक.—मनुष्यप्रवेशनक-अल्पबहुत्व.—देव प्रवेशनकना प्रकार.—एक देव —वे देवो.—उत्कृष्ट देवप्रवेशनक.—देवप्रवेशनकनुं अल्पबहुत्व.—सर्व प्रवेशनकनुं अल्पबहुत्व.—नैरयिकोनी सान्तर अने निरन्तर उत्पाद अने उद्धर्तना —विद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय के अविद्यमान ?—सद् नैरयिको उद्धर्त छे के असद् ?—सद् नैरयिकादिना उत्पाद अने उद्धर्तना सबन्धे प्रश्न —सद् नैरयिकादिना उत्पाद अने उद्धर्तनानो हेतु.—आप स्वयं जाणो छो के अस्वयं जाणो छो ?—नैरयिको स्वयं उपजे छे के अस्वयं उपजे छे ?—असुरकुमारो.—पृथिवीकायिको.—गागेय भगवान् महावीरने सर्वज्ञ माने छे, अने दीक्षा ग्रहण करी निर्वाण पामे छे.

शतक ९ उद्देशक ३३. पृ० १६२-१८४.

ब्राह्मणकुंडग्राम.—ऋषभदत्त.—देवानदा —महावीरस्वामी समोसयां—बहुशालक चैत्य.—देवानदाना स्तनमांथी दूधनी धार केम छूटी ?—पुत्रना जेहथी दूधनी धार छूटी.—ऋषभदत्ते प्रज्या लीधी —देवानंदानी प्रज्या.—क्षत्रियकुंडग्राम.—जमालिनुं वर्णन.—ब्राह्मणकुंडग्राम —बहुशाल चैत्य.—जमालि भगवंत महावीरनो उपदेश सामळी दीक्षा ग्रहण करवा इच्छे छे.—मातापिताने पोतानी इच्छांनुं निवेदन.—जमालिनी मातानो शोक —मातापिता अने जमालीनो सवाद.—मातापिता.—जीवित चपल छे, मनुष्य सघधी काम भोगो अशुचि अने अशाश्वत छे इत्यादि जमालिनुं कथन.—हिरण्यादिनो उपभोग कर इत्यादि मातापितानुं कथन.—हिरण्यादि अनिल्य अने अशाश्वत छे एवु जमालिनुं कथन.—निर्ग्रन्थ प्रवचन सत्य छे पण दुष्कर छे एवुं मातापितानुं कथन.—न्यायने दुष्कर छे, पण धीर पुरुषने दुष्कर नथी एवु जमालिनुं कथन.—दीक्षानी अनुमति.—जमालिनी दीक्षा.—श्रावस्ती नगरी.—कोष्ठक चैत्य.—चंपानगरी.—पूर्णभद्र चैत्य.—निर्ग्रन्थ प्रवचन उपर जमालिनी अश्रद्धा.—क्रियमाण अकृत छे एवो जमालिनो मिथ्यावाद.—भगवान् गौतमना जमालिने प्रश्नो.—लोक शाश्वत छे के अशाश्वत ?—जीव शाश्वत छे के अशाश्वत ?—उत्तर आपवानुं जमालिनुं असामर्थ्य.—भगवान् महावीरना उत्तरो —लोक शाश्वत छे.—लोक अशाश्वत छे —जीव शाश्वत छे —जीव अशाश्वत छे.—कित्विपिक देवनी स्थिति.—कित्विपिक देवोनो निवास —कया कर्मथी कित्विपिकदेवपणे उपजे ?—कित्विपिक देवो मरीने क्यां उपजे ?

शतक ९ उद्देशक ३४. पृ० १८५-१८७.

पुरुषने हणतो पुरुषने हणे के नोपुरुषने हणे ?—पुरुष अने नोपुरुषनो घात करे—अथने हणतो अथने हणे के नोअथने हणे ?—अमुक ब्रसने हणतो तेने हणे के बीजा ब्रसने पण हणे ?—ऋषिने हणतो ऋषिनेज हणे के बीजाने हणे ?—पुरुषने हणनार पुरुषना वैरथी वन्धाय के नोपुरुषना वैरथी पण वन्धाय ?—ऋषिना वैरथी नोऋषिना वैरथी वन्धाय ?—पृथिवीकायिक पृथिवीकायिकने श्वाभोच्छ्वसहणे ग्रहण करे अने मूके ?—अप्कायिक पृथिवीकायिकने ग्रहण करे ?—अप्कायिक अप्कायिकने ग्रहण करे अने मूके ?—तेज कायिक पृथिवीकायादिकने ग्रहण करे अने मूके ?—पृथिवीकायिकादिकने क्रियाओ.—वायुकायिकने क्रिया.

शतक १० उद्देशक १. पृ० १८८-१९०.

पूर्वादि दिशाओ —दिशाओना प्रकार.—दिशाओना दश नाम.—ऐन्द्री दिशा जीवरूप छे—इत्यादि प्रश्न.—आग्नेयी दिशा.—याम्या दिशा.—शरीरना प्रकार.—औदारिक शरीरना प्रकार.

शतक १० उद्देशक २. पृ० १९१-१९२.

कपायभावमा रहैला साधुने ऐर्यापयिकी क्रिया के सापरायिकी क्रिया लागे ?—अकपायभावमा वर्तता साधुने ऐर्यापयिकी के सापरायिकी क्रिया ?—ऐर्यापयिकी अथवा सापरायिकी क्रियानो हेतु ?—योनि.—वेदनाना प्रकार.—नैरयिकोने वेदना.—भिक्षुप्रतिमा.—आराधना.

शतक १० उद्देशक ३. पृ० १९३-१९५.

राजगृह नगर.—देव आत्मगन्तिषी चार पाच देवतासोने सार्ये ?—अर्थादिक देव महर्दिक देवनी वषे यडेने जाय ?—ममर्दिक देव ममर्दिक देवनी वषोवषा यडेने जाय ?—मोह पमाटीने जडे घाके के ते निचाय जाय ?—मोह पमाटीने जाय के जडेने मोह पमाटे ?—महर्दिक देव धर्मर्दिक देवनी वषे यडेने जाय ?—महर्दिक देव अर्थादिकने मोह पमाटीने जाय के ते उत्राय जाय ?—महर्दिक देव मोह पमाटीने जाय के जडेने मोह पमाटे ?—अमुरगुमार देवसवन्धे पूर्वोक्त प्रश्नो.—अर्थादिक देव महर्दिक देवनी वषे ? यडेने जाय ?—ममर्दिक देव ममर्दिक देवनी वषे यडेने जाय ?—अर्थादिक देवी महर्दिक देवनी वषे यडेने जाय ?—महर्दिक वैमानिक देवी अर्थादिक वैमानिक देवनी वषे यडेने जाय ?—अर्थादिक देवी महर्दिक देवनी वषे यडेने जाय ?—एम समर्दिक देवीनो ममर्दिक देवीनी साथे आत्मापक—महर्दिक वैमानिक देवीनो अर्थादिक देवीनी साथे आत्मापक.—महर्दिक देवी मोह पमाटीने जाय के ते निचाय जाय ?—दोहता घोडाने 'गु गु' शब्द केम घाय छे ?—भाषाना चार प्रकार

शतक १० उद्देशक ४. पृ० १९६-१९८.

घाणिज्यग्राम.—हनिपलाश चेल.—ग्रामहन्त्री धनगर.—चमरेन्द्रने प्रायश्चित्तक देवो छे ?—प्रायश्चित्तक देवोनो सुवन्ध—वलीन्द्रने प्रायश्चित्तक देवो—तेनो हेतु—वरणेन्द्रने प्रायश्चित्तक देवो—शक्रेन्द्रने प्रायश्चित्तक देवो—ईशानेन्द्रने प्रायश्चित्तक देवो.—मनस्कमारने प्रायश्चित्तक देवो.

शतक १० उद्देशक ५. पृ० १९९-२०४.

राजगृह नगर.—गुणशील चैत्य—चमरेन्द्रने अग्रमहिपीओ—अग्रमहिपीओनो परिवार.—चमरेन्द्र पोतानी सभामा देवीओ साथे भोग भोगवषा समर्थ छे ?—हेतु.—चरेन्द्रना सोमलोकपालने पट्टराजीओ.—सोमलोकपाल पोतानी सभामा देवीओ साथे भोग भोगवषा समर्थ छे ?—यमने अग्रमहिपीओ.—वलीन्द्रने अग्रमहिपीओ. वलीन्द्रना लोकपाल सोमने अग्रमहिपीओ.—धरणेन्द्रने अग्रमहिपीओ—वरुणा लोकपाल नालयात्तने अग्रमहिपीओ.—भूतलेन्द्रने अग्रमहिपीओ—भूतलेन्द्रना लोकपालने अग्रमहिपीओ—कालेन्द्रने अग्रमहिपीओ.—उरुपेन्द्रने अग्रमहिपीओ—पूर्णन्द्रने अग्रमहिपीओ—राक्षसना इन्द्र नीमने अग्रमहिपीओ—ए प्रमाणे क्रिजरेन्द्र, सत्पुरुषेन्द्र, अतिकार्येन्द्र अने नीतारतीन्द्रने अग्रमहिपीओ—चन्द्र, जगत्प्रह जने शक्रने अग्रमहिपीओ.—शक्र सुवर्मा सभामा देवीओ साथे भोग भोगवषा समर्थ छे ?—शक्रना लोकपाल सोम, ईशानेन्द्र अने ईशानना लोकपाल सोमने अग्रमहिपीओ.

शतक १० उद्देशक ६. पृ० २०५.

शक्रनी सुधर्मा सभा क्या छे ?—शक्र केवी शक्ति अने केवा मुखवाळो छे ?

शतक १० उद्देशक ७-३४. पृ० २०६.

अष्टावीस अन्तर्द्वीपो.

शतक ११ उद्देशक १. पृ० २०७-२१३.

उत्पल एकजीवी छे के अनेकजीवी छे ?—जीवो उत्पलमा क्याथी आवीने उपजे छे ?—एक मनयमा केटला उपजे ?—प्रतिसमय काटवामा आवे तो क्यारे पाली थाय ?—शरीरनी अवगाहना.—ज्ञानावरणीयादि कर्मना बन्धक—आयुप कर्मना बन्धक—ज्ञानवरणीयादि कर्मना वेदक.—ज्ञानावरणादि कर्मना उदयवाळा—उदीरक के अनुदीरक ?—वृष्णादिदेयावाळा.—सम्यग्दृष्टि, मिथ्यादृष्टि के मिथ्यादृष्टि ?—ज्ञानी के अज्ञानी ?—मनोयोगी, वचनयोगी के काययोगी ?—नामारउपयोगी के अनामारउपयोगी ?—शरीरना वर्णादि—उच्छ्वासक निश्वासक के अनुच्छ्वासकनिश्वासक ?—आहारक के अनाहारक ?—सर्वविरति, अप्रिरति के देशविरति ?—सक्रिय के अक्रिय ?—सप्तविधबन्धक के अष्टविधबन्धक ?—आहारादि सत्ताओ.—रूपाय.—वेद.—पेदना बन्धक—सर्जनी के असर्जनी ?—सेन्द्रिय के अनिन्द्रिय ?—उत्पलनो जीव उत्पलपणे क्याछुवी रहै ?—उत्पलनो जीव पृथिवीना आवी उत्पलमा आवे ल्यारे केटलो काल गमनागमन करे ?—उत्पलनो जीव वनसतिमा जईने पुन उत्पलमा आवे ल्यारे केटलो काल गमनागमन करे ?—उत्पलनो जीव वेदन्द्रियमा जईने उत्पलपणे उपजे ल्यारे केटलो काल जाय ?—पञ्चेन्द्रिय तिर्यच यईने उत्पलमा आवे ल्यारे केटलो काल जाय ?—आहार.—आयुप.—समुद्घात—व्ययन.—सर्व जीवोउ उत्पलपणे उपजवु.

शतक ११ उद्देशक २. पृ० २१४.

शालक.

शतक ११ उद्देशक ३. पृ० २१५.

पलाश.

शतक ११ उद्देशक ४. पृ० २१६.

शुंभिक.

शतक ११ उद्देशक ५. पृ० २१७.

नालीक

शतक ११ उद्देशक ६. पृ० २१८.

पद्म.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૭. પૃ. ૨૧૯.

કર્મિના.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૮. પૃ. ૨૨૦.

નલિન.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૯. પૃ. ૨૨૧-૨૨૭.

હસ્તિનાપુર.—શિવરાજા.—શિવભદ્રપુત્ર.—શિવરાજાનો સકલ્પ—શિવભદ્રનો રાજ્યાભિષેક.—શિવરાજની પ્રવ્રજ્યા.—શિવરાજપિંને અભિગ્રહ.—શિવરાજપિંને વિભંગજ્ઞાન.—શિવરાજપિંને 'સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્ર છે' એવો અધ્યવસાય.—શિવરાજપિંસમત સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રસંવન્ધે પ્રશ્ન.—વર્ણાદિરહિત અને વર્ણાદિસહિત દ્રવ્યો—લવણસમુદ્રમા દ્રવ્યો.—ધાતુકિણ્ડમા દ્રવ્યો.—શિવરાજપિંનું કથન યથાર્થ નથી.—'અસહ્યાત દ્વીપસમુદ્રો છે' એવું મહાવીરસ્વામીનું કથન.—શિવરાજપિંનું શંકિત થયું.—શિવરાજપિંનો મહાવીર સ્વામી પાસે આવવાનો સકલ્પ.—શિવરાજપિંનું મહાવીરસ્વામી પાસે આગમન.—શિવરાજપિંની વીક્ષા.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૧૦. પૃ. ૨૨૮-૨૩૩.

લોકના પ્રકાર—ક્ષેત્રલોકના પ્રકાર—અધોલોકક્ષેત્રલોકના પ્રકાર—તિર્યક્ક્ષેત્રલોક.—ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોકના પ્રકાર.—અધોલોકનું સ્થાન.—તિર્યક્લોકનું સ્થાન.—ઊર્ધ્વલોકનું સ્થાન.—લોકનું સ્થાન.—અલોકનું સ્થાન.—શું અધોલોકની વીરુપ છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—શું તિર્યક્લોકની વીરુપ છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—શું અલોકાકાશની વીરુપ છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.—શું અધોલોકના એક આકાશપ્રદેશમા જીવો છે—ઇત્યાદિ.—તિર્યક્લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં શું જીવો છે—ઇત્યાદિ.—લોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં શું જીવો હોય?—અલોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં શું જીવો હોય?—દ્રવ્યાદિની અપેક્ષાએ અધોલોકા દિનો વિચાર.—લોકનો વિસ્તાર.—અલોકનો વિસ્તાર.—લોકના એક આકાશપ્રદેશમા જીવના પ્રદેશો પરસ્પર સંવદ્ધ છે અને એક વીજાને પીઢા ઉત્પન્ન કરે?—એક આકાશપ્રદેશમા જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ પદે રહેલા જીવપ્રદેશો તથા સર્વજીવોનું અલ્પવહુત્વ.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૧૧. પૃ. ૨૩૪-૨૪૭.

વાણિજ્યપ્રાપ્ત.—દુતિપલાશક ચૈત્ય—ઝાઝના પ્રકાર—પ્રમાણઝાઝ—હસ્તિનાગપુર—ચલરાજા—પ્રભાવતી રાણી.—વાસગૃહ—શય્યા.—મહાસ્વપ્ને જોઈ પ્રભાવતીનું જાગવું.—સિંહનું વર્ણન—સિંહને સ્વપ્નમા જોઈને જાગી.—ચલરાજાનું શયનગૃહતરફ આવવું—સ્વપ્નનું ફલ.—પ્રભાવતી દેવી સ્વપ્નનું ફલને સ્વીકારે છે—બ્રાહ્મણશાઝા અને જ્ઞાનગૃહપ્રવેશ—સ્વપ્નપાઠકોને ચોલાવવાની આજ્ઞા—સ્વપ્નપાઠકોને સ્વપ્નના ફલનો પ્રશ્ન—ગર્ભનું રક્ષણ.—પુત્રજન્મ.—વધામણી—પુત્રજન્મસિંહોત્સવ—પુત્રનું નામ પાડવું—પાંચ વાવ વડે પુત્રનું પાલન.—મહાવલકુમારને મળવા મોકલવો.—મહાવલનું પાણિપ્રહ્ણ.—પ્રીતિદાન.—ધર્મધોષ અનગારનું આગમન—મહાવલનું વંદન કરવા માટે જવું—વીક્ષાની રજા માગવી—મહાવલકુમારને રાજ્યાભિષેક અને વીક્ષા.—વ્રજાદેવલોકમાં ઉપજવું અને સ્વાધી વ્યધી સુદર્શનશ્રેણીપણે ઉપજવું.—સુદર્શન શ્રેણીને જાતિસ્મરણ.—સુદર્શન શ્રેણીની પ્રવ્રજ્યા.

શતક ૧૧ ઉદ્દેશક ૧૨. પૃ. ૨૪૮.

આભિકાનગરી—શયનચૈત્ય—ઋષિભદ્રપ્રમુદ્ધ શ્રમણોપાસકો—શ્રમણોપાસકોનો વાર્તાલાપ—દેવલોકમા દેવોની સ્થિતિ—જઘન્ય સ્થિતિ.—ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ.—દેવોની સ્થિતિ.—ઋષિભદ્રપુત્ર અનગારિકપણે લેવાને સમર્થ છે?—ઋષિભદ્ર પુત્ર દેવલોકથી વ્યધી ક્યા જશે?—સિદ્ધિપદ પામશે.—વૃત્તાત.

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૧. પૃ. ૨૫૨-૨૫૬.

આવસ્તીનગરી—શંકપ્રમુદ્ધ શ્રમણોપાસકો—શંકની ઉત્પત્તિ સ્ત્રી—પુષ્કલિ શ્રમણોપાસક—શંકનો સકલ્પ—અશનાદિનો આહાર કરતા પાક્ષિક પૌષ્ઠ લેવો મને શ્રેયસ્કર નથી—મોજન માટે શંકશ્રમણોપાસકને ચોલાવવા યોગ્ય છે—પુષ્કલિ શંકને ચોલાવવા જાય છે—શંકે કહ્યું કે—આહારનો આસ્વાદ લેતા પૌષ્ઠનું પાલન કરવું મને યોગ્ય નથી—શંકનો મહાવીરસ્વામિને વંદન કરવાનો સકલ્પ—શંક ભગવંતને વંદન કરવા જાય છે.—વીજા શ્રમણોપાસકો પળ વાદવા જાય છે—શંકની નિન્દા ન કરો—જાગરિકાના પ્રકાર—કોવથી વ્યાકુલ થયેલો જીવ શું વાધે?—માની જીવ શું વાધે?—શંક પ્રવ્રજ્યા પ્રહ્ણ કરવા સમર્થ છે?

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૨. પૃ. ૨૫૭-૨૬૦.

કૌશામ્બી નગરી—ઉદાયન રાજા—જયંતી શ્રમણોપાસિકા—જયંતી યુગવતીસહિત ભગવંતને વંદન કરવા જાય છે—જયંતીના પ્રશ્નો—જીવો શાથી મારેપણ પામે?—મત્સ્યપણ સ્વાભાવિક છે કે પરિણામજન્મ છે?—સર્વ મત્સ્યજીવો મોક્ષ જશે?—તો શું લોક મત્સ્યરહિત થશે?—સૂતાપણ સારં કે જાગતાપણ સારં?—સવલપણ સારં કે દુર્વલપણ સારં?—દક્ષત્વ સારં કે આહુપણ સારં?—શ્રોત્રેન્દ્રિયવશાતે શું કરે?—જયંતીએ પ્રવ્રજ્યા પ્રહ્ણ કરી.

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૩૦. પૃ. ૨૬૧.

પૃથિવીઓના પ્રકાર.—પ્રથમ પૃથિવીના નામ અને ગોત્ર

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૪. પૃ. ૨૬૨-૨૭૪.

વે પરમાણુઓ એકરૂપે એકઠા થઈને શું થાય?—ત્રણ પરમાણુઓ—ચાર પરમાણુઓ—પાંચ પરમાણુઓ.—છ પરમાણુઓ.—સાત પરમાણુઓ—આઠ પરમાણુઓ.—નવ પરમાણુઓ—દસ પરમાણુઓ—સહ્યાતા પરમાણુઓ.—અસહ્યાતા પરમાણુઓ.—અનન્ત પરમાણુઓ—અનન્તાનન્ત પુદ્ગલપરિવર્તો—પુદ્ગલપરિવર્તના પ્રકાર—નૈરયિકોને પુદ્ગલપરિવર્તો.—એક નૈરયિકને ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો—અસુરકુમારને ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો—એક નૈરયિકને વૈકિ-

ચપુદ્ગલપરિવર્ત — નૈરયિકોને પુદ્ગલપરિવર્ત — એક નૈરયિકને નૈરયિકપણામાં ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત — એક નૈરયિકને અસુરપણામાં ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત — એક નૈરયિકને પૃથિવીકાયપણામાં ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત — એક અસુરકુનારને નૈરયિકપણામાં ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત — એક નૈરયિકને નૈરયિકપણામાં વૈશ્વ-પુદ્ગલપરિવર્ત — નૈરયિકને પૃથિવીકાયિકપણામાં વૈશ્વપુદ્ગલપરિવર્ત — નૈરયિકોને નૈરયિકપણામાં કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત વ્યતીત થયા છે ? — નૈર-યિકોને પૃથિવીકાયિકપણામાં ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત — ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત શા હેતુથી કહેવાય ? — ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિકાલ — ઔદારિકાદિપુદ્ગ-લપરિવર્તનાલ્લ અત્પવહુત્વ — પુદ્ગલપરિવર્તનો અલ્પવહુત્વ.

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૫. પૃ. ૨૭૫-૨૭૮.

પ્રાણાનિપાત વગેરે કેટલા વર્ણાદિયુક્ત છે ? — જ્ઞોયાદિ કેટલા વર્ણાદિસહિત છે ? — માન વગેરે કેટલા વર્ણાદિયુક્ત છે ? — માયા, — લોભ, — રાગ દ્રેષ વગેરે કેટલા વર્ણાદિયુક્ત છે ? — પ્રાણાનિપાતવિરમણાદિ કેટલા વર્ણાદિયુક્ત છે ? — ચાર પ્રકારની મતિ — અવગ્રહાદિ — ઉત્થનાદિ કેટલા વર્ણાદિયુક્ત છે ? — સત્તમ અવનાગાનતર — સત્તમ તનુવાત — નૈરયિકોને વર્ણાદિ — પૃથિવીકાયિકો — મનુષ્યો — ગ્રાણચન્દ્રનાદિ, — વર્માન્તિનાદિ, — શનાવરણાદિ, — વૃણલે-દ્યાદિ, — મમ્યદ્રષ્ટ્યાદિ — ઔદારિકાદિ શરીર — સાકારોપયોગ અને અનાકારોપયોગ — સર્વદ્રવ્યો — ગર્ભમા ઉત્પન્ન થતો જીવ — જીવ અને જગત્ કર્મથી વિનિધરુપે પરિણમે છે ?

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૬. પૃ. ૨૭૯-૨૮૧.

રાહુ ચન્દ્રને ઝપે છે ? — રાહુ દેવસુ વર્ણન, — રાહુના નામો, — રાહુના વિમાનો, — રાહુ આવતો કે જતો ચન્દ્રના પ્રકારને આવરે છે — રાહુના પ્રકાર, — રાહુ ચન્દ્રને અને સૂર્યને ક્યારે ટાકે ? — શા હેતુથી ચન્દ્રને સ્પર્શી — શોમાયુક્ત કહેવાય છે ? — શા હેતુથી સૂર્યને આદિત્ય કહેવાય છે ? — ચન્દ્રને અપ્રમદિ-યિયો — સૂર્ય અને ચન્દ્ર કેવા પ્રકારના કામસોગો મોગવે છે ?

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૭. પૃ. ૨૮૨-૨૮૫.

લોકરું મહત્ત્વ, — નરકપૃથિવી, — આ જીવ રક્ષપ્રમાના એક એક નરકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકાદિપણે ઉત્પન્ન થયો છે ? — સર્વે જીવો — શર્કરાપ્રમાના નરકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકાદિપણે ઉત્પન્ન થયો છે ? — તમા પૃથિવી — સત્તમ પૃથિવીમાં પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ? — અસુરકુમાર — પૃથિવીકાયિકાવાસમાં પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ? — વૈશ્વદ્રવ્યાવાસમાં પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ? — સનત્કુમાર કલ્પમા, — પ્રવેશકવિમાનાવાસમાં, — અનુત્તર વિમાનાવાસમાં, — આ જીવ સર્વે જીવોના માતા-પિતા ક્યાદિ સ્વચ્છરુપે ઉત્પન્ન થયો છે ? — સર્વે જીવો આ જીવના માતા ક્યાદિ સ્વચ્છરુપે ઉત્પન્ન થયા છે ? — આ જીવ સર્વે જીવોના શત્રુરુપે ઉત્પન્ન થયો છે ? — સર્વે જીવો, — આ જીવ સર્વે જીવના રાજા તરીકે ઉત્પન્ન થયેલ છે ? — આ જીવ સર્વે જીવોના દાસરુપે ઉત્પન્ન થયેલ છે ? — સર્વે જીવો.

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૮. પૃ. ૨૮૬-૨૮૭.

મહાકલિદાલો દેવ મરીને માત્ર વે શરીરવાલ્લા નાગોમા ઉપજે ? — નાગના જન્મમા અંધિત — પૂજિત થાય ? — વે શરીરવાલ્લા મળિમા ઉત્પન્ન થાય ? — વે શરીરવાલ્લા ક્ષમા અંતર થાય ? — વાનર વગેરે જીવો રક્ષપ્રમામા ઉત્પન્ન થાય ? — સિંહ વગેરે પળ નૈરયિકપણે ઉપજે ? — કાક વગેરે.

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૯. પૃ. ૨૮૮-૨૯૩.

દેવોના ભવ્યદેવાદિપ્રગ્નર, — ભવ્યદ્રવ્યદેવાદિ કહેવાનું કારણ — નરદેવ, — વર્મદેવ, — દેવાધિદેવ — માવદેવ — ભવ્યદ્રવ્યદેવો ક્યાંથી આવીને ઉપજે ? — નરદેવો ક્યાંથી આવીને ઉપજે ? — રક્ષપ્રમાદિમાથી કહ્ નરકપૃથિવીથી આવી ઉપજે ? — શુ મવનવાસીઆદિ દેવોમાથી ક્યા દેવોથી આવી ઉપજે ? — વર્મદેવ ક્યાંથી આવી ઉપજે ? — દેવાધિદેવ ક્યાંથી ઉપજે ? — રક્ષપ્રમાદિ નરકપૃથિવીમાથી કહ્ નરકપૃથિવીથી આવી ઉપજે ? — દેવોમાં સર્વે વૈમાનિક દેવોથી આવીને ઉપજે ? — માવદેવો ક્યાંથી આવી ઉપજે ? — ભવ્યદ્રવ્યદેવની સ્થિતિ, — નરદેવની સ્થિતિ, — વર્મદેવની સ્થિતિ, — દેવાધિદેવની સ્થિતિ, — માવદેવની સ્થિતિ, — ભવ્યદ્રવ્યદેવની વિઠુર્વનાગાક્તિ — દેવાધિદેવની વિઠુર્વનાગાક્તિ — માવદેવની વિઠુર્વનાગાક્તિ — ભવ્યદ્રવ્યદેવો મરણ પામી ક્યાં જાય ? — નરદેવ મરણ પામી ક્યાં ઉપજે ? — વર્મદેવ મરણ પામી ક્યાં જાય ? — વર્મદેવો ક્યાં દેવોમા ઉત્પન્ન થાય ? — દેવાધિદેવો મરણ પામી ક્યાં જાય ? — માવદેવ મરણ પામી ક્યાં જાય ? — ભવ્યદ્રવ્યદેવોની સ્થિતિ, — ભવ્યદ્રવ્યદેવને કેટલા કાલરું અંતર હોય ? — નરદેવને પરસ્પર કેટલ અંતર હોય ? — વર્મદેવને પરસ્પર કેટલ અંતર હોય ? — દેવાધિદેવનું અંતર — માવદેવનું અંતર, — ભવ્યદ્રવ્યદેવાદિનું પરસ્પર અલ્પવહુત્વ —

શતક ૧૨ ઉદ્દેશક ૧૦. પૃ. ૨૯૪-૩૦૦.

આત્માના પ્રકાર — દ્રવ્યાત્મા અને કપાયાત્માનો સંબંધ — દ્રવ્યાત્મા અને યોગાત્માનો સંબંધ, — દ્રવ્યાત્મા અને ઉપયોગાત્માનો સંબંધ — દ્રવ્યાત્માનો જ્ઞાનાત્માની સાથે સંબંધ — દર્શનાત્મા સાથે સંબંધ — ચારિત્રાત્મા સાથે સંબંધ — વીર્યાત્મા — કપાયાત્મા અને યોગાત્માનો સંબંધ — કપાયાત્મા અને દર્શ-નાત્માનો સંબંધ — દ્રવ્યાત્મા વગેરેનું અલ્પવહુત્વ, — આત્મા જ્ઞાનસ્વરુપ છે કે અન્યસ્વરુપ છે ? — નૈરયિકોનો આત્મા — પૃથિવીકાયિકોનો આત્મા, — આત્મા દર્શનરુપ છે કે તેથી અન્ય છે ? — નૈરયિકોનો આત્મા — રક્ષપ્રમા પૃથિવી સદ્સ્વરુપ છે કે અસદ્સ્વરુપ છે ? — શર્કરાપ્રમા, — સૌધર્મદેવલોક, — પ્રવેશકવિમાન, — એક પરમાણુ મહ્સ્વરુપ છે કે અમહ્સ્વરુપ છે ? — ત્રિપ્રદેશિક સ્કન્ધ — શા હેતુથી સદ્સ્વરુપ છે ક્યાદિ, — ત્રિપ્રદેશિક સ્કન્ધના આત્મા-આદિ તેર ભાગા, — શા હેતુથી ત્રિપ્રદેશિકસ્કન્ધના ‘આત્મા’ ક્યાદિ ભાગા થાય છે ? — ચતુષ્પ્રદેશિકસ્કન્ધના ૧૧ ભાગાઓ — શા હેતુથી ‘આત્મા’ ક્યાદિ રુપ છે, — પંચપ્રદેશિકસ્કન્ધના ૨૨ ભાગાઓ, — શા હેતુથી આત્મા ક્યાદિરુપ છે ?

શતક ૧૩ ઉદ્દેશક ૧. પૃ. ૩૦૧-૩૦૬.

નરનૃપૃથિવી, — રક્ષપ્રમાને વિષે નરકાવાસો — સહ્યાતા યોજન વિસ્તારવાલ્લા નરનાગાસોમા એક સમયે નારકાદિનો ઉત્પાદ, — એક સમયે નારકાદિની ઉદ્વર્તના, — રક્ષપ્રમામાં નારક જીવોની સત્તા, — અસહ્યયોજનવાલ્લા નરકાવાસોમા નારકાદિનો ઉત્પાદ — શર્કરાપ્રમામા નરકાવાસો, — શાલુકાપ્રમામાં નરકાવાસો, — પદ્મપ્રમામાં નરકાવાસો — વૃક્ષપ્રમામા નરકાવાસો — સત્તમ પ્રમાના નરકાવાસો — સત્તમ નરકમા નરકાવાસો, — રક્ષપ્રમામાં સહ્યાતા યોજન-વિસ્તારવાલ્લા નરકાવાસોમા સમ્યગ્દષ્ટિ વગેરેનો ઉત્પાદ, — સમ્યગ્દષ્ટિ વગેરેની ઉદ્વર્તના, — સમ્યગ્દષ્ટિ વગેરેથી અવિરહિત હોય, — સત્તમ નરકમાં સમ્યગ્દષ્ટિ-

बगैरे उपजे?—कृष्णादिलेश्यावाळो थईने कृष्णलेश्यावाळा नारकोमां उत्पन्न थाय?—नीललेश्यावाळा नारकोमां उत्पन्न थाय?—तेनो हेतु —क्रापोतलेश्यावाळा नारकोमा उपजे?

शतक १३ उद्देशक २. पृ० ३०७—३१०.

देवोना प्रकार —भवनवासी देवोना प्रकार —असुरकुमारना आवासो.—असुरकुमारमा उत्पाद.—उद्धवर्तना —नागकुमारादिना आवासो —वानव्यं-तर देवोना आवास.—एकसमये वानव्यंतर देवोना उत्पाद —ज्योतिषिक देवोना निमानावास.—सौवर्म देवलोकमा विमानावास.—एकसमये सांधमेयी माहीने सहस्रार सुधी देवोना उत्पाद —आनत अने प्राणत देवलोकमा विमानावास.—ग्रैवेयक.—अनुत्तर विमानो.—पाच अनुत्तरमा एक समये देवोना उत्पाद—असुरकुमारावासमा सम्यग्दृष्ट्यादि उपजे?—कृष्णादिलेश्यावाळा थईने कृष्णलेश्यावाळा देवोमा उत्पन्न थाय?

शतक १३ उद्देशक ३. पृ० ३११.

नारको अनन्तराहारी होय अने त्सार बाद अनुक्रमे परिचारणा करे?

शतक १३ उद्देशक ४. पृ० ३१२—३२३.

नरकपृथिवी.—नैरयिकद्वार —स्पर्शद्वार —प्रणिधिद्वार —निरयान्तद्वार.—लोकमध्यद्वार —अधोलोकमध्य —ऊर्ध्वलोकमध्य.—तिर्यग्लोकमध्य.—दिशा—विदिशाप्रवहद्वार.—ऐन्द्री दिशा क्यांशी नीकळे छे?—आग्नेयी —याम्या—दक्षिण.—नैऋती.—ऊर्ध्वदिशा —तमादिशा.—लोक —अस्तिमायप्रवर्तनद्वार.—धर्मास्तिकायवडे जीवोनुं प्रवर्तन —अधर्मास्तिकायवडे प्रवर्तन —आकाशास्तिकायवडे प्रवर्तन.—जीवास्तिकायवडे प्रवर्तन —पुद्गलास्तिकायवडे प्रवर्तन.—अस्तिकायप्रदेशस्पर्शनाद्वार.—धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश धर्मास्तिकायादि द्रव्यना केटला प्रदेशोवडे स्पर्शीय?—अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश.—आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश.—जीवास्तिकायनो एक प्रदेश.—पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश.—पुद्गलास्तिकायना वे प्रदेशो —पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो.—पुद्गलास्तिकायना सख्याता प्रदेशो —पुद्गलास्तिकायना असंख्य प्रदेशो —पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो —कालनो एक समय —धर्मास्तिकाय द्रव्य —अधर्मास्तिकाय.—अवगाढद्वार —ज्यां धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्या जीवा धर्मास्तिकायादिना केटला प्रदेश अवगाढ होय?—अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश —आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश —जीवास्तिकायनो एक प्रदेश —पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश —पुद्गलास्तिकायना वे प्रदेशो —पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो —एक अद्वासमय.—एक धर्मास्तिकाय —एक अधर्मास्तिकाय —पृथिवीकायिक.—अपञ्चायिक —अस्तिकायनिपदनद्वार —धर्मास्तिकायादि त्रण द्रव्यमा वेसवाने समर्थ थाय?—बहुसमद्वार —लोकनो वक्रभाग —संस्थानद्वार.

शतक १३ उद्देशक ५. पृ० ३२४.

नैरयिको शुं सचिताहारी छे, अचिताहारी छे के मिथ्याहारी छे?

शतक १३ उद्देशक ६. पृ० ३२४—३२९.

नारको सांतर के निरन्तर उपजे?—असुरकुमारना चमरेन्द्रनो चमरचंच नामे आवास —चमरेन्द्र चमरचंच नामे आवासमां रहे छे?—चंपानगरी.—पूर्णभद्र चैत्य —सिन्धुसौवीर देश —वीतभय —उदायन राजा —प्रभावती देवी —पोताना भाणेज केशीकुमारने राज्याभिषेक करवानो उदायननो सकल्प —केशीकुमारनो राज्याभिषेक —उदायननी दीक्षा अने मुक्ति —अभिविकुमारनो उदायनने विषे वैराग्यवच अने तेहुं वीतभय नगरथी नीरळी जहुं — अभिविचिनो असुरकुमारमा उत्पाद.

शतक १३ उद्देशक ७. पृ० ३३०—३३४.

भाषा —भाषा आत्मस्वरूप छे के तेथी अन्य छे?—रूपी के अरूपी?—सचित के अचित?—जीवस्वरूप के अजीवस्वरूप?—जीवोने भाषा के अजीवोने भाषा होय?—भाषा क्यारे कहेवाय?—भाषा क्यारे मेदाय?—भाषाना प्रकार —जन —मन आत्मा छे के तेथी अन्य छे?—मन क्यारे होय?—मन क्यारे मेदाय?—मनना प्रकार —काय आत्मा छे के तेथी अन्य?—रूपी के अरूपी?—काय क्यारे होय?—काय क्यारे मेदाय?—कायना प्रकार —मरणना प्रकार —आवीचिक मरणना प्रकार —द्रव्यावीचिक मरणना प्रकार —नैरयिक द्रव्यावीचिक मरण —क्षेत्रावीचिक मरण —नारक क्षेत्रावीचिक मरण —अवधि मरण —द्रव्यावधि मरण —नैरयिक द्रव्यावधि मरण शा हेतुथी कहेवाय छे?—आत्यन्तिक मरण —द्रव्यात्यन्तिक मरण —नैरयिक द्रव्यात्यन्तिक मरण शायी कहेवाय छे?—बालमरणना प्रकार —पंडितमरण —पादपोषगमन —भक्तप्रत्यास्थान.

शतक १३ उद्देशक ८. पृ० ३३५.

कर्मप्रकृति.

शतक १३ उद्देशक ९. पृ० ३३५—३३७.

वैक्रीय शक्तिथी कोई दोरटाथी बंधिली घटीका लेटने एदाहूये गमन करे?—केटला रूपो विकुर्वां शके?—हिरण्यनी पेटी लेटने गमन करे?—बड-वागुलीनी पेठे गमन करे?—जलौकानी पेठे गमन करे?—बीजबीजक पक्षीनी पेठे गमन करे?—विडालक पक्षीनी पेठे गमन करे?—नीवजीवक पक्षीनी जेम गमन करे?—हंस पेठे गति करे?—समुद्रवायसना आकारे गति करे?—चक्रद्वस्त पुरुषनी जेम गति करे?—रत्नद्वस्त पुरुषनी पेठे गमन करे?—विस.—मृणालिका.—वनरंड.—पुष्करिणीना आकारे आकाशमा गमन करे?—केटला रूपो विटुवें?—मायासहित के मायारहित विटुवें?

शतक १३ उद्देशक १०. पृ० ३३८.

समुद्रात.

ભગવત્સુધર્મસ્વામિપ્રણીત ભગવતીસૂત્ર.

સત્તમં સયં.

૧. ૧ આહાર ૨ વિરતિ ૩ સ્થાવર ૪ જીવા ૫ પક્ષી ય ૬ આહ ૭ અણગારે ।
૮ છઠ્ઠમ્થ ૯ અસંવૃત ૧૦ અન્નરૂપિ દસ સત્તમંમિ સણ ॥

પઠમો ઉદ્દેસો.

૨. [પ્ર૦] તેણં કાલેણં તેણં સમણં જાવ एवं વદાસી-જીવે ણં મંતે ! કં સમયમણાહારણ ભવહ ? [ઉ૦] ગોયમા !

સત્તમ શતક.

૧. [ઉદ્દેશસંગ્રહ-] ૧ આહાર, ૨ વિરતિ, ૩ સ્થાવર, ૪ જીવ, ૫ પક્ષી, ૬ આયુષ્, ૭ અનગાર, ૮ છઠ્ઠમ્થ, ૯ અસંવૃત, અને ૧૦ અન્યતીર્થિક-એ સંબંધે સાતમા શતકમાં દશ ઉદ્દેશકો છે.

[પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં આહાર-આહારક અને અનાહારક इत्यादि વિષે હકીકત છે, વીજા ઉદ્દેશકમાં વિરતિ-પ્રત્યાહ્યાનસંબંધી વર્ણન છે, ત્રીજા ઉદ્દેશકમાં સ્થાવર-વનસ્પતિ વગેરેની વક્તવ્યતા છે, ચોથા ઉદ્દેશકમાં જીવ-સંસારી જીવની પ્રરૂપણા છે, પાંચમા ઉદ્દેશકમાં પક્ષી-ચેતરજીવોની હકીકત છે, છઠ્ઠા ઉદ્દેશકમાં આયુષ્ વગેરેની હકીકત છે, સાતમા ઉદ્દેશકમાં અનગાર-સાધુ વગેરેની હકીકત છે, આઠમા ઉદ્દેશકમાં છઠ્ઠમ્થ મનુષ્યાદિની હકીકત છે, નવમા ઉદ્દેશકમાં અસંવૃત-પ્રમત્તસાધુવગેરેની વક્તવ્યતા છે, અને દશમાં ઉદ્દેશકમાં કાલોદાયિ-પ્રમુખ અન્યતીર્થિકસંબંધી વક્તવ્યતા છે.]

પ્રથમ ઉદ્દેશક.

૨. [પ્ર૦] તે કાલે અને તે સમયે (ગૌતમ ઇન્દ્રભૂતિ) યાવત્ ए પ્રમાણે બોલ્યા-હે ભગવન્ ! જીવ (પરમવમા જતા) કયે સમયે અનાહારક (આહાર નહિ કરનાર) હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! (પરમવમા) પ્રથમ સમયે જીવ કદાચ આહારક હોય અને કદાચ અના-

૨. * આહારના બે પ્રકાર છે-૧ આમોગનિર્વૃત્તિ (ઇચ્છાપૂર્વક ગ્રહણ કરાયેલો) આહાર અને ૨ અનામોગનિર્વૃત્તિ (ઇચ્છાશિવાય અનામોગપણે ગ્રહણ કરાયેલો) આહાર. તેમા આમોગનિર્વૃત્તિ આહાર નિયત સમયે હોય છે, પરન્તુ અનામોગનિર્વૃત્તિ આહાર ઉત્પત્તિના પ્રથમસમયથી પ્રારમ્ભી અન્તતમય સુધી પ્રતિસમય નિરન્તર હોય છે, જુઓ-(પ્રજ્ઞા. પ. ૨૯, પ. ૪૯૮.)

† જ્યારે જીવ મરણ પામી જીવગતિથી પરમવમા પ્રથમ સમયે ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે પરમવાયુપૂના પ્રથમ સમયે જ આહારક હોય છે, પરન્તુ જ્યારે વક્તવ્ય બંધે બે સમયે ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે પ્રથમ સમયે અનાહારક હોય છે અને વીજે સમયે આહારક હોય છે, જ્યારે ઘ્ર્ણ સમયે ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે પ્રથમના બે

પદમે સમય સિય આહારણ સિય અણાહારણ, ચિતિય સમય સિય આહારણ સિય અણાહારણ, તતિય સમય સિય આહારણ સિય અણાહારણ, ચડત્યે સમય નિયમા આહારણ । પ્વં દંડઓ । જીવા ય પર્ગિદિયા ય ચડત્યે સમય, મેસા તતિય સમય ।

૩. [પ્ર૦] જીવે નં મંતે ! કં સમય સવ્વપ્પાહારણ ભવતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! પદમસંમયોવચનપ્પ ઘા ચરમસમય ભવત્યે ઘા, પત્ય નં જીવે સવ્વપ્પાહારણ ભવહ । દંડઓ માણિઅધ્યો જાવ વેમાણિઆણં ।

૪. [પ્ર૦] કિંસંટિય નં મંતે ! લોપ પદ્ધત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સુપદ્ધટ્ટગસંટિય લોપ પદ્ધત્તે, હેટ્ટા વિચ્છિદ્ધે, જાવ ઈપ્પિ ઉદ્દમુદ્દંગાગારસંટિય, તંસિં ચ નં સાસયંસિ લોગંસિ હેટ્ટા વિચ્છિદ્ધંસિ જાવ ઈપ્પિ ઉદ્દમુદ્દંગાગારસંટિયંસિ ઉપ્પન્નનાણ-દંસણધરે અરહા જિણે કેવલી જીવે વિ જાણહ પાસહ, અજીવે વિ જાણહ પાસહ; તથો પદ્ધા સિત્તમ્મિ, જાવ અંતં કરેહ ।

૫. [પ્ર૦] સંમણોવાસયસ્સ નં મંતે ! સામાઘ્યકડસ્સ સમણોવામ્પ અચ્છમાણસ્સ તસ્સ નં મંતે ! કિં ઈરિયાવહિયા કિરિયા કજ્જહ, સંપરાઘ્યા કિરિયા કજ્જહ ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો ઈરિયાવહિયા કિરિયા કજ્જહ, સંપરાઘ્યા કિરિયા કજ્જતિ । [પ્ર૦] સે કેળદ્દેણં જાવ સંપરાઘ્યા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સમણોવામ્પયસ્સ નં સામાઘ્યકડસ્સ સમણોવાસપ્પ અચ્છમાણસ્સ આયા અહિગરણી ભવહ, આયાહિગરણવત્તિયં ચ નં તસ્સ નો ઈરિયાવહિયા કિરિયા કજ્જહ, સંપરાઘ્યા કિરિયા કજ્જહ; સે તેળદ્દેણં જાવ સંપરાઘ્યા ।

હારક હોય, બીજે સમયે કદાચ આહારક હોય અને કદાચ અનાહારક હોય, ત્રીજે સમયે કદાચ આહારક હોય અને કદાચ અનાહારક હોય, પરંતુ ચોથે સમયે અવશ્ય આહારક હોય. ૧ પ્રમાણે (‘નારક’ કહ્યાદિ ચોવીસ) દંડક (પાઠ) કહેવા. સામાન્ય જીવો અને એકેન્દ્રિયો ચોથે સમયે આહારક હોય છે, અને (એકેન્દ્રિય શિવાય) વાકીના જીવો ત્રીજે સમયે આહારક હોય છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ કયે સમયે સૌથી અલ્પ આહારવાલો હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઉત્પન્ન થતા પ્રથમ સમયે અને ભવને (જીવિતને) છેલ્લે સમયે, આ સમયે જીવ સૌથી અલ્પ આહારવાલો હોય છે. ૧ પ્રમાણે વૈમાનિક સુધી દંડક કહેવો.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકનું સ્થાન (આકાર) કેવા પ્રકારે કાળું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લોક સુપ્રતિષ્ઠક—શરાવના આનાર જેવો કહેલો છે. તે નીચે વિસ્તીર્ણ-પહોલો યાવત્ ઉપર ઊર્ધ્વ (ઉમા) મૃદગના આકારે સંસ્થિત છે. નીચે વિસ્તીર્ણ યાવત્ ઉપર ઊર્ધ્વ મૃદગના આકારે રહેલા તે શાશ્વત લોકમા ઉત્પન્ન થયેલા જ્ઞાન અને દર્શનને ધારણ કરનાર અરિહંત જિન કેવલજ્ઞાની જીવોને પણ જાણે છે અને જુદા છે, અજીવોને પણ જાણે છે અને જુદા છે, ત્યાર પછી સિદ્ધ થાય છે, યાવત્ (સર્વ દુઃખોનો) અંત કરે છે.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રમણના ઉપાશ્રયમા રહીને સામાયિક કરનાર શ્રમણોપાસકને (શ્રાવકને) શું ઈર્ષ્યાપયિકી ક્રિયા લાગે કે સાંપરાયિકી ક્રિયા લાગે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઈર્ષ્યાપયિકી ક્રિયા ન લાગે, પણ સાંપરાયિકી ક્રિયા લાગે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી યાવત્ સાંપરાયિકી ક્રિયા લાગે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! શ્રમણના ઉપાશ્રયમા રહી સામાયિક કરનાર શ્રાવકનો આત્મા અધિકરણ (કપાયના સાધનો) યુક્ત છે, તેથી તેને આત્માના (પોતાના) અધિકરણ નિમિત્તે ઈર્ષ્યાપયિકી ક્રિયા ન લાગે, પણ સાંપરાયિકી ક્રિયા લાગે, તે હેતુથી યાવત્ સાંપરાયિકી ક્રિયા લાગે છે.

૧ તિતિપ્પ રૂઠ્ઠા । ૨-સમતોવચનપ્પ ક; અસિન્ન પુસ્થકે ધહુદાઃ સકારધરિતઃ પાઠ ઉપલબ્ધતે, યથા—કિંસંટિતે, સુપતિદ્ધગ, (૭, ૧, ૪) યદ્ધ પૂર્વ સંસ્કૃતપ્રકૃત્તાં તકારો ન વિદ્યતે તત્રાપિ તકારઃ, યથા—અયમયઃ, ઇણ્ઢે, તિણ્ઢે, સામાયિક, સામાઘ્ય, સામાતિથ, નૈરયિક, નૈરહ્ય, નૈરતિથ । ૩ તેસિં ન-ઘ । ૪-વાસગસ્સ ઘ । ૫ સંપરાઘ્યા રૂઠ્ઠા ।

સમયે અનાહારક હોય છે, અને ત્રીજે સમયે આહારક હોય છે, જ્યારે ચાર સમયે પરમવમા ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યારે આદિના ત્રણ સમયે અનાહારક હોય છે, અને ચોથે સમયે આહારક હોય છે ત્રણ સમયની વિપ્રવ્રગતિ આ પ્રમાણે ગાય છે—ત્રસનાદીની વહાર વિદિશામા રહેલો કોઈ જીવ જ્યારે અબોલોકથી ઊર્ધ્વલોકમાં ત્રસનાદીની વહાર દિગ્મામા ઉત્પન્ન ગાય ત્યારે તે અવશ્ય પ્રથમ સમયે વિપ્રવ્રગતિ ત્રસનાદીમા આવે, બીજે સમયે ત્રસનાદીમા પ્રવેશ કરે, ત્રીજે સમયે ઊર્ધ્વ લોકમા ગાય, અને ચોથે સમયે લોચનાદી વહાર જઈ ઉત્પત્તિસ્થાને ઉપજે અહીં આદિના ત્રણ સમયે વિપ્રવ્ર ગતિ હોય છે અથ્વા આચાર્ય એમ કહે છે કે ચાર સમયની પણ વિપ્રવ્રગતિ સમયે છે—જેમ કોઈ જીવ અબોલોકમા ત્રસનાદીની વહાર વિદિશામાથી ઊર્ધ્વલોકમા ત્રસનાદીની વહાર વિદિશામા ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ત્રણ સમય પૂર્વની પેટે જાળવા, ચોથે સમયે ત્રસનાદીથી વહાર નીવડી સમગ્રેણિમા આવે, અને પાંચમે સમયે ઉત્પત્તિસ્થાને ઉત્પન્ન થાય. તેમા આદિના ચાર સમયે વિપ્રવ્ર ગતિ હોય છે, અને તેમા તે અનાહારક હોય છે, પણ સૂત્રમા આ વાત વતાવી નથી, કારણ કે પ્રાયઃ આવી રીતે કોઈ જીવ ઉપજતો નથી જુઓ— (મ ડી પ. ૨૮૭-૨)

* ૨ માત નારકોનો એક દંડક, અસુરાદિ દશ ભુવનપતિના દશ દંડક, પૃથ્વીઆદિ પાંચ મ્યાવરના પાંચ દંડક, વેદેન્દ્રિય, તેજેન્દ્રિય, ચરિરેન્દ્રિયના ત્રણ દંડક, ગર્ભજ તિયંચ અને ગર્ભજ મહુપ્યનો એક એક દંડક, વ્યન્તર જ્યોતિષિક અને વૈમાનિકનો એક એક દંડક—૧ રીતે ચોવીસ દંડકો જાળવા

† જે નારકાદિ ત્રસ જીવો મરીને ત્રસને વિષે ઉત્પન્ન થાય, તેનું ત્રસનાદીથી વહાર જવું આવવું ન થાય માટે તે ત્રીજે સમયે અવશ્ય આહારક હોય. જેમ, કોઈ મત્સ્યાદિ જીવ ભરતવેશના પૂર્વભાગથી ઈરવતક્ષેત્રના પશ્ચિમભાગની નીચે નરકમા ઉત્પન્ન થાય, તે એક સમયે ભરતના પૂર્વભાગથી પશ્ચિમભાગ તરફ ગાય, બીજે સમયે ઈરવતના પશ્ચિમભાગ તરફ ગાય અને ત્રીજે સમયે નરકમા ગાય. જુઓ (મ ડી પ. ૨૮૮-૨).

‡ અહીં શરાવ-ચપળીયાને ડહું યાઠી તેના ઉપર કલશ મૂકેલો હોય તેનું શરાવ રેણુ, કેમકે તે શિવાય કેવલ શરાવની સાથે લોકસ્થાનવ સાદશ્ય પડી શકતું નથી. જુઓ—(મ ડી. પ. ૨૮૯-૨).

૬. [પ્ર૦] સમણોવાસગસ્સ ણં મંતે ! પુવ્વામેવ તસપાણસમારંભે પચ્ચક્ષાપ ભવહ, પુઢવિસમારંભે અપચ્ચક્ષાપ ભવહ; સે ય પુઢવિં ટ્ઠણમાણે અણ્ણયરં તસં પાણં વિહિંસેજ્ઞા, સે ણં મંતે ! તં વયં અતિચરતિ ? [ઉ૦] ણો તિણદ્દે સમદ્દે, નો ટ્ઠલુ સે તસ્સ અતિવાયાપ આઝદ્ધતિ ।

૭. [પ્ર૦] સમણોવાસયસ્સ ણં મંતે ! પુવ્વામેવ વણસ્સહસમારંભે પચ્ચક્ષાપ, સે ય પુઢવિં ટ્ઠણમાણે અણ્ણયરસ્સ રક્કસ્સ મૂલં છિંદેજ્ઞા, સે ણં મંતે ! તં વયં અતિચરતિ ? [ઉ૦] ણો તિણદ્દે સમદ્દે, નો ટ્ઠલુ સે તસ્સ અદ્ધવાયાપ આઝદ્ધતિ ।

૮. [પ્ર૦] સમણોવાસપ ણં મંતે ! તહારૂવં સમણં વા માહણં વા માસુ-યસણિજ્ઞેણં અસણ-પાણ-સાહમ-સાહમેણં પઢિલામેમાણે કિં લ્હમહ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સમણોવાસપ ણં તહારૂવં સમણં વા જાવ પઢિલામેમાણે તહારૂવસ્સ સમણસ્સ વા માહણસ્સ વા સમાહિં ઉપ્પાપતિ, સમાહિકારપ ણં તેમેવ સમાહિં પઢિલમહ ।

૯. [પ્ર૦] સમણોવાસપ ણં મંતે ! તહારૂવં સમણં વા જાવ પઢિલામેમાણે કિં ચયતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જીવિયં ચયતિ, ડુચ્ચયં ચયતિ, ડુક્કરં કરેતિ, ડુલ્લહં લહહ, વોહિં હુચ્છહ; તઓ પચ્છા સિજ્ઞતિ, જાવ અંતં કરેતિ ।

૧૦. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! અકમ્મસ્સ ગતી પન્નાયતિ ? [ઉ૦] હંતા, અત્થિ ।

૧૧. [પ્ર૦] કેહં ણં મંતે ! અકમ્મસ્સ ગતી પન્નાયતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! નિસ્સંગયાપ, નિરંગણયાપ, ગતિપરિણામેણં, વંધણદ્ધેયણયાપ, નિરિંધેયણયાપ, પુવ્વપ્પઓગેણં અકમ્મસ્સ ગતી પન્નાયતિ ।

૧૨. [પ્ર૦] કહં ણં મંતે ! નિસ્સંગયાપ, નિરંગણયાપ, ગદ્ધપરિણામેણં^૧ અકમ્મસ્સ ગતી પન્નાયતિ ? [ઉ૦] સે જહાનામપ કેદ પુરિસે સુકં તુંવં નિચ્છિહં નિરુવહયં આણુપુવ્વીપ પરિકમ્મેમાણે પરિકમ્મેમાણે દ્વમેહિ ય કુસેહિ ય વેદેહ, વેદેત્તા અદ્ધહિં મદ્ધિયાલેવેહિં લિપ્પહ, લિપિત્તા ડળ્હે દલયતિ, મૂતિં મૂતિં સુકં સમાણં અત્થાહમતારંમપોરિસિયંસિ ડદગંસિ પક્કિવેજ્ઞા, સે

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે શ્રમણોપાસકને પૂર્વે ત્રસજીવોના વધતું પ્રત્યાહ્યાન હોય અને પૃથ્વીકાયના વધતું પ્રત્યાહ્યાન ન હોય, તે પૃથ્વીને યોદતા જો કોઈ ત્રસ જીવની હિસા કરે તો હે ભગવન્ ! તેને તે વ્રતમાં અતિચાર લાગે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. કારણ કે તે (શ્રાવક) તેનો વધ કરવા પ્રવૃત્તિ કરતો નથી.^૨

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રમણોપાસકે પૂર્વે વનસ્પતિના વધતું પ્રત્યાહ્યાન કર્યું હોય, તે પૃથ્વીને યોદતા કોઈ એક વૃક્ષના મૂળને છેદી નાંખે તો તેને તે વ્રતનો અતિચાર લાગે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. કારણ કે તે તેના (વનસ્પતિના) વધ માટે પ્રવૃત્તિ કરતો નથી.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેવા પ્રકારના (ઉત્તમ) શ્રમણ યા બ્રાહ્મણને પ્રાસુક (અચિત્ત-નિર્જીવ) અને એપણીય (દોષરહિત ઇચ્છવા યોગ્ય) અશન, પાન, આદિમ અને આદિમ આહાર વડે પ્રતિલાભતા-સત્કાર કરતા શ્રમણોપાસકને શો લાભ થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેવા પ્રકારના શ્રમણ યા બ્રાહ્મણને યાવત્ પ્રતિલાભતો શ્રમણોપાસક તેવા પ્રકારના શ્રમણ યા બ્રાહ્મણને સમાધિ ઉત્પન્ન કરે છે, અને સમાધિ કરનાર (શ્રાવક) તે સમાધિને પ્રાપ્ત કરે છે.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તથારૂપ શ્રમણને યાવત્ પ્રતિલાભતો શ્રમણોપાસક શેનો લાગ કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવિતનો (જીવ-નિર્વાહના કારણભૂત અન્નાદિનો) લાગ કરે, દુસ્ત્યજ વસ્તુનો લાગ કરે, દુર્લભ વસ્તુને પ્રાપ્ત કરે, વોધિ-સમ્યગ્દર્શનનો અનુભવ કરે, સ્વાર પછી સિદ્ધ યાય, યાવત્ (સર્વ દુઃખનો) અંત કરે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કર્મરહિત જીવની ગતિ સ્વીકારાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! હા, સ્વીકારાય.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કર્મરહિત જીવની ગતિ કેવી રીતે સ્વીકારાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નિઃસંગપણાથી, નીરાગપણાથી, ગતિના પરિણામથી, વધનનો છેદ થવાથી, નિરિંધન થવાથી—કર્મરૂપ ઇન્ધનથી મુક્ત થવાથી અને પૂર્વપ્રયોગથી કર્મરહિત જીવની ગતિ સ્વીકારાય છે.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નિઃસંગપણાથી, નીરાગપણાથી અને ગતિના પરિણામથી કર્મરહિત જીવની ગતિ શી રીતે સ્વીકારાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ કોઈ એક પુરુષ હિદ્ધ વિનાના, નહિ માંગેલા સુકા તુંવડાને ક્રમપૂર્વક અલંત સંસ્કાર કરીને ડામ અને કુશ વડે વીટે, સ્વાર પછી તેને માટીના આઠ લેપથી લીપે, લીપીને તાપમા સુકાવે, જ્યારે તે તુવડું અલંત સુકાય સારે તાગ વિનાના અને ન તરી શકાય તેવા પુરુષ-

૧ આચરંતે-પ્રવરંતે હસ્યથા. ૨ સામેય સ્વ. ૩ દુચય સ્વ. ૪ 'કહં ણં, કહણં, કહણં, કહણં, કહ ન' હસ્યેવં વિકલ્પાત્મકાનિ બહુધા રૂપાણિ ઉપલબ્ધ્યન્તે, પરમ્પર 'કહં ણં' હસ્યેવમેકયેવ પાઠો ન્યસ્ય. ૫ નિરંધણયાપ ક વિના અન્યથા. ૬ પચ્છા ક. ૭ 'વંધણદ્ધેયણયાપ નિરંધણયાપ પુવ્વપ્પઓગેણ' હસ્યધિક. પાઠ. ક વિના અન્યથા. ૮ પરિકમ્મેમાણે સ્વ. ૯ મૂહ મૂહ સ્વ. ૧૦ મપોરિસિયંસિ ક વિના અન્યથા.

૬. * સામાન્યરીતે દેશવિરતિ શ્રાવકને સંકલ્પપૂર્વક હિંસાનું પ્રત્યાહ્યાન હોય છે, તેથી જ્યાં સુધી તે જેની હિંસાનું પ્રત્યાહ્યાન કર્યું હોય તેની સંકલ્પપૂર્વક હિંસા કરવા પ્રવૃત્તિ ન કરે ત્યાં સુધી તેને તે વ્રતમા દોષ લાગતો નથી.

૮. † બ્રાહ્મણનું સ્વરૂપ જુઓ-(ઉત્ત. અ. ૨૫. ગા. ૧૯-૨૪).

पूर्णं गोयमा ! से तुवे तेनिं अट्टणं मट्टियालेयाणं गुरुयत्ताण, भागियत्ताण, गुग्गुमंभागियत्ताण, मल्लित्तल्लमनियत्ता अहे धर-
णितल्लपट्टाणे भवद ? हंता, भवद । अहे णं से तुवे तेनिं अट्टणं मट्टियालेयाणं परिक्काणं धरणिन्नल्लमनियत्ता उरिं मक्कि-
ल्लतल्लपट्टाणे भवद ? हंता, भवद । एवं रालु गोयमा ! निम्भंगयाण, निरंगणयाण, गहपरिणामेणं अकम्मस्स गती पप्पायि ।

१३. [प्र०] कहं णं भंते ! वंधणछेवणयाण अकम्मस्स गतिं पप्पत्ता ? [उ०] गोयमा ! से जजानामण कलमिबल्लिया इ
वा, मुग्गसिबल्लिया इ वा, माससिबल्लिया इ वा, सिबल्लिमिबल्लिया इ वा, एरंडमिजिया इ वा उण्हे दिग्गा सुक्का समाप्पी
कुडित्ता णं प्पगंतमंतं गच्छद, एवं रालु गोयमा ! ।

१४. [प्र०] कहं णं भंते ! निरिंघणयाण अकम्मस्स गती ? [उ०] गोयमा ! से जजानामण धूमस्स इंधणवियमुक्कस्स
उहं वीससाण निव्वायाणं गती पवत्तति, एवं रालु गोयमा ! ।

१५. [प्र०] कहं णं भंते पुच्चप्पओगेणं अकम्मस्स गती पप्पत्ता ? [उ०] गोयमा ! से जजानामण कंडस्स कोदंडयिमु-
क्कस्स लम्माभिमुही निव्वायाणं गती पवत्तद, एवं रालु गोयमा ! पुच्चप्पओगेणं अकम्मस्स गती पप्पायने, एवं रालु
गोयमा ! नीसंगयाण, निरंगणयाण, जाव पुच्चप्पओगेणं अकम्मस्स गती पप्पत्ता ।

१६. [प्र०] दुक्की णं भंते ! दुक्केणं कुडे, अदुक्की दुक्केणं कुडे ? [उ०] गोयमा ! दुक्की दुक्केणं कुडे, नो अदुक्की
दुक्केणं कुडे ।

१७. [प्र०] दुक्की णं भंते ! नेरतिण दुक्केणं कुडे, अदुक्की नेरतिण दुक्केणं कुडे ? [उ०] गोयमा ! दुक्की नेरतिण
दुक्केणं कुडे, नो अदुक्की नेरतिण दुक्केणं कुडे । एवं दंडओ, जाव वेमाणियाणं । एवं पंच दंडगा नेयव्वा—१ दुक्की
दुक्केणं कुडे, २ दुक्की दुक्कं परियायद, ३ दुक्की दुक्कं उदीरे, ४ दुक्की दुक्कं वेदेति, ५ दुक्की दुक्कं निज्जेरति ।

प्रमाणयी अधिक (डंडा) पाणीमा तेने नाखे, हे गौतम ! खरेखर ते तुंवहुं माटीना आठ लेप वडे गुरु यवेहुं होमायी, भारे यमायी अने
अधिक वजन वालुं होमायी पाणीना उपरना तळीआने छोडी नांचे पृथिवीने तळीए जड वेसे ! हा वेसे. हवे ते माटीना आठ लेपनो क्षय
थाय ल्यारे ते तुंवहुं पृथिवीना तळने छोडी पाणीना तळ उपर आचीने रहे ! हा रहे. ए प्रमाणे हे गौतम ! नि.मगपणायी, नीरागपणायी अने
गतिना परिणामयी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे

१३. [प्र०] हे भगवन् ! वंधननो छेद यवायी कर्मरहित जीवनी गति शी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई एक वटा-
णानी डिंग, मगनी डिंग, अडदनी डिंग, सिबल्लिनी (शेमल्लनी) डिंग अने एरंडानुं फळ तडके मुक्का होय अने सुकाय ल्यारे ते कुटीने
(तेमाना बीज) पृथ्वीनी एक बाजुए जाय; ए प्रमाणे हे गौतम ! वंधननो छेद यवायी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! निरिंघन (कर्मरूप इन्धनयी मुक्त) यवायी कर्मरहित जीवनी गति शी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम !
इन्धनयी छूटेला धूमनी गति स्वाभाविक रीते प्रतिवन्ध शिवाय उंचे प्रवर्ते छे, ए प्रमाणे हे गौतम ! [निरिंघनपणायी—कर्मरूप इन्धनयी मुक्त
यवायी कर्मरहित जीवनी गति प्रवर्ते छे.]

१५ [प्र०] हे भगवन् ! पूर्वना प्रयोगयी कर्मरहित जीवनी गति शी रीते स्वीकाराय ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई एक धनुषयी
छूटेला वाणनी गति प्रतिवन्ध शिवाय लक्ष्यना सन्मुख प्रवर्ते छे, तेम हे गौतम ! पूर्वप्रयोगयी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे,
हे गौतम ! ए प्रमाणे नि संगतायी, नीरागतायी, यावत् पूर्वप्रयोगयी कर्मरहित जीवनी गति स्वीकाराय छे.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! * दु.खी जीव दु.खयी व्याप्त—वद्ध होय के अदु.खी—दुःखरहित जीव दु.खयी व्याप्त होय ? [उ०] हे
गौतम ! दु.खी जीव दु.खयी व्याप्त होय, पण दुःखरहित जीव दु.खयी व्याप्त न होय.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! दु.खी नारक दुःखयी व्याप्त होय के अदु.खी नारक दु.खयी व्याप्त होय ? [उ०] हे गौतम ! दु.खी नारक
दु.खयी व्याप्त होय, पण दु.खरहित नारक दु.खयी व्याप्त न होय. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकने विषे दंडक कहेवो. ए प्रमाणे पांच दंडक
जाणवा—१ दु.खी दु.खयी व्याप्त छे, २ दु.खी दु.खने ग्रहण करे छे, ३ दु.खी दु.खने उदीरे छे, ४ दु.खी दु.खने वेदे छे, ५ दु.खी
दुःखनी निर्जरा करे छे.

१ मट्टियालेयेण क विनाऽन्यत्र । २ सुक्का क । ३ निरंधणत्ताए क विना अन्यत्र ।

१६. * दु.खना कारणभूत मित्यात्मादिक कर्म पण दु.ख कहेवायछे.—टीका.

१८. [प्र०] अणगारस्स णं भंते । अणाउत्तं गच्छमाणस्स वा, चिट्ठमाणस्स वा, निसीयमाणस्स वा, तुयट्ठमाणस्स वा, अणाउत्तं वत्थं पडिग्गाहं कंवलं पायपुंछणं गेण्हमाणस्स वा, निक्खिखमाणस्स वा तस्स णं भंते ! किं इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! नो इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ । [प्र०] से केणट्ठेणं ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं कोह-माण-माया-लोभा वोच्छिन्ना भवन्ति तस्स णं इरियावहिया किरिया कज्जइ, नो संपराइया किरिया कज्जइ; जस्स णं कोह-माण-माया-लोभा अवोच्छिन्ना भवन्ति तस्स णं संपराइया किरिया कज्जइ, नो इरियावहिया किरिया कज्जइ; अहासुत्तं रीयमाणस्स इरियावहिया किरिया कज्जइ, उस्सुत्तं रीयमाणस्स संपराइया किरिया कज्जइ; से णं उस्सुत्तमेव स्थिति से तेणट्ठेणं ।

१९. [प्र०] अहं भंते ! सइंगालस्स, सधूमस्स, संजोयणादोसदुट्ठस्स पाण-भोयणस्स के अट्ठे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे णं निग्गंथे वा निग्गंथी वा फासु-एसणिज्जं असण-पाण-खाइम-साइमं पडिग्गाहेत्ता मुच्छिण, गिद्धे, गडिण, अज्जोववन्ने आहारं आहारेति, एस णं गोयमा ! सइंगाले पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे वा, निग्गंथी वा फासु-एसणिज्जं असण-पाण-खाइम-साइमं पडिग्गाहेत्ता महयाअप्पत्तियं कोहकिलामं करेमाणे आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! सधूमे पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे वा जाव पडिग्गाहेत्ता गुणुप्पायणहेउं अन्नदव्वेणं सद्धिं संजोयत्ता आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! संजोयणादोस-दुट्ठे पाण-भोयणे । एस णं गोयमा ! सइंगालस्स, सधूमस्स, संजोयणादोसदुट्ठस्स पाण-भोयणस्स अट्ठे पन्नत्ते ।

२०. [प्र०] अहं भंते ! वीर्तिगालस्स, वीयधूमस्स, संजोयणादोसविप्पमुक्कस्स पाण-भोयणस्स के अट्ठे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे णं निग्गंथे वा जाव पडिग्गाहेत्ता अमुच्छिण जाव आहारेति, एस णं गोयमा ! वीर्तिगाले पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे निग्गंथी वा जाव पडिग्गाहेत्ता णो महयाअप्पत्तियं जाव आहारेइ, एस णं गोयमा ! वीयधूमे पाण-भोयणे । जे णं निग्गंथे निग्गंथी वा जाव पडिग्गाहेत्ता जहा लद्धं तहा आहारं आहारेइ, एस णं गोयमा ! संजोयणादोसविप्पमुक्के पाण-भोयणे । एस णं गोयमा ! वीर्तिगालस्स, वीयधूमस्स, संजोयणादोसविप्पमुक्कस्स पाण-भोयणस्स अट्ठे पन्नत्ते ।

२१. [प्र०] अहं भंते ! खेत्तातिकंतस्स, कालातिकंतस्स, मग्गातिकंतस्स, पमाणातिकंतस्स पाण-भोयणस्स के अट्ठे पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे णं निग्गंथे वा निग्गंथी वा फासु-एसणिज्जं असण-पाण-खाइम-साइमं अणुग्गए सूरिण पडिग्गाहेत्ता

१८. [प्र०] हे भगवन् ! उपयोग (आत्मजागृति, सावधानता) शिवाय गमन करता, उभा रहेता, वेसता अने सूता, तेमज उपयोग शिवाय वख, पात्र, काम्बल अने पादप्रोच्छनक (रजोहरण) ने ग्रहण करता ने मुक्ता अनगर (साधु) ने हे भगवन् ! ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सापरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! ऐर्यापथिकी क्रिया न लागे, पण सांपरायिकी क्रिया लागे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी ? [उ०] हे गौतम ! जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ व्युच्छिन्न—क्षीण थया छे तेने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे छे, पण सापरायिकी क्रिया लागती नथी. जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ व्युच्छिन्न थया नथी तेने सापरायिकी क्रिया लागे छे, पण ऐर्यापथिकी क्रिया लागती नथी. सूत्रने अनुसारे वर्तता साधुने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे छे, अने सूत्रविरुद्ध वर्तनारने सांपरायिकी क्रिया लागे छे, ते [उपयोग रहित साधु] सूत्र विरुद्ध बर्ते छे ते माटे हे गौतम ! [तेने सापरायिकी क्रिया लागे छे.]

१९. [प्र०] हे भगवन् ! अंगारदोपसहित, धूमदोपसहित अने संयोजनादोप वडे दुष्ट पानभोजननो शो अर्थ कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! कोइ निर्ग्रन्थ—साधु या साध्वी प्रासुक अने एपणीय अशन, पान, खादिम अने खादिम आहारने ग्रहण करी मूर्च्छित, गृद्ध, प्रथित अने आसक्त थइने आहार करे तो हे गौतम ! ए अंगारदोपसहित पानभोजन कहेवाय. वळी जे कोइ साधु या साध्वी प्रासुक एपणीय अशन, पान, खादिम अने खादिम आहारने ग्रहण करी अत्यंत अप्रीतिपूर्वक क्रोधथी खिन्न थइने आहार करे तो हे गौतम ! ए धूमदोपसहित पानभोजन कहेवाय. कोइ साधु या साध्वी यावत् [आहारने] ग्रहण करीने गुण (खाद) उत्पन्न करवा माटे बीजा पदार्थ साथे संयोग करीने आहार करे तो हे गौतम ! ए संयोजनादोप वडे दुष्ट पानभोजन कहेवाय. हे गौतम ! ए प्रकारे अंगारदोप, धूमदोप अने संयोजनादोपथी दुष्ट पानभोजननो अर्थ कह्यो.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! हवे अंगारदोपरहित, धूमदोपरहित अने संयोजनादोपरहित पानभोजननो शो अर्थ कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! जे कोइ निर्ग्रन्थ [कि निर्ग्रन्थी] यावत् [आहारने] ग्रहण करीने मूर्च्छारहित यावत् आहार करे, ते हे गौतम ! अंगारदोपरहित पानभोजन कहेवाय. वळी जे कोइ निर्ग्रन्थ के निर्ग्रन्थी यावत् ग्रहण करीने अत्यन्त अप्रीतिपूर्वक यावत् आहार न करे, हे गौतम ! ए धूमदोपरहित पानभोजन कहेवाय. जे कोइ निर्ग्रन्थ के निर्ग्रन्थी यावत् ग्रहण करीने जेवो प्राप्त थाय तेवोज आहार करे [परन्तु खाद माटे बीजा साथे संयोग न करे], हे गौतम ! ए संयोजनादोपरहित पानभोजन कहेवाय. आ अंगारदोपरहित, धूमदोपरहित अने संयोजनादोपरहित पानभोजननो अर्थ कह्यो छे.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! हवे क्षेत्रातिक्रान्त, कालातिक्रान्त, मार्गातिक्रान्त अने प्रमाणातिक्रान्त पानभोजननो शो अर्थ कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! कोइ साधु या साध्वी प्रासुक अने एपणीय अशन, पान, खादिम अने खादिम आहारने सूर्य उग्या पहेला ग्रहण करी सूर्य

ઉગ્ગણ સ્થરિપ આહારં આહારેતિ, એસ જં ગોયમા ! ગિત્તાનિઘંતે પાણ-ભોયણે । જે જં નિગ્ગંથો વા જાવ સાદમં પટિગ્ગાદિત્તા પરં વડ્ડજોયણમેરાણ વીરકમાયદિત્તા આહારમાહારે, એસ જં ગોયમા ! કાલાતિઘંતે પાણ-ભોયણે । જે જં નિગ્ગંથો વા જાવ સાદમં પટિગ્ગાદિત્તા પરં વડ્ડજોયણમેરાણ વીરકમાયદિત્તા આહારમાહારે, એસ જં ગોયમા ! મગ્ગાતિઘંતે પાણ-ભોયણે । જે જં નિગ્ગંથો વા, નિગ્ગંથી વા ફાસુ-પસણિજં જાવ સાદમં પટિગ્ગાદિત્તા પરં વડ્ડજોયણમેરાણ વીરકમાયદિત્તા આહારમાહારે, એસ જં ગોયમા ! પમાણાતિઘંતે પાણ-ભોયણે । અટ્ટ કુલુદિઘંડગપમાણમેરે કવલે આહારં આહારેમાણે અપ્પાહારે, હુવાન્દસ કુલુદિઘંડગપમાણમેરે કવલે આહારં આહારેમાણે અવદ્દોમોયરિયા, સોલસ કુલુદિઘંડગપમાણમેરે કવલે આહારં આહારેમાણે હુમાગ્ગપ્પે, ચેડઘ્વીસં કુલુદિઘંડગપમાણમેરે જાવ આહારં આહારેમાણે ઓમોદરિયા, વર્ણસં કુલુદિઘંડગમેરે કવલે આહારં આહારેમાણે પમાણપ્પે, પ્પત્તો પ્પેણ વિ ઘોસેણં ઊજગં આહારં આહારેમાણે સમણે નિગ્ગંથે મો પકામરસમોદિત્તિ વત્તવ્યં સિયા । એસ જં ગોયમા ! મેત્તાતિઘંતસ્સ, કાલાતિઘંતસ્સ, મગ્ગાતિઘંતસ્સ, પમાણાતિઘંતસ્સ પાણ-ભોયણસ્સ અટ્ટે પચ્ચે ।

૨૨. [પ્ર૦] અહ મંતે ! સત્થાર્તીયસ્સ, સત્થપરિણામિયસ્સ, પસિયસ્સ, વેસિયસ્સ, સામુદાણિયંસ્સ પાણ-ભોયણસ્સ કે અટ્ટે પચ્ચે ? [ઉ૦] ગોયમા ! જેણં નિગ્ગંથે વા નિગ્ગંથી વા નિમ્મિત્તસત્થમુસલે વવગયમાલા-વપ્પગ-વિલેવણે વવગયચુચવચચ-ત્તદેહં, જીવધિપ્પજડં, અકયં, અકારિયં, અસંકપ્પિયં, અપાદ્ધયં, અર્કીયકડં, અણુદિટ્ઠં, નવકોડીપરિસુદ્ધં, દસદોસવિપ્પમુકં, ઉગ્ગ-મુ-પ્પાયણેસણાસુપરિસુદ્ધં, વીર્તિગાલં, વીતધૂમં, સંજોયણાદોસવિપ્પમુકં, સુગ્ગમુરં, અચચચવં, અદુયં, અવિલંધિયં અપરિસાદિ, અન્નજોવંજણ-વંણાણુલેવણભૂયં, સંજમજાયામાયાવત્તિયં, સંજમમારવહણદ્રુયાપ્પ વિલમિચ પંચગમૂણં અપ્પાયણં આહારે આહારેતિ, એસ જં ગોયમા ! સત્થાર્તીયસ્સ, સત્થપરિણામિયસ્સ જાવ પાણ-ભોયણસ્સ અયમટ્ઠં પચ્ચે । સેયં મંતે, સેયં મંતે ! ત્તિ ।

સત્તમસપ્પ પદમો ઉદ્દેમો સમત્તો ।

ઉગ્ગા પછી રાયા, હે ગૌતમ ! એ ક્ષેત્રાતિક્રાન્ત પાનમોજન કહેવાય. કોઈ સાધુ યા સાધ્વી યાવત્ સ્વાદિમ આહારને પહેલા પહોરમાં પ્રહણ કરી છેલ્લા પહોર સુધી રાખીને પછી તેનો આહાર કરે, હે ગૌતમ ! આ કાલાતિક્રાન્ત પાનમોજન કહેવાય. કોઈ સાધુ યા સાધ્વી યાવત્ સ્વાદિમ આહારને પ્રહણ કરીને અર્ધયોજનની મર્યાદાને ઓળંગી પછી રાયા, હે ગૌતમ ! એ માર્ગાતિક્રાન્ત પાનમોજન કહેવાય. કોઈ સાધુ કે સાધ્વી પ્રામુક અને ઇષ્ણીય યાવત્ સ્વાદિમ આહારને પ્રહણ કરીને કુકડીના ઇંડાપ્રમાણ વગ્રીયથી અધિક કવલ રાયા, હે ગૌતમ ! એ પ્રમાણાતિક્રાન્ત પાનમોજન કહેવાય. કુકડીના ઇંડાપ્રમાણ માત્ર આઠ કવલનો આહાર કરનાર સાધુ અપ્પાહારી કહેવાય. કુકડીના ઇંડાપ્રમાણ માત્ર વાર કવલનો આહાર કરનાર સાધુને કોઈક ન્યૂન અર્થ ઊનોદરિકા કહેવાય. કુકડીના ઇંડાપ્રમાણ માત્ર સોલ કોઢીઓનો આહાર કરનાર સાધુ દ્વિભાગપ્રાપ્ત—અર્ધાહારી કહેવાય. કુકડીના ઇંડાપ્રમાણ માત્ર ત્રીસ કવલનો આહાર કરનાર સાધુને ઊનોદરિકા કહેવાય. કુકડીના ઇંડાપ્રમાણ માત્ર વગ્રીય કવલનો આહાર કરનાર સાધુ પ્રમાણપ્રાપ્ત—પ્રમાણસર મોજન કરનાર કહેવાય. તેથી એક પળ કવલ ઓછો આહાર કરનાર સાધુ 'પ્રકામરસમોજી—અલ્પત મધુરાદિ રસનો મોક્ષ' એ પ્રમાણે ન કહી શકાય. હે ગૌતમ ! એ પ્રમાણે ક્ષેત્રાતિક્રાન્ત, કાલાતિક્રાન્ત, માર્ગાતિક્રાન્ત અને પ્રમાણાતિક્રાન્ત પાનમોજનનો અર્થ કર્યો છે.

૨૨. [પ્ર૦] હે મગ્ગવન્ ! શલાતીત (અગ્નિવગેરે શલ્કથી ઉતરેલો), શલ્કપરિણામિત (અગ્નિવગેરે શલ્કથી પરિણામ પામેલો—અવિત્ત કરાવેલો), ઇપિત (ઇપ્પણા દોષથી રહિત), વ્યેપિત (ત્રિવિધ વા વિગેષત. ઇપ્પણાદોષથી રહિત) સામુદાયિક—મિશ્રારૂપ પાન મોજનનો શો અર્થ કર્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કોઈ સાધુ યા સાધ્વી જે શલ્ક અને મુગલાદિરહિત છે, તેમ પુષ્પમાલા અને ચન્દનના વિલેપન રહિત છે તેઓ કુમ્ભાદિ જન્તુ રહિત, નિર્જીવ, [સાધુને માટે] નહિ કરેલ, નહિ કરાવેલ, નહિ સંકત્તેલ, અનાહૂત—આમન્ત્રણ રહિત, નહિ હરીદેલ, ઔદેશિક રહિત, નવકોટિ વિશુદ્ધ, ઈંદ્રિકાદિ વગ્ગદોષ રહિત, ઇંડ્રમ અને ઉત્પાદનપાના દોષથી વિશુદ્ધ, અંગારદોષરહિત, ધૂસદોષરહિત, સંયોજનાદોષરહિત, સુરુચ્કે ચપચપ શબ્દ રહિત પળે, વહુ ઉતાવળથી નહિ તેમ વહુ ધીમેથી નહિ, [આહારના] કોઈ ભાગને છોડ્યા ગિવાય, ગાઢાની વગીના મેલની પેટે કે ત્રણ ઉપરના લેપની પેટે, કેવલ સંયમના નિર્વાહને માટે, સંયમના મારને વહન કરવા અર્થે જેમ સાપ વિલમ પેસે તેમ પોતે આહાર કરે, હે ગૌતમ ! એ શલાતીત, શલ્કપરિણામિત યાવત્ પાનમોજનનો અર્થ કર્યો છે. હે મગ્ગવન્ ! તે એમજ છે, હે મગ્ગવન્ ! તે એમજ છે, [એમ કહી ગૌતમ ! યાવત્ વિચરે છે].

સત્તમ શતકે પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ ચરવીસં સ્વ । ૨ ઊનોદરિપ્પ સ્વ, ઓમોદરિપ્પ ઘ । ૩ ઇકેણ સ્વ । ૪ ગાસેણં ઘ । ૫ સમુદા-સ્વ-ગ । ૬ અપરિસાદી સ્વ । ૭-વગ્ગદોષ્યં સ્વ । ૮-ગમ્મપ્પણં સ્વ ।

૨૨ * ૧ હણે ૨ હણાવે ૩ હણતાને અનુમોદે, ૪ રાથે ૫ રવાવે, ૬ સંયમના અનુમોદે, ૭ સરીદ કરે ૮ સરીદ કરાવે અને ૯ સરીદ કરતાને અનુમોદે † હુઓ—(પિંડનિરુત્તિક, ગા. ૫૨૦.) ‡ હ્દમપ્પગાના આવાક્રમાદિ ૧૬ દોષ છે, હુઓ—(પિંડનિરુત્તિક, ગા. ૧૨-૧૩) § ઉત્પાદનપાના વાગ્ગાદિદિ ૧૬ દોષ છે, હુઓ—(પિંડનિરુત્તિક, ગા. ૪૦૮-૪૦૯)

વિતીઓ ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] સે જૂળં મંતે ! સઘપાળેહિં, સઘભૂળેહિં, સઘજીવેહિં, સઘસત્તેહિં પચ્ચક્ષાયમિતિ વદમાણસ્સ સુપચ્ચક્ષાયં ભવતિ, દુપચ્ચક્ષાયં ભવતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘપાળેહિં, જાવ સઘસત્તેહિં પચ્ચક્ષાયમિતિ વદમાણસ્સ સિય સુપચ્ચક્ષાયં ભવતિ, સિય દુપચ્ચક્ષાયં ભવતિ । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેળં મંતે ! एवं बुच्चइ-सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं जाव सिय दुपच्चक्खायं भवति ? [उ०] गौयमा ! जस्स णं सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स णो एवं अभिसमन्नागयं भवति-इमे जीवा, इमे अजीवा, इमे तसा, इमे थावरा, तस्स णं सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स नो सुपच्चक्खायं भवति, दुपच्चक्खायं भवति । एवं खलु से दुपच्चक्खाई सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणे नो सच्चं भासं भासइ, मोसं भासं भासइ । एवं खलु से मुसावाई सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं तिविहं तिविहेणं असंजय-विरय-पडिहय-पच्चक्खायपावकस्से, सकिरिए, असंबुडे, एगंतदंडे, एगंतवाले यावि भवति । जस्स णं सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स एवं अभिसमन्नागयं भवइ-इमे जीवा इमे अजीवा, इमे तसा इमे थावरा, तस्स णं सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणस्स सुपच्चक्खायं भवति, नो दुपच्चक्खायं भवति । एवं खलु से सुपच्चक्खाई सघपाणेहिं जाव सघसत्तेहिं पच्चक्खायमिति वदमाणे सच्चं भासं भासइ, नो मोसं भासं भासइ । एवं खलु से सच्चवादी सघपाणेहिं, जाव सघसत्तेहिं तिविहं तिविहेणं संजय-विरय-पडिहय-पच्चक्खायपावकस्से, अकिरिए, संबुडे, एगंतपंडिए यावि भवति, से तेणट्टेणं गौयमा ! एवं बुच्चइ-जाव सिय दुपच्चक्खायं भवति ।

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ‘સર્વે પ્રાણોમાં, સર્વે ભૂતોમાં, સર્વે જીવોમાં અને સર્વે સત્ત્વોમાં મેં [હિસાનુ] પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એ પ્રમાણે બોલનારને સુપ્રત્યાહ્યાન થાય કે દુપ્રત્યાહ્યાન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ‘સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એ પ્રમાણે બોલનારને કદાચ સુપ્રત્યાહ્યાન થાય અને કદાચ દુપ્રત્યાહ્યાન થાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે-સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં યાવત્ કદાચ દુપ્રત્યાહ્યાન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ‘સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એ પ્રમાણે બોલનાર જેને આવા પ્રકારનું જ્ઞાન ન હોય કે “આ જીવો છે, આ અજીવો છે, આ ત્રસો છે, આ સ્થાવરો છે” તેને-‘સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એ પ્રમાણે કહેનારને-સુપ્રત્યાહ્યાન ન થાય, પણ દુપ્રત્યાહ્યાન થાય. એ રીતે खरेखर તે દુપ્રત્યાહ્યાની ‘સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એમ બોલતો સત્ય ભાષા બોલતો નથી, અસત્ય ભાષા બોલે છે. એ પ્રમાણે તે મૃપાવાદી સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં ત્રિવિધે ત્રિવિધે અસંયત-સમરહિત, અવિરત-વિરતિરહિત, જેણે પાપકર્મનો લ્યાગ કે પ્રત્યાહ્યાન કર્યું નથી એવો, સક્રિય-કર્મવન્ધ-સહિત, સંવરરહિત, એકાન્ત ઢળક ઇટલે હિસા કરનાર અને એકાન્ત અજ્ઞ છે. સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ ‘સર્વે સત્ત્વોમાં પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એ પ્રમાણે બોલનાર જેને આતું જ્ઞાન થયું હોય કે “આ જીવો છે, આ અજીવો છે, આ ત્રસો છે, આ સ્થાવરો છે,” તેને-‘સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એ પ્રમાણે બોલનારને-સુપ્રત્યાહ્યાન થાય, દુપ્રત્યાહ્યાન ન થાય. એ પ્રમાણે खरेखर તે સુપ્રત્યાહ્યાની ‘સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે’ એમ બોલતો સત્ય ભાષા બોલે છે, મૃપા ભાષા બોલતો નથી. એ રીતે તે સુપ્રત્યાહ્યાની, સત્ય-ભાષી, સર્વે પ્રાણોમાં યાવત્ સર્વે સત્ત્વોમાં ત્રિવિધે ત્રિવિધે સંયત, વિરતિ યુક્ત, જેણે પાપકર્મનો ધ્યાન ને પ્રત્યાહ્યાન કર્યું છે એવો, અક્રિય-કર્મવન્ધરહિત, સવરયુક્ત એકાન્ત પઢિત પણ છે. હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહેવાય છે કે યાવત્ કદાચ દુપ્રત્યાહ્યાન થાય.

૨. [પ્ર૦] કતિવિદે નં મંતે ! પચ્ચક્ષાણે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે પચ્ચક્ષાણે પન્નત્તે, તં જહા—મૂલગુણ-પચ્ચક્ષાણે ય ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ય ।

૩. [પ્ર૦] મૂલગુણપચ્ચક્ષાણે નં મંતે ! કતિવિદે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે પન્નત્તે, તં જહા—સઘમૂલગુણપચ્ચક્ષાણે ય દેસમૂલગુણપચ્ચક્ષાણે ય ।

૪. [પ્ર૦] સઘમૂલગુણપચ્ચક્ષાણે નં મંતે ! કતિવિદે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિદે પન્નત્તે, તં જહા—સઘાઓ પાળાદ્યાઓ વેરમણં, જાઘ સઘાઓ પરિગ્ગહાઓ વેરમણં ।

૫. [પ્ર૦] દેસમૂલગુણપચ્ચક્ષાણે નં મંતે ! કઠ્ઠિવિદે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિદે પન્નત્તે, તં જહા—થૂલાઓ પાળા-દ્યાઓ વેરમણં, જાઘ થૂલાઓ પરિગ્ગહાઓ વેરમણં ।

૬. [પ્ર૦] ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે નં મંતે ! કતિવિદે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે પન્નત્તે, તં જહા—સઘુત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ય દેસુત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે ય ।

૭. [પ્ર૦] સઘુત્તરગુણપચ્ચક્ષાણે નં મંતે ! કતિવિદે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દસવિદે પન્નત્તે, તં જહા—

“અણાગયમંદ્રકંતં ^૩કોડીસહિયં ^૪નિયંટિયં ચેવ ।

સૌગારમ્મણાગારં પૈરિમાણકડં નિર્વસેસં ॥

સૌકેયં ચેવ ઐદ્દાપ્પ પચ્ચક્ષાણં ભવે દસહા ॥”

ત્યાલ્યાન.

૨. [પ્ર.] હે ભગવન્ ! કેટલા પ્રકારે પચ્ચક્ષાણ કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વે પ્રકારે પચ્ચક્ષાણ કહ્યું છે. તે આ પ્રકારે—મૂલગુણ-પચ્ચક્ષાણ અને ઉત્તરગુણપચ્ચક્ષાણ.

પ્રમણાલ્યા-
ના પ્રકાર.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મૂલગુણપચ્ચક્ષાણ કેટલા પ્રકારનું કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મૂલગુણ પ્રત્યાલ્યાન વે પ્રકારનું કહ્યું છે, તે આ પ્રકારે—સર્વમૂલગુણપ્રત્યાલ્યાન અને દેશમૂલગુણપ્રત્યાલ્યાન.

મૂલગુણપ્રત્યા-
લ્યાના પ્રકાર

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વમૂલગુણ પ્રત્યાલ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વમૂલગુણ પ્રત્યાલ્યાન પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—સર્વ પ્રાણાતિપાતથી વિરામ પામવો, યાવત્ સર્વ મૃપાવાદથી વિરામ પામવો.

મૂલગુણપ્રત્યા-
લ્યાના પ્રકાર.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેશમૂલગુણપ્રત્યાલ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેશમૂલગુણપ્રત્યાલ્યાન પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—સ્થૂલપ્રાણાતિપાતથી વિરમણ, યાવત્ સ્થૂલમૃપાવાદથી વિરમણ.

પ્રમણાલ્યા-
ના પ્રકાર.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઉત્તરગુણપ્રત્યાલ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! [ઉત્તરગુણપ્રત્યાલ્યાન] વે પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાલ્યાન અને દેશોત્તરગુણપ્રત્યાલ્યાન.

પ્રમણાલ્યા-
ના પ્રકાર

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાલ્યાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાલ્યાન ૧૬ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—૧ અનાગમ, ૨ અતિક્રાન્ત, ૩ કોટિસહિત, ૪ નિયંત્રિત, ૫ સાકાર, ૬ અનાકાર, ૭ કૃતપરિમાણ, ૮ નિરવશેષ, ૯ સકેત, ૧૦ અદ્વા પ્રત્યાલ્યાન. ૧૧ રીતે પ્રત્યાલ્યાન ૮૪ પ્રકારે કહ્યું છે.

૭. સર્વોત્તરગુણપ્રત્યાલ્યાનના ૧૬ પ્રકારનું સ્વરૂપ—૧ અવિવ્યમા જે તપ કરવાનો છે તે પૂર્વે કરવો તે અનાગત તપ જેમ, પર્યુપણા પવે આવશે તારે ગુપ્તોદિની વેગાવચ કરનાથી તપ કરવામા શબ્દચળ વચો એમ સમજી પ્રથમ તપ કરવો. ૨ પૂર્વે કરવાનો તપ પછી કરવો તે અતિક્રાન્ત તપ જેમ, પર્યુપણાપવેમા ગુપ્તોદિની વેગાવચ કરવા નિમિત્તે તપ શ્વ શ્વયો નથી એમ ધારી તે તપ પડી કરવો. ૩ એક તપ જે દિવસે પૂરો થાય તેજ દિવસે વીજો તપ કરવો, એ રીતે પ્રત્યાલ્યાનની શાદિ અને અન્ત કોટી મેજ્જવી તે કોટિમહિત તપ. ૪ નિયમિત દિવસે વિગ્ન આલ્યા છતા અવશ્ય તપ કરવો તે નિયંત્રિત તપ. ૫ મહત્તરાદારાદિ ધાન્યાર-વપવાદ-પૂરેક તપ કરવો તે સાકાર તપ. ૬ મહત્તરાકારાદિ આકાર શિવાય તપ કરવો તે નિરાકાર તપ. ૭ દત્તિ (એક સાથે ૬૮૪૨ પાત્રમા પડેલ અનાદિ), કચ્છ, ટહ, ચીંજ દત્તાદિનું પરિમાણ કરવું તે પરિમાણ તપ. ૮ ચાર પ્રકારના આદારનો લ્યાગ કરવો તે નિરવશેષ તપ. ૯ સુદિ ૨૨૮૩૧ ચક્રેતપૂર્વક તપ કરવો તે સકેત તપ. ૧૦ કાલનું પ્રમાણ કરી પૌષ્ઠ્યાદિ તપ કરવો તે અદ્વા તપ. ૧૧ (મ. દી. પ. ૨૧૬.)

१५. [प्र०] नेरडयाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नेरडया नो सद्यमूलगुणपञ्चस्वाणी, नो देसमूलगुणपञ्चस्वाणी, अपञ्चस्वाणी । एवं जाव चउरिंदिया ।

१६. [प्र०] पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! पंचिदियतिरिक्खजोणिया नो सद्यमूलगुणपञ्चस्वाणी, देसमूलगुणपञ्चस्वाणी चि, अपञ्चस्वाणी चि । मणुस्सा जहा जीवा, चाणमंतर-जोइस-वेमाणिया जहा नेरडया ।

१७. [प्र०] एप्पसि णं भंते ! जीवाणं सद्यमूलगुणपञ्चस्वाणीणं, देसमूलगुणपञ्चस्वाणीणं, अपञ्चस्वाणीणं य कयरे कयरेहिंतो जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्यन्थोवा जीवा सद्यमूलगुणपञ्चस्वाणी, देसमूलगुणपञ्चस्वाणी असंखेजगुणा, अपञ्चस्वाणी अणंतगुणा । एवं अप्पावहुगाणि तिप्पि चि जहा पढमिहुण दंडण-नवरं सद्यन्थोवा पंचिदियतिरिक्खजोणिया देसमूलगुणपञ्चस्वाणी, अपञ्चस्वाणी असंखेजगुणा ।

१८. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं सद्यउत्तरगुणपञ्चस्वाणी, देसुत्तरगुणपञ्चस्वाणी. अपञ्चस्वाणी ? [उ०] गोयमा ! जीवा सद्युत्तरगुणपञ्चस्वाणी चि तिप्पि चि । पंचिदियतिरिक्खजोणिया मणुस्सा य एवं चेव, सेसा अपञ्चस्वाणी, जाव वेमाणिया ।

१९. [प्र०] एप्पसि णं भंते ! जीवाणं सद्यउत्तरगुणपञ्चस्वाणीणं ? [उ०] अप्पावहुगाणि तिप्पि चि जहा पढमे दंडण, जाव मणुस्साणं ।

२०. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं संजया, असंजया, संजयासंजया ? [उ०] गोयमा ! जीवा संजया चि, असंजया चि, संजयासंजया चि तिप्पि चि, एवं जहेव पञ्चवणाप तहेव भाणियधं जाव वेमाणिया, अप्पावहुगं तहेव तिप्पि चि भाणियधं ।

२१. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं पञ्चस्वाणी, अपञ्चस्वाणी, पञ्चस्वाणापञ्चस्वाणी ? [उ०] गोयमा ! जीवा पञ्चस्वाणी चि तिप्पि चि, एवं मणुस्सा चि तिप्पि चि, पंचिदियतिरिक्खजोणिया आइहियिंहिया, सेसा सद्ये अपञ्चस्वाणी, जाव वेमाणिया ।

नारक

१५. [प्र०] नारकोनो प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! नारको सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी, देशमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी, पण अप्रत्याख्यानी छे.

पंचेन्द्रियतिर्यच

१६. [प्र०] पंचेन्द्रिय तिर्यच जीवोनो प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! पंचेन्द्रियतिर्यचो सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी नथी, पण देशमूलगुणप्रत्याख्यानी छे अने अप्रत्याख्यानी छे. जेम जीवो कया तेम मनुष्यो जाणवा. जेम नारको कया तेम बानमतर, ज्योतिष्क अने वैमानिको जाणवा.

सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी विगेरेनु अल्पवहुत्व.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी, देशमूलगुणप्रत्याख्यानी अने अप्रत्याख्यानी जीवोमा कोण कोनाथी यावत् विशेषपाविक छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानी जीवो सर्वथी थोडा छे, देशमूलगुणप्रत्याख्यानी जीवो अनंतगुण छे, अने अप्रत्याख्यानी अनंतगुण छे. ए प्रमाणे त्रणे (जीव, पंचेन्द्रियतिर्यच अने मनुष्यना) अल्पवहुत्वो प्रथम दंडकमा [मू० ११, १२, १३] कया प्रमाणे जाणवा, परंतु सर्वथी थोडा पंचेन्द्रिय तिर्यचो देशमूलगुणप्रत्याख्यानी छे, अने अप्रत्याख्यानी पंचेन्द्रिय तिर्यचो असंख्यगुण छे.

सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी विगेरे जीवो

१८. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी छे, देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानी छे, के अप्रत्याख्यानी छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी विगेरे त्रणे प्रकारना छे. पंचेन्द्रिय तिर्यचो अने मनुष्यो ए प्रमाणे छे. बाकीना वैमानिक सुधीना जीवो अप्रत्याख्यानी छे.

सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी विगेरेनु अल्पवहुत्व.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानी, देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानी अने अप्रत्याख्यानी जीवोमा कोण कोनाथी यावत् विशेषपाविक छे ? [उ०] त्रणे अल्पवहुत्वो प्रथम दंडकमा कया प्रमाणे यावत् मनुष्योने जाणवा.

संयत, असंयत, अने देशमंयत

२०. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो संयत छे, असंयत छे के संयतासंयत (देशमंयत) छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो संयत पण छे, असंयत पण छे, अने संयतासंयत पण छे—ए त्रणे प्रकारना छे. ए प्रमाणे जेम *पञ्चवणां कयु छे ते प्रमाणे यावत् वैमानिकोने अही कहेवुं, तेम अल्पवहुत्व पण त्रणुं कहेवुं.

प्रचारयानी विगेरे

२१. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो प्रत्याख्यानी छे, अप्रत्याख्यानी छे, के प्रत्याख्यानाप्रत्याख्यानी (देशप्रत्याख्यानी) छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो प्रत्याख्यानी विगेरे त्रणे प्रकारना छे. ए प्रमाणे मनुष्यो पण त्रणे प्रकारना छे. पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिक्को प्रथमभंगरहित छे. बाकीना वैमानिक सुधीना सर्व जीवो अप्रत्याख्यानी छे.

૨૨. [પ્ર૦] એસિ જં મંતે ! જીવાણં પચ્ચક્ષાણીણં જાવ વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્વત્થોવા જીવા પચ્ચક્ષાણી, પચ્ચક્ષાણાપચ્ચક્ષાણી અસંલેજ્જગુણા, અપચ્ચક્ષાણી અણંતગુણા । પંચિન્દિયતિરિક્ખજોણિયા સદ્વત્થોવા પચ્ચક્ષાણા-પચ્ચક્ષાણી, અપચ્ચક્ષાણી અસંલેજ્જગુણા । મણુસ્સા સદ્વત્થોવા પચ્ચક્ષાણી, પચ્ચક્ષાણાપચ્ચક્ષાણી સંલેજ્જગુણા, અપચ્ચક્ષાણી અસંલેજ્જગુણા ।

૨૩. [પ્ર૦] જીવા જં મંતે ! કિં સાસયા, અસાસયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જીવા સિય સાસયા, સિય અસાસયા । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેજં મંતે ! એવં બુચ્છહ—જીવા સિય સાસયા, સિય અસાસયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! દઘ્ઠયાણ સાસયા, ભાવઠ્ઠયાણ અસાસયા, સે તેણટ્ટેજં ગોયમા ! એવં બુચ્છહ—જાવ સિય અસાસયા ।

૨૪. [પ્ર૦] નેરહ્યા જં મંતે ! કિં સાસયા, અસાસયા ? [ઉ૦] એવં જહા જીવા તહા નેરહ્યા વિ, એવં જાવ વેમાણિયા જાવ સિય સાસયા, સિય અસાસયા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

સત્તમસણ વિતીઓ ઉદ્દેસો સમત્તો ।

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પ્રત્યાલ્યાની વિગેરે જીવોમા યાવત્ કોણ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રત્યાલ્યાની જીવો સૌથી થોડા છે, પ્રત્યાલ્યાનાપ્રત્યાલ્યાની અસંલ્યગુણ છે, અને અપ્રત્યાલ્યાની અનંતગુણ છે. દેશપ્રત્યાલ્યાની પંચેન્દ્રિય તિર્યંચો સર્વથી થોડા છે, અને અપ્રત્યાલ્યાની અસંલ્યગુણ છે પ્રત્યાલ્યાની મનુષ્યો સર્વથી થોડા છે, દેશપ્રત્યાલ્યાની સલ્યાતગુણ છે, અને અપ્રત્યાલ્યાની અસંલ્યગુણ છે.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું જીવો શાશ્વત છે કે અશાશ્વત છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવો કયંચિત્ શાશ્વત છે અને કયંચિત્ અશાશ્વત છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે જા હેતુથી કહો છો કે કયંચિત્ શાશ્વત છે અને કયંચિત્ અશાશ્વત છે ? [ઉ૦] દ્રવ્યની અપેક્ષાએ જીવો શાશ્વત છે, અને પર્યાયની અપેક્ષાએ જીવો અશાશ્વત છે; તે હેતુથી એમ કહું છું કે યાવત્ કયંચિત્ અશાશ્વત છે.

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું નારકો શાશ્વત છે કે અશાશ્વત છે ? [ઉ૦] જેમ જીવો કહ્યા તેમ નારકો પણ જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકો પણ જાણવા, યાવત્ કયંચિત્ શાશ્વત અને કયંચિત્ અશાશ્વત છે. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે [એમ કહી ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે.]

સપ્તમ શતકે દ્વિતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

તતિઓ ઉદ્દેસો

૧. [પ્ર૦] વળસ્સદકાદયા ણં મંતે ! કિં કાલં સદ્વપ્પાદારગા યા, સદ્વપ્પાદારગા યા મવંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! પાંડસ-
વરિસારત્તેસુ ણં પથ્ય ણં વળસ્સદકાદયા સદ્વપ્પાદારગા મવંતિ, તદાણંતરં ચ ણં સરપ્પ, તયાણંતરં ચ ણં દ્વેમંતે, તદાણંતરં ચ
ણં વસંતે, તદાણંતરં ચ ણં ગિમ્હે, ગિમ્હાસુ ણં વળસ્સદકાદયા સદ્વપ્પાદારગા મવંતિ ।

૨. [પ્ર૦] જદ્દ ણં મંતે ! ગિમ્હાસુ વળસ્સદકાદયા સદ્વપ્પાદારગા મવંતિ, કમ્હા ણં મંતે ! ગિમ્હાસુ વદ્ધે વળસ્સદકાદયા
પત્તિયા, પુષ્કિયા, ફલિયા, હરિયગેરિત્તમાણા, સિરીય ંદ્વ ંદ્વ ઉવસોમેમાણા ઉવસોમેમાણા ચિટ્ઠંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા !
ગિમ્હાસુ ણં વદ્ધે ઉસ્થિજોણિયા જીવા ય, પોગલા ય વળસ્સદકાદયત્તાણ ચિટ્ઠકમંતિ, ચયંતિ, ઉવચજંતિ: એવં સલુ ગોયમા !
ગિમ્હાસુ વદ્ધે વળસ્સદકાદયા પત્તિયા, પુષ્કિયા, જાવ ચિટ્ઠંતિ ।

૩. [પ્ર૦] સે ણૂણં મંતે ! મૂલા મૂલજીવફુડા, કંદા કંદજીવફુડા, જાવ વીયા વીયજીવફુડા ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા !
મૂલા મૂલજીવફુડા, જાવ વીયા વીયજીવફુડા ।

૪. [પ્ર૦] જદ્દ ણં મંતે ! મૂલા મૂલજીવફુડા, જાવ વીયા વીયજીવફુડા, કમ્હા ણં મંતે ! વળસ્સતિકાદયા આહારેંતિ,
કમ્હા પરિણામેંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! મૂલા મૂલજીવફુડા પુઢવીજીવપડિચ્છા તમ્હા આહારેંતિ, તમ્હા પરિણામેંતિ: કંદા કંદ-
જીવફુડા મૂલજીવપડિચ્છા, તમ્હા આહારેંતિ, તમ્હા પરિણામેંતિ, એવં જાવ વીયા વીયજીવફુડા ફલજીવપડિચ્છા તમ્હા
આહારેંતિ, તમ્હા પરિણામેંતિ ।

તૃતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વનસ્પતિકાયિકો કયા કાલે સૌથી અલ્પઆહારવાળા હોય છે, અને કયા કાલે સૌથી મહાઆહારવાળા હોય છે ?
[ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રાશ્ન ક્રતુમાં—શ્રાવણ માદરવા માસમાં, અને વર્ષા ક્રતુમાં—આસો કારતક માસમાં વનસ્પતિકાયિક જીવો સૌથી મહાઆહાર-
વાળા હોય છે, ત્યાર પછી ચરદ્ ક્રતુમાં, ત્યાર પછી હેમત ક્રતુમાં, ત્યાર પછી વનંત ક્રતુમાં અને ત્યાર વાદ ગ્રીષ્મ ક્રતુમાં [અનુક્રમે] અલ્પ
આહારવાળા હોય છે. ગ્રીષ્મ ક્રતુમાં સર્વથી અલ્પઆહારવાળા હોય છે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો ગ્રીષ્મ ક્રતુમાં વનસ્પતિકાયિક જીવો સૌથી અલ્પ આહારવાળા હોય તો તે ઘણા વનસ્પતિકાયિકો ગ્રીષ્મમાં
પાદડાવાળા, પુષ્પવાળા, ફલવાળા, લીલા છત્ર દીપના, અને વનનાં શોભા વડે અત્યંત સુગોમિત કેમ હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ગ્રીષ્મ ક્રતુમાં
ઘણા ઉષ્ણયોનિવાળા જીવો અને પુદ્ગલો વનસ્પતિકાયણે ઉપજે છે, વિશેષ ઉપજે છે, વધે છે, વિશેષ વૃદ્ધિ પામે છે; એ કારણથી હે ગૌતમ !
ગ્રીષ્મ ક્રતુમાં ઘણા વનસ્પતિકાયિકો પાદડાવાળા, પુષ્પવાળા યાવત્ હોય છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું મૂલો મૂલના જીવથી વ્યાપ્ત છે, કદો કન્દના જીવથી વ્યાપ્ત છે, યાવત્ વીજો વીજના જીવથી વ્યાપ્ત છે ?
[ઉ૦] હે ગૌતમ ! મૂલો મૂલના જીવથી વ્યાપ્ત છે, યાવત્ વીજો વીજના જીવથી વ્યાપ્ત છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો મૂલો મૂલના જીવથી વ્યાપ્ત છે, યાવત્ વીજો વીજના જીવથી વ્યાપ્ત છે, તો વનસ્પતિકાયિક જીવો કેવી
રીતે આહાર કરે, અને કેવી રીતે પરિણામે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મૂલો મૂલના જીવથી વ્યાપ્ત છે, અને તે પૃથિવીના જીવ સાથે સંવદ્ધ (જોડા-
યેલા) છે, માટે વનસ્પતિકાયિક જીવો આહાર કરે છે, અને તેને પરિણામે છે. એ પ્રમાણે યાવત્ વીજો વીજના જીવથી વ્યાપ્ત છે, અને તે
ફલના જીવ સાથે સંવદ્ધ છે, માટે તે આહાર કરે છે, અને તેને પરિણામે છે.

અપ્તિકાયા અલ્પ-
ની અને મહાહારી

ગોયમા અપાહારી
ઉત્તા પુષ્પિત અને
નિત કેમ હોય ?

જો મૂલના જીવથી
વ્યાપ્ત છે.

વનસ્પતિ શી રીતે
આહાર કરે ?

૫. [પ્ર૦] અહ મંતે ! આલુપ, મૂલપ, સિંગવેરે, હિરિલી, સિરિલિ, સિસ્સિરિલિ, કિંદિયા, છિરિયા, છીરચિરાલિયા, કણ્ઠકંદે, વજ્રકંદે, સૂરણકંદે, ^૧ચેલુડે, ^૨અદ્ભદ્રમુત્યા, પિંડહરિદ્રા, લોહિણી, હુયીહ, યિરુગા, મુગ્ગપર્ણા, અસ્સકર્ણી, સીંહકર્ણી, સીંહંદી, મુખુંદી, જેયાવન્ને તહપ્પગારા સથે તે અણંતજીવા ચિવિહસત્તા ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા ! આલુપ, મૂલપ જાવ અણંતજીવા ચિવિહસત્તા !

૬. [પ્ર૦] સિય મંતે ! કણ્ઠલેસે નેરહપ અપ્પકમ્મતરાપ, નીલલેસે નેરહપ મહાકમ્મતરાપ ? [ઉ૦] હંતા, સિયા ! [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—કણ્ઠલેસે નેરહપ અપ્પકમ્મતરાપ, નીલલેસે નેરહપ મહાકમ્મતરાપ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઠિતિ પડુચ્ચ, સે તેળટ્ટેણં ગોયમા ! જાવ મહાકમ્મતરાપ !

૭. [પ્ર૦] સિય મંતે ! નીલલેસે નેરહપ અપ્પકમ્મતરાપ, કાડલેસે નેરહપ મહાકમ્મતરાપ ? [ઉ૦] હંતા, સિયા ! [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—નીલલેસે અપ્પકમ્મતરાપ, કાડલેસે નેરહપ મહાકમ્મતરાપ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઠિતિ પડુચ્ચ, સે તેળટ્ટેણં ગોયમા ! જાવ મહાકમ્મતરાપ ! एवं असुरकुमारे चि; नवरं तेउलेसा अचमहिया, एवं जाव चेमाणिया, जस्स जइ लेस्साओ तस्स तत्तिया माणियघाओ, ^૧जोइसियस्स न भण्णइ । જાવ સિય મંતે ! પમ્હલેસ્સે ચેમાણિય અપ્પકમ્મતરાપ, મુક્કલેસ્સે ચેમાણિય મહાકમ્મતરાપ ? હંતા, સિયા ! સે કેળટ્ટેણં ? સેસં જહા નેરહયસ્સ, જાવ મહાકમ્મતરાપ !

૮. [પ્ર૦] સે નૂળં મંતે ! જા વેદના સા નિજ્જરા, જા નિજ્જરા સા વેદના ? [ઉ૦] ગોયમા ! ણો તિળદ્દે સમદ્દે । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—જા વેયના ન સા નિજ્જરા, જા નિજ્જરા ન સા વેયના ? [ઉ૦] ગોયમા ! કમ્મ વેદના, ણો કમ્મ નિજ્જરા, સે તેળટ્ટેણં ગોયમા ! જાવ ન સા વેદના !

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આહ (વટાટ) મૂલ્યા, આહુ, હિરિલી, સિરિલિ, સિસ્સિરિલિ, કિંદિયા, છિરિયા, છીરચિરાલિકા, વજ્ર-કદ, સૂરણકદ, ચેલુડા, અદ્ભિદ્રમોય, પિંડહરિદ્રા, રોહિણી, હુયીહ, યિરુગા, મુદ્રપર્ણી, અધ્ધકર્ણી, સિંહકર્ણી, સીંહંદી, મુખુંદી અને તેવા પ્રકારની વીજી વનસ્પતિઓ શું અનન્ત જીવવાળી અને ભિન્ન ભિન્ન જીવવાળી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આહ (વટાટ) મૂલ્યા યાવત્ અનન્ત જીવવાળી અને ભિન્ન ભિન્ન જીવવાળી છે.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કદાચ કૃણલેદ્યાવાલો નારક અલ્પકર્મવાલો અને નીલલેદ્યાવાલો મહાકર્મવાલો હોય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! કદાચ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ શા હેતુથી કહો છો કે—કૃણલેદ્યાવાલો નારક અલ્પકર્મવાલો અને નીલલેદ્યાવાલો નારક મહાકર્મવાલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ^૧સ્થિતિની અપેક્ષા, તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહેવાય છે કે તે યાવત્ મહાકર્મવાલો હોય.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કદાચ નીલલેદ્યાવાલો નારક અલ્પકર્મવાલો અને કાપોતલેદ્યાવાલો નારક મહાકર્મવાલો હોય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! કદાચ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એ પ્રમાણે કહો છો કે—નીલલેદ્યાવાલો નારક અલ્પકર્મવાલો અને કાપોતલેદ્યાવાલો નારક મહાકર્મવાલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સ્થિતિની અપેક્ષા, તે હેતુથી હે ગૌતમ ! તે યાવત્ મહાકર્મવાલો હોય. એ પ્રમાણે અસુરકુમારોને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ તેઓને એક તેજોલેદ્યા અધિક હોય છે. એ પ્રમાણે વૈમાનિક દેવો પર્યન્ત જાણવું. જેને જેટલી લેદ્યાઓ હોય તેને તેટલી કહેવી, પણ ^૧ઉચ્ચોત્ક્રિષ્ટ દેવોને ન કહેવું, યાવત્—[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કદાચ પદ્મલેદ્યાવાલો વૈમાનિક અલ્પકર્મવાલો અને શુક્લલેદ્યાવાલો વૈમાનિક મહાકર્મવાલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! હા, કદાચ હોય. [પ્ર૦] તે શા હેતુથી ? [ઉ૦] યાત્રીનુ જેમ નાગકને કાલું તેમ જાણવું, યાવત્ મહાકર્મવાલો હોય.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચરેચર જે વેદના તે નિર્જરા, અને જે નિર્જરા તે વેદના કહેવાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્, એ શા હેતુથી કહો છો કે—જે વેદના તે નિર્જરા અને જે નિર્જરા તે વેદના ન કહેવાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વેદના નિર્મલ છે, અને નિર્જરા નોકર્મ છે, તે હેતુથી યાવત્ તે વેદના ન કહેવાય.

૧ મૂલપ રા । ૨ કિંદિયા ઘ । ૩ ચેલુડે ય । ૪ અદ્ભદ્રમહ-ઘ । ૫ સિય રા । ૬-સિયસ્મ ણં ન રા । ૭ નિય રા ।

૬ *કૃણલેદ્યા અત્યંત અણુમ પરિણામરૂપ હોવાથી અને તેની અપેક્ષા નીલલેદ્યા કરેક અણુમ પરિણામરૂપ હોવાથી નામાન્વત કૃણલેદ્યાવાલો મહા-કર્મી અને નીલલેદ્યાવાલો અલ્પકર્મવાલો હોય, પરન્તુ વધારા આયુષ્ની સ્થિતિની અપેક્ષાથી કૃણલેદ્યાવાલો અલ્પકર્મવાલો અને નીલલેદ્યાવાલો મહાકર્મવાલો હોય. જેમ કે કૃણલેદ્યાવાલો નારક જેને પોતાના આયુષ્ની ઘણી સ્થિતિ હવે કરેલો છે તેને ઘણા કર્મનો હવે થયો હોય, તેની અપેક્ષા ફોદ વાગતી નરકપૂર્ણતાનાં સત્તરસામરોપમનાં આયુષ્યવાલો નીલલેદ્યાવાલો જીવ જે દુર્વર્ણાંક ઉત્પન્ન થયો હોય તેને પોતાના આયુષ્ની સ્થિતિને કારણે હવે નરક થઈ જવો હોવાથી પણ અને વાકી હોય, તેથી તે મહાકર્મવાલો હોય. હુગ્ગો-મ. ટી. પ. ૩૦૧-૧.

૭. † ઉચ્ચોત્ક્રિષ્ટને તેજો લેદ્યા શિવાય ધીજી અન્ય લેદ્યા નહિ હોવાથી અન્યલેદ્યાનાપેક્ષે તે અલ્પકર્મવાલો કે મહાકર્મવાલો ન કહેવાય. ડુનો-મ. ટી. પ. ૩૦૧-૧

૮. ‡ ઉચ્ચપ્રાપ્ત કર્મનું તેલું-અણુમ કરવો તે વેદના, અને વેદિત કર્મનો હવે થયો તે નિર્જરા, એટલે વેદના કર્મની ઘણી હોવાથી તેને કર્મ થતું, કર્મ વેદિત થયું એટલે તેને કર્મ ન થતી શકાય, તેથી નોકર્મની નિર્જરા થાય છે, માટે નિર્જરાને નોકર્મ કહ્યું છે. હુગ્ગો-(મ. ટી. પ. ૩૦૧-૧.)

૯. [પ્ર૦] નેરઢયાણં મંતે ! જા વેયણા સા નિજ્જરા, જા નિજ્જરા સા વેયણા ? [ઉ૦] ગોચમા ? ગો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—नेरदयाणं जा वैयाणा न सा निज्जरा, जा निज्जरा न सा वैयाणा ? [उ०] गोयमा ! नेरदयाणं कस्म वेदणा, णोकस्म निज्जरा. से तेणट्टेणं गोयमा ! जाच न सा वैयाणा, एवं जाच वेमाणियाणं ।

૧૦. [પ્ર૦] સે ણૂણં મંતે ! જં વેદેસુ તં નિજ્જરેસુ, જં નિજ્જરેસુ તં વેદેસુ ? [ઉ૦] ગો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—जं वेदेषु नो तं निज्जरेसु, जं निज्जरेसु नो तं वेदेषु ? [उ०] गोयमा ! कस्मं वेदेषु, नोकस्मं निज्जरेसु. से तेणट्टेणं गोयमा ! जाच नो तं वेदेषु । [प०] नेरदयाणं मंते ! जं वेदेषु तं निज्जरेसु ? [उ०] एवं नेरदया चि, एवं जाच वेमाणिया ।

૧૧. [પ્ર૦] સે ણૂણં મંતે ! જં વેદેતિ તં નિજ્જરેતિ. જં નિજ્જરેતિ તં વેદેતિ ? [ઉ૦] ગોચમા ! ગો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध—जाच नो तं वेदति ? [उ०] गोयमा ! कस्मं वेदति, नोकस्मं निज्जरेति, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाच नो तं वेदति, एवं नेरदया चि, जाच वेमाणिया ।

૧૨. [પ્ર૦] સે ણૂણં મંતે ! જં વેદિસ્સંતિ તં નિજ્જરિસ્સંતિ, જં નિજ્જરિસ્સંતિ તં વેદિસ્સંતિ ? [ઉ૦] ગોચમા ! ગો તિણટ્ટે સમટ્ટે ! [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં જાવ ણો તં વેદિસ્સંતિ ? [ઉ૦] ગોચમા ! કસ્મં વેદિસ્સંતિ, નોકસ્મં નિજ્જરિસ્સંતિ, સે તેણટ્ટેણં જાવ નો તં નિજ્જરિસ્સંતિ, एवं नेरदया चि, जाच वेमाणिया ।

૧૩. [પ્ર૦] સે ણૂણં મંતે ! જે વેદનાસમપ સે નિજ્જરાસમપ, જે નિજ્જરાસમપ સે વેદનાસમપ ? [ઉ૦] ગો તિણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં एवं बुद्ध—जे वैयाणासमप न से निज्जरासमप, जे निज्जरासमप न से वेदणासमप ? [उ०] गोयमा ! जं समयं वेदति नो तं समयं निज्जरेति, जं समयं निज्जरेति नो तं समयं वेदति, अन्नस्मि समयं वेदति, अन्नस्मि समयं निज्जरेति, अन्ने से वेदणासमप, अन्ने से निज्जरासमप; से तेणट्टेणं जाच न से वेदणासमप, न से निज्जरासमप ।

જોને વેદના છે નિર્જરા નથી

૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શુ નારકોને જે વેદના છે તે નિર્જરા કહેવાય, અને જે નિર્જરા છે તે વેદના કહેવાય ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એમ યા હેતુથી કહો છો કે નારકોને જે વેદના તે નિર્જરા ન કહેવાય ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! નારકોને વેદના છે તે કર્મ છે, અને નિર્જરા છે તે નોકર્મ છે, તે હેતુથી એમ કહું છું કે હે ગાંતમ ! યાવત્ નિર્જરા તે વેદના ન કહેવાય. પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકો જાણવા.

જે વેદ છે નિર્જરો નથી

૧૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું ચરેચર જે વેદ્યું તે નિર્જર્યું, અને જે નિર્જર્યું તે વેદ્યું ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એમ યા હેતુથી કહેવાય છે કે જે વેદ્યું તે નિર્જર્યું નથી, જે નિર્જર્યું તે વેદ્યું નથી ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! કર્મ વેદ્યું, અને નોકર્મ નિર્જર્યું; તે હેતુથી હે ગાંતમ ! યાવત્ તે વેદ્યું નથી. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નારકો જે વેદ્યું તે નિર્જર્યું ? [ઉ૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે નારકો પણ જાણવા, યાવત્ વૈમાનિકો પણ જાણવા.

જેને વેદ છે તેને નિર્જરો નથી

૧૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું ચરેચર જેને વેદ છે તેને નિર્જર છે, અને જેને નિર્જર છે તેને વેદ છે ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એમ યા હેતુથી કહેવાય છે કે યાવત્ જેને વેદ છે તેને નિર્જરો નથી, જેને નિર્જર છે તેને વેદો નથી. [ઉ૦] હે ગાંતમ ! કર્મને વેદ છે અને નોકર્મને નિર્જર છે, તે હેતુથી હે ગાંતમ ! એમ કહેવાય છે કે યાવત્ [જેને નિર્જર છે] તેને વેદો નથી. ૮ પ્રમાણે નારકો પણ જાણવા, યાવત્ વૈમાનિકો જાણવા.

જેને વેદ છે તેને નિર્જરો નથી

૧૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું જેને વેદો તેને નિર્જરો, અને જેને નિર્જરો તેને વેદો ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એમ યા હેતુથી કહો છો કે યાવત્ તેને વેદો નહિ ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! કર્મને વેદો અને નોકર્મને નિર્જરો, તે હેતુથી યાવત્ જેને [વેદો] તેને નિર્જરો નહિ

જે વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય નથી.

૧૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું જે વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય છે, અને જે નિર્જરાનો સમય છે તે વેદનાનો સમય છે ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! યા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે જે વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય નથી, અને જે નિર્જરાનો સમય છે તે વેદનાનો સમય નથી ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! જે સમયે વેદ છે તે સમયે નિર્જરા કરતો નથી, જે સમયે નિર્જરા કરે છે તે સમયે વેદો નથી, અન્ય સમયે વેદ છે, અન્ય સમયે નિર્જરા કરે છે, વેદનાનો સમય મિત્ર છે અને નિર્જરાનો સમય મિત્ર છે; તે હેતુથી યાવત્ વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય નથી.

૧૪. [પ્ર૦] નેરહ્યાણં મંતે ! જે વેદનાસમપ્તે જે નિજરાસમપ્ત, જે નિજરાસમપ્તે જે વેદનાસમપ્ત ? [ઉ૦] ગોયમા ! જો તિણટ્ટે સમટ્ટે ! [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં એવં બુચ્છ—નેરહ્યાણં જે વેદનાસમપ્ત ન સે નિજરાસમપ્ત, જે નિજરાસમપ્ત ન સે વેયણાસમપ્ત ? [ઉ૦] ગોયમા ! નેરહ્યાણં જં સમયં વેદેતિ જો તં સમયં નિજરેતિ, જં સમયં નિજરેતિ નો તં સમયં વેદેતિ, અન્નમ્મિ સમપ્ત વેદેતિ, અન્નમ્મિ સમપ્ત નિજરેતિ, અન્ને સે વેદનાસમપ્ત, અન્ને સે નિજરાસમપ્ત, સે તેણટ્ટેણં જાવ ન સે વેદનાસમપ્ત, એવં જાવ વેમાણિયાણં !

૧૫. [પ્ર૦] નેરહ્યાણં મંતે ! કિં સાસયા, અસાસયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સિય સાસયા, સિય અસાસયા ! [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! એવં બુચ્છ—નેરહ્યાણં સિય સાસયા, સિય અસાસયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અદ્વોચ્છિત્તિનયટ્ટયાપ્ત સાસયા, અદ્વોચ્છિત્તિનયટ્ટયાપ્ત અસાસયા, સે તેણટ્ટેણં જાવ સિય સાસયા, સિય અસાસયા; એવં જાવ વેમાણિયા, જાવ સિય અસાસયા ! સેવં મંતે !, સેવં મંતે ! ત્તિ !

સત્તમસપ્ત તતિઓ ઉદ્દેસો સમત્તો !

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું નારકોને જે વેદનાનો સમય છે, તે નિર્જરાનો સમય છે, અને નિર્જરાનો સમય છે તે વેદનાનો સમય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ શા કારણથી કહો છો કે નારકોને જે વેદનાનો સમય છે તે નિર્જરાનો સમય નથી, અને જે નિર્જરાનો સમય છે તે વેદનાનો સમય નથી ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નારકો જે સમયે વેદે છે તે સમયે નિર્જરા કરતા નથી, અને જે સમયે નિર્જરા કરે છે તે સમયે વેદતા નથી, અન્ય સમયે વેદે છે અને અન્ય સમયે નિર્જરા કરે છે, તેઓનો વેદનાનો સમય જૂદો છે, અને નિર્જરાનો સમય જૂદો છે; તે હેતુથી યાવત્ નિર્જરાનો સમય તે વેદનાનો સમય નથી. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકોને જાણવું.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું નારકો શાશ્વત છે કે અશાશ્વત છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કથંચિત્ શાશ્વત છે, અને કથંચિત્ અશાશ્વત પણ છે [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા કારણથી એમ કહો છો કે નારકો કથંચિત્ શાશ્વત છે અને કથંચિત્ અશાશ્વત છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અવ્યુચ્છિત્તિનય—(દ્રવ્યાર્થિકનય—)નો અપેક્ષાપ્ત શાશ્વત છે, અને વ્યુચ્છિત્તિનયની (પર્યાયનયની) અપેક્ષાપ્ત અશાશ્વત છે; તે હેતુથી યાવત્ કથંચિત્ શાશ્વત છે અને કથંચિત્ અશાશ્વત છે. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકો યાવત્ કથંચિત્ અશાશ્વત છે. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે [એમ કહી ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે.]

સપ્તમશતકે તૃતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

ચઉત્થો ઉદેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે નયરે જાવ એવં વયાસિ—કતિવિહા ણં મંતે ! સંસારસમાવદ્ધગા જીવા પદ્ધતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! છવિહા સંસારસમાવદ્ધગા જીવા પદ્ધતા, તં જહા—પુંઢવિકાદ્ધયા, એવં જહા જીવાભિગમે જાવ સમ્મત્તકિરિયં વા, મિચ્છત્ત-કિરિયં વા ।

૨ [જીવા છવિહ પુઢવી જીવાણ ંટિતી ભવટ્ટિતી^૧ કાયે ।
નિહ્લેવણ અણગારે કિરિયા સમ્મત્ત-મિચ્છત્તો ॥]

સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

સત્તમસણ ચઉત્થો ઉદેસો સમત્તો ।

ચતુર્થ ઉદેશક.

ગોના પ્રનાર

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા [ગૌતમ] યાવત્ એ પ્રમાણે બોલ્યા—હે ભગવન્ ! સસારી જીવો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સંસારી જીવો છ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—પૃથિવીકાયિક વિગેરે. એ પ્રમાણે જેમ “જીવાભિગમસૂત્રમા કહ્યું છે તેમ સમ્ય-ક્ત્વક્રિયા અને મિથ્યાત્વક્રિયાસુધી અહીં જાણવું.

અમરગાથા

†[૧ જીવોના છ પ્રકાર, ૨ પૃથિવીના છ પ્રકાર, ૩ પૃથિવીના મેદોની સ્થિતિ—આયુષ્, ૪ ભવસ્થિતિ, ૫ સામાન્યકાય સ્થિતિ ૬ નિર્લેપના—ખાલી થવાનો કાલ, ૭ અનગારસવધી હકીકત, ૮ સમ્યક્ત્વક્રિયા અને મિથ્યાત્વક્રિયા] હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે [એમ કહી ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે.]

સપ્તમ શતકે ચતુર્થ ઉદેશક સમાપ્ત.

૧ પુટ્ટિકાદ્ધિમા સ્વ. ૨ [] એત્તચ્છિદ્ધાન્તર્ગત પાઠો વાચનાન્તરે ઉપલબ્ધતે, સ ચ ટીકાકારેણ વ્યાખ્યાત. । ૩ ઠિતિ મ-સ્વ । ૪-તિકા-સ્વ । ૫-ચ્છત્તં ચ્છત્તે ક ।

૧ * (જીવાભિગમ પ. ૧૩૯. સ્વ. ૧૦૦—૧૦૪)

† વાચનાન્તરમા આવેલી સમગ્ર ગાથાનો અર્થ [] આ કોષ્ટકમાં આપ્યો છે.

પંચમો ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ એવં વયાસી—સ્વહયરપંચિદિયત્તિરિક્વજોણિયાણં મંતે ! કંતિવિહે જોણીસંગહે પળ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિહે જોણીસંગહે પળ્ણત્તે, તં જહા—અંડયા, પોયયા, સમુચ્છિમા; એવં જહા જીવામિગમે, જાવ 'નો ચેવ ણં તે વિમાણે ધીતીવણ્ણા, એમહાલયા ણં ગોયમા ! તે વિમાણા પન્નત્તા' ।

જોણીસંગહ-લેસા દિટ્ઠી નાણે ય જોગ-ડવઓગે ।
ઉવવાય-ટ્ટિતિ-સમુગ્ધાય-ચવણ-જાતી-કુલ-વિહીઓ ॥

સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

સત્તમસયસ્સ પંચમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

પચ્ચમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં [ગૌતમ] યાવત્ એ પ્રમાણે બોલ્યા—હે ભગવન્ ! સ્વેચ્છર પચ્ચેન્દ્રિય તિર્યંચોનો યોનિસંગ્રહ કેટલા પ્રકારે કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓનો યોનિસંગ્રહ ત્રણ પ્રકારે કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે—અડજ, પોતજ અને સંમૂર્ચ્છિમ. જેમ *જીવામિગમ સૂત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે યાવત્ 'તે વિમાનોને ઉછંધી ન શકે, એટલા મોટા તે વિમાનો કહ્યા છે' ત્યાં સુધી સર્વ જાણવું.

† [૧ યોનિસંગ્રહ, ૨ લેશ્યા; ૩ દટ્ટિ—સમ્યક્, મિશ્ર અને મિધ્યાત્વદટ્ટિ, ૪ જ્ઞાન, ૫ યોગ, ૬ ઉપયોગ, ૭ ઉપપાત—ઉત્પન્ન થવું, ૮ સ્થિતિ—આયુષ્, ૯ સમુદ્ઘાત, ૧૦ ચ્યવન, ૧૧ જાતિકુલકોટી].

હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે [એમ કહી ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે.]

સત્તમ શતકે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ કતિવિહે ણં જો- ઘ । ૨ [] પુત્તચિહ્નાન્તર્ગત. પાઠો વાચનાન્તરે અપલબ્યતે ।

૧. * (જીવામિગમ પ. ૧૩૨-૧૩૭. સૂ. ૯૬-૯૯)

† વાચનાન્તરમા આવેલી સગ્રહગાથાનો અર્થ આ [] કોટકમા આપ્યો છે.

છટ્થો ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ એવં વેચાસી-જીવે નં મંતે ! જે ભવિષ્ય નેરહપસુ ઉચવજ્જિત્તપ્પ સે નં મંતે ! કિં હહગપ નેરહ-
યાડયં પકરેતિ, ઉચ્ચવેજ્જમાણે નેરહયાડયં પકરેદ, ઉચ્ચવે નેરહયાડયં પકરેદ ? [૩૦] ગોયમા ! હહગપ નેરહયાડયં પરુરેદ,
નો ઉચ્ચવજ્જમાણે નેરહયાડયં પકરેદ, નો ઉચ્ચવે નેરહયાડયં પકરેદ ! એવં અસુરકુમારેસુ ચિ, એવં જાવ વેમાણિણસુ !

૨. [પ્ર૦] જીવે નં મંતે ! જે ભવિષ્ય નેરહપસુ ઉચવજ્જિત્તપ્પ સે નં મંતે ! કિં હહગપ નેરહયાડયં પડિસંવેદેદ, ઉચ્ચવજ્જમાણે
નેરહયાડયં પડિસંવેદેતિ, ઉચ્ચવે નેરહયાડયં પડિસંવેદેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! નો હહગપ નેરહયાડયં પડિસંવેદેદ, ઉચ્ચવજ્જમાણે
નેરહયાડયં પડિસંવેદેદ, ઉચ્ચવે વિ નેરહયાડયં પડિસંવેદેતિ ! એવં જાવ વેમાણિણસુ !

૩. [પ્ર૦] જીવે નં મંતે ! જે ભવિષ્ય નેરહપસુ ઉચવજ્જિત્તપ્પ સે નં મંતે ! કિં હહગપ મહાવેયણે, ઉચ્ચવજ્જમાણે મહાવેદણે,
ઉચ્ચવે મહાવેદણે ? [૩૦] ગોયમા ! હહગપ સિય મહાવેયણે સિય અપ્પવેયણે, ઉચ્ચવજ્જમાણે સિય મહાવેદણે સિય અપ્પવેયણે-
અહે નં મંતે ! ઉચ્ચવે ભવતિ તથો પચ્છા ઇગંતદુપ્પસં વેયણં વેયતિ, આહચ સાયં !

૪. [પ્ર૦] જીવે નં મંતે ! જે ભવિષ્ય અસુરકુમારેસુ ઉચવજ્જિત્તપ્પ પુચ્છા ! [૩૦] ગોયમા ! હહગપ સિય મહાવેયણે સિય
અપ્પવેયણે, ઉચ્ચવજ્જમાણે સિય મહાવેયણે સિય અપ્પવેયણે, અહે નં ઉચ્ચવે ભવદ તથો પચ્છા ઇગંતસાતં વેયણં વેદેતિ, આહચ
અસાયં ! એવં જાવ થણિયકુમારેસુ !

પઠ્ઠ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા [ગૌતમ] યાવત્ એ પ્રમાણે બોલ્યા-હે ભગવન્ ! જે જીવ નારકને વિષે ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય છે, હે ભગવન્ !
તે જીવ શું આ ભવમા રહીને નારકતું આયુષ્ વાવે ? ત્યાં-નારકમા ઉત્પન્ન થતો નારકતું આયુષ્ વાવે ? કે ત્યાં ઉત્પન્ન થઈને નારકતું
આયુષ્ વાવે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ ભવમા રહીને નારકતું આયુષ્ વાવે, પણ ત્યાં ઉત્પન્ન થતા નારકતું આયુષ્ ન વાવે, અને ઉત્પન્ન
થઈને પણ નારકતું આયુષ્ ન વાવે, એ પ્રમાણે અસુરકુમારોમા અને યાવત્ વૈમાનિકોમા જાણવું.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવ નારકને વિષે ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય છે, હે ભગવન્ ! તે જીવ શું આ ભવમા રહી નારકતું આયુષ્ વેદે,
ત્યાં ઉત્પન્ન થતા નારકતું આયુષ્ વેદે, કે ત્યાં ઉત્પન્ન થઈને નારકતું આયુષ્ વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ ભવમા રહી નારકતું આયુષ્ ન વેદે,
પણ ઉત્પન્ન થતા અને ઉત્પન્ન થઈને નારકતું આયુષ્ વેદે. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકોમા પણ જાણવું.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવ નારકમા ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય છે, હે ભગવન્ ! તે જીવ શું આ ભવમા રહેલો મહાવેદનાવાલો હોય,
ત્યાં ઉત્પન્ન થતા મહાવેદનાવાલો હોય, કે ઉત્પન્ન થયા પછી મહાવેદનાવાલો હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કદાચ તે આ ભવમાં રહેલો મહા-
વેદનાવાલો હોય કે કદાચ અલ્પવેદનાવાલો હોય ; કદાચ ઉત્પન્ન થતા મહાવેદનાવાલો હોય કે કદાચ અલ્પવેદનાવાલો હોય, પણ વ્યારે
તે ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાર પછી એકાન્ત દુઃખરૂપ વેદનાને વેદે છે, અને ક્વચિત્ત્ સુખને વેદે છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવ અસુરકુમારમા ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય છે તે સર્વર્થી પ્રથમ [૩૦] હે ગૌતમ ! તે કદાચ આ ભવમા
રહેલો મહાવેદનાવાલો હોય કે કદાચ અલ્પવેદનાવાલો હોય, ઉત્પન્ન થતા કદાચ મહાવેદનાવાલો હોય કે કદાચ અલ્પવેદનાવાલો હોય ; પણ
વ્યારે તે ઉત્પન્ન થાય છે ત્યાર પછી એકાન્ત સુખરૂપ વેદનાને વેદે છે, અને કદાચ દુઃખને વેદે છે. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિતકુમારને વિષે
જાણવું.

५. [प्र०] जीवे णं भंते ! जे भविए पुढचिक्काइएसु उववज्जितए पुच्छा । [उ०] गोयमा ! इहगए सिय मंहावेयणे सिय अप्पवेयणे; एवं उववज्जमाणे वि, अहे णं उववज्जे भवति तओ पच्छा वेमायाए वेयणं वेदेति । एवं जाव मणुस्सेसु, वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिएसु जहा असुरकुमारसु ।

६. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं आभोगनिव्वत्तियाउया, अणाभोगनिव्वत्तियाउया ? [उ०] गोयमा ! नो आभोगनिव्वत्ति-याउया, अणाभोगनिव्वत्तियाउया । एवं नेरइया वि, एवं जाव वेमाणिया ।

७. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! हंता, अत्थि ।

८. [प्र०] कहं णं भंते ! जीवाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! पाणाइवाएणं, जाव मिच्छादंसणस-हेणं; एवं खलु गोयमा ! जीवाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ।

९. [प्र०] अत्थि णं भंते ! नेरइयाणं कक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव वेमाणियाणं ।

१०. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] हंता, अत्थि ।

११. [प्र०] कहं णं भंते ! जीवा अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! पाणाइवायवेरमणेणं, जाव परिग्ग-हवेरमणेणं, कोहविवेगेणं, जाव मिच्छादंसणसल्लविवेगेणं; एवं खलु गोयमा ! जीवाणं अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ।

१२. [प्र०] अत्थि णं भंते ! नेरइयाणं अकक्कसवेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! णो तिण्ढे सम्भे । एवं जाव वेमाणिया, नवरं मणुस्साणं जहा जीवाणं ।

१३. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जीवाणं सायावेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] हंता, अत्थि ।

१४. [प्र०] कहं णं भंते ! जीवाणं सातावेयणिज्जा कम्मा कज्जंति ? [उ०] गोयमा ! पाणाणुकंपयाए, भूयाणुकंपयाए, जीवाणुकंपयाए, सत्ताणुकंपयाए, बहूणं पाणाणं, जाव सत्ताणं अदुक्खणयाए, असोयणयाए, अज्जरणयाए, अतिप्पणयाए, अपिट्ठणयाए, अपरियावणयाए, एवं खलु गोयमा ! जीवाणं सायावेयणिज्जा कम्मा कज्जंति; एवं नेरइयाण वि, एवं जाव वेमाणियाणं ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीव पृथिवीकायामां उत्पन्न भवाने योग्य छे ते संवन्धी प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! आ भवमां रहेछो ते कदाच महावेदनावाळो होय के कदाच अल्पवेदनावाळो होय; ए प्रमाणे उत्पन्न थता पण महावेदनावाळो होय के अल्पवेदनावाळो होय, पण ज्यारे ते उत्पन्न थाय छे त्यार पछी ते विविध प्रकारे वेदनाने वेदे छे. ए प्रमाणे यावत् मनुष्योमां जाणवु. जेम असुरकुमारोने विपे [सू. ४] कहु तेम वानव्यन्तर, ज्योतिष्क अने वैमानिक देवो विपे जाणवुं.

६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो आभोगथी-जाणपणे आयुप्नो बंध करे के अनाभोगथी-अजाणपणे आयुप्नो बंध करे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो आभोगथी आयुप्नो बन्ध न करे, पण अनाभोगथी आयुप्नो बन्ध करे. ए प्रमाणे नारको पण जाणवा, यावत् वैमानिको जाणवा.

७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जीवोने कर्कशवेदनीय-दुःखपूर्वक भोगववा योग्य कर्मो-बंधाय छे ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे.

८. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने कर्कशवेदनीय कर्मो केम बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! प्राणातिपात-जीवहिंसाथी, यावत् मिथ्यादर्शन-शल्यथी. ए प्रमाणे हे गौतम ! जीवोने कर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय छे.

९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के नारकोने कर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वे कहु प्रमाणे यावत् वैमानिकोने जाणवुं.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जीवोने अकर्कशवेदनीय-सुखपूर्वक भोगववा योग्य कर्मो-बंधाय ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे.

११. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने अकर्कशवेदनीय कर्मो केम बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! प्राणातिपातविरमणथी, यावत् परिग्रहविरमणथी; क्रोधनो त्याग करवाथी, यावत् मिथ्यादर्शनशल्यनो त्याग करवाथी. ए प्रमाणे हे गौतम ! जीवोने अकर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! शुं नारकोने अकर्कशवेदनीय कर्मो बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोने जाणवुं. परंतु मनुष्योने जेम जीवोने [सू. ११.] कहुं तेम जाणवुं.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जीवोने सातावेदनीय कर्म बंधाय ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने सातावेदनीय कर्म केम बंधाय ? [उ०] हे गौतम ! प्राणोने विपे अनुकंपाथी, भूतोने विपे अनुकंपाथी, जीवोने विपे अनुकंपाथी, सत्त्वोने विपे अनुकंपाथी, घणा प्राणोने यावत् सत्त्वोने दुःख न देवाथी, शोक नहि उपजाववाथी, खेद नहि उत्पन्न करवाथी, वेदना न करवाथी, नहि मारवाथी तेम परिताप नहि उपजाववाथी ए प्रमाणे हे गौतम ! जीवो सातावेदनीय कर्मो बाधे छे. ए प्रमाणे नारकोने पण जाणवुं, यावत् वैमानिकोने जाणवुं.

૧૫. [પ્ર૦] અતિથિ ણં મંતે ! જીવાણં અસાયાવેદણિજ્ઞા કમ્મા કજ્ઞંતિ ? [૩૦] હંતા અતિથિ ।

૧૬. [પ્ર૦] કહં ણં મંતે ! જીવાણં અસાયાવેયણિજ્ઞા કમ્મા કજ્ઞંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! પરદુક્ષણયાપ, પરસોયણયાપ, પરજૂરણયાપ, પરતિપ્પણયાપ, પરપિટ્ટણયાપ, પરપરિયાવણયાપ; વહૂણં પાણાણં, જાવ સત્તાણં દુક્ષણયાપ, સોયણયાપ જાવ પરિયાવણયાપ; एवं खलु गोयमा ! जीवाणं अस्सायावेयणिज्ज्ञा कम्मा कज्जंति । एवं नेरदयाण धि, एवं जाव वेमाणियाणं ।

૧૭. [પ્ર૦] જંવુદ્દાવે ણં મંતે ! દ્રીવે મારદ્દે વાસે દમીસે ઓસપ્પિણીય દુસમદુસમાપ સમાપ ઉત્તમકટ્ટપત્તાપ મરદ્દસ્સ વાસસ્સ કેરિસપ આગારમાવપડોયારે મવિસ્સદ ? [૩૦] ગોયમા ! કાલો મવિસ્સદ હાટામૂપ, મંભામૂપ, કોલાહલમૂપ; સમયાણુમાવેણ ય ણં સર-ફરસ-ધૂલિમદ્દલા, દુઘ્વિસદ્દા, વાટલા, મયંકરા, વાયા સંવટ્ટના ય વાહિંતિ; દ્દહ અમિક્કસં ધૂમાહિતિ ય દિસા સમંતા રઓસલા, રેણુકલુસતમપડલનિરાલોગા; સમયલુક્કયાપ ય ણં અહિયં ચંદા સીયં મોચ્છંતિ, અહિયં સુરિયા તવદ્દસ્સંતિ; અદુત્તરં ચ ણં અમિક્કણં વદ્દે વરસમેદ્દા, વિરસમેદ્દા, સારમેદ્દા, રત્તમેદ્દા, સદ્દમેદ્દા, અગ્ગિમેદ્દા, વિજ્ઞુમેદ્દા, વિસમેદ્દા, અસણિમેદ્દા; અપિવણિજ્ઞોદગા [અજવણિજ્ઞોદયા] વાહિ-રોગ-વેદ્દણોદીરણાપરિણામસલિલા, અમણુક્કપાણિયગા, ચંડાનિલપહયતિક્કધારાનિચાયપડરં વાસં વાસિંહિતિ; જે ણં મારદ્દે વાસે ગામાડ્ડગર-નગર-સેહ-કવ્વડ-મડંવ-દ્રોણમુદ્દ-પટ્ટા-ડ્ડસમગયં જણવયં, ચડપ્પય-ગવેલપ, સહયરે પક્કિસંધે, ગામા-ડર-પયારનિરપ તસે ય પાણે, વહુપ્પગારે રક્ક-ગુચ્છ-ગુમ્મ-લય-ચલ્હિ-ત્તણ-પદ્ધયગ-દરિનો-સદ્દિ પવાલં-કુરમાદીપ ય તણ-વણસ્સદ્દકાદપ વિદ્દંસેહિતિ, પદ્ધય-ગિરિ-ડોંગર-ડંદવલ-મંદ્દિમાદીપ ય વેયદ્દગિરિવજે ચિરાવેહિતિ, સલિલવિલ-મંદ્દ-દુગ્ગવિસમનિણુ-ન્યાઈ ચ ગંગા-સિંધુવજ્ઞાદં સમીકરેહિતિ ।

૧૮. [પ્ર૦] તીસે ણં સમાપ મારદ્દવાસસ્સ ભૂમીપ કેરિસપ આગારમાવપડોયારે મવિસ્સતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ભૂમી મવિસ્સતિ દંગાલમ્મૂયા, મુમ્મુરમ્મૂયા, છારિયમ્મૂયા, તત્તકવેલ્લયમ્મૂયા, તત્તસમજોતિમ્મૂયા, ધૂલિવહુલા, રેણુવહુલા, પંકવહુલા, પળગવહુલા, ચલણિવહુલા, વહૂણં ધરણિગોયરાણં સત્તાણં દુન્નિક્કમા યાવિ મવિસ્સતિ ।

૧૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું એ છે કે જીવોને અસાનાવેદનીય કર્મો વંચાય ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! એ છે.
૧૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જીવોને અસાનાવેદનીય કર્મ કેમ વંચાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વીજાને દુઃખ દેવાથી, વીજાને શોક ઉપજાવવાથી, વીજાને સેદ ઉત્પન્ન કરવાથી, વીજાને પીડા કરવાથી, વીજાને મારવાથી, વીજાને પરિતાપ ઉત્પન્ન કરવાથી, તેમ ઘણા પ્રાણોને યાવત્ મર્યાદા દુઃખ દેવાથી, શોક ઉપજાવવાથી, યાવત્ પરિતાપ ઉત્પન્ન કરવાથી, એ પ્રમાણે હે ગૌતમ ! જીવોને અસાનાવેદનીય કર્મ વંચાય છે એ પ્રમાણે નારકોને, યાવત્ વૈમાનિકોને જાણવું.

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જંવુદ્દીપનામે દ્રીપમાં મારતવર્પને વિષે આ અવસર્પિણીમા દુ.પમાદુ પમા કાલ-છટ્ટો આરો જ્યારે અલંત ઉત્કટ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયે ત્યારે મારતવર્પનો આકારમાવપ્રત્યવતાર (આકાર અને ભાવોનો આવિર્ભાવ) કેવા પ્રકારે થયે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હાહામૂત (જે કાલે દુઃખી લોકો 'હા હા' શબ્દ કરશે), મંભામૂત (જે કાલે દુઃખી પશુઓ 'મા મા' શબ્દ કરશે), અને કોલાહલમૂત (જ્યારે દુઃખી પર્ણીઓ કોલાહલ કરશે) એવો કાલ થયે. કાલના પ્રભાવથી ઘણા કઠોર, ધૂલથી મેલ, અસહ, અનુચિત અને મર્યાદા વાળા, તેમજ મર્યાદા વાળા. આ કાલે વારંવાર ચારે વાજૂ, ધૂલ ઉડતી હોવાથી રજથી મલિન અને અંધકારવડે પ્રકાશરહિત દિશાઓ ધૂમાડા જેવી શાંતી દેવાશે. કાલની રક્ષાથી ચંદ્રો અધિક શીતતા આપશે અને મૂર્ચા અલંત તપશે. વધી વારંવાર ઘણા સરાવ રસવાળા, વિરુદ્ધ રસવાળા, ગારા, ગ્યતરસમાન પાણિવાળા, [ગ્યાટા પાણિવાળા] અગ્નિની પેટે ઢાહક પાણિવાળા, વિજડી યુક્ત, અગ્નિમેધ-ક્રાવગેરેને પાટનાર (પર્વતને મેદનાગ,) વિપ્રમેદો-ઝેરી પાણિવાળા-નહિ પીવાલાયક પાણિવાળા, [નિર્વાહ ન થઈ શકે તેવા પાણિવાળા], વ્યાધિ, રોગ અને વેદના ઉત્પન્ન કરનાર પાણિવાળા, મનને ન રુચે તેવા પાણિવાળા મેદો તીક્ષ્ણ ધારના પડવા કેવળ પુષ્કળ વરસશે. જેથી મારત વર્ષમાં ગ્રામ, આકાર, નગર, સેદ, કવ્વડ, મડંવ, દ્રોણમુદ્દ, પટ્ટા અને આશ્રમમા રહેલ મનુષ્યો, ચોપગા-ગાયો વેદા-અને આકાશમાં ગમન કરતા પક્ષિઓના ટોચાઓ, તેમજ ગામ અને અગ્નિમા ચાલના ત્રમ જીવો તથા વહુ પ્રકારના વૃક્ષો, ગુમ્ફો, લતાઓ, વેલડીઓ, ઘાસ, પર્વતો-શેરડી વગેરે, વગેરે વગેરે, આપણી-આવિગેરે, પ્રવાલો અને અંજુરાદિ તૃણવનસ્પતિઓ નાશ પામશે. વૈતાલ્ય શિવાય પર્વતો, ગિરિઓ, ડુંગરો, ધૂલના ડંચા મથશે, રજ વિનાની ભૂમિઓ નાશ પામશે ગંગા અને સિન્ધુનદી શિવાય પાણિના સ્રાવો, ઘાટાઓ, દુર્ગમ અને વિપમ ભૂમિમા રહેલા ડંચા અને નીચા મથશે મગ્ધા થશે.

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! [તે કાલે] મારતવર્ષના ભૂમિનો કેવો આકારમાવપ્રત્યવતાર થયે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે કાલે મર્યાદા જેવી, મુમ્મુર-દ્રોણાના અગ્નિ જેવી, મસ્મીમૂત, તર્પી ગયેલા કઢાહ (કઢાયા) જેવી, તાપ વડે અગ્નિના મર્યાદા, વહુધૂલવાળી વહુર-ત્યારે તે વહુધૂલવાળી, વહુધૂલવાળી, ઘણાકાઠવવાળી અને પૃથ્વી ઉપર રહેલા ઘણા પ્રાણિઓને ચાલવું મુશ્કેલ પડે એવી ભૂમિ થશે. જાણવું.

પાવને ધ । ૨-વાપિરિતિ-ધ । ૩-હુદ્દિને મં-સ । ૪-ઉત્તપિ-ધ । ૫-દુસમદુસમાપ-ધ, દુસમદુસમાપ ક । ૬-મંભામૂપ સ । ૭-કોલાહલ-ધ । ૮-વાહિંતિ કવિનાડ્ડન્ય । ૯-ધૂમાહિતિ ધ । ૧૦-ઉચ્છલ-ધ । ૧૧-મદ્દિમા-ધ । ૧૨-નદ-સ । ૧૩-મુમ્મુરમ્મૂયા ધ ।

१९. [प्र०] तीसे णं भंते ! समाए भारहे वासे मणुयाणं केरिसए आगारभावपडोयारे भविस्सइ ? [उ०] गोयमा !

मणुया भविस्संति दुरूवा, दुव्वन्ना, दुग्गंधा, दुरसा, दुफासा, अणिट्ठा, अकंता, जाव अमणामा, हीणस्सरा, दीणस्सरा, अणि-
ट्ठस्सरा, जाव अमणामस्सरा, अणदेज्जवयणपच्चायाया, निल्लज्जा, कूड-कवड-कलह-व्ह-वंध-वेरनिरया, मज्जायातिकमप्पहाणा,
अकज्जनिच्चुज्जता, गुरुनियोय-विणयरहिया य, विकलस्सवा, परूढनह-केस-मंसु-रोमा, काला, खर-फरुस-भ्रामवन्ना, फुट्टसिरा,
कविल-पलियकेसा, वहुण्हारुसंपिणद्ध-दुहंसणिज्जरूवा, संकुडियवलीतरंगपरिवेदियंगमंगा, जरापरिणतव थेरगनरा, पविरलपरि-
सडियदंतसेढी, उब्भडधड(य)मुहा [उब्भडवाडामुहा,] विसमणयणा, वंकनासा, वंक[ग]-वलीविगय-भेसणमुहा, कच्छ-कंसरा-
भिभूया, खर-तिक्खनख-कंडूइयविकखयतणू, दहु-किडिम-सिंज्झ-फुडियफरुसच्छवी, चित्तलंगा, टोलागति-विसमसंधिवंधण-
उक्कुडअट्टिगविभत्त-दुव्वला कुसंधयण-कुप्पमाण-कुसंठिया, कुरूवा, कुट्टाणासण-कुसेज्ज-दुब्भोइणो, असुइणो, अणेगवाटिपरिपी-
लियंगमंगा, खलंत-वेव्भलगती, निरुच्छाहा, सत्तपरिवज्जिया, विगयंवेट्ट-नट्टतेया, अभिक्खणं सीय-उण्ह-खर-फरुसवायविज्झ-
डियमलिणपंसुरयगुंडियंगमंगा, वहुकोह-माण-माया, वहुलोभा, असुह-दुक्खभागी, ओसन्नं धम्मसण्ण-सम्मत्तपरिभट्टा, उक्को-
सेणं रयणिप्पमाणमेत्ता, सोलस-वीसतिवासपरमाउसो, पुत्त-नत्तुपरियालपणय[परिपालण]वहुला गंगा-सिंधूओ महानदीओ,
वेयइं च पवयं निस्साए वावत्तरिं 'निओदा वीयं वीयामेत्ता विलवासिणो भविस्संति ।

२०. [प्र०] ते णं भंते ! मणुया कं आहारं आहारेहिंति ? [उ०] गोयमा ! तेणं कालेणं तेणं समयेणं गंगा-सिंधूओ

महानदीओ रंहपहवित्थराओ अक्खसोयप्पमाणमेत्तं जलं 'वोच्चिहिंति, से वि य णं जले वहुमच्छ-कच्छभाइये, णो चेव णं
आउवहुले भविस्सति । तए णं ते मणुया सूरुगमणमुहुत्तंसि य सूरत्थमणमुहुत्तंसि य विलेहिंतो निद्धाहिंति, निद्धाइत्ता
विलेहिंतो मच्छ-कच्छमे थलाइं गाहेहिंति, गाहित्ता सियायवत्तत्तएहिं मच्छ-कच्छएहिं एक्कवीसं वाससहस्साइं विस्ति कप्पेमाणा
विहरिस्संति ।

१९. [प्र०] हे भगवन् ! ते काळे भारतवर्षमां मनुष्योनो केवो आकारभावप्रत्यवतार थरो ? [उ०] हे गौतम ! खरावरूपवाळा,

खराववर्णवाळा, दुग्ंधवाळा, दुष्टरसवाळा, खरावस्पर्शवाळा, अनिष्ट, अमनोइ, मनने न गमे तेवा, हीनस्वरवाळा, दीनस्वरवाळा,
अनिष्टस्वरवाळा, यावत् मनने न गमे तेवा खरवाळा, जेना वचन अने जन्म अप्राह्य छे एवा, निर्लेज, कूड कपट कलह वध वंध
अने वैरमां आसत्त, मर्यादातुं उल्लंघन करवामा मुख्य, अकार्य करवामां नित्य तत्पर, मातपितादिनो अवश्य करवा योग्य विनयरहित, वेडोळ
रूपवाळा, जेना नख, केग, दाढी, मूछ अने रोम वधेला छे एवा, काळा, अत्यंत कठोर, श्यामवर्णवाळा, छूटा केशवाळा, धोळा केशवाळा,
वहु स्नायुधी बाघेल होवाने लीघे दुर्दर्शनीय रूपवाळा, जेओना प्रलेक अंग वाक्का अने वलीतरंगोथी-करचलीओथी व्याप्त छे एवा, जरा-
परिणत (वृद्धावस्थायुक्त) वृद्धपुरुष जेवा, छूटा अने सडीं गयेला दांतनी श्रेणिवाळा, घटना जेवा भयंकर मुखवाळा [भयंकर छे घाटा
(डोकनी पाछळनो भाग), अने मुख जेओना एवा] विपमनेत्रवाळा, वाकी नासिकावाळा, वाक्का अने वलिओथी विकृत थयेला, भयंकर
मुखवाळा, खस अने खरजथी व्याप्त, कठण अने तीक्ष्ण नखो वडे खजवाळावाथी विकृत थयेला, दट्ट (दराज) किडिम (एक जातनो
कोड) अने सिंघ (कुष्ट विशेष, करोलीआ) वाळा, फाटीगयेल अने कठोर चामडीवाळा, विचित्रअंगवाळा, उट्टादिना जेथी गतिवाळा,
[खराव आकृतिवाळा], साधाना विपम बंधनवाळा, योग्यस्थाने नहि गोठवायेला छूटा देखाता हाडकावाळा, दुर्वल, खरावसंधयणवाळा,
खरावप्रमाणवाळा, खरावसंस्थानवाळा, खरावरूपवाळा, खराव स्थान अने आसनवाळा, खरावशय्यावाळा, खरावभोजनवाळा, जेओना प्रलेक
अंग अनेक व्याधिओथी पीडित छे एवा, रखलनायुक्त विहलगतिवाळा, उत्साहरहित, सत्त्वरहित, विकृतचेष्टावाळा, तेजरहित, बारवार गीत,
उष्ण तीक्ष्ण अने कठोर पवनवडे व्याप्त, जेओना अंग धूळवडे मलिन अने रजवडे व्याप्त छे एवा, वहु क्रोध, मान अने मायावाळा,
वहु लोभवाळा, अशुभ दुःखना भागी, प्राय. धर्मसज्ञा अने सम्यक्त्वथी भ्रष्ट, उत्कृष्ट एक हाथ प्रमाण शरीरवाळा, सोळ अने बीज वरसना
परम आयुषवाळा, पुत्र पौत्रादि परिवारमा अत्यंत खेहवाळा [घणा पुत्रपौत्रादिनुं पाळनकरनारा], बीजना जेवा, बीजमात्र एवा [मनुष्योना]
वहोतेर कुटुंबो गंगा, सिंधु महानदीओ अने वैताल्य पर्वतनो आश्रय करीने विलमा रहेनारा थजे.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! ते मनुष्यो केवा प्रकारनो आहार करथे ? [उ०] हे गौतम ! ते काळे अने ते समये रथना मार्गप्रमाण

विस्तारवाळी गंगा अने सिंधु ए महानदीओ रथनी धरीने पेसवाना छिद्र जेटला भागमां पाणिने वहेथे, ते पाणि घणा माछला अने काचवा
वगेरेथी भरेछं हथे, पण तेमा घणुं पाणि नहि होय. ल्यारे ते मनुष्यो सूर्य उग्या पछी एक मुट्ठर्तनी अंदर अने सूर्य आयम्या पछी एक मुट्ठर्तना
पोतपोताना विलोथी बाहेर नौकळथे अने माछलां अने काचवा वगेरेने जमीनमा डाटथे, टाढ अने तडका वडे वफाड गयेलां माछला अने
काचवा वगेरेथी एकवीस हजार वर्ष सुवी आजीविका करता तेओ (मनुष्यो) त्या रहेथे.

८. [प्र०] सचित्ता भंते ! भोगा, अचित्ता भोगा ? [उ०] गीयमा ! सचित्ता वि भोगा, अचित्ता वि भोगा ।

९. [प्र०] जीवा णं भंते ! भोगा ?—पुच्छा [उ०] गीयमा ! जीवा वि भोगा, अजीवा वि भोगा ।

१०. [प्र०] जीवाणं भंते ! भोगा, अजीवाणं भोगा ? [उ०] गीयमा ! जीवाणं भोगा, नो अजीवाणं भोगा ।

११. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! भोगा पन्नत्ता ? [उ०] गीयमा ! निविहा भोगा पन्नत्ता, तं जहा—गंधा, रसा, फासा ।

१२. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! कामभोगा पणत्ता ? [उ०] गीयमा ! पंचविहा कामभोगा पन्नत्ता, तं जहा—सद्दा, रूवा, गंधा, रसा, फासा ।

१३. [प्र०] जीवा णं भंते ! किं कामी, भोगी ? [उ०] गीयमा ! जीवा कामी वि, भोगी वि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—जीवा कामी वि. भोगी वि ? [उ०] गीयमा ! सोइंदिय-चिंमिदियाइं पडुच्च कामी, घाणिंदिय-जिंमिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी, से तेणट्टेणं गीयमा ! जाव भोगी वि ।

१४. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं कामी, भोगी ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव थणियलुमारा ।

१५. [प्र०] पुढविकाइयाणं पुच्छा [उ०] गीयमा ! पुढविकाइया नो कामी, भोगी । [प्र०] से केणट्टेणं जाव भोगी ? [उ०] गीयमा ! फासिंदियं पडुच्च, से तेणट्टेणं जाव भोगी; एवं जाव वणस्सइकाइया; वेइंदिया एवं चेव, नवरं जिंमिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी, तेइंदिया वि एवं चेव, नवरं घाणिंदिय-जिंमिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी ।

१६. [प्र०] चउरिंदियाणं पुच्छा [उ०] गीयमा ! चउरिंदिया कामी वि, भोगी वि । [प्र०] से केणट्टेणं जाव भोगी वि ? [उ०] गीयमा ! चउरिंदियं पडुच्च कामी, घाणिंदिय-जिंमिदिय-फासिंदियाइं पडुच्च भोगी, से तेणट्टेणं जाव भोगी वि । अचसेसा जहा जीवा, जाव वेमाणिया ।

८. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो सचित्त छे के अचित्त छे ? [प्र०] हे गौतम ! भोगो सचित्त पण छे अने अचित्त पण छे.

९. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो जीवस्वरूप छे के अजीवस्वरूप छे ? [उ०] हे गौतम ! भोगो जीवस्वरूप पण छे अने अजीवस्वरूप पण छे.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो जीवोने होय के अजीवोने होय ? [उ०] हे गौतम ! भोगो जीवोने होय छे, पण अजीवोने भोगो होता नयी.

११. [प्र०] हे भगवन् ! भोगो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! भोगो त्रण प्रकारना कहा छे; ते आग्रमाणे—गंध, रस अने स्पर्श.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! काम-भोग केटला प्रकारे कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! काम अने भोग [वने मळी] पाच प्रकारना कहा छे, ते आग्रमाणे—शब्द, रूप, रस, गंध अने स्पर्श.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीवो कामी के भोगी छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवो कामी पण छे, अने भोगी पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी कहो छो के जीवो कामी पण छे अने भोगी पण छे ? [उ०] हे गौतम ! श्रोत्रेन्द्रिय अने चक्षुने आश्रयी जीवो कामी कहेवाय छे, तेम प्राणेंद्रिय, जिहेंद्रिय अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए जीवो भोगी कहेवाय छे; ते हेतुयी हे गौतम ! जीवो यावत् भोगी पण छे.

१४. हे भगवन् ! शुं नारको कामी छे के भोगी छे ? [उ०] पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं, ए प्रमाणे यावत् त्तनितकुमारोने जाणवुं.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिकनो प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! पृथिवीकायिको कामी नयी, पण भोगी छे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुयी एम कहो छो के पृथिवीकायिको भोगी छे ? हे गौतम ! स्पर्शनेन्द्रियने आश्रयी; ते हेतुयी तेओ यावत् भोगी छे. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिको जाणवा, वेइन्द्रिय जीवो पण ए प्रमाणे जाणवा, परन्तु तेओ जिहा अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए भोगी छे. तेइन्द्रिय जीवो पण ए प्रमाणे जाणवा, पण प्राण, जिहा अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए तेओ भोगी छे.

१६. [प्र०] चउरिन्द्रिय जीवोको प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! चउरिन्द्रिय जीवो कामी पण छे अने भोगी पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुयी यावत् भोगी पण छे ? [उ०] ते चउरिन्द्रिय जीवो चक्षुनी अपेक्षाए कामी; प्राण, जिहा अने स्पर्शनेन्द्रियनी अपेक्षाए भोगी छे, ते हेतुयी यावत् भोगी समजवा. वाकीना यावत् वैमानिक सुधीना जीवो जेम सामान्य जीवो कहा तेम जाणवा.

૧૭. [પ્ર૦] એસિ જં મંતે ! જીવાણં કામભોગીણં, નોકામીણં નોભોગીણં, ભોગીણં ય કયરે કયરેહિંતો જાવ વિસેસા-
હિયા વા ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્વત્યોવા જીવા કામભોગી, નોકામી નોભોગી અણંતગુણા, ભોગી અણંતગુણા ।

૧૮. [પ્ર૦] છઝમત્યે જં મંતે ! મણૂસે જે ભવિષ અન્નયરેસુ દેવલોપસુ દેવતાણ ઉવવજિત્તણ, સે જૂણં મંતે ! સે જીણ-
ભોગી નો પમૂ ઉટ્ટાણેણં, કમ્મેણં, વલેણં, વીરિણં, પુરિસક્કાર—પરક્કમેણં વિડલાઈં મોગમોગાઈં મુંજમાણે વિહરિત્તણ ? સે જૂણં
મંતે ! એમદંદં એવં વયહ ? [૩૦] ગોયમા ! જો 'તિણ્ટે સમટ્ટે, પમૂ જં મંતે ! સે ઉટ્ટાણેણ વિ, કમ્મેણ વિ, વલેણ વિ, વીરિણ
વિ, પુરિસક્કાર—પરક્કમેણ વિ અન્નયરાઈં વિપુલાઈં મોગમોગાઈં મુંજમાણે વિહરિત્તણ, તમ્હા મોગી, મોગે પરિચ્ચમાણે મહાનિજ્જરે,
મહાપજ્જવસાણે ભવહ ।

૧૯. [પ્ર૦] આહોહિણ જં મંતે ! મૈણૂસે જે ભવિષ અન્નયરેસુ દેવલોપસુ ? [૩૦] એવં ચેવ, જહા છઝમત્યે જાવ મહાપ-
જ્જવસાણે ભવતિ ।

૨૦. [પ્ર૦] પરમાહોહિણ જં મંતે ! મણૂસે જે ભવિષ તેણેવ ભવગ્ગહણેણં સિઙ્ગિત્તણ, જાવ અંતં કરેત્તણ, સે જૂણં મંતે !
સે જીણભોગી—? [૩૦] સેસં જહા છઝમત્યસ્સ ।

૨૧. [પ્ર૦] કેવલી જં મંતે ! મૈણૂસે જે ભવિષ તેણેવ ભવગ્ગહણેણં ? [૩૦] એવં જહા પરમાહોહિણ, જાવ મહાપજ્જવસાણે ભવહ ।

૨૨. [પ્ર૦] જે હમે મંતે ! અસન્નિણો પાણા, તં જહા—પુઢવિક્કાઈઆ જાવ વણસ્સઈકાઈઆ, છટ્ટા ય એગતિયા તસા; એ
જં અંધા, મૂઢા, તમં પચિટ્ટા, તમપડલ-મોહજાલપડિચ્છન્ના અકામનિકરણં વેદણં વેદન્તીતિ વત્તદં સિયા ? [૩૦] હંતા, ગોયમા !
જે હમે અસન્નિણો પાણા, જાવ પુઢવિક્કાઈઆ જાવ વણસ્સઈકાઈઆ છટ્ટા ય જાવ વેદણં વેદન્તીતિ વત્તદં સિયા ।

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કામભોગી, નોકામી નોભોગી અને મોગી જીવોમાં કયા જીવો કયા જીવોથી યાવત્ વિશેષાધિક છે ?
[૩૦] હે ગૌતમ ! કામભોગી જીવો સૌથી થોડા છે, નોકામી નોભોગી જીવો અનન્તગુણ છે, અને મોગી જીવો અનન્તગુણ છે.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! છઝસ્થ મનુપ્પ જે કોઢ પળ દેવલોકમા દેવપણે ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય છે તે ક્ષીણભોગી—દુર્વલશરીરવાળો
ઉત્થાન વઢે, કર્મ વઢે, વલ વઢે, વીર્ય વઢે અને પુરુષકાર—પરાક્રમ વઢે વિપુલ એવા ભોગ્ય મોગોને મોગવવા સમર્થ છે ? હે ભગવન્ ! ચેરેચર
આ અર્થને આ પ્રમાણે કહો છો ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ અર્થ યોગ્ય નથી. તે ઉત્થાન વઢે પળ, કર્મ વઢે પળ, વલવઢે પળ, વીર્ય વઢે પળ
અને પુરુષકાર—પરાક્રમ વઢે પળ કોઈ પળ વિપુલ એવા ભોગ્ય મોગોને મોગવવા સમર્થ છે, તે માટે તે મોગી મોગોનો ત્યાગ કરતો મહાનિર્જ-
રાવાળો અને મહાપર્યવસાન—મહાફલવાળો થાય છે.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધોઽવધિક—નિયતક્ષેત્રના અવધિજ્ઞાનવાળો—મનુપ્પ જે કોઈ પળ દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થવાને યોગ્ય
છે તે ક્ષીણભોગી પુરુષકાર—પરાક્રમવઢે વિપુલ મોગોને મોગવવા સમર્થ છે ? [૩૦] એ પ્રમાણે છઝસ્થની પેટે યાવત્ તે મહાપર્યવસાન—
મહાફલવાળો થાય છે.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પરમાવધિજ્ઞાની મનુપ્પ જે તેજ ભવમા સિદ્ધ થવાને યાવત્ [સર્વ દુઃખોનો] અન્ત કરવાને યોગ્ય છે, હે
ભગવન્ ! ચેરેચર તે ક્ષીણભોગી વિપુલ મોગોને મોગવવા સમર્થ છે ? [૩૦] વાકીનું સર્વ છઝસ્થની પેટે જાણવું.

૨૧. [પ્ર૦] કેવલજ્ઞાની મનુપ્પ જે તેજ ભવમાં સિદ્ધ થવાને યાવત્ [દુઃખોનો] અન્ત કરવાને યોગ્ય છે તે—[વિપુલ મોગોને
મોગવવા સમર્થ છે ?] [૩૦] પરમાવધિજ્ઞાની પેટે જાણવું, યાવત્ તે મહાપર્યવસાન—મહાફલવાળો થાય છે.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે આ *અસંજી—મનરહિત પ્રાણીઓ છે, જેમકે, પૃથિવીકાયિકો યાવત્ વનસ્પતિકાયિકો અને છટ્ટા કેટલા
એક (સંમૂર્છિમ) ત્રસજીવો, જેઓ અંધ—અજ્ઞાની, મૂઢ, અજ્ઞાનાન્વકારમાં પ્રવેશ કરેલા, અજ્ઞાનરૂપ આવરણ અને મોહજાલ વઢે ટકાયેલા છે
તેઓ અક્રામનિકરણ—અનિચ્છાપૂર્વક—વેદના વેદે છે એમ કહેવાય ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! જે આ અસંજી પ્રાણીઓ પૃથિવીકાયિકો યાવત્
વનસ્પતિકાયિકો અને છટ્ટા [સંમૂર્છિમ ત્રસો] અનિચ્છાપૂર્વક વેદના વેદે છે એમ કહેવાય.

૧ ઇણ્ટે ઘ । ૨ મણૂસે ઘ । ૩ મણૂસે ઘ । ૪—પિટ્ટા રજ ।

૨૨. * 'જે અસંજી—મનરહિત પ્રાણીઓ છે, તેઓને મન નહિ હોવાથી ઇચ્છાશક્તિ અને જ્ઞાનશક્તિને અભાવે અક્રામનિકરણ—અનિચ્છાપૂર્વક અજ્ઞાનપણે
વેદના—કુરાડુ રાનો ધનુભવ કરે ?' આનો પ્રશ્નનો ભાવાર્થ છે, તેના ઉત્તરમાં 'હા' અનુભવ કરે એમ કમ્યુ છે.

૪ મં. સુ.

૨૩. [પ્ર૦] અતિથિ ણં મંતે ! પમ્ ચિ અકામનિકરણં વેદણં વેદંતિ ? [૩૦] હંતા, ગોયમા ! અનિથિ ।

૨૪. [પ્ર૦] કહં ણં મંતે ! પમ્ ચિ અકામનિકરણં વેદણં વેદંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! જે ણં નો પમ્ વિના પેદાપેણં અંચ-
કારંસિ સ્વાઈં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્ પુરથો સ્વાઈં ણિજ્ઞાઈંતા ણં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્ મમ્મથો સ્વાઈં અણવયથિમ્મતા
ણં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્ પાસથો સ્વાઈં ઈણવલોઈંતા ણં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્ ઉદં સ્વાઈં અણાલોપંતા ણં પાસિત્તપ,
જે ણં નો પમ્ અહે સ્વાઈં અણાલોઈંતા ણં પાસિત્તપ, एस णं ગોયમા ! પમ્ ચિ અકામનિકરણં વેદણં વેદંતિ ।

૨૫. [પ્ર૦] અતિથિ ણં મંતે ! પમ્ ચિ પકામનિકરણં વેદણં વેદંતિ ? [૩૦] હન્તા, અનિથિ ।

૨૬. [પ્ર૦] કહં ણં મંતે ! પમ્ ચિ પકામનિકરણં વેદણં વેદંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! જે ણં નો પમ્ સમુદસ્સ પારં ગમિ-
ત્તપ, જે ણં નો પમ્ સમુદસ્સ પારગયાઈં સ્વાઈં પાસિત્તપ, જે ણં નો પમ્ દેવલોગં ગમિત્તપ, જે ણં નો પમ્ દેવલોગગયાઈં
સ્વાઈં પાસિત્તપ, एस णं ગોયમા ! પમ્ ચિ પકામનિકરણં વેદણં વેદંતિ । સેયં મંતે ! સેયં મંતે ! ત્તિ ॥

સત્તમસ્સ સયસ્સ સત્તમો ઉદ્દેસઓ સમનો ।

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! હુ એમ છે કે સમર્થ છતાં (સહી છતાં) પણ જીવ અનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ !
હા એમ છે.

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સમર્થ છતાં પણ જીવ અનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને કેમ વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે સમર્થ છતાં અંકારના
પ્રદીપ શિવાય રૂપો (પદાર્થો) જોવાને સમર્થ નથી, જે અવલોકન કર્યા શિવાય આગળ રહેલા રૂપો જોવાને સમર્થ નથી, જે અવેક્ષગ
કર્યા વિના પાછલ રહેલા રૂપો જોવા સમર્થ નથી, જે આલોચન કર્યા શિવાય ઉપરના રૂપો જોવાને સમર્થ નથી, જે આલોચન કર્યા શિવાય
નીચેના રૂપો જોવાને સમર્થ નથી; હે ગૌતમ ! તે આ સમર્થ છતાં પણ અનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને વેદે છે.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ છે કે સમર્થ પણ પ્રકામનિકરણ-તીવ્રાનિચ્છાપૂર્વક-વેદનાને વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હા વેદે.

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સમર્થ છતાં પણ તીવ્રાનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને કેમ વેદે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે સમુદ્ગ્રનો પાર પામ્યા સમર્થ નથી,
જે સમુદ્ગ્રને પાર રહેલા રૂપો જોવા સમર્થ નથી, જે દેવલોકમાં જ્યાં સમર્થ નથી, અને જે દેવલોકમાં રહેલા રૂપોને જોવા સમર્થ નથી;
હે ગૌતમ ! તે સમર્થ છતાં પણ તીવ્રાનિચ્છાપૂર્વક વેદનાને વેદે. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, [એમ કહી ગૌતમ
યાવદ્ વિચરે છે.]

સાતમાં શતકમાં સાતમો ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ વેદંતિ સ્વ । ૨ દીવેણ ઘ । ૩-જ્ઞાપ્તા સ્વ । ૪ અણુલો-ઘ, અણાલોઈંતા સ્વ । ૫-એયતા સ્વ । ૬ અણાલોપતા સ્વ ।

૨૩-૨૪. જે સહી-મનસહિત-સમર્થ છે, તેઓ પણ અનિચ્છાપૂર્વક અજ્ઞાનપણે સુખદુઃખનો અનુભવ કરે ? હા તેઓ પણ કરે ? હે ભગવન્ ! જેઓ
સમર્થ-દ્વિજાગ્રતિ અને જ્ઞાનશક્તિયુક્ત-છતાં તેઓ અનિચ્છાપૂર્વક અજ્ઞાનપણે શી રીતે સુખદુઃખનો અનુભવ કરે ? તેના ઉત્તરમાં કહ્યું છે કે જે સમર્થ (જોવાની
શક્તિવાળો) છતાં અવગતના રહેલા પદાર્થોને પ્રથીપ શિવાય જોઈ શકતો નથી, તેમ પાછલ, ઉપર, નીચે રહેલા પદાર્થોને વપયોગ-ત્યાગ-શિવાય જોઈ શકતો
નથી, તે સમર્થ છતાં-દ્વિજાગ્રતિ અને જ્ઞાનશક્તિયુક્ત છતાં-અજ્ઞાનદશામાં સુખદુઃખનો અનુભવ કરે છે જ્યારે અમનો જીવ માનસ્યને અમાવે દ્વિજાગ્રતિ અને જ્ઞાનશ-
ક્તિરહિત હોવાથી અનિચ્છા અને અજ્ઞાનદશામાં સુખદુઃખ વેદે છે, તેમ સહી દ્વિજાગ્રતિ અને જ્ઞાનશક્તિ હોવા છતાં તે શક્તિનો પ્રયત્નને અમાવે અનિચ્છા અને અજ્ઞા-
નદશામાં સુખ દુઃખ વેદે છે.

૨૫-૨૬. † સહી મનસહિત હોવા છતાં પ્રકામનિકરણ-તીવ્ર અભિલાષપૂર્વક-સુખ દુઃખને વેદે ? હા વેદે. હે ભગવન્ ! શી રીતે વેદે ? તેના ઉત્તરમાં કહ્યું
છે કે જે સમુદ્ગ્રનો પાર જવાને સમર્થ નથી, તેને પાર રહેલા રૂપો જોવાને સમર્થ નથી તે તીવ્ર અભિલાષપૂર્વક સુખ-દુઃખને વેદે છે. અહીં તે દ્વિજાગ્રતિ અને
જ્ઞાનશક્તિ સપન્ન છે, પરંતુ તેને પ્રાપ્ત કરવાનું સામર્થ્ય નથી, માત્ર તેનો તીવ્ર અભિલાષ છે, તેથી તે સુખદુઃખને વેદે છે. અસહી જીવો દ્વિજાગ્રતિ અને જ્ઞાનશક્તિને
અમાવે અનિચ્છા અને અજ્ઞાનપૂર્વક સુખ-દુઃખ વેદે છે. સહી જીવો દ્વિજાગ્રતિ અને જ્ઞાનશક્તિયુક્ત હોવા છતાં વપયોગને અમાવે અનિચ્છા અને અજ્ઞાનપૂર્વક સુખ-
દુઃખ વેદે છે. વઢી સહી જીવો સમર્થ તેમ દ્વિજાગ્રતિ હોવા છતાં પ્રાપ્તિના સામર્થ્યને અમાવે માત્ર તીવ્ર અભિલાષથી સુખ દુઃખ વેદે છે.

અટ્ટમો ઉદ્દેસઓ ।

૧. [પ્ર૦] છુડમત્યે ણં મંતે ! મળૂસે તીયમળંતં સાસયં સમયં કેવલેણં સંજમેણં—એવં જહા પઢમસપ્પ ચડત્યે ઉદ્દેસપ્પ તહા માણિયધ્વં, જાવ અલમત્થુ ।

૨. [પ્ર૦] સે જૂણં મંતે ! હત્થિસ્સ ય કુંથુસ્સ ય સમે ચેવ જીવે ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા ! હત્થિસ્સ ય કુંથુસ્સ ય એવં જહા ‘રાયપ્પસેણદ્દજ્જે’ જાવ સુહિયં વા, મહાલિયં વા સે તેણદ્દેણં ગોયમા ! જાવ સમે ચેવ જીવે ।

૩. [પ્ર૦] નેરદ્દયાણં મંતે ! પાવે કમ્મે જે ય કહે, જે ય કજ્જદ્દ, જે ય કલ્હિસ્સદ્દ સદ્દે સે દુક્ખે, જે નિજ્જિવે સે સુહે ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા ! નેરદ્દયાણં પાવે કમ્મે જાવ સુહે । એવં જાવ વેમાણિયાણં ।

૪. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! સન્નાઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! દસ સન્નાઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા—આહારસન્ના, મયસન્ના, મેહુણસન્ના, પરિગ્ગહસન્ના, કોહસન્ના, માણસન્ના, માયાસન્ના, લોમસન્ના, લોગસન્ના, ઓહસન્ના । એવં જાવ વેમાણિયાણં ।

૫. નેરદ્દયા દસવિહં વેયણં પચ્છપુંભવમાણા વિહરંતિ, તં જહા—સીયં, ઉંસિણં, સુહં, પિવાસં, કંહું, પરગ્ગં, જરં, દાહં, મયં, સોળં ।

અષ્ટમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! છન્નસ્ય મનુપ્ય અનંત અને શાશ્વત અતીત કાલે કેવલ સંયમ વહે * [યાવત્ સિદ્ધ થયો ?] [ઉ૦] એ પ્રમાણે જેમ પ્રથમ શતકના ચોથા ઉદ્દેશકમા † કહ્યું છે તેમ યાવત્ ‡ ‘અલમસ્તુ’ પાઠ સુધી કહેવું.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચરેચર હસ્તી અને કુંથુનો જીવ સમાન છે ? [ઉ૦] હા ગૌતમ ! હસ્તી અને કુંથુનો [જીવ સમાન છે.] જેમ ‘રાયપ્પસેણીય’ સૂત્રમા કહ્યું છે તે પ્રમાણે યાવત્ ‘સુહિયં વા મહાલિયં વા’ એ પાઠ સુધી જાણવું.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકો વહે જે પાપ કર્મ કરાયેલું છે, કરાય છે અને કરાશે તે સઘલ્લુ દુઃખરૂપ છે, અને જે નિર્જીર્ણ (ક્ષીણ) થયું તે સુખરૂપ છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! નારકો વહે જે પાપ કર્મ કરાયું [તે દુઃખરૂપ છે, અને જે નિર્જીર્ણ થયું] તે યાવત્ સુખરૂપ છે. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકોને જાણવું.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સજ્ઞાઓ કેટલી કહેલી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દશ સજ્ઞાઓ કહી છે. જેમ, ૧ આહારસજ્ઞા, ૨ મયસજ્ઞા, ૩ મૈથુનસજ્ઞા, ૪ પરિગ્રહસજ્ઞા, ૫ ક્રોધસજ્ઞા, ૬ માનસજ્ઞા, ૭ માયાસજ્ઞા, ૮ લોભસજ્ઞા, ૯ લોકસજ્ઞા, અને ૧૦ ઓઘસજ્ઞા એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકોને જાણવું.

૫. [પ્ર૦] નારકો દગ પ્રકારનો વેદનાનો અનુભવ કરતા હોય છે; તે આ પ્રમાણે—૧ ગીત, ૨ ઉપ્પ, ૩ ક્ષુવા, ૪ પિપાસા-ત્તરસ, ૫ કંઙ્ક-ચરજ, ૬ પરતન્ત્રતા, ૭ જ્વર, ૮ દાહ, ૯ મય, ૧૦ જોક.

૧ -શુભવ સ્વ । ૨ ઉસીણં સ્વ ।

૧. * અવશિષ્ટ અર્થ—કેવલ સ્વર વહે, કેવલ વ્રહ્મચર્ય વહે, કેવલ અષ્ટ પ્રવચનમાતાઓના પાલન વહે સિદ્ધ થયો, વોધ પામ્યો, યાવત્ સર્વે દુઃખોનો અન્ત કર્યો ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી.

† જુઓ—(ઇ. ૧૩૭ પ ૧૩૯-૧૬૩) ‡ અવશિષ્ટ અર્થ—[પ્ર૦] ઉત્પન્ન જ્ઞાનદર્શનને ધારણ કરનારા અરિહંત, જિન, કેવલી પૂર્ણ છે એમ કહેવાય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! ઉત્પન્ન જ્ઞાન-દર્શનને ધારણ કરનારા અરિહંત જિન કેવલી અલમસ્તુ-પૂર્ણ છે એમ કહેવાય.

૬. [પ્ર૦] સે જૂળં મંતે ! હત્થિસ્સ ય કુંથુસ્સ ય સમા ચેવ અપચ્ચમાણફિરિયા કજ્જતિ ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા ! હત્થિસ્સ ય કુંથુસ્સ ય જાવ કજ્જતિ । [પ્ર૦] સે કેળદ્દેણં મંતે ! एवं युश्च जाव कज्जइ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અવિરતિં પડુચ્ચ, સે તેણદ્દેણં જાવ કજ્જઇ ।

૭. [પ્ર૦] આદ્ધાકમ્મં જં મંતે ! મુંજમાણે ફિં ધંઘઠ, ફિં પફરેર, ફિં ચિણાર, ફિં ઉવચિણાર ? [ઉ૦] एवं जहा पद्मे सप नवमे उद्देसप तद्वा भाणियधं, जाव सासप पंडिप, पंडियत्तं असासयं । सेवं मंते !, सेवं मंते ! स्ति ।

સત્તમસ્સ સયસ્સ અદ્ધમો ઉદ્દેમો સમત્તો ।

હાથી અને કુંથુને
સમાન અપ્રત્યા-
પચ્ચાન ક્રિયા.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! યરેરર હાથી અને કુંથુને અપ્રત્યાપચ્ચાન ક્રિયા સમાન હોય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! હાથી અને કુંથુને યાવત્ અપ્રત્યાપચ્ચાન ક્રિયા સમાન હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ હેતુથી જ્ઞાન વધો છે કે હાથી અને કુંથુને સમાન અપ્રત્યાપચ્ચાન ક્રિયા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અવિરતિને આશ્રયી, તે હેતુથી યાવત્ હાથી અને કુંથુને સમાન અપ્રત્યાપચ્ચાન ક્રિયા હોય.

આધાર્કર્મ.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આધાર્કર્મ આદારને આનાર [સાધુ] શું બાવે, શું કરે, જોનો ચય કરે અને જોનો ઉપનય કરે ? [ઉ૦] જેમ *પ્રથમ શતકના નવમા ઉદ્દેશકમા વર્તું છે 'પ્રમાણે યાવત્ †પંડિત શાશ્વત છે, પણ પંડિતપણું અશાશ્વત છે' ત્યાં સુધી કરેલું. હે ભગવન્ ! તે 'પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે 'પ્રમાણે છે [એમ કરી ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે].

સાતમાં શતકમાં આઠમો ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૭ * પૃ ૨૧૦. પ્ર ૩૦૨-૩૦૯. † અવશિષ્ટ અર્થ—હે ગૌતમ ! આધાર્કર્મ આદારને આનાર [સાધુ] આયુષ્યને શિવાય સાતકર્મની પ્રકૃતિઓ સિધિલર્જવર્ધી વૈવાદી હોય તો તેનો ગાદ વન્ધ કરે છે, યાવત્ સસારમા ધ્રમણ કરે છે.

‡ અવશિષ્ટ અર્થ—હે ભગવન્ ! અસ્થિર વસ્તુ પરાવર્તન પામે, સ્થિર વસ્તુ પરાવર્તન ન પામે ? અસ્થિર વસ્તુ માને, સ્થિર ન માને ? ચાલક શાશ્વત છે, ચાલનપણું અશાશ્વત છે ? પંડિત શાશ્વત છે, પંડિતપણું અશાશ્વત છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અસ્થિર વસ્તુ પરાવર્તન પામે, યાવત્ પંડિતપણું અશાશ્વત છે.

नवमो उद्देशओ ।

१. [प्र०] असंबुडे णं भंते ! अणगारे बाहिरए पोग्गले अपरियाइत्ता पभू एगवन्नं एगरूवं विउच्चित्तए ? [उ०] णो तिण्ढे समडे ।

२. [प्र०] असंबुडे णं भंते ! अणगारे बाहिरए पोग्गले परियाइत्ता पभू एगवन्नं एगरूवं जाव-[उ०] हंता, पभू ।

३. [प्र०] से भंते ! किं इहगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति, तत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति, अन्नत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति ? [उ०] गोयमा ! इहगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति, नो तत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति, नो अन्नत्थगए पोग्गले जाव विउच्चति । एवं एगवन्नं अणेगरूवं चउभंगो जहा छट्टसए नवमे उद्देशए तहा इहा वि भाणियच्चं, नवरं अणगारे ईहगयं(ए)इहगए चेव पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति, सेसं तं चेव, जाव लुक्खपोग्गलं निद्धपोग्गलत्ताए परिणा-
मेत्तए ? हन्ता, पभू । से भंते ! किं इहगए पोग्गले परियाइत्ता, जाव नो अन्नत्थगए पोग्गले परियाइत्ता विउच्चति ।

नवमो उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! असंबुत-प्रमत्त साधु-वहारना पुद्गलोने ग्रहण कर्या शिवाय एकवर्णवाळुं एक रूप विकुर्ववा समर्थ छे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी.

२. [प्र०] हे भगवन् ! असंबुत साधु वहारना पुद्गलोने ग्रहण करी एकवर्णवाळुं एक रूप यावत् [विकुर्ववा समर्थ छे ?] [उ०] हा, समर्थ छे.

३. [प्र०] हे भगवन् ! ते साधु शुं अही-मनुष्य लोकमा रहेला-पुद्गलोने ग्रहण करीने विकुर्वे, त्या रहेला पुद्गलोने ग्रहण करीने विकुर्वे के अन्य स्थले रहेला पुद्गलोने ग्रहण करीने विकुर्वे ? [उ०] हे गौतम ! अहीं रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी विकुर्वे, पण त्या रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी न विकुर्वे, तेम अन्यत्र रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी यावत् न विकुर्वे. ए प्रमाणे एकवर्ण अने अनेकरूप-इत्यादि चतुर्भगी जेम *छट्टा शतकना नवमां उद्देशकमा कही छे तेम अहीं पण कहेवी, परन्तु एटलो विशेष छे के अहीं रहेलो साधु अही रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी विकुर्वे, वाकीनुं ते प्रमाणे यावत् 'रुक्षपुद्गलोने स्निग्धपुद्गलो पणे परिणमाववा समर्थ छे ? हा, समर्थ छे, हे भगवन् ! शुं अहीं रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी, यावत् अन्यत्र रहेला पुद्गलोने ग्रहण कर्या शिवाय विकुर्वे छे' त्या सुची जाणवुं.

१ बाहिरिए ख । २ परियादित्ता क । ३ विउच्चति क । ४ इहहं इह- क ।

३. *जुओ (घ. ३३८ प्र. २-६).

૪. [પ્ર૦] ણાયમેયં અરહયા, સુયમેયં અરહયા, વિનાયમેયં અરહયા—મહાસિલાકંટક સંગામે । મહાસિલાકંટક ણં મંતે ! સંગામે વદ્માણે કે જડત્યા, કે પરાજડત્યા ? [ઉ૦] ગોયમા ! વજી વિદેહપુત્રે જડત્યા; નવ મહર્ષિ નવ લેચ્છર્ષિ કાસી-કોસ-લગા અદ્વારસ વિ ગણરાયાણો પરાજડત્યા । તપ ણં સે કોણિય રાયા મહાસિલાકંટક સંગામં ઉવદ્વિયં જાણિત્તા કોડુંવિયપુરિસે સંદાવેશ, સદ્વાચિત્તા एवं વયાસી-લિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા । ઉદાઈં હત્થિરાયં પડિકપ્પેહ, હય-ગય-રહ-જોહ-કલિયં ચાડરંગિણિ સેણં સન્નાહેહ, સન્નાહેત્તા મમ ણ્યમાણત્તિયં લિપ્પામેવ પચ્છપ્પિણહ । તપ ણં તે કોડુંવિયપુરિસા કોણિયણં રત્તા एवं ઘુત્તા સમાણા હટ્ટ-તુટ્ટ-જાવ ંજલિં કટ્ટુ ‘एवं सामी, तहत्ति’ આણાવ વિણણં વયણં પડિસુણંતિ, પડિસુણિત્તા લિપ્પામેવ છેયાવરિયોવપસમ-તિકપ્પણા-વિકપ્પેહિં સુનિરોણેહિં एवं જહા ઉવવાઈણ જાવ મીમં સંગામિયં અડ્ડાં ઉદાઈં હત્થિરાયં પડિકપ્પેતિ, હય-ગય- જાવ સન્નાહેતિ, સંનાહિત્તા જેણેવ કૂણિય રાયા તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, ઉવાગચ્છિત્તા કર-ચલ- જાવ કૂણિયસ્સ રત્તો તમાણત્તિયં પચ્છપ્પિ-ણંતિ । તપ ણં સે કૂણિય રાયા જેણેવ મજ્જણધરં તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, ઉવાગચ્છિત્તા મજ્જણધરં ઈણુપ્પવિસદ, મજ્જણધરં ઈણુપ્પ-વિસિત્તા પદ્દાપ, કયવલિકમ્મે, કયકોડય-મંગલ-પાયચ્છિત્તે, સદ્વાલંકારવિભૂસિય, સન્નદ્ધ-વદ્ધ-વમ્મિયકવણ, ઉપ્પીલિયસરાસ-ળપટ્ટીય, પિણ્દગેવેજ્જ-વિમલવરવદ્ધચિંધપટ્ટે, ગહિયાઉહપ્પહરણે, સંકોરિટમહ્ધામેણં છત્તેણં ધરિજિમાણેણં ચડ્ધામરવાલ-વીતિયંગે, મંગલજયસહકયાલોપ एवं જહા ઉવવાઈણ જાવ ઉવાગચ્છિત્તા ઉદાઈં હત્થિરાયં ટુરુઠે । તપ ણં સે કૂણિય રાયા હારોત્થયસુકયરહ્યવચ્છે જહા ઉવવાઈણ જાવ સેયવરચામરાહિં ઉદ્ધુધમાણીહિં ઉદ્ધુધમાણીહિં હય-ગય-રહપવરજોહકલિયાપ

મહાશિલા કંટક
સગ્રામ

૪. [પ્ર૦] અર્હતે જાણ્યું છે, અર્હતે પ્રલક્ષ કર્યું છે, અર્હતે વિશેષતઃ જાણ્યું છે કે મહાશિલાકંટક નામે મગ્રામ છે હે ભગવન્ ! ‘મહાશિલાકંટક સંગ્રામ થતો હતો ત્યારે કોણ જીત્યા અને કોણ હાર્યા ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વજી (ઇન્દ્ર) અને વિદેહપુત્ર (કૂણિક) જીત્યા, નવ મહુક્ષી અને નવ લેચ્છકી જેઓ કાઠી અને કોશલદેશના અટાર ગણરાજાઓ હતા તેઓ પરાજય પામ્યા. ત્યાર પછી—મહાશિલાકંટક સંગ્રામ વિજુર્વ્યા પછી—તે કૂણિક રાજા મહાશિલા કંટક નામે સગ્રામ ઉપસ્થિત થયેલો જાણી પોતાના કૌટુમ્બિક પુરુષોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેઓને એમ કહ્યું કે હે દેવાનુપ્રિયો ! શીઘ્ર ઉદાયિ નામના પદ્મહસ્તીને તૈયાર કરો, અને ઘોડા, હાથી, રથ અને યોદ્ધાઓથી યુક્ત ચતુરંગ સેનાને તૈયાર કરો, તૈયાર કરી મારી આજ્ઞા જલ્દી પાછી આપો ત્યાર વાદ તે કૂણિકના એમ કહેવાથી તે કૌટુમ્બિક પુરુષો હટ્ટ તુટ્ટ થઈ યાવત્ અજલી કરીને હે સ્વામિન્ ! એ પ્રમાણે ‘જેવી આજ્ઞા’ એમ કહીને આજ્ઞા અને વિનય વડે વચનનો સ્વીકાર કરે છે. વચનનો સ્વીકાર કરીને કુશલ આચાર્યોના ઉપદેશ વડે તીક્ષ્ણ મતિકલ્પનાના ચિકલ્પોથી ઓપપાતિકસૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ મયંકર અને જેની સાથે કોડ યુદ્ધ ન કરી શકે એવા ઉદાયિ નામના મુખ્ય હસ્તીને તૈયાર કરે છે; ઘોડા હાથી ઇત્યાદિથી યુક્ત યાવત્ [ચતુરંગ સેનાને તૈયાર કરે છે.] તે સેનાને સજ્જ કરીને જ્યા કૂણિકરાજા છે ત્યા તેઓ આવે છે, આવેને કરતલ [જોડીને] કૂણિક રાજાને તે આજ્ઞા પાછી આપે છે. ત્યાર વાદ તે કૂણિક રાજા જ્યા જ્ઞાનગૃહ છે ત્યા આવે છે, અને ત્યા આવેને જ્ઞાનગૃહમા પ્રવેશ કરે છે, ત્યા પ્રવેશ કરી ન્હાઈ ચલિકર્મ (પૂજા) કરી પ્રાયશ્ચિત્તરૂપ (વિગ્નોનો નાગ કરનાર) કૌતુક (મપીતિલકાદિ) અને મંગલો કરી સર્વાલંકારથી વિભૂષિત થઈ, સન્નદ્ધ વદ્ધ થઈ વલ્લરને ધારણ કરી ઘાઢેલા ધનુર્દંડને ગ્રહણ કરી, ટોકમા આમૂષણ પહેરી, ઉત્તમોત્તમ ચિહ્નપટ્ટ વાધી, આયુધ અને પ્રહરણોને ધારણ કરી, માથે ધારણ કરાતા કોરટક પુષ્પની માલ્યાવાલા છત્ર સહિત, જેનું અંગ ચાર ચામરોના ઘાલ વડે વીંજાયેલું છે, જેના ડર્શનથી મંગલ અને જયશબ્દ થાય છે એવો (કૂણિક) ઓપપાતિકસૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ આવેને ઉદાયિનામે પ્રધાનહસ્તી ઉપર ચઢ્યો. ત્યાર વાદ હારવડે તેનું વક્ષ-સ્થલ ટકાયેલું હોવાથી રતિ ઉત્પન્ન કરતો ઓપપાતિકસૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે વારંવાર વીંજાતા શ્વેત ચામરો વડે યાવત્ ઘોડા, હાથી, રથ અને ઉત્તમ યોદ્ધાઓથી યુક્ત ચતુરંગ સેનાની સાથે પરિવારયુક્ત, મહાન્ સુખટોના વિસ્તીર્ણ સમૂહથી વ્યાપ્ત કૂણિકરાજા જ્યા મહાશિલાકંટક

૧ જવિત્યા સ્વ । ૨ સદાવેશ સ્વ । ૩ તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા ઘ । ૪ ગચ્છઈ ઘ । ૫ તેણેવ ઉવા- ઘ । ૬ જાણુપવિ-ઘ । ૭ સકોરટ-ક ।

૪. * મહાશિલાકંટક સગ્રામનો સવન્ધ આ પ્રમાણે છે—ચમ્પાનગરીમા કૂણિક નામે રાજા હતો, તેને હટ્ટ અને વિહલ્લ નામે બે નાના માઈઓ હતા, તે બન્ને હમેશા સેવનક ગન્ધહસ્તિ ઉપર વેસી ચિલાસ કરતા, તે જોઈને કૂણિકરાજાની પત્ની પદ્માવતીએ અદેષાડથી તેની પાસેથી તે હસ્તી લઈ લેવા માટે કૂણિકને વળું કૂણિકે તેઓની પાસે હસ્તીની માગણી કરી તે બન્ને માઈઓ કૂણિકના મથથી નાસીને હસ્તી અને પરિવારસહિત વૈશાલી નગરીમા પોતાના મામા ચેટક રાજાની પાસે ગયા કૂણિકે દૂત મોકલી તે બન્ને માઈઓને સોંપી દેવાની માગણી કરી, પરન્તુ ચેટકરાજાએ સોંપવાની ના કહી કૂણિકે કહેરાવ્યું કે જો તું તે બન્ને માઈઓને ન મોકલ તો યુદ્ધ કરવા તૈયાર થા ચેટકરાજાએ ઉત્તર આપ્યો હું તૈયાર છું તેથી કૂણિકે પોતાના કાલાદિ દશ માઈઓને ચેટકરાજાની સાથે યુદ્ધ કરવા બોલાવ્યા. આ વાત જાણીને ચેટકરાજાએ પણ અટાર ગણરાજાઓને એકઠા કર્યાં. યુદ્ધ શરૂ થયું ચેટકરાજાને એવું તત (નિયમ) હતું તે દિવસમા એકવાર એક વાળ ફેંકતા, પરન્તુ તેનું વાળ વધી નિષ્ફળ જતું નહોતું કૂણિકના સૈન્યનો દંટનાયક કાલ નામે તેનો માઈ હતો, તે યુદ્ધ કરતા ચેટકરાજાની પાસે ગયો. ચેટકે તેને એક વાળ વડે પાડ્યો, કૂણિકનું સૈન્ય નાહ્યું, બન્ને સૈન્યો પોતાને સ્થાને ગયા દશ દિવસમા ચેટકરાજાએ કૂણિકના કાલાદિ દશ માઈઓનો નાશ કર્યો. અગિયારમે દિવસે કૂણિકે ચેટકને જિતવા માટે દેવનું આરાધન કરવા અષ્ટમ (ષ્રણ ઉપવાસ) તપ કર્યું તેથી શક્ત અને ચમરેન્દ્ર આવ્યા શકે કહ્યું કે ચેટક પરમશ્રાવક છે તેથી તેને હુ મારીશ નહિ, પણ તારું રક્ષણ કરીશ તેથી તે શકે કૂણિકનું રક્ષણ કરવા સારું વજ્રના જેવું અમેય કવચ કર્યું અને ચમ રેન્દ્રે બે સગ્રામ મિતુર્વ્યા—મહાશિલાકંટક અને રથમુશલ સગ્રામ જીત્યો—(મ. ટી. પ. ૩૧૬.)

† જુઓ (ઓપ. પ. ૬૨-૧) ‡ જુઓ (ઓપ. પ. ૬૬-૨.) § જુઓ (ઓપ. પ. ૭૨-૧)

चाउरंगिणीए सेणाए सार्द्धि संपरिबुडे, महयामडचडगरविंदपरिविखत्ते जेणेव महासिलाकंटए संगामे तेणेव उवागच्छइ, उवा-
गच्छित्ता महासिलाकंटयं संगामं ओयाए । पुरओ य से सके देविंदे देवरायाएगं महं अभेजकवयं वइरपडिरूवगं विउवित्ता
णं चिट्ठइ । एवं खलु दो इंदा संगामं संगामेति, तं जहा—देविंदे य, मणुइंदे य । एगहत्थिणा वि णं पभू कूणिण राया पैरा
जिणित्तए । तए णं से कूणिण राया महासिलाकंटकं संगामं संगामेमाणे नव मल्लई नव लेच्छई कासी-कोसलगा अट्टारस वि
गणरायाणो हयमहियपवरवीरघाइय-वियडियचिधद्वयपडागे किच्छपाणगए दिसो दिसि पडिसेहित्था ।

५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं वुच्चइ महासिलाकंटए संगामे ? [उ०] गोयमा ! महासिलाकंटए णं संगामे वट्टमाणे
जे तत्थ आसे वा, हत्थी वा, जोहे वा, सारही वा तणेण वा, पत्तेण वा, कट्टेण वा, सक्कराए वा, अभिहम्मति सधे से
जाणेइ महासिलाए अहं अभिहए, से तेणट्टेणं गोयमा ! महासिलाकंटए संगामे ।

६. [प्र०] महासिलाकंटए णं भंते ! संगामे वट्टमाणे कति जणसयसाहस्सीओ वहियाओ ? [उ०] गोयमा ! चउरासीइं
जणसयसाहस्सीओ वहियाओ ।

७. [प्र०] ते णं भंते ! मणुया निस्सीला, जाव निप्पच्चव्वाणपोसहो-ववासा, रुट्ठा, परिकुविया, समरवहिया, अणुंव-
संता कालमासे कालं किच्चा कहि गया, कहिं उवचना ? [उ०] गोयमा ! ओसन्नं नरग-तिरिक्खजोणिएसु उवचना ।

८. [प्र०] णायमेयं अरहया, सुयमेयं अरहया, विन्नायमेयं अरहया—रहमुसले संगामे । रहमुसले णं भंते ! संगामे
वट्टमाणे के जइत्था, के पराजइत्था ? [उ०] गोयमा ! वज्जी, विदेहपुत्ते, चमरे असुरिंदे असुरकुमारराया जइत्था; नवमल्लई, नव
लेच्छई पराजयित्था । तए णं से कूणिण राया रहमुसलं संगामं उवट्ठियं, सेसं जहा महासिलाकंटए, नवरं भूयाणंदे हत्थिराया
जाव रहमुसलं संगामं ओयाए । पुरओ य से सके देविंदे देवराया, एवं तहेव जाव चिट्ठति; मग्गओ य से चमरे असुरे
असुरिंदे असुरकुमारराया एगं महं आयासं किट्ठिणपडिरूपगं विउवित्ता णं चिट्ठइ । एवं खलु तओ इंदा संगामं संगामेति, तं
जहा—देविंदे य, मणुइंदे य, असुरिंदे य । एग हत्थिणा वि णं पभू कूणिण राया जइत्तए, तहेव जाव दिसोदिसि पडिसेहित्था ।

सग्राम छे त्या आवे छे, त्या आवीने ते महाशिलाकंटक संग्राममा उतर्यो, तेनी आगळ देवनो इन्द्र देवनो राजा शक्र एक मोटुं वज्रना सरखु अमेध
कवच (वल्तर) विकुर्वीने उभो छे. ए प्रमाणे वे इन्द्रो सग्राम करे छे, जेमके एक देवेन्द्र अने बीजो मनुजेन्द्र. हवे ते कूणिक राजा
एक हाथी वडे पण शत्रुपक्षनो पराजय करवा समर्थ छे. सार बाद ते कूणिके महाशिलाकंटक संग्रामने करता नवमल्लकि अने नव-
लेच्छकि जेओ काशी अने कोसलाना अटार गणराजाओ हता, तेओना महान् योद्धाओने हण्पा, घायल कर्या अने मारी नाख्या, तेओनी
बेहयुक्त ध्वजा अने पताकाओ पाडी नाखी, अने जेओना प्राण मुक्केलीमा छे एवा तेओने [युद्धमाथी] चारे दिशाए नसाडी मुक्या.

५. [प्र०] हे भगवन् ! शा कारणथी एम कहेवाय छे के ते महाशिलाकंटक संग्राम छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्यारे महाशिलाकंटक
सग्राम थतो हतो ल्यारे ते सग्राममा जे घोडा, हाथी, घोडा अने सारथिओ तृण, काष्ठ, पादडा के काकरा वती हणाय ल्यारे तेओ सघळा
एम जाणे के हुं महाशिलाथी हणायो, ते हेतुथी हे गौतम ! ते महाशिलाकंटक संग्राम कहेवाय छे.

६. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारे महाशिलाकंटक संग्राम थतो हतो ल्यारे तेमां केटल लाख माणसो हणायो ? [उ०] हे गौतम !
चौराशी लाख माणसो हणायो.

७. [प्र०] हे भगवन् ! नि.शील, यावत् प्रलाख्यान अने पोपधोपवासरहित, रोपे भरायेला, गुस्ते थयेला, युद्धमा घायल थयेला,
अनुपशात एवा ते मनुथ्यो कालसमये मरण पामीने क्या गया, क्या उत्पन्न थया ? [उ०] हे गौतम ! घणे भागे तेओ नारक अने तिर्यंचयो-
निमा उत्पन्न थया छे.

८ [प्र०] अर्हते जाणुं छे, अर्हते प्रत्यक्ष कर्तुं छे, अर्हते विशेष प्रकारे जाणुं छे के रथमुगल नामे संग्राम छे. हे भगवन् !
ज्यारे रथमुगल नामे संग्राम थतो हतो ल्यारे कोनो विजय थयो, अने कोनो पराजय थयो ? [उ०] हे गौतम ! वज्जी (इन्द्र), विदेहपुत्र
(कूणिक) अने असुरेन्द्र असुर कुमारराजा चमर एओ जीत्या; नव मल्लकि अने नव लेच्छकि राजाओ पराजय पाप्प्या. सार बाद ते
कूणिकराजा रथमुगल संग्राम उपस्थित थयेलो जाणी [पोताना कौटुम्बिक पुरुषोने बोलावे छे]. वाकीसुं [सर्व वृत्तान्त] *महाशिलाकंटक
संग्रामनी पेटे जाणवु. परन्तु विशेष ए छे के अर्हां भूतानन्द नामे प्रधान हस्ती छे; यावत् ते [कूणिक] रथमुगलसंग्राममा उतर्यो.
तेनी आगळ देवेन्द्र देवराज शक्र छे. ए प्रमाणे पूर्वनी पेटे यावत् रहे छे पाछळ असुरेन्द्र असुरकुमारनो राजा चमर एक मोटुं लोढासुं
†किठीनना जेवुं कवच विकुर्वीने रहेलो छे. ए प्रमाणे खरेखर त्रण इन्द्रो युद्ध करे छे. जेमके—देवेन्द्र, मनुजेन्द्र अने असुरेन्द्र. हवे ते
कूणिक एक हाथीवडे पण शत्रुओनो पराजय करवा समर्थ छे. यावत् तेणे पूर्व कक्षा प्रमाणे [शत्रुओने] चारे दिशाए नसाडी मुक्या

१ तेणेव उवा- घ । २ चिट्ठति घ । ३ पराजइत्तए क । ४ -मूसले ख । ५ - घ । मूसल ६ भूयाणंदे ख । ७ जयत्तए ख ।

* जुओ (स. ४). ८. † किठिन—वासनु वनावेल तापसुं पात्र.—टीका.

૯. [પ્ર૦] સે કેળદેવેનં મંતે ! एवं वृद्धा रहसुसले संगामे ? [उ०] गोयमा ! रहसुसले णं संगामे वट्टमाणे एगे खे अणासण, असारहिण, अणारोहण, समुसले महया जणसगयं, जहवहं, जणप्पमहं, जणसंवट्टकप्पं रहिरकहमं करेमाणे सव्वओ समंता परिधावित्था, सें तेणद्वेणं जाव रहसुसले संगामे ।

૧૦. [પ્ર૦] રહસુસલે ણં મંતે ! સંગામે વટ્ટમાણે કતિ જણસયસાહસ્તીઓ વહિયાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુણ્ણડતિ જણસયસાહસ્તીઓ વહિયાઓ ।

૧૧. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! મણુયા નિસ્સીલા જાવ ઉચવણા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તત્થ ણં ટસસાહસ્તીઓ ઇગાપ મેચ્છીપ કુચ્છિસિ ઉચવણાઓ, ઇગે દેવલોગેસુ ઉચવણે, ઇગે સુકુલે પચ્ચાયાપ; અવસેસા ઓસગં નરગ-તિરિફગજોણિપ્પસુ ઉચવણા ।

૧૨. [પ્ર૦] કમ્હા ણં મંતે ! સજે દેવિંદે દેવરાયા, ચમરે ય અસુરિંદે અસુરકુમારગયા કૂણિયરખો સાહેજં દલયિન્થા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સજે દેવિંદે દેવરાયા પુદ્ધસંગતિપ, ચમરે અસુરિંદે અસુરકુમારરાયા પરિયાયસંગતિપ; एवं गलु गोयमा ! सजे देविंदे देवराया, चमरे य असुरिंदे असुरकुमारगया कूणियरखो साहेजं दलयिन्था ।

૧૩. [પ્ર૦] વહુજણે ણં મંતે ! અન્નમન્નસ્સ ઇવમોદ્ધગતિ, જાવ પેરુવેદ-પવં ગલુ વટ્ટે મણુસ્સા અન્નયરેસુ ઉચ્ચાપ્પમ્મુ સંગા-મેસુ અભિમુદ્ધા ચેવ પહયા સમાણા કાલમાસે કાલં કિચ્છા અન્નયરેસુ દેવલોપમ્મુ દેવત્તાપ ઉચ્ચનાગે મયંતિ, સે કટ્ટમેયં મંતે ! एवं ? [ઉ૦] ગોયમા ! જણ્ણં સે વહુજણો અન્નમન્નસ્સ एवं आदन्नाति-जाव उचवत्तारो भवन्ति; जे ते एवमाहंसु मिच्छं ते एवमाहंसु । अहं पुण गोयमा ! एवं आदन्नामि, जाव परुवेमि-पवं गलु गोयमा ! तेषं कालेणं, तेषं समण्णं वेसाली नामं नगरी होत्या । वट्ठओ, तत्थ णं वेसालीए णगरीए चरणे नामं नागनत्तुए परिवसइ, अट्टे जाव अपरिभूए, समणोवासए, अभिगयजीवाजीये, जाव पडिलाभेमाणे छट्ठं छट्ठेणं अणियित्तेणं तवोकम्मेणं अप्पाणं भावेमाणे विहरति । तए णं सें चरणे णागणत्तुए अन्नया कयारं रायाभिओगेणं, गणाभिओगेणं, चलाभिओगेणं रहसुसले संगामे आणत्ते समाणे छट्ठमत्तिप अट्टमभत्तं अणुवट्ठेति, अणुवट्ठिआ

રયમુગલ સન્ગમ
શાથી કહેવાય છે ?

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા કારણથી તે રયમુગલ સંગ્રામ કહેવાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જ્યારે રયમુગલસંગ્રામ થતો હતો ત્યારે અશ્વરહિત, સારથિરહિત, યોધાઓ રહિત અને મુશલસહિત એક રય ઘણા જનસંહારને, જનવધને, જનપ્રમર્દને, જનપ્રલયને, તેમ હોહિના કીચડને કરતો ચારે તરફ ચારે વાજુએ ટોડે છે; તે કારણથી યાવત્ તે રયમુગલસંગ્રામ કહેવાય છે.

મનુષ્યોનો સંહાર.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યારે રયમુગલ સંગ્રામ થતો હતો ત્યારે કેટલા લાલ માણસો હણાયા ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! છત્તું છત્તું માણસો હણાયા.

તેઓ મરીને ક્યાં
લપટ થયા ?

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શીલરહિત તે મનુષ્યો યાવત્ ક્યાં ઉત્પન્ન થયા ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેમાં દશ હજાર મનુષ્યો એક નાહલીના ઉદરમાં ઉત્પન્ન થયા, એક દેવલોકમા ઉત્પન્ન થયો, એક ઉત્તમ કુલને વિષે ઉત્પન્ન થયો, અને વાકીના મનુષ્યો ઘણે ભાગે નારક અને તિર્યંચ યોનિમાં ઉત્પન્ન થયા.

શુ યુદ્ધમા હણાયેલા
સ્વર્ગે જાય ?

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવના ઇન્દ્ર દેવના રાજા શક્રે અને અસુરના ઇન્દ્ર અસુરકુમારના રાજા ચમરે કૂણિક રાજાને કેમ સહાય આપી ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેવનો ઇન્દ્ર દેવનો રાજા શક્ર કૂણિકરાજાનો પૂર્વસગતિક-પૂર્વભવસંબન્ધી મિત્ર-હતો, અને અસુરેન્દ્ર અસુરકુમારનો રાજા ચમર કૂણિક રાજાનો પર્યાયસગતિક-તાપસની અવસ્થામા મિત્ર-હતો, તેથી હે ગૌતમ ! એ પ્રમાણે દેવના ઇન્દ્ર દેવના રાજા શક્રે અને અસુરેન્દ્ર અસુરકુમારના રાજા ચમરે કૂણિક રાજાને સહાયતા આપી.

તે મિથ્યા છે
નાગનો પૌત્ર વરુણ

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઘણા માણસો પરસ્પર એ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રરૂપણા કરે છે કે-અનેક પ્રકારના સપ્રાપ્તોમાંના કોઈ પણ સંગ્રામમા સામા (યુદ્ધ કરતા) હણાયેલા ઘાયલ થયેલા ઘણા મનુષ્યો મરણસમયે કાઢ કરીને કોડ પળ દેવલોકમા દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે, હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે કેમ હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે વહુ મનુષ્યો પરસ્પર જે એ પ્રમાણે કહે છે કે-યાવત્ તેઓ દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે; પળ જેઓ એ પ્રમાણે કહ્યું છે તેઓ એ પ્રમાણે મિથ્યા કહ્યું છે. હે ગૌતમ ! હું તો આ પ્રમાણે કહું છું, યાવત્ પ્રરૂપણા કરું છું. હે ગૌતમ ! તે આ પ્રમાણે-તે કાલે અને તે સમયે વૈશાલી નામે નગરી હતી. વર્ણન. તે વૈશાલી નગરીમા વરુણનામે નાગનો પૌત્ર રહેતો હતો, તે ધનવાન્, યાવત્ જેનો પરામ્ભ ન થય શકે એવો (સમર્થ) હતો. તે શ્રમણોનો ઉપાસક, જીવાજીવ તત્ત્વને જાણનાર, યાવત્ [આહારાદિવડે] પ્રતિલામતો-સત્કાર કરતો-નિરન્તર હટ્ટ હટ્ટના તપ કરવા વડે આત્માને વાસિત કરતો વિચરે છે. ત્યાર વાદ જ્યારે તે નાગના પૌત્ર વરુણને રાજાના અમિયોગથી (આદેશથી), ગણના અમિયોગથી, વલના અમિયોગથી રયમુગલ સંગ્રામમા જવા માટે આજ્ઞા થઈ ત્યારે પટ્થમ્મ કરનાર

રયમુગલ મગ્રામમા
જવાની તૈયારી

કોઢુંવિયપુરિસે સદાવેદ, સદાવિત્તા એવં વયાસી-ચિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! ચાડઘંટં આસરહં જુત્તામેવ ઉવટ્ટાવેદ, હય-ગય-રહં જાવ સન્નાહેત્તા મમ એયં આણત્તિયં પચ્ચપ્પિણહ । તપ્પં નં તે કોઢુંવિયપુરિસા જાવ પડિસુણેત્તા ચિપ્પામેવ સચ્છત્તં સજ્જયં જાવ ઉવટ્ટાવેતિ, હય-ગય-રહં જાવ સન્નાહેતિ, સન્નાહિત્તા જેણેવ વરુણે નાગનત્તુપ, જાવ પચ્ચપ્પિણંતિ । તપ્પં નં સે વરુણે નાગનત્તુપ જેણેવ મજ્જણધરે તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, જહા કૂણિઓ, જાવ -પાયચ્છિત્તે, સદ્ધાલંકારવિમૂસિપ, સન્નદ્ધ-વદ્ધે સકોરંટમહૃદામેણ જાવ ધરિજ્ઞમાણેણં; અણેગગણનાયકં જાવ દુય-સંધિપાલસદ્ધિ સંપરિવુડે મજ્જણધરાઓ પડિનિક્ખમતિ, પડિનિક્ખમિત્તા જેણેવ વાહિ-રિયા ઉવટ્ટાણસાલા, જેણેવ ચાડઘંટે આસરહે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, ઉવાગચ્છિત્તા ચાડઘંટં આસરહં દુરુહદ્ધ, દુરુહિત્તા હય-ગય-રહ- જાવ સંપરિવુડે, મહયામહચ્છદગર- જાવ પરિનિક્ખત્તે જેણેવ રૃહમુસલે સંગામે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, ઉવાગચ્છિત્તા રૃહમુસલં સંગામં ઓયાઓ । તપ્પં નં સે વરુણે નાગનત્તુપ રહમુસલં સંગામં ઓયાપ સમાણે અયમેયારૂવં અભિગ્ગહં અભિગેણ્હદ્ધ- કપ્પતિ મે રૃહમુસલં સંગામં સંગામેમાણસ્સ જે પુઠ્ઠિં પહણ્ણ સે પડિહણિત્તપ, અવસેસે નો કપ્પતીતિ, અયમેયારૂવં અભિગ્ગહં અભિગેણ્હદ્ધ, અભિગેણ્હેત્તા રૃહમુસલં સંગામં સંગામેતિ । તપ્પં નં તસ્સ વરુણસ્સ નાગનત્તુયસ્સ રૃહમુસલં સંગામં સંગામેમાણસ્સ એગે પુરિસે સરિસપ્પ, સૈરિસત્તપ્પ, સૈરિસદ્ધપ્પ, સરિસમંડમત્તોવગરણે રહેણં પડિરહં હવં આગપ્પ । તપ્પં નં સે પુરિસે વરુણં નાગનત્તુયં એવં વદાસી-પહણ મો વરુણા ! નાગનત્તુયા । તપ્પં નં સે વરુણે નાગનત્તુપ તં પુરિસં એવં વદાસી-નો સલ્લ મે કપ્પદ્ધ દેવાણુપ્પિયા ! પુઠ્ઠિં અહયસ્સ પહણિત્તપ, તુમં ચેવ નં પુઠ્ઠિં પહણાહિ । તપ્પં નં સે પુરિસે વરુણે નાગનત્તુપ્પં એવં વુત્તે સમાણે આસુરુત્તે જાવ મિસિમિસિમાણે ધણું પરામુસદ્ધ, ધણું પરામુસિત્તા ઉસું પરામુસદ્ધ, ઉસું પરામુસિત્તા ઠાણં ઠાતિ, ઠાણં ઠિઠ્ઠા આયયકન્નાયયં ઉસું કરેદ્ધ, આયયકન્નાયયં ઉસું કરિત્તા વરુણં નાગનત્તુયં ગાઢપ્પહારીકરેદ્ધ । તપ્પં નં સે વરુણે નાગનત્તુપ તેણં પુરિસેણં ગાઢપ્પહારીકપ્પ સમાણે આસુરુત્તે જાવ મિસિમિસેમાણે ધણું પરામુસદ્ધ, ધણું પરામુસિત્તા, ઉસું પરામુસદ્ધ, ઉસું પરામુસિત્તા આયયકન્નાયયં ઉસું કરેદ્ધ, આયયકન્નાયયં ઉસું કરેત્તા તં પુરિસં પ્ગાહચ્ચં કૂડાહચ્ચં જીવિયાઓ વવરોવદ્ધ । તપ્પં નં સે વરુણે નાગનત્તુપ તેણં પુરિસેણં ગાઢપ્પહારીકપ્પ સમાણે અત્થામે, અવલે, અવીરિપ્પ, અપુરિસક્કારપરક્રમે અધારણિજ્ઞમિતિ કટ્ટુ તુરપ્પ નિગિણ્ણદ્ધ, તુરપ્પ નિગિણ્ણિત્તા રહં પરાવત્તેદ્ધ, રહં પરાવત્તિત્તા રહમુસલાઓ સંગામાઓ પડિણિક્ખમતિ, પડિનિક્ખમિત્તા પ્ગતમંતં અવક્રમદ્ધ, પ્ગંતમંતં અવક્ર-

તે [વરુણ] અટમમક્તને વધારે છે, અને અટમમક્તને વધારીને કૌટુંબિક પુરુષોને વોલવે છે. વોલવીને તેણે એ પ્રમાણે કહ્યું કે હે દેવાનુ-પ્રિયો ! ચારઘંટાવાળા અશ્વરથને સામગ્રીસહિત હાજર કરો; અને ઘોડા, હાથી, રથ અને પ્રવર-[યોદ્ધાઓથી યુક્ત ચતુરંગ સેનાને તૈયાર કરો], યાવત્ તૈયાર કરીને એ મારી આજ્ઞા પાછી આપો. ત્યાર પછી તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્ તેનો સ્વીકાર કરીને છત્રસહિત, ધ્વજાસહિત [રથને] શીઘ્ર હાજર કરે છે, ઘોડા, હાથી, રથ-[અને પ્રવર યોદ્ધાઓ સહિત સેનાને] યાવત્ તૈયાર કરે છે; તૈયાર કરી જ્યાં નાગનો પૌત્ર વરુણ છે [ત્યા આવી] આજ્ઞા પાછી આપે છે. ત્યાર પછી તે નાગનો પૌત્ર વરુણ જ્યા સ્નાનગૃહ છે ત્યા આવે છે, આવીને કૂળિકની પ્રેટે યાવત્ કૌતુક (મપીતિલકાદિ) અને મગલરૂપ પ્રાયશ્ચિત્ત કરીને સર્વાલંકારથી વિભૂષિત થયેલો કવચને પહેરી વાધી, કોરંટની માળાચુક્ત ધારણકરાતા છત્ર વડે સહિત અનેક ગણનાયકો યાવત્ દૂત અને સંધિપાલની સાથે પરિવરેલો સ્નાનગૃહથી વહાર નીકળે છે. વહાર નીકળીને, જ્યા વહારની ઉપસ્થાનશાળ છે, જ્યા ચારઘંટાવાળો અશ્વરથ છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને ચારઘંટાવાળા અશ્વરથ ઉપર ચઢે છે, ચઢીને ઘોડા, હાથી, રથ-[અને પ્રવર યોદ્ધાવાળી સેના] સાથે મહાન્ સુમટોના સમૂહ વડે યાવત્ વિંટાયેલો જ્યાં રથમુશલ સંપ્રામ છે ત્યા આવે છે, અને ત્યા આવી તે રથમુશલ સંપ્રામમાં ઉતરે. જ્યારે નાગનો પૌત્ર વરુણ રથમુશલ સંપ્રામમાં ઉતર્યો ત્યારે તે આવા પ્રકારના આ અભિગ્રહને ગ્રહણ કરે છે-‘રથમુશલ સંપ્રામમાં યુદ્ધ કરતા મને જે પહેલા મારે તેને મારવો કલ્પે, ધીજાને મારવા કલ્પે નહિ’. આવા પ્રકારના આ અભિગ્રહને ધારણ કરી તે રથમુશલ સંપ્રામ કરે છે. ત્યાર વાદ રથમુશલ સંપ્રામ કરતા નાગના પૌત્ર વરુણના રથની સામે તેના જેવો સમાનવયવાળો, સમાનત્વવાળો અને સમાન અલ્પશસ્ત્રાદિઉપકરણવાળો એક પુરુષ રથમાં બેસીને શીઘ્ર આવ્યો. ત્યાર વાદ તે પુરુષે નાગના પૌત્ર વરુણને એમ કહ્યું કે ‘હે નાગના પૌત્ર વરુણ ! તું મને પ્રહાર કર’ ત્યારે તે નાગના પૌત્ર વરુણે તે પુરુષને એમ કહ્યું કે ‘હે દેવાનુપ્રિય ! જ્યા સુધી હું પ્રથમ ન હળાઉં ત્યા સુધી મારે પ્રહાર કરવો ન કલ્પે, માટે પહેલા તું જ પ્રહાર કર’. જ્યારે તે નાગના પૌત્ર વરુણે તે પુરુષને એમ કહ્યું ત્યારે તે કુપિત થયેલો ક્રોવાશ્નિથી દીપતો ધનુષ્ણને ગ્રહણ કરે છે, ધનુષ્ણને ગ્રહણ કરી વાણને ગ્રહણ કરે છે, વાણને ગ્રહણ કરી અમુક સ્થાને રહીને તેને કાનપર્યંત લાંબું खेचे છે; લાંબું खेचीને તે નાગના પૌત્ર વરુણને સલ્ત પ્રહાર કરે છે. ત્યારવાદ તે પુરુષથી સલ્ત ધવાયેલ નાગનો પૌત્ર વરુણ કુપિત થઈ યાવત્ ક્રોવાશ્નિથી દીપતો ધનુષ્ણને ગ્રહણ કરે છે, ધનુષ્ણને ગ્રહણ કરી વાણને ગ્રહણ કરે છે, વાણને ગ્રહણ કરી તેને કાનપર્યંત લાંબું खेचे છે, खेचीને તે પુરુષને એક ઘાપ પત્થરના ટુકડા થાય તેમ જીવિતથી જુદો કરે છે. હવે તે પુરુષથી સલ્ત ધવાયેલ તે નાગનો પૌત્ર વરુણ શક્તિરહિત, નિર્વલ, વીર્યરહિત, પુરુષાર્થ અને પરાક્રમરહિત થયેલો પોતે ‘ટકી નહિ થકે’ એમ સમજી ઘોડાઓને થોભાવે છે, થોભાવીને રથને પાછો ફેરવે છે, રથને પાછો ફેરવીને રથમુશલ સંપ્રામથી વહાર નીકળે છે, વહાર નીકળી પ્કાન્ત

મિત્તા તુરણ નિગિણ્દર, તુરણ નિગિણ્દર રહં ટવેદ, રહં ટવેત્તા, રહાઓ પંચોરહદ, રહાઓ પંચોરહદ તુરણ મોષ્ટ, તુરણ મોષ્ટ તુરણ વિસજોદ, તુરણ વિસજિત્તા દન્મસંધારણં સંધરહ, સંધરિત્તા દન્મસંધારણં દુરહદ, દન્મસંધારણં દુરહદિત્તા, પુસ્ત્યામિમુદે સંપલિયંકનિસદો કરચલ-જાવ કટુ ઇવં વયામી- નમોન્યુ ણં ઋરિંટતાણં ભગવંતાણં, જાવ સંપત્તાણં; નમોન્યુ ણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ, આદગરસ્સ, જાવ સંપાવિડકામસ્સ, મમે ધમ્માયરિયસ્સ, ધમ્મોપદેન્મગન્સ; વંદામિ ણં ભગવંતે તત્થગયં દ્દહગ, પાસડ મે સે ભગવં તત્થગણ, જાવ વંદિતિ, નમંસતિ, ધંદિત્તા, નમંસિત્તા ઇવં વયામી-પુણિં પિ મણ સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ ંતિણ થૂલણ પાણાદવાણ પચ્ચન્નાણ જાવજીવાણ, ઇવં જાવ થૂલણ પરિગ્ગહે પચ્ચન્નાણ જાવજીવાણ; દ્વાયાણિં પિ ણં ંદં તસ્સેવ ભગવઓ મહાવીરસ્સ ંતિણ સઘં પાણાતિવાયં પચ્ચન્નામિ જાવજીવાણ, ઇવં જાવ ગંદથો, જાવ ઇવં પિ ણં ચરમેહિં ડસાસ-નીસાસેદિં વોત્તિરિસ્સામિ ત્તિ કટુ સત્તાહપટં મુચ્છ, મુદ્ધા સહુહરણં કરેતિ, સહુહરણં કરેત્તા આણુપુદીણ કાલગણ । તણ ણં તસ્સ વરુણસ્સ ણાગણત્તયસ્સ ણમે પિયવાલ્લવયંસણ રહુમુલં સંગામં સંગામેમાણે ણેણં પુરિસેણં ગાઢપ્પહારીકણ સમાણે અન્થામે અચલે જાવ અધારણિજ્ઞમિતિ કટુ વરુણં ણાગણત્તયં રહુમુલ્લાયો સંગામાઓ પડિણિન્નપમમાણં પાસદ, પાસિત્તા તુરણ નિગેણ્દર, તુરણ નિગેણ્દર જાવ વરુણે જાવ તુરણ વિસજેતિ, પંડસં-ધારણં દુરહદ, પંડસંધારણં દુરહદિત્તા પુગ્ગ્યામિમુદે જાવ ંજાલિં કટુ ઇવં વયામી- જાંટં ણં મંતે ! મમ પિયેવાલ્લવયંસસ્સ વરુણસ્સ નાગણત્તયસ્સ સીલાદં, વયાદં, ગુણદં, વેરમણાદં, પચ્ચન્નાણ-વોનતોવવાનાદં, તાદં ણં મનં પિ ભગવંતુ ત્તિ કટુ સત્તા-હપટં મુચ્છ, મુદ્ધા સહુહરણં કરેતિ, સહુહરણં કરેત્તા આણુપુદીણ કાલગણ । તણ ણં તં વરુણં ણાગણત્તયં કાલગયં જાણિત્તા અદ્ધાસન્નિહિપ્પિં વાળમંતેરોહિં દેવેહિં દિધે મુરમિગંધો-દગવાસે મુદ્ધે, ઇન્નચ્ચવને કુમુમે નિનાટિણ, દિધે ય ગાય-ગંત્રગિનાદે કણ યા વિ હોન્થા । તણ ણં તસ્સ વરુણસ્સ ણાગણત્તયસ્સ તં દિધં દેવિંદિ, દિધં દેવજ્ઞુતિ, દિધં દેવાણુમાગં સુણિત્તા ય પાસિત્તા ય વહુજ્ઞો અન્નમન્નસ્સ ઇવં આદન્નાદ, જાવ પરુવેતિ-ઇવં રહુ દેવાણુપિયા ! વદ્ધે મણુમ્સા જાવ ઉવચ્ચારો ભવંતિ ।

માગમાં આવે છે, એકાન્ત માગમા આવી ઘોડાઓને થોભાવે છે, થોભાવી રચને ડમો મરો છે, ડમો મર્યા રચી ઉતરે છે, ઉતરીને રચી ઘોડાઓને છુટા કરે છે, છુટા કરી ઘોડાઓને નિમજ્જિત કરે છે, નિમજ્જિત કરી ડામનો મંથારો પાયરે છે, ડામનો મંથારો પાયરી પૂર્વદિશા સન્મુલ તે ડામના સયારા ઉપર વેસે છે. પૂર્વામિમુલ પર્વકાસને ડામના મંથારા ઉપર વેસી હાથ જોડી યાવત્ તે નાગનો પૌત્ર વરુણ આ પ્રમાણે વોન્થો-પૂચ્ચ અર્હતોને નમસ્કાર થાઓ, યાવત્ જેઓ [સિદ્ધિગતિને] પ્રાપ્ત થયા છે. શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને નમસ્કાર થાઓ, જે રીઠ્ઠાની આદિ કરનારા છે, યાવત્ [સિદ્ધિને] પ્રાપ્ત કરવાનો ડન્ધામાલ્ય છે, જે મારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મના ઉપદેશક છે. ત્થા મ્હેત્થા ભગવાનને અર્હ રહેલો હું વાહુ છું. ત્યાં રહેલા ભગવાન્ મને જુઓ. યાવત્ વંદન નમસ્કાર કરે છે. વંદન નમસ્કાર કરીને તે [વરુણ] આ પ્રમાણે વોન્થો-પહેલાં મેં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરની પાસે જીવનપર્યંત રથૂલપ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાગ્ચાન કર્યું હતું, એ પ્રમાણે યાવત્ રથૂલ પરિગ્રહનું પ્રત્યા-ચ્યાન જીવનપર્યંત કર્યું હતું, અત્યારે અરિહંત ભગવાન્ મહાવીરની પાસે સર્વ પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાગ્ચાન યાવજીવ કરું છું. એ પ્રમાણે સ્વન્દકની પેટે સર્વ જાણહું. આ શરીરનો પણ છેલ્લો ચાસોચ્છાસની સાથે ત્યાગ કરીશ, એમ ધારી સત્તાહપટ-ચન્નરને છોડે છે, ચન્નરને છોડીને [વાણાદિના] શલ્યને વહાર કાઢે છે, વહાર કાઢીને આલોચના લડ પ્રતિકાન્ત યડ-પડિધ્મી સમાધિને પ્રાપ્ત થયેલો તે કાલધર્મ પામ્યો. હવે તે નાગના પૌત્ર વરુણનો એક પ્રિય ચાલમિત્ર રથમુગલ સપ્રામ કરતો હતો, જ્યારે તે એક પુરુષથી સરજ ચાપલ થયો, ત્યારે તે શક્તિરહિત, વલરહિત યાવત્ પોતે 'ટકી નહિ શકે' એમ સમજી નાગના પૌત્ર વરુણને રથમુગલ સપ્રામથી વહાર નાંધલ્લા જુદા છે, જોડીને તે ઘોડાઓને થોભાવે છે, થોભાવીને વરુણની પેટે યાવત્ ઘોડાઓને વિસર્જિત કરે છે, અને પટના (વલના) સયારા ઉપર વેસે છે. સંધારા ઉપર પૂર્વદિશા સન્મુલ વેસીને યાવત્ અજલી કરીને આ પ્રમાણે વોન્થો-હે ભગવન્ ! મારા પ્રિય ચાલમિત્ર નાગના પૌત્ર વરુણના જે શીલવ્રતો, ગુણવ્રતો, વિરમણવ્રતો, પ્રત્યાગ્ચાન અને પોષધોપવાસ હોય તે મને પણ હો, એમ કહી ચન્નરને છોડે છે, છોડીને શલ્યને કાઢે છે, શલ્યને કાઢીને તે અનુક્રમે કાલધર્મ પામ્યો. હવે તે નાગના પૌત્ર વરુણને મરણ પામેલો જાણીને પાસે રહેલા વાનચ્યંતર દેવોએ તેના ઉપર દિવ્ય અને સુગંધી ગંધોદકની વૃષ્ટિ કરી, પાંચ વર્ણના ફુલો તેના ઉપર નાલ્યા, તથા દિવ્ય ગીત ગાન્યવંતો શબ્દ પણ કર્યો. ત્યાર બાદ તે નાગના પૌત્ર વરુણની દિવ્ય દેવદ્ધિ, દિવ્ય દેવજ્યુતિ અને દિવ્ય દેવપ્રમાવ સામઝીને અને જોડીને ઘણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે, યાવત્ પ્રહુપણા કરે છે કે-હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે ઘણા મનુષ્યો યાવત્ દેવલોકમા ઉત્પન્ન થાય છે.

૧ પચોરમતિ ક । ૨ પુરચ્છાગિ- ઘ । ૩ મનં સ્વ । ૪ ણ તસ્સેવ ઘ । ૫ અરિહંતસ્સેવ ઘ । ૬ કતિત્તં ઘ । ૭ પરિસં-ક વિનાડ્યત્ત । ૮ દુરહદ સ્વ, દુરહદ ઘ । ૯ દુરહિ-સ્વ, દુરહિ-ઘ । ૧૦ જયણં-સ્વ । ૧૧ પિય-સ્વ । ૧૨ આણુપુલ્લિય મ ।

૧૩. *જુઓ (મ. શ. ૨. ૮૦ ૧ પૃ ૨૮૪)

સર્વ પ્રાણાતિ-
પાનાદિનિરમણ

મધોદક તથા
પ્રપ્તશુદ્ધિ.

१४. [प्र०] वरुणे णं भंते ! नागनत्तुए कालमासे कालं किच्चा कहिं गए, कहिं उववन्ने ? [उ०] गोयमा ! सोहम्मे कप्पे, अरुणाभे विमाणे देवत्ताए उववन्ने, तत्थ णं अत्थेगतियाणं देवाणं चत्तारि पलिओवमाणि ठिती पणत्ता, तत्थ णं वरुणस्स वि देवस्स चत्तारि पलिओवमाइं ठिती पन्नत्ता । से णं भंते ! वरुणे देवे ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं, भवक्खएणं, ठिक्खएणं जाव महाविदेहे वासे सिज्झिहिति, जाव अंतं करेहिति ।

१५. [प्र०] वरुणस्स णं भंते ! णागणत्तुयस्स पियवालवयंसए कालमासे कालं किच्चा कहिं गए, कहिं उववन्ने ? [उ०] गोयमा ! सुकुले पचायाते ।

१६. [प्र०] से णं भंते ! तओहिंतो अणंतरं उव्वट्ठित्ता कहिं गच्छिहिति, कहिं उव्वज्झिहिति ? [उ०] गोयमा ! महाविदेहे वासे सिज्झिहिति, जाव अंतं काहिति । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

सत्तमसयस्स नवमओ उद्देशओ समत्तो ।

१४ [प्र०] हे भगवन् ! नागनो पौत्र वरुण मरणसमये मरीने क्यां गयो, क्यां उत्पन्न थयो ? [उ०] हे गौतम ! सौधर्म देवलोकने विपे अरुणाभनामे विमानमा देवपणे उत्पन्न थयो छे. त्यां केटलाक देवोनी आयुपूनी स्थिति चार पल्योपमनी कही छे. त्यां वरुणदेवनी पण गर पल्योपमनी स्थिति कही छे. [प्र०] हे भगवन् ! ते वरुणदेव देवलोकथी आयुपूनी क्षय थवाथी, भवनो क्षय थवाथी, स्थितिनो क्षय थवाथी—[क्या जशे ?] [उ०] यावत् महाविदेह क्षेत्रने विपे सिद्धिने पामशे, यावत् [सर्व दुःखोनो] अन्त करशे.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! नागना पौत्र वरुणनो प्रिय वालमित्र मरणसमये मरण पामीने क्यां गयो, क्या उत्पन्न थयो ? [उ०] हे गौतम ! ते कोइ सुकुलमा उत्पन्न थयो छे.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! त्याथी मरीने तुरत ते [वरुणनो वाल मित्र] क्या जशे ? [उ०] हे गौतम ! ते महाविदेह क्षेत्रमा सिद्धिने पामशे, यावत् [सर्व दुःखोनो] अन्त करशे. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, [एम कही गौतम यावत् विचरे छे]

सातमा शतकनो नवमो उद्देशक समाप्त.

દસમો ઉદેસો.

૧. તેણં કાલેણં, તેણં સમણં રાયગિદ્દે નામં નગરે દ્વોત્થા, વન્નથો । ગુણસિલ્લે ચેદ્ધ, વન્નથો । જાવ પુદ્ગલિસિ-
લાપેદ્ધથો, વન્નથો । તસ્સ ણં ગુણસિલ્લયસ્સ ચેદ્ધયસ્સ અદૂરસામેતે વહ્થે અન્નઽન્થિયા પરિયમંતિ, તં જહા-કાલોદાર્ઠ, સેલોદાર્ઠ,
સેવાલોદાર્ઠ, ઉદ્ધ, નામુદ્ધ, નમ્મુદ્ધ, અન્નવાલપ, સેલેવાલપ, સંગવાલપ, મુદ્ધની ગાદાવરં । તપ્પ ણં તેસિ અન્નઽન્થિયાણં
અન્નયા કયાદં ઇયયથો સમુવાગયાણં, સન્નિવિટ્ઠાણં, સન્નિસન્નાણં અયમેયાસ્થે મિદ્ધો પદ્ધામમુલ્લાયે સમુપ્પજ્જિન્થા-પ્પવં સલ્લુ
સમણે નાયપુત્તે પંચ અત્થિકાપ્પ પન્નથેતિ, તં જહા-ધમ્મન્થિકાયં, જાવ આગાસન્થિકાયં । તત્થ ણં સમણે નાયપુત્તે ચત્તારિ
અત્થિકાપ્પ અજીવકાપ્પ પન્નથેતિ, તં જહા-ધમ્મન્થિકાયં, અધમ્મન્થિકાયં, આગાસન્થિકાયં પોગ્ગલન્થિકાયં; ઇયં ચ ણં સમણે
નાયપુત્તે જીવન્થિકાયં અરુવિકાયં જીવકાયં પન્નથેતિ । તત્થ ણં સમણે નાયપુત્તે ચત્તારિ અન્થિકાપ્પ અરુવિકાપ્પ પન્નથેતિ, તં જહા-
ધમ્મન્થિકાયં, અધમ્મન્થિકાયં, આગાસન્થિકાયં, જીવન્થિકાયં, ઇયં ચ ણં સમણે નાયપુત્તે પોગ્ગલન્થિકાયં રુવિકાયં અજીવકાયં
પન્નથેતિ । સે કહમેયં મન્ને ઇયં ? તેણં કાલેણં, તેણં સમણં સમણે ભગવં મહાવીરે જાવ ગુણસિલ્લે ચેદ્ધ સમોસદ્ધે ।
જાવ પરિસા પડિગયા । તેણં કાલેણં, તેણં સમણં સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ જેદ્ધે અંતેવાસી ઇંદ્રમૂરં નામં અણારા
ગોયમગોચે ણં, ઇયં જહા વિત્થિયસપ્પ નિયંદુદ્ધેસપ્પ જાવ ભિન્નચારિયાપ્પ અઙ્ગમાણે અદ્ધાપજ્જતં ભક્ત-પાણં પડિગ્ગાહિત્તા રાયગિ-
દ્ધાથો ણગરાથો જાવ અતુરિયં, અચવલં, અસંમંતં જાવ રિયં સોદ્ધેમાણે સોદ્ધેમાણે તેસિ અન્નઽન્થિયાણં અદૂરસામેતેણં વીદ્ધિ-
યતિ । તપ્પ ણં તે અન્નઽન્થિયા ભગવં ગોયમં અદૂરસામેતેણં વીદ્ધિયમાણં પાસંતિ, પાસેત્તા અન્નમન્નં સદ્ધાવંતિ, અન્નમન્નં સદ્ધાવિત્થા

દસમો ઉદેશક.

અન્યતીર્થિકો

પચાન્નિકાન મિપે
સદેહ.

૧. તે કાલે તે સમયે રાજગૃહ નામે નગર હતું વર્ણન. ગુણશીલ ચૈત્સ હતું. વર્ણન. યાવત્ પુથિયાંશિલાનદ્દ હતો. તે ગુણશીલ
ચૈત્સનો પાસે થોડે દૂર ઘણા અન્યતીર્થિકો રહે છે તે આ પ્રમાણે—કાલોદાર્થી, સેવાલોદાર્થી, સેનાલોદાર્થી, ઉદ્ધ, નામોદ્ધ, નમોદ્ધ, અન્વ-
પાલક, શૈલપાલક, શખપાલક અને સુહસ્તી ગૃહપતિ. ત્યાર પછી અન્ય કોટ સમયે એકત્ર આવેલા, બેટેલા, સુગુપ્પેકા બેટેલા તે અન્ય
તીર્થિકોનો આવ્યા પ્રકારનો આ વાર્તાલાપ થયો—‘શ્રમણ જ્ઞાતપુત્ર (મહાવીર) પાચ અસ્તિકાયોને પ્રસ્તુ છે. જેમકે, ધર્માસ્તિકાય, યાવત્
આકાશાસ્તિકાય. તેમા શ્રમણ જ્ઞાતપુત્ર ચાર અસ્તિકાય અજીવકાય છે એમ જણાવે છે જેમ, ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિ-
કાય અને પુદ્ગલાસ્તિકાય એક જીવાસ્તિકાયને શ્રમણ જ્ઞાતપુત્ર અરૂપી જીવકાય જણાવે છે. તે પાચ અસ્તિકાયમા શ્રમણ જ્ઞાતપુત્ર ચાર
અસ્તિકાયને અરૂપિકાય જણાવે છે. જેમ, ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય અને જીવાસ્તિકાય. એક પુદ્ગલાસ્તિકાયને શ્રમણ
જ્ઞાતપુત્ર રૂપિકાય અને અજીવકાય જણાવે છે’. એ પ્રમાણે આ કેમ માની શકાય ? તે કાલે અને તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર યાવત્
ગુણશિલ ચૈત્સમા સમોસર્યા. યાવત્ પરિપત્ [વંદન કરીને] પાછી ગઈ. તે કાલે અને તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના મોટા શિષ્ય
ગૌતમગોત્રી ઇન્દ્રમૂતિ નામે અનગાર વીજા યતકના નિર્પ્રત્યોદેશકમા કહ્યા પ્રમાણે ભિક્ષાચર્યાએ ભમતા યયાપર્યામ ભક્ત પાનને પ્રહણ કરીને
રાજગૃહનગર થકી યાવત્ ત્વરારહિતપણે, અચલપણે, અસંભ્રાન્તપણે ર્થ્યા સમિતિને વારંવાર શોધતા તે અન્યતીર્થિકોની થોડે દૂર જાય છે. ત્યારે
તે અન્યતીર્થિકો ભગવાન્ ગૌતમને થોડે દૂર જતા જુએ છે, જોઈને એક વીજાને ઘોલાવે છે, એક વીજાને ઘોલાવીને તેઓ આ પ્રમાણે કહ્યું—

૧ પટેલે થો. ૨ સ્વપુલ્લે નાલ્લિ. ૩ સ્વપુલ્લે નાલ્લિ. ૪ -યાણ મંતે ! અ-ધા. ૫ પંચન્થિ-ક. ૬ અહમ્મ-સ્થ. ૭ અસંમંતે સ. ૮ વીદ્ધિ-સ્થ.

एवं वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अहं इमा कहा अविष्पकडा, अयं च णं गोयमे अहं अदूरसामंतेणं वीईवयइ, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अहं गोयमं एयमट्ठं पुच्छित्तए त्ति कट्ठु अन्नमन्नस्स अंतिए एयमट्ठं पडिसुणंति, एयं अट्ठं पडिसुणित्ता जेणेव भगवं गोयमे तेणेव उवागच्छंति, तेणेव उवागच्छित्ता भगवं गोयमं एवं वयासी-एवं खलु गोयमा ! तव धम्मायरिए, धम्मोवदेसए, समणे णायपुत्ते पंचे अत्थिकाए पन्नवेति, तं जहा-धम्मत्थिकायं, जाव आगासत्थिकायं; तं चेव जाव रुविकायं अजीवकायं पन्नवेति; से कहमेयं गोयमा ! एवं ? [३०] तए णं से भगवं गोयमे ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-नो खलु वयं देवाणुप्पिया ! अत्थिभावं नत्थि त्ति वदामो, नैत्थिभावं अत्थि त्ति वदामो; अहं णं देवाणुप्पिया ! सद्धं अत्थिभावं अत्थि त्ति वदामो, सद्धं नत्थिभावं नत्थि त्ति वयामो; तं चेयसा [वेदसा] खलु तुम्हे देवाणुप्पिया ! एयमट्ठं सयमेव पच्चुवेक्खह त्ति कट्ठु ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-एवं, एवं । जेणेव गुणसिलए चेइए, जेणेव समणे भगवं महावीरे, एवं जहा नियंतुइएसए जाव भत्त-पाणं पडिदंसेति, भत्त-पाणं पडिदंसेत्ता समणं भगवं महावीरं वंदइ, नमंसइ; वंदित्ता, नमंसित्ता नच्चासन्ने जाव पज्जुवासति ।

૨. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સમણે ભગવં મહાવીરે મહાકહાપડિવન્ને યા વિ હોત્યા, કાલોદાઈ ય તં દેસં હવં આગણ । ‘કાલોદાઈ’ત્તિ સમણે ભગવં મહાવીરે કાલોદાઈ એવં વયાસી-સે ણૂણં તે કાલોદાઈ ! અન્નયા કયાઈ ઇગયઓ સહિયાણં, સમુવાગયાણં, સંનિવિદ્ધાણં તહેવ જાવ સે કહમેયં મન્ને એવં ? સે ણૂણં કાલોદાઈ ! અત્યે સમટ્ટે ? હંતા અત્થિ । તં સચ્ચે ણં ઇસમટ્ટે કાલોદાઈ !, અહં પંચત્થિકાયં પન્નવેમિ, તં જહા-ધમ્મત્થિકાયં, જાવ પોગ્ગલત્થિકાયં; તત્થ ણં અહં ચત્તારિ અત્થિકાપ અજીવત્થિકાપ અજીવતયા પન્નવેમિ, તહેવ જાવ એવં ચ ણં અહં પોગ્ગલત્થિકાયં રુવિકાયં પન્નવેમિ ।

૩. [૫૦] તપ ણં સે કાલોદાઈ સમણં ભગવં મહાવીરં એવં વદાસી-એયંસિ ણં મંતે ! ધમ્મત્થિકાયંસિ, અધમ્મત્થિકાયંસિ, આગાસત્થિકાયંસિ અરુવિકાયંસિ અજીવકાયંસિ ચક્કિયા કેઈ આસइत्तए वा, सइत्तए वा, चिट्ठइत्तए वा, निसीइत्तए वा, तुयट्ठित्तए वा ? [३०] णो तिणट्ठे समट्ठे कालोदाई !, एयंसि णं पोग्गलत्थिकायंसि रुविकायंसि अजीवकायंसि चक्किय केई आसइत्तए वा, सइत्तए वा, जाव तुयट्ठित्तए वा ।

हे देवानुप्रियो ! आपणने आ कथा (पचास्तिकायनी वात) अप्रकट-अज्ञात छे, अने आ गौतम आपणाथी योडे दूर जाय छे, माटे ॥ देवानुप्रियो ! आपणे आ अर्थ गौतमने पुछ्यो श्रेयस्कार छे एम कही तेओ एक बीजानी पासे ए वातनो स्वीकार करे छे, स्वीकार करी ज्यां भगवान् गौतम छे ला आवे छे, त्या आवीने तेओ भगवान् गौतमने ए प्रमाणे कह्युं—हे गौतम ! तमारा वर्माचार्य, धर्मोपदेशव श्रमण ज्ञातपुत्र पाच अस्तिकाय प्ररूपे छे, ते आ प्रमाणे—धर्मास्तिकाय, यावत् आकाशास्तिकाय, यावत् रूपिकाय अजीवकायने जणावे छे. हे पूज्य गौतम ! ए प्रमाणे शी रीते होय ? त्यारे ते भगवान् गौतमे ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे कह्युं—हे देवानुप्रियो अमे अस्तिभावने नास्ति (अविद्यमान) कहेता नथी, तेम नास्तिभावने अस्ति (विद्यमान) कहेता नथी. हे देवानुप्रियो ! सर्व अस्तिभावने अस्ति कहिए छीए, अने नास्तिभावने नास्ति कहिए छीए. माटे हे देवानुप्रियो ! ज्ञान वडे तमे स्वयमेव ए अर्थनो विचार करो एम कहिने [गौतमे] ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे कह्युं के ए प्रमाणे छे, ए प्रमाणे छे. हवे भगवान् गौतम ज्या गुणशिल चैल्य छे, ज्य श्रमण भगवान् महावीर छे—[ला आवीने] *निर्न्योदेशकमा कह्वा प्रमाणे यावत् भक्त-पानने देखाडे छे भक्त-पानने देखाडीने श्रमण भगवान् महावीरने वंदन करे छे, नमस्कार करे छे, वादी, नमस्कार करी बहु दूर नहि तेम बहु पासे नहि ए प्रमाणे उपासना करे छे.

૨. તે કાલે, તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર મહાકથા પ્રતિપન્ન—(ઘણા માણસોને ધર્મોપદેશ કરવામા પ્રવૃત્ત) હતા કાલોદાયી તે સ્થલે શીઘ્ર આવ્યો. હે કાલોદાયિ ! એ પ્રમાણે [બોલાવીને] શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે કાલોદાયીને આ પ્રમાણે કહ્યું—હે કાલોદાયિ ! અન્યદા કોઈ દિવસે એકત્ર એકઠા થયેલા, આવેલા, વેઠેલા એવા તમને પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે [પંચાસ્તિકાયસંવન્ને વિચાર થયો હતો ?] યાવત એ વાત એ પ્રમાણે કેમ માની શકાય ? [એવો વિચાર થયો હતો ?] હે કાલોદાયિ ! સ્વેચ્છા આ વાત યથાર્થ છે ? હા, યથાર્થ છે હે કાલોદાયિ ! એ વાત સત્ય છે. હું પાચ અસ્તિકાયની પ્રરૂપણા કરું છું, જેમકે, ધર્માસ્તિકાય, યાવત્ પુદ્ગલસ્તિકાય. તેમા ચાર અસ્તિકાય અજીવાસ્તિકાયને અજીવરૂપે કહું છું. પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ એક પુદ્ગલસ્તિકાયને રૂપિકાય જણાવું છું. ત્યારે તે કાલોદાયિએ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને આ પ્રમાણે કહ્યું—

૩. [૫૦] હે ભગવન્ ! એ અરૂપી અજીવકાય ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય અને આકાશાસ્તિકાયમા વેસવાને, સુવાને, ઉમો રહેવાને, નીચે વેસવાને, આલોટવાને કોઇ પણ શક્તિમાન્ છે ? [૩૦] આ અર્થ યોગ્ય નથી પરન્તુ હે કાલોદાયિ ! એક રૂપી અજીવકાય પુદ્ગલાસ્તિકાયમા વેસવાને, સુવાને, યાવત્ આલોટવાને કોઇપણ શક્તિમાન્ છે.

૧ વીતીવતેતિ ક । ૨-સુણેતિ ઘ । ૩ પંચત્થિ-ક । ૪ કહમેયં મન્ને ! નો-ઘ । ૫ નત્થિ ત્થિ મા-ગ । ૬-એ એવં વદતિ ક । ૭ કાલો-દાઈતિ ઘ । ૮ કયાઈ ઘ । ૯ વા ચિટ્ઠइत्तए ख । ૧૦ વા सइत्तए ख ।

૧. *જુઓ (મ જ. ૨. ૩૦ ૫ પૃ. ૨૮૧)

૪. [પ્ર૦] એવંસિ જં મંતે ! પોગલન્થિકાર્યસિ, રુધિકાર્યસિ, ધર્મીયકાર્યસિ જીવાણં પાવા જં કમ્મા જં પાવફલવિવાગસંજુત્તા કજ્જંતિ ? [૩૦] જો તિણદે સમદે, કાલોદાર્દ ! ! એવંસિ જં જીવત્થિકાર્યસિ ધર્મીયકાર્યસિ જીવાણં પાવા કમ્મા પાવફલવિવાગસંજુત્તા કજ્જંતિ । એવં જં સે કાલોદાર્દ સંબુદ્ધે, સમણં ભગવં મહાવીરં વંદદ, નમંસદ; વંદિત્તા, નમંસિત્તા એવં વયાસી-ઈચ્છામિ જં મંતે ! તુલ્લં અંતિયં ધમ્મં નિસામેત્તપ, એવં જહા રંદપ, તદેવ પેદ્ધપ, તદેવ પદ્ધારસ અંગાઈં જાવ વિહરદ ।

૫. તપ જં સમણે ભગવં મહાવીરે અપ્પયા કેયાઈ રાયગિદ્ધાથો જયરાજો, ગુણસિલાથો ચેદ્યાથો પડિનિગમમતિ, પડિનિ-
મ્મમિત્તા વહિયા જળવયવિહારં વિહરદ । તેણં કાલેણં તેણં સમણં રાયગિદ્ધે નામં નગરે ગુણસિલપ્પ ચેદ્ધપ દ્યોન્થા । તપ જં સમણે
ભગવં મહાવીરે અપ્પયા કયાઈ જાવ સમોસદે, પરિસા જાવ પડિગયા । તપ જં સે કાલોદાર્દ ધનગારે અપ્પયા કેયાઈ જેણેવ
સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા એવં
વયાસી-[પ્ર૦] ધર્મીય જં મંતે ! જીવાણં પાવા કમ્મા પાવફલવિવાગસંજુત્તા કજ્જંતિ ? [૩૦] હંતા, અન્થિ ।

૬. [પ્ર૦] કહં જં મંતે ! જીવાણં પાવા કમ્મા પાવફલવિવાગસંજુત્તા કજ્જંતિ ? [૩૦] કાલોદાર્દ ! સે જહાનામપ કેઈ પુરિસે મણુજ્ઞં થાલીપાગસુદ્ધં અટ્ટારસવંજ્ઞણાકુલં વિસસંમિસ્સં મોયણં મુંજેજ્ઞા, તસ્સ જં મોયણસ્સ આવાપ મહ્પ ભવનિ,
તથો પચ્છા પરિણમમાણે પરિણમમાણે દુરવત્તાપ, દુગંધત્તાપ જહા મહાસવપ, જાવ મુજો મુજો પરિણમતિ; એવામેવ કાલોદાર્દ !
જીવાણં પાણાઘવાપ, જાવ નિચ્છાદંત્તણસદ્ધે, તસ્સ જં આવાપ મહ્પ ભવદ, તથો પચ્છા વિપરિણમમાણે વિપરિણમમાણે દુરુચ-
ત્તાપ જાવ મુજો મુજો પરિણમતિ, એવં ચલુ કાલોદાર્દ ! જીવાણં પાવા કમ્મા પાવફલવિવાગ જાવ કજ્જંતિ ।

૭. [પ્ર૦] અત્થિ જં મંતે ! જીવાણં કહ્ણાણા કમ્મા કહ્ણાણફલવિવાગસંજુત્તા કજ્જંતિ ? [૩૦] હંતા, અન્થિ ।

૮. [પ્ર૦] કહં જં મંતે ! જીવાણં કહ્ણાણા કમ્મા જાવ કજ્જંતિ ? [૩૦] કાલોદાર્દ ! સે જંહાણામપ કેઈ પુરિસે મણુજ્ઞં
થાલીપાગસુદ્ધં અટ્ટારસવંજ્ઞણાકુલં ઓસહમિસ્સં મોજણં મુંજેજ્ઞા, તસ્સ જં મોયણસ્સ આવાપ નો મહ્પ ભવદ, તથો પચ્છા

પુદ્ગલસંસ્કાર્યને
વિષે કને રાગે ?

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ રૂપી અજીવકાય પુદ્ગલસંસ્કાર્યને વિષે જીવોના પાપ-અશુભ ફલ-વિપાકસહિત પાપ કર્મો લાગે ?
[૩૦] હે કાલોદાયિ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી પરંતુ એ અરૂપી જીવકાયને વિષે પાપ ફલ-વિપાકસહિત પાપકર્મો લાગે છે. અહીં
કાલોદાયી એવ પામ્યો, તે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને વંદન કરે છે, નમસ્કાર કરે છે; વાર્દીને, નમસ્કાર કરીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું—
ભગવન્ ! હું તમારી પાસે વર્મ સામઝવા ઇચ્છું છું. એ પ્રમાણે *ત્વન્દકર્મો પેટે તેણે પ્રત્યયા અંગીકાર કરી, અને તે પ્રમાણે અંગીકાર અગર
[મર્ણાને] યાવત્ વિચરે છે.

૧૦. ત્યાર પછી અન્યથા કોઈ દિવસે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર રાજગૃહનગરથી અને ગુણશિલ ચૈત્યથી નીકળી વહાર વેશોમા વિહાર કરે
છે. તે કાલે તે સમયે રાજગૃહનામના નગરમા ગુણશિલ નામનું ચૈત્ય હતું ત્યા અન્યથા કોઈ દિવસ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર યાવદ્ સમોસર્યા.
યાવત્ પરિપદ પાછી ગઈ ત્યાર પછી તે કાલોદાયી અનગાર અન્ય કોઈ દિવસે ત્યાં ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યા આવે છે, ત્યાં આવીને શ્રમણ
ભગવાન્ મહાવીરને વંદન કરે છે-નમસ્કાર કરે છે. વંદન નમસ્કાર કરી તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું-[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવોને પાપકર્મો
પાપ-અશુભ ફલ-વિપાક સહિત હોય ? [૩૦] હા હોય.

પાપકર્મો અશુભ
વિપાકસહિત હોય ?

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પાપકર્મો પાપ-અશુભ ફલવિપાકસહિત કેમ હોય ? [૩૦] હે કાલોદાયિ ! જેમ કોઈ એક પુરુષ સુન્દર,
સ્થાલીમા રાંધવા વહે શુદ્ધ (પરિપક્વ), અટાર પ્રકારના ઢાલ શાકાદિ વ્યંજનોથી યુક્ત, વિષમિશ્રિત ભોજન કરે, તે ભોજન શરૂઆતમાં
સાંત્વ લાગે, પણ ત્યાર પછી તે પરિણામ પામના ચરાવરૂપણે, દુર્ગંધવળે 'મહાત્તવ' ઉદેગકર્મા કદા પ્રમાણે ચારંચાર પરિણામ પામે છે. એ
પ્રમાણે હે કાલોદાયિ ! જીવોને પાપકર્મો અશુભફલવિપાક સંયુક્ત હોય છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવોના કત્યાણ (શુભ) કર્મો કત્યાણફલવિપાક સંયુક્ત હોય ? [૩૦] હા, કાલોદાયિ ! હોય.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવોના કત્યાણ કર્મો કત્યાણફલવિપાકસહિત કેમ હોય ? [૩૦] હે કાલોદાયિ ! જેમ કોઈ એક
પુરુષ સુન્દર, સ્થાલીમાં રાંધવા વહે શુદ્ધ-પરિપક્વ, અટાર પ્રકારના [ઢાલ શાકાદિ] વ્યંજનોથી યુક્ત ઔષધમિશ્રિત ભોજન કરે, તે

૧ પાવા જં કમ્મા જં ઘ । ૨ કજ્જંતિ ? હંતા, કજ્જંતિ । એવં જં ઘ । ૩ પવ્વદ્ધપ્પ યદ । ૪ કયાઈં સ્થ । ૫ રાયગિદ્ધે નમ, ૬ ગુણસિ
લે ચેદ્ધપ, તપ્પ-સ્થ । ૭ કયાઈં સ્થ । ૮ નંજગાઠલં ઘ । ૯ મહસ્સવપ્પ ક । ૧૦ જહાનામ ઘ । ૧૧ કેઈં સ્થ ।

૪. * હુજો (મ. શ. ૨ ટ. ૧ પ. ૨૩૯). ૬ ત હુજો (મ. શ. ૬ ટ. ૩. પ. ૨૭૦)

પરિણમમાણે પરિણમમાણે સુરુચત્તાપ, સુવચ્ચત્તાપ, જાવ સુહત્તાપ, નો દુઃખત્તાપ, ધુજો ધુજો પરિણમતિ, પવામેવ કાલોદાઈ !
જીવાણં પાણાઢવાયવેરમણે જાવ પરિગ્ગહવેરમણે, કોહવિવેગે, જાવ મિચ્છાદંસણસલુવિવેગે, તસ્સ ણં આવાપ નો મહ્દ મવહ,
તઓ પચ્છા પરિણમમાણે પરિણમમાણે સુરુચત્તાપ, જાવ નો દુઃખત્તાપ ધુજો ધુજો પરિણમદ, एवं खलु कालोदाई ! जीवाणं
कलाणा कम्मा जाव कज्जंति ।

૧. [પ્ર૦] દો મંતે ! પુરિસા સરિસયા જાવ સરિસમંડમત્તોવગરણા અન્નમન્નેણં સાર્દ્ધિ અગ્ગિકાયાં સમારંભંતિ, તત્થ ણં
એગે પુરિસે અગ્ગિકાયાં ઉજ્જાલેતિ, એગે પુરિસે અગ્ગિકાયાં નિદ્ધાવેતિ, એપ્પિ ણં મંતે ! દોણં પુરિસાણં કયરે પુરિસે મહાકમ્મ-
તરાય ચેવ, મહાકિરિયતરાય ચેવ, મહાસવતરાય ચેવ, મહાવેયણતરાય ચેવ ? કયરે વા પુરિસે અપ્પકમ્મતરાય ચેવ, જાવ અપ્પ-
વેયણતરાય ચેવ ? જે વા સે પુરિસે અગ્ગિકાયાં ઉજ્જાલેઈ, જે વા સે પુરિસે અગ્ગિકાયાં નિદ્ધાવેતિ ? [ઉ૦] કાલોદાઈ ! તત્થ ણં
જે સે પુરિસે અગ્ગિકાયાં ઉજ્જાલેઈ સે ણં પુરિસે મહાકમ્મતરાય ચેવ, જાવ મહાવેયણતરાય ચેવ । તત્થ ણં જે સે પુરિસે અગ-
ગ્ગિકાયાં નિદ્ધાવેઈ સે ણં પુરિસે અપ્પકમ્મતરાય ચેવ જાવ અપ્પવેયણતરાય ચેવ । [પ્ર૦] સે કેણદ્દેણં મંતે ! एवं बुद्धि-तत्थ णं
जै सै पुरिसे जाव अप्पवेयणतराय चैव ? [उ०] कालोदाई ! तत्थ णं जै सै पुरिसे अगगिकायां उज्जालेई सै णं पुरिसे बहुतरागं
पुंढविकायां समारंभति, बहुतरागं आउक्कायां समारंभति, अप्पतरायां तेउक्कायां समारंभति, बहुतरागं वाउक्कायां समारंभति, बहु-
तरायां वणस्सइकायां समारंभति, बहुतरागं तसकायां समारंभति । तत्थ णं जै सै पुरिसे अगगिकायां निदधावेति, सै णं पुरिसे
अप्पतरायां पुढविकायां समारंभइ, अप्पतरागं आउक्कायां समारंभइ, बहुतरागं तेउक्कायां समारंभति, अप्पतरागं वाउक्कायां
समारंभति, अप्पतरागं वणस्सइकायां समारंभति, अप्पतरागं तसकायां समारंभति, सै तेणद્દેણં કાલોદાયાઈ ! જાવ અપ્પવે-
યણતરાય ચેવ ।

૧૦. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! અચ્ચિત્તા વિ પોગ્ગલા ઓમાસંતિ, ઉજ્જોવેતિ, તવેતિ, પમાસેંતિ ? [ઉ૦] હંતા, અત્થિ.

મોજન પ્રારંભમાં સારું ન લાગે, ત્યાર પછી જ્યારે તે અલ્પ પરિણામ પામે ત્યારે તે સુરૂપપણે, સુવર્ણપણે, યાવત્ સુલ્પપણે ધારંવાર પરિણમે
દુઃખપણે પરિણામ પામતું નથી. એ પ્રમાણે હે કાલોદાયિ ! જીવોને પ્રાણાતિપાતવિરમણ, યાવત્ પરિગ્રહવિરમણ, ક્રોધનો ત્યાગ યાવત્
અધ્યાદર્શનશલ્યનો ત્યાગ પ્રારંભમાં સારો ન લાગે, પણ પછી જ્યારે તે પરિણામ પામે ત્યારે તે સુરૂપપણે યાવત્ ધારંવાર પરિણમે છે,
પણ દુઃખરૂપે પરિણત થતો નથી. એ પ્રમાણે હે કાલોદાયિ ! જીવોના કલ્યાણ કર્મે કલ્યાણ ફલવિપાકસયુક્ત હોય છે.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સરખા વે પુરુપો યાવત્ સમાન માડ-પાત્રાદિપકરણવાળા હોય, તેઓ પરસ્પર સાથે અગ્નિકાયનો
સમારંભ-હિસા કરે, તેમાં એક પુરુપ અગ્નિકાયને પ્રકટ કરે, અને એક પુરુપ તેને ઓલવે, હે ભગવન્ ! આ વે પુરુપોમા કયો પુરુપ મહા-
કર્મવાળો, મહાક્રિયાવાળો, મહાઆસ્રવવાળો અને મહાવેદનાવાળો હોય, અને કયો પુરુપ અલ્પકર્મવાળો યાવત્ અલ્પવેદનાવાળો હોય કે જે
પુરુપ અગ્નિકાયને પ્રકટાવે છે તે, કે જે પુરુપ અગ્નિકાયને ઓલવી નાંખે તે ? [ઉ૦] હે કાલોદાયિ ! તે વે પુરુપમા જે પુરુપ અગ્નિકાયને
પ્રકટાવે છે, તે પુરુપ મહાકર્મવાળો યાવત્ મહાવેદનાવાળો હોય, અને જે પુરુપ અગ્નિકાયને ઓલવી નાંખે છે તે પુરુપ અલ્પકર્મવાળો યાવત્
અલ્પવેદનાવાળો હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે ગ્રાથી કહો છો કે તે વે પુરુપોમા જે પુરુપ [અગ્નિને પ્રદીપ્ત કરે છે તે મહાવેદનાવાળો
અને જે ઓલવે છે તે] યાવત્ અલ્પવેદનાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે કાલોદાયિ ! તે વેમા જે પુરુપ અગ્નિકાયને પ્રદીપ્ત કરે છે, તે પુરુપ ઘણા
પૃથિવીકાયનો સમારંભ કરે છે, થોડા અગ્નિકાયનો સમારંભ કરે છે, ઘણા વાયુકાયનો સમારંભ કરે છે, ઘણા વનસ્પતિકાયનો સમારંભ કરે છે
અને ઘણા ત્રસકાયનો સમારંભ કરે છે. તેમા જે પુરુપ અગ્નિકાયને ઓલવી નાંખે છે તે પુરુપ થોડા પૃથિવીકાયનો, થોડા અપ્કાયનો, થોડા
વાયુકાયનો, થોડા વનસ્પતિકાયનો, થોડા ત્રસકાયનો અને વધારે અગ્નિકાયનો સમારંભ કરે છે. તે હેતુથી હે કાલોદાયિ ! યાવત્ અલ્પ-
વેદનાવાળો હોય.

૧૦. હે ભગવન્ ! એમ છે કે અચિત્ત પણ પુદ્ગલો અવમાસ કરે, ઉદ્યોત કરે, તપે, પ્રકાશ કરે ? [ઉ૦] હે કાલોદાયિ ! હા એમ છે.

૧૧. [પ્ર૦] કયરે ણં મંતે ! અચિત્તા ચિ પોગ્ગલા ઓમાસંતિ, જાવ પમાસંતિ ? [૩૦] કાલોદાઈ ! કુલ્હસ્સ અણગારસ્સ તેય-લેસ્સા નિસટ્ટા સમાર્ણા દૂરં ગતા, દૂરં નિપત્ત, દેમં ગતા દેસં નિપત્તિ, જાઈં જાઈં ચ ણં સા નિપત્ત, તાઈં તાઈં ણં તે અચિત્તા ચિ પોગ્ગલા ઓમાસંતિ, જાવ પમાસંતિ, ણેપં કાલોદાઈ ! તે અચિત્તા ચિ પોગ્ગલા ઓમાસંતિ, જાવ પમાસંતિ । તપ્પ ણં સે કાલોદાઈ અણગા સમણં મગ્ગં મહાર્વારે વંદન્તિ, નમંસન્તિ, વંદિત્તા, નમંસિત્તા યદ્દાઈં ચડન્થ-હટ્ટ-હટ્ટમ- જાવ અયાણં માયેમાણે જટ્ટા પદમસણ કાલાસવેસિયપુત્તે જાવ સપ્પદુક્કણ્ણહીણે । સેવં મંતે !, સેવં મંતે ! સિ ।

સત્તમસત્ત દમ્મો ઉદ્દેસઓ સમત્તો.

સત્તમં સયં નમત્તં ।

કયા પુદ્ગલો
પ્રકાશ કરે ?

(જિજ્ઞાસુ પાલ)

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અચિત્ત છતાં પણ કયા પુદ્ગલો અવભાસ કરે, યાવત્ પ્રકાશ કરે ? [૩૦] હે કાલોદાઈ ! ક્રોધાગ્નિ થયેલા સાધુની તેજોલેદ્યા નીવત્તીને દૂર જઈને દૂર પડે છે. દેશમાં (જ્યાં યોગ્ય સ્થાને) જઈને તે દેશમાં-સ્થાનમાં પડે છે. જ્યાં જ્યાં તે પડે છે ત્યાં ત્યાં અચિત્ત પુદ્ગલો પણ અવભાસ કરે છે, યાવત્ પ્રકાશ કરે છે. તે કારણથી હે કાલોદાઈ ! એ અચિત્ત પુદ્ગલો પણ અવભાસ કરે છે, યાવત્ પ્રકાશ કરે છે. સાર વાદ તે કાલોદાઈની અનગાર શ્રમણ મગ્ગાન્ મહાર્વારે વંદન કરે છે, નમસ્કાર કરે છે અને ઘણાં ચતુર્થ (ઉપવાસ), પચ્છ (બે ઉપવાસ), અષ્ટમ (ઠાણ ઉપવાસ) (इत्यादि तर वदे) યાવત્ આગાને વાસિન કરતા તે પ્રથમ શત-ક્રમા *કાલાસવેસિયપુત્તની પેટે યાવત્ સર્વદુઃખથી રહિત થયા. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે [એમ કરી ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે]

સાતમા શતકનો દસમો ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

અટ્ઠમં સયં.

૧. ૧ પોગ્ગલ ૨ આસીવિસ ૩ રુક્ષ ૪ કિરિય ૫ આજીવ ૬ ફાસુક-૭ મદત્તે ।
૮ પડિણીય ૯ વંધ ૧૦ આરાહણા ય દસ અટ્ઠમંમિ સતે ॥

પઠમો ઉદ્દેસો.

૨. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ એવં વદાસી-કહ્વિહા ણં મંતે ! પોગ્ગલા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિહા પોગ્ગલા પન્નત્તા,
તં જહા-પબ્બોગપરિણયા, મીસસાપરિણયા, વીસસાપરિણયા ય ।

અષ્ટમ શતક.

૧. [ઉદ્દેશ સંગ્રહ-] ૧ પુદ્ગલ, ૨ આશીવિપ, ૩ વૃક્ષ, ૪ ક્રિયા, ૫ આજીવ, ૬ પ્રાસુક, ૭ અદત્ત, ૮ પ્રલયનીક, ૯ વન્ધ
અને ૧૦ આરાધના—એ સંવંધે દશ ઉદ્દેશકો આઠમા શતકમા છે.

[૧ પુદ્ગલના પરિણામ વિષે પ્રથમ ઉદ્દેશક છે, ૨ આશીવિપાદિ સવધે વીજો ઉદ્દેશક છે, ૩ વૃક્ષાદિ વિષે ત્રીજો ઉદ્દેશક છે,
૪ કાયિકીઆદિ ક્રિયા વિષે ચોથો ઉદ્દેશક છે, ૫ આજીવક વિષે પાંચમો ઉદ્દેશક છે, ૬ પ્રાસુકદાનાદિ વિષે છઠ્ઠો ઉદ્દેશક છે, ૭ અદત્તાદાન
વિષે સાતમો ઉદ્દેશક છે, ૮ પ્રલયનીક (ગુર્વાદિના વિદ્વેષી) વિષે આઠમો ઉદ્દેશક છે, ૯ પ્રયોગવન્ધાદિને વિષે નવમો ઉદ્દેશક છે, અને
૧૦ આરાધના ઇત્યાદિને વિષે દશમો ઉદ્દેશક છે.]

પ્રથમ ઉદ્દેશક.

૨. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં યાવત્ [ગૌતમ] એ પ્રમાણે બોલ્યા—હે ભગવન્ ! કેટલા પ્રકારના પુદ્ગલો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે
ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકારના પુદ્ગલો કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે—૧ પ્રયોગપરિણત (પ્રયોગ એટલે જીવના વ્યાપારથી ગરીરાદિરૂપે પરિણામ પામેલા),
૨ મિશ્રપરિણત (મિશ્ર-પ્રયોગ અને સ્વભાવ વચ્ચેના સવન્ધ-થી પરિણામ પામેલા), અને ૩ વિસ્રસાપરિણત (વિસ્રસા-સ્વભાવ-થી પરિણમેલા)

૧ ફાસુક ય । ૨ અટ્ઠમસિ સપ્ ક-ગ ।

૨. * પ્રયોગપરિણામનો લાગ કર્યા શિવાય વિસ્રસા-સ્વભાવ-થી પરિણામાન્તરને પ્રાપ્ત થયેલા મૃતકલેવરાદિ પુદ્ગલો તે મિશ્રપરિણત કહેવાય છે, અથવા
વિસ્રસાથી પરિણત થયેલી ઔદારિકાદિ વર્ગનાઓ જીવના પ્રયોગથી જ્યારે ઔદારિકાદિશરીર વગેરે રૂપે પરિણત થાય ત્યારે તે પણ મિશ્રપરિણત કહેવાય છે.
યદ્યપિ ઔદારિકાદિશરીરપણે પરિણામ પામેલ ઔદારિકાદિ વર્ગનાઓ પ્રયોગપરિણત કહેવાય છે, કારણ કે ત્યાં વિસ્રસાપરિણામની વિવક્ષા નથી, પણ જો
વિસ્રસા અને પ્રયોગ એ ઉભયપરિણામની વિવક્ષા કરવામા આવે તો તે મિશ્રપરિણત કહેવાય છે—ટીકાકાર.

૩. [પ્ર૦] પઓગપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કઠચિહા પપ્પત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચચિહા પપ્પત્તા, તં જહા—પર્મિન્દ્રિય-ઓગપરિણયા, વેદંદિયપઓગપરિણયા, જાવ પંચિન્દિયપઓગપરિણયા ।

૪. [પ્ર૦] પર્મિન્દ્રિયપઓગપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કઠચિહા પપ્પત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચચિહા પપ્પત્તા, તં જહા—પુદ-ચિક્કાદ્વઅર્મિન્દ્રિયપઓગપરિણયા, જાવ વળસ્સદ્ધકારઅર્મિન્દ્રિયપઓગપરિણયા ।

૫. [પ્ર૦] પુદચિક્કાદ્વઅર્મિન્દ્રિયપઓગપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કઠચિહા પપ્પત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! ટુવિહા પપ્પત્તા, તં જહા—સુદુમપુદચિક્કાદ્વઅર્મિન્દ્રિયપઓગપરિણયા, વાદરપુદચિક્કાદ્વઅર્મિન્દ્રિયપઓગપરિણયા ય । આઠ્ઠાદ્વઅર્મિન્દ્રિયપઓગપરિણયા એવં ચેવ, પવં ટુયઓ મેદ્દો જાવ વેળસ્સદ્ધકારા ય ।

૬. [પ્ર૦] વેદંદિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! અળેગવિહા પપ્પત્તા, ણં તંદિયપઓગપરિણયા, ચરિન્દિયપઓગપરિણયા ચિ ।

૭. [પ્ર૦] પંચિન્દિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ચડવિહા પપ્પત્તા । તં જહા—નૈરિન્દ્રિયપંચિન્દિયપઓગપરિણયા, તિરિન્દ્રિયપંચિન્દિયપઓગપરિણયા, એવં મણુસ્સં, દેવપંચિન્દિયપરિણયા ય ।

૮. [પ્ર૦] નૈરિન્દ્રિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! સત્તવિહા પપ્પત્તા; તં જહા—ચળવ્યમાપુદચિનેર-અપંચિન્દિયપઓગપરિણયા ચિ, જાવ અદ્દેસત્તમપુદચિનેરદ્વઅપઓગપરિણયા ચિ ।

૯. [પ્ર૦] તિરિન્દ્રિયજોણિયપંચિન્દિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! તિવિહા પપ્પત્તા, તં જહા—જલચરપંચિન્દિય-તિરિન્દ્રિયજોણિયપઓગપરિણયા, ધલચરપંચિન્દિયં, યદ્ધચરપંચિન્દિયં ।

૩. [પ્ર૦] હિં મગવન્ ! પ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! પાંચ પ્રકારના કયા છે; તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત (એકેન્દ્રિય જીવના વ્યાપાર વડે પરિણામ પામેલા), વેદન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, યાવત્ પંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો.

૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! પાંચ પ્રકારના કયા છે; તે આ પ્રમાણે—પૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો, યાવત્ વનસ્પતિકાયિકાએકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો.

૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! પૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! બે પ્રકારના કયા છે, તે આ પ્રમાણે—સૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો, અને વાદરપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો. ૬. પ્રમાણે—અધ્યાત્મિકાએકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો (બે પ્રકારે) જાણવા, ૭ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાયિકાપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો પણ બે પ્રકારના જાણવા.

૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વેદન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! તે અનેક પ્રકારના કયા છે. ૭ પ્રમાણે તેન્દ્રિય અને ચરિન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો પણ જાણવા.

૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! પંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! તે ચાર પ્રકારના કયા છે. તે આ પ્રમાણે—નારકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, તિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, ૭ પ્રમાણે મનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને દેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત.

૮ [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નૈરિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! નૈરિકપંચેન્દ્રિય-પ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો સાત પ્રકારના કયા છે, તે આ પ્રમાણે—રત્નપ્રભાપૃથિવીનૈરિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, અને યાવત્ નીચે સત્તમ-નરકપૃથિવીનૈરિકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો.

૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! તિર્યંચયોનિક-પંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો ત્રણ પ્રકારના કયા છે, તે આ પ્રમાણે—જલચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, સ્થલચરતિર્યંચ-યોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને ચેરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો.

૧ વળસ્સદ્ધકારાણ પુચ્છા, ગોયમા ! અળેગવિહા પપ્પત્તા કા । ૨ તિરિન્દ્રિય એવં મ- કા । ૩ -ચરનિરિન્દ્રિયપંચિન્દિયજોણિય- કા ।

૩. હિં નવ દંડકદ્વારા (સં. ૩-૨૪) પ્રયોગપરિણત પુદ્ગલોનું નિરૂપણ કરે છે—૧ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયથી આરંભી સર્વાર્થસિદ્ધિદેવો પર્યન્ત જીવોની વિશેષતાથી પ્રયોગપરિણત પુદ્ગલોનો પ્રથમ દંડક, ૨ તેવી રીતે સૂક્ષ્મ પૃથિવીકાયિકાથી આરંભી સર્વાર્થસિદ્ધિદેવો સુધી પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્તના નેદથી વીજો દંડક, ૩ ઔદારિકાદિ પાંચ શરીરની વિશેષતાથી શ્રીજો દંડક, ૪ પાંચ ઇન્દ્રિયોની વિશેષતાથી ચોથો દંડક, ૫ ઔદારિકાદિ પાંચ શરીર અને સર્શાદિ પાંચ ઇન્દ્રિયોની વિશેષતાથી પાંચમો દંડક, ૬ વળે, ગચ્છ, રસ, સ્પર્શ અને સ્પર્શાનની વિશેષતાથી છઠ્ઠો દંડક, ૭ ઔદારિકાદિશરીર અને વર્ણાદિની વિશેષતાથી સાતમો દંડક, ૮ ઇન્દ્રિયો અને વર્ણાદિની વિશેષતાથી આઠમો દંડક, અને ૯ શરીર, ઇન્દ્રિય અને વર્ણાદિની વિશેષતાથી નવમો દંડક. ૭ પ્રમાણે નવ દંડક જાણવા—ટીકાકાર

૧૦. [પ્ર૦] જલચરતિરિન્ધ્રજોગિયપયોગપરિણયાં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—સંમુચ્છિમજલચર૦, ગમ્મવકંતિયજલચર૦ ।

૧૧. [પ્ર૦] થલચરતિરિન્ધ્ર૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—ચડપ્પયથલચર૦, પરિસપ્પથલચર૦ ।

૧૨. [પ્ર૦] ચડપ્પયથલચર૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—સંમુચ્છિમચડપ્પયથલચર૦, ગમ્મવકંતિયચડપ્પયથલચર૦ । एवं पपणं अभिलावेणं परिसप्पा दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—उरपरिसप्पा य भुयपरिसप्पा य । उरपरिसप्पा दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—संमुच्छिमा य गम्भवकंतिया य । एवं भुयपरिसप्पा वि, एवं सहयरा वि ।

૧૩. [પ્ર૦] મણુસ્સપંચિદિયપઓગ૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—સંમુચ્છિમમણુસ્સ૦, ગમ્મવકંતિયમણુસ્સ૦ ।

૧૪. [પ્ર૦] દેવપંચિદિયપઓગ૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! ચડવિહા પન્નત્તા, તં જહા—ભવણવાસિદેવપંચિદિયપઓગ૦, एवं जाव वेमाणिया ।

૧૫. [પ્ર૦] ભવણવાસિદેવપંચિદિય૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દસવિહા પન્નત્તા, તં જહા—અસુરકુમાર૦, જાવ થણિયકુમાર૦ । एवं पतेणं अभिलावेणं अद्विहा वाणमंतरा, पिसाया जाव गंधच्वा । जोतिसिया पंचविहा पन्नत्ता, तं जहा—चंद्विमाणजोतिसिया, जाव ताराविमाणजोहसिआ देवा । वेमाणिया दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—कप्पोवगं कप्पातीतगवेमाणिया । कप्पोवगा दुवालसविहा पन्नत्ता, तं जहा—सोहम्मकप्पोवगं जाव अच्युयकप्पोवगवेमाणिया । कप्पातीतगं दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—गेवेज्जगकप्पातीतगं अणुत्तरोववातीयकप्पातीतगं । गेवेज्जगकप्पातीतगं नवविहा पन्नत्ता, तं जहा—हेट्ठिमहेट्ठिमगेवेज्जगकप्पातीतगं, जाव उवरिमउवरिमगेवेज्जगकप्पातीतगं ।

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જલચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જલચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો વે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—સંમૂર્છિમજલચરતિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને ગર્ભજ-જલચરતિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સ્થલચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સ્થલચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—ચતુષ્પદસ્થલચરપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને પરિસર્પસ્થલચરતિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચતુષ્પદસ્થલચરતિર્યંચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચતુષ્પદસ્થલચરતિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—સંમૂર્છિમચતુષ્પદસ્થલચરતિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને ગર્ભજચતુષ્પદસ્થલચરતિર્યંચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત. ૧ પ્રમાણે ૧ અભિલાપ (પાઠ) વડે પરિસર્પો વે પ્રકારના કહ્યા છે—ઉરપરિસર્પ અને ભુજપરિસર્પ. ઉરપરિસર્પો વે પ્રકારના કહ્યા છે—સંમૂર્છિમ અને ગર્ભજ. ૧ પ્રમાણે ભુજપરિસર્પો અને સ્થેચરો (પક્ષીઓ) પણ વે પ્રકારના કહ્યા છે.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો વે પ્રકારના કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે—સંમૂર્છિમમનુષ્યપ્રયોગપરિણત અને ગર્ભજમનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો ચાર પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—ભવનવાસિદેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, અને યાવત્ વૈમાનિકદેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભવનવાસિદેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઘન પ્રકારના કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે—અસુરકુમારપ્રયોગપરિણત, યાવત્ સ્થાનિકુમારપ્રયોગપરિણત. ૧ પ્રમાણે ૧ અભિલાપ વડે આઠ પ્રકારના વાનવ્યનગો, પિશાચો યાવત્ ગાન્ધર્વો કહેવા, જ્યોતિષિકો પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—ચન્દ્રવિમાન-જ્યોતિષિકદેવ, યાવત્ તારાવિમાન-જ્યોતિષિકદેવ. વૈમાનિક દેવો વે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—કલ્પોપપન્નકવૈમાનિકદેવ અને કલ્પાતીતવૈમાનિક દેવ. કલ્પોપપન્નકવૈમાનિક વાર પ્રકારના કહ્યા છે; સૌધર્મકલ્પોપપન્નક, યાવત્ અચ્યુતકલ્પોપપન્નક. કલ્પાતીતવૈમાનિકો હે ગૌતમ ! વે પ્રકારે કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—ગૈતેયકલ્પાતીતવૈમાનિક દેવ અને અનુત્તરોપપાતિકલ્પાતીત વૈમાનિક દેવ. ગૈતેયકલ્પાતીત વૈમાનિક દેવો નવ પ્રકારે કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—અધસ્તન અધસ્તન (નીચેની ત્રિકમા નીચે રહેલા) ગૈતેયકલ્પાતીત વૈમાનિક દેવો, યાવત્ ઉપર ઉપર (ઉપગ્ની ત્રિકમા ઉપરના) ગૈતેયકલ્પાતીત દેવો.

૧૬. [પ્ર૦] અણુત્તરોચવાદઅથકપ્યાતીતગવેમાણિઅદેવપંચિન્દ્રિયપ્રયોગપરિણયા નં મંતે ! પોગલા કઠવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા, તં જહા—વિજયઅણુત્તરોચવાદઅ. જાવ પરિણયા, જાવ સચ્ચટ્ટસિડઅણુત્તરોચવાદઅદેવપંચિન્દ્રિય. જાવ પરિણયા । (દં. ૧.)

૧૭. [પ્ર૦] સુરુમપુદવિકાદઅર્થગિન્દિઅપ્રયોગપરિણતા નં મંતે ! પોગલા કઠવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! ડુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—કેતિ અપજ્જત્તગં પદમં ભળંતિ પચ્છા પજ્જત્તગં । પજ્જત્તાસુરુમપુદવિકાદઅ. જાવ પરિણતા ય અપજ્જત્તાસુરુમ-પુદવિકાદઅ. જાવ પરિણતા ય । યાદરપુદવિકાદઅર્થગિન્દિઅ. ઇવં ચેવ, ઇવં જાવ યણસ્સરકાદઅ । ઇવંમા ડુવિહા સુરુમા ય વાદરા ય પજ્જત્તગા અપજ્જત્તગા ય માણિઅવ્વા ।

૧૮. [પ્ર૦] વેદંદિર્યપ્રયોગપરિણતાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ડુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગવેદંદિર્યપ્રયોગપરિણતા ય અપજ્જત્તગ. જાવ પરિણતા ય । ઇવં તેદંદિયા વિ, ઇવં ચરિન્દિયા વિ ।

૧૯. [પ્ર૦] રચણપ્પમાપુદવિનેરુદઅ. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ડુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગચણપ્પમા. જાવ પરિણતા ય અપજ્જત્તગ. જાવ પરિણતા ય, ઇવં જાવ અદેસત્તમા ।

૨૦. [પ્ર૦] સંમુચ્છિમજલચરતિરિન્નઅ. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ડુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગ. અપજ્જત્તગ. । ઇવં ગમ્મવક્કંતિયા વિ । સંમુચ્છિમચડપ્પયથલચરા ઇવં ચેવ; ઇવં ગમ્મવક્કંતિયા વિ । ઇવં જાવ સંમુચ્છિમપહચર. ગમ્મવક્કંતિયા ય, ઇવંકે પજ્જત્તગા અપજ્જત્તગા ય માણિઅવ્વા ।

૨૧. [પ્ર૦] સંમુચ્છિમમણુસ્સપંચિન્દ્રિય. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ઇવંવિહા પન્નત્તા, અપજ્જત્તગા ચેવ ।

૨૨. [પ્ર૦] ગમ્મવક્કંતિયમણુસ્સપંચિન્દ્રિય. પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ડુવિહા પન્નત્તા, તં જહા—પજ્જત્તગગમ્મવક્કંતિયા વિ, અપજ્જત્તગગમ્મવક્કંતિયા વિ ।

૧૬. [પ્ર૦] અનુત્તરૌપપાતિકલ્પાતીતવૈમાનિકદેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—વિજયઅનુત્તરૌપપાતિકદેવપ્રયોગપરિણત, યાવત્ સર્ગાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગ-પરિણત (દં. ૧.)

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—પર્યાસસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગ-પરિણત. આ સ્થલે (વીંજી વાચનામા) કોઈ અપર્યાસને પ્રથમ કહે છે, અને પછી પર્યાસને કહે છે. એ પ્રમાણે વાદરપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિય, યાવત્ વનસ્પતિકાયિકા કહેવા. તે ત્રણ વચે પ્રકારે છે—સૂક્ષ્મ અને વાદર, તથા પર્યાસ અને અપર્યાસ.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વેદંદ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હે પ્રકારના કયા છે; તે આ પ્રમાણે—પર્યાસવેદંદ્રિયપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસવેદંદ્રિયપ્રયોગપરિણત. એ પ્રમાણે વ્રીન્દ્રિયો અને ચરિન્દ્રિયો પણ જાણવા.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—પર્યાસરત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસરત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિકપ્રયોગપરિણત. એ પ્રમાણે યાવત્ નીચે સાતમી નરકપૃથ્વી સુધી જાણવું.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંમૂર્ઠિમજલચરતિર્યચયોનિરુપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કયા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—પર્યાસસંમૂર્ઠિમજલચરપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસસંમૂર્ઠિમજલચરપ્રયોગપરિણત. એ પ્રમાણે ગર્ભજ જલચરો પણ જાણવા. એ પ્રમાણે સંમૂર્ઠિમ તથા ગર્ભજ ચતુષ્પદસ્થલચર જીવો જાણવા, એ પ્રમાણે યાવત્ સંમૂર્ઠિમ તથા ગર્ભજ સ્થેચરો પણ જાણવા, તે દરેકના પર્યાસ અને અપર્યાસ વે મેટો કહેવા.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંમૂર્ઠિમમણુપ્પંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે એક પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—અપર્યાસસંમૂર્ઠિમમણુપ્પંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ગર્ભજમણુપ્પંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—પર્યાસગર્ભજપ્રયોગપરિણત અને અપર્યાસગર્ભજપ્રયોગપરિણત.

२३. [प्र०] असुरकुमारभवनवासिदेवाणं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—पज्जत्तगअसुरकुमार०, अप-
ज्जत्तगअसुरकुमार०; एवं जाव थणियकुमारा पज्जत्तगा अपज्जत्तगा य । एवं एतेणं अमिलावेणं दुयएणं भेदेणं पिसाया, जाव गंध-
व्वा, चंदा, जाव ताराविमाणा, सोहम्मकप्पोवगा, जावच्चुतो, हेट्ठिमहेट्ठिमगेविज्जकप्पातीत० जाव उवरिमउवरिमगेविज्ज०; विज-
यअणुत्तरोववाइअ०, जाव अपराजिअ० ।

२४. [प्र०] सव्वट्ठसिद्धकप्पातीत० पुच्छा । [उ०] गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—पज्जत्तासव्वट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइअ०,
अपज्जत्तासव्वट्ठ० जाव परिणता वि (दं. २.).

जे अपज्जत्तासुहुमपुढविकाइअएंगिदियपयोगपरिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मगसरीरप्पयोगपरिणया । जे पज्जत्त-
सुहुम० जाव परिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मगसरीरप्पयोगपरिणया, एवं जाव चउरिंदिया पज्जत्ता, णवरं जे पज्जत्तावादरवा-
उकाइअएंगिदियपयोगपरिणया ते ओरालिय—वेउव्विय—तेया—कम्मसरीर० जाव परिणता; सेसं तं चेव । जे अपज्जत्तरयणप्प-
भापुढविनेरइयपंचिंदियपयोगपरिणया ते 'वेउव्विय—तेया—कम्मसरीरप्पयोगपरिणया; एवं पज्जत्तगा वि, एवं जाव अहेसत्तमा । जे
अपज्जत्तासमुच्छिमजलयर० जाव परिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मसरीर० जाव परिणया, एवं पज्जत्तगा वि । गम्भवकंति-
यअपज्जत्तगा एवं चेव; पज्जत्तगा णं एवं चेव । नवरं सरीरगाणि चत्तारि जहा वादरवाउकाइआणं पज्जत्तगाणं; एवं जहा
जलचरेसु चत्तारि आलावगा भणिआ एवं चतुप्पद—उरपरिसप्प—भुजपरिसप्प—खहयरेसु वि चत्तारि आलावगा भाणिअव्वा । जे
संमुच्छिममणुस्सपंचिंदियपयोगपरिणया ते ओरालिय—तेया—कम्मसरीर० जाव परिणया । एवं गम्भवकंतिया वि, अपज्जत्तग-पज्जत्तगा
वि एवं चेव, नवरं सरीरगाणि पंच भाणियव्वाणि । जे अपज्जत्ताअसुरकुमारभवनवासि० जहा नेरइया तहेव, एवं पज्जत्तगा
वि; एवं दुयएणं भेदेणं जाव थणियकुमारा । एवं पिसाया, जाव गंधव्वा, चंदा, जाव ताराविमाणा, सोहम्मकप्पो०, जावच्चुओ;
हेट्ठिमहिट्ठिमगेवेज्जग०, जाव उवरिमउवरिमगेवेज्जग०, विजयअणुत्तरोववाइअ, जाव सव्वट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइअ; एकेके णं दुयओ

२३. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारभवनवासिदेवप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! वे प्रकारना
कहा छे, ते आ प्रमाणे—पर्याप्तअसुरकुमारप्रयोगपरिणत अने अपर्याप्तअसुरकुमारप्रयोगपरिणत, ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो पर्याप्त अने
अपर्याप्त जाणवा ए प्रमाणे ए अमिलाप वडे वे भेदो पिशाचो यावत् गांधर्वोना जाणवा. तेमज चन्दो यावत् ताराविमानो, सौधर्मकल्पोप-
पन्नक, यावत् अच्युत कल्पोपपन्नक, तथा नीचे नीचेनी ग्रैवेयक कल्पातीत यावत् उपर उपरना ग्रैवेयककल्पातीतदेवप्रयोगपरिणत, विजय-
अणुत्तरौपपातिक, यावत् अपराजितअणुत्तरौपपातिक.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! सर्वार्थसिद्धअणुत्तरौपपातिककल्पातीतदेवप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे
गौतम ! ते वे प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे—पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअणुत्तरौपपातिक, यावत् अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धप्रयोगपरिणत. ए [प्रमाणे
वे दंडको जाणवा.]

जे पुद्गलो अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे, अने जे पुद्गलो
पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे. ए प्रमाणे यावत् चउरिन्द्रिय पर्याप्ता
जाणवा. परन्तु विशेष ए छे के जे पुद्गलो पर्याप्तवादरवायुकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने कर्मणशरी-
रप्रयोगपरिणत छे, वाकीनुं सर्व पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं. जे पुद्गलो अपर्याप्तरत्नप्रभापृथिवीनारकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते वैक्रिय, तैजस
अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे. ए प्रमाणे पर्याप्तनारको पण जाणवा ए प्रमाणे यावत् सप्तम पृथिवी सुधी जाणवुं जे पुद्गलो अपर्याप्त-
संमूर्द्धिमजलचरप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस, अने कर्मणशरीर यावत् परिणत छे. ए प्रमाणे पर्याप्ता [समूर्द्धिम जलचर] पण
जाणवा. गर्भजअपर्याप्त अने गर्भजपर्याप्त पण एमज जाणवा. परन्तु विशेष ए छे के पर्याप्तवादरवायुकायिकनी पेठे तेओने चार
शरीर होय छे. ए प्रमाणे जेम जलचरोमा चार आलापक कहेला छे तेम चतुप्पद, उरपरिसर्प, भुजपरिसर्प अने खेचरोमा पण चार आला-
पक कहेवा, जे पुद्गलो संमूर्द्धिममनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे, ते औदारिक, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे, ए प्रमाणे गर्भज
अपर्याप्ता जाणवा, पर्याप्ता पण एमज जाणवा. परन्तु विशेष ए के तेओने पाच शरीर कहेवा. जेम नैरयिको संवन्धे कह्युं, तेम अपर्याप्त असु-
रकुमारभवनवासि देवो संवन्धे पण जाणवुं, तेम पर्याप्ता सबन्धे पण जाणवुं, ए प्रकारे ए वे मेदवडे यावत् स्तनितकुमारो पण जाणवा. ए प्रमाणे
पिशाचो अने यावत् गांधर्वो जाणवा. चंदो यावत् तारा विमानो, सौधर्मकल्प यावत् अच्युतकल्प, नीचेनी त्रिकमा नीचेना ग्रैवेयक यावत्
उपरनी त्रिकमा उपरना ग्रैवेयक अने विजयअणुत्तरौपपातिक यावत् सर्वार्थसिद्ध. अणुत्तरौपपातिकना प्रत्येके वन्धे मेद कहेवा; यावत् जे

१ भाणिशब्दा ङ । २ शपजत्ता-घ । ३ कम्मास-क । ४ जङ्घ-घ । ५ इन्दियाङ् क । ६ जेय प-घ । ७ -णया वि ते क ।
८ सुकिला क ।

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇયર્પિગિદિયઓરાલિય—તેયા—કમ્માસરીરપ્પઓર્ગપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા વિ, જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ । જે પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇય૦ एवं चेव । एवं जहाणुपुद्दीए नेयधं, जस्स जइ सरीराणि, जाव जे पज्जत्तासव्वट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइयदेवपंचिदियवेउद्धिय—तेया—कम्मासरीर— जाव परिणया ते वन्नओ कालवन्नपरिणता वि, जाव आयतसंठाणपरिणता वि (दं. ७)

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇયર્પિગિદિયફાસિંદિયપયોગપરિણતા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા, જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ । જે પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇય૦ एवं चेव । एवं जहाणुपुद्दीए जस्स जति इंदियाणि तस्स तति भाणियद्वाणि, जाव जे पज्जत्तासव्वट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइअ- जाव देवपंचिदियसोर्तिदिय— जाव फासिंदियपयोगपरिणता ते वन्नओ कालवन्नपरिणया, जाव आयतसंठाणपरिणता वि । (दं. ८)

જે અપજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇયર્પિગિદિયઓરાલિય—તેયા—કમ્મા—ફાસિંદિયપયોગપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયા વિ, જાવ આયતસંઠાણપરિણયા વિ । જે પજ્જત્તાસુહુમપુઢવિક્કાઇય૦ एवं चेव । एवं जहाणुपुद्दीए जस्स जति सरीराणि इंदियाणि य तस्स तति भाणियद्वाणि, जाव जे पज्जत्तासव्वट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइयदेवपंचिदियवेउद्धिय—तेया—कम्मा—सोइंदिय— जाव फासिंदियपयोगपरिणया ते वन्नओ कालवन्नपरिणया, जाव आयतसंठाणपरिणता वि । एवं एते नव दंडगा ।

૨૫. [પ્ર૦] મીસાપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કતિવિહા પણ્ણત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા, તં જહા—ર્પિગિદિય—મીસાપરિણયા, જાવ પંચિદિયમીસાપરિણયા ।

૨૬. [પ્ર૦] ર્પિગિદિયમીસાપરિણયા ણં મંતે ! પોગ્ગલા કતિવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! एवं जहा पयोगपरिणतेहि नव दंडगा भणिया, एवं मीसापरिणएहि वि नव दंडगा भाणियद्वा, तहेव सधं निरवसेसं, नवरं अभिलावो 'मीसापरिणया' भाणियधं, सेसं तं चेव, जाव जे पज्जत्तासव्वट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइअ- जाव आयतसंठाणपरिणया वि ।

જે પુદ્ગલો અપર્યાત્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે, તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પળ પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે. એ પ્રમાણે પર્યાત્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો પળ જાણવા. એ પ્રકારે યથા-નુક્રમે જાણવું. જેને જેટલાં શરીર હોય [તેને તેટલા કહેવા] યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાત્તસર્વાર્થસિદ્ધાનુત્તરૌપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિય વૈક્રિય, તૈજસ કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પળ પરિણત છે, અને સંસ્થાનથી યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે [દં. ૭]

જે પુદ્ગલો અપર્યાત્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિયસ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે. જે પુદ્ગલો પર્યાત્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકા એકેન્દ્રિયસ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે પળ એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે સર્વ અનુ-ક્રમે જાણવું, જેને જેટલી ઇન્દ્રિયો હોય તેને તેટલી કહેવી; યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાત્તસર્વાર્થસિદ્ધાનુત્તરૌપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિય શ્રોત્રેન્દ્રિય યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનપળે પરિણત છે [દં. ૮]

જે પુદ્ગલો અપર્યાત્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાએકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, અને સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પળ પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનપળે પળ પરિણત છે. જે પર્યાત્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકા—[એકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ તથા સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે પળ] એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે અનુક્રમે સર્વ જાણવું. જેને જેટલા શરીર અને ઇન્દ્રિયો હોય તેને તેટલા કહેવા, યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાત્તસર્વાર્થસિદ્ધાનુત્તરૌપપાતિકદેવપંચેન્દ્રિય—વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ તથા શ્રોત્રેન્દ્રિય યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે અને યાવત્ આયતસંસ્થાનપળે પળ પરિણત છે. એ પ્રમાણે એ નવ દંડકો કહ્યા.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મિશ્રપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના કયા છે, તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિયમિશ્રપરિણત અને યાવત્ પંચેન્દ્રિયમિશ્રપરિણત.

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયમિશ્રપરિણતપુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ પ્રયોગપરિણતપુદ્ગલો સંવન્ધે નવ દંડક કહ્યા તેમ મિશ્રપરિણતપુદ્ગલો સંવન્ધે પળ નવ દંડક કહેવા, તેમ વાકીયું સર્વ કહેવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે [પ્રયોગ પરિણતને સ્થાને] 'મિશ્રપરિણત' એવો પાઠ કહેવો. વાકી વધું તે પ્રમાણે જાણવું. યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાત્તસર્વાર્થસિદ્ધાનુત્તરૌપપાતિકપ્રયોગપરિણત છે તે યાવત્ આયતસંસ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે.

२७. [प्र०] चीससापरिणता णं मंते ! पोगला कतिविहा पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! पंचविहा पन्नत्ता, तं जहा—यन्नपरिणता, गंधपरिणता, रसपरिणता, फासपरिणता, संडाणपरिणता । जे यन्नपरिणता ते पंचविहा पन्नत्ता, तं जहा—कालयन्नपरिणता, जाव सुक्खिलयन्नपरिणता । जे गंधपरिणता ते दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—सुन्मिगंधपरिणया वि, दुन्मिगंधपरिणया वि, एवं जहा पन्नत्तणाए तदेव निरवसेसं जाव जे संडाणनो आयतसंडाणपरिणता ते यन्नओ कालयन्नपरिणया वि, जाव सुक्खफासपरिणया वि ।

२८. [प्र०] एगे मंते ! दधे किं पयोगपरिणए, भीसापरिणए, चीससापरिणए ? [उ०] गोयमा ! पयोगपरिणए वा, भीसापरिणए वा, चीससापरिणए वा ।

२९. [प्र०] जेदि पयोगपरिणते किं मणप्पयोगपरिणए, वंयप्पयोगपरिणए, कायप्पयोगपरिणए ? [उ०] गोयमा ! मणप्पयोगपरिणए वा, वंयप्पयोगपरिणए वा, कायप्पयोगपरिणए वा ।

३०. [प्र०] जदि मणप्पयोगपरिणते किं सच्चमणप्पयोगपरिणते, मोसमणप्पयोगपरिणते, सच्चामोसमणप्पयोगपरिणते, असच्चामोसमणप्पयोगपरिणते ? [उ०] गोयमा ! सच्चमणप्पयोगपरिणते वा, मोसमणप्पयोगपरिणते वा, सच्चामोसमणप्पयोगपरिणते वा, असच्चामोसमणप्पयोगपरिणते वा ।

३१. [प्र०] जदि सच्चमणप्पयोगपरिणते किं आरंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, अणारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, सारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, अस्तारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, समारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए, असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए ? [उ०] गोयमा ! आरंभसच्चमणप्पयोगपरिणते वा, जाव असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए वा ।

२७. [प्र०] हे भगवन् ! विन्नसापरिणत (समावयी परिणामने प्रातः धनेला) पुद्गल्यो केठला प्रकारना कया छे ? [उ०] हे गौतम ! पाच प्रकारना कया छे, ते आ प्रमाणे—वर्णपरिणत, गंधपरिणत, रसपरिणत, स्पर्शपरिणत अने मंसगनपरिणत । जे वर्णपरिणत पुद्गलो छे ते पाच प्रकारना कया छे, ते आ प्रमाणे—कालवर्णरूपे परिणत, यावत् शुद्धवर्णरूपे परिणत । जे गंधपरिणत छे ते वे प्रकारना छे; ते आ प्रमाणे—मुगधपरिणत अने दुर्गंधपरिणत । ए प्रमाणे जेम *प्रज्ञापना पटमा कयु छे तेम सर्व जाणवुं । यावत् जे (पुद्गलो) संस्थानधी आयतसंस्थानरूपे परिणत छे ते वर्णधी काळवर्णरूपे पण परिणत छे, यावत् स्पर्शपरिणत पण परिणत छे ।

२८. [प्र०] हे भगवन् ! एक द्रव्य शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विन्नसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विन्नसापरिणत पण होय ।

२९. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते [एकद्रव्य] प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय, वाक्प्रयोगपरिणत होय, के प्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनःप्रयोगपरिणत होय, वाक्प्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय ।

३०. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एकद्रव्य मनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, मृदामनःप्रयोगपरिणत होय; सत्यमृदामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यमृदामनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, मृदामनःप्रयोगपरिणत होय, सत्यमृदामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यमृदामनःप्रयोगपरिणत होय ।

३१. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एकद्रव्य सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं आरमसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, अनारमसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, सरमसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, अनरमसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, समारमसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय के असमारमसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते आरमसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, यावत् असमारमसत्यमनःप्रयोगपरिणत पण होय ।

१ कालावच्छ-क । २-चणए क । ३ भीसप-क । ४ जइ व । ५ वहप्प-घ । ६ सच्चामण-क ।

२७. * प्रज्ञा० पट १ प-१०-१

२९. † आध्यात्मिकविद्ययायोगवदे मनोवर्गणा द्रव्यने ग्रहण करी तेने मनोयोग वदे मनःपरिणामाव्या जे पुद्गलो ते मनःप्रयोगपरिणत कहेवाय छे, आध्यात्मिकविद्ययायोग वदे भाषाद्रव्यने ग्रहण करी वचनयोग वदे भाषारूपे परिणामावी बहार कटाता जे पुद्गलो ते वाक्प्रयोगपरिणत कहेवाय छे, अने काययोग वदे ग्रहण करीने आध्यात्मिकविद्ययायोगवदे परिणामाव्या जे पुद्गलो ते कायप्रयोगपरिणत कहेवाय छे—टीकाकार ।

३०. ‡ सत्यपदार्थना निवृत्तनस्वरूप मननो व्यापार ते सत्यमनःप्रयोग कहेवाय छे वृद्ध नस्य अने वृद्ध वसत्य एम मिश्रित धनेल होय ते सत्य मृदा कहेवाय छे, अने सत्य ने असत्य धनेधी रहित ते असत्यमृदा कहेवाय छे ।

३१. § आरम्भ—जीवहिंसा, तेने विषे मनःप्रयोग एटले मननो व्यापार, ते वदे परिणाम पानेल जे पुद्गलो ते आरमसत्यमनःप्रयोगपरिणत कहेवाय छे, ए प्रमाणे नीजा पण जाणी देवा; परन्तु विशेष ए छे के अनारंभ—जीवहिंसानी अभाव, सरंभ—वपनो सम्पत्ति अने समारंभ—परिताप उपजाववो—टीकाकार ।

विन्नसापरि-
णतपुद्गलो.

एकद्रव्य
परिणाम

मनःप्रयोगादि-
परिणत

आरमसत्यमन-
नःप्रयोगादिप-
रिणत

૩૨. [પ્ર૦] જદિ મોસમળપ્પયોગપરિણતે કિં આરંભમોસમળપ્પયોગપરિણ વા ? [૩૦] एवं जहा सच्चें तहा मोसेण वि, एवं सच्चामोसमणप्ययोगेण वि, एवं असच्चामोसमणप्ययोगेण वि ।

૩૩. [પ્ર૦] જદિ વહ્પયોગપરિણતે કિં સચ્ચવહ્પયોગપરિણતે, મોસવહ્પયોગપરિણતે ? [૩૦] एवं जहा मणप्ययोगपरिण वहा वयप्ययोगपरिण व, जाव असमारंभवहप्ययोगपरिणत व ।

૩૪. [પ્ર૦] જદિ કાયપ્પયોગપરિણતે કિં ઓરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, ઓરાલિયમીસાસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, વેડધિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, વેડધિયમીસાસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, આહારગસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, આહારગમીસાસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, કમ્માસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે ? [૩૦] गोयमा ! ओरालियसरीरकायप्ययोगपरिणत व, जाव कम्मा-सरीरकायप्ययोगपरिणत व ।

૩૫. [પ્ર૦] જદિ ઓરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે કિં ઈન્દ્રિયોરાલિયસરીરકાયપ્પયોગપરિણતે, एवं जाव पंचि-दियओरालिय- जाव परिणत ? [૩૦] गोयमा ! पंचिदियओरालियसरीरकायप्ययोगपरिणत व, वेहंदि-य- जाव परिणत व, जाव पंचिदियओरालियकायप्ययोगपरिण व ।

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે એક દ્રવ્ય મૃપામનઃપ્રયોગપરિણત હોય તો શું આરંભમૃપામનઃપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] ए प्रमाणे जेम सत्यमनःप्रयोगपरिणतने विपे कहुं तेम मृपामनःप्रयोगपरिणत विपे जाणवुं. ए प्रमाणे सत्यमृपामनःप्रयोगने विपे अने असत्तामृपामनः-प्रयोगने विपे पण जाणवुं.

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે એક દ્રવ્ય વાક્યપ્રયોગપરિણત હોય તો શું સત્યવાક્યપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] ए प्रमाणे जेम मनः-प्रयोगपरिणतने विपे कहुं, तेम वचनप्रयोगपरिणतने विपे पण जाणवुं, यावत् असमारंभवचनप्रयोगपरिणत होय.

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે એક દ્રવ્ય કાયપ્રયોગપરિણત હોય તો શું ૧ *ઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૨ ઔદારિક મિશ્રશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૩ વૈક્રિયશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૪ વૈક્રિયમિશ્રશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૫ આહારકશરીર-કાયપ્રયોગપરિણત હોય, ૬ †આહારકમિશ્રશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે ૭ ‡કાર્મણશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] हे गौतम ! ते एक द्रव्य औदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत पण होय, यावत् कर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत पण होय.

૩૫. [પ્ર૦] જો તે (એક દ્રવ્ય) ઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો શું એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, વૈક્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય, કે યાવત્ પંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] हे गौतम ! ते एक द्रव्य एकेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, वेहंदि-य-कायप्रयोगपरिणत होय, यावत् पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय.

૧ -પ્રયોગપરિણ્ણ વિ ન્ । ૨ મોસવય- ક ।

૩૪. * ઔદારિકકાયપ્રયોગ પર્યાપ્તને જ હોય છે, તે વડે પરિણત જે પુદ્ગલ દ્રવ્ય તે ઔદારિકકાયપ્રયોગપરિણત કહેવાય છે. જ્યારે ઔદારિકશરીર ઉત્પત્તિસમયે અપૂર્ણવસ્થામાં કાર્મણ સાથે મિશ્ર થાય છે ત્યારે તે ઔદારિકમિશ્ર કહેવાય છે, તે કાયપ્રયોગથી પરિણત જે દ્રવ્ય તે ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગપરિણત કહેવાય છે આ ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગ અપર્યાપ્ત જીવને જ હોય છે. પરમવમા ઉત્પત્તિસમયે જીવ પ્રથમ કાર્મણયોગ વડે આહાર કરે છે, ત્યાર પછી જ્યા-હુથી શરીર (શરીરપર્યાપ્તિ) નિષ્પન્ન ન થાય ત્યાહુથી ઔદારિકમિશ્રયોગવડે આહાર કરે છે એ પ્રકારે કાર્મણ સાથે ઔદારિકશરીરની મિશ્રતા હોવાથી ત્યા ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો, કેમકે ઉત્પત્તિને ઊંધે ઔદારિકશરીરની પ્રધાનતા છે. વળી ઔદારિકશરીરવાળો મનુષ્ય, તિર્યંચ કે ચાદ્રવાયુકાયિક જ્યારે વૈક્રિયશરીર કરે ત્યારે તે ઔદારિકકાયયોગને વિષે વર્તે તો આત્મપ્રદેશોને વિસ્તારી વૈક્રિયશરીરયોગ્ય પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરે, અને જ્યાહુથી તે વૈક્રિયશરીરપર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન કરે ત્યાહુથી વૈક્રિયની સાથે ઔદારિકશરીરની મિશ્રતા હોવાથી તેને ઔદારિકમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો, કેમકે તે પ્રારંભક હોવાથી તેની (ઔદારિકકાયપ્રયોગની) પ્રધાનતા છે એવી રીતે આહારકની સાથે ઔદારિકની મિશ્રતા જાણવી.

† વૈક્રિયમિશ્રકાયપ્રયોગ દેવ અને નારકમા ઉત્પન્ન થતા અપર્યાપ્તને હોય છે, અહીં વૈક્રિયશરીરની મિશ્રતા કાર્મણની સાથે છે વળી લઘ્વિજન્ય વૈક્રિય-શરીરનો લાગ કરતા અને ઔદારિકને ગ્રહણ કરતા ઔદારિકશરીરવાળાને વૈક્રિયની પ્રધાનતા હોવાથી ત્યા ઔદારિકની સાથે વૈક્રિયની મિશ્રતા છે તેથી ત્યાં વૈક્રિયમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો

‡ આહારકમિશ્રકાયપ્રયોગ ઔદારિકની સાથે આહારકની મિશ્રતા થાય ત્યારે હોય છે, અને તે આહારકશરીરને લાગ કરતાં અને ઔદારિકશરીરને ગ્રહણ કરતા હોય છે. અર્થાત્-જ્યારે આહારકશરીર પોતાનું કાર્ય સમાપ્ત કરીને પુનઃ ઔદારિકશરીરને ધારણ કરે ત્યારે આહારકનું પ્રાધાન્ય હોવાથી અને તેનો ઔદારિકશરીરને ગ્રહણ કરવામાં વ્યાપાર હોવાથી જ્યાહુથી તેનો સર્વથા લાગ ન કરે ત્યાહુથી તેની (આહારકશરીરની) ઔદારિકની સાથે મિશ્રતા હોય છે, તેથી ત્યાં આહારકમિશ્રકાયપ્રયોગ જાણવો.

* અહીં કાર્મણશરીરકાયપ્રયોગ વિગ્રહગતિમાં સર્વ સસારી જીવોને, અને સમુદ્ધાત કરતા કેવલજ્ઞાનીને ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમાં સમયે હોય છે.

૩૬. [પ્ર૦] જદિ પંચિન્દ્રિયઔરાલિયસરીરકાયપ્રયોગપરિણતે કિં પુઢવિકાઢ્યર્ણગિન્દ્રિય- જાવ પરિણતે વા, જાવ વળમ્ન- રકાઢ્યર્ણગિન્દ્રિયઔરાલિયકાયપ્રયોગપરિણતે વા ? [૩૦] ગોયમા ! પુઢવિકાઢ્યર્ણગિન્દ્રિય- જાવ પરિણત વા, જાવ વળ- સ્સકાઢ્યર્ણગિન્દ્રિય- જાવ પરિણત વા ।

૩૭. [પ્ર૦] જદિ પુઢવિકાઢ્યર્ણગિન્દ્રિયઔરાલિયસરીર- જાવ પરિણતે કિં મુઢમપુઢવિકાઢ્ય- જાવ પરિણત, વાઢરપુઢ- વિકાઢ્ય- જાવ પરિણતે ? [૩૦] ગોયમા ! મુઢમપુઢવિકાઢ્યર્ણગિન્દ્રિય- જાવ પરિણતે વા, વાઢરપુઢવિકાઢ્ય- જાવ પરિણતે વા ।

૩૮. [પ્ર૦] જદિ મુઢમપુઢવિકાઢ્ય- જાવ પરિણતે કિં પજ્જતમુઢમપુઢવિકાઢ્ય- જાવ પરિણતે, અપજ્જતમુઢમપુઢ- વિકાઢ્ય- જાવ પરિણતે ? [૩૦] ગોયમા ! પજ્જતમુઢમપુઢવિકાઢ્ય- જાવ પરિણતે વા, અપજ્જતમુઢમપુઢવિકાઢ્ય- જાવ પરિણતે વા; ઇવં વાઢરા ચિ, ઇવં જાવ વળમ્નસકાઢ્યર્ણ ચઢઢઔ મેઢો, વેઢંદ્રિય-નેઢંદ્રિય-ચઢરિન્દ્રિયાણં દુયઔ મેઢો- પજ્જતગા ય અપજ્જતગા ય ।

૩૯. [પ્ર૦] જદિ પંચિન્દ્રિયઔરાલિયસરીરકાયપ્રયોગપરિણતે કિં તિરિન્નજોણિયપંચિન્દ્રિયઔરાલિયમ્નરીરકાયપ્રયોગ- પરિણતે, મણુસ્સપંચિન્દ્રિય- જાવ પરિણતે ? [૩૦] ગોયમા ! તિરિન્નજોણિય- જાવ પરિણત વા, મણુસ્સપંચિન્દ્રિય- જાવ પરિણત વા ।

૪૦. [પ્ર૦] જદિ તિરિન્નજોણિય- જાવ પરિણતે કિં જલયરતિરિન્નજોણિય- જાવ પરિણત વા, ઘલયર-ચઢચર- જાવ પરિણત વા ? [૩૦] ઇવં ચઢઢઔ મેઢો, જાવ ચઢચરણં ।

૪૧. [પ્ર૦] જદિ મણુસ્સપંચિન્દ્રિય- જાવ પરિણતે કિં સંમુચ્છિમમણુસ્સપંચિન્દ્રિય- જાવ પરિણત, ગમ્મવઢંતિયમણુસ્સ- જાવ પરિણત ? [૩૦] ગોયમા ! ઢોનુ ચિ ।

૪૨. [પ્ર૦] જદિ ગમ્મવઢંતિયમણુસ્સ- જાવ પરિણતે કિં પજ્જતગમ્મવઢંતિય- જાવ પરિણત, અપજ્જતગમ્મવઢંતિયમણુ- સ્સપંચિન્દ્રિયઔરાલિયસરીરકાયપ્રયોગપરિણત ? [૩૦] ગોયમા ! પજ્જતગમ્મવઢંતિય- જાવ પરિણત વા, અપજ્જતગમ્મવઢંતિય- જાવ પરિણત વા ।

૪૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો તે ઇક ઢ્રવ્ય ઇકેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો ણું પૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે યાવત્ વનસ્પતિકાયિકઇકેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પૃથિવી- કાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે યાવત્ વનસ્પતિકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય.

૪૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો તે ઇક ઢ્રવ્ય પૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો ણું સૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે વાઢરપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે વાઢરપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય.

૪૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો ઇક ઢ્રવ્ય સૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો ણું પર્યાતસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિ- ણત હોય, કે અપર્યાતસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પર્યાતસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે અપર્યાતસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકઇકેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય. ઇ પ્રમાણે વાઢરપૃથિવીકાયિકો જાણવા. ઇ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાયિકના ચાર મેઢ (સૂક્ષ્મ, વાઢર, પર્યાત અને અપર્યાત) અને વેઢંદ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, અને ચઢરિન્દ્રિય જીવોના વે મેઢ પર્યાત અને અપર્યાત જાણવા.

૪૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો તે ઇક ઢ્રવ્ય પંચેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો ણું તિરંચયોનિકપંચેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીર- કાયપ્રયોગપરિણત હોય કે મનુષ્યપંચેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તિરંચયોનિકઔઢારિકઢરીર- કાયપ્રયોગપરિણત હોય કે મનુષ્યપંચેન્દ્રિયઔઢારિકઢરીરકાયપ્રયોગપરિણત હોય.

૫૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો તે ઇક ઢ્રવ્ય તિરંચયોનિકકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો ણું જલચરતિરંચયોનિકકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે સ્થલચર અને સેચરયોનિકકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] પૂર્વે પ્રમાણે યાવત્ સેચરોના [સંમૂર્ઢિમ, ગર્મજ, પર્યાત અને અપર્યાત] ચાર મેઢો જાણવા.

૫૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો તે ઇક ઢ્રવ્ય મનુષ્યપંચેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો ણું સંમૂર્ઢિમમનુષ્યપંચેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે ગર્મજમનુષ્યપંચેન્દ્રિયકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે (ઇક ઢ્રવ્ય) [સંમૂર્ઢિમ અને ગર્મજ] મનુષ્યકાયપ્રયોગપરિ- ણત હોય.

૫૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો તે ઇક ઢ્રવ્ય ગર્મજમનુષ્યકાયપ્રયોગપરિણત હોય તો ણું પર્યાતગર્મજમનુષ્યકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે અપર્યાતગર્મજમનુષ્યકાયપ્રયોગપરિણત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પર્યાતગર્મજમનુષ્યકાયપ્રયોગપરિણત હોય કે અપર્યાત- ગર્મજમનુષ્યકાયપ્રયોગપરિણત હોય.

४३. [प्र०] जइ ओरालियमीसासरीरकायप्पओगपरिणए किं एगिंदियओरालियमीसासरीरकायप्पओगपरिणए, वेदंदि-
जाव परिणए, जाव पंचिंदियओरालिय— जाव परिणए ? [उ०] गोयमा ! एगिंदियओरालिय— एवं जहा ओरालियसरीरकायप्प-
योगपरिणएणं आलावगो भणिओ, तहा ओरालियनीसासरीरकायप्पयोगपरिणएण वि आलावगो भाणियद्वो, नवरं वायस्वाउ-
काइय—गन्धवक्कंतियपंचिंदियतिरिक्खजोणिय—गन्धवक्कंतियमणुस्साणं एएसिणं पज्जत्तापज्जत्तगाणं, सेसाणं अपज्जत्तगाणं ।

४४. [प्र०] जइ वेउद्वियसरीरकायप्पयोगपरिणए किं एगिंदियवेउद्वियसरीरकायप्पयोगपरिणए, जाव पंचिंदियवेउद्वि-
यसरीर— जाव परिणए ? [उ०] गोयमा ! एगिंदिय— जाव परिणए वा, पंचिंदिय— जाव परिणए वा ।

४५. [प्र०] जइ एगिंदिय— जाव परिणए, किं वाउक्काइयएगिंदिय— जाव परिणए, अवाउक्काइयएगिंदिय— जाव परिणए ?
[उ०] गोयमा ! वाउक्काइयएगिंदिय— जाव परिणए, नो अवाउक्काइय— जाव परिणए, एवं एणं अभिलावेणं जहा 'ओगाहणसंठाणे'
वेउद्वियसरीरं भणियं तहा इह वि भाणियद्वं, जाव पज्जत्तसव्वट्टसिद्धअणुत्तरोववातियकप्पातीयवेमाणियदेवपंचिंदियवेउ-
द्वियसरीरकायप्पओगपरिणए वा, अपज्जत्तसव्वट्टसिद्धअणुत्तरोववाइअ—जाव परिणए वा ।

४६. [प्र०] जइ वेउद्वियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए किं एगिंदियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए जाव पंचिंदिय-
मीसासरीरकायप्पयोगपरिणए ? [उ०] एवं जहा वेउद्वियं तहा वेउद्वियमीसगं पि, नवरं देव—नेरइयाणं अपज्जत्तगाणं, सेसाणं
पज्जत्तगाणं तहेव, जाव नो पज्जत्तसव्वट्टसिद्धअणुत्तरोववाइअ— जाव परिणए, अपज्जत्तसव्वट्टसिद्धअणुत्तरोववातियदेवपं-
चिंदियवेउद्वियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए ।

४७. [प्र०] जइ आहारगसरीरकायप्पयोगपरिणए किं मणुस्साहारगसरीरकायप्पयोगपरिणए, अमणुस्साहारग— जाव
परिणए ? [उ०] एवं जहा 'ओगाहणसंठाणे' जाव इट्ठिपत्तपमत्तसंजयसम्मट्ठिपज्जत्तसंखेज्जवासाउय— जाव परिणए,
नो अणिट्ठिपत्तपमत्तसंजयसम्मट्ठिपज्जत्तसंखेज्जवासाउय— जाव परिणए ।

४३. [प्र०] हे भगवन् ! जो एक द्रव्य औदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियऔदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत
होय, वेइन्द्रियऔदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पचेन्द्रियऔदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! एकेन्द्रिय-
औदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय. जेम 'औदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत'नो आलापक कह्यो तेम 'औदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत'
नो पण आलापक कह्यो. परन्तु विशेष ए छे के 'औदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत'नो आलापक वादरवायुकायिक, गर्भजपंचेन्द्रियतिर्यक्
अने गर्भजमनुष्य पर्याप्ता अपर्याप्ता एओने, अने ते शिवाय बाकीना अपर्याप्ता जीवोने कह्यो.

४४. हे भगवन् ! जो एक द्रव्य वैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत्
पचेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय के पंचेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोग-
परिणत होय.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य एकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोग-
परिणत होय के वायुकायिक शिवाय एकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य वायुकायिकएकेन्द्रियकाय-
प्रयोगपरिणत होय, पण वायुकायिक शिवाय एकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत न होय. ए प्रमाणे ए अभिलाप(पाठ)थी "प्रज्ञापना सूत्रना
'अवगाहनासंस्थान' पदने विपे वैक्रियशरीरसंबन्धे कह्यु छे तेम अहां पण कहेंहुं; यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककल्पातीत-
वैमानिकदेवपचेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय.

४६. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य वैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियवैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोग-
परिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियवैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम वैक्रियशरीरप्रयोगसंबन्धे कह्यु, तेम
वैक्रियमिश्रकायप्रयोगसंबन्धे पण कहेंहुं, परन्तु विशेष ए छे के वैक्रियमिश्रकायप्रयोग देव अने नैरयिक अपर्याप्ताने अने बाकीना वधा
पर्याप्ताने कह्यो; यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकवैक्रियमिश्रकायप्रयोगपरिणत न होय, पण अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिक-
देवपचेन्द्रियवैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय. (४.)

४७. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य आहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं मनुष्याहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय
के अमनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ए प्रमाणे जेम 'प्रज्ञापनासूत्रना 'अवगाहनासंस्थान' पदने विपे कह्यु छे तेम
जाणहुं; यावत् ऋद्धिप्राप्त—आहारकलब्धिमान् प्रमत्त साधु सम्यग्दृष्टि पर्याप्त संख्येयवर्पायुपूर्वाब्ध मनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत होय, पण
ऋद्धिने—आहारकलब्धिने—अप्राप्त प्रमत्त संयत सम्यग्दृष्टि संख्यातवर्पायुपूर्वाब्ध मनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत न होय. (५.)

४८. [प्र०] जइ आहारगमीसासरीरकायप्रयोगपरिणण किं मणुन्साहारगमीसासरीर० ? [उ०] पयं जइ आहारगं तहेव मीसगं पि निरवसेसं भाणियव्वं ।

४९. [प्र०] जइ कम्मासरीरकायप्रयोगपरिणण किं णिन्द्रियकम्मासरीरकायप्रयोगपरिणण, जाव पंचिन्द्रियकम्मासरीर-जाव परिणण ? [उ०] गोयमा ! णिन्द्रियकम्मासरीरकायप्रयोगपरिणण, पयं जइ 'धोणाहणसंठाणं' कम्मगस्स भेदो तहेव इहावि, जाव पज्जत्तसद्धट्ठसिद्धअणुत्तरोववाटय- जाव देवपंचिन्द्रियकम्मासरीरकायप्रयोगपरिणण, अपज्जत्तसद्धट्ठसिद्धअणुत्तरो-जाव परिणण वा ।

५०. [प्र०] जइ मीसापरिणण किं मणमीसापरिणण, वयमीसापरिणण, कायमीसापरिणण ? [उ०] गोयमा ! मणमीसापरिणण वा, वयमीसा०, कायमीसापरिणण वा ।

५१. [प्र०] जइ मणमीसापरिणण किं सच्चमणमीसापरिणण वा, मोसमणमीसापरिणण वा ? [उ०] जइ पओगपरिणण तहा मीसापरिणण वि भाणियव्वं निरवसेसं, जाव पज्जत्तसद्धट्ठसिद्धअणुत्तरोववाटय- जाव देवपंचिन्द्रियकम्मासरीरगमीसापरिणण वा, अपज्जत्तसद्धट्ठसिद्धअणुत्तरोववाटय- जाव कम्मासरीरमीसापरिणण वा ।

५२. [प्र०] जइ वीससापरिणण किं वन्नपरिणण, गंधपरिणण, रसपरिणण, फासपरिणण, सटाणपरिणण ? [उ०] गोयमा ! वन्नपरिणण वा, गंधपरिणण वा, रसपरिणण वा, फासपरिणण वा, सटाणपरिणण वा ।

५३. [प्र०] जइ वन्नपरिणण किं कालवन्नपरिणण, नील- जाव सुक्खिलवन्नपरिणण ? [उ०] गोयमा ! कालवन्नपरिणण, जाव सुक्खिलवन्नपरिणण ।

५४. [प्र०] जइ गंधपरिणण किं सुच्चिगंधपरिणण, दुच्चिगंधपरिणण ? [उ०] गोयमा ! सुच्चिगंधपरिणण, दुच्चिगंधपरिणण ।

५५. [प्र०] जइ रसपरिणण किं तिक्करसपरिणण ?—पुच्छा [उ०] गोयमा ! तिक्करसपरिणण, जाव महुररसपरिणण ।

४८. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य आहारकमिश्रगरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं मनुष्याहारकमिश्रगरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! जेम आहारकगरीरसंबन्धे कहुं तेम आहारकमिश्रसंबन्धे पण कहेवुं. (६)

४९. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य कर्मणगरीरप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियकर्मणगरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियकर्मणगरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य एकेन्द्रियकर्मणगरीरकायप्रयोगपरिणत होय त प्रमाणे जेम 'प्रज्ञापना मूत्रना 'अवगाहनानस्थान' पदने विषे कहुं छे तेम अहीं पण जाणवुं, यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपानिकदेव-पंचेन्द्रियकर्मणगरीरकायप्रयोगपरिणत होय, के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपानिककर्मणगरीरमिश्रपरिणत होय.

५०. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मिश्रपरिणत होय तो शुं मनोमिश्रपरिणत होय, वचनमिश्रपरिणत होय, के कायमिश्रपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनोमिश्रपरिणत होय, वचनमिश्रपरिणत होय, के कायमिश्रपरिणत होय

५१. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मनोमिश्रपरिणत होय तो शुं मलमनोमिश्रपरिणत होय, मृषामनोमिश्रपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम प्रयोगपरिणत पुद्गले संबन्धे कहुं तेम मिश्रपरिणतसंबन्धे सर्व कहेवुं, यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपानिकदेव-पंचेन्द्रियकर्मणगरीरमिश्रपरिणत होय, के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपानिककर्मणगरीरमिश्रपरिणत होय.

५२. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य विससापरिणत—स्वभावपरिणत होय तो शुं ते वर्णपरिणत होय, गंधपरिणत होय, रसपरिणत होय, स्पर्शपरिणत होय के संस्थानपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वर्णपरिणत होय, गंधपरिणत होय, रसपरिणत होय, स्पर्शपरिणत होय, अने संस्थानपरिणत पण होय.

५३. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य वर्णपरिणत होय तो शुं काव्यवर्णपणे परिणत होय, नीलवर्णपणे परिणत होय के यावत् शुक्लवर्णपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते काव्यवर्णपणे परिणत होय, यावत् शुक्लवर्णपणे पण परिणत होय.

५४. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य गंधपणे परिणत होय तो शुं सुगंधपणे परिणत होय के दुर्गंधपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सुगंधपणे परिणत होय अने दुर्गंधपणे पण परिणत होय.

५५. [प्र०] जो ते एक द्रव्य रसपरिणत होय तो शुं तिक्करसपरिणत होय ? इत्यादि [उ०] हे गौतम ! ते तिक्करसपरिणत होय यावत् महुररसपणे परिणत होय.

५६. [प्र०] जइ फासपरिणए किं कक्खडफासपरिणए, जाव लुक्खफासपरिणए ? [उ०] गोयमा ! कक्खडफासपरिणए, जाव लुक्खफासपरिणए ।

५७. [प्र०] जइ संठाणपरिणए— पुच्छा । [उ०] गोयमा ! परिमंडलसंठाणपरिणए वा, जाव आययसंठाणपरिणए वा ।

५८. [प्र०] दो भंते ! द्वा किं पयोगपरिणया, मीसापरिणया, वीससापरिणया ? [उ०] गोयमा ! पओगपरिणया वा, मीसापरिणया वा, वीससापरिणया वा; अहवा एगे पओगपरिणए एगे मीसापरिणए, अहवा एगे पओगपरिणए एगे वीससापरिणए; अहवा एगे मीसापरिणए एगे वीससापरिणए एवं (६) ।

५९. [प्र०] जइ पओगपरिणया किं मणप्पयोगपरिणया, वइप्पयोगपरिणया, कायप्पयोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! मणप्पयोगपरिणया, वइप्पयोगपरिणया, कायप्पयोगपरिणया वा; अहवा एगे मणप्पयोगपरिणए एगे वयप्पयोगपरिणए; अहवा एगे मणप्पयोगपरिणए एगे कायप्पयोगपरिणए, अहवा एगे वयप्पयोगपरिणए एगे कायप्पयोगपरिणए ।

६०. [प्र०] जइ मणप्पओगपरिणया किं सच्चमणप्पयोगपरिणया, असच्चामणप्पयोगपरिणया, सच्चामोसमणप्पयोगपरिणया, असच्चामोसमणप्पयोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! सच्चमणप्पओगपरिणया वा, जाव असच्चामोसमणप्पओगपरिणया; अहवा एगे सच्चमणप्पओगपरिणए एगे मोसमणप्पयोगपरिणए, अहवा एगे सच्चमणप्पओगपरिणए एगे सच्चामोसमणप्पओगपरिणए, अहवा एगे सच्चमणप्पयोगपरिणए एगे असच्चामोसमणप्पयोगपरिणए; अहवा एगे मोसमणप्पयोगपरिणए एगे सच्चामोसमणप्पयोगपरिणए; अहवा एगे मोसमणप्पयोगपरिणए एगे असच्चामोसमणप्पयोगपरिणए; अहवा एगे सच्चामोसमणप्पयोगपरिणए एगे असच्चामोसमणप्पओगपरिणए ।

६१. [प्र०] जइ सच्चमणप्पयोगपरिणया किं आरंभसच्चमणप्पओगपरिणया, जाव असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! आरंभसच्चमणप्पयोगपरिणया वा, जाव असमारंभसच्चमणप्पओगपरिणया वा, अहवा एगे आरंभसच्चमणप्पयोगपरिणए ।

५६. [प्र०] हे भगवन् ! जो एक द्रव्य स्पर्शपरिणत होय तो ते शु कर्कशस्पर्शपरिणत होय के यावत् रूक्षस्पर्शपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कर्कशस्पर्शपणे परिणत होय, यावत् रूक्षस्पर्शपणे पण परिणत होय.

५७. [प्र०] हे भगवन् ! एक द्रव्य संस्थानपरिणत होय तो शुं ते परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय के यावत् आयतसंस्थानपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय के यावत् आयतसंस्थानपणे पण परिणत होय.

५८. [प्र०] हे भगवन् ! वे द्रव्यो शु प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत पण होय. १ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने वीजुं मिश्रपरिणत होय. २ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने वीजुं विस्रसापरिणत होय. ३ अथवा एक द्रव्य मिश्रपरिणत होय अने वीजुं विस्रसापरिणत होय.

५९. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते वे द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो ते शुं मनःप्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वे द्रव्यो मनःप्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय अने कायप्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक द्रव्य मनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं वचनप्रयोगपरिणत होय. २ अथवा एक मनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं कायप्रयोगपरिणत होय. ३ अथवा एक वचनप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं कायप्रयोगपरिणत होय.

६०. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते वे द्रव्यो मन प्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, असत्यमन प्रयोगपरिणत होय, सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! सत्यमन प्रयोगपरिणत होय के यावत् असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं मृषामनःप्रयोगपरिणत होय. २ अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ३ अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ४ अथवा एक मृषामनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ५ अथवा एक मृषामनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ६ अथवा एक सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय अने वीजुं असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय.

६१. [प्र०] हे भगवन् ! जो वे द्रव्यो सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं १ आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, २ अनारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ३ संरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ४ असंरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ५ समारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय के ६ असमारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वे द्रव्यो आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, अनारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, संरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, असंरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, समारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, असमारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय.

परिणय एते अणारंभसञ्चमण्ययोगपरिणय। एवं एषणं गमेणं दुयासंजोषणं नेयउं, सध्वे संजोगा जन्थ जत्तिया उट्टंति ते भाणि-
यद्वा, जाव सवट्टसिद्धगत्ति ।

६२. [प्र०] जति मीसापरिणया किं मणमीसापरिणया ? [उ०] एवं मीसापरिणया वि ।

६३. [प्र०] जइ वीससापरिणया किं चन्नपरिणया, गंधपरिणया० ? [उ०] एवं वीससापरिणया वि, जाव अहवा एते
चउरंससंठाणपरिणय, एते आयनसंठाणपरिणय वा ।

६४. [प्र०] तिन्नि मंते ! द्वा किं पयोगपरिणया, मीसापरिणया, वीससापरिणया ? [उ०] गोयमा ! पयोगपरिणया
वा, मीसापरिणया वा, वीससापरिणया वा; अहवा एते पयोगपरिणय दो मीसापरिणया; अहवा एते पयोगपरिणय दो वीस-
सापरिणया; अहवा दो पयोगपरिणया एते मीसापरिणय; अहवा दो पयोगपरिणया एते वीससापरिणय; अहवा एते मीसा
परिणय दो वीससापरिणया; अहवा दो मीसापरिणया एते वीससापरिणय; अहवा एते पयोगपरिणय एते मीसापरिणय
एते वीससापरिणय ।

६५. [प्र०] जइ पयोगपरिणया किं मण्ययोगपरिणया, वयप्ययोगपरिणया, कायप्ययोगपरिणया ? [उ०] गोयमा !
मण्ययोगपरिणया वा, एवं एक्कसंयोगो, दुयासंयोगो, तियासंयोगो भाणियद्वो ।

६६. [प्र०] जइ मण्ययोगपरिणया किं सञ्चमण्ययोगपरिणया, असञ्चमण्ययोगपरिणया, सञ्चामोसमण्ययोगपरिणया,
असञ्चामोसमण्ययोगपरिणया ? [उ०] गोयमा ! सञ्चमण्ययोगपरिणया वा, जाव असञ्चामोसमण्ययोगपरिणया वा; अहवा
एते सञ्चमण्ययोगपरिणय दो मोसमण्ययोगपरिणया वा । एवं दुयासंयोगो, तियासंयोगो भाणियद्वो पथ वि तहेव, जाव
अहवा एते तंसंठाणपरिणय एते चउरंससंठाणपरिणय एते आयनसंठाणपरिणय वा ।

६७. [प्र०] चत्तारि मंते ! द्वा किं पयोगपरिणया, मीसापरिणया, वीससापरिणया ? [उ०] गोयमा ! पयोगपरिणया
वा, मीसापरिणया वा, वीससापरिणया वा, । अहवा एते पयोगपरिणय तिन्नि मीसा परिणया; अहवा एते पयोगपरिणय
प्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक द्रव्य आरंभसत्त्वमन प्रयोगपरिणत होय अने वीजुं अनारंभसत्त्वमन प्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे ए रीते
द्विक संयोगो करवा. ज्यां जेटला द्विकसंयोगो थाय ला ते सवय्य कहेवा; यावत् सर्वार्थसिद्धवैमानिकदेव सुधी कहेहुं.

६२. [प्र०] हे भगवन् ! जो वे द्रव्यो मिश्रपरिणत होय तो शुं ते मनोमिश्रपरिणत होय ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! प्रयोग-
परिणत संवे कहुं तेम मिश्रपरिणतसंवे कहेहुं.

६३. [प्र०] हे भगवन् ! जो वे द्रव्यो विस्त्रसापरिणत होय तो शुं ते वर्णपणे परिणत होय, गन्धपणे परिणत होय ? इत्यादि [उ०]
हे गौतम ! ए रीते पूर्वे कहा प्रमाणे विस्त्रसापरिणतसंवे पण जाणहुं, यावत् एक द्रव्य समचतुरस्रसंस्थानपणे परिणत होय अने वीजुं
आयनसंस्थानपणे पण परिणत होय.

६४. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय, के विस्त्रसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते
(त्रणे द्रव्यो) प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय अने विस्त्रसापरिणत पण होय. १ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने वे मिश्र-
परिणत होय, २ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने वे विस्त्रसापरिणत होय, ३ अथवा वे प्रयोगपरिणत होय अने एक मिश्रपरिणत होय,
४ अथवा वे प्रयोगपरिणत होय अने एक विस्त्रसापरिणत होय, ५ अथवा एक मिश्रपरिणत होय अने वे विस्त्रसापरिणत होय. ६ अथवा वे
मिश्रपरिणत होय अने एक विस्त्रसापरिणत होय. ७ अथवा एक प्रयोगपरिणत एक मिश्रपरिणत अने एक विस्त्रसापरिणत होय.

६५. [प्र०] जो ते त्रणे द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो शुं मन प्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत
होन ? [उ०] हे गौतम ! ते मन प्रयोगपरिणत पण होय ए प्रमाणे एकसंयोग, द्विकसंयोग अने त्रिकसंयोग कहेवो.

६६. [प्र०] जो ते त्रणे द्रव्यो मन-प्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्त्वमन प्रयोगपरिणत होय ? (इत्यादि ४ प्रश्न). [उ०] हे गौतम !
सत्त्वमन प्रयोगपरिणत होय, अथवा यावत् असत्त्वामृपामन-प्रयोगपरिणत होय. अथवा एक सत्त्वमन-प्रयोगपरिणत होय अने वे मृपामन-
प्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे अहाँ पण द्विकसंयोग अने त्रिकसंयोग कहेवो. यावत् अथवा एक त्रय (त्रिकोण) संस्थानपणे परिणत होय,
एक समचतुरस्र (चौरस) संस्थानपणे परिणत होय अने एक आयनसंस्थानपणे परिणत होय.

६७. [प्र०] हे भगवन् ! चार द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्त्रसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते
(चारे द्रव्यो) प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्त्रसापरिणत होय. १ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने त्रण मिश्रपरिणत होय.

तिन्नि वीससापरिणया; अहवा दो पयोगपरिणया दो मीसापरिणया, अहवा दो पयोगपरिणया दो वीससापरिणया; अहवा तिन्नि पओगपरिणया एगे मीसापरिणए, अहवा तिन्नि पओगपरिणया एगे वीससापरिणए, अहवा एगे मीससापरिणए तिन्नि वीससापरिणया, अहवा दो मीसंसापरिणया दो वीससापरिणया, अहवा तिन्नि मीसापरिणया एगे वीससापरिणए; अहवा एगे पओगपरिणए एगे मीसापरिणए दो वीससापरिणया; अहवा एगे पयोगपरिणए दो मीसापरिणया एगे वीससापरिणए; अहवा दो पयोगपरिणया एगे मीसापरिणए एगे वीससापरिणए ।

६८. [प्र०] जइ पयोगपरिणया किं मणपयोगपरिणया, वयप्पयोगपरिणया, कायप्पयोगपरिणया ? [उ०] एवं एएणं कमेणं पंच छ सत्त जाव दस संखेज्जा असंखेज्जा अणंता य द्वा भाणियद्वा दुयासंजोएणं, तियासंजोएणं, जाव दससंजोएणं, वारससंजोएणं उचजुंजिऊणं जत्थ जत्तिया संजोगा उट्ठेति ते सद्धे भाणियद्वा, एए पुण जहा नवमसए पवेसणए भणिहामो तद्वा उचजुंजिऊण भाणियद्वा, जाव असंखेज्जा अणंता एवं चेव, नवरं एक्कं पदं अब्महिंयं, जाव अहवा अणंता परिमंडलसंठाणपरिणया, जाव अणंता आयतसंठाणपरिणया ।

६९. [प्र०] एएसिणं भंते ! पोग्गलाणं पयोगपरिणयाणं, मीसापरिणयाणं, वीससापरिणयाण य कयरे कयरेहिंतो जाव विसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्धथोवा पोग्गला पयोगपरिणया, मीसापरिणया अणंतगुणा, वीससापरिणया अणंतगुणा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

अट्टमसए पढमो उद्देशो समत्तो ।

२ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने त्रण विस्सापरिणत होय. ३ अथवा वे प्रयोगपरिणत होय अने वे मिश्रपरिणत होय. ४ अथवा वे प्रयोगपरिणत होय अने वे विस्सापरिणत होय. ५ अथवा त्रण प्रयोगपरिणत होय अने एक मिश्रपरिणत होय. ६ अथवा त्रण प्रयोगपरिणत होय अने एक विस्सापरिणत होय. ७ अथवा एक मिश्रपरिणत होय अने त्रण विस्सापरिणत होय. ८ अथवा वे मिश्रपरिणत होय अने वे विस्सापरिणत होय. ९ अथवा त्रण मिश्रपरिणत होय अने एक विस्सापरिणत होय. १० अथवा एक प्रयोगपरिणत होय एक मिश्रपरिणत होय अने वे विस्सापरिणत होय. ११ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय वे मिश्रपरिणत होय अने एक विस्सापरिणत होय. १२ अथवा वे प्रयोगपरिणत होय एक मिश्रपरिणत होय अने एक विस्सापरिणत होय.

६८. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते चार द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय ? (वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय ?) [उ०] हे गौतम ! सर्व पूर्वनी पेठे जाणवु; ए क्रमवडे पाच, छ, सात यावत् दश, संख्याता, असंख्याता, अने अनंत द्रव्योना द्विकसंयोग त्रिकसंयोग, यावत् दशसंयोग, वारसंयोग उपयोगपूर्वक कहेवा अने ज्या जेटला संयोगो थाय त्या ते सर्व कहेवा. ए वधा संयोगो *नवम शतकना प्रवेशनकमा जे प्रकारे कहीशु तेम उपयोगपूर्वक विचारीने कहेवा, यावत् असंख्येय अने अनंत द्रव्योना परिणाम ए प्रमाणे जाणवो, परन्तु एक पढ अधिक करीने कहेवु, यावत् अथवा अनंत द्रव्यो परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय, यावत् अनंत द्रव्यो आयतसंस्थानपणे परिणत होय.

६९. [प्र०] हे भगवन् ! प्रयोगपरिणत, मिश्रपरिणत अने विस्सापरिणत ए पुद्गलोमां कया पुद्गलो कोनाथी यावद् विशेषाधिक होय छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वथी थोडा पुद्गलो प्रयोगपरिणत छे, तेथी मिश्रपरिणत अनंतगुण छे, अने तेथी विस्सापरिणत अनंतगुण छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम यावत् विहरे छे]

अष्टमशतके प्रथम उद्देशक समाप्त.

વીઓ ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] કતિવિદ્યા ણં મંતે ! આસીવિસા પળ્લતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ટુવિદ્યા આસીવિસા પળ્લતા, તં જદા- જાતિ-આસીવિસા ય કમ્મઆસીવિસા ય ।

૨. [પ્ર૦] જાદ્યાસીવિસા ણં મંતે ! કતિવિદ્યા પળ્લતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચડવિદ્યા પળ્લતા, તં જદા- વિચ્છુદ્યાજાતિ-આસીવિસે, મંડુકજાદ્યાસીવિસે, ડરગજાતિઆસીવિસે, મળુસ્સજાતિઆસીવિસે ।

૩. [પ્ર૦] વિચ્છુદ્યાજાતિઆસીવિસસ્સ ણં મંતે ! કેવનિય વિસપ્પ પળ્લત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પમૂ ણં વિચ્છુદ્યાજાતિઆસી-વિસે અદ્ધમરહ્મપ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપરિગયં વિસટ્ટમાણં પફરેત્તપ્પ, વિસપ્પ સે વિસટ્ટયાપ્પ, નો ચેવ ણં સંપત્તીપ્પ કરેદુ ઘા, કરેતિ ઘા, કરિસ્સંતિ ઘા ।

૪. [પ્ર૦] મંડુકજાતિઆસીવિસ-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પમૂ ણં મંડુકજાતિઆસીવિસે મરહ્મપ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપરિગયં, સેસં તં ચેવ જાવ કરિસ્સંતિ ઘા । एवं ડરગજાતિઆસીવિસસ્સ વિ, નવરં ડંયુદ્દીયપ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપરિગયં, સેસં તં ચેવ જાવ કરિસ્સંતિ ઘા । મળુસ્સજાતિઆસીવિસસ્સ વિ एवं ચેવ, નવરં સમયલેક્ષપ્પમાણમેત્તં ચોદિં વિસેણં વિસપરિગયં, સેસં તં ચેવ જાવ કરિસ્સંતિ ઘા ।

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આગીવિપો કેટલ પ્રકારના કલ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આગીવિપો વે પ્રકારના કલ્યા છે; તે આ પ્રમાણે— જાતિઆગીવિપ અને કર્માગીવિપ.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જાતિઆગીવિપો કેટલ પ્રકારના કલ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર પ્રકારના કલ્યા છે; તે આપ્રમાણે— ૧ વૃશ્ચિકજાતિઆગીવિપ, ૨ મંદૂકજાતિઆગીવિપ, ૩ ડરગજાતિઆગીવિપ અને ૪ મનુષ્યજાતિઆગીવિપ.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૃશ્ચિકજાતિઆગીવિપના વિપનો કેટલો વિપય કલ્યો છે ?—અર્થાત્ વૃશ્ચિકજાતિઆગીવિપોના વિપનું સામર્થ્ય કેટલું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વૃશ્ચિકજાતિઆગીવિપ અર્ધમરતક્ષેત્ર પ્રમાણ શરીરને વિપવડે વિદલિત—નાશ—કરવા વિપથી વ્યાપ્ત કરવા સમર્થ છે. ઇટલું તેના વિપનુ સામર્થ્ય છે, પણ સંપ્રાપ્તિ—સંવન્ધ વડે તેઓએ તેમ કર્યું નથી, તેઓ કરતા નથી, અને કરશે પણ નહિ.

૪. [પ્ર૦] મંદૂકજાતિઆગીવિપના વિપનો કેટલો વિપય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મંદૂકજાતિઆગીવિપ પોતાના વિપથી મરતક્ષેત્ર-પ્રમાણ શરીરને વ્યાપ્ત કરવા સમર્થ છે. વાકી સર્વ પૂર્વેની પેટે જાણવું, યાવત્ સંપ્રાપ્તિવડે તેમ કરશે નહિ. એ પ્રમાણે ડરગજાતિઆગીવિપ સંવન્ધે પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તે ડરગજાતિઆગીવિપ જંબૂદ્વીપપ્રમાણ શરીરને પોતાના વિપથી વ્યાપ્ત કરવા સમર્થ છે; વાકી—સર્વ પૂર્વેવત્ જાણવું; યાવત્ સંપ્રાપ્તિથી તેમ કરશે નહિ. એ પ્રમાણે મનુષ્યજાતિઆગીવિપ સંવન્ધે પણ જાણવું, પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે તે મનુષ્યક્ષેત્રપ્રમાણ શરીરને પોતાના વિપથી વ્યાપ્ત કરવા સમર્થ છે. વાકી સર્વ પૂર્વેવત્ જાણવું; યાવત્ સંપ્રાપ્તિથી તેમ કરશે નહિ.

૧ વિસટ્ટમાણં ક ।

૧. આગી ઇટલે દાહા, તેમા લેઓને વિપ હોય તે પ્રાણીઓ આગીવિપ કહેવાય છે. તેના વે પ્રકાર છે—જાતિઆગીવિપ અને કર્માગીવિપ. સાપ બીંછી વગેરે જાતિ ઇટલે જન્મથી આગીવિપ છે. વર્ષ ઇટલે શાપાદિકથી વીજાને ડપઘાત કરનારા તે કર્માગીવિપ કહેવાય છે. પર્યાપ્તા પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્યને તપશ્ચર્યાદિકથી અથવા—મીજા કોઈ-કારણથી આગીવિપલલિચિ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેથી તેઓ શાપાદિકથી વીજાનો નાશકરવાની શક્તિવાળા હોય છે. તેઓ આગીવિપલલિચિના સમાધથી સહસાર દેવલોક સુધીના દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય છે, અને દેવો અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં પૂર્વે તેણે આગીવિપમાવનો અનુભવ કરેલો હોવાથી કર્માગીવિપલલિચિવાળા હોય છે. —ટીકા

૫. [પ્ર૦] જદ્દ કમ્મઆસીવિસે કિં નેરહ્યકમ્મઆસીવિસે, તિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, મણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, દેવકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો નેરહ્યકમ્મઆસીવિસે, તિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે વિ, મણુસ્સકમ્મઆસીવિસે વિ, દેવકમ્મઆસીવિસે વિ ।

૬. [પ્ર૦] જદ્દ તિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે કિં ઈંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, જાવ પંચિદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો ઈંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, જાવ નો ચરિંદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે; પંચિદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે ।

૭. [પ્ર૦] જદ્દ પંચિદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે કિં સંમુચ્છિમપંચિદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, ગમ્મવકંતિયપંચિદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] એવં જહા વેડઘિયસરીરસ્સ મેદો, જાવ પજ્જત્તસંઘેજ્જવાસાડયગમ્મવકંતિયપંચિદિયતિરિક્ખજોણિયકમ્મઆસીવિસે, નો અપજ્જત્તસંઘેજ્જવાસાડય— જાવ કમ્મઆસીવિસે ।

૮. [પ્ર૦] જદ્દ મણુસ્સકમ્મઆસીવિસે કિં સંમુચ્છિમમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, ગમ્મવકંતિયમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! નો સંમુચ્છિમમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, ગમ્મવકંતિયમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, એવં જહા વેડઘિયસરીરં, જાવ પજ્જત્તસંઘેજ્જવાસાડયકમ્મભૂમંગગમ્મવકંતિયમણુસ્સકમ્મઆસીવિસે, નો અપજ્જત્ત— જાવ કમ્મઆસીવિસે ।

૯. [પ્ર૦] જદ્દ દેવકમ્મઆસીવિસે કિં ભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે, જાવ વેમાણિયદેવકમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! ભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે, વૉળમંતર—જોતિસિય—વેમાણિયદેવકમ્મઆસીવિસે વિ ।

૧૦. [પ્ર૦] જદ્દ ભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે કિં અસુરકુમારભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે, જાવ થણિયકુમાર— જાવ કમ્મઆસીવિસે ? [૩૦] ગોયમા ! અસુરકુમારભવણવાસિદેવકમ્મઆસીવિસે વિ, જાવ થણિયકુમાર— જાવ કમ્મઆસીવિસે વિ ।

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો કર્માશીવિપ છે તો શું નૈરયિક કર્માશીવિપ છે, તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે, મનુષ્ય કર્માશીવિપ છે કે દેવ કર્માશીવિપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિક કર્માશીવિપ નથી, પણ તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે, મનુષ્ય કર્માશીવિપ છે અને દેવ-કર્માશીવિપ છે.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે તો શું એકેન્દ્રિય તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે કે યાવત્ પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એકેન્દ્રિય તિર્યચયોનિકથી આરંભી યાવત્ ચતુરિન્દ્રિય તિર્યચયોનિકપર્યંત કર્માશીવિપ નથી, પણ પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે તો શું સંમૂર્ઠિમ પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે કે ગર્ભજપંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ વૈક્રિયશરીરસંવંધે જીવ મેદ કહ્યો છે તેમ યાવત્ પર્યાપ્ત સંહ્યાત-વર્પના આયુષ્યવાળા ગર્ભજ કર્મભૂમિમા ઉત્પન્ન થયેલા પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિક કર્માશીવિપ હોય છે, પણ અપર્યાપ્ત અસંહ્યાતવર્પના આયુષ્ય-વાળા યાવત્ કર્માશીવિપ નથી.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો મનુષ્ય કર્માશીવિપ છે, તો શું સમૂર્ઠિમ મનુષ્ય કર્માશીવિપ છે કે ગર્ભજ મનુષ્ય કર્માશીવિપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સમૂર્ઠિમ મનુષ્ય કર્માશીવિપ નથી, પણ ગર્ભજ મનુષ્ય કર્માશીવિપ છે. જેમ વૈક્રિયશરીરસંવંધે જીવમેદ કહ્યો છે તે પ્રમાણે યાવત્ પર્યાપ્ત સંહ્યાતવર્પના આયુષ્યવાળા કર્મભૂમિમા ઉત્પન્ન થયેલા ગર્ભજ મનુષ્ય કર્માશીવિપ છે પણ અપર્યાપ્ત અસંહ્યાત વર્પના આયુષ્યવાળા કર્માશીવિપ નથી.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો દેવ કર્માશીવિપ છે તો શું ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે કે યાવત્ વૈમાનિકદેવ કર્માશીવિપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે, વાનવ્યંતર દેવ, જ્યોતિષ્ક દેવ, અને વૈમાનિકદેવ પણ કર્માશીવિપ છે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે તો શું અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે કે યાવત્ સ્થાનિત-કુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ પણ કર્માશીવિપ છે, યાવત્ સ્થાનિતકુમાર ભવનવાસી દેવ પણ યાવત્ કર્માશીવિપ છે.

૧૧. [પ્ર૦] જદિ અસુરકુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે ફિં પજ્જત્તાઅસુરકુમારભવનવાસિદેવકમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાઅસુરકુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો પજ્જત્તાઅસુરકુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાઅસુરકુમાર— જાવ કમ્માસીવિસે; એવં જાવ થેનિયકુમારાણં ।

૧૨. [પ્ર૦] જદિ યાણમંતરદેવકમ્માસીવિસે ફિં પિસાયવાણમંતરદેવકમ્માસીવિસે ? [ઉ૦] એવં સ્થેસિં અપજ્જત્તાણં, જોહસિયાણં સ્થેસિં અપજ્જત્તાણં ।

૧૩. [પ્ર૦] જદિ ચેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ફિં કપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, કપ્પાતીયવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! કપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, નો કપ્પાતીયવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ।

૧૪. [પ્ર૦] જદિ કપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ફિં સોહમ્મકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે, જાવ અશ્ચુયકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, જાવ સહસ્સારકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, નો આણયકપ્પોવગ—, જાવ નો અશ્ચુયકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ।

૧૫. [પ્ર૦] જદિ સોહમ્મકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે ફિં પજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિય—, અપજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો પજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાસોહમ્મકપ્પોવગવેમાણિયદેવકમ્માસીવિસે, એવં જાવ નો પજ્જત્તાસહસ્સારકપ્પોવગવેમાણિય— જાવ કમ્માસીવિસે, અપજ્જત્તાસહસ્સારકપ્પોવગ— જાવ કમ્માસીવિસે ।

૧૬. દસ ટાણાં છઠ્ઠમત્થે સઘ્ઘભાવેણં ન જાણતિ ન પાસતિ, તં જદ્દા— ૧ ધમ્મત્થિકાયં, ૨ અધમ્મત્થિકાયં, ૩ આગાસ-ત્થિકાયં, ૪ જીવં અસરીરપડિચ્છં, ૫ પરમાણુપોગલં, ૬ સદ્દં, ૭ ગંધં, ૮ વાતં, ૯ અયં જિણે ભવિસ્સદ્દ યા ણવા ભવિસ્સદ્દ,

અપર્યાપ્તદેવો કર્માશીવિપ.
૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો અસુરકુમાર યાવત્ કર્માશીવિપ છે તો શું પર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે કે અપર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ નથી, પણ અપર્યાપ્ત અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવ કર્માશીવિપ છે, એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તાનિતકુમારો સુધી જાણવું.

વાનવ્યંતર.
૧૨. [પ્ર૦] જો વાનવ્યંતર દેવો કર્માશીવિપ છે તો શું પિઞ્ચાચ વાનવ્યંતર દેવો કર્માશીવિપ છે ? इत्यादि. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જો ત્રણ વાવા અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કર્માશીવિપ છે, તેમ સઘળા વ્યોતિષ્ઠો પણ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કર્માશીવિપ છે.

વૈમાનિક
૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે તો શું કલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે કે કલ્પાતીત વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે, પણ કલ્પાતીત વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ નથી.

કલ્પોપપન્નક
૧૪. [પ્ર૦] જો કલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે, તો શું સૌધર્મકલ્પોપપન્નક યાવત્ કર્માશીવિપ છે કે યાવત્ અચ્યુત-કલ્પોપપન્નક દેવ કર્માશીવિપ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે, યાવત્ સહસ્ત્રારકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે, પણ આનતકલ્પોપપન્નક, યાવત્ અચ્યુતકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ નથી.

અપર્યાપ્ત સૌધર્માદિ દેવો કર્માશીવિપ.
૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે, તો શું પર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે કે અપર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ કર્માશીવિપ નથી, પણ અપર્યાપ્ત સૌધર્મકલ્પોપપન્નક વૈમાનિક દેવ યાવત્ કર્માશીવિપ છે; એ પ્રમાણે યાવત્ પર્યાપ્ત સહસ્ત્રારકલ્પોપપન્નક દેવ યાવત્ કર્માશીવિપ નથી, પણ અપર્યાપ્ત સહસ્ત્રારકલ્પોપપન્નક દેવ યાવત્ કર્માશીવિપ છે.

છઠ્ઠમ્મ દશસ્થાન કોને ન જાણે.
૧૬. "છઠ્ઠમ્મ (જ્ઞાની) સર્વભાવથી—પ્રલયક્ષ જ્ઞાનથી આ દગ વસ્તુઓને જાણતો નથી, તેમ જોતો નથી, તે આ પ્રમાણે—ધર્મસ્તિકાય, અવર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય, શરીરરહિત (મુક્ત) જીવ, પરમાણુપુદ્ગલ, શબ્દ, ગંધ, વાયુ, આ જીવ જિન થશે કે નહિ ? અને આ જીવ

૧ -કુમાર જાવ ક- ઘ । ૨ કુમારભવનવાસીક- ઘ । ૩ એવં થનિય-ઘ । ૪ જાવ ક- રુ-ગ । ૫ -યદેવ જાવ ક- ક । ૬ સોષમ્મ-ક ।

૧૬ * છઠ્ઠમ્મ એટલે સંપૂર્ણજ્ઞાન (કેવલજ્ઞાન) રહિત, પરન્તુ આ સ્થલે તેનો અર્થ 'અવધ્યાદિવિશિષ્ટજ્ઞાન રહિત' એવો જાણવો, કેમકે વિશિષ્ટ અવધિજ્ઞાની અમૂર્ત હોવાથી ધર્માસ્તિકાયાદિને જાણતો નથી, પણ મૂર્ત હોવાથી પરમાણ્વાદિકને જાણે છે. કારણ કે વિશિષ્ટ અવધિજ્ઞાનનો વિષય સર્વે મૂર્તે દ્રવ્યો છે. અહીં કોઈ શકા કરે કે છઠ્ઠમ્મ પરમાણ્વાદિને કંઈચિત્ જાણે, પણ સર્વે પર્યાયથી ન જાણે, તે માટે દુષ્ટમા 'સર્વભાવથી ન જાણે' એમ કહ્યું છે. તેનો ઉત્તર આ પ્રમાણે છે— એમ અર્થે કરવાથી દશ સંખ્યાનો નિયમ નહિ રહે, કેમકે ઘટાદિ ઘણા પદાર્થો અનન્ત પર્યાયરૂપે છઠ્ઠમ્મને જાણવા અશક્ય છે, માટે સર્વભાવનો અર્થ સાક્ષાત્-પ્રલયક્ષ એવો ઠરવો. એટલે અવધ્યાદિ વિશિષ્ટજ્ઞાનરહિત છઠ્ઠમ્મ ધર્માસ્તિકાયાદિ દશવસ્તુને પ્રલયરૂપે ન જાણે અને ન દેખે.—સીકા.

૧૦ અયં સદ્ધુઃકલાણં અંતં કરેસ્સતિ વા નવા કરેસ્સહ । ય્યાણિ ચેવ ઉપ્પન્નનાણ-દંસણધરે અરહા જિણે કેવલી સદ્ધમાવેણં જાણહ પાસહ, તં જહા-ધમ્મત્થિકાયં, જાવ કરેસ્સતિ વા નવા કરેસ્સતિ ।

૧૭. [પ્ર૦] કતિવિદ્દે ણં મંતે ! ણાણે પણ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિદ્દે ણાણે પણ્ણત્તે, તં જહા- આભિણિવોહિયણાણે, સુયણાણે, ઓહિણાણે, મણપજ્જવનાણે, કેવલણાણે ।

૧૮. [પ્ર૦] સે કિં તં આભિણિવોહિયણાણે ? [ઉ૦] આભિણિવોહિયણાણે ચડધિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા-ઉગ્ગહો, રૂહા, અવાઓ, ધારણા; एवं જહા 'રાયપ્પસેણહજ્જે' ણાણાણં મેદો તહેવ રૂહ માણિયદ્ધો, જાવ સેત્તં કેવલનાણે ।

૧૯. [પ્ર૦] અન્નાણે ણં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા- મદ્દઅન્નાણે, સુયઅન્નાણે, વિમંગ્ગણાણે ।

૨૦. [પ્ર૦] સે કિં તં મદ્દઅન્નાણે ? [ઉ૦] મદ્દઅન્નાણે ચડધિદ્દે પણ્ણત્તે, તં જહા- ઉગ્ગહે, જાવ ધારણા ।

૨૧. [પ્ર૦] સે કિં તં ઉગ્ગહે ? [ઉ૦] ઉગ્ગહે દુવિદ્દે પન્નત્તે, તં જહા-અત્યોગ્ગહે ય વંજણોગ્ગહે ય, एवं જહેવ આભિણિ-વોહિયનાણં તહેવ, નવરં ઇગદ્ધિયવજ્જં જાવ નોરૂદ્ધિયધારણા । સેત્તં ધારણા, સેત્તં મદ્દઅન્નાણે ।

૨૨. [પ્ર૦] સે કિં તં સુયઅન્નાણે ? [ઉ૦] જં રૂમં અન્નાણિપહિં મિચ્છાદિદ્ધિપહિં જહા નંદીણ, જાવ ચત્તારિ વેદા સંગો-વંગા, સેત્તં સુયઅન્નાણે ।

સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે કે નહિ ?—૧ દશ સ્થાનોને ઉત્પન્ન જ્ઞાન-દર્શનને ધારણ કરનાર અર્હન્, જિન, કેવલી સર્વભાવથી-સાક્ષાત્ જ્ઞાનથી જાણે છે અને જુદા છે. જેમકે ધર્માસ્તિકાય, યાવત્ આ જીવ સર્વદુઃખોનો અન્ત કરશે કે નહિ.

જ્ઞાન.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાન પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે. તે આ પ્રમાણે—*આભિનિ-વોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાન.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિનિવોધિક જ્ઞાન કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આભિનિવોધિક જ્ઞાન ચાર પ્રકારે છે, તે આ પ્રમાણે—†અવગ્રહ, રૂહા, અપાય અને ધારણા. જેમ †'રાજપ્રશ્નીય' સૂત્રમા જ્ઞાનોના પ્રકાર કહ્યા છે તેમ અહીં પણ કહેવા; યાવત્ †પ્રમાણે કેવલજ્ઞાન કહ્યું ત્યાં સુધી કહેવું.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! †અજ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અજ્ઞાન ત્રણ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—મતિ-અજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિમંગ્ગજ્ઞાન.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મતિઅજ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મતિઅજ્ઞાન ચાર પ્રકારનું છે. તે આપ્રમાણે—અવગ્રહ, યાવત્ ધારણા.

૨૧. [પ્ર૦] અવગ્રહ કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] અવગ્રહ બે પ્રકારનો કહ્યો છે. તે આ પ્રમાણે—અર્થાવગ્રહ અને ‡વ્યંજનાવગ્રહ—૧ પ્રમાણે જેમ રૂંદીસૂત્રમા આભિનિવોધિકજ્ઞાન સત્ત્વે કહ્યું છે તેમ અહીં જાણવું. પરન્તુ ત્યાં આભિનિવોધિકજ્ઞાન પ્રસંગે અવગ્રહાદિના ‡૧૧૮—૨. પં. ૪. સમાનાર્થક શબ્દો કહેલા છે તે શિવાય યાવત્ નોરૂદ્ધિયધારણા સુધી કહેવું, ૧ પ્રમાણે ધારણા કહી. ૧ પ્રમાણે મતિઅજ્ઞાન કહ્યું.

૨૨. [પ્ર૦] શ્રુતઅજ્ઞાન કેવા પ્રકારનું છે ? [ઉ૦] 'જે અજ્ઞાની ઇવા મિથ્યાદ્દિદ્ધિઓપ પ્રરુપ્પ્યં છે'—ઇત્યાદિ **નંદીસૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ સાંગોપાંગ ચાર વેદ તે શ્રુતઅજ્ઞાન, ૧ પ્રમાણે શ્રુતઅજ્ઞાન કહ્યું.

૧૭ * અભિ-અર્થામિસુપ્પ ઇટ્થે યથાર્થ, નિ-નિશ્ચિત, યોધ તે આભિનિવોધિક, અર્થાત્ રૂદ્ધિય અને અનિરૂદ્ધિયનિમિત્તક યથાર્થ અને નિશ્ચિત યોધ તે આભિનિવોધિકજ્ઞાન. શ્રુત ઇટ્થે શ્રવણ કર્યું તે દ્વારા જે જ્ઞાન થાય તે શ્રુતજ્ઞાન, રૂદ્ધિય અને મનથી શ્રુતપ્રત્યાયસારે જે યોધ થાય તે શ્રુતજ્ઞાન. અવધિ-સર્વે મૂર્તદ્રવ્યોની મર્યાદા-થી જે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન થાય તે અવધિજ્ઞાન. મનોદ્રવ્યના પર્યાય-આકારવિશેષ-નું જે જ્ઞાન તે મન પર્યવજ્ઞાન સર્વે દ્રવ્ય પર્યાયનું સર્વજ્ઞ જ્ઞાન તે કેવલજ્ઞાન.

૧૮. † રૂપાદિ અર્થનો વિશેષરૂપિત સામાન્ય યોધ તે અવગ્રહ, વિચરમાન અર્થના વિશેષ ધર્મની વિચારણા કરવી તે રૂહા, અર્થનો નિશ્ચય કરવો તે અપાય, નિશ્ચિત અર્થને સ્મૃતિ રૂપે ધારણ કરવો તે ધારણા ‡ રાજપ્રશ્નીય પ. ૧૩૦-૧. પં. ૪.

૧૯. † વિપરીત અથવા મિથ્યા જ્ઞાનને અજ્ઞાન કહે છે.

૨૧. ‡ વ્યંજનાવગ્રહ-જે વહે અર્થ પ્રકટ કરાય તે વ્યંજન, ઇટ્થે ઉપકરણેન્દ્રિય અને શબ્દાદિરૂપે પરિણામ પામેલ દ્રવ્યનો સમૂહ. ઉપકરણેન્દ્રિય વહે પ્રાપ્ત થયેલ શબ્દાદિ વિષયોનું અવ્યક્ત જ્ઞાન તે વ્યંજનાવગ્રહ, ત્યારપછી 'આ કાઠક છે' એવો સામાન્ય અવયોધ તે અર્થાવગ્રહ. ‡ નંદીસૂત્ર પ. ૧૬૮-૨. પં. ૪.

‡ અવગ્રહણતા, અવધારણતા, શ્રવણતા, અવલબનતા અને મેધા-આ પાંચ અવગ્રહના એકાર્થક શબ્દો કહ્યા છે અને રૂહાદિના પણ એકાર્થક શબ્દો કહ્યા છે તે અહીં મતિઅજ્ઞાનને વિષે ન કહેવા.

૨૨. ** નંદીસૂત્ર. પ. ૧૧૪-૧. પં. ૪.

૨૩. [પ્ર૦] સે કિં તં વિમંગનાણે ? [ઉ૦] વિમંગનાણે અણેગવિદે પળ્લસે, તં જહા—નામસંટિપ, નગરસંટિપ, આજ સન્નિવેસસંટિપ, દીવસંટિપ, સસુદ્ધસંટિપ, વાસસંટિપ, વામહરસંટિપ, પદ્મસંટિપ, સ્વપ્નસંટિપ, શ્રુમસંટિપ, દયસંટિપ, ગયસંટિપ, નરસંટિપ, કિન્નરસંટિપ, કિંપુરસંટિપ, મહોરગસંટિપ, ગંધસંટિપ, ઉત્તમસંટિપ, પસુ-પસય-વિદગ-વાનરણાણ-સંટાણસંટિપ પળ્લસે ।

૨૪. [પ્ર૦] જીવાણં મંતે ! કિં નાળી અઘાળી ? [ઉ૦] ગોયમા ! જીવા નાળી ચિ અઘાળી ચિ; જે નાળી તે અન્યે-ગતિયા દુઘાળી, અન્યેગતિયા તિઘાળી, અન્યેગતિયા ચડનાળી, અન્યેગતિયા પગનાળી । જે દુઘાળી તે આમિણિવોહિયનાળી ચિ સુયનાળી ચ । જે તિઘાળી તે આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, ઓહિનાળી, અઘા આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, મળપજ્ઞ-વનાળી । જે ચડનાળી તે આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, ઓહિનાળી, મળપજ્ઞવનાળી । જે પગનાળી તે નિયમા કેવલનાળી । જે અઘાળી તે અન્યેગતિયા દુઘાળી, અન્યેગતિયા તિઘાળી । જે દુઘાળી તે મઢઅઘાળી સુયઅઘાળી ચ । જે તિઘાળી તે મઢઅઘાળી, સુયઅઘાળી, વિમંગનાળી ।

૨૫. [પ્ર૦] નેરહ્યા ણં મંતે ! કિં ણાળી, અઘાળી ? [ઉ૦] ગોયમા ! નાળી ચિ, અઘાળી ચિ । જે નાળી તે નિયમા તિઘાળી, તં જહા—આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, ઓહિનાળી । જે અઘાળી તે અન્યેગતિયા દુઘાળી, અન્યેગતિયા તિઘાળી; एवं તિઠ્ઠિ અઘાળાણિ મયણાપ ।

૨૬. [પ્ર૦] અસુરકુમારા ણં મંતે ! કિં નાળી, અઘાળી ? [ઉ૦] જહેવ નેરહ્યા તહેવ, નિઠ્ઠિ નાળાણિ નિયમા, નિઠ્ઠિ ચ અઘાળાણિ મયણાપ, एवं જાવ ધણિયકુમારા ।

૨૭. [પ્ર૦] પુદ્ધચિક્કાદ્યા ણં મંતે ! કિં નાળી, અઘાળી ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો નાળી, અઘાળી । જે અઘાળી તે નિયમા દુઘાળી—મઢઅઘાળી ચ સુયઅઘાળી ચ । एवं જાવ વળ્લસસિક્કાદ્યા ।

વિમંગના

૨૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વિમંગજ્ઞાન કેવા પ્રકારનું કાર્ય છે ? [ઉ૦] *વિમંગજ્ઞાન અનેક પ્રકારનું કાર્ય છે, તે આ પ્રમાણે—પ્રામને આકારે, વર્ષ (ભારતાદિક્ષેત્ર)ને આકારે, વર્ષવરપર્યતને આકારે, પર્યતને આકારે, વૃક્ષના આકારે, સ્તૂપના આકારે, ઘોડાના આકારે, હાથીના આકારે, મનુષ્યના આકારે, કિનરના આકારે, કિંપુરના આકારે, મહોરગના આકારે, ગંધવના આકારે, વૃષભના આકારે, પશુ, પંસય, પક્ષી અને વાનરના આકારે—એ પ્રમાણે અનેક આકારે વિમંગજ્ઞાન કહેછે છે.

જાની અને અજ્ઞાની

૨૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવો જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, જે જીવો જ્ઞાની છે તેમા કેટલાક વે જ્ઞાનવાળા, કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાળા, કેટલાક ચાર જ્ઞાનવાળા અને કેટલાક એક જ્ઞાનવાળા છે. જે વે જ્ઞાનવાળા છે તે મતિજ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનવાળા છે. જે ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે તે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અને અવધિજ્ઞાનવાળા છે, અથવા મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને મન.પર્યવજ્ઞાનવાળા છે. જે ચારજ્ઞાનવાળા છે તે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન અને મન.પર્યવજ્ઞાનવાળા છે. જે એક જ્ઞાનવાળા છે તે અવધ્ય એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે. જે જીવો અજ્ઞાની છે તેમા કેટલાક વે અજ્ઞાનવાળા અને કેટલાક ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે. જે વે અજ્ઞાનવાળા છે તે મતિઅજ્ઞાન, અને શ્રુતઅજ્ઞાનવાળા છે, અને જેઓ ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે તેઓ મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અને વિમંગજ્ઞાનવાળા છે.

નૈરવિક્કો.

૨૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નારકો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નારકો જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. તેમા જે જ્ઞાની છે તે અવધ્ય ત્રણ જ્ઞાનવાળા હોય છે, તે આ પ્રમાણે—મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનવાળા. જે અજ્ઞાની છે તેમા કેટલાક વે અજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે. એ પ્રમાણે ત્રણ અજ્ઞાનો મજનાએ (વિકલ્પે) હોય છે.

અસુરકુમારો.

૨૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અસુરકુમારો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] જેમ નૈરવિક્કો કહ્યા તેમ અસુરકુમારો જાણવા. અર્થાત્ જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવધ્ય ત્રણ જ્ઞાનવાળા હોય છે, અને જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ મજનાએ ત્રણ અજ્ઞાનવાળા હોય છે. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્થનિતકુમારો સુધી જાણવું.

પૃથિવીકાવિક્ક.

૨૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! પૃથિવીકાવિક્કો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની છે, અને તે અવધ્ય વે અજ્ઞાનવાળા છે, મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. એ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાવિક્કો સુધી જાણવું.

૧ મહોરગમંધસ્વ સંટિપ ૧ । ૨ દુયનાળી ક-ટ ।

૨૩ * સિધ્ધાદર્શન મોહનીય કર્મના ઉદયથી વિપરીત એવું અવધિજ્ઞાન વે વિમંગજ્ઞાન, તેનો પ્રાપ્ત માત્ર મિપય હોવાથી તે પ્રાપ્તકારે કહેવાય છે એ પ્રમાણે ધીજા મેદો પણ જાળી છેવા પસય વે સરીવાલ્લુ જંગલી ચોપણુ પ્રાણી ત્રિયેષ.—ટીકાકાર.

૨૫ † સમ્યક્દષ્ટિ નારકોને મઢપ્રત્યય અવધિજ્ઞાન હોય છે, તેથી તેઓ અવધ્ય ત્રણજ્ઞાનવાળા હોય છે. ‡ જે અજ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક વે અજ્ઞાનવાળા છે, કેમકે કોઈ અજ્ઞાની પચેન્દ્રિય ત્રિયંચ નરકમા ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તેઓને અપર્યાપ્તાવસ્થાના વિમંગ ન હોવાથી વે અજ્ઞાન હોય છે, અને જો સિધ્ધાદર્ષિ સંત્રી પંચેન્દ્રિય નરકમા ઉત્પન્ન થાય તો તેઓને અપર્યાપ્તાવસ્થાના પણ વિમંગજ્ઞાન હોય છે તેથી ત્રણ અજ્ઞાન કહ્યા છે—ટીકાકાર.

૨૮. [પ્ર૦] વેદંદ્રિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ અન્નાળી વિ । જે નાળી તે નિયમા દુન્નાળી, તં જહા—આમિ-
નિબોદિયનાળી ય સુયનાળી ય । જે અન્નાળી તે નિયમા દુવન્નાળી, તં જહા—મદઅન્નાળી ય સુયવન્નાળી ય । एवं તેદંદ્રિય—ચંડ-
રિંદ્રિયા વિ ।

૨૯. [પ્ર૦] પંચિન્દ્રિયતિરિક્વજોણિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ અન્નાળી વિ । જે નાળી તે અન્થેગદ્યા
દુન્નાળી, અન્થેગતિયા તિન્નાળી । एवं તિણિ નાળાણિ તિન્નિ અન્નાળાણિ ય મયનાપ । મણુસ્સા જહા જીવા, તહેવ પંચ નાળાદં
તિન્નિ અન્નાળાણિ ય મયનાપ । વાળમંતરા જહા નેરદ્યા । જોદસિય-વેમાણિયાણં તિન્નિ નાળાણિ તિન્નિ અન્નાળાણિ નિયમા ।

૩૦. [પ્ર૦] સિદ્ધાણં મંતે ! પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી, નો અન્નાળી; નિયમા પગનાળી કેવલનાળી ।

૩૧. [પ્ર૦] નિરયગતિયાણં મંતે ! જીવા કિં નાળી, અન્નાળી ? [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ અન્નાળી વિ, તિન્નિ નાળાદં
નિયમા, તિન્નિ અન્નાળાદં મયનાપ ।

૩૨. [પ્ર૦] તિરિયગતિયાણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અન્નાળી ? [૩૦] ગોયમા ! દો નાળા, દો અન્નાળા નિયમા ।

૨૮. [પ્ર૦] *વેદંદ્રિય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ
જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય વે જ્ઞાનવાળા છે, તે આ પ્રમાણે—મતિજ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની. જેઓ અજ્ઞાની છે તે અવશ્ય વે અજ્ઞાનવાળા છે; તે આ
પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. એ પ્રમાણે ત્રીન્દ્રિય અને ચંડરિન્દ્રિય જીવો સંવન્થે પણ જાણું.

૨૯. [પ્ર૦] પંચેન્દ્રિયતિર્યંચયોનિકો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે અને અજ્ઞાની પણ છે, જેઓ
જ્ઞાની છે તેમા કેટલાક વે જ્ઞાનવાળા, અને કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે, એ પ્રમાણે ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ (વિકલ્પે) જાણવાં.
જીવોની પેટે મનુષ્યોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે. નૈરયિકોને કહું (સૂ. ૨૫.) તેમ વાનવ્યંતરોને જાણું. જ્યોતિષિકો
અને વૈમાનિકોને અવશ્ય ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સિદ્ધો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સિદ્ધો જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી, તેઓ
અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે.

૩૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નિરયગતિક—નરકગતિમાં જતા જીવો શું જ્ઞાની હોય છે કે અજ્ઞાની હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે જ્ઞાની
પણ હોય છે અને અજ્ઞાની પણ હોય છે, [જેઓ જ્ઞાની છે] તેઓને અવશ્ય ત્રણ જ્ઞાન હોય છે અને [જે અજ્ઞાની છે તેઓને] ત્રણ અજ્ઞાન
મજનાપ હોય છે.

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યંચગતિક—તિર્યંચગતિમાં જતા જીવો—શું જ્ઞાની હોય છે કે અજ્ઞાની હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ !
તેઓને અવશ્ય વે જ્ઞાન અને વે અજ્ઞાન હોય છે.

૧ નાળા ઘ । ૨ અન્નાળા ઘ ।

૨૮. * વેદંદ્રિયાદિ જીવોમા પૂર્વવદ્વાયુષ્ મનુષ્ય કે નિર્યંચ ઔપગમિકસમ્યગદિ ઉપસામ સમ્યક્ત્વ વનતો ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તેને અપર્યાપ્તાવસ્થાએ
સામ્યાદન સમ્યગ્દર્શન હોય છે તે જઘન્યથી એક સમય, અને ડરહટ ઇ આવલિકા સુધી રહે છે, ત્યા સુધી તે જ્ઞાની કહેવાય છે. ત્યાર પછી તે મિથ્યાત્વને
આસ પાય છે ત્યારે તે અજ્ઞાની કહેવાય છે.

૨૯. † ૧ ગતિ, ૨ ઇન્દ્રિય, ૩ કાચ, ૪ સૂક્ષ્મ, ૫ પર્યાપ્ત, ૬ ભવસ્થ, ૭ ભવગિદ્ધિક, ૮ સંક્ષી, ૯ લઘ્વિ, ૧૦ ઉપયોગ, ૧૧ હેત્વા, ૧૨ કપાય,
૧૩ વેદ, ૧૪ આહાર, ૧૫ જ્ઞાન, ૧૬ ગોચર (વિષય), ૧૭ વાલ, ૧૮ અતર, ૧૯ અત્યવત્ત્વ અને ૨૦ પર્યાય—એ વીંશ દ્વારો ધારી વિવક્ષિત છે. તેમા
પ્રથમ ગતિદ્વારને વિષે નિરયગતિ દ્વાર કહે છે. નિરય—નરકને વિષે ગતિ—ગમન જેઓનું છે તેઓ નિરયગતિક કહેવાય છે એટલે સમ્યગદિ કે મિથ્યાદિ,
જ્ઞાની કે અજ્ઞાની પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્ય નરકમા ઉત્પન્ન થયા વાળા અન્તર ગતિમા વર્તેતા હોય તે નિરયગતિક સમજવા, તે માટે ધારી નિરયગતિકની
સાથે ગતિપ્રદાન કરેલ છે નિરયગતિકને—જો તે જ્ઞાની હોય તો તેને—ત્રણ જ્ઞાન અવશ્ય હોય છે, કેમકે તેને અધધિજ્ઞાન ભવપ્રલય હોવાથી તે અન્તર ગતિમાં
પણ હોય છે, અને તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે, કેમકે અસંક્ષી પંચેન્દ્રિય નિર્યંચ નરકમાં જાય ત્યારે અપર્યાપ્તાવસ્થાએ વિમંગજ્ઞાન ન હોવાથી તેને વે
અજ્ઞાન હોય છે, અને મિથ્યાદિ સદીને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે, કારણકે તેને મયપ્રલય વિમંગજ્ઞાન હોય છે. —ટીકા.

૩૨ ‡ નિર્યંચગતિમાં જતા વચ્ચે અન્તરાલ ગતિમાં વર્તેતા હોય તે નિર્યંચગતિક જીવો જાણવા, તેને વે જ્ઞાન અને વે અજ્ઞાન હોય છે, કેમકે સમ્યગ્ગતિ ઝીલો
અધધિજ્ઞાનથી પટ્ટા પછી મતિપુનઃજ્ઞાનસહિત તિર્યંચગતિમાં જાય છે, તેથી તેને વે જ્ઞાન હોય છે, અને મિથ્યાદિ ઝીલો વિમંગજ્ઞાનથી પટ્ટા પછી નિર્યં-
ચગતિમાં પાય છે માટે તેને વે અજ્ઞાન હોય છે —ટીકા.

૩૩. [પ્ર૦] મણુસ્સગદ્ધયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી, અઘ્ઘાણી ? [૩૦] ગોયમા ! તિન્નિ નાણાં મયણાપ, દો અઘ્ઘાણાં નિયમા । દેવગતિયા જહા નિરયગતિયા ।

૩૪. [પ્ર૦] સિદ્ધગતિયા ણં મંતે ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।

૩૫. [પ્ર૦] સદ્દિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અઘ્ઘાણી ? [૩૦] ગોયમા ! ચત્તારિ નાણાં, તિન્નિ અઘ્ઘાણાં મયણાપ ।

૩૬. [પ્ર૦] ઇરિદિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી ? [૩૦] જહા પુઢવિકાદ્ધયા, વેદ્દિય-તેદ્દિય-ચરિદિયાણં દો નાણા, દો અઘ્ઘાણા નિયમા । પંચિદિયા જહા સદ્દિયા ।

૩૭. [પ્ર૦] અરિદિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।

૩૮. [પ્ર૦] સકાદ્ધયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અઘ્ઘાણી ? [૩૦] ગોયમા ! પંચ નાણાણિ તિન્નિ અઘ્ઘાણાં મયણાપ । પુઢવિકાદ્ધયા જાવ વણસ્સદ્ધકાદ્ધયા નો નાણી, અઘ્ઘાણી, નિયમા દુઅઘ્ઘાણી, તં જહા-મતિઅઘ્ઘાણી ય સુયઅઘ્ઘાણી ય । તસકાદ્ધયા જહા સકાદ્ધયા ।

મનુષ્યગતિક-

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! *મનુષ્યગતિક-મનુષ્યગતિમાં જતા જીવો-શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને મજનાવ (વિકલ્પે) ત્રણ જ્ઞાન હોય છે અને અવશ્ય વે અજ્ઞાન હોય છે. †દેવગતિક-દેવગતિમાં જતા જીવો-નિરયગતિકની પેઠે (સૂ. ૩૧.) જાણવા.

સિદ્ધિગતિક

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ‡સિદ્ધિગતિમાં જતા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] તેઓ સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

સેન્દ્રિય.

૩૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! §સેન્દ્રિય-ઇન્દ્રિયવાળા-જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને મજનાવ ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

એકેન્દ્રિયાદિ.

૩૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ¶એકેન્દ્રિય જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! §પૃથિવીકાયિકની પેઠે (સૂ. ૨૭.) [એકેન્દ્રિયજીવો] જાણવા. વેદિન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય અને ચરિન્દ્રિય જીવોને અવશ્ય વે જ્ઞાન અને વે અજ્ઞાન હોય છે. પંચેન્દ્રિય જીવો સેન્દ્રિયજીવોની પેઠે (સૂ. ૩૫.) જાણવા.

અનિન્દ્રિય

૩૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! §અનિન્દ્રિય-ઇન્દ્રિયરહિત-જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] તેઓ સિદ્ધની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

સકાયિક જીવો.

પૃથિવીકાયિકાદિ.

ત્રસકાયિક

૩૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સકાયિક જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાવ હોય છે. પૃથિવીકાયિક યાવત્ વનસ્પતિકાયિક ‡જીવો જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની હોય છે, અને તે અવશ્ય વે અજ્ઞાનવાળા હોય છે, તે આ પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાનવાળા અને શ્રુતઅજ્ઞાનવાળા. ત્રસકાયિક જીવો સકાયિક જીવોની પેઠે જાણવા.

૩૩. * મનુષ્યગતિમાં જતા અતરાલ ગતિવર્તતા હોય તે અહીં મનુષ્યગતિક જાણવા, તેમાના કેટલાક જીવો જે જ્ઞાની છે તે તીર્થકરની પેઠે અવધિજ્ઞાન સાથે જ મનુષ્યગતિમાં જાય છે, અને કેટલાક તેને છોડીને જાય છે, માટે તેઓને ત્રણ અથવા વે જ્ઞાન હોય છે. જે અજ્ઞાની છે તેઓ વિભંગજ્ઞાનથી પચ્ચા પછી મનુષ્યગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે, માટે અવશ્ય તેને વે અજ્ઞાન હોય છે. † દેવગતિમાં જતા અન્તરાલ ગતિવર્તતા જીવો નરકગતિકની પેઠે જાણવા. કેમકે જે જ્ઞાની દેવગતિમાં જાય છે, તેઓને ભવપ્રસય અવધિજ્ઞાન દેવાયુપ્પને પ્રથમ સમયેજ ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી નારકોની પેઠે તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અવશ્ય હોય છે. જેઓ અજ્ઞાની છે અને અસજ્ઞી યકી દેવગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે, તેઓને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં વિભંગજ્ઞાનનો અભાવ હોવાથી વે અજ્ઞાન હોય છે. જે અજ્ઞાની સજ્ઞી યકી આવી દેવગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે તેને ભવપ્રસય વિભંગજ્ઞાન હોવાથી ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૩૪. ‡ અહીં અન્તરગતિના અમાવશી સિદ્ધ અને સિદ્ધિગતિકનો મેદ નથી, પણ ગતિદ્વારના ક્રમને લીધે તેનો જૂદો નિર્દેશ કર્યો છે.—ટીકા.

૩૫. § ઇન્દ્રિયદ્વારને નિપે સેન્દ્રિય એટલે ઇન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા, તે જ્ઞાની અને અજ્ઞાની બંને પ્રકારના છે. તેમા જ્ઞાનીને ચાર જ્ઞાન મજનાવ હોય છે, એટલે વે, ત્રણ કે ચાર જ્ઞાન હોય છે, પણ તેઓને કેવલજ્ઞાન હોય નથી, કેમકે તે અતીન્દ્રિયજ્ઞાન છે. અહીં વે ઇત્યાદિ જ્ઞાનો કહેલા છે તે લલ્લિની અપેક્ષા જાણવા, ઉપયોગની અપેક્ષા સર્વને એક જ જ્ઞાન હોય છે અજ્ઞાનીને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાવ હોય છે—એટલે કવિત્ વે કે ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૩૬. § પૃથિવીકાયિકની પેઠે એકેન્દ્રિયજીવો સિધ્ધાદિ હોવાથી અજ્ઞાની છે અને તે વે અજ્ઞાનવાળા છે. વેદિન્દ્રિયાદિક જીવોને વે જ્ઞાન હોય છે, કેમકે તેમા સાસ્ત્રાદિન ગુણધ્યાનવનો સમવ છે. તે શિવાય મીજાને વે અજ્ઞાન હોય છે —ટીકા.

૩૭. § અનિન્દ્રિય એટલે ઇન્દ્રિયના ઉપયોગરહિત કેવલજ્ઞાની, તેઓને સિદ્ધની પેઠે એક કેવલ જ્ઞાન હોય છે —ટીકા.

૩૮. || કાય એટલે ઔદારિકાદિદ્વારિ અથવા પૃથિવ્યાદિ છ કાય, તે વડે સહિત તે સકાયિક, તેઓ કેવલ જાણ હોય, તેથી સકાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને પાંચ જ્ઞાન અને સિધ્ધાદિને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાવ હોય છે.—ટીકા.

३९. [प्र०] अकाइया णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा सिद्धा ।
 ४०. [प्र०] सुहुमा णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा पुढविकाइया ।
 ४१. [प्र०] वादरा णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा सकाइया ।
 ४२. [प्र०] नोसुहुमा नोवादरा णं भंते ! जीवा० ? [उ०] जहा सिद्धा ।
 ४३. [प्र०] पज्जत्ता णं भंते ! जीवा किं नाणी० ? [उ०] जहा सकाइया ।
 ४४. [प्र०] पज्जत्ता णं भंते ! नेरइया किं नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा नियमा, जहा नेरइया, एवं जाव थणियकुमारा । पुढविकाइया जहा एगिंदिया । एवं जाव चउरिंदिया ।
 ४५. [प्र०] पज्जत्ता णं भंते ! पंचिंदियतिरिक्खजोणिया किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा भयणाए । मणुस्सा जहा सकाइया । वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिया जहा नेरइया ।
 ४६. [प्र०] अपज्जत्ता णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा भयणाए ।
 ४७. [प्र०] अपज्जत्ता णं भंते ! नेरतिया किं नाणी अन्नाणी ? [उ०] तिन्नि नाणा नियमा, तिण्णि अन्नाणा भयणाए । एवं जाव थणियकुमारा । पुढविकाइया जाव वणस्सइकाइया जहा एगिंदिया ।

३९. [प्र०] हे भगवन् ! *कायरहित जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! सिद्धोनी पेठे (सू० ३०.) तेओ जाणवा.
 ४०. [प्र०] हे भगवन् ! †सूक्ष्म जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] पृथिवीकायिकोनी पेठे (सू० २७.) जाणवा.
 ४१. [प्र०] हे भगवन् ! वादरजीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] ‡सकायिक जीवोनी पेठे (सू० ३८.) जाणवा.
 ४२. [प्र०] हे भगवन् ! नोसूक्ष्म नोवादर जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] सिद्धोनी पेठे (सू० ३०.) जाणवा.
 ४३. [प्र०] हे भगवन् ! पर्याप्त जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] §सकायिक जीवोनी पेठे (सू० ३८.) जाणवा.
 ४४. [प्र०] हे भगवन् ! पर्याप्त §नैरयिको शुं ज्ञानी छे ? के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान अवश्य होय छे, जेम नैरयिको माटे कहुं तेम यावत् स्तनितकुमार देवो माटे जाणवुं. पृथिवीकायिको एकेन्द्रियनी पेठे (सू० ३६.) जाणवा. ए प्रमाणे यावत् चउरिंदियजीवो जाणवा.
 ४५. [प्र०] हे भगवन् ! पर्याप्त पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए होय छे, मनुष्यो सकायिकनी पेठे (सू० ३८.) जाणवा. वानव्यंतरो, ज्योतिषिको अने वैमानिको नैरयिकनी पेठे (सू० २५.) जाणवा.
 ४६. [प्र०] हे भगवन् ! अपर्याप्त जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए छे.
 ४७. [प्र०] हे भगवन् ! अपर्याप्त नैरयिको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने अवश्य त्रण ज्ञान छे अने भजनाए त्रण अज्ञान छे, ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमार देवो जाणवा. जेम एकेन्द्रियो संबन्धे (सू० ३६.) कहुं तेम अपर्याप्त पृथ्वीकायिकथी आरंभी वनस्पतिकायिक पर्यन्त कहेवुं.

३९. * जेओने पूर्वे कहेल काय एटले औदारिकादि शरीर अथवा पृथिव्यादिकाय नथी ते अकायिक एटले सिद्ध कहैयाय छे.—टीका.

४०. † सूक्ष्मद्वारने विषे सूक्ष्म जीवो पृथिवीकायिकनी पेठे मिथ्यादृष्टि होवाथी तेओने वे अज्ञान होय छे.

४१. ‡ सकायिक जीवोनी पेठे वादर जीवो केवलज्ञानी पण होय छे, माटे तेओने भजनाए पाच ज्ञान अने त्रण अज्ञान होय छे.

४३. § पर्याप्तद्वारने विषे पर्याप्त जीवो केवलज्ञानी पण होय छे, माटे ते सकायिकनी जेम पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवा.—टीका.

४४. § असंज्ञी थकी आवेला नारकोने अपर्याप्तावस्थामा विभंगनो अभाव होय छे अने पर्याप्त अवस्थामा तेओने त्रण अज्ञान अवश्य होय छे.—टीका.

४५. § पर्याप्त पंचेन्द्रिय तिर्यचमा अवधिज्ञान के विभंग ज्ञान केटलाकने होय अने केटलाकने न होय माटे त्रण ज्ञान के त्रण अज्ञान, अथवा वे ज्ञान के वे अज्ञान तेओने होय छे —टीका.

૪૮. [પ્ર૦] વેદંદિયાણં પુચ્છા । [૩૦] દો નાળા, દો અઘાળા નિયમા । एवं जाय पंचिन्द्रियतिरिस्त्रजोणियाणं ।

૪૯. [પ્ર૦] અપજ્ઞત્તગા ણં મંતે ! મણુસ્સા કિં નાળી અઘાળી ? [૩૦] તિન્નિ નાળાઈ મયણાણ, દો અઘાળાઈ નિયમા ।
વાળમંતર જહા નેરડયા । અપજ્ઞત્તગાળં જોડસિય-વેમાણિયાણં તિન્નિ નાળા, તિન્નિ અઘાળા નિયમા ।

૫૦. [પ્ર૦] નોપજ્ઞત્તગા નોઅપજ્ઞત્તગા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળીં ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।

૫૧. [પ્ર૦] નિરયમવત્થા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અઘાળી ? [૩૦] જહા નિરયગતિયા ।

૫૨. [પ્ર૦] તિરિયમવત્થા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અઘાળી ? [૩૦] તિન્નિ નાળા, તિન્નિ અઘાળા મયણાણ ।

૫૩. [પ્ર૦] મણુસ્સમવત્થા ણં ? [૩૦] જહા સકાડયા ।

૫૪. [પ્ર૦] દેવમવત્થા ણં મંતે ! ૦ ? [૩૦] જહા નિરયમવત્થા । અમવત્થા જહા સિદ્ધા ।

૫૫. [પ્ર૦] મ્હવસિદ્ધિયાણં મંતે ! જીવા કિં નાળીં ? [૩૦] જહા સકાડયા ।

ગદ્યો

અપર્યાપ્ત વેદન્દિયારિ.

૪૮. [પ્ર૦] અપર્યાપ્ત વેદન્દિય જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [૩૦] તેઓને 'વેજ્ઞાન અને વે અજ્ઞાન અવસ્થા હોય છે. ૧
યાવત્ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ્ચયોનિક સુધી જાણવું

અપર્યાપ્ત મનુષ્ય.
અપર્યાપ્ત વાનસ્પત્ય
જ્યોતિષિક અને
વૈમાનિક.

૪૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અપર્યાપ્ત મનુષ્ય શું જ્ઞાની હોય છે કે અજ્ઞાની હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન મજનાઈ
હોય છે અને અવસ્થા વે અજ્ઞાન હોય છે. નૈરયિકોની પેટે (સૂ. ૪૭.) જ્ઞાનચ્યંતરોને જાણવું. તથા 'અપર્યાપ્ત જ્યોતિષિકો અને
વૈમાનિકોને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન અવસ્થા હોય છે.

નોપર્યાપ્ત નોઽ-
પર્યાપ્ત જીવો.

૫૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નોપર્યાપ્ત અને નોઅપર્યાપ્ત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સિદ્ધની પેટે
(સૂ. ૩૦.) જાણવા.

નિરયમવસ્થા.

૫૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નિરયમવસ્થા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નિરયગતિકની પેટે
(સૂ. ૩૧.) જાણવા.

તિર્યગ્મવસ્થા.

૫૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યગ્મવસ્થા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન
મજનાઈ છે.

મનુષ્યમવસ્થા.

૫૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યમવસ્થા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સકાયિકની પેટે
(સૂ. ૩૮.) જાણવા.

દેવમવસ્થા.

૫૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવમવસ્થા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નિરયમવસ્થાની પેટે
(સૂ. ૫૧.) જાણવા. અમવસ્થા-મવમા નહિ રહેનારા [શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ] સિદ્ધોની પેટે
(સૂ. ૩૦.) જાણવા.

મ્હવસિદ્ધિ.

૫૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મ્હવસિદ્ધિ-મવ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સકાયિકની પેટે
(સૂ. ૩૮.) જાણવા.

૪૮. * અપર્યાપ્ત વેદન્દિયાદિજ્ઞાના કોઢકને સાક્ષાદ્ન સમ્યગ્દર્શનનો સમ્ભવ હોવાથી વે જ્ઞાન અને વાકીનાને વે અજ્ઞાન હોય છે.

૪૯. † સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્યને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં તિર્યચ્ચયોનિક પેટે અવધિજ્ઞાનનો સમ્ભવ છે તેથી ત્રણ જ્ઞાન મજનાઈ હોય છે, પણ મિથ્યાદૃષ્ટિને વિમગ્ન હોવું
નથી માટે અવસ્થા વે અજ્ઞાન હોય છે.

‡ અપર્યાપ્ત વ્યવતરો નારકોની પેટે અવસ્થા ત્રણ જ્ઞાનવાદ્ય, વે અજ્ઞાનવાદ્ય કે ત્રણ અજ્ઞાનવાદ્ય જાણવા, કેમકે અસરી થકી ઉત્પન્ન થયેલા તેને
વિષે અપર્યાપ્તાવસ્થાએ વિમગ્નજ્ઞાનનો અમાવ છે.

§ જ્યોતિષિક અને વૈમાનિકને વિષે સજીથી જ ધાર્વીને ઉત્પન્ન થાય છે, માટે તેઓને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં પણ મવગ્રસ્થ અવધિ કે વિમગ્નનો અવસ્થા
સદ્ભાવ હોવાથી ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૫૦. § નોપર્યાપ્ત અને નોઅપર્યાપ્ત એટલે પર્યાપ્તમાવ અને અપર્યાપ્તમાવના ભ્રમાવધી સિદ્ધ જીવો જાણવા, કેમકે તેઓ પર્યાપ્ત અને અપર્યાપ્તનામ વર્મથી
રહિત છે.—ટીકા

૫૧ § નિરયમવસ્થા એટલે નરકગતિને વિષે ઉત્પત્તિસ્થાનને પ્રાપ્ત થયેલા, અને નિરયગતિક એટલે નરકગતિમાં જતા અંતરાલગતિમાં વર્તતા, પર્ણ
ઉત્પત્તિસ્થાનને નહિ પ્રાપ્ત થયેલા—એટલો તફાવત છે તેઓ નિરયગતિકની પેટે ત્રણ જ્ઞાનવાદ્ય અને વે કે ત્રણ અજ્ઞાનવાદ્ય જાણવા.—ટીકા.

૫૫. || મવ્ય જીવો સકાયિકની પેટે પાંચ જ્ઞાનવાદ્ય કે ત્રણ અજ્ઞાનવાદ્ય મજનાઈ હોય છે

૫૬. [પ્ર૦] અમવસિદ્ધિયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નો નાળી, અન્નાળી; તિન્નિ અન્નાળાં મયનાપ ।

૫૭. [પ્ર૦] નોમવસિદ્ધિયા નોમવસિદ્ધિયા ણં મંતે ! જીવાં ? [૩૦] જહા સિદ્ધા ।

૫૮. [પ્ર૦] સન્નીણં પુચ્છા । [૩૦] જહા સદ્દિયા । અસન્ની જહા વેદિયા । નોસન્ની નોમસન્ની જહા સિદ્ધા ।

૫૯. [પ્ર૦] કતિવિહા ણં મંતે ! લઙ્કી પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! દસવિહા લઙ્કી પન્નત્તા, તં જહા— ૧ નાળલઙ્કી, ૨ દંસળલઙ્કી, ૩ ચરિત્તલઙ્કી, ૪ ચરિત્તાવરિત્તલઙ્કી, ૫ દાળલઙ્કી, ૬ લામલઙ્કી, ૭ મોગલઙ્કી, ૮ ઉવમોગલઙ્કી, ૯ વીરિ-યલઙ્કી, ૧૦ હંદિયલઙ્કી ।

૬૦. [પ્ર૦] ણાળલઙ્કી ણં મંતે ! કહિવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા, તં જહા— આભિણિવોહિયના-લઙ્કી, જાવ કેવલણાળલઙ્કી ।

૬૧. [પ્ર૦] અન્નાળલઙ્કી ણં મંતે ! કતિવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! તિવિહા પન્નત્તા, તં જહા—મદ્દઅન્નાળલઙ્કી, દુયઅન્નાળલઙ્કી, વિમ્બંગનાળલઙ્કી ।

૬૨. [પ્ર૦] દંસળલઙ્કી ણં મંતે ! કતિવિહા પન્નત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! તિવિહા પન્નત્તા, તં જહા—સમ્મદંસળલઙ્કી, મેચ્છાદંસળલઙ્કી, સમ્મામિચ્છાદંસળલઙ્કી ।

૫૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અમવસિદ્ધિક—અમવ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની છે, અને તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે.

૫૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નોમવસિદ્ધિક નોમવસિદ્ધિક જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાળવા.

૫૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંઙ્ગિજીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સેન્દ્રિયની પેઠે (સૂ. ૩૫.) જાળવા. અસંઙ્ગિજીવો વેદન્દ્રિયની પેઠે (સૂ. ૨૮.) જાળવા. નોસંઙ્ગિ—નોઅસંઙ્ગિજીવો સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાળવા.

૫૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લઙ્કિ કેટલા પ્રકારે કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! *લઙ્કિ દશ પ્રકારે કહી છે, તે આ પ્રમાણે— ૧ જ્ઞાન-લઙ્કિ, ૨ દર્શનલઙ્કિ, ૩ ચારિત્રલઙ્કિ, ૪ ચારિત્રાચારિત્રલઙ્કિ, ૫ દાનલઙ્કિ, ૬ લામલઙ્કિ, ૭ મોગલઙ્કિ, ૮ ઉપમોગલઙ્કિ, ૯ વીર્ય-લઙ્કિ અને ૧૦ હિન્દ્રિયલઙ્કિ.

૬૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનલઙ્કિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાનલઙ્કિ પાંચ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે— આભિણિવોધિકજ્ઞાનલઙ્કિ, યાવત્ કેવલજ્ઞાનલઙ્કિ.

૬૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અજ્ઞાનલઙ્કિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અજ્ઞાનલઙ્કિ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે— મતિઅજ્ઞાનલઙ્કિ, શ્રુતઅજ્ઞાનલઙ્કિ અને વિમ્બજ્ઞાનલઙ્કિ.

૬૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનલઙ્કિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દર્શનલઙ્કિ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે— સમ્યગ્દર્શનલઙ્કિ, મિથ્યાદર્શનલઙ્કિ અને સમ્યગ્મિથ્યાદર્શનલઙ્કિ.

૧ ણાણુ- ક ।

૫૯. * લઙ્કિ—તે તે પ્રતિવચ્ચક કર્મના ક્ષયાદિકથી આત્માને જ્ઞાનાદિયુગ્મનો લાભ થવો, તેના દશ પ્રકાર છે— ૧ તથાવિધ જ્ઞાનાવરણ કર્મના ક્ષય કે ક્ષયોપશમથી યથાસંભવ પાંચ પ્રકારના જ્ઞાનનો લાભ થવો તે જ્ઞાનલઙ્કિ. ૨ સમ્યક્, મિથ્ય કે મિથ્યાધ્વદાનરૂપ આત્માનો પરિણામ તે દર્શનલઙ્કિ. ૩ ચારિત્ર-મોહનીય કર્મના ક્ષય, ઉપશમ કે ક્ષયોપશમથી થયેલો આત્મપરિણામ તે ચારિત્રલઙ્કિ. ૪ અપ્રત્યાપ્ત્યાનાવરણ કરાવના ક્ષયોપશમથી થયેલો દેયનિરનિત્ય જ્ઞાન-પરિણામ તે ચારિત્રાચારિત્રલઙ્કિ. ૫ કન્તરાય કર્મના ક્ષય કે ક્ષયોપશમથી ઉત્પન્ન થયેલી દાનાદિ ૫ લઙ્કિઓ. અહીં મોગ અને ઉપમોગના દૃષ્ટો વિશેષ છે કે એકવાર માત્ર જેનો ઉપયોગ થઈ શકે એવા આહારાદિને મોગ કહેવાય છે અને વારંવાર જેનો ઉપયોગ થઈ શકે એવા વસ્ત્ર-મવનાદિ પદાર્થને ઉપમોગ કહેવાય છે. ૧૦ મતિજ્ઞાનાવરણકર્મના ક્ષયોપશમથી પ્રાપ્ત થયેલ માવેન્દ્રિયોનો તથા એકેન્દ્રિયારિ જાતિનામકર્મ અને પર્યાપ્તનામકર્મના ઉદયથી દ્રવ્યેન્દ્રિયોનો લાભ થવો તે હિન્દ્રિયલઙ્કિ.—ટીકા.

૬૨. † ૧ મિથ્યાત્વમોહનીયકર્મના ઉપશમ, ક્ષય કે ક્ષયોપશમથી થયેલ ધ્વદાનરૂપ આત્મપરિણામ તે સમ્યગ્દર્શનલઙ્કિ, ૨ ઘણું મિથ્યાત્વપુરુષના વેદનથી થયેલ વિપર્યાયરૂપ જીવપરિણામ તે મિથ્યાદર્શનલઙ્કિ, અને ૩ અર્ધ વિશુદ્ધ મિથ્યાત્વ પુરુષના વેદનથી ઉત્પન્ન થયેલ મિથ્યદર્શન જીવપરિણામ તે સમ્યગ્મિથ્યાદર્શનલઙ્કિ.

૬૩. [પ્ર૦] ચરિત્તલહ્વી ણં મંતે ! કતિવિહા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિહા પળ્ણત્તા, તં જહા— સામાયચરિ-
ત્તલહ્વી, હેદોવટ્ઠાવણિયલહ્વી, પરિહારવિશુદ્ધિલહ્વી, સુદુમસંપરાયલહ્વી, અહવ્વાયચરિત્તલહ્વી ।

૬૪. [પ્ર૦] ચરિત્તાચરિત્તલહ્વી ણં મંતે ! કતિવિહા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પગાગારા પળ્ણત્તા, एवं जाव उवभोग-
लह्वी पगागारा पल्लत्ता ।

૬૫. [પ્ર૦] વીરિયલહ્વી ણં મંતે ! કતિવિહા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિહા પળ્ણત્તા, તં જહા—વાલવીરિયલહ્વી,
પંડિયવીરિયલહ્વી, વાલપંડિયવીરિયલહ્વી ।

૬૬. [પ્ર૦] ઇંદિયલહ્વી ણં મંતે ! કતિવિહા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિહા પળ્ણત્તા, તં જહા—તોંદિયલહ્વી,
જાવ ફાસિંદિયલહ્વી ।

૬૭. [પ્ર૦] નાળલહ્વિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અન્નાળી ? [ઉ૦] ગોયમા ! નાળી, નો અન્નાળી । અત્યેગતિયા ડુન્નાળી
एवं पंच नाणाहं भयणाए ।

૬૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચારિત્રલલ્લિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચારિત્રલલ્લિ પાંચ પ્રકારની કહી છે, તે આ
પ્રમાણે—૧* સામાયિકચારિત્રલલ્લિ, ૨ હેદોપસ્થાપનીયચારિત્રલલ્લિ, ૩ પરિહારવિશુદ્ધિકચારિત્રલલ્લિ, ૪ સૂક્ષ્મસંપરાયચારિત્રલલ્લિ અને
૫ યથાલ્યાતચારિત્રલલ્લિ.

૬૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચારિત્રાચારિત્રલલ્લિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એક પ્રકારની કહી છે, ૧ પ્રમાણે
[દાન લલ્લિ], યાવત્ ઉપભોગલલ્લિ પળ એક પ્રકારની કહી છે.

૬૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વીર્યલલ્લિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વીર્યલલ્લિ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે—
વાલવીર્યલલ્લિ, પંડિતવીર્યલલ્લિ અને વાલપંડિતવીર્યલલ્લિ.

૬૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઇંદ્રિયલલ્લિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઇંદ્રિયલલ્લિ પાંચ પ્રકારની કહી છે, તે આ
પ્રમાણે— શ્રોત્રેન્દ્રિયલલ્લિ યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયલલ્લિ.

૬૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનલલ્લિવાલા જીવો શુ જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની
નથી. કેટલા એક વેજ્ઞાનવાલા છે, ૧ પ્રમાણે તેઓને પાંચ જ્ઞાન મળના હોય છે.

૧-વિશુદ્ધલ-ઘ । ૨-સપરાગલ-ક ।

૬૩* (૧) હિંસાદિ સાવધ યોગથી વિરતિ તે સામાયિકચારિત્ર, તેના બે પ્રકાર છે—ઇત્તર અને યાવત્કયિક. ઇત્તર એટલે અલ્પકાલિન, તે ઇત્તર સામા-
યિક પહેલા અને છેલ્લા તીર્થકરના તીર્થને વિષે પ્રથમ ધીક્ષા લેનારને હોય છે યાવત્કયિક એટલે યાવજીવ, તે ચારિત્ર મધ્યમ વાવીશ તીર્થકરના તીર્થને વિષે વર્ત-
માન સાધુઓને હોય છે, કેમકે તેઓ ઋતુ અને પ્રાત્ન હોવાથી તેઓને ચારિત્રમા દોષનો સંભવ નથી તેથી તેઓને પ્રથમથી જ યાવત્કયિક સામાયિકચારિત્ર હોય
છે. અહીં કોઈ શંકા કરે કે ઇત્તરસામાયિકવાલા સાધુએ યાવજીવ સાવધ યોગની પ્રતિજ્ઞા લીધેલી હોવાથી અને ફરીથી હેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર લેવામાં પૂર્વના ચા-
રિત્રનો ત્યાગ થતો હોવાથી પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ કેમ ન થાય ? તેનું ઉત્તર એ છે કે હેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રમા પણ સાવધયોગનો ત્યાગ હોવાથી પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ થતો નથી,
પણ તે ચારિત્રની વિશેષ શુદ્ધિ થવાથી નામમાત્રનો ભેદ થાય છે (૨) હેદોપસ્થાપનીય-પૂર્વના ચારિત્રપર્યાયનો છેદ કરીને પુનઃ મહાવ્રતોને અમીકાર કરવા તે,
તેના બે પ્રકાર છે—સાતિચાર અને નિરતિચાર ઇત્તરસામાયિકવાલા પ્રથમ ધીક્ષિતને પુનઃ મહાવ્રતોનું આરોપણ કરે, અથવા વીજા તીર્થકરના સાધુઓ વીજા તીર્થ-
કરના તીર્થમા પ્રવેશ કરે ત્યારે તેને નિરતિચાર ચારિત્ર હોય છે, જેમ શ્રીપાર્થનાથના સાધુઓ મહાવીર સ્વામીના તીર્થમા આવી પંચ મહાવ્રત ધર્મનો સ્વીકાર
કરે મહાવ્રતોને મૂલથી ભંગ કરનાર સાધુ પુનઃ મહાવ્રતનો સ્વીકાર કરે તે સાતિચાર (૩) પરિહારવિશુદ્ધિચારિત્ર—જેમા તપો વિશેષથી આત્માની વિશુદ્ધિ
થાય તે, તેના બે પ્રકાર છે—નિર્વિંશમાનક અને નિર્વિંટકાયિક. જેમ કે—નંધ સાધુનો એક ગચ્છ હોય છે, તેમાં ચાર તપ કરનારા, ચાર વૈયાટ્ય (સેવા)
કરનારા અને એક વાચનાચાર્ય (ગુરુ) હોય છે. ચાર તપ કરનારા સાધુઓ નિર્વિંશમાનક અને ચાર વૈયાટ્ય કરનારા અને વાચનાચાર્યને નિર્વિંટકાયિક કહેવાય
છે તેમા નિર્વિંશમાનકોનો જઘન્ય તપ આ પ્રમાણે છે—ગ્રીષ્મ ઋતુમા જઘન્ય એક ઉપવાસ, મધ્યમ બે ઉપવાસ, અને ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ ઉપવાસ, શિશિર ઋતુમાં
જઘન્ય બે ઉપવાસ, મધ્યમ ત્રણ ઉપવાસ અને ઉત્કૃષ્ટ ચાર ઉપવાસ, અને વર્ષાઋતુમા જઘન્ય ત્રણ ઉપવાસ, મધ્યમ ચાર ઉપવાસ અને ઉત્કૃષ્ટ પાંચ ઉપવાસ
અને પારણે આયવીલ કરવાનું હોય છે વલ્પસ્થિતો (ચાર વૈયાટ્ય કરનારા અને એક વાચનાચાર્ય) પ્રતિ દિવસ આયવીલ કરે છે આ પ્રમાણે છ માસ સુધી તપ
કર્યા પછી તપ કરનારા વૈયાટ્ય કરે છે અને વૈયાટ્ય કરનારા છ માસ પર્યન્ત તપ કરે છે ત્યારપછી વાચનાચાર્ય પણ એ પ્રમાણે છ માસ સુધી તપ કરે છે અને
તેમાથી એક ગુરુ થાય છે, વાકીના સર્વ સાધુઓ તેનું વૈયાટ્ય કરે છે એ પ્રમાણે અઢાર માસનો કલ્પ પૂરો થયા પછી તેઓ ગચ્છમા આવે છે કે જિન કલ્પનો
સ્વીકાર કરે છે પરિહારવિશુદ્ધિ ચારિત્રને પ્રહણ કરવાની ઇચ્છાવાળા તીર્થકર કે કેવલજ્ઞાની પાસે તે ચારિત્રને પ્રહણ કરી શકે છે, અથવા જેણે તીર્થકર કે કેવલ-
જ્ઞાનીની પાસે પૂર્વે ચારિત્ર પ્રહણ કર્યું હોય એવા સાધુની પાસે પણ પ્રહણ કરે છે. (૪) સૂક્ષ્મસપરાય—જ્યા માત્ર સૂક્ષ્મ-સ્વલ્પ, સપરાય-કપાય, લોભાશનો ઉદય
છે તે સૂક્ષ્મસપરાય. તેના બે પ્રકાર છે—વિશુદ્ધ્યમાનક અને સંક્લિષ્ટ્યમાનક તેમા વિશુદ્ધ્યમાનકચારિત્ર ક્ષપકથેણી અને ઉપશમથેણિ વચનારને હોય છે, અને
સંક્લિષ્ટ્યમાનક ઉપશમથેણીથી પઢનારને હોય છે. (૫) યથાલ્યાત-સર્વથા કપાયોદયનો અભાવ જે ચારિત્રને વિષે હોય તે યથાલ્યાત. તેના બે પ્રકાર છે-
ઉપશમક-વપાયોનો ઉપશમ કરનાર અને ક્ષપક-કપાયોનો ક્ષય કરનાર.—ટીકા.

૬૪. † ચારિત્રાચારિત્રલલ્લિ એટલે દેશવિરતિલલ્લિ, અહીં મૂલગુણ, ઉત્તરગુણ અને તેના ભેદોની વિવશ કર્યા શિવાય વીજા અપ્રત્યાલ્યાનાવરણકપાયન
ક્ષયોપગમજન્મ પરિણામમાત્રની વિવશા કરેલી હોવાથી આ લલ્લિ એક પ્રકારે કહી છે—ટીકા.

૬૫. ‡ ૧ જેથી ચાલ-સયમરહિત અજ્ઞાની—ની અસયમ-અજ્ઞાનપૂર્વક કથાનુગ્રાનમા પ્રવૃત્તિ થાય તે વાલવીર્યલલ્લિ, તે ચારિત્રમોહના ઉદયથી અને વીર્યાન્ત-
રાયના ક્ષયોપશમથી પ્રજ્ઞત થાય છે. ૨ જેમા સયમને વિષે પ્રવૃત્તિ થાય તે પંડિતવીર્યલલ્લિ, અને જેથી દેશવિરતિમા પ્રવૃત્તિ થાય તે વાલપંડિતવીર્યલલ્લિ.—ટીકા.

૬૮. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અન્નાળી ? [૩૦] ગોયમા ! નો નાળી, અન્નાળી । અત્યેગતિયા દુઅન્નાળી, તિન્નિ અન્નાળાઈં મયનાપ ।

૬૯. [પ્ર૦] આમિણિવોહિયનાળલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અન્નાળી ? [૩૦] ગોયમા ! નાળી, નો અન્નાળી । અત્યેગતિયા દુઅન્નાળી, ચત્તારિ નાળાઈં મયનાપ ।

૭૦. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી, અન્નાળી ? [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ અન્નાળી વિ । જે નાળી તે નિયમા યગનાળી—કેવલનાળી । જે અન્નાળી તે અત્યેગતિયા દુઅન્નાળી, તિન્નિ અન્નાળાઈં મયનાપ । एवं સુયનાળલક્ષીયા વિ । તસ્સ અલક્ષીયા વિ જહા આમિણિવોહિયનાળસ્સ અલક્ષીયા ।

૭૧. [પ્ર૦] ઓહિનાળલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી, નો અન્નાળી । અત્યેગતિયા તિન્નાળી, અત્યેગતિયા ચડનાળી । જે તિન્નાળી તે આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, ઓહિનાળી । જે ચડનાળી તે આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, ઓહિનાળી, મળપજ્જવનાળી ।

૭૨. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ અન્નાળી વિ । एवं ઓહિનાળવજ્જાઈં ચત્તારિ નાળાઈં, તિન્નિ અન્નાળાઈં મયનાપ ।

૭૩. [પ્ર૦] મળપજ્જવનાળલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી, નો અન્નાળી । અત્યેગતિયા તિન્નાળી, અત્યેગતિયા ચડનાળી । જે તિન્નાળી તે આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, મળપજ્જવનાળી । જે ચડનાળી તે આમિણિવોહિયનાળી, સુયનાળી, ઓહિનાળી, મળપજ્જવનાળી ।

૭૪. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ, અન્નાળી વિ; મળપજ્જવનાળવજ્જાઈં ચત્તારિ નાળાઈં, તિણિ અન્નાળાઈં મયનાપ ।

૭૫. [પ્ર૦] કેવલનાળલક્ષીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અન્નાળી ? [૩૦] ગોયમા ! નાળી, નો અન્નાળી । નિયમા યગનાળી—કેવલનાળી ।

૬૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જ્ઞાનલવ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની છે. કેટલા એક વેદજ્ઞાનવાળા છે, અને તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મળનાર હોય છે.

૬૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાનલવ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની હોય છે, પણ અજ્ઞાની નથી. કેટલાએક વેદજ્ઞાનવાળા છે, તેઓને ચાર જ્ઞાન મળનાર હોય છે. [એટલે કેટલાએક ત્રણજ્ઞાનવાળા અને કેટલાએક ચારજ્ઞાનવાળા હોય છે.]

૭૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાનલવ્ધિરહિત જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાની છે; જેઓ અજ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક વેદજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે; એટલે તેઓને મળનાર ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે *શ્રુતજ્ઞાનલવ્ધિવાળા પણ જાણવા. શ્રુતજ્ઞાનલવ્ધિરહિત જીવો આમિણિવોધિકલવ્ધિરહિત જીવોની પેઠે જાણવા.

૭૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અવધિજ્ઞાનલવ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી. તેઓમા કેટલાક ત્રણજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ચારજ્ઞાનવાળા છે, જેઓ ત્રણજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનવાળા છે. જેઓ ચારજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન અને મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા છે.

૭૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અવધિજ્ઞાનલવ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, એ પ્રમાણે તેઓને અવધિજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મળનાર હોય છે.

૭૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! મનઃપર્યવજ્ઞાનલવ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી, તેમા કેટલાક ત્રણજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ચારજ્ઞાનવાળા છે. જે ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની અને મનઃપર્યવજ્ઞાની છે, અને જેઓ ચાર જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની અને મનઃપર્યવજ્ઞાની છે.

૭૪. [પ્ર૦] મનઃપર્યવજ્ઞાનલવ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, તેઓને મનઃપર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મળનાર છે.

૭૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! કેવલજ્ઞાનલવ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી. તેઓ અવશ્ય એકકેવલજ્ઞાનવાળા છે.

૭૦. * આમિણિવોધિકલવ્ધિવાળાની પેઠે (સુ. ૬૯) શ્રુતજ્ઞાનલવ્ધિવાળા જાણવા, એટલે તેઓ જ્ઞાની જ હોય છે, અને તેઓને ચાર જ્ઞાન મળનાર હોય છે. શ્રુતજ્ઞાનલવ્ધિરહિત જીવો આમિણિવોધિકલવ્ધિરહિત જીવોની પેઠે (સુ. ૭૦) જાણવા, એટલે તેઓ જ્ઞાની અથવા અજ્ઞાની હોય છે, જો જ્ઞાની હોય તો તેને માત્ર એક કેવલજ્ઞાન હોય છે અને અજ્ઞાની હોય તો ત્રણ અજ્ઞાન મળનાર હોય છે. પરન્તુ મ-ચ-હ પ્રતિમા “તસ્સ અલક્ષીયા જહા આમિણિવોહિયનાળસ્સ લક્ષીયા” એવો પાઠ છે, (શ્રુતજ્ઞાનલવ્ધિરહિત જીવો આમિણિવોધિકલવ્ધિવાળાની પેઠે જાણવા) પણ એ પાઠ અર્થની દૃષ્ટિથી સંગત લાગતો નથી. ક પ્રતિમા આ પાઠ નથી, માત્ર સ્વ પ્રતિમા ‘અલક્ષીયા’ એ પાઠ છે, અને તે અર્થની સાથે સંગત લાગતો હોવાથી તે પાઠ કાયમ રાખી તેને અનુસારે અનુવાદ કરેલો છે—સંશોધક.

૭૬. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષ્યાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ, અગ્રાણી વિ । કેવલનાળવજ્ઞાઈં ચત્તારિ નાળાં તિત્તિ અગ્રાણાં મયણાપ ।

૭૭. [પ્ર૦] અગ્રાણલક્ષ્યાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નો નાળી, અગ્રાણી । તિત્તિ અગ્રાણાં મયણાપ ।

૭૮. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષ્યાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી, નો અગ્રાણી । પંચ નાળાં મયણાપ, જદા અગ્રાણસ્સ લક્ષ્યા અલક્ષ્યા ય મણિયા एवं મદ્દઅગ્રાણસ્સ મુયઅગ્રાણસ્સ ય લક્ષ્યા અલક્ષ્યા ય મણિયદ્ધા । વિમંગનાળલક્ષ્યાણં તિત્તિ અગ્રાણાં નિયમા । તસ્સ અલક્ષ્યાણં પંચ નાળાં મયણાપ, દો અગ્રાણાં નિયમા ।

૭૯. [પ્ર૦] દંસળલક્ષ્યા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી અગ્રાણી ? [૩૦] ગોયમા ! નાળી વિ, અગ્રાણી વિ; પંચ નાળાં તિત્તિ અગ્રાણાં મયણાપ ।

૮૦. [પ્ર૦] તસ્સ અલક્ષ્યા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી, અગ્રાણી ? [૩૦] ગોયમા ! તસ્સ અલક્ષ્યા નત્થિ । સમ્મા-દંસળલક્ષ્યાણં પંચ નાળાં મયણાપ । તસ્સ અલક્ષ્યાણં તિત્તિ અગ્રાણાં મયણાપ ।

૮૧. [પ્ર૦] મિચ્છાદંસળલક્ષ્યા ણં મંતે ! પુચ્છા । [૩૦] તિત્તિ અગ્રાણાં મયણાપ । તસ્સ અલક્ષ્યાણં પંચ નાળાં; તિત્તિ ય અગ્રાણાં મયણાપ । સમ્મામિચ્છાદંસળલક્ષ્યા, અલક્ષ્યા ય જદા મિચ્છાદંસળલક્ષ્યા અલક્ષ્યા તદેવ મણિયદ્ધા ।

૮૨. [પ્ર૦] ચરિત્તલક્ષ્યા ણં મંતે ! જીવા કિં નાળી, અગ્રાણી ? [૩૦] ગોયમા ! પંચ નાળાં મયણાપ । તસ્સ અલક્ષ્યાણં મળપજ્જવનાળવજ્ઞાઈં ચત્તારિ નાળાં, તિત્તિ ય અગ્રાણાં મયણાપ ।

૭૬. [પ્ર૦] કેવલજ્ઞાનલવિરહિત જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. તેઓને કેવલજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે.

૭૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અજ્ઞાનલવિવાલ્લ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી, પણ અજ્ઞાની છે. તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે.

૭૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અજ્ઞાનલવિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી; તેઓને પાંચ જ્ઞાન ભજનાવ હોય છે. જેમ અજ્ઞાનલવિવાલ્લ અને અજ્ઞાનલવિરહિત જીવો કહ્યા તેમ મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનલવિવાલ્લ અને તે લવિવથી રહિત જીવો કહેવા. [૬૮૯ અજ્ઞાનલવિવાલ્લાની પેઠે (સૂ. ૭૭) મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનલવિવાલ્લ જીવો જાણવા, અને અજ્ઞાનલવિરહિત જીવોની પેઠે (સૂ. ૭૮) મલ્લજ્ઞાન અને શ્રુતાજ્ઞાનલવિરહિત જીવો જાણવા.] વિમંગજ્ઞાનલવિવાલ્લ જીવોને અવશ્ય ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે, અને વિમંગજ્ઞાનલવિરહિત જીવોને ભજનાવ પાંચ જ્ઞાન કે અવશ્ય વે અજ્ઞાન હોય છે.

૭૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! *દર્શનલવિવાલ્લ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. [જેઓ જ્ઞાની છે] તેઓને પાંચ જ્ઞાન, અને [જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓને] ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે.

૮૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનલવિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દર્શનલવિરહિત જીવો હોતા નથી સમ્યદર્શનલવિવાલ્લ જીવોને ભજનાવ પાંચ જ્ઞાન હોય છે, અને સમ્યદર્શનલવિરહિત જીવોને ભજનાવ ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

૮૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મિધ્યાદર્શનલવિવાલ્લ જીવો જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની ? [૩૦] તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે. મિધ્યાદર્શનલવિરહિત (સમ્યદ્દષ્ટિ અને મિશ્રદષ્ટિ) જીવોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે. સમ્યગ્મિધ્યાદર્શનલવિવાલ્લ (મિશ્રદષ્ટિ) જીવો મિધ્યાદર્શનલવિવાલ્લાની પેઠે જાણવા. સમ્યગ્મિધ્યાદર્શનલવિરહિત જીવો જેમ મિધ્યાદર્શનલવિરહિત જીવો કહ્યા તે પ્રમાણે જાણવા.

૮૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! †ચારિત્રલવિવાલ્લ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન ભજનાવ હોય છે. ચારિત્રલવિરહિત જીવોને મન પર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે.

૧ સમ્મદં- ઘ । ૨ -લક્ષ્મી અલક્ષ્મી ત-ઘ ।

૭૯. * દર્શન-શ્રદ્ધાન, તેમા જે જ્ઞાનપૂર્વક હોય તે સમ્યક્શ્રદ્ધાન અને અજ્ઞાનપૂર્વક હોય તે મિધ્યાશ્રદ્ધાન. સમ્યક્શ્રદ્ધાવાલ્લ તે જ્ઞાની અને મિધ્યાશ્રદ્ધાવાલ્લ તે અજ્ઞાની કહેવાય છે.

૮૦. † દર્શનલવિરહિત જીવો નથી, કેમકે સર્વ જીવને સમ્યક્ મિધ્યાકે મિશ્ર શ્રદ્ધાનમાથી એક શ્રદ્ધાન અવશ્ય હોય છે.

૮૨. † ચારિત્રલવિરહિત જે જ્ઞાની છે, તેઓને મન પર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન ભજનાવ હોય છે, કેમકે અવિરતિપણમા આદિના વે કે ત્રણ જ્ઞાન હોય છે, અને સિદ્ધપણમા એક કેવલજ્ઞાન હોય છે. સિદ્ધ નોચારિત્રી નોઅચારિત્રી હોવાથી ચારિત્રલવિરહિત છે. જે અજ્ઞાની છે તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાવ હોય છે.

૮૩. [પ્ર૦] સામાયચરિત્તલદ્વિયા ણં મંતે ! જીવાં કિં નાણી, અન્નાણી ? [ઉ૦] ગોયમા ! નાણી, કેવલવજ્ઞાઈં ચત્તારિ નાણાઈં મયણાપ । તસ્સ અલદ્વિયાણં પંચ નાણાઈં, તિન્નિ ય અન્નાણાઈં મયણાપ । एवं जहा सामाद्यचरित्तलद्वीया अलद्वीया य भाणिया, एवं जाव अहक्खायचरित्तलद्वीया अलद्वीया य भाणियद्वा, नवरं अहक्खायचरित्तलद्वीयाणं पंच नाणाईं मयणाप ।

૮૪. [પ્ર૦] ચરિત્તાચરિત્તલદ્વિયા ણં મંતે ! જીવાં કિં નાણી, અન્નાણી ? [ઉ૦] ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી । અત્યે-ગતિયા દુન્નાણી, અત્યેગતિયા તિન્નાણી । જે દુન્નાણી તે આમિણિવોહિયનાણી ય સુયનાણી ય । જે તિન્નાણી તે આમિણિવોહિય-નાણી, સુયનાણી, ઓહિનાણી । દાણલદ્વિયાણં પંચ નાણાઈં, તિન્નિ અન્નાણાઈં મયણાપ ।

૮૫. [પ્ર૦] તસ્સ અલદ્વિયાણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી । નિયમા ઇગનાણી કેવલનાણી । एवं जाव वीरियस्स लद्वी अलद्वी य भाणियद्वा । बालवीरियलद्वियाणं तिन्नि नाणाईं, तिन्नि अन्नाणाईं मयणाप । तस्स अलद्वियाणं पंच नाणाईं मयणाप । पंडियवीरियलद्वीयाणं पंच नाणाईं मयणाप । तस्स अलद्वीयाणं मणपज्जवनाणवज्जाईं णाणाईं, अन्ना-णाणि तिन्नि य मयणाप । बालपंडियवीरियलद्वियाणं तिन्नि नाणाईं मयणाप । तस्स अलद्वीयाणं पंच नाणाईं तिन्नि अन्नाणाईं मयणाप ।

૮૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! *સામાયિકચારિત્રલલ્લિધવાલ્લ જીવો શું જ્ઞાની હોય છે કે અજ્ઞાની હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની હોય છે, તેઓને કેવલજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન મજનાપ હોય છે. સામાયિકચારિત્રલલ્લિધરહિત જીવોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે. એ પ્રમાણે જેવી રીતે સામાયિકચારિત્રલલ્લિધવાલ્લ અને સામાયિકચારિત્રલલ્લિધરહિત જીવો કહ્યા તેમ યાવત્ યથાલ્પના-ચારિત્રલલ્લિધવાલ્લ અને યથાલ્પનાચારિત્રલલ્લિધરહિત જીવો કહેવા. પરંતુ યથાલ્પનાચારિત્રલલ્લિધવાલ્લને પાંચ જ્ઞાન મજનાપ જાણવા.

૮૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ચારિત્રાચારિત્ર (દેશચારિત્ર) લલ્લિધવાલ્લ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી; તેમા કેટલાક વેજ્ઞાનવાલ્લ અને કેટલાક ત્રણજ્ઞાનવાલ્લ છે. જેઓ વેજ્ઞાનવાલ્લ છે તેઓ આમિનિ-વોધિક જ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનવાલ્લ છે, જેઓ ત્રણજ્ઞાનવાલ્લ છે તેઓ આમિનિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની અને અવધિજ્ઞાની છે. †ચારિત્રાચારિત્ર (દેશચારિત્ર) લલ્લિધરહિત જીવોને મજનાપ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. †દાનલલ્લિધવાલ્લને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

૮૮. [પ્ર૦] †દાનલલ્લિધરહિત જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, અને તેઓ અવશ્ય એકકેવલ-જ્ઞાનવાલ્લ છે. એ પ્રમાણે યાવત્ વીર્યલલ્લિધવાલ્લ અને વીર્યલલ્લિધરહિત જીવો કહેવા. †વાલવીર્યલલ્લિધવાલ્લ જીવોને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે. વાલવીર્યલલ્લિધરહિત જીવોને મજનાપ પાંચ જ્ઞાન હોય છે. પંડિતવીર્યલલ્લિધવાલ્લ જીવોને પણ મજનાપ પાંચ જ્ઞાન હોય છે. પંડિતવીર્યલલ્લિધરહિતને મનઃપર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે. વાલપંડિતવીર્યલલ્લિધવાલ્લને મજનાપ ત્રણ જ્ઞાન હોય છે, અને વાલપંડિતવીર્યલલ્લિધરહિત જીવોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

૧ एवं जहा जाव घ ।

૮૩. * સામાયિકચારિત્રલલ્લિધવાલ્લ જીવો જ્ઞાની જ હોય છે, તેથી તેઓને કેવલજ્ઞાન શિવાય ઘાકીના ચાર જ્ઞાન મજનાપ હોય છે, કેમકે યથાલ્પના-ચારિત્રોને જ કેવલજ્ઞાન હોય છે. સામાયિકચારિત્રની લલ્લિધરહિત જે જ્ઞાની છે તેઓને છેલ્લોપસ્થાપનીયભાવે અને સિદ્ધભાવે પાંચ જ્ઞાન મજનાપ છે, જે અજ્ઞાની છે તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ છે પરંતુ યથાલ્પનાચારિત્રવાલ્લને છત્રસ્થપણે અને કેવલીપણે પાંચ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

૮૪. † ચારિત્રાચારિત્રલલ્લિધરહિત જીવો દેશવિરતિ શ્રાવકથી અન્ય જાણવા, તેમા જે જ્ઞાની છે તેને પાંચ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે, અને જે અજ્ઞાની છે તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ છે.

† દાનાન્તરાયના ક્ષય કે ક્ષયોપશયથી પ્રકટ થયેલ દાનલલ્લિધવાલ્લ જ્ઞાની અને અજ્ઞાની હોય છે. તેમા જેઓ જ્ઞાની છે તેઓને પાંચ જ્ઞાન મજનાપ છે, કેમકે કેવલજ્ઞાની પણ દાનલલ્લિધયુક્ત છે જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ છે.

૮૫. † † દાનલલ્લિધરહિત સિદ્ધો છે, તેઓને દાનાન્તરાયના ક્ષય થવા છતાં દેવા લાયક વસ્તુના અભાવથી, પાત્રના અભાવથી અને દાનના પ્રયોજનના અભાવથી દાનલલ્લિધરહિત કહ્યા છે, તેઓ અવશ્ય એકકેવલજ્ઞાનસહિત છે. એ પ્રમાણે લાભ, મોગ, અપમોગ અને વીર્યલલ્લિધવાલ્લ અને તેથી દુતર જીવો જાણવા. ઘડી પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે લલ્લિધરહિત સિદ્ધો જાણવા. યથાપિ દાનાન્તરાયનો ક્ષય હોવાથી કેવલજ્ઞાનીને દાનાદિ લલ્લિધો પ્રવટ્ થાય છે અને તેથી તેમની પણ દાનાદિકમા પ્રવૃત્તિ એવી જોડે, તો પણ તેઓ કુતકુલ્ય થયેલા હોવાથી અને પ્રયોજનના અભાવથી તેઓની દાનાદિમાં પ્રવૃત્તિ થતી નથી.—ટીકા.

‡ વાલવીર્યલલ્લિધવાલ્લ અસંયત (અવિરતિ) કહેવાય છે, તેમા જ્ઞાનીને ત્રણ જ્ઞાન અને અજ્ઞાનીને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે. વાલવીર્યલલ્લિધરહિત જીવો સર્વવિરતિ, દેશવિરતિ અને સિદ્ધો જાણવા, તેઓને પાંચ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે. પંડિતવીર્યલલ્લિધરહિત અસંયત, દેશસંયત અને સિદ્ધો છે. તેમાં અસંયતને આદિના ત્રણ જ્ઞાન કે ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે, દેશસંયતને ત્રણ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે, અને સિદ્ધને એક કેવલજ્ઞાન હોય છે. મન પર્યવજ્ઞાન માત્ર પંડિતવીર્યલલ્લિધવાલ્લને જ હોય છે. સિદ્ધો પંડિતવીર્યલલ્લિધરહિત છે, કેમકે અર્હિસાદિ ધર્મવ્યાપારમાં સર્વથા પ્રવૃત્તિ કરવી તે પંડિતવીર્ય છે અને તે તેઓને નથી.—ટીકા.

૮૬. [પ્ર૦] ઇન્દ્રિયલક્ષ્યા પં મંતે ! જીવા કિં નાળી, અગ્નાળી ? [૩૦] ગોયમા ! ચત્તારિ જાણાઈં, તિત્તિ ય અગ્નાળાઈં મયણાપ ।

૮૭. [પ્ર૦] તસ્ત અલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી, નો અગ્નાળી । નિયમા ઇગનાળી-કેવલજાળી । સોઈં-દિયલક્ષ્યા પં જહા ઇન્દ્રિયલક્ષ્યા ।

૮૮. [પ્ર૦] તસ્ત અલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાળી ચિ અગ્નાળી ચિ । જે નાળી તે અત્યેગતિયા દુગ્ધાળી, અત્યેગતિયા ઇગનાળી । જે દુગ્ધાળી તે આમિણિયોહિયનાળી, સુયનાળી । જે ઇગનાળી તે કેવલજાળી । જે અગ્નાળી તે નિયમા દુગ્ધાળી, તં જહા-મદઅગ્નાળી ય સુયઅગ્નાળી ય । ચન્નિયંદિય-ધાર્ણિયદિયાણં લક્ષી અલક્ષી ય જહેવ સોઈંદિયસ્ત । જિર્મિન્દિયલક્ષ્યાણં ચત્તારિ જાણાઈં, તિત્તિ ય અગ્નાળાણિ મયણાપ ।

૮૯. [પ્ર૦] તસ્ત અલક્ષીયાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા નાળી ચિ, અગ્નાળી ચિ । જે નાળી તે નિયમા ઇગનાળી-કેવલજાળી । જે અગ્નાળી તે નિયમા દુગ્ધાળી, તં જહા-મદઅગ્નાળી ય સુયઅગ્નાળી ય । ફાર્સિદિયલક્ષીયા પં અલક્ષીયા પં જહા ઇન્દ્રિયલક્ષ્યા ય અલક્ષીયા ય ।

૯૦. [પ્ર૦] સાગારોવડ્ઠા પં મંતે ! જીવા કિં નાળી અગ્નાળી ? [૩૦] પંચ નાળાઈં તિત્તિ અગ્નાળાઈં મયણાપ ।

૯૧. [પ્ર૦] આમિણિયોહિયનાણસાગારોવડ્ઠા પં મંતે ! [૩૦] ચત્તારિ જાણાઈં મયણાપ । ઇવં સુયનાણસાગારોવડ્ઠા ચિ । ઓહિનાણસાગારોવડ્ઠા જહા ઓહિનાણલક્ષીયા । મળપજ્ઞવનાણસાગારોવડ્ઠા જહા મળપજ્ઞવનાણલક્ષીયા । કેવલજા-

શ્ચિન્દ્રિયલક્ષિક.

૮૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઇન્દ્રિયલક્ષિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને મજનાપ ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

શ્ચિન્દ્રિયલક્ષિક.

૮૭. [પ્ર૦] ઇન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી. તે અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે. શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિવાળા ઇન્દ્રિયલક્ષિવાળાની પેટે (સૂ. ૮૬.) જાણવા.

શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિ-રહિત.

૮૮. [પ્ર૦] શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે, અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓમાં કેટલાક વેજ્ઞાનવાળા અને કેટલાક એકજ્ઞાનવાળા છે. જેઓ વેજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આમિણિયોહિયજ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની છે, અને જેઓ એકજ્ઞાની છે તેઓ એક-કેવલજ્ઞાની છે, જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય વેઅજ્ઞાનવાળા છે. જેમ કે મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. નેત્રેન્દ્રિય અને પ્રાણેન્દ્રિયલક્ષિવાળાને શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિવાળાની પેટે (સૂ. ૮૭.) ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન જાણવા; નેત્રેન્દ્રિય અને પ્રાણેન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવોને શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવોની પેટે વે જ્ઞાન, વે અજ્ઞાન અને એક કેવલજ્ઞાન હોય છે. જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષિવાળાને ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

ચક્ષુરિન્દ્રિયને
શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિવાળા
અને લક્ષિરહિત.
જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષિક.

૮૯. [પ્ર૦] જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે, અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાની છે, જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય વેઅજ્ઞાનવાળા છે; તે આ પ્રમાણે- મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. સ્પર્શેન્દ્રિયલક્ષિવાળાને ઇન્દ્રિયલક્ષિવાળાની પેટે (સૂ. ૮૬.) મજનાપ ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન જાણવા. સ્પર્શેન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવોને ઇન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવોની પેટે (સૂ. ૮૭.) એક કેવલજ્ઞાન હોય છે.

સ્પર્શેન્દ્રિયલક્ષિક.

૯૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાકારઉપયોગવાળા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ (વિકલ્પે) હોય છે.

સાકાર ઉપયોગવાળા.

૯૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આમિણિયોહિકસાકારોપયોગવાળા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને મજનાપ ચાર જ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે શ્રુતજ્ઞાનસાકારોપયોગવાળા જીવો પણ જાણવા. અવધિજ્ઞાનસાકારોપયોગવાળા જીવોને અવધિજ્ઞાન-

આમિણિયોહિક અને
શ્રુતજ્ઞાનોપયોગ

૧ -ઈન્દ્રિયલક્ષીયા પં અલક્ષીયા પા ય-ઘ । ૨ -ઈન્દ્રિયલક્ષ્યા અલક્ષ્યા ટ ।

૮૬. * ઇન્દ્રિયલક્ષિવાળા જીવો જેઓ જ્ઞાની છે, તેઓને ચાર જ્ઞાન હોય છે, પણ કેવલજ્ઞાન હોતું નથી, કેમકે કેવલજ્ઞાનીને ઇન્દ્રિયનો ઉપયોગ નથી. જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ છે.—ટીકા.

૮૮. † શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિરહિત જીવોમાં જેઓ જ્ઞાની છે તે આદિના વેજ્ઞાનવાળા છે, અને તે અપર્યાપ્તવસ્થાના સાત્તાદનતત્ત્વગૃહિત વિકલ્પેન્દ્રિય જીવો છે, એકજ્ઞાની તે કેવલજ્ઞાનવાળા છે, તેઓ ઇન્દ્રિયોપયોગરહિત હોવાથી શ્રોત્રેન્દ્રિયલક્ષિરહિત છે જે અજ્ઞાની છે તે આદિના વેઅજ્ઞાનવાળા છે.

૮૯. ‡ જિહ્વેન્દ્રિયલક્ષિરહિત કેવલજ્ઞાની અને એકેન્દ્રિય જીવો છે, તેથી જેઓ જ્ઞાની છે તે એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે, અને જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય વેઅજ્ઞાનવાળા છે, કેમકે એકેન્દ્રિય જીવોમાં સાત્તાદન નહિ હોવાથી જ્ઞાનનો અભાવ છે, તેમ વિમગ્નો પણ અભાવ છે.

૯૦. § આત્મ-મિત્રેય, તે ગૃહિત જે વોષ તે સાક્ષર વોષ ઇટલે મિત્રેયગ્રાહક વોષ, તેના ઉપયોગરહિત તે સાકારોપયુક્ત કહેવાય છે તે જ્ઞાની અને અજ્ઞાની વચ્ચે હોય છે તેમાં જ્ઞાનીને પાંચ જ્ઞાન મજનાપ હોય છે, ઇટલે કદાચિત્ત વે, ત્રણ, ચાર અને એક પણ જ્ઞાન હોય છે. આ વધા જ્ઞાન લક્ષિને આશ્રયી જાણવા. ઉપયોગની અપેક્ષા તો એક કાલે એક જ્ઞાન કે એક અજ્ઞાન હોય છે. અજ્ઞાનીને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે —ટીકા.

જ્ઞાસાગારોવડત્તા જહા કેવલનાણલક્ષીયા । મહઅન્નાણસાગારોવડત્તાણં તિન્નિ અન્નાણાહં મયણાપ । एवं सुयअन्नाणसागारोवउत्ता वि । विभंगणाणसागारोवउत्ताणं तिन्नि अन्नाणाहं नियमा ।

૧૨. [પ્ર૦] અણાગારોવડત્તા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણી ? [૩૦] પંચે નાણાં તિન્નિ આન્નાણાં મયણાપ । एवं चक्षुदंसण-अचक्षुदंसणअणागारोवउत्ता वि; नवरं चत्तारि णाणाहं तिन्नि अन्नाणाहं मयणाप ।

૧૩. [પ્ર૦] ઓહિદંસણઅણાગારોવડત્તાણં પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! નાણી વિ અન્નાણી વિ । જે નાણી તે અત્યેગતિયા તિન્નાણી અત્યેગતિયા ચડનાણી । જે તિન્નાણી તે આમિણિવોહિયનાણી, સુયનાણી, ઓહીનાણી । જે ચડનાણી તે આમિણિવોહિયનાણી, જાવ મળપજ્જવનાણી । જે અન્નાણી તે નિયમા તિઅન્નાણી, તં જહા—મહઅન્નાણી, સુયઅન્નાણી, વિમંગનાણી । કેવલ-દંસણઅણાગારોવડત્તા જહા કેવલનાણલક્ષીયા ।

૧૪. [પ્ર૦] સજોગી ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી ? [૩૦] જહા સકાહયા । एवं मणजोगी, वहजोगी, कायजोगी वि । अजोगी जहा सिद्धा ।

૧૫. [પ્ર૦] સલેસ્સા ણં મંતે ! ? [૩૦] જહા સકાહયા ।

૧૬. [પ્ર૦] કળહલેસ્સા ણં મંતે ! ? [૩૦] જહા સદંદિયા । एवं जाव पम्हलेस्सा, सुकलेस्सा जहा सलेस्सा । अलेस्सा जहा सिद्धा ।

લઘ્વિવાલ્લાની પેઠે (સૂ. ૭૧.) [ત્રણ કે ચાર જ્ઞાન] જાણવા. મન:પર્યવજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવોને મન:પર્યવજ્ઞાનલઘ્વિવાલ્લાની પેઠે (સૂ. ૭૩.) મતિ, શ્રુત અને મન:પર્યવે એ ત્રણ જ્ઞાન, કે અવધિસહિત ચાર જ્ઞાન જાણવા. કેવલજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવો કેવલજ્ઞાનલઘ્વિવાલ્લાની પેઠે (સૂ. ૭૫.) એક કેવલજ્ઞાન સહિત જાણવા. મતિઅજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવોને મજનાએ ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે શ્રુતઅજ્ઞાનસાકારોપયોગવાલ્લા જીવો પણ જાણવા. વિમંગજ્ઞાનસાકારોપયુક્ત જીવોને અવશ્ય ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! *અનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાએ હોય છે. એ પ્રમાણે ચક્ષુદર્શન અને અચક્ષુદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો પણ જાણવા. પરન્તુ તેઓને ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાએ હોય છે.

૧૩. [પ્ર૦] †અવધિદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, જેઓ જ્ઞાની છે તેઓમાં કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાલ્લા અને કેટલાક ચાર જ્ઞાનવાલ્લા છે. જેઓ ત્રણ જ્ઞાનવાલ્લા છે તેઓ આમિ-નિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની અને અવધિજ્ઞાની છે, જેઓ ચાર જ્ઞાનવાલ્લા છે તેઓ આમિનિવોધિકજ્ઞાની, યાવત્ મન:પર્યાયજ્ઞાની છે. જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય ત્રણઅજ્ઞાનવાલ્લા છે. તે આ પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાની, શ્રુતઅજ્ઞાની, અને વિમંગજ્ઞાની. કેવલદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જીવો કેવલજ્ઞાનલઘ્વિવાલ્લા પેઠે (સૂ. ૭૫.) એક કેવલજ્ઞાનયુક્ત જાણવા.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ‡સયોગી જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] તેઓ સકાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા. એ પ્રમાણે મનયોગી, વચનયોગી અને કાયયોગી પણ જાણવા. અયોગી—યોગરહિત જીવો સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! §લેહ્યાવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સકાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા.

૧૬. [પ્ર૦] §કૃણ્ણલેહ્યાવાલ્લા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] તેઓ સેન્દ્રિય જીવોની પેઠે (સૂ. ૩૫.) જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્ પદ્મલેહ્યાવાલ્લા જીવો પણ જાણવા. શુદ્ધલેહ્યાવાલ્લા સલેહ્યની પેઠે (સૂ. ૧૫.) જાણવા અને અલેહ્ય—લેહ્યાવિનાના—જીવો સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા.

૧૨. * જે જ્ઞાનને વિષે આકાર—જાતિ, શુણ, ક્રિયાદિ સ્વરૂપ વિશેષ—પ્રતિભાસિત ન થાય તે અનાકારોપયોગ એટલે દર્શન, અનાકારોપયોગવાલ્લા જ્ઞાની અને અજ્ઞાની વે પ્રકારના છે. જ્ઞાનીને લઘ્વિની અપેક્ષાએ પાંચ જ્ઞાન મજનાએ હોય છે અને અજ્ઞાનીને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાએ હોય છે.

૧૩. † અવધિદર્શનઅનાકારોપયોગવાલ્લા જ્ઞાની અને અજ્ઞાની વચ્ચે છે, કારણ કે દર્શનનો વિષય સામાન્ય હોવાથી અને સામાન્ય અભિજ્ઞરૂપ હોવાથી જ્ઞાની અને અજ્ઞાનીના દર્શનમા મેદ હોતો નથી.

૧૪. ‡ યોગદ્વારમા સયોગીને સકાયિકની પેઠે મજનાએ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન જાણવા. એ પ્રમાણે મનયોગસહિત, વચનયોગસહિત અને કાયયોગ-સહિત જીવો પણ જાણવા, કેમકે કેવલીને પણ મનોયોગાદિ હોય છે. સયોગી મિથ્યાદૃષ્ટિને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે અને અયોગીને એક કેવલજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૧૫. § લેહ્યાદ્વારમા જેમ સકાયિકને મજનાએ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન કહ્યા તેમ લેહ્યાવાલ્લાને પણ જાણવા, કેમકે કેવલીને પણ શુદ્ધલેહ્યા હોવાથી તે લેહ્યાસહિત છે. યોગાન્તરગતે કૃણ્ણાદિ દ્રવ્યના સ્વચ્છદથી આત્માનો પરિણામ તે લેહ્યા. વિશેષ માટે જુઓ—(પ્રજ્ઞાપનાટીકા. ૫૮ ૧૭ પ. ૩૩૦-૧.)

૧૬. § કૃણ્ણલેહ્યા દિન્દ્રિયોપયોગની પેઠે ચારજ્ઞાનવાલ્લા અને ત્રણ અજ્ઞાનવાલ્લાને હોય છે.

૧૭. [પ્ર૦] સકસાર્થે જં મંતે ! ૦ ? [૩૦] જહા મહંદિયા । एवं जाय लोभकसार्थ ।

૧૮. [પ્ર૦] અકસાર્થે જં મંતે ! કિં નાળીં ? [૩૦] પંચ નાળાં મયનાપ ।

૧૯. [પ્ર૦] સવેદગા જં મંતે ! ૦ ? [૩૦] જહા મહંદિયા । एवं इन्द्रियवेदगा वि, एवं पुरस्सवेदगा वि, एवं नपुंस-वेदगा वि । अवेदगा जहा अकसार्थ ।

૧૦૦. [પ્ર૦] આહારગા જં મંતે ! જીવાં ? [૩૦] જહા સકસાર્થ, નવરં કેવલજાણં પિ ।

૧૦૧. [પ્ર૦] અણાહારગા જં મંતે ! જીવા કિં નાળી, અનાળી ? [૩૦] મળપચ્ચવાળાણવજ્ઞોં નાળાં, અપ્રાપાપિ પતિન્નિ મયનાપ ।

૧૦૨. [પ્ર૦] આમિણિવોદિયનાણસ્સ જં મંતે ! કેવતિણ વિસણ પત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! મે સમાસજો ચઠ્ઠિદે પપ્પે તં જહા-દ્ધથો, પેત્તથો, કાલથો, માવથો । દ્ધથો જં આમિણિવોદિયનાળી આપ્પસેણં સઘદ્ધારં જાણદ પાસતિ, આમિણિવોદિયનાળી આપ્પસેણં સઘપેત્તં જાણદ પાસતિ, एवं कालथो वि, एवं मावथो वि ।

૧૦૩. [પ્ર૦] મુયનાણસ્સ જં મંતે ! કેવતિણ વિસણ પપ્પે ? [૩૦] ગોયમા ! મે સમાસજો ચઠ્ઠિદે પપ્પે દ્ધથો, પેત્તથો, કાલથો, માવથો । દ્ધથો જં મુયનાળી ઉવઉત્તે સઘદ્ધારં જાણતિ પાસતિ, एवं पेत्तथो वि । માવથો જં મુયનાળી ઉવઉત્તે સઘમાવે જાણતિ, પાસતિ ।

સમાસારોવડા

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! સકપાર્થી ! જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] સંદ્રિય જીવોની પેટે તોય । કેવલના-પ્રમાણે યાવત્ લોભકપાર્થી જીવો જાણવા.

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અકપાર્થી ! જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] તેઓને પાંચ જ્ઞાન મજનાપ એને મજનાપ, ચાર

૧૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વેદસહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] તેઓ સઙ્ગિય જીવોની પેટે તોય । તે જાણવા. પ્રમાણે સંવેદી, પુરુષવેદી અને નપુંસકવેદી જીવો જાણવા, તથા વેદરહિત જીવો અકપાર્થી જીવોની પેટે (મ. ૧૮.)

૧૦૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આહારકજીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] તેઓ સકપાર્થી જીવોની પેટે (મ. ૧૭.) પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તેઓને કેવલજ્ઞાન (અધિક) હોય છે.

૧૦૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અનાહારક જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને મન:પર્યવજ્ઞાન ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

૧૦૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આમિણિવોધિક જ્ઞાનનો વિષય કેટલો કણો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આમિણિવોધિક જ્ઞાનનો સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કણો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને માવથી. દ્રવ્યથી આમિણિવોધિક જ્ઞાની આદેશવડે (સામાન્યરૂપે) સર્વ દ્રવ્યોને જાણે અને જુદા, ક્ષેત્રથી આમિણિવોધિકજ્ઞાની આદેશવડે સર્વ ક્ષેત્રને જાણે અને જુદા; પ્રમાણે કાલથી અને માવથી પણ

૧૦૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શ્રુતજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કણો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કણો છે, તે આ જિહ્વેન્દ્રિયલઙ્ગિવાચ્યને ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મજનાપ હોય છે.

૮૯. [પ્ર૦] જિહ્વેન્દ્રિયલઙ્ગિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કણો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને માવથી. દ્રવ્યથી ઉપયુક્ત (ઉપયોગ સહિત) શ્રુતજ્ઞાની સર્વ દ્રવ્યોને જાણે અને જુદા છે. પ્રમાણે ક્ષેત્રથી અને કાલથી પણ જાણવું, માવથી ઉપયુક્ત શ્રુતજ્ઞાની સર્વ માવોને જાણે છે અને જુદા છે.

૧૧. * વેદદ્વારમા સવેદકને સેન્દ્રિયની પેટે મજનાપ કેવલજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે, અવેદક-વેદરહિત જીવોને સકપાર્થીને પેટે મજનાપ પાંચ જ્ઞાન હોય છે, કેમકે અનિર્ણયાદરાદિગુણસ્થાનકે અવેદક હોય છે, તથા છદ્મ્યને ચાર જ્ઞાન મજનાપ હોય છે, અને કેવલ-જ્ઞાનીને પાંચવું કેવલજ્ઞાન હોય છે.—ટીકા.

૧૦૦. † આહારમદ્ધારમા લેમ સકપાર્થી ચારજ્ઞાનવાચ્ય અને ત્રણઅજ્ઞાનવાચ્ય કર્યા, તેમ આહારકો પણ એ પ્રમાણે જાણવા, પરંતુ આહારકોને કેવલજ્ઞાન મળે હોય છે, કેમકે કેવલજ્ઞાની આહારક છે.—ટીકા.

૧૦૧. ‡ વિગ્રહગતિ, કેવલસમુદ્ધાન અને અયોગિપણામા જીવો અનાહારક હોય છે અને યાત્રીની અવસ્થામા આહારક હોય છે. મન:પર્યવજ્ઞાન આહાર-સ્થામાં હોય છે, અને અનાહારકને આદિના ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન વિગ્રહગતિમા, અને કેવલજ્ઞાનીને એક કેવલજ્ઞાન કેવલસમુદ્ધાન, અને અયોગિગ્રવ-કર્ત્તે જ હોય છે, એ માટે અનાહારક જીવોને મન:પર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન કર્યા છે

૧૦૨. § જ્ઞાનવિષયદ્વારમા આમિણિવોધિક જ્ઞાનનો વિષય દ્રવ્ય-ધર્માન્તિકાયાદિ દ્રવ્ય-ને આશ્રયી, ક્ષેત્ર-દ્રવ્યોના આધારભૂત આકાશ-ને આશ્રયી, જે આમિણિવોધિક જ્ઞાન થાય છે, તે ધર્માન્તિકાયાદિ દ્રવ્યોને આદેશ-શ્રુતજ્ઞાન જનિત સત્કારવડે અપાય અને ધારણાની અપેક્ષા જાણે છે, કેમકે અપાય ને ધારણા જ્ઞાન રહેલા સર્વવિશેષની અપેક્ષા જાણતો નથી, અથવા આદેશ-શ્રુતજ્ઞાન જનિત સત્કારવડે અપાય અને ધારણાની અપેક્ષા જાણે છે, પરંતુ તેમાં સ્વરૂપ છે, અને અવગ્રહ ને કેહાની અપેક્ષા જુદા છે, કારણકે અવગ્રહ ને કેહા દર્શનરૂપ છે. શ્રુતજ્ઞાનજન્ય સત્કારવડે લોકાલોકરૂપ સર્વ ક્ષેત્રને જાણે છે. પ્રમાણે કાલથી સર્વ કાલને અને માવથી ઔદયિકાદિ પાંચ માવોને જાણે છે.—ટીકા

૧૦૩. § ઉપયોગસહિત શ્રુતજ્ઞાની-સપૂર્ણદગ્ધપૂર્વગરાદિ શ્રુતવેદી સર્વ ધર્માન્તિકાયાદિ દ્રવ્યને વિશેષથી જાણે છે, અને શ્રુતાનુસારી માનસ અવશુદ્ધદર્શન વડે સર્વ અમિલ્યા દ્રવ્યને જુદા છે. એ પ્રમાણે ક્ષેત્રાદિને વિષે પણ જાણી રહેલું માવથી ઉપયુક્ત શ્રુતજ્ઞાની ઔદયિકાદિ સર્વ માવોને, અથવા સર્વ અમિલ્યા માવોને જાણે છે, ચરપિ અમિલ્યા માવોનો અનુન્તમો ભાગ જ શ્રુતપ્રતિપાદિત છે, તો પણ પ્રસંગાનુસંગથી સર્વ અમિલ્યા માવ શ્રુતજ્ઞાનનો વિષય છે, મા તેની અપેક્ષા 'સર્વ માવોને જાણે છે' એમ કહ્યું છે.—ટીકા.

સકપાર્થી જીવો.

અકપાર્થી જીવો.

વેદસહિત અને વેદરહિત જીવો.

આહારક જીવો.

અનાહારક.

આમિણિવોધિક જ્ઞાનનો વિષય.

જિહ્વેન્દ્રિયલઙ્ગિવાચ્ય અને લઙ્ગિરહિત-જિહ્વેન્દ્રિયલઙ્ગિવાચ્ય.

જિહ્વેન્દ્રિયલઙ્ગિવાચ્ય જિહ્વેન્દ્રિયલઙ્ગિરહિત.

૧૦૪. [પ્ર૦] ઓહિનાણસ્સ પં મંતે ! કેવતિપ્પ વિસપ્પ પન્નત્તે ? ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડધિદ્ધે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ પં ઓહિનાણી રુવિદ્ધાદં જાણદં પાસદ; જહા નંદીપ્પ, જાવ ભાવઓ ।

૧૦૫. [પ્ર૦] મળપજ્જવનાણસ્સ પં મંતે ! કેવતિપ્પ વિસપ્પ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડધિદ્ધે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ પં ઝજ્જમતી અપંતે અપંતપદેસિપ્પ, જહા નંદીપ્પ, જાવ ભાવઓ ।

૧૦૬. [પ્ર૦] કેવલણાણસ્સ પં મંતે ! કેવતિપ્પ વિસપ્પ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડધિદ્ધે પન્નત્તે, તં જહા-દ્વઓ, સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ પં કેવલનાણી સદ્ધદ્ધાદં જાણદં પાસદ । एवं જાવ ભાવઓ ।

૧૦૭. [પ્ર૦] મદ્ધઅન્નાણસ્સ પં મંતે ! કેવતિપ્પ વિસપ્પ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડધિદ્ધે પન્નત્તે, તં -દ્વઓ, સેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ પં મદ્ધઅન્નાણી મદ્ધઅન્નાણપરિગયાદં દ્વદ્ધાદં જાણદં પાસદ, एवं જાવ ભાવઓ ૧૫ મદ્ધઅન્નાણપરિગપ્પ માવે જાણદં પાસદ ।

જોગી જહા : [પ્ર૦] સુયઅન્નાણસ્સ પં મંતે ! કેવતિપ્પ વિસપ્પ પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડધિદ્ધે પન્નત્તે, તં ૧૫. [પ્રતેત્તઓ, કાલઓ, ભાવઓ । દ્વઓ પં સુયઅન્નાણી સુયઅન્નાણપરિગયાદં દ્વદ્ધાદં આઘવેતિ, પન્નવેદ, પરુવેદ । एवं ૧૬. [પ્ર૦] । ભાવઓ પં સુયઅન્નાણી સુયઅન્નાણપરિગપ્પ માવે આઘવેતિ તં ચેવ ।

મલેસ્સા જહા સિદ્ધ.

૦] હે ભગવન્ ! અવધિજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ શ્રવિયાળાની પેઠે ક્ષેત્રી, કાલથી અને ભાવથી; દ્રવ્યથી અવધિજ્ઞાની રૂપિદ્રવ્યોને જાણે છે અને દેખે છે-ઇત્યાદિ જેમ *નંદીસૂત્રમાં કહ્યું છે તે (સૂ. ૭૩.) મ્હી જાણવું.

કેવલજ્ઞાનલક્ષણ

૧૦૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનઃપર્યવજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે માણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી ઋજુમતિમનઃપર્યવજ્ઞાની [મનપણે પરિણત] અનંતપ્રદેશિક અનન્ત સ્કંધોને અને દેખે-ઇત્યાદિ જેમ નંદીસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ અહીં જાણવું, યાવત્ ભાવથી જાણે છે.

પ્રણ અ ૧૦૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે માણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી કેવલજ્ઞાની સર્વ દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે, એ પ્રમાણે યાવત્ ભાવથી જ્ઞાની સર્વ ભાવોને જાણે છે અને જુદા છે.]

૧૦૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મતિઅજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી મતિઅજ્ઞાની મતિઅજ્ઞાનના વિષયને પ્રાપ્ત દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે; એ પ્રમાણે યાવત્ ભાવથી મતિઅજ્ઞાની મતિઅજ્ઞાનના વિષયભૂત ભાવોને જાણે છે અને જુદા છે.

૧૦૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતઅજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી શ્રુતઅજ્ઞાની શ્રુતઅજ્ઞાનના વિષયભૂત દ્રવ્યોને કહે છે, જણાવે છે અને પ્રરૂપે છે; એ પ્રમાણે ક્ષેત્રથી અને કાલથી જાણવું. ભાવથી શ્રુતઅજ્ઞાની શ્રુતઅજ્ઞાનના વિષયભૂત ભાવોને કહે છે, જણાવે છે અને પ્રરૂપે છે.

૧૦૪. * દ્રવ્યથી અવધિજ્ઞાની જઘન્યથી તૈજસ અને માપદ્રવ્યોની અતરે રહેલા એવા સૂક્ષ્મ અનન્ત પુદ્ગલદ્રવ્યોને જાણે, ઠલકટથી વાદર અને સૂક્ષ્મ સર્વ દ્રવ્યોને જાણે, અને અવધિદર્શનથી દેખે. ક્ષેત્રથી અવધિજ્ઞાની જઘન્ય અગુલના અસંખ્યાતમા માગને અને ઠલકટથી શક્તિની અપેક્ષાએ અલોકને વિદે અસંખ્ય લોકપ્રમાણ કંઠને જાણે અને જુદા, કાલથી અવધિજ્ઞાની જઘન્ય આવલિકાના અસંખ્યાતમા માગને અને ઠલકટથી અસંખ્યાત ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી અતીત અનાગત કાલને જાણે અને જુદા-એટલે તેટલા કાલમાં રહેલા રૂપી દ્રવ્યને જાણે. યાવત્ ભાવથી અવધિજ્ઞાની જઘન્ય અનન્ત ભાવોને જાણે અને જુદા, પણ દરેક દ્રવ્ય દીઠ અનન્ત ભાવોને ન જાણે. ઠલકટથી પણ અનન્ત ભાવોને જાણે અને જુદા. તે માવો સર્વ પર્યાયનો અનન્તમો માગ જાણવો. જુઓ-નંદી. પ. ૧૦-૧ પં. ૧૦.

૧૦૫. † ઋજુ-સામાન્યગ્રાહી મતિ તે ઋજુમતિમન પર્યવ, જેમ 'એને ઘટ ચિન્તવ્યો' એવું સામાન્ય કેટલાક પર્યાયવિશિષ્ટ મનોદ્રવ્યનું જ્ઞાન. દ્રવ્યથી ઋજુ-મતિમન પર્યાયજ્ઞાની અઢી દ્વિપમા રહેલા સહી પંચેન્દ્રિય પર્યાય જીવોએ મનરૂપે પરિણમાવેલા મનોવર્ણનાના અનન્ત સ્કંધોને સાક્ષાત્ જાણે, પરન્તુ તેણે ચિન્તવેલ ઘટારૂપ અર્થને [આવા આકારવાળો મનોદ્રવ્યનો પરિણામ આવા પ્રકારના ચિન્તન શિવાય ન ઘટે] એવા અસમાનથી જાણે, માટે 'દેખે' એમ કહ્યું. વિપુલ-અનેકવિશેષગ્રાહી મતિ-જ્ઞાન, અર્થાત્ પુષ્કલવિશેષવિશિષ્ટ મનોદ્રવ્યનું જ્ઞાન તે વિપુલમતિ મન.પર્યવજ્ઞાન, જેમ 'એણે દ્રવ્યથી માટીનો, ક્ષેત્રથી પાટલિપુત્રનો, કાલથી વસતકાલનો, અને ભાવથી પીતલવર્ણનો ઘટ ચિન્તવ્યો.' ક્ષેત્રથી ઋજુમતિ જઘન્યથી અગુલનો અસંખ્યાતમો માગ અને ઠલકટથી તિર્યક્ મનુષ્યલોકમાં રહેલા સહી પંચેન્દ્રિય પર્યાયના મનોગત ભાવોને જાણે દેખે, અને વિપુલમતિ અઢી આગુલ અધિક તે ક્ષેત્રમા રહેલા મનોગત ભાવને જાણે દેખે, કાલથી ઋજુમતિ જઘન્ય પત્યોપમના અસંખ્યાતમા માગને અને ઠલકટપણે પત્યોપમના અસંખ્યાતમા માગ જેટલા અતીત અનાગત કાલને જાણે અને જુદા, તેને જ વિપુલમતિ વધારે સ્પષ્ટપણે જાણે. ભાવથી ઋજુમતિ સર્વ ભાવોના અનન્તમા માગે રહેલા અનન્ત ભાવને જાણે અને જુદા. તેને વિપુલમતિ વિશુદ્ધ અને સ્પષ્ટપણે જાણે અને જુદા. જુઓ-નંદી. પ. ૧૦૦-૨. પ ૧૧.

૧૦૯. [પ્ર૦] વિમંગનાણસ્સ ણં મંતે ! કેવતિપ્પ ચિસપ્પ પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડધિદ્દે પણ્ણત્તે, તં જહા—દ્વયો, ચેત્તયો, કાલઓ, માવઓ । દ્વયો ણં વિમંગનાણી વિમંગનાણપરિગયાઁ દ્વાદ્વાઁ જાણઃ પાસઃ; પવં જાવ્ માવઓ ણં વિમંગનાણી વિમંગનાણપરિગપ્પ માવે જાણઃ પાસઃ ।

૧૧૦. [પ્ર૦] ણાણી ણં મંતે ! 'નાણિ'ત્તિ કાલઓ કેવચિરં દ્વો ? [૩૦] ગોયમા ! નાણી ડુચિદ્દે પણ્ણત્તે, તં જહા—સાદ્દ વા અપ્પજ્જવસિપ્પ, સાદ્દ વા સપ્પજ્જવસિપ્પ । તત્થ ણં જે સે સાદ્દ સપ્પજ્જવસિપ્પ સે જહપ્પેણં અંતોમુદ્દત્તં, ઉક્કોસેણં છાવાદ્દિ સાગરોવમાદ્દં સાતિરેગાદ્દં ।

૧૧૧. [પ્ર૦] આમિણિવોદ્ધિયાણી ણં મંતે ! આમિણિવોદ્ધિયં પવં નાણી, આમિણિવોદ્ધિયાણી, જાવ કેવલનાણી, અજ્ઞાણી, મદ્ધઅજ્ઞાણી, સુચઅજ્ઞાણી, વિમંગનાણી—ઈપ્પસિં દ્વસણ્ણવિ ચિ સંચિટ્ઠા જહા કાયદ્ધિદ્દેપ્પ । અંતરં સવં જહા જીવામિગ્ગે અપ્પાવહુગાણિ તિચ્છિ જહા વહુચ્છવયાપ્પ ।

વિમંગજ્ઞાનનો વિષય.

૧૦૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિમંગજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કઠો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે મંતેપથી ચાર પ્રકારનો કઠો છે, તે આ પ્રમાણે—દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને માવથી; દ્રવ્યથી વિમંગજ્ઞાની વિમંગજ્ઞાનના વિષયમૂલ દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે, ૫ પ્રમાણે યાવદ્ માવથી વિમંગજ્ઞાની વિમંગજ્ઞાનના વિષયમૂલ માવોને જાણે છે અને જુદા છે.

જ્ઞાની જ્ઞાનીપણે
ક્યામુઠી રહે ?

૧૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાની જ્ઞાનીપણે કાલથી ક્યામુઠી રહે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાની વે પ્રજારના કયા છે, તે આ પ્રમાણે—સાદિ સપર્યવસિત અને માદિઅપર્યવસિત. તેમા જે જ્ઞાની સાદિમપર્યવસિત છે તે જવન્યથી અન્તર્મુદ્દર્ત સુધી અને ઉત્કૃષ્ટથી કાઠકા અધિક છાસટ સાગરોપમ સુધી જ્ઞાનીપણે રહે છે.

આમિણિવોધિકાદિ
દશનો ન્થિતિકાલ.

૧૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાની, આમિણિવોધિકજ્ઞાનીપણે કાલથી કેટલા કાલ સુધી રહે ? [૩૦] ૫ પ્રમાણે જ્ઞાની, આમિણિવોધિકજ્ઞાની, યાવદ્ કેવલજ્ઞાની, અજ્ઞાની, મતિઅજ્ઞાની, શ્રુતઅજ્ઞાની અને વિમંગજ્ઞાની—૫ દશનો જ્ઞાની પળે સ્થિતિકાલ પ્રજાપનાસૂત્રના અટારમાં કાયસ્થિતિપદમા કહ્યા પ્રમાણે જાણવો; અને જીવામિગમ મૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે ૫ દશનું પરસ્પર અન્તર જાણવું. તેમજ પ્રજાપના સૂત્રના 'વહુવક્કન્યતા પદમાં કહ્યા પ્રમાણે ત્રણે જ્ઞાનો, અજ્ઞાનો અને ઇમયના અન્પવ્રત્તો જાણવા.

૧ અદ્દુદ્ધ વિ હ ।

૧૧૦. * કાલદ્વારમા સાદિ અપર્યવસિત (જેની આદિ છે પણ અન્ત નથી તે) કેવલજ્ઞાની, અને માદિ સપર્યવસિત (જેની આદિ અને અન્ત બંને છે તે) મલ્લાદિજ્ઞાનવાલો. તેમાં કેવલજ્ઞાનનો માદિઅપર્યવસિત કાલ છે, અને ધીજા મલ્લાદિજ્ઞાનનો માદિમપર્યવસિત કાલ છે. તેમા આદિના વે જ્ઞાનની અપેક્ષા અમન્ય અન્તર્મુદ્દર્ત કાલ કહ્યો છે, અન્યથા અગ્રિ અને મન પર્યવનો જવન્ય કાલ એક નમય છે, અને ઉત્કૃષ્ટ કંદક અધિક છાસટ સાગરોપમ કાલ આદિના ત્રણ જ્ઞાને આશ્રયી કહ્યો છે.—ટીકા.

૧૧૧. † જ્ઞાની, આમિણિવોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની, મન પર્યવજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની, અજ્ઞાની, મત્તજ્ઞાની, શ્રુતાજ્ઞાની અને વિમંગજ્ઞાનીનો સ્થિતિકાલ 'પ્રજાપનામૂત્ર'ના અટારમા કાયસ્થિતિ પદમા કહ્યા પ્રમાણે જાણવો. તેમા જ્ઞાનીનો અવધિજ્ઞાનકાલ પૂર્વે (મૂ. ૧૧૦.) ફરેલો છે, છતાં અહીં પણ કહ્યો છે એક પ્રકરણના સંચયને હીંધે ત્રણો છે આમિણિવોધિકજ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનનો કાલ જવન્યથી અન્તર્મુદ્દર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી કંદક અધિક છાસટ સાગરોપમ છે. અવધિજ્ઞાનનો ઉત્કૃષ્ટ ન્થિતિકાલ પણ ૫ પ્રકારે છે, પણ જવન્યથી એક નમય છે જેનકે, જ્યારે કોઈ વિમંગજ્ઞાની સમ્યગ્દર્શન પામે ત્યારે તેના પ્રથમ સમયેજ વિમંગજ્ઞાન અવધિજ્ઞાનરૂપે પરિણત થાય છે, ત્યાર પછી તરતજ ધીજે સમયે પડે ત્યારે માત્ર એક નમય અવધિજ્ઞાન રહે છે. મન પર્યવજ્ઞાનીનો અવધિજ્ઞાનકાલ જવન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી કંદક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ હોય છે, જેમ અપ્રગત ગુણસ્થાનકે વર્તમાન કોડ સંચયને મન પર્યવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય, અને તરતજ ધીજે સમયે નદ થાય ત્યારે તેને જવન્ય એક નમય થાય છે અને ઉત્કૃષ્ટથી કંદક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ છે, પૂર્વકોટી વર્ષના આગુપનાયા કોડે મનુષ્યને ચારિત્ર અગીકાર કર્યા પછી તરતજ મન પર્યવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય અને યાવજીવ રહે ત્યારે તેનો સ્થિતિકાલ ઉત્કૃષ્ટથી કંદક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ થાય છે. કેવલજ્ઞાનનો સ્થિતિકાલ સાદિ અનન્ત છે અજ્ઞાન, મલ્લજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનનો સ્થિતિકાલ † ત્રણ પ્રકારનો છે—૧ અનાદિ અનન્ત અમવ્યોને આશ્રયી, ૨ અનાદિ માન્ત મવ્યોને આશ્રયી, અને ૩ સાદિ માન્ત સમ્યગ્દર્શનથી પડેલાને આશ્રયી તેમા સાદિ માન્ત કાલ જવન્યથી અન્તર્મુદ્દર્ત હોય છે, કેમકે કોડે જીવ સમ્યગ્દર્શનથી પડે અને પુનઃ અન્તર્મુદ્દર્ત પછી સમ્યગ્દર્શન પામે. ઉત્કૃષ્ટથી અનન્ત કાલ જાણવો. કેમકે કોડે જીવ સમ્યગ્દર્શનથી પછી અન્તર્મુદ્દર્ત પુનઃ સમ્યગ્દર્શન પામે. વિમંગજ્ઞાનનો સ્થિતિકાલ જવન્યથી એક સમય છે, કેમકે તે ઉત્પન્ન થયા પછી ધીજે સમયે તેનો નાશ થાય, અને ઉત્કૃષ્ટથી કંદક ન્યૂન પૂર્વકોટી અધિક તેત્રીજા સાગરોપમ છે. જેમ કોડે મનુષ્યમાં કંદક ન્યૂન પૂર્વકોટી વર્ષ વિમંગજ્ઞાનિપણે રહીને સાતતી નરક પ્રયિવીમા ઉત્પન્ન થાય. સુઓ—પ્રજા. પદ. ૧૮. પ. ૩૮૯—૧ પ. ૩.

‡ અન્તરદ્વારને વિષે પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાનનું અન્તર જેમ જીવામિગમમૂત્રમાં કાતુ છે તે પ્રમાણે જાણવું. આમિણિવોધિક જ્ઞાનનું પરસ્પર અન્તર જવન્યથી અન્તર્મુદ્દર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી કંદક ન્યૂન અર્થ પુદ્ગલપરાગત કાલ છે. ૫ પ્રમાણે શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની અને મન પર્યવજ્ઞાનીને પણ જાણવું કેવલજ્ઞાનીને પરસ્પર અન્તર નથી. મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાનીનું અન્તર જવન્યથી અન્તર્મુદ્દર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી કંદક અધિક છાસટ સાગરોપમ હોય છે. વિમંગજ્ઞાનીનું જવન્યથી અન્તર અન્તર્મુદ્દર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી (વનસતિના કાલ જેટલો) અનન્તકાલ છે સુઓ—(જીવામિ. પ. ૪૫૧—૧ પ. ૫.)

§ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાનનું અલ્પવહુલ—સૌથી ઘોઠા જીવો મન પર્યવજ્ઞાની છે, તેથી અવધિજ્ઞાની અસહ્યાત ગુણ છે, તેથી આમિણિવોધિક જ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની બંને ત્રિષેષાધિક છે અને પરસ્પર તુલ્ય છે, તેથી કેવલજ્ઞાની અનન્તગુણ છે. સૌથી ઘોઠા વિમંગજ્ઞાની છે, તેથી મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની અનન્તગુણ છે અને પરસ્પર સરસા છે. તેમા પ્રથમ જ્ઞાનીના અલ્પવહુલમા મન પર્યવજ્ઞાની સૌથી ઘોઠા છે, કારણ કે સંચયને જ મન પર્યવજ્ઞાન હોય છે. અવધિજ્ઞાની ચારે

૧૧૨. [પ્ર૦] કેવલિયા ણં મંતે ! આમિણિવોહિયનાણપજ્જવા પચ્છતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણંતા આમિણિવોહિયનાણ-પજ્જવા પચ્છતા !

૧૧૩. [પ્ર૦] કેવલિયા ણં મંતે ! સુયનાણપજ્જવા પણ્ણતા ? [ઉ૦] एवं चेव, एवं जाव केवलणाणस्स । एवं मइअन्ना-णस्स सुयअन्नाणस्स य ।

૧૧૪. [પ્ર૦] કેવલિયા ણં મંતે ! વિમંગનાણપજ્જવા પણ્ણતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણંતા વિમંગનાણપજ્જવા પણ્ણતા !

૧૧૫. [પ્ર૦] યપસિણં મંતે ! આમિણિવોહિયનાણપજ્જવાણં, સુયનાણપજ્જવાણં ઓહિનાણપજ્જવાણં મળપજ્જવનાણપજ્જવાણં વલનાણપજ્જવાણં ય કયરે કયરેહિતો જાવ વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘટ્થોવા મળપજ્જવનાણપજ્જવા, ઓહિનાણ-પજ્જવા અણંતગુણા, સુયનાણપજ્જવા અણંતગુણા, આમિણિવોહિયનાણપજ્જવા અણંતગુણા, કેવલનાણપજ્જવા અણંતગુણા ।

૧૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાનના કેટલા પર્યાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાનના અનન્ત પર્યાયો કહ્યા છે.

૧૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતજ્ઞાનના કેટલા પર્યાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વપ્રમાણે [અનન્ત પર્યાયો] જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્ કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો જાણવા, તેમ મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનના પણ પર્યાયો જાણવા.

૧૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિમંગજ્ઞાનના કેટલા પર્યાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વિમંગજ્ઞાનના અનન્ત પર્યાયો કહ્યા છે.

૧૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ (પૂર્વે કહેલા) આમિણિવોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાનના પર્યાયોમાં કોના પર્યાયો કોનાથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મનઃપર્યવજ્ઞાનના પર્યાયો સૌથી થોડા છે, તેથી અવધિજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, તેથી શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો અનન્ત છે, તેથી અનંતગુણ આમિણિવોધિકજ્ઞાનના પર્યાયો છે, અને તેથી અનંતગુણ કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો છે.

તિમાર્હોય છે માટે તેથી અસંખ્યાત ગુણા છે. તેથી આમિણિવોધિકજ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની વિશેષાધિક હોવાનું કારણ અવધ્યાદિજ્ઞાનરહિત છતાં પણ કેટલાક ચેતિન્દ્રિયજીવો અને કેટલાક વિકલેન્દ્રિયો પણ (સાક્ષાદનસમ્યગ્દર્શનનો સમ્બંધ હોવાથી) મતિ-શ્રુતજ્ઞાની હોય છે. અજ્ઞાનના અલ્પબહુત્વમાં પંચેન્દ્રિયોનેજ દૈર્ઘ્યજ્ઞાન સમ્બંધે છે માટે તે સૌથી થોડા છે, મલ્લજ્ઞાની અને શ્રુતાજ્ઞાની એકેન્દ્રિયો પણ હોય છે, માટે તેથી તેઓ અનન્તગુણ છે અને પરસ્પર તુલ્ય છે. જ્ઞાની અને અજ્ઞાનના મિશ્ર અલ્પબહુત્વમાં સૌથી થોડા મન પર્યવજ્ઞાની છે, તેથી અસંખ્યાત ગુણા અવધિજ્ઞાની, તેથી આમિણિવોધિકજ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની વિશેષાધિક છે અને પરસ્પર તુલ્ય છે. તેથી વિમંગજ્ઞાની અસંખ્યાત ગુણા છે, કેમકે સમ્યગ્દષ્ટિ દેવ અને નારક કરતા મિથ્યાદષ્ટિ અસંખ્યાત ગુણા છે. તેથી કેવલજ્ઞાની અનંતગુણ છે, કેમકે એકેન્દ્રિય શિવાય બાકીના સર્વ જીવોથી સિદ્ધો અનન્તગુણા છે, તેથી મલ્લજ્ઞાની અને શ્રુતાજ્ઞાની અનન્તગુણ છે અને પરસ્પર તુલ્ય છે, કેમકે આધારણ વનસ્પતિજીવો મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની હોય છે અને તેઓ સિદ્ધ બધી અનન્તગુણ છે. જુઓ—પ્રજ્ઞા ૦ પદ. ૩ પ. ૧૩૬-૨ પ. ૧૦.

૧૧૨. * પર્યાય એટલે ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ કે મેદો. તેના બે પ્રકાર છે—સ્વપર્યાય અને પરપર્યાય. ક્ષયોપશમની વિચિત્રતાથી મતિજ્ઞાનના અવપ્રવૃદ્ધિ પ્રાપ્ત મેદો થાય છે તે સ્વપર્યાય કહેવાય છે, અથવા મતિજ્ઞાનના વિષયભૂત જ્ઞેય પદાર્થો અનન્ત છે, અને જ્ઞેયના મેદથી જ્ઞાનના પણ અનન્ત મેદો થાય છે, માટે તે રીતે પણ તેના અનન્ત પર્યાયો છે. અથવા કેવલજ્ઞાન વડે મતિજ્ઞાનના અંશ કરતા અનન્તા અંશ થાય તે મતિજ્ઞાનના અનન્ત પર્યાયો કહેવાય છે. મતિજ્ઞાન શેવાય બીજા પદાર્થોના પર્યાયો છે તે તેના પરપર્યાયો છે અને તે સ્વપર્યાયથી અનન્તગુણ છે. અહિં કોઈ શંકા કરે કે જો તે પરપર્યાયો છે તો તે મતિજ્ઞાનના કેમ કેમ કહેવાય, અને જો તે મતિજ્ઞાનના છે તો પરપર્યાયો કેમ કહેવાય ? તેનો ઉત્તર આ પ્રમાણે છે—પરપદાર્થોના પર્યાયોનો મતિજ્ઞાનને વિષે સબન્ધ નથી માટે તે પરપર્યાય કહેવાય છે, પરન્તુ મતિજ્ઞાનના સ્વપર્યાયોને જાણવામાં, અને તેનાથી જૂદા પાડવામાં પ્રતિયોગિ-સબન્ધી તરીકે તેનો ઉપયોગ છે માટે તે મતિજ્ઞાનના પરપર્યાયો કહેવાય છે.—ટીકા.

૧૧૩. † શ્રુતજ્ઞાનના પણ સ્વપર્યાયો અને પરપર્યાયો અનન્ત છે. તેમાં સ્વપર્યાયો જે શ્રુતજ્ઞાનના અક્ષરશ્રુતાદિ મેદો છે તે જાણવા, તે અનન્ત છે, કેમકે તેની ક્ષયોપશમ વિચિત્ર હોવાથી અને વિષય અનન્ત હોવાથી શ્રુતાનુસારી બોધના અનન્ત પ્રકાર થાય છે. અથવા કેવલજ્ઞાન વડે શ્રુતજ્ઞાનના અનન્ત અસ્યો થાય તે તેના સ્વપર્યાય કહેવાય છે, તેથી મિશ્ર પદાર્થોના વિશેષ ધર્મો તે શ્રુતજ્ઞાનના પરપર્યાયો છે. અવધિજ્ઞાનના અનન્ત સ્વપર્યાયો છે, કારણકે તેના મવપ્રલય અને ક્ષયોપશમિક મેદથી, નારક તિર્યક મનુષ્ય અને દેવરૂપ સામીના મેદથી, અસંલ્પ ક્ષેત્ર અને કાલના મેદથી, અનન્ત દ્રવ્ય પર્યાયના મેદથી, અને તેના અનન્ત અસ્યો થતા હોવાથી તેના અનન્ત મેદો થાય છે એ પ્રમાણે મન પર્યવજ્ઞાનના અને કેવલજ્ઞાનના વિષયના અનન્ત મેદથી તેમ અનન્ત અશોની કલ્પનાથી અનન્ત પર્યાયો થાય છે.—ટીકા.

૧૧૫. ‡ અહીં સ્વપર્યાયની અપેક્ષાએ અલ્પબહુત્વ સમજવું, કેમકે સ્વ અને પરપર્યાયની અપેક્ષાએ સર્વ જ્ઞાનોના સરસા પર્યાયો છે. તેમાં સૌથી થોડા મન પર્યવજ્ઞાનના પર્યાયો છે, કેમકે તેનો વિષય માત્ર મન છે. તેથી અવધિજ્ઞાનના પર્યાયો અનન્તગુણ છે, કેમકે મન પર્યવજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અવધિજ્ઞાનનો વિષય દ્રવ્ય અને પર્યાયોથી અનન્તગુણ છે તેથી શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો અનન્તગુણ છે, કેમકે તેનો વિષય રૂપી અને અરૂપી દ્રવ્યો હોવાથી તેનાથી અનન્તગુણ છે. તેથી આમિણિવોધિકજ્ઞાનના પર્યાયો અનન્તગુણ છે, કારણકે તેનો વિષય અભિલાષ્ય અને અનભિલાષ્ય પદાર્થો હોવાથી તેથી અનન્તગુણ છે. તેથી કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો અનન્તગુણ છે, કેમકે તેનો વિષય સર્વ દ્રવ્યો અને સર્વ પર્યાયો હોવાથી તેથી અનન્તગુણ છે. એ પ્રમાણે અજ્ઞાનોના અલ્પબહુત્વનું કારણ જાણી રહેવું—ટીકા.

૧૧૬. [પ્ર૦] એવસિ જં મંતે ! મહઅગ્નાણપજ્જવાણં, સુયઅગ્નાણપજ્જવાણં વિમંગનાણપજ્જવાણં ય કયરે કયરેહિતો જાવ વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] મોયમા ! સઘત્થોવા વિમંગનાણપજ્જવા, સુયઅગ્નાણપજ્જવા અણંતગુણા, મહઅગ્નાણપજ્જવા અણંતગુણા ।

૧૧૭. [પ્ર૦] એવસિ જં મંતે ! આમિણિવોહિયનાણપજ્જવાણં, જાવ કેવલનાણપજ્જવાણં, મહઅગ્નાણપજ્જવાણં, સુયઅગ્નાણપજ્જવાણં, વિમંગનાણપજ્જવાણં કયરે કયરેહિતો જાવ વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] મોયમા ! સઘત્થોવા મજ્જનાણપજ્જવા, વિમંગનાણપજ્જવા અણંતગુણા, ઓહિનાણપજ્જવા અણંતગુણા, સુયઅગ્નાણપજ્જવા અણંતગુણા, સુયનાણપજ્જવા વિસેસાહિયા, મહઅગ્નાણપજ્જવા અણંતગુણા, આમિણિવોહિયનાણપજ્જવા વિસેસાહિયા, કેવલનાણપજ્જવા અણંતગુણા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! તિ ।

અદ્ધમસંપ વીઓ ઉદેસો સમત્તો ।

મલ્યાદિ યગ અગ્ના-
નોના પર્યાયોનુ
અલ્પવદ્ભુત.

૧૧૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ મતિઅજ્ઞાન શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયોમાં કોના પર્યાયો કોના પર્યાયોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સર્વથી થોડા વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ શ્રુતઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે, અને તેથી અનંતગુણ મતિઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે.

પાંચ જ્ઞાન અને યગ
અજ્ઞાનના પર્યાયોનુ
અલ્પવદ્ભુત.

૧૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ આમિણિવોહિયજ્ઞાનના યાવદ્ કેવલજ્ઞાનના તથા મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અને વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયોમાં કોના પર્યાયો કોના પર્યાયોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સૌથી થોડા મનઃપર્યાયજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ અવિજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ શ્રુતઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેના કરતા શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે, તેથી મતિઅજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, તેથી મતિજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે અને તેના કરતાં કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે. હે મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે. [એમ કહી મગવાન્ ગૌતમ યાવદ્ નિહરે છે.]

અદ્ધમશતે દ્વિતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૧૭. * જ્ઞાન અને અજ્ઞાનના મિશ્રસ્ત્રને વિષે સૌથી થોડા મન પર્યાયજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી વિમંગજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે સ્વપરના પ્રવેચકથી ચારંત્રી સાતત્રી નરક પૃથિવીમાં અને તિર્યક્ અસંખ્યાત દ્વિપ સમુદ્રમાં રહેલા કેટલાક રૂપી દ્રવ્યો અને તેના કેટલાક પર્યાયો વિમંગજ્ઞાનનો વિષય છે, અને તે મન-પર્યાયજ્ઞાનના વિષયની અપેક્ષાએ અનંતગુણ છે. વિમંગજ્ઞાનથી અવધિજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે અવધિજ્ઞાનનો વિષય સકલ રૂપિદ્રવ્યો અને પ્રત્યેક દ્રવ્યના અસંખ્યાત પર્યાયો છે, અને તે વિમંગજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અનંતગુણ છે. તેથી શ્રુતાજ્ઞાનના પર્યાયો અનંત ગુણ છે, કેમકે શ્રુતાજ્ઞાનનો વિષય શ્રુતજ્ઞાનની પેઠે સામાન્યરિતે કરીને સર્વે મૂર્તામૂર્ત દ્રવ્યો અને સર્વે પર્યાયો હોવાથી અવધિજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અનંત ગુણ છે. તેથી શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે, કેમકે શ્રુતઅજ્ઞાનને અગોચર કેટલાક પર્યાયને શ્રુતજ્ઞાન જાણે છે. તેથી મલ્લજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે શ્રુતજ્ઞાન અભિલાપ્યવસ્તુવિષયક હોય છે, અને મલ્લજ્ઞાન તેનાથી અનંતગુણ અનમિલાપ્યવસ્તુવિષયક પણ હોય છે, તેથી મતિજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે. તેથી કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, કેમકે તે સર્વે કાલમાં રહેલા સર્વે દ્રવ્યો અને સર્વે પર્યાયોને જાણે છે.—ટીકા.

તતિઓ ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કઈવિદ્યા ણં મંતે ! રુપ્પ્તા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિદ્યા રુપ્પ્તા પળ્ણત્તા, તં જહા-સંલેજ્જીવિયા, અસંલેજ્જીવિયા, અણંતજીવિયા ।

૨. [પ્ર૦] સે કિં તં સંલેજ્જીવિયા ? [ઉ૦] સંલેજ્જીવિયા અણેગવિદ્યા પળ્ણત્તા, તંજહા-તાલે, તમાલે, તક્કલિ, તેતલિ-જહા પન્નવળાપ્પ જાવ નાલિપ્પરી । જે યાવન્ને તહપ્પગારા । સેત્તં સંલેજ્જીવિયા ।

૩. [પ્ર૦] સે કિં તં અસંલેજ્જીવિયા ? [ઉ૦] અસંલેજ્જીવિયા ટુવિદ્યા પન્નત્તા, તંજહા-પ્પગટ્ટિયા ય વહુવીયગા ય ।

૪. [પ્ર૦] સે કિં તં પ્પગટ્ટિયા ? [ઉ૦] પ્પગટ્ટિયા અણેગવિદ્યા પન્નત્તા, તંજહા નિવં-વ-જંતુ-એવં જહા પન્નવળાપ્પ જાવ પલા વહુવીયગા । સેત્તં વહુવીયગા । સેત્તં અસંલેજ્જીવિયા ।

૫. [પ્ર૦] સે કિં તં અણંતજીવિયા ? [ઉ૦] અણંતજીવિયા અણેગવિદ્યા પળ્ણત્તા, તં જહા-આલુપ્પ, મૂલપ્પ, સિંગવેરે-એવં જહા સત્તમસપ્પ જાવ સિંડંદી, મુહુંદી, જેયાવન્ને તહપ્પગારા । સેત્તં અણંતજીવિયા ।

તૃતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૃક્ષો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વૃક્ષો ત્રણ પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે-સંલ્યાત-જીવવાળા, અસંલ્યાતજીવવાળા અને અનંતજીવવાળા.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંલ્યાતજીવવાળા વૃક્ષો કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સંલ્યાતજીવવાળા વૃક્ષો અનેક પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-તાડ, તમાલ, તક્કલિ, તેતલિ-इत्यादि *‘પ્રજાપના’ સૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ નાલિયેરી પર્યન્ત જાણવા. એ સિવાય તેવા પ્રકારના વીજા વૃક્ષો પણ સંલ્યાતજીવવાળા જાણવા. એ પ્રમાણે સંલ્યાતજીવી વૃક્ષો કહ્યા.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસંલ્યાતજીવવાળા વૃક્ષો કેટલા પ્રકારના છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અસંલ્યાતજીવવાળા વૃક્ષો બે પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે-એકવીજવાળા અને વહુવીજવાળા.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકવીજવાળા વૃક્ષો કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એકવીજવાળા વૃક્ષો અનેક પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે-‘નિવ, આમ્મ, જાદુ’-इत्यादि †પ્રજાપનાસૂત્રના ‘પ્રજાપના’ નામે પ્રથમપદમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ વહુવીજવાળા ફાલો સુધી જાણવા. એ પ્રમાણે અસંલ્યાતજીવી વૃક્ષો કહ્યા.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનંતજીવવાળા વૃક્ષો કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનંતજીવવાળા વૃક્ષો અનેક પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-‘આલુ (વટાડ), શૃંગવેર (આદુ)’-इत्यादि ‡સત્તમ અત્તકમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ સિંડંદી મુહુંદી સુધી જાણવા. જે વીજા પણ તેવા પ્રકારના વૃક્ષો છે તેઓ પણ (અનંતજીવવાળા) જાણવા. એ પ્રમાણે અનંતજીવવાળા વૃક્ષો કહ્યા.

૧ મૂલુપ્પ ગા-હુ । ૨ જાવ સીઓ કળ્હે સિ-ગ, જાવ સીટળ્હે ઘ, જાવ સીટળ્હે મુ-ટ ।

૨. * પ્રજા• પદ. ૧. પ. ૩૩-૧. પ. ૬. । ૩. † પ્રજા• પદ. ૧. પ. ૩૧-૧ પં. ૫. । ૫ ‡ નગ• વૃ. સં. ઘ ૭. ટ. ૩. ૪. ૫.

૬. [પ્ર૦] અહ મંતે ! કુમ્મે, કુમ્માવલિયા, ગોદા, ગોદાવલિયા, ગોણા, ગોણાવલિયા, મણુસે, મણુસાવલિયા, મહિસે, મહિસાવલિયા—અપસિનં મંતે ! ડુદા વા તિદા વા સંગેજદા વા છિદ્રાણં જે અંતરા તે વિ ણં તેહિં જીવપણસેહિં કુડા ! [૩૦] હંતા કુડા ।

૭. [પ્ર૦] પુરિસે ણં મંતે ! અંતરે દત્તેયે વા, પાદેય વા, અંગુલિયાય વા, સત્તાગાય વા, કટ્ટેય વા, કિલિચેય વા, આમુસમાણે વા, સંમુસમાણે વા, આલિદમાણે વા, વિલિદમાણે વા, અચ્ચરેય વા તિમ્મેયે સત્તયજાણં આલિદમાણે વા, વિલિદમાણે વા, અગણિકાણં વા સમોદદમાણે તેસિં જીવપણસાણં કિંચિ આવાહં વા વિવાહં વા ઉપ્પાપ્પ, છવિચ્છેદં વા ફેરે ? [૩૦] ણો તિણ્ટે સમટ્ટે, નો ચલુ તત્તય સત્તયં કેમહ ।

૮. [પ્ર૦] કદ્દ ણં મંતે ! પુઢવીઓ પણ્ણત્તાઓ ? [૩૦] ગોયમા ! અટ્ટ પુઢવીઓ પન્નત્તાઓ, તં જદ્દા—ચયણપ્પમા, અહે સત્તમા, ઈસીપ્પમારા ।

૯. [પ્ર૦] રમા ણં મંતે ! ચયણપ્પમાપુઢવી કિં ચરિમા અચરિમા ? [૩૦] ચરિમપદં નિચ્ચસેસં માણિયધં । જાવ વેમાણિયા ણં મંતે ! ફાસચરિમેણં કિં ચરિમા, અચરિમા ? ગોયમા ! ચરિમા વિ અચરિમા વિ । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! તિ ।

અટ્ટમસણ તતિઓ ઉદ્દેસો સમત્તો ।

જીવપ્રદેશોની સૃષ્ટ-

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાચઓ, કાચવાની શ્રેણિ, ગોદા (ઘો), ગોદાની શ્રેણી, ગાય, ગાયની શ્રેણિ, મનુષ્ય, મનુષ્યની શ્રેણિ, મહિષ (પાડો), મહિષની શ્રેણિ—એ વધાના વે, ગ્રણ કે નત્થાના ચંદ કાર્યા હોય તો તેઓની યજ્ઞેનો ભાગ શું જીવપ્રદેશથી સૃષ્ટ-સ્પર્શગિલો હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! હા, સૃષ્ટ હોય.

જીવપ્રદેશોને શક્તિ-
દિકથી ધીલ થાય ?

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કોઢ પુરુષ [તે કાચવાદિના ચ્ચડોના] અન્તરાલ-વચેના ભાગને હાયથી, પગથી, આગત્તીથી, સત્તીથી, કાષ્ટથી અને નાના લાકડાથી સ્પર્શ કરતો, વિશેષ સ્પર્શ કરતો, થોડું વિશેષ આકર્ષણ કરતો, અથવા કોઈ પણ તીક્ષ્ણ શક્તિના સમૂહથી છેદતો, અધિક છેદતો, અગ્નિ વડે વાળતો, તે જીવપ્રદેશોને થોડી કે અધિક ધીલ ઉત્પન્ન કરે, યા તેના કોઈ અવયવોનો છેદ કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યચાર્ય નથી, કેમકે જીવ પ્રદેશોને શક્તિ અસર કરતુ નથી.

પૃથ્વીઓ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલી પૃથ્વીઓ કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આટ્ટ પૃથિવીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—રત્નપ્રમા, ધાર્વ, અથ સત્તમપૃથિવી અને ઈપ્પ્ પ્રાગમારા (સિદ્ધશિલા).

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમા પૃથિવી શું *ચરમ—પ્રાન્તવર્તી—છે કે અચરમ—મધ્યવર્તી—છે ? इत्यादि. [૩૦] અહીં (પ્રજ્ઞાપના સૂત્રનું) ‘ચરમ’ પદ સ્વચ્છં કહેવું. યાવત્—[પ્ર૦] ‘હે ભગવન્ ! વૈમાનિકો સ્પર્શ ચરમ વડે શુ ચરમ છે કે અચરમ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ ચરમ પણ છે અને અચરમ પણ છે.’ હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિચરે છે.]

અટ્ટમશતે તૃતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ અંતરા ૮, (જં અંતરં) તે અંતરે ઘ । ૨ કલિચેય ઘ । ૩ સંકમહ ચ-ઘ ।

૧ * રત્નપ્રમા પૃથિવી સગ્રન્થે એકવચનાન્ત અને બહુવચનાન્ત ચરમ અને અચરમના ચાર પ્રશ્નો, તેમજ ચરમાન્તપ્રદેશ અને અચરમાન્તપ્રદેશના વે પ્રશ્નો સહી છ પ્રશ્નો છે, ભગવાન્ તેનો ઉત્તર આપે છે—હે ગૌતમ ! રત્નપ્રમા ચરમ પણ નથી, તેમ અચરમ પણ નથી—इत्यादि. ચરમ એટલે પર્યન્તવર્તી અને અચરમ એટલે મધ્યવર્તી. ચરમપણ અને અચરમપણ અન્યવસ્તુ માપેલ છે તે અન્ય વસ્તુનું અહીં કયન નહિ હોવાથી રત્નપ્રમા પૃથિવી ચરમ કે અચરમ કહી શકાય નહિ, એજ કારણથી બહુવચનાન્ત ચરમ, અચરમ, ચરમાન્તપ્રદેશ અને અચરમાન્તપ્રદેશ પણ કહી શકાય નહિ પરંતુ જો રત્નપ્રમા પૃથિવી અસંસ્કાયત પ્રદેશાવગાદ હોવાથી તેના અનેક અવયવોની વિવક્ષા કરીએ તો તે અચરમરૂપ, તેમ બહુવચનાન્ત ચરમરૂપ, ચરમાન્તપ્રદેશરૂપ અને અચરમાન્તપ્રદેશરૂપ કહી શકાય, કારણ કે રત્નપ્રમાના પ્રાન્ત ભાગમા અવસ્થિત રહો અનેકપણે વિવક્ષિત કરીએ ત્યારે બહુવચનાન્ત ‘ચરમ’ કહી શકાય અને મધ્યભાગવર્તી સંદેહ એકપણે વિગ્નિત કરીએ ત્યારે એકવચનાન્ત ‘અચરમ’ કહેવાય. એ પ્રમાણે પ્રદેશદૃષ્ટિથી ચરમાન્તપ્રદેશ અને અચરમાન્તપ્રદેશરૂપ પણ કહી શકાય.—
વિશેષ માટે જુઓ—પ્રજ્ઞા. ચરમપદ. ૧૦. પ. ૧૫૪-૧.

ચઉત્થો ઉદેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ એવં વયાસી-કતિ ણં મંતે ! કિરિયાઓ પળ્લન્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચ કિરિયાઓ પન્ન-
તાઓ, તંજહા-કાદ્યા, અહિગરણિયા; એવં કિરિયાપદં નિરવસેસં માણિયદ્વં, જાવ માયાવત્તિયાઓ કિરિયાઓ વિસેસાહિયાઓ ।
સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

અટ્ટમસણ ચઉત્થો ઉદેસો સમત્તો ।

ચતુર્થ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહે નગરમા યાવત્ [ગૌતમ] એ પ્રમાણે વોલ્યા કે હે ભગવન્ ! કેટલી ક્રિયાઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
પાચ ક્રિયાઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-કાયિકી, અધિકરણિકી-એ પ્રમાણે અહીં [પ્રજ્ઞાપના સૂત્રતું વાવીશમું] સઘલ્લુ *ક્રિયાપદ યાવત્
'માયાપ્રત્યયિક ક્રિયાઓ વિશેષાધિક છે' ત્યા સુધી કહેવું. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે [એમ કહી ભગવાન્
ગૌતમ યાવત્ વિહરે છે]

અષ્ટમશતે ચતુર્થ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧. * કાયિકી, અધિકરણિકી, પ્રાદેપિકી, પારિતાપનિકી અને પ્રાણાતિપાતિકી-એ પાચ ક્રિયાઓ છે. તેમા કાયિકી ક્રિયા એ પ્રકારે છે-અનુપરતકાયિકી અને દુપ્પ્રયુક્તકાયિકી. હિંસાદિ સાવચ યોગથી દેશથી કે સર્વદા અનિવૃત્ત થયેલાને અનુપરતકાયિકી ક્રિયા હોય છે. આ ક્રિયા માત્ર અવિરતિને હોય છે. કાયાદીના દુપ્પ્રયોગ વડે થયેલી જે ક્રિયા તે દુપ્પ્રયુક્તકાયિકી કહેવાય છે. આ ક્રિયા પ્રમત્ત સાધુને પણ હોય છે. અધિકરણિકી ક્રિયા એ પ્રકારે છે-સંયોજનાધિકરણિકી અને નિર્વર્તનાધિકરણિકી. સંયોજન-પૂર્વે બનાવેલ અન્નશાલાદિ હિંસાના સાધનોને મેઢવી તૈયાર રાખવા તે સંયોજનાધિકરણિકી, અને નવા બનાવવા તે નિર્વર્તનાધિકરણિકી. પોતાનું, પરંતુ અથવા વત્તેનું અણુમ ચિંતવતું તે પ્રાદેપિકી જે પોતાને પરને અથવા સમયને દુઃખ આપે તે પારિતાપનિકી. જે પોતાને, પરને અથવા બંનેને જીવિતથી રહિત કરે તે પ્રાણાતિપાતિકી.—વિશેષમાટે જુઓ—પ્રજ્ઞા ૦ પદ. ૨૨ પ. ૪૩૫-૨

પંચમઓ ઉદેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ ઇવં ઘયાસી-આજીવિયા ણં મંતે ! થેરે મગચંતે ઇવં ઘયાસી-સમણોવાસગસ્સ ણં મંતે ! સામાઘયકડસ્સ સમણોવસ્સ ઇચ્છમાણસ્સ કેદ 'મંડં અવહેરેજ્ઞા, સેણં મંતે ! તં મંડં અણુગવેસમાણે કિં સયં મંડં અણુગવેસદ, પરાયગં મંડં અણુગવેસદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સયં મંડં અણુગવેસતિ, નો પરાયગં મંડં અણુગવેસદ ।

૨. [પ્ર૦] તસ્સ ણં મંતે ! તેહિં સીલદ્વય-ગુણ-વેરમણ-પદ્ધવચ્ચાણ-પોસહોવવાસેહિં સે મંડે અમંડે મવદ ? [ઉ૦] હંતા મવદ । [પ્ર૦] સે કેણ ઘાદ ણં અટ્ટેણં મંતે ! ઇવં બુચ્છ-સયં મંડં અણુગવેસદ, નો પરાયગં મંડં અણુગવેસદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! તસ્સ ણં ઇવં મવદ-ણો મે હિરણ્ણે, ણો મે સુવચ્છે, નો મે કંસે, નો મે દૂસે, નો મે વિપુલધન-કળગ-ચયણ-મણિ-મોત્તિય-સંભ-સિલ-પ્પવાલ-રત્તરચણમાદીય સંતસારસાવદેજ્ઞે, મમત્તમાવે પુણ સે અપરિણાય મવદ, સે તેણટ્ટેણં ગોયમા ! ઇવં બુચ્છ સયં મંડં અણુગવેસદ, નો પરાયગં મંડં અણુગવેસદ ।

૩. [પ્ર૦] સમણોવાસગસ્સ ણં મંતે ! સામાઘયકડસ્સ સમણોવસ્સ ઇચ્છમાણસ્સ કેદ જાયં ચરેજ્ઞા, સે ણં મંતે ! કિં જાયં ચરદ, અજાયં ચરદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જાયં ચરદ, નો અજાયં ચરદ ।

પંચમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા યાવત્ [ગૌતમે] એ પ્રમાણે કહ્યું કે-હે મગવન્ ! આજીવિકોએ (ગોચાલકના શિષ્યોએ) સ્વવિર મગવન્તોને આ પ્રમાણે કહ્યું હતું-હે મગવન્ ! જેણે સામાયિક કર્યું છે એવા શ્રમણના ઉપાશ્રયમા બેટેલા શ્રમણોપાસકના માઢ-વચ્છાદિ વસ્તુનું કોઈ અપહરણ કરે, તો હે મગવન્ ! [સામાયિક સમાપ્ત થયા પછી] તે વસ્તુનું અન્વેષણ કરતો તે શ્રાવક શું પોતાના માઢને શોધે છે કે પારકા માઢને શોધે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે શ્રાવક પોતાના માઢને શોધે છે, પણ પારકા માઢને શોધતો નથી.

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઝીલવ્રત, ગુણવ્રત, વિરમણવ્રત, પ્રત્યાલ્યાન અને પૌપ્પધોપવાસવડે તે શ્રાવકનું [અપહત] માંડ તે અમાંડ યાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! હા, અમાંડ યાય. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! [જો અમાંડ યાય તો] એમ શા હેતુથી કહ્યો છો કે-[તે શ્રમણોપાસક] પોતાના માઢને શોધે છે, પણ પારકા માઢને શોધતો નથી ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! [સામાયિક કરનાર] તે શ્રાવકના મનમાં એવો પરિણામ હોય છે કે-'મારે હિરણ્ય નથી, મારે સુવર્ણ નથી, મારે કાણું નથી, મારે વજ્ર નથી, અને મારે વિપુલ ધન, કનક, રત્ન, મણિ, મોતી, શંખ, પરવાલ, રક્ત રત્નો-હ્યાદિ વિદ્યમાન સામગ્રી નથી,' પરન્તુ તેણે મમત્ત માવતું પ્રત્યાલ્યાન કર્યું નથી, તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહેવાય છે કે તે પોતાના માઢને ગવેપે છે, પણ પારકા માઢને ગવેપતો નથી.

૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જેણે સામાયિક કર્યું છે એવા, શ્રમણના ઉપાશ્રયમા રહેલા શ્રમણોપાસકની સ્ત્રીને કોઈ પુરુષ સેવે તો શું તે તેની સ્ત્રી સેવે છે કે અસ્ત્રીને-અન્યની સ્ત્રીને-સેવે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે પુરુષ તેની સ્ત્રીને સેવે છે પણ અન્યની સ્ત્રીને સેવતો નથી.

જાણદ મળસા કાયસા; ૧૬ અહવા ન કરેદ, કરેતં નાણુજાણદ વયસા કાયસા, ૧૭ અહવા ન કારવેતિ, કરેતં નાણુજાણદ મળસા વયસા; ૧૮ અહવા ન કારવેદ, કરેતં નાણુજાણતિ મળસા કાયસા; ૧૯ અહવા ન કારવેતિ, કરેતં નાણુજાણદ વયસા કાયસા । દુવિહં પગ્ગવિહેણં પડિક્કમમાણે ૨૦ ન કરેતિ, ન કારવેતિ મળસા; ૨૧ અહવા ન કરેતિ ન કારવેતિ વયસા; ૨૨ અહવા ન કરેતિ, ન કારવેતિ કાયસા; ૨૩ અહવા ન કરેતિ, કરેતં નાણુજાણદ મળસા; ૨૪ અહવા ન કરેદ, કરેતં નાણુજાણદ વયસા; ૨૫ અહવા ન કરેદ, કરેતં નાણુજાણદ કાયસા; ૨૬ અહવા ન કારવેદ, કરેતં નાણુજાણદ મળસા; ૨૭ અહવા ન કારવેદ, કરેતં નાણુજાણદ વયસા, ૨૮ અહવા ન કારવેદ, કરેતં નાણુજાણદ કાયસા । પગ્ગવિહં નિવિહેણં પડિક્ક-મમાણે ૨૯ ન કરેદ મળસા વયસા કાયસા; ૩૦ અહવા ન કારવેદ મળસા વયસા કાયસા, ૩૧ અહવા કરેતં નાણુજાણદ મળસા વયસા કાયસા । પગ્ગવિહં દુવિહેણં પડિક્કમમાણે ૩૨ ન કરેદ મળસા વયસા, ૩૩ અહવા ન કરેદ મળસા કાયસા; ૩૪ અહવા ન કરેદ વયસા કાયસા; ૩૫ અહવા ન કારવેતિ મળસા વયસા; ૩૬ અહવા ન કારવેતિ મળસા કાયસા; ૩૭ અહવા ન કારવેદ વયસા કાયસા; ૩૮ અહવા કરેતં નાણુજાણદ મળસા વયસા; ૩૯ અહવા કરેતં નાણુજાણદ મળસા કાયસા ૪૦ અહવા કરેતં નાણુજાણદ વયસા કાયસા । પગ્ગવિહં પગ્ગવિહેણં પડિક્કમમાણે ૪૧ ન કરેદ મળસા, ૪૨ અહવા ન કરેદ વયસા, ૪૩ અહવા ન કરેદ કાયસા; ૪૪ અહવા ન કારવેતિ મળસા; ૪૫ અહવા ન કારવેતિ વયસા; ૪૬ અહવા ન કારવેતિ કાયસા, ૪૭ અહવા કરેતં નાણુજાણદ મળસા, ૪૮ અહવા કરેતં નાણુજાણદ વયસા; ૪૯ અહવા કરેતં નાણુજાણદ કાયસા ।

૭. [પ્ર૦] પહુપ્પન્નં સંચરેમાણે કિં તિવિહં તિવિહેણં સંચરેદ ? [ઉ૦] પવં જહા પડિક્કમમાણેણં પગ્ગૂપપ્પન્નં મંગા મણિયા પવં સંચરમાણેણ ચિ પગ્ગૂપપ્પન્નં મંગા માણિયદ્વા ।

૮. [પ્ર૦] અણાગયં પચ્છનપ્પમાણે કિં તિવિહં તિવિહેણં પચ્છનસાદ ? [ઉ૦] પવં તં ચેવ મંગા પગ્ગૂપપ્પન્નં માણિયદ્વા જાય અહવા કરેતં નાણુજાણદ કાયસા ।

૯. [પ્ર૦] સમણોવાસગરસ્સ ણં મંતે ! પુણ્ણમેવ થૂલ્લમુસાવાણ અપચ્છન્નાણ મચ્છ, સે ણં મંતે ! પચ્છા પચ્છાદ્ધન્નમાણે ૧ [ઉ૦] પવં જહા પાણાદવાયસ્સ સીયાલં મંગસયં મણિયં, તદ્ધા મુસાવાયસ્સ ચિ માણિયદ્ધં । પવં અદ્ધિદ્ધાદાણસ્સ ચિ, પવં થૂલ-

અનુમતિ આપતો નથી, ૧૬ અથવા વચન અને કાયથી કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૭ અથવા મન અને વચનથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૮ અથવા મન અને કાયથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૯ અથવા વચન અને કાયથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૨૦ દ્વિવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમનો મનથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૧ અથવા વચનથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૨ અથવા કાયવડે કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૩ અથવા મનવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૪ અથવા વચનવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૫ અથવા કાયવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૬ અથવા મનવડે કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૭ અથવા વચનથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી ૨૮ અથવા કાયવડે કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૯ એકવિધ ત્રિવિધે પ્રતિક્રમનો મન, વચન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૦ અથવા મન, વચન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૧ અથવા મન, વચન અને કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૩૨ એકવિધ દ્વિવિધે પ્રતિક્રમનો મન અને વચનથી કરતો નથી, ૩૩ અથવા મન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૪ અથવા વચન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૫ અથવા મન અને વચનથી કરાવતો નથી, ૩૬ અથવા મન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૭ અથવા વચન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૮ અથવા મન અને વચનથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૩૯ અથવા મન અને કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૪૦ અથવા વચન અને કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૪૧ એકવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમનો મનથી કરતો નથી, ૪૨ અથવા વચનથી કરતો નથી, ૪૩ અથવા કાયથી કરતો નથી; ૪૪ અથવા મનથી કરાવતો નથી, ૪૫ અથવા વચનથી કરાવતો નથી, ૪૬ અથવા કાયથી કરાવતો નથી, ૪૭ અથવા મનથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૪૮ અથવા વચનથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૪૯ અથવા કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી.

૭. [પ્ર૦] પ્રત્યુત્પન્ન (વર્તમાન) પ્રાણાતિપાતનો સવર (રોવ) કરતો [શ્રમણોપાસક] શું ત્રિવિધ ત્રિવિધે સંચર કરે ?—ઇત્યાદિ. [ઉ૦] જેમ પ્રતિક્રમતા ઓગળપચાસ ભાગા કહ્યા, તેમ સંચર કરતા પણ ઓગળપચાસ ભાગા કહેવા.

૮. [પ્ર૦] અનાગત પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાલ્યાન કરતો [શ્રમણોપાસક] શું ત્રિવિધ ત્રિવિધે પ્રત્યાલ્યાન કરે ?—ઇત્યાદિ. [ઉ૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે ઓગળપચાસ ભાગા યાવત્ 'અથવા કાયવડે કરનારને અનુમતિ આપતો નથી' ત્યા સુધી કહેવા.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે શ્રમણોપાસકે પહેલા સ્થૂલ મૂપાવાદનું પ્રત્યાલ્યાન કર્યું નથી, પછીથી હે ભગવન્ ! તે [સ્થૂલ મૂપાવાદનું] પ્રત્યાલ્યાન કરતો શું કરે ? [ઉ૦] જેમ પ્રાણાતિપાતના એકસો સુદતાલીઝ ભાગા કહ્યા, તેમ મૂપાવાદના પણ એકસો સુદતાલીઝ ભાગા કહેવા, ૧ પ્રમાણે [સ્થૂલ] અદ્ધાદાનના, સ્થૂલ મૈથુનના અને સ્થૂલ પરિગ્રહના પણ ભાગાઓ યાવત્ 'અથવા કાયથી કરનારને અનુમતિ

વર્તમાનપ્રાણાતિ
પાદના સવરસ્થાનને
માગા

અનાગત પ્રાણાતિપા-
તના પ્રત્યાલ્યાન અને તેના
માગા, યાવત્ સ્થૂલ
પરિગ્રહના માગા

સ્થૂલમૂપાવાદનું પ્ર-
ત્યાલ્યાન અને તેના
માગા, યાવત્ સ્થૂલ
પરિગ્રહના માગા

ગસ્સ મેઘુણસ્સ વિ, થૂલગસ્સ પરિગ્ગહસ્સ વિ, જાવ અહવા કરેતં નાણુજાણહ કાયસા । एवं खलु परिसगा समणोवासगा भवन्ति, नो खलु परिसगा आजीविओवासगा भवन्ति ।

૧૦. આજીવિયસમયસ્સ ણં અયર્મદ્દે—અક્ષીણપંડિભોદ્દણો સઘ્વે સત્તા; સે હંતા, છેત્તા, મેત્તા, હુંપિત્તા, ચિલુંપિત્તા, ઉદ્ધવ-
જ્જત્તા આહારં આહરેન્તિ । તત્થ ચલુ ઇમે દુવાલસ આજીવિયોવાસગા ભવંતિ, તં જહા—૧ તાલે, ૨ તાલપલંચે, ૩ ઉદ્ધિહે, ૪ સંવિહે, ૫ અવવિહે, ૬ ઉદય, ૭ નામુદય, ૮ નૈમ્મુદય, ૯ અણુવાલય, ૧૦ સંઘવાલય, ૧૧ અયંબુલે, ૧૨ કાયરણ—ઇચ્છેતે દુવાલસં આજીવિઓવાસગા અરિહંતદેવતાગા, અમ્મા—પિંડસુસ્સુસગા, પંચફલપડિકંતા, તં જહા—ઉંવરેહિં, વડેહિં, વોરેહિં, સતરેહિં, પિલક્કૂહિં; પલંહુ—લ્હસુણકંદમૂલચિવજ્જગા, અણિહંછિપિહિં અણક્કમિત્તેહિં ગોળેહિં તસપાણવિવજ્જિપિહિં વિંત્તેહિં વિત્તિં કપ્પેમાણા વિહરંતિ । एष वि ताव एवं इच्छन्ति किमंग ! पुण जे इमे समणोवासगा भवन्ति, जेसिं नो कप्पन्ति इमाइं पन्नरस-
—મ્માદાણાઈં સયં કરેત્તણ વા, કારવેત્તણ વા, કરેતં વા અન્નં ન સમણુજણેત્તણ । તં જહા—ઈંગાલકમ્મે, ઘણકમ્મે, સાડી-
—મ્મે, ભાડીકમ્મે, ફોડીકમ્મે, દંતવાણિજ્જે, લક્ષવાણિજ્જે, કેસવાણિજ્જે, રસવાણિજ્જે, વિસવાણિજ્જે, જંતપીલનકમ્મે, નિહંછણ-
—મ્મે, દવગ્ગિદાવણયા, સર—દહ—તલાગપરિસોસણયા, અસત્તીપોસણયા । इच्छेते समणोवासगा सुका, सुकाभिजातीया भवित्ता
તલમાસે કાલં કિચ્ચા અન્નયરેસુ દેવલોપસુ દેવત્તાણ ઉવવત્તારો ભવંતિ ।

૧૧. [પ્ર૦] કતિવિહા ણં મંતે ! દેવલોગા પણ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચઉદ્ધિહા દેવલોગા પણ્ણત્તા, તં જહા—ભવણવાસી, ણમંતરા, જોહિસિયા, વેમાણિયા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

અટ્ટમસણ પંચમઓ ઉદ્દેસઓ સમત્તો ।

પ્રાપ્તો નથી' ત્યાં સુધી જાણવા. આ આવા પ્રકારના શ્રમણોપાસકો હોય છે, પણ આવા પ્રકારના આજીવિકના (ગોશાલના) ઉપાસકો હોતા નથી.

૧૦. આજીવિક (ગોશાલક)ના સિદ્ધાંતનો આ અર્થ છે—‘દરેક જીવો અક્ષીણપરિભોગી—સચિત્તાહારી છે, તેથી તેઓ [લકડી વગેરેથી] ઇળીને [તરવાર વગેરેથી] છેદીને, [શૂલાદિથી] મેદીને, [પાંચ વગેરેના કાપવા વડે] લોપ કરીને [ચામડી ઉતારવાથી] વિલોપીને અને પિનાશ કરીને ખાય છે. [અર્થાત્ વીજા જીવો હનનાદિમાં તત્પર છે] પણ આજીવિકના મતમા આ વાર આજીવિકોપાસકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ તાલ, ૨ તાલપ્રલંબ, ૩ ઉદ્ધિધ, ૪ સવિધ, ૫ અવવિધ, ૬ ઉદય, ૭ નામોદય, ૮ નર્મોદય, ૯ અણુપાલક, ૧૦ શંખપાલક, ૧૧ અયંબુલ અને ૧૨ કાતર—૯ વાર આજીવિકના ઉપાસકો છે, તેઓનો દેવ અર્હત્ (ગોશાલક) છે, માતાપિતાની સેવા કરનારા તેઓ આ પાંચ પ્રકારના ફલને ખાતા નથી તે આ પ્રમાણે—૧ ઉંવરાના ફલ, ૨ વડના ફલ, ૩ વોર, ૪ સતરનાં ફલ અને ૫ પીંપલાના ફલ. તેઓ ડુંગળી, લસણ અને કંદમૂલના વિવર્જક (ત્યાગી) છે. તેઓ અનિર્લંછિત (ખસી નહિ કરાયલા), નહિ નાથેલા (નાક વિંધેલા) રવા વલ્લો વડે ત્રસપ્રાણીની હિંસા વિવર્જિત વ્યાપાર વડે આજીવિકા કરે છે. જ્યારે ૯ ગોશાલકના શ્રાવકો પણ ૯ પ્રકારે ધર્મને ઇચ્છે છે, તો પછી જે આ શ્રમણોપાસકો છે તેઓને માટે શું કહેવું ? જેઓને આ પંદર કર્મોદાનો સ્વયં કરવાને, વીજા પાસે કરાવવાને અને અન્ય કરનારને અનુમતિ આપવાને કલ્પતા નથી. તે કર્મોદાનો આ પ્રમાણે છે—૧ અંગારકર્મ, ૨ વનકર્મ, ૩ શકટકર્મ, ૪ ભાટકકર્મ, ૫ સ્ફોટકકર્મ, ૬ દંતવાણિજ્ય, ૭ લાક્ષવાણિજ્ય, ૮ કેશવાણિજ્ય, ૯ રસવાણિજ્ય, ૧૦ વિપવાણિજ્ય, ૧૧ યંત્રપીલનકર્મ, ૧૨ નિર્લાંછનકર્મ, ૧૩ દવાગ્રિદાપન, ૧૪ સરોવર, દ્રહ અને તલાવનું શોષણ અને ૧૫ અસત્તીપોષણ. ૯ શ્રમણોપાસકો શુદ્ધ—પવિત્ર, અને પવિત્રતાપ્રધાન થઈને મરણસમયે કાલ કરીને કોઈ પણ દેવલોકમા દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે.

— ૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલા પ્રકારના દેવલોકો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચાર પ્રકારના દેવલોકો કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે—ભવનવાસી, વાનવ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક. હે ભગવન્ ! તે ૯ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે ૯ પ્રમાણે છે. [૯મ કહીને યાવદ્ ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.]

અટ્ટમ શતકે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

છટો ઉદ્દેસઓ.

૧. [પ્ર૦] સમળોવાસગસ્સ ણં મંતે ! તદ્ધારુચં સમળં વા માદળં વા ફાસુ-પ્સણિજ્ઞેણં અસળ-પાળ-ગાદમ-સારમેનં પડિલામેમાણસ્સ કિં કજ્ઞતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! પ્ગંતસો નિજ્જરા કજ્ઞદ, નત્થિ ય સે પાવે કમ્મે કજ્ઞતિ ।

૨. [પ્ર૦] સમળોવાસગસ્સ ણં મંતે ! તદ્ધારુચં સમળં વા માદળં વા અફાસુણં અપેસણિજ્ઞેણં અસળ-પાળ૦ જાય પડિલામેમાણસ્સ કિં કજ્ઞદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! યહુતરિયા સે નિજ્જરા કજ્ઞદ, અપ્પતરાપ સે પાવે કમ્મે કજ્ઞદ ।

૩. [પ્ર૦] સમળોવાસગસ્સ ણં મંતે ! તદ્ધારુચં અસંજયં અવિરય-પડિહય-પચ્ચપ્પાયાપાવકમ્મં ફાસુણ વા, અફાસુ-ણ વા, પ્સણિજ્ઞેણ વા, અપેસણિજ્ઞેણ વા અસળ-પાળ૦ જાય કિં કજ્ઞદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! પ્ગંતસો સે પાવે કમ્મે કજ્ઞદ, નત્થિ સે કાવિ નિજ્જરા કજ્ઞદ ।

૪. નિગ્ગંથં ચ ણં ગાદાવદ્ધુલં પિંડવાયપડિયાપ અણુપ્પચિટ્ઠં કેદ દોહિં પિંડેહિં ઉવનિમંતેજ્ઞા-પ્ગં આડસો ! અપ્પણા મુંજાદિ, પ્ગં થેરાણં દલયાદિ, સે ય તં પડિગ્ગહેજ્ઞા, થેરા ય સે અણુગવેસિયદ્ધા સિયા, જત્યેવ અણુગવેસમાણે થેરે પોસિજ્ઞા તત્યેવ અણુપ્પદાયદ્ધે સિયા, નો ચેવ ણં અણુગવેસમાણે થેરે પોસિજ્ઞા તં નો અપ્પણા મુંજેજ્ઞા, નો અન્નેસિ દાવપ, પ્ગંતે ત્તિજ્ઞા-વાપ અવિચ્છે વહુપાસુપ થંડિલ્લે પડિલેદ્દેત્તા પમજ્ઞિત્તા પરિદ્ધાવેયદ્ધે સિયા ।

પઠ ઉદ્દેશક.

સયનને નિર્દોષ અણ-
નાદિયી પ્રતિલામતા શુ
ફલ થાય? ઇકાંત
નિર્જરા થાય

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેવા પ્રકારના (ઉત્તમ) શ્રમણ વા બ્રાહ્મણને પ્રાસુક (અવિત્ત) અને એપ્પણીય (નિર્દોષ) અગ્ન, પાન, સ્વાદિમ તથા સ્વાદિમ આહાર વડે પ્રતિલામતા-સત્કાર કરતા-શ્રમણોપાસકને શું [ફલ] થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એકાંત નિર્જરા થાય, પણ તેને પાપ કર્મ ન થાય.

સદોષ અગ્નનાદિયી
પ્રતિલામતા શુ ફલ
થાય? ઇષી નિર્જરા
અને અલ્પ પાપ કર્મનો
વંધ થાય

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેવા પ્રકારના શ્રમણ વા બ્રાહ્મણને અપ્રાસુક (અવિત્ત) અને અનેપ્પણીય (સદોષ) અગ્નનાદિ વડે પ્રતિ-
લામતા શ્રમણોપાસકને શું [ફલ] થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઇષી નિર્જરા થાય, અને અત્યન્ત અલ્પ પાપ કર્મ થાય.

અસયનને આહારથી
પ્રતિલામતા શુ ફલ
થાય? ઇકાન્ત પાપ
કર્મ થાય.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેવા પ્રકારના ચિરતિરહિત, અપ્રતિહત અને અપ્રત્યાહ્યાન પાપકર્મવાળા અનંયતને પ્રાસુક અથવા અળ-
સુક, એપ્પણીય અથવા અનેપ્પણીય અગ્નનાદિ વડે પ્રતિલામતા શ્રમણોપાસકને શું [ફલ] થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એકાંત પાપકર્મ થાય, પણ કાદ નિર્જરા ન થાય.

નિર્ગ્રંથને વે પિંડ પ્ર-
દાન કરવા માટે ઉપ-
ક્રમ

૪. ગૃહસ્થના ઘરે આહાર ગ્રહણ કરવાની ઇચ્છાથી પ્રવેશ કરેલા નિર્ગ્રંથને કોઈ ગૃહસ્થ વે પિંડ (આહાર) ગ્રહણ કરવા માટે
ઉપનિમંત્રણ કરે કે-હે આયુષ્માન્ ! એક પિંડ તમે ખાજો, અને વીજો પિંડ સ્વયિરોને આપજો. પછી તે નિર્ગ્રંથ તે (વજ્ર) પિંડને ગ્રહણ
કરે અને તે સ્વયિરોની શોધ કરે, તપાસ કરતા જ્યાં સ્વયિરોને જુદા લાજ તે પિંડ તેને આપે, જો કદાચ શોધતા સ્વયિરોને ન જુદા તો તે
પિંડ પોતે ખાય નહીં અને વીજાને આપે નહીં, પણ એકાન્ત, અનાપાત-પ્યાં કોઈ આવે નહિ એવી અવિત્ત અને વહુ પ્રાસુક સંસ્કૃતિ
(ભૂમિ)ને જોડે, પ્રમાર્જીને લા પરઠવે.

૫. [પ્ર૦] નિર્ગમ્યં ચ-ળં ગાહાવદ્કુલં પિંડવાયપડિયાપ-અણુપ્પવિટ્ટું-કેદ સ્તીર્હિં પિંડેર્હિં ઉવનિમંતેજ્ઞા-અણં આડસો ! અપ્પણા મુંજાહિ, દો થેરાણં દલયાહિ; સે ય તે પડિગ્ગહેજ્ઞા, થેરા ય સે અણુગવેસેયદ્ધા, સેસં તં ચેવ જાવ પરિટ્ટાવેયધે સિયા, એવં જાવ દસર્હિં પિંડેર્હિં ઉવનિમંતેજ્ઞા, ણવરં અણં આડસો ! અપ્પણા મુંજાહિ, નવ થેરાણં દલયાહિ; સેસં તં ચેવ જાવ પરિટ્ટાવેયધે સિયા ।

૬. [પ્ર૦] નિર્ગમ્યં ચ ણં ગાહાવદ્કુલં જાવ કેદ દ્વોર્હિં પડિગ્ગહેર્હિં ઉવનિમંતેજ્ઞા-અણં આડસો ! અપ્પણા પડિમુંજાહિ, અણં થેરાણં દલયાહિ । સે ય તં પડિગ્ગહેજ્ઞા, તદેવ જાવ તં નો અપ્પણા પરિમુંજેજ્ઞા, નો અન્નેર્સિં દાવપ; સેસં તં ચેવ, જાવ પરિટ્ટાવેયધે સિયા । એવં જાવ દસર્હિં પડિગ્ગહેર્હિં, એવં જહા પડિગ્ગહેર્હિં, એવં જહા પડિગ્ગહવત્તદ્ધયા મણિયા, એવં ગોચ્છય-રયહરણ-ચોલપટ્ટગ-કંચલ-લટ્ટિ-સંચારગવત્તદ્ધયા ય માણિયદ્ધા, જાવ દસર્હિં સંચારપર્હિં ઉવનિમંતેજ્ઞા, જાવ પરિટ્ટાવેયધે સિયા ।

૭. [પ્ર૦] નિર્ગમ્યેણ ય ગાહાવદ્કુલં પિંડવાયપડિયાપ પવિટ્ટેણં અન્નયરે અકિચ્છદ્ધાણે પડિસેવિપ, તસ્સ ણં એવં ભવતિ-એવેવ તાવ અહં પયસ્સ ઠાણસ્સ આલોપમિ, પડિક્કમામિ, નિન્દામિ, ગરિહામિ, વિહટ્ટામિ, વિસોદ્ધેમિ, અકરણયાપ અન્નુદ્ધેમિ, જહારિયં પ્રાયચ્છિત્તં તવોક્કમ્મં પડિવજ્ઞામિ; તયો પચ્છા થેરાણં અંતિઅં આલોપેસ્સામિ, જાવ તવોક્કમ્મં પડિવજ્ઞિસ્સામિ । સે ય સંપટ્ટિપ, અસંપત્તે થેરા ય પુદ્ધામેવ અમુહા સિયા, સે ણં મંતે ! કિં આરાહપ, વિરાહપ ? [ઉ૦] ગોયમા ! આરાહપ, નો વિરાહપ ।

૮. [પ્ર૦] સે ય સંપટ્ટિપ અસંપત્તે અપ્પણા ય પુદ્ધામેવ ઐમુદ્ધે સિયા, સે ણં મંતે ! કિં આરાહપ, વિરાહપ ? [ઉ૦] ગોયમા ! આરાહપ, નો વિરાહપ ।

૯. [પ્ર૦] સે ય સંપટ્ટિપ અસંપત્તે થેરા ય કાલં કરેજ્ઞા, સે ણં મંતે ! કિં આરાહપ, વિરાહપ ? [ઉ૦] ગોયમા ! આરાહપ, નો વિરાહપ ।

૫. [પ્ર૦] ગૃહસ્થના ઘરે આહાર ગ્રહણ કરવાના ઇરાદાથી પ્રવેશ કરેલા નિર્પ્રત્યયને કોઈ ગૃહસ્થ ત્રણ પિંડ ગ્રહણ કરવાને ઉપનિમંત્રણ કરે કે-હે આયુષ્મન્ ! એક પિંડ તમે ખાજો અને વીજા વે પિંડ સ્થવિરોને આપજો. પછી તે નિર્પ્રત્યય તે પિંડોને ગ્રહણ કરે, અને સ્થવિરોની તપાસ કરે. વાકીનું પૂર્વસૂત્રની પેઠે જાણવું, યાવત્ પરઠવે, એ પ્રમાણે યાવત્ દશ પિંડોને ગ્રહણ કરવાને ઉપનિમંત્રણ કરે, પરંતુ એમ કહે કે હે આયુષ્મન્ ! એક પિંડ તમે ખાજો અને વાકીના નવ પિંડ સ્થવિરોને આપજો, વાકી વધુ પૂર્વની પેઠે જાણવું, યાવત્ પરઠવે.

૬. [પ્ર૦] નિર્પ્રત્યય યાવત્ ગૃહપતિના કુલમા પ્રવેશ કરે અને કોઈ ગૃહસ્થ વે પાત્ર વડે તેને ઉપનિમંત્રણ કરે કે-હે આયુષ્મન્ ! એક પાત્રનો તમે ઉપભોગ કરજો અને વીજું પાત્ર સ્થવિરોને આપજો. તે વજે પાત્રોને ગ્રહણ કરે, વાકીનું તે પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ પોતે તે પાત્રનો ઉપયોગ ન કરે અને વીજાને આપે પણ નહીં, વાકીનું પૂર્વની પેઠે જાણવું, યાવત્ તે પાત્રને પરઠવે. એ પ્રમાણે યાવત્ દસ પાત્ર સુધી કહેવું, જે પ્રમાણે પાત્રની વક્તવ્યતા કહી છે તેમ ગુચ્છા, રજોહરણ, ચોલપટ્ટ, કંચલ, દંડ અને સસ્તારકની વક્તવ્યતા કહેવી, યાવત્ દશ સંસ્તારકવડે ઉપનિમંત્રણ કરે, યાવત્ તેને પરઠવે.

૭. [પ્ર૦] કોઈ નિર્પ્રત્યય ગૃહપતિના ઘરે આહાર ગ્રહણ કરવાના ઇરાદાથી પ્રવેશ કરતા કોઈ અકુલ્ય સ્થાનનું પ્રતિસેવન કરું હોય, પછી તે નિર્પ્રત્યયના મનમાં એ થાય કે-“પ્રથમ હું અહીંજ આ અર્ચ્ય સ્થાનનું આલોચન, પ્રતિક્રમણ, નિન્દા અને ગર્હા કરું, [તેના અનુવચ્ચને] છેદું, વિહુદ્ધ કરું, પુનઃ ન કરવા માટે તૈયાર થાઉં, અને યથાયોગ્ય પ્રાયશ્ચિત્તરૂપ તપ કર્મનો સ્વીકાર કરું. ત્યાર પછી સ્થવિરોની પાસે જઈને આલોચના કરીશ, યાવત્ તપકર્મનો સ્વીકાર કરીશ.” [એમ વિચારી] તે નિર્પ્રત્યય સ્થવિરોની પાસે જવા નીકળે અને ત્યાં પહોંચ્યા પહેલાં તે સ્થવિરો [વાતાદિ દોષના પ્રકોપથી] મૂક થઈ જાય-ચોલી ન શકે-અર્થાત્ પ્રાયશ્ચિત્ત ન આપી શકે તો હે ભગવન્ ! એ તે નિર્પ્રત્યય આરાધક છે કે વિરાધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે નિર્પ્રત્યય આરાધક છે પણ વિરાધક નથી. (૧)

૮. [પ્ર૦] હવે તે નિર્પ્રત્યય સ્થવિરોની પાસે જાય અને ત્યાં પહોંચ્યા પહેલાં તે (નિર્પ્રત્યય) મૂક થઈ જાય તો હે ભગવન્ ! એ તે નિર્પ્રત્યય આરાધક છે કે વિરાધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે નિર્પ્રત્યય આરાધક છે પણ વિરાધક નથી. (૨)

૯. [પ્ર૦] તે નિર્પ્રત્યય સ્થવિરોની પાસે જવા નીકળે અને તે પહોંચ્યા પહેલાં તે સ્થવિરો કાઠ કરે તો હે ભગવન્ ! તે નિર્પ્રત્યય આરાધક છે કે વિરાધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે નિર્પ્રત્યય આરાધક છે પણ વિરાધક નથી. (૩)

१०. [प्र०] से य संपट्टिण असंपत्ते अप्पणा य पुद्गमेव कालं करेज्जा, से णं भंते ! किं आराहण, विराहण ? [उ०] गोयमा ! आराहण, नो विराहण ।

११. [प्र०] से य संपट्टिण, संपत्ते, धेरा य अमुद्दा सिया, से णं भंते ! किं आराहण, विराहण ? [उ०] गोयमा ! आराहण, नो विराहण । से य संपट्टिण संपत्ते, अप्पणा य०—एवं संपत्तेण वि चत्तारि आलावगा भाणियद्वा जट्ठेय असंपत्तेण ।

१२. [प्र०] निग्गंथेण य वहिया वियारभूमि वा विहारभूमि वा निग्गंतेण अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविण, तस्स णं एवं भवति—इहेव ताव अहं०—एवं एत्थ वि ते चेव अट्ट आलावगा भाणियद्वा, जाव नो विराहण । निग्गंथेण य गामाणुगामं दुइज्जमाणेण अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविण, तस्स णं एवं भवद्—इहेव ताव अहं०, एत्थ वि ते चेव अट्ट आलावगा भाणियद्वा, जाव नो विराहण ।

१३. [प्र०] निग्गंथीए य गाहावड्कुलं पिडवायपडियाए अणुपविट्ठाए अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविण, तीसे णं एवं भवद्—इहेव ताव अहं एयस्स ठाणस्स आलोपमि, जाव तवोक्कमं पडिवज्जामि, तथो पच्छा पवत्तिणीए अंतियं आलोपस्सामि, जाव पडिवज्जिस्सामि । सा य संपट्टिया असंपत्ता पवत्तिणी य अमुद्दा सिया, सा णं भंते ! किं आराहिया, विराहिया ? [उ०] गोयमा ! आराहिया, नो विराहिया । सा य संपट्टिया जट्ठा निग्गंथस्स निन्नि गमा भाणिया एवं निग्गंथीए वि निन्नि आलावगा भाणियद्वा, जाव आराहिया, नो विराहिया ।

१४. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चद्—आराहण, नो विराहण ? [उ०] गोयमा ! से जट्ठा नामए केह पुरिसे एणं महं उन्नालोमं वा, गयलोमं वा, सणलोमं वा, कप्पासलोमं वा, तणसुयं वा दुद्दा वा तिद्दा वा संगेज्जट्ठा वा छिदिता अगणिकार्यंसि पक्खिवेज्जा, से णूणं गोयमा ! छिज्जमाणे छिन्ने, पक्खिप्पमाणे पक्खित्ते, डंज्जमाणे द्देत्ति वत्तधं सिया ? हंता भगवं ! छिज्जमाणे छिन्ने, जाव द्देत्ति वत्तधं सिया । से जट्ठा वा केह पुरिसे वयं अहंतं वा, धोतं वा, तंतुगयं वा मंजिट्ठा-

निर्ग्रन्थ काळ करे.

१०. [प्र०] हवे स्वविरोनी पासे जवा निकळेले ते निर्ग्रन्थ स्वविरोनी पासे पहुँच्या पहेला पोते काळ करी जाव तो हे भगवन् ! शुं ते आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (४)

संप्राप्त निर्ग्रन्थना चार आलापक.

११. [प्र०] ते निर्ग्रन्थ स्वविरोनी पासे जवा नीकळे अने पहुँचता वार ते स्वविरो मूक थई जाय, तो हे भगवन् ! शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. हवे ते निर्ग्रन्थ स्वविरोनी पासे जाय अने त्या पहुँचता वार ते (निर्ग्रन्थ) मूक थई जाय तो शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ?—इत्यादि संप्राप्त (पहेलेच्या) निर्ग्रन्थना चार आलापक असंप्राप्त (नहि पहेलेच्या) निर्ग्रन्थनी पेटे कहेवा.

निहारभूमि के विहारभूमि तरफ जता

१२. कोई निर्ग्रन्थे वहार निहारभूमि के विहारभूमि तरफ जता कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन करुं होय, पछी तेनें एम थाय के 'हु प्रथम अही तेनुं आलोचनादि करुं'—इत्यादि पूर्वनी पेटे अही पण तेज आठ आलापक कहेवा, यावत् ते निर्ग्रन्थ विराधक नथी. निर्ग्रन्थे ग्रामानुग्रामविहार करता कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन करुं होय, पछी तेनें एम थाय के, हुं प्रथम तेनुं आलोचनादि करुं—इत्यादि पूर्ववत् अही पण तेज आठ आलापक कहेवा, यावत् 'ते निर्ग्रन्थ विराधक नथी.'

ग्रामानुग्राम विहार करता.

१३. [प्र०] कोई साध्वीए आहार ग्रहण करवाना इरादाथी गृहपतिना घरे प्रवेश करता कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन करुं, पछी तेनें एम थाय के—हुं प्रथम आ अकृत्यस्थाननुं आलोचन करुं, यावत् तप कर्मनो स्वीकार करुं. त्वार पछी प्रवर्तिनी (वृद्ध साध्वी) नी पासे आलोचना करीश, यावत् तप कर्मनो स्वीकार करीश, [एम विचारी] ते साध्वी ते प्रवर्तिनीनी पासे जवा निकळे, अने त्या पहुँच्या पहेला ते प्रवर्तिनी मूंगी थई जाय, तो हे भगवन् ! शुं ते साध्वी आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते साध्वी आराधक छे पण विराधक नथी, जेम निर्ग्रन्थने त्रण आलापको कहा छे तेम 'ते साध्वी जवा नीकळे'—इत्यादि त्रण आलापको साध्वीने कहेवा. यावत् 'ते आराधक छे पण विराधक नथी.'

आराधक निर्ग्रन्थी.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुयी कहो छो के तेओ आराधक छे पण विराधक नथी ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोई एक पुरुष एक मोटा ऊनना, गजना लोमना, शणना रेसाना, कपासना रेसाना, तृणना अन्नभागना वे, त्रण के संख्यात छेद—ककडा—करी तेने अग्निमां नाखे तो हे गौतम ! ते छेदातां छेदायेलुं, अग्निमां नंखाता नंखायेलुं, वळ्ना वळेळुं एम कहेवाय ? हे भगवन् ! हा, छेदाता छेदायेलुं, यावद् वळ्ता वळेळुं कहेवाय, अथवा कोई पुरुष नवुं, धोएलुं के तन्न—साळथी तरत उतरेलुं कपडुं मजीठना रंगनी

आराधक होवाउ करण.

द्वोणीय पक्खिवेज्जा, से णूणं गोयमा ! उक्खिप्पमाणे उक्खिस्से, पक्खिप्पमाणे पक्खिस्से, रत्तमाणे रत्तेस्ति वत्तद्वं सिया ? हंता भगवं ! उक्खिप्पमाणे उक्खिस्से जाव रत्तेस्ति वत्तद्वं सिया । से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-आराहणं नो विराहणं ।

१५. [प्र०] पदीवस्त णं भंते ! झियायमाणस्त किं पदीवे झियाति, लट्ठी झियाइ, वत्ती झियाति, वेहे झियाइ, पदी-वचंपण झियाइ, जोई झियाइ ? [उ०] गोयमा ! नो पदीवे झियाइ, जाव नो पदीवचंपण झियाइ, जोई झियाइ ।

१६. [प्र०] अगारस्त णं भंते ! झियायमाणस्त किं अगारे झियाइ, कुड्डा झियाइ, कडणा झियाइ, धारणा झियाइ, बलहरणे झियाइ, वंसा झियाइ, मल्ला झियाइ, वग्गा झियाइ, छित्तरा झियाइ, छाणे झियाति, जोती झियाति ? [उ०] गोयमा ! नो अगारे झियाति, नो कुड्डा झियाति, जाव नो छाणे झियाति, जोती झियाति ।

१७. [प्र०] जीवे णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिण ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण, सिय पंचकिरिण, सिय अकिरिण ।

१८. [प्र०] नेरइणं णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिण ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण, सिय पंचकिरिण ।

१९. [प्र०] असुरकुमारं णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिण ? [उ०] एवं चेव, एवं जाव वेमाणिण; नवरं मणुस्से जहा जीवे ।

२०. [प्र०] जीवे णं भंते ! ओरालियसरीरोहंतो कतिकिरिण ? [उ०] गोयमा ! सिय तिकिरिण, जाव सिय अकिरिण ।

कुंडीमां नाखे तो हे गौतम ! ते उंचेथी नाखता उंचेथी नंखायेलुं, नांखतां नंखायेलुं, रंगाता रंगायेलुं एम कहेवाय ? हा भगवन् ! ते उंचेथी नांखता उंचेथी नंखायेलुं, यावत् रंगाता रंगायेलुं कहेवाय; ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहेवाय छे के [आराधना माटे तैयार थएले] ते आराधक छे पण विराधक नथी.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! वळ्ळा दीवामां शुं वळे छे ? शुं दीवो वळे छे, दीपयष्टि-दीवी वळे छे, वाट वळे छे, तेल वळे छे, दीवानुं दांकणु वळे छे, के ज्योति-दीपशिखा वळे छे ? [उ०] हे गौतम ! दीवो वळ्ळो नथी, यावत् दीवानुं दांकणु वळ्ळुं नथी, पण ज्योति वळे छे.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! वळ्ळा घरमा शुं वळे छे ? शुं घर वळे छे, भीतो वळे छे, त्राटी वळे छे, धारण (मोभनी नीचेना स्तंभो) वळे छे, मोभ वळे छे, वासो वळे छे, मल्लो (भीतोना आधार थाभला) वळे छे, छींदरीओ वळे छे, छापणं वळे छे, छादन-डाम-वगेरेनुं टांकण वळे छे के ज्योति-अग्नि वळे छे ? [उ०] हे गौतम ! घर वळ्ळुं नथी, भीतो वळ्ळी नथी, यावत् डाम वगेरेनुं छादन वळ्ळु नथी, पण ज्योति वळे छे.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! एक जीव [परकीय] एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच *त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो, कदाच पांचक्रियावाळो, अने कदाच अक्रिय (क्रिया रहित) होय.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! एक नारक [परकीय] एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावाळो, कदाच चारक्रियावाळो अने कदाच पांचक्रियावाळो होय.

१९. [प्र०] हे भगवन् ! एक असुरकुमार [परकीय] एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वनी पेठे [त्रण, चार के पांच क्रियावाळो होय] ए प्रमाणे यावद् वैमानिको जाणवा. परन्तु मनुष्यो जीवोनी पेठे जाणवा

२०. [प्र०] हे भगवन् ! एक जीव [परकीय] औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कदाच त्रणक्रियावाळो होय, यावत् कदाच अक्रिय होय.

१ जोति क्षि-घ । २ आगारे ग ।

१७ *कामिनी, अधिकारिणी, प्राद्वेषिनी, पारितापिनी अने प्राणातिपातिनी-ए पांच क्रियाओ छे तैमा एक जीव ज्यारे अन्य पृथिव्यारिक जीवना शरीरने आश्रयी कपानो व्यापार करे लारे तेने कामिनी, अधिकारिणी अने प्राद्वेषिनी ए त्रण क्रियाओ होय, केनके शरीररुपने कामिनी क्रियामा गद्गम-वग्गा अधिकारिणी अने प्राद्वेषिनी क्रिया अवश्य होय छे, अने बीजी के क्रियाओ भजनाए होय छे एटले ज्यारे ते बीजने परिचाप उदम करे के पन करे लारे तेने पारितापिनी के प्राणातिपातिनी क्रिया होय छे-टीझ.

૨૧. [પ્ર૦] નેરુદ્ધ પં મંતે ! ઓરાલિયસરીરોદ્દેહિતો કનિકિરિય ? [ઉ૦] एवं एसो जहा पदमो दंडओ तहा एमो वि अपरिसेसो भाणियदो जाव चेमाणिए, नवरं मणुस्से जहा जीवे ।

૨૨. [પ્ર૦] જીવા પં મંતે ! ઓરાલિયસરીરાઓ કનિકિરિયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સિય તિકિરિયા, જાવ સિય અકિરિયા ।

૨૩. [પ્ર૦] નેરુદ્ધ પં મંતે ! ઓરાલિયસરીરાઓ કનિકિરિયા ? [ઉ૦] एवं एसो वि जहा पदमो दंडओ तहा भाणियदो, जाव चेमाणिया, नवरं मणुस्सा जहा जीवा ।

૨૪. [પ્ર૦] જીવા પં મંતે ! ઓરાલિયસરીરોદ્દેહિતો કનિકિરિયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નિકિરિયા વિ, ચઝકિરિયા વિ, પંચકિરિયા વિ, અકિરિયા વિ ।

૨૫. [પ્ર૦] નેરુદ્ધ પં મંતે ! ઓરાલિયસરીરોદ્દેહિતો કનિકિરિયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નિકિરિયા વિ, ચઝકિરિયા વિ, પંચકિરિયા વિ । एवं जाव चेमाणिया, नवरं मणुस्सा जहा जीवा ।

૨૬. [પ્ર૦] જીવે પં મંતે ! વેડધિયસરીરાઓ કનિકિરિય ? [ઉ૦] ગોયમા ! સિય તિકિરિય, સિય ચઝકિરિય સિય અકિરિય ।

૨૭. [પ્ર૦] નેરુદ્ધ પં મંતે ! વેડધિયસરીરાઓ કનિકિરિય ? [ઉ૦] ગોયમા ! સિય તિકિરિય, સિય ચઝકિરિય, एवं जाव चेमाणिए, नवरं मणुस्से जहा जीवे । एवं जहा ओरालियसरीरेणं चत्तारि दंडगा भणिता तहा वेडधियमरीरेण वि चत्तारि दंडगा भाणियद्वा, नवरं पंचमकिरिया न भण्ट, सेसं तं चेव । एवं जहा वेडधियं तहा आहारगं पि, नेयगं पि, कम्मगं पि भाणियद्धं; एकेके चत्तारि दंडगा भाणियद्वा, जाव चेमाणिया पं मंते ! कम्मगसरीरोद्वेहो कनिकिरिया ? गोयमा ! तिकिरिया वि, चडकिरिया वि । सेवं मंते ! सेवं मंते ! चि ।

અટ્ટમસણ છટ્ટો ઉદેસો સમત્તો ।

નૈરયિક.

૨૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એક નૈરયિક [પર સવન્ધી] ઔદારિક શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ આ પ્રથમ દંડક [સ્. ૧૮] કહ્યો છે તેમ આ સવચ્ચ દંડકો પણ યાવદ્ વૈમાનિક સુધી કહેવા, પરન્તુ મનુષ્યો જીવોની પેટે જાળવા.

૨૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જીવો [પર સવન્ધી] એક ઔદારિક શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણક્રિયાવાળો હોય, યાવત્ કદાચ ક્રિયારહિત હોય.

૨૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નૈરયિકો [પર સવન્ધી] ઔદારિક શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે પ્રથમ દંડક [સ્. ૧૮.] કહ્યો છે તેની પેટે યાવદ્ વૈમાનિક સુધી આ દંડક પણ કહેવો, પણ મનુષ્યો જીવોની પેટે કહેવા.

૨૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જીવો ઔદારિક શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણક્રિયાવાળો પણ હોય, ચારક્રિયાવાળો પણ હોય, પાંચક્રિયાવાળો પણ હોય અને ક્રિયા રહિત પણ હોય.

૨૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નૈરયિકો [પરકીય] ઔદારિક શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણક્રિયાવાળો પણ હોય, ચારક્રિયાવાળો પણ હોય, અને પાંચક્રિયાવાળો પણ હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકો જાળવા. પણ મનુષ્યો જીવોની પેટે જાળવા.

૨૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જીવ [પરકીય] વૈક્રિયશરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણક્રિયાવાળો, કદાચ ચારક્રિયાવાળો *અને કદાચ અક્રિય હોય.

૨૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નૈરયિક [પર સવન્ધી] વૈક્રિય શરીરોને આશ્રયીને કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણક્રિયાવાળો અને કદાચ ચારક્રિયાવાળો હોય. એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈમાનિક સુધી જાળવું, પણ મનુષ્યને જીવની પેટે જાળવો. એ પ્રમાણે જેમ ઔદારિક શરીરના ચાર દંડક કહ્યા, તેમ વૈક્રિય શરીરના પણ ચાર દંડક કહેવા, પરન્તુ તેમા પાંચમી ક્રિયા ન કહેવી. ચાકીરું પૂર્વની પેટે જાળવું. એ પ્રમાણે જેમ વૈક્રિયશરીર સંવંધે કહ્યું, તેમ આહારક, તૈજસ અને કાર્મણ શરીર સંવંધે પણ કહેવું. એક એકલા ચાર દંડક કહેવા, યાવત્-[પ્ર૦] હે મગવન્ ! વૈમાનિકો કાર્મણ શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણક્રિયાવાળો પણ હોય અને ચારક્રિયાવાળો પણ હોય. હે મગવન્ ! તે એમજ છે, હે મગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહી યાવદ્ મગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.]

અષ્ટમશતકે પાઠ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૨૬. * જીવને વૈક્રિય શરીરોને આશ્રયી ચાર ક્રિયાઓ હોય છે, પાંચ ક્રિયાઓ હોવી નથી. કેમકે વૈક્રિય શરીરોનો ધાત કરવો અશક્ય છે—ટીકા.

सत्तमो उद्देशो ।

१. तेणं कालेणं, तेणं समयेणं रायगिहे नयरे, वन्नओ, गुणसिलए चेइए, वन्नओ, जाव पुढविसिलावट्टओ । तस्स णं गुणसिलस्स चेइयस्स अदूरसामंते वहवे अन्नउत्थिया परिवसंति । तेणं कालेणं, तेणं समएणं समणे भगवं महा-
त्तीरे आदिगरे जाव समोसदे, जाव परिसा पडिगया । तेणं कालेणं, तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीरस्स वहवे
अंतेवासी थेरा भगवंतो जातिसंपन्ना, कुलसंपन्ना, जहा वितियसए जाव जीवियास-मरणभयविप्पमुक्का, समणस्स भगवओ
महावीरस्स अदूरसामंते उड्डंजाणू, अहोसिरा, ज्ञाणकोट्टोवगया संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणा जाव विहरंति ।

२. तए णं ते अन्नउत्थिया जेणेव थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छंति, उवागच्छित्ता ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुम्हे
णं अज्जो तिविहं तिविहेणं असंजय-विरय-प्पडिहय० जहा सत्तमसए वीतिए उद्देशए जाव एगंतवाला या वि भवह ।

३. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे तिविहं तिविहेणं अस्संजय-
विरय० जाव एगंतवाला यावि भवामो ?

४. तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुम्हे णं अज्जो ! अदिन्नं गेण्हह, अदिन्नं भुंजह, अदिन्नं साति-
ज्जह; तए णं ते तुम्हे अदिन्नं गेण्हमाणा, अदिन्नं भुंजमाणा, अदिन्नं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं असंजय-विरय० जाव
एगंतवाला यावि भवह ।

सप्तम उद्देशक.

१. ते काले अने ते समये राजगृह नामे नगर हतुं. वर्णन. गुणसिलक चैत्य हतुं. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्टक हतो. ते
गुणसिलक चैत्यनी आसपास थोडे दूर घणा अन्यतीर्थिको रहे छे ते काले-ते समये श्रमण भगवान् महावीर, तीर्थनी आदिना करनारा
यावत् समोसर्था, यावत् परिपद् विसर्जित थइ. ते काले-ते समये श्रमण भगवंत महावीरना घणा शिष्यो, स्थविर भगवंतो जातिसपन्न,
कुलसंपन्न-इत्यादि जेम बीजा *शतकमा वर्णव्या छे तेवा, यावद् जीवितनी आशा अने मरणना भयथी रहित हता, अने श्रमण भगवंत महावीरनी
आसपास उंचा ढींचण करी नीचे मस्तक नमावी, ध्यानरूप कोष्टने प्राप्त थयेला, तेओ संयम अने तप वडे आत्माने भावित करता यावत्
विहरे छे.

२. स्यार पछी ते अन्यतीर्थिको ज्या स्थविर भगवंतो छे त्या आवे छे, अने त्या आवीने तेओए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के—
हे आर्यो ! तमे त्रिविधे त्रिविधे असंयत, अविरत अने अप्रतिहत पापकर्मवाळ्य छे—इत्यादि जेम *सातमा शतकना बीजा उद्देशकमा
कहा प्रमाणे यावत् एकांत बाल-अज्ञ छे.

३. स्यार बाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! अमे क्या कारणथी त्रिविधे त्रिविधे असंयत, अविरत
यावद् एकांत बाल छीए.

४. स्यार बाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे अदत्त (कोइए नहीं आपेल) पदार्थतुं ग्रहण
करो छे, अदत्त पदार्थने खाओ छे अने अदत्तनो खाद लो छे—अर्थात् [ग्रहणादिकनी] अनुमति आपो छे, तेथी अदत्ततुं ग्रहण
करता, अदत्तने जमता अने अदत्तनी अनुमति आपता तमे त्रिविध त्रिविधे असंयत, अने अविरत यावद् एकांत बाल-पण छे.

अन्यतीर्थिको अने
स्थविरोनो सवाद-

अन्यतीर्थिको-
त्रिविधे त्रिविधे
असंयत.

स्थविरो.

अन्यतीर्थिको.
त्रिविधे त्रिविधे
असंयत दोषात्
कारण.

१. तुम्हे णं क, तुम्हे णं क । २. तुम्हे क ।

१. * भग० प्र. खं. पृ. २७८. श. २. उ. ५. पं. २.

१२ भ० सू०

† भग. वृ. खं. श. ७. उ. २. सू. १. पं. ८.

५. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी—केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे अदिचं गेण्हामो, अदिचं भुंजामो, अदिचं सातिज्जामो ? जए णं अम्हे अदिचं गेण्हमाणा, जाव अदिचं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं असंजय० जाव एगंतवाला यावि भवामो ?

६. तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी—तुम्हाणं अज्जो ! दिज्जमाणे अदिचे, पडिग्गहेज्जमाणे अपडिग्गहिण, निस्सरिज्जमाणे अणिसिद्धे; तुम्हं णं अज्जो ! दिज्जमाणं पडिग्गहणं असंपत्तं एत्थ णं अंतरा केइ अवहरिज्जा, गाहावइस्स णं तं, नो खलु तं तुम्हं; तए णं तुम्हे अदिचं गेण्हह, जाव अदिचं सातिज्जह; तए णं तुम्हे अदिचं गेण्हमाणा जाव एगंतवाला यावि भवह ।

७. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी—नो खलु अज्जो ! अम्हे अदिचं गेण्हामो, अदिचं भुंजामो, अदिचं सातिज्जामो; अम्हे णं अज्जो ! दिचं गेण्हामो, दिचं भुंजामो, दिचं सातिज्जामो । तए णं अम्हे दिचं गेण्हमाणा, दिचं भुंजामो, दिचं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं संजय—चिरय—पडिहय० जहा सत्तमसए जाव एगंतपंडिया यावि भवामो ।

८. तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी—केण कारणेणं अज्जो ! तुम्हे दिचं गेण्हह, जाव दिचं सातिज्जह, जए णं तुम्हे दिचं गेण्हमाणा, जाव एगंतपंडिया यावि भवह ?

९. तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी—अम्हे (म्हं) णं अज्जो ! दिज्जमाणे दिचे, पडिग्गाहिज्जमाणे पडिग्गहिण, निस्सरिज्जमाणे निसिद्धे; अम्हं णं अज्जो ! दिज्जमाणं पडिग्गहणं असंपत्तं एत्थ णं अंतरा केइ अवहरेज्जा, अम्हं णं तं, नो खलु तं गाहावइस्स; तए णं अम्हे दिचं गेण्हामो, दिचं भुंजामो, दिचं सातिज्जामो, तए णं अम्हे दिचं गेण्हमाणा, जाव दिचं सातिज्जमाणा तिविहं तिविहेणं संजय० जाव एगंतपंडिया वि भवामो । तुम्हे णं अज्जो ! अप्पणा चेव तिविहं तिविहेणं अस्संजय० जाव एगंतवाला यावि भवह ।

५. स्यार वाद ते स्यविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! क्या कारणयी अमे अदत्तुं ग्रहण करीए छीए, अदत्तुं भोजन करीए छीए अने अदत्तनी अनुमति आपीए छीए के जेथी अदत्तने ग्रहण करता, यावत् अदत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे असंयत, यावत् एकात वाल छीए ?

६. स्यार वाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्यविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमारा मतमां अपातुं होय ते आपेलुं नथी, ग्रहण करायेलुं होय ते ग्रहण करायेलुं नथी, [पात्रमां] नंखातुं होय ते नंखायेलुं नथी. हे आर्यो ! तमने आपवामां आवतो पदार्थ ज्या सुची पात्रमां पवथी नथी, तेवामा वचमायीज ते पदार्थने कोइ अपहरण करे तो ते गृहपतिना पदार्थनुं अपहरण थयुं एम कहेवाय, पण तमारा पदार्थनुं अपहरण थयुं एम न कहेवाय, तेथी तमे अदत्तनुं ग्रहण करो छो, यावद् अदत्तनी अनुमति आपो छो, माटे अदत्तनुं ग्रहण करता तमे यावत् एकात अइ छो.

७. स्यार पछी ते स्यविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के हे आर्यो ! अमे अदत्तनुं ग्रहण करता नथी, अदत्तनुं भोजन करता नथी अने अदत्तनी अनुमति पण आपता नथी, हे आर्यो ! अमे दत्तनुं—आपेल पदार्थनुं ग्रहण करीए छीए, दत्तनुं भोजन करीए छीए, अने दत्तनी अनुमति आपीए छीए, माटे दत्तनुं ग्रहण करता, दत्तनुं भोजन करता अने दत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे सयत, विरत अने पापकर्मनो नाश करवावाळ्य सत्तम शतकमा कइया प्रमाणे यावत् एकात पंडित छीए.

८. स्यार वाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्यविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे क्या कारणयी दत्तनुं ग्रहण करो छो, यावत् दत्तनी अनुमति आपो छो, जेथी दत्तनुं ग्रहण करता तमे यावद् एकात पंडित छो ?

९. ते पछी ते स्यविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे कहुं के हे आर्यो ! अमारा मतमा अपातुं ते अपायेलुं, ग्रहण करायेलुं, अने [पात्रमां] नंखातुं ते नंखायेलुं छे, जेथी हे आर्यो ! अमने देवातो पदार्थ ज्यासुची पात्रमा नथी पवथी तेवामा वचमा कोइ ते पदार्थनो अपहार करे तो ते अमारा पदार्थनो अपहार थयो एम कहेवाय, पण ते गृहपतिना पदार्थनो अपहार थयो एम न कहेवाय, माटे अमे दत्तनुं ग्रहण करीए छीए, दत्तनुं भोजन करीए छीए, अने दत्तनी अनुमति आपीए छीए, तेथी दत्तनुं ग्रहण करता, यावत् दत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे सयत, यावद् एकात पंडित पण छीए. हे आर्यो ! तमे पोतेज त्रिविध त्रिविधे असंयत यावद् एकात वाल छो.

૧૦. તપ્ત ણં તે અન્નઉત્થિયા તે થેરે મગવંતે एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे तिविहं जाव एगंतवाला यावि भवामो ?
૧૧. તપ્ત ણં તે થેરા મગવંતો તે અન્નઉત્થિય एवं वयासी-तुम्हे णं अज्जो ! अदिन्नं गेण्हह, अदिन्नं भुजह, अदिन्नं खातिज्जह; तप णं तुम्हे अदिन्नं गेण्हमाणा, जाव एगंतवाला यावि भवह ।
૧૨. તપ્ત ણં તે અન્નઉત્થિયા તે થેરે મગવંતે एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे अदिन्नं गेण्हामो, जाव एगंतवाला या वि भवामो ?
૧૩. તપ્ત ણં તે થેરા મગવંતો તે અન્નઉત્થિય एवं वयासी-तुम्हे (व्मं) णं अज्जो ! दिज्जमाणे अदिन्ने, तं चेव जाव गाहा-वहस्स णं तं, णो खलु तं तुम्हं; तप णं तुज्जे अदिन्नं गेण्हह, तं चेव जाव एगंतवाला यावि भवह ।
૧૪. તપ્ત ણં તે અન્નઉત્થિયા તે થેરે મગવંતે एवं वयासी-तुम्हे णं अज्जो ! तिविहं तिविहेणं अस्संजय० जाव एगंत-वाला यावि भवह ।
૧૫. તપ્ત ણં તે થેરા મગવંતો તે અન્નઉત્થિય एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे तिविहं तिविहेणं जाव एगंत-वाला यावि भवामो ?
૧૬. તપ્ત ણં તે અન્નઉત્થિયા તે થેરે મગવંતે एवं वयासी-तुम्हे णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा पुढवि पेच्चेह, अमिहणह, वत्तेह, लेसेह, संवापह संघट्टेह परितावेह, किलामेह, उद्देह; तप णं तुम्हे पुढवि पेच्चेमाणा, अमिहणमाणा जाव उद्देवमाणा तिविहं तिविहेणं असंजय-विरय० जाव एगंतवाला यावि भवह ।
૧૭. તપ્ત ણં તે થેરા મગવંતો તે અન્નઉત્થિય एवं वयासी-नो खलु अज्जो ! अम्हे रीयं रीयमाणा पुढवि पेच्चामो, अमि-हणामो, जाव उवद्देवमो; अम्हे णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा कायं वा, जोयं वा, रियं वा पडुच्च देसं देसेणं वयामो, पपसं पपसेणं वयामो, तेणं अम्हे देसं देसेणं वयमाणा पपसं पपसेणं वयमाणा नो पुढवि पेच्चेमो, अमिहणामो, जाव उवद्देवमो; तप णं अम्हे पुढवि अपेच्चेमाणा, अणमिहणेमाणा, जाव अणुवद्देवमाणा तिविहं तिविहेणं संजय० जाव एगंतपंडिया यावि भवामो । तुम्हे णं अज्जो ! अप्पणा चेव तिविहं तिविहेणं अस्संजय० जाव वाला यावि भवह ।
૧૦. ત્યાર વાદ તે અન્યતીર્થિકોએ તે સ્થવિર મગવંતોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! કયા કારણથી અમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે યાવદ્ એકાત વાલ છીએ ?
૧૧. ત્યાર વાદ તે સ્થવિર મગવંતોએ તે અન્યતીર્થિકોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! તમે અદત્તનું ગ્રહણ કરો છો, અદત્તનું ભોજન કરો છો અને અદત્તની અનુમતિ આપો છો માટે અદત્તનું ગ્રહણ કરતા તમે યાવદ્ એકાત વાલ છો.
૧૨. ત્યાર પછી તે અન્યતીર્થિકોએ તે સ્થવિર મગવંતોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! અમે કયા કારણથી અદત્તનું ગ્રહણ કરીએ છીએ, યાવદ્ એકાત વાલ છીએ ?
૧૩. ત્યાર વાદ તે સ્થવિર મગવંતોએ તે અન્યતીર્થિકોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! તમારા મતમાં અપાતું તે અપાયેલું નથી-ફળાદિ પૂર્વની પેઠે કહેવું. યાવદ્ તે વસ્તુ ગૃહપતિની છે, પણ તમારી નથી, માટે તમે અદત્તનું ગ્રહણ કરો છો, યાવદ્ પૂર્વ પ્રમાણે તમે એકાત વાલ છો.
૧૪. ત્યાર પછી તે અન્યતીર્થિકોએ તે સ્થવિર મગવંતોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! તમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે અસંયત યાવદ્ એકાત વાલ છો.
૧૫. ત્યાર વાદ તે સ્થવિર મગવંતોએ તે અન્યતીર્થિકોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! અમે કયા કારણથી ત્રિવિધ ત્રિવિધે યાવદ્ એકાત વાલ છીએ ?
૧૬. ત્યાર પછી તે અન્યતીર્થિકોએ તે સ્થવિર મગવંતોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! તમે ગતિ કરતા પૃથિવીના જીવને દવાવો છો, હળો છો, પાદામિઘાત કરો છો, ઝિટ (સર્પિત) કરો છો, સંહત-એકઠા કરો છો, સંઘટ્ટિત-સ્પર્શિત કરો છો, પરિતાપિત કરો છો, ક્ષાત કરો છો અને તેઓને મારો છો; તેથી પૃથિવીના જીવને દવાવતા, યાવત્ મારતા તમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે અસંયત, અવિરત અને યાવદ્ એકાત વાલ પણ છો.
૧૭. ત્યાર વાદ તે સ્થવિર મગવંતોએ તે અન્યતીર્થિકોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! ગતિ કરતા અમે પૃથિવીના જીવને દવાવતા નથી, હળતા નથી, યાવત્ તેઓને મારતા નથી, હે આર્યો ! ગતિ કરતા અમે કાપના (શરીરના) કાર્યને આશ્રયી, યોગને (ગ્લનાદિની સેવાને) આશ્રયી અને સલ્પને (જીવરક્ષણરૂપ સંયમને) આશ્રયી એક સ્થલેથી વીજે સ્થલે જઈએ છીએ, એક પ્રદેશથી વીજે પ્રદેશે જઈએ છીએ, તો એક સ્થલેથી વીજે સ્થલે જતા અને એક પ્રદેશથી વીજે પ્રદેશે જતા અમે પૃથિવીના જીવને દવાવતા નથી, તેઓને હળતા નથી, યાવત્ તેઓને મારતા નથી; તેથી પૃથિવીના જીવોને નહિ દવાવતા, નહીં હળતા, યાવત્ નહીં મારતા અમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે સંયત, યાવદ્ એકાત પંડિત છીએ. હે આર્યો ! તમે પોતેજ ત્રિવિધ ત્રિવિધે અસંયત યાવદ્ એકાત વાલ પણ છો.

અન્યતીર્થિકો.

સ્થવિરો.

અન્યતીર્થિકો.

સ્થવિરો.

અન્યતીર્થિકો.

સ્થવિરો.

અન્યતીર્થિકો.

સ્થવિરો.

૧૮. તપ્ત ણં તે અગ્નઉત્થિયા થેરે ભગવંતે ઇવં વયાસી-કેણ કારણેણં અજ્ઞો ! અમ્હે તિવિહં તિવિહેણં જાવ પગંતવાલા યાવિ મવામો ?

૧૯. તપ્ત ણં તે થેરા ભગવંતો તે અગ્નઉત્થિય ઇવં વયાસી-તુચ્ચે ણં અજ્ઞો ! રીયં રીયમાણા પુઢવિં પેષેદ, જાવ ઉવદ્ધવેદ; તપ્ત ણં તુચ્ચે પુઢવિં પેષેમાણા, જાવ ઉવદ્ધવેમાણા તિવિહં તિવિહેણં જાવ પગંતવાલા યાવિ મવદ્ધ ।

૨૦. તપ્ત ણં તે અગ્નઉત્થિયા થેરે ભગવંતે ઇવં વયાસી-તુચ્ચે (ત્ત્વં) ણં અજ્ઞો ! ગમ્મમાણે અગતે, વીતિકમિજ્જમાણે અવી-તિકંતે, રાયગિહં નગરં સંપાવિડકામે અસંપત્તે ।

૨૧. તપ્ત ણં તે થેરા ભગવંતો તે અગ્નઉત્થિય ઇવં વયાસી-નો ગલુ અજ્ઞો ! અમ્હં ગમ્મમાણે અગપ, વીતિકમિજ્જમાણે અવીતિકંતે, રાયગિહં નગરં જાવ અસંપત્તે; અમ્હં ણં અજ્ઞો ! ગમ્મમાણે ગપ, વીતિકમિજ્જમાણે વીતિકંતે, રાયગિહં નગરં વિડકામે સંપત્તે; તુચ્ચં ણં અપ્પણા ચેવ ગમ્મમાણે અગપ, વીતિકમિજ્જમાણે અવીતિકંતે, રાયગિહં નગરં જાવ અસંપત્તે । તે થેરા ભગવંતો અગ્નઉત્થિય ઇવં પઢિહણંતિ, પઢિહણિત્તા ગદ્ધપ્પવાયં નામ અજ્ઞયણં પદ્ધવંસુ ।

૨૨. [પ્ર૦] કઠિવિહે ણં મંતે ! ગદ્ધપ્પવાય પદ્ધત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવિહે ગદ્ધપ્પવાય પદ્ધત્તે, તં જહ્વા-પયોગગઈ, તત્ત ગઈ, વંધન-છેયણગઈ, ઉવવાયગઈ, વિહાયગતી, પત્તો આરમ્મ પયોગપયં નિરવસેસં ભાણિયદ્ધં, જાવ સેસં વિહાયગઈ । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

અટ્ઠમસપ્ત સત્તમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

અન્યવીર્યિકો. ૧૮. સ્વાર પછી તે અન્યતીર્યિકોએ તે સ્થવિર ભગવંતોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! કયા કારણથી અને ત્રિવિધ ત્રિવિધે યાવદ્ એકાંત વાલ પળ છીએ ?

સ્થવિરો. ૧૯. સ્વાર વાદ તે સ્થવિર ભગવંતોએ તે અન્યતીર્યિકોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! ગતિ કરતા તમે પૃથિવીના જીવને દવાવો છો, યાવદ્ મારો છો, માટે પૃથિવીના જીવને દવાવતા, યાવદ્ મારતા તમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે [અસત્યત] યાવદ્ એકાંત વાલ છો.

અન્યવીર્યિકો. ૨૦. સ્વાર પછી તે અન્યતીર્યિકોએ તે સ્થવિર ભગવંતોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! તમારા (મતે) ગમ્યમાન-જે સ્થલે જવાતું હોય તે અગત-ન જવાયેલું કહેવાય, જે ઉલ્લંઘન કરાતું હોય તે ન ઉલ્લંઘન કરાયેલું એમ કહેવાય, અને રાજગૃહ નગરને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા વાળને ન પ્રાપ્ત થયું એમ કહેવાય.

સ્થવિરો. ૨૧. તે પછી તે સ્થવિર ભગવંતોએ તે અન્યતીર્યિકોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! અમારા (મતે) ગમ્યમાન-જે સ્થલે જવાતું હોય તે અગત-ન જવાયેલું, વ્યતિક્રમ્યમાણ-ઉલ્લંઘન કરાતું તે અવ્યતિક્રાત-ઉલ્લંઘન ન કરાયેલું, અને રાજગૃહનગરને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળને અસપ્રાપ્ત-ન પ્રાપ્ત થયેલું ન કહેવાય, પણ હે આર્યો ! અમારા (મતે) ગમ્યમાન તે ગત, વ્યતિક્રમ્યમાણ તે વ્યતિક્રાત અને રાજગૃહ નગરને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળને તે સપ્રાપ્ત કહેવાય છે. તમારે મતે ગમ્યમાન તે અગત, વ્યતિક્રમ્યમાણ તે અવ્યતિક્રાત અને રાજગૃહ નગરને યાવદ્ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળને તે અસપ્રાપ્ત છે. તે પછી તે સ્થવિર ભગવંતોએ તે અન્યતીર્યિકોને એ પ્રમાણે નિરુત્તર કર્યા, અને નિરુત્તર કરીને તેઓએ ગતિપ્રપાત નામે અધ્યયન પ્રરૂપ્યું.

ગતિપ્રપાત. ૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ગતિપ્રપાતો કેટલા પ્રકારે કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ગતિપ્રપાતો પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ પ્રયોગગતિ, ૨ તત્તગતિ, ૩ વંધનછેદનગતિ, ૪ ઉપપાતગતિ અને ૫ વિહાયોગતિ. અહીંથી આરમ્મને સવલું પ્રયોગપદ અહીં કહેવું. યાવદ્ એ પ્રમાણે વિહાયોગતિ છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહીને ભગવાન્ ગૌતમ યાવદ્ વિહારે છે.]

અટ્ઠમ શતકે સપ્તમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૨૨. * ૧ પ્રયોગ-સસમનોયોગાદિ વ્યાપાર પંદર પ્રકારનો છે, તે વડે મન વગેરેના પુદ્ગલોની ગતિ તે પ્રયોગગતિ. ૨ તત્ત-વિસ્તીર્ણ ગતિ. જેમ દેવદત્ત ગામ જાય છે, કેમકે આ ગતિ વિસ્તારવાળી છે, માટે એટલા વિશેષથી પ્રયોગગતિથી જુદી કહી છે. ૩ વંધનના છેદ વડે જે ગતિ થાય તે વંધનછેદનગતિ, તે જીવસુક શરીરની કે શરીરસુક જીવની જાણવી. ૪ ક્ષેત્રાદિક્રમા જે ગતિ તે ઉપપાત ગતિ. આકાશાદિક્રમા નારકાદિ, સિદ્ધ જીવો, અથવા પુદ્ગલોની ગતિ. ૫ આકાશમાં ગમન કરતું તે વિહાયોગતિ. જેમકે પરમાણુની લોકાન્ત સુધી ગતિ થાય છે. † પ્રશ્ન. પદ. ૧૬-૫. ૩૨૫-૨

અઢમો ઉદેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ ઇવં ચયાસી-ગુરુ ણં મંતે ! પડુચ્ચ કતિ પડિણીયા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તઓ પડિણીયા પન્નત્તા, તં જહા-આયરિયપડિણીય, ઉચ્ચજ્ઞાયપડિણીય, ચેરપડિણીય ।
૨. [પ્ર૦] ગતિં ણં મંતે ! પડુચ્ચ કતિ પડિણીયા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તઓ પડિણીયા પન્નત્તા, તં જહા-ઇહલોગ-પડિણીય, પરલોગપડિણીય, દુહબોલોગપડિણીય ।
૩. [પ્ર૦] સમૂહં ણં મંતે ! પડુચ્ચ કતિ પડિણીયા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તઓ પડિણીયા પન્નત્તા, તં જહા-કુલપડિ-ણીય, ગણપડિણીય, સંઘપડિણીય ।
૪. [પ્ર૦] અણુકંપં પડુચ્ચ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! તઓ પડિણીયા પન્નત્તા, તં જહા-તવસ્સિપડિણીય, ગિલાણપડિ-ણીય, સેહપડિણીય ।
૫. [પ્ર૦] સુયં ણં મંતે ! પડુચ્ચ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! તઓ પડિણીયા પન્નત્તા, તં જહા-સુત્તપડિણીય, અત્થપડિણીય, તદુભયપડિણીય ।
૬. [પ્ર૦] ભાવં ણં મંતે ! પડુચ્ચ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! તઓ પડિણીયા પન્નત્તા, તં જહા-નાણપડિણીય, દંસણપડિ-ણીય, ચરિત્તપડિણીય ।

અષ્ટમ ઉદેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં [ગૌતમે] યાવદ્* પ્રમાણે કહ્યું કે હે ભગવન્ ! ગુરુઓને આશ્રયી કેટલા પ્રત્યનીકો (દેવી) કહ્યા છે ? શુરુપ્રત્યનીક-
[ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—આચાર્યપ્રત્યનીક, ઉપાધ્યાયપ્રત્યનીક અને સ્થવિરપ્રત્યનીક.
૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ગતિને આશ્રયી કેટલા પ્રત્યનીકો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે— ગતિપ્રત્યનીક-
ઇહલોકપ્રત્યનીક, પરલોકપ્રત્યનીક અને ઉભયલોકપ્રત્યનીક.
૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સમૂહને આશ્રયી કેટલા પ્રત્યનીકો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે— સમૂહપ્રત્યનીક-
કુલપ્રત્યનીક, ગણપ્રત્યનીક અને સંઘપ્રત્યનીક.
૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અણુકંપને આશ્રયી પ્રશ્ન; અર્થાત્ કેટલા પ્રત્યનીકો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અણુકંપને આશ્રયી ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—તપસ્થિપ્રત્યનીક, ગ્લાનપ્રત્યનીક અને ચૌક્ષપ્રત્યનીક. અણુકંપપ્રત્યનીક
૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતને આશ્રયી પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—સૂત્રપ્રત્યનીક, અર્થપ્રત્ય- શ્રુતપ્રત્યનીક
નીક અને તદુભયપ્રત્યનીક.
૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભાવને આશ્રયી પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—જ્ઞાનપ્રત્યનીક, દર્શનપ્રત્ય- ભાવપ્રત્યનીક
નીક અને ચારિત્રપ્રત્યનીક.

૧. * પ્રત્યનીક-વિરોધી અથવા દેવી. આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સ્થવિરનો દેવી હોય સ્થવિર-ઉમ્મર, શ્રુત અથવા વીક્ષા પર્યાયે જે સાધુ મોટો હોય તે.—ટીકા.

૨. † મનુષ્યત્વાદિ ગતિને આશ્રયી ત્રણ પ્રત્યનીકો છે, ૧ તેમા ઇન્દ્રિયાદિકથી પ્રતિકૂલ અજ્ઞાનવ્યષ્ટાચરણ કરનાર ઇહલોકપ્રત્યનીક કહેવાય છે, ૨ ઇન્દ્રિયના વિષયમાં તત્પર તે પરલોકપ્રત્યનીક અને ચૌર્થાદિકવધે ઇન્દ્રિયના વિષયોમા તત્પર તે ઉભયલોકપ્રત્યનીક.—ટીકા.

૭. [પ્ર૦] કહવિદે ણં મંતે ! વવહારે પત્રત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિદે વવહારં પત્રત્તે, તં જહા—આગમે, મુતં, આષા, ધારણા, જીપ । જહા સે તત્થ આગમે સિયા આગમેણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ણો ય સે તત્થ આગમે સિયા, જહા સે તત્થ મુતે સિયા, મુપ્પણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા । ણો ય સે તત્થ મુપ્પ સિયા, જહા સે તત્થ આણા સિયા, આણાપ વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ણો ય સે તત્થ આણા સિયા, જહા સે તત્થ ધારણા સિયા, ધારણાપ વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ણો ય સે તત્થ ધારણા સિયા, જહા સે તત્થ જીપ સિયા, જીપણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા; ઇત્થેપિહિં પંચવિદં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, તં જહા—આગમેણં. મુપ્પણં, આણાપ, ધારણાપ, જીપણં; જહા જહા સે આગમે મુપ્પ આણા ધારણા જીપ તદ્દા તદ્દા વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા ।

૮. [પ્ર૦] સે કિમાહુ મંતે ! આગમવલિયા સમણા ણિગ્ગંથા ? [૩૦] ઇત્થેતં પંચવિદં વવહારં જયા જયા જહિં જહિં તદ્દા તદ્દા તદ્દિં તદ્દિં આણિસ્સિધોવસિતં સમ્મં વવહરમાણે સમણે નિગ્ગંથે આણાપ આરાહણ મવદ્ ।

૯. [પ્ર૦] કહવિદે ણં મંતે ! વંધે પપ્પત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! હુવિદે વંધે પત્રત્તે, તં જહા—ઇરિયાવહિયાવંધે ય સંપરાય-વંધે ય ।

૧૦. [પ્ર૦] ઇરિયાવહિયં ણં મંતે ! કામં તિ નેરુથો વંધર, તિરિસ્સવજોણિયો વંધર, તિરિસ્સવજોણિણી વંધર, મણુસ્સો વંધર, મણુસ્સી વંધર, દેવો વંધર, દેવી વંધર ? [૩૦] ગોયમા ! નો નેરુથો વંધર, નો તિરિસ્સવજોણિયો વંધર, નો દેવો વંધર, નો દેવી વંધર । પુત્તપડિવન્નપ પટુચ્ચ મણુસ્સા ય મણુસ્સીઓ ય વંધંતિ, પડિવલ્લમાણપ પટુચ્ચ ? મણુસ્સો વા વંધર, ૨ મણુસ્સી વા વંધર, ૩ મણુસ્સા વા વંધંતિ, ૪ મણુસ્સીઓ વા વંધંતિ, ૫ અહવા મણુસ્સો ય મણુસ્સી ય વંધર, ૬ અહવા મણુસ્સો ય મણુસ્સીઓ ય વંધંતિ, ૭ અહવા મણુસ્સા ય મણુસ્સી ય વંધંતિ, ૮ અહવા મણુસ્સા ય મણુસ્સીઓ ય વંધંતિ ।

વ્યવહાર.

૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વ્યવહાર કેટલ પ્રકારનો કયો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વ્યવહાર પાચ પ્રકારે કયો છે, તે આ પ્રમાણે— ૧ આગમવ્યવહાર, ૨ શ્રુતવ્યવહાર, ૩ આજ્ઞાવ્યવહાર, ૪ ધારણાવ્યવહાર અને ૫ જીતવ્યવહાર. તે પાચ પ્રકારના વ્યવહારમાં તેની પાસે જે પ્રકારે આગમ હોય તે પ્રકારે તેણે આગમથી વ્યવહાર ચલાવવો, તેમાં જો આગમ ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે શ્રુત હોય તે શ્રુત વડે વ્યવહાર ચલાવવો, અથવા જો તેમાં શ્રુત ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે આજ્ઞા હોય તે પ્રકારે તેણે આજ્ઞાવડે વ્યવહાર ચલાવવો. જો તેમાં આજ્ઞા ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે ધારણા હોય તે પ્રકારે ધારણા વડે તેણે વ્યવહાર ચલાવવો. જો તેમાં ધારણા ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે જીત હોય તે પ્રકારે તેણે જીત વડે વ્યવહાર ચલાવવો. એ પ્રમાણે એ પાચ વ્યવહારો વડે વ્યવહાર ચલાવવો, તે આ પ્રમાણે—જ્ઞાન, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા અને જીત વડે જે જે પ્રકારે તેની પાસે આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા અને જીત હોય તે તે પ્રકારે તેણે વ્યવહાર ચલાવવો.

વ્યવહારનું ફલ.

૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આગમના વલ્લવાલ્લા શ્રમણ નિર્મયો શું કહે છે ? અર્થાત્ પંચવિધ વ્યવહારનું ફલ શું કહે છે ? [૩૦] એ પ્રમાણે આ પાચ પ્રકારના વ્યવહારને વ્યારે વ્યારે અને વ્યા વ્યા (ઉચિત્ત હોય) ત્યારે ત્યારે ત્યા ત્યા અનિશ્ચોપશ્રિત—રાગ દ્વેષના ત્યાગપૂર્વક જીતી રીતે વ્યવહરતો શ્રમણ નિર્મય આજ્ઞાનો આરાધક થાય છે.

ધેર્યાપયિક અને સાપરાયિક વંધ.

૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વન્ધ કેટલ પ્રકારનો કયો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધ વે પ્રકારનો કયો છે, તે આ પ્રમાણે—ધેર્યાપયિકવન્ધ અને સાપરાયિક વન્ધ.

ધેર્યાપયિક વંધના સ્વામી.

૧૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ધેર્યાપયિક કર્મ શું ? ૧ નારક વાંધે, ૨ તિયંચ વાંધે, ૩ તિયંચ સ્ત્રી વાંધે, ૪ મનુષ્ય વાંધે, ૫ મનુષ્ય સ્ત્રી વાંધે, ૬ દેવ વાંધે કે ૭ દેવી વાંધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ નારક વાંધતો નથી, ૨ તિયંચ વાંધતો નથી, ૩ તિયંચ સ્ત્રી વાંધતો નથી, ૪ દેવ વાંધતો નથી અને ૫ દેવી વાંધતો નથી; પણ પૂર્વપ્રતિપક્ષને આશ્રયી મનુષ્યો અને મનુષ્ય સ્ત્રીઓ વાંધે છે. પ્રતિપક્ષમાનને આશ્રયી ૧ મનુષ્ય વાંધે છે. ૨ અથવા મનુષ્ય સ્ત્રી વાંધે છે. ૩ અથવા મનુષ્યો વાંધે છે. ૪ અથવા મનુષ્ય સ્ત્રીઓ વાંધે છે; ૫ અથવા મનુષ્ય અને મનુષ્ય સ્ત્રી વાંધે છે. ૬ અથવા મનુષ્ય અને મનુષ્ય સ્ત્રીઓ વાંધે છે. ૭ અથવા મનુષ્યો અને મનુષ્ય સ્ત્રી વાંધે છે. ૮ અથવા મનુષ્યો અને મનુષ્ય સ્ત્રીઓ વાંધે છે.

૭. * વ્યવહાર એટલે સુમુશુની પ્રવૃત્તિ, તેનું કારણ જે જ્ઞાન તે પણ વ્યવહાર કહેવાય છે. ૧ આગમ—કેવલજ્ઞાન, મન.પર્યવ, અવધિજ્ઞાન, ચતુદ પૂર્વ, ટગ પૂર્વ અને નવ પૂર્વ. ૨ શ્રુત—આચારકલ્યાદિ, ૩ આજ્ઞા—અગીતાયંની પાસે ગૃહઅર્થવાલ્ય પદો વડે વીજા દેશના રહેલા ગીતાયંને નિવેદન કરવા માટે અતી-ચારની આલેચના લેવી અને તે પ્રમાણે વીજાના દોષની પણ શુદ્ધિ કરવી. ૪ ધારણા—ગીતાયં દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને ભાવનો વિચાર કરી જે દોષની છે શુદ્ધિ કરી હોય તેને અવધારીને વૈવાયક કરનારા વગેરેને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું. ૫ જીત—દ્રવ્ય, દેવ, કાલ, ભાવાદિની અપેક્ષા શારીરિક વલ, ધૈર્ય વગેરેની હાનિનો વિચાર કરી પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું. ત્રિગેષ માટે જુઓ મ. ટી. ૧. ૩૮૪-૨.

૧૦. † જેણે પૂર્વે ધેર્યાપયિક વન્ધ કર્યો હોય તે પૂર્વપ્રતિપક્ષ કહેવાય છે, અર્થાત્ ધેર્યાપયિક વન્ધના વીજા, ત્રીજા વગેરે સમયના વર્તમાન હોય તે. તેના ઘણા પુરુષો અને સ્ત્રીઓ હોય છે. કેમકે વન્ધે પ્રકારના કેવલિયો હમેશા હોય છે, ધેર્યાપયિક કર્મના વન્ધક વીતરાગ—અપશાન્ત મોહ, શીખમોહ, અને સયોષિ દેવદાં ગુણસ્થાનકે વર્તતા હોય છે. ધેર્યાપયિકવન્ધના પ્રથમ સમયે જેઓ વર્તતા હોય તે પ્રતિપક્ષમાન કહેવાય છે, અને તેઓનો વિરહ સંભવિત હોવાથી મનુષ્ય અને મનુષ્ય સ્ત્રી એક એકના સયોગે અને એક ને બહુના યોગે ચાર વિઠ્ઠલ થાય છે. દ્વિષસયોગે પણ ચાર વિઠ્ઠલો થાય છે. એ પ્રમાણે સર્વમંત્રીને આઠ વિઠ્ઠલો થાય છે.—દીક્ષા.

૧૧. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં હત્યી વંધદ, પુરિસો વંધદ, નપુંસગો વંધદ; હત્યીઓ વંધંતિ, પુરિસા વંધંતિ, નપુંસગા વંધંતિ; નોહત્યી, નોપુરિસો, નોનપુંસગો વંધદ ? [ઉ૦] ગોયમા નોહત્યી વંધદ, નોપુરિસો વંધદ, જાવ નોનપુંસગો વંધદ; પુઙ્ગપડિવજ્ઞપ પડુચ્ચ અવગયવેદો વા વંધંતિ, પડિવજ્ઞમાણપ પડુચ્ચ અવગયવેદો વા વંધંતિ અવગયવેદો વા વંધંતિ ।

૧૨. [પ્ર૦] જદ મંતે ! અવગયવેદો વા વંધદ, અવગયવેદો વા વંધંતિ તં મંતે ! કિં ૧ હત્યીપચ્છાકડો વંધદ, ૨ પુરિસ-પચ્છાકડો વંધદ, ૩ નપુંસગપચ્છાકડો વંધદ, ૪ હત્યીપચ્છાકડા વંધંતિ ૫ પુરિસપચ્છાકડા વંધંતિ, ૬ નપુંસગપચ્છાકડા વંધંતિ; ઉદાહુ હત્યીપચ્છાકડો ય પુરિસપચ્છાકડો ય વંધંતિ, હત્યીપચ્છાકડો ય પુરિસપચ્છાકડા ય વંધંતિ ૪, ઉદાહુ હત્યી-પચ્છાકડો ય નપુંસગપચ્છાકડો ય વંધદ ૪, ઉદાહુ પુરિસપચ્છાકડો ય નપુંસગપચ્છાકડો ય વંધદ ૪, ઉદાહુ હત્યીપચ્છાકડો ય પુરિસપચ્છાકડો ય નપુંસગપચ્છાકડો ય વંધદ ૮; एवं एते छद्दीसं भंगा, जाव उदाहु इत्थीपच्छाकडा य पुरिसपच्छाकडा नपुंसगपच्छाकडा य वंथंति ? [उ०] गौयमा ! १ इत्थीपच्छाकडो वि वंधद, २ पुरिसपच्छाकडो वि वंधद, ३ नपुंसगपच्छा-कडो वि वंधद, ४ इत्थीपच्छाकडा वि वंथंति, ५ पुरिसपच्छाकडा वि वंथंति, ६ नपुंसगपच्छाकडा वि वंथंति; ७ अहवा इत्थीपच्छाकडो य पुरिसपच्छाकडो य वंधद, एवं एण चेव छद्दीसं भंगा भाणियद्वा, जाव अहवा इत्थीपच्छाकडा य पुरिसप-च्छाकडा य नपुंसकपच्छाकडा य वंथंति ।

૧૩. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં ૧ વંધી વંધદ વંધિસ્સદ, ૨ વંધી વંધદ ન વંધિસ્સદ, ૩ વંધી ન વંધદ વંધિસ્સદ, ૪ વંધી વંધદ ન વંધિસ્સદ, ૫ ન વંધી વંધદ વંધિસ્સદ, ૬ ન વંધી વંધદ ન વંધિસ્સદ, ૭ ન વંધી ન વંધદ વંધિસ્સદ, ૮ ન વંધી વંધદ ન વંધિસ્સદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! મવાગરિસં પડુચ્ચ અત્યેગતિપ વંધી વંધદ વંધિસ્સદ, અત્યેગતિપ વંધી વંધદ ન વંધિ-સ્સદ, एवं तं चेव सद्धं जाव अत्येगतिप न वंधी न वंधद न वंधिस्सद । गहणागरिसं पडुच्च अत्येगतिप वंधी वंधद वंधिस्सद, एवं जाव अत्येगतिप न वंधी वंधद वंधिस्सद, णो चेव णं न वंधी वंधद न वंधिस्सद, अत्येगतिप न वंधी न वंधद वंधिस्सद, मत्येगतिप न वंधी न वंधद न वंधिस्सद ।

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઈર્યાપથિક કર્મને શું ૧ સ્ત્રી વાંધે, ૨ પુરુષ વાંધે, ૩ નપુંસક વાંધે, ૪ સ્ત્રીઓ વાંધે, ૫ પુરુષો વાંધે, ૬ નપુંસકો વાંધે, ૭ નોહી, નોપુરુષ, કે નોનપુંસક વાંધે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સ્ત્રી ન વાંધે, પુરુષ ન વાંધે, યાવદ્ નપુંસકો ન વાંધે; અથવા પૂર્વપ્રતિપન્નને આશ્રયી વેદરહિત જીવો વાંધે, અથવા પ્રતિપદમાનને આશ્રયી વેદરહિત જીવ અથવા વેદરહિત જીવો વાંધે.

ધેર્યાપથિકને વેદ
રહિત વાંધે.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો વેદરહિત જીવ યા વેદરહિત જીવો ઈર્યાપથિક કર્મને વાંધે તો શું ૧ સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃત (જેને પૂર્વે સ્ત્રીવેદ હોય એવો) જીવ વાંધે, ૨ પુરુષપશ્ચાત્કૃત (જેને પૂર્વે પુરુષવેદ હોય એવો) જીવ વાંધે, ૩ નપુંસકપશ્ચાત્કૃત (જેને પૂર્વે નપુંસક વેદ હોય એવો) જીવ વાંધે, ૪ સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃત જીવો વાંધે, ૫ પુરુષપશ્ચાત્કૃત જીવો વાંધે, કે ૬ નપુંસકપશ્ચાત્કૃત જીવો વાંધે ? ૪ અથવા સ્ત્રી-પશ્ચાત્કૃત અને પુરુષપશ્ચાત્કૃત જીવ વાંધે ? સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃત અને પુરુષપશ્ચાત્કૃત જીવો વાંધે ? ૪ અથવા સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃત અને નપુંસકપશ્ચાત્કૃત વાંધે ? ૪ અથવા પુરુષપશ્ચાત્કૃત અને નપુંસકપશ્ચાત્કૃત વાંધે ? ૮ અથવા સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃત, પુરુષપશ્ચાત્કૃત અને નપુંસકપશ્ચાત્કૃત પળ કહેવા. એ પ્રમાણે એ છઠ્ઠીશ ભંગો જાણવા, યાવત્ અથવા સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃતો, પુરુષપશ્ચાત્કૃતો અને નપુંસકપશ્ચાત્કૃતો વાંધે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ સ્ત્રી-પશ્ચાત્કૃત પળ વાંધે. ૨ પુરુષપશ્ચાત્કૃત પળ વાંધે અને ૩ નપુંસકપશ્ચાત્કૃત પળ વાંધે ૪ સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃતો વાંધે, ૫ પુરુષપશ્ચાત્કૃતો વાંધે અને ૬ નપુંસકપશ્ચાત્કૃતો પળ વાંધે, અથવા ૭ સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃતો અને પુરુષપશ્ચાત્કૃતો વાંધે, એ પ્રમાણે એ છઠ્ઠીશ ભાગો કહેવા. યાવત્ અથવા સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃતો, પુરુષપશ્ચાત્કૃતો અને નપુંસકપશ્ચાત્કૃતો વાંધે.

સ્ત્રીપશ્ચાત્કૃત
વાંધે

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (ઈર્યાપથિક કર્મને) કોઈ શું વાંધ્યું છે, વાંધે છે, અને વાંધશે; ૨ વાંધ્યું છે, વાંધે છે અને નહીં વાંધે; ૩ વાંધ્યું છે, વાંધતો નથી અને વાંધશે; ૪ વાંધ્યું છે, વાંધતો નથી અને નહિ વાંધે; ૫ વાંધ્યું નથી વાંધે છે અને વાંધશે; ૬ વાંધ્યું નથી, વાંધે છે અને નહિ વાંધે; ૭ વાંધ્યું નથી, વાંધતો નથી અને વાંધશે, ૮ વાંધ્યું નથી, વાંધતો નથી અને વાંધશે નહીં ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! * મવાકર્પને આશ્રયી કોઈ એક વાંધ્યું છે, વાંધે છે અને વાંધશે; કોઈ એક વાંધ્યું છે, વાંધે છે અને વાંધશે નહીં, એ રીતે વધુ તે પ્રમાણે જ જાણવું, યાવત્ કોઈ એક વાંધ્યું નથી, વાંધતો નથી અને વાંધશે નહીં. ગ્રહણાકર્પને આશ્રયી કોઈ એક વાંધ્યું છે, વાંધે છે અને વાંધશે. એ પ્રમાણે યાવત્ કોઈ એક વાંધ્યું નથી, વાંધે છે અને વાંધશે; પળ 'વાંધ્યું નથી, વાંધે છે અને વાંધશે નહીં' એ ભાગો નથી. કોઈ એક વાંધ્યું નથી, વાંધતો નથી અને વાંધશે; કોઈ એક વાંધ્યું નથી, વાંધતો નથી અને વાંધશે નહીં.

ધેર્યાપથિક કર્મ
સવધે માંધે.

૧૩. * અનેક ભવને વિષે ઉપશમત્રેષ્યાદિની પ્રાપ્તિથી ઈર્યાપથિક કર્મપુદ્ગલોનું આકર્ષ-પ્રહણ કરવું તે મવાકર્પ, અને એક ભવને વિષે ઈર્યાપથિક કર્મપુદ્ગલોનું પ્રહણ કરવું તે પ્રહણાકર્પ—ટીકા.

૧૪. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં સાદ્યં સપજ્જવસિયં વંધદ, સાદ્યં અપજ્જવસિયં વંધદ, અણાદ્યં સપજ્જવસિયં વંધદ, અણાદ્યં અપજ્જવસિયં વંધદ ? [૩૦] ગોયમા ! સાદ્યં સપજ્જવસિયં વંધદ, નો સાદ્યં અપજ્જવસિયં વંધદ, નો અણાદ્યં સપજ્જવસિયં વંધદ, નો અણાદ્યં અપજ્જવસિયં વંધદ ।

૧૫. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં દેસેણં દેસ વંધદ, દેસેણં સદ્ધં વંધદ, સદ્ધેણં દેસં વંધદ, સદ્ધેણં સદ્ધં વંધદ ? [૩૦] ગોયમા ! નો દેસેણં દેસં વંધદ, નો દેસેણં સદ્ધં વંધદ, નો સદ્ધેણં દેસં વંધદ, સદ્ધેણં સદ્ધં વંધદ ।

૧૬. [પ્ર૦] સંપરાદ્યં ણં મંતે ! કમ્મં કિં નેરદ્ધો વંધદ, તિરિન્નજોણિયો વંધદ, જાય દેવી વંધદ ? [૩૦] ગોયમા ! નેરદ્ધો વિ વંધદ, તિરિન્નજોણિયો વિ વંધદ, તિરિન્નજોણિણી વિ વંધદ મણુસ્સો વિ વંધદ. મણુસ્સી વિ વંધદ, દેવો વિ વંધદ, દેવી વિ વંધદ ।

૧૭. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં ઇત્થી વંધદ, પુરિસો વંધદ; તદ્દેવ જાય નોરત્થી નોપુરિસો નોનપુંસગો વંધદ ? [૩૦] ગોયમા ! ઇત્થી વિ વંધદ, પુરિસો વિ વંધદ, જાય નપુંસગો વિ વંધદ; અદ્ધેવેય ય અવગયવેદો ય વંધદ, અદ્ધેવેય ય અવગયવેદો ય વંધંતિ ।

૧૮. [પ્ર૦] જદ મંતે ! અવગયવેદો ય વંધદ, અવગયવેદો ય વંધંતિ તં મંતે ! કિં ઇત્થીપચ્છાકડો વંધદ, પુરિસપચ્છાકડો વંધદ ? [૩૦] પવં જદેવ ટરિયાવહિયાવંધગસ્સ તદ્દેવ નિરવસેસં, જાય અદ્ધવા ઇત્થીપચ્છાકડા ય પુરિસપચ્છાકડા ય નપુંસગપચ્છાકડા ય વંધંતિ ।

૧૯. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં ૧ વંધી વંધદ વંધિસ્સદ, ૨ વંધી વંધદ ન વંધિસ્સદ, ૩ વંધી ન વંધદ વંધિસ્સદ, ૪ વંધી ન વંધદ ન વંધિસ્સદ ? [૩૦] ગોયમા ! ૧ અત્યેગતિય વંધી વંધદ વંધિસ્સદ, ૨ અત્યેગતિય વંધી વંધદ ન વંધિસ્સદ, ૩ અત્યેગતિય વંધી ન વંધદ વંધિસ્સદ, ૪ અત્યેગતિય વંધી ન વંધદ ન વંધિસ્સદ ।

દેવાંપયિક કર્મસવધે
સાદિસપર્યવસિતિ
વાગ.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (દેવાંપયિક કર્મ) શું ૧ સાદિ સપર્યવસિતિ વાધે, ૨ સાદિ અપર્યવસિતિ વાધે, ૩ અનાદિ સપર્યવસિતિ વાધે કે ૪ અનાદિ અપર્યવસિતિ વાધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સાદિ સપર્યવસિતિ વાધે પણ સાદિ અપર્યવસિતિ ન વાધે, તેમ અનાદિ સપર્યવસિતિ અને અનાદિ અપર્યવસિતિ ન વાધે.

દેશી દેશને વાધે !
ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.
સર્વથી સર્વને વાધે છે.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (દેવાંપયિક) કર્મને શું *દેશી દેશને વાધે, દેશી સર્વને વાધે, સર્વથી દેશને વાધે, કે સર્વથી સર્વને વાધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દેશી દેશને વાધતો નથી, દેશી સર્વને વાધતો નથી, સર્વથી દેશને વાધતો નથી, પણ સર્વથી સર્વને વાધે છે.

સાંપરાયિક કર્મ
સ્વાર્મી

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાંપરાયિક કર્મ શું નારક વાધે, તિર્યંચ વાધે, ચાવદ્ દેવી વાધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિક પણ વાધે, તિર્યંચ પણ વાધે, તિર્યંચસ્ત્રી પણ વાધે, મનુષ્ય પણ વાધે, મનુષ્યસ્ત્રી પણ વાધે, દેવ પણ વાધે અને દેવી પણ વાધે.

સ્ત્રીવગેરે વાધે

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું સાંપરાયિક કર્મને સ્ત્રી વાધે, પુરુષ વાધે, તેમજ ચાવદ્ નોસ્ત્રી, નોપુરુષ અને નોનપુંસક વાધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સ્ત્રી પણ વાધે, પુરુષ પણ વાધે, ચાવદ્ નપુસક પણ વાધે; અથવા ઇઓ અને વેદરહિત સ્ત્રી વગેરે એક જીવ પણ વાધે, અથવા ઇઓ અને વેદરહિત અનેક જીવો પણ વાધે.

સ્ત્રીપશ્ચાત્ક્રત્તિ વાધે

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! (સાંપરાયિક કર્મને) જો વેદરહિતજીવ અને વેદરહિતજીવો વાધે તો શું સ્ત્રીપશ્ચાત્ક્રત્તિ વાધે કે પુરુષપશ્ચાત્ક્રત્તિ વાધે ? ઇત્યાદિ. [૩૦] એ પ્રમાણે જેમ દેવાંપયિકના વંધકને કહ્યું (સૂ. ૧૨.) તેમ અહીં સર્વ જાણતું, અથવા સ્ત્રીપશ્ચાત્ક્રત્તિ જીવો પુરુષપશ્ચાત્ક્રત્તિ જીવો અને નપુંસકપશ્ચાત્ક્રત્તિ જીવો વાધે છે.

સાંપરાયિક કર્મ વાં
ધ્યુ, વાધે છે અને
વાંધશે-તે સર્વને
મંગો.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું કોઈ સાંપરાયિક કર્મને ૧ વાધ્યું, વાધે છે અને વાંધશે, ૨ વાધ્યું, વાધે છે અને વાંધશે નહીં, ૩ વાધ્યું, વાધે છે અને વાંધશે નહીં; ૪ વાધ્યું, વાધતો નથી અને વાંધશે નહીં ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ કેટલા એક વાધ્યું છે, વાધે છે અને વાંધશે; ૨ કેટલા એક વાધ્યું છે, વાધે છે અને વાંધશે નહીં; ૩ કેટલા એક વાધ્યું, વાધતા નથી અને વાંધશે; ૪ કેટલા એક વાધ્યું, વાંધતા નથી અને વાંધશે નહીં.

૨૦. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં સાદ્યં સપજ્જવસિયં વંધદ ?-પુચ્છા તદેવ । [ઉ૦] ગોયમા ! સાદ્યં વા સપજ્જવસિયં વંધદ, અણાદ્યં વા સપજ્જવસિયં વંધદ, અણાદ્યં વા અપજ્જવસિયં વંધદ, ણો ચેવ ણં સાદ્યં અપજ્જવસિયં વંધદ ।

૨૧. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં દેસેણં દેસં વંધદ ? [ઉ૦] एवं जहेव इरियावहियावंधगस्स, जाव सधेणं सधं वंधद ।

૨૨. [પ્ર૦] કહ ણં મંતે ! કમ્મપ્પગડીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અદ્ધ કમ્મપ્પગડીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-નાણા-વરણિજ્ઞં, જાવ અંતરાદ્યં ।

૨૩. [પ્ર૦] કહ ણં મંતે ! પરિસહા પણ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! વાવીસં પરિસહા પન્નત્તા, તં જહા-દિગ્ગિહાપરિસહે, પિવાસાપરિસહે, જાવ દંસણપરિસહે ।

૨૪. [પ્ર૦] ણં મંતે ! વાવીસં પરિસહા કતિસુ કમ્મપગડીસુ સમોયરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચડસુ કમ્મપયડીસુ સમોયરંતિ, તં જહા નાણાવરણિજ્ઞે, વેયણિજ્ઞે, મોહણિજ્ઞે, અંતરાદ્ય ।

૨૫. [પ્ર૦] નાણાવરણિજ્ઞે ણં મંતે ! કમ્મે કતિ પરિસહા સમોયરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! દો પરિસહા સમોયરંતિ, તં જહા-પન્નાપરિસહે નાણપરિસહે ય ।

૨૬. [પ્ર૦] વેયણિજ્ઞે ણં મંતે ! કમ્મે કતિ પરિસહા સમોયરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઇક્કારસ પરિસહા સમોયરંતિ, તં જહા-

“પંચેવ આણુપુદ્ધી ચરિયા સેજ્ઞા વહે ય રોગે ય । તળ્લપાસ-જલ્લમેવ ય ઇક્કારસ વેદણિજ્ઞમ્મિ” ॥

૨૭. [પ્ર૦] દંસણમોહણિજ્ઞે ણં મંતે ! કમ્મે કતિ પરિસહા સમોયરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઇમે દંસણપરિસહે સમોયરદ્ધ ।

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (સાપરાયિક કર્મને) શું સાદિ સપર્યવસિત વાંધે છે ?-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ સાદિ સપર્ય-સાદિસપર્યવસિ-
વસિત વાંધે છે, ૨ અનાદિ સપર્યવસિત વાંધે છે, ૩ અનાદિ અપર્યવસિત વાંધે છે, પણ સાદિ અપર્યવસિત વાંધતો નથી. તાદિ ભાંગા.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ (સાપરાયિક કર્મને) શું દેશથી (જીવના દેશથી) દેશને (કર્મના દેશને) વાંધે છે ?-ઇત્યાદિ. [ઉ૦] દેશથી દેશને
જોમ ઈર્ષ્યાપથિકવંધક સંવ્રન્ધે કહ્યું [સૂ ૧૫.] તેમ જાણવું, યાવત્ ‘સર્વથી સર્વને વાંધે છે.’ વાંધે ?

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કર્મપ્રકૃતિઓ કેટલા પ્રકારે કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આઠ કર્મપ્રકૃતિઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—
જ્ઞાનાવરણીય, યાવદ્ અંતરાય. કર્મપ્રકૃતિઓ.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વાવીશ પરીપહો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—ક્ષુધાપરીપહ, પરિપહો.
પિપાસાપરીપહ, યાવદ્ દર્શનપરીપહ.

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વાવીશ પરીપહોનો કેટલી કર્મપ્રકૃતિઓમા સમવતાર થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે વાવીશ પરીપહોનો ચાર પરિપહોનો કર્મ-
કર્મપ્રકૃતિમા સમવતાર થાય છે, તે આ પ્રમાણે—જ્ઞાનાવરણીય, વેદનીય, મોહનીય અને અતરાય. પ્રકૃતિઓમા સમ-
વતાર.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીયકર્મમાં કેટલા પરીપહોનો સમવતાર થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વે પરીપહોનો સમવતાર થાય છે; જ્ઞાનાવરણીય કર્મ-
તે આ પ્રમાણે—પ્રજ્ઞાપરીપહ અને જ્ઞાનપરીપહ. માં સમવતાર.

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વેદનીયકર્મમા કેટલા પરીપહોનો સમવતાર થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વેદનીયકર્મમા અગ્યાર પરીપહો સમવતારે છે, તે આ પ્રમાણે—અનુક્રમે પહેલા પાંચ પરીપહો—(ક્ષુધા, પિપાસા, શીત, ઉષ્ણ, અને દંશમશક.) ચર્યા, શય્યા, વધ, રોગ, તૃણ-
સ્પર્શ અને મલપરિપહ—૯ અગ્યાર પરિપહોનો વેદનીયકર્મમા સમવતાર થાય છે. વેદનીય કર્મમાં સમવતાર.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનમોહનીયકર્મમા કેટલા પરીપહોનો સમવતાર થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેમા એક દર્શન પરીપહોનો દર્શનમોહનીય
સમવતાર થાય છે. કર્મમા સમવતાર.

૨૫. * વિશિષ્ટ મલાદિ જ્ઞાનના સદ્ભાવે મદ ન કરવો અને તેના અભાવે વીનતા ન કરવી તે જ્ઞાનપરીપહ. વીજા પ્રત્યયોમા આ પરિપહને વદહે અજ્ઞાન-પરીપહ કહેલો છે—ટીકા.

૨૮. [પ્ર૦] ચરિત્તમોહણિજે નં મંતે ! કમં કતિ પરિસદા સમોયરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! સત્ત પરિસદા સમોયગંતિ, તં જહા—

“અરતી અચેલ-દ્વિતી નિસીદિયા જાયણા ય અક્ષોષે । સકાર-પુરપકારે ચરિત્તમોહમિ સત્તેતે” ॥

૨૯. [પ્ર૦] અંતરાદિપ નં મંતે ! કમં કતિ પરીસદા સમોયરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! એ અલામપરીસદે સમોયર ।

૩૦. [પ્ર૦] સત્તવિદ્યવંધગસ્સ નં મંતે ! કતિ પરિસદા પદ્મતા ? [૩૦] ગોયમા ! વાવીસં પરિસદા પદ્મતા, વીસં પુણ વેદેદ । જં સમયં સીયપરીસદં વેદેદિ નો તં સમયં ઉસિણપરીસદં વેદેદ, જં સમયં ઉસિણપરીસદં વેદેદ નો તં સમયં સીયપરીસદં વેદેદ, જં સમયં ચરિયાપરીસદં વેદેદિ નો તં સમયં નિસીદિયાપરીસદં વેદેદિ, જં સમયં નિસીદિયાપરીસદં વેદેદ નો તં સમયં ચરિયાપરીસદં વેદેદ ।

૩૧. [પ્ર૦] અટ્ટવિદ્યવંધગસ્સ નં મંતે ! કતિ પરિસદા પદ્મતા ? [૩૦] ગોયમા ! વાવીસં પરિસદા પદ્મતા, તં દુહાપરીસદે, પિવાસાપરીસદે, સીયપરીસદે, 'દંસ-મસગપરીસદે, જાય અલામપરીસદે । પવં અટ્ટવિદ્યવંધગસ્સં પિ ।

૩૨. [પ્ર૦] છદ્ધિવિદ્યવંધગસ્સ નં મંતે ! સરાગહુમત્થસ્સ કતિ પરિસદા પદ્મતા ? [૩૦] ગોયમા ! ચોદમ પરિસદા પદ્મતા, વારસ પુણ વેદેદ; જં સમયં સીયપરીસદં વેદેદ નો તં સમયં ઉસિણપરીસદં વેદેદ, જં સમયં ઉસિણપરીસદં વેદેદ નો તં સમયં સીયપરીસદં વેદેદ; જં સમયં ચરિયાપરીસદં વેદેદિ નો તં સમયં સેજાપરીસદં વેદેદ, જં સમયં સેજાપરીસદં વેદેદિ નો તં સમયં ચરિયાપરીસદં વેદેદ ।

૩૩. [પ્ર૦] ઇવિદ્યવંધગસ્સ નં મંતે ! વીયરાગહુમત્થસ્સ કતિ પરીસદા પદ્મતા ? [૩૦] ગોયમા ! પવં ચેવ અહેવ છદ્ધિવિદ્યવંધગસ્સ ।

૩૪. [પ્ર૦] ઇગવિદ્યવંધગસ્સ નં મંતે ! સજોગિમવત્થકેવલિસ્સ કતિ પરીસદા પદ્મતા ? [૩૦] ગોયમા ! ઇગાર સપરીસદા પદ્મતા, નવ પુણ વેદેદ, સેસં જહા છદ્ધિવિદ્યવંધગસ્સ ।

ચારિત્રમોહનીયમા
સમવતાર

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચારિત્રમોહનીયકર્મમા કેટલા પરીપહો સમવતારે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેમા સાત પરીપહો સમવતારે છે, તે આ પ્રમાણે—અરતિ, અચેલ, સ્ત્રી, નૈપેધિકી, વાચના, આત્મોગ અને સન્કારપુરપકાર પરીપહ. ૫ સાત પરીપહો ચારિત્રમોહમા સમવતારે છે.

અન્તરાયકર્મમા
સમવતાર.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અતરાયકર્મમા કેટલા પરીપહો સમવતારે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેમા એક અલામ પરીપહ સમવતારે છે.

સત્તવિદ્યવંધ-
કને પરિપહો.

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાત પ્રકારના કર્મના વાધનારને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વાવીશ પરીપહો કહ્યા છે. પળ એક સાથે વીશ પરીપહોને વેદે છે, કારણ કે જે સમયે શીતપરીપહને વેદે છે તે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદતો નથી, અને જે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદે છે તે સમયે શીતપરીપહને વેદતો નથી. તથા જે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદે છે તે સમયે નૈપેધિકીપરીપહને વેદતો નથી, અને જે સમયે નૈપેધિકીપરીપહને વેદે છે તે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદતો નથી.

અટ્ટવિદ્યવંધ-
કને પરિપહો.

૩૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આઠ પ્રકારના કર્મના વાધનારને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેને વાવીશ પરીપહો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—ધુધાપરીપહ, પિવાસાપરીપહ, શીતપરીપહ, દંશમગકપરીપહ, વાવદ્ અલામપરીપહ. ૫ પ્રમાણે અટ્ટવિદ્યવંધકને પળ સત્તવિદ્યવંધકની જેમ જાણવું. [તેને વાવીશ પરીપહો હોય છે, અને તે એક સાથે વીશ પરીપહોને વેદે છે.]

છદ્ધિવિદ્યવંધ-
કને પરિપહો

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! છ પ્રકારના કર્મના વંધક સરાગહુમત્થને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ચોદ પરીપહો કહ્યા છે, પળ તે એક સાથે વાર પરીપહોને અનુભવે છે, કારણ કે જે સમયે શીતપરીપહને વેદે છે, તે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદતો નથી અને જે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદે છે તે સમયે શીતપરીપહને વેદતો નથી તથા જે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદે છે તે સમયે ઇન્દ્રિયાપરીપહને વેદતો નથી, અને જે સમયે ઇન્દ્રિયાપરીપહને વેદે છે તે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદતો નથી

અવિધવંધક વીત-
રાગ છદ્ધિસ્થને
પરિપહ.

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક પ્રકારના કર્મના વાધનાર વીતરાગ છદ્ધિસ્થને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ છ પ્રકારના કર્મના વાધનારને પરિપહો કહ્યા છે તેમ એકવિધવંધકને પળ જાણવા.

અવિધવંધક-
ચોગી કેવલીને
પરિપહો.

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકવિધવંધક સયોગી મયસ્થ કેવલજ્ઞાનીને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અગ્યાર પરીપહો કહ્યા છે, તેમા સાથે નવ પરીપહોને વેદે છે. વાકીનુ વધુ છ પ્રકારના કર્મવંધકનો પેઠે જાણવું.

૧ દંસપરીસદે મસગ-ક । ૨ -સ્સ વિ સત્તવિદ્યવંધગસ્સ પિ ગ-ધ ।

૨૮. * નૈપેધિકી-શૂન્ય શુદ્ધારૂપ સ્વાધ્યાયભૂમિ, ત્યા જે પરિપહ-ઉપદ્રવો થાય તેથી મય ન પામવો તે નૈપેધિકી પરિપહ—ટીકા.

૩૫. [પ્ર૦] અવંધગસ્ત ને મંતે ! અગ્રોર્ગિભવત્યકેવલિસ્સ કતિ પરીસહા પળ્ણત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! પ્કારસ પરીસહા પળ્ણત્તા, નવ પુળ વેદેદ્દ ! જં સમયં સીયપરીસહં વેદેદ્દિ નો તં સમયં ડસિણપરીસહં વેદેદ્દ, જં સમયં ડસિણપરીસહં વેદેદ્દિ નો તં સમયં સીયપરીસહં વેદેદ્દ; જં સમયં ચરિયાપરિસહં વેદેદ્દ નો તં સમયં સેજ્ઞાપરીસહં વેદેદ્દિ, જં સમયં સેજ્ઞાપરીસહં વેદેદ્દ નો તં સમયં ચરિયાપરીસહં વેદેદ્દ !

૩૬. [પ્ર૦] જંબુદીવે નં મંતે ! દીવે સૂરિયા ડગ્ગમળમુહુત્તંસિ દૂરે ય મૂલે ય દીસંતિ, મજ્ઝંતિયમુહુત્તંસિ મૂલે ય દૂરે ય દીસંતિ, અત્યમળમુહુત્તંસિ દૂરે ય મૂલે ય દીસંતિ ? [૩૦] હંતા, ગોયમા ! જંબુદીવે નં દીવે સૂરિયા ડગ્ગમળમુહુત્તંસિ દૂરે ય, તં ચેવ જાવ અત્યમળમુહુત્તંસિ દૂરે ય મૂલે ય દીસંતિ !

૩૭. [પ્ર૦] જંબુદીવે નં મંતે ! દીવે સૂરિયા ડગ્ગમળમુહુત્તંસિ મજ્ઝંતિયમુહુત્તંસિ ય અત્યમળમુહુત્તંસિ ય સઘ્વત્ય સમા ચ્ચત્તેણ ? [૩૦] હંતા, ગોયમા ! જંબુદીવે નં દીવે સૂરિયા ડગ્ગમળમુહુત્તંસિ જાવ ડચ્ચત્તેણ !

૩૮. [પ્ર૦] જદ્દ નં મંતે ! જંબુદીવે દીવે સૂરિયા ડગ્ગમળમુહુત્તંસિ, મજ્ઝંતિયમુહુત્તંસિ, અત્યમળમુહુત્તંસિ ય મૂલે જાવ ડચ્ચત્તેણ, સે કેણં ક્ખાદ્ અદ્દેણં મંતે ! एवं बुद्धि-जंबुद्वीपे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, जाव अत्यमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति ? [३०] गोयमा ! लेसापडिघाणं उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, लेसाभिता- णं मज्झंतियमुहुत्तंसि मूले य दूरे य दीसंति, लेस्सापडिघाणं अत्यमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, से तेणद्वेणं गोयमा ! एवं बुद्धि-जंबुद्वीपे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति; जाव अत्यमण- जाव दीसंति !

૩૯. [પ્ર૦] જંબુદીવે નં મંતે ! દીવે સૂરિયા કિં તીયં છેત્તં ગચ્છંતિ, પડુપ્પન્નં છેત્તં ગચ્છંતિ, અણાગયં છેત્તં ગચ્છંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! પો તીયં છેત્તં ગચ્છંતિ, પડુપ્પન્નં છેત્તં ગચ્છંતિ, નો અણાગયં છેત્તં ગચ્છંતિ !

૪૦. [પ્ર૦] જંબુદીવે નં દીવે સૂરિયા કિં તીયં છેત્તં ઓમાસંતિ, પડુપ્પન્નં છેત્તં ઓમાસંતિ, અણાગયં છેત્તં ઓમાસંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! નો તીયં છેત્તં ઓમાસંતિ, પડુપ્પન્નં છેત્તં ઓમાસંતિ, નો અણાગયં છેત્તં ઓમાસંતિ !

૩૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કર્મવન્ધરહિત અયોગી ભવસ્થ કેવલજ્ઞાનીને કેટલા પરીપહો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અગીયાર પરીપહો કહ્યા છે, તેમા સાથે નવ પરીપહોને વેદે છે; કારણ કે જે સમયે શીતપરીપહને વેદે છે તે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદતા નથી, અને જે સમયે ઉષ્ણપરીપહને વેદે છે તે સમયે શીતપરીપહને વેદતા નથી. તથા જે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદે છે તે સમયે શય્યાપરીપહને વેદતા નથી, અને જે સમયે શય્યાપરીપહને વેદે છે તે સમયે ચર્યાપરીપહને વેદતા નથી.

૩૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપનામે દ્વીપમા વે સૂર્યો ડગ્ગવાના સમયે દૂર છતા પાસે દેખાય છે, મધ્યાહ્નસમયે પાસે છતાં દૂર દેખાય છે, અને આયમવાને સમયે દૂર છતા પાસે દેખાય છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! જંબુદ્વીપમા વે સૂર્યો ડગ્ગવાના સમયે દૂર છતા પાસે દેખાય છે—શ્યાદિ, યાવદ્ આયમવાના સમયે દૂર છતાં પાસે દેખાય છે.

૩૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપમા વે સૂર્યો ડગ્ગવાના સમયે, મધ્યાહ્નસમયે અને આયમવાના સમયે સર્વ સ્થલે ડંચાઈમાં સરખા છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! જંબુદ્વીપમા રહેલા વે સૂર્યો ડગ્ગવાના સમયે યાવદ્ સર્વસ્થલે ડંચાઈમા સરખા છે.

૩૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો જંબુદ્વીપમાં વે સૂર્યો ડગ્ગવાના સમયે, મધ્યાહ્નસમયે અને આયમવાના સમયે યાવદ્ ડંચાઈમા સરખા છે તો હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે જંબુદ્વીપમાં વે સૂર્યો ડગ્ગવાના સમયે દૂર છતાં પાસે દેખાય છે, યાવદ્ આયમવાના સમયે દૂર છતા પાસે દેખાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! લેશ્યાના (તેજના) પ્રતિઘાતથી ડગ્ગવાના સમયે દૂર છતા પાસે દેખાય છે, લેશ્યાના—તેજના અભિતા- પથી મધ્યાહ્ન સમયે પાસે છતા દૂર દેખાય છે, તથા લેશ્યાના પ્રતિઘાતથી આયમવાના સમયે દૂર છતા પાસે દેખાય છે, માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહેવાય છે કે જંબુદ્વીપમા વે સૂર્યો ડગ્ગવાના સમયે દૂર છતાં પાસે દેખાય છે, યાવદ્ આયમવાના સમયે દૂર છતા પાસે દેખાય છે.

૩૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપમા વે સૂર્યો શું અતીત ક્ષેત્ર પ્રતિ જાય છે, વર્તમાન ક્ષેત્ર પ્રતિ જાય છે, કે અનાગત ક્ષેત્ર પ્રતિ જાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અતીત ક્ષેત્ર પ્રતિ જતા નથી, વર્તમાન ક્ષેત્ર પ્રતિ જાય છે, પણ અનાગત ક્ષેત્ર પ્રતિ જતા નથી.

૪૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપમા વે સૂર્યો શું અતીત ક્ષેત્રને પ્રકાશે છે, વર્તમાન ક્ષેત્રને પ્રકાશે છે કે અનાગત ક્ષેત્રને પ્રકાશે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અતીત ક્ષેત્રને પ્રકાશતા નથી, વર્તમાન ક્ષેત્રને પ્રકાશે છે, અને અનાગત ક્ષેત્રને પ્રકાશતા નથી.

૩૬. * ડગ્ગવાના અને આયમવાના સમયે દ્રષ્ટાના સ્થાનની અપેક્ષાએ સૂર્ય દૂર છે પણ દ્રષ્ટાને 'નજીક છે' એમ પ્રતીતિ થાય છે, દ્રષ્ટા ડગ્ગવા અને આયમ- વાના સમયે હજારો યોજન દૂર સૂર્યને જુએ છે, અને નજીકમા હોય એમ તેને લાગે છે, પણ મધ્યાહ્નસમયે દ્રષ્ટાના સ્થાનની અપેક્ષાએ સૂર્ય નજીક છતા પણ તેને દૂર હોય એમ લાગે છે. દ્રષ્ટા ડગ્ગવા અને અસ્ત સમયની અપેક્ષાએ મધ્યાહ્નસમયે નજીક સૂર્યને જુએ છે, કેમકે તે વખતે માત્ર આઠમો યોજનનું અન્તર છે, પણ તેને ડગ્ગવા અને અસ્તસમયની અપેક્ષાએ દૂર માને છે તેનું કારણ (સ્. ૩૮ માં) વતાવ્યુ છે—ટીકા

૩૭. † સમમૂલત્વ પ્રયોગની અપેક્ષાએ સૂર્યો સર્વત્ર આઠસો યોજન ડંચા છે—ટીકા.

૩૯. ‡ અતીત ક્ષેત્ર અતિકાન્ત કરેલ હોવાથી તે તરફ જતો નથી, પણ વર્તમાન એટલે જ્યાં જવાનું છે તે ક્ષેત્ર તરફ જાય છે. વઙ્ગી અનાગત એટલે જ્યાં જવાશે એ ક્ષેત્ર તરફ પણ જતો નથી—ટીકા.

કર્મવન્ધરહિત
અયોગી કેવલીને
પરીપહો.

જંબુદ્વીપમા સૂર્યો દૂર
છતાં કેમ પાસે
દેખાય છે ?

સૂર્યો સર્વત્ર ડચા-
ઈમાં સરખા છે ?

તેજના પ્રતિઘા-
તથી દૂર છતાં
પાસે દેખાય છે.
તેજના અભિતા-
પથી પાસે છતાં દૂર
દેખાય છે.

અતીત ક્ષેત્ર પ્રતિ
જાય છે ?—શ્યાદિ
પ્રશ્ન

અતીત ક્ષેત્રને પ્રકા-
શે છે ?—શ્યાદિ પ્રશ્ન-
વર્તમાન ક્ષેત્રને
પ્રકાશે છે.

૪૧. [પ્ર૦] તં મંતે ! કિં પુટું ઓમાસંતિ, અપુટું ઓમાસંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! પુટું ઓમાસંતિ, નો અપુટું ઓમાસંતિ, જાવ નિયમા છદિસિં ।

૪૨. [પ્ર૦] જંબુદ્વીપે ણં મંતે ! દ્વીપે સૂરિયા કિં તીયં રોચં ઉજ્જોવંતિ ? [૩૦] પયં ચેવ, જાવ નિયમા છદિસિં, યં તવંતિ, પયં ઓમાસંતિ, જાવ નિયમા છદિસિં ।

૪૩. [પ્ર૦] જંબુદ્વીપે ણં મંતે ! દ્વીપે સૂરિયાણં કિં તીયં રોચે કિરિયા કજ્જહ, પટુપ્પને સેસે કિરિયા કજ્જહ, અણાગપ સેસે કિરિયા કજ્જહ ? [૩૦] ગોયમા ! નો તીયં રોચે કિરિયા કજ્જહ, પટુપ્પને રોચે કિરિયા કજ્જહ, નો અણાગપ સેસે કિરિયા કજ્જહ ।

૪૪. [પ્ર૦] સ્તા મંતે ! કિં પુટ્ટા કજ્જહ, અપુટ્ટા કજ્જહ ? [૩૦] ગોયમા ! પુટ્ટા કજ્જહ, નો અપુટ્ટા કજ્જહ, જાવ નિયમા છદિસિં ।

૪૫. [પ્ર૦] જંબુદ્વીપે ણં મંતે ! દ્વીપે સૂરિયા કેવતિયં રોચં ઉદું તવંતિ, કેવતિયં રોચં અદો તવંતિ, કેવતિયં તિરિયં તવંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ણં જોયણસયં ઉદું તવંતિ, અદારસ જોયણસયાદં યદે તવંતિ, સીયાલીસં જોયણસદસસાદ દોણિણ તેવદે જોયણસપ પદ્ધત્તીસં ચ સદ્દિમાપ જોયણસસ તિરિયં તવંતિ ।

૪૬. [પ્ર૦] અંતો ણં મંતે ! માણુસુત્તરપવ્વસસ્સ જે ચંદિમ-સૂરિય-ગદ્દગણ-જયપસ-તારારૂપા તે ણં મંતે ! દેવા કિં ઉદ્ધોવવન્નગા ? [૩૦] જહા જીવાભિગમે તદેવ નિરવસેસં જાવ ઉદ્ધોસેસં છમ્માસા ।

૪૭. [પ્ર૦] યાહિયા ણં મંતે ! માણુસુત્તરસ્સ ? [૩૦] જહા જીવાભિગમે, જાવ હંદટ્ટાણે ણં મંતે ! કેવતિયં કાલં ઉવ-વાણં વિરહિય પળ્લસે ? ગોયમા ! જહમ્મેણં પયં સમયં, ઉદ્ધોસેણ છમ્માસા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! સિ ।

અટ્ઠમસપ અટ્ઠમો ઉદેસો સમત્તો ।

સ્પૃષ્ટ ક્ષેત્રોને પ્રકા-
શિત કરે છે

૪૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [તે સૂર્યો] સ્પર્શેલા ક્ષેત્રને પ્રકાશિત કરે છે કે અસ્પર્શેલા ક્ષેત્રને પ્રકાશિત કરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સ્પર્શેલા ક્ષેત્રને પ્રકાશે છે પણ અસ્પર્શેલા ક્ષેત્રને પ્રકાશિત કરના નથી; યાવત્ અવગ્ય છ દિગ્ગાને પ્રકાશે છે.

અતીત ક્ષેત્રને ઉદ્ધો-
તિત કરે છે ?
હ્યાદિ.

૪૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપમા વે સૂર્યો શું અતીત ક્ષેત્રને ઉદ્ધોતિત કરે છે ? હ્યાદિ. [૩૦] પૂર્વેની પેટે જાગરું, યાવદ્ અવગ્ય છ દિગ્ગાને ઉદ્ધોતિત કરે છે, એ પ્રમાણે તપાવે છે, યાવદ્ અવગ્ય છ દિગ્ગાને પ્રકાશે છે.

સૂર્યની ક્રિયા
વર્તમાન ક્ષેત્રમા
કરાય છે.

૪૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપમા સૂર્યોની ક્રિયા શું અતીત ક્ષેત્રમા કરાય છે, વર્તમાન ક્ષેત્રમા કરાય છે કે અનાગત ક્ષેત્રમા કરાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અતીત ક્ષેત્રમા ક્રિયા કરાતી નથી, વર્તમાન ક્ષેત્રમા ક્રિયા કરાય છે, પણ અનાગત ક્ષેત્રમા ક્રિયા કરાતી નથી.

સર્વ સ્પૃષ્ટ ક્રિયાને
કરે છે.

૪૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું [તે સૂર્યો] સ્પૃષ્ટ ક્રિયાને કરે છે કે અસ્પૃષ્ટ ક્રિયાને કરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સ્પૃષ્ટ ક્રિયાને કરે છે, પણ અસ્પૃષ્ટ ક્રિયાને નથી કરતા, યાવદ્ અવગ્ય છ દિગ્ગામા સ્પૃષ્ટ ક્રિયાને કરે છે.

કેટલું ક્ષેત્ર ઉંચે
તપાવે છે ?

૪૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપમા સૂર્યો કેટલું ક્ષેત્ર ઉંચે તપાવે છે, કેટલું ક્ષેત્ર નીચે તપાવે છે અને કેટલું ક્ષેત્ર તિર્યગ્ તપાવે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સો યોજન ક્ષેત્ર ઉંચે તપાવે છે, અદારસો યોજન ક્ષેત્ર નીચે તપાવે છે. અને સૂડતાલીંગ હજાર વસે ત્રેસઠ યોજન તથા એક યોજનના સાઠીયા એકલીંગ ભાગ જેટલું ક્ષેત્ર તિર્યગ્ (નિરલ્લુ) તપાવે છે.

મનુષ્યોત્તર પર્વતની
અંદરના ચન્દ્રાદિ
દેવો શુભલોકમા
વસત્ત થયેલા છે ?

૪૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યોત્તર પર્વતની અંદર જે ચંદ્રો, સૂર્યો, ગ્રહગણ, નક્ષત્ર અને તારારૂપ દેવો છે, હે ભગવન્ ! તે શું ઊર્ધ્વલોકમા ઉત્પન્ન થયેલા છે ? [૩૦] જે પ્રમાણે 'જીવાભિગમમૂત્રમા કલું છે તેમ યાવદ્ [તેઓનો ઉપપાતવિરહકાલ-ઉપજવાનું અંતે] જઘન્ય એક સમય અને] યાવદ્ ઉત્ક્રુષ્ટ છ માસ છે'—ત્યા સુધી વધું જાણવું.

મનુષ્યોત્તર પર્વતની
બહારના ચન્દ્રાદિ
દેવો.

૪૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યોત્તર પર્વતની વહાર જે ચન્દ્રાદિ દેવો છે તેઓ શું ઊર્ધ્વલોકમા ઉત્પન્ન થયેલા છે ? [૩૦]—જીવાભિગમમૂત્રમા કલું છે તેમ જાણવું, યાવત્—[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઇન્દ્રસ્થાન કેટલા કાલ સુધી ઉપપાત વડે વિરહિત કલું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્ક્રુષ્ટથી છ માસ, [અર્થાત્ એક ઇન્દ્રના મરણ પછી જઘન્યથી એક સમયે અને ઉત્ક્રુષ્ટથી છ માસે તેને સ્થાને વીજો ઇન્દ્ર ઉત્પન્ન થાય છે તેથી તેટલો કાલ ઇન્દ્રસ્થાન ઉપપાત વિરહિત હોય છે,] હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવદ્ વિહરે છે].

અટ્ઠમ શ્લોકે અટ્ઠમ ઉદેશક સમાપ્ત.

નવમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કદ્વિદે નં મંતે ! વંધે પળ્લત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે વંધે પળ્લત્તે, તં જહા—પયોગવંધે ય વીસસાવંધે ય ।

૨. [પ્ર૦] વીસસાવંધે નં મંતે ! કતિવિદે પળ્લત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે પળ્લત્તે, તં જહા—સાદીયવીસસાવંધે અણાદીયવીસસાવંધે ય ।

૩. [પ્ર૦] અણાદીયવીસસાવંધે નં મંતે ! કતિવિદે પળ્લત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિદે પળ્લત્તે, તં જહા—ધમ્મત્થિકા-યઅન્નમન્નઅણાદીયવીસસાવંધે, અધમ્મત્થિકાયઅન્નમન્નઅણાદીયવીસસાવંધે, આગાસત્થિકાયઅન્નમન્નઅણાદીયવીસસાવંધે ।

૪. [પ્ર૦] ધમ્મત્થિકાયઅન્નમન્નઅણાદીયવીસસાવંધે નં મંતે ! કિં દેસવંધે, સદ્ધવંધે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દેસવંધે, નો સદ્ધવંધે । एवं અધમ્મત્થિકાયઅન્નમન્નઅણાદીયવીસસાવંધે વિ, एवं આગાસત્થિકાયઅન્નમન્નઅણાદીયવીસસાવંધે વિ ।

૫. [પ્ર૦] ધમ્મત્થિકાયઅન્નમન્નઅણાદીયવીસસાવંધે નં મંતે ! કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઈ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્ધદ્ધં । एवं અધમ્મત્થિકાપ, एवं આગાસત્થિકાપ વિ ।

નવમો ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વન્ધ વે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—પયોગવન્ધ અને વિસસાવન્ધ. વન્ધ.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિસસાવન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—સાદિ વિસસાવન્ધ અને અનાદિ વિસસાવન્ધ. વિસસાવન્ધ

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનાદિ વિસસાવન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—ધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ, અધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ અને આકાશાસ્તિકાયનો પણ અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ. અનાદિ વિસસાવન્ધ

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ દેશવન્ધ છે કે સર્વવન્ધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ‘દેશવન્ધ છે, પણ સર્વવન્ધ નથી. એ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ જાણવો. એવી રીતે આકાશાસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ જાણવો. ધર્માસ્તિકાયનો અનાદિ વિસસાવન્ધ દેશવન્ધ.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ કાલથી ક્યાં સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વ કાલ સુધી હોય છે. એ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાય અને આકાશાસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસસાવન્ધ જાણવો. અનાદિ વિસસાવન્ધનો કાલ.

૪. * ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોનો ધીજા પ્રદેશો સાથે પરસ્પર સંબન્ધ તે દેશવન્ધ, પરન્તુ તેનો સર્વવન્ધ નથી, જો તેનો સર્વવન્ધ હોય તો એક પ્રદેશમાં ધીજા સર્વ પ્રદેશોનો અન્તર્ભવ થાય અને તેથી ધર્માસ્તિકાય એક પ્રદેશરૂપ થાય—ટીકા.

૬. [પ્ર૦] સાદીયધીસસાવંધે ણં મંને ! કતિવિદે પળ્લસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિદે પળ્લસે, તં જહા-યંધણપચ્છપ, માયણપચ્છપ, પરિણામપચ્છપ ।

૭. [પ્ર૦] સે કિં તં વંધણપચ્છપ ? [ઉ૦] વંધણપચ્છપ જં ણં પરમાણુપુગ્ગલાદુપ્પણસિયા-નિપ્પણસિયા-જાવ દસપ્પ-સિયા-સંગેજ્જપણસિયા-અસંરોજ્જપણસિયા-અણંતપણસિયાણં રાંધાણં વેમાયનિહયાણ, વેમાયનુપ્પયાણ, વેમાયનિહલુપ્પયાણ વંધણપચ્છપ ણં વંધે સમુપ્પજ્ઞ, જહન્નેણં ણં સમયં, ઉક્કોસેણં અસંરોજ્જં કાલં । સેત્તં વંધણપચ્છપ ।

૮. [પ્ર૦] સે કિં તં માયણપચ્છપ ? [ઉ૦] માયણપચ્છપ જં ણં જુનસુગ-જુનસુલ-જુનતંદુલ્લાણં માયણપચ્છપ જં વંધે સમુપ્પજ્ઞ, જહન્નેણં અંતોમુદ્ધત્તં, ઉક્કોસેણં સંગેજ્જં કાલં । સેત્તં માયણપચ્છપ ।

૯. [પ્ર૦] સે કિં તં પરિણામપચ્છપ ? [ઉ૦] પરિણામપચ્છપ જં ણં યદ્ધમાણં, યદ્ધમરુક્કમાણં જહા તતિયમ્પ જાવ અમોહાણં પરિણામપચ્છપ ણં વંધે સમુપ્પજ્ઞ, જહન્નેણં ણં સમયં ઉક્કોસેણં દુદ્ધમામા । સેત્તં પરિણામપચ્છપ । સેત્તં સાદીય-ધીસસાવંધે । સેત્તં ધીસસાવંધે ।

૧૦. [પ્ર૦] સે કિં તં પર્યોગવંધે ? [ઉ૦] પર્યોગવંધે તિવિદે પત્તસે, તં જહા-અણાદંપ વા અપ્પજ્ઞવસિપ, સાર્દપ વા અપ્પજ્ઞવસિપ । તત્થ ણં જે નં અણાદંપ અપ્પજ્ઞવસિપ સે ણં ઋદ્ધાણં જીવમન્નપ્પણસાણં, તત્થ પિ ણં તિપ્પહં તિપ્પહં અણાદંપ અપ્પજ્ઞવસિપ, સેસાણં સાર્દપ । તત્થ ણં જે સે સાર્દપ અપ્પજ્ઞવસિપ સે ણં નિહાણં । તત્થ ણં જે સે સાર્દપ અપ્પજ્ઞવસિપ સે ણં ચરુદ્ધિદે પળ્લસે, તં જહા-આલાવણવંધે, અદ્ધિયાવણવંધે, નરીરવંધે, સરીરપ્પયોગવંધે ।

આદિ વિભક્તિસાવંધ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાદિવિભક્તિસાવંધ કેટલ્ય પ્રકારનો કયો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઘ્રણ પ્રકારનો કયો છે; તે આ પ્રમાણે— ૧ * વંધનપ્રત્યયિક, ૨ માજનપ્રત્યયિક અને ૩ પરિણામપ્રત્યયિક.

વંધનપ્રત્યયિક
વંધ.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વંધનપ્રત્યયિક [સાદિ વંધ] કેવા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] દ્વિપ્રદેશિન્, ત્રિપ્રદેશિન્, ચાવદ્ દશપ્રદેશિન્, સહ્યાતપ્રદેશિક, અનંત્યાતપ્રદેશિક અને અનંતપ્રદેશિક પરમાણુ પુદ્ગલસ્થાનોનો વિષમ સ્થિતિ (ચિકાગ) વડે, વિષમ રક્ષતા વડે અને વિષમ સ્થિતિ-રક્ષતા વડે વંધનપ્રત્યયિક વંધ થાય છે. તે જવંધ્યથી એક સમય, અને અનુદયથી અન્યથા કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે વંધનપ્રત્યયિક વંધ કરાયો.

માજનપ્રત્યયિક
વંધ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! માજનપ્રત્યયિક વંધ કેવા પ્રકારે હોય ? [ઉ૦] જૂની મદિરાનો, જૂના ગોઝનો અને જુના ચોગાનો માજન પ્રત્યયિક વંધ થાય છે. તે જવંધ્યથી અન્તર્મુદ્ધત્તં અને અનુદય સહ્યાત કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે માજનપ્રત્યયિક વંધ કરાયો.

પરિણામપ્રત્યયિક
વંધ.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પરિણામપ્રત્યયિક વંધ કેવા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] વાદલ્યાઓનો, અશ્રુસ્થાનોનો જેમ તૃતીય શતકનાં કાળોને તેમ ચાવદ્ અમોહોનો પરિણામપ્રત્યયિક વંધ ઉત્પન્ન થાય છે. તે જવંધ્યથી એક સમય અને અનુદયથી છ માસ સુધી રહે છે, એ પ્રમાણે પરિણામપ્રત્યયિકવંધ, સાદિ વિભક્તિસાવંધ અને વિભક્તિસાવંધ કરાયો.

પર્યોગવંધ

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પર્યોગવંધ કેવા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] પર્યોગવંધ ઘ્રણ પ્રકારનો કયો છે, તે આ પ્રમાણે— ૧ અનાદિ અપર્યવસિત, ૨ સાદિ અપર્યવસિત અને ૩ સાદિ સપર્યવસિત પર્યોગવંધ. તેમા જે અનાદિ અપર્યવસિતવંધ છે તે જીવના આઠ મધ્યપ્રદેશોનો હોય છે, તે આઠ પ્રદેશોમાં પણ ઘ્રણ ઘ્રણ પ્રદેશોનો જે વંધ તે અનાદિ અપર્યવસિત વંધ છે. યાકીના સર્વપ્રદેશોનો સાદિ સપર્યવસિત (સાન્ત) વંધ છે. તેમા સાદિ અપર્યવસિત વંધ સિદ્ધના જીવ પ્રદેશોનો છે સાદિક સપર્યવસિત વંધ ચાર પ્રકારનો કયો છે, તે આ પ્રમાણે— ૧ આલાવણવંધ, ૨ આલીનવંધ, ૩ શરીરવંધ અને ૪ શરીરપર્યોગવંધ.

૬. * ૧ સ્થિતિસ્થાનિ શુણ્ણદ્વારા દ્વિપ્રદેશિન્, ચાવદ્ અનંતપ્રદેશિક પરમાણુઓનો વંધ થાય તે વંધનપ્રત્યયિક ૨ માજન પદ્ધતિ આધાર, તે નિમિત્તે જે વંધ થાય તે માજનપ્રત્યયિક ૩ પરિણામ પદ્ધતિ આધાર, તે નિમિત્તે જે વંધ થાય તે પરિણામપ્રત્યયિક

૮. † એક માજનમા રહેલું જૂની મદિરા ઘટ થાય છે અને જૂના ગોઝ તથા જૂના ચોગાનો પિંટ થાય છે તે માજનપ્રત્યયિક વંધ જાણ્યો—ટીકા.

૯. ‡ મગ દિ. ચ. શ. ૩ વ. ૭ પૃ. ૧૧૨ સૂ ૩

૧૦. § પર્યોગવંધ પદ્ધતિ જીવના વ્યાપાર વડે જીવ પ્રદેશોનો અને આદારિકાદિ શરીરના પુદ્ગલોનો જે વંધ થાય તે. તેના ચાર ભાગ થાય છે. તેમા ચારી વીજા ભાગને છોડીને ઘ્રણ ભાગ લાગુ પડે છે તેમા અસહ્યાતપ્રદેશિક જીવના જે મધ્ય પ્રદેશો છે તેનો અનાદિ અપર્યવસિત વંધ છે કારણ કે જ્યારે જીવ કંઈક મસુદ્ધાત વગરતે સમગ્ર લોચને વ્યાપીને રહે છે ત્યારે પણ તે તેવીજ સ્થિતિમા રહે છે, પણ વીજા જીવ પ્રદેશોમા વિપરિવર્તન અનુભવેલી તેઓનો અનાદિ અનંત વંધ નથી. તેની સ્થાપના—[] આ ચાર પ્રદેશોની ઉપર વીજા ચાર પ્રદેશો આવેલા છે એવી રીતે મસુદ્ધાતથી આઠ પ્રદેશોનો વંધ કહેલો છે. તે આઠ પ્રદેશોમા પણ કોઈ પણ એક પ્રદેશનો તેની પાસે રહેલા બે પ્રદેશો અને ઉપર કે નીચે રહેલા એક પ્રદેશ સાથે એમ ઘ્રણ ઘ્રણ પ્રદેશ સાથે અનાદિ અપર્યવસિત વંધ છે—ટીકા.

§ ૧ સ્વપ્ન વગેરેથી તૃણાદિનો વંધ તે આલાવણ વંધ ૨ એક પદાર્થનો વીજા પદાર્થની સાથે લાસ વગેરેથી વંધ થયો તે આલીનવંધ. ૩ મસુદ્ધાત કરવામા વિચારિત અને સંકોચિત જીવપ્રદેશોના સ્વચ્છથી તેજસાદિ શરીર પ્રદેશોનો સ્વચ્છ તે શરીરવંધ. ૪ જ્યારે મસુદ્ધાત કરવામા 'સંકુચિત થયેલા આત્મપ્રદેશોનો સ્વચ્છ તે શરીરવંધ' એમ અન્ય આચાર્ય માને છે ૪ આદારિકાદિ શરીરના વ્યાપારથી શરીરના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરવાપ વંધ તે શરીરપર્યોગવંધ—ટીકા.

૧૧. [પ્ર૦] સે કિં તં આલાવણવંધે ? [ઉ૦] આલાવણવંધે જં ણં તળભારાણ વા, કટ્ટભારાણ વા, પત્તભારાણ વા, પલાલભારાણ વા, વેલ્લભારાણ વા વેત્તલતા-ઘાગ-વરત્ત-રજ્જુ-વલ્લિ-કુસ-દબ્બમાદીપર્હિં આલાવણવંધે સમુપ્પજ્જઇ; જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં, ઉક્કોસેણં સંઘેજ્જં કાલં, સેત્તં આલાવણવંધે ।

૧૨. [પ્ર૦] સે કિં તં અલ્હિયાવણવંધે ? [ઉ૦] અલ્હિયાવણવંધે ચઙ્ગિહે પન્નત્તે, તં જહા-લેસણાવંધે, ઉચ્ચવંધે, સમુ-ચ્ચવંધે, સાહણનાવંધે ।

૧૩. [પ્ર૦] સે કિં તં લેસણાવંધે ? [ઉ૦] લેસણાવંધે જં ણં કુટ્ટાણં, કોટ્ટિમાણં, સંભાણં, પાસાયાણં, કટ્ટાણં, ચમ્માણં, ઘડાણં, પડાણં, કડાણં છુરા-ચિવ્વલ્લ-સિલેસ-લવ્વ-મહુસિત્થમાર્હિપર્હિં લેસણપર્હિં વંધે સમુપ્પજ્જઇ, જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં સંઘેજ્જં કાલં । સેત્તં લેસણાવંધે ।

૧૪. [પ્ર૦] સે કિં તં ઉચ્ચવંધે ? [ઉ૦] ઉચ્ચવંધે જં ણં તળરાસીણ વા, કટ્ટરાસીણ વા, પત્તરાસીણ વા, તુસરા-સીણ વા, યુસરાસીણ વા, ગોમયરાસીણ વા, અવગરરાસીણ વા ઉચ્ચત્તેણં વંધે સમુપ્પજ્જઇ, જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં સંઘેજ્જં કાલં, સેત્તં ઉચ્ચવંધે ।

૧૫. [પ્ર૦] સે કિં તં સમુચ્ચવંધે ? [ઉ૦] સમુચ્ચવંધે જં ણં અગ્ગ-તટ્ટાગ-નદી-દહ-વાવી-પુક્કરિણી-દીહિયાણં ગુંજા-લિયાણં, સરાણં, સરપંતિયાણં સરસરપંતિયાણં, ચિલપંતિયાણં, દેવકુલ-સંભ-પ્પવ-થૂમ-ચાદિયાણં, પરિહાણં, પાગાર-ટાલગ-ચરિય-દાર-ગોપુર-તોરણાણં, પાસાય ઘર-સરણ-લેણ-આવણાણં, સિંધાડાગ-તિય-ચઙ્ગ-ચચ્ચર-ચઙ્ગમુહ-મહાપહમાદીણં, છુહા-ચિવ્વલ્લ-સિ-લેસ-સમુચ્ચવંધે સમુપ્પજ્જઇ, જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં સંઘેજ્જં કાલં । સેત્તં સમુચ્ચવંધે ।

૧૬. [પ્ર૦] સે કિં તં સાહણનાવંધે ? [ઉ૦] સાહણનાવંધે ડુવિહે પન્નત્તે, તં જહા-દેસસાહણનાવંધે ય સઘસાહણ-નાવંધે ય ।

૧૧. [પ્ર૦] આલાપન વન્ધ કેવા પ્રકારનો છે ? [ઉ૦] આલાપન વન્ધ ઘાસના ભારાઓનો, લાકડાના ભારાઓનો, પાદડાના ભારા-ઓનો, પલાલના ભારાઓનો અને વેલાના ભારાઓનો નેતરની વેલ, છાલ, વાધરી, દોરડા, વેલ, કુચ અને ડામ આદિથી આલાપનવન્ધ થાય છે. તે જઘન્યથી અન્તર્મુદ્ધર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી સલ્યાત કાલ સુધી રહે છે. ૧ પ્રમાણે આલાપનવન્ધ કહ્યો.

આલાપનવન્ધ.

૧૨. [પ્ર૦] આલીનવન્ધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] આલીનવન્ધ ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ શ્લેષણાવન્ધ, ૨ ઉચ્ચવન્ધ, ૩ સમુચ્ચવન્ધ અને ૪ સહનનવન્ધ.

આલીનવન્ધ.

૧૩. [પ્ર૦] શ્લેષણાવન્ધ કેવા પ્રકારનો હોય ? [ઉ૦] શિખરોનો, કુટ્ટિમોનો (ફરસ વંધીનો) સંભોનો, પ્રાસાદોનો, લાકડા-ઓનો, ચામડાનો, ઘડાઓનો, કપડાઓનો અને સાદડીઓનો ચૂનાવડે, કચરાવડે, શ્લેષ-વજ્રલેપ-વડે, લાલવડે, મીણ-ઈત્યાદિ શ્લેષણ દ્રવ્યોવડે શ્લેષણાવન્ધ થાય છે. તે જઘન્યથી અન્તર્મુદ્ધર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી સલ્યાતકાલ સુધી રહે છે. ૧ પ્રમાણે શ્લેષણાવન્ધ કહ્યો.

શ્લેષણાવન્ધ.

૧૪. [પ્ર૦] ઉચ્ચવન્ધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] તૃણરાશિનો, વાટરાશિનો, પત્રરાશિનો, તુપરાશિનો, યુસાની રાશિનો, છાણના ઢગલાનો અને કચરાના ઢગલાનો ઉચ્ચવંધે જે વન્ધ થાય છે તે ઉચ્ચવન્ધ છે. તે જઘન્યથી અન્તર્મુદ્ધર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી સંલ્પેયકાલ સુધી રહે છે. ૧ પ્રમાણે ઉચ્ચવન્ધ કહ્યો.

ઉચ્ચવન્ધ.

૧૫. [પ્ર૦] સમુચ્ચવન્ધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] કુવા, તળાવ, નદી, દ્રહ, વાપી, પુક્કરિણી, દીર્ઘિકા, ગુંજાલિકા, સરોવરો, સરોવરની શ્રેણિ, મોટા સરોવરની પંક્તિ, વિલની શ્રેણિ, દેવકુલ, સમા, પરવ, સ્તૂપ, ચાદો, પરિષો, કિણ્ણાઓ, કાગરાઓ, ચારિકો, ઘર, ગોપુર, તોરણ, પ્રાસાદ, ઘર, શરણ, લેણ (ગૃહવિશેષ) હાટો, શૃંગાટકાકારમાર્ગ, ત્રિકમાર્ગ, ચતુષ્કમાર્ગ, ચત્તરમાર્ગ, ચતુર્મુખમાર્ગ અને શજમાર્ગોદિનો ચુનાદ્વારા, કચરાદ્વારા અને શ્લેષના (વજ્રલેપના) સમુચ્ચવ વડે જે વધ થાય છે તે સમુચ્ચવવન્ધ. તે જઘન્યથી અન્તર્મુદ્ધર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી સલ્પેયકાલ સુધી રહે છે. ૧ પ્રમાણે સમુચ્ચવવન્ધ કહ્યો.

સમુચ્ચવવન્ધ.

૧૬. [પ્ર૦] સહનનવન્ધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] સંહનનવન્ધ બે પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે—*દેશ સંહનન વન્ધ અને સર્વસંહનન વન્ધ.

સંહનનવન્ધ.

૧ સમા-પન્થ-થૂ-મા, સમા-પન્થ-થૂ-હા ।

૧૬. * ૧ કોઈ વસ્તુના દેશથી-અશથી કોઈ વસ્તુના દેશનો-અશનો શકટાદિના અવયવોની પેઠે સંહનન એટલે પરસ્પર સચન્ધરૂપ વન્ધ તે દેશ-સંહનનવન્ધ. ૨ ક્ષીરનીરાદિની પેઠે સર્વાત્મસંબન્ધરૂપ વધ તે સર્વસંહનનવધ—ટીકા.

૧૭. સે કિં તં દેસસાદ્દણનાયંધે ? [૩૦] દેસસાદ્દણનાયંધે જં જં સગદ-નઠ-ગાળ-જુમ્મ-ગિહિ-ગિહિ-સીય-સંધમાલી-લોહી-લોહકઠાહ-કુચ્છય-આસન-સયન-નંમ-અંતમનોયગરણમાર્દણં દેસસાદ્દણનાયંધે સમુપ્પજ્ઞ, જહપ્પેણં અંતોમુદુત્તં ઉક્કોલેણં સંલેજં કાલં । સેત્તં દેસસાદ્દણનાયંધે ।

૧૮. [પ્ર૦] સે કિં તં સદ્દસાદ્દણનાયંધે ? [૩૦] સદ્દસાદ્દણનાયંધે મેં જં રીમેદ્દગમાર્દણં । સેત્તં સદ્દસાદ્દણનાયંધે, સેત્તં અદ્દિયાવળંધે ।

૧૯. [પ્ર૦] સે કિં તં સરીરવંધે ? [૩૦] સરીરવંધે દુચ્ચિદં પળ્લસે, તં જહા-પુદ્ધપપ્પોગપચ્છદ્દયં ય પદુપ્પપ્પોગપચ્છદ્દયં ય ।

૨૦. [પ્ર૦] સે કિં તં પુદ્ધપપ્પોગપચ્છદ્દય ? [૩૦] પુદ્ધપપ્પોગપચ્છદ્દયં જં જં નેરદ્દયાણં સંસારવત્થાણં સદ્દજીવાણં તત્થ તત્થ તેસુ તેસુ કારણેસુ સમોદ્દણમાણાણં જીવળ્લપ્પસાણં વંધે સમુપ્પજ્ઞ । સેત્તં પુપ્પપ્પોગપચ્છદ્દયં ।

૨૧. [પ્ર૦] સે કિં તં પદુપ્પપ્પોગપચ્છદ્દય ? [૩૦] પદુપ્પપ્પોગપચ્છદ્દયં જં જં ક્કેવલ્લનાપિસસ અળ્લગારસ્સ કેવલ્લિ-સમુદ્દાપ્પણં સમોદ્દયસ્સ તાઓ સમુદ્દાયાઓ પડિનિયેત્તમાણસ્સ અતગ મંથે વટ્ઠમાણસ્સ તેયાકમ્માણં વંધે સમુપ્પજ્ઞ, કિં કારણં ? તાહે સે પપ્પલા યગ્ગત્તીગયા ય મંથંતિ । સેત્તં પદુપ્પપ્પોગપચ્છદ્દયં । સેત્તં સરીરવંધે ।

૨૨. [પ્ર૦] સે કિં તં સરીરવંધોગવંધે ? [૩૦] સરીરવંધોગવંધે પંચવિદે પળ્લસે, તં જહા-ઓરાલિયસરીરવંધોગવંધે, વેઢદ્વિયસરીરવંધોગવંધે, આહારગસરીરવંધોગવંધે. તેયાસરીરવંધોગવંધે, કમ્માનસરીરવંધોગવંધે ।

૨૩. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરવંધોગવંધે જં મંતે ! કતિવિદે પળ્લસે ? [૩૦] ગોયના ! પંચવિદે પળ્લસે, તં જહા-પંચિદિયઓરાલિયસરીરવંધોગવંધે, વેદ્દિયઓરાલિયસરીરવંધોગવંધે, જાવ પંચિદિયઓરાલિયસરીરવંધોગવંધે ।

દેશસંહનનવન્ધ.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેશસંહનન વન્ધ કેવા પ્રકારનો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ગાડ, રથ, વાન (નાના ગાડા) શુભવગ્ગન ગિહિ (હાથીની અઢાડી), વિહિ (પલણ), ગિવિકા, અને રત્તન્દમાની (પુરપ્રમાણ વાહનવિશેષ), તેમજ હોદી, લોટાના વગ્ગ, કડછા, આસન, ઘયન, સંખો, માડ (માટીના વાસણ) પાત્ર અને નાનાપ્રકારના ઉપકરણ-ટરાદિ પદાર્થોનો જે સ્વન્ધ થાય છે તે દેશ સંહનનવન્ધ છે તે જવન્ધથી અન્તર્મુદ્દર્ત, અને ઉગ્ગટથી નગ્ગેય કાલ મુઢી રહે છે. એ પ્રમાણે દેશસંહનન વન્ધ કહ્યો.

સર્વસંહનનવન્ધ.

૧૮. [પ્ર૦] સર્વસંહનન વન્ધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દૂધ અને પાણી દિવાદિનો સર્વસંહનન વન્ધ કહ્યો છે. એ પ્રમાણે સર્વસંહનન વન્ધ કહ્યો. એ રીતે આલીનવંધ પણ કહ્યો.

શરીરવન્ધ.

૧૯. [પ્ર૦] શરીરવન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] શરીરવન્ધ વે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક અને ૨ પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક.

પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક શરીરવન્ધ કેવા પ્રકારનો છે ? [૩૦] તે તે સ્થલે તે તે કારણોને યોધે સમુદ્ધાત કરતા નૈરવિકો અને સંસારાવસ્થાવાલ્યા સર્વ જીવોના જીવપ્રદેશોનો જે વંધ થાય છે તે પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ છે. એ પ્રમાણે પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ કહ્યો.

પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ

૨૧. [પ્ર૦] પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] કેવલિસમુદ્ધાત વડે સમુદ્ધાત કરતા અને તે સમુદ્ધાતથી પાઠ્યા પરતા, વચ્ચે મંથાનમા વર્તતા કેવલજ્ઞાની અનગારના તૈજસ અને કાર્મણ શરીરનો જે વન્ધ થાય તે પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ કહેવાય છે. તૈજસ અને કાર્મણ શરીરનો વન્ધ ગ્રાથી થાય છે તે વચ્ચે તે આમપ્રદેશો સ્થાપને પામે છે. [અને તે પ્રદેશોને અનુસરીને તૈજસ અને કાર્મણનો પણ વન્ધ થાય છે.] એ પ્રમાણે પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ કહ્યો, એ પ્રમાણે શરીરવન્ધ કહ્યો.

શરીરપ્રયોગવન્ધ

૨૨. [પ્ર૦] શરીરપ્રયોગ વન્ધ કેવા પ્રકારે કહ્યો છે ? [૩૦] શરીરપ્રયોગ વન્ધ પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ, ૨ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ, ૩ આહારકશરીરપ્રયોગવન્ધ, ૪ તૈજસશરીરપ્રયોગવન્ધ અને ૫ કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ.

ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે. તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ, દ્વીન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ, ત્રિન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ, ચતુરિન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ.

૧ -માણિયા-લો-ના, ૨ -રત્થાણ કા. ૩ -તિયત્તેમા- ઘા. ૪ મવંતિત્તિ ગા. ૫ તેહ્દિય૦, ચતુરિન્દિય૦, પંચિદિય૦ ઓરાલિય૦ કા.

૧૭. * શુભ્ય ઇટલે ગોટ્ઠદેશમા પ્રસિદ્ધ વે હાય પ્રમાણ વેદિકાશુલ્ક જપાન—ટીકા.

૧૯ † ૧ પૂર્વપ્રયુક્ત પ્રયોગ-વેદના વપાયાદિ સમુદ્ધાતરૂપ જીવનો વ્યાપાર, તે નિમિત્તે થયેલો જીવપ્રદેશોનો કે તદાગ્રિત તૈજસ-કાર્મણ શરીરનો વન્ધ તે પૂર્વપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ. ૨ વર્તમાન કાલે કેવલો સમુદ્ધાતરૂપ જીવવ્યાપારથી થયેલો તૈજસ-કાર્મણનો શરીરનો વન્ધ તે પ્રત્યુત્પન્નપ્રયોગપ્રત્યયિક વન્ધ.

૨૪. [પ્ર૦] ઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કર્તિવિદે પળ્ણસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચધિદે પળ્ણસે, તં જહા—પુઢવિક્કાદ્ધયર્ગિર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે, एवं एएणं अभिलावेणं भेदो जहा ओगाहणसंठाणे ओरालियसरीरस्स तद्वा भाणियधो, जाव पज्जात्तागम्भवकंतिमणुस्सपंचिदियओरालियसरीरपपओगवंधे य, अप्पज्जात्तागम्भवकंतिमणुस्स— जाव वंधे य ।

૨૫. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય—સજોગ—સદ્ધયાપ્પમાદપચ્ચયા કમ્મં ચ જોગં ચ ભવં ચ આઁયં ચ પહુચ્ચ ઓરાલિયસરીરપ્પઓગનામકમ્મસ્સ ઉદ્દણં ઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે ।

૨૬. [પ્ર૦] ઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [ઉ૦] एवं चेव, पुढविक्काद्वयर्-गिर्गिदियओरालियसरीरपपओगवंधे एवं चेव, एवं जाव वणस्सइकाद्वया, एवं वेइंदिया, एवं तेइंदिया, एवं चउरिंदिया ।

૨૭. [પ્ર૦] તિરિક્ખજોણિયપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [ઉ૦] एवं चेव ।

૨૮. [પ્ર૦] મણુસ્સપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય—સજોગ—સદ્ધયાપ્પમાદપચ્ચયા જાવ આઁયં ચ પહુચ્ચ મણુસ્સપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગનામકમ્મસ્સ ઉદ્દણં ।

૨૯. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કિં દેસવંધે, સદ્ધવંધે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દેસવંધે વિ, સદ્ધવંધે વિ ।

૩૦. [પ્ર૦] ઈર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કિં દેસવંધે, સદ્ધવંધે ? [ઉ૦] एवं चेव, एवं पुढविक्काद्वया, एवं जाव— [પ્ર૦] મણુસ્સપંચિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધે નં મંતે ! કિં દેસવંધે, સદ્ધવંધે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દેસવંધે વિ, સદ્ધવંધે વિ ।

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—પૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ; એ પ્રમાણે એ અભિલાપથી જેમ *‘અવગાહનાસથાન’ પદમાં ઔદારિક શરીરનો ભેદ કહ્યો છે તેમ અહીં કહેવો; યાવત્ પર્યાત્તર્ગર્ભજમનુપ્પપંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ અને અપર્યાત્તર્ગર્ભજમનુપ્પપંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ.

એકેન્દ્રિયઔદારિક-શરીરપ્રયોગવન્ધ.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવની સ્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્વ્યવસ્થાથી, પ્રમાદહેતુથી, કર્મ, યોગ, (કાયયોગ) ભવ અને આયુષ્યને આશ્રયી ઔદારિકશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

ઔદારિકશરીરપ્રયોગ-વન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ?

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. પૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ એ પ્રમાણે જાણવો. એ પ્રમાણે યાવદ્ વનસ્પતિકાયિક એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ, તથા વૈશ્વેન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય અને ચરિન્દ્રિય ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ જાણવો.

એકેન્દ્રિયઔદારિક-શરીરપ્રયોગવન્ધ.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] પૂર્વે પ્રમાણે જાણવું.

પંચેન્દ્રિયઔદારિક-શરીરપ્રયોગવન્ધ-મનુષ્યઔદારિક-શરીરપ્રયોગવન્ધ.

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યપંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સ્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્વ્યવસ્થાથી, તેમ પ્રમાદહેતુથી, યાવત્ આયુષ્યને આશ્રયી મનુષ્યપંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી મનુષ્યપંચેન્દ્રિય-ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધનો શું દેશવન્ધ છે કે સર્વવન્ધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેશવન્ધ પણ છે અને સર્વવન્ધ પણ છે.

ઔદારિકશરીર-પ્રયોગવન્ધ દેશ કે સર્વવન્ધ છે ?

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ શું દેશવન્ધ છે કે સર્વવન્ધ છે ? [ઉ૦] પૂર્વનો પેટે જાણવું. એ પ્રમાણે યાવત્—[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યપંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધનો શું દેશવન્ધ છે કે સર્વવન્ધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેશવન્ધ પણ છે અને સર્વવન્ધ પણ છે.

એકેન્દ્રિયઔદારિક-શરીરપ્રયોગવન્ધ-મનુષ્ય ઔદારિક-શરીરપ્રયોગવન્ધ.

૧ —નામાકમ્મ— ક, —નામાપ કમ્મ— ડ । ૨ —પ્પયોગ एवं क, प्पयोगवंधे वि एवं ड । ૩ પમાદ—જાવ ક । ૪ નામાપ ડ ।

૨૪. * પ્રશ્ન ૦ પદ ૨૧. પ. ૪૦૮-૧ પં. ૧.

૨૫. † વીર્યાન્તરાય કર્મના સ્ત્રોતપ્રસંગ વડે ઉત્પન્ન થયેલી શક્તિ તે સ્વીર્યતા, મનોયોગાદિનો વ્યાપાર તે સયોગતા, તથાવિધ પુદ્ગલાદિ દ્રવ્ય તે સદ્વ્યવસ્થા, પ્રમાદ, એકેન્દ્રિયજાતિનામ વગેરે કર્મ, યોગ—કાયયોગાદિ, તિર્યચાદિ ભવ અને તિર્યચાદિકના આયુષના હોયે ઉદયપ્રાપ્ત ઔદારિકશરીરપ્રયોગનામકર્મથી ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે —ટીકા.

૨૬. ‡ જેમ પૃતાદિકથી ભરેલી અને તપી ગયેલી કટાઈમા નાંચેલો અપ્પ (પુલે) પ્રથમ સમયે પૃતાદિકને કેવલ પ્રહણ કરે, અને યાત્રીના સમયે પ્રહણ કરે અને છોડે, તેમ આ જીવ જ્યારે પૂર્વના શરીરને છોડીને નીચું શરીર પ્રહણ કરે ત્યારે પ્રથમ સમયે ઉત્પત્તિસ્થાનકે રહેલા શરીરયોગ પુદ્ગલોને કેવલ પ્રહણ કરે છે, માટે આ સર્વવંધ છે, ત્યાર પછી દ્વિતીયાદિ સમયે (શરીરપ્રાયોગ પુદ્ગલોને) પ્રહણ કરે છે અને છોડે છે માટે તે દેશવન્ધ છે, તેથી ઔદારિકશરીરનો દેશવંધ પણ હોય છે અને સર્વવન્ધ પણ હોય છે—ટીકા.

૩૧. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરખયોગવંધે નં મંતે ! કાલઓ કેવચિરં દોઢ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્યંધે પદં સમયં, દેસ-
વંધે જહ્વેણં પદં સમયં, ઉક્કોસેણં તિત્તિ પલિઓવમાઈં સમયઞ્જાઈં ।

૩૨. ઇર્ગિદિયઓરાલિયસરીરખયોગવંધે નં મંતે ! કાલઓ કેવચિરં દોઢ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્યંધે પદં સમયં, દેસ-
વંધે જહ્વેણં પદં સમયં, ઉક્કોસેણં વાવીસં વાસસહસ્સાઈં સમયઞ્જાઈં ।

૩૩. [પ્ર૦] પુદ્ધિવાદ્યપર્ગિદિયપુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્યંધે પદં સમયં, દેસવંધે જહ્વેણં સુદ્ધાગમયગ્ગહણં તિસમ-
યઞ્જણં, ઉક્કોસેણં વાવીસં વાસસહસ્સાઈં સમયૂણાઈં; પદં સદ્યંધે સદ્યંધો પદં સમયં, દેસવંધો જેસિં નન્થિ વેડધિયમરીરં
તેસિં જહ્વેણં સુદ્ધાગમયગ્ગહણં તિસમયૂણં, ઉક્કોસેણં જા જેસસ ટિત્તિ મા સમયૂણા કાયદા । જેસિં પુણ અન્થિ વેડધિયમરીરં
તેસિં દેસવંધો જહ્વેણં પદં સમયં, ઉક્કોસેણં જા જસસ ટિત્તિ સા સમયૂણા કાયદા, જાચ મણુસાણં દેસવંધે જહ્વેણં
સમયં, ઉક્કોસેણં તિત્તિ પલિઓવમાઈં સમયૂણાઈં ।

૩૪. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરવંધંતરં નં મંતે ! કાલઓ કેવચિરં દોઢ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્યંધંતરં જહ્વેણં સુદ્ધાગમયગ્ગહણં
તિસમયઞ્જણં, ઉક્કોસેણં તેત્તીસં સાગરોવમાઈં પુદ્ધનોદિસમયાદિયાઈં; દેસવંધંતરં જહ્વેણં પદં સમયં ઉક્કોસેણં તેત્તીસં
સાગરોવમાઈં તિસમયાદિયાઈં ।

૩૫. [પ્ર૦] ઇર્ગિદિયઓરાલિયપુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્યંધંતરં જહ્વેણં સુદ્ધાગમયગ્ગહણં તિસમયૂણં, ઉક્કોસેણં
વાવીસં વાસસહસ્સાઈં સમયાદિયાઈં; દેસવંધંતરં જહ્વેણં પદં સમયં, ઉક્કોસેણં અંતોમુદ્ધતં ।

ઔદારિક શરીર-
પ્રયોગવ્યવસ્થા કાલ

૩૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કાલથી કયા સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વવન્ધ એક સમય, અને
દેશવન્ધ જવન્ધથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટ એક સમય ન્યૂન ત્રણ પત્તોપમ સુધી હોય છે.

એકેન્દ્રિય.

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ કાલથી કયા સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વવન્ધ એકસમય,
અને દેશવન્ધ જવન્ધથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટ એક સમય ન્યૂન વાર્ધાગ હજાર વર્ષ સુધી હોય છે.

પૃથિવીકાવિક.

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીકાવિકએકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધ નંવંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વવન્ધ એક
સમય, અને દેશવન્ધ જવન્ધથી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુલ્લક ભવ પર્યન્ત, અને ઉત્કૃષ્ટ એક સમય ન્યૂન વાર્ધાગ હજાર વર્ષ સુધી હોય છે. એ
પ્રમાણે સર્વજીવોનો સર્વવન્ધ એક સમય છે, અને દેશવન્ધ જેઓને વૈક્રિયશરીર નથી તેઓને જવન્ધથી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુલ્લક ભવ પર્યન્ત
હોય છે, અને ઉત્કૃષ્ટથી જેટલી જેની આયુષ્યસ્થિતિ છે, તેથી એક સમય ન્યૂન કરવો. જેઓને વૈક્રિયશરીર છે તેઓને દેશવન્ધ જવન્ધ
એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી જેટલું જેનું આયુષ્ય છે તેટલામાંથી એક સમય ન્યૂન જાણવો, એ પ્રમાણે વાવડ મનુષ્યોનો દેશવન્ધ જવન્ધ
એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી એક સમય ન્યૂન ત્રણ પત્તોપમ સુધી જાણવો.

ઔદારિક શરીર-
વ્યવસ્થા અન્તરનો
કાલ.

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિક શરીરના વન્ધનું અન્તર કાલથી કયા સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વવન્ધનું અન્તર
જવન્ધથી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુલ્લક ભવપ્રવહન પર્યન્ત છે, અને ઉત્કૃષ્ટથી સમયાવિક પૂર્વકોટી અને તેત્રીય સાગરોપમ છે. અને દેશવન્ધનું
અન્તર જવન્ધથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી ત્રણ સમય અધિક તેત્રીય સાગરોપમ છે.

એકેન્દ્રિય.

૩૫. [પ્ર૦] એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરવન્ધસંવંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓના સર્વવન્ધનું અન્તર જવન્ધથી ત્રણ સમય
ન્યૂન ક્ષુલ્લક ભવ પર્યન્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી સમયાવિક વાર્ધાગ હજાર વર્ષ સુધી હોય છે. દેશવન્ધનું અન્તર જવન્ધથી એક સમય, અને
ઉત્કૃષ્ટથી અતર્મુહૂર્ત સુધીનું છે.

૧ સમયૂણાઈં ક । ૨ જસસ ટકોમિયા ટિ-ક-ઘ વિનાઽન્યય । ૩ -વંધંતરે નં ક વિનાઽન્યય । ૪ નિ ટકો-ક । ૫ સમઞ્જણં ક ।

૩૧. પુત્રના દેહાન્તરથી સર્વવન્ધ એકસમય છે. અને પ્યારે વાયુકાવિક કે મનુષ્યાદિ વૈક્રિય શરીર કરીને અને તેને છેડીને ઔદારિક શરીરનો
એક સમય સર્વવન્ધ કરે અને પુન તેનો દેશવન્ધ કરી એક સમય પછી નુરતજ મરણ પામે ત્યારે જવન્ધથી એક સમય દેશવન્ધ હોય છે ઔદારિકશરીર-
વાચ્છાની ત્રણ પત્તોપમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે, તેમા પ્રથમ સમયે તેઓ સર્વવન્ધક છે, અને પછી એક સમય ન્યૂન ત્રણ પત્તોપમ સુધી દેશવન્ધક છે -ટીકા.

૩૨. જે પૃથિવીકાવિક જીવ ત્રણ સમયની વિગ્રહગતિએ સ્વપ્ન થયો છે તે જીવે સમયે સર્વવન્ધક છે, અને વાકીના સમયે ક્ષુદ્રકમવપ્રમાણ.
પૌતાના જવન્ધ આયુષ્યપર્યન્ત દેશવન્ધક હોય છે માટે તે ત્રણસમયન્યૂન ક્ષુદ્રકમવપર્યન્ત જવન્ધથી દેશવન્ધક હોય એમ કાણું છે. -ટીકા.

૩૩. કોઈ જીવ મનુષ્યાદિગતિના અવિગ્રહગતિએ આવી અને ત્યા પ્રથમ સમયે સર્વવન્ધક થઈને પૂર્વકોટિ વધે પર્યન્ત ત્યાં રહી તેત્રીય સાગરોપમની
સ્થિતિવાચ્છા નારક કે સર્વાર્થકિદ દેવ થાય, અને પછી તે ત્રણ સમયની વિગ્રહગતિએ ઔદારિકશરીરધારી થાય, ત્યા વિગ્રહગતિના બે સમય અનાહારક હોય
અને ત્રીજે સમયે તે ઔદારિક શરીરનો સર્વવન્ધક થાય, હવે તેમાં વિગ્રહગતિના બે સમય અનાહારક છે તેમાંથી એક સમય પૂર્વકોટીના સર્વવન્ધસ્થાને પ્રસ્થિત
કરીએ તેથી પૂર્વકોટી પૂર્ણ થઈ અને એક સમય અધિક થયો. એ રીતે સર્વવન્ધનું ઉત્કૃષ્ટ અન્તર સમયાવિક પૂર્વકોટિ અને તેત્રીય સાગરોપમ થાય છે. -ટીકા.

૩૬. [પ્ર૦] પુઢવિક્કાઇયપર્ગિદિયપુચ્છા । [ઉ૦] સઘવંધંતરં જહેવ પર્ગિદિયસ્સ તહેવ માણિયધં, દેસવંધંતરં જહણેણં એકં સમયં, ઉક્કોસેણં તિન્નિ સમયા । જહા પુઢવિક્કાઇયાણં પવં જાવ ચરિરિદિયાણં વાઝકાઇયવજ્જાણં, નવરં સઘવંધંતરં ઉક્કોસેણં જા જસ્સ ઠિતી સા સમયાહિયા કાયદ્ધા । વાઝકાઇયાણં સઘવંધંતરં જહણેણં ખુદ્ધાગમવગ્ગહણં તિસમયૂણં, ઉક્કોસેણં તિન્નિ વાસસહસ્સાઇં સમયાહિયાઇં । દેસવંધંતરં જહણેણં એકં સમયં ઉક્કોસેણં અંતોમુહુત્તં ।

૩૭. [પ્ર૦] પંચિદિયતિરિક્કજોણિયઓરાલિયપુચ્છા । [ઉ૦] સઘવંધંતરં જહણેણં ખુદ્ધાગમવગ્ગહણં તિસમયૂણં, ઉક્કોસેણં પુઢવકોડી સમયાહિયા । દેસવંધંતરં જહા પર્ગિદિયાણં તદ્ધા પંચિદિયતિરિક્કજોણિયાણં, પવં મણુસ્સાણ ચિ નિરવસેસં માણિયધં જાવ ઉક્કોસેણં અંતોમુહુત્તં ।

૩૮. [પ્ર૦] જીવસ્સ ણં મંતે ! પર્ગિદિયત્તે, નોપર્ગિદિયત્તે, પુણરવિ પર્ગિદિયત્તે પર્ગિદિયઓરાલિયસરીરપ્પઓગવંધંતરં કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઇ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘવંધંતરં જહણેણં દો ખુદ્ધાઇં મવગ્ગહણાઇં તિસમયૂણાઇં, ઉક્કોસેણં દો સાગરો-ધંમેસહસ્સાઇં સંઘેજ્જવાસમન્મહિયાઇં । દેસવંધંતરં જહણેણં ખુદ્ધાગં મવગ્ગહણં સમયાહિયં, ઉક્કોસેણં દો સાગરોવમસહસ્સાઇં સંઘે-જ્જવાસમન્મહિયાઇં ।

૩૯. [પ્ર૦] જીવસ્સ ણં મંતે ! પુઢવિક્કાઇયત્તે, નોપુઢવિક્કાઇયત્તે, પુણરવિ પુઢવિક્કાઇયત્તે પુઢવિક્કાઇયપર્ગિદિયઓરાલિયસરી-રપ્પઓગવંધંતરં કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઇ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘવંધંતરં જહણેણં દો ખુદ્ધાઇં મવગ્ગહણાઇં તિસમયૂણાઇં પવં ચેવ, ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં-અણંતા ઈસ્સપ્પિણી-ઓસપ્પિણીઓ કાલઓ, યેસઓ અણંતા લોગા-અસંઘેજ્જા પોગ્ગલપરિયટ્ઠા, તે ણં

૩૬. [પ્ર૦] પૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિયના ઔદારિકશરીરવન્ધસંઘે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓના સર્વવન્ધનું અન્તર જેમ એકેન્દ્રિયને કહ્યું તેમ કહેવું; અને દેશવન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી ત્રણ સમય સુધીનું હોય છે. જેમ પૃથ્વીકાયિકને કહ્યું તેમ વાયુકાયિક સિવાય યાવત્ ચરિરિન્દ્રિય સુધીના જીવોને જાણવું, પણ ઉત્કૃષ્ઠથી સર્વવન્ધનું અન્તર જેટલી જેની આયુષ્ય સ્થિતિ હોય તેટલી એક સમય અધિક કરવી. (અર્થાત્ સર્વવન્ધનું અન્તર સમયાધિક આયુષ્યની સ્થિતિ પ્રમાણે જાણવું.) વાયુકાયિકના સર્વવન્ધનું અન્તર જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુદ્રક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સમયાધિક ત્રણ હજાર વર્ષ સુધી જાણવું. તેઓના દેશવન્ધનું અન્તર જઘ-ન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અંતર્મુહૂર્ત પર્યન્ત જાણવું.

૩૭. [પ્ર૦] પંચેન્દ્રિયતિર્યંચના ઔદારિક શરીરવન્ધના અન્તર સંઘે પ્રશ્ન [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓના સર્વવન્ધનું અન્તર જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુદ્રક ભવપર્યન્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સમયાધિક પૂર્વ કોટિ હોય છે. દેશવન્ધનું અન્તર જેમ એકેન્દ્રિયને કહ્યું છે તે પ્રકારે સર્વ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચને જાણવું. એ પ્રમાણે મનુષ્યોને પણ સમગ્ર જાણવું, યાવત્ ઉત્કૃષ્ઠથી અંતર્મુહૂર્ત છે.

૩૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કોઈ જીવ એકેન્દ્રિયપણામાં હોય, અને પછી તે એકેન્દ્રિય સિવાય વીજી કોઈ જાતિમાં જાય, અને પુનઃ એકેન્દ્રિયપણામાં આવે તો એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધનું અન્તર કાલથી કેટલું હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી સર્વવન્ધનું અન્તર ત્રણ સમય ન્યૂન વે ક્ષુદ્રક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા વર્ષ અધિક વે હજાર સાગરોપમ છે. તથા દેશવન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય અધિક ક્ષુદ્રક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાત વર્ષ અધિક વે હજાર સાગરોપમ છે.

૩૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કોઈ જીવ પૃથિવીકાયપણામાં હોય, ત્યાંથી પૃથિવીકાય સિવાયના વીજા જીવોમા ઉત્પન્ન થાય અને પુનઃ તે પૃથિવીકાયમા આવે તો પૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગવન્ધનું અન્તર કેટલું હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વવન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એ રીતે ત્રણ સમય ન્યૂન વે ક્ષુદ્રક ભવ પર્યન્ત છે, અને ઉત્કૃષ્ઠથી કાલની અપેક્ષા અનન્તકાલ-અનન્ત

પંચેન્દ્રિય તિર્યંચના
ઔદારિક શરીર-
વન્ધનું અન્તર.

એકેન્દ્રિયઔદારિક
શરીરના પ્રયોગ
વન્ધનું અન્તર.

પૃથિવીકાયિક-
ઔદારિક શરીર-
વન્ધનું અન્તર.

૧ ખુદ્ધાગ-હા. ૨ પવં ચેવ કા. ૩ ઓસપ્પિણી ઓ કા-કા.

૩૮. † કોઈ એકેન્દ્રિય જીવ ત્રણ સમયની વિપ્રહૃતિવદે ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં વે સમય અનાહારક રહે અને ત્રીજે સમયે સર્વવન્ધ કરે, પછી ત્રણ સમય ન્યૂન ક્ષુદ્રક ભવ પ્રમાણ આયુષ્ પૂર્ણ કરી એકેન્દ્રિય સિવાય વીજી જાતિમા ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં પણ ક્ષુદ્રક ભવની સ્થિતિ પૂર્ણ કરી પુનઃ અવિપ્રહૃતિ વદે એકેન્દ્રિય જાતિમા ઉપજે અને પ્રથમ સમયે સર્વવન્ધક થાય, ત્યારે ત્રણ સમય ન્યૂન વે ક્ષુદ્રક ભવ સર્વવન્ધનું જઘન્ય અન્તર હોય. કોઈ પૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિય જીવ શ્રદ્ધાગતિથી ઉત્પન્ન થાય અને પ્રથમ સમયે સર્વવન્ધક થાય ત્યાં વાવીશ હજાર વર્ષનું આયુષ્ પૂર્ણ કરી મરીને પ્રસકાયિકમા ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં પણ પ્રત્યાતવર્ષાધિક વે હજાર સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ઠ કાયસ્થિતિને પૂરી કરી પુનઃ એકેન્દ્રિયપણે ઉત્પન્ન થઈને સર્વવન્ધક થાય ત્યારે ઉપર કહેલુ નવેવન્ધનું ઉત્કૃષ્ઠ અન્તર થાય અહીં સર્વવન્ધના સમય હીન એકેન્દ્રિયની ઉત્કૃષ્ઠ ભવસ્થિતિનો ત્રયકાયની કાયસ્થિતિમા પ્રક્ષેપ કરીએ તો પણ સત્યાતા વર્ષે જ થાય, કેમકે સત્યાતાના સત્યાત મેદ છે.—ટીકા.

૩૯. † કાલની અપેક્ષા અનન્ત કાલ છે—એટલે અનન્ત કાલના સમયોને ઉત્તર્પિણી અને અવસર્પિણીના સમયોથી અપહારતા અનન્ત ઉન્નર્પિણી અવ-સર્પિણી થાય. ક્ષેત્રની અપેક્ષા અનન્ત લોક—એટલે અનન્તકાલના સમયોને લોકાકાશના પ્રદેશો વદે અપહારતા અનન્ત લોક થાય. અહીં વનસતિની કાય-સ્થિતિ અનન્તકાલની હોવાથી તે અપેક્ષા સર્વવન્ધનું ઉત્કૃષ્ઠ અન્તર અનન્ત કાલ છે.—ટીકા.

પોગલપરિચ્છા આવલિયાળ અસંપ્રેજાભાગો । દેસવંધંતરં જહ્નનં ગુદ્ધાગં મયગ્ગહણં સમયાદિયં, ઉકોસેણં યજ્ઞંતં કાલં જાવ આવલિયાળ અસંપ્રેજાભાગો । જહા પુઢવિકાદયાળં પ્વં વણસ્સદ્કાદયાળં જાવ મણુસ્સજાળં । વણસ્સદ્કાદયાળં દોષિ મુદ્ધાગં એવં ચેવ, ઉકોસેણં અસંપ્રેજાં કાલં-અસંપ્રેજાઓ ઉસપ્પિણી-ઓસપ્પિણીઓ કાલઓ, મેત્તઓ અસંપ્રેજા લોગા, એવં દેસવંધંતરં પિ ઉકોસેણં પુઢવિકાલો ।

૪૦. [પ્ર૦] પ્ણસિ ણં મંતે ! જીવાણં ઓરાલિયસરીરસ્સ દેસવંધગાણં, સદ્વંધગાણં, અર્થવંધગાણં ચ કયરે કયરે- જાવ વિસેસાદિયા ચા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્વંધોઘા જીવા ઓરાલિયસરીરસ્સ સદ્વંધગા, અર્થવંધગા વિસેસાદિયા, દેસવંધગા અસંપ્રેજાગુણા ।

૪૧. [પ્ર૦] વેડદિયસરીરપ્પઓગવંધે ણં મંતે ! કતિવિદે પપ્પત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે પપ્પત્તે, તં જહા-પ્ગિંદિયવે-ઉદિયસરીરપ્પઓગવંધે ચ પંચેંદિયવેડદિયસરીરપ્પઓગવંધે ચ ।

૪૨. [પ્ર૦] જહ્ પ્ગિંદિયવેડદિયસરીરપ્પઓગવંધે કિં વાડકાદયપ્ગિંદિયસરીરપ્પઓગવંધે ચ, અવાડકાદયપ્ગિંદિયસરીરપ્પઓગવંધે ? [ઉ૦] એવં પ્ણણં અમિલાયેણં જહા ઓગાહણસંટાણે વેડદિયસરીરમેદો તહા માણિયઘો, જાવ પજ્જાસવટ્ઠસિદ્ધ-અણુત્તરોચવાદ્યકપ્પાતીયવેમાણિયદેવપંચિંદિયવેડદિયસરીરપ્પઓગવંધે ચ, અપજ્જસવટ્ઠસિદ્ધ- જાવ પઓગવંધે ચ ।

૪૩. [પ્ર૦] વેડદિયસરીરપ્પઓગવંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય-સજોગ-સદ્દયાપ જાવ આડયં વા લહ્ધિ વા પડુચ વેડદિયસરીરપ્પઓગનામાપ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં વેડદિયસરીરપ્પઓગવંધે ।

૪૪. [પ્ર૦] વાડકાદયપ્ગિંદિયવેડદિયસરીરપ્પઓગપુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય-સજોગ-સદ્દયાપ, એવં ચેવ જાવ લહ્ધિ પડુચ વાડકાદયપ્ગિંદિયવેડદિય- જાવ વંધે ।

૪૫. [પ્ર૦] રયણપ્પમાપુઢવિનેરદયપંચિંદિયવેડદિયસરીરપ્પઓગવંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં ? [ઉ૦] ગોયમા ! વીરિય-સજોગ-સદ્દયાપ જાવ આડયં વા પડુચ રયણપ્પમાપુઢવિ- જાવ વંધે, એવં જાવ અદે સત્તમાપ ।

ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી છે, ક્ષેત્રથી અનન્તલોક-અનંત્ય પુટ્તલપરાવર્ત છે, અને તે પુટ્તલપરાવર્ત આવલિકાના અસંપ્રજાતમા ભાગના (સમય) તુલ્ય છે. તથા દેશવંધનું અન્તર જવન્યથી સમયાધિક ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અનન્ત કાલ, યાવત્ આવલિકાના અસંપ્રજાતમા ભાગના સમય તુલ્ય અસંપ્ર પુટ્તલપરાવર્ત છે. જેમ પૃથિવીકાયિકોને કરું તેમ વનસ્પતિકાયિક સિંચા વાકીના યાવદ્ મનુષ્ય સુવાંના જીવો માટે જાણવું. વનસ્પતિકાયિકોને સર્વવંધનું અન્તર જવન્યથી કાલની અપેક્ષા એ પ્રમાણે [ત્રણ સમય ન્યૂન] વે ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અસંપ્રકાલ-અસંપ્ર ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી સુધી છે, ક્ષેત્રથી અનંત્ય લોક છે; દેશવંધનું અન્તર જવન્યથી (સમયાધિક ક્ષુલ્લક ભવ) જાણવું. અને ઉત્કૃષ્ઠથી પૃથિવીકાયના સ્થિતિકાલ (અસંપ્ર ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી) સુધી જાણવું.

૪૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ ઔદારિક શરીરના દેશવંધક, સર્વવંધક અને અવનંધક જીવોમા કયા જીવો કોનાથી યાવદ્ વિદે-પાયિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સૌથી યોદા જીવો ઔદારિક શરીરના સર્વવંધક છે, તેથી અવનંધક જીવો વિશેષાયિક છે, અને તેથી દેશવંધક જીવો અનંત્યાત ગુણ છે.

૪૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈક્રિયશરીરનો પ્રયોગવંધ કેટલા પ્રકારનો કહો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વે પ્રકારનો કહો છે, તે આ પ્રમાણે-એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ અને પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ.

૪૨. [પ્ર૦] જો એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ છે તો શું વાયુકાયિક એકેન્દ્રિયશરીરપ્રયોગવંધ છે કે વાયુકાયિક મિત્ર એકેન્દ્રિય શરીરપ્રયોગવંધ છે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે એ અમિલાપથી જેમ “અવગાહનાસસ્યાન” પદમા વૈક્રિય શરીરનો મેદ કહ્યો છે તેમ કહેવો યાવત્ પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક કાપ્પાતીત વૈમાનિકદેવ પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ અને અપર્યાપ્ત સર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક-યાવદ્ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ.

૪૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વીર્યતા, સયોગના અને સદ્વ્યતાથી યાવદ્ આયુષ્ અને લલ્લિને આશ્રયી વૈક્રિયશરીરપ્રયોગ નામકર્મના ઉદયથી વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ થાય છે.

૪૪. [પ્ર૦] વાયુકાયિક એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ સવંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વીર્યતા, સયોગના અને સદ્વ્યતાથી પૂર્વનો પેટે યાવદ્ લલ્લિને આશ્રયી વાયુકાયિક એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગ નામકર્મના ઉદયથી યાવદ્ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ થાય છે.

૪૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિક પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવંધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વીર્યતા, સયોગના અને સદ્વ્યતાથી યાવદ્ આયુષ્યને આશ્રયી રત્નપ્રમાપૃથિવીનૈરયિક પંચેન્દ્રિયશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી યાવદ્ વૈક્રિય શરીરપ્રયોગવંધ થાય છે. એ પ્રમાણે યાવત્ નીચે સાતમી નરકપૃથ્વી સુધી જાણવું.

૧ તં ચેવ કા । ૨-૨-પ્પમપુઢવિ- કા ।

* ૪૨. પ્રજા૦ પટ ૨૧. પ. ૪૧૪-૨. પં ૫.

ઔદારિક શરીરના
સર્વવંધક, દેશવ-
ંધક અને અવનંધક
અવનંધક.

વૈક્રિયશરીરપ્રયોગ
વંધ.

વૈક્રિયશરીરપ્રયોગ-
વંધ કયા કર્મના
ઉદયથી થાય છે ?

વાયુકાયિક વૈક્રિય
શરીરપ્રયોગવંધ.

નૈરયિક વૈક્રિય
શરીરપ્રયોગવંધ

४६. [प्र०] तिरिक्खजोणियपंचिदियवेउद्वियसरीरपुच्छा । [उ०] गोयमा ! वीरिय० जहा वाउक्काइयाणं, मणुस्सपंचिदिय-वेउद्विय० एवं चेव । असुरकुमारभवनवासिदेवपंचेदियवेउद्विय० जहा रयणप्पभापुढविनेरइयाणं, एवं जाव थणियकुमारा, एवं वाणमंतरा, एवं जोइसिया, एवं सोहम्मकप्पोवया वेमाणिया, एवं जाव अच्चुयगेवेज्जकप्पातीया वेमाणिया, अणुत्तरो-ववाइयकप्पातीया वेमाणिया एवं चेव ।

४७. [प्र०] वेउद्वियसरीरप्पयोगवंधे णं भंते ! किं देसवंधे, सद्धवंधे ? [उ०] गोयमा ! देसवंधे वि, सद्धवंधे वि । वाउक्काइयएगिदिय० एवं चेव, रयणप्पभापुढविनेरइया एवं चेव, एवं जाव अणुत्तरोववाइया ।

४८. [प्र०] वेउद्वियसरीरप्पयोगवंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सद्धवंधे जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं दो समय । देसवंधे जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं समयूणाइं ।

४९. [प्र०] वाउक्काइयएगिदियवेउद्वियपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सद्धवंधे एकं समयं, देसवंधे जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं अंतोमुहुत्तं ।

५०. [प्र०] रयणप्पभापुढविणेइयपुच्छा । [उ०] गोयमा ! सद्धवंधे एकं समयं, देसवंधे जहन्नेणं दसवाससहस्साइं तेसमयऊणाइं, उक्कोसेणं सागरोवमं समयूणं, एवं जाव अहे सत्तमा, नवरं देसवंधे जस्स जा जहन्निया ठिती सा तिसम-यूणा कायद्या, जाव उक्कोसिआ सा समयूणा । पंचिदियतिरिक्खजोणियाणं मणुस्साण य जहा वाउक्काइयाणं, असुरकुमार-नागकुमार० जाव अणुत्तरोववाइयाणं जहा नेरइयाणं, नवरं जस्स जा ठिती सा भाणियद्या, जाव अणुत्तरोववाइयाणं सद्धवंधे एकं समयं, देसवंधे जहन्नेणं एकतीसं सागरोवमाइं तिसमऊणाइं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं समयूणाइं ।

५१. [प्र०] वेउद्वियसरीरप्पयोगवंधंभंतरं णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! सद्धवंधंतरं जहन्नेणं एकं समयं, उक्कोसेणं अणंतं कालं—अणंताओ— जाव आवलियाए असंखेज्जइमागो, एवं देसवंधंतरं पि ।

४६. [प्र०] तिर्यच्योनिक पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगवन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वीर्यता, सयोगता अने सद्रव्यतायी पूर्ववत् जेम वायुकायिकोने कहुं तेम जाणवुं. मनुष्य पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगवन्ध पण ए प्रमाणे जाणवो. असुरकुमार भवनवासीदेव पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगवन्ध रत्नप्रभापृथिवीना नैरयिकनी पेटे जाणवो. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं. ए रीते वानव्यंतर, ज्योतिषिक, सौधर्मकपोपपन्नक वैमानिक यावद् अच्युत, अने ग्रैवेयक कल्पातीत वैमानिकोने जाणवुं. तथा अनुत्तरौपपातिककल्पातीत वैमानिकोने पण ए प्रमाणे जाणवो.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरप्रयोगवन्धं भंते ! देशवन्धं के के सर्ववन्धं छे ? [उ०] हे गौतम ! ते देशवन्ध पण छे अने सर्ववन्ध पण छे. ए प्रमाणे वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगवन्ध तथा रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगवन्ध जाणवो. ए प्रमाणे यावद् अनुत्तरौपपातिक देवो सुधी जाणवुं.

४८. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरप्रयोगवन्ध कालथी क्या सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्ववन्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी *वे समय सुधी होय. तथा देशवन्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी एक समय न्यून तेत्तीस सागरोपम सुधी होय.

४९. [प्र०] वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगवन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्ववन्ध एक समय, अने देशवन्ध जघन्यथी एक समय अने उत्कृष्टथी अन्तर्मुहूर्त सुधी होय छे.

५०. [प्र०] रत्नप्रभानैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगवन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्ववन्ध एक समय, अने देशवन्ध जघन्यथी त्रण समय उणा दशहजार वर्ष सुधी होय, तथा उत्कृष्टथी एक समय न्यून एक सागरोपम सुधी होय. ए प्रमाणे यावत् नीचे सानमी नरकापृथ्वी सुधी जाणवुं. परन्तु देशवन्धने विषे जेनी जे जघन्य स्थिति होय तेने एक समय न्यून करवी, अने यावत् जेनी उत्कृष्ट स्थिति होय ते पण समय न्यून करवी. पंचेन्द्रिय तिर्यच अने मनुष्यने वायुकायिकनी पेटे जाणवुं. असुरकुमार, नागकुमार, यावद् अनुत्तरौपपा-तिक देवोने नारकनी पेटे जाणवो; परन्तु जेनी जे स्थिति (आयुष्य) होय ते कहेवी, यावद् अनुत्तरौपपातिकोनी सर्ववन्ध एक समय, अने देशवन्ध जघन्यथी त्रण समय न्यून एकत्रीश सागरोपम सुधीनी होय छे, तथा उत्कृष्टथी एक समय न्यून तेत्तीश सागरोपम सुधीनी छे.

५१. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरना प्रयोगवन्धं अन्तर कालथी क्या सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्ववन्धं अन्तर जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी अनंतकाल—अनन्त उत्सर्पिणी अवसर्पिणी, यावद् आवलिकाना असंज्ञानमा भागना समय तुन्य अनन्त पुद्गल परावर्त सुधी होय छे. ए प्रमाणे देशवन्धनु अन्तर पण जाणवुं.

तिर्यच्योनिकवैक्रिय
शरीरप्रयोगवन्ध.

देशवन्ध अने सर्व-
वन्ध

वैक्रियशरीरप्रयोग
वन्धकाल.

वायुकायिक वैक्रिय
शरीरप्रयोगवन्धनी
काल.
रत्नप्रभा नैरयिक
वैक्रियशरीरप्रयोग
वन्धकाल.

वैक्रियशरीरप्रयोग
वन्धकाल.

१—नेरइया एवं क विनाऽन्यत्र । २—या जेयसा ल । ३ एवं चेव अणु—उ विनाऽन्यत्र । ४ सत्तमाए क—व विना । ५ समऊणा छ ।

६ जस्स जा उक्कोसा क—उ विनाऽन्यत्र । ७—वंधंतरं णं क विनाऽन्यत्र ।

४८. * धातारिकशरीरी वैक्रियशरीर करतो प्रथम नमने सर्ववन्धक पड़ेने मरण पानी देव के नारक घात त्तारे प्रथम नमने सर्ववन्ध करे, माटे वैक्रियशरीरप्रयोगवन्धनी सर्ववन्ध उत्कृष्टथी वे समय होय तथा धातारिकशरीरी वैक्रिय शरीर करतो प्रथम नमने सर्ववन्ध करी नीचे जन्म पेटवन्धक याव छे ततः ज मरण पाने माटे देशवन्ध जघन्यथी एक समय होय छे—टीका

चमाई वासपुहत्तमम्भहियाई, उक्कोसेणं अणंतं कालं—वणस्सइकालो; देसवंधंतरं जहण्णेणं वासपुहुत्तं, उक्कोसेणं अणंतं कालं—
वणस्सइकालो; एवं जाव अच्चुए । नवरं जस्स जा ठिती सा सैववंधंतरं जहण्णेण वासपुहत्तमम्भहिया कायद्या, सेसं तं चेव ।
५७. [प्र०] गेवेज्जकप्पातीय—पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सव्ववंधंतरं जहन्नेण वावीसं सागरोवमाई वासपुहत्तमम्भहियाई,
उक्कोसेणं अणंतं कालं—वणस्सइकालो । देसवंधंतरं जहण्णेणं वासपुहुत्तं, उक्कोसेणं वणस्सइकालो ।

५८. [प्र०] जीवस्स णं भंते ! अणुत्तरोववाइय—पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सव्ववंधंतरं जहन्नेणं एकतीसं सागरोवमाई
वासपुहत्तमम्भहियाई, उक्कोसेणं संखेज्जाई सागरोवमाई । देसवंधंतरं जहण्णेणं वासपुहुत्तं, उक्कोसेणं संखेज्जाई सागरोवमाई ।

५९. [प्र०] एणसि णं भंते ! जीवाणं वेउद्वियसरीरस्स देसवंधगाणं, सव्ववंधगाणं, अवंधगाणं य कयरे कयरेहिंतो जाव वि-
सेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सव्वत्थोवा जीवा वेउद्वियसरीरस्स सव्ववंधगा, देसवंधगा असंखेज्जगुणा, अवंधगा अणंतगुणा ।

६०. [प्र०] आहारगसरीरप्पओगवंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! एगागारे पण्णत्ते ।

६१. [प्र०] जइ एगागारे पण्णत्ते किं मणुस्साहारगसरीरप्पओगवंधे, अमणुस्साहारगसरीरप्पओगवंधे ? [उ०] गोयमा !
मणुस्साहारगसरीरप्पओगवंधे, नो अमणुस्साहारगसरीरप्पओगवंधे । एवं एणं अभिलावेणं जहा ओगाहणसंठाणे जाव इहपित्त-
पमत्तसंजयसम्मदिट्ठिपज्जत्तसंखेज्जवासाउयकम्मभूमगम्भवकंतियमणुस्साहारगसरीरप्पओगवंधे, णो अणिट्ठिपत्तपमत्त० जाव
आहारगसरीरप्पओगवंधे ।

६२. [प्र०] आहारगसरीरप्पओगवंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदयणं ? [उ०] गोयमा ! वीरिय—सजोग—सइद्वयाए
जाव लंदि च पडुच्च आहारगसरीरप्पओगणामाए कम्मस्स उदयणं आहारगसरीरप्पओगवंधे ।

गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी *वर्षपृथक्त्व अधिक अढार सागरोपम, अने उत्कृष्ट अनंतकाल—वनस्पतिकालपर्यन्त होय. तथा देश-
बन्धनु अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व, अने उत्कृष्ट अनंतकाल—वनस्पतिकाल होय. ए प्रमाणे यावद् अच्युत देवलोकपर्यन्त जाणवुं, परन्तु
सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी जेनी जे स्थिति होय ते वर्षपृथक्त्व अधिक करवी. वाकी वधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं.

५७. [प्र०] प्रैवेयक कल्पातीत वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धनां अन्तर संवन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी
वर्षपृथक्त्व अधिक वावीश सागरोपम, अने उत्कृष्टथी अनंतकाल—वनस्पतिकाल सुधी होय. तथा देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व
अने उत्कृष्टथी वनस्पतिकाल जाणवो.

५८. [प्र०] हे भगवन् ! अनुत्तरीपपातिकदेवसंवंधे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व अधिक
एकवीश सागरोपम, अने उत्कृष्टथी संख्यात सागरोपम छे. तथा देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी वर्षपृथक्त्व, अने उत्कृष्टथी संख्यात सागरोपम
होय छे.

५९. [प्र०] हे भगवन् ! ए वैक्रियशरीरना देशबंधक, सर्वबंधक अने अवंधक जीवोमा कया जीवो कया जीवोथी यावद्
विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! वैक्रियशरीरना सर्वबन्धक जीवो सौथी थोडा छे, तेथी देशबन्धको असंख्यातगुणा छे, अने तेथी
अवन्धको अनन्तगुणा छे.

६०. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरनो प्रयोगबन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! एक प्रकारनो कह्यो छे.

६१. [प्र०] जो (आहारकशरीरप्रयोगबन्ध) एक प्रकारनो कह्यो छे तो शुं ते मनुष्योने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध छे के मनुष्य-
शिवाय बीजा जीवोने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध छे ? [उ०] हे गौतम ! मनुष्योने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होय छे, पण मनुष्य शिवाय
बीजा जीवोने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होतो नथी. ए प्रमाणे ए अभिलाषथी 'अवगाहनासंस्थान' पदमा कहा प्रमाणे यावद् ऋद्धिप्राप्त
प्रमत्तसंयत सम्यग्दृष्टि पर्याप्त संख्यात वर्षना आयुपूवाळा कर्मभूमिमा उत्पन्न थएला गर्भज मनुष्यने आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होय छे, पण ऋद्धिने
प्राप्त प्रमत्तसंयतने यावद् आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होतो नथी.

६२. [प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी होय छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वीर्यता, सयोगता अने
सद्रव्यताथी यावद् लब्धिने आश्रयी आहारकशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी आहारकशरीरप्रयोगबन्ध होय छे.

प्रैवेयककल्पातीत.

अनुत्तरीपपातिक.

अव्यवहुत्व.

आहारकशरीरप्रयोगबन्ध.

आहारकशरीरप्रयोगबन्ध मनुष्य के वे शिवाय बीजांने होय.

आहारक शरीरप्रयोग बन्ध कया कर्मना उदयथी होय ?

१-पुहुत्तम-ग। २-अनुया क। ३-बंधतरे क। ४-पुहुत्त ग-ड। ५-भूमिगम्भ-ग, भूमिगम्भ-ड। ६-लंदि वा ड।

५६. * आनतकरपनो वोई देव अढार सागरोपमना आयुपवाळो उत्पत्तिने प्रथम समये सर्वबन्धक होय, अने लाथी च्यवीने वर्षपृथक्त्व आयुपपर्यन्त मनुष्यमा रहीने पुन तेज आनत वत्पमा उत्पन्न थईने प्रथम समये सर्वबन्धक थाय, तेथी सर्वबन्धनु जघन्य अन्तर वर्षपृथक्त्व अधिक अढार सागरोपम जाणवु-टीका.

५८. † अनुत्तरीपपातिकने विषे उत्कृष्ट सर्वबंधान्तर अने देशबंधान्तर संख्याता सागरोपम छे, कारण के लाथी च्यवीने अनन्तकाल समारमा भ्रमण करतो नथी-टीका.

६१. ‡ प्रश्ना० पद. २१ प. ४२३-१. पं-११.

૬૩. [પ્ર૦] આહારગત્તરીરણ્યયોગવંધે નં મંતે ! કિં દેસવંધે સદ્યવંધે ? [૩૦] ગોયમા ! દેસવંધે ચિ સદ્યવંધે ચિ ।

૬૪. [પ્ર૦] આહારગત્તરીરણ્યયોગવંધે નં મંતે ! કાલ્યો કેવલિરં દોઃ ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્યવંધે પર્કે સમયં, દેસવંધે જહણેનં ધંતોમુદુત્તં, ડહોમેન ચિ ધંતોમુદુત્તં ।

૬૫. [પ્ર૦] આહારગત્તરીરણ્યયોગવંધંતરં નં મંતે ! કાલ્યો કેવલિરં દોઃ ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્યવંધંતરં જહણેનં ધંતોમુદુત્તં, ડહોમેનં ધણંતં કાલં—ઘણંતાઓ ડસ્તપિર્ણા—ધોસપિર્ણાઓ કાલ્યો, નેસઓ ધંણંતા ટોયા—અપ્પપોગાલપિર્ણા દેસૂં । પર્કે દેસવંધંતરં ચિ ।

૬૬. [પ્ર૦] અણિ નં મંતે ! જીવાણં આહારગત્તરીરણ્ય દેસવંધગાણં, સદ્યવંધગાણં, અવંધગાણં ચ કયરં કયરંદોઝો જાવ વિલેસાહિયા ચા ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્યવંધોચા જીવા આહારગત્તરીરણ્ય સદ્યવંધગા, દેસવંધગા સંપેજગુણા, અવંધગા ધણંતગુણા ।

૬૭. [પ્ર૦] તેયાસરીરણ્યયોગવંધે નં મંતે ! કતિવિદે પળ્લત્તે ? [૩૦] ! ગોયમા પંચવિદે પળ્લત્તે, નં જહા—પોગિ । યાસરીરણ્યયોગવંધે, ધંદિવિયતેયાસરીરણ્યયોગવંધે, જાવ પોંચિવિયતેયાસરીરણ્યયોગવંધે ।

૬૮. [પ્ર૦] પર્ગિવિયતેયાસરીરણ્યયોગવંધે નં મંતે ! કતિવિદે પળ્લત્તે ? [૩૦] પર્કે અણિ અમિલાવેનં મેદો જહા ધોગાહ-પસંદાણે, જાવ પજ્જાસદ્દસિદ્ધઅણુસરોચવાદ્યકપાનીતંધેમાણિયદેવપોંચિવિયતેયાસરીરણ્યયોગવંધે ચ, અપજ્જાસદ્દસિદ્ધઅણુસરોચવાદ્યચ જાવ વંધે ચ ।

૬૯. [પ્ર૦] નેયાસરીરણ્યયોગવંધે નં મંતે કસ્સ કમસ્સ ડદ્ધપણં ? [૩૦] ગોયમા ! ધીરિય—સજોગ—સદ્ધવાણ જાવ આડયં ચ પટુચ્ચ તેયાસરીરણ્યયોગનામાપ કમ્મસ્સ ડદ્ધપણં તેયાસરીરણ્યયોગવંધે ।

૭૦. [પ્ર૦] તેયાસરીરણ્યયોગવંધે નં મંતે ! કિં દેસવંધે, સદ્યવંધે ? [૩૦] ગોયમા ! દેસવંધે, નો સદ્યવંધે ।

દેશવંધ અને સર્વ-
વંધ.

૬૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આહારકગરીરપ્રયોગવંધ શું દેશવંધ છે કે સર્વવંધ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દેશવંધ પણ છે, અને સર્વવંધ પણ છે.

આહારક ગરીર-
યોગવંધનો કાલ.

૬૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આહારકગરીરપ્રયોગવંધ કાલથી ક્યા સુધી હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેનો સર્વવંધ એક સમય, અને દેશવંધ જવન્યથી અન્તર્મુદૂર્ત અને ડહુટથી પણ ધંતર્મુદૂર્ત સુધી હોય છે.

અન્તર.

૬૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આહારકગરીરના પ્રયોગવંધનું અંતર કાલથી કેટલું હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેના સર્વવંધનું જવન્યથી ધંતર્મુદૂર્ત, અને ડહુટથી કાલની અપેક્ષા અનંતકાલ—અનંત ડસ્પિર્ણા અને અવસર્પિર્ણા હોય છે. કોટથી અનંતકાલ ન્યૂન અર્ધપુટલ પરાવર્ત છે. એ પ્રમાણે દેશવંધનું અન્તર પણ જાણવું.

દેશવંધક, સર્વવંધક
અને અવન્યકર્તુ
કરતરુત્ત.

૬૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આહારકગરીરના દેશવંધક, સર્વવંધક અને અવંધક જીવોમાં ક્યા જીવો ક્યા જીવોથી યાવ્ વિનિર્ણયિક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સૌથી યોદા જીવો આહારકગરીરના સર્વવંધક છે, તેથી દેશવંધક મળ્યાત ગુણા છે, અને તેથી અવન્યક જીવો અનન્તગુણા છે.

તૈજસગરીરપ્રયોગ-
વંધ.

૬૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે જ પ્રમાણે—૧ એકેન્દ્રિય તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ, ૨ દ્વીન્દ્રિય તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ, ૩ ત્રીન્દ્રિય તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ, યાવત્ ૫ પંચેન્દ્રિય તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ.

એકેન્દ્રિય.

૬૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયતૈજસગરીરપ્રયોગવંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] એ અમિલાપથી એ પ્રમાણે જેમ *‘અવગાહનાસંસ્થાન’માં મેદ કહ્યો છે તેમ અહીં પણ કહેવો, યાવત્ પર્યાપ્ત સર્વાર્થસિદ્ધ અનુસરોપપાતિક કલ્પાતીત વૈમાનિક દેવપચેન્દ્રિય તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ અને અપર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધ અનુસરોપપાતિક યાવત્ તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ છે.

યાવત્ પર્યાપ્તસર્વાર્થ-
સિદ્ધ.

તૈજસ ગરીરપ્રયો-
ગવંધ ક્યા કર્મના
ઉદયથી ?

૬૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ ક્યા કર્મના ઉદયથી યાવ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સર્વાર્થના, સયોગના અને સદ્યવનાથી યાવ્ આરુપ્યને આશ્રયી તૈજસગરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી તૈજસગરીરનો પ્રયોગવંધ થાય છે.

દેશવંધ કે સર્વવંધ ?
સર્વવંધ નથી

૭૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તૈજસગરીરપ્રયોગવંધ શું દેશવંધ છે કે સર્વવંધ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દેશવંધ છે પણ સર્વવંધ નથી.

૧ -પ્રયોગવંધંતરે ચ-એ-હ ।

૬૮. * પ્રજા. પદ. ૨૧. પ. ૪૨૬-૧. પ. ૩.

७१. [प्र०] तेयासरीरूप्यओगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! दुविहे पन्नत्ते, तं जहा-अणाइए वा अपज्जवसिए, अणाइए वा सपज्जवसिए ।

७२. [प्र०] तेयासरीरूप्यओगबंधंतरं णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? [उ०] गोयमा ! अणाइयस्स अपज्जवसियस्स नत्थि अंतरं, अणाइयस्स सपज्जवसियस्स नत्थि अंतरं ।

७३. [प्र०] एएसि णं भंते ! जीवाणं तेयासरीरस्स देसबंधगाणं, अवंधगाण य कयरे कयरेहिंतो जाव चिसेसाहिया वा ? [उ०] गोयमा ! सद्धत्योवा जीवा तेयासरीरस्स अवंधगा, देसबंधगा अणंतगुणा ।

७४. [प्र०] कम्मासरीरूप्यओगबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! अट्टविहे पण्णत्ते, तं जहा-नाणावर-णिज्जकम्मासरीरूप्यओगबंधे, जाव अंतराइयकम्मासरीरूप्यओगबंधे ।

७५. [प्र०] पाणावरणिज्जकम्मासरीरूप्यओगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदणं ? [उ०] गोयमा ! नाणपडिणीययाए जाणणिण्हवणयाए, पाणंतराएणं, पाणप्पदेसेणं, पाणच्चासायणयाए, पाणविसंवादणाजोगेणं पाणावरणिज्जकम्मासरीरूप्यओ-गनामाए कम्मस्स उदणं पाणावरणिज्जकम्मासरीरूप्यओगबंधे ।

७६. [प्र०] दरिसणावरणिज्जकम्मासरीरूप्यओगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदणं ? [उ०] गोयमा ! दंसणपडिणी-ययाए, एवं जहा पाणावरणिज्जं, नवरं दंसणनमं धेत्तद्धं, जाव दंसणविसंवादणाजोगेणं दंसणावरणिज्जकम्मासरीरूप्यओगनामाए कम्मस्स उदणं जाव पओगबंधे ।

७७. [प्र०] सायावेयणिज्जकम्मासरीरूप्यओगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदणं ? [उ०] गोयमा ! पाणाणुकंपयाए, भूयाणुकंपयाए, एवं जहा सत्तमसए दुस्समाउद्देसए जाव अपरियावणयाए सायावेयणिज्जकम्मासरीरूप्यओगनामाए कम्मस्स उदणं सायावेयणिज्जकम्मा० जाव वंधे ।

७१. [प्र०] हे भगवन् ! तैजसशरीरप्रयोगबन्ध कालथी क्यां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! तैजसशरीरप्रयोगबन्ध वे प्रकारनो कह्यो छे. ते आ प्रमाणे-१ अनादि अपर्यवसित अने २ अनादि सपर्यवसित.

तैजसशरीरप्रयोग-
बन्धनो काल.

७२. [प्र०] हे भगवन् ! तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर कालथी क्या सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! अनादि अपर्यवसित अने अनादि सपर्यवसित ए बने प्रकारना तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर नथी.

तैजसशरीरप्रयोग-
बन्धनु अन्तर.

७३. [प्र०] हे भगवन् ! ए तैजसशरीरना देशबन्धक अने अबन्धक जीवोमा क्या जीवो क्या जीवोथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गौतम ! तैजसशरीरना अबन्धक जीवो सौथी थोडा छे, तेथी देशबन्धक जीवो अनन्तगुण छे.

७४. [प्र०] हे भगवन् ! कार्मणशरीरप्रयोगबन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! आठ प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-ज्ञानावरणीयकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध, यावद् अन्तरायकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध.

कार्मणशरीर प्रयोग-
बन्ध.

७५. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध क्या कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्ञाननी प्रत्यनी-कताथी, ज्ञाननो अपलप करवाथी, ज्ञाननो अन्तराय-विघ्न करवाथी, ज्ञाननो प्रद्वेष करवाथी, ज्ञाननी अत्यन्त आशातना करवाथी, ज्ञानना विसंवादन योग्यी अने ज्ञानावरणीयकार्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी ज्ञानावरणीयकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

ज्ञानावरणीय कार्म-
णशरीर प्रयोगबन्ध
क्या कर्मना उदयथी
थाय छे ?

७६. [प्र०] हे भगवन् ! दर्शनावरणीयकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध क्या कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! दर्शननी प्रत्यनीकताथी-इत्यादि जेम ज्ञानावरणीयना कारणो कह्यो छे तेम दर्शनावरणीय माटे जाणवा; परन्तु [ज्ञानावरणीयस्थाने] 'दर्शनावरणीय' कहिये, यावद् दर्शन विसंवादनयोग्यी, तथा दर्शनावरणीयकार्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी दर्शनावरणीयकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

दर्शनावरणीयकार्म-
णशरीरप्रयोगबन्ध.

७७. [प्र०] हे भगवन् ! सातावेदनीयकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध क्या कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! प्राणीओ उपर अनुकम्पा करवाथी, भूतो उपर अनुकंपा करवाथी-इत्यादि जेम *सत्तम शतकना दुःपमा उद्देशकमा कह्युं छे तेम कहिये, यावद् तेओने परिताप नहि उत्पन्न करवाथी, अने सातावेदनीयकार्मणशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी सातावेदनीयकार्मणशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

सातावेदनीय.

૭૮. [પ્ર૦] અસાયાવેયણિજ્ઞ-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પરદુઃખગણયાપ, પરસ્તોયણયાપ, જહા સત્તમસણ દુઃસ્સમાડેમય, જાવ પરિયાવણયાપ અસાયાવેયણિજ્ઞકમ્મા૦ જાવ પયોગવંધે ।

૭૯. [પ્ર૦] મોહણિજ્ઞકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! તિવ્વકોહયાપ, તિદ્ધમાણયાપ, તિદ્ધમાયયાપ, તિવ્વલોમયાપ, તિવ્વદંસણમોહણિજ્ઞયાપ, તિદ્ધચરિત્તમોહણિજ્ઞયાપ મોહણિજ્ઞકમ્માસરીરપયોગ૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૦. [પ્ર૦] નેરહ્યાયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! મહારંભયાપ, મહાપરિગ્ગહયાપ, કુણિમાહારેણં, પંચિદિયવહેણં નેરહ્યાયકમ્માસરીરપયોગનામાપ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં નેરહ્યાયકમ્માસરીર૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૧. [પ્ર૦] તિરિપ્પજોણિયાડઅકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! માહલ્લયાપ, નિયડિહ્લયાપ, અલિયવયણેણં, કૂડતુલ-કૂડમાણેણં તિરિપ્પજોણિયાડઅકમ્મા૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૨. [પ્ર૦] મણુસ્સાડયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પગ્ગમ્મહયાપ, પગ્ગિવિણીયયાપ, સાણુકોસણયાપ, અમચ્છ-રિયાપ મણુસ્સાડયકમ્મા૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૩. [પ્ર૦] દેવાડયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સરાગસંજમેણં, સંજમાસંજમેણં, વાલતયોક્કમેણં, અકામનિજ્ઞાપ દેવાડયકમ્માસરીર૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૪. [પ્ર૦] સુમનામકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! કાઠજુયયાપ, માવુજુયયાપ, માસુજુયયાપ, અવિસંવાદ્ધ-જોગેણં સુમનામકમ્માસરીર૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૫. [પ્ર૦] અસુમનામકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! કાયથળુજુયયાપ, જાવ વિસંવાયણાજોગેણં અસુમનામકમ્મા૦ જાવ પયોગવંધે ।

અસાતાવેદનીય.

૭૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વીજાને દુઃખ દેવાથી, વીજાને શોક ઉત્પન્ન કરવાથી—ઇત્યાદિ જેમ * સત્તમ ગતમ્મના દુઃખમા ઉદ્દેશકમા કમ્મું છે તેમ યાવદ્ વીજાને પરિતાપ ઉપજાવવાથી અને અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

મોહનીય.

૭૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તીવ્રક્રોધ કરવાથી, તીવ્ર માન કરવાથી, તીવ્ર માયા (કપટ) કરવાથી, તીવ્ર લોભ કરવાથી, તીવ્ર દર્શનમોહનીયથી, તીવ્ર ચારિત્રમોહનીયથી તથા મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

નારકાયુષ્.

૮૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મહાઆરમ્ભથી, મહાપરિગ્રહથી, મમતા કરવાથી, પંચેન્દ્રિય જીવોનો વધ કરવાથી તથા નારકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી નારકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

નિયંચયોનિકાયુષ્.

૮૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નિયંચયોનિકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ! [ઉ૦] હે ગૌતમ ! માયિક પળાથી, કપટીપળાથી, હોદ્દું બોલવાથી, હોદા તોલ અને હોદાં માપથી તથા નિયંચયોનિકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી નિયંચયોનિકાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

મનુષ્યાયુષ્.

૮૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રકૃતિની મદ્રતાથી, પ્રકૃતિના વિનોતપળાથી, દયાક્રુપળાથી, અમ્મસરિપળાથી તથા મનુષ્યાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી મનુષ્યાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

દેવાયુષ્.

૮૩. [પ્ર૦] દેવાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સરાગમંયમથી, સંયમાસંયમ—(દેશવિરતિ)થી, અજ્ઞાનતપકર્મથી, અકામનિર્જરાથી તથા દેવાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી દેવાયુષ્કાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

શુમનામ.

૮૪. [પ્ર૦] શુમનામકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાયની સરલનાથી, ભાવની સરલનાથી, ભાષાની સરલનાથી અને યોગના અવિસંવાદનપળાથી—એકતાથી તથા શુમનામકાર્મણશરીરપ્રયોગનામ કર્મના ઉદયથી યાવત્ પ્રયોગવન્ધ થાય છે.

અશુમનામ.

૮૫. [પ્ર૦] અશુમનામકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાયની વક્રતાથી, ભાવની વક્રતાથી, ભાષાની વક્રતાથી, અને યોગના વિસંવાદનપળાથી—મિત્રતાથી અશુમનામકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી યાવત્ પ્રયોગવન્ધ થાય છે.

* ૭૮. મગ્ગ સં. ૩. શ્લ. ૫. ૮ ૬ પૃ ૨૦. સ્. ૧૬.

૧ દસમોદ્દે-ક વિનાઽન્યત્ર । ૨ -સરીરપયોગવંધે જં મંતે પુચ્છા ક વિનાઽન્યત્ર ।

૮૬. [પ્ર૦] ઉચ્ચાગોયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જાતિઅમદેણં, કુલઅમદેણં, વલઅમદેણં, રૂવઅમદેણં, તવઅ-
મદેણં, સુયઅમદેણં, લાભઅમદેણં, ઇસ્સરિયઅમદેણં ઉચ્ચાગોયકમ્માસરીર૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૭. [પ્ર૦] નીયાગોયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જાતિમદેણં, કુલમદેણં, વલમદેણં, જાવ ઇસ્સરિયમદેણં
નીયાગોયકમ્માસરીર૦ જાવ પયોગવંધે ।

૮૮. [પ્ર૦] અંતરાહયકમ્માસરીર-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દાણંતરાણં, લામંતરાણં, ભોગંતરાણં, ઉવભોગંતરાણં,
વીરિયંતરાણં અંતરાહયકમ્માસરીરપ્પયોગનામાપ કમ્મસ્સ ઉદયણં અંતરાહયકમ્માસરીરપ્પયોગવંધે ।

૮૯. [પ્ર૦] જાણાવરણિજ્જકમ્માસરીરપ્પયોગવંધે ણં મંતે ! કિં દેસવંધે, સદ્ધવંધે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દેસવંધે, ણો સદ્ધવંધે,
પવં જાવ અંતરાહયં ।

૯૦. [પ્ર૦] જાણાવરણિજ્જકમ્માસરીરપ્પયોગવંધે ણં મંતે ! કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઈ ? [ઉ૦] ગોયમા ! હુવિહે પણ્ણત્તે, તં
જહા—અણાદીપ પવં જહા તેયગસ્સ સંચિટ્ટુણા તહેવ, પવં જાવ અંતરાહયસ્સ ।

૯૧. [પ્ર૦] જાણાવરણિજ્જકમ્માસરીરપ્પયોગવંધે ણં મંતે ! કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઈ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણાહયસ્સ, પવં
જહા તેયગસરીરસ્સ અંતરં તહેવ, પવં જાવ અંતરાહયસ્સ ।

૯૨. [પ્ર૦] પ્પસિ ણં મંતે ! જીવાણં જાણાવરણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ દેસવંધગાણં, અવંધગાણં ય કયરે કયરે૦ જાવ ? [ઉ૦]
અપ્પાવહુગં જહા તેયગસ્સ, પવં આડયવજ્જં જાવ અંતરાહયસ્સ ।

૯૩. [પ્ર૦] આડયસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્ધત્યોવા જીવા આડયસ્સ કમ્મસ્સ દેસવંધગા, અવંધગા સંસેજ્જગુણા ।

૮૬. [પ્ર૦] ઉચ્ચગોત્રકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જાતિમદ ન કરવાથી, કુલમદ ન કરવાથી
વલમદ ન કરવાથી, રૂપમદ ન કરવાથી, તપમદ ન કરવાથી, શ્રુતમદ ન કરવાથી, લાભમદ ન કરવાથી અને ऐश्वर્યમદ ન કરવાથી, તથા
ઉચ્ચગોત્રકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી ઉચ્ચગોત્રકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

ઉચ્ચગોત્ર.

૮૭. [પ્ર૦] નીચગોત્રકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જાતિમદ કરવાથી, કુલમદ કરવાથી, વલમદ
કરવાથી, યાવદ્ ऐश्वર્યમદ કરવાથી તથા નીચગોત્રકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી નીચગોત્રકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

નીચગોત્ર.

૮૮. [પ્ર૦] અંતરાયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દાનનો અન્તરાય કરવાથી, લાભનો અન્તરાય કરવાથી,
ભોગનો અન્તરાય કરવાથી, ઉપભોગનો અન્તરાય કરવાથી અને વીર્યનો અન્તરાય કરવાથી તથા અન્તરાયકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના
ઉદયથી અંતરાયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે.

અન્તરાય.

૮૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ શું દેશવન્ધ છે કે સંવંધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેશવન્ધ છે,
પણ સંવંધ નથી. એ પ્રમાણે યાવદ્ અન્તરાયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ સુધી જાણવું.

જ્ઞાનાવરણીયનો
દેશવન્ધ કે
સંવંધ ?

૯૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધ કાલથી ક્યાં સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણ-
શરીરપ્રયોગવન્ધ બે પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે—અનાદિ સપર્યવસિત (સાન્ત) અને અનાદિ અપર્યવસિત (અનન્ત). એ પ્રમાણે
યાવત્ જેમ તૈજસ શરીરનો સ્થિતિકાલ કહ્યો છે તેમ અહીં પણ કહેવો, એ પ્રમાણે યાવદ્ અન્તરાય કર્મનો સ્થિતિકાલ જાણવો.

જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણ-
શરીરપ્રયોગવન્ધનો
કાલ.

૯૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધનું અન્તર કાલથી ક્યાં સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનાદિ
અનંત અને અનાદિ સાત છે. જે પ્રમાણે તૈજસશરીરપ્રયોગવન્ધનું અન્તર કહ્યું (સ્. ૭૨.) તે પ્રમાણે અહીં પણ કહેવું. એ પ્રમાણે યાવદ્
અન્તરાયકાર્મણશરીરપ્રયોગવન્ધનું અન્તર જાણવું.

જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણ-
શરીર પ્રયોગવન્ધનું
અન્તર.

૯૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીય કર્મના દેશવન્ધક અને અવન્ધક જીવોમાં કયા જીવો કયા જીવોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ?
[ઉ૦] જેમ તૈજસ શરીરનું અલ્પવહુલ્ય કહ્યું (સ્. ૭૩.) તેમ અહીં પણ જાણવું. એ પ્રમાણે આયુષકર્મ શિવાય યાવત્ અન્તરાય કર્મ સુધી જાણવું.

દેશવન્ધક અને અવ-
ન્ધક બન્ને શરીર-
વન્ધક.

૯૩. [પ્ર૦] આયુષકર્મ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આયુષકર્મના દેશવન્ધક જીવો સૌથી થોડા છે, અને તેનાથી અવંધક
જીવો સંખ્યાતરુણ છે.

આયુષ કર્મના દેશ-
વન્ધક અને અવન્ધક
જીવોનું અન્તરરુણ.

૧૪. [પ્ર૦] જસ્તુ પં મંતે ! ઓરાલિયસરીસ્ત સદ્વંધે સે પં મંતે ! વેડધિયમ્સરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ ।

૧૫. [પ્ર૦] આહારગસરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ ।

૧૬. [પ્ર૦] તેયાસરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! વંધપ, નો અવંધપ ।

૧૭. [પ્ર૦] જદ્ વંધપ કિં દેસવંધપ સદ્વંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! દેસવંધપ, નો સદ્વંધપ ।

૧૮. [પ્ર૦] કમ્માસરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] જદ્વે તેયગમ્સ, જાવ દેસવંધપ, નો સદ્વંધપ ।

૧૯. [પ્ર૦] જસ્તુ પં મંતે ! ઓરાલિયસરીસ્ત દેસવંધે સે પં મંતે ! વેડધિયમ્સરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । પવં જદ્વે સદ્વંધેણં મણિયં તદ્વે દેસવંધેણ ચિ માણિયદ્ધં જાવ કમ્મગમ્સ ।

૧૦૦. [પ્ર૦] જસ્તુ પં મંતે ! વેડધિયમ્સરીસ્ત સદ્વંધે સે પં મંતે ! ઓરાલિયસરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । આહારગસરીસ્ત પવં ચેવ, તેયગમ્સ કમ્મગમ્સ ચ જદ્વે ઓરાલિયણં સમં મણિયં તદ્વે માણિયદ્ધં જાવ દેસવંધપ, નો સદ્વંધપ ।

૧૦૧. [પ્ર૦] જસ્તુ પં મંતે ! વેડધિયમ્સરીસ્ત દેસવંધે સે પં મંતે ! ઓરાલિયસરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । પવં જદ્વે સદ્વંધેણં મણિયં તદ્વે દેસવંધેણ ચિ માણિયદ્ધં જાવ કમ્મગમ્સ ।

૧૦૨. [પ્ર૦] જસ્તુ પં મંતે ! આહારગસરીસ્ત સદ્વંધે સે પં મંતે ! ઓરાલિયસરીસ્ત કિં વંધપ, અવંધપ ? [૩૦] ગોયમા ! નો વંધપ, અવંધપ । પવં વેડધિયસ્ત ચિ, તેયા-કમ્માણં જદ્વે ઓરાલિયણં સમં મણિયં તદ્વે માણિયદ્ધં ।

શરીરવન્ધનો પરસ્પર સંવન્ધ.

૧૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જે જીવને ઔદારિકશરીરનો સર્વવન્ધ છે તે જીવ શું વૈક્રિયશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે વન્ધક નથી; પણ અવન્ધક છે.

૧૫. [પ્ર૦] ઔદારિકશરીરનો સર્વવન્ધક શું આહારકશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે.

૧૬. [પ્ર૦] તૈજસશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે તૈજસશરીરનો વન્ધક છે પણ અવન્ધક નથી.

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો તે (તૈજસ શરીરનો) વન્ધક છે તો શું દેશવન્ધક છે કે સર્વવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે દેશવન્ધક છે, પણ સર્વવન્ધક નથી.

૧૮. [પ્ર૦] કાર્મણશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તૈજસ શરીરની પેટે યાવત્ કાર્મણશરીરનો દેશવન્ધક છે પણ સર્વવન્ધક નથી.

૧૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જેને ઔદારિકશરીરનો દેશવન્ધ છે તે જીવ શું વૈક્રિયશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. એ પ્રમાણે જેમ સર્વવન્ધના પ્રસંગે કહ્યું, તેમ અહીં દેશવન્ધના પ્રસંગે પણ યાવત્ કાર્મણ શરીર સુધી કહેવું.

૧૦૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જે જીવને વૈક્રિયશરીરનો સર્વવન્ધ છે તે જીવ શું ઔદારિકશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. એ પ્રમાણે આહારકશરીર માટે પણ જાણવું, તૈજસ અને કાર્મણ શરીરને જેમ ઔદારિક શરીરની સાથે કહ્યું તેમ વૈક્રિયશરીરની સાથે પણ કહેવું, યાવત્ દેશવન્ધક છે પણ સર્વવન્ધક નથી.

૧૦૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જે જીવને વૈક્રિયશરીરનો દેશવન્ધ છે તે જીવ શું ઔદારિક શરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. એ પ્રમાણે જેમ [વૈક્રિયશરીરના] સર્વવન્ધના પ્રસંગે કહ્યું તેમ અહીં દેશવન્ધના પ્રસંગે પણ યાવત્ કાર્મણશરીર સુધી કહેવું.

૧૦૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જે જીવને આહારકશરીરનો સર્વવન્ધ હોય તે જીવ શું ઔદારિકશરીરનો વન્ધક છે કે અવન્ધક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વન્ધક નથી, પણ અવન્ધક છે. એ પ્રમાણે વૈક્રિયશરીરને પણ જાણવું. અને જેમ તૈજસ અને કાર્મણ શરીરને ઔદારિક શરીર સાથે કહ્યું તેમ [આહારક શરીર સાથે પણ] કહેવું.

ઔદારિક શરીરના સર્વવન્ધ સાથે વૈક્રિયશરીરવન્ધનો સંવન્ધ.

આહારક શરીરવન્ધનો સંવન્ધ.

તૈજસશરીરનો સંવન્ધ.

દેશવન્ધક કે સર્વવન્ધક ?

કાર્મણશરીરનો સંવન્ધ.

ઔદારિક શરીરના દેશવન્ધ સાથે વૈક્રિય શરીરનો સંવન્ધ.

વૈક્રિય શરીરના સર્વવન્ધ સાથે ઔદારિક શરીરનો સંવન્ધ.

દેશવન્ધ માથે ઔદારિક શરીરવન્ધનો સંવન્ધ.

આહારક શરીરના સર્વવન્ધ સાથે ઔદારિક શરીરવન્ધનો સંવન્ધ.

શરીરના દેશવન્ધક,
સર્વવન્ધક અને બધા
વન્ધકનું અલ્પવદ્યુત.

દસમો ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે નગરે જાવ એવં ચયાસી, અન્નડત્થિયા ણં મંતે ! એવં આદક્ખંતિ, જાવ એવં પરુવેતિ—“એવં સલુ ૧ સીલં સેયં, ૨ સુયં સેયં, ૩ સુયં સેયં, સીલં સેયં;” સે કહમેયં મંતે ! એવં ? [ઉ૦] ગોયમા ! જં ણં તે અન્નડત્થિયા એવં આદક્ખંતિ, જાવ જે તે એવં આહંસુ, મિચ્છા તે એવં આહંસુ; અહં પુણ ગોયમા ! એવં આદક્ખામિ, જાવ પરુવેમિ—એવં સલુ મપ ચત્તારિ પુરિસજાયા પન્નત્તા, તં જહા—૧ સીલસંપન્ને ણામં એગે ણો સુયસંપન્ને, ૨ સુયસંપન્ને નામં એગે નો સીલસંપન્ને, ૩ એગે સીલસંપન્ને ત્રિ સુયસંપન્ને ત્રિ, ૪ એગે ણો સીલસંપન્ને નો સુયસંપન્ને । તત્થ ણં જે સે પદમે પુરિસજાપ સે ણં પુરિસે સીલવં અસુયવં; ઉચરપ, અવિન્નાયધમ્મે; એસ ણં ગોયમા ! મપ પુરિસે દેસારાહપ પન્નત્તે । તત્થ ણં જે સે દોષે પુરિસજાપ સે ણં પુરિસે અસીલવં સુયવં; અણુવરપ, વિન્નાયધમ્મે; એસ ણં ગોયમા ! મપ પુરિસે દેસવિરાહપ પન્નત્તે । તત્થ ણં જે સે તથે પુરિસજાપ સે ણં પુરિસે સીલવં સુયવં; ઉચરપ, વિન્નાયધમ્મે; એસ ણં ગોયમા ! મપ પુરિસે સદ્ધારાહપ પન્નત્તે । તત્થ ણં જે સે ચડત્થે પુરિસજાપ સે ણં પુરિસે અસીલવં અસુતવં; અણુવરપ, અવિણ્ણાયધમ્મે; એસ ણં ગોયમા ! મપ પુરિસે સદ્ધવિરાહપ પન્નત્તે ।

૨. [પ્ર૦] કતિવિહા ણં મંતે ! આરાહણા પળ્લત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિહા આરાહણા પળ્લત્તા, તં જહા—નાના-રાહણા, દંસણારાહણા, ચરિત્તારાહણા ।

દશમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] *રાજગૃહ નગરમા યાવડ્ [ગૌતમ] એ પ્રમાણે બોલ્યા કે હે મગવન્ ! અન્યતીર્થિકો એ પ્રમાણે કહે છે, યાવડ્ પ્રમાણે પ્રત્યપ્ત છે—“એ રીતે યાવડ્ ૧ ગૌતમ જ શ્રેય છે, ૨ શ્રુત જ શ્રેય છે, ૩ [ગૌતમિરપેક્ષ જ] શ્રુત શ્રેય છે, અથવા [શ્રુતિરપેક્ષ જ] ગૌતમ શ્રેય છે, તો હે મગવન્ ! એ પ્રમાણે કેમ હોઈ શકે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે અન્યતીર્થિકો જે એ પ્રમાણે કહે છે, યાવડ્ તેઓ જે એ પ્રમાણે કહ્યું છે તે તેઓએ મિથ્યા કહ્યું છે. હે ગૌતમ ! હું વળી આ પ્રમાણે કહું છું, યાવડ્ પ્રત્યપ્ત છે, એ પ્રમાણે મેં ચાર પ્રકારના પુરુષો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ એક ગૌતમસંપન્ન છે પણ શ્રુતસંપન્ન નથી, ૨ એક શ્રુતસંપન્ન છે પણ ગૌતમસંપન્ન નથી, ૩ એક ગૌતમસંપન્ન છે અને શ્રુતસંપન્ન પણ છે, ૪ એક ગૌતમસંપન્ન નથી તેમ શ્રુતસંપન્ન પણ નથી. તેમાં જે પ્રથમ પ્રકારનો પુરુષ છે તે ગૌતમસંપન્ન છે પણ શ્રુતવાન્ નથી. તે ઉપરત (પાપાદિકથી નિવૃત્ત) છે, પણ ધર્મને જાણતો નથી. હે ગૌતમ ! તે પુરુષને મેં દેશારાધક કહ્યો છે. તેમા જે બીજો પુરુષ છે તે પુરુષ ગૌતમસંપન્ન નથી, પણ શ્રુતવાલો છે. તે પુરુષ અનુપરત (પાપથી અનિવૃત્ત) છતાં પણ ધર્મને જાણે છે. હે ગૌતમ ! તે પુરુષને મેં દેશવિરાધક કહ્યો છે. તેમા જે ત્રીજો પુરુષ છે તે ગૌતમસંપન્ન છે અને શ્રુતવાલો પણ છે. તે પુરુષ [પાપથી] ઉપરત છે અને ધર્મને જાણે છે. હે ગૌતમ ! તે પુરુષને મેં સર્વારાધક કહ્યો છે. તેમાં જે ચોથો પુરુષ છે તે ગૌતમસંપન્ન અને શ્રુતથી રહિત છે, તે પાપથી ઉપરત નથી અને ધર્મથી અજ્ઞાન છે. હે ગૌતમ ! એ પુરુષને હું સર્વવિરાધક કહું છું.

આરાધના.

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આરાધના કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકારની આરાધના કહી છે; તે આ પ્રમાણે—૧ ઇશ્વારાધના, ૨ ટર્કનારાધના અને ૩ ચારિત્રારાધના.

૧. * કેટલા એક અન્યતીર્થિકો એમ માને છે કે ગૌતમ-પ્રાગાપિપાત્તાદિ વિરમણરૂપ ક્રિયા માત્ર શ્રેય છે, જ્ઞાનનું કંઈ પણ પ્રયોજન નથી, કેમકે તે વેશ્યારહિત છે ત્રીજા જ્ઞાનમાત્રથી પટ્તિસિદ્ધિ માને છે, ચારણ કે જ્ઞાનરહિત ક્રિયાવાળાને પટ્તિસિદ્ધિ થતી નથી, તેથી તેઓ કહે છે કે શ્રુત-જ્ઞાન જ શ્રેય છે. અન્ન પરસ્પર નિરપેક્ષ શ્રુત અને ગૌતમી અભિપ્રાયસિદ્ધિ માને છે—એટલે તેઓ ક્રિયારહિત જ્ઞાન, અથવા જ્ઞાનરહિત ક્રિયાથી અસીદ્ધિ સિદ્ધિ માને છે, કેમકે બન્નેમાં પ્રત્યેક પુરુષની પમિત્તતાનું કારણ છે. તેથી એમ કહે છે કે ૩ ગૌતમ અથવા ૪ શ્રુત શ્રેય છે.—ટીકા.

૨. † ૧ ઇશ્વારાધના—યોગ્યકાલે અધ્યયન, નિનય, યદુમાન-દર્યાદિ અદ્યવિધ જ્ઞાનાચારનું નિરતિચારપણે પરિપાલન કરવું. ૨ દર્શનારાધના—દર્શન દેવદેવ સમ્પન્ન, દેના નિ.શક્તિનાદિ આઠ પ્રકારના આચારનું પાલન કરવું. ૩ ચારિત્રાચાર—નિરતિચારપણે પંચસમિત્તાદિ ચારિત્રાચારનું પાલન.

‘ગૌતમ શ્રેય છે’ ૧-
ત્યાદિ અન્ન સીધી
કોઈ મન્ય.

‘ગૌતમસંપન્ન છે’ ૫-
શ્રુતસંપન્ન નથી—
અન્નાદિ અનુભવી

દેશારાધક.

દેશવિરાધક.

સર્વારાધક.

સર્વવિરાધક.

જ્ઞાનમાત્ર પ્રકાર.

૩. [પ્ર૦] જાણારાહના જં મંતે ! કતિવિહા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિહા પળ્ણત્તા, તં જહા-ઉક્કોસિયા, મણ્ણિમા, જહણ્ણા !

૪. [પ્ર૦] દંસણારાહના જં મંતે કતિવિહા ? [ઉ૦] એવં ચેવ તિવિહા વિ, એવં ચરિત્તારાહના વિ !

૫. [પ્ર૦] જસ્સ જં મંતે ! ઉક્કોસિયા જાણારાહના તસ્સ ઉક્કોસિયા દંસણારાહના, જસ્સ ઉક્કોસિયા દંસણારાહના તસ્સ ઉક્કોસિયા જાણારાહના ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ ઉક્કોસિયા જાણારાહના તસ્સ દંસણારાહના ઉક્કોસા વા અજહન્નુક્કોસા વા; જસ્સ પુણ ઉક્કોસિયા દંસણારાહના તસ્સ નાણારાહના ઉક્કોસા વા, જહન્ના વા, અજહન્નમણુક્કોસા વા !

૬. [પ્ર૦] જસ્સ જં મંતે ઉક્કોસિયા જાણારાહના તસ્સ ઉક્કોસિયા ચરિત્તારાહના, જસ્સુક્કોસિયા ચરિત્તારાહના તસ્સુક્કોસિયા જાણારાહના ? [ઉ૦] જહા ઉક્કોસિયા જાણારાહના ય દંસણારાહના ય મણિયા તહા ઉક્કોસિયા જાણારાહના ય ચરિત્તારાહના ય મણિયદ્વા !

૭. [પ્ર૦] જસ્સ જં મંતે ! ઉક્કોસિયા દંસણારાહના તસ્સ ઉક્કોસિયા ચરિત્તારાહના, જસ્સુક્કોસિયા ચરિત્તારાહના તસ્સુક્કોસિયા દંસણારાહના ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ ઉક્કોસિયા દંસણારાહના તસ્સ ચરિત્તારાહના ઉક્કોસા વા, જહન્ના વા અજહન્નમણુક્કોસા વા; જસ્સ પુણ ઉક્કોસિયા ચરિત્તારાહના તસ્સ દંસણારાહના નિયમા ઉક્કોસા !

૮. [પ્ર૦] ઉક્કોસિયં જં મંતે ! જાણારાહજં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં સિજ્જતિ, જાવ અંતં કરેતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અત્થેગઇય તેણેવ ભવગ્ગહણેણં સિજ્જતિ, જાવ અંતં કરેતિ; અત્થેગતિય દોચ્છેણં ભવગ્ગહણેણં સિજ્જતિ, જાવ અંતં કરેતિ; અત્થે-ગતિય કપ્પોવપ્પુ વા કપ્પાતીપ્પુ વા ઉચવજ્જતિ !

૯. [પ્ર૦] ઉક્કોસિયં જં મંતે ! દંસણારાહજં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં ? [ઉ૦] એવં ચેવ !

૧૦. [પ્ર૦] ઉક્કોસિયં જં મંતે ! ચરિત્તારાહજં આરાહેત્તા ? [ઉ૦] એવં ચેવ, નવરં અત્થેગતિય કપ્પાતીપ્પુ ઉચવજ્જતિ !

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનારાધના કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે-ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ અને જઘન્ય. જ્ઞાનારાધના.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનારાધના કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે ત્રણ પ્રકારની કહી છે. એ રીતે ચારિત્રા-રાધના પણ ત્રણ પ્રકારની જાણવી. દર્શનારાધના.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય ? જે જીવને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તે જીવને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે જીવને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ અને મધ્યમ દર્શનારાધના હોય, વળી જેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ, જઘન્ય અને મધ્યમ જ્ઞાનારાધના હોય. ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધનાનો સંબંધ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય તેને ચારિત્રની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય ? જે જીવને ચારિત્રની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય તેને જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના હોય ? [ઉ૦] જેમ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને દર્શનારાધનાનો સંબંધ કહ્યો તેમ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધનાનો સંબંધ કહેવો. ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધનાનો સંબંધ.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધના હોય ? જેને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય તેને ઉત્કૃષ્ટ, જઘન્ય અને મધ્યમ ચારિત્રારાધના હોય. તથા જેને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધના હોય તેને અવશ્ય ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના હોય. ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના અને ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધનાનો સંબંધ.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેટલાક જીવો તેજ ભવમા સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વ દુઃખોનો નાશ કરે, કેટલાક જીવો વે ભવમા સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વ દુઃખોનો નાશ કરે; અને કેટલાક જીવો કલ્પોપપન્ન દેવલોકોમા અથવા કલ્પાતીત દેવલોકોમા ઉત્પન્ન થાય. ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનારાધના કેટલા ભવ પછી મોક્ષે જાય ?

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વની પેટે જાણવું. ઉત્કૃષ્ટ દર્શનારાધના કયારે મોક્ષે જાય ?

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ કર્યા પછી જીવો સિદ્ધ થાય ? [ઉ૦] પૂર્વની પેટે જાણવું, પરંતુ કેટલાક જીવો કલ્પાતીત દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય. ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રારાધના કયારે મોક્ષે જાય ?

૧૧. [પ્ર૦] મજ્ઞિમિયં ણં મંતે ! ણાણારાહણં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં સિજ્ઞતિ, જાવ અંતં કરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અત્યેગતિય દોષેણં ભવગ્ગહણેણં સિજ્ઞહ, જાવ અંતં કરેતિ; તથાં પુણ ભવગ્ગહણં નાદકમહ ।

૧૨. [પ્ર૦] મજ્ઞિમિયં ણં મંતે ! દંસણારાહણં આરાહેત્તાં ? [૩૦] एवं चेव, एवं मज्झिमियं चरित्ताराहणं पि ।

૧૩. [પ્ર૦] જહન્નિયં ણં મંતે ! નાણારાહણં આરાહેત્તા કતિહિં ભવગ્ગહણેહિં સિજ્ઞતિ, જાવ અંતં કરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અત્યેગતિય તદ્દેણં ભવગ્ગહણેણં સિજ્ઞહ, જાવ અંતં કરેહ; સત્ત-ટ્ટ ભવગ્ગહણાઈં પુણ નાદકમહ । एवं दंसणाराहणं पि, एवं चरित्ताराहणं पि ।

૧૪. [પ્ર૦] કતિવિહે ણં મંતે ! પોગ્ગલપરિણામે પન્નત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પોગ્ગલપરિણામે પળ્લણત્તે, તં જહા-વન્નપરિણામે, ગંધપરિણામે, રસપરિણામે, ફાસપરિણામે, સંઠાણપરિણામે ।

૧૫. [પ્ર૦] વન્નપરિણામે ણં મંતે ! કહવિહે પળ્લણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પળ્લણત્તે, તં જહા-કાલવન્નપરિણામે, જાવ સુક્કિલ્લવન્નપરિણામે । एवं पणं अभिलाषेणं गंधपरिणामे दुविहे, रसपरिणामे पंचविहे, फासपरिणामे अट्टविहे ।

૧૬. [પ્ર૦] સંઠાણપરિણામે ણં મંતે ! કહવિહે પળ્લણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિહે પળ્લણત્તે, તં જહા-પરિમંડલસંઠાણપરિણામે, જાવ આયતસંઠાણપરિણામે ।

૧૭. [પ્ર૦] एगे मंते ! पोग्गलत्थिकायपणसे किं दधं, दधदेसे, दधाइं, दधदेसा; उदाहु दधं च दधदेसे य, उदाहु दधं च दधदेसा य, उदाहु दधाइं च दधदेसे य, उदाहु दधाइं च दधदेसा य ? [३०] गौयमा ! सिय दधं, सिय दधदेसे; नो दधाइं, नो दधदेसा, नो दधं च दधदेसे य, जाव नो दधाइं च दधदेसा य ।

જ્ઞાનની મધ્યમારા-
ધના આરાધક ક્યારે
મોક્ષે જાય ?

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનની મધ્યમ આરાધનાને આરાધી કેટલા ભવ ગ્રહણ કર્યા પછી જીવ સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કેટલાક જીવો વે ભવ ગ્રહણ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વદુઃખોનો નાશ કરે, પણ ત્રીજા ભવને અતિક્રમે નહીં.

દર્શન અને ચારિત્રની
મધ્યમારાધનાનો
આરાધક ક્યારે
મોક્ષે જાય ?

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ મધ્યમ દર્શનારાધનાને આરાધી કેટલા ભવ ગ્રહણ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે ચારિત્રની મધ્યમ આરાધનાને માટે જાણવું.

જ્ઞાનની જઘન્ય આ-
રાધનાનો આરાધક
ક્યારે મોક્ષે જાય ?
એ પ્રમાણે દર્શનારા-
ધના અને ચારિત્ર-
આરાધના

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જઘન્ય જ્ઞાનારાધનાને આરાધી જીવ કેટલા ભવ ગ્રહણ કર્યા પછી સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વદુઃખોનો અન્ત કરે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કેટલાક જીવ ત્રીજા ભવમા સિદ્ધ થાય, યાવત્ સર્વદુઃખોનો અન્ત કરે, પણ સાત આઠ ભવથી વધારે નથી ન કરે. એ પ્રમાણે દર્શનારાધના અને ચારિત્રારાધના માટે પણ જાણવું.

પુદ્ગલપરિણામ.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલનો પરિણામ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે,—વર્ણપરિણામ, ગન્ધપરિણામ, રસપરિણામ, સ્પર્શપરિણામ અને સંસ્થાનપરિણામ.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વર્ણપરિણામ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ કાલોવર્ણપરિણામ, યાવત્ ૫ શુદ્ધવર્ણપરિણામ. એ પ્રમાણે એ અભિલાપથી વે પ્રકારનો ગન્ધપરિણામ, પાંચ પ્રકારનો રસપરિણામ, અને આઠ પ્રકારનો સ્પર્શપરિણામ જાણવો.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંસ્થાનપરિણામ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ પરિમંડલ સંસ્થાનપરિણામ, યાવત્ ૫ આયત સંસ્થાનપરિણામ.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલસ્થિકાયનો એક પ્રદેશ (પરમાણુ) ૧ શું દ્રવ્ય છે, ૨ દ્રવ્યદેશ છે, ૩ દ્રવ્યો છે, ૪ દ્રવ્યદેશો છે, ૫ અથવા દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશ છે, ૬ અથવા દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશો છે, ૭ અથવા દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશ છે, ૮ કે દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે કયંચિદ્ દ્રવ્ય છે, કયંચિદ્ દ્રવ્યદેશ છે, પણ દ્રવ્યો નથી, દ્રવ્યદેશો નથી, દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશ નથી, યાવત્ દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશો નથી.

૧૮. [પ્ર૦] દો મંતે ! પોગલત્થિકાયપપસા કિં દઘં, દઘદેસે—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સિય દઘં, સિય દઘદેસે, સિય દઘાઈ, સિય દઘદેસા; સિય દઘં ચ દઘદેસે ય, નો દઘં ચ દઘદેસા ય; સેસા પડિસેહેયઘા ।

૧૯. [પ્ર૦] તિન્નિ મંતે ! પોગલત્થિકાયપપસા કિં દઘં દઘદેસે—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સિય દઘં, સિય દઘદેસે, એવં સત્ત મંગા માણિયઘા, જાવ સિય દઘાઈ ચ દઘદેસે ય, નો દઘાઈ ચ દઘદેસા ય ।

૨૦. [પ્ર૦] ચત્તારિ મંતે ! પોગલત્થિકાયપપસા કિં દઘં—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! સિય દઘં, સિય દઘદેસે; અટ્ટ વિ મંગા માણિયઘા, જાવ સિય દઘાઈ ચ દઘદેસા ય; જહા ચત્તારિ મણિયા એવં પંચ, છ, સત્ત, જાવ અસંખેજ્ઞા ।

૨૧. [પ્ર૦] અણંતા મંતે ! પોગલત્થિકાયપપસા કિં દઘં ? [ઉ૦] એવં ચેવ, જાવ સિય દઘાઈ ચ દઘદેસા ય ।

૨૨. [પ્ર૦] કેવતિયા ણં મંતે ! લોયાગાસપપસા પઞ્ચત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અસંખેજ્ઞા લોયાગાસપપસા પઞ્ચત્તા ।

૨૩. [પ્ર૦] યમમેગસ્સ ણં મંતે ! જીવસ્સ કેવદ્ધયા જીવપપસા પણ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જાવતિયા લોયાગાસપપસા, યમમેગસ્સ ણં જીવસ્સ પેવતિયા જીવપપસા પણ્ણત્તા ।

૨૪. [પ્ર૦] કૈત્તિ ણં મંતે ! કમ્મપગડીઓ પણ્ણત્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અટ્ટ કમ્મપગડીઓ પણ્ણત્તાઓ, તં જહા— નાનાવરણિજ્ઞં, જાવ અંતરાદ્ધયં ।

૨૫. [પ્ર૦] નેરદ્ધયાણં મંતે ! કત્તિ કમ્મપગડીઓ પણ્ણત્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અટ્ટ, એવં સઘ્વજીવાણં અટ્ટ કમ્મપગડીઓ ઠાવેયઘાઓ જાવ ઘેમાણિયાણં ।

૨૬. [પ્ર૦] નાનાવરણિજ્ઞસ્સ ણં મંતે ! કમ્મસ્સ કેવતિયા અવિભાગપલિચ્છેદા પણ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણંતા અવિ- ભાગપલિચ્છેદા પણ્ણત્તા ।

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલસ્તિકાયના વે પ્રદેશો શું દ્રવ્ય છે કે દ્રવ્યદેશ છે ? इत्यादि पूर्वोक्त प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! कयं- चित् द्रव्य છે, ૨ કયંચિત્ દ્રવ્યદેશ છે, ૩ કયંચિત્ દ્રવ્યો છે, ૪ કયંચિત્ દ્રવ્યદેશો છે, ૫ કયંચિત્ દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશ છે, ૬ કયંચિત્ દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશો નથી, વાકીના વિકલ્પોનો પ્રતિપેદ કરવો. વે પ્રદેશો.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશો શું દ્રવ્ય છે, દ્રવ્યદેશ છે ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! ૧ કયંચિત્ દ્રવ્ય છે, ૨ કયંચિત્ દ્રવ્યદેશ છે, ૩ પ્રમાણે સાત ભાગો કહેવા, યાવત્ કયંચિત્ દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશ છે, ૬ કયંચિત્ દ્રવ્ય અને દ્રવ્યદેશો નથી. ટ્રિવળ પ્રદેશો.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલસ્તિકાયના ચાર પ્રદેશો શું દ્રવ્ય છે ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! ૧ કયંચિત્ દ્રવ્ય છે, ૨ કયંચિત્ દ્રવ્યદેશ છે—इत्यादि आठ भाग कहेवा, યાવત્ દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશો છે, જેમ ચાર પ્રદેશો કહ્યા તેમ પાંચ, છ, સાત યાવત્ અસંખ્ય પ્રદેશો પણ કહેવા. ચાર પ્રદેશો.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલસ્તિકાયના અનન્ત પ્રદેશો શું દ્રવ્ય છે ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] पूर्व प्रमाणेज जाणवुं, યાવત્ કયં- ચિત્ દ્રવ્યો અને દ્રવ્યદેશો છે. અનન્ત પ્રદેશો.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકાકાશના પ્રદેશો કેટલા કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અસંખ્ય પ્રદેશો કહ્યા છે. લોકાકાશના પ્રદેશો.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક જીવના કેટલા જીવપ્રદેશો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેટલા લોકાકાશના પ્રદેશો કહ્યા છે તેટલા એક એક જીવના પ્રદેશો કહ્યા છે. એક જીવના પ્રદેશો.

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કર્મપ્રકૃતિઓ કેટલી કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આઠ કર્મપ્રકૃતિઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે—જ્ઞાના- રૂપીય, યાવત્ અન્તરાય. કર્મપ્રકૃતિ.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોને કેટલી કર્મપ્રકૃતિઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આઠ કર્મપ્રકૃતિઓ કહી છે. ૬ પ્રમાણે સર્વજીવોને યાવત્ વૈમાનિકોને આઠ કર્મપ્રકૃતિઓ કહેવી. નૈરયિકોને યાવત્ વૈમાનિકોને કર્મપ્ર- કૃતિ.

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીયકર્મના કેટલા અવિભાગ પરિચ્છેદો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનન્ત *અવિભાગપરિચ્છેદો કહ્યા છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મના અવિભાગ પરિચ્છેદ.

૧ પુચ્છા તહેવ કા । ૨ પૂતાવતિયા ચા । ૩ કહવિહા ણં હુ ।

૨૬. * જેના કેવલજ્ઞાનિની પ્રજ્ઞાથી પણ વિભાગ ન કરી શકાય એવા સૂક્ષ્મ અણોને અવિભાગપરિચ્છેદ કહેવાય છે. તે કર્મપરમાણુઓની અપેક્ષા અથવા જ્ઞાનના જેટલા અવિભાગ પરિચ્છેદોનું આચ્છાદન કર્યું છે તેની અપેક્ષા અનન્ત છે.—ટીકા.

૨૭. [પ્ર૦] નેરહયાણં મંતે ! નાનાવરણિજસ્સ કમ્મસ્સ કેવલિયા અવિભાગપલિચ્છેદા પ્ણત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! અણંતા અવિભાગપલિચ્છેદા પ્ણત્તા; एवं सद्यजीवाणं, जाव-[प्र०] वेमाणियाणं पुच्छा । [३०] गोयमा ! अणंता अविभागपल-
 च्छेदा प्णत्ता, एवं जहा नाणावरणिजस्स अविभागपलिच્छેદા માણિયા તદા અટ્ટુહ વિ કમ્મપગડીણં માણિયદ્વા, જાવ
 વેમાણિયાણં અંતરાહ્યસ્સ ।

૨૮. [પ્ર૦] ઇમમેગસ્સ ણં મંતે ! જીવસ્સ ઇમમેગે જીવપપ્પસે નાનાવરણિજસ્સ કમ્મસ્સ કેવલિયા અવિભાગપલિચ્છે-
 દેહિં આવેદિય-પરિવેદિય ? [૩૦] ગોયમા ! સિય આવેદિય-પરિવેદિય, સિય નો આવેદિય-પરિવેદિય; જહ આવેદિય-પરિ-
 દિય નિયમા અણંતેહિં ।

૨૯. [પ્ર૦] ઇમમેગસ્સ ણં મંતે ! નેરહ્યસ્સ ઇમમેગે જીવપપ્પસે નાનાવરણિજસ્સ કમ્મસ્સ કેવલિયા અવિભાગપલિ-
 ચ્છેદેહિં આવેદિય-પરિવેદિય ? [૩૦] ગોયમા ! નિયમં અણંતેહિં, જહા નેરહ્યસ્સ एवं जाव वेमाणियस्स. नवरं मणुस्स
 જહા જીવસ્સ ।

૩૦. [પ્ર૦] ઇમમેગસ્સ ણં મંતે ! જીવસ્સ ઇમમેગે જીવપપ્પસે દરિસનાવરણિજસ્સ કમ્મસ્સ કેવલિયા ? [૩૦] एवं
 जहेव नाणावरणिजस्स तहेव दंडगो माणियद्यो जाव वेमाणियस्स; एवं जाव अंतराह्यस्स माणियधं, नवरं वेयणिजस्स, आ-
 यस्स, णामस्स, गोयस्स-एयसिं चउण्ह वि कम्माणं मणुस्सत्त जहा नेरह्यस्स तदा माणियधं, सेसं तं चैव ।

૩૧. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! નાનાવરણિજં તસ્સ દરિસનાવરણિજં, જસ્સ દંસનાવરણિજં તસ્સ નાનાવરણિજં ? [૩૦]
 गोयमा ! जस्स णं नाणावरणिजं तस्स दंसणावरणिजं नियमं अत्थि, जस्स णं दरिस्सणावरणिजं तस्स वि नाणावरणिज
 નિયમં અત્થિ ।

૩૨. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! નાનાવરણિજં તસ્સ વેયણિજં, જસ્સ વેયણિજં તસ્સ નાનાવરણિજં ? [૩૦] ગોયમા ! જસ્સ
 नाणावरणिजं तस्स वेयणिजं नियमं अत्थि, जस्स पुण वेयणिजं तस्स नाणावरणिजं सिय अत्थि, सिय नत्थि ।

નૈરયિક.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોને જ્ઞાનાવરણીયકર્મના અવિભાગપરિચ્છેદો કેટલા કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અનન્ન અવિભા-
 ગપરિચ્છેદો કહ્યા છે. એ પ્રમાણે સર્વજીવોને—જાણવું; યાવદ્ [પ્ર૦] વૈમાનિકો સંવન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! અનન્ત અવિભાગપરિચ્છેદો
 કહ્યા છે. જેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના અવિભાગપરિચ્છેદો કહ્યા તેમ આટે કર્મપ્રકૃતિના અવિભાગપરિચ્છેદો અન્તરાયકર્મ પર્યન્ત યાવદ્ વૈમાનિ-
 કોને કહેવા.

જીવનો એક એક
 પ્રદેશ કેટલા જ્ઞાના
 વરણીય કર્મના પરિ-
 ચ્છેદોથી આવેદિત
 છે ?

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક જીવનો એક એક જીવપ્રદેશ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના કેટલા અવિભાગપરિચ્છેદો (પ્રશ્ન)
 આવેદિત-પરિવેદિત છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કદાચિત્ આવેદિત-પરિવેદિત હોય, અને કદાચિત્ *આવેદિત-પરિવેદિત ન હોય/જો અવે-
 દિત-પરિવેદિત હોય તો તે અવશ્ય અનંત અવિભાગપરિચ્છેદો વડે આવેદિત-પરિવેદિત હોય.

એક એક નૈરયિકનો
 એક એક જીવપ્રદેશ

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિક જીવનો એક એક જીવપ્રદેશ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના કેટલા અવિભાગપરિચ્છેદો વડે
 આવેદિત-પરિવેદિત હોય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અવશ્ય તે અનન્ત અવિભાગપરિચ્છેદો વડે આવેદિત-પરિવેદિત હોય. જેમ નૈરયિકો માટે
 કહ્યું તેમ યાવદ્ વૈમાનિકોને કહેવું, પરન્તુ મનુષ્યને જીવની પેઠે કહેવું.

દર્શનાવરણીયના
 કેટલા પરિચ્છેદોથી
 વેદિત છે ?

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક જીવનો એક એક જીવ પ્રદેશ દર્શનાવરણીય કર્મના કેટલા અવિભાગપરિચ્છેદો વડે આવેદિ-
 ત-પરિવેદિત હોય ? [૩૦] જેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સંવન્ધે દંડક કહ્યો તેમ અહીં પણ યાવદ્ વૈમાનિકને કહેવો, યાવદ્ અન્તરાયક
 પર્યન્ત કહેવું. પણ વેદનીય, આયુષ્, નામ અને ગોત્ર—એ ચાર કર્મો માટે જેમ નૈરયિકોને કહ્યું તેમ મનુષ્યોને કહેવું, વાકી વધુ પૂર્વ પ્રશ્ન
 ણેજ જાણવું.

જ્ઞાનાવરણીય અને
 દર્શનાવરણીયનો
 સંવન્ધ.

૩૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને શું દર્શનાવરણીય કર્મ છે, જેને દર્શનાવરણીય કર્મ છે તેને શું જ્ઞાના-
 વરણીય કર્મ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે તેને અવશ્ય દર્શનાવરણીય હોય છે, જેને દર્શનાવરણીય છે તેને પણ અવશ્ય
 જ્ઞાનાવરણીય હોય છે.

જ્ઞાનાવરણીય અને
 વેદનીયનો સંવન્ધ.

૩૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે, તેને શું વેદનીય હોય છે, જેને વેદનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય હોય છે ? [૩૦] હે
 ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને અવશ્ય વેદનીય હોય છે, અને જેને વેદનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય.

૨૮. * કેવલજ્ઞાનિની અપેક્ષાએ આવેદિત-પરિવેદિત ન હોય, કેમકે તેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ક્ષીણ થયેલું હોવાથી જ્ઞાનાવરણીયના અવિભાગપરિચ્છેદો
 વડે તેના પ્રદેશોને પરિવેદન હોય નથી, અને દૂતર જીવોના પ્રદેશો અનન્ત અવિભાગપરિચ્છેદોથી પરિવેદિત છે.—ટીકા.

૩૩. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! નાનાવરણિજં તસ્સ મોહણિજં, જસ્સ મોહણિજં તસ્સ ણાનાવરણિજં ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ નાનાવરણિજં તસ્સ મોહણિજં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; જસ્સ પુણ મોહણિજં તસ્સ ણાનાવરણિજં નિયમં અત્થિ ।

૩૪. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! ણાનાવરણિજં તસ્સ આડયં ? [ઉ૦] एवं जहा वेयणिज्जेण समं भणियं तथा आउएण वि समं भाणियध्वं, एवं नामेण वि, एवं गोएण वि समं; अंतराएण समं जहा दरिस्सणावरणिज्जेण समं तदेव नियमं परोप्परं भाणियध्वाणि ।

૩૫. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દરિસનાવરણિજં તસ્સ વેયણિજં, જસ્સ વેયણિજં તસ્સ દરિસનાવરણિજં ? [ઉ૦] જહા ણાનાવરણિજં ઉવરિમેહિં સત્તહિં કમ્મેહિં સમં ભણિયં તહા દરિસનાવરણિજં પિ ઉવરિમેહિં છહિં કમ્મેહિં સમં ભાણિયધ્વં, જાવ અંતરાદ્દણં ।

૩૬. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજં તસ્સ મોહણિજં, જસ્સ મોહણિજં તસ્સ વેયણિજં ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ વેયણિજં તસ્સ મોહણિજં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; જસ્સ પુણ મોહણિજં તસ્સ વેયણિજં નિયમં અત્થિ ।

૩૭. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજં તસ્સ આડયં ? [ઉ૦] एवं ययाणि परोप्परं नियमं, जहा आउएण समं एवं नामेण वि गोएण वि समं भाणियध्वं ।

૩૮. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજં તસ્સ અંતરાદ્દયં-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ વેયણિજં તસ્સ અંતરાદ્દયં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; જસ્સ પુણ અંતરાદ્દયં તસ્સ વેયણિજં નિયમં અત્થિ ।

૩૯. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! મોહણિજં તસ્સ આડયં, જસ્સ ણં મંતે ! આડયં તસ્સ મોહણિજં ? [ઉ૦] ગોયમા જસ્સ મોહણિજં તસ્સ આડયં નિયમં અત્થિ, જસ્સ પુણ આડયં તસ્સ પુણ મોહણિજં સિય અત્થિ, સિય નત્થિ; एवं नामं गोयं अंतराद्वयं च भाणियध्वं ।

૪૦. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! આડયં તસ્સ નામં-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દો વિ પરોપ્પરં નિયમં, एवं गोत्तेण वि समं भाणियध्वं ।

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે તેને શું મોહનીય છે, જેને મોહનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે તેને મોહનીય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય. પણ જેને મોહનીય છે તેને અવશ્ય જ્ઞાનાવરણીય કર્મ નથી. ।

જ્ઞાનાવરણીય અને મોહનીય કર્મનો સંબંધ.

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને શું આયુષ્ કર્મ છે ?-ઇત્યાદિ [ઉ૦] જેમ વેદનીય કર્મ સાથે કહ્યું તેમ આયુષ્ની સાથે પણ કહેવું. એ પ્રમાણે નામ અને ગોત્ર કર્મની સાથે પણ જાણવું. જેમ દર્શનાવરણીય સાથે કહ્યું તેમ અન્તરાય કર્મ સાથે અવશ્ય પરસ્પર કહેવું.

જ્ઞાનાવરણીય અને આયુષ્કર્મનો સંબંધ.

૩૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને દર્શનાવરણીયકર્મ છે તેને શું વેદનીય છે, જેને વેદનીય છે તેને દર્શનાવરણીય છે ? [ઉ૦] જેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ઉપરના સાત કર્મો સાથે કહ્યું છે તેમ દર્શનાવરણીય કર્મ પણ ઉપરના છ કર્મો સાથે કહેવું, અને એ પ્રમાણે યાવદ્ અન્તરાય કર્મ સાથે કહેવું.

દર્શનાવરણીય અને વેદનીયનો સંબંધ.

૩૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને વેદનીય છે તેને શું મોહનીય છે, જેને મોહનીય છે તેને વેદનીય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને વેદનીય છે, તેને મોહનીય કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય. પણ જેને મોહનીય છે તેને અવશ્ય વેદનીય છે.

વેદનીય અને મોહનીયનો સંબંધ.

૩૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને વેદનીય છે તેને શું આયુષ્ કર્મ હોય ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે એ વસ્તુ પરસ્પર અવશ્ય હોય. જેમ આયુષ્ની સાથે કહ્યું તેમ નામ અને ગોત્રની સાથે પણ કહેવું.

૩૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને વેદનીય કર્મ છે તેને શું અન્તરાય હોય-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને વેદનીય છે તેને અન્તરાય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય. પણ જેને અન્તરાય કર્મ છે તેને અવશ્ય વેદનીય કર્મ હોય.

વેદનીય અને અન્તરાયનો સંબંધ.

૩૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને મોહનીય છે તેને શું આયુષ્ હોય, જેને આયુષ્ છે તેને શું મોહનીય હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને મોહનીય છે તેને અવશ્ય આયુષ્ હોય, જેને આયુષ્ય છે તેને મોહનીય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય. એ પ્રમાણે નામ, ગોત્ર અને અન્તરાયકર્મ કહેવું.

મોહનીય અને આયુષ્નો સંબંધ.

૪૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને આયુષ્ કર્મ છે તેને નામ કર્મ હોય-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે વસ્તુ પરસ્પર અવશ્ય હોય, એ પ્રમાણે ગોત્ર સાથે પણ કહેવું.

આયુષ્ અને નામકર્મનો સંબંધ.

४१. [प्र०] जस्स णं भंते ! आउयं तस्स अंतराइयं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स आउयं तस्स अंतराइयं मिय अत्थि, सिय नत्थि; जस्स पुण अंतराइयं तस्स आउयं नियमं अत्थि ।

४२. [प्र०] जस्स णं भंते ! नामं तस्स गोयं, जस्स णं गोयं तस्स णं णामं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स णं णामं तस्स नियमा गोयं, जस्स णं गोयं तस्स नियमा नामं; दो वि एए परोप्परं नियमा अत्थि ।

४३. [प्र०] जस्स णं भंते ! णामं तस्स अंतराइयं पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स नामं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि, सिय नत्थि; जस्स पुण अंतराइयं तस्स णामं नियमा अत्थि ।

४४. [प्र०] जस्स णं भंते ! गोयं तस्स अंतराइयं-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! जस्स णं गोयं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि, सिय नत्थि; जस्स पुण अंतराइयं तस्स गोयं नियमं अत्थि ।

४५. [प्र०] जीवे णं भंते ! किं पोग्गली, पोग्गले ? [उ०] गोयमा ! जीवे पोग्गली वि, पोग्गले वि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘जीवे पोग्गली वि पोग्गले वि’ ? [उ०] गोयमा ! से जहानामए छत्तेणं छत्ती, दंडेणं दंडी, घडेणं घटी, पडेणं पटी, करेणं करी, एवामेवं गोयमा ! जीवे वि सोइंदिय-चत्तिपादिय-धाणिदिय-जिम्मिदिय-कासिंदियाइं पडुच्च पोग्गली, जीवं पडुच्च पोग्गले; से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘जीवे पोग्गली वि, पोग्गले वि’ ।

४६. [प्र०] नेरइए णं भंते ! किं पोग्गली० ? [उ०] एवं चेव, एवं जाय वेमाणिए, नयरं जस्स जइ इंदियाइं तस्स ठा वि भाणियव्वाइं ।

४७. [प्र०] सिद्धे णं भंते ! किं पोग्गली, पोग्गले ? [उ०] गोयमा ! नो पोग्गली, पोग्गले । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘जाव पोग्गले’ ? [उ०] गोयमा ! जीवं पडुच्च, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-‘सिद्धे नो पोग्गली, पोग्गले । सेवं भंते ! सेवं भंते ! ति ।

अट्टमसए दत्तमो उद्देशो समत्तो ।

समत्तं अट्टमं सयं ।

आयुष्कर्म अने अन्तराय कर्मनो संबन्ध.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! जेने आयुष् छे तेने अन्तराय कर्म होय ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जेने आयुष् छे तेने अन्तराय कर्म कटाच होय अने कटाच न होय, पण जेने अन्तराय कर्म छे तेने अवश्य आयुष् कर्म होय.

नामकर्म अने गोत्र कर्मनो संबन्ध.

४२. [प्र०] हे भगवन् ! जेने नाम कर्म छे, तेने शुं गोत्र कर्म होय, जेने गोत्र कर्म छे तेने नाम कर्म होय-प्रश्न. गौतम ! जेने नाम कर्म छे तेने अवश्य गोत्रकर्म होय; अने जेने गोत्रकर्म छे तेने अवश्य नामकर्म होय. ए वने कर्मो परस्पर अवश्य होय.

नामकर्म अने अन्तराय कर्मनो संबन्ध.

४३. [प्र०] हे भगवन् ! जेने नाम कर्म छे तेने शुं अंतराय कर्म होय, अने जेने अंतराय कर्म छे तेने शुं नाम कर्म होय ? [उ०] हे गौतम ! जेने नामकर्म छे तेने अंतराय कटाच होय अने कटाच न होय, पण जेने अंतराय कर्म छे तेने अवश्य नामकर्म होय.

गोत्रकर्म अने अन्तराय कर्मनो संबन्ध.

४४. [प्र०] हे भगवन् ! जेने गोत्रकर्म छे तेने शुं अंतराय कर्म होय ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! जेने गोत्रकर्म छे तेने अन्तराय कर्म कटाच होय अने कटाच न होय, पण जेने अन्तराय कर्म छे तेने अवश्य गोत्रकर्म होय.

जीव पुद्गली के पुद्गल.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जीव पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आ हेतुयी कहो छो के ‘जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे’ ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ पुरुष छत्रवडे छत्री, दंडवडे दंडी, घटवडे घटी, पटवडे पटी अने करवडे करी कहेवाय छे तेम जीव पण श्रोत्रेन्द्रिय, चक्षुरिन्द्रिय, धाणिन्द्रिय, जिहेन्द्रिय अने स्पर्शनिन्द्रियने आश्रयी पुद्गली कहेवाय छे, अने जीवने आश्रयी पुद्गल कहेवाय छे. माटे हे गौतम ! ते हेतुयी पण कहेवाय छे के ‘जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे.’

नैरयिको पुद्गली के पुद्गल ?

४६. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिक पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! ते पूर्वनी पेठे जाणवुं. ए प्रमाणे यावत् वैदिकोने पण कहेवुं, परन्तु तेमां जे जीवोने जेठली इन्द्रियो होय तेने तेठली कहेवी.

सिद्धो पुद्गली के पुद्गल ?

४७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं सिद्धो पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! पुद्गली नयी, पण पुद्गल छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आ हेतुयी कहो छे के सिद्धो यावत् पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवने आश्रयी [पुद्गल] कहुं छुं. ते हेतुयी एम कहेवाय छे के सिद्धो पुद्गली नयी, पण पुद्गल छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

अष्टम शतके दशम उद्देशक समाप्त.

નવમં સયં

૧. ૧ જંબુદ્વીવે ૨ જોડસ ૩૦ અંતરદીવા ૩૧ અસોચ્છ ૩૨ ગંગેય ।
૩૩ કુંડગામે ૩૪ પુરિસે ણવમમ્મિ સંતંમિ ચોત્તીસા ॥

પઠમો ઉદેસો ।

૨. [પ્ર૦] તેણં કાલેણં તેણં સમણં મિહિલા ણામં ણેગરી હત્યા । વણ્ણઓ । માણિમદ્દે ^૧ચેતિપ્પ । વણ્ણઓ । સામી સમોસદે, પરિસા ણિગ્ગતા, જાવ ભગવં ગોયમે પજ્જુવાસમાણે एवं વૈદાસી-કહિ ણં મંતે ! જંબુદ્વીવે દીવે, કિંસંઠિપ્પ ણં મંતે ! જંબુદ્વીવે દીવે ? [ઉ૦] एवं જંબુદ્વીવપન્નત્તી માણિયદ્વા, જાવ ણવામેવ સપુદ્ધાવરેણં જંબુદ્વીવે દીવે ચોડસ સલિલા સયસહસ્સા છપ્પન્નં ચ સહસ્સા ભવંતીતિ મય્ઝાયા । સેવં મંતે !, સેવં મંતે ! ત્તિ ।

હોય છે.
 ઇતિ નવમસણ પઠમો ઉદેસો સમત્તો ।

નવમ શતક.

૧. [ઉદેશક સંપ્રહ-] ૧ જંબુદ્વીપ, ૨ જ્યોતિષ્ક, ૩-૩૦ અઠ્યાવીશ અન્તદ્વીપો, ૩૧ અસોચ્છા, ૩૨ ગાંગેય, ૩૩ કુંડગ્રામ અને ૩૪ પુરુપ-એ સંવન્ધે નવમા શતકમા ચોત્રીશ ઉદેશકો છે. [૧ જંબુદ્વીપ સંવન્ધે પ્રથમ ઉદેશક છે, ૨ જ્યોતિષ્ક દેવ સંવન્ધે વીજો ઉદેશક છે, ૩-૩૦ અઠ્યાવીશ અન્તદ્વીપોના ત્રીજાથી આરંભી ત્રીશ ઉદેશકો છે, ૩૧ અસોચ્છા-‘સાંભળ્યા શિવાય-ધર્મને પામે’-ઇત્યાદિ વિષે એકત્રીગમો ઉદેશક છે, ગાંગેય અનગારના પ્રશ્ન વિષે વત્રીશમો ઉદેશક છે, બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ સંવન્ધે તેત્રીશમો ઉદેશક છે, અને પુરુપને હણનાર સંવન્ધે ચોત્રીશમો ઉદેશક છે.]

પ્રથમ ઉદેશક.

૨. તે કાલે-તે સમયે મિથિલા નામે નગરી હતી. વર્ણન. ત્યા મણિમદ્દ ચૈત્ય હતું. વર્ણન. ત્યાં મહાવીરસ્વામી સમોસર્યા. પર્પદ્ [વા-
દ્રવાને] નીકળી. યાવદ્ ભગવાન્ ગૌતમે પર્યુપાસના કરતા આ પ્રમાણે પૂછ્યું-હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપ કયે સ્થલે છે ? હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપ
કેવા આકારે રહેલો છે ? [ઉ૦] અહીં *જંબુદ્વીપપ્રજ્ઞાતિ કહેવી, યાવદ્ ‘જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપમા પૂર્વ અને પશ્ચિમ ચૌદ લાલ અને છપ્પન
હજાર નદીઓ છે’ તેમ કહ્યું છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિહરે છે.]

જંબુદ્વીપ.

નવમ શતકે પ્રથમ ઉદેશક સમાપ્ત.

૧ સણ્ણ ઘરત્તીસા ગ-ઘ । ૨ નયરી ગ-હ । ૩ માણમ-ચ-ગ-ઘ । ૪ ચેદ્દણ ગ-ઘ-હ । ૫ વયાસી ગ-ઘ-હ ।

૨. * જંબુદ્વીપ ૦ પ. ૧૫. ૧-૩૦૮. ૧.

વિઓ ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] રાયગિદ્દે જાવ પવં યયાસી-જંબુદીવે ણં મંતે ! ટીવે કેવડયા ચંદા પમાસિસુ વા, પમાસેનિ વા, પમાસિ-સ્સંતિ વા ? [ઉ૦] एवं जहा जीवामिगमे, जाव-“पंगं च खयसहस्सं तेत्तासं पालु भवे सहस्सारं । नय य सया पत्तासा तारा-गणकोडाकोडीणं” ॥ सोमं सोमिमु, सोमिति, सोमिस्संति ।

૨. [પ્ર૦] લવણે ણં મંતે ! સમુદ્દે કેવડયા ચંદા પમાસિસુ વા, પમાસિતિ વા, પમાસિસ્સંતિ વા ? [ઉ૦] एवं जहा जीवामिगमे, जाव ताराओ । धायइसंडे, कालोदे, पुम्परवरे, धम्मितरपुम्परडे, मणुस्सरंत्ते-ण्णमु सधेसु जहा जीवामिगमे, जाव-“एगससीपरिवारो तारागणकोडिकोडीणं” ।

૩. [પ્ર૦] પુષ્કરોદે ણં મંતે ! સમુદ્દે કેવડયા ચંદા પમાસિસુ વા ૦ ૩ ? [ઉ૦] एवं सधेसु दीव-समुहेसु "जोनिसि-याणां भाणियधं, जाव सयंभूरमणे, जाव सोमं सोमिमु वा, सोमंति वा, सोमिस्संति वा । सेवं मंते !, सेवं मंते ! ति ।

નવમસણ વીઓ ઉદ્દેસો સમતો । .

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા યાવત્ [ગૌતમ સ્વામીએ] એ પ્રમાણે પ્રશ્ન કર્યો કે-હે મગવન્ ! જંબુદીપ નાનના દ્વીપમાં કેટલા ચંદ્રો પ્રકાશ કર્યો, કેટલા પ્રકાશ કરે છે અને કેટલા પ્રકાશ કરશે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે જેમ "જીવામિગમ મૂત્રમા કહ્યું છે તેમ જાણવું, યાવત્ 'એક લાખ, તેત્રીશ હજાર, નવસો ને પચાસ કોટાકોટિ તારાના સમૂહે શોમા કરો, શોમા કરે છે અને શોમા કરશે' ત્યાં સુધી જાણવું.

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! લવણ સમુદ્રમાં કેટલા ચંદ્રોએ પ્રકાશ કર્યો, કેટલા પ્રકાશ કરે છે અને કેટલા પ્રકાશ કરશે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે જેમ "જીવામિગમ મૂત્રમા કહ્યું છે તેમ તારાની હકીકત સૂચી સર્વ જાણવું. ધાતકિલ્લંટ, કાલોદિ, પુષ્કરવર દ્વીપ, અમ્યંતર પુષ્કરાર્થ અને મનુષ્યલેખમા-પ્, સર્વ સ્થલે જીવામિગમ મૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ "એક ચંદ્રનો પરિવાર કોટાકોટિ તારાગણો હોય છે" ત્યાં સુધી સર્વ જાણવું.

૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! પુષ્કરોદ સમુદ્રમા કેટલા ચંદ્રોએ પ્રકાશ કર્યો ?-હત્યાદિ [ઉ૦] એ રીતે [જીવામિગમ મૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે] સર્વ દ્વીપ અને સમુદ્રોમાં જ્યોતિષ્કોની હકીકત યાવત્ 'સયંભૂરમણસમુદ્રમા છે યાવત્ શોમ્યા, શોમે છે અને શોમશે' ત્યાં સુધી કહેવો. હે મગવન્ ! તે એમજ છે, હે મગવન્ ! તે એમજ છે, [એમ કહી યાવત્ મગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.]

નવમ શતકે દ્વિતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧ વટાસી ક, વટામિ સ્વ । ૦ અથવા ગાયાયા પૂર્વાધે નાલિ ક-સ્વ-હ । ૩ ધાયતિસં- ક-સ્વ । ૪ -કોટિકો- સ્વ । ૫ જોદમં મા-ક-સ્વ । ૬ સયંમુર- ક-ટ ।

૧. * જીવા૦ પ્રતિ. ૩ ટ. ૨ પ. ૨૦૦-૧. ૨. † જીવા૦ પ્રતિ. ૩ ટ. ૨ પ. ૨૦૩-૧. ૩૩૫.-૨. ૩. ‡ જીવા૦ પ્રતિ ૩ ટ. ૨ પ. ૨૪૮-૧-૩૬૭. ૨.

• तइओ उद्देसो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वैयासी-कहि णं भंते ! दाहिणिह्माणं एगोरुयमणुस्साणं एगोरुयदीवे नामं दीवे पन्नत्ते ?
 [उ०] गोयमा ! जंबुदीवे दीवे मंदरस्स पद्यस्स दाहिणेणं चुल्लहिमवंतस्स वासहरपद्यस्स पुरत्थिमिह्माणो चरिमंताओ
 लवणस्समुद्दं उत्तरपुरत्थिमेणं तिन्नि जोयणसयाइं ओगाहिता एत्थ णं दाहिणिह्माणं एगोरुयमणुस्साणं एगोरुयदीवे नामं दीवे
 पण्णत्ते । गोयमा ! तिन्नि जोयणसयाइं आयाम-विक्खंमेणं णं एगूणवन्ने जोयणसए किंचिविसेसूणे परिक्खेवेणं पन्नत्ते । से णं
 एगाए पडमवरवेइयाए एगेण य वणसंडेणं सव्वओ समंता संपरिक्खत्ते, दोण्ह वि पमाणं वन्नओ य एवं एणं कमेणं एवं
 जहा जीवाभिगमे जाव 'सुद्धदंतदीवे,' जाव 'देवलोगपरिग्गहा णं ते मणुया पण्णत्ता' समणाउसो ! । एवं अट्ठावीसंपि अंतरदीवा
 सएणं सएणं आयाम-विक्खंमेणं भाणियवा, नवरं दीवे दीवे उद्देसओ, एवं सधे वि अट्ठावीसं उद्देसगां । सेवं भंते !, सेवं
 भंते ! ति ।

• नवमसयस्स तीसइमो उद्देसो समत्तो ।

तृतीय उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमा [भगवान् गौतमे] यावत् ए प्रमाणे पृच्छुं—हे भगवन् ! दक्षिण दिशाना एकोरुक् मनुप्यो नो एकोरुक्
 नामे द्वीप क्वां कखो छे ? [उ०] हे गौतम ! जंबूद्वीप नामना द्वीपमा आवेला मंदरपर्वत (मेरुपर्वत) नी दक्षिणे चुल्ल (क्षुद्र) हिमवंत नामे
 वर्षधर पर्वतना पूर्वना छेडाथी ईशान कोणमा त्रणसो योजन लवणस्समुद्रमा गया पछी ए स्थळे दक्षिण दिशाना एकोरुक् मनुप्यो नो एकोरुक्
 नामे द्वीप कखो छे. हे गौतम ! ते द्वीपनी लंवाइ अने पहोव्वाइ त्रणसो योजन छे, अने तेनो परिक्षेप (परिधि) नवसो ओगण पचास
 योजनथी काइक न्यून छे. ते द्वीप एक पन्नवरवेदिका अने एक वनखंडथी चारे बाजु बिंटाएल छे. ए वन्नेतुं प्रमाण तथा वर्णन ए प्रमाणे ए
 क्रम वडे जेम *जीवाभिगमसूत्रमा कखुं छे तेम यावत् 'सुद्धदंत द्वीप छे, यावद् हे आयुप्मान् श्रमण ! ए द्वीपना मनुप्यो मरीने देवगतिमा
 उपजे छे' त्यासुधी जाणवुं. ए प्रमाणे पोत पोतानी लंवाइ, अने पहोव्वाइथी अठ्ठावीश अतर्द्धीपो कहेवा; परन्तु एक एक द्वीपे
 एक एक उद्देशक जाणवो. ए प्रमाणे वधा मळीने अठ्ठावीश उद्देशको कहेवा. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम
 की भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.]

--अट्ठावीश अन्त-
द्वीपो

नवम शतके त्रीशमो उद्देशक समाप्त.

१ वदासि क-ख । २ एगूरु- क-ड । एगूरु- क-ख । ३ अयं पाठो नास्ति क-ख-ड । ४ एकोण- ग-घ, एषाव-ड । ५-परिगहिया ग
 ग-घ । ६ -वीसं अ- घ,-वीस वि ट । ७ 'भाणिमव्वा' इत्यधिक पाठः ग-घ ।

१. * जीवा० प्रति. ३ ड. १ पृ. १४४-२-१५६-१.

एगतीसइमो उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-असोचा णं मंते ! केवलिस्स वा, केवलिस्सवगस्स वा, केवलिस्सवियाए वा, केवलिउवासगस्स वा, केवलिउवासियाए वा, तप्पन्निपयस्स वा, तप्पन्निपयसावगस्स वा, तप्पन्निपयसावियाए वा, तप्पन्निपय-उवासगस्स वा, तप्पन्निपयउवासियाए वा केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए ? [उ०] गोयमा ! असोचा णं केवलिस्स वा जाव तप्पन्निपयउवासियाए वा अत्येगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, अत्येगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सव-णयाए । [प्र०] से केणट्टेणं मंते ! एवं बुच्चइ-‘असोचा णं जाव नो लभेज्जा सवणयाए’ ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं णाणावरणिज्जाणं कम्माणं खवोचसमे कडे भवइ से णं असोचा केवलिस्स वा, जाव तप्पन्निपयउवासियाए वा केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सव-याए, जस्स णं नाणावरणिज्जाणं कम्माणं खवोचसमे नो कडे भवइ से णं असोचा णं केवलिस्स वा जाव तप्पन्निपयउवासियाए वा केवलपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सवणयाए । से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-तं चेव जाव ‘नो लभेज्जा सवणयाए’ ।

२. [प्र०] असोचा णं मंते ! केवलिस्स वा जाव तप्पन्निपयउवासियाए वा केवलं वोहिं बुज्जेज्जा ? [उ०] गोयमा ! असोचा णं केवलिस्स वा जाव अत्येगतिए केवलं वोहिं बुज्जेज्जा, अत्येगतिए केवलं वोहिं णो बुज्जेज्जा ! [प्र०] से केणट्टेणं

एकत्रीशमो उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमा यावत् [भगवान् गौतमे] आ ग्रमाणे पृच्छुं—हे भगवन् ! केवलि पासेयी, *केवलिना श्रवक पासेयी, केवलिनी श्राविका पासेयी, केवलिना उपासक पासेयी, केवलिनी उपासिका पासेयी, केवलिना पाक्षिक (स्वयंबुद्ध) पासेयी, केवलिना पाक्षिक श्रवक पासेयी, केवलिना पाक्षिकनी श्राविका पासेयी, केवलिना पक्षना उपासक पासेयी अने केवलिना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना जीवने केवलज्जानीए कहेला धर्मना श्रवणनो-ज्ञाननो लभ थाय ? [उ०] हे गौतम ! केवलि पासेयी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना पण कोइ जीवने केवलए कहेला धर्मश्रवणनो लभ थाय अने कोइ जीवने लभ न थाय. [प्र०] हे भगवन् ! ए ग्रमाणे शा हेतुयी कहो छे के सामब्ब्या विना यावत् [धर्म] श्रवणनो लभ न थाय ? [उ०] हे गौतम ! जे जीवे ज्ञानावरणीय कर्मनो क्षयोपशम करेले छे ते जीवने केवलि पासेयी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना पण केवलए कहेला धर्मश्रवणनो लभ थाय, अने जे जीवे ज्ञानावरणीय कर्मनो क्षयोपशम कर्यो नथी ते जीवने केवलि पासेयी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना केवलए कहेला धर्मने सामब्ब्यानो लभ न थाय. हे गौतम ! ते हेतुयी एम कहुं छे के, तेने यावत् ‘श्रवणने लभ न थाय.’

२. [प्र०] हे भगवन् ! केवलि पासेयी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेयी [धर्म] सामब्ब्या विना कोइ जीव शुद्ध बोधि-सम्यग्दर्शनने अनुभवे ? [उ०] हे गौतम ! केवलि पासेयी यावत् सामब्ब्या विना पण कोइ जीव शुद्ध सम्यग्दर्शनने अनुभवे.

१. * जेणे केवलज्जानीने स्वयं पृच्छुं छे, अथवा तेमनी पासेयी सामब्ब्युं छे ते केवलिश्रवक. केवलज्जानीनी उपासना करता केवलीए अन्यने कहेई जेणे सामब्ब्युं होय ते केवलउपासक. केवलिनो पाक्षिक एट्ठे स्वयंबुद्ध.-टीका.

† अहाँ श्रवण श्रुतज्ञानरूप जाणथुं, अर्थात् केवलज्जानीवगेरे पासेयी सामब्ब्या शिवाय कोइ जीवने धर्मनो बोध थाय, अन्यथा सामब्ब्या विना पोतानी मेले बोध पामेलाने श्रवण शरीरे थाय ?

મંતે! જાવ નો વુજ્ઞેજ્ઞા? [૩૦] ગોયમા! જસ્સ ણં દરિસણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્સઓવસમે કહે મવહ સે ણં અસોચ્ચા કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં વોહિં વુજ્ઞેજ્ઞા; જસ્સ ણં દરિસણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્સઓવસમે નો કહે મવહ સે ણં અસોચ્ચા કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં વોહિં નો વુજ્ઞેજ્ઞા; સે તેણ્ટેણં જાવ નો વુજ્ઞેજ્ઞા ।

૩. [પ્ર૦] અસોચ્ચા ણં મંતે! કેવલિસ્સ વા, જાવ તપ્પક્ખિચ્ચડવાસિયાપ વા કેવલં મુંડે મવિત્તા યગારાઓ અણગારિયં પઘ્વણ્ણા? [૩૦] ગોયમા! અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ ડવાસિયાપ વા અત્યેગતિપ કેવલં મુંડે મવિત્તા યગારાઓ અણગારિયં પઘ્વણ્ણા; અત્યેગતિપ કેવલં મુંડે મવિત્તા યગારાઓ અણગારિયં નો પઘ્વણ્ણા । [પ્ર૦] સે કેણ્ટેણં જાવ નો પઘ્વણ્ણા? [૩૦] ગોયમા! જસ્સ ણં ધમ્મંતરાદિયાણં કમ્માણં સ્સઓવસમે કહે મવતિ સે ણં અસોચ્ચા કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં મુંડે મવિત્તા યગારાઓ અણગારિયં પઘ્વણ્ણા; જસ્સ ણં ધમ્મંતરાદિયાણં કમ્માણં સ્સઓવસમે નો કહે મવતિ સે ણં અસોચ્ચા કેવલિસ્સ વા જાવ મુંડે મવિત્તા જાવ નો પઘ્વણ્ણા, સે તેણ્ટેણં ગોયમા! જાવ નો પઘ્વણ્ણા ।

૪. [પ્ર૦] અસોચ્ચા ણં મંતે! કેવલિસ્સ વા જાવ ડવાસિયાપ વા કેવલં વંમચેરવાસં આવસેજ્ઞા? [૩૦] ગોયમા! અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ ડવાસિયાપ વા અત્યેગતિપ કેવલં વંમચેરવાસં આવસેજ્ઞા, અત્યેગતિપ કેવલં વંમચેરવાસં નો આવસેજ્ઞા । [પ્ર૦] સે કેણ્ટેણં મંતે! ઇવં બુચ્છહ-‘જાવ નો આવસેજ્ઞા’? [૩૦] ગોયમા! જસ્સ ણં ચરિત્તાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્સઓવસમે કહે મવહ સે ણં અસોચ્ચા કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં વંમચેરવાસં આવસેજ્ઞા; જસ્સ ણં ચરિત્તાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્સઓવસમે નો કહે મવહ સે ણં અસોચ્ચા કેવલિસ્સ વા જાવ નો આવસેજ્ઞા, સે તેણ્ટેણં જાવ નો આવસેજ્ઞા ।

૫. [પ્ર૦] અસોચ્ચા ણં મંતે! કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલેણં સંજમેણં સંજમેજ્ઞા? [૩૦] ગોયમા! અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ ડવાસિયાપ વા અત્યેગતિપ કેવલેણં સંજમેણં સંજમેજ્ઞા; અત્યેગતિપ કેવલેણં સંજમેણં નો સંજમેજ્ઞા । [પ્ર૦] સે

અને કોઈ જીવ શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને ન અનુભવે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! એ પ્રમાણે શા હેતુથી કહો છો કે, યાવત્ [શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને] ન અનુભવે? [૩૦] હે ગૌતમ! જે જીવે દર્શનાવરણીય (દર્શનમોહનીય) કર્મનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સામબ્ધ્યા વિના શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને અનુભવે; અને જે જીવે દર્શનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ કર્યો નથી, તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સામબ્ધ્યા વિના શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને ન અનુભવે. માટે હે ગૌતમ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે—યાવત્ ‘સામબ્ધ્યા વિના શુદ્ધ સમ્યક્ત્વને અનુભવે નહિ.’

બોધિનો દેહ.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્! કેવલી પાસેથી કે યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સામબ્ધ્યા વિના પણ કોઈ જીવ મુંડ-દીક્ષિત થઈને અગારવાસ-ગૃહવાસ-લ્લજી શુદ્ધ અનગારિકપણાને-પ્રવ્રજ્યાને સ્વીકારે? [૩૦] હે ગૌતમ! કેવલી પાસેથી યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા-પાસેથી સામબ્ધ્યા વિના કોઈ જીવ મુંડ થઈને ગૃહવાસ લ્લજી શુદ્ધ અનગારિકપણાને સ્વીકારે, અને કોઈ જીવ મુંડ થઈ ગૃહવાસ લ્લજી અનગારિકપણાને ન સ્વીકારે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! એ શા હેતુથી કહો છો કે, ‘યાવત્ ન સ્વીકારે’? [૩૦] હે ગૌતમ! જે જીવે ધર્માંતરાયિક-ચારિત્ર ધર્મમા અન્તરાપ્રભૂત-ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સામબ્ધ્યા વિના પણ મુંડ થઈને અગારવાસ, લ્લજી શુદ્ધ અનગારિકપણાને સ્વીકારે, અને જે જીવે ધર્માંતરાયિક કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો નથી તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સામબ્ધ્યા વિના યાવત્ મુંડ થઈને યાવત્ ન સ્વીકારે. માટે હે ગૌતમ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે ‘યાવત્ ન સ્વીકારે.’

પ્રવ્રજ્યા-

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્! કેવલી પાસેથી, યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સામબ્ધ્યા વિના કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે? [૩૦] હે ગૌતમ! કેવલી પાસેથી, યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સામબ્ધ્યા વિના પણ કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે, અને કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ ન કરે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! એ શા હેતુથી કહો છો કે—‘યાવત્ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે’? [૩૦] હે ગૌતમ! જે જીવે ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સામબ્ધ્યા વિના પણ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે, અને જે જીવે ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો નથી તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સામબ્ધ્યા વિના શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ ન કરે. માટે હે ગૌતમ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે ‘યાવત્ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ ન કરે.’

બ્રહ્મચર્ય-

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્! કેવલી પાસેથી યાવત્ સામબ્ધ્યા વિના કોઈ જીવ શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના કરે? [૩૦] હે ગૌતમ! કેવલી પાસેથી યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સામબ્ધ્યા વિના પણ કોઈ જીવ શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના કરે, અને કોઈ જીવ ન કરે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! એ પ્રમાણે શા હેતુથી કહો છો કે, યાવત્ સંયમયતના ન કરે? [૩૦] હે ગૌતમ! જે જીવે યતનાવરણીય

સંયમ-

સંયમનો દેહ-

૧ આગારાઓ ઘ-હ. ૨ કેવલિ- જાવ ક-સ. ૩

૫. * અર્થ સંયમ-ચારિત્રનો સ્વીકાર કરીને તેના દોષને ત્યાગકરવારૂપ પ્રયત્નવિશેષ કરતો તે સંયમયતના.

† ચારિત્રમિપે વીર્ય પ્રતિષ્ઠા તે યતના, તેને આચ્છાદન કરનાર કર્મ યતનાવરણીય-વીર્યાન્તરાય કર્મ-કહેવાય છે-ટીકા.

केणट्टेणं जाव नो संजमेज्जा ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं जयणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव केवलेणं संजमेणं संजमेज्जा; जस्स णं जयणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव नो संजमेज्जा; से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव अत्थेगतिणं नो संजमेज्जा ।

६. [प्र०] असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव उवासियाणं वा केवलेणं संवरेणं संवरेज्जा ? [उ०] गोयमा ! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव अत्थेगतिणं केवलेणं संवरेणं संवरेज्जा, अत्थेगतिणं केवलेणं जाव नो संवरेज्जा । [प्र०] से केणट्टेणं जाव नो संवरेज्जा ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं अज्झवसाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलेणं संवरेणं संवरेज्जा; जस्स णं अज्झवसाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे णो कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव नो संवरेज्जा, से तेणट्टेणं जाव नो संवरेज्जा ।

७. [प्र०] असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव केवलं आभिणिवोहियनाणं उप्पाडेज्जा ? [उ०] गोयमा ! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव उवासियाणं वा अत्थेगतिणं केवलं आभिणिवोहियनाणं उप्पाडेज्जा, अत्थेगतिणं केवलं आभिणिवोहियनाणं नो उप्पाडेज्जा । [प्र०] से केणट्टेणं जाव नो उप्पाडेज्जा ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं आभिणिवोहियनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा जाव केवलं आभिणिवोहियनाणं उप्पाडेज्जा; जस्स णं आभिणिवोहियनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ से णं असोच्चा केवलिस्स वा, जाव केवलं आभिणिवोहियनाणं नो उप्पाडेज्जा; से तेणट्टेणं जाव नो उप्पाडेज्जा ।

८. [प्र०] असोच्चा णं भंते ! केवलि० जाव केवलं सुयनाणं उप्पाडेज्जा ? [उ०] एवं जहा आभिणिवोहियनाणस्स वत्तव्वया भणिया तथा सुयनाणस्स वि भाणियव्वे; नवरं सुयणाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे भाणियव्वे । एवं चेव केवलं ओहिनाणं भाणियव्वं, नवरं ओहिनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे भाणियव्वे । एवं केवलं मणपज्जवनाणं उप्पाडेज्जा, नवरं मणपज्जवणाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे भाणियव्वे ।

कर्मो नो क्षयोपशम कर्यो छे ते जीव केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना पण शुद्ध सयमवडे संयमयतना करे, अने जे जीवे यतनावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम नयी कर्यो ते जीव केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना शुद्ध संयमवडे संयमयतना न करे, माटे हे गौतम ! ते हेतुयी एम कहं छे के, यावत् 'कोइ सयम न करे' ।

सवर. ६. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेयी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना कोइ जीव शुद्ध सवरवडे सवर-आस्रवणो रोध-करे ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना पण कोइ जीव शुद्ध सवरवडे आस्रवणे रोके, अने कोइ जीव शुद्ध सवरवडे आस्रवणे न रोके. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुयी कहो छो के-‘यावत् सवर न करे’ ? [उ०] हे गौतम ! जे जीवे अव्यवसानावरणीय (भावचारित्रावरणीय) कर्मो नो क्षयोपशम कर्यो छे ते जीव केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना पण शुद्ध सवरवडे सवर-आस्रवणो रोध-करी शके, अने जे जीवे अव्यवसानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम नयी कर्यो ते जीव केवली पासेयी सामब्ब्या विना सवर न करी शके; माटे हे गौतम ! ते हेतुयी एम कहं छे के-‘यावत् सवर न करे’ ।

आमिनिबोधिक ज्ञान ७. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना कोइ जीव शुद्ध आमिनिबोधिक ज्ञान उत्पन्न करे ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेयी के यावत् तेनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना पण कोइ जीव शुद्ध आमिनिबोधिक ज्ञान उपजावी शके, अने कोइ जीव शुद्ध आमिनिबोधिक ज्ञान न उपजावी शके. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी कहो छो के-‘यावत् न उपजावी शके’ ? [उ०] हे गौतम ! जे जीवे आमिनिबोधिक ज्ञानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम कर्यो छे ते जीव केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना पण शुद्ध आमिनिबोधिक ज्ञान उपजावी शके, अने जे जीवे आमिनिबोधिक ज्ञानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम कर्यो नयी ते जीव केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना शुद्ध आमिनिबोधिक ज्ञान न उपजावी शके. माटे हे गौतम ! ते हेतुयी एम कहं छे के-‘यावत् न उपजावी शके’ ।

अवज्ञान. ८. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना कोइ जीव शुद्ध श्रुतज्ञान उत्पन्न करी शके ? [उ०] ए प्रमाणे जेम आमिनिबोधिकज्ञाननी हकीकत कही, तेम श्रुतज्ञाननी पण जाणवी; परन्तु अही श्रुतज्ञानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम कहेवो. ए प्रमाणे शुद्ध अवधिज्ञाननी पण हकीकत कहेवी, पण त्यां अवधिज्ञानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम कहेवो, ए रीते शुद्ध मनःपर्यवज्ञान पण उत्पन्न करे, परन्तु मनःपर्यवज्ञानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम कहेवो.

૯. [પ્ર૦] અસોચા ણં મંતે ! કેવલિસ્સ વા જાવ તપ્પન્નિયડવાસિયાપ વા કેવલનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા ? [ઉ૦] एवं चेव, खरं केवलनाणावरणिजाणं कम्माणं राए भाणियधे, सेसं तं चेव, से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ—जाव केवलनाणं उप्पाडेज्जा ।

૧૦. [પ્ર૦] અસોચા ણં મંતે ! કેવલિસ્સ વા જાવ તપ્પન્નિયડવાસિયાપ વા કેવલિપત્તં ધમ્મં લમેજ્ઞા સવળયાપ, જલં ઘોહિં બુચ્છેજ્ઞા, કેવલં મુંડે મવિત્તા અગારાથો અળગારિયં પઘ્વજ્ઞા, કેવલં વંમચેરવાસં આવસેજ્ઞા, કેવલેણં સંજમેણં જમેજ્ઞા, કેવલેણં સંવરેણં સંવરેજ્ઞા, કેવલં આભિણિયોહિયનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા, જાવ કેવલં મળપજ્ઞવનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા, કેવલનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અસોચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ ઉવાસિયાપ વા અત્યેગતિપ કેવલિપત્તં ધમ્મં લમેજ્ઞા સવળયાપ, અત્યેગતિપ કેવલિપત્તં ધમ્મં નો લમેજ્ઞા સવળયાપ, અત્યેગઇપ કેવલં ઘોહિં બુચ્છેજ્ઞા, અત્યેગતિપ કેવલં ઘોહિં ણો બુચ્છેજ્ઞા; અત્યેગતિપ કેવલં મુંડે મવિત્તા અગારાથો અળગારિયં પઘ્વજ્ઞા, અત્યેગતિપ જાવ નો પઘ્વજ્ઞા, અત્યેગતિપ કેવલં મિચેરવાસં આવસેજ્ઞા, અત્યેગતિપ કેવલં વંમચેરવાસં નો આવસેજ્ઞા; અત્યેગતિપ કેવલેણં સંજમેણં સંજમેજ્ઞા, અત્યેગતિપ ક્વલેણં સંજમેણં નો સંજમેજ્ઞા, एवं संवरेण वि; અત્યેગતિપ કેવલં આભિણિયોહિયનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા, અત્યેગતિપ જાવ નો ઉપ્પાડેજ્ઞા; एवं जाव मणपज्जवणाणं, અત્યેગતિપ કેવલનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા, અત્યેગતિપ કેવલનાણં નો ઉપ્પાડેજ્ઞા । [પ્ર૦] સે ણટ્ઠેણં મંતે ! एवं बुच्चइ—असोचा णं तं चेव जाव अत्येगतिप केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं णाणावरणिजाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ, जस्स णं दरिस्सणावरणिजाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ, जस्स णं धम्मं-राइयाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ, एवं चरित्तावरणिजाणं, जयणावरणिजाणं, अज्झवसानावरणिजाणं, आभिण्योहियणाणावरणिजाणं, जाव मणपज्जवनाणावरणिजाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ; जस्स णं केवलनाणावरणिजाणं जाव राए नो कडे भवइ से णं असोचा केवलिस्स वा जाव केवलिपत्तं धम्मं नो लमेज्ज सवणयाप, केवलं घोहिं नो बुच्चेज्जा, जाव केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा । जस्स णं नाणावरणिजाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवति, जस्स णं दरिस्सणावरणिजाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ, जस्स णं धम्मंतराइयाणं, एवं जाव जस्स णं केवलनाणावरणिजाणं कम्माणं राए णडे भवइ से णं असोचा केवलिस्स वा जाव केवलिपत्तं धम्मं लमेज्जा सवणयाप, केवलं घोहिं बुच्चेज्जा, जाव केवलनाणं उप्पाडेज्जा ।

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી કે યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી [સામઘ્યા વિના કોઈ જીવ] કેવલજ્ઞાને ઉત્પન્ન કરી શકે ? [ઉ૦] पूर्वनी पेठे जाणवुं, परन्तु अहीं 'केवलज्ञानावरणीय कर्मोनी क्षय' कहवो. बाकी वधुं पूर्वनी पेठे जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुयी एम कहुं छे के 'यावत् केवलज्ञानने पण उत्पन्न करी शके.'

કેવલજ્ઞાન.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી કે યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સામઘ્યા વિના પણ શું કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાનીએ કહેલા ધર્મને શ્રવણ કરે—જાણે, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે, મુઢ થડને અગારવાસ લયજી શુદ્ધ અનગારિકપણને સ્વીકારે, શુદ્ધ ત્રણ-ચર્યવાસને ધારણ કરે, શુદ્ધ સયમવડે સંયમયતના—કરે, શુદ્ધ સવરવડે સવર—આલ્સવનો રોધ—કરે, શુદ્ધ આભિનિયોધિકજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે, યાવત્ શુદ્ધ મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે અને શુદ્ધ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ તેની ઉપાસિકા પાસેથી સામઘ્યા વિના પણ કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાનીએ કહેલા ધર્મને જાણે અને કોઈ જીવ કેવલિએ કહેલા ધર્મને ન જાણે, કોઈ જીવ શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે અને કોઈ જીવ શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ ન કરે; કોઈ જીવ મુઢ થડને અગારવાસ લયજી શુદ્ધ અનગારપણ સ્વીકારે અને કોઈ જીવ ન સ્વીકારે; કોઈ જીવ શુદ્ધ ત્રણચર્યવાસને ધારણ કરે અને કોઈ જીવ શુદ્ધ ત્રણચર્યવાસને ધારણ ન કરે; કોઈ જીવ શુદ્ધ સયમ વડે સંયમયતના કરે, અને કોઈ જીવ શુદ્ધ સયમવડે સંયમ ન કરે; એ પ્રમાણે સવરને વિષે પણ જાણવું, કોઈ જીવ શુદ્ધ આભિનિયોધિકજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરે અને કોઈ જીવ યાવત્ ન ઉત્પન્ન કરે, એ પ્રમાણે યાવત્ મન પર્યવજ્ઞાન સુધી જાણવું, કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાન ઉપજાવે અને કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાન ન ઉપજાવે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે જ્ઞા હેતુથી કહો છો કે—‘ધર્મને સામઘ્યા શિવાય તે પ્રમાણે યાવત્ કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાન ન ઉત્પન્ન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ જે જીવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૨ જેણે દર્શનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૩ જેણે ધર્માતરાધિક કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૪ એ પ્રમાણે ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૫ યતનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૬ અધ્યવસાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૭ આભિનિયોધિકજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, યાવત્ ૧૦ મન પર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, અને ૧૧ જેણે કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષય નથી કર્યો તે જીવ કેવલજ્ઞાની પાસેથી યાવત્ સામઘ્યા વિના કેવલજ્ઞાનીએ કહેલા ધર્મને સામઘ્યાને પ્રાપ્ત ન કરે, અર્થાત્ ન જાણે, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ ન કરે, યાવત્ કેવલજ્ઞાનને ન ઉત્પન્ન કરે. તથા જે જીવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, જેણે દર્શનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, જેણે ધર્માતરાધિક કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, એ પ્રમાણે યાવત્ જેણે કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષય કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સામઘ્યા વિના પણ કેવલિએ કહેલ ધર્મને જાણે, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે અને યાવત્ કેવલજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરે.

ધર્મરોધ, શુદ્ધસમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે

કેવલજ્ઞાનિત યવન સામઘ્યા શિવાય કોઈ ક્ષમાધિકારે પ્રાપ્ત થઈ શકે તેનો ઉદ્દેશ—

૧૧. તસ્તુ જં મંતે ! છટ્ટંછટ્ટેણં અણિવિગ્ધેણં તવોરુમ્મેણં ઉદ્ધં વાહાથો પેગિજ્ઞિય પેગિજ્ઞિય સૂરામિમુદ્ધસ્સ આયાવ્વ-
ભૂસીપ આયાવેમાણસ્સ પેગિતિમદ્ધયાપ, પેગડવસંતયાપ, પગતિપયણુકોદ-માણ-માયા-લોમયાપ, મિડમદ્ધવન્નંપત્રયાપ, ઐદ્ધાણ-
યાપ, મદ્ધયાપ, વિણીયયાપ, અદ્ધયા કયાવિ મુમેણં અદ્ધવસાણેણં, મુમેણં પરિણામેણં, લેસ્સાદિં વિરુદ્ધમાણીદિં વિરુદ્ધમાણીદિં
તયાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં ચત્થોવસમેણં દંદ્ધા-Sપોદ-મગ્ગણવેસણં કરેમાણસ્સ વિન્નમે નામં અદ્ધાણં મમુપ્પજટ, ને જં તેણં
વિન્નમંગનાણેણં સમુપ્પણેણં જદ્ધેણં અંગુલસ્સ અસંગેજ્ઞાતિમાગં, ઉક્કોમેણં અસંગેજ્ઞાદં જોયણસદ્ધસ્સાદં જાણટ, પામદ; ને જં તેણં
વિન્નમંગનાણેણં સમુપ્પણેણં જીવે વિ જાણટ, અજીવે વિ જાણટ, પામંદુચ્ચે, સામંમે, સપરિગ્ગદ્ધે, સંકિલિમ્મનાણે વિ જાણટ, વિમુ-
દ્ધમાણે વિ જાણટ, સે જં પુદ્ધામેવ સમ્મત્તં પટિવજ્જટ, સમ્મત્તં પટિવજ્જિત્તા મમ્મણધમ્મં રોગતિ, સમ્મણધમ્મં રોગત્તા ચગ્ગિં
પટિવજ્જતિ, ચરિત્તં પટિવજ્જિત્તા લિંગં પટિવજ્જટ, તસ્મ જં તેદિં મિચ્છત્તપ્પજવેદિં પગિદ્ધાયમાણેદિં પગિદ્ધાયમાણેદિં સમ્મદંસણ-
પ્પજવેદિં પરિવદ્ધમાણેદિં પરિવદ્ધમાણેદિં ને વિન્નમે અદ્ધાણે સમ્મત્તપરિગ્ગહિણ વિપ્પામેવ ઓદી પગવચ્ચટ ।

૧૨. [પ્ર૦] સે જં મંતે ! કતિસુ લેસ્સાસુ હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિસુ વિમુદ્ધલેસ્સાસુ હોજા, તં જહા-તંઉલે-
સ્સાપ, પમ્મલેસ્સાપ, સુદ્ધલેસ્સાપ ।

૧૩. [પ્ર૦] સે જં મંતે ! કતિસુ પાણેસુ હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિસુ આમિણિવોદ્ધિયનાણ-સુયણાણ-ઓદિનાણેસુ
હોજા ।

૧૪. [પ્ર૦] સે જં મંતે ! કિં સજોગી હોજા, અજોગી હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સજોગી હોજા, નો અજોગી હોજા ।

૧૫. [પ્ર૦] જદ્ધ સજોગી હોજા, કિં મજોગી હોજા, વદ્ધજોગી હોજા, કાયજોગી હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! મજોગી
વા હોજા, વદ્ધજોગી વા હોજા, કાયજોગી વા હોજા ।

૧૬. [પ્ર૦] સે જં મંતે ! કિં સાગારોવડ્ડત્તે હોજા, અગારોવડ્ડત્તે વા હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સાગારોવડ્ડત્તે વા હોજા,
અગારોવડ્ડત્તે વા હોજા ।

૧૭. [પ્ર૦] સે જં મંતે ! કયરમ્મિ સંચયણે હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! વદ્ધરોસહનારાયસંચયણે હોજા ।

કેવલિપ્રમુદ્ધના
વચનને સામ્ય્યા
શિવાય સમ્યક્તાદિ
કને સ્વીકારે.
વિભંગજ્ઞાનની વસ્તુ-
ત્તિ.

૧૧. તે જીવને નિરંતર છટ્ટ છટ્ટના તપ કરવાપૂર્વક સૂર્યની સામે ડંચા હાય ગર્હી રાક્ષાને આનાપના ભૂમિમાં આનાપના લેલા.
પ્રકૃતિના ભદ્રપણાથી, પ્રકૃતિના ઉપગ્રાતપણાથી, સમાવર્થી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ ઘણા ઓછા થયેલા હોવાથી, અતંત માર્દવ-નમ્રતાને
પ્રાપ્ત થયેલા હોવાથી, આલીનપણાથી, મદ્રપણાથી અને વિનાતપણાથી અન્ય કોઈ દિવસે શુભ અધ્યવસાયવડે, શુભ પરિણામવડે મિશુદ્ધ
લેડ્યાઓવડે તદાવરણીય (વિભંગજ્ઞાનાવરણીય) કર્મોના ક્ષયોપશમથી, રૂઢા, અપોદ, માર્ગણા અને ગવેપણા કરતા વિભંગ નામે અજ્ઞાન ઉપ-
યાય છે. તે ઉત્પન્ન થઈ વિભંગજ્ઞાન વડે જઘન્યથી અગુલનો અસંલ્યાતમો ભાગ અને ઉન્નુદ અનંત્યેય હજાર યોજનોને જાણે છે અને હુર
છે; ઉત્પન્ન થઈ વિભંગજ્ઞાન વડે તે જીવોને પણ જાણે છે અને અજીવોને પણ જાણે છે; પાશંડી, આરંમવાઘ્યા, પરિમ્મહવાઘ્યા અને મદ્ધેગને
પ્રાપ્ત થયેલા જીવોને પણ જાણે છે અને વિશુદ્ધ જીવોને પણ જાણે છે, તે વિભંગજ્ઞાની પહેલાંજ સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરે છે; પ્રાપ્ત કરી શ્રમણ-
ધર્મ ઉપર રુચિ કરે છે, રુચિ કરી ચારિત્રને સ્વીકારે છે. ચારિત્રને સ્વીકારી લિંગવેપને સ્વીકારે છે; પછી તે વિભંગજ્ઞાનિના મિથ્યાન્યપર્યાયો
ક્ષીણ થતા થતા અને સમ્યક્દર્શન પર્યાયો વધતા વધતા તે વિભંગ અજ્ઞાન સમ્યક્ત્વ યુક્ત થાય છે, અને શીઘ્ર અવધિરૂપે પરાવર્તન પામે છે.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે અવધિજ્ઞાની જીવ કેટલી લેડ્યાઓમા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ વિશુદ્ધ લેડ્યાઓમા હોય. તે આ
પ્રમાણે—તેજોલેડ્યા, પદ્મલેડ્યા અને શુદ્ધલેડ્યા.

જ્ઞાન. ૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે [અવધિજ્ઞાની] જીવ કેટલા જ્ઞાનોમા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આમિણિવોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અ
અવધિજ્ઞાન—૯ ત્રણ જ્ઞાનોમાં હોય.

યોગ. ૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે [અવધિજ્ઞાની] સયોગી (મનોયોગાદિસહિત) હોય કે અયોગી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સન્ને
હોય પણ અયોગી ન હોય.

મનયોગી-શ્લાઘિ. ૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે સયોગી હોય તો શું મનયોગી હોય, વચનયોગી હોય કે કાયયોગી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
તે મનયોગી હોય, વચનયોગી હોય અને કાયયોગી પણ હોય.

ઉપયોગ. ૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે સાકાર-જ્ઞાનઉપયોગવાળો હોય કે અનાકાર-દર્શનઉપયોગવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
સાકારઉપયોગવાળો પણ હોય અને અનાકારઉપયોગવાળો પણ હોય.

સવયવ. ૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કયા સંચયણમાં હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે વજ્રકપમનારાચસંચયણવાળો હોય.

૧૮. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કયરમ્મિ સંઠાણે હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! છળહં સંઠાણાણં અન્નયરે સંઠાણે હોજા ।

૧૯. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કયરમ્મિ ઉચ્ચત્તે હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહણ્ણેણં સત્તરયણીય, ઉક્કોસેણં પંચધણુસતિય હોજા ।

૨૦. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કયરમ્મિ આઉય હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહણ્ણેણં સાતિરેગટ્ઠવાસાઉય, ઉક્કોસેણં પુદ્ધકોડી-આઉય હોજા ।

૨૧. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કિં સવેદય હોજા, અવેદય હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સવેદય હોજા, નો અવેદય હોજા ।

૨૨. [પ્ર૦] જહ સવેદય હોજા કિં ઇત્થિવેદય હોજા, પુરિસવેદય હોજા, પુરિસ-નપુંસગવેદય હોજા; નપુંસગવેદય હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો ઇત્થિવેદય હોજા, પુરિસવેદય વા હોજા, નો નપુંસગવેદય હોજા, પુરિસ-નપુંસગવેદય વા હોજા ।

૨૩. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કિં સક્કસાઈ હોજા અક્કસાઈ હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સક્કસાઈ હોજા, નો અક્કસાઈ હોજા ।

૨૪. [પ્ર૦] જહ સક્કસાઈ હોજા સે ણં મંતે ! કતિસુ કસાપ્પસુ હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચડસુ સંજલનકોહ-માણ-માયા-લોભેસુ હોજા ।

૨૫. [પ્ર૦] તસ્સ ણં મંતે ! કેવદ્ધયા અજ્ઞવસાણા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અસંસેજ્ઞા અજ્ઞવસાણા પણ્ણત્તા ।

૨૬. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં પસત્થા, અપ્પસત્થા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પસત્થા, નો અપ્પસત્થા ।

૨૭. સે ણં મંતે ! તેહિં પસત્થેહિં અજ્ઞવસાણેહિં વંદ્ધમાણેહિં અણંતેહિં નેરદ્ધયમવગ્ગહણેહિંતો અપ્પાણં વિસંજોપ્પદ, અણંતેહિં તિરિક્કજોણિય— જાવ વિસંજોપ્પદ, અણંતેહિં મણુસ્સમવગ્ગહણેહિંતો અપ્પાણં વિસંજોપ્પદ, અણંતેહિં દેવમવગ્ગહણેહિંતો અપ્પાણં વિસંજોપ્પદ; જાઓ વિ ય સે દ્ધમાઓ નેરદ્ધય—તિરિક્કજોણિય—મણુસ્સ—દેવગતિનામાઓ ચત્તારિ ઉત્તરપયડીઓ, તાસિં ચ ણં ઉવગ્ગ-

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કયા સંસ્થાનમા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને છ સંસ્થાનમાનું કોઈ પણ એક સંસ્થાન હોય.

સમ્પાન.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કેટલી ડંચાઈવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે જઘન્યથી સાત હાય અને ઉત્કૃષ્ટથી પાચસો ધનુ-પની ડંચાઈવાળો હોય.

ડંચાઈ.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કેટલા આયુષવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે જઘન્યથી કાંઈક વધારે આઠ વર્ષ, અને ઉત્કૃષ્ટથી પૂર્વકોટિઆયુષવાળો હોય.

આયુષ.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે વેદસહિત હોય કે વેદરહિત હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે વેદસહિત હોય પણ વેદરહિત ન હોય.

વેદ.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે વેદસહિત હોય તો શું ૧ સ્ત્રીવેદવાળો હોય, ૨ પુરુષવેદવાળો હોય, ૩ નપુંસકવેદવાળો હોય કે ૪* પુરુષનપુંસકવેદવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સ્ત્રીવેદવાળો ન હોય, પણ પુરુષવેદવાળો હોય; નપુંસકવેદવાળો ન હોય, પણ પુરુષનપુંસકવેદવાળો હોય.

પુરુષવેદાદિ.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે (અવધિજ્ઞાની) સક્પાયી હોય કે અક્પાયી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સક્પાયી હોય, પણ કપાયરહિત ન હોય.

કપાય.

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે કપાયવાળો હોય તો તેને કેટલા કપાયો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને સંજ્વલનક્રોધ, માન, માયા અને લોભ—૧ ચાર કપાય હોય.

સંજ્વલનક્રોધાદિ.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેને કેટલા અધ્યવસાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને અસંખ્યાતા અધ્યવસાયો કહ્યા છે.

અધ્યવસાયો.

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે અધ્યવસાયો પ્રશસ્ત હોય કે અપ્રશસ્ત હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રશસ્ત અધ્યવસાયો હોય, પણ અપ્ર-શસ્ત ન હોય.

પ્રશસ્ત અધ્યવસાય.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (અવધિજ્ઞાની) વૃદ્ધિ પામતા પ્રશસ્ત અધ્યવસાયોવડે અનંત નારકના ભવોથી પોતાના આત્માને વિમુક્ત કરે, અનંત તિર્ય્ચોના ભવોથી આત્માને વિમુક્ત કરે, અનંત મનુષ્યભવોથી આત્માને વિમુક્ત કરે, અને અનંત દેવભવોથી આત્માને વિમુક્ત કરે. તથા તેની જે આ નરકગતિ, તિર્ય્ચગતિ, મનુષ્યગતિ અને દેવગતિ નામે ચાર ઉત્તર પ્રકૃતિઓ છે, તેની અને વીંત્રી પ્રકૃતિઓના આધારભૂત અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો ક્ષય કરે, તેનો ક્ષય કરીને અપ્રત્યાલ્યાન કપાયરૂપ ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો ક્ષય કરે, ક્ષય કરીને પ્રત્યાલ્યાનાવરણ ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો ક્ષય કરે, તેનો ક્ષય કરી સંજ્વલન ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો

નારક, તિર્ય્ચ, દેવ અને મનુષ્ય ભવોથી મુક્તિ.

અનંતાનુબંધ્યાદિ-કપાયનો ક્ષય.

૧ વંદ્ધમાણેહિં ઘ ।

૨૨. * લિંગનાં છેદ કરતા વગેરેથી નપુંસક થયેલો—અર્થાત્ કૃત્રિમ નપુંસક થયેલો હોય તે પુરુષનપુંસક કહેવાય છે—ટીકા.

हिए अणंताणुबंधी कोह-माण-माया-लोमे खवेइ, अणं० खवेइत्ता अपचन्नाणकसाण कोह-माण-माया-लोमे खवेइ, अपच० खवेइत्ता पंचन्नाणावरणकोह-माण-माया-लोमे खवेइ, पच० खवेइत्ता संजलणकोह-माण-माया-लोमे खवेइ, संज० खवेइत्ता पंचविहं नाणा-वरणिजं, नवविहं ढरिसणावरणिजं, पंचविहं अंतराइयं, नालमत्याकडं च णं मोहणिजं कट्टु कम्मरयविकिरणकरं अपुधकरणं अणुपविट्टस्स अणंते अणुत्तरे निवाघाए निरावरणे कसिणे पडिपुण्णे केवलवरणाण-दंसणे समुप्पये ।

२८. [प्र०] से णं मंते ! केवलपन्नत्तं धम्मं आघवेज वा, पन्नवेज वा, परूवेज वा ? [उ०] णो तिण्ठे समट्ठे, णण्णत्थ एगणाएण वा, एगवागरणेण वा ।

२९. [प्र०] से णं मंते ! पद्मावेज वा, मुंटावेज वा ? [उ०] णो इण्ठे समट्ठे, उचदेसं पुण करेजा ।

३०. [प्र०] से णं मंते ! सिज्जति, जाव अंतं करेति ? [उ०] हंता सिज्जति, जाव अंतं करेति ।

३१. [प्र०] से णं मंते ! किं उट्ठं होजा, अहे होजा, तिरियं होजा ? [उ०] गोयमा ! उट्ठं वा होजा, अहे वा होजा, तिरियं वा होजा; उट्ठं होजमाणे सद्दावड-वियटावड-गंधावड-मालवंतपरियाप्पसु चट्ठेयट्ठपप्पसु होजा; साहरणं पडुच्च सोमणसवणे वा होजा, पंडगवणे वा होजा; अहे होजमाणे गट्ठाए वा, ढरीए वा होजा; साहरणं पडुच्च पायाले वा, मयणे वा होजा; तिरियं होजमाणे पन्नरससु कम्मभूमीसु होजा; साहरणं पडुच्च अद्दाज्जदीव-समुद्ध-तदेक्खेदेसमाए होजा ।

३२. [प्र०] ते णं एगसमप णं केवतिया होजा ? [उ०] गोयमा ! जहण्णेणं ण्को वा, दो वा, तिञ्चि वा, उक्कोसेणं दस, से तेण्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चद-‘असोच्चा णं केवलस्स वा जाव अत्येगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं लमेजा सवणयाए, अत्येगतिए असोच्चा णं केवलि० जाव नो लमेजा सवणयाए, जाव अत्येगतिए केवलनाणं उप्पाडेजा, अत्येगतिए केवलनाणं नो उप्पाडेजा’ ।

अथ करे, पट्ठी पाच प्रकारे ज्ञानावरणीय कर्म, नव प्रकारे दर्शनावरणीय कर्म, पाच प्रकारे अंतर्गत कर्म, तथा मोहनीय कर्मने छे-
दायेल मत्तकवाळ ताडवृक्षना समान [क्षीण] करीने कर्म रजने बिखेरी नाखनार अपूर्व करणमा प्रवेश करेला एवा तेने अनंत, अनुत्तर, व्याघातरहित, आवरणरहित, सर्व पदार्थने ग्रहण करनार, प्रतिपूर्ण, श्रेष्ठ एवं केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थाय छे.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! ते [केवलज्ञानी] केवलिए कहेल धर्मने कहे, जणावे अने प्ररूपे ? [उ०] हे गौतम ! ते अर्ध योग्य नयी, परन्तु एक न्याय-उदाहरण अने एक [प्रश्ना] उत्तर शिवाय. [अर्थात् ते अश्रुत्वा केवली एक उदाहरण वा एक प्रश्न-उत्तर शिवाय धर्मनो उपदेश न करे.]

२९. [प्र०] हे भगवन् ! ते [केवली] कोइने प्रत्रया आपे, मुंढे-दीक्षा आपे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्ध योग्य नयी, पण मात्र [‘अमुकनी पासे प्रत्रया ग्रहण करो’ एवो] उपदेश करे.

३०. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अश्रुत्वा केवलज्ञानी) सिद्ध थाय, यावत् सर्व दु खोनो अंत करे ? [उ०] हा, सिद्ध थाय, यावत् सर्व दु खोनो अन्त करे.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अश्रुत्वा केवलज्ञानी) ऊर्ध्वलोकमा होय, अधोलोकमा होय के तिर्यग् लोकमा होय ? [उ०] हे गौतम ! ते ऊर्ध्वलोकमा पण होय, अधोलोकमा पण होय अने तिर्यग् लोकमा पण होय. जो ते ऊर्ध्वलोकमा होय तो शब्दापाति, विकटपाति, गंधापाति, अने माल्यवंत नामे वृत्तवैतात्य पर्वतोत्तमा होय. तथा सहरणने आश्रयी सौमनस्यवनमा के पांडुकवनमा होय. जो ते अधोलोकमा होय तो गर्ता-अधोलोकग्रामादिमा के गुफामा होय, तथा सहरणने आश्रयी पातालकलशमा के भवनमा (भवनवासि देगेन रहेटाणमा) होय, जो ते तिर्यग्लोकमा होय तो ते पंदर कर्मभूमिमा होय, अने सहरणने आश्रयी अदी द्वीप अने समुद्रोत्तमा एक मागमा होय.

३२. [प्र०] हे भगवन् ! ते [अश्रुत्वा केवलज्ञानी] एक समये केटल होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्ययी एक, वे, त्रण अने उल्लूकयी दस होय. माटे हे गौतम ! ते हेतुयी एम कह्युं छे के, केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या बिना कोइ जीवने केवलिए कहेल धर्म-श्रवणनो लाभ थाय अने केवली पासेयी सामब्ब्या शिवाय कोइ जीवने केवलप्रणीत धर्म श्रवणनो लाभ न थाय, यावत् कोइ जीव केवलज्ञानने उत्पन्न करे अने कोइ जीव केवलज्ञानने न उत्पन्न करे.

૩૩. સોચ્છા ણં મંતે ! કેવલિસ્સ વા, જાવ તપ્પક્ખિય્વડ્ઠાસિયાપ વા કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં લમેજ્ઞા સવળયાપ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સોચ્છા ણં કેવલિસ્સ વા, જાવ અત્થેગતિપ કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં, एवं જા ચેવ असोच्चाप वत्तद्यया सा चैव सोच्चाप वि भाणियद्वा, नवरं अभिलावो 'सोच्चे'त्ति, सेसं तं चैव निवरसेसं, જાવ જસ્સ ણં મળપજ્જવનાનાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં યત્થોવસમે કડે ભવતિ, જસ્સ ણં કેવલનાનાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં ચપ કડે ભવઈ સે ણં સોચ્છા કેવલિસ્સ વા, જાવ ઉવાસિયાપ વા કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં લમેજ્ઞા સવળયાપ, કેવલં ચોહિં વુજ્ઞેજ્ઞા, જાવ કેવલનાણં ઉપ્પાડેજ્ઞા ।

૩૪. [પ્ર૦] તસ્સ ણં અટ્ટમંઅટ્ટમેણં અણિખિલ્લેણં તવોક્કમેણં અપ્પાણં ભાવેમાણસ્સ પગ્ગમહ્યાપ, તદ્દેવ જાવ ગવેસણં કરેમાણસ્સ ઓહિનાણે સમુપ્પજ્ઞઈ, સે ણં તેણં ઓહિનાણેણં સમુપ્પન્નેણં જટ્ટણેણં અંગુલસ્સ અસંલેજ્ઞાતિભાગં, ઉક્કોસેણં અસંલેજ્ઞાઈં અલોપ લોચ્છમાણમેત્તાઈં ચંડાઈં જાણઈ, પાસઈ ।

૩૫. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કતિસુ લેસ્સાસુ હોજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! છસુ લેસાસુ હોજ્ઞા, તં જટ્ઠા—કળ્હલેસ્સાપ, જાવ સુક્કલેસ્સાપ.

૩૬. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કતિસુ ણાણેસુ હોજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિસુ વા, ચડસુ વા હોજ્ઞા; તિસુ હોજ્ઞમાણે તિસુ આભિણિવોહિયનાણ—સુયનાણ—ઓહિનાણેસુ હોજ્ઞા, ચડસુ હોજ્ઞમાણે આભિણિવોહિયનાણ—સુયનાણ—ઓહિનાણ—મળપજ્જવ-નાણેસુ હોજ્ઞા ।

૩૭. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કિં સજોગી હોજ્ઞા, અજોગી હોજ્ઞા ? [ઉ૦] एवं जौगो, उवओगो, संघयणं, संठाणं, उच्चत्तं, आउयं च एयाणि सद्याणि जहा असोच्चाप तदेव भाणियद्वाणि ।

૩૮. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કિં સવેદપ ? પુચ્છા [ઉ૦] ગોયમા ! સવેદપ વા હોજ્ઞા, અવેદપ વા હોજ્ઞા ।

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી [ધર્મ] સામઘીને કોઈ જીવ કેવલિપ્રરૂપિત ધર્મ પ્રાપ્ત કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલજ્ઞાની પાસેથી યાવત્ સામઘીને કોઈ જીવ કેવલિપ્રરૂપિત ધર્મને પ્રાપ્ત કરે અને કોઈ જીવ ન કરે. એ પ્રમાણે યાવત્ 'અસોચ્છા'ની જે વક્તવ્યતા છે તે જ વક્તવ્યતા 'સોચ્છા' ને પણ કહેવી. પરંતુ અહીં 'સોચ્છા' એવો પાઠ કહેવો. વાકી સર્વ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. યાવત્ જે જીવે મનઃપર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, અને જે જીવે કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષય કર્યો છે તે જીવને કેવલી પાસેથી યાવત્ તેની ઉપાસિકા પાસેથી કેવલીએ કહેલ ધર્મનો લાભ થાય, અને તે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે, યાવત્ કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરે.

કેવલપદિ પાસેથી ધર્મ સામઘીને કોઈ ધર્મને પામે અને કોઈ ન પામે इत्यादि.

૩૪. (કેવલજ્ઞાની વગેરે પાસેથી ધર્મ સામઘીને સમ્યગ્દર્શનાદિ જેને પ્રાપ્ત થયેલ છે એવા) તેને નિરન્તર અટ્ટમ તપ કરવા વડે આત્માને ભાવિત કરતા, પ્રકૃતિની ભદ્રતાથી તેમજ યાવત્ માર્ગની ગવેપણા કરતા અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. અને તે ઉત્પન્ન થયેલ અવધિજ્ઞાન વડે જગત્પત્તી અગુલનો અસંલ્યાતમો ભાગ, અને ઉત્કૃષ્ટથી અલોકને વિષે લોકપ્રમાણ અસંલ્ય ચંડોને જાણે છે અને જુએ છે.

કેવલ્યાભિપાસેથી ધર્મ અવગ કરીને સમ્યગ્દર્શનાદિનુકૂળ જીવને અવધિજ્ઞાના દિની પ્રાપ્તિ.

૩૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે [અવધિજ્ઞાની] જીવ કેટલી લેક્ષ્યાઓમાં વર્તતો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે *છ એ લેક્ષ્યામાં વર્તતો હોય છે, તે આ પ્રમાણે—કૃષ્ણલેક્ષ્યા, યાવત્ શુક્લલેક્ષ્યા.

લેક્ષ્યા.

૩૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે [અવધિજ્ઞાની] કેટલા જ્ઞાનમાં વર્તતો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે ત્રણ કે ચાર જ્ઞાનમાં હોય. જો ત્રણ જ્ઞાનમાં હોય તો આમિનિવોધિક જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનમાં હોય, જો ચાર જ્ઞાનમાં હોય તો તે આમિનિવોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન અને મનઃપર્યવજ્ઞાનમાં હોય.

જ્ઞાન

૩૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે [અવધિજ્ઞાની] સયોગી હોય કે અયોગી હોય ? [ઉ૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે યોગ, ઉપયોગ, સઘરણ, સસ્યાન, ઉંચાઈ, અને આયુષ્ એ વધા જેમ 'અસોચ્છા' ને કહ્યા (સૂ. ૧૨-૨૦) તેમ અહીં કહેવા.

યોગ

૩૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (અવધિજ્ઞાની) શું વેદસહિત હોય—ઈત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વેદસહિત હોય કે વેદરહિત પણ હોય.

વેદ.

૧ જથેવ ક-સ. ૨ સથેવ ક-સ. ૩ જોગોવઓ- ગ-ઘ-ઙ.

૧૫ *યપિ ત્રણ પ્રગલ્હ એવી ભાવલેક્ષ્યામાં જ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે, તો પણ દ્વ્યલેક્ષ્યાની અપેક્ષા છ એ લેક્ષ્યામાં તે અવધિજ્ઞાની હોય છે.—ટી.કા.

૩૯. [પ્ર૦] જદ્ અવેદ્ય હોજા કિં ઉચસંતવેદ્ય હોજા, ચીણવેદ્ય હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો ઉચસંતવેદ્ય હોજા, ચીણવેદ્ય હોજા ।

૪૦. [પ્ર૦] જદ્ સવેદ્ય હોજા કિં ક્ષત્રીવેદ્ય હોજા, પુરિસવેદ્ય હોજા, નપુંસગવેદ્ય હોજા, પુરિસ-નપુંસગવેદ્ય હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ક્ષત્રીવેદ્ય વા હોજા, પુરિસવેદ્ય વા હોજા, પુરિસ-નપુંસગવેદ્ય વા હોજા ।

૪૧. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કિં સકસાર્દ હોજા, અકસાર્દ હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સકસાર્દ વા હોજા, અકસાર્દ વા હોજા ।

૪૨. [પ્ર૦] જદ્ અકસાર્દ હોજા કિં ઉચસંતકસાર્દ હોજા, ચીણકસાર્દ હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો ઉચસંતકસાર્દ હોજા, ચીણકસાર્દ હોજા ।

૪૩. [પ્ર૦] જદિ સકસાર્દ હોજા સે ણં મંતે ! કતિસુ કસાપસુ હોજા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચડસુ વા તિસુ વા દોસુ વા પક્કમિ વા હોજા । ચડસુ હોજમાણે ચડસુ સંજલણકોદ્-માણ-માયા-લોમેસુ હોજા, તિસુ હોજમાણે તિસુ-સંજલ-ણમાણ-માયા-લોમેસુ હોજા, દોસુ હોજમાણે દોસુ-સંજલણમાયા-લોમેસુ હોજા, પગમિ હોજમાણે પગમિ-સંજલણલોમે હોજા ।

૪૪. [પ્ર૦] તસ્સ ણં મંતે ! કેવલિયા અજ્ઞવસાણા પણ્ણા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અસંપંજા; एवं जहा असोच्चाय तदेव जाय केवलचरनाण-दंसणे समुप्यज्ज ।

૪૫. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં આયવેજ વા, પન્નવેજ વા, પરુવેજ વા ? [ઉ૦] હંતા, આયવેજ વા, પન્નવેજ વા, પરુવેજ વા ।

૪૬. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! પદ્ધાવેજ વા, મુંડાવેજ વા ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા ! પદ્ધાવેજ વા, મુંડાવેજ વા ।

૪૭. [પ્ર૦] તસ્સ ણં મંતે ! સિસ્તા ચિ પદ્ધાવેજ વા, મુંડાવેજ વા ? [ઉ૦] હંતા, પદ્ધાવેજ વા, મુંડાવેજ વા ।

૩૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો વેદરહિત હોય તો શું તે ઉપશાતવેદવાલો હોય કે ક્ષીણવેદવાલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઉપશાત-વેદવાલો ન હોય, પણ ક્ષીણવેદવાલો હોય.

૪૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો વેદસહિત હોય તો શું તે સ્ત્રીવેદવાલો હોય, પુરુષવેદવાલો હોય, નપુંસકવેદવાલો હોય કે પુરુષ-નપુંસકવેદવાલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સ્ત્રીવેદવાલો હોય, પુરુષવેદવાલો હોય કે પુરુષનપુંસકવેદવાલો પણ હોય.

૪૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (અવધિજ્ઞાની) શું સકપાયી હોય કે અકપાયી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સકપાયી હોય કે અક-પાયી પણ હોય.

૪૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે અકપાયી હોય તો શું ઉપશાતકપાયી હોય કે ક્ષીણકપાયી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઉપશાત-કપાયી ન હોય, પણ ક્ષીણકપાયી હોય.

૪૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો સકપાયી હોય તો તે કેટલા કપાયોમા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર કપાયોમા, ત્રણ કપાયોમા, બે કપાયોમા કે એક કપાયોમા હોય. જો ચાર કપાયોમા હોય તો સંજ્વલન ક્રોધ, માન, માયા અને લોભમા હોય. જો ત્રણ કપાયોમા હોય તો સંજ્વલન માન, માયા અને લોભમા હોય. જો બે કપાયોમા હોય તો સંજ્વલન માયા અને લોભમા હોય. અને જો એક કપાયોમા હોય તો એક સંજ્વલન લોભમા હોય.

૪૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેને કેટલા અધ્યવસાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને અસંખ્યાત અધ્યવસાયો કહ્યા છે. ૫ પ્રમાણે જેમ 'અસોચ્ચા' ને કહ્યું (સુ. ૨૫) તેમ યાવત્ 'તેને શ્રેષ્ઠ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થાય છે' ત્યાં સુધી કહેવું.

૪૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (સોચા કેવલજ્ઞાની) કેવલિય કહેલા ધર્મને કહે, જણાવે, પ્રરૂપે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! તે (કિવલિપ્રવ્રત્ત વર્તને) કહે, જણાવે, અને પ્રરૂપે.

૪૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કોઈને પ્રવ્રજ્યા આપે, દીક્ષા આપે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! તે પ્રવ્રજ્યા આપે-દીક્ષા આપે.

૪૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેના (સોચા કેવલિના) શિષ્યો પણ પ્રવ્રજ્યા આપે, દીક્ષા આપે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! તેના શિષ્યો પણ પ્રવ્રજ્યા આપે-દીક્ષા આપે.

४८. [प्र०] तस्स णं भंते ! पसिस्सा चि पद्दावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ? [उ०] हंता, पद्दावेज्ज वा, मुंडावेज्ज वा ।

४९. [प्र०] से णं भंते ! सिज्जति, बुद्धति, जाव अंतं करेद ? [उ०] हंता, सिज्जति, जाव अंतं करेति ।

५०. [प्र०] तस्स णं भंते ! सिस्सा चि सिज्जंति, जाव अंतं करेति ? [उ०] हंता, सिज्जंति, जाव अंतं करेति ।

५१. [प्र०] तस्स णं भंते ! पसिस्सा चि सिज्जंति, जाव अंतं करेति ? [उ०] एवं चेव जाव अंतं करेति ।

५२. [प्र०] से णं भंते ! किं उद्धं होज्जा ? [उ०] जहेव असोच्चाप, जाव तदेकदेसभाण होज्जा ।

५३. [प्र०] ते णं भंते ! एगसमण णं केवइया होज्जा ? [उ०] गोयमा ! जहन्नेणं एको वा, दो वा, तिन्नि वा, उक्को-
सेणं अट्टसयं, से तेण्डुणं गोयमा ! एवं बुच्चति-‘सोच्चा णं केवलस्स वा, जाव केवल्लिउवासियाण वा, जाव अत्थेगतिए
‘व्वलनाणं उप्पाडेज्जा, अत्थेगतिए केवल्लनाणं णो उप्पाडेज्जा’ । सेवं भंते ! सेवं भंते ! सि ।

नवमसए एगतीसइमो उद्देशो समत्तो ।

४८. [प्र०] हे भगवन् ! तेना प्रशिष्यो पण प्रत्रय्या आपे, दीक्षा आपे ? [उ०] हा, गौतम ! प्रत्रय्या आपे, दीक्षा आपे.

प्रशिष्यो पण
प्रत्रय्या आपे.
सिद्ध थाय.

४९. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) सिद्ध थाय, बुद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो नो अन्त करे ? [उ०] हा गौतम ! ते सिद्ध
थाय, यावत् सर्व दुःखो नो नाश करे.

५०. [प्र०] हे भगवन् ! तेना शिष्यो पण सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो नो अन्त करे ? [उ०] हा, गौतम ! सिद्ध थाय, यावत् सर्व
दुःखो नो नाश करे.

शिष्यो पण
सिद्ध थाय.

५१. [प्र०] हे भगवन् ! तेना प्रशिष्यो पण सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो नो अन्त करे ? [उ०] ए प्रमाणे यावत् सर्व दुःखो नो
अनिरंतरे.

प्रशिष्यो पण
सिद्ध थाय.

५२. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) शुं ऊर्व्वलोकमा होय-इत्यादि प्रश्न. [उ०] जेम ‘असोच्चा’ केवली सर्ववे कहुं (सू.
३१.) ते प्रमाणे जाणवु, यावत् [अदी द्वीप समुद्र के] तेना एक भागमा होय.

शु ऊर्व्वलोकमा होय
इत्यादि.

५३. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) एक समयमा केटला होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक समयमा जघन्यथी एक, वे के
त्रण होय, अने उत्कृष्टथी एक सो आठ होय. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के, ‘केवली पासेयी यावत् केवल्लिनी उपासिका-
पासेयी सामळीने यावत् कोइ जीव केवल्लज्ञानने उपजावे अने कोइ जीव केवल्लज्ञानने न उपजावे.’ हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् !
ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.]

एकनमयमा
सख्या.

नवम शतके एकत्रीशमो उद्देशक समाप्त.

વત્તીસદ્મો ઉદ્દેસો.

૧. તેણં કાલેણં તેણં સમણં યાણિયગ્ગામે ણામં નયરે દોન્યા, । યગ્ગઓ । દુત્તિપલાસપ્પ વેદપ્પ । સામી સમોસદ્દે । પરિસા નિગ્ગયા । ધમ્મો કહિયો । પરિસા પડ્ડગયા । તેણં કાલેણં તેણં સમણં પાસાવચ્છિજ્જે ગંગેય ણામં અણગારે જેણેય સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેય ઉવાગચ્છટ્ટ, તેણેય ઉવાગચ્છિત્તા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અદૂરસામંતે ઠિચ્ચા સમણં ભગવં મહાવીરં एवं વેદાસી—

૨. [પ્ર૦] સંતરં મંતે ! નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગંગેયા ! સંતરં પિ નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં પિ નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ ।

૩. [પ્ર૦] સંતરં મંતે ! અસુરકુમારા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં અસુરકુમારા ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગંગેયા ! સંતરં પિ અસુરકુમારા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં પિ અસુરકુમારા ઉવવજ્ઞંતિ; एवं જાવ યણિયકુમારા ।

૪. [પ્ર૦] સંતરં મંતે ! પુઢવિક્કાઢયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં પુઢવિક્કાઢયા ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગંગેયા ! નો સંતરં પુઢવિક્કાઢયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં પુઢવિક્કાઢયા ઉવવજ્ઞંતિ; एवं જાવ વણસ્સટ્ઠકાઢયા, વેદંદિયા જાવ વેમાણિયા પને જહા જેરડયા ।

૫. [પ્ર૦] સંતરં મંતે ! નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગંગેયા ! સંતરં પિ નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં પિ નેરડયા ઉવવજ્ઞંતિ; एवं જાવ યણિયકુમારા ।

વત્તીશમો ઉદ્દેશક.

યાણિયગ્ગામ

ગંગેયના પ્રશ્નો

નૈરયિકો નાન્તર કે નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે ?

અસુરકુમાર

પૃથિવીકાષિકો. વેદંદ્રિયો યાવત્ વેમાનિકો.

નૈરયિકો અને યાવત્ નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે નાન્તર અને નિરંતર વ્યવસ્થા

૧. તે કાલે, અને તે સમયે યાણિયગ્ગામ નામે નગર હતું. ધર્મન. દુત્તિપલાસ નામે ચૈત્ય હતું. શ્રીમદ્દાવીર સ્વામી સમવસર્મા. પર્પદ્ વાઢયા નિકાઢી. ધર્મોપદેશ કર્યો. પર્પદ્ વિસર્જિત થઈ. તે કાલે—તે સમયે શ્રીપાર્શ્વપ્રસુના શિષ્ય ગાંગેય નામે અનગાર વ્યા શ્રમણ ભગવાન મહાવીર વિરાજમાન હતા ત્યા આઢ્યા, આર્વાને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પામે યોડે દૂર વેસાંને તેણે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને એ પ્રમાણે કારું—

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકો સાતર (અન્તરસહિત) ઉત્પન્ન થાય છે કે નિરંતર (અન્તર શિવાય) ઉત્પન્ન થાય છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! નૈરયિકો સાતર પળ ઉત્પન્ન થાય છે અને નિરંતર પળ ઉત્પન્ન થાય છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારો સાતર ઉત્પન્ન થાય છે કે નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! અસુરકુમારો સાતર પળ ઉત્પન્ન થાય છે, અને નિરંતર પળ ઉત્પન્ન થાય છે. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિનકુમારો સુધી જાણવું.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીકાષિક જીવો સાન્તર ઉત્પન્ન થાય છે કે નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! પૃથિવીકાષિક જીવો સાન્તર ઉત્પન્ન થતા નથી, પણ નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે. એ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાષિક જીવો સુધી જાણવું. વેદંદ્રિય જીવોથી માંડી યાવત્ વેમાનિકો નૈરયિકોની પેઠે (સુ. ૨) જાણવા.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકો સાતર ચ્યવે છે કે નિરંતર ચ્યવે છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! નૈરયિકો સાતર પળ ચ્યવે છે અને નિરંતર પળ ચ્યવે છે એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિનકુમાર સુધી જાણવું.

૧ અર્થ પાઠો નાસ્તિ ઘ । ૨ -પલાસે ચે- ઘ-ટ । ૩ -ગચ્છટ્ઠા ગ-ઘ-હ । ૪ વયાસી ગ-ઘ-ટ । ૫ સાંતર ક-લ । ૬ ઉવવજ્ઞ- ઘ ।

૨. * જે ઉત્પત્તિમા સમવાદિકાલુ અન્તર-વ્યવસ્થા હોય તે નાન્તર કહેવાય છે તેમા એકેન્દ્રિયો પ્રતિમમય ડરચ્ચ થતા હોવાથી તેઓ નાન્તર ઉત્પન્ન થતા નથી, પણ નિરંતર ઉપજે છે. તે શિવાય વીજા જીવોની ઉત્પત્તિમાં અન્તરનો સમય હોવાથી તેઓ સાન્તર અને નિરંતર-૨ બન્ને પ્રકારે ઉપજે છે —ટીકા.

६. [प्र०] संतरं भंते ! पुढविकाइया उव्वटंति—पुच्छा । [उ०] गंगेया ! णो संतरं पुढविकाइया उव्वटंति, निरंतरं पुढविकाइया उव्वटंति; एवं जाव वणस्सइकाइया नो संतरं, निरंतरं उव्वटंति ।

७. [प्र०] संतरं भंते ! वेइंदिया उव्वटंति, निरंतरं वेइंदिया उव्वटंति ? [उ०] गंगेया ! संतरं पि वेइंदिया उव्वटंति, निरंतरं पि वेइंदिया उव्वटंति, एवं जाव वाणमंतरा ।

८. [प्र०] संतरं भंते ! जोइसिया चयंति—पुच्छा । [उ०] गंगेया ! संतरं पि जोइसिया चयंति, निरंतरं पि जोइसिया चयंति; एवं जाव वेमाणिया वि ।

९. [प्र०] कइविहे णं भंते ! पवेसणए पन्नत्ते ? [उ०] गंगेया ! चउद्धिहे पवेसणए पन्नत्ते, तं जहा—नेरइयपवेसणए, १तिरिक्खजोणियपवेसणए, मणुस्सपवेसणए, देवपवेसणए ।

१०. [प्र०] नेरइयपवेसणए णं भंते ! कइविहे पन्नत्ते ? [उ०] गंगेया ! सत्तविहे पन्नत्ते, तं जहा—रयणप्पभापुढविनेरइयपवेसणए, जाव अहेसत्तमापुढविनेरतियपवेसणए ।

११. [प्र०] एगे णं भंते ! नेरइए नेरइयपवेसणएणं पविसमाणे किं रयणप्पभाए होजा, सक्करप्पभाए होजा, जाव अहेसत्तमाए होजा ? [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा ।

१२. [प्र०] दो भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होजा, जाव अहेसत्तमाए होजा ? [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए होजा; अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होजा, जाव एगे रयणप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुय-

६. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिक जीवो सातर च्यवे छे ? —इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गागेय ! पृथिवीकायिक जीवो निरंतर च्यवे छे पण सातर च्यवता नथी. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिक जीवो सान्तर च्यवता नथी, पण निरन्तर च्यवे छे.

पृथिवीकायिकादिउ
सान्तर के निरन्तर
च्यवन

७. [प्र०] हे भगवन् ! वेइन्द्रिय जीवो सातर च्यवे छे के निरंतर च्यवे छे ? [उ०] हे गागेय ! वेइन्द्रिय जीवो सांतर पण च्यवे छे अने निरन्तर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावद् वानव्यन्तर सुधी जाणवुं.

वेइन्द्रियादि.

८. [प्र०] हे भगवन् ! ज्योतिपिक देवो सांतर च्यवे छे ? —इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गागेय ! ज्योतिपिक देवो सांतर पण च्यवे छे अने निरन्तर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावद् वैमानिक देवो सुधी जाणवुं.

ज्योतिपिक.

९. [प्र०] हे भगवन् ! *प्रवेशनक (उत्पत्ति) केटला प्रकारे कहेल छे ? [उ०] हे गागेय ! प्रवेशनक चार प्रकारे कह्यां छे. ते आ प्रमाणे—१ नैरयिकप्रवेशनक, २ तिर्यचयोनिकप्रवेशनक, ३ मनुष्यप्रवेशनक अने ४ देवप्रवेशनक.

प्रवेशनक

१०. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनक केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गागेय ! सात प्रकारे कहुं छे. ते आ प्रमाणे—१ रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, यावद् ७ अध.सप्तमपृथिवीनैरयिकप्रवेशनक.

नैरयिकप्रवेशनक

११. [प्र०] हे भगवन् ! एक नारक जीव नैरयिकप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करतो शुं १ रत्नप्रभापृथिवीमा होय, २ शर्कराप्रभापृथिवीमा होय के यावद् ७ अध.सप्तमपृथिवीमा होय ? [उ०] हे गागेय ! ते १ रत्नप्रभापृथिवीमा पण होय, यावद् ७ अध.सप्तमपृथिवीमा पण होय.

एक नैरयिक

१२. [प्र०] हे भगवन् ! वे नारको नैरयिकप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करता शुं रत्नप्रभापृथिवीमा उत्पन्न थाय के यावद् अध.सप्तमपृथिवीमा उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गागेय ! ते वने १ रत्नप्रभापृथिवीमा होय, के यावद् ७ अध.सप्तमनरकपृथिवीमा होय. १ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमा होय अने एक शर्कराप्रभापृथिवीमा होय. २ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमा होय अने एक वालुकाप्रभापृथिवीमा होय. यावद् ६ एक रत्नप्रभापृथिवीमा होय अने एक अध.सप्तमनरकपृथिवीमा होय. [३ एक रत्नप्रभापृथिवीमा होय अने एक पंकप्रभापृथिवीमा होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमा होय अने एक धूमप्रभापृथिवीमा होय ५ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमा होय अने एक तमःप्रभापृथिवीमा होय.

वे नैरयिक.

१ तिरियजो—ग-घ ।

९ * कीजी गतिमाथी च्यवीने विजातीय गतिमा जीवनो प्रवेश-उत्पाद यवो ते प्रवेशनक कहेवाय छे —टीका

११ † अहीं एक नारकना रत्नप्रभादि सात पृथिवीने आश्रयी सात विकल्प थाय छे.

१२ ‡ वे नारकोना अव्यावीश विकल्पो थाय छे तेमा एक एक पृथिवीमा वने नारकोनी उत्पत्तिने आश्रयी सात भागा थाय छे, तया वे पृथिवीने विषे एक एक नारकनी उत्पत्ति वडे द्विकसयोगी एकवीश भागा थाय छे

¶ मूल सूत्रपाठमा नहि आपेला भंगो आवा [] कोष्ठरुनी अदर आपेला छे अहीं त्रीजा भंगथी माढी दृष्टा भंगसुधीना भंगो आप्या छे.

प्यमाण होजा, जाय अहवा एगे सकारप्यमाण एगे अहेसत्तमाण होजा । अहवा एगे वालुयप्यमाण एगे पंकरपमाण होजा; एवं जाय अहवा एगे वालुयपमाण एगे अहेसत्तमाण होजा । एवं एगेका पुढनी छट्टेयघा, जाय अहवा एगे तमाण एगे अहेसत्तमाण होजा ।

१३. [प्र०] तिचि भंते ! नेरय्या नेरय्यपवेसणणं पचिसमाणा किं रयणपमाण होजा, जाय अहेसत्तमाण होजा ? [उ०] गंगेया ! रयणपमाण वा होजा, जाय अहेसत्तमाण वा होजा । अहवा एगे रयणपमाण एगे सङ्गपमाण होजा, जाय अहवा एगे रयणपमाण एगे अहेसत्तमाण होजा । अहवा दो रयणपमाण एगे सङ्गपमाण होजा, जाय अहवा दो रयणपमाण एगे अहेसत्तमाण होजा । अहवा एगे सकारपमाण दो वालुयपमाण होजा; जाय अहवा एगे सकारपमाण दो अहेसत्तमाण होजा । अहवा दो सकारपमाण एगे वालुयपमाण होजा, जाय अहवा दो सकारपमाण एगे अहेसत्तमाण होजा । एवं जहा सकारपमाण चत्तवथा भणिया, तहा सद्धपुढवीणं भाणियधं, जाय अहवा दो तमाण एगे अहेसत्तमाण होजा ।

६ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमा होय अने एक तम.तम प्रभापृथिवीमा होय. ए रीते रत्नप्रभा साथे छ विकल्प थाय छे.] १ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमा होय अने एक वालुकाप्रभापृथिवीमा होय यावत् ५ अथवा एक शर्कराप्रभामा होय अने एक अथ सप्तम नरकपृथिवीमा होय. [२ एक शर्कराप्रभापृथिवीमा होय अने एक पक्कप्रभापृथिवीमा होय, ३ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमा होय अने एक धूमप्रभापृथिवीमा होय, ४ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमा होय अने एक तम.प्रभापृथिवीमा होय, ५ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमा होय अने एक तम तमापृथिवीमा होय. ए प्रमाणे पाच विकल्प शर्कराप्रभा साथे थाय छे.] १ अथवा एक वालुकाप्रभामा होय अने एक पंकप्रभामा होय. [२ अथवा एक वालुकाप्रभामा होय अने एक धूमप्रभामा होय, ३ अथवा एक वालुकाप्रभामा होय अने एक तम.प्रभामा होय.] ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक वालुकाप्रभामा होय अने एक अथ.सप्तम नरकपृथिवीमा होय. ए प्रमाणे आगल आगउनी एक एक पृथिवी छोरी देग, यावत् एक तमामा होय अने एक अथ.सप्तम नरकमा होय. [एटले वालुकाप्रभा साथे चार विकल्प थाय छे. १ अथवा एक पंकप्रभामा होय अने एक धूमप्रभामा होय. २ अथवा एक पक्कप्रभामा होय अने एक तम.प्रभामा होय, ३ अथवा एक पक्कप्रभामा होय अने एक तम.तमामा होय. ए रीते पक्कप्रभा साथे त्रण विकल्प थाय छे. १ अथवा एक धूमप्रभामा होय अने एक तम.प्रभामा होय, २ अथवा एक धूम.प्रभामा होय अने एक तम.तमामा होय. ए प्रमाणे धूमप्रभा साथे वे विकल्प थाय छे. १ अथवा एक तम प्रभामा होय अने एक तमतम.प्रभामा होय. ए रीते तम.प्रभा साथे एक विकल्प थाय छे*]

१३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता त्रण नैरयिको शु रत्नप्रभामा होय के यावत् अथ.सप्तम पृथिवीमा होय ? [उ०] हे गागेय ! ते त्रण नैरयिको १^१ रत्नप्रभामा पण होय अने यावत् ७ अथ.सप्तम पृथिवीमा पण होय. १^१ अथ.सप्तम रत्नप्रभामा अने वे शर्कराप्रभामा होय. यावत् ६ एक रत्नप्रभामा होय अने वे अथ सप्तम नरकमा होय. [ए प्रमाणे १-२ ना २^१ मनी साथे अनुक्रमे वीजी नरकपृथिवीओनो सयोग करना छ विकल्प थाय.] १ अथवा वे रत्नप्रभामा अने एक शर्कराप्रभामा होय. यावत् ६ वे रत्नप्रभामा होय अने एक अथ सप्तम नरकपृथिवीमा होय [ए प्रमाणे २-१ ना वीजा छ विकल्पो थाय.] १ अथवा एक शर्कराप्रभामा अने वे वालुकाप्रभामा होय. यावत् ५ अथवा एक शर्कराप्रभामा अने वे अथ सप्तम नरकमा होय. [ए रीते १-२ ना पाच विकल्प थाय.] १ अथवा वे शर्कराप्रभामा अने एक वालुकाप्रभामा होय. यावत् ५ अथवा वे शर्कराप्रभामा अने एक अथ.सप्तम पृथिवीमा होय [ए प्रमाणे २-१ ना पाच विकल्प थाय.] जेम शर्कराप्रभानी वक्तव्यता करी तेम साते पृथिवीओनी कहेवी. [ते आ प्रमाणे-१ एक वालुकाप्रभामा अने वे पक्कप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक वालुकाप्रभामा अने वे तमतमापृथिवीमा होय. एवी रीते १-२ ना चार विकल्प थाय. १ अथवा वे वालुकाप्रभामा होय अने एक पंकप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ४ वे वालुकाप्रभामा होय अने एक तमतमामा होय. ए प्रमाणे २-१ ना चार विकल्प थाय. १ अथवा एक पक्कप्रभामा होय अने वे धूमप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ३ एक पंकप्रभामा होय अने वे तम.तमाप्रभामा होय. ए रीते १-२ ना त्रण विकल्प थाय. १ अथवा वे पंकप्रभामा होय अने एक धूमप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ३ वे पंकप्रभामा होय अने एक तमतमामा होय. ए रीते २-१ ना त्रण विकल्प थाय. १ अथवा एक धूमप्रभामा होय अने वे तम.प्रभामा होय. २ अथवा एक धूमप्रभामा होय अने वे तमतमाप्रभामा होय. एम १-२ ना वे विकल्पो थाय. १ अथवा वे धूमप्रभामा होय अने एक तम प्रभामा होय. २ अथवा वे धूमप्रभामा होय अने एक तमतमामा होय. एम २-१ ना वे विकल्प थाय. १ अथवा एक तम.प्रभामा होय अने वे तम.तमाप्रभामा होय.] यावत् १ अथवा वे तम.प्रभामा होय अने एक तमतमाप्रभामा होय. [एम १-२, २-१ ना वे विकल्प थाय.]

१२ * ए प्रमाणे वे नैरयिकने आशयी द्विकसयोगी ६-५-४-३-२-१ भागा मळीने एखीन भागाओ थाय छे, तेनी साथे एकसयोगी सात भागा मेळवता बुल अत्तावीण भागा थाय छे.

१३. १ त्रणे नैरयिको रत्नप्रभादि साते नरकपृथिवीमा उत्पन्न थाय, माटे त्रण नैरयिकोने आशयी एकसयोगी सात विकल्पो थाय छे

१ त्रण नैरयिको द्विकसयोगी १-२ अने २-१-ए वे विकल्प थाय छे तेमा १-२ ना रत्नप्रभानी साथे वीजी वधी पृथिवीओनो अनुक्रमे योग करता थाय, अने तेवी रीते २-१ ना पण छ विकल्पो मळीने चार विकल्पो थाय शर्कराप्रभा साथे पाच पाच मळीने दण, वालुकाप्रभा साथे आठ, पक्क, धूमप्रभा साथे चार, अने तम प्रभा साथे वे-ए प्रमाणे द्विकसयोगी वेताळीन भागाओ थाय छे

त्रिकमयोगी पं-
श्रीशु निवसो.

१ बालुयण क-ख । २ बालुयाण ड ।

एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे वालुयप्पमाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे पंकप्पमाए एगे धूमप्पमाए एगे तमाए होजा; अहवा एगे पंकप्पमाए एगे धूमप्पमाए एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे पंकप्पमाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे धूमप्पमाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ।

१४. [प्र०] चत्तारि मंते ! नेरदया नेरदयपघेसणणं पविसमाणा किं रयणप्पमाए होजा ?—पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्पमाए वा होजा, जाव अहेसत्तमाए वा होजा ।

अहवा एगे रयणप्पमाए तिन्नि सक्करप्पमाए होजा; अहवा एगे रयणप्पमाए तिन्नि वालुयप्पमाए होजा; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पमाए तिन्नि अहेसत्तमाए होजा । अहवा दो रयणप्पमाए दो सक्करप्पमाए होजा; एवं जाव अहवा दो रयणप्पमाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा तिन्नि रयणप्पमाए एगे सक्करप्पमाए होजा; एवं जाव अहवा तिन्नि रयणप्पमाए एगे अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे सक्करप्पमाए तिन्नि वालुयप्पमाए होजा; एवं जहेच रयणप्पमाए उवरिमाहिं समं चारियं तद्वा सक्करप्पमाए वि उवरिमाहिं समं चारियं; एवं एक्केकाए समं चारियं, जाव अहवा तिन्नि तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा ६३ ।

अहवा एगे रयणप्पमाए एगे सक्करप्पमाए दो वालुयप्पमाए होजा; अहवा एगे रयणप्पमाए एगे सक्करप्पमाए दो पंकप्पमाए होजा; एवं जाव एगे रयणप्पमाए एगे सक्करप्पमाए दो अहेसत्तमाए होजा । अहवा एगे रयणप्पमाए दो सक्करप्पमाए

अने एक अय समम नरकमा होय. [एम पंक० साथे त्रण विकल्प थाया.] १ अथवा एक धूमप्रभामा एक तम.प्रभामा अने एक अव.समम नरकमा होय. [धूम० साथे एक विकल्प थायो. १५-१०-६-३-१-ए वया मळीने त्रिकसंयोगी पात्रीम निरूप थाया. ए प्रमाणे त्रण नैरयिकोने आश्रयी एक संयोगी ७, द्विकसंयोगी ४२, अने त्रिकसंयोगी ३५ मळीने कुल ८४ विकल्प थाय छे.]

चार नैरयिको.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता चार नैरयिको शु रत्नप्रभामा होय ?—इत्यादि प्रश्न [उ०] हे गंगेय ! ते चारे १ रत्नप्रभामा पण होय, अने यावत् ७ अव.समम पृथिवीमां पण होय. [ए प्रमाणे एकसंयोगी सात विकल्प थाया.]

१ अथवा एक रत्नप्रभामा अने त्रण शर्कराप्रभामा होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामा अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा एक रत्नप्रभामां अने त्रण अव.समम पृथिवीमा होय. [एम १-३ ना छ विकल्प थाया.] १ अथवा वे रत्नप्रभामा अने वे शर्कराप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा वे रत्नप्रभामा अने वे अव.समम पृथिवीमा होय. [ए प्रमाणे बीजी रीते २-२ ना छ विकल्प थाया.] १ अथवा त्रण रत्नप्रभामा अने एक शर्कराप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने एक शर्कराप्रभामा होय. [ए बीजी रीते ३-१ ना छ विकल्प थाया. ए प्रमाणे रत्नप्रभामां साथे अटार विकल्प थाय छे.] ए प्रमाणे एक शर्कराप्रभामा अने त्रण वालुकाप्रभामा होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभामां उपरनी नरकपृथिवीओ साथे संचार (योग) करीं तेम शर्कराप्रभामां पण उपरनी नरकपृथिवीओ साथे संचार करवो. एवी रीते एक एक नरक पृथिवीओ साथे योग करवो. यावत् अथवा त्रण तमामां अने एक अव.समम नरकमा होय.

१ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा अने वे वालुकाप्रभामा होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा अने वे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने वे अव.समम नरकपृथिवीमा होय. [ए रीते १-१-२ ना

१ वालुयाए छ । २ पंकाए छ । ३ धूमाए छ । ४ जाव अहवा ए-ट ।

१४ * चार नैरयिकना १-३, २-२, ३-१-ए प्रमाणे द्विकयोगी त्रण विकल्प थाय छे तेमा रत्नप्रभा नाथे वादीनी पृथिवीओनो योग करता १-३ ना छ भागा, ए प्रमाणे २-२ ना छ, अने ३-१ ना छ-ए रीते अटार भागा थाय छे. शर्कराप्रभामां साथे ते प्रमाणे त्रण विकल्पना ५-५-५ मळीने पदर विकल्प थाय छे. एम वालुकाप्रभामां नाथे ४-४-४ मळीने चार विकल्प, पंकप्रभामां नाथे ३-३-३ मळीने नव विकल्प, धूमप्रभामां नाथे २-२-२ मळीने छ विकल्प अने तम.प्रभामां नाथे १-१-१ मळीने त्रण विकल्प-सर्व मळीने द्विकसंयोगी ६३ विकल्प थाय छे तेमा रत्नप्रभामा अटार भागाओ उपर मूल अनुवादमां कथा छे. ए प्रमाणे शर्कराप्रभा साथे आगळी पृथिवीओनो योग करता १-३ ना पाच विकल्प थाय छे. जेम के ए शर्करामा अने त्रण वालुकां होय. ए रीते २-२ ना पण पाच विकल्प थाय छे. जेम के वे शर्करामा अने वे वालुकामा होय. ते प्रमाणे ३-१ ना पण पाच विकल्प थाय जेम के त्रण शर्करामा अने एक वालुकामां होय आ रीते शर्कराप्रभामा पंदर विकल्प थाय वालुकाप्रभा नाथे पंकप्रभादि पृथिवीओनो योग करता चार विकल्प थाय, तेने पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे गुणता वार विकल्प थाय. तेमज पंकप्रभा साथे धूमप्रभादिनो योग करतां त्रण विकल्प थाय, तेने पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे गुणता नव विकल्प थाय. धूमप्रभा नाथे तम प्रभादिनो योग करता वे विकल्प थाय, तेने त्रण विकल्प साथे गुणतां छ विकल्प थाय. तम प्रभा साथे तम तम प्रभामां योग करता एक विकल्प थाय, तेने पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे गुणतां त्रण विकल्प थाय. ए रीते आगळी पृथिवीओनो योग करता उपर कथा प्रमाणे रत्नप्रभामा १८, शर्करा १५, वालुका १०, पंकप्रभामा ९, धूमप्रभामा ६, अने तम प्रभामा ३ विकल्पो मळीने चार नैरयिकना द्विकसंयोगी त्रैविक विकल्पो (भागवो) थाय छे.

† चार नैरयिकना त्रिकसंयोगी १०५ विकल्पो थाय छे, ते आ प्रमाणे—चार नैरयिकना १-१-२, १-२-१ अने २-१-१-ए त्रण विकल्प थाय छे. हवे रत्नप्रभा अने शर्कराप्रभा साथे वालुकाप्रभादि आगळी नरकपृथिवीओनो योग करता पाच भागा थाय छे, तेने पूर्वोक्त त्रण विकल्प साथे गुणता पंदर भागा थाय एज प्रकारे त्रणे विकल्पोना रत्नप्रभा अने वालुकाप्रभा ए वनेनो वादीनी बीजी पृथिवीओ साथे संयोग करतां कुल चार विकल्प थाय, रत्नप्रभा अने

द्विकसंयोगी त्रैविक विकल्पो.

त्रिकसंयोगी विकल्पो.

પ્રમે વાલુયપ્પમાપ હોજા; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पमाप दो सकरप्पमाप एगे अहेसत्तमाप होजा । अहवा दो रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे वालुयप्पमाप होजा; एवं जाव अहवा दो रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे अहेसत्तमाप होजा । अहवा एगे रयणप्पमाप एगे वालुयप्पमाप दो पंकप्पमाप होजा, एवं जाव अहवा एगे रयणप्पमाप एगे वालुयप्पमाप दो अहेसत्तमाप होजा । एवं एएणं गमएणं जहा तिण्हं तियंसंजोगो तहा भाणियद्धो; जाव अहवा दो धूमप्पमाप एगे तमाप एगे अहेसत्तमाप होजा १०५ ।

अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे वालुयप्पमाप एगे पंकप्पमाप होजा १; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे वालुयप्पमाप एगे धूमप्पमाप होजा २; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे वालुयप्पमाप एगे तमाप होजा ३; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे वालुयप्पमाप एगे अहेसत्तमाप होजा ४; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे पंकप्पमाप एगे धूमप्पमाप होजा ५, अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे पंकप्पमाप एगे तमाप होजा ६; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे पंकप्पमाप एगे अहेसत्तमाप होजा ७; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे धूमप्पमाप एगे तमाप होजा ८; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे धूमप्पमाप एगे अहेसत्तमाप होजा ९; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे सकरप्पमाप एगे तमाप एगे अहेसत्तमाप होजा १०; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे वालुयप्पमाप एगे पंकप्पमाप एगे धूमप्पमाप होजा ११; अहवा एगे रयणप्पमाप एगे वालुयप्पमाप एगे पांच विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्नप्रभामा वे शर्कराप्रभामा अने एक वालुकाप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ५ एक रत्नप्रभामा वे शर्कराप्रभामा अने एक अधःसत्तम नरकपृथिवीमा होय. [एम १-२-१ ना पाच विकल्प थया.] अथवा वे रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा अने एक वालुकाप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ५ वे रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा अने एक अधःसत्तम नरकपृथिवीमा होय. [ए रीते २-१-१ ना पाच विकल्प थया, अने त्रणे विकल्पना मळीने पदर विकल्पो थया.] १ अथवा एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामां अने वे पंकप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामा अने वे अधःसत्तम पृथिवीमा होय. ए प्रमाणे ए पाठवडे जेम त्रण नैरयिकनो त्रिकसंयोग कह्यो तेम चार नैरयिकोनो पण त्रिकसंयोग कह्यो. यावत् अथवा १०५ वे धूमप्रभामा एक तमःप्रभामां अने एक अधःसत्तम नरकमा होय.

१ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा एक वालुकाप्रभामा अने एक पंकप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्करा-प्रभामां एक वालुकाप्रभामा अने एक धूमप्रभामा होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा एक वालुकाप्रभामा अने एक तमः-प्रभामां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामा एक वालुकाप्रभामा अने एक अधःसत्तम नरकपृथिवीमा होय. [चार विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा एक पंकप्रभामा अने एक धूमप्रभामा होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा एक धूमप्रभामा अने एक तमःप्रभामा होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामा एक पंकप्रभामा अने एक अधःसत्तम नरकमां होय. [त्रण विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा एक धूमप्रभामा अने एक तमःप्रभामा होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा एक धूमप्रभामा अने एक अधःसत्तम पृथिवीमा होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा एक तमःप्रभामा अने एक अधःसत्तम पृथिवीमा होय. [ए त्रण विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामा एक पंकप्रभामा अने एक धूमप्रभामा होय २ अथवा एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामा एक पंकप्रभामा अने एक तमःप्रभामा होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामा अने एक अधः सत्तम नरकमा होय. [त्रण विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामा एक धूमप्रभामा अने एक तमःप्रभामा होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामा एक धूमप्रभामा अने एक अधःसत्तम पृथिवीमा होय [वे विकल्प थया.] १ अथवा एक रत्नप्रभामा एक वालुकाप्रभामा एक तमःप्रभामा अने एक अधःसत्तम पृथिवीमा होय. [एक विकल्प थयो.] १

चतु सनोगी
३५ निकल्पो.

१ घ विनाऽन्यत्र जाव अ- । २ तियासंजो- क, तियजो- घ । ३ एव जाव अहवा ड- । ४ अहेसत्तमाप हो- ड ।

પંકપ્રભા એ વત્રેનો વાકીની નરકપૃથિવી સાથે સયોગ કરવાથી નવ વિરૂપો થાય, રત્નપ્રભા અને ધૂમપ્રભા એ વત્રેનો વાકીની પૃથિવીઓ સાથે સયોગ કરતા છ વિકલ્પો થાય, તથા રત્નપ્રભા અને તમ પ્રભા એ વત્રેનો તમ તમ-પ્રભા સાથે સયોગ કરતા ત્રણ વિકલ્પ થાય. એ પ્રમાણે રત્નપ્રભાના સયોગવાળા ૧૫, ૧૨, ૯, ૬ અને ૩ વિકલ્પો મળીને કુલ પીત્તાઢીય વિરૂપો થાય છે. વઢી પૂર્વોક્ત ત્રણ વિરૂપોના શર્કરાપ્રભા અને વાલુકાપ્રભાનો વાકીની પૃથિવીઓ સાથે સયોગ કરવાથી ચાર વિકલ્પ થાય, તેજ પ્રમાણે શર્કરાપ્રભા અને પંકપ્રભાનો વાકીની પૃથિવીઓ સાથે સયોગ કરતા નવ વિકલ્પો થાય, શર્કરા અને ધૂમપ્રભાનો વાકીની પૃથિવીઓ સાથે સયોગ કરતા છ વિકલ્પ થાય, શર્કરાપ્રભા અને તમ પ્રભાનો તમ તમ પ્રભા સાથે સયોગ કરતા ત્રણ વિકલ્પો થાય. ૧૨-૯-૬-૩ એ નવે વિકલ્પો મળીને શર્કરાપ્રભાના સયોગવાળા કુલ ત્રીસ વિકલ્પો થાય છે. હવે પૂર્વોક્ત ત્રણ વિરૂપોના ગાલુકા અને પંકપ્રભાનો વીંજી પૃથ્વીઓ સાથે સયોગ કરતા નવ વિકલ્પ થાય છે. ગાલુકા અને ધૂમપ્રભાનો વીંજી પૃથ્વીઓ સાથે સયોગ કરતા છ વિકલ્પો થાય છે, ગાલુકા અને તમ પ્રભાનો તમ તમ પ્રભા સાથે સયોગ કરતા ત્રણ વિકલ્પ થાય છે. ૯-૬-૩ એ વધા મળીને ગાલુકાપ્રભાના સયોગવાળા અંદાર વિકલ્પો થાય છે. પંકપ્રભા અને ધૂમપ્રભાનો વીંજી પૃથ્વીઓ સાથે સયોગ કરતા પૂર્વોક્ત ત્રણ વિકલ્પો થાય છે, પંકપ્રભા અને તમ પ્રભાનો તમ તમ પ્રભા સાથે સયોગ કરતા ત્રણ વિકલ્પો થાય છે. સર્વે મળીને પંકપ્રભાના સયોગવાળા નવ વિકલ્પો થાય છે. હવે ધૂમપ્રભા, તમ પ્રભા તથા તમ તમ પ્રભાનો સયોગ કરતા પૂર્વોક્ત ત્રણ વિકલ્પ સાથે વીંજા ત્રણ વિકલ્પ થાય છે. એ પ્રમાણે ૪૫, ૩૦, ૧૮, ૯, ૩-૯ વધા મળીને એકસો ને પાંચ વિકલ્પ થાય છે.

પંકજપમાળ પને તમાળ હોજા ૧૨ અહવા પને રચણપમાળ પને વાલુયપમાળ પને પંકજપમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૧૩; અહવા પને રચણપમાળ પને વાલુયપમાળ પને ધૂમપમાળ પને તમાળ હોજા ૧૪; અહવા પને રચણપમાળ પને વાલુયપમાળ પને ધૂમપમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૧૫; અહવા પને રચણપમાળ પને વાલુયપમાળ પને તમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૧૬; અહવા પને રચણપમાળ પને પંકજપમાળ પને ધૂમપમાળ પને તમાળ હોજા ૧૭; અહવા પને રચણપમાળ પને પંકજપમાળ પને ધૂમપમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૧૮; અહવા પને રચણપમાળ પને પંકજપમાળ પને તમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૧૯; અહવા પને રચણપમાળ પને ધૂમપમાળ પને તમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૨૦; અહવા પને સજ્જણપમાળ પને વાલુયપમાળ પને પંકજપમાળ પને ધૂમપમાળ હોજા ૨૧; એવં જહા રચણપમાળ ઉચ્ચિમાઓ પુઢવીઓ ચારિયાઓ તહા સજ્જણપમાળ વિ ઉચ્ચિમાઓ ચારિયાઓ. જાવ અહવા પને સજ્જણપમાળ પને ધૂમપમાળ પને તમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૨૦; અહવા પને વાલુયપમાળ પને પંકજપમાળ પને ધૂમપમાળ પને તમાળ હોજા ૨૧; અહવા પને વાલુયપમાળ પને પંકજપમાળ પને ધૂમપમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૨૨; અહવા પને વાલુયપમાળ પને પંકજપમાળ પને તમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૨૩; અહવા પને વાલુયપમાળ પને ધૂમપમાળ પને તમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૨૪; અહવા પને પંકજપમાળ પને ધૂમપમાળ પને તમાળ પને અહેસત્તમાળ હોજા ૨૫.

૧૫. [પ્ર૦] પંચ મંતે ! નેરહયા નેરહપચેસણપણં પવિસમાણા કિં રચણપમાળ હોજા-પુચ્છા । [૩૦] ગંગેયા ! રચણપમાળ વા હોજા, જાવ અહેસત્તમાળ વા હોજા ।

અહવા પને રચણપમાળ ચત્તારિ સજ્જણપમાળ હોજા; જાવ અહવા પને રચણપમાળ ચત્તારિ અહેસત્તમાળ હોજા । અહવા દો રચણપમાળ તિત્તિ સજ્જણપમાળ હોજા; એવં જાવ અહવા દો રચણપમાળ તિત્તિ અહેસત્તમાળ હોજા । અહવા તિત્તિ

અથવા એક રત્નપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક તમ પ્રભામા હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક અધ સત્તમ પૃથિવીમા હોય. [વે વિકલ્પ થયા.] ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક તમ પ્રભામા અને એક અધ સત્તમ નરકમા હોય. [એક વિકલ્પ થયો] ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા એક તમ પ્રભામા અને એક અધ મમમ નરકમા હોય. [એક વિકલ્પ થયો. એ પ્રમાણે વધા મઝીને રત્નપ્રભામા સયોગવાળા ૪-૨-૩-૩-૨-૧-૨-૧-૧-વીંશ વિકલ્પ થયા.] ૧ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક વાલુકાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા અને એક ધૂમપ્રભામા હોય. એ પ્રમાણે જેમ રત્નપ્રભાપૃથિવીનો વીંજી ઉપરની પૃથિવીઓ સાથે સચાર (યોગ) કર્યો, તેમ શર્કરાપ્રભા પૃથિવીનો પણ વીંજી વધી ઉપરની પૃથિવીઓ સાથે યોગ કરવો, “યાવત્ ૧૦” એવું શર્કરાપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા એક તમામા અને એક અધ સત્તમ નરકમાં હોય. [શર્કરાના સયોગવાળા દશ વિકલ્પ થયા.] ૧ અથવા એક વાલુકાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક તમ પ્રભામા હોય. ૨ અથવા એક વાલુકાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક અધ સત્તમ પૃથિવીમા હોય ૩ અથવા એક વાલુકાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક તમ પ્રભામા અને એક અધ સત્તમ પૃથિવીમા હોય. ૪ અથવા એક વાલુકાપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા એક તમામા અને એક અધ સત્તમ નરકમા હોય. [એ પ્રમાણે વાલુકાપ્રભામા સંયોગવાળા ચાર વિકલ્પ થયા.] ૧ અથવા એક પંકજપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા એક તમ પ્રભામા અને એક અધ સત્તમ નરકમા હોય. [એ પ્રમાણે ૨૦-૧૦-૪-૧ મઝીને ચતુ સંયોગી પાત્રીશ વિકલ્પ થયા. અને સર્વ મઝીને ચાર નૈરયિકને આશ્રયી એકસંયોગી ૭, દ્વિકસંયોગી ૬૩, ત્રિકસંયોગી ૧૦૫ અને ચતુ.સંયોગી ૩૫ વધા મઝીને વસો દસ વિકલ્પો થાય છે.]

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પાચ નૈરયિકો નૈરયિકપ્રવેગનવડે પ્રવેશ કરતા શું રત્નપ્રભામા હોય-ટ્યાલિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગાનેય ! ૧ રત્નપ્રભામા પણ હોય, અને યાવત્ ૭ અધ સત્તમ પૃથિવીમાં પણ હોય. [એ પ્રમાણે એક સંયોગી સાત વિકલ્પ થયા.]

૨ ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામા અને ચાર શર્કરાપ્રભામા હોય. યાવત્ ૬ અથવા એક રત્નપ્રભામા અને ચાર અધ સત્તમ નરકમાં હોય. [એ પ્રમાણે ‘એક અને ચાર’ વિકલ્પના રત્નપ્રભા સાથે વીંજી પૃથ્વીઓનો યોગ કરતા છ ભાગા થાય.] ૧ અથવા વે રત્નપ્રભામા અને

૧ મંચારિયા-ટ । ૨ ટ્ચારેય-હ । ૩ ગ-ઘ-હ વિના નાન્યત્ર ।

* ૧૮ શર્કરાપ્રભામા સંયોગવાળા વીંજીથી માલીને દશમા વિકલ્પ મુધી આ પ્રમાણે—૨ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક વાલુકાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા અને એક તમ પ્રભાપૃથિવીમા હોય ૩ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક વાલુકાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા અને એક તમ તમ પ્રભામા હોય (ત્રણ વિરલ્પ થયા) ૧ એક શર્કરાપ્રભામા એક વાલુકાપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક તમ પ્રભામા હોય ૨ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક વાલુકાપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક તમ તમ પ્રભામા હોય ૩ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક વાલુકાપ્રભામા એક તમ પ્રભામા અને એક તમ તમ પ્રભામા હોય (ત્રણ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક તમ પ્રભામા હોય. ૨ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા અને એક તમ તમામા હોય ૩ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા એક પંકજપ્રભામા એક તમ પ્રભામા અને એક તમ તમામાપ્રભામા હોય. (એ ત્રણ વિકલ્પ થયા.) અથવા ૧૦ એક શર્કરાપ્રભામા એક ધૂમપ્રભામા એક તમામાં અને એક તમ તમામા હોય

* ૧૫ પાચ નૈરયિકના દ્વિકસંયોગી ૧-૪, ૨-૩, ૩-૨, ૪-૧-એ ચાર વિકલ્પ થાય છે, તેને રત્નપ્રભામા દ્વિકસંયોગી છ વિકલ્પ સાથે ગુણતાં વીંજીશ માગા થાય શર્કરાપ્રભામા ઉપરની પૃથિવીઓ સાથે દ્વિકસંયોગી પાચ વિકલ્પ થાય, તેને પૂર્વેક ચાર વિકલ્પ સાથે ગુણતા વીંજીશ માગા થાય તેવી રીતે

પાચ નૈરયિક

દ્વિકસંયોગી
૮૪ વિકલ્પો.

રયણપ્પમાણ દો સક્કરપ્પમાણ હોજ્જા; एवं जाव अहेसत्तमाए होज्जा । अहवा चत्तारि रयणप्पमाए एगे सक्करप्पमाए होज्जा; एवं जाव अहवा चत्तारि रयणप्पमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा । अहवा एगे सक्करप्पमाए चत्तारि वालुयप्पमाए होज्जा । एवं जहा रयणप्पमाए समं उवरिमपुढवीओ चारियाओ तहा सक्करप्पमाए वि समं चारेयद्वाओ; जाव अहवा चत्तारि सक्करप्पमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा; एवं एक्केकाए समं चारेयद्वाओ, जाव अहवा चत्तारि तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ।

अहवा एगे रयणप्पमाए एगे सक्करप्पमाए तिन्नि वालुयप्पमाए होज्जा; एवं जाव अहवा एगे रयणप्पमाए एगे सक्करप्पमाए तिन्नि अहेसत्तमाए होज्जा । अहवा एगे रयणप्पमाए दो सक्करप्पमाए दो वालुयप्पमाए होज्जा; एवं जाव त्रण शर्कराप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा वे रत्नप्रभामां अने त्रण अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [ए रीते 'वे ने त्रण' विकल्पना छ भागा थया.] १ अथवा त्रण रत्नप्रभामा अने वे शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ त्रण रत्नप्रभामां अने वे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [ए रीते 'त्रण ने वे' विकल्पना छ भागा थया.] १ अथवा चार रत्नप्रभामा अने एक शर्कराप्रभामा होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा चार रत्नप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमा पण होय. [एम 'चार ने एक' विकल्पना छ, अने वधा मळीने रत्नप्रभामा संयोगवाळा चोवीश विकल्प थया.] १ अथवा एक शर्कराप्रभामा अने चार वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभानी साथे बीजी उपरनी नरक पृथिवीओनो योग कर्यो, तेम शर्कराप्रभानी साथे उपरनी नरक पृथिवीओनो संयोग करवो. यावत् २० अथवा चार शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ए प्रमाणे [वालुकाप्रभा वगैरे] एक एक पृथिवीनी साथे योग करवो. यावत् अथवा चार तमामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमा होय.

१ *अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामा अने त्रण अधःसप्तम पृथिवीमा होय. [ए प्रमाणे 'एक एक ने त्रण' विकल्पने आश्रयी पांच भागा थया.] १ अथवा एक

त्रिकसंयोगी
२१० विकल्पो.

१ दोभि ड । २ संचारि- ड । ३ उच्चारिय- ड ।

वालुकाप्रभामा उपरनी पृथिवीओ साथे चार विकल्प थाय, तेने उपर कहेला चार विकल्प साथे गुणता सोल विकल्प थाय. पंकप्रभामा धूमप्रभादि पृथिवीओ साथे त्रण विकल्प थाय, तेने पूर्वना चार विकल्पे गुणता चार विकल्प थाय. धूमप्रभानी साथे तम प्रभादिनो योग करता वे विकल्प थाय, तेने पूर्वना चार विकल्पे गुणता आठ विकल्प थाय. तम प्रभा साथे तमतमानो योग करता पूर्वना चार विकल्पना चार विकल्पो थाय. ए रीते २४, २०, १६, १२, ८ अने ४-ए वधा मळीने द्विकसंयोगी ८४ विकल्पो थाय छे.

* १५. पांच नैरयिकना त्रिकसंयोगी छ विकल्प थाय छे, जेमके-१-१-३, १-२-२, २-१-२, १-३-१, २-२-१, ३-१-१. हवे सात नरकना त्रिकसंयोगी पात्रीश भंगो थाय छे, ते त्रयेकनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पने जोडता पांच नारकोने आश्रयी त्रिकसंयोगी बसो ने दश भागा थाय छे.

१ रत्नप्रभा,	शर्कराप्रभा,	वालुकाप्रभा.	१ रत्नप्रभा,	वालुकाप्रभा,	तम तम:प्रभा.
२ "	"	पंकप्रभा.	१० "	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.
३ "	"	धूमप्रभा.	११ "	"	तम प्रभा.
४ "	"	तम:प्रभा.	१२ "	"	तम:तम:प्रभा.
५ "	"	तम:तम प्रभा.	१३ "	धूमप्रभा,	तम प्रभा.
६ "	वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा.	१४ "	"	तम तम प्रभा.
७ "	"	धूमप्रभा.	१५ "	तम प्रभा,	"
८ "	"	तम:प्रभा.			

आ पंदर भागाओने पूर्वोक्त छ विकल्पो साथे जोडता रत्नप्रभामा संयोगवाळा नेलुं विकल्पो थाय छे.

१ शर्कराप्रभा,	वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा.	६ शर्कराप्रभा,	पंकप्रभा,	तम:प्रभा.
२ "	"	धूमप्रभा.	७ "	"	तम तम प्रभा.
३ "	"	तम:प्रभा.	८ "	धूमप्रभा,	तम:प्रभा.
४ "	"	तम:तम प्रभा.	९ "	"	तम तम:प्रभा.
५ "	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.	१० "	तम प्रभा,	तम तम प्रभा.

आ दश भागाओनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो योग करवाधी शर्कराप्रभामा संयोगवाळा साठ विकल्पो थाय छे.

१ वालुकाप्रभा,	पंकप्रभा,	धूमप्रभा.	४ वालुकाप्रभा,	धूमप्रभा,	तम प्रभा.
२ "	"	तम:प्रभा.	५ "	"	तम तम:प्रभा.
३ "	"	तम:तम:प्रभा.	६ "	तम प्रभा,	"

आ छ भागाओनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो योग करता वालुकाप्रभामा संयोगवाळा छत्रीश विकल्पो थाय छे.

१ पंकप्रभा,	धूमप्रभा,	तम प्रभा.	३ पंकप्रभा,	तम:प्रभा,	तम:तम प्रभा.
२ "	"	तम:तम प्रभा.			

आ त्रण भांगाओनी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो संयोग करता पंकप्रभामा संयोगवाळा अटार विकल्पो थाय छे.

१ धूमप्रभा, तम प्रभा, तम तम प्रभा.
आ छेला भागानी साथे पूर्वोक्त छ विकल्पोनो योग करता धूमप्रभामा संयोगवाळा छ विकल्पो थाय छे. ९०, ६०, ३६, १८, अवे ६-ए वधा मळीने पांच नैरयिकोने आश्रयी त्रिकसंयोगी बसो दस विकल्पो थाय छे.

અહવા ણે રચણપ્પમાણ દો સઠ્ઠરપ્પમાણ દો અદ્દેસત્તમાણ હોજા । અહવા ણે રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ દો વાલુયપ્પમાણ હોજા, પર્વં જાવ અહવા દો રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ દો અદ્દેસત્તમાણ હોજા । અહવા ણે રચણપ્પમાણ તિણ્ણિ સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ હોજા; પર્વં જાવ અહવા ણે રચણપ્પમાણ તિણ્ણિ સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે અદ્દેસત્તમાણ હોજા । અહવા દો રચણપ્પમાણ દો સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ હોજા, પર્વં જાવ અદ્દેસત્તમાણ । અહવા તિણ્ણિ રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ હોજા; પર્વં જાવ અહવા તિણ્ણિ રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે અદ્દેસત્તમાણ હોજા । અહવા ણે રચણપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ તિણ્ણિ પંકપ્પમાણ હોજા । પર્વં ણણં કમેણં જહા ચડ્ડહં તિયાસંજોગો મણિનો તહા પંચન્દ્ર તિ તિયાસંજોગો માણિયદ્ધો; નવરં તત્થ ણ્ણો સંચારિહ્મિટ્ઠ, ઇહ દોણિ, સેસં તં ચેવ, જાવ અહવા તિણ્ણિ ધૂમપ્પમાણ ણે તમાણ ણે અદ્દેસત્તમાણ હોજા ।

અહવા ણે રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ દો પંકપ્પમાણ હોજા; પર્વં જાવ અહવા ણે રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ દો અદ્દેસત્તમાણ હોજા । અહવા ણે રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ દો વાલુયપ્પમાણ ણે પંકપ્પમાણ હોજા; પર્વં જાવ અદ્દેસત્તમાણ । અહવા ણે રચણપ્પમાણ દો સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ ણે પંકપ્પમાણ હોજા; પર્વં જાવ અહવા ણે રચણપ્પમાણ દો સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ ણે અદ્દેસત્તમાણ હોજા । અહવા દો રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ ણે પંકપ્પમાણ હોજા; પર્વં જાવ અહવા દો રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે વાલુયપ્પમાણ ણે અદ્દેસત્તમાણ હોજા । અહવા ણે રચણપ્પમાણ ણે સઠ્ઠરપ્પમાણ ણે પંકપ્પમાણ દો ધૂમપ્પમાણ હોજા;

રત્તપ્રમાના વે ચર્કરાપ્રમાના અને વે વાલુકાપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૫ અથવા એક રત્તપ્રમાના વે ચર્કરાપ્રમાના અને વે અધઃસત્તમ નરકમા હોય. ['એક વે વે' ના વિકલ્પને આશ્રયી ૧ પાંચ ભંગ થયા.] ૧ અથવા વે રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના અને વે વાલુકાપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૫ અથવા વે રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના અને વે અધઃસત્તમ નરકમા હોય. ['વે એક વે' વિકલ્પને આશ્રયી ૧ પાંચ ભંગ થયા.] ૧ અથવા એક રત્તપ્રમાના ત્રણ ચર્કરાપ્રમાના અને એક વાલુકાપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૫ અથવા એક રત્તપ્રમાના ત્રણ ચર્કરાપ્રમાના અને એક અધઃસત્તમ હોય. ['એક ત્રણ એક' ને આશ્રયી પાંચ ભંગ થયા.] ૧ અથવા વે રત્તપ્રમાના વે ચર્કરાપ્રમાના અને એક વાલુકાપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૫ વે રત્તપ્રમાના વે ચર્કરાપ્રમાના અને એક અધઃસત્તમ હોય. ['વે વે એક' ને આશ્રયી પાંચ ભંગ થયા.] ૧ અથવા ત્રણ રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના અને એક વાલુકાપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૫ અથવા ત્રણ રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના અને એક અધઃસત્તમ હોય. ['ત્રણ એક એક' ની અપેક્ષા ૫ પાંચ ભંગ થયા.] (૩૦). ૧ અથવા એક રત્તપ્રમાના એક વાલુકાપ્રમાના અને ત્રણ પંકપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે ૧ ક્રમથી જેમ ચાર નૈરયિકોનો ત્રિકલ્પયોગ કહ્યો તેમ પાંચ નૈરયિકોને પણ ત્રિકલ્પયોગ કહેવો, પરન્તુ ત્યાં એકનો સંચાર કરાય છે, અહીં બેનો સંચાર કરવો. ચાકી સર્વે પૂર્વોક્ત જાણવું; યાવત્ અથવા ત્રણ ધૂમપ્રમાના એક તમાના અને એક અધઃસત્તમ નરકમા હોય. (૨૧૦).

૧ અથવા એક રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના એક વાલુકાપ્રમાના અને વે પંકપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૪ અથવા એક રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના એક વાલુકાપ્રમાના અને વે અધઃસત્તમ પૃથિવીમા હોય. [૧ ચાર વિકલ્પ થયા.] ૧ અથવા એક રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના વે વાલુકાપ્રમાના અને એક પંકપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૪ એક રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના વે વાલુકાપ્રમાના અને એક અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીમા હોય. [૪ ભંગ.] ૧ અથવા એક રત્તપ્રમાના વે ચર્કરાપ્રમાના એક વાલુકાપ્રમાના અને એક પંકપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૪ અથવા એક રત્તપ્રમાના વે ચર્કરાપ્રમાના એક વાલુકાપ્રમાના અને એક અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીમા હોય. [૪ ભંગ.] ૧ અથવા વે રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના એક વાલુકાપ્રમાના અને એક પંકપ્રમાના હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૪ અથવા વે રત્તપ્રમાના એક ચર્કરાપ્રમાના એક

* ચતુ સયોગી વિકલ્પોની રીતિ આ પ્રમાણે છે—પાંચ નૈરયિકોના ચતુ સયોગ '૧-૧-૧-૨' '૧-૧-૨-૧' '૧-૨-૧-૧' ૨-૧-૧-૧ એક પ્રકારે થાય છે. તેને સાત નરકના ચતુ સયોગી પાંચીશ મળેની સાથે જોડતા ૧૪૦ વિકલ્પો થાય છે તે આ પ્રમાણે—

૧ રત્નપ્રમા,	ચર્કરાપ્રમા,	વાલુકાપ્રમા,	પંકપ્રમા.	૧૧ રત્નપ્રમા,	વાલુકાપ્રમા,	પંકપ્રમા,	ધૂમપ્રમા.
૨ "	"	"	ધૂમપ્રમા.	૧૨ "	"	"	તમપ્રમા.
૩ "	"	"	તમ પ્રમા.	૧૩ "	"	"	તમઃતમ પ્રમા.
૪ "	"	"	તમ તમપ્રમા.	૧૪ "	"	ધૂમપ્રમા,	તમ પ્રમા.
૫ "	"	પંકપ્રમા,	ધૂમપ્રમા.	૧૫ "	"	"	તમ તમ પ્રમા.
૬ "	"	"	તમ પ્રમા	૧૬ "	"	તમ પ્રમા,	"
૭ "	"	"	તમ તમપ્રમા.	૧૭ "	પંકપ્રમા,	ધૂમપ્રમા,	તમપ્રમા.
૮ "	"	ધૂમપ્રમા,	તમ પ્રમા.	૧૮ "	"	"	તમ તમ પ્રમા.
૯ "	"	"	તમ તમ પ્રમા.	૧૯ "	"	તમ પ્રમા,	"
૧૦ "	"	તમ પ્રમા,	તમઃતમ પ્રમા.	૨૦ "	ધૂમપ્રમા,	"	"

આ વીંશ મળેની સાથે પૂર્વોક્ત ચાર વિકલ્પોનો સંયોગ કરતાં રત્તપ્રમાના સંયોગવાદા એવી વિકલ્પો થાય છે.

એવં જહા ચડણહં ચડક્કસંજોગો ભણિયો તહા પંચણ્હ વિ ચડક્કસંજોગો માણિયદ્ધો, નવરં અવ્બહિયં ઇગો સંચારેયદ્ધો, એવં જાવ અહવા દો પંકપ્પમાણ ઇગે ધૂમપ્પમાણ ઇગે તમાણ ઇગે અહેસત્તમાણ હોજા ।

અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પમાણ ઇગે વાલુયપ્પમાણ ઇગે પંકપ્પમાણ ઇગે ધૂમપ્પમાણ હોજા ૧; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પમાણ ઇગે વાલુયપ્પમાણ ઇગે પંકપ્પમાણ ઇગે તમાણ હોજા ૨; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ જાવ ઇગે પંક-પ્પમાણ ઇગે અહેસત્તમાણ હોજા ૩; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પમાણ ઇગે વાલુયપ્પમાણ ઇગે ધૂમપ્પમાણ ઇગે તમાણ હોજા ૪; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પમાણ ઇગે વાલુયપ્પમાણ ઇગે ધૂમપ્પમાણ ઇગે અહેસત્તમાણ હોજા ૫; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પમાણ ઇગે વાલુયપ્પમાણ ઇગે તમાણ ઇગે અહેસત્તમાણ હોજા ૬; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પ-માણ ઇગે પંકપ્પમાણ ઇગે ધૂમપ્પમાણ ઇગે તમાણ હોજા ૭; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પમાણ ઇગે પંકપ્પમાણ ઇગે ધૂમપ્પમાણ ઇગે અહેસત્તમાણ હોજા ૮; અહવા ઇગે રચણપ્પમાણ ઇગે સક્કરપ્પમાણ ઇગે પંકપ્પમાણ ઇગે તમાણ ઇગે અહેસત્તમાણ

શલુકાપ્રમામા અને એક અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીમાં હોય. [૪ મંગ.] ૧ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક શર્કરાપ્રમામા એક પંકપ્રમામા અને વે ધૂમપ્રમામાં હોય. ૨ પ્રમાણે જેમ ચાર નૈરયિકોનો ચતુઃસંયોગ ક્રહો, તેમ પાંચ નૈરયિકોનો પણ ચતુઃસંયોગ કહેવો. પરંતુ અહીં એકનો અધિકૃત્ત્વ (યોગ) કરવો. ૨ પ્રમાણે યાવત્ અથવા વે પંકપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા એક તમામા અને એક અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીમાં હોય.

અથવા ૧ એક રત્નપ્રમામા એક શર્કરાપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા એક પંકપ્રમામાં અને એક ધૂમપ્રમામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્ર-મામા એક શર્કરાપ્રમામાં એક વાલુકાપ્રમામા એક પંકપ્રમામા અને એક તમઃપ્રમામા હોય. ૩ અથવા એક રત્નપ્રમામા યાવત્ એક પંકપ્રમામાં અને એક અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૪ અથવા એક રત્નપ્રમામાં એક શર્કરાપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામાં એક ધૂમપ્રમામા અને એક તમઃપ્ર-મામા હોય. ૫ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક શર્કરાપ્રમામાં એક વાલુકાપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામાં અને એક અધઃસત્તમ નરકમાં હોય. ૬ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક શર્કરાપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા એક તમઃપ્રમામા અને એક અધઃસત્તમ નરકમાં હોય. ૭ અથવા એક રત્નપ્રમામાં એક શર્કરાપ્રમામાં એક પંકપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા અને એક તમઃપ્રમામાં હોય. ૮ અથવા એક રત્નપ્રમામાં એક શર્કરાપ્રમામા એક પંકપ્રમામાં

પંચસંયોગી ૨૧
વિકલ્પો.

૧ શર્કરાપ્રમા, વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા.	૬ શર્કરાપ્રમા, વાલુકાપ્રમા, તમ પ્રમા, તમ તમઃપ્રમા.
૨ " " " તમઃપ્રમા.	૭ " પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમઃપ્રમા.
૩ " " " તમઃતમ પ્રમા.	૮ " " " તમ તમ પ્રમા.
૪ " " " ધૂમપ્રમા, તમઃપ્રમા.	૯ " " " તમ પ્રમા, "
૫ " " " તમઃતમ પ્રમા.	૧૦ " " ધૂમપ્રમા, " "

આ દસ મંગો સાથે પૂર્વોક્ત ચાર વિકલ્પોનો સંયોગ કરવાથી શર્કરાપ્રમાના સંયોગવાળા ચાલીશ વિકલ્પો થાય છે.

૧ વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા.	૩ વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, તમઃપ્રમા, તમઃતમઃપ્રમા.
૨ " " " તમ તમ પ્રમા.	૪ " " ધૂમપ્રમા, " "

આ ચાર ભગોની સાથે પૂર્વોક્ત ચાર વિકલ્પોનો સંયોગ કરવાથી વાલુકાપ્રમાના સંયોગવાળા સોઠ વિકલ્પો થાય છે.

પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા, તમ તમ પ્રમા.

આ એક મંગ સાથે પૂર્વોક્ત ચાર વિકલ્પોનો સંયોગ કરવાથી પંકપ્રમાના સંયોગવાળા ચાર ભાગા થાય છે. દરેક ૮૦, ૪૦, ૧૬ અને ૪ એ વધા મલીને પાંચ નારકોના ચતુ સંયોગી એકસો ચાલીશ વિકલ્પો થાય છે.

પાંચ સંયોગી વિકલ્પો દર્શાવે છે—પાંચ નૈરયિકોનો પાંચસંયોગી ૧-૧-૧-૧-૧ એ પ્રમાણે એકજ વિકલ્પ થાય છે, તેથી તે દ્વારા સાત નરકપૃથિવીના પાંચ સંયોગી ૨૧ વિકલ્પો થાય છે. તે આ પ્રમાણે—

૧ રત્નપ્રમા, શર્કરાપ્રમા, વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા.	૯ રત્નપ્રમા, શર્કરાપ્રમા, પંકપ્રમા, તમ પ્રમા, તમઃતમ પ્રમા.
૨ " " " " તમ પ્રમા,	૧૦ " " ધૂમપ્રમા, " "
૩ " " " " તમ તમ પ્રમા.	૧૧ " વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા.
૪ " " " " ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા.	૧૨ " " પંકપ્રમા, " તમ-તમ પ્રમા.
૫ " " " " તમ-તમ પ્રમા.	૧૩ " " " તમ પ્રમા, "
૬ " " " " તમ પ્રમા, "	૧૪ " " ધૂમપ્રમા " "
૭ " " " પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા.	૧૫ " પંકપ્રમા, " " "
૮ " " " " તમ તમ પ્રમા.	

પૂર્વોક્ત એક વિકલ્પના યોગે રત્નપ્રમાના સંયોગવાળા ઉપર કહેલા પંદર વિકલ્પો થાય છે.

૧ શર્કરાપ્રમા, વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા.	૪ શર્કરાપ્રમા, વાલુકાપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા, તમ તમ પ્રમા.
૨ " " " " તમ તમ પ્રમા.	૫ " પંકપ્રમા, " " "
૩ " " " " તમ પ્રમા, "	

પૂર્વોક્ત એક વિકલ્પના યોગે શર્કરાપ્રમાના સંયોગવાળા ઉપરના પાંચ વિકલ્પ થાય છે.

૧ વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા, તમ તમ પ્રમા.
એ પ્રમાણે વાલુકાપ્રમાના સંયોગવાળો એક વિકલ્પ થાય છે. ૧૫, ૫ અને ૧-૫ વધા મલીને પંચસંયોગી એકવીશ વિકલ્પો થાય છે. ૭, ૮૪, ૨૧૦, ૧૪૦, અને ૨૧ એ સર્વ મલીને પાંચ નૈરયિકના કુલ ચારસો ને વાવઠ વિકલ્પો થાય છે.

હોજા ૯; અહવા ઇને રચણપ્પમાણ ઇને સક્કરપ્પમાણ ઇને ધૂમપ્પમાણ ઇને તૈમપ્પમાણ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૦; અહવા ઇને રચણપ્પમાણ ઇને વાલુયપ્પમાણ ઇને પંકપ્પમાણ ઇને ધૂમપ્પમાણ ઇને તમાણ હોજા ૧૧; અહવા ઇને રચણપ્પમાણ ઇને વાલુયપ્પમાણ ઇને પંકપ્પમાણ ઇને ધૂમપ્પમાણ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૨; અહવા ઇને રચણપ્પમાણ ઇને વાલુયપ્પમાણ ઇને પંકપ્પમાણ ઇને તૈમપ્પમાણ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૩; અહવા ઇને રચણપ્પમાણ ઇને વાલુયપ્પમાણ ઇને ધૂમપ્પમાણ ઇને તમાણ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૪; અહવા ઇને રચણપ્પમાણ ઇને પંકપ્પમાણ જાવ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૫; અહવા ઇને સક્કરપ્પમાણ ઇને વાલુયપ્પમાણ જાવ ઇને તમાણ હોજા ૧૬; અહવા ઇને સક્કરપ્પમાણ જાવ ઇને પંકપ્પમાણ ઇને ધૂમપ્પમાણ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૭; અહવા ઇને સક્કરપ્પમાણ જાવ ઇને પંકપ્પમાણ ઇને તમાણ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૮; અહવા ઇને સક્કરપ્પમાણ ઇને વાલુયપ્પમાણ ઇને ધૂમપ્પમાણ ઇને તમાણ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૧૯; અહવા ઇને સક્કરપ્પમાણ ઇને પંકપ્પમાણ જાવ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૨૦; અહવા ઇને વાલુયપ્પમાણ જાવ ઇને અહેસત્તમાણ હોજા ૨૧ ।

૧૬. [પ્ર૦] છન્તે ! નેરહયા નેરહયપ્પવેસણણં પવિસમાણા કિં રચણપ્પમાણ હોજા-પુચ્છા । [ઉ૦] ગંગેયા ! રચણપ્પમાણ વા હોજા, જાવ અહેસત્તમાણ વા હોજા ।

અહવા ઇને રચણપ્પમાણ પંચ સંકરપ્પમાણ હોજા; અહવા ઇને રચણપ્પમાણ પંચ વાલુયપ્પમાણ હોજા; જાવ અહવા એક ધૂમપ્રમામા અને એક અધ.સત્તમ નરકમાં હોય. ૯ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક શર્કરાપ્રમામા એક પંકપ્રમામા એક તમ.પ્રમામા અને એક તમ.તમ.પ્રમામા હોય. ૧૦ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક શર્કરાપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા એક તમ પ્રમામા અને એક અધ.સત્તમ નરકમા હોય. ૧૧ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા એક પંકપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા અને એક તમામાં હોય. ૧૨ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા એક પંકપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા અને એક અધ.સત્તમ નરકમા હોય. ૧૩ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા એક પંકપ્રમામા એક તમ.પ્રમામાં અને એક અધ.સત્તમમાં હોય. ૧૪ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા એક તમ.પ્રમામા અને એક અધ.સત્તમમા હોય. ૧૫ અથવા એક રત્નપ્રમામા એક પંકપ્રમામા યાવત્ એક અધ.સત્તમમા હોય. ૧૬ અથવા એક શર્કરાપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા યાવત્ એક તમામા હોય. ૧૭ અથવા એક શર્કરાપ્રમામા યાવત્ એક પંકપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા અને એક અધ.સત્તમમા હોય. ૧૮ અથવા એક શર્કરાપ્રમામા યાવત્ એક પંકપ્રમામા એક તમામાં અને એક અધ.સત્તમમા હોય. ૧૯ અથવા એક શર્કરાપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા એક ધૂમપ્રમામા એક તમામાં અને એક અધ.સત્તમમા હોય. ૨૦ અથવા એક શર્કરાપ્રમામા એક પંકપ્રમામા યાવત્ એક અધ.સત્તમમા હોય. ૨૧ અથવા એક વાલુકાપ્રમામા યાવત્ એક અધ.સત્તમમા હોય.

૧૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! છ નૈરયિકો નૈરયિકપ્રવેશનકવહે પ્રવેશ કરતા શું રત્નપ્રમામા હોય ?-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગાનેય ! તેઓ ૧ રત્નપ્રમામા પળ હોય, ૭ યાવત્ અધ.સત્તમ પ્રથિવીમા પળ હોય. [એક સંયોગી સાત વિકલ્પ થયા.]

૧ અથવા એક રત્નપ્રમામાં અને પાંચ શર્કરાપ્રમામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રમામાં અને પાંચ વાલુકાપ્રમામાં પળ હોય. યાવત્ ૬

૧ ધૂમાણ ગ । ૨ તમાણ ક । ૩ ધૂમપ્પમાણ ઘ, તમાણ ક-હ । ૪ રત્નપ્પ-ક । ૫ -પ્પમાણ વા હો-ઘ-હ ।

૧૬. દ્વિકસયોગી વિકલ્પોની રીતિ આ પ્રમાણે છે-છ નૈરયિકોના દ્વિકસયોગી પાંચ વિકલ્પો થાય છે-૨-૪, ૩-૨, ૪-૨, ૧-૫ અને ૫-૧. એ પાંચ વિકલ્પોને સાત નરકના દ્વિકસયોગી એકવીશ મંગોની સાથે ગુણતા ૧૦૫ મંગો થાય છે. તે આ પ્રમાણે—

૧	રત્નપ્રમા,	શર્કરાપ્રમા.	૪	રત્નપ્રમા,	ધૂમપ્રમા.
૨	"	વાલુકાપ્રમા.	૫	"	તમ.પ્રમા.
૩	"	પંકપ્રમા	૬	"	તમ તમ પ્રમા.

એ છ મંગોની સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ વિકલ્પોને ગુણવાથી રત્નપ્રમાના સંયોગવાળા ત્રીશ વિકલ્પ થાય છે.

૧	શર્કરાપ્રમા,	વાલુકાપ્રમા.	૪	શર્કરાપ્રમા,	તમ પ્રમા.
૨	"	પંકપ્રમા.	૫	"	તમ તમ પ્રમા.
૩	"	ધૂમપ્રમા.			

એ પાંચ મંગો સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ વિકલ્પોને ગુણતા શર્કરાપ્રમાના સંયોગવાળા પંચીશ વિકલ્પ થાય છે.

૧	વાલુકાપ્રમા,	પંકપ્રમા.	૩	વાલુકાપ્રમા,	તમ પ્રમા.
૨	"	ધૂમપ્રમા.	૪	"	તમ.તમ પ્રમા.

એ ચાર મંગોની સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ વિકલ્પોને ગુણતાં વાલુકાપ્રમાના સંયોગવાળા વીજ વિકલ્પો થાય છે.

૧	પંકપ્રમા,	ધૂમપ્રમા.	૩	પંકપ્રમા,	તમ તમ પ્રમા.
૨	"	તમ પ્રમા.			

એ ત્રણ મંગોની સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ વિકલ્પોનો ગુણાકાર કરવાથી પંકપ્રમાના સંયોગવાળા પંદર વિકલ્પ થાય છે.

૧	ધૂમપ્રમા,	તમ પ્રમા.	૨	ધૂમપ્રમા,	તમ.તમ પ્રમા.
---	-----------	-----------	---	-----------	--------------

એ બે મંગોની સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ વિકલ્પોને ગુણતાં ધૂમપ્રમાના સંયોગવાળા દસ વિકલ્પ થાય છે.

૧	તમ પ્રમા,	તમ તમ પ્રમા.
---	-----------	--------------

એ એક માગ સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ વિકલ્પોને ગુણતાં તમ.પ્રમાના સંયોગવાળા પાંચ વિકલ્પ થાય છે. એ વધા ૩૦-૨૫-૧૫-૧૦-૫ મલીને છ નૈર-મિષ્ટોના દ્વિકસયોગી એકસોને પાંચ વિકલ્પો થાય છે.

એ રચણપ્પમાય પંચ અહેસત્તમાય હોજા । અહવા દો રચણપ્પમાય ચત્તારિ સક્કરપ્પમાય હોજા; જાવ અહવા દો રચણપ્પમાય ચત્તારિ અહેસત્તમાય હોજા । અહવા તિન્નિ રચણપ્પમાય તિન્નિ સક્કરપ્પમાય, एवं एएणं कमेणं जहा पंचण्हं दुयासंजोगो तहा छण्ह वि भाणियद्यो, नवरं एक्को अब्भहिओ संचारेयद्यो, जાવ અહવા પંચ તમાય એ અહેસત્તમાય હોજા ।

અહવા એ રચણપ્પમાય એ સક્કરપ્પમાય ચત્તારિ વાલુયપ્પમાય હોજા; અહવા એ રચણપ્પમાય એ સક્કરપ્પમાય ચત્તારિ પંકપ્પમાય હોજા, एवं જાવ અહવા એ રચણપ્પમાય એ સક્કરપ્પમાય ચત્તારિ અહેસત્તમાય હોજા । અહવા એ રચણપ્પમાય દો સક્કરપ્પમાય તિન્નિ વાલુયપ્પમાય હોજા, एवं एएणं कमेणं जहा पंचण्हं तियासंजोगो मणियो तहा छण्ह वि भाणियद्यो, नवरं एक्को अब्भहिओ उच्चारेयद्यो, સેસં તં ચેવ । ચડક્કસંજોગો વિ તહેવ, પંચગસંજોગો વિ તહેવ, નવરં એક્કો અબ્ભહિઓ સંચારેયદ્યો, જાવ પચ્છિમો મંગો, અહવા દો વાલુયપ્પમાય એ પંકપ્પમાય એ ધૂમપ્પમાય એ તમાય એ અહેસત્તમાય હોજા ।

અહવા એ રચણપ્પમાય એ સક્કરપ્પમાય જાવ એ તમાય હોજા, અહવા એ રચણપ્પમાય જાવ એ ધૂમપ્પમાય એ અહેસત્તમાય હોજા; અહવા એ રચણપ્પમાય જાવ એ પંકપ્પમાય એ તમાય એ અહેસત્તમાય હોજા; અહવા એ રચણપ્પમાય જાવ એ વાલુયપ્પમાય એ ધૂમપ્પમાય જાવ એ અહેસત્તમાય હોજા; અહવા એ રચણપ્પમાય એ સક્કરપ્પમાય એ

અથવા એક રત્નપ્રભામાં અને પાંચ અધ સત્તમ પૃથિવીમા હોય. ૧ અથવા બે રત્નપ્રભામાં અને ચાર શર્કરાપ્રભામા હોય. યાવદ્ ૬ અથવા વે રત્નપ્રભામા અને ચાર અધ સત્તમ પૃથિવીમા હોય. ૧ અથવા ત્રણ રત્નપ્રભામા અને ત્રણ શર્કરાપ્રભામાં હોય. એ પ્રમાણે એ ક્રમ વડે જેમ પાંચ નૈરયિકોનો દ્વિકસંયોગ કહ્યો તેમ છ નૈરયિકોનો પળ કહેવો. પરન્તુ અહીં એક અધિક ગણવો. યાવત્ ૧૦૫ અથવા પાંચ તમામા અને એક અધ સત્તમ નરકમા હોય.

* ૧ એક રત્નપ્રભામા એક શર્કરાપ્રભામા અને ચાર વાલુકાપ્રભામા હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં અને ચાર પંકપ્રભામા હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ ૫ અથવા એક રત્નપ્રભામા એક શર્કરાપ્રભામા અને ચાર અધ સત્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામા બે શર્કરાપ્રભામા અને ત્રણ વાલુકાપ્રભામા હોય. એ પ્રમાણે એ ક્રમથી જેમ પાંચ નૈરયિકોનો ત્રિકસંયોગ કહ્યો તેમ છ નૈરયિકોનો પળ ત્રિકસંયોગ કહેવો, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તેમા એક નૈરયિક અધિક કહેવો, અને વાકી વધું પૂર્વવત્ જાણવું.

તે પ્રમાણે છ નારકોનો ચતુસંયોગ અને પંચસંયોગ પળ જાણવો. પરન્તુ તેમા એક નૈરયિક અધિક ગણવો. યાવત્ છેલ્લો મંગ-અથવા બે વાલુકાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામા એક તમ પ્રભામા અને એક તમ તમ પ્રભામા હોય.

૧ † અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામા યાવત્ એક તમામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામા યાવત્ એક ધૂમપ્રભામા અને એક અધ સત્તમ નરકમા હોય. ૩ અથવા એક રત્નપ્રભામા યાવત્ એક પંકપ્રભામા એક તમામા અને એક અધ સત્તમમા હોય. ૪ અથવા એક રત્નપ્રભામા યાવત્ એક વાલુકાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામા યાવત્ એક અધ સત્તમ નરકમા હોય. ૫ અથવા એક રત્નપ્રભામા એક શર્કરાપ્રભામાં

ત્રિકસંયોગી
વિકલ્પો.

ચતુસંયોગ અને
પંચસંયોગ.

છસંયોગી વિકલ્પો.

૧ સક્કરપ્પમાય । ૨ દુયાસં-હ । ૩ તિયસં-હ । ૪ અબ્ભહિઓ હ । ૫ પંચકસં-ક ।

* ૧૬. ત્રિકસંયોગી વિકલ્પોની રીતિ આ પ્રમાણે છે-છ નૈરયિકોના ૧-૧-૪, ૧-૨-૩, ૨-૧-૩, ૧-૩-૨, ૨-૨-૨, ૩-૧-૨, ૧-૪-૧, ૨-૩-૧, ૩-૨-૧, અને ૪-૧-૧ એ પ્રમાણે ત્રિકસંયોગી દશ વિકલ્પો થાય છે. હવે સાત નરકપૃથિવીના ત્રિકસંયોગી ૩૫ વિકલ્પો થાય છે, તે પાંચ નૈરયિકોના ત્રિકસંયોગી વિકલ્પ પ્રસંગે (પૃ. ૧૪૫) દર્શાવ્યા છે. તેની સાથે ઉપર કહેલા દશ વિકલ્પોને ગુણતા ૩૫૦ મંગો થાય છે.

† છ નૈરયિકના ચતુસંયોગી દશ વિકલ્પો થાય છે, તે આ પ્રમાણે-૧-૧-૧-૩, ૧-૧-૨-૨, ૧-૨-૧-૨, ૨-૧-૧-૨, ૧-૧-૩-૧, ૧-૨-૨-૧, ૧-૩-૧-૧, ૨-૨-૧-૧, ૩-૧-૧-૧ હવે રત્નપ્રભાદિ સાત નરકના ચતુસંયોગી પાત્રીશ વિકલ્પો થાય છે, તે પાંચ નૈરયિકના ચતુસંયોગી ૩૫૦ મંગો કથન પ્રસંગે (પૃ. ૧૪૬) દર્શાવેલા છે, તેની સાથે ઉપર કહેલા દશ વિકલ્પોને ગુણતા છ નૈરયિકના ચતુસંયોગી ૩૫૦ મંગો થાય છે.

છ નૈરયિકના પંચસંયોગી પાંચ વિકલ્પો થાય છે-૧-૧-૧-૧-૩, ૧-૧-૧-૨-૧, ૧-૧-૨-૧-૧, ૧-૨-૧-૧-૧, ૨-૧-૧-૧-૧. હવે જે સાત નરકપૃથિવીના પંચસંયોગી એકવીશ વિકલ્પો થાય છે તે (પૃ. ૧૪૭) દર્શાવેલા છે તેને ઉપર કહેલા પાંચ વિકલ્પો સાથે ગુણતા છ નૈરયિકોના સાત નરકપૃથિવીને આશ્રયી પાંચસંયોગી ૧૦૫ વિકલ્પો થાય છે.

૧ રત્નપ્રમા, શર્કરા, વાલુકાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમ, તમ પ્રમા.	૫ રત્નપ્રમા, શર્કરાપ્રમા, પંકપ્રમા, ધૂમપ્રમા, તમ પ્રમા, તમ તમ પ્રમા.
૨ " " " " " તમ તમ પ્રમા	૬ " વાલુકાપ્રમા, " " " "
૩ " " " " તમ પ્રમા, "	૭ શર્કરાપ્રમા, " " " "
૪ " " " " ધૂમપ્રમા, "	

એ પ્રમાણે છ નૈરયિકોનો છસંયોગી એકજ વિકલ્પ થાય છે. તે દ્વારા સાત નરક પૃથિવીના છ સંયોગી સાત વિકલ્પ થાય છે. એ પ્રમાણે છ નૈરયિકોના એક સંયોગી ૭, દ્વિકસંયોગી ૧૦૫, ત્રિકસંયોગી ૩૫૦, ચતુસંયોગી ૩૫૦, પંચસંયોગી ૧૦૫, અને છ સંયોગી ૭ સર્વે મળી ૯૨૪ વિકલ્પો થાય છે.

પંક્ત્યમાણ જાવ યોગે અદ્યેસત્તમાણ હોજા; અદ્યવા યોગે રચણપ્પમાણ યોગે વાલુચપ્પમાણ જાવ યોગે અદ્યેસત્તમાણ હોજા; અદ્યવા યોગે સક્કરપ્પમાણ યોગે વાલુચપ્પમાણ, જાવ યોગે અદ્યેસત્તમાણ હોજા ।

૧૭. [પ્ર૦] સત્ત મંતે ! નેરહયા નેરહયપવેસણણં પવિસમાણાં પુચ્છા । [ઉ૦] ગંગેયા ! રચણપ્પમાણ વા હોજા, જાવ અદ્યેસત્તમાણ વા હોજા । અદ્યવા યોગે રચણપ્પમાણ છ સક્કરપ્પમાણ હોજા । પવં ણણં કમેણં જહા છણ્ઠં દુયાસંજોગો તદ્દા સત્તણ્ઠં વિ માણિયદ્ધં, નવરં ણોગો અધ્મહિત્થો સંચારિજ્ઞદ્ધ, સેસં તં ચેવ । તિયાસંજોગો, ચેટ્ઠકસંજોગો, પંચસંજોગો, છક્કસંજોગો ય છણ્ઠં જહા તદ્દા સત્તણ્ઠં વિ માણિયદ્ધં, નવરં ણેક્કો અધ્મહિત્થો સંચારેયદ્ધો, જાવ ઈક્કગસંજોગો । અદ્યવા દો સક્કરપ્પમાણ યોગે વાલુચપ્પમાણ જાવ યોગે અદ્યેસત્તમાણ હોજા । અદ્યવા યોગે રચણપ્પમાણ યોગે સક્કરપ્પમાણ જાવ યોગે અદ્યેસત્તમાણ હોજા ।

૧૮. [પ્ર૦] અદ્ધ મંતે ! નેરતિયા નેરહયપવેસણણં પવિસમાણાં પુચ્છા । [ઉ૦] ગંગેયા ! રચણપ્પમાણ વા હોજા, જાવ અદ્યેસત્તમાણ વા હોજા । અદ્યવા યોગે રચણપ્પમાણ સત્ત સક્કરપ્પમાણ હોજા । પવં દુયાસંજોગો, જાવ ઈક્કસંજોગો ય જહા સત્તણ્ઠં, માણિતો તદ્દા અદ્ધણ્ઠં વિ માણિયદ્ધો, નવરં ણેક્કો અધ્મહિત્થો સંચારેયદ્ધો, સેસં તં ચેવ, જાવ ઈક્કસંજોગસ્સ । અદ્યવા તિત્થિ

એક પંક્ત્યમાણ યાવત્ એક અધ:સત્તમ નરકમા હોય. ૬ અથવા એક રત્તપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા યાવત્ એક અધ:સત્તમ નરકમા હોય. ૭ અથવા એક શર્કરાપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા યાવત્ એક અધ:સત્તમ નરકમા હોય.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાત નૈરયિકો નૈરયિકપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતા [શું રત્તપ્રમામા હોય?] ઇત્યાદિ સવન્વે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગાનેય ! [તે સાતે નૈરયિકો] રત્તપ્રમામા પળ હોય અને યાવત્ અધ:સત્તમ નરકપૃથિવીમા પળ હોય. [એક સંયોગી સાત વિકલ્પ થયા.]

* અથવા એક રત્તપ્રમામા અને છ શર્કરાપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે એ ક્રમથી જેમ છ નૈરયિકોનો દ્વિકસંયોગ કાળો તેમ સાત નૈરયિકોનો પળ જાણવો. પળ વિશેષ એ છે કે એક નૈરયિકોનો અધિક સંચાર કરવો, વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. જેમ છ નૈરયિકોનો ત્રિકસંયોગ, ચતુસંયોગ, પંચસંયોગ અને પટ્નસંયોગ કાળો તેમ સાત નૈરયિકોનો પળ જાણવો; પરન્તુ વિશેષ એ છે કે એક એક નૈરયિકોનો અધિક સંચાર કરવો, યાવત્ પટ્નસંયોગ—‘અથવા વે શર્કરાપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા યાવત્ એક અધ:સત્તમ નરકમા હોય’ લાભુવી જાણવું [સત્તસંયોગી એક વિકલ્પ—] અથવા એક રત્તપ્રમામા એક શર્કરાપ્રમામા યાવત્ એક અધ:સત્તમ નરકમા હોય.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આઠ નૈરયિકો નૈરયિકપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતા શું રત્તપ્રમામા હોય ?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગાનેય ! ૧ રત્તપ્રમામા પળ હોય, યાવત્ ૭ અધ:સત્તમ પૃથિવીમાં પળ હોય. §

અથવા ૧ ‘એક રત્તપ્રમામા અને સાત શર્કરાપ્રમામા હોય.’ એ પ્રમાણે જેમ સાત નૈરયિકોનો ** દ્વિકસંયોગ, †† ત્રિકસંયોગ, ‡‡ ચતુષ્કસંયોગ,

૧ રત્તપ્રમામા—ક. ૨ ચટ્ઠાસં—ક. ૩ પંચાસં—ક. ૪ છટ્ઠાસં—ક. ૫ છટ્ઠાસં—ક. ૬ છટ્ઠાસં—ક. ૭ છટ્ઠાસં—ક.

૧૭. * સાત નૈરયિકોના દ્વિકસંયોગી છ વિકલ્પ થાય છે, જેમ કે, ૧-૬, ૨-૫, ૩-૪, ૪-૩, ૫-૨, ૬-૧. તે છ વિકલ્પવડે પૂર્વે કહેલા સાત નરકના દ્વિકસંયોગી એકવીશ ભાગને ગુણતા સાત નૈરયિકોના દ્વિકસંયોગી ૧૨૬ ભાગ થાય છે.

† સાત નૈરયિકોના ત્રિકસંયોગી પંદર વિકલ્પો થાય છે—૧-૧-૫, ૧-૨-૪, ૨-૧-૪, ૧-૩-૩, ૨-૨-૩, ૩-૧-૩, ૧-૪-૨, ૨-૩-૨, ૩-૨-૨, ૪-૧-૨, ૧-૫-૧, ૨-૪-૧, ૩-૩-૧, ૪-૨-૧, ૫-૧-૧. હવે સાત નરક પૃથિવીના ત્રિકસંયોગી ૩૫ વિકલ્પો પૂર્વે (પૃ. ૧૪૧.) જણાવ્યા છે, તેની સાથે ઉપર કહેલા પંદર વિકલ્પોને ગુણતા ૫૨૫ મંગો થાય છે.

‡ સાત નૈરયિકોના ચતુસંયોગી ૧-૧-૧-૪-૪-૪-૪ વીગ વિકલ્પો થાય છે, તેને પૂર્વે જણાવેલા (પૃ. ૧૪૨.) સાત નરક પૃથિવીના ચતુસંયોગી પાત્રીશ ભાગ સાથે ગુણતા ૭૦૦ વિકલ્પો થાય છે.

§ સાત નૈરયિકોના પંચસંયોગી ૧-૧-૧-૧-૧-૩ ઇત્યાદિ પંદર વિકલ્પો થાય છે, તેને સાત નરકના પૂર્વે જણાવેલા (પૃ. ૧૪૩.) પંચસંયોગી એકવીશ વિકલ્પો સાથે ગુણતા ૩૧૫ વિકલ્પો થાય છે.

|| સાત નૈરયિકોના પટ્નસંયોગી ૧-૧-૧-૧-૧-૨ ઇત્યાદિ છ વિકલ્પ થાય છે તેને પૂર્વે કહેલા (પૃ. ૧૪૧.) સાત નરકપૃથિવીના છસંયોગી સાત વિકલ્પો સાથે ગુણતા ૪૨ વિકલ્પો થાય છે.

સાતસંયોગી એક વિકલ્પને સાત નરકપૃથિવી સાથે ગુણતા સાત વિકલ્પ થાય છે. ૭-૧૨૬-૫૨૫-૭૦૦-૩૧૫-૪૨-૧ સર્વે મઝીને સાત નૈરયિકોના ૧૭૧૬ વિકલ્પો થાય છે.

૧૮. § એ પ્રમાણે આઠ નૈરયિકોના એક સંયોગી સાત વિકલ્પો થયા

** આઠ નૈરયિકોના ૧-૭ ઇત્યાદિ દ્વિકસંયોગી સાત વિકલ્પ થાય છે, તેને પૂર્વે કહેલા (પૃ. ૧૨૧. સ્. ૧૨) સાત નરકના દ્વિકસંયોગી એકવીશ ભાગ સાથે ગુણતા ૧૪૭ ભાગ થાય છે.

†† આઠ નૈરયિકોના ૧-૧-૬ ઇત્યાદિ ત્રિકસંયોગી એકવીશ વિકલ્પો થાય છે. તેને પૂર્વે જણાવેલા (પૃ. ૧૪૧.) સાત નરકના ત્રિકસંયોગી પાત્રીશ મંગો સાથે ગુણતા ૭૩૫ વિકલ્પો થાય છે.

‡‡ આઠ નૈરયિકોના ૧-૧-૧-૫ ઇત્યાદિ ચતુસંયોગી ૩૫ વિકલ્પો થાય છે. તેને પૂર્વે કહેલા (પૃ. ૧૪૨.) સાત નરકના ચતુસંયોગી ૩૫ ભાગની સાથે ગુણતા ૧૨૨૫ વિકલ્પો થાય છે.

संकरप्पभाए एगे वालुयप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे रयणप्पभाए जाव एगे तमाए दो अहेसत्तमाए होजा; अहवा एगे रयणप्पभाए जाव दो तमाए एगे अहेसत्तमाए होजा । एवं संचारेयद्वं, जाव अहवा दो रयणप्पभाए एगे संकरप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होजा ।

१९. [प्र०] नव भंते ! नेरतिया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा किं पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा; जाव अहेसत्तमाए वा होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए अट्ट संकरप्पभाए होजा । एवं दुयासंजोगो, जाव सत्तगसंजोगो य जहा अट्टण्हं भणियं तहा नवण्हं पि भाणियद्वं, नवरं एकेको अब्भहिओ संचारेयद्वो, सेसं तं चेव । पच्छिमो आलावगो—अहवा तिन्नि रयणप्पभाए एगे संकरप्पभाए एगे वालुयप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होजा ।

२०. [प्र०] दस भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा पुच्छा । [उ०] गंगेया ! रयणप्पभाए वा होजा; जाव अहेसत्तमाए वा होजा । अहवा एगे रयणप्पभाए नव संकरप्पभाए होजा । एवं दुयासंजोगो जाव सत्तसंजोगो य जहा

* पंचसंयोग अने पट्संयोग कह्यो तेम आठ नैरयिकोनो पण कहेवो. परन्तु विशेष ए के एक एक नैरयिकोनो अधिक संचार करवो. बाकी वधुं छसंयोग सुची पूर्व प्रमाणे जाणवुं. [छेल्लो विकल्प—] अथवा त्रण शर्कराप्रभामा एक वालुकाप्रभामा यावत् एक अधःसप्तम नरकमा होय.

यावत् पट्संयोगी विकल्पो.

१ अथवा एक रत्नप्रभामा यावत् एक तमामा अने वे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामा यावत् वे तमामा अने एक अधःसप्तम पृथिवीमा होय. ए प्रमाणे सर्वत्र संचार करवो. यावत् ७ अथवा वे रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामा यावद् एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. [ए प्रमाणे ७, १४७, ७३५, १२२५, ७३५, १४७ अने ७. ए वधा मळीने आठ जीवने आश्रयी ३००३ विकल्पो थाय छे.]

सप्तसंयोगी विकल्प

१९. [प्र०] हे भगवन् ! नव नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामा होय—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गागेय ! ते नव नैरयिको १ रत्नप्रभामा होय, अने ए प्रमाणे यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमा पण होय.†

नव नैरयिको.

अथवा 'एक रत्नप्रभामां अने आठ शर्कराप्रभामां पण होय' इत्यादि आठ नैरयिकोनो जेम ††त्रिकसंयोग [‡त्रिकसंयोग, *चतुष्कसंयोग, ††पंचकसंयोग, ‡पट्संयोग, §यावत् §सप्तकसंयोग. कह्यो तेम नव नैरयिकोनो पण कहेवो. परन्तु विशेष ए छे के एक एक नैरयिकोनो अधिक संचार करवो. बाकी वधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. तेनो छेल्लो भागो—अथवा त्रण रत्नप्रभामा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमा होय.

द्विकसंयोगी विकल्पो.

२०. [प्र०] हे भगवन् ! दश नैरयिकोनैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं १ रत्नप्रभामा होय के यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां होय ? [उ०] हे गागेय ! ते दश नैरयिको १ रत्नप्रभामा पण होय, अने ए प्रमाणे यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमा पण होय.‡

दश नैरयिको.

* १८. आठ नैरयिकोना १-१-१-१-५ इत्यादि पंचसंयोगी ३५ विकल्पो थाय छे, तेने सात नरकना पंचसंयोगी २१ भागानी साथे गुणता ७३५ विकल्पो थाय.

† आठ सख्याना छसंयोगी १-१-१-१-१-३ इत्यादि २१ विकल्पो थाय छे, तेने पूर्वे कहेला (पृ. १४९.) सात नरकना छसंयोगी सात भागा साथे गुणता १४७ विकल्पो थाय.

‡ आठ सख्याना सात संयोगी सात विकल्प थाय छे, तेने सात नरकना सात संयोगी एक विकल्पनी साथे गुणता सात भंग थाय. एप्रमाणे ७-१४७-७३५-१२२५-७३५-१४७-७ सर्व मळीने आठ नैरयिकोना सात नरकने आश्रयी ३००३ भागा थाय छे.

१९. § नव नैरयिकोना आश्रयी एक संयोगी सात विकल्पो थया

† नव सख्याना द्विकसंयोगी आठ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना द्विकसंयोगी एकवीश विकल्पनी साथे गुणता १६८ भागा थाय छे.

‡ नव सख्याना १-१-७ इत्यादि त्रिकसंयोगी २८ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना त्रिकसंयोगी पात्रीश विकल्पनी साथे गुणता ९८० भागा थाय छे.

** नव सख्याना चतुष्कसंयोगी १-१-१-६ इत्यादि ५६ विकल्प थाय, तेने सात नरकना चतु संयोगी ३५ विकल्प साथे गुणता १९६० भागा थाय छे.

†† नव सख्याना १-१-१-१-५ इत्यादि पंचसंयोगी ७० विकल्पो थाय, तेने सात नरकना पंचसंयोगी एकवीश भागा साथे गुणता १४७० विकल्पो थाय छे.

‡‡ नव सख्याना पट्संयोगी १-१-१-१-१-४ इत्यादि ५६ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना छसंयोगी सात विकल्पनी साथे गुणतां ३९२ भागा थाय छे.

§ नव सख्याना सप्तसंयोगी १-१-१-१-१-३ इत्यादि २८ विकल्पो थाय, तेने सात नरकना सप्तसंयोगी एक विकल्पनी साथे गुणतां २८ भागा थाय छे. ए प्रमाणे ७-१६८-९८०-१९६०-१४७०-३९२-२८ मळीने पाच हजारने पाच विकल्पो थाय छे.

‡‡ २०. दश नारकना एक योगी सात विकल्प थाय.

રચણપ્પમાણ સંલેજા સકરપ્પમાણ હોજા, જાવ અહવા સંલેજા રચણપ્પમાણ સંલેજા અહેસત્તમાણ હોજા । અહવા ઇમે સકર-
પ્પમાણ સંલેજા વાલુયપ્પમાણ હોજા, एवं जहा रचणप्पमा उवरिमपुढवीहिं समं चारिया एवं सहरप्पमा वि उवरिमपुढवीहिं
समं चारेयद्वा, एवं एकेका पुढवी उवरिमपुढवीहिं समं चारेयद्वा; जाव अहवा सल्लेजा तमाण सल्लेजा अहेसत्तमाण होजा ।
अहवा एगे रचणप्पमाण एगे सकरप्पमाण सल्लेजा वालुयप्पमाण होजा; अहवा एगे रचणप्पमाण एगे सकरप्पमाण सल्लेजा
पंकप्पमाण होजा, जाव अहवा एगे रचणप्पमाण एगे सकरप्पमाण सल्लेजा अहेसत्तमाण होजा । अहवा एगे रचणप्पमाण दो
सकरप्पमाण सल्लेजा वालुयप्पमाण होजा; जाव अहवा एगे रचणप्पमाण दो सकरप्पमाण सल्लेजा अहेसत्तमाण होजा । अहवा
एगे रचणप्पमाण तिन्नि सकरप्पमाण सल्लेजा वालुयप्पमाण होजा; एवं एणं कमेणं एजेज्जे संचारेयद्दो; अहवा एगे रच-
प्पमाण सल्लेजा सकरप्पमाण सल्लेजा वालुयप्पमाण होजा; जाव अहवा एगे रचणप्पमाण सल्लेजा वालुयप्पमाण सल्लेजा

માણે એ ક્રમથી એક એક નૈરયિકનો અધિક સચાર કરવો. યાવત્ ૧ અથવા દસ રત્નપ્રભામા અને સંલ્યાતા શર્કરાપ્રભામા હોય. એ પ્રમાણે
યાવત્ ૬ અથવા દસ રત્નપ્રભામા અને સંલ્યાતા અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૧ અથવા સંલ્યાતા રત્નપ્રભામા અને સંલ્યાતા શર્કરાપ્રભામા
હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ ૬ અથવા સંલ્યાતા રત્નપ્રભામા અને સંલ્યાતા અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૧ અથવા એક શર્કરાપ્રભામા અને
સંલ્યાતા વાલુકામાં હોય. એ પ્રમાણે જેમ રત્નપ્રભાપૃથિવીનો વીજી પૃથિવી સાથે યોગ કર્યો તેમ શર્કરાપ્રભા પૃથિવીનો પણ ઉપરની વધી
પૃથિવીઓ સાથે યોગ કરવો. એ પ્રકારે એક એક પૃથિવીનો ઉપરની પૃથિવીઓ સાથે યોગ કરવો. યાવત્ અથવા સંલ્યાતા તમ પ્રભામા અને
સંલ્યાતા અધઃસત્તમ નરકમાં પણ હોય. [એ પ્રમાણે દ્વિકસંયોગી વિકલ્પો થયા.]

૧ *અથવા એક રત્નપ્રભામા એક શર્કરાપ્રભામા અને સંલ્યાતા વાલુકાપ્રભામા હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામા એક શર્કરાપ્રભામા અને
સંલ્યાતા પંકપ્રભામા હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ અથવા એક રત્નપ્રભામા એક શર્કરાપ્રભામા અને સંલ્યાતા અધઃસત્તમ પૃથિવીમાં હોય. અથવા એક

ત્રિકસંયોગી
વિકલ્પો.

૧-પ્પમાણ ડ- ગ-ચ । ૨-પુઢવીપુહિં ગ-ચ । ૩ પુઢવીપુહિં ગ-ચ ।

* ત્રિકસંયોગમાં 'રત્નપ્રભા, શર્કરાપ્રભા અને વાલુકાપ્રભા'—એ પ્રથમ ત્રિકયોગ છે. અને તેમાં 'એક, એક અને સંલ્યાતા' એ પ્રથમ વિકલ્પ છે. તેમાં
પ્રથમ પૃથિવીમાં એક જીવ અને ત્રીજી પૃથિવીમાં સંલ્યાતા જીવ સ્થાપીને અને બીજી પૃથિવીમાં અનુક્રમે સંલ્યાતા વિન્યાસમાં બેથી માંડીને દસ મુષીની
સંલ્યાતા તથા સંલ્યાતાપદનો યોગ કરવાથી પૂર્વમાં વિકલ્પની સાથે મળીને અગીયાર વિકલ્પો થાય છે. સ્વારવાદ બીજી અને ત્રીજી પૃથિવીમાં 'સંલ્યાતા'પદ
પ્રથમ પૃથિવીમાં બેથી માંડીને સંલ્યાતાપદ મુષી સચાર કરતાં દશ વિકલ્પ થાય છે. સર્વ મળીને એકવીસ વિકલ્પો થાય છે, તે આ પ્રમાણે—

રત્નપ્રભા.	શર્કરાપ્રભા.	વાલુકા	રત્નપ્રભા.	શર્કરાપ્રભા.	વાલુકા.
૧. ૧	૧	સંલ્યાતા	૧૧. ૧	સંલ્યાતા	સંલ્યાતા.
૨. ૧	૨	"	૧૨. ૨	"	"
૩. ૧	૩	"	૧૩. ૩	"	"
૪. ૧	૪	"	૧૪. ૪	"	"
૫. ૧	૫	"	૧૫. ૫	"	"
૬. ૧	૬	"	૧૬. ૬	"	"
૭. ૧	૭	"	૧૭. ૭	"	"
૮. ૧	૮	"	૧૮. ૮	"	"
૯. ૧	૯	"	૧૯. ૯	"	"
૧૦. ૧	૧૦	"	૨૦. ૧૦	"	"
			૨૧. સંલ્યાતા.	"	"

તે એકવીસ વિકલ્પોની સાથે સાત નરકપૃથિવીના ત્રિકસંયોગી પાત્રીશ પદોનો ગુણાકાર કરવાથી ત્રિકસંયોગી પાત્રીશ વિકલ્પો થાય છે.
આદિની ચાર નરકપૃથિવીવડે પ્રથમ ચતુષ્કસંયોગ થાય છે. તેમાં પ્રથમની ત્રણ પૃથિવીમાં 'એક એક અને ચોથી પૃથિવીમાં સંલ્યાતા'—એ પ્રમાણે પ્રથમ
વિકલ્પ થાય છે. સ્વારવાદ પૂર્વોક્ત ક્રમથી ત્રીજી પૃથિવીમાં બેથી માંડીને સંલ્યાતાપદનો સચાર કરતાં બીજા દશ વિકલ્પો થાય છે. એમ ત્રીજી તથા પ્રથમ
પૃથિવીમાં પણ બેથી માંડીને સંલ્યાતાપદનો સંચાર કરતાં વીસ વિકલ્પો થાય, અને વધા મળીને એકવીસ વિકલ્પ થાય. તે એકવીસ વિસ્તરણોની સાથે સાત
નરકના ચતુષ્કસંયોગી પાત્રીશ પદોનો ગુણાકાર કરતાં ચતુ સંયોગી એક હજાર પચાસી વિકલ્પો થાય છે.

આદિની પાંચ પૃથિવીસાથે પ્રથમ પંચસંયોગ થાય છે, અને તેમાં આદિની ચાર પૃથિવીમાં 'એક એક અને પાંચમી પૃથિવીમાં સંલ્યાતા'—એ પ્રથમ
વિકલ્પ થાય, સ્વારવાદ પૂર્વોક્ત ક્રમથી ચોથી નરકપૃથિવીમાં અનુક્રમે બેથી માંડીને સંલ્યાતા પદ મુષી સચાર કરવો એ રીતે ચાત્રીની ત્રીજી, ચોથી અને
પ્રથમ પૃથિવીમાં પણ સચાર કરવો. એમ વધા મળીને પચ્ચસંયોગી એકતાલીસ વિકલ્પો થાય છે. તેની સાથે સાત નરકપૃથિવીના પંચસંયોગી એકવીસ પદોનો
ગુણાકાર કરવાથી આઠસોને એકસાથે વિકલ્પો થાય છે.

પદ્ધતિસંયોગમાં પૂર્વોક્ત ક્રમથી એકાદશ વિકલ્પો થાય છે, અને તેની સાથે સાત નરકના પદ્ધતિસંયોગી સાત પદોનો ગુણાકાર કરવાથી અઠસોને સત્તાવન
વિકલ્પો થાય છે.

સાતસંયોગમાં તો પૂર્વોક્ત શાવનાંથી એકસાથે વિકલ્પ થાય છે. એ પ્રમાણે સંલ્યાતા નૈરયિકોને આશ્રયી ૭, ૨૩૧, ૭૩૫, ૧૦૮૫, ૮૬૧, ૨૫૭ તથા
૫૧-વધા મળીને ૩૩૩૭ વિકલ્પો થાય છે.

અહેસત્તમાય હોજા । અહવા દો રયણપ્પમાય સંયેજા સઠ્ઠરપ્પમાય સંયેજા વાલુયપ્પમાય હોજા; જાવ અહવા દો રયણપ્પમાય સંયેજા સઠ્ઠરપ્પમાય સંયેજા અહેસત્તમાય હોજા । અહવા તિચ્છિ રયણપ્પમાય સંયેજા સઠ્ઠરપ્પમાય સંયેજા વાલુયપ્પમાય હોજા, एवं एणं कमेणं पक्केओ रयणपपमाय संचारेयधो; जाव अहवा संयेजा रयणपपमाय संयेजा सठ्ठरपपमाय संयेजा वालुयपपमाय होजा; जाव अहवा संयेजा रयणपपमाय संयेजा सठ्ठरपपमाय संयेजा अहेसत्तमाय होजा । अहवा एगे रयणपपमाय एगे वालुयपपमाय संयेजा पंकपपमाय होजा; जाव अहवा एगे रयणपपमाय एगे वालुयपपमाय संयेजा अहेसत्तमाय होजा । अहवा एगे रयणपपमाय दो वालुयपपमाय संयेजा पंकपपमाय होजा; एवं एणं कमेणं नियासंजोगो, चंडकसंजोगो, जाव सत्तगसंजोगो य जहा वसण्हं तहेव भाणियधो । पच्छिमो आलावगो सत्तसंजोगरस-अहवा संयेजा रयणपपमाय संयेजा सठ्ठरपपमाय जाव संयेजा अहेसत्तमाय होजा ।

૨૨. [પ્ર૦] અસંયેજા મંતે ! નેરહયા નેરહયપ્પવેસણણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગંગેયા ! રયણપ્પમાય વા હોજા, જાવ અહેસત્તમાય વા હોજા । અહવા એ રયણપ્પમાય અસંયેજા સઠ્ઠરપ્પમાય હોજા, एवं दुयासंजोगो, जाव सत्तगसंजोगो य जहा संयेजाणं भणियो तहा असंयेजाण वि भाणियधो, नवरं 'असंयेजाओ' अम्महियो भाणियधो, सेसं तं चेव, जाव सत्तगसंजोगस्स पच्छिमो आलावगो-अहवा असंयेजा रयणपपमाय असंयेजा सठ्ठरपपमाय जाव असंयेजा अहेसत्तमाय होजा ।

૨૩. [પ્ર૦] ડકોસેણં મંતે ! નેરહયા નેરહયપ્પવેસણણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગંગેયા ! સથે વિ તાવ રયણપ્પમાય હોજા, અહવા રયણપ્પમાય ય સઠ્ઠરપ્પમાય ય હોજા, અહવા રયણપ્પમાય ય વાલુયપ્પમાય ય હોજા; જાવ અહવા રયણપ્પમાય ય અહેસત્તમાય ય હોજા. અહવા રયણપ્પમાય ય સઠ્ઠરપ્પમાય ય વાલુયપ્પમાય ય હોજા; एवं जाव अहवा रयणपपमाय य सठ्ठरपपमाय य अहेसत्तमाय य होजा, अहवा रयणपपमाय वालुयपपमाय पंकपपमाय य होजा; जाव अहवा रयणपपमाय वालुयप-
રત્તપ્રમામા વે શર્કરાપ્રમામા અને સંહ્યાતા વાલુકાપ્રમામા હોય. અથવા એક રત્તપ્રમામા વે શર્કરાપ્રમામા અને નંહ્યાતા અથ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. અથવા એક રત્તપ્રમામા ત્રણ શર્કરાપ્રમામા અને સંહ્યાતા વાલુકાપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે એ ક્રમથી એક એક નૈરયિકનો સંચાર કરવો. અથવા એક રત્તપ્રમામા નંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા અને નંહ્યાતા વાલુકાપ્રમામા હોય. યાવદ્ અથવા એક રત્તપ્રમામા નંહ્યાતા વાલુકાપ્રમામા અને સંહ્યાતા અથ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. અથવા વે રત્તપ્રમામા સંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા અને સંહ્યાતા વાલુકાપ્રમામા હોય. યાવદ્ અથવા વે રત્તપ્રમામા સંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા અને સંહ્યાતા અથ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. અથવા ત્રણ રત્તપ્રમામા સંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા અને સંહ્યાતા વાલુકાપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે એ ક્રમથી રત્તપ્રમામા એક એકનો સંચાર કરવો. યાવત્ અથવા સંહ્યાતા રત્તપ્રમામા સંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા અને સંહ્યાતા વાલુકાપ્રમામા હોય. યાવદ્ અથવા સંહ્યાતા રત્તપ્રમામા નંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા અને સંહ્યાતા અથ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. અથવા એક રત્તપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા અને સંહ્યાતા પંકપ્રમામા હોય. યાવદ્ અથવા એક રત્તપ્રમામા એક વાલુકાપ્રમામા અને સંહ્યાતા અથ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. અથવા એક રત્તપ્રમામા વે વાલુકાપ્રમામા અને સંહ્યાતા પંકપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે એ ક્રમથી ત્રિકલ્પયોગ, ચતુષ્કલ્પયોગ, યાવત્ સત્તકલ્પયોગ જેમ ટસ નૈરયિકોનો કલ્પો તેમ કહેવો. તેનો છેલ્લો આલાપક-અથવા સંહ્યાતા રત્તપ્રમામા સંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા અને યાવત્ સંહ્યાતા અથ:સત્તમપૃથિવીમા હોય.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસંહ્યાતા નૈરયિકો નૈરયિકપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતા શું રત્તપ્રમામા હોય ?—હ્યાતિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગાંગેય ! ૧ રત્તપ્રમામા પળ હોય અને યાવત્ ૭ અથ સત્તમપૃથિવીમાં પળ હોય. * ૧ અથવા એક રત્તપ્રમામા અને અનંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે જેમ સંહ્યાતા નૈરયિકોનો દ્વિકલ્પયોગ, યાવત્ સત્તકલ્પયોગ કલ્પો તેમ અસંહ્યાતાનો પળ કહેવો. પળ વિશેષ એ કે અહિં 'અસંહ્યાતા' પદ કહેવું. બાકી વધું તેજ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ છેલ્લો આલાપક-અથવા અસંહ્યાતા રત્તપ્રમામા અસંહ્યાતા શર્કરાપ્રમામા યાવત્ અસંહ્યાતા અથ:સત્તમપૃથિવીમા પળ હોય.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતા નૈરયિકો ઉત્કૃષ્ટપદે શું રત્તપ્રમામા હોય ?—હ્યાતિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગાંગેય ! ૧ સર્વ નૈરયિકો ઉત્કૃષ્ટપદે રત્તપ્રમામા હોય. [દ્વિકલ્પયોગી છ વિકલ્પ-] ૧ અથવા રત્તપ્રમામા અને શર્કરાપ્રમામા હોય. અથવા રત્તપ્રમામા અને વાલુકાપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ અથવા ૬ રત્તપ્રમામા અને અથ:સત્તમપૃથિવીમાં પળ હોય. [ત્રિકલ્પયોગી ૧૫ વિકલ્પ-] ૧ અથવા રત્તપ્રમામા શર્કરાપ્રમામા અને વાલુકાપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ ૫ રત્તપ્રમામા શર્કરાપ્રમામા અને અથ:સત્તમપૃથિવીમાં હોય. ૬ અથવા રત્તપ્રમામા વાલુકાપ્રમામા અને પંકપ્રમામા પળ હોય. યાવત્ ૧૦ અથવા રત્તપ્રમામા વાલુકાપ્રમામા અને અથ:સત્તમપૃથિવીમાં હોય.

૧ સઠ્ઠરપ્પમાય હ. ૨ ચટ્ઠકાસં-ક. ૩ સત્તાસં-ક. ૪ સત્તાસં-ક.

* અસંહ્યાતા નૈરયિકોને આશ્રયી એકયોગાદિ વિકલ્પો આ પ્રમાણે છે—૭, ૨૫૨, ૮૦૫, ૧૧૧૦, ૧૪૫, ૩૧૨, ૬૭-ચવા મલીને ૩૬૫૬ વિકલ્પો યાવ છે.

અસરવાન
નૈરયિકો

દ્વિકલ્પયોગાદિ
વિકલ્પો

ઉત્કૃષ્ટપ્રવેશનક
દ્વિકલ્પયોગ
ત્રિકલ્પયોગ

માપ અહેસત્તમાપ ય હોજા; અહવા રયણપ્પમાપ પંકપ્પમાપ ધૂમાપ હોજા, एवं रयणप्पमं अमुयंतेसु जहा तिण्हं तियासंजोगो भणितो तथा भाणियद्धं जाव अहवा रयणप्पमाप तमाप य अहेसत्तमाप य होजा । अहवा रयणप्पमाप य सक्करप्पमाप वालु-
यप्पमाप पंकप्पमाप य होजा; अहवा रयणप्पमाप सक्करप्पमाप वालुयप्पमाप धूमप्पमाप य होजा; जाव अहवा रयणप्पमाप
सक्करप्पमाप वालुयप्पमाप अहेसत्तमाप य होजा; अहवा रयणप्पमाप सक्करप्पमाप पंकप्पमाप धूमप्पमाप य होजा; एवं
रयणप्पमं अमुयंतेसु जहा चउण्हं चउक्कगसंजोगो भणितो तथा भाणियद्धं, जाव अहवा रयणप्पमाप धूमप्पमाप तमाप अहे-
सत्तमाप य होजा । अहवा रयणप्पमाप सक्करप्पमाप वालुयप्पमाप पंकप्पमाप धूमप्पमाप य होजा १, अहवा रयणप्प-
माप जाव पंकप्पमाप तमाप य होजा २; अहवा रयणप्पमाप जाव पंकप्पमाप अहेसत्तमाप य होजा ३; अहवा रयणप्प-
माप सक्करप्पमाप वालुयप्पमाप धूमप्पमाप तमाप य होजा ४, एवं रयणप्पमं अमुयंतेसु जहा पंचण्हं पंचगसंजोगो तथा
भाणियद्धं; जाव अहवा रयणप्पमाप पंकप्पमाप जाव अहेसत्तमाप य होजा; अहवा रयणप्पमाप सक्करप्पमाप जाव धूमप्प-
माप तमाप य होजा १; अहवा रयणप्पमाप जाव धूमप्पमाप अहेसत्तमाप य होजा २, अहवा रयणप्पमाप सक्करप्पमाप
जाव पंकप्पमाप तमाप य अहेसत्तमाप य होजा ३; अहवा रयणप्पमाप सक्करप्पमाप वालुयप्पमाप धूमप्पमाप तमाप
अहेसत्तमाप य होजा ४; अहवा रयणप्पमाप सक्करप्पमाप पंकप्पमाप जाव अहेसत्तमाप य होजा ५; अहवा रयणप्पमाप
वालुयप्पमाप जाव अहेसत्तमाप होजा ६; अहवा रयणप्पमाप य सक्करप्पमाप य जाव अहेसत्तमाप य होजा ७ ।

૨૪. [પ્ર૦] एयस्स णं भंते ! रयणप्पमापुढविनेरइयप्पवेसणस्स सक्करप्पमापुढवि- जाव अहे सत्तमापुढविनेरइयप्पवे-
उणगस्स कपरे- कपरे जाव चिसेसाहिया वा ? [उ०] गंगेया । सधत्थोवे अहेसत्तमापुढविनेरइयपवेसण, तमापुढविनेरइयप-
वेसण असंखेज्जगुणे; एवं पडिलोमगं जाव रयणप्पमापुढविनेरइयपवेसण असंखेज्जगुणे ।

૨૫. [પ્ર૦] तिरिक्खजोणियपवेसण, णं भंते ! कतिविहे पणत्ते ? [उ०] गंगेया । पंचविहे पत्तत्ते, तं जहा-एगिंदिय-
तेरिक्खजोणियपवेसण, जाव पंचिंदियतिरिक्खजोणियपवेसण ।

૧ અથવા રત્તપ્રમા પંકપ્રમા અને ધૂમપ્રમામાં હોય. એ પ્રમાણે જેમ રત્તપ્રમાને મુક્યા શિવાય ત્રણ નૈરયિકોનો ત્રિકસયોગ કહ્યો તેમ અહીં
કહેવું. યાવદ્ ૧૫ અથવા રત્તપ્રમા, તમ:પ્રમા અને તમ:તમ:પ્રમામા પળ હોય.

[ચતુ:સંયોગી ૨૦ વિકલ્પ-] ૧ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા વાલુકાપ્રમા અને પંકપ્રમામા હોય. ૨ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા
વાલુકાપ્રમા અને ધૂમપ્રમામા હોય. યાવત્ ૪ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા વાલુકાપ્રમા અને અધ:સત્તમપૃથિવીમા પળ હોય. ૫ અથવા
રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા પંકપ્રમા અને ધૂમપ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે રત્તપ્રમાને મુક્યા શિવાય જેમ ચાર નૈરયિકોનો ચતુષ્કસયોગ કહ્યો છે તેમ
અહીં કહેવો. યાવદ્ ૨૦ અથવા રત્તપ્રમા ધૂમપ્રમા તમ:પ્રમા અને તમ:તમ:પ્રમામા હોય.

[પંચસંયોગી ૧૫ વિકલ્પ-] ૧ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા વાલુકાપ્રમા પંકપ્રમા અને ધૂમપ્રમામા હોય. ૨ અથવા રત્તપ્રમા યાવત્
પંકપ્રમા અને તમ પ્રમામાં હોય. ૩ અથવા રત્તપ્રમા યાવત્ પંકપ્રમા અને અધ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. ૪ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા વાલુકા-
પ્રમા ધૂમપ્રમા અને તમ:પ્રમામા હોય. એ પ્રમાણે રત્તપ્રમાને છોડ્યા શિવાય જેમ પાંચ નૈરયિકોનો પંચસયોગ કહ્યો તેમ કહેવો. યાવદ્ ૧૫
અથવા રત્તપ્રમા પંકપ્રમા યાવદ્ અધ:સત્તમપૃથિવીમા હોય.

[પટ્કસયોગી છ વિકલ્પ-] ૧ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા યાવત્ ધૂમપ્રમા અને તમ:પ્રમામાં હોય. ૨ અથવા રત્તપ્રમા યાવદ્
ધૂમપ્રમા અને અધ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. ૩ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા યાવત્ પંકપ્રમા તમ:પ્રમા અને અધ:સત્તમ પૃથિવીમા હોય. ૪
અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા વાલુકાપ્રમા ધૂમપ્રમા તમ:પ્રમા અને તમ:તમ:પ્રમામાં હોય. ૫ અથવા રત્તપ્રમા શર્કરાપ્રમા પંકપ્રમા યાવદ્
અધ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. ૬ અથવા રત્તપ્રમા વાલુકાપ્રમા યાવદ્ અધ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. [સત્સંયોગી ૧ વિકલ્પ-] અથવા રત્તપ્રમા
શર્કરાપ્રમા, યાવદ્ અધ:સત્તમપૃથિવીમા હોય. [એ રીતે ઉત્કૃષ્ટ પદના ૧-૬-૧૫-૨૦-૧૫-૬-૧ મઠી ૬૪ વિકલ્પો થાય છે.]

૨૪. [પ્ર૦] हे भगवन् ! रतप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, शर्कराप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, यावद् अध:सतमपृथिवीनैरयिकप्रवेश-
नकमा कया प्रवेशनको कया प्रवेशनकोयी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गागेय ! सौथी अल्प अध:सतमपृथिवीनैरयिकप्रवेशनक छे,
तेना करता तमापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक असख्येयगुण छे. ए प्रमाणे विपरीत क्रमथी यावत् रतप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक असंख्यानगुण छे.

તિર્થચયોનિકપ્રવેશનક.

૨૫. [પ્ર૦] हे भगवन् ! तिर्थचयोनिकप्रवेशनक केटला प्रकारे कह्युं छे ? [उ०] हे गागेय ! पांच प्रकारे कह्युं छे. ते आ प्रमाणे
एकेन्द्रियतिर्थचयोनिकप्रवेशनक, यावत् पंचेन्द्रियतिर्थचयोनिकप्रवेशनक.

ચતુ સયોગ.

પંચસંયોગ.

પટ્કસયોગ.

સત્સંયોગ.

નૈરયિકપ્રવેશનક
અસંખ્યગુણ.

તિર્થચયોનિક
પ્રકાર.

૨૬. [પ્ર૦] ઈમે મંતે ! તિરિસ્પજોણિય તિરિસ્પજોણિયપ્પવેસણણં પવિસમાણે કિં ઈર્ગિદિપ્પુ હોજ્જા, જાવ પંચિદિપ્પુ હોજ્જા ? [ઉ૦] ગંગેયા ! ઈર્ગિદિપ્પુ યા હોજ્જા, જાવ પંચિદિપ્પુ યા હોજ્જા ।

૨૭. [પ્ર૦] દો મંતે ! તિરિસ્પજોણિયા૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગંગેયા ! ઈર્ગિદિપ્પુ યા હોજ્જા, જાવ પંચિદિપ્પુ યા હોજ્જા અહવા ઈર્ગે ઈર્ગિદિપ્પુ હોજ્જા ઈર્ગે વેદિદિપ્પુ હોજ્જા, એવં જહા નેરત્થિયપ્પવેસણ, તહા તિરિસ્પજોણિયપ્પવેસણ વિ માણિયદ્દે જાવ અસંપેજા ।

૨૮. [પ્ર૦] ઉક્કોસા મંતે ! તિરિસ્પજોણિયા૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગંગેયા ! સહે વિ તાવ ઈર્ગિદિપ્પુ હોજ્જા, અહવા ઈર્ગિદિપ્પુ યા વેદિદિપ્પુ યા હોજ્જા । એવં જહા નેરતિયા ચારિયા તહા તિરિસ્પજોણિયા વિ ચારેયદ્દા । ઈર્ગિદિયા અમુયંતેસુ દુયા સંજોગો, તિયાસંજોગો, ચૈદ્દાસંજોગો, પંચસંજોગો ઉવઉંજિઝ્ઞણ માણિયદ્દો, જાવ અહવા ઈર્ગિદિપ્પુ યા, વેદિદિપ્પુ યા પંચિદિપ્પુ યા હોજ્જા ।

૨૯. [પ્ર૦] પ્યસ્સ ણં મંતે ! ઈર્ગિદિયતિરિસ્પજોણિયપ્પવેસણગસ્સ, જાવ પંચિદિયતિરિસ્પજોણિયપ્પવેસણગસ્સ કયરે કયરે— જાવ વિસેસાહિયા યા ? [ઉ૦] ગંગેયા ! સદ્ધથોવે પંચિદિયતિરિસ્પજોણિયપ્પવેસણ, ચડ્ઠિદિયતિરિસ્પજોણિયપ્પવેસણ વિસેસાહિપ, નેદિદિય૦ વિસેસાહિપ, વેદિદિય૦ વિસેસાહિપ, ઈર્ગિદિયતિરિસ્પ૦ વિસેસાહિપ ।

૩૦. [પ્ર૦] મણુસ્સપ્પવેસણ ણં મંતે ! કતિવિદે પપ્પત્તે ? [ઉ૦] ગંગેયા ! દુધિદં પપ્પત્તે, તં જહા— સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ વેસણ, ગમ્મવઠંતિયમણુસ્સપ્પવેસણ ય ।

૩૧. [પ્ર૦] ઈમે મંતે ! મણુસ્સે મણુસ્સપ્પવેસણણં પવિસમાણે કિં સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ હોજ્જા, ગમ્મવઠંતિયમણુસ્સેસુ હોજ્જા ? [ઉ૦] ગંગેયા ! સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ યા હોજ્જા, ગમ્મવઠંતિયમણુસ્સેસુ યા હોજ્જા ।

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક તિર્યચયોનિકા જીવ તિર્યચયોનિકપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતો શું એકેન્દ્રિયોમાં હોય કે યાવત્ પંચેન્દ્રિયોમાં હોય ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! ૧ એક તિર્યચયોનિક જીવ એકેન્દ્રિયમાં હોય અને યાવત્ ૫ પંચેન્દ્રિયા પળ હોય.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વે તિર્યચયોનિક જીવો સંવન્ને પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગાંગેય ! ૧ એકેન્દ્રિયોમાં પળ હોય અને યાવત્ ૫ પંચેન્દ્રિયોમાં પળ હોય. અથવા એક એકેન્દ્રિયમાં અને એક વેદેન્દ્રિયમાં પળ હોય. એ પ્રમાણે જેમ નૈરયિકપ્રવેશનકમાં કાણું તેમ તિર્યચયોનિકપ્રવેશનકમાં યાવત્ અસંખ્યેય તિર્યચયોનિકો સુધી કહેવું.

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યચયોનિકો ઉલ્લુપ્પણે [શું એકેન્દ્રિયોમાં હોય કે યાવત્ પંચેન્દ્રિયોમાં હોય ?] એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] ગાંગેય ! તે વધા એકેન્દ્રિયોમાં હોય. અથવા એકેન્દ્રિયો અને વેદેન્દ્રિયોમાં પળ હોય. એ પ્રમાણે જેમ નૈરયિકોનો નચાર કર્યો તેમ તિર્યચયોનિકોનો પળ સચાર કરવો. એકેન્દ્રિયોને મુખ્યા સિવાય દ્વિકસયોગ, ત્રિકસયોગ, ચતુષ્કસયોગ અને પંચજનયોગ ઉપયોગપૂર્વક કહેવે યાવત્ અથવા એકેન્દ્રિયોમાં વેદેન્દ્રિયોમાં યાવત્ પંચેન્દ્રિયોમાં પળ હોય.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયતિર્યચયોનિકપ્રવેશનક, યાવત્ પંચેન્દ્રિયતિર્યચયોનિકપ્રવેશનકમાં કણું પ્રવેશનક કોનાથી વાવ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! પંચેન્દ્રિયતિર્યચયોનિકપ્રવેશનક સૌથી અલ્પ છે, તેથી ચડારન્દ્રિયતિર્યચયોનિકપ્રવેશનક વિશેષાધિક છે તેના કરતા ત્રીન્દ્રિયતિર્યચયોનિકપ્રવેશનક વિશેષાધિક છે, તેના કરતા વેદેન્દ્રિયતિર્યચયોનિકપ્રવેશનક વિશેષાધિક છે, અને તેના કરતા એકેન્દ્રિયતિર્યચયોનિકપ્રવેશનક વિશેષાધિક છે.

મનુષ્યપ્રવેશનક.

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યપ્રવેશનક કેટલા પ્રકારે કણું છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! વે પ્રકારે કણું છે, તે આ પ્રમાણે—સમુચ્છિમમનુષ્યપ્રવેશનક અને ગર્ભજમનુષ્યપ્રવેશનક.

૩૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતો એક મનુષ્ય શું સમુચ્છિમ મનુષ્યોમાં હોય કે ગર્ભજ મનુષ્યોમાં હોય ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! તે સમુચ્છિમ મનુષ્યોમાં પળ હોય અને ગર્ભજ મનુષ્યોમાં પળ હોય.

૧-૨ વેદિયેસુ ક । ૩ ચડ્ઠાસં- ક । ૪ પંચાસં- ક ।

૨૬. * યયપિ અહિં 'એક જીવ એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય' એમ કહ્યું, તેમાં એ વિચારણીય છે કે એકેન્દ્રિયોમાં એક જીવ કદાપિ ઉત્પન્ન થતો નથી, પરંતુ પ્રતિમય અનન્ત જીવો ઉત્પન્ન થાય છે, તોપણ વિજાતીય દેવાદિમવર્થી નીકળીને જે એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય તે પ્રવેશનક કહેવાય છે, તે અપેક્ષાએ એક જીવ ૫ લાગે પ્રવેશનક છૂટે જે વિજાતીય મવર્થી આવીને વિજાતિમાં ઉત્પન્ન થાય સજાતીય જીવ સજાતિમાં આવીને ઉત્પન્ન થાય, તે તો તેમાં પ્રવિષ્ટજ માટે તે પ્રવેશનક ન કહેવાય હવે એક જીવ અનુક્રમે એકેન્દ્રિયાદિ પાંચ સ્થલે આવી ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તેના પાંચ વિકલ્પો થાય. વે જીવો પળ એક સ્થલે સાથે ઉત્પન્ન થાય તો પળ પાંચ જ વિકલ્પો થાય, અને દ્વિકસયોગી દશ વિકલ્પો થાય, હવે ત્રણથી માંડીને અસંખ્યાત તિર્યચયોનિકોનું પ્રવેશનક નૈરયિકપ્રવેશનકની પેઠે જાણવું, પરંતુ નારકો સાત નરકપૃથિવીમાં ઉત્પન્ન થાય અને તિર્યચો એકેન્દ્રિયાદિ પાંચ સ્થાનકોમાં ઉત્પન્ન થાય, માટે ભાગાની સંખ્યા નિમિત્ત થાય, તે દુદ્ધિમાને સ્વયં વિચારી લેવા યયપિ અહીં અનન્ત એકેન્દ્રિયો ઉત્પન્ન થાય છે, પરંતુ ઉપર વતાવેલું પ્રવેશનકનું લક્ષણ અસંખ્યાત જીવોમાં થતી શકે છે માટે અસંખ્યાત સુધી પ્રવેશનક જાણવું.

३२. [प्र०] दो भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु वा होजा, गम्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा । अहवा एगे संमुच्छिममणुस्सेसु वा होजा एगे गम्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा, एवं एणं कमेणं जहा नेरइयपवे-
नणए तहा मणुस्तपवेसणए वि भाणियधे, जाव दस ।

३३. [प्र०] संखेजा भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु वा होजा, गम्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा । अहवा एगे संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गम्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा; अहवा दो संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गम्भवकंतियमणुस्सेसु होजा; एवं एकेकं उंस्तारितेसु जाव अहवा संखेजा संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गम्भवकंतियमणुस्सेसु होजा ।

३४. [प्र०] असंखेजा भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सधे वि ताव संमुच्छिममणुस्सेसु होजा । अहवा संखेजा संमुच्छिमणुस्सेसु एगे गम्भवकंतियमणुस्सेसु होजा; अहवा असंखेजा संमुच्छिममणुस्सेसु दो गम्भवकंतियमणु-
स्सेसु होजा; एवं जाव असंखेजा संमुच्छिममणुस्सेसु होजा संखेजा गम्भवकंतियमणुस्सेसु होजा ।

३५. [प्र०] उक्कोसा भंते ! मणुस्ता० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सधे वि ताव संमुच्छिममणुस्सेसु होजा, अहवा समु-
च्छिममणुस्सेसु य गम्भवकंतियमणुस्सेसु वा होजा ।

३६. [प्र०] एयस्त णं भंते ! संमुच्छिममणुस्तपवेसणगस्त गम्भवकंतियमणुस्तपवेसणगस्त य कयरे कयरे— जाव वेसेसाहिया ? [उ०] गंगेया ! सधत्थोवे गम्भवकंतियमणुस्तपवेसणए, संमुच्छिममणुस्तपवेसणए असंखेजगुणे ।

३७. [प्र०] देवपवेसणए णं भंते ! कतिविहे पणत्ते ? [उ०] गंगेया ! चउध्विहे पन्नत्ते, तं जहा—भवनवासिदेवपवे-
सणए, जाव वेमाणियदेवपवेसणए ।

३८. [प्र०] एगे भंते ! देवे देवपवेसणएणं पविसमाणे किं भवनवासीसु होजा, वाणमंतर—जोइसिय—वेमाणिएसु होजा ? [उ०] गंगेया ! भवनवासीसु वा होजा, वाणमंतर—जोइसिय—वेमाणिएसु वा होजा ।

३२. [प्र०] हे भगवन् ! वे मनुष्यो मनुष्यप्रवेशनकवडे प्रवेश करता—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! वे मनुष्यो संमूर्च्छिम मनु-
ष्योमा पण होय अने गर्भज मनुष्योमा पण होय. अथवा एक संमूर्च्छिम मनुष्यमा होय अने एक गर्भजमनुष्यमा होय. ए प्रमाणे ए क्रमधी
मेम नैरयिकप्रवेशनक कह्युं तेम मनुष्यप्रवेशनक पण यावद् दश मनुष्यो सुधी कहेवुं.

वे मनुष्यो.

दश मनुष्यो.

३३. [प्र०] हे भगवन् ! संख्याता मनुष्यो मनुष्यप्रवेशनकवडे प्रवेश करता—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! तेओ संमूर्च्छिम
मनुष्यमा पण होय अने गर्भज मनुष्यमा पण होय. अथवा एक संमूर्च्छिम मनुष्योमा होय अने संख्याता गर्भज मनुष्योमा होय. अथवा वे
संमूर्च्छिम मनुष्योमा होय अने संख्याता गर्भज मनुष्योमा होय. ए प्रमाणे एक एक वधारता यावद् अथवा संख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमा अने
संख्याता गर्भज मनुष्योमा होय.

संख्याता मनुष्यो.

३४. [प्र०] हे भगवन् ! असंख्याता मनुष्यो संवन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते वधा संमूर्च्छिम मनुष्योमा होय. अथवा असंख्याता
संमूर्च्छिम मनुष्योमा होय अने एक गर्भज मनुष्योमा होय. अथवा असंख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमा होय अने वे गर्भज मनुष्योमा होय. ए
माणे यावत् असंख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमा होय अने संख्याता गर्भज मनुष्योमा होय.

असंख्याता मनुष्यो

३५. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यो उत्कृष्टपणे [कया प्रवेशनकमा होय ?] ए संवन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते वधाय समु-
च्छिम मनुष्योमा होय. अथवा संमूर्च्छिम मनुष्यो अने गर्भज मनुष्योमा पण होय.

उत्कृष्ट मनुष्य-
प्रवेशनक.

३६. [प्र०] हे भगवन् ! समूर्च्छिममनुष्यप्रवेशनक अने गर्भजमनुष्यप्रवेशनकमा कयुं प्रवेशनक कोनापी यावद् विशेषाधिक छे ?
[उ०] हे गांगेय ! सौथी अल्प गर्भजमनुष्य प्रवेशनक छे, अने संमूर्च्छिम मनुष्यप्रवेशनक असंख्येयगुण छे.

मनुष्यप्रवेशनक
अल्पबहुत्व.

देवप्रवेशनक.

३७. [प्र०] हे भगवन् ! देवप्रवेशनक केटला प्रकारे कह्युं छे ? [उ०] हे गांगेय ! चार प्रकारे कह्युं छे. ते आ प्रमाणे—१
भवनवासिदेवप्रवेशनक, यावद् ४ वैमानिकदेवप्रवेशनक.

देवप्रवेशनक
प्रकार.

३८. [प्र०] हे भगवन् ! एक देव देवप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करतो शुं भवनवासिमा होय, वानव्यंतरमा होय, ज्योतिषिकमा होय के
वैमानिकमा होय ? [उ०] हे गांगेय ! १ भवनवासिमा होय, २ वानव्यंतर, ३ ज्योतिषिक अने ४ वैमानिकमा पण होय.

एक देव.

૩૯. [પ્ર૦] દો મંતે ! દેવા દેવપવેસણણં પુચ્છા । [૩૦] ગંગેયા ! ભવણવાસીસુ વા હોજા, વાળમંતર-જોડસિય-વેમાણિપસુ વા હોજા । અહવા ઈમે ભવણવાસીસુ ઈમે વાળમંતરેસુ હોજા, ઈવં જટા નિરિક્ખજોણિયપવેસણ તહા દેવપવેસણ વિ ભાણિયથે, જાવ અસંલેજા સ્તિ ।

૪૦. [પ્ર૦] ઉક્કોસા મંતે ! પુચ્છા । [૩૦] ગંગેયા ! સથે વિ તાવ જોડસિયસુ હોજા, અહવા જોડસિય-ભવણવાસીસુ ય હોજા, અહવા જોડસિય-વાળમંતરેસુ ય હોજા, અહવા જોડસિય-વેમાણિપસુ ય હોજા, અહવા જોડસિયસુ ય ભવણવાસીસુ ય વાળમંતરેસુ ય હોજા, અહવા જોડસિયસુ ય વાળમંતરેસુ ય હોજા, અહવા જોડસિયસુ ય વેમાણિપસુ ય હોજા ।

૪૧. [પ્ર૦] ઈયસ્સ ણં મંતે ! ભવણવાસિદેવપવેસણગસ્સ, વાળમંતરદેવપવેસણગસ્સ, જોડસિયદેવપવેસણગસ્સ, વેમાણિય-દેવપવેસણગસ્સ ય કયરે કયરે- જાવ વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] ગંગેયા ! સઘ્ધત્યોવે વેમાણિયદેવપવેસણ, ભવણવાસિદેવપવેસણ અસંલેજાગુણે, વાળમંતરદેવપવેસણ અસંલેજાગુણે, જોડસિયદેવપવેસણ સંલેજાગુણે ।

૪૨. [પ્ર૦] ઈયસ્સ ણં મંતે ! નેરહ્યાપવેસણગસ્સ તિરિક્ખજોણિયં મણુસ્સં દેવપવેસણગસ્સ ય કયરે કયરે- જાવ વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] ગંગેયા ! સઘ્ધત્યોવે મણુસ્સપવેસણ, નેરહ્યાપવેસણ અસંલેજાગુણે, દેવપવેસણ અસંલેજાગુણે તિરિક્ખજોણિયપવેસણ અસંલેજાગુણે ।

૪૩. [પ્ર૦] સંતરં મંતે ! નેરહ્યા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં નેરહ્યા ઉચ્ચજંતિ, સંતરં અનુરુકુમારા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં અનુરુકુમારા ઉચ્ચજંતિ, જાવ સંતરં વેમાણિયા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં વેમાણિયા ઉચ્ચજંતિ, સંતરં નેરહ્યા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં નેરહ્યા ઉચ્ચજંતિ, જાવ સંતરં વાળમંતરા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં વાળમંતરા ઉચ્ચજંતિ, સાંતરં જોડસિયા ચયંતિ નિરંતરં જોડસિયા ચયંતિ, સાંતરં વેમાણિયા ચયંતિ નિરંતરં વેમાણિયા ચયંતિ ? [૩૦] ગંગેયા ! સંતરં પિ નેરહ્યા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં પિ નેરહ્યા ઉચ્ચજંતિ, જાવ સંતરં પિ થણિયકુમારા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં પિ થણિયકુમારા ઉચ્ચજંતિ; નો સંતરં પુઠ્ઠવિક્કાહ્યા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં પુઠ્ઠવિક્કાહ્યા ઉચ્ચજંતિ, ઈવં જાવ વળસ્સદ્ધાહ્યા, સેસા જટા નેરહ્યા, જાવ સંતરં પિ વેમાણિયા ઉચ્ચજંતિ નિરંતરં

૩૯. [પ્ર૦]

હે ભગવન્ ! વે દેવો દેવપ્રવેશનકવઢે પ્રવેશ કરતા-રૂપાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગાંગેય ! તે વે દેવો ૧ ભવનવાસીસુ હોય, ૨ વાળમંતર, ૩ વ્યોત્તિક અને ૪ વૈમાનિકમાં પણ હોય. અથવા એક ભવનવાસીસુ હોય અને એક વાળમંતરમાં હોય. ૫ પ્રમાણે જેમ તિર્યચ્યોનિકપ્રવેશનક કાલુ છે તેમ દેવપ્રવેશનક પણ યાવદ્ અસંખ્યાતા દેવો સુધી જાણવું.

૪૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવો ઉક્કુપ્પણે [કયા પ્રવેશનકમાં હોય ?]-રૂપાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગાંગેય ! તે વા વ્યોત્તિકમાં હોય અથવા વ્યોત્તિક અને ભવનવાસીસુ હોય. અથવા વ્યોત્તિક અને વાળમંતરમાં હોય. અથવા વ્યોત્તિક અને વૈમાનિકમાં હોય. વ્યોત્તિક, ભવનવાસી અને વાળમંતરમાં હોય. અથવા વ્યોત્તિક, ભવનવાસી અને વૈમાનિકમાં હોય. અથવા વ્યોત્તિક, વાળમંતર અને વૈમાનિકમાં હોય. અથવા વ્યોત્તિક, ભવનવાસી, વાળમંતર અને વૈમાનિકમાં હોય.

૪૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભવનવાસિદેવપ્રવેશનક, વાળમંતરદેવપ્રવેશનક, વ્યોત્તિકદેવપ્રવેશનક અને વૈમાનિકદેવપ્રવેશનકમાં કયું પ્રવેશનક કયા પ્રવેશનકથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગાંગેય ! વૈમાનિકદેવપ્રવેશનક સાંધી અન્ય છે, તેના કરતાં અનન્યેયગુણ ભવનવાસિદેવપ્રવેશનક છે, તેથી અસંખ્યેયગુણ વાળમંતરદેવપ્રવેશનક છે, અને તેનાથી વ્યોત્તિકદેવપ્રવેશનક સંખ્યાતગુણ છે.

૪૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકપ્રવેશનક, તિર્યચ્યોનિકપ્રવેશનક, મનુષ્યપ્રવેશનક અને દેવપ્રવેશનકમાં કયું પ્રવેશનક કયા પ્રવેશનકથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગાંગેય ! સાંધી અન્ય મનુષ્યપ્રવેશનક છે, તેથી નૈરયિકપ્રવેશનક અસંખ્યાત ગુણ છે, તેના કરતાં અસંખ્યાતગુણ દેવપ્રવેશનક છે અને તેનાથી અસંખ્યાતગુણ તિર્યચ્યોનિકપ્રવેશનક છે.

ઉત્પાદ અને ઉદ્વર્તના.

૪૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકો સાન્તર (અન્તરસહિત) ઉત્પન્ન થાય છે કે નિરંતર (અન્તરરહિત) ઉત્પન્ન થાય છે ? અનુરુકુમારો સાન્તર ઉત્પન્ન થાય છે કે નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે ? યાવત્ વૈમાનિક દેવો સાન્તર ઉત્પન્ન થાય છે કે નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે ? નૈરયિકો સાન્તર ઉદ્વર્તે છે-નીકલે છે કે નિરંતર ઉદ્વર્તે છે ? યાવત્ વાળમંતરો સાંતર ઉદ્વર્તે છે કે નિરંતર ઉદ્વર્તે છે ? વ્યોત્તિકો સાન્તર ચ્યવે છે કે નિરંતર ચ્યવે છે ? અને વૈમાનિકો સાન્તર ચ્યવે છે કે નિરંતર ચ્યવે છે ? [૩૦] હે ગાંગેય ! નૈરયિકો સાન્તર ઉત્પન્ન થાય છે અને નિરંતર પણ ઉત્પન્ન થાય છે. યાવત્ સ્તનિનકુમારો સાન્તર અને નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે. પૃથ્વીવિક્કાધિકો સાન્તર ઉત્પન્ન થતા નથી પણ નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે. ૫ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાધિકો પણ નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે. તથા વાકીના વ્રધા જીવો નૈરયિકોની પેઠે સાન્તર

पि वेमाणिया उववज्जंति; संतरं पि नेरइया उववज्जंति निरंतरं पि नेरइया उववज्जंति, एवं जाव थणियकुमारा । नो संतरं पुढ-
विकाइया उववज्जंति निरंतरं पुढविकाइया उववज्जंति, एवं जाव वणस्सइकाइया, सेसा जहा नेरइया, नवरं जोइसिय—वेमाणिया
चयंति अभिलावो, जाव संतरं पि वेमाणिया चयंति निरंतरं पि वेमाणिया चयंति ।

४४. [प्र०] सतो भंते ! नेरइया उववज्जंति, असतो भंते ! नेरइया उववज्जंति ? [उ०] गंगेया ! सतो नेरइया उवव-
ज्जंति, नो असतो नेरइया उववज्जंति; एवं जाव वेमाणिया ।

४५. [प्र०] सतो भंते ! नेरइया उववज्जंति, असतो नेरइया उववज्जंति ? [उ०] गंगेया ! सतो नेरइया उववज्जंति, नो असतो
नेरइया उववज्जंति, एवं जाव वेमाणिया, नवरं जोइसिय—वेमाणिएसु चयंति भाणियध्वं ।

४६. [प्र०] सओ भंते ! नेरइया उववज्जंति, असतो भंते नेरइया उववज्जंति; सतो असुरकुमारा उववज्जंति, जाव
सओ वेमाणिया उववज्जंति, असतो वेमाणिया उववज्जंति; सतो नेरतिया उववज्जंति, असतो नेरइया उववज्जंति; सतो असुरकु-
मारा उववज्जंति, जाव सतो वेमाणिया चयंति, असतो वेमाणिया चयंति ? [उ०] गंगेया ! सतो नेरइया उववज्जंति, नो असओ
नेरइया उववज्जंति, सओ असुरकुमारा उववज्जंति, नो असतो असुरकुमारा उववज्जंति; जाव सओ वेमाणिया उववज्जंति, नो
असतो वेमाणिया उववज्जंति; सतो नेरतिया उववज्जंति, नो असतो नेरतिया उववज्जंति; जाव सतो वेमाणिया चयंति, नो
असतो वेमाणिया चयंति । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चति—सतो नेरतिया उववज्जंति, नो असतो नेरइया उववज्जंति;
जाव सओ वेमाणिया चयंति, नो असओ वेमाणिया चयंति ? [उ०] से णूणं गंगेया ! पासेणं अरइया पुरिसादाणीएणं
सासए लोए बुइए अणादीए अणचयग्गे, जहा पंचमसए, जाव 'जे लोक्क से लोए', से तेणट्टेणं गंगेया ! एवं बुच्चइ—जाव
सतो वेमाणिया चयंति, नो असतो वेमाणिया चयंति ।

४७. [प्र०] सयं भंते ! एवं जाणह, उदाहु असयं, असोच्चा एते एवं जाणह, उदाहु सोच्चा; 'सतो नेरइया उववज्जंति,
नो असतो नेरइया उववज्जंति; जाव सओ वेमाणिया चयंति नो असओ वेमाणिया चयंति' ? [उ०] गंगेया ! सयं एते एवं

अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. यावद् वैमानिको पण सान्तर अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. नैरयिको सान्तर अने निरन्तर उद्वर्ते छे. ए
प्रमाणे यावद् स्तनितकुमारो जाणवा. पृथिवीकायिको सान्तर उद्वर्तता नथी पण निरन्तर उद्वर्ते छे. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिको पण
जाणवा. बाकीना वधा जीवो नैरयिकोनी पेठे सान्तर अने निरन्तर उद्वर्ते छे. पण विशेष ए छे के 'ज्योतिषिको अने वैमानिको च्यवे छे'
इम पाठ कहवो. ए प्रमाणे यावद् वैमानिको सान्तर अने निरन्तर च्यवे छे.

४४. [प्र०] हे भगवन् ! सद्-विद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय छे के असद्-अविद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय छे ? [उ०] हे
गागेय ! सद्-विद्यमान नैरयिको उत्पन्न थाय छे, पण असद् नैरयिको उत्पन्न यता नथी. ए प्रमाणे यावद् वैमानिक पर्यन्त जाणवुं.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! विद्यमान नैरयिको उद्वर्ते छे के अविद्यमान नैरयिको उद्वर्ते छे ? [उ०] हे गागेय ! विद्यमान नैरयिको उद्वर्ते
छे पण अविद्यमान नैरयिको उद्वर्तता नथी. ए प्रमाणे यावद् वैमानिको सुधी जाणवुं. विशेष ए छे के ज्योतिष्क अने वैमानिकोमां 'च्यवे छे'
इयो पाठ कहवो.

४६. [प्र०] हे भगवन् ! सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे के असद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे ? सद् असुरकुमारो उत्पन्न थाय छे के
असद् असुरकुमारो उत्पन्न थाय छे ? ए प्रमाणे यावत् सद् वैमानिको उत्पन्न थाय छे के असद् वैमानिको उत्पन्न थाय छे ? सद् नैरयिको
उद्वर्ते छे के असद् नैरयिको उद्वर्ते छे ? सद् असुरकुमारो उद्वर्ते छे के असद् असुरकुमारो उद्वर्ते छे ? ए प्रमाणे यावत् सद् वैमानिको च्यवे
छे के असद् वैमानिको च्यवे छे ? [उ०] हे गागेय ! सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे पण असद् नैरयिको उत्पन्न यता नथी. सद् असुरकुमारो
उत्पन्न थाय छे पण असद् असुरकुमारो उत्पन्न यता नथी. ए प्रमाणे यावद् सद् वैमानिको उत्पन्न थाय छे पण असद् वैमानिको उत्पन्न यता
नथी. सद् नैरयिको उद्वर्ते छे पण असद् नैरयिको उद्वर्तता नथी. यावद् सद् वैमानिको च्यवे छे पण असद् वैमानिको च्यवता नथी. [प्र०]
हे भगवन् ! एम गा हेतुथी कहो छो के सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे पण असद् नैरयिको उत्पन्न यता नथी. ए प्रमाणे यावद् सद् वैमा-
निको च्यवे छे पण असद् वैमानिको च्यवता नथी ? हे भगवन् ! शुं ते निश्चित छे ? [उ०] हे गागेय ! खरेखर पुरुषादानीय अर्हत् श्रीपा-
र्शनाथे "लोकने शाश्वत, अनादि अने अनन्त कह्यो छे—" इत्यादि पाचमा शतकमा कहा प्रमाणे जाणवुं. यावत् जे अवलोकी शकाय—
जाणी शकाय ते लोक, ते हेतुथी हे गागेय ! एम कह्युं छे के, सद् वैमानिको च्यवे छे पण असद् वैमानिको च्यवता नथी.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! आप स्वयं आ प्रमाणे जाणो छो, के अस्वयं जाणो छो ? सांभळ्या शिवाय ए प्रमाणे जाणो
छो अथवा सांभळीने जाणो छो के 'सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे पण असद् नैरयिको उत्पन्न यता नथी, यावत् सद्

विद्यमान नैरयिको
उत्पन्न थाय छे
के अविद्यमान ?

सद् नैरयिको
उद्वर्ते छे के असद् ?

सद् नैरयिकादिना
उत्पाद अने उद्वर्तना-
सबन्धे प्रश्न.

सद् नैरयिकादिना
उत्पाद अने उद्व-
र्तनानो हेतु

आप स्वयं जानो छो
के अस्वयं जानो छो ?

जाणामि, नो असयं, असोच्चा एते एवं जाणामि, नो सोच्चा 'मतो नेरइया उववज्जंति, नो असथो नेरइया उववज्जंति; जाव सतो वेमाणिया चयंति, नो असतो वेमाणिया चयंति' । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चति—तं चेव, जाव 'नो अमतो वेमाणिया चयंति' ? [उ०] गंगेया ! केवल्ली णं पुंरत्थिमेणं मियं पि जाणट्ट, अमियं पि जाणट्ट; दाट्टिणेणं एवं जहा खंदुहेसण, जाव निव्वुडे नाणे केवल्लिस्स; से तेणट्टेणं गंगेया ! एवं बुच्च 'तं चेव जाव नो अमतो वेमाणिया चयंति' ।

४८. [प्र०] सयं भंते ! नेरइया नेरइणसु उववज्जंति, असयं नेरइया नेरइणसु उववज्जंति ? [उ०] गंगेया ! सयं नेरइया नेरइणसु उववज्जंति, नो असयं नेरइया नेरइणसु उववज्जंति [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्च—जाव उववज्जंति ? [उ०] गंगेया ! कम्मोदणं, कम्मगुरुयत्ताए, कम्ममारियत्ताए, कम्मगुरुसंमारियत्ताए, अरुमाणं कर्माणं उदणं, अरुमाणं कर्माणं विवागेणं, अरुमाणं कर्माणं फलविवागेणं सयं नेरइया नेरइणसु उववज्जंति, नो असयं नेरइया नेरइणसु उववज्जंति; से तेणट्टेणं गंगेया ! जाव उववज्जंति ।

४९. [प्र०] सयं भंते ! असुरकुमारा० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सयं असुरकुमारा जाव उववज्जंति, नो असयं असुरकुमारा जाव उववज्जंति । [प्र०] से केणट्टेणं तं चेव जाव उववज्जंति ? [उ०] गंगेया ! कम्मोदणं, कम्मोवसमेणं, कम्मविगतीए, कम्मविसेहीए, कम्मविसुद्धीए; सुमाणं कर्माणं उदणं, सुमाणं कर्माणं विवागेणं, सुमाणं कर्माणं फलविवागेणं सयं असुरकुमारा असुरकुमारत्ताए उववज्जंति, नो असयं असुरकुमारा जाव उववज्जंति; से तेणट्टेणं जाव उववज्जंति, एवं जाव थणियकुमारा ।

५०. [प्र०] सयं भंते ! पुढविकाइया० पुच्छा । [उ०] गंगेया ! सयं पुढविकाइया जाव उववज्जंति, नो असयं पुढविकाइया जाव उववज्जंति । [प्र०] से केणट्टेणं जाव उववज्जंति ? [उ०] गंगेया ! कम्मोदणं, कम्मगुरुयत्ताए, कम्ममारियत्ताए, कम्मगुरुसंमारियत्ताए सुभा—सुमाणं कर्माणं उदणं, सुभा—सुमाणं कर्माणं विवागेणं, सुभा—सुमाणं कर्माणं फलवैमानिको च्यवे छे, पण असद् वैमानिको च्यवता नयी' ? [उ०] हे गागेय ! इं ए वधुं स्वयं जाणुं छुं, पण असयं (वीजानी सहाययी) जाणतो नयी. वळी सामब्ब्या विना आ प्रमाणे जाणुं छुं, पण सामब्बिने जाणतो नयी के 'सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे, पण असद् नैरयिको उत्पन्न यता नयी, यावत् सद् वैमानिको च्यवे छे, पण असद् वैमानिको च्यवता नयी.' [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी कहो छो के, 'इं स्वयं जाणुं छुं—इत्यादि पूर्वोक्त यावत् असद् वैमानिको च्यवता नयी' ? [उ०] हे गागेय ! केवल्लज्जानी पूर्वमा मित (मर्यादित) पण जाणे, अने अमिन (अमर्यादित) पण जाणे, तथा दक्षिणमां पण ए प्रमाणे जाणे. ए प्रमाणे जेम 'शब्द उद्देशकमा काहुं छे तेम जाणेंवुं, यावत् 'केवल्लिनुं ज्ञान निरावरण होय छे,' माटे हे गागेय ! ते हेतुयी एम कहुं छुं के 'इं स्वयं जाणुं छुं—इत्यादि यावत् असद् वैमानिको च्यवता नयी.'

४८. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको नैरयिकमां स्वयं उत्पन्न थाय छे के असयं उत्पन्न थाय छे. ? [उ०] हे गागेय ! नैरयिको नैरयिकमां स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण असयं उत्पन्न यता नयी. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी कहो छो के 'स्वयं यावत् उत्पन्न थाय छे' ? [उ०] हे गागेय ! कर्मना उदययी, कर्मना गुरुपणायी, कर्मना मारेपणायी, कर्मना अत्यन्त मारेपणायी, अशुभ कर्मोना उदययी, अशुभ कर्मोना विपाकयी अने अशुभ कर्मोना फल—विपाकयी नैरयिको नैरयिकोमा स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण नैरयिको नैरयिकोमां असयं उत्पन्न यता नयी, ते हेतुयी हे गागेय ! एम कहेवाय छे के यावत् 'तेओ स्वयं उत्पन्न थाय छे.'

४९. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारो स्वयं [असुरकुमारपणे उत्पन्न थाय छे ?] इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गागेय ! असुरकुमारो स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण असयं उत्पन्न यता नयी. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी कहो छो के तेओ 'स्वयं यावत् उत्पन्न थाय छे' ? [उ०] हे गागेय ! कर्मना उदययी, [अशुभ] कर्मना उपजमयी, अशुभ कर्मना अभावयी, कर्मनी विगोविधी, कर्मनी विशुद्धियी, शुभ कर्मोना उदययी, शुभ कर्मोना विपाकयी अने शुभ कर्मोना फल—विपाकयी असुरकुमारो असुरकुमारपणे स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण असुरकुमारो असुरकुमारपणे असयं उत्पन्न यता नयी. माटे हे गागेय ! ते हेतुयी एम कहेवाय छे के, यावत् 'उत्पन्न थाय छे.' ए प्रमाणे यावत् स्तानितकुमारो सुवी जाणुं.

५०. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय छे ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गागेय ! पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय छे पण असयं उत्पन्न यता नयी. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी कहो छो के 'पृथिवीकायिको स्वयं उत्पन्न थाय छे' ? [उ०] हे गागेय ! कर्मना उदययी, कर्मना गुरुपणायी, कर्मना भारयी, कर्मना अत्यन्त भारयी, शुभ अने अशुभ कर्मोना उदययी, शुभ अने अशुभ

વિવાગેણં સયં પુઢવિક્કાઇયા જાવ ઉવવજ્જંતિ, નો અસયં પુઢવિક્કાઇયા જાવ ઉવવજ્જંતિ, સે તેણદ્દેણં જાવ ઉવવજ્જંતિ । एवं जाव मणुस्सा । चाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिया जहा असुरकुमारा । से तेणद्वेणं गंगेया ! एवं बुच्चति-सयं वेमाणिया जाव उववज्जंति, नो असयं जाव उववज्जंति ।

૫૧. તપ્પમિત્તિ ચ ણં સે ગંગેયે અણગારે સમણં ભગવં મહાવીરં પચ્ચમિજ્ઞાણદ્ધ સઘ્વણ્ણું, સઘ્વદરિસિં । તપ્પ ણં સે ગંગેયે અણગારે સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ખુત્તો આયાહિણ-પયાહિણં કરેદ્ધ, ૨ કરેત્તા વંદદ્ધ નમંસદ્ધ, વંદિત્તા ણમંસિત્તા एवं वयासी-इच्छामि णं भंते ! तुभं अंतियं चाउज्जामाओ धम्माओ पंचमहव्वइयं, एवं जहा कालासवेसियपुत्तो तद्देव भाणियध्वं, जाव सध्दुक्खप्पहीणे । सेवं भंते !, सेवं भंते ! त्ति ।

નવમસણ ગંગેયો વત્તીસદ્ધમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

કર્મોના વિપાકથી, અને શુભાશુભ કર્મોના ફલવિપાકથી પૃથિવીકાયિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે, પણ યાત્રદ્ અસ્વયં ઉત્પન્ન થતા નથી. માટે હે ગાંગેય ! તે હેતુથી એમ કહું છું કે-યાવત્ 'પૃથિવીકાયિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે.' એ પ્રમાણે યાવત્ મનુષ્યો સુધી જાણવું. જેમ અસુરકુ-મારોને કહ્યું તેમ વાનવ્યંતર, જ્યોતિષિક અને વૈમાનિકો સર્વથા કહેવું. માટે હે ગાંગેય ! તે હેતુથી એમ કહું છું કે-યાવત્ 'વૈમાનિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે, પણ અસ્વયં ઉત્પન્ન થતા નથી.'

૫૨. ત્યાર પછી શ્રીગાંગેય અનગાર શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી જાણે છે. ત્યારવાદ તે ગાંગેય અનગાર શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર આદક્ષિણા પ્રદક્ષિણા કરે છે, કરીને વાંટે છે, નમે છે; વાંદીને, નમીને તેણે એમ કહ્યું કે-હે ભગવન્ ! તમારી પાસે ચાર મહાવ્રત ધર્મથી પાંચ મહાવ્રતધર્મને ગ્રહણ કરવા ઇચ્છું છું. એ પ્રમાણે વધું *કાલાસવેસિક પુત્રની પેટે-યાવત્ તે 'સર્વદુઃખથી મુક્ત થયા' ત્યાં સુધી કહેવું. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે.

ગાંગેય ભગવાન્ મહાવીરને સર્વજ્ઞ માને છે અને વીક્ષા ગ્રહણ કરી નિર્વાણ પામે છે.

નવમ શતકે વત્તીશમો ગાંગેય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

તેત્તીસડમો ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] તેળં કાલેળં, તેળં સમણં માહણકુંડગામે નયરે હોત્યા । વન્નઓ । વહુસાલપ ચેતિપ । વન્નઓ । તત્થ ણં માહણકુંડગામે નયરે ઉસમદત્તે નામં માહણે પરિવસદ્; અદ્દે, દિત્તે, વિત્તે, જાવ અપરિભૂપ; રિઉદ્દે-જહુવેદ-સામવેદ-અર-
દ્ધવેદ- જહા યંદઓ, જાવ અન્નેસુ ય વહુસુ યંમન્નણસુ સુપરિનિટ્ટિપ સમણોવાસપ અમિગયજીવા-જીવે, ઉવલદ્ધપુણ-પાપે,
જાવ અપ્પાણં ભાવેમાણે વિહરદ્ । તસ્સ ણં ઉસમદત્તસ્સ માહણસ્સ દેવાણંદા નામં માહણી હોત્યા, સુકુમાલપાણિ-પાયા, જાવ
પિયદંસણા, સુરુવા સમણોવાસિયા અમિગયજીવા-જીવા, ઉવલદ્ધપુણ-પાવા જાવ વિહરદ્ । તેળં કાલેળં, તેળં સમણં
સામી સમોસદ્દે । પરિસા જાવ પજ્જુવાસતિ । તેળં ણં સે ઉસમદત્તે માહણે ર્મસે કદાપ ઉવલદ્ધે સમાણે દદ્ધ- જાવ દિયપ ।
જેણેવ દેવાણંદા માહણી તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, ઉવાગચ્છિત્તા દેવાણંદં માહણિં एवं વયાસી- एवं સલુ દેવાણુપ્પિપ ! સમણે ભગવં
મહાવીરે આદિગરે, જાવ સઘણ્ણ, સઘદરિસી, આગાસગણં ચક્કેણં જાવ સુહંનુદ્દેણં વિહરમાણે વહુસાલપ ચેદ્દપ અહાપડિરૂચં
જાવ વિહરતિ । તં મંદાપલં સલુ દેવાણુપ્પિપ ! તંદારૂવાણં ઐરહંતાણં ભગવંતાણં નામગોયસ્સ વિ સવણયાપ, કિમંગ પુણ અમિ-
ગમણ-વંદણ-નમંસણ-પહિપુચ્છણ-પજ્જુવાસણયાપ, પગસ્સ વિ આયરિયસ્સ ધંમ્મિયસ્સ સુવચણસ્સ સવણયાપ, કિમંગ પુણ
વિહરસ્સ અદ્ધસ્સ ગહણયાપ; તં ગચ્છામો ણં દેવાણુપ્પિપ ! સમણં ભગવં મહાવીરં વંદામો નમંસામો, જાવ પજ્જુવાસામો; एवं
ણં રહમવે ય, પરમવે ય દિયાપ સુદાપ સમાપ નિસ્સેયાપ આણુગામિયત્તાપ મવિસ્સદ્ । તપ ણં સા દેવાણંદા માહણી ઉસમ-

તેત્તીશમો ઉદ્દેશક.

૧. તે કાલે, તે સમયે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગર હતું. વર્ણન. વહુશાલક નામે ચૈલ્ય હતું. વર્ણન. તે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગરના
ઋપમદત્ત નામે બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તે આલ્ય-ધનિક, તેજસ્વી, પ્રસિદ્ધ અને યાવત્ અપરિભૂત-કોદ્ધી પરામવ ન પામે તેવો હતો. વઘી તે
ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અચર્યવેદમાં નિપુણ અને *સ્કંદક તાપસની પેટે યાવત્ બ્રાહ્મણોના વીજા ઘણા નયોમા કુગલ હતો. તે
શ્રમણોનો ઉપાસક, જીવાજીવ તત્ત્વને જાણનાર, પુણ્ય-પાપને ઓઢખનાર અને યાવત્ આત્માને ભાવિત કરતો વિહરતો હતો. તે ઋપમદત્ત
બ્રાહ્મણને દેવાનંદા નામે બ્રાહ્મણી સ્ત્રી હતી. તેના હાથ પગ સુકુમાલ હતા, યાવત્ તેનું દર્શન પ્રિય હતું અને તેનું રૂપ સુંદર હતું. વઘી
શ્રમણોની ઉપાસિકા [દેવાનંદા] જીવાજીવ અને પુણ્યપાપને જાણતી વિહરતી હતી. તે કાલે, તે સમયે મહાવીરસ્વામી સમોસર્યા. પર્યલ્લ યાવત્
પર્યુપાસના કરે છે. સ્વાર પઢી તે ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના આગમનની આ વાત જાણીને ખુશ થયો, યાવત્ ઉચ્છસિત
હૃદયવાળો થયો, અને ય્યાં દેવાનંદા બ્રાહ્મણી હતી ત્યાં આવ્યો. ત્યાં આવોને તેણે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-હે દેવાનુપ્રિયે!
એ પ્રમાણે અહીં તીર્થની આદિ કરનાર યાવત્ સર્વેશ અને સર્વદર્શી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર આકાશમા રહેલા ચક્રવર્તી યાવત્ સુલભવૈક વિહાર
કરતા વહુશાલક નામે ચૈલ્યમા યોગ્ય અવગ્રહને ગ્રહણ કરીને યાવત્ વિહરે છે. હે દેવાનુપ્રિયે ! યાવત્ તેવા પ્રકારના અર્હત ભગવંતના નામ
-ગોત્રના પળ શ્રવણથી મોટું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે, તો વઘી તેઓના અમિગમન (સામા જન્મ), વંદન, નમન, પ્રતિપ્રચ્છન અને પર્યુપાસન કર-
વાથી ફલ થાય તેમાં શું કહેવું ? તથા એક પળ આર્ય અને વાર્ષિક સુવચનના શ્રવણથી મોટું ફલ થાય છે, તો વઘી વિપુલ અર્થને ગ્રહણ
કરવાવડે મહાફલ થાય તેમાં શું કહેવું ? માટે હે દેવાનુપ્રિયે ! આપણે જડ્ડ અને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વન્દન-નમન કરીએ, યાવત્
તેમની પર્યુપાસના કરીએ. એ આપણને આ મવમા તથા પરમવમા હિત, સુખ, સગતતા, નિઃશ્રેયસ અને શુભ અનુવંચને માટે યજો. જ્યારે તે

૧ -ગામે ણામં ન-હા । ૨ અહિગ- કા । ૩ ત્તે ણં કા । ૪ દિદ્દપ કા । ૫ મહપ્પલં કા । ૬ જાવ તદા- ગ-ધ । ૭ અરિદં-ગ-ધ ।
૮ एवं ણે દ્ધ- કા, एवं ણો દ્ધ- હા ।

વૃત્તેણ માહણેણં एवं बुत्ता समानी हट्ट- जाव हिदयां, करयल- जाव कट्टु उसभदत्तस्स माहणस्स एयमेट्टं विणएणं पडि-
सुणेइ ।-

૨. તપ નં સે ઉસમદત્તે માહણે કોહુંવિયપુરિસે સદ્ધાવેદ, કોહુંવિયપુરિસે સદ્ધાવેત્તા एवं वैयासी-खिप्पामेव भो देवा-
णुप्पिया ! लहुकरणजुत्त-जोइय-समखुरवालिहाण-समलिहियसिगेहिं, जंवूणयामयकलावजुत्त-पतिविसिट्ठेहिं, रययामयघंटा-
सुत्तरजुयपवरकंचणत्थपग्गहोग्गहियएहिं, नीलुप्पलकयामेलएहिं, पवरसोणजुवाणएहिं णाणामणि-रयणघंटियाजालपरिगयं,
सुजायजुंग-जोत्तरजुयजुंग-पसत्थसुविरचियनिमियं, पवरलक्षणोववेयं धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवट्टवेह, उवट्टवेत्ता
मम एतमाणत्तियं पच्चप्पिणह । तप नं ते कौहुंवियपुरिसा उसभदत्तेणं माहणेणं एवं बुत्ता समाना हट्ट- जाव हियया, करयल-
एवं सामी तहत्ताणाए विणएणं वयणं जाव पडिसुणेत्ता खिप्पामेव लहुकरणजुत्त- जाव धम्मियं जाणप्पवरं जुत्तामेव उवट्टवेत्ता
जाव तमाणत्तियं पच्चप्पिणंति ।

૩. તપ નં સે ઉસમદત્તે માહણે ણહાપ, જાવ અપ્પમહગ્ધામરણાલંકિયસરીરે સાંતો ગિહાતો પડિણિક્ષમતિ, પડિણિ-
ક્ષમિત્તા જેણેવ વાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા જેણેવ ધમ્મિય જાણપ્પવરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, ઉવાગચ્છિત્તા ધમ્મિયં જાણપ્પવરં
દૂરુદ્ધે । તપ નં સા દેવાણંદા માહણી અંતો અંતેરંસિ ણહાતા; કયવલિકમ્મા, કયકોડય-મંગલ-પાયચ્છિત્તા, કિંચ વર-
પાદપત્તણેર-મણિમેહલા-હારરચિત-ઉચિયકડગ-સુંદાગ-एकावली-कंठसुत्त-उरत्थगेवेज-सोणिमुत्तंग-नाणामणि-रयण-
पूस्तणचिराइयंगी, चीणंसुयवत्थपवरपरिहिया, दुगुल्लसुकुमालउत्तरिज्जा, सच्चोतुयसुरभिक्षुसुमवरियसिरया, वरचंदणवंदिता,
वराभरणभूसितंगी, कालागरुधूपवधूविया, सिरिसमाणवेसा, जाव अप्पमहगधाभरणांलंकियसरीरा, वह्महिं खुजाहिं, चिलाति-

ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે ખુશ થઈ અને યાવત્ ઉછસિતહૃદયવાળી થઈને પોતાના કરતલને યાવત્
મસ્તકે અંજલિરૂપે કરી ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણના એ કથનને વિનયપૂર્વક સ્વીકારે છે.

૨. સ્વારવાદ તે ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણ પોતાના કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેઓને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું કે—હે દેવાનુ-
પ્રિયો ! જલદી ચાલવાવાળા, પ્રશસ્ત અને સદ્શરૂપવાળા, સમાન સ્ત્રી અને પુચ્છવાળા, સમાન ઊગેલા શિંગડાવાળા, સોનાના કલાપ-આ-
ભરણોથી યુક્ત, ચાલવામાં ઉત્તમ, રૂપાની ઘંટડીઓથી યુક્ત, સુવર્ણમય સુતરની નાયવડે વાઢેલા, નીલ કમલના શિરોપેચવાળા જે ઉત્તમ
યુવાન વચ્છદોથી યુક્ત; અનેક પ્રકારની મણિમય ઘંટડીઓના સમૂહથી વ્યાપ્ત, ઉત્તમ કાષ્ઠમય ધોસરુ અને જોતરની જે દોરીઓ ઉત્તમ રીતે
જેમાં ગોઠવેલી છે એવા; પ્રવરલક્ષણયુક્ત, ધાર્મિક, શ્રેષ્ઠ યાન-રથને તૈયાર કરી હાજર કરો અને આ મારી આજ્ઞા પાછી આપો'. જ્યારે તે
ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણે તે કૌટુંબિક પુરુષોને એમ કહ્યું ત્યારે તેઓએ ખુશ થઈ યાવત્ આનંદિતહૃદયવાળા થઈ, મસ્તકે કરતલને જોડી એમ કહ્યું
કે—હિં સ્વામિન્ ! એ પ્રમાણે આપની આજ્ઞા માન્ય છે'. એમ કહી વિનયપૂર્વક વચનને સ્વીકારી જલદી ચાલવાવાળા જે વચ્છદોથી જોડેલા,
યાવત્ ધાર્મિક અને પ્રવર યાનને (રથને) શીઘ્ર હાજર કરીને યાવત્ આજ્ઞાને પાછી આપે છે.

૩. સ્વારવાદ તે ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણ જ્ઞાન કરી યાવત્ અલ્પ અને મહામૂલ્યવાળાં આભરણોથી પોતાના શરીરને અલંકૃત કરી પોતાના
વરથી વહાર નિકળે છે. વહાર નિકળીને જે ઠેકાણે વહારની ઉપસ્થાન શાલ છે, અને જ્યાં ધાર્મિક યાનપ્રવર છે ત્યાં આવીને તે રથ
ઉપર ચઢે છે. સ્વારવાદ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી અંદર અંતઃપુરમાં જ્ઞાન કરી, વલિકર્મ—પૂજા કરી, કૌતુક—(મપીતિલક) મંગલ અને
પ્રાયશ્ચિત્ત કરી, પગમાં પહેરેલા સુંદર નૂપુર, મણિનો કંદોરો, હાર, પહેરેલાં ઉચિત કડા, વીંટીઓ, વિચિત્રમણિમય એકાવલી (એકસર-
વાળા) હાર, કંઠસૂત્ર, છાતીમાં રહેલા પ્રેવેયક (લાંબા હાર), કટીસૂત્ર, અને વિચિત્રમણિ તથા રત્નોના આભૂષણથી શરીરને સુગ્રોમિત કરી,
ઉત્તમ ચીનાંશુક વસ્ત્રને પહેરી, ઉપર સુકુમાલ રેશમી વસ્ત્રને ઓઢી, વધી ઋતુના સુગંધી પુષ્પોથી પોતાના કેશને ગુંચી, કપાળમાં ચંદન લગાવી,
ઉત્તમ આભૂષણથી શરીરને શણગારી, કાલાગરુના ધૂપવડે સુગંધિત થઈ, લક્ષ્મીસમાનવેશવાળી, યાવત્ અલ્પ અને વહુમૂલ્યવાળાં આભરણોથી
શરીરને અલંકૃત કરી, ઘણી કુચ્ચ દાસીઓ, ચિલાતદેશની દાસીઓ, યાવત્ અનેક દેશ વિદેશથી આવીને એકઠી થયેલી, પોતાના દેશના
પ્રદેશજેવા વેશને ધારણ કરનારી, ઇંગિતવડે—આકૃતિવડે—ચિન્તિત અને ઇષ્ઠ અર્થને જાણનારી, કુશલ અને વિનયવાળી દાસીઓના
પરિવારસહિત, તેમજ પોતાના દેશની દાસીઓ, સોજાઓ, વૃદ્ધ કંચુકિઓ અને માન્ય પુરુષોના વૃન્દ સાથે તે દેવાનંદા પોતાના અંત પુરથી
નિકળે છે. નિકળીને જ્યાં વહારની ઉપસ્થાન શાલ છે અને જ્યાં ધાર્મિક યાન પ્રવર (શ્રેષ્ઠ રથ) ઉભો છે ત્યાં આવે છે. આવીને યાવત્ તે
ધાર્મિક ઉત્તમ રથ ઉપર ચઢે છે. સ્વારવાદ તે ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણ દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની સાથે ધાર્મિક અને શ્રેષ્ઠ યાન (રથ) ઉપર ચઢીને
પોતાના પરિવારની સાથે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગરના મધ્યભાગમાંથી નિકળે છે. નિકળીને જે સ્થળે વહુશાલક ચૈલ છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં

યાહિં, ણાણાદેસ-વિદેસપરિપિંડિયાહિં, સદેસનેચત્યગદિયવેસાહિં, ઇંગિત-ચિતિત-પતિયવિયાણિયાહિં, કુસલાહિં, વિર્ણીયાહિં, ચેડિયાચક્રવાલ-વરિસધર-થેરકંચુદ્ધ-મહત્તરગવંદપરિત્તિચ્છતા અંતેડરાઓ નિગ્ગચ્છતિ, નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ વાહિરિયા ઉવટ્ટાણ-સાલા, જેણેવ ધમ્મિય જાણપ્પવરં તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, ઉવાગચ્છિત્તા જાવ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં દુરુદ્ધા । તપ્પ ણં સે ઉસમદત્તે માહણે દેવાણંદાપ્પ માહણીય સંદ્ધિ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં દુરુદ્ધે સમાણે ણિયગપરિયાલસંપરિવુદે માહણકુંડગ્ગામં નગરં મજ્જંમજ્જેણં નિગ્ગ-ચ્છદ્ધ; નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ વહુસાલપ્પ ચેદ્ધ તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા હંત્તાદીપ્પ તિત્થકરાતિસપ્પ પાસદ્ધ, પાસિત્તા ધમ્મિયં જાણપ્પવરં ટવેદ, ટવિત્તા ધમ્મિયાઓ જાણપ્પવરાઓ પંચોરુદ્ધ, પંચોરુદ્ધિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં પંચવિહેણં અભિગ-મેણં અભિગચ્છતિ, તં જહા-સચ્ચિત્તાણં દદ્ધાણં વિડસરણયાપ્પ, एवं જહા વિતિયસપ્પ, જાવ તિવિદ્ધાપ્પ પજ્જુવાસણયાપ્પ પજ્જુવા-સત્તિ । તપ્પ ણં સા દેવાણંદા માહણી ધમ્મિયાઓ જાણપ્પવરાઓ પંચોરુદ્ધિ, ધ૦ ૨ પંચોરુદ્ધિત્તા વહુદ્ધિં સુજ્ઞાહિં, જાવ મહત્તરગ-વંદપરિત્તિચ્છતા સમણં ભગવં મહાવીરં પંચવિહેણં અભિગમેણં અભિગચ્છદ્ધ, તં જહા-સચ્ચિત્તાણં દદ્ધાણં વિડસરણયાપ્પ, અચ્ચિત્તાણં દદ્ધાણં અવિમોયણયાપ્પ, વિણયોણયાપ્પ ગાયલટ્ટીય, ચમ્પુપ્પાસે અંજલિપગ્ગદ્ધેણં, મણસ્સ ઇગત્તીભાવકરણેણં; જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિસ્સુત્તો આયાહિણ-પયાહિણં કરેદ્ધ, કરિત્તા વંદદ્ધ, નમંસદ્ધ, વંદિત્તા નમંસિત્તા ઉસમદત્તં માહણં પુરુઓ કદ્ધુ દ્વિયા ચેવ સપરિવારા સુસ્સુત્તમાણી, ણમંસમાણી અંભિમુહા વિણણં પંજ-લ્લિડડા જાવ પજ્જુવાસદ્ધ ।

૪. તપ્પ ણં સા દેવાણંદા માહણી આગયપ્પહયા, પપ્પુવલોયણા, સંવરિયવલયવાદ્ધા, કંચુયપરિત્તિચ્છિયા ધારાહયક-લંવગં પિવ સમૂસવિયરોમકૂવા સમણં ભગવં મહાવીરં અણિમિસાપ્પ દિટ્ટીય દેહમાણી દેહમાણી ચિટ્ઠતિ ।

૫. [પ્ર૦] મંતે ! ત્તિ ભગવં ગોયમે સમણં ભગવં મહાવીરં વંદતિ, ણમંસતિ, વંદિત્તા, ણમંસિત્તા एवं વયાસી-કિં ણં મંતે ! ઇસા દેવાણંદા માહણી આગયપ્પહયા, તં ચેવ જાવ રોમકૂવા દેવાણુપ્પિયં અણિમિસાપ્પ દિટ્ટીય દેહમાણી ૨ ચિટ્ઠતિ ? [૩૦] ગોયમાદિ ! સમણે ભગવં મહાવીરે ભગવં ગોયમં एवं વયાસી-एवं खलु गौयमा ! દેવાણંદા માહણી મમં અમ્મગા, અહં ણં દેવાણંદાપ્પ માહણીય અત્તપ્પ, તપ્પ ણં સા દેવાણંદા માહણી તેણં પુદ્ધપુત્તસિણેહરાર્ણેણં આગયપ્પહયા, જાવ સમૂસવિયરોમકૂવા મમં અણિમિ-સાપ્પ દિટ્ટીય દેહમાણી ૨ ચિટ્ઠદ્ધ । તપ્પ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે ઉસમદત્તસ્સ માહણસ્સ દેવાણંદાપ્પ માહણીય તીસે થ મહતિ મહાલિયાપ્પ ઇસિપરિસાપ્પ જાવ પરિસા પડિગયા ।

આથી તીર્થકરના છત્રાદિક અતિશયોને જુદા છે; જોઈને ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ રથને ડમો રાખે છે. ડમો રાખી તેના ઉપરથી નીચે ઉતરે છે. ઉતરીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે પાંચ પ્રકારના અભિગમવડે જાય છે. તે આ પ્રમાણે—‘સચિત્ત દ્રવ્યોનો લ્યાગ કરવો’—इत्यादि ‘वीज शतकमा कक्षा प्रमाणे यावत् त्रण प्रकारनी उपासनावडे उपासे छे. ते देवानंदा ब्राह्मणी पण धार्मिक यानप्रवरथी नीचे उतरे छे, उतरा घणी कुब्जदासीओना यावत् मान्य पुरुषना समूहयी परिवृत थईने श्रमण भगवंत महावीरनी पासे पाच प्रकारना अभिगमवडे जाय छे. ते ३ प्रमाणे—१ सचित्त द्रव्यनो (फल्यदिनो) ल्याग करवो. २ अचित्त द्रव्यनो (आभरणादिनो) ल्याग नहि करवो, ३ विनययी शरीरने अनंत करवुं, ४ भगवंतने चक्षुयी जोतां अंजलि करवी. अने ५ मननी एकाग्रता करवी. ए पाच अभिगम वडे ज्या श्रमण भगवान् महावीर तं त्या आवे छे. त्या आवीने श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार प्रदक्षिणा करे छे. करीने वादे छे, नमे छे. वादी अने नमी ऋषभदत्त ब्राह्म णने आगळ करी पोताना परिवारसहित उमी रहीने शुश्रूषा करती, नमती अभिमुख रहीने विनयवडे हाथ जोडी यावत् उपासना करे छे

૪. ત્યારવાદ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને પાનો ચલ્લો—તેના સ્તનમાથી દૂધની ધારા છૂટી, તેના લોચનો આનંદાશ્રુથી મિના થયાં, તેનું હૃદયથી એકદમ ફુલતી મુજાઓને તેના કાઢાઓએ રોકી, [હૃદયથી શરીર પ્રફુલ્લિત થતાં] તેનો કંચુક વિસ્તીર્ણ થયો, મેઘની ધારાથી વિકસિત થયેલા કાંદવપુષ્પની પેટે તેના રોમકૂપ ઉભાં થયા, અને તે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને અભિમિપ દૃષ્ટિથી જોતો જોતો ડમી રહી.

૫ [પ્ર૦] ત્યારે ‘ભગવન્’ ! એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદે છે, નમે છે. વાંદીને—નમીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું—हे भगवन् ! આ દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને પાનો કેમ ચલ્લો, અર્થાત્ તેના સ્તનમાથી દૂધની ધારા કેમ વહુટી इत्यादि પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે ‘यावत् तेने રોમાંચ કેમ થયો ? અને દેવાનુપ્રિય તરફ અભિમિપ નજરે જોતો જોતો કેમ ડમી છે ? [૩૦] ‘हे गौतम !’ એમ કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ભગવંત ગૌતમને આ પ્રમાણે કહ્યું—हे गौतम ! એ પ્રમાણે ચેરેચર આ દેવાનંદા બ્રાહ્મણી મારી માતા છે, હું દેવાનંદા બ્રાહ્મણીનો પુત્ર છું. માં તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને પૂર્વના પુત્રત્વેહાનુસારથી પાનો ચલ્લો, અને તેના રોમકૂપ ઉભા થયા, અને મારી સામું અભિમિપ નજરથી જોતો ડમી છે ત્યારવાદ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ, દેવાનંદા બ્રાહ્મણી અને અલંત મોટી ઋષિ પર્યદને ધર્મ કહ્યો. યાવત્ પર્યદ પાછી ગઈ

૧ દેસીહિં ગ-ઘ । ૨-યાહિં ય ચે-ગ-ઘ । ૩ છતાતીપ્પ ક । ૪ -રુમદ્ધ ક । ૫-સુદી ક । ૬ કલ્લંપુપ્પકં પિ વ ડ । ૭ -પુપ્પિય ક્વિનાઽચ્ચ । ૮ વદાસિ ક । ૯ -પણ્ડુયા ક ।

૩. * ભગ. સં. ૧ અ. ૨ ઠ. ૫ પૃ. ૨૫૬.

દેવાનંદાના સ્તનમાંથી
દૂધની ધાર કેમ છૂટી?

પુત્રના લેહથી દૂધની
ધાર છૂટી.

૬. તપ્ત ણં સે ઉસમદત્તે માહણે સમણસ્સ ભગવો મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્ચા નિસમ્મ હટ્ટ-તુટ્ટે ઉટ્ટાપ ઉટ્ટે, ૨ ઉટ્ટેતા સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ખુત્તો જાવ નમંસિત્તા एवं વદાસી-एवमेयं भंते !, તહમેયં ભંતે ! જહા યંદઓ, જાવ સે જહેયં તુલ્હે વદહ ત્તિ કટ્ટુ ઉત્તરપુરત્થિમં દિસિભાગં અવક્રમતિ, અવક્રમિત્તા સયમેવ આભરણ-મહ્લા-ડલંકારં ઓમુયહ, સય- ૨ ઓમુહત્તા સયમેવ પંચમુદ્ધિયં લોયં કરેતિ, ૨ કરિત્તા જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છહ, ૨ ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ખુત્તો આયાહિણં પયાહિણં, જાવ નમંસિત્તા एवं वयासी-आलिच्छे णं भंते ! લોપ, પલિત્તે ણં ભંતે ! લોપ, આલિત્તપલિત્તે ણં ભંતે ! લોપ જરાપ મરણેણ ય, एवं एणं कैमेणं जहा खंदओ तहेव पवइओ, જાવ સામાહ્યમાહ્યાઈં પક્કારસ અંગાઈં અહિજ્ઞહ, જાવ વહ્હિં ચઉત્થ-છટ્ટ-ટ્ટમ-દસમ- જાવ વિચિત્તેહિં તવોકમ્મેહિં અપ્પાણં ભાવેમાણે વહ્હં વાસાઈં સામણ્ણપરિયાગં પાઝણહ, ૨ પાઝણિત્તા માસિયાપ સંલેહણાપ અત્તાણં ઝૂસેતિ, ૨ ઝૂસિત્તા સંઘિં ભત્તાઈં અણસણાપ છેદેતિ, ૨ છેદિત્તા જસ્સટ્ટાપ કીરતિ નગ્ગમાવો જાવ તમટ્ટં આરાહેઈ, ૨ આરાહેત્તા જાવ સઘદુક્ખપ્પહીણે ।

૭. તપ્ત ણં સા દેવાણંદા માહણી સમણસ્સ ભગવો મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્ચા નિસમ્મ હૈટ્ટા તુટ્ટા સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ખુત્તો આયાહિણ-પયાહિણં, જાવ નમંસિત્તા एवं वयासी-एवमेयं भंते, તહમેયં ભંતે ! एवं जहा उसमदत्तो तहेव जав धम्मं आइन्खियं । તપ્ત ણં સમણે ભગવં મહાવીરે દેવાણંદં માહણિં સયમેવ પદ્ધાવેતિ, સયમેવ પદ્ધાવિત્તા સયમેવ અજ્જ-ચંદનાપ અજ્જાપ સીસિણિત્તાપ દલયહ । તપ્ત ણં સા અજ્જચંદના ઈજ્ઞાદેવાણંદામાહણિં સયમેવ પદ્ધાવેતિ, સયમેવ મુંડાવેતિ, સયમેવ સેદ્ધાવેતિ । एवं जहेव उसमदत्तो तहेव अज्जचंदणाए अज्जाए इमं पयारुवं धम्मियं च उवदेसं संमं संपडिवज्जइ, તમાણાપ તૈદ્દા ગચ્છહ, જાવ સંજમેણં સંજમતિ । તપ્ત ણં સા દેવાણંદા અજ્ઞા અજ્જચંદનાપ અજ્જાપ અંતિયં સામાહ્યમાહ્યાઈં પક્કારસ અંગાઈં અહિજ્ઞહ, સેસં તં ચેવ, જાવ સઘદુક્ખપ્પહીણા ।

૮. તસ્સ ણં માહણકુંડગ્ગામસ્સ નગરસ્સ પૈચ્છત્થિમેણં ઇત્થ ણં સ્વત્તિયકુંડગ્ગામે નામં નયરે હોત્થા । વન્નઓ । તત્થ ણં સ્વત્તિયકુંડગ્ગામે નયરે જમાલી નામં સ્વત્તિયકુમારે પરિવસહ, અટ્ટે, દિત્તે, જાવ અપરિભૂતે, ઉપ્પિ પાસાયવરણપ ફુટ્ટમાણેહિં

૬. ત્યારપછી તે ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે ધર્મને સાંભળી, હૃદયમાં ધારણ કરી યુગ થયો, તુષ્ઠ થયો, અને તેણે ઊભા થઈને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી, યાવત્ નમસ્કાર કરી આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે.’-इत्यादि ‘स्कंदक तापसना प्रकरणमां कक्षा प्रमाणे यावत् ‘जि तमे कहो छो ते एमज छे’ एम कही ते [ऋपमदत्त ब्राह्मण] ईशान दिशा तरफ जाय छे, त्या जइने पोतानी मेळे आभरण, माला अने अलंकारने उतारे छे, उतारीने पोतानी मेळे पंचमुष्टिक लोच करे छे. लोच करीने ज्या श्रमण भगवंत महावीर छे त्यां आवे छे, आवीने श्रमण भगवंत महावीरने त्रणवार प्रदक्षिणा करी यावत् नमी तेणे आ प्रमाणे कहुं के-‘हे भगवन् ! जरा अने मरणथी आ लोक चोतरफ प्रज्वलित थयेलो छे, हे भगवन् ! आ लोक अत्यन्त प्रज्वलित थयेलो छे, हे भगवन् ! लोक चोतरफ अने अत्यन्त प्रज्वलित थयेलो छे.-ए प्रमाणे ए क्रमथी स्कंदकतापसनी पेठे तेणे प्रत्रज्या लीची, यावत् सामायिकादि अगीयार अंगोनुं अध्ययन करे छे, यावत् घणा उपवास, छट्ठ, अट्ठम अने दशम यावत् विचित्र तपकर्म वडे आत्माने भावित करतो ते घणा वरस सुधी साधुपणाना पर्यायने पाळे छे. पाळीने मासिकी सलेखनावडे आत्माने वासित करीने साठ भक्तोने अनशन करवावडे व्यतीत करीने जेने माटे नम्रभाव-निर्ग्रन्थपणानो स्वीकार कर्यो हतो, यावत् ते निर्वाणरूप अर्थने आराधे छे, ते अर्थने आराधी त्यार बाद यावत् सर्वदु खथी मुक्त थाय छे.

ऋपमदत्ते प्रव्रज्या-
लीची.

૭. હવે તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે ધર્મને સાંભળી, હૃદયમાં અવધારી આનન્દિત અને સતુષ્ઠ થઈ, અને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમસ્કાર કરી આ પ્રમાણે બોલી-‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે,’-ए प्रमाणे ऋपमदत्तनी जेम यावत् तेणे भगवंत कथित धर्म कह्यो. ત્યારવાદ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પોતે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને દીક્ષા આપે છે, દીક્ષા આપીને પોતે આર્યચંદના નામે આર્યોને શિષ્યાપણે સોપે છે. ત્યારવાદ તે આર્યચંદના આર્યો પોતેજ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને દીક્ષા આપે છે, સ્વયમેવ મુંડે છે, સ્વયમેવ શિક્ષા આપે છે. એ પ્રમાણે દેવાનંદા ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણની પેઠે આર્યચંદનાના આ આવા પ્રકારના ધાર્મિક ઉપદેશને સમ્યક્ પ્રકારે સ્વીકાર કરે છે, અને તેની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તે છે, યાવત્ સંયમવડે પ્રવર્તે છે. ત્યારપછી દેવાનંદા આર્ય આર્યચંદના આર્યોની પાસે સામાયિકાદિ અગીયાર અંગોનું અધ્યયન કરે છે. વાકીનું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ તે [દેવાનંદા] સર્વદુઃખથી મુક્ત થાય છે.

દેવાનંદાની પ્રવ્રજ્યા-

૮. હવે તે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નગરની પશ્ચિમ દિશાએ એ સ્થળે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગર હતું. વર્ણન. તે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગરમાં જમાલિ નામનો ક્ષત્રિયકુમાર રહેતો હતો. તે આબ્ય-ધનિક, તેજસ્વી અને યાવદ્ જેનો પરામવ ન થઈ શકે એવો (સમર્થ) હતો. તે પોતાના

ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ.
જમાલિનું વર્ણન.

૧ કમેણં ઇમં જ- ગ-ઘ । ૨ -હેત્તા તણ્ણ સે ગ-ઘ । ૩ હટ્ટ-તુટ્ટા ગ-ઘ । ૪ -ણંદં મા- ગ-ઘ । ૫ તહ ઘ-હ । ૬ પચ-ચિદ્ધમેણં હ ।

૬. * ભગ. સં. ૧ ઘ. ૨ ડ. ૧ ટ. ૨૩૮. † ભગ. સં. ૧ ઘ. ૨ ડ. ૨ ટ. ૨૩૯-૨૪૨.

નુંગમન્યર્થદિ વસીસનિયરેરિ પાટણિ પાળાવિહરતરણીસેપડોર્દિ ઉચનચિહ્નમાણે ઉચનચિહ્નમાણે, ઉચગિહ્નમાણે ઉચગિ-
હ્નમાણે, ઉચાદિહ્નમાણે ઉચાદિહ્નમાણે, પાટસ-યાસારત-સરદ-હેમંત-વસંત-ગિર્મપજંતે છપ્પિ ઉઝ જહાવિમવેળે માળ-
માળે, રાત્રે માળેમાળે. ટુટ્ટે સટ-ફરિસ-સ્ત-સ્વ-ગંધે પંચવિદે માણુસ્તપ વાનમોગે પચણુન્મવમાણે વિહરતિ । તપ પં ચત્તિ-
ચતુન્મમામે નયરે નિચાલ-નિચ-ચર-ચર-જાવ ચરુજનસદે ૬ વા જહા ઉચવાદપ જાવ ઇવં પશવેદ, ઇવં પરુવેદ, ઇવં
રતુ દેવાનુપિયા ! સમણે ભગવં મહાવીરે આદિગેરે, જાવ સવણ્ણુ સવરિસી માહણકુંડગામસ્ત નગરસ્ત વહિયા વહુસાલપ
કેરુપ પ્રજાપિરુત્તરં જાવ વિરગતિ । તં મહપ્પલં રાલુ દેવાણુપિયા ! તદારુવાણં ધૈરહંતાણં ભગવંતાણં જહા ઉચવાદપ, જાવ
પમાનિમુદે મનિયકુંડગામં નયરં મહામહોપે નિંગગ્છતિ, નિંગગ્છિત્તા જેણેવ માહણકુંડગામે નયરે જેણેવ વહુસાલપ
કેરુપ, ઇવં જહા ઉચવાદપ, જાવ નિચિહાણ પચુવાસણયાપ પેચુવાસતિ । તપ પં તસ્સ જમાલિસ્સ ચત્તિયકુમારસ્સ તં મહ-
યાત્તજનસરં યા જાવ જણત્રિવાયં યા તુણમાણસ્સ યા પાસમાણસ્સ યા અયં ઇયાસુવે અત્તરિય જાવ સમુપ્પજિત્થા— “કિં પં
અજ્ઞ ચત્તિયકુંડગામે નયરે રંદમહે ૬ વા, સંડમહે ૬ વા, મુગુંદમહે ૬ વા, પાગમહે ૬ વા, જસ્પમહે ૬ વા, મૂયમહે ૬ વા, કૂવમહે
૬ વા, તગમમહે ૬ વા, નંદમહે ૬ વા, દ્દમહે ૬ વા, પદ્ધમહે ૬ વા, રસ્પમહે ૬ વા, ચેદ્યમહે ૬ વા, ધૂમમહે ૬ વા, જં
પં વપ વધે ડગ્ગા, મોગા, ગરુદા, ઇગ્ગા, પાતા, કોરુદા, ચત્તિયા, ચત્તિયપુત્તા, મહા, મહપુત્તા, જહા ઉચવાદપ, જાવ
સંચયદાદપમિતરો પ્દાયા, કપ્પલિકમ્મા જહા ઉચવાદપ, જાવ નિંગગ્છંતિ” ઇવં સંપેદેદ, ઇવં સંપેદિત્તા કંચુદ્ધપુરિસં
સદાવંતિ, કં ૨ સદાવિન્ના ઇવં વદાસી—કિં પં દેવાણુપિયા ! અજ્ઞ ચત્તિયકુંડગામે નયરે રંદમહે ૬ વા, જાવ નિંગગ્છંતિ ।
તપ પં સે પંચુદ્ધપુરિસં ઉમાલિન્ના ચત્તિયકુમારણં ઇવં વુષે સમાણે હટ્ટ-તુટ્ટે સમણસ્સ ભગવો મહાવીરસ્સ ધાગમણગદિ-
યચિણ્ણપ્પ કરુવલ— જમાલિ ચત્તિયકુમારં જણં વિજણં વદ્ધાવેદ, વદ્ધાવિત્તા ઇવં વયાસી—ળો રાલુ દેવાણુપિયા !
અજ્ઞ ચત્તિયકુંડગામે નયરં રંદમહે ૬ વા, જાવ નિંગગ્છંતિ; ઇવં રાલુ દેવાણુપિયા ! અજ્ઞ સમણે ભગવં મહાવીરે જાવ સવણ્ણુ,

ઉત્તમ પ્રમત્ત ઉપર જેના મૃદગો યાગે છે ઇયા, અને અનેક પ્રકારની સુંદર યુવતિઓવડે મજવાતા વગીસા પ્રકારના નાટકોવડે (નૃત્યને
અનુમારે) દાનપાટાદિ વ્યવસ્થાને નચાવતો ૨, સુતિ કરાવતો ૨, અલગત સુગ કરાવતો ૨ પ્રાકૃત્, વર્ગી, શરદ, હેમંત, વસંત, અને ગ્રીષ્મ
વર્ષને ૯ સ્થળે અનુષ્ઠાન પોતાના વૈભવ પ્રમાણે સુગનો અનુભવ કરતો ૨, સમયને ગાળતો, મનુષ્યસંવન્ધી પાંચ પ્રકારના ૬૪ શબ્દ, સ્પર્શ,
રમ, રાપ અને ગન્ધગત કામનોગોને અનુભવતો ગિરે છે. સ્વારવાદ ક્ષત્રિયકુંડપ્રામ નામના નગરમાં ઝૂંગાટક, ત્રિકા, ચતુષ્ક અને ચત્તરમાં
કાચર ઘણા ગામનોનો કોટગહ યતો હતો—હત્યાદિ ઔપપાતિક સૂત્રમાં કર્યા પ્રમાણે કહેવું; યાવત્ ઘણાં માણસો પરસ્પર ૯ પ્રમાણે
નજારે છે, યાવત્ ૯ પ્રમાણે પ્રગ્ને છે કે—હે દેવાનુપિયા ! ૯ પ્રમાણે ગરેસર તીર્થની આદિના કરનારા, યાવત્ સર્વે અને સર્વદર્શી શ્રમુષ
ભગવાન્ મહાવીર આ જાવગહુદપ્રામ નામે નગરની વહાર વહુગાલ નામના ચૈત્યમા યયાયોગ્ય અવગ્રહને પ્રહણ કરી યાવત્ વિહરે છે, તો હે
દેવાનુપિયા ! તેના પ્રકારના અર્ધત્ ભગવતના નામગોત્રના શ્રવણમાત્રથી પણ મોટું ફલ યાવ છે—હત્યાદિ ઔપપાતિક સૂત્રને અનુસારે
વર્ણન કરવું. યાવત્ ને જનમહા ૯૪ ડિગા તરફ જાય છે, અને ક્ષત્રિયકુંડપ્રામ નામે નગરના મધ્યમાગમાંથી વહાર નિકળે છે, નિઃકર્ત્રીને
વ્યાં પ્રવગ્નકુંડપ્રામ નામે નગર છે, અને વ્યાં વહુગાટક ચૈત્ય છે ત્યાં આવે છે. ૯ પ્રમાણે વસું ઔપપાતિક સૂત્રને અનુસારે કહેવું, યાવત્
પ્રમ પ્રવગ્નની પરિચયના કરે છે. સાર પછી તે ઘણા મનુષ્યના શબ્દને યાવત્ જનના કોલાહલને સાંભળીને અને અવધારીને ક્ષત્રિયકુમાર જમા-
નિા મ્તર્ગ અજ પ્રકારનો આ નિચાર યાવત્ ઉચત્ર થયો—“શું આજે ક્ષત્રિયકુંડપ્રામ નગરમાં રંદનો ઉત્સવ છે, સ્કન્દનો ઉત્સવ છે,
વાનુષ્ઠનો ઉત્સવ છે, માગનો ઉત્સવ છે, વદનો ઉત્સવ છે, શૂતનો ઉત્સવ છે, કૂગનો ઉત્સવ છે, નઝ્યનો ઉત્સવ છે, નંદનો ઉત્સવ છે,
દાગનો ઉત્સવ છે, પંતનો ઉત્સવ છે, વૃક્ષનો ઉત્સવ છે, વૈવનો ઉત્સવ છે યા સૂત્રનો ઉત્સવ છે, કે જેથી ૯ વધા ઉપરુડના, મોગુડના,
સાવગુડના, રાવગુડના, કાવગુડના અને હુવગુડના ધમિયો, ક્ષત્રિયપુત્રો, મટો, અને મટપુત્રો, હત્યાદિ ઔપપાતિકસૂત્રને અનુસારે
પ્રગેરું, યાવત્ માર્ધગા પ્રમુગ રાગ કરી, વર્તિર્ન (વૃજા) કરી હત્યાદિ ઔપપાતિકસૂત્રમાં વર્ણન કર્યા પ્રમાણે યાવત્ વહાર નિકળે છે !”
પણ નિચાર કરે છે. નિચાર વર્તિર્ન જગતિ કંચુગિને યોગ્ય છે, કોલાહલને તેને આ પ્રમાણે કાનુ—હિ દેવાનુપિયા ! શું આજે ક્ષત્રિયકુંડપ્રામ
નગરના નગરમાં રંદનો ઉત્સવ છે કે યાવત્ આ વગ નગર વહાર નિકળે છે ? તારે તે જમાલિ નામના ક્ષત્રિયકુમારે તે કંચુકિ પુરપને ૯
પ્રમાણે વસું પ્રગે ને હવિર્ન અને મંતુષ થયો, અને ને શ્રમગ મગવાન્ મહાવીરના આગમનનો નિશ્ચય કરીને છાપ પોટી જમાલિ નામે ક્ષત્રિ-
યકુમારને ૯૫ અને શિવ તો વતો છે. વર્તારિને તેને આ પ્રમાણે કાનુ—હિ દેવાનુપિયા ! આજે ક્ષત્રિયકુંડપ્રામ નામે નગરમાં રંદનો
ઉત્સવ છે—તારીને તેની કમગ તમ નીચે છે, તમ નથી, પણ હે દેવાનુપિયા ! ૯ પ્રમાણે શ્રમગ મગવાન્ મહાવીર યાવત્ સર્વજ, સર્વદર્શી

૧-અર્ધ-ગા-૨ । ૨-જિગ્ગા-૩ । ૩-પદ્ધ-૪ । ૪-મૂય-ક-૫ । ૫-અમિષ-૬-૭ । ૬-પામેળં-૮-૯ ।
૭-વિવિધ-૧૦ । ૮-મગ્ગ-૧૧-૧૨ ।

૧. * સંસ્કૃત-પ. ૧-૨-૩. ૨. * સંસ્કૃત-પ. ૫-૬-૭. ૩. * સંસ્કૃત-પ. ૫-૬-૭. ૪. * સંસ્કૃત-પ. ૫-૬-૭.

९. * औपपातिक प ६४-२.

મેયં મંતે !, તદ્દમેયં મંતે !, અવિતદ્દમેયં મંતે !, અસંદિગ્ધમેયં મંતે !, જાવ સે જદ્દેયં તુચ્છે વદ્દહ, જં નવરં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્માપિયરો આપુચ્છામિ, તપ્પ ણં અહં દેવાણુપ્પિયાણં અંતિયં મુંડે ભવિત્તા ઐગારાઓ અણગારિયં પંથયામિ । અહામુંદં દેવાણુ-પ્પિયા ! મા પઢિવંધં ।

૧૧. તપ્પ ણં સે જમાલી સત્તિયકુમારે સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં एवं વુત્તે સમાણે દ્દુદ્ધ-તુદ્ધે સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ખુત્તો જાવ નમંસિત્તા તામેવ ચાઉર્ધંદં આસરહં દુરુદ્ધે, દુરુદ્ધિત્તા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયાઓ વહુસાલાઓ ચેદ્ધયાઓ પઢિનિસ્સમહ, પઢિનિસ્સમિત્તા સકોરંટં જાવ ધરિજ્ઞમાણે ણં મહયામહચ્છટગર- જાવ પરિનિસ્સત્તે, જેણેવ સત્તિયકુ-ડગ્ગામે નયરે તેણેવ ઉવાગચ્છહ, ઉવાગચ્છિત્તા સત્તિયકુડગ્ગામં નયરં મજ્ઞંમજ્ઞેણં, જેણેવ સપ્પ મેદ્ધે, જેણેવ વાહિરિયા ઉવટ્ટાણ-સાલા તેણેવ ઉવાગચ્છહ, ઉવાગચ્છિત્તા તુરપ્પ નિગિણ્ણહ, નિગિણ્ણિત્તા રહં ઉવેદ્ધ, ઉવિત્તા રહાઓ પચ્છોરુદ્ધ, રહાઓ પચ્છોરુદ્ધિત્તા જેણેવ અંતિયરિયા ઉવટ્ટાણસાલા, જેણેવ અમ્મા-પિયરો તેણેવ ઉવાગચ્છહ, ઉવાગચ્છિત્તા અમ્મા-પિયરો જપ્પં વિજપ્પં વદ્ધાવેદ્ધ, જપ્પં ૨ વદ્ધાવિત્તા एवं વયાસી-एवं खलु अम-ताओ ! मप सभणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं निसंते; से वि य मे धम्मं इच्छिप, पडिच्छिप, अभिरुहप । तप णं तं जमालि सत्तियकुमारं अम-पियरो एवं वयासी-धप्पे सि णं तुमं जाया ! कयप्पे सि णं तुमं जाया !, कयपुत्ते सि णं तुमं जाया !, कयलम्पणे सि णं तुमं जाया ! जं णं तुमे सभणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं निसंते, से वि य धम्मं इच्छिप, पडिच्छिप, अभिरुहप ।

૧૨. તપ્પ ણં સે જમાલિસત્તિયકુમારે અમ્મા-પિયરો દોષં પિ एवं વયાસી-एवं खलु मप अम-ताओ ! सभणस्स भग-वओ महावीरस्स अंतिय धम्मं निसंते, जव अभिरुहप । तप णं अहं अम-ताओ ! संसारभउट्ठिग्गे, भीते जम्म-जरा-मरणेणं, तं इच्छामि णं अम-ताओ ! तुच्चेहिं अम्मणुत्ताप समाणे सभणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं मुंडे भवित्ता ઐગારાઓ અણગારિયં પથ્થઈત્તપ્પ ।

પ્રવચન ઉપર રુચિ કરું છું, અને હે ભગવન્ ! નિર્મથના પ્રવચનાનુસારે વર્તવાને તૈયાર થયો છું. વઢી હે ભગવન્ ! જે તમે ઉપદેશો છો તે નિર્મથ પ્રવચન એમ જ છે, હે ભગવન્ ! તેમજ છે. હે ભગવન્ ! સત્ય છે, હે ભગવન્ ! અસંદિગ્ધ (નિશ્ચિત) છે, પરન્તુ હે દેવાનુપ્રિય ! મારા માતા પિતાની રજા મારીને હું આપ દેવાનુપ્રિયની પાસે મુંડ-દીક્ષિત થઈ ગૃહવાસનો લ્યાગ કરી અનગારિકપણાને સ્વીકારવા ઇચ્છું છું. હે દેવાનુપ્રિય ! જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો, પ્રતિવંધ ન કરો.'

૧૧. જ્યારે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે જમાલિને એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે પ્રસન્ન અને સતુષ્ટ થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ઋણવાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમસ્કાર કરીને ચારવંટાવાળા અશ્વરથ ઉપર ચઢે છે, ચઢીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી અને વહુશાલક ચૈલ્લથી નીકળે છે. નીકળીને માથે વરાતા યાવત્ કોરંટપુષ્પની માલાવાળા છત્રસહિત, મોટા સુમટોના સમૂહથી ઘીંટાયેલો તે જમાલિ જ્યાં ક્ષત્રિયકુડગ્રામ નામે નગર છે ત્યાં આવે છે. આવીને ક્ષત્રિયકુડગ્રામ નામે નગરની મધ્યભાગમાં થઈને જે સ્થળે પોતાનું ઘર છે અને જ્યાં વહા-રની ઉપસ્થાનશાળા છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને ઘોડાઓને રોકીને રથને ઉભો રાખે છે. ઉભો રાખીને રથથી નીચે ઉતરે છે. ઉતરીને જ્યાં અંદરની ઉપસ્થાનશાળા છે, જ્યાં માતા-પિતા (વેઠા) છે ત્યાં આવે છે, આવીને માતા-પિતાને જય અને વિજયથી વધાવે છે. વધાવીને તે જમાલિ આ પ્રમાણે કહ્યું-હે માતા પિતા ! એ પ્રમાણે મેં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર પાસેથી વર્મ સામઙ્ગ્યો છે, તે ધર્મ મને ઇષ્ટ છે, અત્યંત ઇષ્ટ છે, અને તેમા મારી અમિરુચિ થઈ છે. ત્યારપછી તે જમાલિ કુમારને તેના માતા પિતા, આ પ્રમાણે કહ્યું-હે પુત્ર ! તું ધન્ય છે, હે પુત્ર ! તું કૃતાર્થ છે, હે પુત્ર ! તું કૃતપુણ્ય છે અને હે પુત્ર ! તું કૃતલક્ષણ છે કે જે તે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી ધર્મને સામઙ્ગ્યો છે, અને તે ધર્મ તને પ્રિય છે, અત્યંત પ્રિય છે અને તેમાં તારી અમિરુચિ થઈ છે.'

જમાલિ.

૧૨. પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારે વીજીવાર પળ પોતાના માતા-પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-હે માતા-પિતા ! એ પ્રમાણે મેં શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી ધર્મ સામઙ્ગ્યો છે, યાવત્ તેમાં મારી અમિરુચિ થઈ છે. તેથી હે માતા-પિતા ! હું સંસારના મયથી ઉદ્દિગ્ધ થયો છું, જન્મ જરા અને મરણથી મય પામ્યો છું, તેથી હે માતા-પિતા ! તમારી આજ્ઞાથી હું શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે દીક્ષા લેઈને, ગૃહવાસનો લ્યાગ કરી, અનગારિકપણાને ગ્રહણ કરવા ઇચ્છું છું.

૨૨ મં. સૂં

૧૫. તપ ણં તં જમાલિં ચત્તિયકુમારં અમ્મા-પિયરો एवं वयासी-इमं च ते जाया ! सरीरं पंचिसिद्धरूच-लक्षण-चंजणगुणोववेयं, उत्तमवल-धीरीय-सत्तजुत्तं, विण्णाणवियप्पखणं, संसोहग्गुणसंमुत्तियं अभिजायमहक्खमं, विविहवाहि-रोगरहियं, निरुवहय-उदत्त-लट्ठं, पंचिदियपट्टपढमजोघ्णत्थं, अणेगउत्तमगुणेहिं संजुत्तं, तं अणुहोहि ताव जाया ! नियग-सरीररूच-सोहग्ग-जोघ्णगुणे, तथो पच्छा अणुभूय नियगसरीररूच-सोहग्गजोघ्णगुणे अग्गेहिं कालगणहिं समाणेहिं परिणयवये, वट्ठियकुलचंसंतनुकज्जमि निरवयवरो समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं मुंडं भवित्ता आगाराओ अणगा-रियं पव्वइहिसि ।

૧૬. તપ ણં સે જમાલી ચત્તિયકુમારે અમ્મા-પિયરો एवं वयासी-तदा वि णं तं अम्म-याओ ! जं णं तुम्मे ममं एवं वदह-इमं च णं ते जाया ! सरीरं तं चेव जाव पव्वइहिसि; एवं खलु अम्म-याओ ! माणुस्सगं सरीरं दुक्खाययणं, विवि-हवाहिसयसंनિકेतं, अट्ठियकट्ठियं, छिरा-ण्हारुज्जालओणद्धसंपिणद्धं, मट्ठियमंडं व दुच्चलं, असुइसंकिलिट्ठं, अणिट्ठवियसद्ध-कालसंदप्पयं, जराकुणिम-जजरघरं व सडण-पडण-विद्धंसणधम्मं, पुंथि वा पच्छा वा अवस्सं विप्पजहियधं भविस्सइ; से के स णं जाणति अम्मयाओ ! के पुंथि तं चेव जाव पव्वइत्तप ।

૧૭. તપ ણં તં જમાલિં ચત્તિયકુમારં અમ્મા-પિયરો एवं वयासी-इमाओ य ते जाया ! विपुलकुलवालिआओ सरिसि-याओ, सरित्थाओ, सरिधयाओ, सरिसलावन्न-रूच-जोघ्णगुणोववेयाओ, सरिसपहितो कुलेहितो आणिएल्लियाओ कलाकु-सल-सद्धकाललालिय-सुहोचियाओ, महवगुणजुत्त-निउणविणओवयारपंडिय-वियक्खणाओ, मंजुल-मिय-महुरमणिय-विहसिय-विप्पेनिखयगति-विलास-चिट्ठियविसारदाओ, अविकलकुल-सीलसालिणीओ, विमुद्धकुल-वंससंतानतंतुवड्ढण-प्पगम्भवयभाविणीओ, मणाणुकूल-हियइच्छियाओ, अट्ठ तुज्ज गुणवल्लहाओ, उत्तमाओ, निधं भावाणुरत्तसद्धंगसुंदरीओ भारि-याओ; तं भुंजाहि ताव जाया ! एताहिं सद्धिं चिउले माणુस्सए कामभोगे, तथो पच्छा भुत्तभोगी, विसयधिगयवोच्छिन्नको-उहल्लે અગ્ગેહિં કાલગણહિં જાવ પવ્વइहिसि ।

માતા-પિતા.

૧૫. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને તેના માતા પિતાએ આ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હે પુત્ર ! આ તારું શરીર ઉત્તમ રૂપ, લક્ષણ, વ્યંજન (મસ, તલ વગેરે) અને ગુણોથી યુક્ત છે, ઉત્તમ વલ, ધીર્ય અને સત્ત્વસહિત છે, વિજ્ઞાનમાં વિચક્ષણ છે, સૌભાગ્ય ગુણથી ઉન્નત છે, કુલીન છે, અત્યંત સમર્થ છે, અનેક પ્રકારના વ્યાધિ અને રોગથી રહિત છે, નિરુપહત, ઉદાત્ત, અને મનોહર છે, પટ્ટ (ચતુર) એવી પાંચ ઇન્દ્રિયોથી યુક્ત અને ઊગતી યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલું છે, અને એ શિવાય વીજા અનેક ઉત્તમ ગુણોથી ભરપૂર છે. માટે હે પુત્ર ! જ્યાં સુધી તારા પોતાના શરીરમાં રૂપ, સૌભાગ્ય તથા યૌવનાદિ ગુણો છે ત્યાં સુધી તેનો તું અનુભવ કર, અને અનુભવ કરી અમો કાલગત થયા પછી વૃદ્ધાવસ્થામાં કુલવંશરૂપ તન્તુની વૃદ્ધિ કરીને નિરપેક્ષ એવો તું શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પાસે દીક્ષા લઈને ગૃહવાસનો ત્યાગ કરી અન-ગારિકપણને સ્વીકારજે.

જમાલિ.

૧૬. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારે પોતાના માતા-પિતાને એ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હે માતા-પિતા ! તે વરોવર છે, પણ જે તમે મને એ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હે પુત્ર ! આ તારું શરીર [ઉત્તમરૂપ, લક્ષણ વ્યંજન અને ગુણોથી યુક્ત છે]’ ઇત્યાદિ યાવત્ [અમારા કાલગત થયા પછી] તું દીક્ષા લેજે.’ પણ એ રીતે તો હે માતા-પિતા ! ચંચલ આ મનુષ્યનું શરીર દુઃખનું ઘર છે, અનેક પ્રકારના સંકટો વ્યાધિઓનું સ્થાન છે, અસ્થિરૂપ લાકડાનું બનેલું છે, નાડીઓ અને સ્નાયુના સમૂહથી અત્યંત વિંટાળ છે, માટીના વાસણની પેટે દુર્વલ છે, અશુ-ચિથી ભરપૂર છે, જેનું શુશ્રૂષા કાર્ય હમેશા ચાલુ છે. જીર્ણ મૃતક અને જીર્ણ ઘરની પેટે સડતું, પડતું અને નાશ પામવો—એ તેના સહજ ધર્મો છે. વળી એ શરીર પહેલાં કે પછી અવસ્ય છોડવાનું છે. તો હે માતા-પિતા ! તે કોણ જાણે છે કે કોણ પહેલાં [જશે અને કોણ પછી જશે. ?] ઇત્યાદિ.

માતા-પિતા.

૧૭. ત્યારપછી તેના માતા-પિતાએ તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને આ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હે પુત્ર ! આ તારે આઠ સ્ત્રીઓ છે, તે વિશાળ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલી અને વાળાઓ છે, તે સમાન ત્વચાવાળી, સમાન ઉમરવાળી, સમાન લાવણ્ય, રૂપ અને યૌવનગુણથી યુક્ત છે; વળી તે સમાન કુલથી આણેલી, કાલમાં કુદાલ, સર્વકાલ લાલિત અને સુખને યોગ્ય છે; તે માર્દવગુણથી યુક્ત, નિપુણ, વિનયોપચારમાં પંડિત અને વિચક્ષણ છે, સુંદર મિત્ર, અને મધુર વોલવામાં, તેમજ હારણ, વિપ્રેક્ષિત, (કટાક્ષ દ્રષ્ટિ), ગતિ, વિલાસ અને સ્થિતિમાં વિશારદ છે, ઉત્તમ કુલ અને શીલથી સુશોભિત છે, વિશુદ્ધ કુલરૂપ વંશતંતુની વૃદ્ધિ કરવામાં સમર્થ યૌવનવાળી છે; મનને અનુકૂલ અને હૃદયને ઇષ્ટ છે; વળી ગુણો વડે પ્રિય અને ઉત્તમ છે, તેમજ હમેશાં ભાવમાં અનુરક્ત અને સર્વ અંગમાં સુંદર છે. માટે હે પુત્ર ! તું એ સ્ત્રીઓ સાથે મનુષ્યસંવર્ધી વિશાળ કામભોગોને ભોગવ અને ત્યાર પછી ભુક્તભોગી થઈ વિપયની ઉત્સુકતા દૂર થાય ત્યારે અમારા કાલગત થયા પછી યાવત્ તું દીક્ષા લેજે.’

૧૮. તપ નં સે જમાલી સત્તિયકુમારે અમ્મા-પિયરો एवं चयासी-तहा चि नं तं अम्म-याओ ! जं नं तुच्चे मम एवं ययह-इमाओ ते जाया ! चिपुलकुल- जाव पवइहिसि; एवं खलु अम्म-याओ ! माणुस्सवगा काममोगा असुर्द, असासया, वंतासवा, पितासवा, येलासवा, सुकासवा, सोणियासवा, उचार-पासवण-येल-सिघाणग-वंत-पित्त-पूय-सुक्-सोणिय-समुच्चवा, अमणुअदुरुव-मुत्त-पूइय-पुरिसपुत्ता, मयगंधुस्सास-असुमनिस्सासउद्धेयणगा, वीमत्था, अप्पकाळिया, लहसगा, कलमलाहियासदुक्कयवहुजणसाहारणा, परिकिलेसकिच्छदुक्खसज्जा, अबुद्धजणसेविया, सदा साहुगरदणिजा, अणंतसंसा-खवद्धणा, कडुगफलचिवागा चुडल्लिध्व अमुच्चमाणदुस्साणुवंधिणो, सिद्धिगमणविग्धा; से के स नं जाणइ अम्म-याओ ! के पुंणि गमणयाए के पच्छा ? तं इच्छामि नं अम्म-याओ ! जाव पवइत्तए ।

૧૯. તપ નં તં જમાલિ સત્તિયકુમારં અમ્મા-પિયરો एवं चयासी-इमे य ते जाया ! अज्जय-पज्जय-पिउपज्जयागए सुवहुदिरने य, सुवन्ने य, कंसे य, दूसे य, विउलधण-कणग- जाव संतसारसावणजे, अलाहि जाव आसत्तमाओ कुल-वंसाओ पकामं दाउं, पकामं भोत्तुं, परिभाएउं, तं अणुहोहि ताव जाया ! विउले माणुस्सए इहि-सक्कारसमुदए, तओ पच्छा अणुहयकल्लाणे, वदियकुलवंस- जाव पवइहिसि ।

૨૦. તપ નં સે જમાલી સત્તિયકુમારે અમ્મા-પિયરો एवं चयासी-तहा चि नं तं अम्म-याओ ! जं नं तुच्चे मम एवं चदह-इमं च ते जाया ! अज्जग-पज्जग- जाव पवइहिसि; एवं खलु अम्म-याओ ! हिरने य, सुवन्ने य, जाव सावणजे अगिसाहिए, चोरसाहिए, रायसाहिए, मच्चुसाहिए, दाइयसाहिए, अगिसામન્ને जाव दाइयसामन्ने, અધુવે, અણિતિપ, અસાસય, પુંઠિ વા પચ્છા વા અવસ્સ ચિપ્પજહિયવે ભવિસ્સહ, સે કેસ નં જાણહ તં ચેવ જાવ પવइत्तए ।

૨૧. તપ નં તં જમાલિ સત્તિયકુમારં અમ્મા-યાઓ જાહે નો સંચારંતિ વિસયાણુલોમાહિ વહુદિ આચવનાહિ ય, પત્ત-ચનાહિ ય, સન્નવનાહિ ય, ચિન્નવનાહિ ય આઘવેત્તए વા, પન્નવેત્તए વા, સન્નવેત્તए વા, ચિન્નવેત્તए વા, તાહે વિસયપડિક્કાદિ

૧૮. ત્યારપછી તે જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારે પોતાના માતા પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે માતા-પિતા ! હમણા તમે જે મને કહ્યું કે-હે પુત્ર ! તારે વિશાલ કુલમાં [ઉત્પન્ન થયેલી આ આઠ સ્ત્રીઓ છે]-ઇત્યાદિ યાવત્ તું દીક્ષા લેજે, તે ઠીક છે. પણ હે માતા-પિતા ! આ પ્રમાણે ચરેચર મનુષ્યસંવન્ધી કામમોગો અશુચિ અને અશાશ્વત છે; વાત, પિત્ત, શ્લેષ્મ, વીર્ય અને લોહીને શ્રવણાવાળા છે; વિષ્ટા, મૂત્ર, શ્લેષ્મ, નાસિકાનો મેલ, વમન, પિત્ત, પરુ, શુક અને ષોણિતથી ઉત્પન્ન થયેલાં છે; વઢી તે અમનોજ, ચરાવ મૂત્ર અને દુર્ગન્ધી વિષ્ટાથી ભરપૂર છે; મૃતકના જેવી ગંધવાળા ઉચ્છ્વાસથી અને અશુભ નિઃશ્વાસથી ઉદ્દેગને ઉત્પન્ન કરે છે, વીમત્સ, અલ્પમાઝ્ઝાથી, દહકા, અને કલમલ-(શરીરમાં રહેલ એક પ્રકારના અશુભ દ્રવ્ય)ના સ્થાનરૂપ હોવાથી દુઃખરૂપ અને સર્વ મનુષ્યોને સાધારણ છે; શારીરિક અને માનસિક અત્યંત દુઃખવડે સાથ્ય છે; અજ્ઞાન જનથી સેવાળા છે; સાધુ પુરુષોથી હમેશા નિંદનીય છે; અનંત સસારની વૃદ્ધિ કરનારા છે, પરિણામે કટુકાફલવાળા છે, વલ્તા ઘાસના પૂલની પેટે ન મુકી શકાય તેવા દુઃખાનુવધી અને મોક્ષમાર્ગમા નિમ્નરૂપ છે. વઢી હે માતા-પિતા ! તે કોણ જાણે છે કે કોણ પહેલાં જશે અને કોણ પછી જશે ? માટે હે માતા-પિતા ! હું યાવત્ દીક્ષા લેવાને ઇચ્છું છું.’

૧૯. ત્યારપછી તે જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારને તેના માતા-પિતા આ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે પુત્ર ! આ અર્ચા (પિતામહ), પર્યા (પ્રપિતામહ) અને પિતાના પર્યા-(પ્રપિતામહ-) થકી આવેલું ઘણું હિરણ્ય, સુવર્ણ, કામ્ય, વજ્ર, વિપુલ વન, કનક યાવત્ સારભૂત દ્રવ્ય વિદ્યમાન છે, અને તે તારે સાત પેઢી સુધી પુષ્કલ દાન દેવાને પુષ્કલ મોગવવાને અને વહેંચવા માટે પૂરતું છે. માટે હે પુત્ર ! મનુષ્ય-સંવન્ધી વિપુલ શ્રદ્ધિ અને સન્માનને મોગવ, અને ત્યારપછી સુખનો અનુભવ કરી, અને કુલવંશને વધારી યાવત્ તું દીક્ષા લેજે.’

૨૦. ત્યારવાદ જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારે પોતાના માતા-પિતાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે માતા-પિતા ! તમે જે આ પ્રમાણે કહ્યું કે, હે પુત્ર ! આ હિરણ્યદિ દ્રવ્ય તારા પિતામહ અને પ્રપિતામહથી યાવત્ આવેલું છે, ઇત્યાદિ યાવત્ તું દીક્ષા લેજે આ ઠીક છે, પણ હે માતા-પિતા ! આ પ્રમાણે ચરેચર તે હિરણ્ય, સુવર્ણ, યાવત્ સર્વ સારભૂત દ્રવ્ય અગ્નિને સાધારણ છે, ચોરને સાધારણ છે, રાજાને સાધારણ છે, મૃત્યુને સાધારણ છે, દાયાલુ (ભાયાત) ને સાધારણ છે, અગ્નિને સામાન્ય છે, યાવત્ દાયાલુને સામાન્ય છે. વઢી તે અધુન, અનિત્ય, અને અશાશ્વત છે. પહેલાં કે પછી તે અવશ્ય છોડવાનું છે, તો કોણ જાણે છે કે પહેલાં કોણ જશે અને પછી કોણ જશે ? ઇત્યાદિ યાવત્ હું પ્રત્યક્ષા લેવાને ઇચ્છું છું.’

૨૧. ત્યારે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને તેના માતા પિતા નિપયને અનુકૂળ એવી ઘણી ઉક્તિઓ, પ્રતિષ્ઠિઓ, નંત્રણિઓ અને પ્રિતિઓથી કહેવાને, જણાવવાને, સમજાવવાને, મિનવવાને સમર્થ ન થયા ત્યારે તેઓ નિપયને પ્રતિકૂટ, અને સમયને નિપે નય અને ઉદેગ કરનારી

ગમાલિ.

મનુષ્યસંવન્ધી
કામમોગો અશુચિ
અને અશાશ્વત છે
ઇત્યાદિ.

માતા-પિતા.

પિત્રાગ્નિને વન-
કનક યાવત્-સારભૂત

અમારું.

પિત્રાગ્નિને વન-
કનક યાવત્-સારભૂત

માતા-પિતા.

સંજમભયુદ્ધેયણકરાહિં પન્નવણાહિં પન્નવેમાણા एवं वयासी-एवं मलु जाया ! निगंधे पावयणे सद्ये, अनुत्तरे, केवले जहा आवस्तप, जाव सद्यदुक्खाणं वंतं करंति । अदीव एगंतद्विटीए, गुरो इव एगंतधाराए, लोहमया जवा चावयसा, वालुयाकवले इव निस्ताण, गंगा वा महानदी पटिसोयगमणयाए, मैदासमुद्रो वा मुयाहिं दुत्तरो; तिन्त्यं कमियधं, गव्यं लंघेयधं, असि-धारां वंतं चरियधं । नो मलु कण्ठ जाया ! समणाणं निगंधाणं अहाकम्मिए वा, उद्वेसिए वा, मिस्सजाए वा, अल्लेगेयरए वा, पृष्टए वा, कीते वा, पामिघे वा, अछेजे वा, अणिसट्ठे वा, वमिहट्ठे वा, कंतारमत्ते वा, दुम्मिदग्गमत्ते वा, गिलाणमत्ते वा, वहलियामत्ते वा, पाणुणमत्ते वा, सेज्जायरपिंटे वा, रायरपिंटे वा, मूलमोयणे वा, कंदमोयणे वा, फलमोयणे वा, वीयमोयणे वा, हरियमोयणे वा मुत्तए वा पायए वा । तुंमं सि च णं जाया ! सुत्तसमुच्चिए, णो चैव णं दुत्तसमुच्चिए. नाळं सीयं, नाळं उण्हं, नाळं रुद्धा, नाळं पिवासा, नाळं चोरा, नाळं वाला, नाळं वंसा, नाळं मसगा, नाळं वाइय-पित्तिय-संभिय-सन्निवाइए विविहगेगायंके, परिस्सहोवसग्गे उट्ठिन्ने अहियासेत्तए । तं नो मलु जाया ! अग्गे उ इच्छामो तुन्मं एणमचि विप्पयोगं, तं अच्छाहि ताव जाया ! जाव ताव अग्गे जीयामो; तथो पच्छे, अग्गेहि जाव पद्धहसि,

૨૨. તપ ણં સે જમાલી રાત્તિયકુમારે અમ્મા-પિયરો एवं वयासी-तदा वि णं तं अम्म-याओ ! जं णं तुम्मे मनं एवं चदह, एवं मलु जाया ! निगंधे पावयणे सद्ये, अनुत्तरे, केवले तं चैव जाव पद्धहसि; एवं मलु अम्मयाओ ! निगंधे पावयणे कीवाणं. कायरणं, कापुरिस्ताणं, इहल्लोगपडिवक्काणं, परल्लोगपरमुद्दाणं, विसयतिसियाणं दुत्तए चरे पागयजणस्त; धीरस्त. निच्चियस्त, ववसियस्त नो मलु एत्वं किंचि वि दुक्करं करणयाए, तं इच्छामि णं अम्म-याओ ! तुम्मेहि अम्मणु-

एवी उक्तिओथी समजायता आ प्रमाणे कए के 'हे पुत्र ! ए प्रमाणे खरेखर निग्रंथ प्रवचन सत्य, अनुत्तर अने अद्वितीय छे. इत्यादि 'आवय्यन सूत्रमा कथा प्रमाणे यावत् ते सर्व दुःखो नो नाश करनारं छे. परन्तु ते सर्पनीं पेटे एकान-निश्चितदृष्टिवालुं, अल्लानां पेटे एकान धारवालुं, लोढाना जवने चाववानां पेटे दुष्कर, अने वेळुना कोळीयानी पेटे नि.खाद छे, वडी ते गंगा नदीना साने प्रवाहे जवानी पेटे, अने वे हायथी समुद्र तरवाना जेवुं ते प्रवचननुं अनुपालन मुक्ये छे. तीक्ष्ण रज्ज्गादि उपर चालवाना जेवुं [दुष्कर] छे, मोटी शिलाने उचकवा बरोबर छे अने तरवारनी धारा समान बननुं आचरण करवनुं छे. हे पुत्र ! श्रमण निग्रंथोने ‡ १ आध्यात्मिक, २ औद्देशिक, ३ मिश्रजात, ४ अव्यवभूत, ५ पूर्णिकृत, ६ क्रीत, ७ प्रामित्य, ८ अच्छेय, ९ अणि.सुट्ठ, १० अम्या-हन, ११ कान्तारमत्त, १२ दुम्मिदग्गमत्त, १३ ग्लानमत्त, १४ वार्दिकामत्त, १५ प्रायुर्णकनत्त, १६ शय्यानरविड अने १७ गजविड, तेमज मूलनुं भोजन, कंदनु भोजन, फलनुं भोजन, वीजनुं भोजन अने हरित-(लीलववनरयणि) नुं भोजन खावुं के पीवुं कएवुं नथी. वडी हे पुत्र ! तुं मुखने योग्य छो पण दु.म्मेन योग्य नथी. तेमज टाट, तटका, मुख, तरंग, चोर, खाद, दास अने मच्छरना उपद्रवोने, तथा वातिक, पैत्तिक, शैष्मिक अने सनिपातजन्य विविध प्रकारना रोगो अने तेना दु.खोने, तेमज परीरह अने उपसर्गोने सहवाने तुं समर्थ नथी. माटे हे पुत्र ! अने तारो विवोग एक क्षण पण इच्छता नथी; तेथी प्यानुची अने जांकिण खावुची तुं रहे अने अमारा कालगत बना पछी यावत् तुं दीक्षा लेजे'.

૨૨. ત્યારપછી તે જમાલિ નામે અત્રિયકુમારે પોતાના માતા-પિતાને આ પ્રમાણે કાવું કે—'હે માતા-પિતા ! તને મને જે એ પ્રમાણે કાવું કે—'હે પુત્ર ! નિગ્રંથપ્રવચન સત્ય, અનુત્તર અને અદ્વિતીય છે—'ઈત્યાદિ યાવત્ અમારા કાલગત થવા પછી તું વીક્ષા લેજે. તે ઠીક છે, પણ હે માતા-પિતા ! એ પ્રમાણે રરેખર નિગ્રંથ પ્રવચન હૈંત્ર-મન્દશક્તિવાળા, કાયર અને હલકા પુરુષોને, તથા આ લોકમાં આસક્ત, પ્રલોકથી પરદુઃખ એવા વિપદની તૃપ્તિવાચ્યા સામાન્ય પુરુષોને (તેનું અનુપાલન) દુષ્કર છે; પણ ધીર, નિશ્ચિત અને પ્રયત્નવાન્ પુરુષને તેનું અનુપાલન જરા પણ દુષ્કર નથી. માટે હે માતા-પિતા ! હું તમારો અનુમતિથી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે યાવત્ વીક્ષા લેવાને,

૧ સમુદ્ધે હ વા ગ, સમુદ્ધે વ્વા ઘ, સમુદ્ધે વ્વ ટ । ૨ મિસ્સાજા-હ । ૩ રજોયરપ ગ-ઘ-ટ । ૪ તુમં ચ ણં ગ-ઘ । ૫ જાવ જ-ટ । ૬ અગ્ગેહિ કાલગપહિ-ટ ।

૨૧. * "इणमेव निगंधं पावयणं सद्यं, अनुत्तर, केवल्यं, पटिपुत्रं नवाटयं, संसुद्धं, सागतां, सिद्धिदग्गं, सुत्तिदग्गं, निज्जाणमग्गं, निव्वाणमग्गं अवितहं, अविसंघि, सच्चदुक्खपट्टहीणमग्गं । इयं दिशा जीवा सिज्जति, वुज्जति, सुवति, पत्तिनिधायंति, नव्वदुस्सलानमं वरति ।"

(आवय्यनसूत्र-३०-३३.)

અર્થ—આજ નિગ્રંથપ્રવચન સત્ય, અનુપમ, અદ્વિતીય, પરિપૂર્ણ, ન્યાયયુક્ત, શુદ્ધ, શાલ્યને કાપનાર, નિર્દિશાર્ગ, સુક્ષ્માર્ગ, નિર્ધાનમાર્ગ, અને નિર્વાણમાર્ગરૂપ છે. તેમજ તે અમરારહિત, નિરન્તર અને સર્વદુ સ્વના નાશનું કારણ છે. તેનામાં તરપર થયેલા જીવો સિદ્ધ થાય છે, શુદ્ધ થાય છે, સુખ થાય છે, નિર્વાણને પ્રાપ્ત થાય છે અને સર્વદુ સ્વોનો નાશ કરે છે.

‡ સાહુઓને પિંડના બેતાલીયા દોષો હોય છે. સોઢ રૂદ્ધમરોષ, સોઢ રત્નાદનરોષ. અને દશ દુષ્ણાદોષ. તેમાં આધ્યાત્મિકાદિ સોઢ રૂદ્ધનરોષો છે. તેમાના 'આધ્યાત્મિક'થી માર્ગને 'અભ્યાસ' સુધીના દશ રોષો છે. અહીં-પ્રવચનસારોચ્છર ગયા. ૫૬૫.

आए समाने समणस्स भगवओ महावीरस्स जाव पइइत्तए। तए णं-तं जमालिं खत्तियकुमारं अम्मा-पियरो जाहे नो संचापंति विसयाणुलोमाहि य, विसयपडिक्कलाहि य वहुहिं आववणाहि य, पन्नवणाहि य आववित्तए वा, जाव विन्नवित्तए वा, ताहे अकामाइं चेव जमालिस्स खत्तियकुमारस्स निक्खमणं अणुमन्नित्था।

२३. तए णं तस्स जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिया कोडुंवियपुरिसे सद्दावेइ, सद्दावित्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया! खत्तियकुंडग्गामं नयरं सविमतरवाहिरियं आसिय-संमज्जि-ओवलित्तं जहा उववाइए, जाव पच्चप्पिणंति। तए णं से जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिया दोब्बं पि कोडुंवियपुरिसे सद्दावेइ, सद्दावित्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया! जमालिस्स खत्तियकुमारस्स महत्थं, महग्घं, महरिहं विपुलं निक्खमणाभिसेयं उवट्टवेह। तए णं ते कोडुंवियपुरिसा तहेव जाव पच्चप्पिणंति। तए णं तं जमालिं खत्तियकुमारं अम्मा-पियरो सीहासणवरंसि पुरत्थाभिमुहं निसीयावेंति, निसीयावेत्ता अट्टसएणं सोवण्णिण्याणं कलसाणं, एवं जहा रायप्पसेणइज्जे, जाव अट्टसएणं भोमेज्जाणं कलसाणं सद्धिद्धिए जाव महया रवेणं महया महया निक्खमणाभिसेणेणं अभिसिंचंति।

२४. म० २ अभिसिंचित्ता करयल- जाव जएणं विजएणं वद्धावेंति, ज० २ वद्धावित्ता एवं वयासी-भण जाया! किं देमो, किं पयच्छामो, किणा वा ते अट्टो? तए णं से जमाली खत्तियकुमारे अम्मा-पियरो एवं वयासी-इच्छामि णं अम्म-याओ! कुत्तियावणाओ रयहरणं चं पडिग्गहं चं आणित्तं कासवगं च सद्दाविडं। तए णं से जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिता कोडुंवियपुरिसे सद्दावेइ, को० २ सद्दावित्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो 'देवाणुप्पिया! सिरिघराओ तित्ति सयसहस्साइं गहाय दोहिं सयसहस्सेणं कुत्तियावणाओ रयहरणं चं पडिग्गहं चं आणेह, सयसहस्सेणं कासवगं सद्दावेह। तए णं ते कोडुंवियपुरिसा जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिउणा एवं बुत्ता समाणा हट्ट-तुट्ट- करयल- जाव पडिखुणेत्ता खिप्पामेव सिरिघराओ तित्ति सयसहस्साइं, तहेव जाव कासवगं सद्दावेंति। तए णं से कासवए जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिउणा कोडुंवियपुरिसेहिं सद्दाविप समाने 'हट्टे तुट्टे ण्हाए कयवलिकम्मे जाव सरीरे, जेणेव जमालिस्स खत्तियकुमारस्स पिया तेणेव

इच्छुं छुं. ज्यारे जमालि क्षत्रियकुमारने तेना माता-पिता विपयने अनुकूल तथा विपयने प्रतिकूल एवी घणी उक्तिओ, प्रज्ञसिओ, सज्ञ-सिओ अने विनतिओयी कहेवाने यावत् समजाववाने शक्तिमान् न तथा ल्यारे वगर इच्छाए तेओए जमालि क्षत्रियकुमारने दीक्षा लेवानी अनुमति आपी.

दीक्षानुमति.

२३. ल्यार पछी ते जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषोने बोलाव्या. अने बोलावीने एम कहुं के—'हे देवानुप्रियो! शीघ्र आ क्षत्रियकुंडग्राम नगरनी बहार अने अदर पाणीथी छटकाव करावो, वाळीने साफ करावो, अने लीपावो'—इत्यादि जेम औपपातिक सूत्रमां कहुं छे तेम करीने यावत् ते कौटुंबिक पुरुषो आज्ञा पाछी आपे छे. ल्यारवाद फरीने पण जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषोने बोलाव्या, अने बोलावीने आ प्रमाणे कहुं के—'हे देवानुप्रियो! जलदी जमालि क्षत्रियकुमारनो महार्थ, महामूल्य, महापूज्य अने मोटो दीक्षानो अभिपेक तैयार करो.' ल्यारवाद ते कौटुंबिक पुरुषो कह्या प्रमाणे करीने आज्ञा पाछी आपे छे. ल्यारवाद जमालि क्षत्रियकुमारने तेना माता-पिता उत्तम सिंहासनमा पूर्व दिशा सन्मुख वेसारे छे, अने वेसारीने एकसो आठ सोनाना कलशोथी-इत्यादि राजप्रश्रीयसूत्रमा कह्या प्रमाणे यावत् एकसोने आठ माटीना कलशोथी सर्व ऋद्धिवडे यावद् मोटा शब्दवडे मोटा २ निष्कमणाभिपेकथी तेनो अभिपेक करे छे.

जमालिनी दीक्षा.

२४. अभिपेक कर्षा बाद ते जमालि क्षत्रियकुमारना माता-पिता हाथ जोडी यावत् तेने जय अने विजयथी वधावे छे. वधावीने तेओए आ प्रमाणे कहुं के—'हे पुत्र! तूं कहे के तने अमे शुं दइए, शुं आपीए, अथवा तारे काइ प्रयोजन छे? ल्यारे ते जमालि क्षत्रियकुमारे पोताना माता-पिताने आ प्रमाणे कहुं के—हे माता-पिता! हुं कुत्रिकापणथी एक रजोहरण अने एक पात्र मंगाववा तथा एक हजामने बोलाववा इच्छुं छु. ल्यारे ते जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषोने बोलाव्या अने बोलावीने कहुं के—'हे देवानुप्रियो! शीघ्र आपणा खजानामांथी त्रण लाख (सोनेया) ने लइने तेमाथी वे लाख (सोनेया) वडे कुत्रिकापणथी एक रजोहरण अने एक पात्र लावो, तथा एक लाख सोनेया आपीने एक हजामने बोलावो. ज्यारे जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए ते कौटुंबिक पुरुषोने ए प्रमाणे आज्ञा करी ल्यारे तेओ खुश थया, तुष्ट थया, अने हाथ जोडीने यावत् पोताना स्वामीनु वचन स्वीकारीने तुरतज खजानामांथी त्रण लाख सुवर्णमुद्रा लइने यावत् हजामने बोलावे छे, ल्यारवाद जमालि क्षत्रियकुमारना पिताए कौटुंबिक पुरुषो द्वारा बोलावेलेो ते हजाम खुश थयो, तुष्ट थयो,

१ बहूहिं य आ-ग-ट। २ अकामए चे-ग। ३ अट्टसयाणं ड। ४-सिंचइ ग-घ। ५ वा क। ६-वा क। ७-णुप्पिये। ८ बुत्ते समाने ड। ९-मुट्टा घ। १० हट्टवडे क।

२३. * औपपातिक प. ६१-२.

† राजप्रश्रीय प. १००-१. पं ८.

२४. ‡ कु-प्रथिवी, त्रिक-त्रण, आपण-दाट, खर्ग, मृत्यु अने पातालरूप त्रण लोकमा रहेली वस्तुने मळवाना स्थान-दाटने कुत्रिकापण वहे छे—टीका.

ઉવાગચ્છતિ, ઉવાગચ્છિત્તા કરયલ- જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિયરં જણં વિજણં વઢાવેદ; જ૦ ૨ વઢાવિત્તા એવં વયાસી-સંદિસંતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! જં મય કરણિજં ? તપ ણં સે જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિયા તં કાસવગં એવં વયાસી-તુમં દેવાણુપ્પિયા ! જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પરેણં જત્તેણં ચરંગુલવજ્જે 'નિમ્મગ્ગમણાઓગે અગ્ગકેસે કપ્પેદિ । તપ ણં સે કાસવે જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિડણા એવં યુત્તે સમાણે દટ્ટ-તુટ્ટ- કરયલ- જાવ એવં સમી ! નહેત્તાણાપ વિણવણં વયણં પહિસુણેદ, પહિસુણિત્તા સુરમિણા ગંધોદપ્પણં હત્થ-પાદે પન્ન્યાલેદ, પન્ન્યાલિત્તા સુજાણ અટ્ટપડાણ પોત્તીપ મુહં વંચદ, મુહં વંધિત્તા જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પરેણં જત્તેણં ચરંગુલવજ્જે 'નિમ્મગ્ગમણાઓગે અગ્ગકેસે કપ્પેદ । તપ ણં સા જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ માયા હંસલમ્મણેણં પેટસાડપ્પણં અગ્ગકેસે પટિચ્છદ, અ૦ ૨ પટિચ્છિત્તા સુરમિણા ગંધોદપ્પણં પન્ન્યાલેદ, સુરમિ૦ ૨ પન્ન્યાલિત્તા અગ્ગેહિં ધીરેહિં ગંધેહિં, મહેહિં અચેતિ, અગ્ગેહિં ૨ અચિત્તા મુંદે વત્થે વંચદ, સુ૦ ૨ વંધિત્તા રયણકરંડગંસિ પન્નિયવતિ, પન્નિયવિત્તા હાર-વારિધાર-સિંદુવાર-છિન્નમુત્તાવલિપ્પગાસાદં મુયવિયોગદ્દસદારં અંસુહં વિણિ-મ્મુયમાણી ૨ એવં વયાસી-એસ ણં અમ્હં જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ વઢસુ તિદ્દીગુ ય પવ્વણીસુ ય ઉસ્સવેસુ ય જત્તેસુ ય છણેસુ ય અપચ્છિમે દરિસણે ભવિસ્સતીતિ કટ્ટ ઝેસીસગમૂલે ટ્થેતિ ।

૨૫. તપ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ અમ્મા-પિયસે 'દોષં પિ ઉત્તરાવકમ્પણં સીદ્ધાસણં રયાવંતિ, દોષં પિ ૨ રયાવિત્તા જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ સેયો-પીયપહિં ફલસેહિં ણ્હાવંતિ, સેયા૦ ૨ ણ્હાવિત્તા પમ્હલસુકુમાલાપ સુરમીપ ગંધકાસાર્દે ગાયાદં ત્હૂદંતિ, ૫૦ ૨ ત્હૂદિત્તા સરસેણં ગોસીસવંદણેણં ગાયાદં અણુલિંપંતિ, સ૦ ૨ અણુલિંપિત્તા નાસાનિ-સ્સાસવાયવોજ્જં, ચન્નપુહરં, ચન્ન-ફરિસજુત્તં, હયલાલાપેલવાડિતરેણં, ધવલં, ફળગગચિતંતકમ્મં, મહરિહં, હંસલપ્પણપડસાટગં પરિહંતિ, પરિહિત્તા હારં પિણંદંતિ, પિણહિત્તા અદ્ધહારં પિણંદંતિ, પિણહિત્તા એવં જદ્ધા સૂરિયામસ્સ અલંકારો તદ્દેવ જાવ ચિત્તં રયણસંકલ્લકાદં મડડં પિણિદંતિ, કિં વણ્ણા ? ગંધિમ-વંદિમ-પુરિમ-સંવાતિમેણં ચરંદિદ્ધેણં મહેણં કપ્પરુક્કસગં પિવ બ્રલંકિય-વિમ્મૂસિયં કરેતિ । તપ ણં સે જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિયા કોટુંચિયપુરિસે સદાવેદ, સદાવિત્તા એવં વયાસી-લિપ્પામેવ ભો દેવાણુપ્પિયા ! અણેગરંમસયસણિવિટ્ટં, લીલદ્વિયસાલમંજિયાગં જદ્ધા રાયપ્પસેણજે વિમાણવણ્ણમ્મો, જાવ મણિ-

ન્યાયો, અને વલિકર્મ (દેવપૂજા) કરી, યાવત્ તેણે પોતાનું શરીર શણગાર્યું, અને પછી ત્યાં જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારનો પિતા છે ત્યાં તે આવે છે. આવીને હાથ જોડીને જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાને જય અને વિજયથી વધાવે છે; વધાવ્યા પછી તે હજામ આ પ્રમાણે બોલ્યો-કે-‘હિ દેવાનુપ્રિય ! જે મારે કરવાનું હોય તે કરમાવો’. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાએ તે હજામને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હિ દેવાનુપ્રિય ! જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના અત્યંત યત્નપૂર્વક ચાર અંગુલ મૂકીને નિષ્ક્રમણને (દીક્ષાને) યોગ્ય આગળના થાઠ કાપી નાલ. ત્યાર-પછી જ્યારે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાએ તે હજામને ૧ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે શુગ્ર વયો, તુષ્ટ થયો અને હાથ જોડીને ૧ પ્રમાણે બોલ્યો-‘હિ સ્વામિન્ ! આજ્ઞા પ્રમાણે કરીશ’ એમ કહીને વિનયથી તે વચનનો સ્વીકાર કરે છે. સ્વીકાર કરીને સુગંધી ગંધોદકથી હાથ પગને ધુવે છે, ધોઈને શુદ્ધ આટ પડવાણ વસ્ત્રથી મોટાને વાંધી અત્યંત યત્નપૂર્વક જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના નિષ્ક્રમણ યોગ્ય અગ્રકેશો ચાર આંગળ મૂકીને કાપે છે. ત્યાર પછી જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની માતા હંસના જેવા શ્વેત પટશાટકથી તે અગ્રકેશોને પ્રહણ કરે છે. પ્રહણ કરીને તે કેશોને સુગંધી ગંધોદકથી ધુવે છે. ધોઈને ઉત્તમ અને પ્રધાન ગંધ તથા માલાયકે પૂજે છે. પૂજીને શુદ્ધ વસ્ત્રવડે વાંધે છે. વાંધીને રક્તના કરંડિયામા મૂકે છે. ત્યાર પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારનો માના હાર, પાળીની ધારા, સિંદુવારના પુષ્પો અને તટી ગળે મોતીની માલ્લા જેવા પુત્રના વિયોગથી દુઃસહ આંસુ પાડતી આ પ્રમાણે બોલી કે-આ કેશો અમારા માટે ઘણી તિથિઓ, પવંણીઓ, ઉત્સવો, યજ્ઞો, અને મહોત્સવોમા જમાલિકુમારના વારંવારં દર્શનરૂપ થશે’ એમ ધારી તેને ઓઝીકાના મૂલ્લા મૂકે છે.

૨૫. ત્યાર વાટ તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના માતા-પિતા પુનઃ ઉત્તર દિશા સન્મુખ વીજું સિંહાસન મૂકાવે છે. મૂકાવીને પરીવાર જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને સોના અને રૂપાના કલશો વડે ન્હવરાવે છે. ન્હવરાવીને સુરમિ, ટગાવાલી અને સુકુમાલ સુગંધી ગંધકાપાય (ગન્ધપ્રધાન લાલ) વસ્ત્ર વડે તેના અગોને લૂછે છે, અને અંગોને લૂંછીને સરસ ગોશીર્ષ ચદનવડે ગાત્રનું વિલેપન કરે છે. વિલેપન કરીને નાસિકાના નિઃશ્વાસના વાયુથી ડહીં જાય એવું હલકું, આલ્વને ગમે તેવું સુંદર, વર્ણ અને સ્પર્શથી સંયુક્ત, ઘોડાની લાલ કરતા પણ વધારે નરમ, ધોળું, સોનાના કસવી છેડાવાળું, મહામૂલ્યવાળું, અને હંસના ચિહ્નયુક્ત એવું પટશાટક (રેશમી વસ્ત્ર) પહેરાવે છે. પહેરાવીને હાર અને અર્ધહારને પહેરાવે છે. ૧ પ્રમાણે જેમ ‘સૂર્યામના અલંકારનું વર્ણન કરેલું છે તેમ અહિં કારુ, યાવત્ વિવિધ રત્નોથી જડેલા ઉત્કૃષ્ટ મુકુટને પહેરાવે

૧-પ્રયોગે ગ-ઘ-ઙ । ૨ પટિકપ્પેહિ ઘ । ૩ તદ્દેત્તાણા વિ-ક । ૪-પ્રયોગે ગ-ઘ-ઙ । ૫ પહિસા-ગ । ૬ ચમરેહિં ક । ૭ સુદવ-થેણં ઘ, સુદેણં વત્થેણં ઙ । ૮-વારિધારા ગ-ઘ । ૯ ઓસીસગ-ગ । ૧૦ દોષં ઉત્ત-ક । ૧૧ સીયાપી-ક-ઘ, સેયપી-ઙ । ૧૨ નાપ્પેહિં ગ-ઘ । ૧૩ નાપ્પેહિં ગ-ઘ । ૧૪ પિણિદંતિ, પિણિહિત્તા ક । ૧૫ -જદ્ધેતિ, -નહેત્તા ક ।

ચંચળધંટિયાજાલપરિસ્થિતં પુરિસસહસ્સવાહિર્ણિ સીયં ઉવદુવેદ, ઉવદુવેત્તા મમ પ્રયમાણત્તિયં પચ્ચપ્પિણહ । તપ્પં નં તે કોડું-
 બિયપુરિસા જાવ પચ્ચપ્પિણંતિ । તપ્પં નં સે જમાલી સ્વત્તિયકુમારે કેસાલંકારેણં, વત્થાલંકારેણં, મલ્લાલંકારેણં, આમરણા-
 લંકારેણં ચઠ્ઠિદેહં અલંકારેણં અલંકારિણ સમાણે પડિપુચ્ચાલંકારે સીહાસણાઓ અબ્બુદ્દેહ, સિહાસણાઓ અબ્બુદ્ધિત્તા સીયં
 અણુપ્પદાહિણીકરેમાણે સીયં દુરુહ્હ, દુરુહિત્તા સીહાસણવરંસિ પુરત્થાસમિમુદે સન્નિસન્ના । તપ્પં નં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિય-
 કુમારસ્સ માતા ણ્હાયા, કય—(વલિકમ્મા) જાવ—સરીરા હંસલક્ષણં પડસાડગં ગઘાય સીયં અણુપ્પદાહિણીકરેમાણી
 સીયં દુરુહ્હ, સીયં દુરુહિત્તા જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ દાહિણે પાસે મદ્દાસણવરંસિ સન્નિસન્ના । તપ્પં નં તસ્સ જમાલિસ્સ-
 સ્વત્તિયકુમારસ્સ અમ્મધાતી ણ્હાયા, જાવ—સરીરા રયહરણં પડિગ્ગહં ચ ગઘાય સીયં અણુપ્પદાહિણીકરેમાણી સીયં દુરુ-
 હ્હ, સીયં દુરુહિત્તા જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ વામે પાસે મદ્દાસણવરંસિ સન્નિસન્ના । તપ્પં નં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિય-
 કુમારસ્સ પિટ્ઠાઓ પગા વરતરુણી સિંગારાગારચારુવેસા સંગયગય— જાવ રૂવ—જોદ્ધણ—ચિલાસકલિયા સુંદરયણ— હિમ—
 રયય—કુમુદ—કુંદે—દુપ્પગાસં સકોરંટમહ્લદામં ધવલં આયવત્તં ગઘાય સલીલં ઉવરિ ધારેમાણીઓ ધારેમાણીઓ ચિટ્ઠિતિ ।
 તપ્પં નં તસ્સ જમાલિસ્સ ઉમ્મઓ પાસિં દુવે વરતરુણીઓ સિંગારાગારચારુ— જાવ—કલિયાઓ, ણાનામણિ—કળગ—રયણ—
 વિમલમહરિહતવણિજ્જુ—જ્જલવિચ્ચિત્તદંડાઓ, ચિલિયાઓ, સંઘં—ક—કુંદે—દુ—દગરય—અમયમહિય—ફેણપુંજસન્નિકાસાઓ ધવ-
 લાઓ ચામરઓ ગઘાય સલીલં વીયમાણીઓ વીયમાણીઓ ચિટ્ઠિતિ । તપ્પં નં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ ઉત્તરપુર-
 ત્થિમેણં પગા વરતરુણી સિંગારાગાર— જાવ—કલિયા સેતં રયયામયં વિમલસલિલપુણં મત્તગયમદ્દામુદ્દાકિતિસમાણં
 મિંગારં ગઘાય ચિટ્ઠિતિ । તપ્પં નં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ દાહિણપુરત્થિમેણં પગા વરતરુણી સિંગારાગાર— જાવ
 —કલિયા ચિત્તકળગદંડં તાલવેટં ગઘાય ચિટ્ઠિતિ । તપ્પં નં તસ્સ જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ પિયા કોડુંવિયપુરિસે સદ્દાવેદ
 કોં ૨ સદ્દાવિત્તા ઇવં વયાસી—ક્ષિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! સરિસયં, સરિત્તયં, સરિદ્વયં, સરિસલાવન્ન—રૂવ—જોદ્ધણ—
 ગુણોવવેયં, પગામરણ—વસણગહિયનિજ્જોયં કોડુંવિયવરતરુણસહસ્સં સદ્દાવેદ । તપ્પં નં તે કોડુંવિયપુરિસા જાવ પડિસુણિત્તા
 ક્ષિપ્પામેવ સરિસયં, સરિત્તયં, જાવ સદ્દાવેતિ । તપ્પં નં તે કોડુંવિયપુરિસા જમાલિસ્સ સ્વત્તિયકુમારસ્સ પિડણા કોડુંવિ-
 યપુરિસેહિં સદ્દાવિયા સમાણા હટ્ટ—તુટ્ટ—ણ્હાયા, કયવલિકમ્મા, કયકોડય—મંગલ—પાયચ્છિત્તા, પગામરણ—વસણગહિય-

છે. વધારે શું કહેવું? પળ પ્રંથિમ—ગુંથેલી, વેટિમ—વંટેલી, પૂરિમ—પૂરેલી અને સંઘાતિમ—પરસ્પર સઘાત વડે તૈયાર થયેલી ચારે
 પ્રકારની માઝાઓ વડે કલ્પવૃક્ષની પેઠે તે જમાલિ કુમારને અલંકૃત—વિભૂષિત કરે છે. ત્યાર વાદ તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતા
 કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવે છે. અને બોલાવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હે દેવાનુપ્રિયો! શીઘ્ર સેકડો સ્તંભોવડે સહિત લીલાપૂર્વક
 પુતલીઓથી યુક્ત—સ્વ્યાદિ રાજપ્રશ્રીયસૂત્રમા વિમાનનું વર્ણન કર્યું છે તેવી યાવત્ મળિરત્નની ઘંટિકાઓના સમૂહ યુક્ત, હજાર
 પુરુષોથી ડંચકી શકાય તેવી શીત્રિકા—પાલ્લવીને તૈયાર કરો અને તૈયાર કરીને મારી આજ્ઞા પાછી આપો.’ ત્યારવાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્
 આજ્ઞાને પાછી આપે છે. ત્યાર પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર કેસાલંકાર, વજ્રાલંકાર માલ્યાલંકાર અને આમરણાલંકાર એ ચાર પ્રકારના
 અલંકારથી અલંકૃત થઈ પ્રતિપૂર્ણ અલંકારથી વિભૂષિત થઈ સિંહાસનથી ઉઠે છે. ઊઠીને તે શિવિકાને પ્રદક્ષિણા દઈને તેના ઉપર ચઢે છે.
 ચઢીને ઉત્તમ સિંહાસન ઉપર પૂર્વ દિશા સન્મુખ બેસે છે. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની માતા જ્ઞાન કરી વલિકર્મ કરી યાવત્
 શરીરને અલંકૃત કરી, હંસના ચિહ્નવાળા પટશાટકને લઈ શિવિકાને પ્રદક્ષિણા કરી તેના ઉપર ચઢે છે; અને ચઢીને તે જમાલિ ક્ષત્રિય-
 કુમારને જમણે પડેલા ઉત્તમ મદ્રાસન ઉપર બેઠી. પછી જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની ધાવમાતા જ્ઞાન કરી યાવત્ શરીરને ગળગારી રજોહરણ
 અને પાત્રને લઈ તે શિવિકાને પ્રદક્ષિણા કરી તેના ઉપર ચઢે છે, અને ચઢીને જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને ડાબે પડેલા ઉત્તમ મદ્રાસન
 ઉપર બેઠી. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની પાછળ મનોહર આકાર અને સુંદર પહેરવેશવાળી, સંગતગતિવાળી યાવત્ રૂપ અને
 ધૈયનના વિલાસથી યુક્ત, સુંદર સ્તનવાળી એક યુવતી હિમ, રજત, કુમુદ, મોગરાનું ફુલ અને ચંદ્રસમાન કોરંટકપુષ્પની માઝાયુક્ત, ધોલું
 છત્ર હાથમા લઈ તેને લીલાપૂર્વક ધારણ કરતી ઊભી રહે છે. ત્યારપછી તે જમાલિને વચ્ચે પડેલા શૃંગારના જેવા મનોહર આકારવાળી
 અને સુંદર વેપવાળી ઉત્તમ વે યુવતી સ્ત્રીઓ યાવત્ અનેક પ્રકારના મણિ, કનક, રત્ન અને વિમલ, મહામૂલ્ય તપનોય (રક્ત સુવર્ણ—)
 થી વનેલા, ઉજ્જવલ વિચિત્ર દંડવાળા, દીપતા, શંખ, અંક, મોગરાના ફુલ, ચંદ્ર, પાણીના વિન્દુ અને મથેલ અમૃતના ફીણના સમાન
 ધોળા ચામરોને ગ્રહણ કરી લીલાપૂર્વક વીંજતી ઊભી રહે છે. પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની ઉત્તરપૂર્વ દિશાએ શૃંગારના ગૃહ જેવી ઉત્તમ
 વેપવાળી યાવત્ એક ઉત્તમ સ્ત્રી શ્વેત રજતમય, પવિત્ર પાણીથી ભરેલા અને ઉન્મત્ત હસ્તીના મોટા મુખના આકારવાળા કલશને ગ્રહણ
 કરીને યાવત્ ઊભી રહે છે. ત્યાર પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની દક્ષિણપૂર્વે શૃંગારના ગૃહરૂપ ઉત્તમ વેપવાળી યાવત્ એક ઉત્તમ સ્ત્રી

નિજોયા જેનેય જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિયા તેનેય ઉવાગચ્છંતિ, તેનેય ઉવાગચ્છિત્તા ફરયલ- જાવ વજાવેસા પર્ષ વયાસી-સંદિસંતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! જં અદ્દેહિં કરણિજં । તપ્પ ણં સે જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિયા તં કોટુંવિયવર- તરુણસહસ્સં પિ એવં વયાસી-તુએ ણં દેવાણુપ્પિયા ! ણ્હાયા કયવલિકમ્મા જાવ-ગઢિયનિજોગ્ગા જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમા- રસ્સ સીયં પરિવહદ । તપ્પ ણં તે કોટુંવિયપુરિસા જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ જાવ પટિસુણિત્તા ણ્હાયા જાવ -ગઢિય- નિજોગા જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ સીયં પરિવહંતિ । તપ્પ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પુગિસસહસ્સવાહિણિ સીયં દુરુહસ્સ સમાણસ્સ તપ્પદમયાપ ઈમે અટ્ટ-ટ્ટ મંગલગા પુરઓ અઢાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયાઃ તં જહા-સોનિય-સિરિવચ્છ- જાવ -દ્વપ્પણા; તદાણંતરં ચ ણં પુદ્ધકલસંભિગારં જહા ઉવવાપ્પ, જાવ -ગગણતલમણુલિહંતી પુરઓ જહાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયા, એવં જહા ઉવવાપ્પ તદેવ માણિયધં, જાવ-આલોયં ચ ફરેમાણા જયજયસદં ચ પડંજમાણા પુરઓ અઢાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયા । તદાણંતરં ચ ણં વહ્ધે ઉગ્ગા ભોગા જહા ઉવવાપ્પ જાવ મહાપુરિસવન્નુરાપરિન્નિત્તા, જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પુરઓ ય મગ્ગતો ય પાસઓ ય અઢાણુપુઘીપ સંપટ્ટિયા ।

૨૬. તપ્પ ણં સે જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિયા ણ્હાયા કયવલિકમ્મા જાવ -વિભૂસિપ્પ દ્વત્થિન્નંધવરગપ સફોરંટ- મહ્ધામેણં છત્તેણં ધરિજ્ઞાનેણં સેયવરચામરાદિં ઉદ્ધુધમાણીદિં ઉદ્ધુધમાણીદિં દ્વય-ગય-ચ્છ-પવરજોહકલિયાપ ચારંતરિગિણિ સેણાપ સદ્ધિં સંપરિહુદે, મહ્ધામઉચ્ચઢગર- જાવ -પરિન્નિત્તે જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પિટ્ઠો અણુગચ્છદ્ધ । તપ્પ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ રાત્તિયકુમારસ્સ પુરઓ મહં આસા, આસવરા, ઉમથો પાસિ ણાગા, ણાગવગ, પિટ્ઠઓ રહા, ચ્છસંગેહી । તપ્પ ણં સે જમાલી રાત્તિયકુમારે અધ્ધુગ્ગતભિગારે, પરિગઢિયતાલિચંદે, ઝસવિયસંતછત્તે, પવીસ્યસેતચામરવાલંબીયણાપ, સઘિદ્ધીપ જાવ ણાદિતરવેણં, તયાણંતરં ચ ણં વહ્ધે હેઠ્ઠિગ્ગાદા કુંટેગ્ગાદા જાવ પુન્યવગ્ગાદા, જાવ ધીણગ્ગાદા; તયાણંતરં ચ ણં અટ્ટસયં

વિચિત્ર સોનાના ઢંટવાળા વિજળાને લટને ડમી રહે છે, પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવ્યા અને બોલ- વીને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હિ દેવાનુપ્રિયો ! શીત્ર સરસા, સમાનવચાવાળા, સમાનઉમરાવાળા, સમાનલાવણ્ય, રૂપ અને ચાંવન ગુણ- યુક્ત, અને એક સરસા આમરણ અને વલ્લરૂપ પરિકરવાળા એક હજાર ઉત્તમ યુવાન કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવો’ . પછી તે કૌટુંબિક પુરુ- પોએ યાવત્ પોનાના સ્વાર્માનું વચન સ્વીકારીને જલ્દી એક સરસા અને સરસી ત્વચાનાળા યાવત્ એક હજાર પુરુષોને બોલાવ્યા. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાએ કૌટુંબિક પુરુષોદ્વારા બોલવેલા તે કૌટુંબિક પુરુષો હર્ષિત અને તુષ્ટ થયા. જ્ઞાન કરી, વલિકર્મ (પૂજા) કરી, કૌતુક અને મંગલરૂપ પ્રાયશ્ચિત્ત કરી, એકસરસા ઘરેણા અને વલ્લરૂપ પરિકરવાળા ઘડિને તેઓ ત્યાં જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતા છે ત્યા આવે છે. આવીને હાથ જોડી યાવત્ વધારી તેઓએ આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હિ દેવાનુપ્રિય ! જે કાર્ય અમારે કરવાનું હોય તે પરમાવો.’ પછી તે જમાલિકુમારના પિતાએ તે હજાર કૌટુંબિક ઉત્તમ યુવાન પુરુષોને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હિ દેવાનુપ્રિયો ! જ્ઞાન કરી, વલિકર્મ કરી અને યાવત્ એક સરસા આમરણ અને વલ્લરૂપપરિકરવાળા તમે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની શિવિકાને ઉપાડો.’ પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના પિતાનું વચન સ્વીકારી જ્ઞાન કરેલા યાવત્ સરસો પહેરવેપ ધારણ કરેલા તે કૌટુંબિક પુરુષો જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની શિવિકા ઉપાડે છે. પછી ત્યારે તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર હજાર પુરુષોથી ઉપાડેલી શીવિકામા વેઠો ત્યારે સૌ પહેલા આ આઠ આઠ મંગલો આગળ અનુક્રમે ચાલ્યા. તે આ પ્રમાણે ૧ સ્વસ્તિક, ૨ શ્રીવસ્ત, યાવત્ ૮ દર્પણ. તે આઠ મંગલ પછી પૂર્ણ કલશ ચાલ્યો- ઇલાદિ* ઔપપાતિકનૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ ગગન તલનો સ્પર્શ કરતી એવી વૈજયંતી-ધ્વજા આગળ અનુક્રમે ચાલી-ઇલાદિ †ઔપપાતિકનૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ જય જય શબ્દનો ઉચાર કરતા તેઓ આગળ અનુક્રમે ચાલ્યા. ત્યારપછી ઘણા ઉગ્રકુલમા ઉત્પન્ન થયેલા, ભોગકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા પુરુષો ઔપપાતિકનૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ મોટા પુરુષો રૂપી વાનુરાથી વીંટાયેલા જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની આગળ, પાછલ અને પડલે અનુક્રમે ચાલ્યા.

૨૬. ત્યારપછી તે જમાલિકુમારના પિતા જ્ઞાન કરી, વલિકર્મ કરી યાવત્ વિભૂષિત થઈ હાથીના ઉત્તમ સ્કંધ ઉપર ચઢી, કોરંટુદ્ધ પુષ્પની માળા યુક્ત, [મસ્તકે] ધારણ કરતા છત્રસહિત, જે શ્વેત ચામરોથી વીંજાતા ૨, ઘોડા, હાથી, રથ અને પ્રવર યોધાઓ સહિત ચતુરંગિણી સેના સાથે પરિવૃત્ત થઈ, મોટા સુમટના વૃન્દથી યાવત્ વીંટાયેલા જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની પાછલ ચાલે છે, ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની આગળ મોટા અને ઉત્તમ ઘોડાઓ, અને વચ્ચે પડલે ઉત્તમ હાથીઓ, પાછલ રથો અને રથનો સમૂહ ચાલ્યો. ત્યાર બાદ તે જમાલિકુમાર સર્વ ઋદ્ધિસહિત યાવત્ વાલ્કિત્રના શબ્દસહિત ચાલ્યો. તેની આગળ કલશ અને તાલવૃન્દને લટકે પુરુષો ચાલતા હતા, તેના ઉપર ડંચે શ્વેત છત્ર વારણ કરાવું હતું, અને તેના પડલે શ્વેત ચામર અને નાના પંજાઓ વીંજાતા હતા. ત્યાર પછી કેટલાક લોક-

૧ હુએ ણ ઘ-હ । ૨ પાસાઓ ય ક-ગ । ૩ કય-જાવ ક-હ । ૪-કુમારસ્સ । ૫ -સીયણીપ ગ-ઘ-ટ । ૬ તવણંતરં ક । ૭-ગહા ગ-હ ।

* ઔપપા. પ. ૬૯-૧

† ઔપપા. પ. ૬૯-૧

ગયાણં, અટ્ટસયં તુરયાણં, અટ્ટસયં રદ્ધાણં; તદાણંતરં ચ ણં લઠ્ઠ-અસિ-કોતિહથાણં વહૂણં પાયત્તાણીણં પુરઓ સંપટ્ટિયં; તયાણંતરં ચ ણં વહુવે રાઈસર-તલવર-જાવ સત્યવાહપ્પમિયઓ પુરઓ સંપટ્ટિયા રેત્તિયકુંડગ્ગામં નયરં મજ્ઞંમજ્જેણં જેણેવ માહણકુંડગ્ગામે નયરે, જેણેવ વહુસાલપ્પ ચેદ્દપ્પ, જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ પાહારેત્થ ગમણાપ્પ ।

૨૭. તપ્પ ણં તસ્સ જમાલિસ્સ રત્તિયકુમારસ્સ રત્તિયકુંડગ્ગામં નયરં મજ્ઞંમજ્જેણં નિગ્ગચ્છમાણસ્સ સિંધાહ-તિય-ચ-ઉક્ક-જાવ પહેસુ વહુવે અત્થતિયયા, જહા ઉવવાદ્દપ્પ, જાવ અમિનંદિતા ય અમિત્થુણંતા ય પવં વયાસી-‘જય જય ણંદા ! ધમ્મેણં, જય જય નંદા ! તવેણં, જય જય નંદા ! મહં તે અમગ્ગેહિં ણાણ-દંસણ-ચરિત્તમુત્તમેહિં, અજિયાદં જિંણાહિં ઇંદિયાદં, જીયં ચ પાલેહિ સમણધર્મમં; જિયવિગ્ગો ચિ ય વસાહિ તં દેવ ! સિદ્ધિમજ્જે, ણિંદ્દાહિ ય રાગ-દોસમહે તવેણ ધિતિધણિયવદ્ધકચ્છે, મહાહિ ય અટ્ટ કમ્મસત્તુ દ્ધાણેણં ઉત્તમેણં સુકેણં, અપ્પમત્તો હરાહિ આરાહણપડાગં ચ ધીર ! તેલોક્કરંગમજ્જે, પાવય વિતિ-મિરમણ્ણત્તરં કેવલં ચ ણાણં, ગચ્છ ય મોક્ષવં પરં પવં જિણવરોવદિદ્ધેણં સિદ્ધમગ્ગેણં અકુલિલેણં, હંતા પરીસદ્ધચમૂં, અમિમવિય ગામકંદકોવસગ્ગાણં, ધમ્મે તે અવિગ્ગમત્થુ’ત્તિ કટ્ટુ અમિનંદંતિ ય અમિધુણંતિ ય ।

તપ્પ ણં સે જમાલી રત્તિયકુમારે નયણમાલાસહસ્સેહિં પિચ્છિજ્ઞમાણે પિચ્છિજ્ઞમાણે પવં જહા ઉવવાદ્દપ્પ કુણિઓ, જાવ ણિગ્ગચ્છતિ; ણિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ માહણકુંડગ્ગામે નયરે જેણેવ વહુસાલપ્પ ચેદ્દપ્પ તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, ઉવાગચ્છિત્તા છત્તાદીપ્પ તિત્થગરા-તિસપ્પ પાસદ્ધ, પાસિત્તા પુરિસસહસ્સવાહિણિ સીયં ઠવેદ્, પુરિસસહસ્સવાહિણીઓ સિયાઓ પંચોરહદ્ધ । તપ્પ ણં તં જમાલિ રત્તિયકુમારં અમ્મા-પિયરો પુરઓ કાર્ડ જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિવલુત્તો જાવ નમંસિત્તા પવં વયાસી-પવં ચલુ મંતે ! જમાલી રત્તિયકુમારે અમ્હં ણો પુત્તે દ્ધે કંતે, જાવ કિમંગ ! પુણ પાસણયાપ્પ, સે જહા ણામપ્પ ઉપ્પલે દ્ધ વા, પડમે દ્ધ વા, જાવ સીહસ્સપત્તે દ્ધ વા પંકે જાપ્પ જલે સંબુદ્ધે ણોડ્વલિપ્પતિ પંકરપ્પણં,

હીવાલ્લા, ખાલાવાલ્લા, યાવત્ પુસ્તકવાલ્લા યાવત્ વીળાવાલ્લા પુરુષો ચાલ્યા. ત્યારપછી એકસો આઠ હાથી, એકસો આઠ ઘોડા અને એકસો આઠ રથો ચાલ્યા, ત્યારપછી લાકડી, તરવાર અને ખાલાને પ્રહણ કરી મોટું પાયદળ આગળ ચાલ્યું, ત્યારપછી ઘણા યુવરાજો, ધનિકો, તલવરો, યાવત્ સાર્થવાહ પ્રમુખ આગળ ચાલ્યા. યાવત્ ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નગરની વચ્ચે થયેને ત્યાં ત્રાણકુંડગ્રામ નામે નગર છે, ત્યાં વહુશાલક ચૈત્ય છે અને ત્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં જવાનો વિચાર કર્યો.

૨૭. ત્યારપછી ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નગરની વચોવચ નિકલતા તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને શૃંગાટક, ત્રિક, ચતુષ્ક યાવત્ માર્ગેમા ઘણા ધનના અર્થિઓ, કામના અર્થિઓ-‘હ્યાદિ’ ઔપપાતિકમૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ અભિનંદન આપતા, સ્તુતિ કરતા આ પ્રમાણે કાનું કે-‘હે નદ-આનન્દદાયક ! તારો ધર્મ વહે જય થાઓ, હે નન્દ ! તારો તપવહે જય થાઓ, હે નન્દ ! તારું મદ્ર થાઓ, અમદ્ર-અચ્છદિત અને ઉત્તમ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર વહે અજિત એવી ઇન્દ્રિયોને તું જિત, અને જીતિને શ્રમણ ધર્મનું પાલન કર. હે દેવ ! મિત્રોને જીતી તું સિદ્ધિગતિમાં નિવાસ કર. ધૈર્યરૂપ કચ્છને મજબૂત બાંધીને તપવહે રાગદ્વેષરૂપ મહોનો ઘાત કર. ઉત્તમ શુદ્ધ ધ્યાનવહે અટકર્મરૂપ શત્રુનું મર્દન કર. વઘી હે ધીર ! તું અપ્રમત્ત થઈ ત્રણલોકરૂપ રંગમંડપ મધ્યે આરાધનાપતાકાને પ્રહણ કરી નિર્મલ અને અનુત્તર એવા કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કર, અને જિનવરે ઉપદેશેલ સરલ સિદ્ધિમાર્ગવહે પરમપદરૂપ મોક્ષને પ્રાપ્ત કર. પરીપહરૂપ સેનાને હર્ષાને ઇન્દ્રિયોને પ્રતિકૂલ ઉપસર્ગોનો પરાજય કર. તને ધર્મમા અવિગ્ન થાઓ’-એ પ્રમાણે તેઓ અભિનંદન આપે છે અને સ્તુતિ કરે છે.

ત્યારવાદ તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર હજારો નેત્રોની માલ્યાઓથી વારંવાર જોવાતો-‘હ્યાદિ’ ઔપપાતિકમૂત્રમા કૂળિકતા પ્રન્નો કાનું કે તેમ અહિં જાણતું, યાવત્ તે [જમાલિ] નીકળે છે. નીકળીને ત્યાં ત્રાણકુંડગ્રામ નામે નગર છે, ત્યાં વહુશાલ નામે ચૈત્ય છે ત્યાં આવે ત્યાં આવીને તીર્થકરના છત્રાદિક અતિશયોને જુદા છે, જોઈને હજાર પુરુષોથી વહન કરાતી તે શિવિકાને ડમી રાખે છે. ડમી રાખીને તે શિવિકા થકી નીચે ઉતરે છે. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને આગળ કરી તેના માતા-પિતા ત્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નની તેઓ આ પ્રમાણે બોલ્યા કે-‘હે ભગવન્ ! ૧ પ્રમાણે ચરેચર આ જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર અમારે એક દૃષ્ટ અને પ્રિય પુત્ર છે, જેનું નામ શ્રવણ પણ દુર્ઠમ છે, તો દર્શન દુર્ઠન દોષ નેમાં શું કહેવું ? જેમ કોઈ એક કમલ, પપ્પ, યાવત્ સહસ્તપત્ર કાઢવમા ઉત્પન્ન થાય, અને પાણીમા વચે, તોપણ તે પક્ષની રજથી તેમ જરૂરના કણથી લેપાતું નથી; ૨ પ્રમાણે આ જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર પણ કામથકી ઉત્પન્ન થયો છે અને ભોગોથી વૃદ્ધિ પામ્યો છે, તો પણ તે કામરજથી

૧ સંપટ્ટિયા ક-ટ । ૨ જાવ ણાદિતરવેણ રત્તિય-ગ-ઘ । ૩ -તિગચ-હ । ૪ અમિગ્ગેહિં ન । ૫ જિયાદ્ ગ-હ । ૬ તિદ્ધ ક । ૭ -વદ્ધકચ્છો ક । ૮ -પાહિણિં સીયં ઘ । ૯ -રમણિ ક । ૧૦ ગચ્છદ્ધ ન-ઘ-હ । ૧૧ પદનમહસ્સ-ગ-ઘ ।

ખોડવલિપ્પદ જલરપ્પનં, યવામેવ જમાલી ચિ ચત્તિયકુમારે કામેહિં જાણ, મોમેહિં સંબુદ્ધે ખો વલિપ્પદ કામરપ્પનં, ખો વલિપ્પદ મોગરપ્પનં, ખો વલિપ્પદ મિત્ત-ખાદ-ણિયગસયણ-સંવંધિપરિજ્ઞેણં । ઘસ ણં દેવાણુપ્પિયા ! સંસારમયુદ્ધિન્ને મીણ જમ્મણ-મરણેણં; દેવાણુપ્પિયાણં અંતિણ મુંડે ભવિત્તા અગારાથો અણગારિયં પંદ્વતેતિ; તં ઇયં ણં દેવાણુપ્પિયાણં અમ્હે સીસમિત્ત્વં દલયામો, પડિચ્છંતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! સીસમિત્ત્વં ।

૨૮. તણ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે જમાલિં ચત્તિયકુમારં એવં વયાસી-અહાસુહં દેવાણુપ્પિયા ! મા પડિવંથં । તણ ણં સે જમાલી ચત્તિયકુમારે સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં એવં વુત્તે સમાણે દટ્ટ-તુટ્ટે સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્કવુત્તો જાવ નમંસિત્તા ઉત્તરપુરત્થિમં દિસિમાગં અવક્કમ્મ, અવક્કમિત્તા સયમેવ આભરણ-મહ્લા-લંકારં ઓમુયઇ । તણ ણં સા જમાલિસ્સ ચત્તિયકુમારસ્સ માયા હંસલક્ષણેણં પડસાહણં આભરણ-મહ્લા-લંકારં પડિચ્છતિ, આ ૦ ૨ પડિચ્છિત્તા દાર-વારિ-ત્રાણ ચિણિમ્મુયમાણી ચિણિમ્મુયમાણી જમાલિં ચત્તિયકુમારં એવં વયાસી-ઘડિયવં જાયા ! જડિયવં જાયા ! પરિક્કમિયવં જાયા ! અસ્સિં ચ ણં અટ્ટે, ખો પમાપતથં તિ કટ્ટુ જમાલિસ્સ ચત્તિયકુમારસ્સ અમ્મા-પિયરો સમણં ભગવં મહાવીરં વંદંતિ, ણમંસંતિ, વંદિત્ત ણમંસિત્તા જામેવ દિસં પાડચ્છૂયા તામેવ દિસં પડિગયા ।

૨૯. તણ ણં સે જમાલી ચત્તિયકુમારે સયમેવ પંચમુદ્ધિયં લોયં કરેહ, કરિત્તા જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છઇ, ઇયં જહા ઉસમદત્તો તહેવ પદ્ધથો; નવરં પંચહિં પુરિસસપ્પહિં સંદ્ધિ તહેવ જાવ સામાઇયમાઇયાહિં પ્પકારસ અંગા અહિજ્ઞહ, સા ૦ ૨ અહિજ્ઞિત્તા વહ્હિં ચઉત્થ-છટ્ટ-ટ્ટમ-જાવ-માસદ્ધ-માસલ્લમણેહિં વિચિત્તેહિં તવોક્કમ્મેહિં અપ્પાણં માવેમાણે વિહરઇ ।

૩૦. તણ ણં સે જમાલી અણગારે અન્નયા કયાઇ જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છઇ, ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં વંદઇ, નમંસઇ, વંદિત્તા, નમંસિત્તા એવં વયાસી-ઇચ્છામિ ણં મંતે ! તુમ્હેહિં અમ્મણુત્તાણ સમાણે પંચહિં અણગારસપ્પહિં સંદ્ધિ વહિયા જણવયવિહારં વિહરિત્તણ । તણ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે જમાલિસ્સ અણગારસ્સ ઇયમટ્ટં ખો આઢાઇ, ખો

અને મોગરજયી લેપાતો નથી, તેમજ મિત્ર, જ્ઞાતિ, પોતાના સ્વજન, સવન્ધી અને પરિજનથી પણ લેપાતો નથી. હે દેવાનુપ્રિય ! આ જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર સંસારના ભયથી ઉદ્દિગ્ધ થયો છે, જન્મ મરણથી ભયભીત થયો છે, અને દેવાનુપ્રિય એવા આપની પાસે મુંડ-દીક્ષિત થઈને અગારવાસથી અનગારિકપણને સ્વીકારવાને ઇચ્છે છે. તો દેવાનુપ્રિયને અમે આ શિષ્યરૂપી મિત્ર આપીએ છીએ. તો હે દેવાનુપ્રિય ! અપ્પ આ શિષ્યરૂપ મિત્રાનો સ્વીકાર કરો'.

૨૮. ત્યારે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને આ પ્રમાણે કહ્યું કે—'હે દેવાનુપ્રિય ! જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો, પ્રતિવન્ધ ન કરો'. ત્યારે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારને એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે હર્ષિત થઈ, તુટ્ટ થઈ, યાવત્ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમસ્કાર કરી, ઉત્તરપૂર્વ દિશા તરફ જાય છે. જડને પોતાની મેલે આભરણ, માલ અને અલંકાર ઉતારે છે. પછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારની માતા હંસના ચિહ્નવાળા પટશાટકથી આભરણ, માલ અને અલંકારોને પ્રહણ કરે છે, પ્રહણ કરીને દાર અને પાણીની ધારા જેવા આસુ પાડતી ૨ તેણે પોતાના પુત્ર જમાલિને આ પ્રમાણે કહ્યું કે—'હે પુત્ર ! સયમને વિષે પ્રયત્ન કરજે, હે પુત્ર ! યત્ન કરજે, હે પુત્ર ! પરાક્રમ કરજે, સયમ પાલ્લવામા પ્રમાદ ન કરીશ. એ પ્રમાણે (કહીને) તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારના માતા-પિતા શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદે છે, નમે છે; વાદી અને નમીને જે દિશાથી તેઓ આવ્યા હતા તે દિશાએ પાછા ગયા.

૨૯. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર પોતાની મેલે પંચ મુષ્ટિક લોચ કરે છે, કરીને જ્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યાં આવે છે, આવીને *રૂપમદત્ત ગ્રાહણની પેઠે તેણે પ્રવ્રજ્યા લીધી. પરન્તુ જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારે પાંચસો પુરુષો સાથે પ્રવ્રજ્યા લીધી—ઇત્યાદિ સર્વ જાણવું. યાવત્ તે જમાલિ અનગાર સામાયિકાદિ અગીઆર અગોને મળે છે. મળીને ઘણા ચતુર્થ મત્ત, છટ્ટ, અટ્ટમ, અને યાવત્ માસાર્ધ તથા માસક્ષમણરૂપ વિચિત્ર તપકર્મવડે આત્માને ભાવિત કરતા વિહરે છે.

૩૦. ત્યાર વાદ અન્ય કોઈ દિવસે તે જમાલિ અનગાર જ્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યાં આવે છે, આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદે છે, નમે છે. વાંદી અને નમીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું કે—'હે ભગવન્ ! તમારી અનુમતિથી હું પાંચસે અનગારની સાથે વહારના દેગોમા વિહાર કરવાને ઇચ્છું છું.' ત્યારે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે જમાલિ અનગારની આ વાતનો આદર ન કર્યો, સ્વીકાર ન કર્યો,

૧ પવ્વટ્તપ્પ ઇ । ૨-તવ્વત્તિ ક-હ । ૩-વંદુદ્ધ ણમંસઇ ગ-ઘ । ૪-૫ દિસિં ગ-ઘ । ૬ ચત્તિય ઘ । ૭ ઉવાગચ્છિત્તા ઇયં ગ-ઘ-હ । ૮ જાવ સવ્વં સા-ઘ ।

३१. तेणं कालेणं, तेणं समणं सावत्थी नामं नयरी होत्था, वण्णओ; कोट्टए चेइए, वन्नओ, जाव वणसंडस्स । तेणं कालेणं, तेणं समणं चंपा नामं नयरी होत्था, वन्नओ । पुण्णमहे चेइए, वन्नओ, जाव पुढविसिलापट्ठओ । तए णं ते जमाली अणगारे अन्नया कयाइं पंचंहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिवुडे पुद्वाणुपुद्धिं चरमाणे, गामाणुगगामं दूइजमाणे जेणेव सावत्थी नयरी, जेणेव कोट्टए चेइए तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छित्ता अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हइ, अ० २ ओगिण्हित्ता तंजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तए णं समणे भगवं महावीरे अन्नया कयाइं पुद्वाणुपुद्धिं चरमाणे, जाव सुहंसुहेणं चेहरमाणे जेणेव चंपा नयरी, जेणेव पुण्णमहे चेइए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हति, अ० २ ओगिण्हित्ता संजमेणं, तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरइ ।

३२. तए णं तस्स जमालिस्स अणगारस्स तेहिं अरसेहि य, विरसेहि य, अंतेहि य, पंतेहि य, लूहेहि य, तुच्छेहि य, कालाइकंतेहि य, पमाणाइकंतेहि य, सीएहि य पाण-भोयणेहिं अन्नया कयाइं सरीरगंसि विउले रोगातंके पाउअभूए, उज्जले, विउले, पगाढे, कक्कसे, कडुए, चंडे, दुक्खे, दुग्गे, तिक्खे, दुरहियासे । पित्तज्वरपरिगतसरीरे, दाहबुक्कंतिए या वि विहरइ । तए णं से जमाली अणगारे वेयणाए, अमिभूए समणे समणे णिगंथे सद्वावेति, स० २ सद्वावित्ता एवं वयासी-तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! मम सेज्जासंथारणं संथरइ । तए णं ते समणा णिगंथा जमालिस्स अणगारस्स पैतमट्ठं विणएणं पडिसुणेंति, पडिसुणित्ता जमालिस्स अणगारस्स सेज्जासंथारणं संथरंति । तए णं से जमाली अणगारे वलियतरं वेदणाए अमिभूए समणे दोच्चं पि समणे निगंथे सद्वावेइ, सद्वावित्ता दोच्चं पि एवं वयासी-ममं णं देवाणुप्पिया ! सेज्जासंथारणं णं किं कडे, कज्जइ ?

परन्तु मौन रखा. ल्यार पछी ते जमालि अनगारे श्रमण भगवंत महावीरने वीजी वार, त्रीजी वार पण ए प्रमाणे कहुं के-हि भगवन् ! तमारी अनुमतिथी हुं पाचसो साधु साथे यावत् विहार करवाने इच्छुं छुं. पछी श्रमण भगवान् महावीरे जमालि अनगारनी आ वातनो वीजी वार, त्रीजी वार पण आदर न कर्यो, यावत् मौन रखा. ल्यारवाद जमालि अनगार श्रमण भगवंत महावीरने वादे छे, नमे छे. वादीने-नमीने श्रमण भगवंत महावीर पासेयी अने बहुगाल नामे चैलथी नीकळै छे, नीकळीने पांचसो साधुओनी साथे बहारना देशोर्मा विहार करे छे.

३१. ते काले अने ते समये श्रावस्ती नामे नगरी हती. *वर्णन. त्यां कोष्ठक नामे चैल हतुं । वर्णन यावत् वनखंड सुधी जाणहुं. ते काले अने ते समये चंपा नामे नगरी हती, वर्णन. पूर्णभद्र चैल हतुं. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्ट हतो. हवे अन्य कोइ दिवसे ते जमालि अनगार पाचसो साधुओना परिवारनी साथे अनुक्रमे विहार करता, एक गामथी वीजे गाम जता ज्या श्रावस्ती नामे नगरी छे, अने ज्यां कोष्ठक चैल छे त्या आवे छे. त्या आवीने यथायोग्य अवग्रहने ग्रहण करीने समय अने तपवडे आत्माने भावित करता विहरे छे. ल्यारवाद अन्य कोई दिवसे श्रमण भगवान् महावीर अनुक्रमे विचरता यावत् सुखपूर्वक विहार करता ज्या चपानगरी छे, अने ज्यां पूर्णभद्र चैल छे त्या आवे छे, आवीने यथायोग्य अवग्रहने ग्रहण करी समय अने तपवडे आत्माने भावित करता विचरे छे.

३२. हवे अन्य कोइ दिवसे ते जमालि अनगारने रसरहित, विरस, अन्त, प्रान्त, रुक्ष (लुखा) तुच्छ, कालातिक्रात, (भुख बरसो काल बीती गया पछी) प्रमाणातिक्रात (प्रमाणथी वधारे के ओछा) शीत पान-भोजनथी शरीरमा मोटो व्याधि पेदा ययो, ते व्याधि अत्यन्त दाह करनार, विपुल, सख्त, कर्कश, कटुक, चंड, (भयंकर) दुःखरूप, कष्टसाध्य, तीव्र अने असह्य हतो, तेनु शरीर पित्तज्वरथी व्याप्त होवायी ते दाहयुक्त हतो. हवे ते जमालि अनगार वेदनाथी पीडित थयेलो पोताना श्रमण निर्ग्रन्थोने बोलावे छे. बोलावीने तेणे ए प्रमाणे कहुं के-हि देवानुप्रियो ! तमे मारे सुवा माटे संस्तारक (शय्या) पाथरो. ल्यारवाद ते श्रमण निर्ग्रन्थो जमालि अनगारनी आ वातनो विनयपूर्वक स्वीकार करे छे, स्वीकारीने जमालि अनगारने सुवा माटे संस्तारक पाथरे छे ज्यारे ते जमालि अनगार अत्यत वेदनाथी व्याकुल थयो ल्यारे फरीथी श्रमण निर्ग्रन्थोने बोलाव्या अने बोलावीने फरीथी तेणे आ प्रमाणे कहुं के-हि देवानुप्रियो ! मारे माटे

श्रावस्ती नगरी, कोष्ठक चैल चंपा नगरी, पूर्णभद्रचैल-श्रावस्ती कोष्ठकचैल

१ कयावि य । २ तुज्जे णं घ-ट । ३ अयमट्ठ घ-उ । * एवं वुत्ते समाणे समणा निगंथा एवं वित्ति-भो सामी ! कीरइ' इत्यधिक. पाठः ग-घ ।

३१. * जुओ उववाइअ चंपानगरीनु वर्णन. प. १-१.

† जुओ उववाइअ पूर्णभद्रचैलनु वर्णन. प. ४-२.

તતે નં તે સમણા નિગંથા જમાલિ અનગારં પવં વયાસી—જો ચલુ દેવાણુપ્પિયા નં સેજ્ઞાસંથારપ કહે, કજ્ઞ ૧ । તપ્ નં તસ્સ જમાલિસ્સ અનગારસ્સ અયમેયારુવે અજ્ઞતિય જાવ સમુપ્પજિત્થા—જં નં સમણે ભગવં મહાવીરે પવં આદ્ધમ્મ, જાવ પવં પરુ-વેદ—પવં ચલુ ચલમાણે ચલિપ, ઉદીરિજ્ઞમાણે ઉદીરીપ, જાવ નિજ્ઞરિજ્ઞમાણે નિજ્ઞિષ્ઠે, તં નં મિચ્છા; ઇમં ચ નં પચ્ચક્કમેવ દીસદ સેજ્ઞાસંથારપ કજ્ઞમાણે અકહે, સંથરિજ્ઞમાણે અસંથરિપ; જમ્મા નં સેજ્ઞાસંથારપ કજ્ઞમાણે અકહે, સંથરિજ્ઞમાણે અસંથરિપ તમ્મા ચલમાણે વિ અચલિપ, જાવ નિજ્ઞરિજ્ઞમાણે વિ અણિજ્ઞિષ્ઠે, પવં સંપેદ્દે, સંપેદ્દિત્તા સમણે નિગંથે સદ્ધાવેદ, સમ ૨ સદ્ધાવિત્તા પવં વયાસી—જં નં દેવાણુપ્પિયા ! સમણે ભગવં મહાવીરે પવં આદ્ધમ્મ, જાવ પરુવેદ—પવં ચલુ ચલમાણે ચલિપ, તં ચેવ સધ્ધં જાવ નિજ્ઞરમાણે અણિજ્ઞિષ્ઠે । તપ્ નં તસ્સ જમાલિસ્સ અનગારસ્સ પવં આદ્ધમાણસ્સ જાવ પરુમાણસ્સ અત્યે-ગઈયા સમણા નિગંથા પ્યમટ્ટં સદ્દંતિ, પત્તિયંતિ, રોયંતિ, અત્યેગઈયા સમણા નિગંથા પ્યમટ્ટં નો સદ્દંતિ, નો પત્તિયંતિ, નો રોયંતિ । તત્થ નં જે તે સમણા નિગંથા જમાલિસ્સ અનગારસ્સ પ્યમટ્ટં સદ્દંતિ, પત્તિયંતિ, રોયંતિ તે નં જમાલિ ચેવ અનગારં ઉવસંપજિત્તા નં વિહરંતિ; તત્થ નં જે તે સમણા નિગંથા જમાલિસ્સ અનગારસ્સ પ્યં અટ્ટં નો સદ્દંતિ, નો પત્તિ-યંતિ, નો રોયંતિ તે નં જમાલિસ્સ અનગારસ્સ અંતિયાથો, કોટ્ટયાથો ચેદ્યાથો પડિનિપ્પમંતિ, પડિનિપ્પમિત્તા પુદ્ધાણુપુદ્ધિ ચરમાણે ગામાણુગામં દુદ્ધજ્ઞમાણે જેણેવ ચંપા નયરી, જેણેવ પુત્તમદ્દે ચેદ્દપ, જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ; ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિસ્સુત્તો આયાહિણપયાહિણં કરેદ, કરિત્તા વંદદ નમંસદ, વંદિત્તા નમંસિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં ઉવસંપજિત્તા નં વિહરંતિ ।

૩૩. તપ્ નં સે જમાલી અનગારે અગ્ગયા કયાવિ તાઓ રોગાયંકાઓ વિપ્પમુકે, હંદ્દે જાણ, અરોપ વલિયસરીરે, સાવ-ત્થીઓ નયરીઓ કોટ્ટયાથો ચેદ્યાથો પડિનિપ્પમમિત્તા, પડિનિપ્પમિત્તા પુદ્ધાણુપુદ્ધિ ચરમાણે, ગામાણુગામં દુદ્ધજ્ઞમાણે જેણેવ ચંપા નયરી, જેણેવ પુણ્ણમદ્દે ચેદ્દપ, જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અદ્ધુરસામંતે ટિચ્ચા સમણં ભગવં મહાવીરં પવં વયાસી—જહા નં દેવાણુપ્પિયાણં વહ્દે અંતેવાસી સમણા નિગંથા

સંસ્તારક કયો છે કે કરાય છે ?' સાર પછી તે શ્રમણ નિર્મળ્યો જમાલિ અનગારને એમ કહ્યું કે—'દેવાનુપ્રિયને માટે શાખ્યામંસ્તારક કયો નથી, પણ કરાય છે'. સાર પછી તે જમાલિ અનગારને આ આવા પ્રકારનો સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે—'શ્રમણ ભગવંત મહાવીર જે એ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રરુપે છે કે, ચાલતું હોય તે ચાલતું કહેવાય, ઉડીરાતું હોય તે ઉડીરાતું કહેવાય, યાવત્ નિર્જરાતું હોય તે નિર્જરાતું કહે-વાય, તે મિલ્યા છે. કારણ કે આ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે કે, શ્યા સંસ્તારક કરાતો હોય ત્યાં સુધી તે કરાયો નથી, પથરાતો હોય ત્યાં સુધી તે પથરાયો નથી, જે કારણથી આ શ્યા—સંસ્તારક કરાતો હોય ત્યાં સુધી તે કરાયો નથી, પથરાતો હોય ત્યાં સુધી તે પથરાયેલો નથી, તે કારણથી ચાલતું હોય ત્યાં સુધી તે ચલિત નથી, પણ અચલિત છે; યાવત્ નિર્જરાતું હોય ત્યાં સુધી તે નિર્જરાતું નથી પણ અનિર્જરિત છે' એ પ્રમાણે વિચાર કરે છે. વિચાર કરીને તે જમાલિ અનગાર શ્રમણ નિર્મળ્યોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું—'હિ દેવાનુપ્રિયો ! શ્રમણ ભગવંત મહાવીર જે આ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રરુપે છે કે—'ચરેચર એ પ્રમાણે "ચાલતું તે ચલિત કહેવાય"—ટ્યાદિ, પૂર્વચત્ સર્વ કહેતું, યાવત્ નિર્જરાતું હોય તે નિર્જરિત નથી, પણ અનિર્જરિત છે.' આરે જમાલિ અનગાર એ પ્રમાણે કહેતા હતા, યાવત્ પ્રરુપણા કરતા હતા, સારે કેટલાક શ્રમણ નિર્મળ્યો એ વાતને શ્રદ્ધાપૂર્વક માનતા હતા, તેની પ્રતીતિ કરતા હતા, રુચિ કરતા હતા, અને કેટલાક શ્રમણ નિર્મળ્યો એ વાત માનતા ન હોતા, તથા તેની પ્રતીતિ અને રુચિ કરતા ન હોતા. તેમા જે શ્રમણ નિર્મળ્યો તે જમાલિ અનગારના આ મન્તવ્યની શ્રદ્ધા કરતા હતા, પ્રતીતિ કરતા હતા અને રુચિ કરતા હતા તેઓ તે જમાલિ અનગારને આશ્રયી વિહાર કરે છે. અને જે શ્રમણ નિર્મળ્યો જમાલિ અનગારના એ મન્તવ્યમા શ્રદ્ધા કરતા ન હોતા, પ્રતીતિ કરતા ન હોતા અને રુચિ કરતા ન હોતા તેઓ જમાલિ અનગારની પાસેથી કોષ્ટક ચૈલ્લ થકી વહાર નીકળે છે, અને વહાર નીકળીને અનુક્રમે વિચરતા, એક ગામથી વીજે ગામ જિંહાર કરતા જ્યાં ચંપા નગરી છે, જ્યાં પૂર્ણમદ્દ ચૈલ્લ છે, અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. આવીને શ્રમણ ભગવંત મહા-વીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરે છે, કરીને વાટે છે, નમે છે, અને વાંદી—નર્મીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની નિશ્રાપ વિહાર કરે છે.

૩૩. સાર પછી કોઈ એક દિવસે તે જમાલિ અનગાર પૂર્વેક રોગના દુઃખથી વિમુક્ત થયો, હૃદય, રોગરહિત અને વલ્લાન્ ગરીર-વાળો થયો. અને શાવસ્તી નગરીથી અને કોષ્ટક ચૈલ્લથી વહાર નીકળી અનુક્રમે વિચરતા ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા આ ચંપાનગરી છે, જ્યાં પૂર્ણમદ્દ ચૈલ્લ છે, અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની અલ્યન્ત દૂર નહિ તેમ અલ્યન્ત પાસે નહિ, તેમ ડામ રહીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને આ પ્રમાણે કહ્યું—'જેમ દેવાનુપ્રિયના ઘણા શિષ્યો શ્રમણ નિર્મળ્યો છદ્ધસ્ય

છઝમત્યા મવેત્તા છઝમત્યાવક્રમણેણં અવક્રંતા, ણો સ્ખલુ અહં તંહા છઝમત્યે મવિત્તા છઝમત્યાવક્રમણેણં અવક્રંતે; અહં ણં ઉપ્પન્નનાણ-દંસણધરે અરહા જિણે કેવલી મવિત્તા કેવલિઅવક્રમણેણં અવક્રંતે ।

૩૪. તથા ણં મગવં ગોયમે જમાલિં અણગારં एवं વયાસી-નો સ્ખલુ જમાલી ! કેવલિસ્સ ણાણે વા દંસણે વા સેલંસિ વા થંમંસિ વા થૂમંસિ વા આવરિજ્ઞહ વા ણિવારિજ્ઞહ વા; જદિ ણં તુમં જમાલી ! ઉપ્પન્નનાણ-દંસણધરે અરહા જિણે કેવલી મવિત્તા કેવલિઅવક્રમણેણં અવક્રંતે, તો ણં ઇમાદં દો વાગરણાદં વાગરેહિ-સાસણ લોણ જમાલી ! અસાસણ લોણ જમાલી ! સાસણ જીવે જમાલી ! અસાસણ જીવે જમાલી ? । તથા ણં સે જમાલી અણગારે મગવયા ગોયમેણં एवं ઘુત્તે સમાણે સંકિપ્પ કંઠિપ્પ જાવ કલુસસમાવજ્ઞે જાપ યા વિ હોત્યા, ણો સંચાયતિ મગવઓ ગોયમસ્સ કિંચિ વિ પમોક્કં આદિચ્છિત્તપ, તુસિણીપ સંચિટ્ઠહ ।

૩૫. 'જમાલિ'ત્તિ સમણે મગવં મહાવીરે જમાલિં અણગારં एवं વયાસી-અત્થિ ણં જમાલી ! મમં વહવે અંતેવાસી ણિગંથા છઝમત્યા, જે ણં પમૂં એયં વાગરણં વાગરિત્તપ, જહા ણં અહં, નો ચેવ ણં એયપ્પગારં ભાસં ભાસિત્તપ, જહા તુમં । સાસણ લોણ જમાલી ! 'જં ણ કંદાપિ ણાસિ, ણ કંયાદ ણ મવતિ, ણ કંયાદ ણ મવિસ્સહ; ધુવિં ચ, મવહ ય, મવિ-સહ ય; ધુવે, ણિતિપ, સાસણ, અક્કલપ, અદ્ધપ, અવદ્ધિપ ણિચ્છે । અસાસણ લોણ જમાલી ! 'જં ઓસપ્પિણી મવિત્તા ઉસ્સપ્પિણી મવહ, ઉસ્સપ્પિણી મવિત્તા ઓસ્સપ્પિણી મવહ । સાસણ જીવે જમાલી ! જં ન કયાપિ ણાસિ, જાવ ણિચ્છે । અસાસણ જીવે જમાલી ! જં ણં નેરહપ મવિત્તા તિરિચ્છજોણિપ મવહ, તિરિચ્છજોણિપ મવિત્તા મણુસ્સે મવહ, મણુસ્સે મવિત્તા દેવે મવહ ।

૩૬. તથા ણં સે જમાલી અણગારે સમણસ્સ મગવતો મહાવીરસ્સ एवं આદિક્કમાણસ્સ, જાવ एवं પત્તવેમાણસ્સ એયં હં નો સહહતિ, ણો પત્તિયહ, ણો રોપહ; એયમદ્દં અસહહમાણે, અપત્તિયમાણે, અરોપમાણે દોચં પિ સમણસ્સ મગવઓ મહા-વેરસ્સ અંતિયાઓ આયાપ અવક્રમહ, દોચં પિ આયાપ અવક્રમિત્તા વહ્દિં અસન્માબુઘ્માવનાહિં મિચ્છત્તામિણિવેસેહિ ય અપ્પાણં ચ રં ચ તદુમયં ચ ઘુન્નાહેમાણે, ઘુન્નાપમાણે વહ્દિં વાસાદં સામન્નપરિયાગં પાઠણહ, પાઠણિત્તા અદ્ધમાસિયાપ સંલેહણાપ અત્તાણં

ઇને છમ્મસ્થ વિહારથી વિહરી રહ્યા છે; પણ હું તેમ છમ્મસ્થ વિહારથી વિહરતો નથી. હું તો ઉત્પન્ન થયેલા જ્ઞાન અને દર્શન ધારણ કરનારો હિન્, જિન અને કેવલી થઈને કેવલિવિહારથી વિચરુ છું.

૩૪. ત્યારપછી મગવંત ગૌતમે તે જમાલિ અનગારને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે જમાલિ ! ધરેધર એ પ્રમાણે કેવલિનું જ્ઞાન કે દર્શન મેંતથી સ્તંભથી કે સ્તૂપથી આવૃત્ત થતું નથી, તેમ નિવારિત્ત થતું નથી. હે જમાલિ ! જો તું ઉત્પન્ન થયેલા જ્ઞાન, દર્શનને ધારણ કરનાર થઈન, જિન અને કેવલી થઈને કેવલિવિહારથી વિચરે છે તો આ વે પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપ. [પ્ર૦] હે જમાલિ ! ૧ લોક શાશ્વત છે કે અશાશ્વત છે ? હે જમાલિ ! ૨ જીવ શાશ્વત છે કે અશાશ્વત છે ? જ્યારે મગવંત ગૌતમે તે જમાલિ અનગારને પૂર્વ પ્રમાણે પૂછ્યું ત્યારે તે કિંતિ અને કાક્ષિત થયો, યાવત્ કલુપિતપરિણામવાળો થયો. જ્યારે તે (જમાલિ) મગવંત ગૌતમના પ્રશ્નોનો કાઢ પણ ઉત્તર આપવા સમર્થ ન થયો ત્યારે તેણે મૌન ધારણ કર્યું.

મગવાન્ ગૌતમના જમાલિને પ્રશ્નો

લોક શાશ્વત છે કે અશાશ્વત ? જીવ શાશ્વત છે કે અશાશ્વત ? જમાલિ ઉત્તર આપવા અસમર્થ થયો.

૩૫. પછી શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરે ‘હે જમાલિ !’ એમ કહીને તે જમાલિ અનગારને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે જમાલિ ! મારે ઘણા શ્રમણ નિર્પ્રેય શિષ્યો છમ્મસ્થ છે, તેઓ મારી પેઠે આ પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપવા સમર્થ છે. પણ જેમ તું કહે છે તેમ ‘હું સર્વજ્ઞ અને જિન હું’ એવી ભાષા તેઓ બોલતા નથી. હે જમાલિ ! લોક શાશ્વત છે, કારણ કે ‘લોક કદાપિ ન હતો’ એમ નથી, ‘કદાપિ લોક નથી’ એમ નથી, અને ‘કદાપિ લોક નહિ હશે’ એમ પણ નથી. પરન્તુ લોક હતો, છે અને હશે. તે ધ્રુવ, નિયત, શાશ્વત, અક્ષત, અવ્યય, અવસ્થિત થઈને નિલ્ય છે. વળી હે જમાલિ ! લોક અશાશ્વત પણ છે, કારણ કે અવસર્પિણી થઈને ઉત્સર્પિણી થાય છે. ઉત્સર્પિણી થઈને અવસર્પિણી થાય છે. હે જમાલિ ! જીવ શાશ્વત છે, કારણ કે તે ‘કદાપિ ન હતો’ એમ નથી, ‘કદાપિ નથી’ એમ નથી અને, ‘કદાપિ નહિ હશે’ એમ પણ નથી, જીવ યાવત્ નિલ્ય છે. વળી હે જમાલિ ! જીવ અશાશ્વત પણ છે, કારણ કે નૈરયિક થઈને તિર્યચયોનિક થાય છે, તિર્યચ-યોનિક થઈને મનુષ્ય થાય છે, અને મનુષ્ય થઈને દેવ થાય છે.

મગવાન્ મહાવીરના ઉત્તરો.

લોક શાશ્વત છે

લોક અશાશ્વત છે જીવ શાશ્વત છે જીવ અશાશ્વત છે

૩૬. ત્યારપછી તે જમાલિ અનગાર આ પ્રમાણે કહેતા, યાવત્ એ પ્રકારે પ્રરૂપણા કરતા શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરની આ વાતની પ્રજ્ઞા કરતો નથી, પ્રતીતિ કરતો નથી, રુચિ કરતો નથી, અને આ વાતની અશ્રદ્ધા કરતો, અપ્રતીતિ કરતો અને અરુચિ કરતો પોતે વીજી થાર પણ શ્રમણ મગવંત મહાવીર પાસેથી નીકળે છે. નીકળીને ઘણા અસદ્-અસલ્ય ભાવને પ્રકટ કરવા વહે અને મિથ્યાત્વના અભિનિવેશ વહે પોતાને, પરને તથા વજ્રને ભ્રાન્ત કરતો અને મિથ્યાજ્ઞાનવાળા કરતો ઘણા વરસ સુધી શ્રમણ પર્યાયને પાળે છે, પાળીને અર્ધમાસિકસ-

१-अपटि-ग । २-३-४ द्वितीया कृ ।

४२. [प्र०] देवकिविसिया णं मंते ! केसु कम्मादाणेसु देवकिविसियत्ताए उववत्तारो भवन्ति ? [उ०] गोयमा ! जे इमे जीवा आयरियपडिणीया, उवज्झायपडिणीया, कुलपडिणीया, गणपडिणीया, संघपडिणीया; आयरिय-उवज्झायाणं अयस्करा, अवन्नकरा, अकित्तिकरा, वह्हिं असम्भावुव्भावणाहिं, मिच्छतामिनिवेसेहि य अप्पाणं परं च तदुभयं च वुग्गाहेमाणा, वुष्पाएमाणा वह्हिं वासाइं सामन्नपरियागं पाउरंति, पाउणिता तस्स द्वाणस्स अणालोइयपडिक्कंता कालमासे कालकिच्चा अन्नयरेसु देवकिविसिएसु देवकिविसियत्ताए उववत्तारो भवन्ति; तं जहा-तिपलिओवमट्ठितिएसु वा, तिसागरोवमट्ठितिएसु वा, तेरससागरोवमट्ठितिएसु वा ।

४३. [प्र०] देवकिविसिया णं मंते ! ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं, भवक्खएणं, ठिईक्खएणं अणंतरं चयं चइत्ता कहिं गच्छंति, कहिं उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! जाव चत्तारि पंच नेरइय-तिरिक्खजोणिय-मणुस्स-देवभवग्गहणाइं संसारं अणुपरियट्ठित्ता तओ पच्छा सिज्झंति, वुज्झंति, जाव अंतं करेति; अत्येगइया अणादीयं अणवदग्गं दीहमद्धं चाउरंत-संसारकंतारं अणुपरियट्ठंति ।

४४. [प्र०] जमाली णं मंते ! अणगारे अरसाहारे, विरसाहारे, अंताहारे, पंताहारे, लूहाहारे, तुच्छाहारे, अरसजीवी, विरसजीवी, जाव तुच्छजीवी, उवसंतजीवी, पसंतजीवी, विचित्तजीवी ? [उ०] हंता, गोयमा ! जमाली णं अणगारे अरसाहारे, विरसाहारे, जाव विचित्तजीवी ।

४५. [प्र०] जति णं मंते ! जमाली अणगारे अरसाहारे, विरसाहारे, जाव विचित्तजीवी कम्हा णं मंते ! जमाली अणगारे कालमासे कालं किच्चा लंतए कप्पे तेरससागरोवमट्ठितिएसु देवकिविसिएसु देवसु देवकिविसियत्ताए उववत्ते ? [उ०] गोयमा ! जमाली णं अणगारे आयरियपडिणीए, उवज्झायपडिणीए; आयरिय-उवज्झायाणं अयस्कारए, अवन्नकारए, जाव

४२. [प्र०] हे भगवन् ! किल्बिपिक देवो क्या कर्मना निमित्ते किल्बिपिकदेवपणे उत्पन्न थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! जे जीवो आचार्यना प्रत्यनीक (द्वेपी), उपाध्यायना प्रत्यनीक, कुलप्रत्यनीक, गणप्रत्यनीक अने सधना प्रत्यनीक होय, तथा आचार्य अने उपाध्यायना अयश करनारा, अवर्णवाद करनारा अने अकीर्ति करनारा होय, तथा घणा असत्य अर्थने प्रगट करवाथी अने मिथ्या दाप्रहथी पोताने, परने अने वज्जेने भ्रान्त करता, दुर्वोध करता, घणा वरस सुधी साधुपणाने पाळे, अने पाळीने ते अकार्य स्थानतुं आलोचन के प्रतिक्रमण करी सिवाय मरणसमये काल करीने कोइ पण किल्बिपिक देवोमा किल्बिपिकदेवपणे उत्पन्न थाय छे. ते आ प्रमाणे—त्रण पल्योपमनी स्थितिवाळामां, त्रण सागरोपमनी स्थितिवाळामां, के तेर सागरोपमनी स्थितिवाळामां. [उत्पन्न थाय.]

क्या कर्मनी किल्बिपिकदेव पणे उपजे ?

४३. [प्र०] हे भगवन् ! ते किल्बिपिक देवो आयुष्यनो क्षय यवाथी, भवनो क्षय यवाथी, स्थितिनो क्षय यवाथी, तरत ते देवलोकथी च्यवीने क्या जाय-क्या उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! ते किल्बिपिक देवो नारक, तिर्यच, मनुष्य अने देवना चार के पाच भवो करी, एटलो संसार भ्रमण करीने त्सारपछी सिद्ध थाय, बुद्ध थाय अने यावद् दुःखोनो नाश करे. अने केटलक किल्बिपिक देवो तो अनादि, अनंत अने दीर्घमार्गवाळा चारगति ससारवामीं भ्रम्या करे.

किल्बिपिक देवो मरीने क्या उपजे ?

४४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं जमालि नामे अनगार रसरहित आहार करतो, विरसाहार करतो, अंताहार करतो, प्राताहार करतो, रूक्षाहार करतो, तुच्छाहार करतो, अरसजीवी, विरसजीवी, यावत् तुच्छजीवी, उपशांतजीवनवाळो, प्रशांतजीवनवाळो, पवित्र अने एकान्त जीवनवाळो हतो ? [उ०] हे गौतम ! हा, जमालि नामे अनगार अरसाहारी, विरसाहारी यावद् पवित्रजीवनवाळो हतो.

४५. [प्र०] हे भगवन् ! जो जमालि नामे अनगार अरसाहारी, विरसाहारी अने यावद् पवित्र जीवनवाळो हतो तो हे भगवन् ! ते जमालि अनगार मरणसमये काल करीने लातक देवलोकमां तेर सागरोपमनी स्थितिवाळा किल्बिपिक देवोमा किल्बिपिक देवपणे केम उत्पन्न थयो ? [उ०] हे गौतम ! ते जमालि अनगार आचार्यनो अने उपाध्यायनो प्रत्यनीक हतो, तथा आचार्य अने उपाध्यायनो अयश करनार अवर्णवाद करनार हतो यावद् ते [मिथ्या अभिनिवेश वडे पोताने, परने अने उभयने भ्रान्त करतो] दुर्वोध करतो, यावत् घणा

१ इमे आय-क-ड । २ -देवत्ताए क-ड ।

४३. * यद्यपि 'किल्बिपिक मरीने क्या उत्पन्न थाय ?' ए प्रश्नना उत्तरमां नारक, तिर्यच, मनुष्य अने देवना चार पांच भवग्रहण करीने भोक्षे जाय' एम कछु छे, ते सामान्य कथन छे. अन्यथा देव अने नारक मरीने देव के नारक न थाय, परन्तु बुरत तो मनुष्य के तिर्यचमा उत्पन्न यहुने पछी नारक के देवमा उत्पन्न थाय. -टीका

वृष्पाण्यमाणे, जाव वहुइं वासाइं सामन्नपरियागं पाउणति, पाउणिच्चा अद्धमासियाणं संलेहणाणं तीसं भत्ताइं अणसणाणं छेइं तीसं २ छेदेच्चा तस्स द्वाणस्स अणालोइयपडिक्कंते कालमासे कालं क्किच्चा लंतणं कप्पे जाव उववघ्ने ।

४६. [प्र०] जमाली णं भंते ! देवत्ताओ देवलोगाओ आउक्खणं जाव कहिं उववज्झिहिति ? [उ०] गोयमा ! चत्ता पंच तिरिक्खजोणिय-मणुस्स-देवभवग्गहणाइं संसारं अणुपरियट्ठित्ता तथो पच्छा सिज्झिहिति, जाव अंतं कहिंति । भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

नवमसए तेत्तीसइमो उद्देशो समत्तो ।

वरस सुधी श्रमणपणाने पाळीने अर्धमासिक संलेखना वडे शरीरने कृश करीने त्रीश भक्तीने अनशन वडे पूरा करीने ते स्थान आलोच्या के प्रतिक्रम्या सिवाय कालसमये काल करीने लांतक कल्पमां यावद् उत्पन्न थयो.

४६. [प्र०] हे भगवन् ! ते जमालि नामे देव देवपणाथी, देवलोकथी पोताना आयुपनो क्षय थया वाद यावत् क्वां उत थये ? [उ०] हे गौतम ! तिर्यचयोनिक, मनुष्य, अने देवना चार पाच भवो करी-एटलो संसार भमी-त्यार पछी ते सिद्ध थये, यावत् दुःखोनो नाश करशे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. [एम कही भगवंत गौतम यावत् विहरे छे.]

नवम शते तेत्तीशमो उद्देशक समाप्त.

चोत्तीसइमो उद्देशो.

१. [प्र०] तेणं कालेणं तेणं समएणं रायगिहे जाव एवं घयासी-पुरिसे णं भंते ! पुरिसं हणमाणे किं पुरिसं हणइ, नोपुरिसं हणइ ? [उ०] गोयमा ! पुरिसं पि हणइ, नोपुरिसे वि हणति । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-पुरिसं पि हणइ, जाव नोपुरिसे वि हणइ ? [उ०] गोयमा ! तरस णं एवं भवइ-एवं यल्लु अहं एगं पुरिसं हणामि, से णं एगं पुरिसं हणमाणे अणेगे जीवे हणइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-पुरिसं पि हणइ, जाव नोपुरिसे वि हणइ ।

२. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! आसं हणमाणे किं आसं हणइ, नोआसे वि हणइ ? [उ०] गोयमा ! आसं पि हणइ, नोआसे वि हणइ । [प्र०] से केणट्टेणं ? [उ०] अट्ठो तहेव, एवं हरिथ, सीहं, वग्घं जाव चित्तलंगं । *एए सधे इक्कमा ।

३. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! अन्नयरं तसं पाणं हणमाणे किं अन्नयरं तसं पाणं हणइ, नोअन्नतरे तसे पाणे हणइ ? [उ०] गोयमा ! अन्नयरं पि तसं पाणं हणइ, नोअन्नतरे वि तसे पाणे हणइ । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-अन्नयरं पि तसं पाणं, नोअन्नतरे वि तसे पाणे हणइ [उ०] गोयमा ! तरस णं एवं भवइ-एवं यल्लु अहं एगं अन्नयरं तसं पाणं हणामि, से णं एगं अन्नयरं तसं पाणं हणमाणे अणेगे जीवे हणइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! तं चेव । एए सधे वि एक्कमा ।

चोत्रीशमो उद्देशक.

१. [प्र०] ते काले-ते समये राजगृह नगरमा [भगवान् गौतमे] यावत् ए प्रमाणे पुच्छुं के-हे भगवन् ! कोइ पुरुष पुरुषो घात करतो शुं पुरुषो ज घात करे के नोपुरुषो घात करे ? [उ०] हे गौतम ! पुरुषो पण घात करे अने नोपुरुषो (पुरुष शिवाय बीजा जीवो) पण घात करे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी करो छो के-पुरुषो घात करे अने यावत् नोपुरुषो पण घात करे ? [उ०] हे गौतम ! ते घात करनारना मनमा तो एम छे के-‘हु एक पुरुषने हणुं हूं’, पण ते एक पुरुषने हणतो बीजा अनेक जीवोने हणे छे, माटे ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहं हूं छे के ते पुरुषने पण हणे अने यावत् नोपुरुषोने पण हणे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! अन्नने हणतो कोइ पुरुष शुं अन्नने हणे के नोअन्नोने (अन्न शिवाय बीजा जीवोने) पण हणे ? [उ०] हे गौतम ! ते अन्नने पण हणे अने नोअन्नोने पण हणे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो ? [उ०] हे गौतम ! उत्तर पूर्ववत् जाणवो. ए प्रमाणे हस्ती, सिंह, वाघ तथा यावत् चिह्लक संवन्धे पण जाणवुं. ए वधानो एक सरगो पाठ जाणवो.

३. [प्र०] हे भगवन् ! कोइ पुरुष कोइ एक त्रस जीवने हणतो शुं ते त्रस जीवने हणे के ते शिवाय बीजा त्रस जीवोने पण हणे ? [उ०] हे गौतम ! ते कोइ एक त्रस जीवने पण हणे, अने ते शिवाय बीजा त्रस जीवोने पण हणे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के ‘ते कोइ एक त्रस जीवने हणे अने ते शिवाय बीजा त्रस जीवोने पण हणे’ ? [उ०] हे गौतम ! ते हणनारना मनमा ए प्रमाणे होय छे के ‘हु कोइ एक त्रस जीवने हणुं हूं’, पण ते कोइ एक त्रस जीवने हणतो ते शिवाय बीजा अनेक त्रस जीवोने हणे छे. माटे हे गौतम ! इत्थादि पूर्ववत् जाणवुं. ए वधाना एक सरग पाठ कहना.

४. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! इस्सिं हणमाणे किं इस्सिं हणइ, नोइस्सिं हणइ ? [उ०] गोयमा ! इस्सिं पि हणइ नोइस्सिं पि हणइ । [प्र०] से कणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ—जाय नोइस्सिं पि हणइ ? [उ०] गोयमा ! तस्स णं एवं भवइ—एवं रालु अहं एगं इस्सिं हणामि, से णं एगं इस्सिं हणमाणे अणंते जीवे हणइ, से तेणट्ठेणं निक्खेयो ।

५. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! पुरिसं हणमाणे किं पुरिसवेरेणं पुट्ठे, नोपुरिसवेरेणं पुट्ठे ? [उ०] गोयमा ! निर्यमं ताव पुरिसवेरेणं पुट्ठे, अहवा पुरिसवेरेण य नोपुरिसवेरेण य पुट्ठे, अहवा पुरिसवेरेण य नोपुरिसवेरेहि य पुट्ठे; एवं आसं, एवं जाव चित्तलगं, जाव अहवा चित्तलावेरेण य नोचित्तलावेरेहि य पुट्ठे ।

६. [प्र०] पुरिसे णं भंते ! इस्सिं हणमाणे किं इस्सिवेरेणं पुट्ठे, नोइस्सिवेरेणं पुट्ठे ? [उ०] गोयमा ! निर्यमं ताव इस्सिवेरेण य नोइस्सिवेरेहि य पुट्ठे ।

७. [प्र०] पुंढविकाइए णं भंते ! पुंढविकाइयं चेव आणमइ वा, पाणमति वा, ऊससति वा, नीससइ वा ? [उ०] हंता, गोयमा ! पुंढविकाइए पुंढविकाइयं चेव आणमति वा, जाव नीससति वा ।

८. [प्र०] पुंढविकाइए णं भंते ! आउक्काइयं आणमं(म)ति, जाव नीमसं(स)ति वा ? [उ०] हंता, गोयमा ! पुंढविकाइए चेव आउक्काइयं आणमं(म)ति, जाव नीससं(स)ति वा; एवं तेउक्काइयं, चाउक्काइयं, एवं वणस्सइक्काइयं ।

९. [प्र०] आउक्काइए णं भंते ! पुंढविकाइयं आणमति वा, पाणमति वा ? [उ०] एवं चेव ।

४. [प्र०] हे भगवन् ! ऋपिने हणतो कोई पुरुष शु ऋपिने हणे के ऋपि शिष्या वीजाने पण हणे ? [उ०] हे गौतम ! ऋपिने हणे अने ऋपि शिष्या वीजाने पण हणे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप सा हेतुयी कहो छो के यावद् ऋपि शिष्या वीजाने पण हणे ? [उ०] हे गौतम ! ते हणनारना मनमा एम होय छे के 'हं एक ऋपिने हणं ह्यु.', पण ते एक ऋपिने हणतो 'अनंत जीवोने हणे छे. ते हेतुयी एम कहेवाय छे—इत्यादि उपसंहार जाणवो.

५ [प्र०] हे भगवन् ! कोई पुरुष वीजा पुरुषने हणतो शु पुरुषना वैरथी बन्धाय के नोपुरुषना (पुरुष शिष्या वीजा जीवोना) वैरथी बन्धाय ? [उ०] हे गौतम ! ते अवश्य पुरुषना वैरथी बन्धाय, १ अथवा पुरुषना वैरथी अने नोपुरुषना वैरथी बन्धाय, २ अथवा पुरुषना वैरथी अने नोपुरुषना वैरोथी बन्धाय. ए प्रमाणे अश्वत्थवने अने यावत् चिह्नलक सवन्वे पण जाणवुं. यावत् अथवा चिह्नलकना वैरथी अने नोचिह्नलकना वैरोथी बन्धाय.

६. [प्र०] हे भगवन् ! ऋपिनो वध करनार पुरुष शु ऋपिना वैरथी बन्धाय के नोऋपिना वैरथी बन्धाय ? [उ०] हे गौतम ! ते अवश्य ऋपिना वैरथी अने नोऋपिना वैरोथी बन्धाय.

७. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिक जीव पृथिवीकायिकने आनप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] हे गौतम ! हा, पृथिवीकायिक जीव पृथिवीकायिकने आनप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके.

८. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिक जीव अप्कायिकने आणप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] हा, गौतम ! पृथिवीकायिक अप्कायिकने आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे, यावत् मूके. ए प्रमाणे अग्निकाय, वायुकायिक अने वनस्पतिकायिकसंवे प्रश्नो करवा.

९. [प्र०] हे भगवन् ! अप्कायिक जीव पृथिवीकायिकने आनप्राणरूपे—आसोच्छ्वासरूपे ग्रहण करे अने मूके ? [उ०] ए रीते पूर्व प्रमाणे जाणवुं.

१ अणंता जीवा क-ग-उ । २ नियमा घ, नियमेणं ड । ३ चिह्नलगं ग-घ-उ । ४-५ चिह्नलगवे- ग-घ-उ । ६ नियमा घ । ७-काइया ग-घ-उ । ८-कायं घ । ९-मंति पाणमति वा ऊससंति नीससंति वा ग-घ-उ । १०-मंति वा ग-घ-उ । ११-संति वा क-ग-घ-उ ।

४. * "ऋपिनो वध करनार कोई पुरुष ऋपिने हणे अने ते शिष्या वीजा जीवोने पण हणे" ते सवन्वे टीकाकार आ प्रमाणे खुलासे करे छे— "ऋपिनो हणनार पुरुष ऋपिनो घात करता ते शिष्या वीजा अनन्त जीवोने घात करे, कारण के ऋपि जीवतो होय तो अनेक प्राणिओने प्रतिबोध करे, अने तेओ प्रतिबोध पानीने अनुक्रमे मोक्षे जाय, मुक्त जीवो तो अनन्त जीवोना अहिंसक छे, अने ते अनन्त जीवोनी अहिंसामा ऋपि कारण छे माटे ऋपिनो वध करनार तेनी अने वीजा अनन्त जीवोनी हिंसा करे छे."—टीका.

५. † पुरुषने हणनार पुरुषे पुरुषनो घात करेछो होवाथी तेना पापथी ते अवश्य बन्धाय, पण ज्यारे ते तेम करता वीजा कोई एक प्राणीनी हिंसा करे ल्यारे ते नोपुरुषवैरथी पण बन्धाय, अने अनेक प्राणिओनी हिंसा करे तो नोपुरुषवैरोथी बन्धाय.

६. ‡ ऋपिनो घात करनार पुरुष ऋपिना वैरथी अने नोऋपिना वैरोथी बन्धाय. आ पक्षमा आ एकज संग जाणवो.

૧૦. [પ્ર૦] આડકાદિયં નં મંતે ! આડકાદિયં ચેવ આણમતિ વા ? [ઉ૦] एवं चेव; एवं तेउ-वाउ-वणस्सइकाइयं ।

૧૧. [પ્ર૦] તેડકાદિયં નં મંતે ! પુઢવિકાદિયં આણમતિ વા ? [ઉ૦] एवं, जाव वणस्सइकाइयं नं मंते ! वणस्सइकाइयं चेव आणमति वा ? [ઉ૦] तहेव ।

૧૨. [પ્ર૦] પુઢવિકાદિયં નં મંતે ! પુઢવિકાદિયં ચેવ આણમમાણે વા, પાણમમાણે વા, ડસસમાણે વા, ણીસસમાણે વા કદકિરિય ? [ઉ૦] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण, सिय पंचकिरिण ।

૧૩. [પ્ર૦] પુઢવિકાદિયં નં મંતે ! આડકાદિયં આણમમાણે વા ? [ઉ૦] एवं चेव; एवं जाव वणस्सइकाइयं, एवं आउ-काइएण वि सद्धे वि भाणियद्धा, एवं तेउकाइएण वि, एवं वाउकाइएण वि । जाव [પ્ર૦] वणस्सइकाइयं नं मंते ! वणस्सइकाइयं चेव आणममाणे वा-पुच्छा । [ઉ૦] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण, सिय पंचकिरिण ।

૧૪. [પ્ર૦] વાડકાદિયં નં મંતે ! રુઘ્ઘસ્સ મૂલં પચાલેમાણે વા પવાડેમાણે વા કતિકિરિય ? [ઉ૦] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण, सिय पंचकिरिण; एवं कंदं, एवं जाव [પ્ર૦] वीयं पचालेमाणे वा पुच्छा ? [ઉ૦] गोयमा ! सिय तिकिरिण, सिय चउकिरिण, सिय पंचकिरिण । सेवं मंते ! सेवं मंते ! त्ति ।

નવમસણ ચોત્તીસહમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

નવમં સયં સમત્તં ।

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અષ્કાયિક જીવ અષ્કાયિકને આનપ્રાણરૂપે-શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપે ગ્રહણ કરે અને મૂકે ? [ઉ૦] पूर्व प्रमाणे जाणुं. ए प्रमाणे तेजःकाय, वायुकाय अने वनस्पतिकाय संवन्धे पण जाणुं.

અષ્કાયિક અ
ષ્કાયિકને ગ્રહણ
કરે અને મૂકે ?

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અગ્નિકાયિક જીવ પૃથિવીકાયિકને આનપ્રાણરૂપે-શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપે ગ્રહણ કરે અને મૂકે ? એ પ્રમાણે યાવત્ [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વનસ્પતિકાયિક જીવ વનસ્પતિકાયિકને આનપ્રાણરૂપે-શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપે ગ્રહણ કરે અને મૂકે ? [ઉ૦] उत्तर पूर्ववत् जाणुं.

તેજ'કાયિક પૃથિ-
વીકાયિકને ગ્ર-
હણ કરે ને મૂકે ?

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીકાયિક જીવ પૃથિવીકાયિકને આનપ્રાણરૂપે-શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપે ગ્રહણ કરતો અને મૂકતો કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] हे गौतम ! ते कदाच* त्रणक्रियावालो, कदाच चारक्रियावालो अने कदाच पाचक्रियावालो होय.

પૃથિવીકાયિકા
દિકને ક્રિયાઓ.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીકાયિક જીવ અષ્કાયિકને આનપ્રાણરૂપે-શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપે ગ્રહણ કરતો [કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ?] [ઉ૦] इत्यादि पूर्व प्रमाणे जाणुं. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिक संवन्धे पण जाणुं. तथा ए प्रमाणे अष्कાયिकनी साथे सर्व पृथिवीकायादिकनो संवन्ध कहेवो. तेज प्रकारे तेज.कायिक अने वायुकायिकनी साथे सर्वनो संवन्ध कहेवो. यावत् [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વનસ્પતિકાયિક જીવ વનસ્પતિકાયિકને આનપ્રાણરૂપે-શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપે ગ્રહણ કરતો [અને મૂકતો કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ?] [ઉ૦] हे गौतम ! ते कदाच त्रणक्रियावालो, कदाच चारक्रियावालो अने कदाच पाचक्रियावालो पण होय.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વાયુકાયિક જીવ વૃક્ષના મૂળને કંપાવતો કે પાડતો કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावालो होय, कदाच चारक्रियावालो होय अने कदाच पांचक्रियावालो पण होय. ए प्रमाणे यावत् कंद संवन्धे जाणुं. ए प्रमाणे यावत् [પ્ર૦] वीजने कपावतो-इत्यादि संवन्धे प्रश्न. [ઉ૦] हे गौतम ! कदाच त्रणक्रियावालो, कदाच चारक्रियावालो अने कदाच पाचक्रियावालो होय. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

વાયુકાયિકને
ક્રિયા.

નવમશતે ચોત્રીશમો ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

નવમ શતક સમાપ્ત.

૧૨. * પૃથિવીકાયિકાદિ જીવ પૃથિવીકાયિકાદિને શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપે ગ્રહણ કરતા જ્યારે તેને પીડા उत्पन्न ન કરે ત્યારે તેને કાયિકી इत्यादि ત્રણ ક્રિયા હોય, જ્યારે પીડા કરે ત્યારે પારિતાપનિકી સહિત ચાર ક્રિયા, અને ઘાત કરે ત્યારે પ્રાણાતિપાતિનીયુક પાંચ ક્રિયા હોય.—ટીકાકાર.

૧૪. † વૃક્ષના મૂળને કંપાવતું કે પાડતું તે નદીના કાઠા ઉપર રહેલા વૃક્ષોના મૂળ પૃથ્વીથી ઢંકાયેલા ન હોય ત્યારે સમ્ભવ છે.—ટીકાકાર

દસમં સયં

૧. ૧ 'દિસિ ૨ સંવુડઅણગારે ૩ આયદ્દી ૪ સામહત્થિ ૫ દેવિ ૬ સમા ।

૭-૨૮ ઉત્તરઅંતરદીવા દસમમ્મિ સયંમિ ચેવત્તીસા ॥

૨. [પ્ર૦] રાયગિદ્દે જાય एवं વયાસી-કિમિયં મંતે ! 'પૅંડીના'તિ પચુચ્છ ? [૩૦] ગોયમા ! જીવા ચેવ અજીવા ચેવ ।

૩. [પ્ર૦] કિમિયં મંતે ! 'પૅંડીના'તિ પચુચ્છ ? [૩૦] ગોયમા ! एवं ચેવ; एवं દાહિણા, एवं ઉદીણા, एवं ઉદ્દા, एवं અહો વિ ।

૪. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! દિસાઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] ગોયમા ! દસ દિસાઓ પન્નત્તાઓ, તેં જહા-૧ પુરત્થિમા, ૨ પુરત્થિમદાહિણા, ૩ દાહિણા, ૪ દાહિણપચ્ચત્થિમા, ૫ પચ્ચન્થિમા, ૬ પચ્ચત્થિમુત્તરા, ૭ ઉત્તરા, ૮ ઉત્તરપુરત્થિમા, ૯ ઉદ્દા, ૧૦ અહો ।

દશમ શતક.

૧. [ઉદ્દેશક સંગ્રહ-] ૧ દિશા, ૨ સંવૃત અનગાર, ૩ આત્મઋદ્ધિ, ૪ શ્યામહસ્તી, ૫ દેવી, ૬ સમા અને ૭-૩૪ ઉત્તર દિશાના અન્તરદ્વીપો-૯ સંવન્ધે દશમાં ગતકમાં ચોત્રીગ ઉદ્દેશકો છે. [૧ દિશા સંવંધે પ્રથમ ઉદ્દેશક, ૨ સંવૃત (સંવરયુક્ત) અનગારાદિ વિષે ત્રીજો ઉદ્દેશક, ૩ આત્મ ઋદ્ધિ-પોતાની શક્તિ-થી દેવો દેવાવાસોને ઉછંધન કરે'-આદિ સંવન્ધે ત્રીજો ઉદ્દેશક, ૪ શ્યામહસ્તિ નામે શ્રીમહાવીરના શિષ્યના પ્રશ્ન સંવન્ધે ચોથો ઉદ્દેશક, ૫ દેવી-ચમરાદિ ઇન્દ્રની અપ્રમદિપી-સંવન્ધે પાંચમો ઉદ્દેશક, ૬ સમા-સુધર્મા સમા-સંવંધે છઠ્ઠો ઉદ્દેશક અને ૭-૩૪ ઉત્તર દિશાના અઠવાવીગ અન્તરદ્વીપો સંવન્ધે સાતથી ચોત્રીગ ઉદ્દેશકો છે.]

પ્રથમ ઉદ્દેશક.

૨. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં [ગૌતમ] યાવત્ આ પ્રમાણે બોલ્યા—હે ભગવન્ ! આ પૂર્વદિશા ૯ શું કહેવાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે *જીવરૂપ અને અજીવરૂપ કહેવાય છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ પશ્ચિમ દિશા ૯ શું કહેવાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વેનો પેટે જાણવું. ૯ પ્રમાણે દક્ષિણ દિશા, ઉત્તર દિશા, ઊર્વદિશા, અને અધોદિશા સંવન્ધે પણ જાણવું.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલી દિશાઓ કરી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દશ દિશાઓ કરી છે; તે આ પ્રમાણે-૧ પૂર્વ, ૨ પૂર્વદક્ષિણ (અગ્નિ કોણ), ૩ દક્ષિણ, ૪ દક્ષિણપશ્ચિમ (નૈર્ઋત કોણ), ૫ પશ્ચિમ, ૬ પશ્ચિમોત્તર (વાયવ્ય કોણ), ૭ ઉત્તર, ૮ ઉત્તરપૂર્વ (ઈશાન કોણ), ૯ ઊર્વ અને ૧૦ અધો દિશા.

૧ દિસ સં-મા । ૨ ચોત્તીસા ક । ૩ પાદ્દેનાત્તિ ગ । ૪ પદ્દીનાત્તિ ઘ । ૫ દાહિણાપ-મા ।

૨. * ગ્રામી ઇટલે પૂર્વ દિશા જીવરૂપ છે, કેમકે ત્યાં એકન્દ્રિયાદિક જીવો રહેલા છે, અને પુદ્ગલાસ્તિકાય વગેરે અજીવ પદાર્થો રહેલા છે માટે અજીવરૂપ પણ છે.—ટીકા.

૫. [પ્ર૦] ય્યાસિ જં મંતે ! દૈસર્ણં દિસાણં કતિ નામધેજ્ઞા પપ્ત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! દસ જામધેજ્ઞા પપ્ત્તા, તં જહા-૧ દંદા ૨ અગ્નેયી ૩ જમા ય નેર્દ વારુણી ય વાયવ્યા । સોમા ઈસાણી ય ધિમલા ય તમા ય ધોદ્ધવા ।

૬. [પ્ર૦] દંદા જં મંતે ! દિસા કિં ૧ જીવા, ૨ જીવદેસા, ૩ જીવપપ્ત્તા, ૪ અજીવા, ૫ અજીવદેસા, ૬ અજીવપ-દેસા ? [૩૦] ગોયમા ! જીવા વિ, તં ચેવ જાવ અજીવપપ્ત્તા વિ । જે જીવા તે ણિયમા ધર્મિદિયા, વેદિદિયા, જાવ પંચિદિયા, અર્ણિદિયા । જે જીવદેસા તે નિયમા ધર્મિદિયદેસા, જાવ અર્ણિદિયદેસા । જે જીવપપ્ત્તા તે ધર્મિદિયપપ્ત્તા વેદિયપપ્ત્તા, જાવ અર્ણિદિયપપ્ત્તા । જે અજીવા તે દુવિદ્યા પપ્ત્તા, તં જહા-રૂવિઅજીવા ય અરૂવિઅજીવા ય । જે રૂવિઅજીવા તે ચઢવિદ્યા પપ્ત્તા; તં જહા-સંધ્યા, સંધદેસા, સંધપપ્ત્તા, પરમાણુપોગળા । જે અરૂવિઅજીવા તે સત્તવિદ્યા પપ્ત્તા, તં જહા-૧ નોધમ્મ-ત્થિકાપ ધમ્મત્થિકાયસ્સ દેસે, ૨ ધમ્મત્થિકાયસ્સ પપ્ત્તા, ૩ નોબધમ્મત્થિકાપ અધમ્મત્થિકાયસ્સ દેસે, ૪ અધમ્મત્થિકાયસ્સ પપ્ત્તા, ૫ નોઆગાસત્થિકાપ આગાસત્થિકાયસ્સ દેસે, ૬ આગાસત્થિકાયસ્સ પપ્ત્તા, ૭ અદ્ધાસમપ ।

૭. [પ્ર૦] અગ્નેયી જં મંતે ! દિસા કિં જીવા, જીવદેસા, જીવપપ્ત્તા-પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! ૧ જોજીવા જીવદેસા વિ, ૨ જીવપપ્ત્તા વિ; ૧ અજીવા વિ, ૨ અજીવદેસા વિ, ૩ અજીવપપ્ત્તા વિ । જે જીવદેસા તે નિયમા ધર્મિદિયદેસા । ૧ અહવા ધર્મિદિયદેસા ય વેદિયસ્સ દેસે, ૨ અહવા ધર્મિદિયદેસા ય વેદિયસ્સ દેસા ય, ૩ અહવા ધર્મિદિયદેસા ય વેદિયાણ ય દેસા । ૧ અહવા ધર્મિદિયદેસા ય તેદિયસ્સ દેસે અ । एवं ચેવ તિયમંગો માણિયવો । एवं જાવ અર્ણિદિયાણં તિયમંગો । જે જીવપપ્ત્તા તે નિયમા ધર્મિદિયપપ્ત્તા । અહવા ધર્મિદિયપપ્ત્તા ય વેદિયસ્સ પપ્ત્તા, અહવા ધર્મિદિયપપ્ત્તા ય

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ દશ દિશાઓના કેટલાં નામ કહ્યાં છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દશ નામ કહ્યાં છે. તે આ પ્રમાણે-૧ *એન્દ્રી (પૂર્વ), ૨ આગ્નેયી (અગ્નિ કોણ), ૩ યામ્યા (દક્ષિણ), ૪ નૈર્ઋતી (નૈર્ઋતકોણ), ૫ વારુણી (પશ્ચિમ), ૬ વાયવ્યા, ૭ સોમ્યા (ઉત્તર), ૮ એગાની (ઈશાન કોણ), ૯ વિમલા (ઉર્ધ્વ દિશા), અને ૧૦ તમા (અધો દિશા). ૧ દિશાના નામો અનુક્રમે જાણવાં.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એન્દ્રી (પૂર્વ) દિશા શું ૧ જીવરૂપ છે, ૨ જીવના પ્રદેશરૂપ છે કે જીવના પ્રદેશરૂપ છે ? અથવા ૧ અજીવ રૂપ છે, ૨ અજીવના પ્રદેશરૂપ છે કે ૩ અજીવના પ્રદેશરૂપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એન્દ્રી દિશા જીવરૂપ છે-હત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે યાવત્ અજીવપ્રદેશરૂપ પળ છે. તેમાં જે જીવો છે તે અવ્યય એકેન્દ્રિય, વેદિન્દ્રિય, યાવત્ પંચેન્દ્રિય, તથા અનિન્દ્રિય (સિદ્ધો) છે. જે જીવના પ્રદેશો છે તે અવ્યય એકેન્દ્રિય જીવના પ્રદેશો છે, યાવત્ અનિન્દ્રિય-મુક્તજીવના પ્રદેશો છે. જે જીવપ્રદેશો છે તે અવ્યય એકેન્દ્રિય જીવના પ્રદેશો છે, વેદિન્દ્રિયજીવના પ્રદેશો છે, યાવત્ અનિન્દ્રિય (મુક્ત) જીવના પ્રદેશો છે. ઘઠી જે અજીવો છે તે વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ સ્કંધ, ૨ સ્કંધ દેશ, ૩ સ્કંધપ્ર-દેશ અને ૪ પરમાણુ પુદ્ગલ. તથા જે અરૂપિઅજીવો છે તે સાત પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ નોવર્માસ્તિકાયરૂપ ધર્માસ્તિકાયનો પ્રદેશ, ૨ ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો, ૩ નોઅધર્માસ્તિકાયરૂપ અધર્માસ્તિકાયનો પ્રદેશ, ૪ અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો, ૫ નો આકાશાસ્તિકાયરૂપ આકાશાસ્તિકાયનો પ્રદેશ, ૬ આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશો, અને ૭ અદ્ધાસમય (કાલ).

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આગ્નેયી દિશા (અગ્નિકોણ) શું ૧ જીવરૂપ છે, ૨ જીવપ્રદેશરૂપ છે કે ૩ જીવપ્રદેશરૂપ છે-હત્યાદિ પ્રશ્ન કરવો. [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ નોજીવરૂપ જીવના પ્રદેશ અને ૨ જીવના પ્રદેશરૂપ છે, ૩ અજીવરૂપ છે, ૪ અજીવના પ્રદેશરૂપ છે અને ૫ અજીવના પ્રદેશરૂપ પળ છે. તેમાં જે જીવના પ્રદેશો છે તે અવ્યય એકેન્દ્રિય જીવના પ્રદેશો છે, ૧ અથવા એકેન્દ્રિયોના પ્રદેશો અને ૨ અથવા એકેન્દ્રિયોના પ્રદેશો અને વેદિન્દ્રિયના પ્રદેશો છે, ૩ અથવા એકેન્દ્રિયોના પ્રદેશો અને વેદિન્દ્રિયોના પ્રદેશો છે. ૪ અથવા એકેન્દ્રિયોના પ્રદેશો અને ત્રીન્દ્રિયોના પ્રદેશ છે-હત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે અર્હિ ત્રણ વિકલ્પો જાણવા. ૧ પ્રમાણે યાવત્ અનિન્દ્રિય સુધી ત્રણ વિકલ્પો-ભાગા કહેવા. તેમાં જે જીવના પ્રદેશો છે. તે અવ્યય એકેન્દ્રિયોના પ્રદેશો છે, ૧ અથવા એકેન્દ્રિયોના પ્રદેશો અને વેદિન્દ્રિયના પ્રદેશો છે, ૨ અથવા એકેન્દ્રિયોના પ્રદેશો અને વેદિન્દ્રિયોના પ્રદેશો છે. ૧ પ્રમાણે સર્વત્ર પ્રયમ માંગા સિવાય વે માંગા જાણવા, ૧ પ્રમાણે યાવત્

૧ દસજં ગ । ૨ ધોધગ્યા ગ । ૩-ધર્મિયસ્સ દેસા ક । ૪-દેસા, ઘ । ૫-ધર્મિયપ્ત્ત દે-ઘ ।

૫. * એન્દ્ર તેનો સ્વામી છે, માટે તે એન્દ્રી દિશા કહેવાય છે, ૧ પ્રમાણે અગ્નિ, યમ, નૈર્ઋતિ, વરુણ, વાયુ, સોમ અને ઈન્દ્રના દેવો સ્વામી હોવાથી આગ્નેયી મગેરે તેના ગુણનિપજ્ઞ નામો છે. પ્રકાશયુક્ત હોવાથી ઋષ્ય દિશાને વિમલા અને અન્ધકારયુક્ત હોવાથી અધો દિશાને તમા કહેવાય છે.—ટીકા.

૬. † પ્રાચીનદિશા અર્હત ધર્માસ્તિકાયરૂપ નથી, પરંતુ તેના પ્રદેશ અને અવસ્થાના પ્રદેશરૂપ છે, માટે તે નોધર્માસ્તિકાયરૂપ છે. ૧ પ્રમાણે તે નોધર્માસ્તિકાયરૂપ છે.—હત્યાદિ પણ જાણવું.

૭. ‡ આગ્નેયી દિશા જીવરૂપ નથી, કારણકે દરેક વિદિશાઓનો વ્યાસ એક પ્રદેશરૂપ છે, અને નુક પ્રદેશમાં જીવનો સમાવેશ પડતો નથી, એમને તેની અવગણના અવરુપપ્રદેશાત્મક છે.—ટીકાકાર.

દિશાઓના દસ નામ.

એન્દ્રી દિશા જીવરૂપ છે-હત્યાદિ.

આગ્નેયી દિશા.

વેદવિદ્યાણ ય પપ્સા । एवं आइहविरहिथो जाव आर्णवियाणं । जे अजीवा ते दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—रुविअजीवा य अरुविअजीवा य । जे रुविअजीवा ते चउद्विहा पन्नत्ता, तं जहा—संधा, जाव परमाणुपोगला । जे अरुविअजीवा ते सत्तविहा पन्नत्ता, तं जहा—१ नोधम्मन्थिकाप धम्मन्थिकायस्स देसे, २ धम्मन्थिकायस्स पप्सा, एवं अहम्मन्थिकायस्स वि, जाव ६ आगासत्थिकायस्स पप्सा, ७ अट्ठासमप । विदिसासु नन्थि जीवा; देसे भंगो य होइ सव्वत्थ ।

૮. [પ્ર૦] જમા ણં મંતે ! દિસા કિં જીવા ? [ઉ૦] જહા ઇંદા તદેવ નિરવસેસા । નેર્ટ ય જહા અગ્ગેયી । વારુણી જહા ઇંદા । વાયદ્ધા જહા અગ્ગેયી । સોમા જહા ઇંદા । ઈસાણી જહા અગ્ગેયી । વિમલાપ જીવા જહા અગ્ગેયીપ । અજીવા જહા ઇંદા । एवं तमाप वि, नवरं अरुपी छविहा, अट्ठासमयो न भवति ।

૯. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! સરીરા પળ્ણત્તા ? [ઉ૦] નોયમા ! પંચ સરીરા પળ્ણત્તા, તં જહા—૧ ઓરાલિપ, જાવ ૫ કમ્મપ ।

૧૦. [પ્ર૦] ઓરાલિયસરીરે ણં મંતે ! કતિવિદે પન્નત્તે ? [ઉ૦] પવં ઓગાહ્ણાસંઠાણં નિરસેસં માણિયદ્ધં, જાવ, 'અર્પ્યં, ચહુગં'તિ । સેવં મંતે !, સેવં મંતે ! ત્તિ ।

દસમસપ પદમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

અનિદ્રિય સુધી જાણવું. હવે જે અજીવો છે તે વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—રુપિઅજીવ અને વીજા અરુપિઅજીવ. જે રુપિઅજીવો છે તે ચાર પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ સ્કંધો, યાવત્ ૪ પરમાણુપુદ્ગલો. તથા જે અરુપિઅજીવો છે તે સાત પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ નોધર્માસ્તિકાયરૂપ ધર્માસ્તિકાયનો દેશ, ૨ ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો; ૬ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાય સંબંધે પણ જાણવું; યાવત્ આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશો અને અટ્ઠાસમય. વિદિશાઓમા જીવો નથી, માટે મર્વત્ર દેશનિપયક માંગો જાણવો.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! યામ્યા (દક્ષિણ) દિશા શું જીવરૂપ છે—હ્યાલિ પૂર્વવત્ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ દેન્દ્રી દિશા સંબંધે કહ્યું (મૃ. ૬) તેમ સર્વે અહીં જાણવું. જેમ આગ્રેયી દિશા મન્વન્ધે કહ્યું (મૃ. ૭) તે પ્રમાણે નેર્ટતી દિશા માટે જાણવું. જેમ દેન્દ્રી દિશા સંબંધે કહ્યું તેમ વારુણી (પશ્ચિમ) દિશા માટે જાણવું. વાયવ્યદિશાને આગ્રેયીની પેટે જાણવું. દેન્દ્રીની પેટે સોમ્યા અને આગ્રેયીની પેટે દેશાની દિશા જાણવી. તથા વિમલા—ઊર્ધ્વદિશા—માં જેમ આગ્રેયીમા જીવો કહ્યા તેમ જીવો અને દેન્દ્રીમા અજીવો કહ્યા તેમ અજીવો જાણવા. ૬ પ્રમાણે તમા—અધોદિશા—ને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ ૬ છે કે, 'તમા દિશામા અરુપિઅજીવો છ પ્રકારના છે, કારણ કે ત્યાં અટ્ઠાસમય (કાલ) નથી.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શરીરો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! શરીરો પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ઔદારિક, [૨ વૈશ્વિય, ૩ આહારક, ૪ તૈજસ] યાવત્ ૫ કાર્મણ.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિક શરીર કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અહિં સર્વે 'અવગાહનાનસ્યાન' પદ અરૂપ-વદ્ધત્ત સુધી કહેવું. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, ૬ ભગવન્ ! તે એમજ છે, [૬મ કહી યાવત્ ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે]

દશમશતે પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧—સંઠાણપદે નિ—પા ।

૮. * સમયનો વ્યવહાર ગતિમાન્ સૂર્યના પ્રકાશ ઉપર અવલંબિત છે, તે (ગતિમાન્ સૂર્યનો પ્રકાશ) તમાને વિષે નથી માટે ત્યાં અટ્ઠાસમય (કાલ) નથી વ્યયપિ વિમલાને વિષે પણ ગતિમાન્ સૂર્યનો પ્રકાશ નહિ હોવાથી સમયના વ્યવહારનો સંભવ નથી, તો પણ મેરુપર્વતના સ્ફટિકકાવને વિષે ગતિમાન્ સૂર્યના પ્રકાશનો સંસ્પર્શ થાય છે, તેથી ત્યાં સમયવ્યવહાર હોઈ શકે છે.—ટીકાકાર.

૧૦. † પ્રકા. પદ. ૨૧. પ. ૪૦૭. ૨-૪૩૩. ૨.

बीओ उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एव वयासी-संबुडस्स णं भंते ! अणगारस्स वीयीपंथे ठिच्चा पुरओ रुवाइं निज्झायमाणस्स, मग्गओ रुवाइं अवयक्खमाणस्स, पासओ रुवाइं अवलोपमाणस्स, उड्डं रुवाइं आलोपमाणस्स, अहे रुवाणि आलोपमाणस्स तस्स णं भंते ! किं इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जइ ? [उ०] गोयमा ! संबुडस्स णं अणगारस्स वीयीपंथे ठिच्चा जाव तस्स णं णो इरियावहिया किरिया कज्जइ, संपराइया किरिया कज्जति । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ-जाव संपराइया किरिया कज्जति ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं कोह-माण-माया-लोभा० एवं जहा सत्तमसए पढमो-इसए जाव से णं उस्सुत्तमेव रीयति से तेणट्ठेणं जाव से संपराइया किरिया कज्जइ ।

२. [प्र०] संबुडस्स णं भंते ! अणगारस्स अवीयीपंथे ठिच्चा पुरओ रुवाइं निज्झायमाणस्स जाव तस्स णं भंते ! किं इरियावहिया किरिया कज्जइ ? पुच्छा [उ०] गोयमा ! संबुड० जाव तस्स णं इरियावहिया किरिया कज्जइ, नो संपराइया किरिया कज्जइ । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ ? [उ०] जहा सत्तमे सए सत्तमोइसए, जाव से णं अहासुत्तमेव रीयति से तेणट्ठेणं जाव नो संपराइया किरिया कज्जइ ।

३. [प्र०] कइविहा णं भंते ! जोणी पन्नत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा जोणी पण्णत्ता, तं जहा-सीया, उस्सिणा, सीतोस्सिणा, एवं जोणीपयं निरसेसं भाणियधं ।

द्वितीय उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [गौतम] ए प्रमाणे वोल्या-हे भगवन् ! वीचिमार्गमां-कपायभावमां-रहीने आगळ रहेला रूपोने जोता, पाछळना रूपोने देखता, पडखेना रूपोने अवलोकता, ऊंचेना रूपोने आलोकता अने नीचेना रूपोने अवलोकता सवृत (संवरयुक्त) अनगारने शु ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! वीचिमार्गमा (कपायभावमा) रहीने यावत् रूपोने जोता संवृत अनगारने ऐर्यापथिकी क्रिया न लागे, पण सांपरायिकी क्रिया लागे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुयी कहो छो के सवृत अनगारने यावत् सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ क्षीण थया होय तेने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे-इत्यादि "सत्तम शतकना प्रथम उद्देशकमा कह्वा प्रमाणे यावत् 'ते संवृत अनगार सूत्र विरुद्ध वर्ते छे' त्यासुची कहेवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुयी तेने यावत् सांपरायिकी क्रिया लागे छे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! अवीचिमार्गमा-अकपायभावमा-रहीने आगळना रूपोने जोता, यावत् अवलोकता सवृत अनगारने शु ऐर्यापथिकी क्रिया लागे के सांपरायिकी क्रिया लागे ? [उ०] हे गौतम ! यावत् अकपायभावमां रहीने आगळ रूपोने जोता यावत् ते सवृत अनगारने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे, पण सांपरायिकी क्रिया न लागे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुयी कहो छो के ते अनगारने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे पण सांपरायिकी क्रिया न लागे ? [उ०] हे गौतम ! जेना क्रोध, मान, माया अने लोभ क्षीण थया छे तेने ऐर्यापथिकी क्रिया लागे छे-इत्यादि जेम सत्तम शतकना प्रथम उद्देशकमां (उ० १. सू० १८) कहुं छे तेम अही पण यावत् 'ते अनगार सूत्रानुसारे वर्ते छे' त्यासुची कहेवुं, हे गौतम ! ते हेतुयी तेने यावत् सांपरायिकी क्रिया लागती नथी.

३. [प्र०] हे भगवन् ! योनि केटल प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! योनि त्रण प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे- 'शीत, उष्ण अने शीतोष्ण. ए प्रमाणे अही समग्र योनिपद कहेवुं.

कपायभावमां रहेला सवृत साधुने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया लागे !

अकपायभावमां रहेला साधुने ऐर्यापथिकी के सांपरायिकी क्रिया लागे !
ऐर्यापथिकी अथवा सांपरायिकी क्रियानो हेतु.

योनि.

४. [प्र०] कइविहा णं भंते ! वेयणा पणत्ता ? [उ०] गोयमा ! तिविहा वेयणा पणत्ता, तं जहा—सीया, उसिणा, सीओसिणा । एवं वेयणापयं निरवसेसं भाणियधं, जाव [प्र०] 'नेरइया णं भंते ! किं दुवखं वेयणं वेदंति, सुहं वेयणं वेदंति, अदुवखमसुहं वेयणं वेदंति ? [उ०] गोयमा ! दुवखं पि वेयणं वेदंति, सुहं पि वेदणं वेदंति, अदुवखमसुहं पि वेयणं वेदंति' ।

५. मासियं णं भंते ! भिक्खुपडिमं पडिवन्नस्स अणगारस्स निच्चं वोसट्ठे काण, चियत्ते देहे—एवं मासिया भिक्खुपडिमा निरवसेसा भाणियद्या, जहा दसाहिं, जाव 'आराहिया भवइ' ।

६. भिक्खू य अन्नयरं अकिच्चट्ठाणं पडिसेवित्ता से णं तस्स ठाणस्स अणालोइय—पडिक्कंते कालं करेइ, नत्थि तस्स आराहणा, से णं तस्स ठाणस्स आलोइय—पडिक्कंते कालं करेइ अत्थि तस्स आराहणा । भिक्खू य अन्नयरं अकिच्चट्ठाणं पडिसेवित्ता तस्स णं एवं भवइ—'पच्छा वि णं अहं चरिमकालसमयंसि एयस्स ठाणस्स आलोपरसामि, जाव पडिक्कमिस्सामि, से णं तस्स ठाणस्स अणालोइय—पडिक्कंते जाव नत्थि तस्स आराहणा, से णं तस्स ठाणस्स आलोइय—पडिक्कंते कालं करेइ अत्थि तस्स आराहणा । भिक्खू य अन्नयरं अकिच्चट्ठाणं पडिसेवित्ता तस्स णं एवं भवइ—'जइ ताव समणोवासगा वि कालं मासे कालं किच्चा अन्नयरेसु देवलोएसु देवत्ताए उववत्तारो भवंति, किमंग ! पुण अहं अणपन्नियदेवत्तणंपि नो लमिस्सामि'त्ति कट्ठु से णं तस्स ठाणस्स अणालोइय—पडिक्कंते कालं करेइ नत्थि तस्स आराहणा; से णं तस्स ठाणस्स आलोइय—पडिक्कंते कालं करेइ अत्थि तस्स आराहणा । सेवं भंते !, सेवं भंते ! त्ति ।

दसमसए बीओ उद्देशो समत्तो ।

४. [प्र०] हे भगवन् ! वेदना केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! वेदना त्रण प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे— शीत, उष्ण अने शीतोष्ण. ए प्रमाणे अहीं संपूर्ण 'वेदनापद कहेहुं. यावत्—[प्र०] 'हे भगवन् ! नैरयिको शु दुःखपूर्वक वेदना वेदे छे, सुखपूर्वक वेदना वेदे छे के सुख—दुःख शिवाय वेदना वेदे छे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिको दुःखपूर्वक वेदना वेदे छे, सुखपूर्वक वेदना वेदे छे अने सुखदुःख सिवाय पण वेदना वेदे छे.

५. [प्र०] हे भगवन् ! जे अनगारे मासिक भिक्षु प्रतिमाने स्वीकारेली छे, अने हमेशां शरीरना ममत्वनो त्याग कर्यो छे—देहनो त्याग कर्यो छे—इत्यादि मासिक भिक्षु प्रतिमानो संपूर्ण विचार अहि दशाश्रुत रक्कधमा वताव्या प्रमाणे यावत् [वारमी प्रतिमा] 'आराधी होय छे' त्यांघुधी जाणवो.

६. जो ते भिक्षु कोइ एक अकृत्यस्थानने सेवीने अने ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन तथा प्रतिक्रमण कर्या विना काल करे तो तेने आराधना यती नथी, परन्तु जो ते ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन अने प्रतिक्रमण करीने काल करे तो तेने आराधना थाय छे. वळी कदाच कोइ भिक्षुए अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्तुं होय, पछी तेना मनमा एम विचार थाय के 'हुं मारा अतकालना समये ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन करीश, यावत् तपरूप प्रायश्चित्तनो स्वीकार करीश,' ल्यार पछी ते भिक्षु ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन के प्रतिक्रमण कर्या विना मरण पावे तो तेने आराधना यती नथी, अने जो ते भिक्षु ते अकृत्यस्थाननुं आलोचन अने प्रतिक्रमण करी काल करे तो तेने आराधना थाय छे. वळी कोइ भिक्षु कोइ एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन करी पछी मनमा एम विचारे के, 'जो श्रमणोपासको पण मरणसमये का करीने कोइ एक देवलोक्कमा देवपणे उत्पन्न थाय छे, तो शुं हुं अणपन्निकदेवपणुं पण नहिं पारुं,' एम विचारिने ते अकृत्यस्थाननुं आलोच के प्रतिक्रमण कर्या विना जो काल करे तो तेने आराधना यती नथी, अने जो ते अकृत्यस्थानने आलोची तथा प्रतिक्रमी पछी काल तो तेने आराधना थाय छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे, [एम कही भगवान् गौतम यावद् बिहरे छे.]

दशमशते द्वितीय उद्देशक समाप्त.

તત્તીઓ ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ એવં વયાસી-આદિદ્વીપ ણં મંતે ! દેવે જાવ ચત્તારિ, પંચ દેવાવાસંતરાઈં વીતિકંતે, તેણ પરં પરિદ્વીપ ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા ! આયદ્વીપ ણં તં ચેવ, એવં અસુરકુમારે વિ । નવરં અસુરકુમારાવાસંતરાઈં, સેસં તં ચેવ । એવં ઇયણં કમેણં જાવ થણિયકુમારે, એવં વાણમંતરે, જોહસ-વેમાણિય, જાવ તેણ પરં પરિદ્વીપ ।
૨. [પ્ર૦] અપ્પદ્વીપ ણં મંતે ! દેવે સે મહદ્વિયસ્સ દેવસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીદ્વપજ્ઞા ? [ઉ૦] ણો ઇણદ્દે સમદ્દે ।
૩. [પ્ર૦] સમિદ્વીપ ણં મંતે ! દેવે સેમદ્વીયસ્સ દેવસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીદ્વપજ્ઞા ? [ઉ૦] ણો ઇણદ્દે સમદ્દે; પમત્તં પુર્ણ વીદ્વપજ્ઞા ।
૪. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! કિં વિમોહિત્તા પમ્મ, અવિમોહિત્તા પમ્મ ? [ઉ૦] ગોયમા ! વિમોહિત્તા પમ્મ, નો અવિમોહેત્તા પમ્મ ।
૫. [પ્ર૦] 'સે મંતે ! કિં પુર્વિ વિમોહિત્તા પચ્છા વીદ્વપજ્ઞા, પુર્વિ વીતીવદ્ધિત્તા પચ્છા વિમોહેજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પુર્વિ વિમોહિત્તા પચ્છા વીદ્વપજ્ઞા, ણો પુર્વિ વીદ્વદ્ધિત્તા પચ્છા વિમોહેજ્ઞા ।

તૃતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગર્યા [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવત્ આ પ્રમાણે બોલ્યા કે-હે ભગવન્ ! શું દેવ પોતાની શક્તિવડે યાવત્ ચાર પાંચ દેવાવાસોને ઉહંધન કરે, અને લ્યારપછી વીજાની શક્તિવડે ઉહંધન કરે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! પોતાની શક્તિવડે ચાર પાંચ દેવાવાસોનું ઉહંધન કરે-ઇત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે કહેવું. એ પ્રમાણે અસુરકુમાર સંવન્ધે પણ જાણવું, પરન્તુ તે આત્મશક્તિથી અસુરકુમારોના આવાસોનું ઉહંધન કરે. બાકી સર્વ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. એ રીતે આ અનુક્રમથી યાવત્ સ્તનિતકુમાર, વાનવ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક સુધી જાણવું. 'તેઓ યાવત્ ચાર પાંચ દેવાવાસોનું ઉહંધન કરે અને લ્યારપછી આગલ પરની શક્તિથી ઉહંધન કરે' સાસુધી જાણવું.
૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલ્પશક્તિવાલો દેવ મહર્દિક-મહા શક્તિવાલો દેવની વચ્ચે થઈને જાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! હૈ, અર્થ યોગ્ય નથી. [અર્થાત્ તે વચોવચ થઈને ન જાય.]
૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સમર્દિક-સમાનશક્તિવાલો-દેવ સમાનશક્તિવાલો દેવની વચ્ચે થઈને જાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. પણ જો તે પ્રમત્ત (અસાવધાન) હોય તો તેની વચ્ચે થઈને જાય.
૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે દેવ સામેના દેવને વિમોહ પમાડીને જડ શકે, કે વિમોહ પમાડ્યા સિવાય જડ શકે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે દેવ સામેના દેવને વિમોહ પમાડીને જડ શકે, પણ વિમોહ પમાડ્યા સિવાય ન જડ શકે.
૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે દેવ પહેલા વિમોહ પમાડીને પછી જાય કે પહેલાં જડને પછી વિમોહ પમાડે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે દેવ પહેલાં વિમોહ પમાડીને પછી જાય, પણ પહેલા જડને પછી વિમોહ ન પમાડે.

રાજગૃહ નગર
દેવ આત્મશક્તિથી
ચાર પાંચ દેવાવા
સોને ઉહંધે ?

અલ્પશક્તિ દેવ મહ
ર્દિક દેવની વચોવચ
થઈને જાય ?

સમર્દિક દેવ સમા
નશક્તિ દેવની વચોવચ
થઈને જાય ?

મોહ પમાડીને
જડ શકે કે તે નિ
શાય જાય ?

મોહ પમાડીને જડ
કે જડને મોહ પમાડે ?

૬. [પ્ર૦] મહિદીય નં મંતે ! દેવે અપ્પહિયસ્સ દેવસ્સ મજ્ઝંમજ્જેણં વીદ્ધવણ્ણા ? [ઉ૦] હંતા, વીદ્ધવણ્ણા ।

૭. [પ્ર૦] 'સે મંતે ! કિં ચિમોદિત્તા પમ્મૂ, અચિમોદેત્તા પમ્મૂ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચિમોદેત્તા વિ પમ્મૂ, અચિમોદેત્તા વિ પમ્મૂ ।

૮. [પ્ર૦] સે મંતે ! કિં પુદ્ધિં ચિમોદિત્તા પચ્છા વીદ્ધવણ્ણા, પુદ્ધિં વીદ્ધવણ્ણા પચ્છા ચિમોદેત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પુદ્ધિં વા ચિમોદેત્તા પચ્છા વીદ્ધવણ્ણા, પુદ્ધિં વા વીદ્ધવણ્ણા પચ્છા ચિમોદેત્તા ।

૯. [પ્ર૦] અપ્પહિય નં મંતે ! અસુરકુમારે મહદ્ધિયસ્સ અસુરકુમારસ્સ મજ્ઝંમજ્જેણં વીદ્ધવણ્ણા ? [ઉ૦] ણો ઇણ્ટે સમટ્ટે । एवं असुरकुमारेण वि तिचि आलावगा भाणियद्धा जहा ओहिणं देवेणं भणिया । एवं जाव धणियकुमारेण, वाणमं-तर-जोइसिय-वेमाणिएणं एवं चेव ।

૧૦. [પ્ર૦] અપ્પહિય નં મંતે ! દેવે મહિદ્ધિયાપ દેવીય મજ્ઝંમજ્જેણં વીદ્ધવણ્ણા ? [ઉ૦] ણો ઇણ્ટે સમટ્ટે ।

૧૧. [પ્ર૦] સમદ્ધિય નં મંતે ! દેવે સમદ્ધિયાપ દેવીય મજ્ઝંમજ્જેણં ? [ઉ૦] एवं तदेव देवेण य देवीय य दंडओ भाणियद्धो, जाव वेमाणियाप ।

૧૨. [પ્ર૦] અપ્પહિયા નં મંતે ! દેવી મહદ્ધિયસ્સ દેવસ્સ મજ્ઝંમજ્જેણં ? [ઉ૦] एवं एतो वि ततियो दंडओ भाणियद्धो, जाव [પ્ર૦] 'મહિદ્ધિયા વેમાણિણી અપ્પહિયસ્સ વેમાણિયસ્સ મજ્ઝંમજ્જેણં વીદ્ધવણ્ણા ? [ઉ૦] હંતા, વીદ્ધવણ્ણા' ।

૧૩. [પ્ર૦] અપ્પહિયા નં મંતે ! દેવી મહદ્ધિયાપ દેવીય મજ્ઝંમજ્જેણં વીદ્ધવણ્ણા ? [ઉ૦] ણો ઇણ્ટે સમટ્ટે । एवं समद्धिया देवी समद्धियाप देवीय तदेव, महद्धिया वि देवी अप्पहियाप देवीय तदेव, एवं एकेके तिचि तिचि आलावगा

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મહર્દિક-મહાશક્તિવાલો દેવ અલ્પશક્તિવાલો દેવની વચોવચ થઈને જાય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જાય.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે મહર્દિક દેવ શું તે અલ્પશક્તિવાલો દેવને વિમોહ પમાડીને જઈ શકે કે વિમોહ પમાડ્યા વિના જઈ શકે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વિમોહ પમાડીને પણ જઈ શકે અને વિમોહ પમાડ્યા વિના પણ જઈ શકે.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે મહર્દિક દેવ શું પૂર્વે વિમોહ પમાડીને પછી જાય કે પૂર્વે જાય અને પછી વિમોહ પમાડે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે મહર્દિક દેવ પહેલા વિમોહ પમાડીને પછી જાય, કે પહેલા જઈને પછી વિમોહ પમાડે.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલ્પશક્તિવાલો અસુરકુમાર મહાશક્તિવાલો અસુરકુમારની વચોવચ થઈને જઈ શકે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આ અર્થ યોગ્ય નથી. એ પ્રમાણે સામાન્ય દેવની પેઠે અસુરકુમારના પણ *ત્રણ આલાપક કહેવા. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિતકુમાર સુધી કહેવું. તથા વાનવ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક દેવોને પણ એ પ્રમાણે કહેવું.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલ્પશક્તિવાલો દેવ મહાશક્તિવાલો દેવની વચોવચ થઈને જાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી; અર્થાત્ ન જાય.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સમાનશક્તિવાલો દેવ સમાનશક્તિવાલો દેવની વચોવચ થઈને જાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ પ્રમાણે પૂર્વની પેઠે દેવની સાથે દેવનો દંડક કહેવો, યાવત્ વૈમાનિક સુધી જાણવું.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલ્પશક્તિવાલો દેવી મહાશક્તિવાલો દેવની વચોવચ થઈને જાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ન જાય, એ પ્રમાણે અહીં ત્રીજો દંડક પૂર્વ પ્રમાણે કહેવો, યાવત્—[પ્ર૦] 'હે ભગવન્ ! મહાશક્તિવાલો વૈમાનિક દેવી અલ્પશક્તિવાલો વૈમાનિક દેવની વચોવચ થઈને જાય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જાય.'

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલ્પશક્તિવાલો દેવી મોટી શક્તિવાલો દેવની વચોવચ થઈને જાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આ અર્થ નથી. એ પ્રમાણે સમાનશક્તિવાલો દેવનો સમાનશક્તિવાલો દેવી સાથે, તથા મહાશક્તિવાલો દેવનો અલ્પશક્તિવાલો દેવી સાથે તે પ્રમાણે આલાપક કહેવા, અને એ રીતે એક એકના ત્રણ ત્રણ આલાપક કહેવા. યાવત્—[પ્ર૦] 'હે ભગવન્ ! મોટીશક્તિવાલો વૈમાનિક દેવી અલ્પશક્તિ

दशमशने तृतीय उद्देशक समाप्त.

चतुर्थ उद्देशक.

१. तेणं कालेणं, तेणं समएणं वाणियग्गामे नयरे होत्था, वण्णओ । दूतिपलासए चेइए । सामी समोसटे । जाव परिस्सा पडिगया । तेणं कालेणं, तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीरस्स जेट्ठं अंतवासी इंदभूर्इ नामं अणगारे, जाव उहुंजाणू जाव विहरति । तेणं कालेणं, तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतवासी सामहत्थी नामं अणगारे पगइम-इए, जहा रोहे, जाव उहुंजाणू जाव विहरइ । तए णं से सामहत्थी अणगारे जायसटे जाव उट्ठाए उट्ठेइ, उट्ठित्ता जेणेय भगवं गोयमे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता भगवं गोयमं तिपरुत्तो जाव पज्जुवासमाणे पयं वयासी ।

२. [प्र०] अत्थि णं भंते ! चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो तायत्तीसगा देवा ? [उ०] हंता, अत्थि । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एयं बुच्चइ-‘चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो तायत्तीसगा देवा’ ? [उ०] तायत्तीसगा देवा एयं यल्लु सामहत्थी-तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जंयुईवे दीवे भारहे वासे कायंदी नामं नयरी होत्था । वन्नओ । तत्थ णं काय-दीए नयरीए तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासया परिवसंति, अट्ठा, जाव अपरिभूता अभिगयजीवाजीवा, उवल्लपुण्ण-पावा, वन्नओ, जाव विहरंति । तए णं ते तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासया पुंवि उग्गा उग्गविहारी, संविग्गा, संविग्गविहारी भविच्चा, तओ पच्छा पासत्था, पासत्थविहारी, ओसत्ता, ओसत्तविहारी, कुसीला, कुसीलविहारी, अट्ठाच्छंदा, अट्ठाच्छंदविहारी चहूइं वासाइं समणोवासगपरियागं पाउणंति । पाउणिच्चा अट्ठमासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसंति, अत्ताणं

चतुर्थ उद्देशक.

१. ते काले-ते समये वाणियग्राम नामे नगर हतुं. वर्णन. त्या दूतिपलाज नामे चैत्य हतुं. त्या भगवान् महावीर स्वामी समोसर्पा. परिपद् धर्मोपदेश श्रवण करीने पाछी गइ. ते काले-ते समये श्रमण भगवंत महावीरना मोटा शिष्य इंद्रभूति नामे अनगार यावद् ऊर्ज्व-जानु (जेना टींचण उभा छे एवा) यावद् विहारे छे. ते काले-ते समये श्रमण भगवान् महावीरना शिष्य श्यामहस्ती नामे अनगार हता. जे *रोह नामे अनगारनी पेटे भद्रप्रकृतिना यावद् ऊर्ज्वजानु विहरता हता. त्यार पछी श्रद्धावाळ ते श्यामहस्ती अनगार यावत् उभा घईने ज्यां भगवान् गौतम छे त्यां आवे छे, आवीने भगवान् गौतमने त्रणवार प्रदक्षिणा करी, वंदी, नमो अने पर्युपासना करता आ प्रमाणे बोल्या.

२. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारना इन्द्र चमरने त्रायस्त्रिंशक देवो छे ? [उ०] हा, चमरेन्द्रने त्रायस्त्रिंशक देवो छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप झा हेतुयी कहो छो के असुरकुमारना इन्द्र चमरने त्रायस्त्रिंशक देवो छे ? [उ०] हे श्यामहस्ती ! ते त्रायस्त्रिंशक देवोने संवन्ध आ प्रमाणे छे-ते काले-ते समये आ जंबूद्वीपमा, भारतवर्षमा काकंदी नामे नगरी हती, वर्णन. ते काकंदी नगरीमा परस्स सहाय करनारा तेत्रीश श्रमणोपासक गृहपतिओ रहेता हता, जेओ धनिक, यावत् अपरिभूत (जेनो परामव न यइ गके एवा समर्थ हता, जीवाजीवने जाणनारा, अने पुण्य पापना ज्ञाता तेओ यावद् विहारे छे. त्यारपछी ते परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश . . .

असेत्ता तीसं भत्ताइं अणसणाए छेदेति, छेदिता तस्स ठाणस्स अणालोइय-पडिकंता कालमासे कालं किञ्चा चमरस्स असुर-
रिंदस्स असुरकुमाररत्तो तायत्तीसगदेवत्ताए उववन्ना ।

३. [प्र०] जण्णभिइं च णं भंते ! ते कायंदगा तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासगा चमरस्स असुरिंदस्स असुर-
कुमाररण्णो तायत्तीसगदेवत्ताए उववन्ना तण्णभिइं च णं भंते ! एवं बुच्चइ-‘चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररत्तो तायत्तीसगा
देवा ? तए णं भगवं गोयमे सामहत्थिणा अणगारेणं एवं बुत्ते समाणे संकिए, कंखिए, वित्तिगिच्छिए उट्ठाए उट्ठेइ । उट्ठाए
उट्ठित्ता सामहत्थिणा अणगारेणं सद्धिं जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ । तेणेव उवागच्छित्ता समणं भगवं
महावीरं वंदइ, नमंसइ । वंदित्ता, नमंसित्ता एवं वयासी—

४. [प्र०] अत्थि णं भंते ! चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररत्तो तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] हंता, अत्थि । से
केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ-एवं तं चेव सव्वं भाणियच्चं, जाव ‘तण्णभिइं च णं एवं बुच्चइ-चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो
तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] णो इणट्ठे समट्ठे, गोयमा ! चमरस्स णं असुरिंदस्स असुरकुमाररत्तो तायत्तीसगाणं देवाणं
सासए नामधेज्जे पण्णत्ते; जं न कयाइं नासी, न कयाइ न भवइ, ण कयाइ ण भविस्सई, जाव णिच्चे अट्ठोच्छित्तिनयट्ठयाए,
अन्ने चयंति, अन्ने उववज्जंति ।

५. [प्र०] अत्थि णं भंते ! वलिस्स वइरोयणिंदस्स वइरोयणरत्तो तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] हंता, अत्थि ।
[प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘वलिस्स वइरोयणिंदस्स जाव तायत्तीसगा देवा २ ? [उ०] एवं खलु गोयमा !
णं कालेणं, तेणं समएणं इहेव जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे विभेले णामं सन्निवेसे होत्था । वन्नओ । तत्थ णं विभेले सन्निवेसे
हत्ता चमरस्स जाव उववन्ना । [प्र०] जण्णभिइं च णं भंते ! विभेलगा तायत्तीसं सहाया गाहावई समणोवासगा वलिस्स
वइरोयणिंदस्स सेसं तं चेव जाव निच्चे अट्ठोच्छित्तिनयट्ठयाए, अन्ने चयंति, अन्ने उववज्जंति ।

गृहपतिओ पूर्वे उग्र, उग्रविहारी (उग्रचर्यावाळ) * संविग्र अने सविग्रविहारी हता, पण पाळळ्थी पासत्था, पासत्यविहारी (पास-
त्यानी चर्यावाळ) अवसन्न, अवसन्नविहारी, कुशील, कुशीलविहारी, यथाछंद, अने यथाछंदविहारी थईने तेओ घणा वरससुवी श्रमणो-
पासकना पर्यायने पाळे छे, पाळीने अर्धमासिक सखेलनावडे आत्माने सेवीने त्रीश भक्तोने अनशनपणे व्यतीत करीने ते प्रमादस्थानहुं
आलोचन अने प्रतिक्रमण कर्या विना काल समये काल करी तेओ असुरेंद्र, असुरकुमार राजा चमरना त्रायखिंशकदेवपणे उत्पन्न थया.

३. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारथी मांडीने ते काकंदीना रहेनारा अने परस्पर सहाय करनारा, तेत्रीश श्रमणोपासको असुरेंद्र, असुर-
मारराजा चमरना त्रायखिंशकदेवपणे उत्पन्न थया त्यारथी एम कहेवाय छे के असुरेंद्र, असुरकुमारराजा चमरने त्रायखिंशक देवो छे ?
भर्यात् ते पूर्वे त्रायखिंश देवो न होता ?) ज्यारे ते श्यामहस्ती अनगारे भगवंत गौतमने ए प्रमाणे कह्युं, ल्यारे भगवान् गौतम शंक्ति,
क्षित अने अत्यन्त संदिग्ध थया, अने तेओ उभा थईने ते श्यामहस्ती अनगारानी साथे ज्यां श्रमण भगवान् महावीर हता त्या आवे छे
। आवीने श्रमण भगवान् महावीरने वादी अने नमीने आ प्रमाणे वोल्या—

४. [प्र०] हे भगवन् ! असुरेंद्र, असुरकुमारना राजा चमरने त्रायखिंशक देवो छे ? [उ०] हा, गौतम ! छे. [प्र०] हे भगवन् !
प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के ते चमरने त्रायखिंशक देवो छे ?—इत्यादि पूर्वे कहेलो त्रायखिंशक देवोनो सर्व संबन्ध कहेवो, यावत्
कदीना रहेनारा श्रमणोपासको त्रायखिंशकदेवपणे उत्पन्न थया छे त्यारथी शुं एम कहेवाय छे के चमरने त्रायखिंशक देवो छे ? (ते पूर्वे
नहोता ?) [उ०] हे गौतम ! ते अर्थ योग्य नथी, पण असुरेंद्र असुरकुमारना राजा चमरना त्रायखिंशक देवोना नामो शाश्वत कहा
जेथी तेओ कदी न हता एम नथी, कदी न हशे एम नथी, कदी नथी एम पण नथी. यावत् [तेओ नित्य छे, अव्युच्छित्तिनय-
द्रव्यार्थिकनय—) नी अपेक्षाए अन्य च्यवे छे अने अन्य उत्पन्न थाय छे. [पण तेओनो विच्छेद थतो नथी.]

५. [प्र०] हे भगवन् ! वैरोचनेन्द्र, वैरोचनराजा वलिने त्रायखिंशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! हा, छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए
ते आप शा हेतुथी कहो छो के वैरोचनेन्द्र वलिने त्रायखिंशक देवो छे ? [उ०] हे गौतम ! वलिना त्रायखिंशक देवोनो संबन्ध आ
णे छे—ते काले—ते समये जंबुद्वीपना भारतवर्षमा विमेल नामे संनिवेश (कस्वो) हतो. वर्णन ते विमेल सन्निवेशमा परस्पर सहाय करनारा
त्रीश श्रमणोपासको रहेता हता. इत्यादि जेम चमरेन्द्रना संबन्धे कह्युं तेम अही पण जाणवुं. यावत् तेओ त्रायखिंशकदेवपणे उत्पन्न थया.
त्यारथी मांडीने ते विमेल संनिवेशना परस्पर सहाय करनारा तेत्रीश गृहपतिओ श्रमणोपासको वैराचनेन्द्र वलिना त्रायखिंशकदेवपणे उत्पन्न
था—इत्यादि पूर्वोक्त सर्व हकीकत यावत् ‘तेओ नित्य छे, अव्यवच्छित्तिनयनी अपेक्षाए अन्य च्यवे छे अन्य उत्पन्न थाय छे’ त्यासुची जाणवी.

वलीन्द्रने त्रायखिं-
शक देवो.
हेतु

२. * संविग्र-मोक्ष मेलववा तत्पर थयेला, अववा ससारथी भयभीत थयेला, सविग्रविहारी-मोक्षने अनुकूल चर्यावाळ.

† ज्ञानादिथी बाळ ते पासत्था, हमेशा पासत्थाना आचारवाळा ते पासत्यविहारी. अवसन्न-थाकी गयेला, आळसथी सम्यक् अनुष्ठानने बरोबर नहि
रनारा, अर्थात् जन्मथी मांडीने शिथीलचारी. कुशील-ज्ञानादि आचारनी विराधना करनार, हमेशा ज्ञानादिआचारना विराधक ते कुशीलविहारी. यथाछन्द-
गमने परतन्न नहि होवाथी खच्छन्दी, अने हमेशा खच्छन्दी ते यथाछन्दविहारी.—टीका.

૬. [પ્ર૦] અતિથિ ણં મંતે ! ધરણસ્સ ણાગકુમારિંદસ્સ ણાગકુમારણ્ણો નાયત્તીમગા દેવા ૨ ? [ઉ૦] હંતા અતિથિ । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં જાવ તાયત્તીસગા દેવા ૨ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ધરણસ્સ નાગકુમારિંદસ્સ નાગકુમારણ્ણો તાયત્તીસગાણં દેવાણં સારાણ નામધેજ્ઞે પપ્પણ્ણે, જં ન કયાઈ નાસી, જાવ અગ્ગે ચયંતિ, અગ્ગે ઉવચ્છંતિ । एवं भूयाणंदस्स वि, एवं जाव महाघोमस्स ।

૭. [પ્ર૦] અતિથિ ણં મંતે ! સક્કસ્સ દેવિંદસ્સ, દેવરત્તો પુચ્છા । [ઉ૦] હંતા અતિથિ । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં જાવ તાયત્તી-સગા દેવા ૨ ? [ઉ૦] एवं गल्लु गोयमा ! तेषां कालेणं, तेषां समण्णं इहेव जंघुदीये दीवे भारटे चासे पलासण नामं सधियमे होत्था । यत्तयो । तन्ध णं पलासण सधियमे तायत्तीमं सहाया गाहावर्दं समणोवासया जहा चमरस्स जाव विहरंति । तप णं ते तायत्तीसं सहाया गाहावर्दं समणोवासया पुंदिं पि पच्छा वि उग्गा, उग्गविहारी, संविग्गा, संविग्गविहारी बहू चासादं समणोवासगपरियागं पाउणिच्चा मासियाण संलेहणाण अत्ताणं ब्रूसंति, ब्रुमिच्चा मट्ठिं भत्ताई अणसणाए छेउंति, छेदिच्चा आलोश्य-पडिक्कंता, सम्रादिपत्ता कालमासे कालं किच्चा जाव उवचत्ता । जणमिदं च णं मंते ! पालासिगा तायत्तीं सहाया गाहावर्दं समणोवासगा, सेसं जहा चमरस्स जाव अग્ગે ઉવચ્છંતિ ।

૮. [પ્ર૦] અતિથિ ણં મંતે ! ઈસાણસ્સ૦ ? [ઉ૦] एवं जहा सक्कस्स, नयरं चंपाए णयरीए जाव उवचत्ता । जणमिदं णं मंते ! चंपिज्जा तायत्तीसं सहाया, सेसं तं चेव, जाव अग्रे उवचजंति ।

૯. [પ્ર૦] અતિથિ ણં મંતે ! સણ્ણકુમારસ્સ દેવિંદસ્સ દેવરત્તો પુચ્છા । [ઉ૦] હંતા અતિથિ । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં ? [ઉ૦] જહા ધરણસ્સ તદ્દેવ, एवं जाव पाणयस्स, एवं अब्भुयस्स, जाव अग्रे उवचजंति । सेवं मंते ! सेवं मंते ! ति ।

દસમસળ ચતુર્યો ઉદ્દેશો સમત્તો ।

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નાગકુમારના ઇંદ્ર અને નાગકુમારના રાજા ધરણને ત્રાયલિંગક દેવો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! હા, છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહો છો કે ધરણેન્દ્રને ત્રાયલિંગક દેવો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નાગકુમારના ઇંદ્ર અને નાગકુમારના રાજા ધરણના ત્રાયલિંગક દેવોના નામો ગાયત્રી કયા છે, જેથી તેઓ કદાપિ ન હતા એમ નથી, કદાપિ નથી એમ નથી, અને કદાપિ ન હશે એમ પણ નથી. યાવત્ અન્ય ક્યવે છે અને અન્ય ઉપજે છે. એ પ્રમાણે ભૂતાનંદ અને યાવત્ મહાઘોષ ઇન્દ્રના ત્રાયલિંગક દેવો નહોતે પણ જાણવું.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્રને ત્રાયલિંગક દેવો છે ? [ઉ૦] હા ગૌતમ ! છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહો છો કે દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્રને ત્રાયલિંગક દેવો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! શક્રના ત્રાયલિંગક દેવોનો સંબંધ આ પ્રમાણે છે—તે કાલે—તે સમયે આ જંબૂદ્વીપના ભારતવર્ષમાં પલાશક નામે સંનિવેશ હતો. વર્ણન. તે પલાશક નામે સંનિવેશમાં પરસ્પર સહાય કરનારા તેત્રીશ શ્રમણોપાસકો રહેતા હતા—ઇત્યાદિ જેમ ચમર સંબંધે કહ્યું તે પ્રમાણે યાવત્ તેઓ વિચરે છે. ત્યારપછી પરસ્પર સહાય કરનારા તેત્રીશ ગૃહપતિ શ્રમણોપાસકો પહેલાં અને પછી ઉગ્ર, ઉગ્રવિહારી, સનિગ્ર અને સંવિગ્રવિહારી થઈને ઘણા વર્ષ સુધી શ્રમણોપાસકપર્યાયને પાડીને માસિન સંલેખનાવહે આત્માને સેવે છે, સેવીને સાઠ મત્તો અનશન વડે વ્યતીત કરીને આલોચન, પ્રતિક્રમણ કરીને સમાધિને પ્રાપ્ત થાય છે, અને મરણસમયે કાઢ કરી યાવત્ ત્રાયલિંગકદેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારથી આરંભીને પલાશક સંનિવેશના નિવાસી પરસ્પર સહાય કરનારા તેત્રીશ ગૃહપતિઓ શ્રમણોપાસકો શક્રના ત્રાયલિંગકપણે ઉત્પન્ન થયા ઇત્યાદિ સર્વ વૃત્તાન્ત ચમરેન્દ્રના પ્રમાણે યાવત્ ‘અન્ય છે ક્યવે છે અને અન્ય ઉત્પન્ન થાય છે’ લાસુધી જાણવો.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈશાન ઇંદ્રને ત્રાયલિંગક દેવો છે ? [ઉ૦] શક્રની પેઠે ઈશાનેન્દ્રને પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે ગૃહપતિઓ શ્રમણોપાસકો પલાશક સંનિવેશને વઢેલે ચંપાનગરીમાં ઉત્પન્ન થયેલાં છે. ‘ત્યારથી ચંપાના નિવાસી ત્રાયલિંગકપણે ઉત્પન્ન ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત સર્વ વૃત્તાન્ત યાવત્ ‘અન્ય ઉપજે છે’ લાસુધી જાણવો.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવોના રાજા દેવેન્દ્ર સનત્કુમારને ત્રાયલિંગક દેવો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ પ્રમાણે આ હેતુથી કહો છો કે સનત્કુમાર દેવેન્દ્રને ત્રાયલિંગક દેવો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ ધરણેન્દ્ર સંબંધે કહ્યું તે પ્રમાણે જાણવું. એ રીતે યાવત્ પ્રાણતપી માંડીને અચ્યુતપર્યન્ત યાવત્ ‘ધીજા ઉત્પન્ન થાય છે’ લાસુધી કહેવું. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ તે એમજ છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.]

પંચમઓ ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] તેણં કાલેણં, તેણં સમણં રાયગિહે નામં નયરે । ગુણસિલણ ચેણ । જાવ પરિસા પડિગયા । તેણં કાલેણં, ગં સમણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ વહવે અંતેવાસી થેરા ભગવંતો જાહસંપન્ના, કુલસંપન્ના, જહા અટ્ટમે સપ સત્તમુદ્દે-
પ જાવ વિહરંતિ । તપ ણં તે થેરા ભગવંતો જાયસહ્ઠા, જાયસંસયા, જહા ગોયમસામી, જાવ પજ્જુવાસમાણા एवं વયાસી—

૨. [પ્ર૦] ચમરસ્સ ણં મંતે ! અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરજ્જો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] અજ્જો ! પંચ અગ્ગ-
હિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા—૧ કાલી, ૨ રાયી, ૩ રયણી, ૪ વિજ્ઞુ, ૫ મેહા । તત્થ ણં ઇગમેગાપ દેવીપ અટ્ટ-ટ્ટ દેવીસહ-
સ પરિવારો પન્નત્તો ।

૩. [પ્ર૦] પભૂ ણં મંતે ! તાઓ ઇગમેગા દેવી અન્નાદં અટ્ટ-ટ્ટ દેવીસહસ્સાદં પરિવારં વિઝઘિત્તપ ? [ઉ૦] ઇવામેવ સપુ-
પારેણં ચત્તાલીસં દેવીસહસ્સા, સેત્તં તુહિપ ।

૪. [પ્ર૦] પભૂ ણં મંતે ! ચમરે અસુરિંદે અસુરકુમારરાયા ચમરચંચાપ રાયહાણીપ, સમાપ સુહસ્માપ, ચમરંસિ સીહા-
પંસિ તુહિપ્પં સંદ્ધિં દિઘ્ઘાદં ભોગભોગાદં મુંજમાણે વિહરિત્તપ ? [ઉ૦] ણો ઇણટ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं તુચ્છદ્ધ-
પો પભૂ ચમરે અસુરિંદે ચમરચંચાપ રાયહાણીપ જાવ વિહરિત્તપ ? [ઉ૦] અજ્જો ! ચમરસ્સ ણં અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરજ્જો
ચમરચંચાપ રાયહાણીપ, સમાપ સુહસ્માપ, માણવપ ચેદ્ધયલ્લભે વહરામપ્પસુ ગોલ-વટ્ટ-સમુગ્ગપ્પસુ વહ્હઓ જિણસકહાઓ

પંચમ ઉદ્દેશક.

૧. તે કાલે—તે સમયે રાજગૃહ નામે નગર હતું, અને ત્યા ગુણસિલ નામે ચૈલ હતું. [શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સમોસર્યા.] યાવત્
નમા [ધર્મશ્રવણ કરીને] પાછી ગઈ. તે કાલે—તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના ઘણા શિષ્યો પૂજ્ય સ્થવિરો જાતિસંપન્ન—ઇત્યાદિ જેમ
પ્રાઠમા શતકના સાતમા *ઉદ્દેશકમાં કહ્યું છે તેમ યાવત્ વિહરે છે. સ્વાર પછી તે સ્થવિર ભગવંતો જાણવાની શ્રદ્ધાવાળા યાવત્ સગયવાળા
ઈને ગૌતમસ્વામીની પેઠે પર્યુપાસના કરતા આ પ્રમાણે બોલ્યા.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરેંદ્ર અસુરકુમારના રાજા ચમરને કેટલી અગ્રમહિપીઓ (પટ્ટરાણીઓ) કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્યો ! ચમ-
રેને પાંચ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—કાલી રાયી, રજની, વિશુત્ અને મેધા. તેમની એક એક દેવીને આઠ આઠ હજાર દેવી-
પરિવાર કહ્યો છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે એક એક દેવી આઠ આઠ હજાર દેવીઓના પરિવારને વિકુર્વવા સમર્થ છે ? [ઉ૦] હે આર્યો ! હા, એ
પૂર્વીપર વધી મળીને [પાંચ પટ્ટરાણીઓનો પરિવાર] ચાલીશ હજાર દેવીઓ છે અને તે ત્રુટિક (વર્ગ) કહેવાય છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરેંદ્ર અને અસુરકુમારોનો રાજા ચમર પોતાની ચમરચંચા નામની રાજધાનીમાં સુધર્મા સભામાં ચમર નામે
વ્રત્તહાસનમા વેસી તે ત્રુટિક (છીઓના પરિવાર) સાથે ભોગવવા લાયક દિવ્યભોગોને ભોગવવાને સમર્થ છે ? [ઉ૦] હે આર્યો ! એ અર્થ
ભગ્ય નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહ્યો છો કે ચમરચંચા રાજધાનીમાં તે અસુરેંદ્ર અને અસુરકુમારનો રાજા ચમર
દિવ્ય ભોગોને ભોગવવા સમર્થ નથી ? [ઉ૦] હે આર્યો ! અસુરેંદ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરની ચમરચંચા નામની રાજધાનીમાં સુધર્મા

રાજગૃહ નગર ગુણ-
સીલચૈલ.

ચમરેન્દ્રને અગ્રમહિ-
પીઓ.

અગ્રમહિપીઓનો
પરિવાર

ચમરેન્દ્ર પોતાની સ-
ભામાં દેવીઓ સાથે
ભોગો ભોગવવા સ-
મર્થ છે ?
હેતુ.

સન્નિવિષ્ણુત્તાથો ચિદ્રૂતિ; જાથો ણં ચમરસ્સ અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્તો અત્તેસિં ચ વહ્ણં અસુરકુમારણં દેવાણ ય દેવીણ ય અચ્છણિજ્ઞાથો, વંદણિજ્ઞાથો, નમંસણિજ્ઞાથો, પૂયણિજ્ઞાથો, સક્કારણિજ્ઞાથો, સમ્માણણિજ્ઞાથો, કલ્હાણં, મંગલં, દેવયં, ચેડયં પજ્જવાસણિજ્ઞાથો ભવંતિ, તેસિં પણિદ્દાપ નો પમૂ, સે તેણદ્દેણં અજ્ઞો ! एवं बुचद्—‘નો પમૂ ચમરે અસુરિંદે જાવ ચમરચંચાપ જાવ વિહરિત્તપ’ । [પ્ર૦] પમૂ ણં અજ્ઞો ! ચમરે અસુરિંદે અસુરકુમારરાયા ચમરચંચાપ રાયહાણીપ, સમાપ સુહસ્માપ, ચમરંસિ સીહાસણંસિ ચરુસટ્ટીપ સામાણિયસાહસ્સીહિં, તાયત્તીસાપ જાવ અત્તેસિં ચ વહ્ણં અસુરકુમારેહિં દેવેહિ ય, દેવીહિ ય સદ્ધિં સંપરિહુડે મહયાહય— જાવ ધુંજમાણે વિહરિત્તપ ? [ઉ૦] કેવલં પરિયારિહીપ, નો ચેવ ણં મેહુણવત્તિયં ।

૫. [પ્ર૦] ચમરસ્સ ણં મંતે ! અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્તો સોમસ્સ મહારત્તો કતિ અગ્ગમહિસીત્તો પવ્વત્તાત્તો ? [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીત્તો પવ્વત્તાત્તો, તં જદ્દા—૧ કણગા, ૨ કણગલતા, ૩ ચિત્તગુત્તા, ૪ વસુંધરા । તત્થ ણં પગમેગાપ દેવીપ પગમેગંસિ દેવીસહસ્સં પરિવારે પણ્ણત્તે [પ્ર૦] પમૂ ણં તાથો પગમેગાપ દેવીપ અન્નં પગમેગં દેવીસહસ્સં પરિયારં વિહરિત્તપ ? [ઉ૦] પવામેવ સપુણ્ણાચરેણં ચત્તારિ દેવીસહસ્સા । સેત્તં તુદિપ ।

૬. [પ્ર૦] પમૂ ણં મંતે ! ચમરસ્સ અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્તો સોમે મહારાયા સોમાપ રાયહાણીપ, સમાપ સુહસ્માપ સોમંસિ સીહાસણંસિ તુદિપણં ? [ઉ૦] અવસેસં જદ્દા ચમરસ્સ, નવરં પરિવારો જદ્દા સુરિયામસ્સ, સેસં તં ચેવ, જાવ ણં ચેવ ણં મેહુણવત્તિયં ।

૭. [પ્ર૦] ચમરસ્સ ણં મંતે ! જાવ રત્તો જમસ્સ મહારત્તો કતિ અગ્ગમહિસીત્તો પવ્વત્તાત્તો ? [ઉ૦] एवं चैव, नवरं जमाप रायहाणीप, सेसं जद्दा सोमस्स, एवं वरुणस्स वि, नवरं वरुणाप रायहाणीप; एवं वेस्समणस्स वि, नवरं वेस्समणाप रायहाणीप; सेसं तं चैव, जाव मेहुणवत्तियं ।

નામે સમામા માણવક ચૈલ્લસ્તંમને વિપે વજ્રમય અને ગોલ-વૃત્ત હાવડામાં નાચેલા જિનના ઘણા અસ્થિઓ (હાડકાઓ) છે, જે અસુરેદ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરને તથા વીજા ઘણા અસુરકુમાર દેવોને અને દેવીઓને અર્ચનીય, વંદનીય, નમસ્કાર કરવા યોગ્ય, પૂજવા-યોગ્ય, સક્કાર કરવા યોગ્ય અને સમાન કરવા યોગ્ય છે, તથા કલ્યાણ અને મંગલરૂપ દેવ ચૈલ્લની પેટે ઉપાસના કરવા યોગ્ય છે, માટે જિનના અસ્થિઓના પ્રણિધાનમા [સતિધાનમા] તે અસુરેદ્ર પોતાની રાજધાનીમાં યાવત્ [ભોગો ભોગવવા] સમર્થ નથી. તેથી હે આર્યો! એમ કહેવાય છે કે ચમર અસુરેદ્ર યાવત્ ચમરચંચા રાજધાનીમાં યાવત્ [તે દેવીઓ સાથે દિવ્ય ભોગો] ભોગવવા સમર્થ નથી. પણ હે આર્યો ! તે અસુરેદ્ર અસુરકુમારરાજા ચમર ચમરચંચા નામે રાજધાનીમાં, સુવર્માં સમામા, ચમરનામે સિંહાસનમા વેસી ચોસઠ હજાર સામાણિય દેવો, ત્રાયચ્છિગક દેવો, અને વીજા ઘણા અસુરકુમાર દેવો તથા દેવીઓ સાથે પરિવૃત્ત થઈ મોટા અને નિરન્તર થતા નાચ્ય, ગીત, વાદિત્રોના શબ્દો વડે કેવલ પરિવારની ઋદ્ધિથી ભોગો ભોગવવા સમર્થ છે, પરન્તુ મૈથુનનિમિત્તક ભોગો ભોગવવા સમર્થ નથી.

૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અસુરકુમારના ઇંદ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરના [લોકપાલ] સોમ મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણી કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્યો ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—કનકા, કનકલતા, ચિત્રગુતા અને વસુંધરા. આ એકે દેવીને એક એક હજાર દેવીનો પરિવાર છે. તેઓમાંની એક એક દેવી એક એક હજાર હજાર દેવીના પરિવારને ચિકુર્યાં શકે છે. એ પ્રમાણે પૂર્વાપર વધી મઝીને ચાર હજાર દેવીઓ થાય છે. તે ત્રુટિક (દેવીઓનો વર્ગ) કહેવાય છે.

૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અસુરકુમારના ઇંદ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરના [લોકપાલ] સોમ નામે મહારાજા પોતાની સોમા ના રાજધાનીમાં સુવર્માં સમામા સોમનામે સિંહાસનમા વેસી તે ત્રુટિક (દેવીઓના વર્ગ) સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ છે ? [ઉ૦] ચમરના કહ્યું છે તે સર્વ અહીં પણ જાણવું. પરન્તુ તેનો પરિવાર *મૂર્યામની પેટે જાણવો. અને વાકીનું સર્વ પૂર્વ પ્રમાણે કહેવું, યાવત્ હે સાથે પોતાની સોમા રાજધાનીમાં મૈથુનનિમિત્તક ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.

૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ચમરના [લોકપાલ] યમ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્યો ! પૂર્વ જાણવું. વિશેષ એ છે કે [યમ લોકપાલ] યમા નામે રાજધાની છે. વાકી વધું સોમની પેટે જાણવું. તથા એ પ્રમાણે વરુણના તંન જાણવું, પરન્તુ તેને વરુણા રાજધાની છે. તે પ્રમાણે વૈશ્રમણને પણ જાણવું પરન્તુ તેને વૈશ્રમણા રાજધાની છે. વાકી સર્વ પૂર્વ પ્રમાણે, યાવત્ ‘તેઓ મૈથુનનિમિત્તે ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.’

૮. [પ્ર૦] વલિસ્સ ણં મંતે ! વહરોયણિંદસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! પંચ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ સુમા, ૨ નિસુમા, ૩ રંમા, ૪ નિરંમા, ૫ મદ્દના । તત્થ ણં ઇમેગાપ દેવીય, અદ્દ-દ્દુ, સેસં જહા ચમરસ્સ, નવરં વલિચંચાપ રાય-
જાણીય, પરિવારો જહા મોહદેસપ સેસં તં ચેવ, જાવ મેહુણવત્તિયં ।

૯. [પ્ર૦] વલિસ્સ ણં મંતે ! વહરોયણિંદસ્સ, વહરોયણરણ્ણો સોમસ્સ મહારણ્ણો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ । તં જહા-૧ મીળગા, ૨ સુમદ્દા, ૩ વિજયા, ૪ અસણી । તત્થ ણં ઇમેગાપ દેવીય, સેસં જહા ચમરસોમસ્સ એવં જાવ વેસમણસ્સ ।

૧૦. [પ્ર૦] ધરણસ્સ ણં મંતે ! નાગકુમારિંદસ્સ નાગકુમારરત્તો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] અજ્ઞો ! છ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ ઇલા, ૨ સુક્કા, ૩ સતારા, ૪ સોદામિણી, ૫ ઇંદા, ૬ ઘણવિજ્ઞયા । તત્થ ણં ઇમેગાપ દેવીય છ છ દેવીસહસ્સા પરિવારો પણ્ણત્તો ।

૧૧. [પ્ર૦] પમ્મ ણં તાઓ ઇમેગા દેવી અન્નાઈ છ છ દેવિસહસ્સાઈ પરિયારં વિહવિત્તપ ? [ઉ૦] એવામેવ સપુદ્ધાવરેણં સીસાઈ દેવિસહસ્સાઈ, સેત્તં તુહિપ । [પ્ર૦] પમ્મ ણં મંતે ! ધરણે ૦ ? [ઉ૦] સેસં તં ચેવ, નવરં ધરણાપ રાયજાણીય, ધર-
સિ સીહાસણંસિ, સઓ પરિવારો, સેસં તં ચેવ ।

૧૨. [પ્ર૦] ધરણસ્સ ણં મંતે ! નાગકુમારિંદસ્સ લોગપાલસ્સ કાલવાલસ્સ મહારત્તો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ અસોગા, ૨ વિમલા, ૩ સુપ્પમા, ૪ સુદંસણા । તત્થ ણં ઇમેગાપ, અવસેસં જહા ચમરલોગપાલાણં । એવં સેસાણં તિણ્ણ વિ ।

૧૩. [પ્ર૦] મૂયારિંદસ્સ મંતે ! પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! છ અગ્ગમહિસીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ રૂયા, ૨ રૂયંસા, ૩ સુરૂયા, ૪ રૂયગાવતી, ૫ રૂયકંતા, ૬ રૂયપ્પમા । તત્થ ણં ઇમેગાપ દેવીય અવસેસં જહા ધરણસ્સ ।

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈરોચનેન્દ્ર વલિને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! પાંચ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-
સુમા, નિસુમા, રંમા, નિરંમા અને મદના. તેમાંની એક એક દેવીને આઠ આઠ હજાર દેવીઓનો પરિવાર હોય છે-ઇલાદિ સર્વ ચરણેન્દ્રની
જાણવું; પરંતુ વલિ નામે ઇન્દ્રને વલિચંચા નામે રાજધાની છે. અને તેનો પરિવાર તૃતીય શતકના પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે
પ્રાણવો, બાકી સર્વ પૂર્વપ્રમાણે જાણવું. યાવત્ તે મૈથુનનિમિત્તે ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈરોચનેન્દ્ર વૈરોચનરાજા વલિના [લોકપાલ] સોમ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦]
આર્ય ! ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-મેનકા, સુમદ્રા, વિજયા અને અશની. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે વધું
મરના સોમ નામે લોકપાલની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈશ્રમણ સૂચી જાણવું.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નાગકુમારના ઇન્દ્ર અને નાગકુમારના રાજા ધરણને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને
પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-ઇલા, સુક્કા, સતારા, સૌદામિણી, ઇન્દ્રા અને ઘનવિસુત્. તેમાં એક એક દેવીને છ છ હજાર દેવી-
ઓનો પરિવાર કહ્યો છે.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેમાંની એક એક દેવી અન્ય છ છ હજાર દેવીઓના પરિવારને વિકુર્વી શકે ? [ઉ૦] તેઓ પૂર્વે કહ્યા
પ્રમાણે પૂર્વાપર સર્વ મલીને છત્રીશ હજાર દેવીઓને વિકુર્વવા સમર્થ છે. એ પ્રમાણે તે ત્રુટિક (દેવીઓનો સમૂહ) કહ્યો. [પ્ર૦] હે ભગવન્ !
ધરણેન્દ્ર પોતાની ધરણા નામે રાજધાનીમાં ધરણ નામે સિંહાસનમા બેસી પોતાના પરિવાર દેવીઓ સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ છે-ઇલાદિ ?
બાકી સર્વ પૂર્વવત્ જાણવું, [અર્થાત્ મૈથુનનિમિત્તે આ ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી.]

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નાગકુમારના ઇન્દ્ર ધરણના લોકપાલ કાલવાલ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે
આર્ય ! ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે; તે આ પ્રમાણે-અગોકા, વિમલા, સુપ્રમા અને સુદર્શના. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે ચમરના
રૂપાલોની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે બાકીના ત્રણે લોકપાલો સંસ્કૃતે જાણવું.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મૂતાનેન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! છ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-રૂપા,
મીંગા, સુરૂપા, રૂપકાવતી, રૂપકાતા અને રૂપપ્રમા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર-ઇલાદિ સર્વ ધરણેન્દ્રની પેઠે જાણવું.

કલીન્દ્રને અગ્ર-
મહિષીઓ.

વલિના લોકપાલ
સોમને અગ્રમહિ-
ષીઓ.

ધરણેન્દ્રને અગ્ર-
મહિષીઓ.

ધરણેન્દ્રની દેવી-
ઓનો પરિવાર.

ધરણના લોકપાલ
કાલવાલને અગ્ર-
મહિષીઓ.

મૂતાનેન્દ્રને
અગ્રમહિષીઓ.

૧૪. [પ્ર૦] ભૂયાણંદસ્ત ણં મંતે ! નાગવિત્તસ્ત પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગમહિસીઓ પદ્મચાઓ, તં જહા—૧ સુનંદા, ૨ સુમદા, ૩ સુજાયા, ૪ સુમણા । તત્થ ણં યગમેગાપ ૦ અવસેસં જહા ચમરલોગપાલાણં । एवं सेसाणं तिण्ह वि लोगपालाणं । जे दाहिणिह्हा इंदा तेसिं जहा धरणिंदस्स, लोगपालाण वि तेसिं जहा धरणस्स लोगपालाणं । उत्तरिह्हाणं इंदाणं जहा भूयाणंदस्स, लोगपालाण वि तेसिं जहा भूयाणंदस्स लोगपालाणं, नवरं इंदाणं सधेसिं रायहाणीओ सीहासणाणि य सरिसणांमगाणि, परिवारो जहा तदए सए पढमे उदेसए । लोगपालाणं सधेसिं रायहाणीओ सीहासणाणि य सरिसणांमगाणि, परिवारो जहा चमरस्स लोगपालाणं ।

૧૫. [પ્ર૦] કાલસ્ત ણં મંતે ! પિસાર્યિદસ્ત પિસાયરણ્ણો કતિ અગમહિસીઓ પદ્મચાઓ ? [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગમહિસીઓ પદ્મચાઓ, તં જહા—૧ કમલા, ૨ કમલપ્પમા, ૩ ઉપ્પલા, ૪ સુદંસણા । તત્થ ણં યગમેગાપ દેવીણ યગમેગં દેવિસહસ્સં, સેસં જહા ચમરલોગપાલાણં । परिवारो तदेव, णवरं कालाए रायहाणीए, कालंसि सीहासणंसि, सेसं तं चेव, एवं महाकालस्स वि ।

૧૬. [પ્ર૦] સુરુવસ્ત ણં મંતે ! ભૂતિંદસ્ત ભૂતરણ્ણો પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગમહિસીઓ પદ્મચાઓ, તં જહા—૧ રુવવર્હ, ૨ વહુરુવા, ૩ સુરુવા, ૪ સુમગા । તત્થ ણં યગમેગાપ, સેસં જહા કાલસ્ત । एवं पडिरुवस्स वि ।

૧૭. [પ્ર૦] પુણ્ણમદસ્ત ણં મંતે ! જન્મિંદસ્ત પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગમહિસીઓ પદ્મચાઓ, તં જહા—૧ પુન્ના, ૨ વહુપુન્તિયા, ૩ ઉત્તમા, ૪ તારયા । તત્થ ણં યગમેગાપ, સેસં જહા કાલસ્ત । एवं माणिमदस्स वि ।

૧૮. [પ્ર૦] ભીમસ્ત ણં મંતે ! રનપાસિંદસ્ત પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગમહિસીઓ પદ્મચાઓ, તં જહા—૧ પડમા, ૨ પડમાવત્તી, ૩ કળગા, ૪ રયણપ્પમા । તત્થ ણં યગમેગાપ, સેસં જહા કાલસ્ત । एवं महाभीमस्स वि ।

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મૃતનંદ્રના લોકપાલ નાગવિત્તને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે—સુનંદા, સુમદા, સુજાતા અને સુમના. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે વધું ચમરેન્દ્રના લોકપાલોની પેટે જાણવું. એ પ્રમાણે વાકી રહેલા ત્રણે લોકપાલોના સંવંધે જાણવું. જે દક્ષિણ દિગિના ઇન્દ્રો છે તેઓને ધરણેન્દ્રની પેટે (સુ. ૧૦.) જાણવું, અને તેઓના લોકપાલોને પણ ધરણેન્દ્રના લોકપાલોની પેટે જાણવું. તથા ઉત્તર દિગિના ઇન્દ્રોને ભૂતનંદ્રની પેટે (મ. ૧૩.) જાણવું. તેઓના લોકપાલોને પણ ભૂતનંદ્રના લોકપાલોની પેટે જાણવું; પરન્તુ વિશેષ એ છે કે સર્વે ઇન્દ્રોની રાજધાનીઓ અને સિંહાસનો ઇન્દ્રના સમનામે જાણવા. અને તેઓનો પરિવાર તૃતીય યતકના પ્રથમ ઉદ્દેશકમા કહ્યા પ્રમાણે સમજવો. તથા વધારા લોકપાલોના રાજધાનીઓ અને સિંહાસનો પણ તેઓના સમાન નામે જાણવા. અને તેઓનો પરિવાર ચમરેન્દ્રના લોકપાલોના પરિવારની પેટે જાણવો.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પિઞ્ઞાચના ઇન્દ્ર અને પિઞ્ઞાચના રાજા કાલને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે—કમલા, કમલપ્રમા, ઉપ્પલા અને સુદર્શના. તેમાંની એક એક દેવીને એક એક હજાર દેવીનો પરિવાર છે, વાકી વધું ચમરના લોકપાલોની પેટે જાણવું, અને પરિવાર પણ તેજ પ્રમાણે જાણવો. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે કાલ નામે રાજધાની અને કાલ નામે સિંહાસન જાણવું. તથા વાકી વધું પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. એ પ્રમાણે મહાકાલસંવંધે પણ જાણવું.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભૂતના ઇન્દ્ર અને ભૂતના રાજા સુરુપને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—રૂપવતી, વહુરૂપા, સુરૂપા, અને સુમગા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે કાલેન્દ્રની પેટે જાણવું, અને એજ પ્રમાણે પ્રતિરૂપેન્દ્ર સંવંધે પણ જાણવું.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વક્ષના ઇન્દ્ર પૂર્ણમદ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે. આ પ્રમાણે—પૂર્ણા, વહુપુત્રિકા, ઉત્તમા અને તારકા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે કાલેન્દ્રની પેટે જાણવું, અને એ પ્રમાણે સંવંધે પણ જાણવું.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રાક્ષસના ઇન્દ્ર ભીમને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, પ્રમાણે—પદ્મા, પદ્માવતી, કનકા અને રત્નપ્રમા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે સર્વ કાલેન્દ્રની પેટે જાણવું. એ પ્રમાણે મહાભીમ સંવંધે પણ જાણવું.

૧૯. [પ્ર૦] કિંનરસ્ત્ત્વં નં મંતે ! પુચ્છા । અજો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પંચત્તાઓ, તં જહા-૧ વડેસા, ૨ કૈતુમતી, ૩ રતિસેના, ૪ રહિપિયા । તત્થ નં, સેસં તં ચેવ, एवं કિંપુરિસસ્ત્ત્વં વિ ।

૨૦. [પ્ર૦] સપ્પુરિસસ્ત્ત્વં નં પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પંચત્તાઓ, તં જહા-૧ રોહિણી, ૨ નવમિયા, ૩ હિરી, ૪ પુપ્ફવતી । તત્થ નં પગમેગાપ, સેસં તં ચેવ, एवं મહાપુરિસસ્ત્ત્વં વિ ।

૨૧. [પ્ર૦] અતિકાયસ્ત્ત્વં નં પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પંચત્તાઓ, તં જહા-૧ મુયંગા, ૨ મુયગવતી, ૩ મહાકચ્છા, ૪ કુડા । તત્થ નં સેસં તં ચેવ, एवं મહાકાયસ્ત્ત્વં વિ ।

૨૨. [પ્ર૦] ગીયરસ્ત્ત્વં નં પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પંચત્તાઓ, તં જહા-૧ સુઘોસા, ૨ વિમલા, ૩ સુસ્સરા, ૪ સરસ્સદા । તત્થ નં સેસં તં ચેવ । एवं ગીયજસસ્ત્ત્વં વિ । સર્વેસિ ઇર્ણિં જહા કાલસ્ત્ત્વં, નવરં સરિસનામિઓ રાયહાણીઓ સીહાસણાણિ ય, સેસં તં ચેવ ।

૨૩. [પ્ર૦] ચંદ્રસ્ત્ત્વં નં મંતે ! જોઈસિંદ્રસ્ત્ત્વં જોઈસરણ્ણો પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પંચત્તાઓ, તં જહા-૧ ચંદ્રપ્પમા, ૨ દોસિનામા, ૩ અચ્ચિમાલી, ૪ પમંકરા । एवं જહા જીવામિગમે જોઈસિયઉદેસપ તહેવ સુરસ્ત્ત્વં વિ સુરપ્પમા, ૨ આયવામા, ૩ અચ્ચિમાલી, ૪ પમંકરા । સેસં તં ચેવ, જાવ નો ચેવ નં મેહુણવત્તિયં ।

૨૪. [પ્ર૦] ઇંગાલસ્ત્ત્વં નં મંતે ! મહગ્ગહસ્ત્ત્વં કતિ અગ્ગમહિસીઓ પુચ્છા । [ઉ૦] અજો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પંચત્તાઓ, તં જહા-૧ વિજયા, ૨ વેજયંતી, ૩ જયંતી, ૪ અપરાજિયા । તત્થ નં પગમેગાપ દેવીપ સેસં તં ચેવ ચંદ્રસ્ત્ત્વં, નવરં ગાલવડેસપ વિમાણે, ઇંગાલગંસિ સીહાસણંસિ, સેસં તં ચેવ, एवं ચિયાલગસ્ત્ત્વં વિ । एवं અટ્ટાસીતીપ વિ મહાગહાણં ણિયથં, જાવ ભાવકેડસ્ત્ત્વં, નવરં વડેસગા સીહાસણાણિ ય સરિસનામગાણિ, સેસં તં ચેવ ।

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કિંનરેન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—અવતંસા, કૈતુમતી, રતિસેના અને રતિપ્રિયા. તેઓનાં એક એકનો પરિવાર વગેરે વધુ પૂર્વની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે કિંપુરુપેન્દ્ર સંબંધે પણ જાણવું.

કિંનરેન્દ્રને અગ્ર-મહિષીઓ.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સપ્પુરુપેન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે—રોહિણી, નવમિકા, હી અને પુષ્પવતી. તેમાં એક એકનો પરિવાર વગેરે વધુ પૂર્વની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે મહાપુરુપેન્દ્ર સંબંધે પણ જાણવું.

સપ્પુરુપેન્દ્રને અગ્ર-મહિષીઓ.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અતિકાયેન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—મુયંગા, મુયગવતી, મહાકચ્છા અને સુડા. તેમાં એક એકનો પરિવાર વગેરે વધુ પૂર્વની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે મહાકાયેન્દ્ર સંબંધે પણ જાણવું.

અતિકાયેન્દ્રને અગ્ર-મહિષીઓ.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ગીતરતીન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ હોય છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ હોય છે, તે આ પ્રમાણે—સુઘોપા, વિમલા, સુસ્સરા અને સરસ્વતી. તેમાં એક એકનો પરિવાર વગેરે વધુ પૂર્વની પેઠે જાણવું. એ પ્રમાણે ગીતયજ્ઞેન્દ્ર સંબંધે પણ જાણવું. આ સર્વેન્દ્રોને વાકીયું સર્વ કાલેન્દ્રની પેઠે જાણવું, પરંતુ વિશેષ એ છે કે, રાજધાનીઓ અને સિંહાસનો ઇન્દ્રના સમાન નામે જાણવા, વાકી સર્વ પૂર્વની પેઠે જાણવું.

ગીતરતીન્દ્રને અગ્ર-મહિષીઓ.

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યોતિષ્કના ઇન્દ્ર અને જ્યોતિષ્કના રાજા ચન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—ચન્દ્રપ્રમા, જ્યોત્સ્નામા, અર્ચિમાલી અને પ્રમંકરા—ઇત્યાદિ જેમ *જીવામિગમસૂત્રમાં જ્યોતિષ્કના ઉદેશમાં કહ્યું છે તેમ જાણવું. સૂર્યસંબંધે પણ વધુ તેમજ જાણવું. સૂર્યને ચાર પટ્ટરાણીઓ છે, તે આ પ્રમાણે—સૂર્યપ્રમા, આતપામા, અર્ચિમાલી પ્રમાણે અંકરા—ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વોક્ત કહેવું, યાવત્ તેઓ પોતાની રાજધાનીમાં સિંહાસનને વિષે મૈથુનનિમિત્તે મોગો ભોગવી શક્તા નથી.

ચન્દ્રને અગ્ર-મહિષીઓ.

પ્રમાણે હે ૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અંગારા નામના મહાગ્રહને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—વિજયા, વેજયંતી, જયંતી અને અપરાજિતા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે વધુ ચન્દ્રની પેઠે જાણવું પરંતુ વિશેષ એ છે કે, અંગારાવતંસકનામના વિમાનમાં અને અંગારક નામના સિંહાસનને વિષે યાવત્ મૈથુનનિમિત્તે મોગો ભોગવતા નથી. વાકી સર્વ પૂર્વવત્ જાણવું. તથા એ પ્રમાણે યાવત્ વ્યાલ નામે ગ્રહસંબંધે પણ જાણવું. એમ અઘ્યાશી મહાગ્રહો માટે યાવત્ ભાવકેતુ ગ્રહ સુધી કહેવું. પરંતુ એ છે કે, અવતંસકો અને સિંહાસનો ઇન્દ્રના સમાન નામે જાણવા. વાકી વધુ પૂર્વપ્રમાણે જાણવું.

આગ્રહને અગ્ર-મહિષીઓ.

૨૫. સુમગા ક । ૨ મુયગ-ચ ।

તેમ ૨૬. * જીવામિ. પ્ર૦ ૩ ઉ૦ ૨ પ૦ ૩૮૩-૧.

હે.મ ૧

૨૫. [પ્ર૦] સક્કસ્સ ણં મંતે ! દેવિંદસ્સ દેવરજ્ઞો પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! અટ્ટ અગ્ગમહિસીઓ પચ્ચત્તાઓ, તં જહા—૧ પડમા, ૨ સિવા, ૩ સેયા, ૪ અંજૂ, ૫ અમલા, ૬ અચ્છરા, ૭ નવમિયા, ૮ રોહિણી । તત્થ ણં યગમેગાપ દેવીપ સોલસ સોલસ દેવીસહસ્સા પરિવારો પળ્લણ્ણો । [પ્ર૦] પમ્મ ણં તાઓ યગમેગા દેવી અન્નાઈ સોલસ સોલસ દેવિસહસ્સાઈ પરિયારં વિઝવિત્તપ્પ ? [ઉ૦] યવામેવ સપુલાવરેણં અટ્ટાવીસુત્તરં દેવિસયસહસ્સં પરિયારં વિઝવિત્તપ્પ, સેત્તં તુહિપ્પ ।

૨૬. [પ્ર૦] પમ્મ ણં મંતે ! સક્કે દેવિંદે દેવરાયા સોહમ્મે કળ્લે, સોહમ્મવડેસપ્પ વિમાણે, સમાપ્પ સુહમ્માપ્પ, સક્કંસિ સીહાસણંસિ તુહિપ્પણં સંદ્ધિ, સેસં જહા ચમરસ્સ, નવરં પરિયારો જહા મોઝદેસપ્પ ।

૨૭. [પ્ર૦] સક્કસ્સ ણં દેવિંદસ્સ દેવરજ્ઞો સોમસ્સ મહારણ્ણો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ-અગ્ગમહિસીઓ પચ્ચત્તાઓ, તં જહા—૧ રોહિણી, ૨ મદ્દના, ૩ ચિત્તા, ૪ સોમા । તત્થ ણં યગમેગા, સેસં જહા ચમરલોગપા-લાણં, નવરં સયંપમે વિમાણે, સમાપ્પ સુહમ્માપ્પ, સોમંસિ સીહાસણંસિ, સેસં તં ચેવ, યવં જાવ-વેસમણસ્સ, નવરં વિમાણાઈ જહા તત્તિયસપ્પ ।

૨૮. [પ્ર૦] ઈસાણસ્સ ણં મંતે ! પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! અટ્ટ અગ્ગમહિસીઓ પચ્ચત્તાઓ, તં જહા—૧ કળ્હા, ૨ કળ્હરા, ૩ રામા, ૪ રામરક્ષિયા, ૫ વસુ, ૬ વસુગુત્તા, ૭ વસુમિત્તા, ૮ વસુંધરા । તત્થ ણં યગમેગાપ સેસં જહા સક્કસ્સ ।

૨૯. [પ્ર૦] ઈસાણસ્સ ણં મંતે ! દેવિંદસ્સ સોમસ્સ મહારજ્ઞો કતિ અગ્ગમહિસીઓ પુચ્છા । [ઉ૦] અજ્ઞો ! ચત્તારિ અગ્ગમહિસીઓ પચ્ચત્તાઓ । તં જહા—૧ પુહવી, ૨ રાઈ, ૩ રયણી, ૪ વિજ્ઞુ । તત્થ ણં, સેસં જહા સક્કસ્સ લોગપાલાણં, ય જાવ વરુણસ્સ, નવરં વિમાણા જહા ચઝત્થસપ્પ, સેસં તં ચેવ, જાવ નો ચેવ ણં મેહુનવત્તિયં । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! તિ

દસમસપ્પ પંચમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવના ઇન્દ્ર દેવના રાજા શક્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને આઠ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—પદ્મા, શિવા, શ્રેયા, અંજુ, અમલા, અપ્સરા, નવમિકા અને રોહિણી. તેમાંની એક એક દેવીનો સોઠ્ઠ સોઠ્ઠ હજાર દેવીઓનો પરિવાર હોય છે. તેમાંની એક એક દેવી વીજી સોઠ્ઠ સોઠ્ઠ હજાર દેવીઓના પરિવારને વિકુર્વી શકે છે. એ પ્રમાણે પૂર્વાપર મઠીને એક લાલ અને અઘ્યાવીશ હજાર દેવીઓના પરિવારને વિકુર્વવા સમર્થ છે. એ પ્રમાણે ત્રુટિક (દેવીઓનો સમૂહ) કહ્યો.

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્ર સૌધર્મ દેવલોકમા સૌધર્મીવતંસક વિમાનનાં સુધર્મા સમાને વિપે અને શક્ર ના સિંહાસનનાં વેસી તે ત્રુટિક (દેવીઓના સમૂહ) સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! બાકી સર્વ ચમરેન્દ્રની પેટે જાય પરંતુ વિશેષ એ છે કે તેનો પરિવાર *તૃતીયશતકના પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવો.

૨૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્રના (લોકપાલ) સોમ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—રોહિણી, મદના, ચિત્રા અને સોમા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે ચમરેન્દ્રના લોકપાલોની પેટે જાણવો, પરંતુ વિશેષ એ છે કે સ્વયંપ્રભ નામે વિમાનમાં, સુધર્મા સમામાં અને સોમ નામના સિંહાસનમાં વેસીને મૈથુનનિમિત્તે દેવીઓના સાથે ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી—ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વવત્ જાણવું. એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈશ્રમણ સુધી જાણવું. પરંતુ વિશેષ એ છે કે તેમના વિમાનને *તૃતીયશતકમાં કહ્યા પ્રમાણે કહેવાં.

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઈશાનેન્દ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને આઠ પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે કૃષ્ણા, કૃષ્ણરાજી, રામા, રામરક્ષિતા, વસુ, વસુગુપ્તા, વસુમિત્રા અને વસુંધરા. તેમાં એક એક દેવીનો પરિવાર વગેરે વધું શક્રની પેટે જાણવું.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ ઈશાનના [લોકપાલ] સોમ નામે મહારાજાને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે આર્ય ! તેને ચાર પટ્ટરાણીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—પૃથિવી, રાત્રી, રજની, અને વિદ્યુત્. તેમાં એક એકનો પરિવાર વગેરે શક્રના લોકપાલોની પેટે જાણવું. એ પ્રમાણે યાવદ્ વરુણ સુધી જાણવું. પરંતુ વિશેષ એ છે કે િચોયા શતકમાં કહ્યા પ્રમાણે કહેવા, બાકી વધું પૂર્વની પેટે જાણવું. યાવદ્ તે મૈથુનનિમિત્તે [રાજધાનીમાં પોતાના સિંહાસન ઉપર વેસીને] ભોગ ભોગવતા ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે.

દશમ શ્લોકે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

છટ્ઠો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કહિ નં મંતે ! સકસ્સ દેવિંદસ્સ દેવરણ્ણો સમા સુહમ્મા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જંબુદ્વીવે દીવે મંદરસ્સ ઇન્દ્રિયસ્સ દાહિણેણં ઇમીસે રયણપ્પભાણં એવં જહા રાયણપ્પસેણજ્જે, જાવ પંચ વડેસંગા પણ્ણત્તા, તં જહા-૧ અસોગવિડેસણ, જાવ મજ્જે ૫ સોહમ્મવડેસણ । સે નં સોહમ્મવડેસણ મહાવિમાણે અદ્ધતેરસજોયણસયસહસ્સાદં આયામવિક્ખંભેણં, “એવં જહ સૂરિયામે તહેવ માણં, તહેવ ઉવવાઓ । સકસ્સ ય અભિસેઓ તહેવ જહ સૂરિયામસ્સ ॥ અલંકારઅચ્છણિયા તહેવ જાવ આય-
એક્ક ત્તિ” દો સાગરોવમાદં ઠિતી ।

[પ્ર૦] સક્કેણં મંતે ! દેવિંદે દેવરાયા કેમહિદ્ધિણ, જાવ કેમહાસોક્ખે । [ઉ૦] ગોયમા ! મહિદ્ધિણ, જાવ મહાસોક્ખે । સે નં તત્થ વત્તીસાણ વિમાણાવાસસયસહસ્સાણં જાવ વિહરદ્ધ, એવં મહિદ્ધિણ જાવ મહાસોક્ખે સક્કે દેવિંદે દેવરાયા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

દસમસણ છટ્ઠો ઉદ્દેસો સમતો ।

ષષ્ઠ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્રની સુધર્મા નામે સમા ક્યાં કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપમાં મેરુ પર્વતની દક્ષિણે આ રત્નપ્રભાપૃથિવીના [વહુ સમ અને રમણીય ભૂમિભાગની ઉંચે ઘણા કોટાકોટિ યોજન દૂર સૌધર્મ નામે દેવલોકને વિષે] ઇત્યાદિ *‘રાયપસેણીય’ સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ પાંચ અવતંતસક વિમાનો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-અશોકાવતંતસક, યાવત્ વચ્ચે સૌધર્મા-વતંતસક છે. તે સૌધર્માવતંતસક નામે મહા વિમાનની લંબાઈ અને પહોળાઈ સાદા બાર લાખ યોજન છે. શક્રનું પ્રમાણ, ઉપપાત (ઉપજંબુ), ધમિપેક, અલંકાર અને અર્ચનિકા (પૂજા)-ઇત્યાદિ યાવત્ આત્મરક્ષકો *સૂર્યમ દેવની પેઠે જાણવા. તેની સ્થિતિ (આયુષ) વે સાગરો-મની છે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ શક્ર કેવી મહાઋદ્ધિવાળો છે, કેવા મહાસુખવાળો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે મહા-
વાળો યાવત્ મહાસુખવાળો વગેરે લાખ વિમાનોનો સ્વામી થઈને યાવત્ વિહરે છે, એ પ્રમાણે મહાઋદ્ધિવાળો અને મહાસુખવાળો તે પ્રમાણે અદેવરાજ શક્ર છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિહરે છે.]

દશમ શતે ષષ્ઠ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कहि णं भंते! उत्तरिद्धाणं एगोरुयमणुस्साणं एगोरुयदीवे नामं दीवे पण्णत्ते ? [उ०] एवं जहा ज
तहेव निरवसेसं, जाव सुद्धदंतदीवो त्ति । एए अट्ठावीसं उद्देशगा भाणियद्वा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति जाव विहरति ।

दसमसए सत्तमादि चोत्तीसइमपज्जन्ता अट्ठावीसं उद्देशा समत्ता ।

समत्तं दसमं सयं ।

उद्देशक ७-३४.

१. [प्र०] हे भगवन्! उत्तरमां रहेनारा एकोरुक् मनुष्योनो एकोरुक् नामे द्वीप कये स्थळे कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम जी
ममूत्रमा कया प्रमाणे सर्व द्विपो संवन्धे यावत् शुद्धदंतद्वीप सुधी कहेवुं. ए प्रमाणे प्रत्येक द्वीप संवन्धे एक एक उद्देशक कहे
अट्ठावीस उद्देशको कहेवा. हे भगवन्! ते एमज छे, हे भगवन्! ते एमज छे. [एम कही भगवान् गौतम यावत् विहरे छे.]

दशम शते ७-३४ उद्देशको समाप्त.

दशम शतक समाप्त.

एकारसं सयं ।

उत्पल साल पलासे कुंभी नाली य पउम कन्नीय ।
नलिण सिव लोग काला-लंभिय दंस दो य एक्कारे ॥

पढमो उद्देशो ।

२. तेणं कालेणं तेणं समएणं रायगिहे जाव पज्जुवासमाणे एवं वयासि-[प्र०] उर्णले णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवे णेगजीवे ? [उ०] गोयमा ! एगजीवे, णो अणेगजीवे । तेण परं जे अन्ने जीवा उववज्जंति तेणं णो एगजीवे, अणेगजीवे ।

एकादश शतक.

१. [उद्देश संग्रह-] १ उत्पल, २ शाळक, ३ पलाश, ४ कुंभी, ५ नाडीक, ६ पद्म, ७ कर्णिका, ८ नलिन, ९ शिवराजर्षि, १० लोक, ११ काल, अने १२ आलमिक-ए संबन्धे अगीयारमा शतकमा वार उद्देशको छे. [उत्पल-अमुक जातना कमल-सबन्धे यम उद्देशक, शाळक-उत्पलकन्द-संबन्धे वीजो उद्देशक, पलाश-खाखरा-ना वृक्ष संबन्धे त्रीजो उद्देशक, कुंभी वनस्पति सबन्धे चोयो उद्देशक, नाडीक वनस्पति सबन्धे पाचमो उद्देशक, पद्म-अमुक जातना कमल-विपे छटो उद्देशक, कर्णिका संबन्धे सातमो उद्देशक, लेन-अमुक प्रकारना कमल-संबन्धे आठमो उद्देशक, शिवराजर्षि सबन्धे नवमो उद्देशक, लोकने विपे दशमो उद्देशक, कालसंबन्धे अगीआरमो उद्देशक, अने आलमिक-आलमिकानगरीमा करेला प्रश्न-संबन्धे बारमो उद्देशक.-ए प्रमाणे अगीयारमा शतकमा वार उद्देशको छे.]

प्रथम उद्देशक.

२. [प्र०] ते काले-ते समये राजगृह नगरने विपे पर्युपासना करता [गौतम] आ प्रमाणे वोल्या-हे भगवन् ! उत्पल शुं एक जीवा छे के अनेकजीववाळु छे ? [उ०] हे गौतम ! ते एक जीववाळु छे, पण अनेक जीववाळु नथी. ल्यार पछी ज्यारे ते उत्पलने अनेक जीवो-जीवाश्रित पादडा वगेरे अवयवो-उगे छे ल्यारे ते उत्पल एक जीववाळु नथी, पण अनेक जीववाळु छे.

उत्पल,
उत्पल एकजीवी
के अनेक जीवी छे

प्रथम उद्देशकार्यसंग्रह गाथा-“१ उववाओ २ परिमाण ३ अवहार-४ चत्त ५ वन्ध ६ वेदे य । ७ उदए ८ उदीरणाए ९ लेसा १० दिट्ठी य मे य ॥ ११ जोयु-१३ चओगे १४ वन्न-१५ रसमाह १६ लसासने १७ य आहारे । १८ विरह १९ किरिया २० वन्धे २१ सन्न-२२ कसायि-२३ चयण २४ सन्नि-२५ दिय-२६ अणुवन्धे २७ संवेहा-२८ हार-२९ ठिह-३० समुग्वाए । ३१ चयण ३२ मूलादीसु य उववाओ ३३ णं ॥”

प्रथम उद्देशकार्यसंग्रह गाथा-“१ उपपात, २ परिमाण, ३ अपहार, ४ उचाई, ५ ज्ञानावरणादिकर्मनो वन्ध, ६ वेदक, ७ उदय, ८ उदीरणा, ९ रेखा, १० दृष्टि, ११ मिश्रदृष्टि अने मिथ्यादृष्टि, १२ ज्ञान, १३ योग, १४ उपयोग, १५ वर्ण, १६ रसादि १७ उच्छ्वासाक, १८ आहार, १९ विरति, २० क्रिया, २१ सन्न, २२ कषाय, २३ क्षीवेदादि, २४ समुद्घात, २५ सन्नि, २६ इन्द्रिय, २७ अनुवन्ध, २८ संवेध, २९ आहार, ३० स्थिति, ३१ उपात, ३२ चयन, अने ३३ सर्व जीवोको मूलादिमा उपपात-एरीते प्रथम उद्देशकना ३३ द्वारो जणाव्या छे.

૩. [પ્ર૦] તે નં મંતે ! જીવા કચોદિતો ઉચવજંતિ ? કિં નેરપદિતો ઉચવજંતિ, તિરિં મણું દેવેદિતો ઉચવજંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો નેરતિણદિતો ઉચવજંતિ, તિરિયગજોણિણદિતો વિ ઉચવજંતિ મણુસ્સેદિતો દેવેદિતો વિ ઉચવજંતિ ।
 एवं उचवाओ भाणिअओ जहा चकंतीए वणस्सइकाइयाणं जाव ईसाणेति ।

૪. [પ્ર૦] તે નં મંતે ! જીવા ઇગસમપ નં કેવદિયા ઉચવજંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જદ્દેણં પદ્ધો વા દો વા તિપ્પિ વા, ઉકોસેણં સંપેજા વા અસંપેજા વા ઉચવજંતિ ।

૫. [પ્ર૦] તે નં મંતે ! જીવા સમપ ૨ અવહીરમાણા ૨ કેવતિકાલેણં અવહીરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! તે નં અસંપેજા સમપ ૨ અવહીરમાણા ૨ અસંપેજાહિં ઉસ્સપ્પિણિઓસપ્પિણીહિં અવહીરંતિ, નો ચેવ નં અવદિયા સિયા ।

૬. [પ્ર૦] તેસિ નં મંતે ! જીવાણં કેમહાલિઆ સરીરોગાદાણા પપ્પત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જદ્દેણં અંગુલસ્સ અસંપેજા ભાગં, ઉકોસેણં સાતિરેણં જોયણસદ્દસ્સં ।

૭. [પ્ર૦] તે નં મંતે ! જીવા ણાણાવરણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ કિં વંધગા અવંધગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો અવંધગા, વંધુ વા, વંધગા વા । एवं जाव अंतराद्वयस्स ।

૮. [પ્ર૦] નવરં આડઅસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! ૧ વંધપ વા, ૨ અવંધપ વા, ૩ વંધગા વા, ૪ અવંધગા ૫ અહવા વંધપઅ અવંધપ અ, ૬ અહવા વંધપ અ અવંધગા ય, ૭ અહવા વંધગા ય અવંધપ અ, ૮ અહવા વંધગા ય અવંધપ ય । एते अट्ट भंगा ।

૯. [પ્ર૦] તે નં મંતે ! જીવા ણાણાવરણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ કિં વેદગા અવેદગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો અવેદગા, વેદપ વેદગા વા । एवं जाव अंतराद्वयस्स ।

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [ઉત્પલ્લામાં] તે જીવો ક્યાંથી આવીને ઉપજે છે—શું નૈરયિકથી, તિર્યંચથી, મનુષ્યથી કે દેવથી આ ઉપજે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે જીવો નૈરયિકથી આવીને ઉપજતા નથી, પણ તિર્યંચથી, મનુષ્યથી કે દેવથી આવીને ઉપજે છે. પ્રજાપનાસૂત્રનાં વ્યુત્ક્રાતિપદમા કહ્યું છે તે પ્રમાણે વનસ્પતિકાપિકોમાં યાવત્ ઈન્દ્રિય ટેવલોક સુધીના જીવોનો ઉપપાત કહેવો.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે જીવો [ઉત્પલ્લામાં] એક સમયમાં કેટલા ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જલ્પથી એક, બે કે અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાત કે અસંખ્યાતા જીવો એક સમયમાં ઉત્પન્ન થાય.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલ્લા જીવો સમયે સમયે કાટવામાં આવે તો કેટલે કાલે તે પૂરા કાઢી શકાય ? [ઉ૦] ગૌતમ ! જો તે જીવો સમયે સમયે અસંખ્ય કાટવામાં આવે, અને તે અસંખ્ય ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી કાલ સુધી કાટવામાં આવે, પણ તે પૂરા કાઢી શકાય નહીં.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઉત્પલ્લા જીવોની કેટલી મોટી શરીરાવગાહના કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જલ્પ—ઓઠામાં ઓઠ અંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલી, અને ઉત્કૃષ્ટ કઈક અધિક હજાર યોજન હોય છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે જીવો શું જ્ઞાનાવરણીય કર્મના બંધક છે કે અવંધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના અવંધક નથી, પણ વંધક છે. અથવા એક જીવ વંધક છે અને અનેક જીવો પણ વંધક છે. એ પ્રમાણે યાવત્ અતરાય સંવંધે પણ જાણું.

૮. [પ્ર૦] પરંતુ આયુષકર્મના સંવંધે પ્રશ્ન કરવો. [હે ભગવન્ ! શું તે ઉત્પલ્લા જીવો આયુષકર્મના વંધક છે કે અવંધક છે ?] [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ [ઉત્પલ્લો] એક જીવ વંધક છે, ૨ એક જીવ અવંધક છે, ૩ અનેક જીવો વંધક છે, ૪ એક અવંધક છે, ૫ અથવા એક વંધક અને એક અવંધક છે, ૬ અથવા એક વંધક અને અનેક અવંધક છે, ૭ અથવા અનેક એક અવંધક છે, ૮ અથવા અનેક વંધક અને અનેક અવંધક છે. એ પ્રમાણે એ આઠ ભાગા જાણવા.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઉત્પલ્લા જીવો જ્ઞાનાવરણીયકર્મના વેદક છે કે અવેદક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નથી, પણ એક જીવ વેદક છે અથવા અનેક જીવો અવેદક છે. એ પ્રમાણે યાવત્ અતરાય કર્મ સુધી જાણું.

૩. * પ્રજા૦ પદ ૬ પ૦ ૨૦૪.

૭. † ઉત્પલ્લને પ્રારમ્ભમાં વ્યારે એકજ પાદડું હોય છે ત્યારે તેમાં એક જીવ હોવાથી એક જીવ જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મનો વંધક કહેવાય છે, અનેક પાદડા થાય છે ત્યારે તેમાં અનેક જીવો હોવાથી અનેક જીવો વંધક કહેવાય છે.—ટીપ્પ.

योग-ननयोगी वचनयोगी के काययोगी ?

જા. ૧૩ * ઉત્પલ વનસ્પતિકામિક હોવાથી તેમાં પ્રથમની ચાર હેડ્યાઓ હોય છે. એકયોગે એક જીવના ચાર તથા અનેક જીવોના ચાર ભાગા મળીને ૧૫ ભાગા થાય છે. દ્વિકસયોગમાં એક અને અનેકની ચતુર્મંગી થાય છે. કૃષ્ણાદિ ચાર હેડ્યાના છ દ્વિકસયોગ થાય છે, તેને પૂર્વોક્ત ચતુર્મંગી સાથે ૩૦ મંગીની જોડીશ વિકલ્પો થાય છે. ચાર હેડ્યાના ત્રિકયોગી બાઠ વિકલ્પ થાય છે, તેને પૂર્વોક્ત ચતુર્મંગી સાથે ગુણતાં ત્રિકસયોગી ત્રણીશ વિકલ્પો થાય છે. ચતુ સંયોગે સોઢ વિકલ્પો થાય છે, સર્વે મળીને ૧૫૩ ભાગા થાય છે.

૧૭. [પ્ર૦] તે જ મંતે ! જીવા કિં સાગારોવડતા, આણાગારોવડતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સાગારોવડતે વા, અણાગારોવડતે વા અટ્ટ મંગા !

૧૮. [પ્ર૦] તેણિ જ મંતે ! જીવાજં સરીરગા કતિવન્ના, કતિગંધા, કતિરસા, કતિફાંસા પંચત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવન્ના, પંચરસા, ઘુગંધા અટ્ટફાંસા પંચત્તા ! તે પુણ અપ્પણા અવન્ના, અગંધા, અરસા, અફાંસા પંચત્તા !

૧૯. [પ્ર૦] તે જ મંતે ! જીવા કિં ઉસ્સાસગા, નિસ્સાસગા, જોડસ્સાસનિસ્સાસગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઉસ્સાસપ વા, નિસ્સાસપ વા, જોડસ્સાસનિસ્સાસપ વા; ઉસ્સાસગા વા, નિસ્સાસગા વા, જોડસ્સાસનિસ્સાસગા વા; અદ્ધવા ઉસ્સાસપ ય નિસ્સાસપ ય, અદ્ધવા ઉસ્સાસપ ય જોડસ્સાસનિસ્સાસપ ય, અદ્ધવા નિસ્સાસપ ય જોડસ્સાસનિસ્સાસપ ય; અદ્ધવા ઉસ્સાસપ ય નિસ્સાસપ ય જોડસ્સાસનિસ્સાસપ ય ! અટ્ટ મંગા ! એવં છંદીસં મંગા મવંતિ !

૨૦. [પ્ર૦] તે જ મંતે ! જીવા કિં આહારગા અણાહારગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જો અણાહારગા, આહારપ વા, અણપ વા એવં અટ્ટ મંગા !

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું તે [ઉત્પલ્લના] જીવો સાકાર ઉપયોગવાળો છે કે અનાકાર ઉપયોગવાળો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એક જીવ સાકાર ઉપયોગવાળો છે, અથવા એક જીવ અનાકારઉપયોગવાળો છે—ઇત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે (સૂ. ૮) આઠ ભાગા કહેવા.

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે [ઉત્પલ્લના] જીવોના ઝર્ગરો કેટલા વર્ણવાળાં, કેટલા ગંધવાળાં, કેટલા રસવાળાં અને કેટલા સ્પર્શવાળાં કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ વર્ણવાળાં, પાંચ રસવાળાં, વે ગંધવાળાં અને આઠ સ્પર્શવાળાં કહ્યા છે. અને જીવો પો વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ રહિત છે.

૧૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું તે [ઉત્પલ્લના] જીવો ઉચ્છ્વાસક (શ્વાસ લેનાર) છે, નિઃશ્વાસક (શ્વાસ મૂકનાર) છે કે અરુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક (શ્વાસ નહિ લેનાર અને નહિ મૂકનાર) હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! *૧ કોઈ એક ઉચ્છ્વાસક છે, ૨ કોઈ એક નિઃશ્વાસક છે, અને ૩ કોઈ એક અરુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક પણ છે. ૪ અથવા અનેક જીવો ઉચ્છ્વાસક છે, ૫ અનેક નિઃશ્વાસક છે અને ૬ અનેક અરુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક પણ છે. ૧-૪ અથવા એક ઉચ્છ્વાસક, અને એક નિઃશ્વાસક છે, ૧-૪ અથવા એક ઉચ્છ્વાસક અને એક અરુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક છે, ૧-૪ અથવા એક નિઃશ્વાસક અને એક અરુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક છે, ૧-૮ અથવા એક ઉચ્છ્વાસક અને એક નિઃશ્વાસક અને એક અરુચ્છ્વાસક-નિઃશ્વાસક છે.—એ પ્રમાણે આઠ ભાગા કરવા. એ સર્વે મઠ્ઠીને છઠ્ઠીશ ભાગા થાય છે.

૨૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું તે [ઉત્પલ્લના] જીવો આહારક છે કે અનાહારક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સઘળા અનાહાર નથી, પણ એક આહારક છે, અથવા એક અનાહારક છે.—ઇત્યાદિ આઠ ભાગા અર્થ કહેવા.

૧૯. * એક અને અનેકના એકત્વ યોગે છ માંગા, દ્વિકયોગે ચાર ભાગા, અને ત્રિકયોગે આઠ માંગા થાય છે. તેમાં એકત્વ યોગે છ માંગા કહેલ, દ્વિકયોગે ચાર માંગા આ પ્રમાણે—

	ઉ નિ.	ઉ. અનુ.	નિ. અનુ.
૧—એક	૧—૧	૧—૧	૧—૧
	૧—૨	૧—૨	૧—૨
૨—અનેક	૨—૧	૨—૧	૨—૧
	૨—૨	૨—૨	૨—૨

ત્રિકયોગે આઠ માંગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે—

ઉ.	નિ.	અનુ.
૧.	૧.	૧.
૧.	૧.	૨.
૧.	૨.	૧.
૧.	૨.	૨.
૨.	૧.	૧.
૨.	૧.	૨.
૨.	૨.	૧.
૨.	૨.	૨.

અથવા મઠ્ઠીને ૨૬ માંગા થાય છે.

२१. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं विरता, अविरता, विरताविरता ? [उ०] गोयमा ! नो विरता नो विरयाविरया, अविरया वा अविरया वा ।

२२. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं सकिरिया अकिरिया ? [उ०] गोयमा ! नो अकिरिया, सकिरिया वा, सकिरिया वा ।

२३. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं सत्तविहवंधगा अट्टविहवंधगा ? [उ०] गोयमा ! सत्तविहवंधप वा, अट्टविहवंधप वा । अट्ट मंगा ।

२४. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं आहारसन्नोवउत्ता, मयसन्नोवउत्ता, मेहुणसन्नोवउत्ता, परिग्गहसन्नोवउत्ता ? [उ०] गोयमा ! आहारसन्नोवउत्ता वा असीती मंगा ।

२५. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं कोहकसायी, माणकसायी, मायाकसायी, लोमकसायी ? [उ०] असीती मंगा ।

२६. [प्र०] ते णं भंते जीवा किं इत्थिवेदगा, पुरिसवेदगा, नपुंसगवेदगा ? [उ०] गोयमा ! नो इत्थिवेदगा, नो पुरिदगा, नपुंसगवेदप वा, नपुंसगवेदगा वा ।

२७. [प्र०] ते णं भंते जीवा किं इत्थिवेदवंधगा, पुरिसवेदवंधगा, नपुंसगवेदवंधगा ? [उ०] गोयमा ! इत्थिवेदवंधप, पुरिसवेदवंधप वा, नपुंसगवेदवंधप वा छवीसं मंगा ।

२८. [प्र०] ते णं भंते जीवा किं सत्ती, असत्ती ? [उ०] गोयमा ! नो सत्ती, असत्ती वा असत्तिणो वा ।

२९. [प्र०] ते णं भंते ! जीवा किं सइंदिया अणिंदिया ? [उ०] गोयमा ! नो अणिंदिया, सइंदिय वा, सइंदिया वा ।

२१. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो सर्वविरति छे, अविरति छे के विरताविरत (देशविरति) छे ? [उ०] हे तम ! ते सर्वविरति नथी, विरताविरत (देशविरति) नथी, पण एक जीव अविरति छे, अथवा अनेक जीवो अविरति छे. सर्वविरति, अविरति के देशविरति छे ?

२२. [प्र०] हे भगवन् ! ते उत्पलना जीवो शुं सक्रिय छे के अक्रिय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ अक्रिय नथी पण तेमानो एक सक्रिय छे अथवा अनेक जीवो सक्रिय छे. सक्रिय के अक्रिय ?

२३. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो सात प्रकारे कर्मना बंधक छे के आठ प्रकारे कर्मना बंधक छे ? [उ०] हे तम ! ते जीवो सात प्रकारे कर्मना बंधक छे, अथवा आठ प्रकारे बंधक छे. अहीं आठ भांगा कहेवा. सप्तविधबंधक के अष्टविधबंधक ?

२४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [उत्पलना] जीवो आहारसंज्ञाना उपयोगवाळ, भयसंज्ञाना उपयोगवाळ, मैथुनसंज्ञाना उपयोग-वा, के परिग्रहसंज्ञाना उपयोगवाळ छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ आहारसंज्ञाना उपयोगवाळ छे—इत्यादि *एंशी भांगा कहेवा. आहारादि संज्ञाओ.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो क्रोधकपायवाळ, मानकपायवाळ, मायाकपायवाळ के लोमकपायवाळ छे ? [उ०] गौतम ! अहीं पण एंशी भांगा कहेवा. कषाय.

२६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो स्त्रीवेदवाळ, पुरुषवेदवाळ के नपुंसकवेदवाळ होय ? [उ०] हे गौतम ! ते स्त्रीवे-वाळ नथी, पुरुषवेदवाळ नथी, पण एक जीव नपुंसकवेदवाळो के अनेक नपुंसकवेदवाळ होय. वेद.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलना जीवो स्त्रीवेदना बंधक, पुरुष वेदना बंधक के नपुंसक वेदना बंधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते स्त्रीवेदना बंधक, पुरुषवेदना बंधक अथवा नपुंसकवेदना बंधक छे. अहीं पण छवीश^१ भांगा कहेवा. वेदना बंधक.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलजीवो संज्ञी छे के असंज्ञी छे ? [उ०] हे गौतम ! ते संज्ञी नथी, एक असंज्ञी छे, अथवा गौतम ! ते संज्ञी छे. संज्ञी के असंज्ञी ?

२९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते उत्पलजीवो इन्द्रियसहित छे के इन्द्रियरहित छे ? [उ०] हे गौतम ! ते इन्द्रियरहित नथी, पण इन्द्रियवाळो छे, अथवा अनेक जीवो इन्द्रियवाळ छे. संज्ञी के असंज्ञी ?

* ऐश्याद्वारनी पेठे अहिं पण एंशी भागा कहेवा. जुओ सू० १३ उं दीप्पन.
† अहिं पण एक अने अनेकना उच्छ्वासकादिनी पेठे छवीश भांगा कहेवा. जुओ सू० १९ उं दीप्पन.

૩૦. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવેતિ કાલતો કેવચિરં દોદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્મ્નેણં અંતોમુદ્ધત્તં, ઉક્કોસેણં અંસ રોજ્જં કાલં ।

૩૧. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે પુઢવિજીવે, પુણરવિ ઉપ્પલજીવેતિ કેવતિયં કાલં સેવેજ્ઞા ? કેવતિયં કાલં ગત્તિં રાગતિં કરેજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! મવાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો મયગ્ગહણાદં, ઉક્કોસેણં અસંરોજ્ઞાદં મયગ્ગહણાદં । કાલાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો અંતોમુદ્ધત્તા, ઉક્કોસેણં અસંરોજ્જં કાલં, પવતિયં કાલં સેવેજ્ઞા—પવતિયં કાલં ગતિરાગતિં કરેજ્ઞા ।

૩૨. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે, આડજીવે૦ [ઉ૦] પવં ચેવં, પવં જહ્મ પુઢવિજીવે મણિપ તહ્મા, જાવ ઘાડ જીવે માણિયધે ।

૩૩. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે સે વણસ્સજ્ઞીવે, સે પુણરવિ ઉપ્પલજીવેતિ કેવદયં કાલં સેવેજ્ઞા—કેવદયં કાલં ગતિરાગતિં કરેજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! મવાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો મયગ્ગહણાદં ઉક્કોસેણં અણંતાદં મયગ્ગહણાદં, કાલાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો અંતોમુદ્ધત્તા, ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં તરકાલં, પવદયં કાલં સેવેજ્ઞા, પવદયં કાલં ગતિરાગતિં કરેજ્ઞા ।

૩૪. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે વેદંદિયજીવે પુણરવિ ઉપ્પલજીવેતિ કેવદયં કાલં સેવેજ્ઞા—કેવદયં કાલં ગતિરાગતિં કરેજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! મવાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો મયગ્ગહણાદં, ઉક્કોસેણં સંરોજ્ઞાદં મયગ્ગહણાદં, કાલાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો અંતોમુદ્ધત્તા, ઉક્કોસેણં સંરોજ્જં કાલં, પવતિયં કાલં સેવેજ્ઞા—પવતિયં કાલં ગતિરાગતિં કરેજ્ઞા । પવં તેદંદિયજીવે, ચહરંદિયજીવે વિ ।

૩૫. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! ઉપ્પલજીવે પંચેદિયતિરિપ્પજોણિયજીવે પુણરવિ ઉપ્પલજીવેતિ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા મવાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો મયગ્ગહણાદં, ઉક્કોસેણં અટ્ટ મયગ્ગહણાદં, કાલાદેસેણં જહ્મ્નેણં દો અંતોમુદ્ધત્તાદં, ઉક્કોસેણં પુઢ્ધકોટિ પુહ્ધત્તં, પવતિયં કાલં સેવેજ્ઞા—પવતિયં કાલં ગતિરાગતિં કરેજ્ઞા । પવં મણુસ્સેણ વિ સમં જાવ પવતિયં કાલં ગતિ કરેજ્ઞા ।

૩૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલ્લનો જીવ ઉત્પલ્લપ્પને કાલથી ક્યાંસુધી રહે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી અંતર્મુદ્ધર્ત સુધી અ ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્ય કાલ સુધી રહે.

૩૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલ્લનો જીવ પૃથિવીનાયિકમા આવે, અને ફરીથી પાછો ઉત્પલ્લમા આવે—એ પ્રમાણે કેટલો વરસે—કેટલા કાલ સુધી ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મવની અપેક્ષા જઘન્યથી વે મવ અને ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્યાત મવ સુધી ગમનાગમન કરે, કાલની અપેક્ષા જઘન્યથી વે અંતર્મુદ્ધર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્યકાલ; એટલો કાલ સેવે—એટલો કાલ ગમનાગમન કરે.

૩૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલ્લનો જીવ અષ્ઠાયિકપણે ઉપજે અને ફરીથી તે પાછો ઉત્પલ્લમાં આવે, એ પ્રમાણે કેટલો વરસે ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. જેમ પૃથિવીના જીવ સંવન્ધે (સૂ. ૩૧) કણું તેમ યાવત્ વાયુના જીવ સુધી કહેવું.

૩૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલ્લનો જીવ વનસ્પતિમા આવે, અને તે ફરીથી ઉત્પલ્લમા આવે એ પ્રમાણે કેટલો કાલ સેવે—વે કાલ ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મવની અપેક્ષા જઘન્યથી વે મવ, અને ઉત્કૃષ્ટથી અનંત મવ સુધી ગમનાગમન કરે. આ અપેક્ષા જઘન્યથી વે અંતર્મુદ્ધર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી અનંત કાલ—વનસ્પતિકાલ પર્યન્ત, એટલો કાલ સેવે—એટલો કાલ ગમનાગમન કરે.

૩૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલ્લનો જીવ વેદંદ્રિયમાં આવે, અને તે ફરીથી ઉત્પલ્લપણે ઉપજે; એ પ્રમાણે તે કેટલો કાલ સેવે કેટલો કાલ ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મવની અપેક્ષા જઘન્યથી વે મવ, ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાતા મવો; તથા કાલની અપેક્ષા જઘન્યથી વે અંતર્મુદ્ધર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાતો કાલ; એટલો કાલ સેવે—એટલો કાલ ગમનાગમન કરે. એ પ્રમાણે ત્રીન્દ્રિયપણે, ત્રીન્દ્રિયજીવપણે ગમનાગમન કરવામા પૂર્વવત્ કાલ જાણવો.

૩૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ઉત્પલ્લનો જીવ પંચેન્દ્રિયતિરિચયોનિકપણે ઉપજે અને તે ફરીથી ઉત્પલ્લપણે ઉપજે, એ પ્રમાણે કેટલો વરસે ગમનાગમન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મવની અપેક્ષા જઘન્યથી વે મવ, ઉત્કૃષ્ટથી આઠ મવો, કાલની અપેક્ષા જઘન્યથી વે અંતર્મુદ્ધર્ત ઉત્કૃષ્ટથી પૂર્વકોટિપૃથક્ત્વ; એટલો કાલ સેવે—એટલો કાલ ગમનાગમન કરે. એ પ્રમાણે ઉત્પલ્લનો જીવ મનુષ્ય સાથે પણ યાવત્ એ ગમનાગમન કરે.

૩૬. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા કિમાહારમાહારેતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! દ્વઓ અણંતપદેસિયાદં દ્વાદં, एवं जहा आहार-
इसप वणस्सइकाइयाणं आहारो तदेव जाव सव्वप्पण्याय आहारमाहारेति । णवरं नियमा छद्दिंसिं सेसं तं चेव ।

૩૭. [પ્ર૦] તેસિ ણં મંતે ! જીવાણં કેવદ્યં કાલં ટિદં પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં, ઉક્કોસેણં દસ
વાસસહસ્સાદં ।

૩૮. [પ્ર૦] તેસિ ણં મંતે ! જીવાણં કતિ સમુગ્ધાયા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! તઓ સમુગ્ધાયા પન્નત્તા । તં જહા-
વેદનાસમુગ્ધાય, કસાયસમુગ્ધાય, મારણંતિયસમુગ્ધાય ।

૩૯. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા મારણંતિયસમુગ્ધાપણં કિં સમોહતા મરંતિ, અસમોહતા મરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સમો-
તા વિ મરંતિ, અસમોહતા વિ મરંતિ ।

૪૦. [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! જીવા અણંતરં ઉઘટ્ટિત્તા કહિં ગચ્છંતિ-કહિં ઉવવજ્ઞંતિ ? કિં નેરૂપ્પસુ ઉવવજ્ઞંતિ, તિરિક્ક-
ણિપ્પસુ ઉવવજ્ઞંતિ ? एवं जहा वकंतीए उघट्टणाए वणस्सइकाइयाणं तथा माणियधं ।

૪૧. [પ્ર૦] અહ મંતે ! સઘે પાણા, સઘે ભૂતા, સઘે જીવા, સઘે સત્તા, ઉપ્પલમૂલત્તાપ, ઉપ્પલકંદત્તાપ, ઉપ્પલનાલ-
પ, ઉપ્પલપત્તત્તાપ, ઉપ્પલકેસરત્તાપ, ઉપ્પલકન્નિયત્તાપ, ઉપ્પલથિમુગત્તાપ ઉવવન્નપુદ્ધા ? [ઉ૦] હન્તા, ગોયમા ! અસર્તિ,
દુવા અણંતસુત્તો । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ત્તિ ।

પદમો.ઉપ્પલઉદ્દેસઓ સમત્તો ।

૩૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલના જીવો કયા પદાર્થનો આહાર કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે જીવો દ્રવ્યથી અનન્તપ્રદેશિક
વ્યોનો આહાર કરે, ઇત્યાદિ સર્વ 'આહારક ઉદ્દેશકમાં વનસ્પતિકાવિકોનો આહાર કહ્યો છે તે પ્રમાણે યાવત્ તેઓ સર્વાત્મના-સર્વ
દેશેષ આહાર કરે છે,' ત્યાં સુધી કહેવું, પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે તેઓ અવશ્ય છપ દિશીનો આહાર કરે છે, બાકી વધું પૂર્વ
માણે જાણવું.

૩૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલના જીવોની સ્થિતિ (આયુષ) કેટલા કાલ સુધી કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી અંતર્મુ-
દ્ધિ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી દસ હજાર વર્ષની સ્થિતિ કહી છે.

૩૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલના જીવોને કેટલા સમુદ્ધાતો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ સમુદ્ધાતો કહ્યા છે,
આ પ્રમાણે-વેદનાસમુદ્ધાત, કપાયસમુદ્ધાત અને મારણાતિકસમુદ્ધાત.

૩૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે [ઉત્પલના] જીવો મારણાતિક સમુદ્ધાત વડે સમવહત (સમુદ્ધાતને પ્રાપ્ત) થઈને મરે, કે અસમવહત
સમુદ્ધાતને પ્રાપ્ત થયા શિવાય) મરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સમવહત થઈને પણ મરે અને અસમવહત થઈને પણ મરે.

૪૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તે ઉત્પલના જીવો મરીને તરત ક્યાં જાય ?-ક્યાં ઉત્પન્ન થાય ? શું નૈરયિકોમાં ઉત્પન્ન થાય, તિર્યંચયોનિ-
મા ઉત્પન્ન થાય, મનુષ્યોમાં ઉત્પન્ન થાય કે દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના વ્યુત્ક્રાતિપદમાં ઉદ્વર્તના પ્રકરણમાં
વનસ્પતિકાવિકોને કહ્યા પ્રમાણે અહીં પણ કહેવું.

૪૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! સર્વ પ્રાણો, સર્વ ભૂતો, સર્વ જીવો અને સર્વ સત્ત્વો ઉત્પલના મૂલપણે, કંદપણે, નાલપણે, પાંદડાપણે, કેસ-
ણે, કર્ણિકાપણે અને થિમુગ (પાંદડાનું ઉત્પત્તિ સ્થાન) પણે પૂર્વ ઉત્પન્ન થયા છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જીવો અનેકવાર અથવા અનન્ત-
વાર પૂર્વે ઉત્પન્ન થયા છે. હે મગવન્ ! તે એમજ છે. હે મગવન્ ! તે એમજ છે.

एकादश शते प्रथम उत्पलोद्देशक समाप्त.

* પ્રજ્ઞા ૦ પદ ૨૦ ઉ૦ ૧ પ૦ ૪૯૮-૫૦૫.

† સમુદ્ધાત માટે જુઓ પ્રજ્ઞા ૦ પદ ૩૬ પ૦ ૫૫૮.

‡ પ્રજ્ઞા ૦ પદ ૬ પ૦ ૨૦૪.

આહાર.

આયુષ.

સમુદ્ધાત

વ્યવન.

સર્વ જીવોનું કે
પણે ઉત્પન્ન

વીઓ ઉદેસો.

૧. [પ્ર૦] સાલુણ ણં મંતે ! ઇગપ્પસ્ય કિં ઇગજીવે અણેગજીવે ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઇગજીવે ! ઇવં ઉપ્પલુદ્દેસગવત્થયા અપરિસેસા માણિયદ્વા જાવ 'અણંતલુત્તો'; નવરં સરીરોગાહના જદ્દેણં અંગુલસ્સ અસંસેજ્જમાગં, ઉક્કોસેણં ઘણુપુદ્ધં ! સેસં તં ચેવ ! સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ !

વીઓ ઉદેસો સમત્તો !

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક પાંઠડાવાલો શાદ્ધક (ઉત્પલકન્દ) શું એક જીવવાલો છે કે અનેક જીવવાલો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે એક જીવવાલો છે, એ પ્રમાણે ઉત્પલોદ્દેશકની સઘલી વક્તવ્યતા કહેવી, યાવદ્ 'અનન્તવાર ઉત્પન્ન થયા છે.' પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, શાદ્ધકના શરીરની અવગાહના જઠવંન્યયી અંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલી, અને ઉત્કૃષ્ટ ઘનુપપૃથક્ત્વ છે, વાકી વધું પૂર્વવત્ જાણવું. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે.

एकादशशते द्वितीयोद्देशक समाप्त.

તર્કો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] પલાસે જં મંતે ! યગપત્તય કિં યગજીવે અણેગજીવે ? [ઉ૦] એવં ઉપ્પલુદ્ધેસગવત્તઘયા અપરિસેસા માણિ-
તા । નવરં સરીરોગાહણા જહ્નેણં અંગુલસ્સં અસંલેક્ખદમાણં, ઉક્કોસેણં ગાઉયપુહુત્તા, દેવાં એપ્પસુ ચેવ ન ઉવ્વવર્જતિ ।
૨. [પ્ર૦] લેસાસુ તે જં મંતે ! જીવા કિં કણ્હેલેસે, નીલલેસે, કાઉલેસે ? [ઉ૦] ગોયમા ! કણ્હેલેસે વા નીલલેસે
કાઉલેસે વા છવીસં મંગા । સેસં તં ચેવ । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

તર્કો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

તૃતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પલાશવૃક્ષ [પ્રારંભમાં] એક પાદહાવાલો હોય ત્યારે શું એક જીવવાલો હોય કે અનેક જીવવાલો હોય ?
[ઉ૦] હે ગૌતમ ! *ઉત્પલઉદ્દેશકની વધી વક્તવ્યતા અહીં કહેવી. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, પલાશના શરીરની અવગાહના જઘન્યથી અંગુલનો
અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટ ગાઉપૃથક્ત્વ છે. વળી દેવો ચ્યવીને એ પલાશવૃક્ષમા ઉત્પન્ન થતા નથી.

૨. [પ્ર૦] લેસ્યાદ્વારમાં હે ભગવન્ ! શું પલાશવૃક્ષના જીવો કુણ્ણલેસ્યાવાલા, નીલલેસ્યાવાલા કે કાપોતલેસ્યાવાલા હોય ? [ઉ૦]
હે ગૌતમ ! તે કુણ્ણલેસ્યાવાલા, નીલલેસ્યાવાલા કે કાપોતલેસ્યાવાલા હોય, એ પ્રમાણે છન્વીશ માંગા કહેવા. વાક્તી વધું પૂર્યની પેટે જાણવું.
હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે.

एकादश शते तृतीय उद्देशक समाप्त.

૧. * ભગ૦ સં૦ ૩ શ૦ ૧૧ ઉ૦ ૧ સ્૦ ૧.

૨. † અહિં એક અને અનેકના ઉચ્છ્વાસકાલિની પેટે ૨૬ માંગા જાણવા. જુઓ ભગ૦ સં૦ ૩ શ૦ ૧૧ ઉ૦ ૧ સ્૦ ૧૯ શું દીપ્પન.

चउत्यो उद्देसो ।

१. [प्र०] कुंमिण णं मंते ! एगपत्तए किं एगजीवे अणेगजीवे ? [उ०] एवं जह्वा पलासुद्देसए तह्वा माणियत्ते । नवरं द्विती जह्वाणेणं अंतोसुहृत्तं, उक्कोसेणं वासपुट्टत्तं । सेसं तं चेव । सेवं मंते ! सेवं मंते ! चि ।

चउत्यो उद्देसो समत्तो ।

चतुर्थ उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एक पांडवावाळो कुंमिकं (वनस्पतिविशेष) शुं एक जीववाळो होय के अनेकजीववाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ए प्रमाणे *पलाशोद्देशकमां कद्दा प्रमाणे वधुं कहेवुं, परन्तु विज्ञेय ए छे के कुंमिकनी स्थिति (जागु) जवन्ययी अंतर्मुहूर्ती, अने उत्कृष्ट वर्पपृथक्त्व—वे वर्पयी नव वर्प—सुर्वांनी होय छे. वाकी वधुं पूर्वे कद्दा प्रमाणे जाणवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

एकादशशते चतुर्थ उद्देशक समाप्त.

पंचमो उद्देशो ।

१. नालिप णं भंते ! प्रगपत्तए किं एगजीवे अणेगजीवे ? [उ०] एवं कुंभिउद्देशगवत्तद्वया निरवसेसं भाणियद्वा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

पंचमो उद्देशो समाप्तो ।

पंचम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एकपादडावालो नाडिक (वनस्पतिविशेष) शुं एक जीववालो छे के अनेकजीववालो छे ? [उ०] हे गौतम ! कुंभिक उद्देशकनी (उ० ४ सू० १) वधी वक्तव्यता अहीं कहेवी. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

नाडिक

एकादश शते पंचम उद्देशक समाप्त.

छटो उद्देशो ।

१. [प्र०] पडमे णं मंते ! एगपत्तए किं एगजीचे, अणेगजीचे ? [उ०] एवं उप्पलुद्देसगवत्तद्वया निरवसेसा भाणियद्वा ।
सेवं मंते ! सेवं मंते ! त्ति ।

छटो उद्देशो समत्तो ।

षष्ठ उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एक पादडावाळुं पन्न शु एक जीववाळुं होय के अनेक जीववाळुं होय ? [उ०] हे गौतम ! उत्पल उद्देश
कमा (उ० १ मू० १) कक्षा प्रमाणे वर्युं कहेरुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

एकादश शते षष्ठ उद्देशक समाप्त.

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कश्चिद् णं भंते ! एगपत्तए किं एगजीवे, अणेगजीवे ? [उ०] एवं चेव निरवसेसं भाणियधं । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ।

सत्तमो उद्देशो समत्तो ।

सत्तम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एक पांदडावाली कर्णिका शुं एक जीववाली छे के अनेक जीववाली छे ? [उ०] हे गौतम ! बधुं पूर्व प्रमाणे कहेवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

क.दि.ज.

एकादश शते सत्तम उद्देशक समाप्त.

अट्टमो उद्देशो ।

१. [प्र०] नलिणे णं भंते ! एगपत्तए किं एगर्जावे, अणेगर्जावे ? [उ०] एव चेव निरयसेसं जावं 'अणतंयुत्तो' । सेवं भंते ! सेवं भंते ! चि ।

अट्टमो उद्देशो समत्तो ।

अष्टम उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! एकपत्रवाळं नल्लि (कमलविशेष) शुं एकजीववाळं छे के अनेकजीववाळं छे ? [उ०] हे गौतम ! ए वधुं पूर्व प्रमाणे (उ० १ सू० १) यावत् 'सर्वे जीवो अनंतवार उत्पन्न थया छे' त्यांखी कहेवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे.

एकादश शते अष्टम उद्देशक समाप्त.

નવમો ઉદ્દેસો ।

૧. તેણં કાલેણં તેણં સમણં હત્થિનાગપુરે ણામં ણગરે હોત્થા । વન્નઓ । તસ્સે ણં હત્થિનાગપુરસ્સે નગરસ્સે વહિયો ઉત્તરપુરત્થિમે દિસીભાગે एत्थ ણં સહસંવર્ણે ણામં ઉજ્જાણે હોત્થા । સંઘોદુયપુપ્પ-ફલસમિદ્ધે, રમ્મે, ણંદણવણસેન્નિપ્પગાસે, સુહસીતલચ્છાપ, મળોરમે, સાદુપ્પલે, અકંટપ, પાસોર્દીપ, જાવ-પંડિરૂવે । તત્થ ણં હત્થિનાગપુરે ણગરે સિવે નામે રાયા હોત્થા । મહયાહિમવંતં વન્નઓ । તસ્સ ણં સિવસ્સે રત્તો ધારિણી ણામં દેવી હોત્થા । સુકુમાલં વન્નઓ । તસ્સે ણં સિવસ્સે રત્તો પુત્તે ધારિણીય અત્તપ સિવમદ્દે ણામં કુમારે હોત્થા । સુકુમાલં જહા સૂરિયકંતે, જાવપ-સુવેક્ષમાણે ૨ વિહરેતિ ।

૨. તણં ણં તસ્સ સિવસ્સે રત્તો અન્નયા કયા વિ પુવ્વરત્તાવરત્તકાલસમયંસિ રત્તધુરં ચિતેમાણસ્સ અયમેયારૂવે અજ્ઞતિયપ્પ જાવ સમુપ્પજિત્થા-‘અત્થિ તા મે પુરા પોરાણાણં જહા તામલિસ્સ, જાવ-પુત્તેહિં વહ્મિમિ, પસુહિં વહ્મિમિ, રજ્જેણં વહ્મિમિ, એવં રટ્ટેણં, વલેણં, વાહણેણં, કોસેણં, કોટ્ટાગારેણં, પુરેણં, અંતેરેણં વહ્મિમિ, વિપુલધણ-કળગ-ચયણં જાવ સંતસારસાવણ્ણેણં અતીવ ૨ અભિવહ્મિમિ, તં કિં ણં અહં પુરા પોરાણાણં જાવ ઇગંતસોક્ખયં ઉદ્ધેહમાણે વિહરામિ ? તં જાવ તાવ અહં હિરણ્ણેણં વહ્મિમિ, તં ચેવ જાવ અભિવહ્મિમિ, જાવ મે સામંતરાયાણો વિ વસે વટ્ટંતિ, તાવતા મે સેયં કહ્લં પાદુપ્પમાતાપ જાવ જલંતે સુવહું લોહી-લોહકડાહ-કડુચ્છુયં તંવિયં તાવસમંડગં ઘડાવેત્તા સિવમદ્દં કુમારં રજ્જે ઠાવેત્તા તં સુવહું લોહી-લોહકડાહ-કડુ-

નવમ ઉદ્દેશક.

૧. તે કાલે-તે સમયે હસ્તિનાપુર નામે નગર હતું. વર્ણન. તે હસ્તિનાપુર નગરની વહાર ઉત્તરપૂર્વ દિશામાં-ઈશાનકોણમાં-સહ-સામ્રવન નામે ઉદ્યાન હતું. તે ઉદ્યાન સર્વ ઋતુના પુષ્પ અને ફલથી સમૃદ્ધ, રમ્ય અને નંદનવન સમાન હતું. તેની છાયા સુખકારક અને શીતલ હતી, તે મનોહર, સ્વાદિષ્ઠફલવાળું, કંટકરહિત, પ્રસન્નતા આપનાર, યાવત્ પ્રતિરૂપ-સુન્દર-હતું. તે હસ્તિનાપુર નગરમાં શિવ નામે રાજા હતો, તે મોટા હિમાચલ પર્વતની પેઠે (સર્વ રાજાઓમાં) શ્રેષ્ઠ હતો, [ઇત્યાદિ રાજાનું વર્ણન કહેવું.] તે શિવ રાજાને ધારિણી નામે પટ્ટરાણી હતી, તેના હાથ પગ સુકુમાલ હતા, [ઇત્યાદિ સ્ત્રીનું વર્ણન કહેવું]. તે શિવરાજાને ધારિણી રાણીથી ઉત્પન્ન થયેલો શિવમદ્દ નામે પુત્ર હતો, તેના હાથ પગ સુકુમાલ હતા-ઇત્યાદિ કુમારનું વર્ણન સૂર્યકાંત રાજકુમારની પેઠે* કહેવું. યાવત્ તે કુમાર [રાજ્ય, રાષ્ટ્ર, સૈન્યા-દિને] જોતો જોતો વિહરે છે.

અવનરણ.
હસ્તિનાપુર.

શિવરાજા.
શિવમદ્દપુત્ર.

૨. હવે કોઈ એક દિવસે શિવરાજાને પૂર્વરાત્રિના પાછલા ભાગમાં રાજ્યકારભારનો વિચાર કરતા આ આવો અધ્યવસાય-સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે મારા પૂર્વ પુણ્યકર્મોનો પ્રભાવ છે, ઇત્યાદિ †તામલિ તાપસની પેઠે કહેવું, જે યાવત્ હું પુત્રોવડે, પશુઓવડે, રાજ્યવડે, રાષ્ટ્ર-વડે, વલ્લવડે, વાહનવડે, કોશવડે, કોષ્ટાગારવડે, પુરવડે અને અન્ત:પુરવડે વૃદ્ધિ પામું છું. વળી પુષ્કલ ધન, કનક, રત્ન યાવત્ સારભૂત દ્રવ્યવડે અતિશય અલંત વૃદ્ધિ પામું છું, તો શું હવે હું મારા પૂર્વ પુણ્યકર્મોના ફલરૂપ એકાન્ત સુખને ભોગવતો જ વિહરું? તે માટે જ્યાંસુધી હું હિરણ્યથી વૃદ્ધિ પામું છું, યાવત્ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે વૃદ્ધિ પામું છું, જ્યાંસુધી સામંત રાજાઓ મારે તાવે છે, ત્યાંસુધી મારે કાલે પ્રાતઃકાલે

શિવરાજાનો મંદિર.

૧. * સૂર્યકાન્તકુમારનું વર્ણન જુઓ રાજપ્ર. ૫૦ ૧૧૫.

૨. † તામલિ તાપસના સંકલ્પનું વર્ણન જુઓ ભગ. ૨ શ. ૩ ૮૦ ૧ ૫૦ ૨૫.

ચ્છુયં તંવિયં તાવસમંડગં ગદાય જે શ્મે ગંગાકુલે વાણપત્યા તાવસા ભવંતિ, નં જદા-હોત્તિયા, પોત્તિયા, જદા ઉવવાઇપ જાવ-કટ્ટસોહિયં પિવ અપ્પાણં કરેમાણા વિહરંતિ, તત્થ ણં જે તે દિસાપોક્કમી તાવસા નેસિ અંતિયં મુંડે ભવિત્તા દિસાપોક્કિય-તાવસત્તાપ પદ્ધત્તપ । પદ્ધત્તે વિ ય ણં સમાણે અયમેયારૂવં અભિગ્ગહં અભિગિણિહસ્સામિ-‘કપ્પઇ મે જાવજીવાપ છટ્ટં-છટ્ટં અણિન્નિચ્છેણં દિસાચક્કવાલેણં તવોક્કમેણં ઉટ્ટં વાદાઓ પગિજ્ઞિય ૨ જાવ વિહરિત્તપ’ ત્તિ કટ્ટુ एवं સંપેહેતિ ।

૩. સંપેહેત્તા કહ્યું જાવ જલંતે સુવહું લોદી-લોદ્દ૦ જાવ ઘડાવેત્તા કોટુંચિયપુરિસં સદાવેદ, સદાવેત્તા एवं વયાસિ-‘સિપ્પામેવ ઓ ! દેવાણુપ્પિયા ! હત્થિનાગપુરં નગરં સંન્નિતર-વાહિરિયં આસિય૦’ જાવ તમાણત્તિયં પદ્ધપ્પિણંતિ । તપ ણં સે સિવે રાયા દોઢં પિ કોટુંચિયપુરિસે સદાવેતિ, સદાવેત્તા एवं વયાસિ-‘સિપ્પામેવ ઓ દેવાણુપ્પિયા ! સિવમહસ્સ કુમારસ્સ મહત્થં ૩ વિડલં રાયાભિસેયં ઉવટ્ટવેહ’ । તપ ણં તે કોટુંચિયપુરિસા તહેવ ઉવટ્ટવેંતિ । તપ ણં સે સિવે રાયા અણેગગના-યગ-દંડનાયગ૦ જાવ-સંધિપાલસદ્ધિં સંપરિવુડે સિવમહં કુમારં સીદ્ધાસનવરંસિ પુરત્થામિમુદ્ધં ણિસિયાવેતિ । ણિસિયાવેત્તા અટ્ટસપ્પં સોવન્નિયાણં કલસાણં જાવ-અટ્ટસપ્પં મોમેજ્ઞાણં કલસાણં સદ્ધિટ્ઠીપ જાવ-રવેણં મહયા ૨ રાયાભિસેયેણં અન્નિ-સિંચતિ । મ૦ ૨ પમ્મહલસુકુમાલાપ સુરમીપ ગંધકાસાઈપ ગાયાઈ લૂહેતિ । પમ્મહલ૦ ૨ સરસેણં ગોસીસેણં एवं જહેવ જમા-લિસ્સ અલંકારો તહેવ જાવ-કપ્પરુન્નગં પિવ અલંકિય-વિભૂસિયં કરેતિ । કરિત્તા કરયલ૦ જાવ-કટ્ટુ સિવમહં કુમારં જપ્પં વિજપ્પં વદાવેતિ । જપ્પં૦ ૨ તાર્હિ દ્દુદ્ધાર્હિ કંતાર્હિ પિયાર્હિ જદા ઉવવાઇપ કુણિયસ્સ જાવ-પરમાડં પાલયાહિ, દ્દુજ્ઞણસંપરિવુડે હત્થિનાગપુરસ્સ નગરસ્સ અણેસિં ચ વહૂણં ગામા-ગર-નગર૦ જાવ વિહરહિ’ તિ કટ્ટુ જયજયસદ્ધં પડંજતિ । તપ ણં સે સિવમહે કુમારે રાયા જાતે । મહયા હિમવંત૦ વન્નઓ જાવ-વિહરદ્ધ ।

૪. તપ ણં સે સિવે રાયા અન્નયા કયાઈ સોમણંસિ તિહિ-કરણ-દિવસ-મુદ્ધુત્ત-નક્ષત્રસંસિ વિપુલં અસણ-પાણ-સા-દમ-સાદમં ઉવક્કવડાવેતિ । ઉવક્કવડાવેત્તા મિત્ત-પાદ-નિયગ૦ જાવ-પરિજ્ઞણં રાયાણો ય રત્તિયા આમંતેતિ । આમંતેત્તા તઓ

સૂર્ય દેદીપ્યમાન થયે છે તે ઘણી લોદીઓ, લોહના કડાયા, કડછા અને ત્રાંવાના વીંજા તાપસના ઉપકરણોને ઘડાવીને શિવભદ્ર કુમારને રાજ્યમાં સ્થાપીને ઘણી લોદીઓ, લોહના કડાયા, કડછા અને ત્રાંવાના તાપસના ઉપકરણો લટકે, જે આ ગંગાને કાઠે વાનપ્રસ્થ તાપસો રહે છે, તે આ પ્રકારે-અગ્નિદેવી, પોતિક-વલ્લ ધારણ કરનારા-ઇલાદિ “ઉવવાઇપ” સૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-જેઓ કાષ્ઠથી શરીરને તપાવતા વિચરે છે, તે તાપસોમા જે તાપસો દિશાપ્રોક્ષક (પાળી વડે દિશાને ધૂંજી ફલ પુષ્પાદિ ગ્રહણ કરનારા) છે, તેઓની પાસે મારે મુંડ થઈને દિક્ષપ્રોક્ષકતાપસપણે પ્રત્ય્યા અંગીકાર કરવી શ્રેય છે, પ્રત્ય્યા ગ્રહણ કરીને હું આ આવા પ્રકારનો અભિગ્રહ ગ્રહણ કરીશ, તે આ પ્રકારે-યાવજીવ નિરંતર છઠ્ઠ છટ્ટ કરવાથી વિક્ષત્રક્રવાલ તપકર્મ વડે ડંચા હાય રાક્ષાને રહેવું મને કન્યે-૯ પ્રમાણે તે શિવરાજા વિચારે છે.

૫. ૯ પ્રમાણે વિચારીને આવતી કાલે પ્રાતઃકાલે સૂર્ય દેદીપ્યમાન છે, અનેક પ્રકારના લોદી, કડાયા વગેરે તાપસના ઉપકરણો તૈયાર કરાવી પોતાના કૌટુંબિક પુરુષોને બોલવે છે. બોલવીને તેણે તેઓને આ પ્રમાણે કહ્યું-હે દેવાનુપ્રિયો ! ગ્રીષ્મ આ હસ્તિનાપુર નગરની વાહેર અને અંદર જલ હંટકાવી સાફ કરાવો-ઇલાદિ યાવત્ તેમ કરી તેઓ તેની આજ્ઞાને પાછી આપે છે. સ્વારપછી તે શિવરાજા ફરીને પણ તે કૌટુંબિક પુરુષોને બોલવે છે, બોલવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું-હે દેવાનુપ્રિયો ! ગ્રીષ્મ શિવભદ્ર કુમારના મહાઅર્ધવાઘા યાવત્ વિપુલ રાજ્યાભિષેકની તૈયારી કરો. સ્વારવાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો તે પ્રમાણે યાવત્ રાજ્યાભિષેકની તૈયારી કરે છે, સ્વારપછી તે શિવરાજા અનેક ગણનાયક, દંડનાયક, યાવત્ સંધિપાલના પરિવારયુક્ત શિવભદ્ર કુમારને ઉત્તમ સિંહાસન ઉપર પૂર્વ દિશા સન્મુખ વેસાડે છે, વેસાડીને એકસો સાઠ સોનાના કલશોવડે, યાવત્ એકસો આઠ માટીના કલશોવડે, સર્વ ઋદ્ધિથી યાવત્ વાદિત્રાદિકના શબ્દોવડે મોટા રાજ્યાભિષેકથી અભિષેક કરે છે. સ્વારપછી પાપણ જેવા સુકુમાલ અને સુગંધિ ગંધવલ્લવડે તેનાં શરીરને સાફ કરે છે, સાફ કરીને સરસ ગોશીર્ષચંદન વડે લેપ કરી યાવત્ જેમ ‘જમાલિતું વર્ણન કર્યું છે તેમ કલ્પવૃક્ષની પેટે તેને અલંકૃત-વિભૂષિત કરે છે. સ્વારપછી હાય જોડી શિવભદ્ર કુમારને જમ અને વિજયથી વધાવે છે; વધાવીને ઇટ, કાન્ત, પ્રિય વાર્ણીવડે આગીર્વાદ આપતા ઔપપાતિક સૂત્રમાં કોણિક રાજા સંસ્કૃત્વે કહ્યા પ્રમાણે તેઓ ૯ કહ્યું-યાવત્ તું દીર્ઘાયુષી થા, અને ઇટ જનના પરિવારયુક્ત હસ્તિનાપુર નગર અને વીંજા અનેક ગ્રામ, આકર તથા નગરોતું સ્થામિપણું ભોગવ-ઇલાદિ કહીને તેઓ જય જય શબ્દ બોલે છે. સ્વાર વાદ તે શિવભદ્ર કુમાર રાજા થયો, તે મોટા હિમાચલની પેટે સર્વ રાજાઓમા મુખ્ય થઈને યાવત્ વિહરે છે, અહીં શિવભદ્રરાજાનું વર્ણન કરવું.

૬. સ્વારપછી તે શિવરાજા અન્ય કોઈ દિવસે પ્રગસ્ત તિથિ, કરણ, દિવસ અને નક્ષત્રના યોગમાં વિપુલ અગન, પાન, શાદિમ અને શાદિમ વસ્તુઓને તૈયાર નાવે છે, તૈયાર કરાવી મિત્ર, જ્ઞાતિ, યાવત્ પોતાના પરિજનને, રાજાઓને અને ક્ષત્રિયોને આમન્ત્રણ કરે

૨. * તાપસોનું વર્ણન જુઓ ઉવવાઇપ પૃ. ૧૦-૧

૩. † જમાલિતું વર્ણન જુઓ મગ. સં. ૩ શ. ૧ સ. ૩૩ પૃ. ૧૭૪.

‡ કોણિકનું વર્ણન જુઓ ઉવવાઇપ પૃ. ૭૩-૧.

પચ્છા ગ્હાણ જાવ-સરીરે ભોયણવેલાણ ભોયણમંડવંસિ સુદાસણવરગણ તેણં મિત્ત-જ્ઞાતિ-નિયગસયણ૦ જાવ-પરિજણેણં રાપહિ
ય સ્વત્તિપહિ ય સદ્ધિં વિપુલં અસણ-પાણ-સાદમ-સાદમં પવં જહા તામલી જાવ-સક્કારેતિ, સંમાણેતિ । સક્કારેત્તા સંમાણેત્તાં
તં મિત્ત-જ્ઞાતિ૦ જાવ-પરિજણં રાયાણો ય સ્વત્તિપ ય સિવમદ્દં ચ રાયાણં આપુચ્છઇ । આપુચ્છિત્તા સુવહું લોહી-લોહકડાહ-
કડુચ્છુયં જાવ-મંડગં ગહાય જે શ્મે ગંગાફૂલગા વાણપત્થા તાવસા ભવંતિ, તં ચેવ જાવ તેસિં અંતિયં મુંડે ભવિત્તા દિસાપો-
ક્ષિયતાવસત્તાણ પવ્વઇ । પવ્વઇ વિ ય ણં સમાણે અયમેયારૂવં અભિગ્ગહં અભિગિણ્હતિ-‘કપ્પઇ મે જાવજ્ઞીવાણ છટ્ટું’ તં
ચેવ જાવ અભિગ્ગહં અભિગિણ્હતિ, અભિગિણ્હિત્તા પદમં છટ્ટુક્કમણં ઉવસંપજ્જિત્તા ણં વિહરઇ ।

૫. તણ ણં સે સિવે રાયરિસી પદમચ્છટ્ટુક્કમણપારણગંસિ આયાવણભૂમીણ પચ્છોરુહઇ, પચ્છોરુહિત્તા વાગલવત્થનિયત્થે
જેણેવ સપ્પ ઉડપ્પ તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા કિઢિણસંકાદયગં ગિણ્હતિ, ગિણ્હિત્તા પુરત્થિમં દિસં પોક્કલેતિ,
પુરત્થિમાણ દિસાણ સોમે મહારાયા પત્થાણે પત્થિયં અભિરવ્વિસસિવે રાયરિસી, અભિરવ્વિસસિત્તા જાણિ ય તત્થ કંદાણિ ય
મૂલાણિ ય તયાણિ ય પત્તાણિ ય પુપ્પાણિ ય ફલાણિ ય વીયાણિ ય હરિયાણિ ય તાણિ અણુજાણડ’ ત્તિ કટ્ટુ પુરત્થિમં દિસં
પસરતિ, પુર૦ ૨ જાણિ ય તત્થ કંદાણિ ય જાવ-હરિયાણિ ય તાઈ ગેણ્હતિ, ગિણ્હિત્તા કિઢિણસંકાદયં ભરેઇ, કિઢિ૦ ૨
દ્વમે ય કુસે ય સમિહાથો ય પત્તામોડં ચ ગિણ્હતિ, ગિણ્હિત્તા જેણેવ સપ્પ ઉડપ્પ તેણેવ ઉવાગચ્છઇ, ઉવાગચ્છિત્તા કિઢિણસં-
કાદયગં ઠવેતિ, કિઢિ૦ ૨ વેદિં વહેતિ, વે૦ ૨ ઉચ્છલેવણ-સંમજ્જણં કરેઇ, ઉ૦ ૨ દ્વમ્-કલસાહત્થગણ જેણેવ ગંગા મહા-
નદી તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, તેણેવ૦ ૨ ગંગામહાનદીં ઓગાહેતિ, ગંગા૦ ૨ જલમજ્જણં કરેઇ, જલ૦ ૨ જલકીડં કરેઇ, જલ૦ ૨
જલાભિસેયં કરેતિ, જલા૦ ૨ આયંતે ચોક્કલે પરમસુદ્ધૂણ દેવય-પિતિકયકજ્જે દ્વમ્-કલસાહત્થગણ ગંગાથો મહાનદીંથો પચ્છુત્તરઇ,
ગંગાથો૦ ૨ જેણેવ સપ્પ ઉડપ્પ તેણેવ ઉવાગચ્છઇ, તેણેવ૦ ૨ દ્વમેહિ ય કુસેહિ ય ઘાલુયાપહિ ય વેતિં રપ્પતિ, વેતિં રપ્પત્તા
સરણં અરણિં મહેતિ, સર૦ ૨ અર્ગિં પાડેતિ, ૨ અર્ગિં સંયુક્કેઇ, ૨ સમિહાકટ્ટાઈં પવિલ્લવઇ, સમિહા૦ ૨ અર્ગિં ઉજ્જાલેઇ,
અર્ગિ૦ ૨ “અર્ગિસ્સ દાહિણે પાસે, સત્તંગાઈં સમાદહે । [તં જહા-] સકહં વક્કલં ઠાણં, સિજ્ઞા મંડં કમંડલું ॥ દંડદારં તહ-

૪, આમન્ત્રણ કરી સ્નાન કરી યાવત્ શરીરને અલંકૃત કરી ભોજનવેલાણ ભોજનમંડપમા ઉત્તમ સુદાસન ઉપર વેસી મિત્ર, જ્ઞાતિ
અને પોતાના સ્વજન યાવત્ પરિજન સાથે તથા રાજા અને ક્ષત્રિયો સાથે વિપુલ અશન, પાન, શાદિમ અને શાદિમ ભોજન કરી “તામલિ-
પાપસની પેટે યાવત્ તે શિવરાજા વધાઓનો સત્કાર કરે છે, સન્માન કરે છે, સત્કાર અને સન્માન કરીને મિત્ર, જ્ઞાતિ, પોતાના સ્વજન,
યાવત્ પરિજનની તથા રાજાઓ, ક્ષત્રિયો અને શિવમદ્દ રાજાની રજા માગે છે. રજા માગીને અનેક પ્રકારના લોહી, લોહાના કડાયાં, કડછા
યાવત્ તાપસના ઉચિત્ત ઉપકરણો લઈને ગંગાને કાઠે જે આ વાનપ્રસ્થ તાપસો રહે છે-ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વવત્ જાણવું, યાવત્ તે દિશાપ્રોક્ષક
પાપસોની પાસે દીક્ષિત થઈ દિશાપ્રોક્ષકતાપસરૂપે પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરી પ્રવ્રજિત થઈને તે આ પ્રકારનો અભિગ્રહ ધારણ કરે છે-‘મારે યાવ-
જીવ નિરંતર છટ્ટુ છટ્ટુનો તપ કરવો કલ્પે’-ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ અભિગ્રહ ગ્રહણ કરીને પ્રથમ છટ્ટુ તપનો સ્વીકાર કરી વિહરે છે.

શિવરાજપિનો
અભિગ્રહ-

૫. સ્નાનવાદ પ્રથમ છટ્ટુ તપના પારણાના દિવસે તે શિવ રાજર્ષિ આતાપના ભૂમિથી નીચે આવે છે, નીચે આવીને વલ્કલના વક્ષ પહેરી
જ્યા પોતાની ઝુંપડી છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી કિઢિન (વાસનું પાત્ર) અને કાવડને ગ્રહણ કરે છે, ગ્રહણ કરી પૂર્વ દિશાને પ્રોક્ષિત
કરી ‘પૂર્વ દિશાના સોમ મહારાજા ધર્મસાધનમાં પ્રવૃત્ત થયેલા શિવ રાજર્ષિનું રક્ષણ કરો, અને પૂર્વ દિશામાં રહેલા કંદ, મૂલ, છાલ, પાદડા,
પુપ્પ, ફલ, વીજ અને હરિત-લીલી વનસ્પતિને લેવાની અનુજ્ઞા આપો’-એમ કહી તે શિવ રાજર્ષિ પૂર્વ દિશા તરફ જાય છે, જઈને ત્યાં રહેલા
કંદ, યાવત્-લીલી વનસ્પતિને ગ્રહણ કરીને પોતાની કાવડ ભરે છે. સ્નાન પછી દર્મ, કુચ, સમિધ-કાષ્ઠ અને જ્ઞાડની ગાંધારી મરડી પાદ-
સોપાને લે છે, લેઈને જ્યાં પોતાની ઝુંપડી છે ત્યાં આવે છે, આવીને કાવડને નીચે મૂકે છે, મૂકીને વેદિકાને પ્રમાર્જિત કરે છે; પછી વેદિ-
નાને [છાણ પાણીવડે] લીંપી શુદ્ધ કરે છે. સ્નાનવાદ ઢામ અને કલગને હાથમાં લઈ જ્યાં ગંગા મહાનદી છે, ત્યાં આવીને ગંગા મહા-
નદીમાં પ્રવેશ કરે છે, પ્રવેશ કરી હુવકી મારે છે, જલક્રીડા કરે છે, અને સ્નાન કરે છે, પછી આચમન કરી ચોક્કલા થઈ-પરમ પવિત્ર
થઈ દેવતા અને પિતૃકાર્ય કરી ઢામ અને પાણીનો કલગ હાથમાં લઈ ગંગા મહાનદીની વહાર નીકળીને જ્યાં પોતાની ઝુંપડી છે ત્યાં આવે
છે, આવીને ઢામ, કુશ અને વાલુકા વડે વેદિને વનાવે છે, વનાવી મથનકાષ્ઠવડે અરણિને ઘસે છે, ઘસીને અગ્નિ પાડે છે, પાડીને અગ્નિને
સઢગાવે છે, પછી તેમાં સમિધના કાષ્ઠોને નાચી તે અગ્નિને પ્રચ્છલિત કરે છે, અને અગ્નિની દક્ષિણ વાજુણ આ સાત વસ્તુઓ મૂકે છે, તે આ
પ્રમાણે-“૧ સકથા (ઉપકરણવિશેષ), ૨ વલ્કલ, ૩ દીપ, ૪ ગ્રંથાના ઉપકરણ, ૫ કમંડલ, ૬ દંડ અને ૭ આત્મા (પોતે). ૯ સર્વને

ડવ્યાળં અહે તાદ્રં સમાદદે ।” મહુણા ય ઘણ ય તંદુલેદિ ય ઝિંગિ હુણદ, ઝિંગિ હુજિતા ચરં માહેદ, ચરં સાહેજા ચિં વસ્તદેવં કરેદ, ચિંદિ ૦ ૨ અતિદિપ્યં કરેદ, અતિદિ ૦ ૨ તથો પચ્છા અપ્પણા આદારમાદારેતિ ।

૬. તપ ણં સે સિવે રાયરિસી દોષં છટ્ટકમમણં ઉવસંપજિત્તા ણં વિહરં । તપ ણં સે સિવે રાયરિસી દોષે છટ્ટકમ-મણપારણગંસિ આયાવણભૂમીઓ પશોમહદ, આયાવણ ૦ ૨ एवं जहा पढमपारणगं, नवरं दादिणं दिमं पोक्कमेति, दादिण ० २ दादिणाए दिसाए जमे महाराया पन्थाणे पत्थियं सेसं तं चेव आदारमादारेद । तप णं से सिवे रायरिसी तथं छट्टकममणं उवसंपजित्ता णं विहरति । तप णं से सिवे रायरिसी सेसं तं चेव नवरं पञ्चच्छिमाए दिसाए वरणे महाराया पन्थाणे पत्थियं सेसं तं चेव जाव आदारमादारेद । तप णं से सिवे रायरिसी चउत्थं छट्टकममणं उवसंपजित्ता णं विहरं, तप णं से सिवे रायरिसी चउत्थछट्टकममण ० एवं तं चेव, नवरं उत्तरदिस्सं पोक्कमेद, उत्तराए दिसाए वेसमणे महाराया पन्थाणे पत्थियं अभिरप्फाउ सियं, सेसं तं चेव जाव-तओ पच्छा अप्पणा आदारमादारेद ।

૭. તપ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ છટ્ટંછટ્ટેણં ધનિવિયસેણં દિસાચક્રયાલેણં જાવ-આયાવેમાણસ્સ પગદમદયાપ જાવ-ચિનીયયાપ અગ્રયા કયા ચિ તયાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં રાઓવસમેણં રૂદ્ધા-પોદ-મગ્ગણ-ગવેસણં કરેમાણસ્સ ચિન્નમે નામં અન્નાણે સમુપ્પદે । સે ણં તેણં ચિન્નંગનાણેણં સમુપ્પદેણં પાસદ અસ્સિ લોપ સત્ત દીવે સત્ત સમુદ્દે, તેણ પરં ન જાણતિ ન પાસતિ ।

૮. તપ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અયમેવારુચે અપ્પત્થિય જાવ સમુપ્પજિત્થા-‘અત્થિ ણં મમં અદસેસે નાણ-દંસણે સમુપ્પદે, एवं यलु अस्सि लोप सत्त दीवा सत्त समुदा, तेण परं वोच्छिन्ना दीवा य समुदा य, एवं संपेदेद, एवं ० २ आया-वणभूमीओ पशोरुदद, आ ० २ घागलवत्थनियत्थे जेणेव सए उदए तेणेव उवागच्छद, तेणेव ० २ सुबहुं लोही-लोहकडाह-कडुच्छुयं जाव-मंडगं किदिणसंकाहयं च नेणदद, २ जेणेव हत्थिणापुरे नगरे जेणेव तावसावसदे तेणेव उवागच्छद, तेणेव ० २ भंडनिक्खेवं करेद, भंड ० २ हत्थिणापुरे नगरे सिंघाडग-तिग ० जाव-पहेसु यलु जणस्स एवमाइस्सद, जाव-एवं परवेद-‘अत्थि णं देवाणुप्पिया । ममं अतिसेसे नाण-दंसणे समुप्पदे, एवं यलु अस्सि लोप जाव दीवा य समुदा य’ । तप णं तस्स

एकठा करे छे.” पछी मध, धी अने चोखा वडे अग्निमां होम करे छे, होम करीने चर-यलि तैयार करे छे, अने वलियी वैश्वदेवनी पूजा करे छे, स्यारवाद अतिथिनी पूजा करी ते शिव राजर्षि पोते आहार करे छे.

૬. સ્યારવાદ તે શિવરાજર્ષિ પરીગાર છટ્ટ તપ કરીને વિહરે છે, પછી તે શિવરાજર્ષિ આતાપનાભૂમિથી ઉતરી વત્કલનું વસ પહેરે છે, ઇલાદિ વધું પ્રથમ પારણાની પેટે જાણું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે વીજા પારણા વસતે દક્ષિણ દિશાને પ્રોક્ષિત કરે-પૂજે, તેમ કરીને એમ કહે કે ‘દક્ષિણ દિશાના (લોકપાલ) યમ મહારાજા પ્રસ્થાન-પરલોકસાધન-મા પ્રવૃત્ત થયેલા શિવરાજર્ષિનું રક્ષણ કરો’ ઇલાદિ સર્વે પૂર્વવત્ કહેવું, યાવત્ પોતે આહાર કરે છે. પછી તે શિવરાજર્ષિ ત્રીજા છટ્ટ તપને સ્વીકારી વિહરે છે, તેના પારણાની વધી હક્તિકાન પૂર્વને પેટે જાણવી, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, પશ્ચિમ દિશાનું પ્રોક્ષણ-પૂજન-કરે, અને એમ કહે કે પશ્ચિમ દિશાના (લોકપાલ) વરુણ મહારાજા પ્રસ્થાન-પરલોક સાધનમા પ્રવૃત્ત થયેલા શિવ રાજર્ષિનું રક્ષણ કરો, વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણું. યાવત્ સ્યાર પછી તે આહાર કરે. પછી તે શિવરાજર્ષિ ચોથા છટ્ટના તપને સ્વીકારી વિહરે છે-ઇલાદિ પૂર્વવત્ જાણું. પરન્તુ (ચોથે પારણે) ઉત્તર દિશાને પૂજે છે, અને એમ કહે છે કે ‘ઉત્તર દિશાના (લોકપાલ) વૈશ્રમણ મહારાજા ધર્મસાધનમાં પ્રવૃત્ત થયેલા શિવરાજર્ષિનું રક્ષણ કરો, વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણું, યાવત્ સ્યાર પછી પોતે આહાર કરે છે.

૭. એ પ્રમાણે નિરંતર છટ્ટ છટ્ટના તપ કરવાથી દિવચક્રવાલ તપ કરતા, યાવત્ આતાપના લેના તે શિવરાજર્ષિને પ્રકૃતિની મદદ અને યાવત્ વિનીતતાથી અન્ય કોઈ દિવસે તેના આવરણભૂત કર્મોના ક્ષયોપશમ થવાથી રૂદ્ધ, અપોહ, માર્ગણા અને ગવેષણ કરતા વિભંગ-જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. પછી તે ઉત્પન્ન થયેલા તે વિભંગજ્ઞાન વડે આ લોકમા સાત દ્વીપો અને સાત સમુદ્રો જુદા છે, તે પછી આગળ જાણતો નથી, કે જોતા નથી.

૮. સ્યારવાદ તે શિવરાજર્ષિને આ આવા પ્રકારનો અધ્યવસાય ઉત્પન્ન થયો કે, ‘મને અતિગ્રયવાળું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે. અને એ પ્રમાણે આ લોકમા સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો છે, અને સ્યારપછી દ્વીપો અને સમુદ્રો નથી’-એમ વિચારે છે, વિચારીને આતાપના ભૂમિ-નીચે ઉતરે છે, અને વત્કલના વસ્ત્રો પહેરી જ્યાં પોતાની ઝુંપડી છે ત્યાં આવી અનેક પ્રકારના લોદી, લોદાના કડાયા અને કડછા વા-વીજા ઉપકરણો અને કાવડને પ્રહણ કરે છે, અને જ્યાં હસ્તિનાપુર નગર છે અને જ્યાં તાપસોનું યાવત્ આશ્રમ છે ત્યાં આવે છે, આવા ઉપકરણ વગેરેને મૂકે છે, અને હસ્તિનાપુર નગરમાં ઝૂંઘાટક, ત્રિક, યાવત્ રાજમાર્ગોમા ઘણા માણસોને એમ કહે છે, યાવત્ એમ પ્રસ્તેષ કે, ‘હે દેવાનુષ્ઠિયો! મને અતિગ્રયવાળું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે, અને આ લોકમા એ પ્રમાણે સાત દ્વીપો અને સાત સમુદ્રો છે

તિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ હત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાડગ-તિગં જાવ-પદેસુ વહુ જણો અન્નમન્નસ્સ પવમાહક્કલ્હ, જાવ પરુવેદ-‘પવં ચલુ દેવાણુપ્પિયા ! સિવે રાયરિસીં પવં આહક્કલ્હ, જાવ પરુવેદ-અત્થિ ણં દેવાણુપ્પિયા ! મમં અતિસેસે નાણદંસણે, જાવ તેણ પરં વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય’ । સે કહમેયં મન્ને પવં ?

૯. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સામી સમોસદ્દે, પરિસા જાવ પડિગયા । તેણં કાલેણં તેણં સમણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ જેટ્ટે અંતેવાસીં જહા વિતિયસપ્પ નિયંટુદ્દેસપ્પ જાવ અડમાણે વહુજણસદં નિસામેદ્દ, વહુજણો અન્નમન્નસ્સ પવં આહ-ક્કલ્હ, પવં જાવ પરુવેદ-‘પવં ચલુ દેવાણુપ્પિયા ! સિવે રાયરિસીં પવં આહક્કલ્હ, જાવ પરુવેદ-અત્થિ ણં દેવાણુપ્પિયા ! તં ચેવ જાવ વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય’ । સે કહમેયં મન્ને પવં ?

૧૦. તપ્પ ણં ભગવં ગોયમે વહુજણસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ જાવ-સદ્દે જહા નિયંટુદ્દેસપ્પ જાવ તેણ પરં વો-ચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય, સે કહમેયં મંતે ! પવં ? ગોયમાદિ ! સ્મણે ભગવં મહાવીરે ભગવં ગોયમં પવં વયાસીં-જન્નં ગોયમા ! સે વહુજણે અન્નમન્નસ્સ પવમાતિક્કલ્હ, તં ચેવ સદ્દં માણિયવ્વં, જાવ-મંડનિક્કલ્હેવં કરેતિ, હત્થિણાપુરે નગરે સિંઘાડગં તં ચેવ તવ વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય । તપ્પ ણં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ તં ચેવ સવ્વં માણિયવ્વં તવ તેણ પરં વોચ્છિન્ના દીવા ય સમુદ્દા ય, તપ્પ ણં મિચ્છા । અહં પુણ ગોયમા । પવમાહક્કલ્હામિ, જાવ પરુવેમિ-‘પવં ચલુ જંબુ-વાદીયા દીવા લવણાદીયા સમુદ્દા સંટાણઓ પગવિહિવિહાણા, વિત્થારઓ અણેગવિહિવિહાણા પવં જહા જીવામિગમે જાવ-ત્યંભૂરમણપજ્જવસાણા અસ્સિ તિરિયલોપ અસંખેજ્જે દીવસમુદ્દે પન્નત્તે સમણાઉસો !

૧૧. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! જંબુદ્વીવે દ્વીવે દ્વાદ્વાદં સવન્નાદં પિ અવન્નાદં પિ સગંધાદં પિ અગંધાદં પિ સરસાદં પિ અર-ગાદં પિ સફાસાદં પિ અફાસાદં પિ અન્નમન્નવદ્દાદં અન્નમન્નપુદ્દાદં જાવ-ઘડત્તાપ્પ ચિટ્ઠંતિ ? [૭૦] હંતા અત્થિ ।

યારવાદ તે શિવરાજર્પિ પાસેથી એ પ્રકારનું વચન સાંભળી, અવધારી હસ્તિનાપુર નગરમાં શૃંગાટક, ત્રિક, યાવદ્ રાજમાર્ગોમાં ઘુણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે-‘યાવદ્ એમ પ્રરૂપે છે-હે દેવાનુપ્રિયો ! શિવરાજર્પિ આ પ્રમાણે કહે છે-‘યાવત્ પ્રરૂપે છે કે હે દેવાનુપ્રિયો ! મને અતિ-શયવાલું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે, યાવત્ એ પ્રમાણે આ લોકમાં સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો છે, સ્વાર પછી નથી, તે એમ કેવી રીતે હોય ?

૯. તે કાલે-તે સમયે મહાવીર સ્વામી સમોસર્યા, પર્યટ્ પળ પાછી ગઈ. તે કાલે-તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના મોટા શિષ્ય દ્વિંદ્રભૂતિ નામે અનગાર વીજા શતકના નિર્મળ્યોદ્દેશકમાં *વર્ણવ્યા પ્રમાણે યાવત્ ભિક્ષાએ જતા ઘણા માણસોનો શબ્દ સાંભળે છે-‘વહુ માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે-‘યાવત્ પ્રરૂપે છે કે હે દેવાનુપ્રિયો ! શિવ રાજર્પિ એમ કહે છે-‘યાવત્ એમ પ્રરૂપે છે-હે દેવાનુપ્રિયો ! મને અતિશયવાલું જ્ઞાન અને દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે, અને યાવત્ સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો છે, સ્વાર પછી દ્વીપો અને સમુદ્રો નથી,’ તો એ પ્રમાણે કેમ હોય ?

૧૦. [પ્ર૦] સ્વાર પછી ભગવાન્ ગૌતમે ઘણા માણસો પાસે આ વાત સાંભળી, અવધારી શ્રદ્ધાવાળા થઈ નિર્મળ્ય ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને પૂછ્યું-‘હે ભગવન્ ! શિવરાજર્પિ કહે છે કે-‘યાવત્ સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્ર છે, સ્વાર પછી કાઈ નથી’ તો એ પ્રમાણે કેમ હોઈ શકે ? [૭૦] ‘હે ગૌતમ !’ એમ કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ગૌતમને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે ગૌતમ ! ઘણા માણસો જે પરસ્પર એ પ્રમાણે કહે છે-‘ઇત્યાદિ વધું કહેવું, યાવદ્ તે શિવરાજર્પિ પોતાના ઉપકરણો મૂકે છે અને હસ્તિનાપુર નગરમાં જઈ શૃંગાટક, ત્રિક અને વહુ પ્રકારના માર્ગોમાં આ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ સાત દ્વીપો અને સમુદ્રો છે સ્વાર પછી નથી, સ્વારવાદ તે શિવરાજર્પિની પાસે આ વાત સાંભળી અને અવધારી હસ્તિનાપુર નગરમાં માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે-‘યાવત્ સાત દ્વીપ અને સમુદ્રો છે, તે પછી કાઈ નથી’ ઇત્યાદિ, તે ‘મધ્યા (અસત્ય) છે. હે ગૌતમ ! હું એ પ્રમાણે કહું છું, યાવત્ પ્રરૂપ છું-એ પ્રમાણે જંબુદ્વીપાદિ દ્વીપો અને લવણાદિ સમુદ્રો વધા [વૃત્તાકારે હોવાથી] આકારે એક સરખા છે, પણ વિશાલતાએ દ્વિગુણ દ્વિગુણ વિસ્તારવાળા હોવાથી અનેક પ્રકારના છે-‘ઇત્યાદિ સર્વ ‘જીવામિગમ’માં કહ્યા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ હે આયુષ્મન્ શ્રમણ ! આ તિર્યગ્લોકમાં સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રપર્યન્ત અસંખ્યાત દ્વીપો અને સમુદ્રો કહ્યા છે.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપમાં વર્ણવાળાં, વર્ણરહિત, ગંધવાળાં, ગંધરહિત, રસવાળાં, રસરહિત, સ્પર્શવાળાં અને સ્પર્શરહિત દ્રવ્યો અન્યોન્ય વદ્ધ, અન્યોન્ય સ્પૃષ્ટ યાવદ્ અન્યોન્ય સવદ્ધ છે ? [૭૦] હે ગૌતમ ! હા, છે.†

શિવરાજર્પિ સમત સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્ર સંબંધે પ્રશ્ન

વર્ણોદિરહિત અને વર્ણોદિરહિત દ્રવ્યો.

૯ * ભગવાન્ ગૌતમનું વર્ણન જુઓ મગ. સં. ૧ શ. ૨ ઉ. ૫ પૃ. ૨૮૦.

† જુઓ મગ. સં. ૧ પૃ. ૨૮૧.

૧૦ † દ્વીપ અને સમુદ્રોનું વર્ણન જુઓ જીવામિ. પ્રતિ. ૩ ઉ. ૧ પ. ૧૭૬-૧.

૧૧ † વર્ણ ગંધ રસ અને સ્પર્શવાળાં પુદ્ગલ દ્રવ્યો છે, અને વર્ણોદિરહિત આકાશાદિ દ્રવ્યો છે, વળી તેઓ પરસ્પર સ્પર્શન રહેલા છે.—ટીકા.

૧૨. [પ્ર૦] અતિથિ જં મંતે ! લવણસમુદ્દે દ્વાદશં સવપ્રાદં પિ અવપ્રાદં પિ સર્ગપ્રાદં અગંપ્રાદં પિ સરસાદં પિ અરસાદં પિ સપાસાદં પિ અપાસાદં પિ અન્નમધવપ્રાદં અન્નમધવપ્રાદં જાવ-ઘટતાણ ચિદ્વંતિ ? [૩૦] હંતા અતિથિ ।

૧૩. [પ્ર૦] અતિથિ જં મંતે ! ધાયદસંતે દીવે દ્વાદશં સવપ્રાદં પિ જ્વં ચેવ, એવં જાવ-સર્વભૂતમણસમુદ્દે ? [૩૦] જાવ હંતા અતિથિ ।

૧૪. તપ જં સ્તા મહતિમદ્વાલિયા મહત્તપરિસા સમણસ્સ ભગવચ્ચો મહાવીરસ્સ અંતિયં પ્યમદ્વં સોચા, નિસમ્મ દટ્ટ-તુટ્ટા સમણં ભગવં મહાવીરં વંદઇ નમંસઇ, વંદિત્તા નમસિત્તા જામંવ દિસં પાડ-મૂયા તામેવ દિસં પડિગયા ।

૧૫. તપ જં હત્થિણાપુરે નગરે સિંધાડગં જાવ-પહેસુ વહુજણો અન્નમધસ્સ પ્વમાદમ્પઇ, જાવ પલ્લેઇ-જરં 'દેવાણુપ્પિયા ! સિવે રાયરિસી પ્વમાદમ્પઇ, જાવ પલ્લેઇ-અતિથિ જં દેવાણુપ્પિયા ! મમં અતિસેસં નાણં જાવ-સમુદ્દા ય', તે નો ઇણદ્વે સમદ્વે, સમણે ભગવં મહાવીરે પ્વમાદમ્પઇ, જાવ પલ્લેઇ-પ્વં મલુ પ્યસ્સ સિવસ્સ રાયરિમિન્ન દટ્ટદટ્ટેણં તં ચેવ જાવ-મંડનિસ્સેવં કરેઇ, મંડનિસ્સેવં કરેત્તા હત્થિણાપુરે નગરે સિંધાડગં જાવ-સમુદ્દા ય । તપ જં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિ-સિસ્સ અંતિયં પ્યમદ્વં સોચા નિસમ્મ જાવ-સમુદ્દા ય તણં મિચ્છા, સમણે ભગવં મહાવીરે પ્વમાદમ્પઇ-એવં મલુ જંબુદીવા-દીયા દીવા લવણાદીયા સમુદ્દા તં ચેવ જાવ અસંપેજ્ઞા દીવસમુદ્દા પપ્પત્તા સમણાડસો !

૧૬. તપ જં સં સિવે રાયરિસી વહુજણસ્સ અંતિયં પ્યમદ્વં સોચા નિસમ્મ સંકિપ્પ કંસિપ્પ ધિતિગિચ્છિપ્પ મેદગ્ગમાવચ્ચે વલ્લુસસમાવચ્ચે જાવ યાવિ હોત્થા । તપ જં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ સંકિયસ્સ કમિયસ્સ જાવ-વલ્લુસસમાવચ્ચસ્સ સં વિભગે અન્નાણે સિપ્પામેવ પરિવડિપ્પ ।

૧૭. તપ જં તસ્સ સિવસ્સ રાયરિસિસ્સ અયમેયાત્થે અન્નમધિય જાવ સમુપ્પજિન્થા-‘એવં મલુ સમણં ભગવં મહાવીરે આદિગરે તિત્થગરે જાવ-સદ્ધનુ સદ્ધરિસી આગાસગણં ચરેણં જાવ સહસંવચ્ચે ઉજ્જાણે અદ્ધાપડિન્થં જાવ વિદરુદ્ધ, ત મદ્દા ફલં જલુ તદ્દાહવાણં અરહંતાણં ભગવંતાણં નામગોયસ્સ જદ્દા ઉવપાદપ્પ જાવ-મદ્દણયાપ્પ, તં ગચ્છામિ જં સમણં ભગવં મહાવીરે વંદામિ જાવ પ્જુવાસામિ, એવં જે દ્ધમ્મેવ ય પરમંવં ય જાવ મધિસ્સદ્ધત્તિકદ્ધુ એવં સંપેદેતિ ।

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લવણ સમુદ્રમા વર્ણવાળા, વર્ણવિનાના, ગંધવાળા, ગંધ વિનાના, રસવાળા, રસવિનાના, રસપ્રવાળા ને સ્પર્શ વિનાના દ્રવ્યો અન્યોન્ય વદ્ધ, અન્યોન્ય રુદ્ધ, યાવત્ અન્યોન્ય સવદ્ધ છે ? [૩૦] હૈ ગૌતમ ! હા, છે.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વાતકિલ્ખંટમા અને એ પ્રમાણે યાવત્ સ્વયંભૂતમણ નમુદ્રમા વર્ણવાળા ને વર્ણગહિત ક્ષ્ણાદિ પૂર્વોક્ત દ્રવ્યો પરસ્પર સવદ્ધ છે ક્ષ્ણાદિ યાવત્ ? [૩૦] હૈ ગૌતમ ! હા, છે ત્યા સુધી જાણવું.

૧૪. સ્વારવાદ તે ઊલ્લંત મોટી અને મહત્વયુક્ત પરિપદ્ધ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પાસેથી એ અર્થ સાંભળી અને અવધારી દષ્ટ તુલ્ય થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાઢી નમી જે ડિગામાથી આવી હતી તે ડિગામા ગઈ.

૧૫. સ્વારવાદ હસ્તિનાપુર નગરમા ટૂંગાટક યાવત્ વીજા માર્ગોમા ઘણા માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રસ્તુ છે કે જે દેવાનુપ્રિયો ! શિવરાજપિ જે એમ કહે છે-યાવત્ પ્રસ્તુ છે-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! મને અતિશયવાલું જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, યાવત્ વીજા દ્વીપ-સમુદ્રો નથી;’ તે તેનું કથન યથાર્થ નથી. શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર એ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્ પ્રસ્તુ છે કે-હટ્ટ હટ્ટના તપને નિરતર કરતા શિવરાજપિ પૂર્વે કદા પ્રમાણે યાવત્ પોતાના ઉપકરણો મૂકીને હસ્તિનાપુર નામના નગરમા ટૂંગાટક યાવત્ વીજા માર્ગોમા એ પ્રમાણે કહે છે-યાવત્ સાત દ્વીપ-સમુદ્રો છે, વીજા નથી. સ્વારવાદ તે શિવરાજપિની પાસે એ વાત સાંભળીને અવધારીને ઘણા માણસો એમ કહે છે-‘શિવરાજપિ જે કહે છે કે માત્ર સાત દ્વીપ સમુદ્રો છે’ તે મિત્યા છે, યાવત્ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર એ પ્રમાણે કહે છે કે-‘હે આયુષ્મન્ શ્રમણ જંબૂદ્વીપાદિ દ્વીપો અને લવણાદિ સમુદ્રો એક સરસા આકારે છે-ક્ષ્ણાદિ પૂર્વે કદા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ અસત્યાતા દ્વીપ-સમુદ્રો કદા છે.’

૧૬. સ્વારવાદ તે શિવરાજપિ ઘણા માણસો પાસેથી એ વાતને સાંભળીને અને અવધારીને શક્તિ, ક્ષાંક્ષિત, સદિગ્ધ, અનિશ્ચિત અને કલ્પિત ભાવને પ્રાપ્ત થયા, અને શંકિત, ક્ષાંક્ષિત, સદિગ્ધ, અનિશ્ચિત અને કલ્પિત ભાવને પ્રાપ્ત થયેલા શિવરાજપિનું વિભંગ નામે અજાત તરતજ નાચ પામ્યું.

૧૭. સ્વાર પછી તે શિવરાજપિને આત્મા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્ ઉત્પન્ન થયો-‘‘એ પ્રમાણે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર ધર્મની આદિ કરનારા, તીર્થંકર, યાવત્ સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી છે, અને તેઓ આકાશમા ચાલતા વર્મચક્રવદ્ધે યાવત્ સહસ્રાન્નવન નામે ઉચાનમ્મ યયાયોગ્ય અવગ્રહ ગ્રહણ કરી યાવત્ વિહરે છે. તો તેવા પ્રકારના અરિહંત ભગવંતોના નામગોત્રનું શ્રવણ કરવું તે મહા ફલવાલું છે, તો અભિગમન વદનાદિ માટે તો શું કહેવું ?-ક્ષ્ણાદિ ઔપપાતિક મૂત્રમા કદા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ એક આર્ય ધાર્મિક સુવચનનું શ્રવણ કરવું મહા ફલવાલું છે, તો તેના વિપુલ અર્થનું અવધારણ કરવા માટે તો શું કહેવું ? તેથી હું શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરની પાસે જાઉં, વાટાં અને નમું, યાવત્ તેઓની પરિપાસના કરું, એ મને આ ભવમા અને પરમવમા યાવત્ શ્રેયને માટે થશે’’ એમ વિચારે છે.

૧૮. एवं २ ता जेणेव तावसावसहे तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छित्ता तावसावसहं अणुप्पविसति, ता० २ सुवहुं लोही-लोहकडाह० जाव किढिणसंकातिगं च गेण्हइ, गेण्हित्ता तावसावसहाओ पडिनिक्खमति, ताव० २ पडिवडियवि-
भंगे हत्थिणागपुरं नगरं मज्झमज्जेणं निग्गच्छइ, निग्गच्छित्ता जेणेव सहसंववणे उज्जाणे, जेणेव समणे भगवं महावीरे, तेणेव
उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता
नञ्चासञ्जे नाइदूरे जाव- पंजलिउडे पज्जुवासइ । तए णं समणे भगवं महावीरे सिवस्स रायरिसिस्स तीसे य महतिमहालि-
याए० जाव-आणाए आराहए भवइ ।

૧૯. તપ ણં સે સિવે રાયરિસી સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્ચા, નિસમ્મ જહા ચંદઓ, જાવ
ઉત્તરપુરચ્છિમં વિસીભાગં અવક્રમઇ, ૨ સુવહું લોહી-લોહકડાહ૦જાવ-કિઢિણસંકાતિગં ઇગંતે પડેઇ, ૫૦ ૨ સયમેવ પંચમુ-
દ્વિયં લોયં કરેતિ, સયમે૦ ૨ સમણં ભગવં મહાવીરં ઇવં જહેવ ઉસમદત્તે તહેવ પઘઇઓ, તહેવ ઇકારસ અંગાઇં અદિજ્ઞતિ,
હેવ સઘં જાવ-સઘદુક્કલ્પપહીણે ।

૨૦. [પ્ર૦] ‘મંતે’ત્તિ ભગવં ગોયમે સમણં ભગવં મહાવીરં વંદઇ નમંસઇ, વંદિત્તા નમંસિત્તા ઇવં વયાસી-જીવા ણં મંતે !
સેજ્ઞમાણા કયરંમિ સંઘયણે સિજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! વયરોસમ્ભારાયસંઘયણે સિજ્ઞંતિ । ઇવં જહેવ ઉચ્ચાઇપ તહેવ “સંઘ-
ણં સંઠાણં ઉચ્ચંતં આઉયં ચ પરિવસણા” । ઇવં સિદ્ધિગંડિયા નિરવસેસા માણિયઘા, જાવ-“અઘાવાહં સોક્ખં અણુહોંતિ
શસયં સિદ્ધા” ॥ સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ॥ સિવો સમત્તો ।

एकारससए नवमो उद्देशो समत्तो ।

૧૮. ૧ પ્રમાણે વિચાર કરી જ્યાં તાપસોનો મઠ છે ત્યાં આવે છે. આવી તાપસોના મઠમાં પ્રવેશ કરી ઘણી લોહી, લોઢાના કડાયા
યાવત્ કાવડ વગેરે ઉપકરણોને લેઈ તાપસોના આશ્રમથી નીકળે છે. નીકળીને વિભંગજ્ઞાનરહિત તે શિવરાજર્પિ હસ્તિનાપુર નગરની વચ્ચો-
રૂં થઈને જ્યાં સહસ્રામ્રવન નામે ઉદ્યાન છે, જ્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. આવીને શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને ત્રણ વાર
દક્ષિણા કરીને વાદે છે અને નમે છે. વાંદી અને નમીને તેઓથી વહુ નજીક નહીં અને વહુદૂર નહીં તેમ ઉભા રહી યાવત્ હાય જોડી તે
શિવરાજર્પિ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની ઉપાસના કરે છે. સ્વાર વાદ તે શિવરાજર્પિને અને મોટામા મોટી પર્યદને શ્રમણ ભગવંત મહાવીર
ર્મકશા કહે છે. અને યાવત્ તે શિવરાજર્પિ આજ્ઞાના આરાધક થાય છે.

શિવરાજર્પિનું મહા-
વીરસ્વામી પાસે
આગમન

૧૯. પછી તે શિવરાજર્પિ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરની પાસેથી ધર્મને સામઠી અને અવધારી *સ્કંદકતા પ્રકરણમા કહ્યા પ્રમાણે
યાવત્ ઈશાન કોણ તરફ જઈ ઘણી લોહી, લોઢાના કડાયા યાવત્ કાવડ વગેરે તાપસોચિત ઉપકરણોને એકાત જગ્યાએ મૂકે છે. મૂકીને
પ્રોતાની મેઢે પંચ મુઠિ લોચ કરી, શ્રમણ ભગવંત મહાવીર પાસે †શ્રુપમદત્તની પેઠે પ્રવ્રજ્યાનો સ્વીકાર કરે છે, અને તે પ્રમાણે અગ્યાર
ંગોતું અધ્યયન કરે છે, તથા ૧૭ પ્રમાણે યાવત્ તે શિવરાજર્પિ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય છે.

શિવરાજર્પિની વીક્ષા

૨૦. ‘હે ભગવન્ !’ એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદે છે અને નમે છે, વાદી અને નમીને ભગવંત ગૌતમે આ
માણે પૂછ્યું—[પ્ર૦] “હે ભગવન્ ! સિદ્ધ થતા જીવો કયા સંઘયણમા સિદ્ધ થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવો વજ્રરૂપમ્ભારાચ સઘયણમા
સિદ્ધ થાય” —ઇત્યાદિ ‡ઔપપાતિકસૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે “સંઘયણ, સસ્થાન, ઉંચાઈ, આયુષ, પરિવસના (વાસ)” —અને ૧ પ્રમાણે આલી
સેદ્ધિગંડિકા કહેવી; યાવત્ અવ્યાવાધ (દુઃખરહિત) આશ્રત સુખને સિદ્ધો અનુભવે છે. ‘હે ભગવન્ !’ તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ
એમ કહી યાવત્ વિહરે છે.

एकादश शते शिवनामे नवम उद्देशक समाप्त.

૧૧ * જુઓ ભગ૦ ચં૦ ૧ શ૦ ૨ ડ૦ ૧૫૦ ૨૩૮.

† શ્રુપમદત્તની પ્રવ્રજ્યા જુઓ ભગ૦ ચં૦ ૩ શ૦ ૧ ડ૦ ૩૩૫ ૧૬૫.

૨૦ ‡ સિદ્ધના સ્વરૂપનું વર્ણન જુઓ ઔપપા૦ ૫૦ ૧૧૨-૧.

§ ઔપપાતિક સૂત્રને અન્તે સિદ્ધના સ્વરૂપનું વર્ણન કરનાર “કર્હિ પઢિહ્યા સિદ્ધા” —ઇત્યાદિ બાવીશ ગાયના પ્રકરણને સિદ્ધિગંડિકા કહે છે.

દસમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિદ્દે જાવં-પચં ઘયાસી-કતિવિદ્દે નં મંતે ! લોપ પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચરવિદ્દે લોપ પન્નત્તે, તંજહા-દ્વલોપ, પેત્તલોપ, કાલલોપ, માવલોપ ।

૨. [પ્ર૦] લેત્તલોપ નં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિવિદ્દે પન્નત્તે, તંજહા-૧ અહોલોપપેત્તલોપ ૨ તિરિયલોપપેત્તલોપ, ૩ ઉદ્દલોપલેત્તલોપ ।

૩. [પ્ર૦] અહોલોપપેત્તલોપ નં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સત્તવિદ્દે પન્નત્તે, તંજહા-ચ્ચળપ્પમાપુદ્ધવિ અહોલોપપેત્તલોપ, જાવ-અહેસત્તમાપુદ્ધવિઅહોલોપપેત્તલોપ ।

૪. [પ્ર૦] તિરિયલોપપેત્તલોપ નં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! અસંલેક્કવિદ્દે પન્નત્તે, તંજહા-જંબુદ્વીપે તિરિયલોપપેત્તલોપ, જાવ-સચંભૂરમણસમુદ્દે તિરિયલોપપેત્તલોપ ।

૫. [પ્ર૦] ઉદ્દલોપલેત્તલોપ નં મંતે ! કતિવિદ્દે પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પન્નરસવિદ્દે પન્નત્તે, તંજહા-સોદ્દમ્મકપ્પણ ૬ લોગપેત્તલોપ, જાવ-અચ્ચુયઉદ્દલોપ, ગેવેજ્ઞવિમાણઉદ્દલોપ, અનુત્તરવિમાણ ૭ ઈસિપ્પમારપુદ્ધવિઉદ્દલોપપેત્તલોપ ।

૬. [પ્ર૦] અહોલોપપેત્તલોપ નં મંતે ! કિંસંઠિપ પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! તપ્પાગારસંઠિપ પન્નત્તે ।

દશમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા [ગૌતમ] યાવદ્ આ પ્રમાણે બોલ્યા-હે ભગવન્ ! લોક કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લોક ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ દ્રવ્યલોક, ૨ ક્ષેત્રલોક, ૩ કાલલોક અને ૪ ભાવલોક.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્ષેત્રલોક કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ અધોલોકક્ષેત્રલોક, ૨ તિર્યગ્લોકક્ષેત્રલોક અને ૩ ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધોલોકક્ષેત્રલોક કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સાત પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ રત્નપ્રમાપૃથિવીઅધોલોકક્ષેત્રલોક, યાવત્ ૭ અવઃસત્તમપૃથિવીઅધોલોકક્ષેત્રલોક.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યગ્લોકક્ષેત્રલોક કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અસંખ્ય પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-જંબુદ્વીપતિર્યગ્લોકક્ષેત્રલોક, યાવત્ સ્વયંભૂરમણસમુદ્રતિર્યગ્લોકક્ષેત્રલોક.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પંદર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ સૌંધર્મકલ્પઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક, યાવત્ ૧૨ અચ્યુતકલ્પઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક, ૧૩ પ્રૈવેયકવિમાનઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક, ૧૪ અનુત્તરવિમાનઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક અને ૧૫ ઈપ્પમારપૃથિવીઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધોલોકક્ષેત્રલોક કેવા સંસ્થાને છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અધોલોક ત્રાપાને આકારે છે.

૭. [પ્ર૦] તિરિયલોયલેત્તલોય નં મંતે ! કિંસંઠિય પંનત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! મ્હરિસંઠિય પંનત્તે !

૮. [પ્ર૦] ઉદ્દલોયલેત્તલોય-પુલ્લ [ઉ૦] ઉદ્દમુદ્દગાકારસંઠિય પંનત્તે !

૯. [પ્ર૦] લોય નં મંતે ! કિંસંઠિય પંનત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સુપદ્દુગસંઠિય લોય પંનત્તે, તંજંદા-દેદ્દા વિલ્લિન્ને, મંજ્જે સંલિન્ને, જંદા સંત્તમસંય પદમુદ્દેસય જાંવ અંત કરેતિ !

૧૦. [પ્ર૦] અલોય નં મંતે ! કિંસંઠિય પંનત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! મ્હસિરગોલસંઠિય પંનત્તે !

૧૧. [પ્ર૦] અદ્દલોયલેત્તલોય નં મંતે ! કિં જીવા, જીવદેસા, જીવપપ્પસા ? [ઉ૦] પવં જહાં દંદા દિસા તદ્દેવ નિરવસેસં માણિયદ્દં, જાવ-અદ્દાસમય !

૧૨. [પ્ર૦] તિરિયલોયલેત્તલોય નં મંતે ! કિં જીવા ? [ઉ૦] પવં ચેવ, પવં ઉદ્દલોયલેત્તલોય વિ, નવરં અરુવી વિદ્દા, અંદાસમંયો નત્થિ !

૧૩. [પ્ર૦] લોય નં મંતે કિં જીવા ? [ઉ૦] જહાં વિતિયસય અત્થિયુદ્દેસય લોયાગાસે, નવરં અરુવી સત્તવિદ્દા, જાવ-અદ્દમ્મત્થિકાયસ્સ પપ્પસા, નોઆગાસત્થિકાય, આગાસત્થિકાયસ્સ દેસે, આગાસત્થિકાયપપ્પસા, અદ્દાસમય, સેસં તં ચેવ !

૧૪. [પ્ર૦] અલોય નં મંતે ! કિં જીવા ? [ઉ૦] પવં જહાં અત્થિકાયુદ્દેસય અલોયાગાસે, તદ્દેવ નિરવસેસં જાવ-અનંતમાગુણે !

૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તિર્યગ્લોકક્ષેત્રલોક કેવા સંસ્થાને છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે શાંલરને આકારે છે.

તિર્યગ્લોકનું
સંસ્થાન.

૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક કેવા આકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઉમા મૃદંગને આકારે છે.

ઊર્ધ્વલોકનું
સંસ્થાન.

૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! લોક કેવા આકારે સંસ્થિત છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લોક સુપ્રતિષ્ઠકને આકારે સંસ્થિત છે, તે આ પ્રમાણે— “નીચે પહોળો, મધ્યભાગમા સંક્ષિપ્ત-સંકીર્ણ”—ઇત્યાદિ * સાતમા શતકના પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે કહેવું. [તે લોકને ઉત્પન્ન જ્ઞાન દર્શનને ધારણ કરનારા કેવલજ્ઞાની જાણે છે અને સ્થિર પછી સિદ્ધ થાય છે] યાવદ્ ‘સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે છે’.

લોકનું સંસ્થાન.

૧૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અલોક કેવા આકારે કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અલોક પોલ ગોળને આકારે કહ્યો છે.

અલોકનું સંસ્થાન.

૧૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અધોલોકક્ષેત્રલોક શું જીવરૂપ છે, જીવદેશરૂપ છે, જીવપ્રદેશરૂપ છે ઇત્યાદિ ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ એન્દ્રી દિશા સંવન્ધે કહ્યું છે તે પ્રમાણે સર્વ અહિ જાણવું, યાવદ્ ‘અદ્દાસમય (કાલ) રૂપ છે’.

અધોલોક જીવ-
રૂપ છે ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.

૧૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! તિર્યગ્લોક શું જીવરૂપ છે ઇત્યાદિ ? [ઉ૦] પૂર્વવત્ જાણવું. એ પ્રમાણે ઊર્ધ્વલોકક્ષેત્રલોક સંવન્ધે પણ જાણવું; પરન્તુ વિશેષ એ છે કે ઊર્ધ્વલોકમા અરૂપી દ્રવ્ય છ પ્રકારે છે, કારણ કે ત્યાં અદ્દા સમય નથી.

તિર્યગ્લોક જીવ-
રૂપ છે ઇત્યાદિ.

૧૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! લોક શું જીવ છે ઇત્યાદિ ? [ઉ૦] વીજા શતકના ડાહ્યાસિદ્ધાંતમાં લોકાકાશને વિષે કહ્યું છે તે પ્રમાણે અહિં જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે અહિં અરૂપી સાત પ્રકારે જાણવા, ૧ યાવદ્ ૪ ‘અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો, ૫ નોઆકાશાસ્તિકાય—૫, આકાશાસ્તિકાયનો પ્રદેશ, ૬ આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશો અને ૭ અદ્દાસમય. બાકી પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું.

લોક જીવરૂપ છે
ઇત્યાદિ.

૧૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અલોક શું જીવ છે ઇત્યાદિ ? [ઉ૦] જેમ ડાહ્યાસિદ્ધાંતમાં અલોકાકાશને વિષે કહ્યું છે તે પ્રમાણે અહિં જાણવું, યાવત્ તે [સર્વાકાશના] ‘અનન્તમા ભાગ ન્યૂન છે’.

અલોકાકાશ જીવ-
રૂપ છે ઇત્યાદિ.

૧ * લોકનું સંસ્થાન જુઓ મગ. ૨ શ. ૭ ઉ. ૧ પૃ. ૨.

૧૧ † જુઓ એન્દ્રીદિશાસંવન્ધે પ્રશ્ન મગ. ૨ શ. ૧૦ ઉ. ૧. પૃ. ૧૮૧.

૧૨ ‡ મગ. ૨ શ. ૨ ઉ. ૧૦ પૃ. ૩૧૦. સુ. ૬૬.

૧૩ ¶ ૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો, ૩ અધર્માસ્તિકાય, ૪ અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો, ૫ આકાશાસ્તિકાયનો પ્રદેશ, ૬ આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશો, અને ૭ કાલ—એ અરૂપીના સાત પ્રકાર છે. તેમા પ્રથમ ધર્માસ્તિકાય છે. કારણ કે તે સંપૂર્ણ લોકને વિષે વિદ્યમાન છે. ધર્માસ્તિકાયનો પ્રદેશ વી, કેમકે લોકમા અસંખ્ય ધર્માસ્તિકાય છે. તથા ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો છે, કારણ કે ધર્માસ્તિકાય તે પ્રદેશોના સમુદાયરૂપ છે. એ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાયના ૫ પ્રદેશો જાણવા. આકાશાસ્તિકાય નથી, કારણ કે લોકમા તેનો એક ભાગ છે, અને તેથીજ આકાશાસ્તિકાયનો પ્રદેશ છે. આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશો છે. આ કાલ દ્રવ્ય છે.—ડીકા.

૧૪ § મગ. ૨ શ. ૨ ઉ. ૧૦ પૃ. ૩૧૦ સુ. ૬૭.

૧૫. [પ્ર૦] અદ્યોગરોત્તલોગસ્ત્ત્વં ણં મંતે ! ણમ્મિ આગાસપ્પમ્મે કિં જીવા, જીવદેસા, જીવપ્પણ્ણા, ઝજીવા, ઝજીવદેસા, ઝજીવપ્પણ્ણા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો જીવા, જીવદેસા યિ, જીવપ્પણ્ણા યિ, ઝજીવા યિ, ઝજીવદેસા યિ, ઝજીવપ્પણ્ણા યિ । જે જીવદેસા તે નિયમા ૧ ણમ્મિદિયદેસા, ૨ અદ્ધવા ણમ્મિદિયદેસા ય વેદંદિયસ્સ દેસે, ૩ અદ્ધવા ણમ્મિદિયદેસા ય વેદંદિયાણ ય દેસા । ણમ્મ મહ્ધિહિરુદ્ધિઓ જાવ-પંચિદિપ્પમ્મુ, જાવ-અદ્ધવા ણમ્મિદિયદેસા ય વેદંદિયદેસા ય । જે જીવપ્પણ્ણા તે નિયમા ૧ ણમ્મિદિયપ્પણ્ણા, ૨ અદ્ધવા ણમ્મિદિયપ્પણ્ણા ય વેદંદિયસ્સ પ્પણ્ણા, ૩ અદ્ધવા ણમ્મિદિયપ્પણ્ણા ય વેદંદિયાણ ય પ્પણ્ણા, ણમ્મ આદ્ધિહિરુદ્ધિઓ જાવ પંચિદિપ્પમ્મુ, ણમ્મિદિપ્પમ્મુ નિયમંગો । જે ઝજીવા તે દુધિદ્ધા પવ્વણ્ણા, તંજદ્ધા-રૂપી ઝજીવા ય અરૂપી ઝજીવા ય । રૂપી નદ્ધેય, જે અરૂપી ઝજીવા તે પંચવિદ્ધા પ્પણ્ણા, તંજદ્ધા-૧ નોધમ્મત્થિકાયા ધમ્મત્થિકાયાસ્સ દેસે, ૨ ધમ્મત્થિકાયાસ્સ પ્પણ્ણે, ણમ્મ ૪ અદ્ધમ્મત્થિકાયાસ્સ યિ, ૫ અજ્ઞાસમ્પણ ।

૧૬. [પ્ર૦] તિરિયલોગરોત્તલોગસ્ત્ત્વં ણં મંતે ! ણમ્મિ આગાસપ્પમ્મે કિં જીવા ? [ઉ૦] ણમ્મં જદ્ધા અદ્યોલોગરોત્તલોગસ્ત્ત્વં તદ્ધેય, ણમ્મં ઉદ્યોલોગરોત્તલોગસ્ત્ત્વં યિ, નયરં અજ્ઞાસમ્પણો નત્થિ, અરૂપી ચ્ચડ્ધિદ્ધા । લોગસ્સ જદ્ધા અદ્યોલોગરોત્તલોગસ્ત્ત્વં ણમ્મિ આગાસપ્પણે ।

૧૭. [પ્ર૦] અલોગસ્ત્ત્વં ણં મંતે ! ણમ્મિ આગાસપ્પણે પુચ્છા [ઉ૦] ગોયમા ! નો જીવા, નો જીવદેસા, તં ચંચ જાવ અણંતેદ્ધિ અગુરુલ્લુગુણોદ્ધિ સંજુત્તે સદ્ધાગાસસ્સ અણંતમાગુણે ।

૧૮. દ્વઘ્ધો ણં અદ્યોલોગરોત્તલોગ અણંતારં જીવદ્ધાદ્ધિ, અણંતારં ઝજીવદ્ધાદ્ધિ, અણંતારં જીવાજીવદ્ધા । ણમ્મં તિરિયલોગરોત્તલોગ યિ, ણમ્મં ઉદ્યોલોગરોત્તલોગ યિ । દ્વઘ્ધો ણં અલોગ ણેવત્થિ જીવદ્ધા, નેવત્થિ ઝજીવદ્ધા, નેવત્થિ જીવાજીવદ્ધા, ણમે

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધોલોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશપ્રદેશમાં શું ૧ જીવો, ૨ જીવના દેશો, ૩ અજીવો, ૪ અજીવોના દેશો અને ૫ અજીવના પ્રદેશો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવો નથી, પણ જીવોના દેશો, જીવોના પ્રદેશો, અજીવો, અજીવના દેશો અને અજીવના પ્રદેશો છે. તેમા ત્યા જે જીવોના દેશો છે તે અવ્યય ૧ એકેન્દ્રિયજીવોના દેશો છે ૨ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના દેશો અને વૈન્દ્રિય જીવોના દેશ છે, ૩ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના દેશો અને વેદંદ્રિયોના દેશો છે. એ પ્રમાણે “મધ્યમ મંગરહિત વાત્તીના નિરુપ્પે યાવદ્ અનિન્દ્રિયો-સિદ્ધો સત્ત્વંધે જાણવા. યાવદ્ ‘એકેન્દ્રિયોના દેશો અને અનિન્દ્રિયોના દેશો’ છે, તથા ત્યા જે જીવોના પ્રદેશો છે તે અવ્યય એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો છે, ૧ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો અને એક વેદંદ્રિય જીવોના પ્રદેશો છે, ૨ અથવા એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો અને વેદંદ્રિયોના પ્રદેશો છે. એ પ્રમાણે યાવત્ પંચેન્દ્રિય અને અનિન્દ્રિયો સત્ત્વંધે પ્રથમ ભંગ શિવાય ત્રણ ભાગા જાણવા તથા ત્યા જે અજીવો છે તે વે પ્રકારના કયા છે. તે આ પ્રમાણે-રૂપિઅજીવ અને અરૂપિઅજીવ. તેમા રૂપિઅજીવો પૂર્વે પ્રમાણે જાણવા અને જે અરૂપિઅજીવો છે તે પાંચ પ્રકારના કયા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ નોધર્માસ્તિકાયા ધર્માસ્તિકાયાનો દેશ, ૨ ધર્માસ્તિકાયાનો પ્રદેશ, એ પ્રમાણે ૪ અધર્માસ્તિકાયા સત્ત્વંધે પણ જાણવું. અને ૫ અજ્ઞા સમય.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નિર્યલોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશ પ્રદેશમાં શું જીવો છે ? इत्यादि [ઉ૦] જેમ અધોલોકક્ષેત્રલોકના સત્ત્વંધે કહ્યું તેમ અહીં વધું જાણવું. એ પ્રમાણે ઊર્વલોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશ પ્રદેશને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, ત્યાં અદ્ધાસમય નથી, માટે અરૂપી ચાર પ્રકારના છે, લોકના એક આકાશ પ્રદેશમા અધોલોકક્ષેત્રલોકના એક આકાશ પ્રદેશમા જેમ કહ્યું છે તેમ જાણવું.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલોકના એક આકાશ પ્રદેશ સત્ત્વંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્યા ‘જીવો નથી, જીવ દેશો નથી’ इत्यादि પૂર્વની પેઠે [સુ. ૧૪] કહેવું, યાવત્ અલોક અનન્ત અગુરુલ્લુગુણોપી સંયુક્ત છે અને સર્વાકાશના અનંતમા ભાગે ન્યૂન છે.

૧૮ [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દ્રવ્યથી અધોલોકક્ષેત્રલોકમા અનન્ત જીવ દ્રવ્યો છે, અનંત અજીવ દ્રવ્યો છે અને અનંત જીવાજીવ દ્રવ્યો છે. એ પ્રમાણે તિર્યલોકક્ષેત્રલોકમા તથા ઊર્વલોકક્ષેત્રલોકમાં પણ જાણવું. દ્રવ્યથી અલોકમા જીવ દ્રવ્યો નથી, અજીવ દ્રવ્યો નથી અને જીવાજીવ દ્રવ્યો નથી, પણ એક અજીવદ્રવ્યનો દેશ છે, યાવત્ સર્વાકાશના અનંતમા ભાગે ન્યૂન છે. કાલથી અધોલોકક્ષેત્રલોક કોઈ

૧૫ * ગ્રં ૧૦ ઉ૦ ૧ પ્રદર્શિત એકેન્દ્રિય જીવોના દેશો અને વેદંદ્રિય જીવોના દેશો-એ મધ્યમ ભાગો હોતો નથી, કારણકે એક આકાશપ્રદેશમાં એક વેદંદ્રિય જીવોના ઘણા દેશો સમવિત નથી

† નોધર્માસ્તિકાયા-અધોલોકના એક આકાશપ્રદેશમા સપૂર્ણ ધર્માસ્તિકાયા નથી. પણ તેનો દેશ અને પ્રદેશ હોય છે તેથી તેને નોધર્માસ્તિકાયારૂપ કહેલ છે.

અજીવદ્વદેસે જાવ સદ્વાગાસઅર્ણતમાગૂણે । કાલઓ ણં અહેલોયચ્છેત્તલોપ ન કયાઈ નાસિ, જાવં નિચ્છે, એવં જાવ અલોગે ।
ભાવઓ ણં અહેલોયચ્છેત્તલોપ અર્ણતા વન્નપજ્જવા, જહા ધંદપ, જાવ અર્ણતા અગુરુયલહુયપજ્જવા, એવં જાવ લોપ । ભાવઓ ણં
અલોપ નેવત્થિ વન્નપજ્જવા, જાવ નેવત્થિ અગુરુયલહુયપજ્જવા, એગે અજીવદ્વદેસે, જાવ અર્ણતમાગૂણે ।

૧૯. [પ્ર૦] લોપ ણં મંતે ! કે મહાલપ પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! અયન્નં જંબુદ્વીવે દીવે સવ્વદીવં જાવ-પરિચ્છેવેણં ।
તેણં કાલેણં તેણં સમપ્પણં છ દેવા મહિહ્વીયા જાવ-મહેસવ્વજા જંબુદ્વીવે દીવે મંદરે પદ્ધવ મંદરચૂલિયં સવ્વથો સમંતા સંપરિચ્છિ-
ત્તા ણં ચિદ્દેજ્જા, અહેણં ચત્તારિ દિસાકુમારીઓ મહત્તરિયાઓ ચત્તારિ વલિપિંડે ગહાય જંબુદીવસ્સ દીવસ્સ ચડસુ વિ દિસાસુ
વહિયાસમિમુદ્દીઓ ઠિચ્છા તે ચત્તારિ વલિપિંડે જમગસમગં વહિગામિમુદ્દે પચ્ચિચ્છેજ્જા, પમ્મૂ ણં ગોયમા ! તાઓ એગમેગે દેવે તે
ચત્તારિ વલિપિંડે ધરણિતલમસંપત્તે ચિન્પામેવ પહિસાહરિત્તપ, તે ણં ગોયમા ! દેવા તાપ ઉક્કિટ્ટાપ જાવ દેવગઈણં એગે દેવે
પચ્ચામિમુદ્દે પયાતે, એવં દાહિણામિમુદ્દે, એવં પચ્ચામિમુદ્દે, એવં ઉત્તરામિમુદ્દે, એવં ઉદ્ધામિમુદ્દે એગે દેવે અહોમિમુદ્દે પયાપ,
તેણં કાલેણં તેણં સમપ્પણં વાસસહસ્સાઝણં દારણ પયાપ, તપ ણં તસ્સ દારગસ્સ અમ્માપિયરો પહીણા ભવંતિ, ણો ચેવ ણં
તે દેવા લોગંતં સંપાઝણંતિ । તપ ણં તસ્સ દારગસ્સ આઝણ પહીણે ભવતિ, ણો ચેવ ણં જાવ સંપાઝણંતિ, તપ ણં તસ્સ દાર-
ગસ્સ અટ્ઠિમિજ્જા પહીણા ભવંતિ, ણો ચેવ ણં તે દેવા લોગંતં સંપાઝણંતિ । તપ ણં તસ્સ દારગસ્સ આસત્તમે વિ કુલવંસે
પહીણે ભવતિ, નો ચેવ ણં તે દેવા લોગંતં સંપાઝણંતિ । તપ ણં તસ્સ દારગસ્સ નામગોપ વિ પહીણે ભવતિ, ણો ચેવ ણં તે
દેવા લોગંતં સંપાઝણંતિ, તેસિ ણં મંતે ! દેવાણં કિં ગપ વહુણ અગણવહુણ ? ગોયમા ! ગપ વહુણ નો અગણ વહુણ, ગયાઝ
સે અગણ અસંચ્છેજ્જામગે, અગયાઝ સે ગપ અસંચ્છેજ્જાગુણે, લોપ ણં ગોયમા ! એ મહાલપ પન્નત્તે ।

૨૦. [પ્ર૦] અલોપ ણં મંતે ! કે મહાલપ પન્નત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! અયન્નં સમયચ્છેત્તે પળયાલીસં જોયણસયસહસ્સાઈ
આયામવિચ્છવેણં, જહા ધંદપ, જાવ-પરિચ્છેવેણં । તેણં કાલેણં તેણં સમપ્પણં દસ દેવા મહિહ્વીયા તહેવ જાવ-સંપરિચ્છિત્તા
ણં સંચિદ્દેજ્જા, અહે ણં અટ્ઠ દિસાકુમારીઓ મહત્તિયાઓ અટ્ઠ વલિપિંડે ગહાય માણુસુત્તરસ્સ પદ્ધયસ્સ ચડસુ વિ દિસાસુ ચડસુ

દિવસ ન હતો એમ નથી, યાવત્ નિલ્લ છે. એ પ્રમાણે યાવત્ અલોક જાળવો. ભાવથી અધોલોકક્ષેત્રલોકમા 'અનંત વર્ણ પર્યવો છે'—ઇત્યાદિ
જેમ સ્કંદકવના અધિકારમાં કહ્યું છે તેમ જાળવું, યાવત્ અનંત અગુરુલ્લુપર્યાવો છે. એ પ્રમાણે યાવત્ લોક સુધી જાળવું. ભાવથી અલોકમાં
વર્ણપર્યવો નથી, 'યાવત્ અગુરુલ્લુપર્યાવો નથી, પણ એક અજીવદ્રવ્યનો દેશ છે અને તે સર્વાકાગના અનંતમા ભાગે ન્યૂન છે.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોક કેટલો મોટો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આ જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપ સર્વ દ્વીપો અને સમુદ્રોની અન્ય-
થા છે, યાવત્ પરિધિ યુક્ત છે. તે કાલે—તે સમયે મહર્ધિક અને યાવત્ મહાસુખવાળા છ દેવો જંબુદ્વીપમા મેરુપર્વતને વિષે મેરુપર્વતની
પશ્ચિમ તરફ ચારે તરફ વીંટાઈને ઉભા રહે, અને નીચે મોટી ચાર ટિકુમારીઓ ચાર વલિપિંડને ગ્રહણ કરીને જંબુદ્વીપની ચારે દિગામા વહાર
પ્રમુખ રાક્ષસીને ઉભી રહે, પછી તેઓ તે ચારે વલિપિંડને એક સાથે વાહર પેંકે, તોપણ હે ગૌતમ ! તેમાનો એક એક દેવ તે ચાર વલિપિંડને
પશ્ચિમી ઉપર પડ્યા પહેલા શીઘ્ર ગ્રહણ કરવા સમર્થ છે. હે ગૌતમ ! એવી ગતિવાળા તે દેવોમાંથી એક દેવ ઉત્ક્રુષ્ટ યાવત્ ત્વરિત દેવગતિવડે
પશ્ચિમ દિગા તરફ ગયો, એ પ્રમાણે એક દક્ષિણ દિગા તરફ ગયો, એ પ્રમાણે એક પશ્ચિમ દિગામા, એક ઉત્તર દિગામા, એક ઊર્ધ્વ દિગામાં
અને એક દેવ અધોદિગામા ગયો. હવે તે કાલે, તે સમયે હજાર વર્ષના આયુષવાળો એક વાલક ઉત્પન્ન થયો, સ્વાર પછી તે વાલકના
પિતાપિતા મરણ પામ્યા, તોપણ તેટલા વચ્ચે સુધી પણ તે ગણ્ય દેવો લોકના અતને પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી. સ્વાર વાદ તે વાલકનું આયુ-
ક્ષીય થયું—પૂરું થયું, તોપણ તે દેવો લોકાન્તને પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી. પછી તે વાલકના અસ્થિ અને મજ્જા નાશ પામ્યા, તોપણ તે
તે લોકના અતને પામી શકતા નથી, સ્વાર વાદ સાત પેઢી સુધી તેના કુલવંશ નષ્ટ થયા, તોપણ તે દેવો લોકાતને પ્રાપ્ત કરી શકતા
પછી તે વાલકનું નામગોત્ર પણ નષ્ટ થયું તોપણ તે દેવો લોકના અંતને પામી શકતા નથી. [પ્ર૦] જો એમ છે તો હે ભગવન્ ! તે
જો એ ઓલંગેલો માર્ગ ઘણો છે કે ઓલંગ્યા વિનાનો માર્ગ ઘણો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે દેવો વડે ઓલંગાયેલ—ગમન કરાયેલ—ક્ષેત્ર વધારે
છે, પણ નહિ ઓલંગાયેલું—નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર વધારે નથી. ગમન કરાયેલું ક્ષેત્રથી નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર અસહ્યાતમા ભાગે છે.
અને નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્રથી ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર અસહ્યાત ગુણ છે. હે ગૌતમ ! લોક એટલો મોટો કહ્યો છે.

લોકનો વિસ્તાર.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અલોક કેટલો મોટો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! 'આ મનુષ્યક્ષેત્ર લંબાઈ અને પહોળાઈમા પીસ્તાલીંશ

અલોકનો વિસ્તાર.

૧૮ * જુઓ સ્કંદકવના અધિકારમાં લોકના સ્વરૂપનું વર્ણન ભગ. ચ. ૧ શ. ૨ ડ. ૧ ધ. ૨૩૫

† ચાર સ્પર્શવાળા પુદ્ગલસ્પર્શો તથા અસ્પર્શી દ્રવ્યમા અગુરુલ્લુપર્યાવો હોય છે, અને તે દ્રવ્યો અલોકમાં નહિ હોવાથી ત્યાં અગુરુલ્લુપર્યાવો નથી—ટીકા.

૧૯ † ત્રણ લાક, સોલ હજાર, વસો સત્યાવીશ યોજન, ત્રણ કોશ, એકસો અઘ્યાવીશ ધનુષ અને કંદક અધિક સાડા તેર આગલ—એટલો જંબુદ્વી-
પની પરિધિ છે—ટીકા.

વિ વિદિસાસુ વહિયામિમુદીઓ ઢિચા તે અદુ વલિપિંડે જમગસમગં વહિયામિમુદીઓ પ્રતિવચેજા, ખમ્ પં ગોયમા ! તવો પ્રમ-
મેનો દેવે તે અદુ વલિપિંડે ધરણિતલમસંપત્તે પિપ્પામેવ પહિસાહરિત્તપ્, તે પં ગોયમા ! દેવા તાપ ડકિટ્ટાપ જાવ દેવગર્હપ
લોગંતે ઢિચા અસન્માવપટ્ટવળાપ પ્પો દેવે પુરચ્છામિમુદે પયાપ, પ્પો દેવે દાહિણપુરચ્છામિમુદે પયાપ, પ્પં જાવ-ઉત્તરપુ-
રચ્છામિમુદે, પ્પો દેવે ઉદ્ધામિમુદે, પ્પો દેવે અહોમિમુદે પયાપ । તેણં કાલેણં તેણં સમ્પણં ત્રાસસયસહસ્સાડપ દારપ પયાપ ।
તપ્ પં તસ્સ દારગસ્સ અસ્માપિયરો પહીણા મવંતિ, નો ચ્ચેવ પં તે દેવા અલોચંતં સંપાડપંતિ, તં ચેવ જાવ-તેસિં પં દેવાણં
કિં ગપ વ્રહુપ અગપ વ્રહુપ ? ગોયમા ! નો ગપ વ્રહુપ અગપ વ્રહુપ, ગયાડ સે અગપ અણંતગુણે, અગયાડ સે ગપ અણંતમાણે,
અલોપ પં ગોયમા ! પ્પમહાલપ પદ્ધત્તે ।

૨૧. [પ્ર૦] લોગસ્સ પં મંતે ! પ્પગંમિ આગાસપ્પસે જે પ્પગિંદિયપપ્પસા જાવ-પંચિંદિયપપ્પસા અર્ણિદિયપપ્પસા અન્નમન્ન-
વદ્ધા, અન્નમન્નપુટ્ટા, જાવ-અન્નમન્નસમમરણ્ણડચ્છાપ ચિટ્ટંતિ ? અત્થિ પં મંતે ! અન્નમન્નસ્સ કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પા-
વંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેતિ ? [ઉ૦] પો તિણ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! પ્પવં ઘુચ્છહ-લોગસ્સ પં પ્પગંમિ આગાસપ્પસે
પ્પગિંદિયપપ્પસા જાવ ચિટ્ટંતિ, નત્થિ પં મંતે ! અન્નમન્નસ્સ કિંચિ આવાહં વા જાવ કરેતિ ?, [ઉ૦] ગોયમા ! સે જહાનામપ્પે
નદ્ધિયા સિયા સિંગારાગારાચ્ચાસ્વેસા, જાવ-કલિયા રંગટ્ટાણંસિ જણસયાડલંસિ જણસયસહસ્સાડલંસિ વત્તીસહવિહસ્સ નદ્ધસ્સ
અન્નયરં નદ્ધિવિહં ઉવદંસેજ્ઞા, સે નૂણં ગોયમા ! તે પેચ્છગા તં નદ્ધિયં અણિમિસાપ દિટ્ટીપ સ્વથો સમંતા સમમિલોપંતિ ? હંતા
સમમિલોપંતિ, તાઓ પં ગોયમા ! દિટ્ટીઓ તંસિ નદ્ધિયંસિ સ્વથો સમંતા સંનિપડિયાઓ ?, હંતા સન્નિપડિયાઓ, અત્થિ પં
ગોયમા ! તાઓ દિટ્ટીઓ તીસે નદ્ધિયાપ કિંચિ વિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાવંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેતિ ?, પો તિણ્ટે સમટ્ટે ।
અદ્ધવા સા નદ્ધિયા તાસિં દિટ્ટીણં કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાવંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેદ ? પો તિણ્ટે સમટ્ટે । તાઓ વા
દિટ્ટીઓ અન્નમન્નાપ દિટ્ટીપ કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાવંતિ, છવિચ્છેદં વા કરેન્તિ ?, પો તિણ્ટે સમટ્ટે । સે તેણટ્ટેણં
ગોયમા ! પ્પવં ઘુચ્છહ-તં ચેવ જાવ છવિચ્છેદં વા કરેતિ ।

લાલ્લ યોજન છે'—ઇત્યાદિ જેમ *સ્કંદકના અધિકારમાં કહ્યું છે તેમ જાણવું, યાવત્ તે પરિવિયુક્ત છે. તે કાલે—તે સમયે દસ મહર્ષિક
દેવો પૂર્વની પેઠે તે મનુષ્ય લોકની ચારે વાજુ વીંટાડને ઉભા રહે. તેની નીચે મોટી આઠ ટિકુમારીઓ આઠ વલિપિંડને લેદને માનુષોત્તર
પર્વતની ચારે દિશામાં અને ચારે વિદિશામાં વાહ્યામિમુખ ઉભી રહે અને તે આઠ વલિ પિંડને લડને એકજ સાથે માનુષોત્તર પર્વતની વાહે-
રની દિશામાં ફેંકે, તો હે ગૌતમ ! તેમાનો કોઈ પણ એક દેવ તે આઠ વલિપિંડોને પૃથિવી ઉપર પડ્યા પહેલાં ગ્રીષ્મ સંહરવા સમર્થ છે.
ગૌતમ ! તે દેવો ઉત્કૃષ્ટ, યાવદ્ સ્થરિત દેવગતિથી લોકના અતમા ઉભા રહી અસત્ કલ્પના વડે એક દેવ પૂર્વ દિશા તરફ જાય, એક દે
દક્ષિણપૂર્વ તરફ જાય, અને એ પ્રમાણે યાવત્ એક દેવ પૂર્વ તરફ જાય, ત્રીજી એક દેવ ઊર્ધ્વ દિશા તરફ જાય, અને એક દેવ અધોદિ-
શ તરફ જાય, તે કાલે—તે સમયે લાલ્લ વર્ણના આયુપવાલ્ય એક વાલ્કનો જન્મ થાય, પછી તેના માતાપિતા મરણ પામે તોપણ તે દેવો અલો-
કના અન્તને પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી—ઇત્યાદિ પૂર્વે કહેલું. અહીં કહેલું. યાવત્ [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે દેવોનું ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર વધુ છે
નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર વધુ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓનું ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર વધુ નથી, પણ નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર વધુ છે. ગમ-
કરાયેલા ક્ષેત્ર કરતા નહિ ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર અનન્તગુણ છે, અને નહિ ગમન કરાયેલા ક્ષેત્ર કરતા ગમન કરાયેલું ક્ષેત્ર અનંતમે માગે છે
હે ગૌતમ ! અલોક ઇટલો મોટો કહ્યો છે.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જે એકેન્દ્રિય જીવોના પ્રદેશો છે, યાવત્ પંચેન્દ્રિયના પ્રદેશો અને આ-
ન્દ્રિયના પ્રદેશો છે તે શું વધા પરસ્પર વદ્ધ છે, અન્યોડન્ય સ્પૃષ્ટ છે, યાવદ્ અન્યોન્ય સંવદ્ધ છે ? વલ્લી હે ભગવન્ ! તે વધા પરસ્પર એક
વીજાને કાઢ પણ આવાધા (પીડા) વ્યાવાધા (વિગ્રેપ પીડા) ઉત્પન્ન કરે, તથા અવયવનો છેદ કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ યથાર્થ
નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહો છો કે લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જે એકેન્દ્રિયના પ્રદેશો યાવત્ રહે છે, અને
તે પરસ્પર એક વીજાને કાઢ પણ આવાધા વા વ્યાવાધા કરતા નથી ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ શૃંગારના આકાર સહિત સુંદર વેષવાલી અને
સંગીતાદિને વિષે નિપુણતાવાળી કોઈ એક નર્તકી હોય અને તે સંકડો અથવા લાલ્લો માણસોથી ભરેલા રંગસ્થાનમાં વગ્રીશ પ્રકારના નાલ્લ-
માતું કોઈ એક પ્રકારનું નાલ્લ દેખાડે તો હે ગૌતમ ! તે પ્રેક્ષકો શું તે નર્તકીને અનિમેષ દૃષ્ટિથી ચોતરફ જુએ ? હા, ભગવન્ ! જુએ. તો
હે ગૌતમ ! તે પ્રેક્ષકોની દૃષ્ટિઓ શું તે નર્તકીને વિષે ચારે વાજુથી પહેલી હોય છે ? હા, પહેલી હોય છે. હે ગૌતમ ! પ્રેક્ષકોની તે દૃષ્ટિઓ
તે નર્તકીને કાઢ પણ આવાધા વા વ્યાવાધા ઉત્પન્ન કરે, અથવા તેના અવયવનો છેદ કરે ? હે ભગવન્ ! એ અર્થ યોગ્ય નથી. અથવા તે
નર્તકી તે પ્રેક્ષકોની દૃષ્ટિઓને કાંડ પણ આવાધા કે વ્યાવાધા ઉત્પન્ન કરે અથવા તેના અવયવનો છેદ કરે ? એ અર્થ યથાર્થ નથી. અથવા
તે દૃષ્ટિઓ પરસ્પર એક વીજી દૃષ્ટિઓને કાંડપણ આવાધા કે વ્યાવાધા ઉત્પન્ન કરે, અથવા તેના અવયવનો છેદ કરે ? એ અર્થ યથાર્થ નથી.
અર્થાત્ ન કરે, તે હેતુથી એમ કહેવાય છે કે પૂર્વોક્ત યાવત્ અવયવનો છેદ કરતા નથી.

૨૨. [પ્ર૦] લોગસ્સ પં મંતે ! ઇગંમિ આગાસપ્પ જહન્નપ્પ જીવપપ્પસાણં, ઉક્કોસપ્પ જીવપપ્પસાણં, સદ્ધજીવાણ ય કયરે કયરેઽ જાવ વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સવત્થોવા લોગસ્સ ઇગંમિ આગાસપ્પસે જહન્નપ્પ જીવપપ્પસા, સદ્ધજીવા અસંલેજ્જગુણા, ઉક્કોસપ્પ જીવપપ્પસા વિસેસાહિયા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

एकारससए दसमोद्देशो समत्तो ।

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જઘન્યપદે રહેલા જીવપ્રદેશો, ઉત્કૃષ્ટપદે રહેલા જીવોમાં કોણ કોના કરતાં યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લોકના એક આકાશપ્રદેશમાં જઘન્ય પદે રહેલા જીવપ્રદેશો સૌથી ઘોડા છે, તેના કરતાં સર્વ જીવો અસંખ્યાત ગુણ છે, અને તે કરતાં પણ ઉત્કૃષ્ટ પદે રહેલા જીવપ્રદેશો વિશેષાધિક છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્ વિહરે છે.

દશમાં
ઉક્ષ્ટ
પદે રહેલા જીવ પ્ર-
દેશો તથા સર્વ જી-
વોનું અસંખ્યપદ્ધતિ.

एकादश शते दशम उद्देश समाप्त.

एकसारसमो उद्देशो ।

१. तेणं कालेणं तेणं समणं वाणियगामे णामं नगरे होत्या, वपन्नो । दूतिपलासप चेइए, वपन्नो । जाय-पुदधि-सिलापट्टो । तत्थ णं वाणियगामे नगरे सुदंसणे णामं सेट्ठी परिवसइ, अट्टे, जाय-अपरिभूण समणोवासए अभिगयजीवा-जीवे जाय-विहरइ । सामी समोसडे, जाय-परिसा पज्जुवासइ । तए णं से सुदंसणे सेट्ठी इमीसे कट्ठाए लद्धट्टे समाणे हट्ट-तुट्टे णट्ठाए कय-जाय-पायच्छित्ते सद्दालंकारविभूतिए साओ गिह्वाओ पटिनिक्कमइ, साओ २ सकोरेंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं पायविहारचारेणं मट्ठयापुरिसवग्गुरापरिक्कित्ते वाणियगामं नगरं मज्झं-मज्जेणं णिग्गच्छइ, णिग्गच्छित्ता जेणेव दूतिपलासे चेइए जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उचागच्छइ । तेणेव ० २ समणं भगवं महावीरं पंचविहेणं अभिगमेणं अभिगच्छति, तंजहा-सच्चित्ताणं द्वाणं ० जहा उसमदत्तो, जाय-तिविहाए पज्जुवासणाए पज्जुवासइ । तए णं समणे भगवं महावीरे सुदंसणस्स सेट्ठिस्स तीसे य मट्ठिमल्लालयाए जाय-आराहए भवइ । तए णं से सुदंसणे सेट्ठी समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोद्या, निसग्गम हट्ट-तुट्ट ० उट्टाए उट्टेइ, उट्टाप ० २ -त्ता समणं भगवं महावीरं तिफ्फुत्तो जाय-नमंसित्ता एवं वयासी—

२. [प्र०] कइविहे णं भंते ! काले पन्नत्ते ! [उ०] सुदंसणा ! चउद्धिहे काले पन्नत्ते, तंजहा-१ पमाणकाले, २ अट्ठा उनिच्चत्तिकाले, ३ मरणकाले, ४ अट्ठाकाले ।

अगीयारमो उद्देशक.

१. ते काले, ते समये वाणिज्यग्राम नामे नगर हत्तुं. वर्णन. दूतिपलासप चैत्य हत्तु. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्ट हत्तो. ते वाणिज्यग्राम नगरमां सुदर्शन नामे शेठ रहैतो हत्तो; ते आद्य-वर्णन, यावत् अपरिभूत-कोइथी पराभव न पामे तेवो, जीवा-जीव तत्त्वनो जाण नार श्रमणोपासक हत्तो. त्या महावीर स्वामी समवसर्या. यावत् पर्यट्-जनसमुदाये पर्युपासना करे छे. त्या बाद महावीर स्वामी आज्यानी आप वात सांभळी सुदर्शन शेठ हर्षित अने संतुष्ट थया, अने खान करी, वलिकर्म यावत् मंगलरूप प्रायश्चित्त करी, सर्व अलंकारथी विभूषित थइ, पोताना घेरथी वहार नीकळे छे, वहार नीकळीने माथे धारण करता कोरटकपुष्पनी माळ्यावाळ्य छत्र सहित पगे चालीने घणा मनुष्योना समुदायरूप वागुरा-बन्धनथी विंठायेला ते सुदर्शन शेठ वाणिज्यग्राम नगरनी वधोवच्च थईने नीकळे छे. नीकळीने ज्या दूतिपलास चैत्य छे, अने ज्या श्रमण भगवंत महावीर छे त्या आवे छे, आवीने श्रमण भगवंत महावीरनी पासे पाच प्रकारना अभिगमय जाय छे, ते अभिगमो आ प्रमाणे छे-१ 'सचित्त द्रव्योना त्याग करवो'-इत्यादि जेम "क्रयभदत्तना प्रकरणमा कावुं छे तेम अहीं जाणवुं, यावत् ते सुदर्शन शेठ त्रण प्रकारनी पर्युपासना वडे पर्युपासे छे. त्यार पछी श्रमण भगवंत महावीरे ते सुदर्शन शेठने अने ते मोटामोटी सभाने धर्मकथा कही, यावत् ते सुदर्शन शेठ आराधक थाय छे. त्यार पछी सुदर्शन शेठ श्रमण भगवंत महावीर पासेयी धर्म सांभळी अने अवधारी हर्षित अने संतुष्ट थइ उभा थाय छे, उभा थईने श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार प्रदक्षिणा करी, यावद् नमस्कार करी तेणे आ प्रमाणे पूज्यु—

२. [प्र०] हे भगवन् ! काल केटला प्रकारनो कहो छे ? [उ०] हे सुदर्शन ! काल चार प्रकारनो कहो छे; ते आ प्रमाणे-१ प्रमाणकाल, २ यथायुर्निर्वात्तिकाल, ३ मरणकाल अने ४ अट्ठाकाल.

૩. [પ્ર૦] સે કિં તં પમાણકાલે ? [ઉ૦] પમાણકાલે દુવિદે પત્રત્તે, તં-જહા-દિવસપ્પમાણકાલે, રાહપ્પમાણકાલે ય । ચડપોરિસિય દિવસે ચડપોરિસિયા રાઈ ભવઈ । ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ, જહાનિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ ।

૪. [પ્ર૦] જદા ણં મંતે ! ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ, તદા ણં કતિભાગમુહુત્ત-ભાગેણં પરિહાયમાણી ૨ જહાનિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ ? જદા ણં જહાનિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ, તદા ણં કતિભાગમુહુત્તભાગેણં પરિવહમાણી ૨ ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ ? [ઉ૦] સુદંસણા ! જદા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ તદા ણં વાવીસસયમાગમુહુત્તભાગેણં પરિહાયમાણી ૨ જહાનિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ । જદા ણં જહાનિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ તથા ણં વાવીસસયમાગમુહુત્તભાગેણં પરિવહમાણી ૨ ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમ-મુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવતિ ।

૫. [પ્ર૦] કદા ણં મંતે ! ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ રાઈય વા પોરિસી ભવઈ, કદા વા જહાનિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ વા રાઈય વા પોરિસી ભવઈ ? [ઉ૦] સુદંસણા ! જદા ણં ઉક્કોસિય અદ્ધારસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, જહાનિયા દુવાલ-સમુહુત્તા રાઈ ભવઈ તદા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા દિવસસ્સ પોરિસી ભવઈ, જહાનિયા તિમુહુત્તા રાઈય પોરિસી ભવઈ । જયા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધારસમુહુત્તિયા રાઈ ભવતિ, જહાનિય દુવાલસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, તદા ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધપંચમમુહુત્તા રાઈય પોરિસી ભવઈ, જહાનિયા તિમુહુત્તા દિવસસ્સ પોરિસી ભવઈ ।

૬. [પ્ર૦] કદા ણં મંતે ! ઉક્કોસિય અદ્ધારસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, જહાનિયા દુવાલસમુહુત્તા રાઈ ભવઈ, કદા વા ઉક્કો-સિયા અદ્ધારસમુહુત્તા રાઈ ભવતિ, જહાનિય દુવાલસમુહુત્તે દિવસે ભવતિ ? [ઉ૦] સુદંસણા ! આસાદપુન્નિમાય ઉક્કોસિય અદ્ધાર-સમુહુત્તે દિવસે ભવઈ, જહાનિયા દુવાલસમુહુત્તા રાઈ ભવઈ । પોસસ્સ પુન્નિમાય ણં ઉક્કોસિયા અદ્ધારસમુહુત્તા રાઈ ભવઈ, જહાનિય દુવાલસમુહુત્તે દિવસે ભવઈ ।

૭. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! દિવસા ય રાઈઓ ય સમા ચેવ ભવન્તિ ? [ઉ૦] હન્તા, અત્થિ ।

૮. [પ્ર૦] કદા ણં મંતે ! દિવસા ય રાઈઓ ય સમા ચેવ ભવન્તિ ? [ઉ૦] સુદંસણા ! ચિત્તા-સોયપુન્નિમાસુ ણં પથ્થ ણં

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પ્રમાણકાલ કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] પ્રમાણકાલ બે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દિવસપ્રમાણકાલ અને રાત્રીપ્રમાણકાલ, અર્થાત્ ચાર પૌરુષીના-પ્રહરનો દિવસ થાય છે, અને ચાર પૌરુષીની રાત્રી થાય છે. અને ઉત્ક્રુષ્ટ-મોટામા મોટી સાંઢા ચાર મુહૂર્તની પૌરુષી દિવસની, અને રાત્રીની થાય છે. તથા જઘન્ય-ન્હાનામા ન્હાની પૌરુષી દિવસ અને રાત્રીની ત્રણ મુહૂર્તની થાય છે.

પ્રમાણકાલ.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યારે દિવસે કે રાત્રીએ સાંઢા ચાર મુહૂર્તની ઉત્ક્રુષ્ટ પૌરુષી હોય છે ત્યારે તે મુહૂર્તના કેટલા ભાગ ઘટતી ઘટતી દિવસે અને રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી થાય ? અને જ્યારે દિવસે કે રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની ન્હાનામાં ન્હાની પૌરુષી હોય છે ત્યારે તે મુહૂર્તના કેટલા ભાગ વધતી વધતી દિવસ અને રાત્રીની સાંઢાચાર મુહૂર્તની ઉત્ક્રુષ્ટ પૌરુષી થાય ? [ઉ૦] હે સુદર્શન ! જ્યારે દિવસે અને રાત્રીએ સાંઢાચાર મુહૂર્તની ઉત્ક્રુષ્ટ પૌરુષી હોય છે ત્યારે તે મુહૂર્તના એકસો વાવીશમા ભાગ જેટલી ઘટતી ઘટતી દિવસ અને રાત્રીની જઘન્ય ત્રણ મુહૂર્તની પૌરુષી થાય છે, અને જ્યારે દિવસે અને રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી હોય છે ત્યારે મુહૂર્તના એકસો વાવીશમા ભાગ જેટલી વધતી વધતી દિવસે અને રાત્રીએ સાંઢાચાર મુહૂર્તની ઉત્ક્રુષ્ટ પૌરુષી થાય છે.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્યારે દિવસે અને રાત્રીએ સાંઢાચાર મુહૂર્તની ઉત્ક્રુષ્ટ પૌરુષી હોય, અને ક્યારે દિવસે અને રાત્રીએ ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી હોય ? [ઉ૦] હે સુદર્શન ! જ્યારે અદારમુહૂર્તનો મોટો દિવસ હોય અને વાર મુહૂર્તની ન્હાની રાત્રી હોય ત્યારે સાંઢાચાર મુહૂર્તની દિવસની ઉત્ક્રુષ્ટ પૌરુષી હોય છે, અને રાત્રીની ત્રણ મુહૂર્તની જઘન્ય પૌરુષી હોય છે. તથા જ્યારે અદારમુહૂર્તની મોટી રાત્રી હોય અને વાર મુહૂર્તનો ન્હાનો દિવસ હોય ત્યારે સાંઢા ચાર મુહૂર્તની રાત્રીની ઉત્ક્રુષ્ટ પૌરુષી હોય છે, અને ત્રણ મુહૂર્તની દિવસની જઘન્ય પૌરુષી હોય છે.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અદાર મુહૂર્તનો મોટો દિવસ, અને વાર મુહૂર્તની ન્હાની રાત્રી ક્યારે હોય ? તથા અદાર મુહૂર્તની મોટી રાત્રી અને વાર મુહૂર્તનો ન્હાનો દિવસ ક્યારે હોય ? [ઉ૦] હે સુદર્શન ! આપાદપૂર્ણિમાને વિષે અદાર મુહૂર્તનો મોટો દિવસ હોય છે, અને વાર મુહૂર્તની ન્હાની રાત્રી હોય છે. તથા પોપમાસની પૂર્ણિમાને સમયે અદાર મુહૂર્તની મોટી રાત્રી અને વાર મુહૂર્તનો ન્હાનો દિવસ હોય છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દિવસ અને રાત્રી એ બન્ને સરખા હોય ? [ઉ૦] હા, હોય.

૮. [પ્ર૦] ક્યારે (દિવસ અને રાત્રી) સરખા હોય ? [ઉ૦] હે સુદર્શન ! જ્યારે ચૈત્રી પૂનમ અને આસો માસની પૂનમ હોય ત્યારે

दिवसा य राईओ य समा चैव भवन्ति, पन्नरसमुद्गते दिवसे पन्नरसमुद्गता राई भवद् । चउभागमुद्गत्तभागूणा चउमुद्गता दिवसस्त वा राईण वा पौरिस्ती भवद् । सेत्तं पमाणकाले ।

९. [प्र०] से किं तं अहाउनिघत्तिकाले ? [उ०] अहाउनिघत्तिकाले जन्नं नेरइणण वा तिरिक्काजोगिणण वा मणुस्सेण वा देवेण वा अहाउयं निघत्तियं सेत्तं पालेमाणे अहाउनिघत्तिकाले ।

१०. [प्र०] से किं तं मरणकाले ? [उ०] जीवो वा सरीराओ सरीरं वा जीवाओ सेत्तं मरणकाले ।

११. [प्र०] से किं तं अद्धाकाले ? [उ०] अद्धाकाले अणेगविहं पन्नत्ते । से णं समयट्टयाय आवलियट्टयाय जाव-उत्सप्पिणीट्टयाय । एस णं सुदंसणा ! अद्धादोहारच्छेदेण छिन्नमाणी जादे विभागं नो द्धमागच्छइ सेत्तं समय । समयट्टयाय असंखेज्जाणं समयाणं समुदयसमिदसमागमेणं सा एगा 'आवलिय' त्ति पबुच्चइ । संखेज्जाओ आवलियाओ जहा सालिउद्देसप जाव-सागरोवमस्स उ एगस्स भवे परिमाणं ।

१२. [प्र०] एणहि णं मंते ! पल्लोवम-सागरोवमेहि किं पयोयणं ? [उ०] सुदंसणा ! एणहि पल्लोवम-सागरोवमेहि नेरइय-तिरिक्काजोगिय-मणुस्स-देवाणं आउयारं मविज्जंति ।

१३. [प्र०] नेरइयाणं मंते ! केवइयं कालं टिई पन्नत्ता ? [उ०] एवं टिइपदं निरवसेसं नाणियधं जाव-अज्जहमणुओ-सेणं तेत्तीसं सागरोवमारं टिति पन्नत्ता ।

१४. [प्र०] अन्धिय णं मंते ! एणसि पल्लोवमसागरोवमाणं राणति वा अचचणति वा ? [उ०] हन्ता, अन्धिय ।

१५. [प्र०] से केणट्टेणं मंते ! एवं बुच्चइ 'अन्धिय णं एणसि णं पल्लोवम-सागरोवमाणं जाव-अचचणति वा' ? [उ०] एवं खलु सुदंसणा ! तेणं कालेणं तेणं समयणं हत्तिथणागपुरे नामं नगरे होन्था, वन्नओ । सहसंवचणे उज्जाणे, वन्नओ । तत्थ णं हत्तिथणागपुरे नगरे वले नामं राया होन्था, वन्नओ । तस्स णं वलस्स रओ पभाउई णामं देवी होन्था । सुकुमालं वन्नओ, जाव-विहस्स । तए णं सा पभाउई देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिस्संगंसि वासवरंसि अम्भितरओ सच्चिकम्मो, चाहिरओ

दिवस अने रात्री ए वने सरखा होय छे. ल्यारे पंदर मुहूर्तनो दिवस होय छे अने पंदर मुहूर्तनी रात्री होय छे. अने ते दिवस अने रात्रीनी मुहूर्तना चोया भाने न्यून चार मुहूर्तनी पौरणी होय छे. ए प्रमाणे प्रमाणकाल कह्यो.

९. [प्र०] हे भगवन् ! यथायुर्निर्घृत्तिकाल केवा प्रकारे कह्येलो छे ? [उ०] जे कोद नैरयिक, नियंचयोनिक, मनुष्य के देवे पो जेहुं आयुष्य बांयुं छे ते प्रकारे तेनुं पालन करे ते यथायुर्निर्घृत्तिकाल कहेवाय छे.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! मरणकाल ए शुं छे ? [उ०] (प्यारे) शरीरणी जीवनो अथवा जीवणी शरीरनो वियोग थाप (ल्यारे) मरणकाल कहेवाय छे.

११. [प्र०] हे भगवन् ! अद्धाकाल ए केटल प्रकारे छे ? [उ०] अद्धाकाल अनेक प्रकारनो कह्यो छे, समयरूपे, आवलिकारूपे अने यावद् उत्सर्पिणीरूपे. हे सुदर्शन ! कालना बे भाग कत्वा छ्तां प्यारे तेना बे भाग न ज थइ अके ते काल समयरूपे समय क वाय छे. असह्येय समयोनो समुदाय मज्जायी एक आवलिका थाय छे. संख्यान आवलिकानो [एक उच्छ्वास] थाय छे-इत्यादि वधुं शालि उद्देशकमां कइया प्रमाणे यावत् सागरोपमना प्रमाण सुवी जाणवुं.

१२. [प्र०] हे भगवन् ! ए पल्योपम अने सागरोपमरूपं शुं प्रयोजन छे ? [उ०] हे सुदर्शन ! ए पल्योपम अने सागरोपम वडे नैरयिक, तिर्यंचयोनिक, मनुष्य तथा देवोनो आयुषोनुं माप करवामां आवे छे.

१३. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोनो स्थिति (आयुष) केटल काल सुवीनी कही छे ? [उ०] अही संपूर्ण स्थितिपद कह्येनुं, यावद् [पर्याप्त सर्वार्थसिद्ध देवोनो] उच्छ्कृष्ट नहि अने जवन्थ नहि एवी तेवीश सागरोपमनी स्थिति कही छे' ल्यां सुवी जाणवुं.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! ए पल्योपम तथा सागरोपमनो क्षय के अपचय थाय छे ? [उ०] हा, थाय छे.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी कह्यो छो के पल्योपम अने सागरोपमनो यावत् अपचय थाय छे ? [उ०] हे सुदर्शन ! ए प्रमाणे खरेखर ते काले, ते समये हस्तिनागपुर नामे नगर हतुं. वर्णन. त्या सहस्रात्रवन नामे उद्यान हतुं. वर्णन. ते हस्तिनागपुर नगरमां वल नामे राजा हतो. वर्णन. ते वल राजाने प्रभावती नामे राणी हती. तेना हाय पग सुकुमाल हता-इत्यादि वर्णन जाणवुं. यावद् ते विहरती हती. ल्यार बाद अन्य कोइ पण दिवसे तेवा प्रकारना, अंदर चित्रवाळा, बहारणी घोळेल, घसेला अने सुंवाय्य करेला, जेने

દૂમિય-ઘટ્ટ-મટ્ટે, વિચિત્તહ્લોગ-ચિહ્નિયતલે, મણિ-રયણપણાસિયંધયારે, વહુસમ-સુવિભત્તદેસમાપ, પંચવન્ન-સરસ-સુરભિ-
મુક્કપુપ્ફપુંજોવયારકલિપ, કાલાગુરુપવર-કુંદુરુક્ક-તુરુક્કધૂવમધમધંતગંધુદુયામિરામે, સુગંધિ-વરગંધિપ, ગંધવટ્ટિમૂળ તંસિ
તારિસગંસિ સયણિજ્ઞંસિ સાલિગણવટ્ટિપ, ઉમઓવિવ્યોયણે, દુહઓ ઉચ્છપ, મજ્ઞે ણય-ગંભીરે, ગંગાપુલિનવાલુયહાલસાલિસપ્પ,
ઉવચિય-લોમિય-દુગુહ્લપટ્ટપડિચ્છાયણે, સુવિરદયરયત્તાણે, રત્તંસુયસંઘુણ, સુરમ્મે, આઈણગ-રૂય-વૂર-ળવનીય-તૂલફાસે,
સુગંધવરકુસુમ-ચુન્ન-સયણોવયારકલિપ, અદ્ધરત્તકાલસમયંસિ સુત્ત-જાગરા ઓહીરમાળી ૨ અયમેયાસૂવં ઓરાલં, કહ્લાણં,
સિવં, ધન્નં, મંગલ્લં, સસ્સિરિયં મહાસુવિણં પાસિત્તા ણં પડિવુદ્ધા ।

૧૬. હાર-રયય-લીરસાગર-સસંકકિરણ-દગરય-રયયમહાસેલ-પંદુરતરોરુરમણિજ્ઞ-પેચ્છણિજ્ઞં, થિર-લટ્ટ-પહટ્ટ-
વટ્ટ-પીવર-સુસિલિટ્ટ-વિસિટ્ટ-તિવસદાઢાવિડંવિયમુહં, પરિકમ્મિયજ્ઞકમલકોમલ-માદ્ધસોમંતલટ્ટહટ્ટં, રત્તુપ્પલપત્તમહા-
સુકુમાલતાલુજીહં, મૂસાગયપવરકણગતાવિઘાવાત્તાયંત-વટ્ટ-તડિવિમલસરિસનયણં, વિસાલપીવરોહં, પડિપુન્નવિપુલસંધં,
મિડવિસયસુદુમલચ્છણ-પસત્થ-વિચ્છિન્ન-કેસરસડોવસોમિયં, ડસિય-સુનિમિમય-સુજાય-અપ્પોઢિઅલંગૂલં, સોમં, સોમા-
કારં, લીલાયંતં, જંભાયંતં, નહયલાઓ ઓવચમાણં, નિયચચયણમતિવયંતં, સીહં સુવિણે પાસિત્તા ણં પડિવુદ્ધા ।

૧૭. તપ્પ ણં સા પમાવતી દેવી અયમેયાસૂવં ઓરાલં જાવ-સસ્સિરિયં મહાસુવિણં પાસિત્તા ણં પડિવુદ્ધા સમાળી હટ્ટ-
હટ્ટ-જાવ-હિયયા ધારાહયકલંવપુપ્ફગં પિવ સમૂસિયરોમકૂવા તં સુવિણં ઓગિણ્હતિ, ઓગિણ્હિત્તા સયણિજ્ઞાઓ અન્નુદ્દેહ,
સયં ૨ અતુરિયમચ્છવલમસંમંતાપ અવિલંવિયાપ રાયહંસસરિસીપ ગઈપ્પ જેણેવ વલસ્સ રત્તો સયણિજ્ઞે તેણેવ ઉવાગચ્છહ, તેણેવ
૨ વલં રાયં તાહિં દટ્ટાહિં કંતાહિં પિયાહિં મણ્ણાહિં મણામાહિં ઓરાલાહિં કહ્લાણાહિં સિવાહિં ધન્નાહિં મંગલ્લાહિં સસ્સિરી-
યાહિં મિય-મહુર-મંજુલાહિં ગિરાહિં સંલવમાળી ૨ પડિવોહેતિ, પડિં ૨ વલેણં રત્ત્તા અન્નપુન્નાયા સમાળી નાણામણિ-
રયણમત્તિવિત્તંસિ મહાસણંસિ ણિસીયતિ, ણિસિયિત્તા આસત્થા વીસત્થા સુહાસણવરગયા વલં રાયં તાહિં દટ્ટાહિં કંતાહિં
જાવ-સંલવમાળી ૨ એવં વયાસી—

ઉપરનો ભાગ વિવિધ ચિત્રયુક્ત અને નીચેનો ભાગ સુશોભિત છે એવા, મણિ અને રત્નના પ્રકાશથી અંધકારરહિત, વહુ સમાન અને સુવિભક્ત
ભાગવાળા, મુકેલા પાંચ વર્ણના સરસ અને સુગંધી પુષ્પપુંજના ઉપચાર વડે યુક્ત, ઉત્તમ કાલાગુરુ, કીન્દરુ અને તુરુક્ક-શિલારસના ધૂ-
ની ચોતરફ ફેલાયેલા સુગંધના ઉદ્ભવથી સુંદર, સુગંધિ પદાર્થોથી સુવાસિત થયેલા, સુગંધિ દ્રવ્યની ગુટિકા જેવા તે વાસધરમા તક્તીયાસ-
ત, માથે અને પગે ઓશીકાવાળી, વસ્ત્રે વાણુપ ડંચી, વચ્ચમા નમેલી અને વિશાલ, ગગાના કિનારાની રેતીના અવદાલ સરખી (અલંત
પલ), ભરેલા ક્ષૌમિક-રેશમી દુકૂલના પટ્ટથી આચ્છાદિત, રજસ્રાણથી (ઉડતી ધૂલને અટકાવનાર વસ્ત્રથી) ઢંકાયેલી, રક્તાંશુક-
જ્વરાની સહિત, સુરમ્ય, આજિનક (એક જાતનું ચામડાનું કોમલ વસ્ત્ર), રૂ, વરુ, માલ્લિકા અને આકાશના રૂના સમાન સ્પર્શવાળી,
ગંધિ ઉત્તમ પુષ્પો, ચૂર્ણ, અને વીજા શયનોપચારથી યુક્ત એવી શય્યામાં કંઈક સુતી અને જાગતી નિદ્રા લેતી લેતી પ્રભાવતી દેવી અર્ધ-
તિના સમયે આ એવા પ્રકારના, ઉદાર, કલ્યાણ, શિવ, ધન્ય, મંગલકારક અને શોભા યુક્ત મહાસ્વપ્ને જોઈને જાગી.

શય્યા.

મહાસ્વપ્ને જોઈ
પ્રભાવતી જાગી.

૧૬. મોતીના હાર, રજત, ક્ષીરસમુદ્ર, ચંદ્રના કિરણ, પાણીના વિંદુ અને રૂપાના મોટા પર્વત જેવા ધોળા, વિશાળ, રમણીય અને
નીચી, સ્થિર અને સુંદર પ્રકોષ્ઠવાળા, ગોળ, પુષ્પ, સુશ્લિષ્ઠ, વિશિષ્ઠ, અને તીક્ષ્ણ દાદોવડે ફાટેલા મુખવાળા, સંસ્કારિત ઉત્તમ કમલના
વા કોમલ, પ્રમાણયુક્ત અને અલ્યન્ત સુશોભિત ઓષ્ઠવાળા, રાતા કમલના પત્રની જેમ અલંત કોમલ તાલુ અને જીભવાળા, મૂષામાં રહેલા,
પ્રિયથી તપાવેલ અને આવર્ત કરતા ઉત્તમ સુવર્ણના સમાન વર્ણવાળી ગોળ અને વિજળીના જેવી નિર્મલ આલ્પવાળા, વિશાળ અને પુષ્પ જંધા-
વા, સપૂર્ણ અને વિપુલ રક્તધવાળા, કોમલ, વિશદ-સ્પષ્ટ, સૂક્ષ્મ, અને પ્રશસ્ત, લક્ષણવાળી વિસ્તીર્ણ કેસરાની છટાથી સુશોભિત, ડંચા
પેલા, સારીરીતે નીચે નમાવેલા, સુંદર અને પૃથિવી ઉપર પછાડેલ પૂલકાથી યુક્ત, સૌમ્ય, સૌમ્ય આકારવાળા, લીલા કરતા, વગાસાં ખાતા
ને આકાશ થકી ઉતરી પોતાના મુખમા પ્રવેશ કરતા સિંહને સ્વપ્નમા જોઈ તે પ્રભાવતી દેવી જાગી.

સિંહનું વર્ણન.

સિંહને સ્વપ્નમાં
જોઈને જાગી.

૧૭. સ્વાર વાદ તે પ્રભાવતી દેવી આ આવા પ્રકારના ઉદાર યાવત્ શોભાવાળા મહાસ્વપ્ને જોઈને જાગી અને હર્ષિત તથા સતુષ્ટ
દયવાળી થઈ, યાવત્ મેઘની ધારથી વિકસિત થયેલા કદંબકના પુષ્પની પેઠે રોમાંચિત થયેલી [પ્રભાવતી દેવી] તે સ્વપ્નનું સ્મરણ કરે
5, સ્મરણ કરીને પોતાના શયનથી ઊઠી ત્વરાવિનાની, ચપલતારહિત, સંભ્રમવિના, વિલંબરહિત પગે રાજહંસસમાન ગતિવડે જ્યાં વલ-
જાતું શયનગૃહ છે ત્યાં આવે છે, આવીને ઇષ્ટ, કાત, પ્રિય, મનોહર, મનગમતી, ઉદાર, કલ્યાણ, શિવ, ધન્ય, મંગલ્ય, સૌન્દર્યયુક્ત, મિત,
ધુર અને મંજુલ-કોમલ વાણીવડે વોલતી ૨ તે વલ રાજાને જગાડે છે. સ્વાર વાદ તે વલ રાજાની અનુમતિથી વિચિત્ર મણિ અને રત્નોની
ચના વડે વિચિત્ર મહાસનમા વેસે છે. સુખાસનમાં વેઠેલી સ્વસ્થ અને શાન્ત થયેલી તે પ્રભાવતી દેવી ઇષ્ટ, પ્રિય, યાવત્ મધુર વાણીથી
ગોલતાં ૨ આ પ્રમાણે કહ્યું—

વલરાજાના શયન-
ગૃહ તરફ આવે છે.

૧૮. एवं खलु अहं देवाणुष्विया ! अज तंसि तारिसंगंसि सयणिजंसि सार्लिगण० तं चैव जाव-नियगययणमइयथंतं सीहं सुविणे पासित्ता णं पडिबुद्धा, तण्णं देवाणुष्विया ! एयस्स ओराळस्स जाव-महासुविणस्स के मन्ने कल्लाने फलविचिचिसेसे भविस्सइ ? तए णं से वले राया पमावईए देवीए अंतियं एयमट्टं सोच्चा निसम्म इट्ट-तुट्ट० जाव-इयदियए धाराइयनीयसु-रभिकुसुमचंचुमालइयतणुयऊसवियरोमकूवे तं सुविणं ओगिण्हइ, ओगिण्हत्ता ईहं पविस्सइ, ईहं पविसित्ता अप्पणो सामा-विणं महपुवणं बुद्धिविघाणेणं तस्स सुविणस्स अयोग्गहणं करेइ, तस्स० २-त्ता पमावईं देविं ताहिं इट्ठाहिं कंताहिं जाव-मंगल्लाहिं मिय-महुर-सस्सिरि० संलवमाणे २ एवं वयासी—

૧૯. ओराले णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, कल्लाने णं तुमे जाव-सस्सिरिए णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, आरोग-तुट्ठि-दीहाउ-कल्लान-मंगल्लकारए णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, अन्धलामो देवाणुप्पिए ! भोगलामो देवाणुप्पिए ! पुत्तलामो देवाणु-प्पिए ! रत्तलामो देवाणुप्पिए ! एवं खलु तुमं देवाणुप्पिए ! णवण्हं मासाणं वट्ठपडिपुत्ताणं अट्टमाणराइदियाणं विइकंताणं अम्हं कुलकेउं, कुलदीवं, कुलपध्वं, कुलवडंसयं, कुलतिलगं, कुलफित्तिकरं, कुलनंदिकरं, कुलजसकरं, कुलधारं, कुलपायवं, कुलविवद्धणकरं, सुकुमालपाणि-पायं, अहीणपडिपुत्तापंचदियसरीरं, जाव-सत्तिसोमाकारं, कंतं, पियदंसणं, सुखं, देवकुमा-रस्समप्यमं दारगं पयाहिसि ।

૨૦. સે વિ ય ણં દારણ ઉમ્મુક્કવાલમાવે ચિત્તાયપરિણયમિત્તે જોષ્ણગમણુપ્પત્તે સૂરે વીરે વિક્કંતે વિત્તિયન્ન-વિડલવલ-વાહણે રજ્જવઈ રાયા ભવિસ્સઈ । તં ઉરાલે ણં તુમે જાવ-સુમિણે દિટ્ઠે, આરોગ-તુટ્ઠિ० જાવ-મંગલ્લકારણ ણં તુમે દેવી ! સુવિણે દિટ્ઠે ત્તિ કટ્ઠુ પમાવતિ દેવિં તાહિં ઇટ્ઠાહિં જાવ-ચન્નુઈ દોચં પિ તચ્ચં પિ અણુવૂહતિ । તપ ણં સા પમાવતી દેવી વલસ્સ રત્તો અંતિયં એયમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ ઇટ્ટ-તુટ્ટ० કરયલ० જાવ એવં વયાસી-‘એવમેયં દેવાણુપ્પિયા ! તહમેયં દેવાણુપ્પિયા ! અવિતહમેયં દેવાણુપ્પિયા ! અસંદિદ્ધમેયં દેવાણુપ્પિયા ! ઇચ્છિયમેયં દેવાણુપ્પિયા ! પડિચ્છિયમેયં દેવાણુપ્પિયા ! ઇચ્છિયપડિચ્છિ-યમેયં દેવાણુપ્પિયા ! સે જહેયં તુજ્ઞે વદ્દહ’ત્તિ કટ્ઠુ તં સુવિણં સમ્મં પડિચ્છઈ, પડિચ્છિત્તા વલેણં રત્તા અન્નમણુનાયા સમાણી ણાણામણિ-ચ્ચણમત્તિચિત્તાઓ મહાસણાઓ અન્નુદ્દેઈ, અન્નુદ્દેત્તા અનુરિયમચ્ચલ० જાવ ગતીય જેણેવ સપ સયણિજે તેણેવ

૧૮. હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે યાચે તે પ્રમાણે આજે તે તેવા પ્રકારની અને તકીયાવાળી ગય્યામા [સુતાં જાગતાં] ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત જાણહું, યાવત્ મારા પોતાના મુખમા પ્રવેશ કરતા સિંહને સ્વપ્નમાં જોડેને જાગી. તો હે દેવાનુપ્રિય ! એ ઉદાર યાવત્ મહાસ્વપ્નનું વાંઝું-સું કલ્યાણકારક ફલ અથવા વૃત્તિવિશેષ થયો ? ત્યાર પછી તે વલ રાજા પ્રભાવતી દેવી પાસેથી આ વાત સાંમળી, અવધારી હર્ષિત, તુમ યાવત્ આલ્હાદયુક્ત હૃદયવાળો થયો, મેઘની ધારાથી વિકસિત થયેલા મુગધિ કંઠં પુષ્પની પેટે જેનું શરીર રોમાંચિત થયેલું છે અને રોમરાજી ડમી થયેલી છે, એવો વલરાજા તે સ્વપ્નનો અવગ્રહ-સામાન્ય વિચાર-કરે છે, પછી તે સ્વપ્નસંવન્ધી રૂંદા (વિશેષ વિચાર) કરે છે. તેમ કરીને પોતાના સ્વાભાવિક, મતિપૂર્વક બુદ્ધિવિજ્ઞાનથી તે સ્વપ્નના ફલનો નિશ્ચય કરે છે. પછી ઇટ, કાંત, યાવત્ મંગલયુક્ત, તમિત, મધુર અને શોભાયુક્ત વાણીથી સંલપ કરતા ૨ તે વલ રાજા આ પ્રમાણે કહ્યું—

૧૯. હે દેવી ! તમે ઉદાર સ્વપ્ન જોયું છે, હે દેવી ! તમે કલ્યાણકારક સ્વપ્ન જોયું છે, યાવત્ હે દેવી ! તમે શોભાયુક્ત સ્વપ્ન જોયું છે, તથા હે દેવી ! તમે આરોગ્ય, તુષ્ટિ, ઈર્ષ્યાયુગ્મ, કલ્યાણ અને મંગલકારક સ્વપ્ન જોયું છે. હે દેવાનુપ્રિયે ! તેથી અર્ચનો લાભ થયો હે દેવાનુપ્રિયે ! ભોગનો લાભ થયો, હે દેવાનુપ્રિયે ! પુત્રનો લાભ થયો, હે દેવાનુપ્રિયે ! રાજ્યનો લાભ થયો, હે દેવાનુપ્રિયે ! યાચે તે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરે છે. ત્યાર બાદ તે પ્રભાવતી દેવી વલ રાજાની પાસેથી એ પૂર્વોક્ત વાત સાંમળીને, અવધારીને હર્ષવાળી અને સતુટ થઈ હાથ જોડી આ પ્રમાણે બોલી-‘હે દેવાનુપ્રિય ! તમે જે કહ્યો છો તે એજ પ્રમાણે છે, હે દેવાનુપ્રિય ! તેજ પ્રમાણે છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ સત્ય છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ સંદેહરહિત છે, હે દેવાનુપ્રિય ! મને ઇચ્છિત છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ મેં સ્વીકારેલું છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ મને ઇચ્છિત અને સ્વીકૃત છે’ એમ કહી સ્વપ્નનો સારો રીતે સ્વીકાર કરે છે, સ્વીકાર કરીને વલ રાજાની અનુમતિથી અનેક જાતના મણિ અને રત્નો

૨૦. અને તે વાલક પોતાનું વાલકપણું મૂકી, વિજ્ઞા અને પરિણત-મોટો થઈને યુવાવસ્થાને પામી શૂર, વીર, પરાક્રમી, વિસ્તીર્ણ અને વિપુલ વલ તથા વાહનવાળો, રાજ્યનો ધર્મી રાજા થયો. હે દેવી ! તમે ઉદાર સ્વપ્ન જોયું છે, હે દેવી ! તમે આરોગ્ય, તુષ્ટિ અને યાવત્ મંગલકારક સ્વપ્ન જોયું છે’—એમ કહી તે વલ રાજા ઇટ યાવત્ મધુર વાણીથી પ્રભાવતી દેવીની વીજી વાર અને ત્રીજી વાર એ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરે છે. ત્યાર બાદ તે પ્રભાવતી દેવી વલ રાજાની પાસેથી એ પૂર્વોક્ત વાત સાંમળીને, અવધારીને હર્ષવાળી અને સતુટ થઈ હાથ જોડી આ પ્રમાણે બોલી-‘હે દેવાનુપ્રિય ! તમે જે કહ્યો છો તે એજ પ્રમાણે છે, હે દેવાનુપ્રિય ! તેજ પ્રમાણે છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ સત્ય છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ સંદેહરહિત છે, હે દેવાનુપ્રિય ! મને ઇચ્છિત છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ મેં સ્વીકારેલું છે, હે દેવાનુપ્રિય ! એ મને ઇચ્છિત અને સ્વીકૃત છે’ એમ કહી સ્વપ્નનો સારો રીતે સ્વીકાર કરે છે, સ્વીકાર કરીને વલ રાજાની અનુમતિથી અનેક જાતના મણિ અને રત્નો

ઉવાગચ્છદ્, તેનેવ ઉવાગચ્છિત્તા સયણિજ્ઞંસિ નિસીયતિ, નિસીદ્ધતા એવં વયાસી—‘મા મે સે ઉત્તમે પહાણે મંગલે સુવિણે મન્નેહિં પાવસુમિણેહિં પઢિહમ્મિસ્સદ્’ ત્તિ કદ્દુ દેવ—ગુરુજણસંવદ્ધાહિં પસત્થાહિં મંગલ્લાહિં ધમ્મિયાહિં કદ્ધાહિં સુવિણજાગરિયં પઢિજાગરમાણી ૨ વિહરતિ ।

૨૧. તપ્ નં સે બલે રાયા કોડુંબિયપુરિસે સદ્ધાવેદ, સદ્ધાવેત્તા એવં વયાસી—‘શિષ્યામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! અજ્ઞ સવિ- સેસં વાહિરિયં ઉવટ્ટાણસાલં ગંધોદયસિત્ત—સુદ્ધ—સંમજ્જિઓ—વલિત્તં સુગંધવરપંચવન્નપુપ્ફોવયારકલિયં કાલાગુરુપવર—કુંદુ- રુક્કં જાવ—ગંધવટ્ઠિભૂયં કરેહ ય કરાવેહ ય, કરેત્તા કરાવેત્તા સીહાસણં રપ્પહ, સીહાસણં રયાવેત્તા મમેતં જાવ—પચ્ચપ્પિણહ । તપ્ નં તે કોડુંબિયં જાવ—પઢિસુણેત્તા શિષ્યામેવ સવિસેસં વાહિરિયં ઉવટ્ટાણસાલં જાવ—પચ્ચપ્પિણંતિ ।

૨૨. તપ્ નં સે બલે રાયા પચ્ચસકાલસમયંસિ સયણિજ્ઞાઓ અબ્બુટ્ટેદ્, સયં ૨ —ત્તા પાયપીઢાઓ પચ્ચોરુહદ્, પાયં ૨ હિત્તા જેણેવ અટ્ટણસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, અટ્ટણસાલં અણુપવિસદ્, જહા ઉવવાદપ્ તહેવ અટ્ટણસાલા તહેવ મજ્જણધરે જાવ —સસિધ્ધ પિયવંસણે નરવદ્ મજ્જણધરાઓ પઢિનિક્કમ્મદ્, પઢિનિક્કમ્મિત્તા જેણેવ વાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છિદ્, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સીહાસણવરંસિ પુરત્થાભિમુદ્દે નિસીયદ્ નિસીદ્ધતા અપ્પણો ઉત્તરપુરત્થિમે દિસીમાપ્ અટ્ટ મદ્દાસણાદ્ સેયવત્થપચ્ચુત્થુયાદ્ સિદ્ધત્થગકયમંગલોવયારાદ્ રયાવેદ, રયાવેત્તા અપ્પણો અદૂરસામંતે ણાણામણિરયણમંડિયં, અહિયપેચ્છ- ગિજ્ઞં, મહ્ગ્ધ—વરપટ્ટણ્ણગયં, સળ્લપટ્ટવહુમ્મત્તિસયવિત્તતાણં, ઈહામિય—ઉસમં જાવ—મત્તિમિત્તં, અર્ભિતરિયં જવણિયં અંછાવેદ, અંછાવેત્તા નાણામણિ—રયણમત્તિચિત્તં અત્થરય—મડયમસૂરગોત્થયં, સેયવત્થપચ્ચુત્થુર્યં, અંગસુહફાસુર્યં, સુમડયં પમાવતીય દેવીય મદ્દાસણં રયાવેદ, રયાવેત્તા કોડુંબિયપુરિસે સદ્ધાવેદ, સદ્ધાવેત્તા એવં વયાસી—

૨૩. ‘શિષ્યામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! અટ્ટંગમહાનિમિત્તસુત્ત—ત્થધારણ, વિવિહસત્થકુસલે, સુવિણલક્ષણપાઢપ્ સદ્ધાવેદ’ તપ્ નં તે કોડુંબિયપુરિસા જાવ—પઢિસુણેત્તા વલસ્સ રત્તો અંતિયાઓ પઢિનિક્કમ્મદ્, પઢિનિક્કમ્મિત્તા સિગ્ધં તુરિયં ચવલં ચંદં વેદ્યં હત્થિણપુરં નગરં મજ્જંમજ્જેણં જેણેવ તેસિં સુવિણલક્ષણપાઢગાણં ગિહાદ્ તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા તે સુવિ-

રચના વડે વિચિત્ર એવા મદ્દાસનથી ઉઠે છે, ઉઠીને ત્વરા વિના, ચપલતારહિત યાવદ્ ગતિ વડે [તે પ્રભાવતી દેવી] જ્યાં પોતાની શય્યા છે ત્યાં આવી શય્યા ઉપર વેસે છે, વેસીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું—‘આ મારું ઉત્તમ, પ્રવાન અને મંગલરૂપ સ્વપ્ન વીજા પાપસ્વપ્નોથી ન હણાઓ’ એમ કહીને તે પ્રભાવતી દેવી દેવ અને ગુરુ સવન્ધી, પ્રશસ્ત, મંગલરૂપ અને ધાર્મિક કથાઓવડે સ્વપ્ન જાગરણ કરતી કરતી વિહરે છે.

૨૧. સ્વાર વાદ તે વલ રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું—હે દેવાનુપ્રિયો ! આજે તમે જલ્દી વહારની ઉપસ્થા- નાને સવિશેષપણે ગંધોદકવડે છાટી, વાલી અને છાણથી લીંપીને સાફ કરો. તથા સુગંધી અને ઉત્તમ પાંચ વર્ણના પુષ્પોથી શણગારો, પછી ઉત્તમ કાલાગુરુ અને કીંદરુના ધૂપથી યાવદ્ ગંધવર્તિભૂત—સુગંધી ગુટિકા સમાન કરો, કરાવો, અને સ્વારપછી ત્યાં સિંહાસન મૂકાવો, સિંહાસન મૂકાવીને આ મારી આજ્ઞા યાવત્ પાછી આપો.’ સ્વાર વાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્ આજ્ઞાનો સ્વીકાર કરી તુરંતજ સવિશેષપણે વહારની ઉપસ્થાન શાળાને સાફ કરીને યાવત્ આજ્ઞા પાછી આપે છે.

૨૨. સ્વાર વાદ તે વલ રાજા પ્રાતઃકાલ સમયે પોતાની શય્યાથી ઉઠીને પાદપીઠથી ઉતરી જ્યાં વ્યાયામશાળા છે ત્યાં આવે છે. આવીને વ્યાયામશાળામાં પ્રવેશ કરે છે, સ્વાર પછી તે જ્ઞાનગૃહમાં જાય છે. વ્યાયામશાળા અને જ્ઞાનગૃહનું વર્ણન *ઔપપાતિક સૂત્રમાં આ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ ચંદ્રની પેટે જેનું દર્શન પ્રિય છે એવો તે વલ નરપતિ જ્ઞાનગૃહથી વહાર નીકળે છે, વહાર નીકળીને જ્યાં સ્વારની ઉપસ્થાનશાળા છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને પૂર્વદિશા સન્મુખ ઉત્તમ સિંહાસનમાં વેસે છે. સ્વાર વાદ પોતાનાથી ઉત્તરપૂર્વદિશામાં જ્ઞાન કોણમાં ધોળા વસ્ત્રથી આચ્છાદિત અને સરસ વડે જેનો મંગલોપચાર કરેલો છે એવા આઠ મદ્દાસનો મૂકાવે છે. સ્વાર વાદ પોતા- ની ધોડે દૂર અનેક પ્રકારના મણિ અને રત્નથી સુશોભિત, અધિક દર્શનીય, કીમતી, મોટા શહેરમાં વનેલી, સૂક્ષ્મ સૂતરના સેંકડો કારી- રીવાળા વિચિત્રતાળાવાળી, તથા ઈહામૃગ અને વલ્લદ વગેરેની કારીગરીથી વિચિત્ર એવી અંદરની જવનિકાને—પડદાને યોડે છે, યોડેલીને [જવનિકાની અંદર] અનેક પ્રકારના મણિ અને રત્નોની રચના વડે વિચિત્ર, ગાદી અને કોમળ ગાલમસૂરીયાથી ઢંકાયેલું, શ્વેત વસ્ત્રવડે આચ્છાદિત, શરીરને સુલકર સ્પર્શવાળું તથા સુકોમળ એવું એક મદ્દાસન પ્રભાવતી દેવી માટે મૂકાવે છે. સ્વાર પછી તે વલ રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું—

૨૩. ‘હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે શીઘ્ર જાઓ, અને અઘાંગ મહાનિમિત્તના સૂત્ર અને અર્થને ધારણ કરનારા, અને વિવિધ શાસ્ત્રમાં કુશલ એવા સ્વપ્નના લક્ષણ પાઠકોને બોલાવો.’ સ્વાર વાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્ આજ્ઞાનો સ્વીકાર કરીને વલ રાજાની પાસેથી નીકળે છે; નીકળીને સર્વર, ચપલપણે, જાપાટાવધ અને વેગસહિત હસ્તિનાપુર નગરની વચોવચ જ્યાં સ્વપ્નલક્ષણપાઠકોના ઘરો છે, ત્યાં જઈને સ્વપ્નલક્ષ-

વ્યાયામશાળા અને જ્ઞાનગૃહમાં પ્રવેશ.

સ્વપ્નપાઠકોને બોલાવવાની આજ્ઞા.

ળલક્ષણપાઠપ સદ્ધાવેંતિ । તપ ણં તે સુવિળલક્ષણપાઠગા વલસ્સ રત્નો કોટુંધિયપુરિસેદિં મ્હાવિયા સમાપ્તા દટ્ટ-તુટ્ટ-૦ જ્ઞાપ્ય
કય-૦ જાવ-સરીરા સિદ્ધત્યગ-દરિયાલિયાકયમંગલમુદ્ધાણા સર્પદિં ૨ મેદેદિંતો ણિગચ્છંતિ, સર્પદિં ૨-ચ્છિત્તા દરિયાનાપુરે
નગરં મજ્જામજ્જેણં જેણેવ વલસ્સ રત્નો મવળવરવડેંસપ તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા મવળવરવડેંસપપડિદુવારંસિ
પગ્ગો મિલેંતિ, પગ્ગો મિલિત્તા જેણેવ ચાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા કરુણ-૦ વલરાયં
જપ્પં વિજપ્પં વદ્ધાવેંતિ । તપ ણં તે સુવિળલક્ષણપાઠગા વલેણં રત્ના ધંદિય-પૂદ-૧-સકારિય-સંમાણિયા સમાપ્તા પત્તેયં ૨
પુવ્વત્તયેસુ મહાસણેસુ નિસીયંતિ । તપ ણં સે વલે રાયા પમાવતિં દેવિં જગ્ગિયંતરિયં ટાવેદ, ટાવેત્તા પુપ્પ-ફલ પડિપુપ્પદ્યે
પરેણં વિજપ્પં તે સુવિળલક્ષણપાઠપ પયં વયાસી-‘પયં રાલુ દેવાણુપ્પિયા ! પમાવતી દેવી અજ્ઞ તંતિ તારિસગંસિ
વાસઘરંસિ જાવ-સીદ્ધં સુવિળે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધા, તપ્પં દેવાણુપ્પિયા ! પયસ્સ ઓરાલસ્સ જાવ કેમમે કહ્ણાણે ફલવિત્તિ-
વિસેસે મવિસ્સે ? તપ ણં સુવિળલક્ષણપાઠગા વલસ્સ રત્નો અંતિયં પયમટ્ટં સોચા નિસમ્મ દટ્ટ-તુટ્ટ-૦ તં સુવિળં ઓગિપ્પદ્ધ-
ઓગિપ્પિદ્ધા દિંદં અણુપ્પવિસદ, અણુપ્પવિસિત્તા તસ્સ સુવિળસ્સ અત્યોગ્ગહણં કરેદ, તસ્સ-૦ ૨-ત્તા અગ્ગમત્તેણં સદ્ધિં મંચાલેંતિ
સંચાલેત્તા તસ્સ સુવિળસ્સ લદ્ધટ્ટા ગદ્ધિયટ્ટા પુચ્છિયટ્ટા ધિણિચ્છિયટ્ટા અભિગયટ્ટા વલસ્સ રત્નો પુરો સુવિળસત્ત્યાદં ઉચ્ચારે-
માણા ૨ પયં વયાસી-‘પયં રાલુ દેવાણુપ્પિયા ! મ્હં સુવિળસત્ત્યાંસિ વાયાલીસં સુવિળા, તીસં મહાસુવિળા, વાવત્તરિ સદ્ધસુ-
વિળા દિટ્ટા । તત્તયં દેવાણુપ્પિયા ! તિત્થગરમાયરો વા ચક્કવટ્ટિમાયરો વા તિત્થગરંસિ વા ચક્કવટ્ટિંસિ વા ગમ્મં વક્કમમાણંસિ
પ્પર્સિ તીસાપ મહાસુવિળાણં દમે ચોદ્ધસ મહાસુવિળે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ । તં જહા-‘‘ગય-વસદ-સીદ્ધ-અમિસેય-
દામ-સસિ-દિણયરં ક્ષયં કુંમં । પડમસર-સાગર-ધિમાણ-મવળ-રયણુચ્ચય-સિંદ્ધિં ચ’’ ॥ વાસુદેવમાયરો વા વાસુદેવંસિ
ગમ્મં વક્કમમાણંસિ પ્પર્સિ ચોદ્ધસપ્પં મહાસુવિળાણં અગ્ગયરે સત્ત મહાસુવિળે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ । વલદેવમાયરો વા વલદે-
વંસિ ગમ્મં વક્કમમાણંસિ પ્પર્સિ ચોદ્ધસપ્પં મહાસુવિળાણં અગ્ગયરે ચત્તારિ મહાસુવિળે પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ । મંડલિયમાયરો
વા મંડલિયંસિ ગમ્મં વક્કમમાણંસિ પ્પર્સિ ચોદ્ધસપ્પં મહાસુવિળાણં અગ્ગયરં પગ્ગ મહાસુવિળં પાસિત્તા ણં પડિબુદ્ધંતિ ।
દમે ય ણં દેવાણુપ્પિયા ! પમાવતીપ દેવીપ પગે મહાસુવિળે દિટ્ટે, તં ઓરાલે ણં દેવાણુપ્પિયા ! પ્રમાવતીપ દેવીપ સુવિળે દિટ્ટે,
જાવ-આરોગ-તુટ્ટિ-૦ જાવ-મંગલકારણ ણં દેવાણુપ્પિયા ! પ્રમાવતીપ દેવીપ સુવિળે દિટ્ટે, અત્થલામો દેવાણુપ્પિય ! મોગ-

ળપાઠકોને બોલાવે છે. પ્યારે તે બલ રાજાના કૌટુંબિક પુરુષો તે સ્વમલક્ષણપાઠકોને બોલાવ્યા ત્યારે તેઓ પ્રસન્ન થયા, તુટ્ટ થયા અને
જ્ઞાન કરી વલિકર્મ કરી યાવત્ શરીરને અલંકૃત કરી, મસ્તકે સર્પ અને લીલી ધરોતું મંગલ કરી પોત પોતાના ધૈર્યની નીકળે છે.
નીકળીને હસ્તિનાગુર નગરની વધે થઈ પ્યા વલ રાજાનું ઉત્તમ મહાલય છે, ત્યાં અને છે, ત્યાં ઓર્ધ્વને શ્રેષ્ઠ મહાલયના દ્વાર પાસે
સ્વપ્રપાઠકો એકઠા થાય છે, એકઠા થઈને પ્યાં વહારની ઉપસ્યાનશાઝા છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી હાથ જોડી વલ રાજાને જય
વિજયથી વધાવે છે. ત્યાર વાદ તે વલ રાજા પાંદેલ, પૂજેલા, સન્કારેલા અને સન્માનિત કરેલા તે સ્વમલક્ષણપાઠકો પૂર્વે ગોટવેલા મદ્ય
સનો ઉપર બેસે છે. ત્યાર પછી તે વલ રાજા પ્રમાવતી દેવીને જવનિકાની-પડદાની અંદર બેસાડે છે. ત્યાર વાદ પુષ્પ અને ફલથી પરિમ
હસ્તવાળા તે વલ રાજા અતિગય વિનયપૂર્વક તે સ્વમલક્ષણપાઠકોને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘‘હે દેવાનુપ્રિયો ! આ પ્રમાણે યારે અને પ્રમ
વતી દેવી તે તેવા પ્રકારના વાસગૃહમાં યાવત્ સ્વમ્મા સિંહને જોઈને જાગેલી છે, તો હે દેવાનુપ્રિયો ! આ ઉદાર યવા સ્વમનું યાવત્ વી
કયું કલ્યાણરૂપ ફલ અને વૃત્તિવિશેષ થયો. ત્યાર પછી તે સ્વમલક્ષણપાઠકો વલ રાજાની પાસેથી આ વાત સાંભળી તથા અવધારી સુઝા અ
સંતુષ્ટ થઈ તે સ્વમ સંવન્ધે સામાન્ય વિચાર કરે છે, સામાન્ય વિચાર કરી તેનો વિશેષ વિચાર કરે છે, અને પછી તે સ્વમના અર્થનો નિ
કરે છે, અને ત્યાર વાદ તેઓ પરત્વર સાથે વિચારણા કરે છે. ત્યાર પછી તે સ્વમના અર્થને સ્વયં જાણી, વીજા પાસેથી પ્રહણ કરી
તે સંવન્ધી શંકાને પૂટી, અર્થનો નિશ્ચય કરી અને સ્વમના અર્થને અવગત કરી વલ રાજાની આગલ સ્વમશાસ્ત્રોનો ઉચાર કરતાં તેઓ
આ પ્રમાણે કહ્યું-‘‘હે દેવાનુપ્રિય ! આ પ્રમાણે યારે અમારા સ્વમશાસ્ત્રમાં વૈતાલીય સામાન્ય સ્વમો, અને ત્રીશ મહાસ્વમો મળીને કુલ વહો
તેર જાતના સ્વમો કહેલા છે. તેમા હે દેવાનુપ્રિય ! તીર્થંકરની માતાઓ કે ચક્રવર્તિની માતાઓ પ્યારે તીર્થંકર કે ચક્રવર્તી ગર્ભમાં આવીને
ઉપજે ત્યારે આ ત્રીશ મહાસ્વમોમાંથી આ ચૌદ સ્વમોને જોઈને જાગે છે, તે ચૌદ સ્વમો આ પ્રમાણે છે- “૧ હાથી, ૨ વલ્લ, ૩ સિંહ, ૪
લક્ષ્મીનો અમિપેક, ૫ પુષ્પમાળ, ૬ ચંદ્ર, ૭ સૂરજ, ૮ ધ્વજા, ૯ કુંમ, ૧૦ પદ્મસરોવર, ૧૧ સમુદ્ર, ૧૨ વિમાન અથવા મવન, ૧૩
રત્નો ઢગલો અને ૧૪ અગ્નિ” વહી વાસુદેવની માતાઓ પ્યારે વાસુદેવ ગર્ભમાં આવે ત્યારે આ ચૌદ મહાસ્વમોમાંના કોઈ પણ સાત મહાસ્વમો
જોઈને જાગે છે. તથા વલદેવની માતાઓ પ્યારે વલદેવ ગર્ભમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે આ ચૌદ મહાસ્વમોમાંના કોઈ પણ ચાર મહાસ્વમોને જોઈ
જાગે છે. માંડલિક રાજાની માતાઓ પ્યારે માંડલિક રાજા ગર્ભમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે આ ચૌદ મહાસ્વમોમાંના કોઈ એક મહાસ્વમો જોઈને જાગે

લામો દેવાણુપ્પિય ! પુત્તલામો દેવાણુપ્પિય ! રજ્જલામો દેવાણુપ્પિય ! एवं खलु देवाणुप्पिय ! पभावती देवी नवण्हं मासाणं षड्पडिपुत्राणं जाव-धीतिकंताणं तुम्हं कुलकैउं जाव-पयाहिति । से वि य णं दारए उम्मुक्कवालभावे जाव-रज्जवई राया भविस्सइ, अणगारे वा भावियप्पा । तं ओराले णं देवाणुप्पिया ! पभावतीए देवीए सुविणे दिट्ठे, जाव-आरोग-तुट्ठि-दीहाउअ-कल्लाणं जाव-दिट्ठे ।

૨૪. તપ ણં સે ચલે રાયા સુવિણલક્ષણપાઠગાણં અંતિયં પ્રયમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ દટ્ટ-તુટ્ટં કરચલં જાવ-કટ્ટુ તે સુવિણલક્ષણપાઠગે પવં વયાસી-‘પ્રયમેયં દેવાણુપ્પિયા ! જાવ-સે જહેયં તુમ્હે વદહ’ત્તિ કટ્ટુ તં સુવિણં સમ્મં પડિચ્છઇ, તં ૨-ચ્છિત્તા સુવિણલક્ષણપાઠય વિઝલેણં અસણ-પાણ-સાહમ-સાહમ-પુપ્ફ-વત્થ-ગંધ-મલ્લાલંકારેણં સક્કારેતિ, સમ્માણેતિ, સક્કારેત્તા સમ્માણેત્તા વિઝલં જીવિયારિહં પીણદાણં દલયતિ, વિઝલં ૨-યિત્તા પડિવિસજ્જેતિ, પડિવિસજ્જેત્તા સીદ્ધાસણાઓ અબ્બુદ્ધે, સી ૨-ત્તા જેણેવ પમાવતી દેવી તેણેવ ઉવાગચ્છઇ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા પમાવતિ દેવિં તાહિં ઇટ્ઠાહિં કંતાહિં જાવ-ફલવમાણે ૨ एवं वयासी-‘एवं खलु देवाणुप्पिया ! सुविणसत्थंसि वायालीसं सुविणा तीसं महासुविणा वावत्तरि सधसुविणा दिट्ठा । तत्थ णं देवाणुप्पिय ! तित्थगरमायरो वा चक्कवट्ठिमायरो वा तं चेव जाव अन्नयरं एणं महासुविणं पासित्ता णं पडि-बुज्झंति । इमे य णं तुमे देवाणुप्पिय ! एगे महासुविणे दिट्ठे, तं ओराले णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, जाव-रज्जवई राया भविस्सइ, अणगारे वा भावियप्पा, तं ओराले णं तुमे देवी ! सुविणे दिट्ठे, जाव-दिट्ठे, त्ति कट्टु पभावति देविं ताहिं इट्ठाहिं कंताहिं जाव-दोषं पि तच्चं पि अणुवूहइ ।

૨૫. તપ ણં સા પમાવતી દેવી ચલસ્સ રજ્જો અંતિયં પ્રયમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ દટ્ટ-તુટ્ટં કરચલં જાવ-પવં વયાસી-‘પ્રયમેયં દેવાણુપ્પિયા ! જાવ-તં સુવિણં સમ્મં પડિચ્છતિ, તં ૨-ચ્છિત્તા ચલેણં રજ્જા અબ્બણુત્તાયા સમાણી નાનામણિ-ચંચણ-ભત્તિચિત્તં જાવ અબ્બુદ્ધેતિ । અતુરિયમચ્ચલં જાવ-ગતીય જેણેવ સપ ભવણે તેણેવ ઉવાગચ્છઇ, તે ૨-ચ્છિત્તા સયં ભવણમણુપવિટ્ઠા ।

૨૬. તપ ણં સા પમાવતી દેવી ણ્હાયા કયવલિકમ્મા જાવ- સદ્ધાલંકારવિભૂતિયા તં ગર્મ્મ ણાહસીપહિં નાહિણ્ણહેહિં નાહિત્તેહિં નાહકડુપહિં નાહકસાપહિં નાહઅંચિલેહિં નાહમહુરેહિં ઉડમયમાણસુહેહિં ભોયણ-ચ્છાયણ-ગંધ-મલ્લેહિં જં તસ્સ

छे. तो हे देवानुप्रिय ! आ प्रभावती देवीए एक महास्वप्न जोयुं छे, हे देवानुप्रिय ! प्रभावती देवीए उदार स्वप्न जोयुं छे, यावत् आरोग्य, तुष्टि यावत् मंगल करनार स्वप्न जोयुं छे. तेथी हे देवानुप्रिय ! तमने अर्थलाभ थशे, भोगलाभ थशे, पुत्रलाभ थशे अने राज्यलाभ थशे. थ्या हे देवानुप्रिय ! ए प्रमाणे खरेखर प्रभावती देवी नव मास संपूर्ण थया पछी अने साडा सात दिवस वित्था पछी तमारा कुलमां ध्वज एवा यावत् पुत्रनो जन्म आपशे. अने ते पुत्र पण वाल्यावस्था मूकी मोटो थशे त्यारे ते यावद् राज्यनो पति राजा थशे, अथवा भावितात्मा साधु थशे. तेथी हे देवानुप्रिय ! प्रभावती देवीए उदार स्वप्न जोयुं छे, यावत् आरोग्य, तुष्टि, दीर्घायुप तथा कल्याण करनार स्वप्न जोयुं छे.

૨૭. ત્યાર વાદ તે વલરાજા સ્વપ્નલક્ષણપાઠકો પાસેથી એ વાતને સાંભળી અને અવધારી હર્ષિત, અને સંતુષ્ટ થયો, અને હાથ જોડી યાવત્ તેણે સ્વપ્નલક્ષણપાઠકોને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! આ એ પ્રમાણે છે કે, યાવત્ જે તમે કહો છો’-એમ કહી તે સ્વપ્નોનો પારી રીતે સ્વીકાર કરે છે. ત્યાર વાદ સ્વપ્નલક્ષણપાઠકોનો પુષ્કલ અશન, પાન, શાદિમ, સ્વાદિમ, પુષ્પ, વજ્ર, ગંધ, માલ્લા અને અલંકારો સત્કાર કરે છે, સન્માન કરે છે, તેમ કરીને જીવિકાને ઉચિત ઘણુ પ્રીતિદાન આપે છે; અને પ્રીતિદાન આપીને તે સ્વપ્નલક્ષણપાઠકોને આપે છે. ત્યાર પછી પોતાના સિંહાસનથી ઉઠે છે, ઊઠીને જ્યાં પ્રમાવતી દેવી છે ત્યાં આવી પ્રમાવતી દેવીને તેણે તે પ્રકારની ઇષ્ટ, મનોહર યાવત્ મધુર વાણીવડે સલાપ કરતા કરતા આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે ખરેખર સ્વપ્નશાસ્ત્રમાં વેતાલીશ સાધારણ સ્વપ્નો, જે ત્રીશ મહાસ્વપ્નો તથા વધા મઝીને વહોતેર સ્વપ્નો દેખાડ્યા છે. તેમા હે દેવાનુપ્રિય ! તીર્થંકરની માતાઓ કે ચક્રવર્તિની માતાઓ-ઇત્યાદિ યાવત્ કહેલું, યાવત્ કોઈ એક મહાસ્વપ્નને જોઈને જાગે છે. હે દેવાનુપ્રિય ! તમે આ એક મહાસ્વપ્ન જોયું છે, હે દેવી ! તમે ઉદાર સ્વપ્ન જોયું છે, યાવત્ તે રાજ્યનો પતિ રાજા થશે કે ભાવિતાત્મા અનગાર થશે. હે દેવિ ! તમે ઉદાર સ્વપ્ન જોયું છે, યાવત્ મંગલકર સ્વપ્ન જોયું છે, એમ કહી પ્રમાવતી દેવીની તે પ્રકારની ઇષ્ટ, કાંત, પ્રિય એવી યાવત્ મધુર વાણીવડે વે વાર અને વ્રણ વાર પળ પ્રગંસા કરે છે.

૨૮. ત્યાર વાદ તે પ્રમાવતી દેવી વલ રાજાની પાસેથી એ વાતને સાંભળીને અવધારીને હર્ષવાળી, અને સંતુષ્ટ થઈ યાવત્ હાથ જોડી આ પ્રમાણે બોલી-‘હે દેવાનુપ્રિય ! એ એ પ્રમાણે જ છે’ યાવત્ એમ કહી યાવત્ તે સ્વપ્નને સારી રીતે પ્રહણ કરે છે. ત્યાર પછી વલ રાજાની અનુમતિથી અનેક પ્રકારના મણિ અને રત્નની કારીગરીથી યુક્ત તથા વિચિત્ર એવા તે મદ્રાસનથી ઊઠી ત્વરાપૂર્વક, અચપલપણે યાવત્ હંસ-સમાનગતિ વડે જ્યાં પોતાનું ભવન છે ત્યાં આવી તેણે પોતાના ભવનમાં પ્રવેશ કર્યો.

૨૯. ત્યાર વાદ તે પ્રમાવતી દેવી જ્ઞાન કરી, વલિકર્મ-દેવપૂજા કરી, યાવત્ સર્વ અલંકારથી વિભૂષિત થઈ તે ગર્ભને અતિશીત નહિ, અતિઉષ્ણ નહિ, અતિ તિક્ત નહિ, અતિકટુ નહિ, અતિ તુરા નહિ, અતિલાઘા નહિ, અને અતિમધુર નહિ એવા, તથા દરેક ઋતુમાં

एगतीसइमो उद्देशो.

१. [प्र०] रायगिहे जाव एवं वयासी-असोचा णं भंते ! केवलिस्स वा, केवलिआवगस्स वा, केवलिआवियाए वा, केवलिउवासगस्स वा, केवलिउवासियाए वा, तप्पन्निअयस्स वा, तप्पन्निअयसावगस्स वा, तप्पन्निअयसावियाए वा, तप्पन्निअय-उवासगस्स वा, तप्पन्निअयउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए ? [उ०] गोयमा ! असोचा णं केवलिस्स वा जाव तप्पन्निअयउवासियाए वा अत्येगतिए केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए, अत्येगतिए केवलिपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सव-णयाए । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुद्ध-‘असोचा णं जाव नो लभेज्जा सवणयाए’ ? [उ०] गोयमा ! जस्स णं नाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोचा केवलिस्स वा, जाव तप्पन्निअयउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवण-याए, जस्स णं नाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ से णं असोचा णं केवलिस्स वा जाव तप्पन्निअयउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सवणयाए । से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुद्ध-‘तं चेव जाव ‘नो लभेज्जा सवणयाए’ ।

२. [प्र०] असोचा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव तप्पन्निअयउवासियाए वा केवलं वोहिं बुद्धेज्जा ? [उ०] गोयमा ! असोचा णं केवलिस्स वा जाव अत्येगतिए केवलं वोहिं बुद्धेज्जा, अत्येगतिए केवलं वोहिं णो बुद्धेज्जा ! [प्र०] से

एकत्रीशमो उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमा यावत् [भगवान् गौतमे] आ प्रमाणे पृथुं—हे भगवन् ! केवलि पासेयी, “केवलिना श्रावक पात्र०” हे केवलिनी श्राविका पासेयी, केवलिना उपासक पासेयी, केवलिनी उपासिका पासेयी, केवलिना पाक्षिक (स्वयंबुद्ध) पासेयी, केवलिना श्रावक पासेयी, केवलिना पाक्षिकनी श्राविका पासेयी, केवलिना पक्षना उपासक पासेयी अने केवलिना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी - सामब्ब्या विना जीवने केवलज्जानीए कहेला धर्मना श्रवणनो-ज्ञाननो लाभ याय ? [उ०] हे गौतम ! केवलि पासेयी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना पण कोइ जीवने केवलि कहेला धर्मश्रवणनो लाभ याय अने कोइ जीवने लाभ न याय. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुयी कहो छे के सामब्ब्या विना यावत् [धर्म] श्रवणनो लाभ न याय ! [उ०] हे गौतम ! जे जीवने ज्ञानावरणीय कर्मनो क्षयोपगम करेले छे ते जीवने केवलि पासेयी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना पण केवलि कहेला धर्मश्रवणनो लाभ याय, अने जे जीवने ज्ञानावरणीय कर्मनो क्षयोपगम कर्यो नयी ते जीवने केवलि पासेयी यावत् तेना पाक्षिकनी उपासिका पासेयी सामब्ब्या विना केवलि कहेला धर्मने सामब्ब्यानो लाभ न याय. हे गौतम ! ते हेतुयी एम कायं छे के, तेने यावत् “साम्ब्या विना लाभ न याय.”

२. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेयी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेयी [धर्म] सामब्ब्या विना कोइ उद्देशक ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना पण कोइ जीव बुद्ध सम्यग् [उ०] ए प्रमाणे जेम सम्यग्दर्शनने अनुभवै ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेयी यावत् सामब्ब्या विना पण कोइ जीव बुद्ध सम्यग् [उ०] ए प्रमाणे जेम हेवो. ए प्रमाणे बुद्ध

१. * जेणे केवलज्जानीने स्वयं पृथुं छे, अथवा तेमनी पासेयी सामब्ब्या छे ते केवलिश्रावक. केवलज्जानीनी उपासना करता के-ज्ञान पण उत्पन्न करै, साम्ब्युं होय ते केवलउपासक. केवलिनो पाक्षिक एटले स्वयंबुद्ध-सीका.

† अहाँ श्रवण श्रुतज्ञानद्वय जाणवुं, अर्थात् केवलज्जानीवनेरे पासेयी सामब्ब्या विनाय कोइ जीवने धर्मनो बोध याय, अन्यथा मोघ पासेयाने श्रवण शरीरिते याय ?

અમ્મા-પિયરો પદમે દિવસે ઠિલ્લિયં કરેદ્, તદ્દિવસે ચંદ્રસૂરદંસર્ણિયં કરેદ્, છટ્ટે દિવસે જાગરિયં કરેદ્, પક્કારસમે દિવસે ત્રીતિક્રંતે નિલ્લે અસુદ્દિજાયકમ્મકરણે સંપસે વારસાદિવસે વિહલં અસળં પાળં સાદમં સાદમં ઉવવ્વહાવિતિ, ઉવવ્વહાવેત્તા જહા સિયો જાવ-ચક્ષિયં ય આમંતેતિ, આ ૨ તથો પચ્છા પઢાયા કયં તં ચેવ જાવ સક્કરેતિ સમ્માપેતિ, ૨ તસ્સેવ ક્ષેત્ત-નાતિ-જાવ-રાદ્દિયં ય ચક્ષિયાણ ય પુરવો અજ્જય-પજ્જય-પિડપજ્જયાગયં વહુપુરિસપરંપરપ્પરુદં કુલાણુરુદં કુલસરિસં ફલસંતાપાતંતુવદ્ધનકરં અયમેયારુદં ગોત્રં ગુણનિપ્પકં નામધેજ્ઞં કરેતિ-‘જમ્હા ણં અમ્હં ઇમે દારણ વલસસ રત્તો પુત્તે પમાવ-પિપ દેવીપ અત્તપ, તં હોડ ણં અમ્હં પયસસ દારગસસ નામધેજ્ઞં મહવ્વલે,’ તપ ણં તસસ દારગસસ અમ્માપિયરો નામધેજ્ઞં કરેતિ ‘મહવ્વલે’તિ ।

૨૯. તપ ણં સે મહવ્વલે દારણ પંચધાર્દપરિગ્ગહિપ, તંજહા-લીરધાર્દિય, एवं જહા દ્વપદ્વે, જાવ-નિવાય-નિદ્ધાધાયંતિ સુહંસુદ્દેહં પરિવદ્ધતિ । તપ ણં તસસ મહવ્વલસસ દારગસસ અમ્મા-પિયરો અણુપુદ્ધેણં ઠિતિવિહિયં વા ચંદ્રસૂરદંસાવણિયં વા જાગરિયં વા નામકરણં વા પરંગામણં વા પયચંકમણં વા જેમામણં વા પિંડવદ્ધણં વા પજ્જપાવણં વા કણ્ણવેહણં વા સંવચ્છર-મંદિલેહણં વા ચોલોયણં ચ ઉવણયણં ચ અન્નાણિ ય વહુણિ ગચ્છાધાણ-જમ્મણમાદિયાઈ કોડયાઈ કરેતિ ।

૩૦. તપ ણં તં મહવ્વલં કુમારં અમ્માપિયરો સાતિરેગટ્ઠવાસગં જાણિત્તા સોમણંસિ તિહિ-કરણ-નક્ષત્ર-સુહસંસિ ૦ एवं જહા દ્વપ્પદ્વે, જાવ-અલં ભોગસમત્થે જાપ યાવિ હોત્થા । તપ ણં તં મહવ્વલં કુમારં ઉમ્મુકવાલભાવં જાવ-અલં ભોગસમત્થં વિજાણિત્તા અમ્મા-પિયરો અદ્ધ પાસાયવડેસણ કરેતિ, અચ્ચુગય-મૂસિય-પહસિય ઇવ વજ્જઓ જહા રાયપ્પસેણજ્ઞે, જાવ-પડિ-રુવે, તેસિ ણં પાસાયવડેસણ વહુમજ્જદેસમાગે પથ્થ ણં મહેગં ભવણં કરેતિ અણેગલંમસયસંનિવિદ્ધં, વજ્જઓ જહા રાયપ્પસેણ-જ્ઞે પેચ્છાધરમંડવંસિ જાવ-પડિરુવે ।

તેના-ઉત્સવ ચાલુ હતી ત્યારે તે વલ રાજા સો રૂપિયાના, હજાર રૂપિયાના અને લાખ રૂપિયાના સર્વવાલ્ય ભાગો, દાનો અને દ્રવ્યના અમુક ભાગોને દેતો અને દેવરાવતો તથા સો રૂપિયાના, હજાર રૂપિયાના તથા લાખ રૂપિયાના લાભને મેલવતો, મેલવાવતો એ પ્રમાણે રહે છે. ત્યાર બાદ તે છોકરાના માતાપિતા પ્રથમ દિવસે સ્થિતિપતિતા-કુલની મર્યાદા પ્રમાણે ક્રિયા કરે છે; ત્રીજે દિવસે ચંદ્ર અને સૂર્યનું દર્શન કરાવે છે, છટ્ટે દિવસે ધર્મજાગરણ કરે છે અને અગ્યારમો દિવસ વીસા બાદ અશુચિ જાતકર્મ કરવાનું નિવૃત્ત થયા પછી ચારમે દિવસે પુષ્કલ અશન, પાન, શાદિમ અને શ્વાદિમ પદાર્થોને તૈયાર કરાવે છે, અને જેમ *શિવ રાજા સંવત્સરે કહ્યું તેમ ક્ષત્રિયોને આમંત્રે છે. ત્યાર પછી જ્ઞાન તથા બલિકર્મ કરી શ્યાદિ પૂર્વોક્ત યાવત્ સત્કાર અને સન્માન કરી તેજ મિત્ર, જ્ઞાતિ યાવત્ રાજન્ય અને ક્ષત્રિયોની સમક્ષ ઈર્ષ્યા-પિતા, પર્યા-પિતામહ અને પિતાના પળ પિતામહથી, ઘણા પુરુષોની પરંપરાથી વહેલું, કુલને યોગ્ય, કુલને ઉચિત અને કુલરૂપસંતાન-તંતુને વધારનાર આ આવા પ્રકારનું, ગુણયુક્ત અને ગુણનિપ્પન્ન નામ પાડે છે. જેથી અમારો આ છોકરો વલ રાજાનો પુત્ર અને પ્રભાવતી દેવીનો આત્મજ છે, માટે તે અમારા આ પુત્રનું નામ ‘મહાવલ’ હો. ત્યાર બાદ તે છોકરાના માતા પિતા તેનું ‘મહાવલ’ એવું નામ કરે છે.

પુત્રનું નામ પાડવું.

૨૯. ત્યાર પછી તે મહાવલ નામે પુત્રનું પાંચ ધાવો વડે પાલન કરાયું. તે પાંચ ધાવો આ પ્રમાણે છે-૧ ક્ષીરધાત્રી, એ પ્રમાણે વધું દૃઢપ્રતિજ્ઞની પેઠે જાણવું. યાવત્ તે કુમાર વાયુરહિત અને નિર્વ્યાધાત-અદ્યચ્છરહિત સ્થાનમા અત્યંત સુખપૂર્વક વૃદ્ધિ પામે છે. પછી તે મહાવલના માતાપિતાએ જન્મના દિવસથી માઢી અનુક્રમે સ્થિતિપતિતા, સૂર્યચંદ્રનું દર્શન, ધર્મજાગરણ, નામકરણ, માલોડીયા ચાલવું, પગે ચાલવું, જમાવવું, કોલીઆ વધારવા, વોલાવવું, કાન વિંધાવવા, વર્પગાઠ કરવી, ચૂડા-શિલા રજાવવી, ઉપનયન-શીલવવું એ વધા અને એ શિવાય વીજા ઘણા ગર્ભાધાન, જન્મ વગેરે કૌતુકો કરે છે.

પાંચ ધાવોવડે પુત્ર પાલન.

૩૦. ત્યાર પછી તે મહાવલ કુમારને તેના માતાપિતા આઠ વરસથી અધિક ઉમરનો જાણી પ્રગત્ત તિથિ, કરણ, નક્ષત્ર અને મુહૂર્તેમા [કલાચાર્ય પાસે ભળવા મોકલે છે]-શ્યાદિ એ પ્રમાણે વધું ૧ દૃઢપ્રતિજ્ઞની પેઠે કહેવું, યાવત્ તે મહાવલ કુમાર વિપયોપભોગને પ્રમથ થયો. ત્યાર બાદ તે મહાવલ કુમારનો વાલભાવ વ્યતીત થયો જાણી, યાવત્ તેને વિપયોપભોગને યોગ્ય જાણી તેના માતા પિતા તેને માટે આઠ શ્રેષ્ઠ પ્રાસાદો તૈયાર કરાવે છે, તે પ્રાસાદો અતિગય ડંચા અને [શ્વેત વર્ણના હોવાથી] જાણે હસતા હોયની-શ્યાદિ વર્ણન રાજપ્રદનીયસૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. યાવત્ તે પ્રાસાદો અત્યંત સુંદર છે, તે પ્રાસાદોના વરાવર મધ્યભાગમાં એક મોટું ભવન તૈયાર કરાવે છે, તે ભવન સેંકડો યામલા ઉપર રહેલું છે-શ્યાદિ વર્ણન રાજપ્રદનીય સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે પ્રેક્ષાગૃહ અને મંડપના વર્ણનની પેઠે જાણવું, યાવત્ તે સુંદર હતું.

મહાવલ કુમારને મળવા મોકલવો.

૨૮ * મગ. શ. ૧૧ ડ. ૧ પૃ. ૨૨૨.

૨૯ † પાંચ ધાવોના નામો આ પ્રમાણે છે-૧ ક્ષીરધાત્રી (દૂધ પાનારી), ૨ મજ્જધાત્રી (જ્ઞાન કરાવનારી), ૩ મંદનધાત્રી (બલકાર પહેરાવનારી), ૪ કોલી કરાવનાર ધાત્રી, અને ૫ અકધાત્રી-સોહામા વેસાદનાર. ‡ જુઓ દૃઢપ્રતિજ્ઞસવન્ધે રાજપ્ર. ૧૪૭-૧, ૨.

૩૦ † જુઓ રાજપ્ર. ૫૦ ૧૪૭-૨. § જુઓ રાજપ્ર. ૫૦ ૮૫-૨. ‡ પ્રેક્ષાગૃહ મંદપનું વર્ણન જુઓ રાજપ્ર. ૫૦ ૩૫-૧.

૩૧. તપ ણં તં મહાચલં કુમારં અમ્મા-પિયરો અપ્પયા કયા વિ સોમણંસિ નિહિ-કરણ-વિવસ-નક્કામ ૩૩
પદ્ધત્તં કયયલિક્કમ્મં કયકોડય-મંગલપાયચ્છિત્તં સપ્પાલંકારવિભૂમિયં પમકગણમ-જ્ઞાણ-ગાય-વાદય-પસાદણ-ટુંગનિલગ-કં-
ક્ષણઅધિહવચહુડવર્ણાયં મંગલસુજંપિપદિ ય વરકોડયમંગલોચયાગ્ગચ્ચવર્ગનિક્કમ્મં સરિસયાણં સરિસયાણં સરિદ્ધયાણં સરિસલા
વજ્જ-સ્વ-જોદ્ધણગુણોચ્ચેયાણં વિણીયાણં કયકોડય-મંગલપાયચ્છિત્તાણં સરિમ્મણંદિ ગયયુલેદિંતો આણિહિયાણં અટ્ટપ્પં રાયવર
કક્ષાણં પગદિવસેણં પાણિ ગિણ્ઠાવિસુ ।

૩૨. તપ ણં તસ્સ મહાચલસસ કુમારસ્સ અમ્મા-પિયરો અયમેયારુચં પીડદાણં દલયંતિ, તં જટ્ટા-અટ્ટ હિરપ્પકોડીઓ
અટ્ટ સુવચ્છકોડીઓ, અટ્ટ મડદે મડદાપવરે, અટ્ટ કુંડલજુપ કુંડલજુપવરે, અટ્ટ દારે દારપ્પવરે, અટ્ટ અર્ધદારે અર્ધદારપ્પવરે
અટ્ટ પગાવલીઓ પગાવલિપ્પવરાઓ, પ્પં મુત્તાવલીઓ, પ્પં કણગાવલીઓ, પ્પં ચ્ચણાવલીઓ, અટ્ટ કટગજોપ કટગજો
પ્પવરે, પ્પં તુડિયજોપ, અટ્ટ રોમજુયલાઈ રોમજુયલપ્પવરાઈ, પ્પં વડગજુયલાઈ, પ્પં પટ્ટજુયલાઈ, પ્પં હુગુહજુયલાઈ,
અટ્ટ સિરીઓ, અટ્ટ હિરીઓ, પ્પં ધિર્દઓ, કિનીઓ, બુદ્ધીઓ, લચ્છીઓ, અટ્ટ નંદાઈ, અટ્ટ મહાદાઈ, અટ્ટ તલે . . .
સત્તરચણામપ, ણિયગવરમચળકેઝ અટ્ટ ઇપ ઇયપ્પવરે, અટ્ટ વયે વયપ્પવરે, દસગોસાહસિસપ્પણં વપ્પણં, અટ્ટ નાટગાઈ નાટ
ગપ્પવરાઈ વર્તીસચ્છેણં નાટપ્પણં, અટ્ટ આસે આસપ્પવરે, સત્તરચણામપ, સિરિચરપટિસ્વપ, અટ્ટ દન્વી દન્થિપ્પવરે, સત્તરચણા
મપ સિરિચરપટિસ્વપ, અટ્ટ જાણાઈ જાણપ્પવરાઈ, અટ્ટ જુગાઈ જુગપ્પવરાઈ, પ્પં સિચ્ચિયાઓ, પ્પં સંદમાણીઓ, પ્પં ગિહ્હીઓ,
ધિહ્હીઓ, અટ્ટ વિચ્છજાણાઈ વિચ્છજાણપ્પવરાઈ, અટ્ટ રહે પારિજાણિપ, અટ્ટ રહે સંગામિપ, અટ્ટ આસે આસપ્પવરે, અટ્ટ વર્તી
હરિથિપ્પવરે, અટ્ટ ગામે ગામપ્પવરે, દસકુલસાહસિસપ્પણં ગામેણં, અટ્ટ ટાસે ટાસપ્પવરે, પ્પં ચેવ ટાસીઓ, પ્પં કિકરે, ૫
કંચુડજે, પ્પં વરિસધરે, પ્પં મહત્તરપ, અટ્ટ સોવન્નિપ ઓલંચણદીવે, અટ્ટ રપ્પામપ ઓલંચણદીવે, અટ્ટ સુવચ્છરપ્પામપ ઓલં
ચણદીવે, અટ્ટ સોવન્નિપ ઓલંચણદીવે, અટ્ટ પંજરદીવે, પ્પં ચેવ તિપ્પિ વિ, અટ્ટ સોવન્નિપ થાલે, અટ્ટ રપ્પમપ થાલે, અટ્ટ સુવચ્છ
રપ્પમપ થાલે, અટ્ટ સોવન્નિયાઓ પત્તીઓ ૩, અટ્ટ સોવન્નિયાઈ થાસયાઈ ૩, અટ્ટ સોવન્નિયાઈ મહ્હગાઈ ૩, અટ્ટ સોવન્નિયાઓ
તલિયાઓ ૩, અટ્ટ સોવન્નિયાઓ કાવદ્ધાઓ ૩, અટ્ટ સોવન્નિપ અવપ્પટ્ટ ૩, અટ્ટ સોવન્નિયાઓ અવવક્કાઓ ૩
અટ્ટ સોવન્નિપ પાયપીઠપ ૩, અટ્ટ સોવન્નિયાઓ મિસિયાઓ ૩, અટ્ટ સોવન્નિયાઓ કરોડિયાઓ ૩, અટ્ટ સોવન્નિપ પહ્લંકે ૩

૩૧. ત્યાર પછી વીજા કોટ એક દિવસે શુભ નિધિ, કરણ, વિવસ, નક્ષત્ર અને મુહૂર્તમા જેને જ્ઞાન, વલિકર્મ-પૂજા, રક્ષા આદિ
કૌતુક અને મંગલરૂપ પ્રાપ્તિચિત્ત કર્યું છે એવા મહાચલ કુમારને સર્વ અલંકારથી વિભૂષિત કરી અને સવધા છીંઓ કરેલા અન્વંજન
ધિલેપન, જ્ઞાન, ગીત, વાદિત્ર, મંડન, આઠ અગમા નિલક અને કંકણ પહેરાવી મંગલ અને આશીર્વાદપૂર્વક ઉત્તમ રથા વગેરે વૈભવશાળી
અને સરસ વગેરે મંગલરૂપ ઉપચાર વડે શાંતિકર્મ કરી, યોગ્ય, સમાનવ્યવહારી, સમાન ઉમરવાળી, સમાન લાવણ્ય, રૂપ, યૌન અને
ગુણોથી યુક્ત, વિનીત, જેને કૌતુક અને મંગલરૂપ પ્રાપ્તિચિત્ત કરેલું છે એવા, સમાન ગજકુલથી આળેલી એવી, ઉત્તમ, રાજાનો આઠ શ્રે
કન્યાઓનું એક દિવસે પાણિગ્રહણ કરાવ્યું.

૩૨. ત્યાર પછી તે મહાચલ કુમારના માતા પિતા એવા પ્રકારનું આ પ્રીતિદાન આપે છે, તે આ પ્રમાણે—આઠ કોટિ હિરણ્ય, આઠ કો
સોનંયા, મુકુટોમા ઉત્તમ એવા આઠ મુકુટ, કુંડલયુગલમા ઉત્તમ એવી આઠ કુંડલીની જોડી, હારોમા ઉત્તમ એવા આઠ હાર, અર્ધહારમાં શ્રેષ્ઠ એવા આ
અર્ધહાર, એકસરા હારમા ઉત્તમ એવા આઠ એકસરા હાર, એ પ્રમાણે મુત્તાવલીઓ, વનકાવલીઓ અને રત્નાવલીઓ જાણવી; કઢા યુગલમા
ઉત્તમ એવા આઠ કઢાની જોડી, એ પ્રમાણે તુડિય-ચાતુર્વંશની જોડી, રેશમી વસ્ત્ર યુગલમા ઉત્તમ એવા આઠ રેશમી વસ્ત્રની જોડી, એ પ્રમાણે
સૂતરાટ વસ્ત્રની જોડીઓમા ઉત્તમ એવી આઠ સૂતરાટ વસ્ત્રની જોડીઓ, એ પ્રમાણે ટસરની જોડીઓ, પટ્ટયુગલે, દુકૂલયુગલે, આઠ શ્રી, આઠ હી
એ પ્રમાણે ધી, કીર્તિ, બુદ્ધિ, અને લક્ષ્મી દેવીઓની પ્રતિમા જાણવી. આઠ મંદો, આઠ મટ્ટો, તાડમાં ઉત્તમ એવા આઠ તાડવૃક્ષ—એ સર્વે રક્તમ
જાળવા. પોતાના મવનના કેતુ-ચિહ્નરૂપ ધ્વજમા ઉત્તમ એવા આઠ ધ્વજો, ટસ હજાર ગાયોનું એક વ્રજ-ગોકુલ થાય છે, તેવા ગોકુલમાં ૮
એવા આઠ ગોકુલો, નાટકોમાં ઉત્તમ અને વર્તીગ માણસોથી ભજવી શકાય એવા આઠ નાટકો, ઘોડાઓમા ઉત્તમ એવા આઠ ઘોડા, આ વધુ ૨૪
મય જાણવું. માઢાગાર સમાન હાથીઓમાં ઉત્તમ એવા આઠ રક્તમય હાથીઓ, માઢાગાર સમાન સર્વરક્તમય યાનોમા શ્રેષ્ઠ એવા આઠ યાનો, *યુ
માં ઉત્તમ આઠ યુગ્યો (અમુક જાતના વાહનો), એ પ્રમાણે ધિવિકા, સ્વદેમાનિકા, એ પ્રમાણે ગિહ્હી, (હાથીનો ઉપરની અંચાટી), પિહ્હિએ
(ઘોડાના આઢા પટાળો), વિકટ યાનોમા (ઉઘાડા વાહનોમાં) પ્રધાન એવા આઠ વિકટ યાનો, આઠ પારિયાનિક (જોડાના) રયો, સંત્રામ
યોગ્ય એવા આઠ રયો, અશ્વોમાં ઉત્તમ એવા આઠ અશ્વ, હાથીઓમાં ઉત્તમ એવા આઠ હાથીઓ, પ્રામોમા ઉત્તમ એવા આઠ ગામો, જેમા ટસ હજાર
કુલો રહે તે એક ગામ કહેવાય છે. ટાસોમાં ઉત્તમ એવા આઠ ટાસો, એ પ્રમાણે ટાસીઓ, એ પ્રમાણે કિકરો, એ પ્રમાણે કંચુકિઓ, એ પ્રમા
વર્ષવરો, (અંતઃપુરના રક્ષક યોજાઓ) એ પ્રમાણે મહત્તરકો (વડાઓ), આઠ સોનાના, આઠ રૂપાના તથા આઠ સોના-રૂપાના અવલં

મટ્ટ સોવન્નિયાઓ પડિસેજ્ઞાઓ ૩, અટ્ટ હંસાસણાઈ, અટ્ટ કોંચાસણાઈ, एवं गरुडासणाई, उन्नयासणाई, पण्यासणाई, दीहा-
सणाई, महासणाई, पक्खासणाई, मगरासणाई, अट्ट पउमासणाई, अट्ट दिसासोवत्थियासणाई, अट्ट तेह्लसमुग्गे, जहा रायप्प-
सेणरज्जे, जाव-अट्ट सरिसवसमुग्गे, अट्ट खुज्जाओ, जहा उववाइए, जाव-अट्ट पारिसीओ, अट्ट छत्ते, अट्ट छत्तधारिओ चेडीओ,
अट्ट चामराओ, अट्ट चामरधारीओ चेडीओ, अट्ट तालियंटे, अट्ट तालियंटधारीओ चेडीओ, अट्ट करोडियाधारीओ चेडीओ, अट्ट
भीरधातीओ, जाव-अट्ट अंकधातीओ, अट्ट अंगमहियाओ, अट्ट उम्महियाओ, अट्ट पहावियाओ, अट्ट पसाहियाओ, अट्ट वन्न-
पेसीओ, अट्ट चुन्नगेपेसीओ, अट्ट कोट्टागारीओ, अट्ट दवकारीओ, अट्ट उवत्थाणियाओ, अट्ट नाडङ्गजाओ, अट्ट कोडुंविणीओ,
अट्ट महाणसिणीओ, अट्ट भंडागारिणीओ, अट्ट अज्झाधारिणीओ, अट्ट पुप्फधरणीओ, अट्ट पाणिधरणीओ, अट्ट वलिकारीओ,
अट्ट सेज्जाकारीओ, अट्ट अर्धितरियाओ पडिहारीओ, अट्ट वाहिरियाओ पडिहारीओ, अट्ट मालाकारीओ, अट्ट पेसणका-
ओ, अन्नं वा सुवहुं हिरन्नं वा सुवन्नं वा कंसं वा दूंसं वा विउलधण-कणगं जाव-संतसारसावएज्जं, अलाहि जाव आस-
समाओ कुलवंसाओ पकामं दाउं, पकामं भोत्तुं, पकामं परिभाएउं । तए णं से महव्वले कुमारे एगमेगाए भज्जाए एगमेगं
हिरन्नकोडिं दलयति, एगमेगं सुवन्नकोडिं दलयति, एगमेगं मउडं मउडप्पवरं दलयति, एवं तं चेव सव्वं जाव-एगमेगं
पेसणकारिं दलयति, अन्नं वा सुवहुं हिरन्नं वा जाव-परिभाएउं । तए णं से महव्वले कुमारे उप्पि पासायवरगए जहा जमाली
जाव-विहरति ।

૩૩. તેળં કાલેળં તેળં સમણં વિમલસ્સ અરહઓ પઓપ્પ ધમ્મઘોસે નામં અળગારે જાહસંપન્ને, વન્નઓ જહા કેસિ-
સામિસ્સ, જાવ પંચહિં અળગારસપહિં સહિં સંપરિચુડે પુદ્ધાણુપુદ્ધિ ચરમાણે ગામાણુગામં દૂતિજમાણે જેનેવ હત્થિયાગપુરે

દીપો (હાંડીઓ), આઠ સોનાના, આઠ રુપાના અને આઠ સોના-રુપાના ઉત્કંચનદીપો (દંડયુક્ત દીવાઓ), એ પ્રમાણે ત્રણે જાતના પંજર-
દીપો-ફાનસો, આઠ સોનાના, આઠ રુપાના અને આઠ સોના-રુપાના થાલો, આઠ સોનાની, આઠ રુપાની અને આઠ સોના-રુપાની પાત્રીઓ,
(નાના પાત્રો), એ પ્રમાણે ત્રણે જાતના આઠ સ્થાસકો-તાસકો, આઠ મણ્ણકો-ચપળીયા, આઠ તલિકા-રકેવીઓ, આઠ કલાચિકા-ચમચા,
આઠ તાવેયાઓ, આઠ તવીઓ, આઠ પાદપીઠ-(પગ મૂકવાના વાજોટ), આઠ મિસિકા-(અમુક પ્રકારના આસનો), આઠ કરોટિકા (અમુક
જાતના પાત્રો, લોટા અથવા કચોલા), આઠ પલંગ, આઠ પ્રતિગથ્યા (ઢોયળી પ્રમુખ નાની વીજી શય્યાઓ), આઠ હંસાસનો, આઠ ક્રોંચાસનો,
એ પ્રમાણે ગરુડાસનો, ડંચા આસનો, નીચા આસનો, દીર્ઘાસનો, મદ્રાસનો, પક્ષાસનો, મકરાસનો, આઠ પક્ષાસનો, આઠ દિક્સ્વસ્તિકાસનો, આઠ
સિલના ડાવડા-ઇત્યાદિ વધું * રાજપ્રશ્રીય સૂત્રમા કહ્યા પ્રમાણે કહેવું, યાવદ્ આઠ સરસવના ડાવડા, આઠ કુચ્ચ દાસીઓ-ઇત્યાદિ વધું † ઔપ-
ચીક સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે કહેવું, યાવત્ આઠ પારસિક દેશની દાસીઓ, આઠ છત્રો, આઠ છત્ર ધરનારી દાસીઓ, આઠ ચામરો, આઠ ચામર
ધરનારી દાસીઓ, આઠ પંખા, આઠ પંખા ધીજનારી દાસીઓ, આઠ કરોટિકા-તાવૂલના કરંડિયા-ને ધારણ કરનારી દાસીઓ, આઠ ક્ષીરધાત્રીઓ
(દૂધ પાનારી ધાવો), યાવદ્ આઠ અંકધાત્રીઓ, (ઘોઘામાં રમાડનારી ધાવો) આઠ અગમર્દિકાઓ,-શરીરનું અલ્પ મર્દન કરનારી દાસીઓ,
આઠ ઉન્મર્દિકાઓ (અધિક મર્દન કરનારી દાસીઓ), આઠ સ્નાન કરાવનારી દાસીઓ, આઠ અલંકાર પહેરાવનારીઓ, આઠ ચંદન ઘસનારીઓ,
આઠ તાંબૂલ ચૂર્ણ પીસનારીઓ, આઠ કોષ્ઠાગારનું રક્ષણ કરનારી, આઠ પરિહાસ કરનારી, આઠ સભામાં પાસે રહેનારી, આઠ નાટક કરનારીઓ,
આઠ કૌટુંબિકીઓ-સાથે જનારી દાસીઓ, આઠ રસોઈ કરનારી, આઠ માઢાગારનું રક્ષણ કરનારી, આઠ માલળો, આઠ પુષ્પ ધારણ કરનારી,
આઠ પાણી ળાવનારી, આઠ વલિ કરનારી, આઠ પયારી તૈયાર કરનારી, આઠ અંદરની અને આઠ વહારની પ્રતિહારીઓ, આઠ માલ્યા કરનારીઓ,
આઠ પેપણ કરનારી, અને એ શિવાય વીજું ઘણું હિરણ્ય, સુવર્ણ, કાસું, વજ્ર તથા વિપુલ ધન, કનક, યાવત્ વિદ્યમાન સારભૂત ધન આપ્યું,
જે સાત પેઢી સુધી ઇચ્છાપૂર્વક આપવા અને ભોગવવાને પરિપૂર્ણ હતું. સ્વાર વાદ તે મહાવલ કુમાર દરેક સ્ત્રીને એક એક હિરણ્યકોટિ, એક
એક સુવર્ણકોટિ અને મુકુટોમાં ઉત્તમ એક એક મુકુટ આપે છે. એ પ્રમાણે પૂર્વોક્ત સર્વ વસ્તુઓ એક એક આપે છે, યાવત્ એક એક પેપણ
કરનારી દાસી તથા વીજું પણ ઘણું હિરણ્ય યાવદ્ વહેતી આપે છે. સ્વાર પછી તે મહાવલ કુમાર ઉત્તમ પ્રાસાદમા ઉપર વેસી ‡ જમાલિની પેઠે
યાવદ્ વિહરે છે.

૩૩. તે કાલે-તે સમયે વિમલનાથ તીર્થકરના પ્રપૌત્ર-પ્રશિષ્ય ધર્મઘોષ નામે અનગાર હતા, તે જાતિસંપન્ન હતા-ઇત્યાદિ વર્ણન
કેસી સ્થામીની પેઠે જાણવું, યાવત્ તેઓ પાંચસો સાધુના પરિવારની સાથે અનુક્રમે એક ગામથી વીજે ગામ વિહાર કરતા, જ્યાં હસ્તિનાગપુર
નામે નગર છે, અને જ્યાં સહસ્રાન્નવન નામે ઉદ્યાન છે ત્યાં આવે છે, આવીને યથા યોગ્ય અવગ્રહને ગ્રહણ કરી સયમ અને તપવડે આત્માને

ધર્મઘોષ અનગારનું
આગમન.

૩૨ * જુઓ રાજપ્રશ્રીય પૃ. ૬૮-૧. † જુઓ ઔપપા. પૃ. ૭૬-૨. ‡ જમાલિનું વર્ણન જુઓ ભગ. સં. ૩ શ. ૧ ઉ. ૩૩ પૃ. ૧૬૬.

૩૩ † જુઓ રાજપ્ર. પૃ. ૧૧૮-૧.

નગરે, જેનેવ સદસંવવણે ઉજાણે, તેણેવ ઉવાગચ્છદ, ઉવાગચ્છિતા અદાપડિરૂચં ડગ્ગદં ઓગિણ્ઠિતિ, ઓગિણ્ઠિતા સંજમેણ તવસા અપ્પાણં ભાવેમાણે વિહરતિ । તપ્પ ણં દુત્થિયાપુરે નગરે સિંઘાડગ-નિયં જાવ-પરિસા પજ્જુવામ્મ ।

૩૪. તપ્પ ણં તસ્સ મહવ્વલસ્સ કુમારસ્સ તં મદયાજણસદં વા જણવૂરં વા एवं જહા જમાલી નદેવ ચિંતા, તદેવ કચુ ઇજ્જપુરિસં સદાવેતિ, કંચુઇજ્જપુરિસો વિ તદેવ અન્નગાતિ, નવરં ધમ્મઘોસસ્સ અણગારસ્સ આગમણગદિયપિણિચ્છપ્પ કારયન્તે જાવ-નિગ્ગચ્છદ । एवं સલુ દેવાણુપ્પિયા ! ચિમલસ્સ અરહ્થો પડપ્પ ધમ્મઘોસે નામં અણગારે, સેસં તં ચેવ, જાવ-સો વિ તદેવ રહ્થેણં નિગ્ગચ્છતિ । ધમ્મકદ્દા જહા કેસિસામિસ્સ । સો વિ નદેવ અમ્મા-પિયરો આપુચ્છદ, નવરં ધમ્મઘોસસ્સ અણગારસ્સ અંતિયં મુંડે ભવિત્તા અગારાથો અણગારિયં પદ્ધત્તપ્, તદેવ યુત્તપડિયુત્તયા, નવરં ઇમાઘો ય તે જાયા । વિડલ્લગાયલુ, ચાલિયાથો ફલાં, સેસં તં ચેવ જાવ-તાદે અકામાદં ચેવ મહવ્વલકુમારં પયં યયાસી-‘તં ઇચ્છામો તે જાયા । ‘પિયસમ્મં વિ રજ્જસિરિં પાસિત્તપ્’ । તપ્પ ણં સે મહવ્વલે કુમારે અમ્મા-પિયરાણ વયણમણુયત્તમાણે તુસિર્ણપ સંચિટ્ઠતિ । તપ્પ ણં સે રાયા કોટુંવિયપુરિસે સદાવેદ, एवं જહા સિવમદ્દસ તદેવ રાયામિસેથો ભાણિયથો, જાવ-અમિસિચ્છતિ । મહવ્વલે કુમારં જણં વિજણં વઙ્ગાવેતિ, જણં વિજણં વઙ્ગાવિત્તા જાવ-एवं યયાસી-‘મણ જાયા । કિં દેમો, કિં પય ચ્છામો’, સેસં જહા જમાલિસ્સ તદેવ, જાવ-તપ્પ ણં સે મહવ્વલે અણગારે ધમ્મઘોસસ્સ અણગારસ્સ અંતિયં આમા મા ય-‘ચોદ્દસ પુદ્ધાદં અદિજ્જતિ, અદિજ્જિતા વહાદિં ચડથં જાવ-વિચિત્તેદિં તવોકામેદિં અપ્પાણં ભાવેમાણે વદ્દપડિપુદ્ધાદં વાસાદં સામન્નપરિયાગં પાડણતિ, વદ્દુ- ૨-ણિત્તા માસિયાપ સંલેહણાપ સંટિ મત્તાદં અણસણાપ- આલોદયપડિધંતે સમાદિ- પત્તે કાલમાસે કાલં કિચ્છા ડઉં ચંદમ-સરિયં જહા અમ્મઠો, જાવ વંમલોપ કપ્પે દેવત્તાપ ઉચ્ચન્ને । તપ્પ ણં અન્નપિયાણ દેવાણં દસ સાગરોચમાદં ટિત્તી પણ્ણત્તા, તપ્પ ણં મહવ્વલસ્સ વિ દસ સાગરોચમાદં ટિત્તી પત્તત્તા । સે ણં તુમં સુદંસણા વંમલોગે કપ્પે દસ સાગરોચમાદં દિવ્વાદં ભોગભોગાદં મુંજમાણે વિહરિત્તા તાથો ચેવ દેવલોગાથો આડન્નપણં ૩ અણંતરં ચ-‘ચદ્દત્તા ઇદેવ વાણિયગ્ગામે નગરે સેટ્ઠિકુલંસિ પુત્તપ્પા પચ્ચાયાણ ।

ભાવિત કરતા યાવદ્ વિહરે છે. તે સમયે દક્ષિનાગપુર નગરમા ઝૂંગાટક, ટ્રિફ- [વગેરે માર્ગોમાં ઘણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે ત્યાંદિ] યાવત્ પરિપદ્ ઉપાસના કરે છે.

૩૪. ત્યાર વાદ તે મહાવલ કુમાર ઘણા માણસોના શરૂને, જનના કોલાહલને સામલી એ પ્રમાણે યાવત્ જમાલિની પેટે ના યાવત્ તે મહાવલ કુમાર કંચુકી પુરુષને બોલાવે છે, અને કંચુકી પુરુષ પણ તેજ પ્રમાણે કહે છે, પરન્તુ એટલો નિગેપ છે કે તે કંચુકી ધર્મઘોષ મુનિના આગમનનો નિશ્ચય જાણીને હાય જોડીને યાવદ્ નોકલે છે. એ પ્રમાણે હે દેવાણુપ્રિય ! વિમલનાથ અરિહંતના પ્રશિષ્ય ધર્મઘોષ અનગાર અહીં આચ્યા છે-‘ઇત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ તે મહાવલ કુમાર પણ ઉત્તમ રચમાં વેસીને વાદવા નોકલે છે. ધર્મકથા કેમિ સ્વામિની પેટે જાણવી. મહાવલ કુમાર પણ તે પ્રમાણે માતાપિતાની રજા માગે છે, પરન્તુ તે ‘ધર્મઘોષ અનગારની પામે દીક્ષા લદ્ અગારથી-ગૃહ વાસયકી અનગારિકપણું લેવાને ઇચ્છું છું’ એમ કહે છે-‘ઇત્યાદિ ઉક્તિ અને પ્રત્યુક્તિ તે પ્રમાણે (જમાલિના ચરિતમા વર્ણવ્યા પ્રમાણે) જાણવી. પરન્તુ હે પુત્ર ! [આ તારી સ્ત્રીઓ] વિપુલ એવા રાજકુલમા ઉત્પન્ન થયેલી વાલાઓ છે, વલી તે કલાઓમા કુગલ છે-‘ઇત્યાદિ વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. યાવત્ માતાપિતા એ ઇચ્છા વિના તે મહાવલ કુમારને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ પુત્ર ! એક દિવસ પણ તારી રાજ્યલક્ષ્મીને જોવા અમે ઇચ્છી-‘એછીએ,’ ત્યારે તે મહાવલ કુમાર માતાપિતાના વચનને અનુસરીને ચૂપ રહ્યો. પછી તે વલ રાજા એ કૌટુબિક પુરુષોને બોલાવ્યા-‘ઇત્યાદિ [શિવમ- પેટે રાજ્યામિપેક જાણવો, યાવત્ રાજ્યામિપેક કર્યો, અને હાય જોડીને મહાવલ કુમારને જય અને વિજયવડે વધાવી યાવદ્ આ પ્રમાણે કહ્યું ‘હે પુત્ર ! કહે કે તને શું દડપ, તને શું આપીએ,’ ઇત્યાદિ વાકીનું વધું જમાલિની પેટે જાણવું, યાવત્ ત્યાર પછી તે મહાવલ અનગાર ધર્મઘોષ અનગારની પાસે સામાયિકાદિ ચત્તદ પૂર્વેને મળે છે, મળીને ઘણા ચતુર્થ ભક્ત, યાવદ્ વિચિત્ર તપકર્મવડે આત્માને ભાવિત કરીને સંપૂર્ણ વાર વર્ષ શ્રમણ પર્યાયને પાલે છે, પાલીને માસિક સલેહનાવડે નિરાહારપણે સાઠ ભક્તોને વીતાવી, આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કરી સમાધિને પ્રાપ્ત થઈ મરણ સમયે કાલ કરી ઉર્ચ લોકમા ચંદ્ર અને સૂર્યની ઉપર વદ્દુ દૂર અવગડની પેટે યાવત્ બ્રહ્મલોક કન્પમા દેવપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં કેટલાક દેવોની સ્થિતિ દસ સાગરોપમની કહેલી છે. તેમાં મહાવલ દેવની પણ દસ સાગરોપમની સ્થિતિ કહેલી છે. હે સુદર્શન ! તું તે બ્રહ્મલોક કન્પમાં દસ સાગરોપમ સુધી દિવ્ય અને ભોગ્ય એવા ભોગોને ભોગવી તે દેવલોકથી આયુપનો, મવનો અને સ્થિતિનો ક્ષય થયા હે તુરતજ ચ્યવી અહીંજ વાણિજ્યપ્રાપ્ત નામના નગરમાં શ્રેષ્ઠિના કુલમાં પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો છે.

૩૪ * જુઓ મગ. સં. ૩ શ. ૧ સ. ૨૩ પૃ. ૧૬૬ † જુઓ રાજપ્ર. ૫. ૧૨૦-૧.

‡ જુઓ મગ. સં. ૩ શ. ૧ સ. ૨૩ પૃ. ૧૬૬-૧૭૨.

§ જુઓ મગ. સં. ૩ શ. ૧૧ સ. ૧ પૃ. ૨૨૨.

¶ મગ. સં. ૩ શ. ૧ સ. ૨૩ પૃ. ૧૭૩.

§ જુઓ ઔપા. અવઢાધિકાર ૫. ૧૭-૨.

૩૫. તથા નં તુમે સુદંસણા ! ઉમ્મુક્કવાલભાવેણં વિનાયપરિણયમેત્તેણં જોદ્ધણગમણુપ્પત્તેણં તદ્ધારુવાણં થેરાણં અંતિયં
 કેવલિપદ્ધત્તે ધમ્મે નિસંતે, સેઽવિ ય ધમ્મે ઇચ્છિય, પડિચ્છિય, અભિરુદ્ધય; તં સુદુ નં તુમં સુદંસણા ! ઇદાર્ણિં પકરેસિ । સે
 તેણદ્ધેણં સુદંસણા ! एवं बुद्धि-अत्थि नं एतेसि पलिओवम-सागरोवमाणं खयेति वा अवचयेति वा । तए णं तस्स सुदंसणस्स
 वेद्विस्स समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म सुमेणं अज्झवसाणेणं सुमेणं परिणामेणं लेसाहिं
 विसुज्जमाणीहिं तथावरणिजाणं कम्माणं खओवसमेणं ईहा-पोह-मग्गण-गवेसणं करेमाणस्स सन्नीपुवजातीसरणे समुप्पजे,
 एयमट्ठं सम्मं अभिसमेति । तए णं से सुदंसणे सेट्ठी समणेणं भगवया महावीरेणं संभारियपुव्वमवे दुग्गुणाणीयसद्वसंवेगे आणंदं-
 सुपुन्ननयणे समणं भगवं महावीरं तियखुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेति, आ० २-रेत्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं
 पयासी-‘एवमेयं भंते ! जाव से जहेयं तुज्झे वदह’त्ति कट्टु उत्तरपुरच्छिमं दिसीभागं अवक्रमइ, सेसं जहा उसभदत्तस्स,
 जाव-सध्दुक्खप्पहीणे, नवरं चोदस पुद्दाइं अहिज्जइ, बहुपडिपुद्दाइं दुवालस वासाइं सामन्नपरियागं पाउणइ, सेसं तं चेव ।
 एवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति । महव्वलो समत्तो ।

एकारसमे सए एकारसमो उद्देशो समत्तो ।

૩૫. ત્યાર વાદ હે સુદર્શન ! વાલપણાને વીતાવી વિજ્ઞ અને મોટો થઈ, યૌવનને પ્રાપ્ત થઈ તે તેવા પ્રકારના સ્થવિરોની પાસે કેવલિય કહે-
 નો ધર્મ સાંભળ્યો, અને તે ધર્મ પણ તને ઇચ્છિત અને સ્વીકૃત થયો, તથા તેના ઉપર તને અભિરુચિ થઈ. હે સુદર્શન ! હાલ તુ જે કરે છે તે
 કરું કરે છે. તે માટે હે સુદર્શન ! એમ કહેવાય છે કે એ પલ્લોપમ અને સાગરોપમનો ક્ષય અને અપચય થાય છે. ત્યાર વાદ શ્રમણ ભગવંત
 મહાવીરની પાસેથી ધર્મને સાંભળી, અવધારી તે સુદર્શન શેઠને શુભ અચ્ચવસાયવડે, શુભ પરિણામવડે અને વિશુદ્ધ લેશ્યાઓથી તદાવરણીય
 મોનો ક્ષયોપશમ થવાથી ઈંહા, અપોહ, માર્ગણા અને ગવેપણા કરતાં સંજ્ઞિરૂપ પૂર્વ જન્મનું સ્મરણ ઉત્પન્ન થયું, અને તેથી ભગવંતે કહેલા આ
 ર્થને સારી રીતે જાણે છે. ત્યાર વાદ તે સુદર્શન શેઠને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે પૂર્વભવ સંભારેલો હોવાથી વેવડી શ્રદ્ધા અને સવેગ ઉત્પન્ન થયો,
 નાં લેચન આનંદાશ્રુથી પરિપૂર્ણ થયા, અને તેણે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર આદક્ષિણ પ્રદક્ષિણા કરી, વાદી અને નમીને આ પ્રમાણે
 કહ્યું-‘હે ભગવન્ ! તમે જે કહો છો તે એજ પ્રમાણે છે-યાવત્ એમ કહી તે સુદર્શન શેઠ ઉત્તરપૂર્વ (ઈગ્નાન) દિશા તરફ ગયા. વાકી વધું
 પાદિ-ઉપભદત્તની પેટે જાણવું, યાવત્ તે સુદર્શન શેઠ સર્વ દુઃખથી રહિત થયા. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તે પૂરા ચૌદ પૂર્વો ભણે છે, અને સંપૂર્ણ
 ર વરસ સુધી શ્રમણપર્યાયને પાળે છે. વાકી વધુ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે-એમ
 હી યાવદ્ વિહરે છે.

સુદર્શન શેઠને
જાતિસરણ.

સુદર્શન શેઠની
પ્રમજ્યા.

एकादश शते महाबल नाम एकादश उद्देशक समाप्त.

દુવાલસમં સયં ।

૧ સંઘે ૨ જયંતિ ૩ પુદ્ધિ ૪ પોગલ ૫ અઙ્ગવાય ૬ રાહુ ૭ લોગે ચ ।
૮ નાગે ચ ૯ દેવ ૧૦ આચા વારસમસણ દસુદેસા ॥ ૧ ॥

પદમો ઉદેસો ।

૧. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સાવત્થી નામં નગરી હત્યા, વગ્ગથો । કોટ્ટણ ચેશ્ણ, વગ્ગથો । તત્થ ણં સાવત્થીણ નગરીણ વહ્ણે સંસપ્પામોક્ષ્યા સમણોવાસગા પરિવસંતિ, અદ્ધા, જાવ-અપરિભૂયા અભિગયજીવાજીવા જાવ ચિહરંતિ । તસ્સ ણં સંઘસ્સ સમણોવાસગસ્સ ઉપ્પલા નામં ભારિયા હત્યા, સુકુમાલં જાવ-સુરુવા સમણોવાસિયા અભિગયજીવા-જીવા જાવ-ચિહરંતિ । તત્થ ણં સાવત્થીણ નગરીણ પોવણ્ણી નામં સમણોવાસણ પરિવસંતિ, અદ્ધે, અભિગયં જાવ-ચિહરંતિ । તેણં કાલેણં તેણં સમણં સામી સ્મોસહે । પરિસા નિગ્ગયા, જાવ-પણ્ણવાસંતિ । તણ ણં તે સમણોવાસગા દમ્મીસે કહાણ જહા જાલંભિયાણ જાવ-પણ્ણવાસંતિ । તણ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે તેસિ સમણોવાસગાણં તીસે ચ મહત્તિં ધમ્મકહા, જાવ-પરિસા પડિગયા । તણ ણં તે સમણો-વાસગા સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોઘા નિસગ્ગ દટ્ટુટ્ટં સમણં ભગવં મહાવીરં વંદંતિ, નમંસંતિ, વં

વારસું શતક.

[ઉદ્દેશક સગ્રહ—] ૧ શંખ, ૨ જયંતી, ૩ પૃથ્વી, ૪ પુદ્ગલ, ૫ અતિપાત, ૬ રાહુ, ૭ લોક, ૮ નાગ, ૯ દેવ અને ૧૦ આના—૧ વિષયો સવન્ને દશ ઉદ્દેશકો વારમા શતકમા કહેવામા આવશે.

પ્રથમ ઉદ્દેશક.

૧. તે કાલે, તે સમયે શ્રાવસ્તી નામની નગરી હતી. વર્ણન કોષ્ટક નામે ચૈલ્ય હતુ વર્ણન. તે શ્રાવસ્તી નગરીમા શંખપ્રમુલ ધ્વજો શ્રમણોપાસકો રહેતા હતા, તેઓ ધનિક યાવદ્ અપરિભૂત-કોણથી પરાભવ ન પામે તેવા અને જીવાજીવ તત્ત્વને જાણનારા હતા. તે સ્ત્રી નામના શ્રમણોપાસકને ઉત્પલ્લ નામે સ્ત્રી હતી, તે સુકુમાલ હાયપગવાળી, યાવત્ સુરુપા અને જીવાજીવ તત્ત્વને જાણનારી શ્રમણોપાસિકા યાવદ્ વિહરતી હતી. તે શ્રાવસ્તી નગરીમાં પુષ્કલી નામે શ્રમણોપાસક રહેતો હતો, તે ધનિક અને જીવાજીવ તત્ત્વનો જ્ઞાતા હતો. તે કાલે, તે સમયે લા મહાવીર સ્વામી સમવસર્યા, પરિપદ્ વાદવાને નીકળી, યાવત્ તે પર્યુપાસના કરે છે. ત્યાર વાદ તે શ્રમણોપાસકો ભગવંત આ-વ્યાની આ વાત સામઝી આલમિકા નગરીના શ્રાવકોની પેઠે યાવત્ પર્યુપાસના કરે છે. ત્યાર વાદ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે તે શ્રમણોપાસ-કોને તથા તે અલંત મોટી સમાને ધર્મકથા કહી, યાવત્ સમા પાછી ગઈ. પછી તે શ્રમણોપાસકો શ્રમણ ભગવંત મહાવીર પાસેથી ધર્મ સા-મઝી, અવધારી હપિંત અને સતુદ્ધ થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાઘા અને નમન કર્યું, વાર્દીને, નમીને પ્રશ્નો પૂછ્યા, પ્રશ્નો પૂછીને તેના

નમંસિત્તા પાસિણાં પુચ્છંતિ ૫૦ ૨—ચિત્તા અદ્વાઈ પરિયાદિયંતિ, અ૦ ૨—ચિત્તા ઉદ્ઘાપ ઉદ્ઘેતિ, ૭૦ ૨—ત્તા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયાઓ કોટ્ટયાઓ ચેદ્યાઓ પડિનિક્કમંતિ, પડિનિક્કમિત્તા જેણે સાવત્થી નગરી તેણે પહારેત્ય ગમણાપ ।

૨. તપ ણં સે સંઘે સમણોવાસપ તે સમણોવાસપ એવં વયાસી—‘તુચ્છે ણં દેવાણુપ્પિયા ! વિડલં અસણં પાણં સાદમં સાદમં ઉવક્કહાવેહ, તપ ણં અમ્હે તં વિપુલં અસણં પાણં સાદમં સાદમં આસાપમાણા વિસાપમાણા પરિમાપમાણા પરિમુજ્જે-માણા પક્કિયં પોસહં પડિજાગરમાણા વિહરિસ્સામો । તપ ણં તે સમણોવાસગા સંઘસ્સ સમણોવાસગસ્સ પયમટ્ટં વિણપ્પં પડિસુણેતિ । તપ ણં તસ્સ સંઘસ્સ સમણોવાસગસ્સ અયમેયારુવે અન્નત્થિય જાવ—સમુપ્પજ્જિત્થા—‘નો યલુ મે સેયં તં વિડલં અસણં જાવ—સાદમં આસાપમાણસ્સ ૪ પક્કિયં પોસહં પડિજાગરમાણસ્સ વિહરિત્થપ, સેયં યલુ મે પોસહસાલાપ પોસ-હિયસ્સ ધંમચારિસ્સ ઉમ્મુક્કમણિ—સુવન્નસ્સ વવગયમાલા—વન્નગ—વિલેવણસ્સ નિક્કિત્તસ્સ—મુસલસ્સ પગસ્સ અવિદ્યસ્સ ધ્મસંથારોવગયસ્સ પક્કિયં પોસહં પડિજાગરમાણસ્સ વિહરિત્થપ’ત્તિ કટ્ટુ એવં સંપેહેતિ, સંપેહેત્તા જેણે સાવત્થી નગરી, જેણે રૂપ ગિહે, જેણે ઉપ્પલા સમણોવાસિયા, તેણે ઉવાગચ્છદિ, તે ૦ ૨—ચિત્તા ઉપ્પલં સમણોવાસિયં આપુચ્છદિ, આપુચ્છિત્તા જેણે પોસહસાલા તેણે ઉવાગચ્છદિ, તે ૦ ૨—ચિત્તા પોસહસાલં અણુપવિસ્સદિ, અણુપવિસ્સિત્તા પોસહસાલં પમજ્જદિ, પો ૦ ૨—જિત્તા ઉચ્ચારપાસવણભૂમિં પડિલેહેદિ, ૭૦ ૨—હિત્તા ધ્મસંથારગં સંથરતિ, ધ્મ ૦ ૨—રિત્તા ધ્મસંથારગં દુરુહદિ, ૬૦ ૨ દુરુહિત્તા પોસહસાલાપ પોસહિય ધંમચારી જાવ—પક્કિયં પોસહં પડિજાગરમાણે વિહરતિ ।

૩. તપ ણં તે સમણોવાસગા જેણે સાવત્થી નગરી જેણે સાદ ૨ ગિહાઈ, તેણે ઉવાગચ્છંતિ, તે ૦ ૨—ચિત્તા વિપુલં અસણં પાણં સાદમં સાદમં ઉવક્કહાવેતિ, ઉવક્કહાવેત્તા અન્નમન્નં સદ્ધાવેતિ, અ ૦ ૨—વેત્તા એવં વયાસી—‘એવં યલુ દેવાણુ-પ્પિયા ! અમ્હેદિં સે વિડલે અસણ—પાણ—સાદમ—સાદમે ઉવક્કહાવિપ, સંઘે ય ણં સમણોવાસપ નો દ્વમ્માગચ્છદિ, તં સેયં યલુ દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં સંઘં સમણોવાસગં સદ્ધાવેત્થપ’ ।

૪. તપ ણં સે પોક્કલી સમણોવાસપ તે સમણોવાસપ એવં વયાસી—‘અચ્છદ ણં તુચ્છે દેવાણુપ્પિયા ! સુનિચ્ચુયા પોસત્થા, અદ્ધન્નં સંઘં સમણોવાસગં સદ્ધાવેમિ’ત્તિ કટ્ટુ તેસિં સમણોવાસગાણં અંતિયાઓ પડિનિક્કમંતિ, પડિનિક્કમિત્તા સાવત્થી નગરીય મજ્ઞાં—મજ્ઞેણં જેણે સંઘસ્સ સમણોવાસગસ્સ ગિહે, તેણે ઉવાગચ્છદિ, તે ૦ ૨—ચિત્તા સંઘસ્સ સમણો-વાસગસ્સ ગિહં અણુપવિદ્ધે ।

૫. તપ ણં સા ઉપ્પલા સમણોવાસિયા પોક્કલિં સમણોવાસયં પજ્જમાણં પાસદિ, પાસિત્તા દ્વટ્ટુટ્ટુ ૦ આસણાઓ અન્નુ-પ્રાપ્યો પ્રહણ કર્યા, અર્થો પ્રહણ કરી અને ઉમા યદ્ શ્રમણ ભગવંત મહાવીર પાસેથી અને કોટ્ટક નામે ચૈલથી નીકળીને તેઓ શ્રાવસ્તી નગરી તરફ જવાનો વિચાર કર્યો.

૨. પછી તે શંખ નામે શ્રમણોપાસકે ૧ વધા શ્રમણોપાસકોને આ પ્રમાણે કહ્યું કે હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે પુષ્કળ અશન, પાન, આદિમ અને આદિમ આહારને તૈયાર કરાવો, પછી આપણે પુષ્કળ અશન, પાન, આદિમ અને આદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા, વિશેષ આદિમ, પરસ્પર દેતા અને આતા પાક્ષિક પોષધનું અનુપાલન કરતા વિહરીશું. ત્યાર પછી તે શ્રમણોપાસકોએ શંખ નામના શ્રમણોપાસકનું વચન પૈત્ર્યપૂર્વક સ્વીકાર્યું. ત્યાર વાદ તે શંખ નામે શ્રમણોપાસકને આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવદ્ ઉત્પન્ન થયો—‘અશન, યાવત્ આદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા, વિસ્વાદ લેતા, પરસ્પર આપતા અને આતા પાક્ષિક પોષધને પ્રહણ કરીને રહેવું મને શ્રેયસ્કર નથી, પણ મારી પોષધશા-લમાં વ્રણચર્યપૂર્વક, મણિ અને સુવર્ણનો ત્યાગ કરી માલ, ઉદ્વર્તન અને વિલેપનને છોડી શસ્ત્ર અને મુસલ વગેરેને મૂકીને તથા ડામના પાયા સહિત મારે એકલને—વીજાની સહાય શિવાય—પોષધનો સ્વીકાર કરી વિહરવું શ્રેય છે.’ એમ વિચાર કરી, શ્રાવસ્તી નગરીમાં જ્યાં પોતાનું ઘર છે, અને જ્યાં ઉત્પલ શ્રમણોપાસિકા રહે છે, ત્યાં આવી ઉત્પલ શ્રમણોપાસિકાને પૂછી, જ્યાં પોષધશાલ છે ત્યાં જઈ, પોષધશા-લમાં પ્રવેશ કરી, પોષધશાલને પ્રમાર્જી નિહાર અને પેગાવ કરવાની જગ્યાને પ્રતિલેહી—તપાસીને ડામનો સંથારો પાથરી તેના ઉપર વેટો, તેની પોષધશાલામાં પોષધપ્રહણ કરી વ્રણચર્યપૂર્વક યાવત્ પાક્ષિક પોષધનું પાલન કરે છે.

૩. ત્યાર વાદ તે શ્રમણોપાસકોએ શ્રાવસ્તી નગરીમાં પોતપોતાને ઘેર જઈ, પુષ્કળ અશન, પાન, આદિમ અને આદિમ આહારને તૈયાર કરાવી પરસ્પર એક વીજાને ઘોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિયો ! આપણે પુષ્કળ અશન, પાન, આદિમ અને આદિમ આહારને તૈયાર કરાવેલો છે, પણ તે શંખ શ્રમણોપાસક જલદી આવ્યા નહિ, માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! આપણે શંખ શ્રમણોપાસકને ઘોલાવવા શ્રેયસ્કર છે.

૪. ત્યાર વાદ તે પુષ્કલી નામના શ્રમણોપાસકે તે શ્રમણોપાસકોને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે શાંતિપૂર્વક વિસામો લ્યો, અને હું શંખ શ્રમણોપાસકને ઘોલાવું છું, એમ કહી શ્રમણોપાસકોની પાસેથી નીકળી શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્ય ભાગમાં જ્યાં શંખ શ્રમણોપાસ-કનું ઘર છે, ત્યાં જઈ તેણે શંખ શ્રમણોપાસકના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો.

૫. પછી તે [શંખ શ્રાવકની પત્ની] ઉત્પલા શ્રમણોપાસિકા તે પુષ્કલિ શ્રમણોપાસકને આવતો જોઈ, હર્ષિત અને સતુટ્ટ યદ્ પો-

શ્રાવકો સંસ્કૃ-
અશનારિનો આહાર
કરતા પાક્ષિક પોષધ
તેનો મને શ્રેયસ્કર
નથી

મોક્ષ માટે શંખ
શ્રમણોપાસકને ઘો-
લાવવા શ્રેય છે.

પુષ્કલિ શ્રમણે શં-
લાવવા જાય છે.

દેહ, આ૦ ૨-ત્તા સત્-ટ્ટ પયાઈ અણુગચ્છદ, અણુગચ્છિત્તા પોન્નાર્લિ સમણોવાસનં વંદતિ, નમંમતિ, પંદિત્તા નમંસિત્તા આસ-
ણેનં ઉવનિમંતેદ, આ૦ ૨-ત્તા એવં વયાસી-‘મંદિસતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! કિમાગમણપ્પયોયણં ? તપ્પ ણં સે પોક્ખલી સમણો-
વાસપ્પ ઉપ્પલં સમણોવાસિયં એવં વયાસી-કદિયં દેવાણુપ્પિયા ! મંગે સમણોવામણ ? તપ્પ ણં સા ઉપ્પલા સમણોવાસિયા
પોક્ખર્લિ સમણોવાસયં એવં વયાસી-એવં મલુ દેવાણુપ્પિયા ! સંગે સમણોવામણ પોસહસાલાપ્પ પોસહિય યંમયાર્ગિ જાવ-વિહરદ્દ ।

૬. તપ્પ ણં સે પોક્ખલી સમણોવાસપ્પ જેણેય પોસહસાલા, જેણેય સંગે સમણોવામણ તેણેય ઉવાગચ્છદ, તે૦ ૨-ચ્છિત્તા
ગમનાગમણપ્પ પઢિદ્ધમદ્, ગ૦ ૨-મિત્તા સંગં સમણોવાસનં વંદતિ નમંમતિ, પંદિત્તા નમંસિત્તા એવં વયાસી-‘એવં મલુ દેવા-
ણુપ્પિયા ! અમ્હેદિ સે વિડલે અસણે૦ જાવ-સાદમે ઉવપ્પટ્ઠાવિપ્પ, તં ગચ્છામો ણં દેવાણુપ્પિયા ! તં વિડલં અમણં જાવ-માદમે
આસાપ્પમાણા જાવ-પઢિજાગરમાણા વિહરમો ।

૭. તપ્પ ણં સે સંઘે સમણોવાસપ્પ પોન્નાર્લિ સમણોવાસનં એવં વયાસી-‘ણો મલુ કપ્પદ્દ દેવાણુપ્પિયા ! તં વિડલં અસણં
પાણં આદમં સાદમે આસાપ્પમાણસ્સ જાવ-પઢિજાગરમાણસ્સ વિહરિત્તપ્પ, કપ્પદ્દ મે પોસહસાલાપ્પ પોસહિયસ્સ જાવ-વિહરિ-
ત્તપ્પ, તં હંદેણં દેવાણુપ્પિયા ! તુમ્હે તં વિડલં અસણં પાણં આદમં સાદમે આસાપ્પમાણા જાવ વિહરદ્દ ।

૮. તપ્પ ણં સે પોક્ખલી સમણોવાસપ્પ સંગસ્સ સમણોવાસગસ્સ અંતિયાઓ પોસહસાલાઓ પઠિનિચ્છમદ્, પઠિનિચ્છમિત્તા
સાર્વાધિય નગરિ મજ્ઞં-મજ્ઞેણં જેણેય તે સમણોવાસગા તેણેય ઉવાગચ્છદ, તે૦ ૨-ચ્છિત્તા તે સમણોવાસપ્પ એવં વયાસી-‘એવં મલુ
દેવાણુપ્પિયા ! સંગે સમણોવાસપ્પ પોસહસાલાપ્પ પોસહિય જાવ-વિહરદ્દ, તં હંદેણં દેવાણુપ્પિયા ! તુમ્હે વિડલં અસણં ૪ જાવ
વિહરદ્દ, સંઘે ણં સમણોવાસપ્પ નો દુદ્ધમાગચ્છદ । તપ્પ ણં તે સમણોવાસગા તં વિડલં અસણં ૪ આસાપ્પમાણા જાવ-વિહરંતિ ।

૯. તપ્પ ણં તસ્સ સંયસ્સ સમણોવાસગસ્સ પુદ્ધત્તા-વરત્તકાલસમયંસિ ધમ્મજાગરિયં જાગરમાણસ્સ અયમેયારૂપે જાવ-
સમુપ્પજિત્થા-‘સેયં મલુ મે કલ્હં જાવ-જલંતે સમણં ભગવં મહાવીરં પંદિત્તા નમંસિત્તા જાવ-પજ્જયાસિત્તા તથો પઠિનિય-
ત્તસ્સ પન્નિયં પોસહં પારિત્તપ્પ’ત્તિ કદ્દુ એવં સંપેદેતિ, એવં સંપેદેત્તા કલ્હં જાવ જલંતે પોસહસાલાઓ પઠિનિચ્છમતિ, પઠિ-
નિચ્છમિત્તા સુદ્ધપ્પાવેસાદં મંગલ્લાદં વત્થાદં પવરપરિદિપ્પ સયાઓ ગિહાઓ પઠિનિચ્છમતિ, સ૦ ૨-મિત્તા પાદવિહારચારેણ
સાર્વાધિય નગરિ મજ્ઞંમજ્ઞેણં જાવ-પજ્જયાસિત્તિ, અભિગમો નન્ધિ ।

તાના આસનથી ઊઠી, સાત આઠ પગલા તેની સામે જઈ પુષ્કળિ શ્રમણોપાસકને વાદી અને નમી આસનપડે ઉપનિમંત્રણ કર્યા વાદ
આ પ્રમાણે બોલી-‘હે દેવાનુપ્રિય ! કહો, કે તમારા આગમનનું શું પ્રયોજન છે ? ત્યારે તે પુષ્કળિ શ્રમણોપાસકે તે ઉપલા શ્રમણોપાસિકાને
આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! શંખ શ્રમણોપાસક કયા છે ?’ ત્યાર વાદ તે ઉપલા શ્રમણોપાસિકાએ તે પુષ્કળિ શ્રમણોપાસકને આ પ્રમાણે
કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! ચરેચર શંખ શ્રમણોપાસક પોપથશાલામા પોપથ ગ્રહણ કરી ગ્રહચારી થઈને યાવદ્ વિહરે છે.’

૬. ત્યાર વાદ તે પુષ્કળિ શ્રમણોપાસકે વ્યા પોપથશાલા છે, અને વ્યાં શંખ શ્રમણોપાસક છે ત્યાં આવી, ગમનાગમનને (જતા આવી)
વતાં કોઈ જીવનો હિંસા કરી હોય તેને) પ્રતિક્રમી શંખ શ્રમણોપાસકને વાદી અને નમીને તેને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! ૧ પ્રમાણે
ચરેચર અમે ઘણો અગન, યાવત્-સ્વાદિમ આહાર તૈયાર કરાવ્યો છે, તો હે દેવાનુપ્રિય ! આપણે જાણ, અને પુષ્કળ અગન, યાવત્-સ્વાદિમ
આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવત્-પોપથનું પાલન કરતા વિહરીએ.

૭. ત્યાર વાદ તે શંખ શ્રમણોપાસકે તે પુષ્કળિ શ્રમણોપાસકને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! પુષ્કળ અગન, પાન, આદિમ
અને સ્વાદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવત્ પોપથનું પાલન કરી વિહરું મને યોગ્ય નથી, મને તો પોપથશાલામા પોપથયુક્ત થઈને યાવત્
વિહરું યોગ્ય છે. માટે હે દેવાનુપ્રિય ! તમે ઇચ્છા પ્રમાણે ઘણા અગન, પાન, આદિમ અને સ્વાદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવદ્ વિહરો.

૮. ત્યાર વાદ તે પુષ્કળિ શ્રમણોપાસક શંખ શ્રમણોપાસકની પાસેથી પોપથશાલામાથી બહાર નીકળી શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યભાગમાં
વ્યાં તે શ્રમણોપાસકો છે ત્યાં આવ્યો, અને ત્યાં આવી તે શ્રમણોપાસકોને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! ૧ પ્રમાણે ચરેચર શંખ શ્રમણો-
પાસક પોપથશાલામા પોપથ ગ્રહણ કરીને યાવદ્ વિહરે છે. [તેણે કહ્યું છે કે-] ‘હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે ઇચ્છા મુજબ ઘણા અગન, પાન,
આદિમ અને સ્વાદિમ આહારનો આસ્વાદ લેતા યાવત્ વિહરો, શંખ શ્રમણોપાસક તો શીઘ્ર નહિ આવે’. ત્યાર વાદ તે શ્રમણોપાસકો તે વિપુલ
અગન, પાન, આદિમ અને સ્વાદિમ આહારને આસ્વાદતા યાવદ્-વિહરે છે.

૯. ત્યાર વાદ મધ્ય રાત્રિના સમયે ધર્મ જાગરણ કરતા તે શંખ શ્રમણોપાસકને આવા પ્રકારનો આ વિચાર યાવત્ ઉત્પન્ન થયો-
‘આવતી કાલે યાવત્ સૂર્ય ઉગવાના સમયે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદી, નમી યાવત્ પર્યુપાસના કરી ત્યાંથી પાછા આવીને પાશ્વિક પોપથ
પારથો શ્રેયસ્કાર છે’-એમ વિચાર કરે છે, એમ વિચારી આવતી કાલે યાવત્ સૂર્યોદય સમયે પોપથશાલાથી બહાર નીકળી શુદ્ધ, બહાર
જવા યોગ્ય તથા મંગલરૂપ વસ્ત્રો ઉત્તમ રીતે પહેરી પોતાના ઘરથી બહાર નીકળી પને ચાલી શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યભાગમાં થઈને જાય છે,
યાવત્ પર્યુપાસના કરે છે. અહિં [પોપથયુક્ત હોવાથી] તેને *અભિગમો નથી.

૧૦. તપ્ નં તે સમણોવાસગા કહ્યું પાદુ૦ જાવ-જલંતે જ્ઞાયા કયચલિકમ્મા જાવ-સરીરા સપર્હિં ૨ ગેહેહિંતો પહિ-નિક્કમંતિ, સં ૨-મિત્તા ઇયયઓ મિલાયંતિ, ઇયયઓ મિલાયિત્તા સેસં જહા પદમં જાવ-પહ્ણુવાસંતિ । તપ્ નં સમણે ભગવં મહાવીરે તેસિં સમણોવાસગાં તીસે ય ધમ્મકહા, જાવ-આણાપ આરાહપ્ ભવતિ । તપ્ નં તે સમણોવાસગા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચા નિસમ્મ હટ્ઠુટ્ટા ઉટ્ટાપે ઉટ્ટેતિ, ડ૦ ૨-હેત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં વંદંતિ નમંસંતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા જેણેવ સંખે સમણોવાસપ્ તેણેવ ઉવાગચ્છન્તિ, તે૦ ૨-ચ્છિત્તા સંખં સમણોવાસયં एवं વયાસી-‘તુમં દેવા-ણુપ્પિયા ! હિજ્જો અમ્હે અપ્પણા ચેવ एवं વયાસી, તુમ્હે નં દેવાણુપ્પિયા ! વિડલં અસણં૦ જાવ-વિહરિસ્સામો, તપ્ નં તુમં પોસહસાલાપ્ જાવ વિહરિપ્, તં સુદ્ધુ નં તુમં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હે હીલસિ । ‘અજ્જો’ત્તિ સમણે ભગવં મહાવીરે તે સમણોવાસપ્ एवं વયાસી-‘મા નં અજ્જો ! તુજ્જે સંખં સમણોવાસગં હીલહ, નિંદહ, ચિંસહ, ગરહહ, અવમન્નહ, સંખે નં સમણોવાસપ્ પિય-મ્મે ચેવ, દ્ઢધમ્મે ચેવ, સુદક્ખુજાગરિયં જાગરિપ્ ।

૧૧. [પ્ર૦] ‘મંતે’ત્તિ ભગવં ગોયમે સમણં ભગવં મહાવીરં વંદહ નમંસહ, વંદિત્તા નમંસિત્તા एवं વયાસી-કહિવિહા નં નિ ! જાગરિયા પ્ણણ્ણા ? [ડ૦] ગોયમા ! તિવિહા જાગરિયા પ્ણણ્ણા, તંજહા-બુદ્ધજાગરિયા, અબુદ્ધજાગરિયા, સુદક્ખુ-જાગરિયા । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं બુદ્ધ-‘તિવિહા જાગરિયા પ્ણણ્ણા, તંજહા-બુદ્ધજાગરિયા, અબુદ્ધજાગરિયા, સુદક્ખુ-જાગરિયા’ ? [ડ૦] ગોયમા ! જે હમે અરિહંતા ભગવંતો ઉપ્પન્નનાણ-દંસળધરા જહા ચંદપ્ જાવ-સવન્ન સદ્ધરિસી, એપ્ નં બુદ્ધા-જાગરિયં જાગરંતિ । જે હમે અણગારા ભગવંતો રૂરિયાસમિયા માસાસમિયા જાવ-ગુત્તવંભચારી એપ્ નં અબુદ્ધા અબુદ્ધ-જાગરિયં જાગરંતિ । જે હમે સમણોવાસગા અભિગયજીવા-જીવા જાવ-ચિહરન્તિ, પતે નં સુદક્ખુજાગરિયં જાગરંતિ, સે તેણટ્ટેણં ગોયમા ! एवं બુદ્ધ ‘તિવિહા જાગરિયા જાવ-સુદક્ખુજાગરિયા’ ।

૧૨. [પ્ર૦] તપ્ નં સે સંખે સમણોવાસપ્ સમણં ભગવં મહાવીરં વંદહ નમંસહ, વંદિત્તા નમંસિત્તા एवं વયાસી-કોહ-સટ્ટે નં મંતે ! જીવે કિં વંધહ, કિં પકરેતિ, કિં ચિણાતિ, કિં ઉચચિણાતિ ? સંસા ! કોહવસટ્ટે નં જીવે આડયવજ્જાઓ સત્ત-ત્તમપગડીઓ સિદ્ધિલવંધણવદ્ધાઓ-અં જહા પદમસપ્ અસંબુડસ્સ અણગારસ્સ જાવ-અણુપરિયટ્ટહ ।

૧૦. સાર વાદ [પૂર્વે કહેલા] તે શ્રમણોપાસકો આવતી કાલે યાવત્ સૂર્યોદય સમયે જ્ઞાન કરી, વલિકર્મ કરી યાવત્ શરીરને અલં-કૃત કરી પોત પોતાના ઘરથી નીકળી એક સ્થળે મેળા થાય છે, એક સ્થળે મેળા થઈને-હ્યાદિ વધું *પ્રથમ નિર્ગમવત્ જાણવું, યાવત્ (ભગવંત મહાવીરની પાસે જઈ) તેમની પર્યુપાસના કરે છે. સાર વાદ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે તે શ્રમણોપાસકોને તથા તે સભાને ધર્મકથા કહી. યાવત્ ‘આજ્ઞાના આરાધક થાય છે’ ત્યાં સુધી જાણવું. સાર વાદ તે શ્રમણોપાસકો શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી ધર્મને સાંભળી, અવ-ધી, દૃષ્ટ અને તુષ્ટ થયા, અને ઉમા થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદી, નમી, વ્યા શંખ શ્રમણોપાસક છે ત્યાં આવ્યા; આવીને શંખ શ્રમ-ણોપાસકને તેઓએ એમ કહ્યું કે-‘હિ દેવાનુપ્રિય ! તમે ગઈ કાલે અમને એમ કહ્યું હતું કે, ‘હિ દેવાનુપ્રિયો ! તમે પુષ્કળ અગ્નાદિ આહારને ત્યાર કરાવો, યાવત્-આપણે વિહરીશું, સાર વાદ તમે પોપધશાલામા યાવત્ વિહર્યા, તો હે દેવાનુપ્રિય ! તમે અમારી ઠીક હીલના (હાંસી) કરી.’ પછી ‘હિ આર્યો !’ એમ કહી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે તે શ્રમણોપાસકોને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ આર્યો !’ તમે શંખ શ્રમણોપાસકની હીલના, નંદા, ચિંસના, ગર્હા અને અવમાનના ન કરો, કારણ કે તે શંખ શ્રમણોપાસક ધર્મને વિષે પ્રીતિવાળો અને દૃઢતાવાળો છે, તથા તેણે પ્રમાદ અને નિદ્રાના ત્યાગથી] સુદૃષ્ટિ-જ્ઞાનીતું જાગરણ કરેલ છે.

૧૧. [પ્ર૦] ‘ભગવન્ !’ એ પ્રમાણે કહી ભગવાન્ ગૌતમ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદે છે, નમે છે, વાંદી અને નમી તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ ભગવન્ ! જાગરિકા કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ડ૦] હે ગૌતમ ! જાગરિકા ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે-૧ બુદ્ધજાગ-રિકા, ૨ અબુદ્ધજાગરિકા અને ૩ સુદર્શનજાગરિકા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તમે એ પ્રમાણે જ્ઞા હેતુથી કહો છો કે ‘જાગરિકા ત્રણ પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણે-બુદ્ધજાગરિકા, અબુદ્ધજાગરિકા અને સુદર્શનજાગરિકા’ ? [ડ૦] હે ગૌતમ ! જે ઉત્પન્ન થયેલા જ્ઞાન અને દર્શનના ધારણ ફરલાસ આ અરિહંત ભગવંતો છે-હ્યાદિ ‘સ્કલકના અધિકારમાં કહ્યા પ્રમાણે સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી છે-એ બુદ્ધો [કેવલજ્ઞાનવડે] બુદ્ધજા-ગરિકા જાગે છે. જે આ ભગવંત અનગારો રૂર્યાસમિતિયુક્ત, માપાસમિતિયુક્ત અને યાવત્-ગુપ્ત વ્રહ્મચારી છે, તેઓ [‘કેવલજ્ઞાની નહિ હોવા-થી’] અબુદ્ધ છે અને તેઓ અબુદ્ધજાગરિકા જાગે છે. તથા જે આ શ્રમણોપાસકો જીવાજીવને જાણનારા છે, યાવત્ એઓ [સમ્યગ્દર્શની હોવાથી] સુદર્શનજાગરિકા જાગે છે. માટે તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એ પ્રમાણે કહ્યું છે કે જાગરિકા ત્રણ પ્રકારની છે, યાવત્ સુદર્શનજાગરિકા છે.

૧૨. [પ્ર૦] સાર વાદ તે શંખ શ્રમણોપાસકે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાદી, નમી આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે ભગવન્ ! ‘ક્રોધને વશ હોવાથી પીડિત થયેલો જીવ શું વાંધે, શું કરે, શેનો ચય કરે અને શેનો ઉપચય કરે ? [ડ૦] હે શંખ ! ક્રોધને વશ થવાથી પીડિત થયેલો જીવ આયુષ સિવાયની સાત કર્મપ્રવૃત્તિઓ ગિથિલ વન્ધનથી વાંધેલી હોય તો કઠિન વન્ધનવાળી કરે-હ્યાદિ સર્વ પ્રથમ જાત-કમાં કહેલા સંવરરહિત અનગારની પેઠે જાણવું, યાવત્ તે [સંવરરહિત સાધુ] સંસારમાં ભમે છે.

ધીજા શ્રમણોપાસકો
પણ વાંધવા જાય છે.

શંકની નિદ્રા ન
કરો.

જાગરિકાના
પ્રકાર.

ક્રોધથી વ્યાકુલ
થયેલો જીવ શું શરે?

૧૩. [પ્ર૦] માણવસદૃષ્ટે ણં મંતે ! જીવે પ્યં ચંચ, પ્યં માયાવસદૃષ્ટિવિ । પ્યં લોમયસદૃષ્ટિવિ, જાય-અણુપરિવ્રજ્ય ।

૧૪. તપ ણં તે સમણોવાસગા સમણસ્સ મગવલો મહાર્થીયસ્સ ધંતિયં પયમટ્ટં મોઘા નિસમ્મ મીયા તત્થા તપિયા સંસારમઉદ્ધિગ્ગા સમણં મગવં મહાર્થીરં વંદદ્દ નમંસદ્, વંદિત્તા નમંસિત્તા જેણેવ સંસે સમણોવાસણ તેણેવ ઉવાગચ્છદ્, તેં ૨-ચ્છિત્તા સંસં સમણોવાસણ વંદદ્દ નમંસદ્, વંદિત્તા નમંસિત્તા પયમટ્ટં સમ્મં ત્રિણણં મુજ્જો ૨ ગામેણિ । તપ ણં તે સમણોવાસગા સેસં જહા આલંભિયાણ જાય-પટિગયા ।

૧૫. [પ્ર૦] 'મંતે'ત્તિ મગવં ગોયમે સમણં મગવં મહાર્થીરં વંદદ્દ નમંસદ્, વંદિત્તા નમંસિત્તા પ્યં વયાસી-પમૂ ણં મંતે ! સંસે સમણોવાસણ દેવાણુપ્પિયાણં ધંતિયં [ઉ૦] સેસં જહા હસિમદ્દપુત્તસ્સ, જાય-અંતે કાદેતિ । સેસં મંતે ! સેવં મંતે ! સિ જાય-વિહરદ્ ।

પદમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

૧૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! માનને વગ થવાથી પીટિત થયેલો જીવ શું કાચે-હસાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] પૂર્વે કયા પ્રમાણે જાણવું, એજ પ્રમાણે માયાને વગ થવાથી પીટિત થયેલો અને લોભને વગ થવાથી પીટિત થયેલો જીવ સંવન્ધે પણ જાણવું; યાત્ તે સંસારમાં મમે છે.

૧૪. ત્યાર વાદ તે શ્રમણોપાસકો શ્રમણ મગવંત મહાવીર પામેથી એ પ્રમાણે વાત સામગ્રી, અવધારી મય પામ્યા, શાસ પામ્યા, ત્રિવિધ વગ અને સસારના મયથી ઉદ્ધિગ્ગ થયા. તથા તેઓ શ્રમણ મગવંત મહાવીરને વાંદી, નર્મી વગ શ્રંગ શ્રમણોપાસક છે ત્યાં જહ શ્રગ શ્રમણો પાસકને વાંદી, નર્મી એ (અવિનયરૂપ) અર્થને સારી રીતે વિનયપૂર્વક વારંવાર સ્તુતિ દે. ત્યાર વાદ તે શ્રમણોપાસકો યાત્ પાછા ગયા. તેનો વાકી રહેલો વૃત્તાત *આલંભિકાના શ્રમણોપાસકોની પેઠે જાણવો.

૧૫. [પ્ર૦] 'મગવન્' ! એમ કહી મગવાન્ ગૌતમે શ્રમણ મગવંત મહાવીરને વાંદી, નર્મી આ પ્રમાણે કાણું-હે મગવન્ ! તે શ્રંગ શ્રમણોપાસક આપ દેવાણુપ્પિયની પાસે પ્રવ્રત્ત્યા લેવાને સમર્થ છે? [ઉ૦] વાકી વધું ! ઋષિમદ્દપુત્રની પેઠે જાણવું. યાત્-તે સંસારે હુ મોનો અ-વ્રજ્યો. હે મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, એમ કહી વિહરે છે.

હાદયગતે પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૪ * આલંભિકાના શ્રમણોપાસક સંવન્ધે જુઓ મગ૦ સં૦ ૩ શ૦ ૧૧ ઠ૦ ૧૨ પૃ૦ ૨૪૮.

૧૫ † ઋષિમદ્દપુત્રનો સંવન્ધ જુઓ મગ૦ સં૦ ૩ શ૦ ૧૧ ઠ૦ ૧૨ પૃ૦ ૨૪૮.

વીઓ ઉદ્દેસો ।

૧. તેણં કાલેણં તેણં સમણં કોસંવી નામં નગરી હત્યા । વન્નઓ । ચંદોવતરણે ચેદ્ધ । વન્નઓ । તત્થ ણં કોસંવીય
 ૫ સહસ્સાણીયસ્સ રઘ્નો પોત્તે સયાણીયસ્સ રઘ્નો પુત્તે ચેડગસ્સ રઘ્નો નત્તુપ મિગાવતીય દેવીય અત્તપ જયંતીય સમણો-
 ાસિયાય ભત્તિજ્ઞય ઉદાયણે નામં રાયા હત્યા । વન્નઓ । તત્થ ણં કોસંવીય નયરીય સહસ્સાણીયસ્સ રઘ્નો સુણ્ઠા સયાણીયસ્સ
 રઘ્નો ભજ્ઞા ચેડગસ્સ રઘ્નો ધૂયા ઉદાયણસ્સ રઘ્નો માયા જયંતીય સમણોવાસિયાય માહજ્ઞા મિગાવતી નામં દેવી હત્યા । વ-
 ન્નઓ, હુકુમાલં જાવ-સુરુવા સમણોવાસિયા જાવ-વિહરદ્ધ । તત્થ ણં કોસંવીય નગરીય સહસ્સાણીયસ્સ રઘ્નો ધૂયા સયાણી-
 યસ્સ રઘ્નો ભગિણી ઉદાયણસ્સ રઘ્નો પિઝ્છા મિગાવતીય દેવીય નણંદા વેસાલીસાવયાણં અરહંતાણં પુણ્ણસિજાયરી જયંતી નામં
 સમણોવાસિયા હત્યા, હુકુમાલં જાવ-સુરુવા અભિગયં જાવ વિહરદ્ધ ।

૨. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સામી સમોસઢે । જાવ-પરિસા પજ્જુવાસદ્ધ । તપ્પ ણં સે ઉદાયણે રાયા ઈમીસે કહાપ
 ઋદ્ધે સમાણે હદ્ધ-તુદ્ધે કોહુંવિયપુરિસે સહાવેદ્ધ, કોં ૨-ત્તા પવં વયાસી-‘પિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! કોસંધિ નગરિ
 ઋમ્મિતર-યાહિરિયં ૦ પવં જહા કૂણિઓ તહેવ સવ્વં જાવ-પજ્જુવાસદ્ધ । તપ્પ ણં સા જયંતી સમણોવાસિયા ઈમીસે કહાપ લઘ્ઢા
 રમાણી હદ્ધ-તુદ્ધા જેણેવ મિયાવતી દેવી તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, તેં ૨-ચ્છિત્તા મિયાવતિં દેવિં પવં વયાસી-પવં જહા નવમસપ્પ ઉસ-

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

૧. તે કાલે, તે સમયે કૌશાંવી નામે નગરી હતી. વર્ણન. ચન્દ્રાવતરણ ચૈત્ય હતું. વર્ણન. તે કૌશાંવી નગરીમા સહસ્ત્રાનીક રાજાનો
 ૫, શતાનીક રાજાનો પુત્ર, ચેટક રાજાની પુત્રીનો પુત્ર, મૃગાવતી દેવીનો પુત્ર, અને જયંતી શ્રમણોપાસિકાનો મન્ત્રીજો ઉદાયન નામે રાજા
 હતો. વર્ણન. તે કૌશાંવી નગરીમાં સહસ્ત્રાનીક રાજાના પુત્રની પત્ની, શતાનીક રાજાની પત્ની, ચેટક રાજાની પુત્રી, ઉદાયન રાજાની માતા
 ને જયંતી શ્રમણોપાસિકાની મોજાઃ મૃગાવતી નામે દેવી હતી. હુકુમાલ હાયપગવાલી-ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું, યાવત્ સુરુપવાલી અને શ્રમ-
 ણોપાસિકા હતી. વળી તે કૌશાંવી નગરીમા જયંતી નામે શ્રમણોપાસિકા હતી, જે સહસ્ત્રાનીક રાજાની પુત્રી, શતાનીક રાજાની ભગિની,
 ઉદાયન રાજાની પોદ, મૃગાવતી દેવીની નણંદ અને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના સાધુઓની પ્રયમ શય્યાતર (વસતિ આપનાર) હતી. તે
 હુકુમાલ, યાવત્ સુરુપા અને જીવાજીવને જાણનારી યાવદ્ વિહરતી હતી.

૨. તે કાલે, તે સમયે મહાવીર સામી સમવસર્યા, યાવત્ પર્યત્ પર્યપાસના કરે છે. સ્વાર વાદ તે ઉદાયન રાજા આ (શ્રમણ ભગ-
 વંત મહાવીર પધાર્યાની) વાત સાંભળી દટ્ટ તુદ્ધ થયો, અને તેણે કૌંટુંબિક પુરુષોને વોહાવી આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! શીઘ્રજ
 કૌશાંવી નગરીને વહાર અને અંદર સાફ કરાવો’-ઇત્યાદિ વધું *કૂણિક રાજાની પેટે કહેવું, યાવત્-તે પર્યપાસના કરે છે. સ્વાર વાદ (શ્રમણ
 ભગવંત મહાવીર પધાર્યાની) આ વાત સાંભળી તે જયંતી શ્રમણોપાસિકા દટ્ટ અને તુદ્ધ થઈ, અને વ્યાં મૃગાવતી દેવી છે ત્યાં આવી તેણે મૃગા-
 વતી દેવીને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘પ્રમાણે નવમ શતકમા ઋષ્યપદ્ધત્તના પ્રકરણમા કહ્યા પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ [શ્રમણ ભગવંત મહાવીરનું
 દર્શન આપના કલ્યાણ માટે] યશે. સ્વાર વાદ જેમ દેવાનંદાપ ઋષ્યપદ્ધત્તના વચનનો સ્વીકાર કર્યો તેમ મૃગાવતી દેવીએ તે જયંતી શ્રમણો-

કૌશાંવી નગરી.

ઉદાયન રાજા.

જયંતી શ્રમણો
 પતિય.

૧ ચંદોત્તરાયણે ઋ. ૨ સંજહા-સુકુ-ઋ. ૩ જયંતી સ-ઋ.

૨ * ઉવવાં ૫૦ ૬૩-૨. † મળ. ૨૦ ૩ ઘા. ૧ ડ. ૩૩ ૫. ૧૬૨. ‡ મળ. ૨૦ ૩ ઘા. ૧ ડ. ૩૩ ૫. ૧૬૩.

મદત્તો જાવ-મવિસ્સદ્ । તપ્ નં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાય જહા દેવાણંદા જાવ-પડિમુણેતિ । તપ્ નં સા મિયાવતી દેવી કોઠુંવિયપુરિસે સદ્ધાવેદ, કોં ૨-તા એવં વયાસી-‘સિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! લહુકરણ-હુત્તજોડ્યં જાવ-ધમ્મિયં જાણપ્પવરં હુત્તામેવ ઉવટ્ટવેહ’ જાવ-ઉવટ્ટવેનિ, જાવ-પચ્ચપ્પિણંતિ । તપ્ નં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાય સંઘિ પઠાયા કયવલિકમ્મા જાવ-સરીરા વહ્નિં જુજ્ઞાહિં જાવ-અંતેડરાયો નિગ્ગચ્છતિ, અં ૨-ચ્છિત્તા જેણેવ યાદિ-રિયા ઉવટ્ટાણસાલા જેણેવ ધમ્મિયં જાણપ્પવરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્, તે ૨-ચ્છિત્તા ૨ જાવ-હુરુદા । તપ્ નં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાય સંઘિ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં હુરુદા સમાણી નિયગપરિયાલ ૦ જહા ઉસમદત્તો જાવ-ધમ્મિયાયો જાણપ્પવરાયો પચ્ચોરુદ્ધ । તપ્ નં સા મિયાવતી દેવી જયંતીય સમણોવાસિયાય સંઘિ વહ્નિં જુજ્ઞાહિં જહા દેવાણંદા જાવ-વંદદ્ નમંસદ્, ઉદાયણં રાયં પુરયો કટ્ટુ ઠિતિયા ચેવ જાવ પજ્જુવાસદ્ । તપ્ નં સમણે મગવં મહાવીરે ઉદાયણસ્સ રત્તો મિયાવર્ણે દેવીય જયંતીય સમણોવાસિયાય ટીસે ય મહતિમહા ૦ જાવ ધમ્મં પરિકહેદ્, જાવ પરિસા પડિગયા, ઉદાયણે પડિગણ, મિયાવતી દેવી વિ પડિગયા ।

૩. તપ્ નં સા જયંતી સમણોવાસિયા સમણસ્સ મગવયો મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્ચા નિસમ્મ દટ્ટ-તુટ્ટા સમણં મગવં મહાવીરં વંદદ્, નમંસદ્, વંદિત્તા, નમંસિત્તા એવં વયાસી-[પ્ર૦] કહન્નં મંતે ! જીવા ગહ્યત્તં હવ્વમાગચ્છન્તિ ? [ઉ૦] જયંતી ! પાણાદ્વાપણં, જાવ-મિચ્છાદંસણસહ્ણેણં, એવં જલુ જીવા ગહ્યત્તં હવ્વમાગચ્છન્તિ । એવં જહા પદમસપ જાવ-વીર્ઘવંતિ ।

૪. [પ્ર૦] મવસિદ્ધિયત્તણં મંતે ! જીવાણં કિં સમાવયો પરિણામયો ? [ઉ૦] જયંતી ! સમાવયો, નો પરિણામયો ।

૫. [પ્ર૦] સદ્ધેવિ નં મંતે ! મવસિદ્ધિયા જીવા સિદ્ધિસ્સંતિ ? [ઉ૦] હંતા ! જયંતી ! સદ્ધેવિ નં મવસિદ્ધિયા જીવા સિદ્ધિસ્સંતિ ।

૬. [પ્ર૦] જટ્ઠ નં મંતે ! સદ્ધે વિ મવસિદ્ધિયા જીવા સિદ્ધિસ્સંતિ, તમ્હા નં મવસિદ્ધિયવિરહિય લોપ મવિસ્સદ્ ! [ઉ૦] ણો તિણ્ઠે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણં ચ્છાદ્ધણં અટ્ટેણં મંતે ! એવં બુચ્છ-‘સદ્ધે વિ નં મવસિદ્ધિયા જીવા સિદ્ધિસ્સંતિ, નો

પાસિકાના વચનનો સ્વીકાર કર્યો, ત્યાર પછી તે મૃગાવતી દેવીએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ દેવાનુપ્રિયો ! વેગવાલુ ! જોતરસહિત યાવત્ ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ યાન જોડીને જલદી હાજર કરો,’ યાવત્-તે કૌટુંબિક પુરુષો યાવત્ હાજર કરે છે, અને તેની આજ્ઞા પાછી આપે છે. ત્યાર બાદ તે મૃગાવતી દેવી તે જયંતી શ્રમણોપાસિકાની સાથે જ્ઞાન કરી, વલિકર્મ-પૂજા કરી, યાવત્-શરીરને શણગારી ઘણી કુચ્છ દાસીઓ સાથે યાવત્ અંત.પુરથી વહાર નીકળે છે, નીકળી જ્યાં વહારની ઉપસ્થાનશાલા છે, અને જ્યાં ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ વાહન તૈયાર હોય છે, ત્યાં આવી યાવત્ તે વાહન ઉપર ચઢી. ત્યાર બાદ જયંતી શ્રમણોપાસિકાની સાથે ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ યાન ઉપર ચઢેલી તે મૃગાવતી દેવી પોતાના પરિવારયુક્ત *ઋપમદત્ત બ્રાહ્મણની પેટે યાવત્-તે ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ વાહનથી નીચે ઉતરે છે. પછી જયંતી શ્રમણોપાસિકા સાથે તે મૃગાવતી દેવી ઘણી કુચ્છ દાસીઓના પરિવાર સહિત દેવાનંદાની પેટે યાવત્ વાદી, નમી ઉદાયન રાજાને આગલ કરી ત્યાજ રહી નેજ યાવત્ પર્યુપાસના કરે છે. ત્યાર બાદ શ્રમણ મગવંત મહાવીરે ઉદાયન રાજાને, મૃગાવતી દેવીને, જયંતી શ્રમણોપાસિકાને અને તે અલ્પન મોટી પરિપદને યાવત્ ધર્મોપદેશ કર્યો, યાવત્ પરિપદ પાછી ગઈ, ઉદાયન રાજા અને મૃગાવતી દેવી પણ પાછા ગયા.

૩. ત્યાર બાદ તે જયંતી શ્રમણોપાસિકા શ્રમણ મગવંત મહાવીરની પાસેથી વર્મને સામઘી, અવધારી દટ્ટ અને તુટ્ટ યદ્, શ્રમણ મગવંત મહાવીરને વાદી, નમી આ પ્રમાણે બોલી કે-[પ્ર૦] હે મગવન્ ! જીવો ગ્રાથી ગુરુત્વ-ભારેપણું પામે ? [ઉ૦] હે જયંતી ! જીવો પ્રાણાતિપાતથી-જીવહિસારથી યાવત્ મિધ્યાદર્શનશાલ્યથી, એ પ્રમાણે ચરેચર જીવો મારેકર્મપણુ પ્રાપ્ત કરે છે. એ પ્રમાણે જેમ પ્રથમ શતક કહ્યું છે તેમ જાણવું, યાવત્ તેઓ મોક્ષે જાય છે.

૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જીવોનું મવસિદ્ધિકાપણું સમાવયી છે કે પરિણામયી છે ? [ઉ૦] હે જયંતી ! મવસિદ્ધિક જીવો સમાવયી છે, પણ પરિણામયી નથી.

૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! સર્વે મવસિદ્ધિક જીવો સિદ્ધ યથે ? [ઉ૦] હે જયંતી ! હા, સર્વે મવસિદ્ધિક જીવો સિદ્ધ યથે.

૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જો સર્વે મવસિદ્ધિકો સિદ્ધ યથે તો આ લોક મવસિદ્ધિક જીવો રહિત યથે ? [ઉ૦] તે અર્થ વચાર્ય નથી, અર્થાત્ વધા મવસિદ્ધિકો સિદ્ધ થાય તોપણ મવસિદ્ધિક વિનાનો લોક નહિ થાય. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ પ્રમાણે તમે શા હેતુથી કહો છો

૨ * મગં ચં ૩ શં ૯ ટં ૩૩ પૂં ૧૬૪

† મગં ચં ૩ પૂં ૧૬૪.

૩ † મગં ચં ૧ શં ૧ ટં ૯ પૂં ૧૯૯.

૪ † સામાનિક માવને સમાન કહે છે, જેમ પુદ્ગલને ત્રિપે મૂર્તવ સામાનિક માવ છે. રૂપાન્તરને પરિણામ કહે છે, જેમ ચાલત, યાવન, યદ્તલ વગેરે પરિણામયી કહેલા માવો છે.

चेव णं भवसिद्धिविरहिण लोए भविस्सइ ? [उ०] जयंती ! से जहानामए सद्वागाससेदी सिया, अणादीया अणवदग्गा परित्ता पखिउडा, सा णं परमाणुपोगलमेत्तेहिं खंडेहिं समए २ अवहीरमाणी २ अणंताहिं ओसप्पिणी—अवसप्पिणीहिं अवहीरंति, नो चेव णं अवहिया सिया, से तेणट्टेणं जयंती ! एवं बुच्चइ—‘सध्वे वि णं भवसिद्धिया जीवा सिज्झिस्संति, नो चेव णं भवसिद्धिविरहिण लोए भविस्सइ ।

७. [प्र०] सुत्तत्तं भंते ! साह, जागरियत्तं साह ? [उ०] जयंती ! अत्येगइयाणं जीवाणं सुत्तत्तं साह, अत्येगतियाणं जीवाणं जागरियत्तं साह । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ ‘अत्येगइयाणं जाव—साह’ ? [उ०] जयंती ! जे इमे जीवा अहम्मिया अहम्माणुया अहम्मिद्धा अहम्मक्खाइ अहम्मपलोइ अहम्मपलजमाणा यहम्मसमुदायारा अहम्मेणं चेव विस्ति कप्पेमाणा विहरंति, एएसि णं जीवाणं सुत्तत्तं साह । एए णं जीवा सुत्ता समाणा नो व्हणं पाणाणं भूयाणं जीवाणं सत्ताणं दुक्खणयाए सोयणयाए जाव—परियावणयाए वट्ठंति, एए णं जीवा सुत्ता समाणा अप्पाणं वा परं वा तदुभयं वा नो व्हहिं अहम्मियाहिं संजोयणाहिं संजोयत्तारो भवंति, एएसि जीवाणं सुत्तत्तं साह । जयंती ! जे इमे जीवा धम्मिया धम्माणुया जाव—धम्मेणं चेव विस्ति कप्पेमाणा विहरंति एएसि णं जीवाणं जागरियत्तं साह । एए णं जीवा जागरा समाणा व्हणं पाणाणं जाव—सत्ताणं अदुक्खणयाए, जाव—अपरियावणयाए वट्ठंति, ते णं जीवा जागरमाणा अप्पाणं वा परं वा तदुभयं वा व्हहिं धम्मियाहिं संजोयणाहिं संजोयत्तारो भवंति । एए णं जीवा जागरमाणा धम्मजागरियाए अप्पाणं जागरत्तारो भवंति, एएसि णं जीवाणं जागरियत्तं साह; से तेणट्टेणं जयंती ! एवं बुच्चइ—‘अत्येगइयाणं जीवाणं सुत्तत्तं साह, अत्येगइयाणं जीवाणं जागरियत्तं साह’ ।

८. [प्र०] वलियत्तं भंते ! साह, दुव्वलियत्तं साह ? [उ०] जयंती ! अत्येगइयाणं जीवाणं वलियत्तं साह, अत्येगइयाणं जीवाणं दुव्वलियत्तं साह । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ—जाव साह ? [उ०] जयंती ! जे इमे जीवा अहम्मिया जाव—विहरंति, एएसि णं जीवाणं दुव्वलियत्तं साह । एए णं जीवा एवं जहा सुत्तस्स तहा दुव्वलियत्तस्स वत्तधया भाणियद्धा । वलियत्तस्स जहा जागरस्स तहा भाणियद्धं, जाव संजोयत्तारो भवंति, एएसि णं जीवाणं वलियत्तं साह, से तेणट्टेणं जयंती ! एवं बुच्चइ—तं चेव जाव—साह ।

के ‘वधाय पण भवसिद्धिको सिद्ध यशे, अने लोक भवसिद्धिक जीवोयी रहित नही थाय’ ? [उ०] हे जयंती ! जेमके सर्वाकाशनी श्रेणी होय, ते अनादि, अनंत, वने वाजुए परिमित अने वीजी श्रेणीओयी परिवृत होय, तेमायी समये समये एक परमाणु पुद्गलमात्रखंडो काढता काढता अनन्त उत्सर्पिणी अने अनन्त अवसर्पिणी सुधी काडीए तोपण ते श्रेणि खाली थाय नहीं, ते प्रमाणे हे जयंती ! ते हेतुयी कहेवाय छे के, वधाय भवसिद्धिक जीवो सिद्ध यशे, तो पण लोक भवसिद्धिक जीवो विनानो यशे नहि.

७. [प्र०] हे भगवन् ! सुतेलापणुं सारु के जागरितत्त्व—जागेलापणुं सारु ? [उ०] हे जयंती ! केटलाक जीवोनुं सुतेलापणुं सारु, अने केटलाक जीवोनुं जागेलापणुं सारु. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुयी तमे एम कहो छो के ‘केटलाक जीवोनुं सुतेलापणुं सारु अने केटलाक जीवोनुं जागेलापणुं सारु’ ? [उ०] हे जयंती ! जे आ जीवो अधार्मिक, अधर्मेने अनुसरनारा, जेने अधर्म प्रिय छे एवा, अधर्म कहेनारा, अधर्मेने ज जोनारा, अधर्ममां आसक्त, अधर्माचरण करनारा अने अधर्मधीज आजीविकाने करता विहरे छे, ए जीवोनुं सुतेलापणुं सारु छे. जो ए जीवो सुतेला होय तो बहु प्राणोना, भूतोना, जीवोना तथा सत्त्वोना दु ख माटे, शोक माटे, यावत्—परिताप माटे यता नथी, वळी जो ए जीवो सुतेला होय तो पोताने, वीजाने के वनेने घणी अधार्मिक सयोजना वडे जोडनारा होता नथी, माटे ए जीवोनुं सुतेलापणुं सारु छे. तथा हे जयंती ! जे आ जीवो धार्मिक अने धर्मानुसारी छे, यावत्—धर्मवडे आजीविका करता विहरे छे, ए जीवोनुं जागेलापणुं सारु छे, जो ए जीवो जागता होय तो ते घणा प्राणीओना यावत्—सत्त्वोना अदुःख (सुख) माटे यावत्—अपरिताप (शान्ति) माटे वर्ते छे, वळी ते जीवो जागता होय तो पोताने, परने अने वनेने घणी धार्मिक सयोजना (क्रिया) साथे जोडनारा थाय छे, तथा ए जीवो जागता होय तो धर्मजागरिकावडे पोताने जागृत राखे छे, माटे ए जीवोनुं जागेलापणुं सारु छे, ते हेतुयी हे जयंती ! एम कहेवाय छे के, ‘केटलाक जीवोनुं सुतेलापणुं सारु अने केटलाक जीवोनुं जागेलापणुं सारु छे’.

८. [प्र०] हे भगवन् ! सवलपणुं सारु के दुर्वलपणुं सारु ? [उ०] हे जयंती ! केटलाक जीवोनुं सवलपणुं सारु अने केटलाक जीवोनुं दुर्वलपणुं सारु. [प्र०] हे भगवन् ! तमे ए प्रमाणे शा हेतुयी कहो छो के, ‘केटलाक जीवोनुं सवलपणुं सारु अने केटलाक जीवोनुं दुर्वलपणुं सारु’ ? [उ०] हे जयंती ! जे आ जीवो अधार्मिक छे, अने यावद् अधर्मवडे आजीविका करता विहरे छे, ए जीवोनुं दुर्वलपणुं सारु, जो ए जीवो दुबला होय तो कोइ जीवना दुःख माटे यता नथी—इल्यादि ‘सूतेला’नी पेटे दुर्वलपणानी वक्तव्यता कहेवी, अने ‘जागता’नी पेटे सवलपणानी वक्तव्यता कहेवी, यावत्—धार्मिक क्रिया—सयोजनावडे जोडनारा थाय छे, माटे ए जीवोनुं वलवानपणुं सारु छे, ते हेतुयी हे जयंती ! एम कहेवाय छे के—इल्यादि केटलाक जीवोनुं वलवानपणुं अने केटलाक जीवोनुं दुर्वलपणुं सारु छे.

सुतापणु सार के जागतापणु सार ?

सवलपणु सार के दुर्वलपणु सार ?

૯. [પ્ર૦] દમ્ભચ્ચં મંતે ! સાહ, આલસિયચ્ચં સાહ ? [ઉ૦] જયંતી ! અત્યેગતિયાણં જીવાણં દમ્ભચ્ચં સાહ, અત્યેગતિયાણં જીવાણં આલસિયચ્ચં સાહ । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध-तं चेव जाय साह ? [उ०] जयंती ! जे इमे जीवा अहम्मिया जाव-विहरन्ति, एएसि णं जीवाणं आलसियचं साह । एए णं जीवा वालसा समाणा नो वहणं, जहा मुत्ता आलसा भाणियद्वा, जहा जागरा तहा दम्भा भाणियद्वा, जाव संजोएत्तारो भवंति । एए णं जीवा दम्भा समाणा वह्दि आयसियवे-यावच्चोहिं, जाव-उवज्झाय०, थेर०, तवस्सि०, गिलाण०, सेह०, कुल०, गण०, संघ०, साहम्मियवेयावच्चोहिं अत्ताणं संजो-एत्तारो भवंति, एएसि णं जीवाणं दम्भचं साह, से तेणट्टेणं तं चेव जाव साह ।

૧૦. [પ્ર૦] સોહંદિયવસટ્ટે ણં મંતે ! જીવે ફિં વંઘર ? [ઉ૦] ણં જહા કોહવસટ્ટે તહેવ જાવ-અણુપરિયટ્ટર । एवं चिन्दिद्यवसट्टे चि, एवं जाव फासिंदियवसट्टे चि, जाव-अणुपरियट्टर ।

૧૧. તપ ણં સા જયંતી સમણોવાસિયા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ઇયમટ્ટં સોચા નિસમ્મ દટ્ટ-તુટ્ટા સેસં જહા દેવાણંદા તહેવ પઘ્ઘયા, જાવ સઘ્ઘદુક્ખપ્પહીણા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! સિ ।

વીઓ ઉદ્દેસો સમત્તો ।

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દક્ષપણુ-ઉચ્ચમીપણું સારું કે આલસુપણું સારું ? [ઉ૦] હે જયંતી ! કેટલાક જીવોનું દક્ષપણું સારું અને કેટલાક જીવોનું આલસુપણું સારું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આ હેતુથી કહો છો-ઇત્યાદિ તેજ પ્રમાણે કહેવું. [ઉ૦] હે જયંતી ! જે આ જીવો અધાર્મિક [અધર્માનુસારી] યાવદ્ વિહરે છે, એ જીવોનું આલસુપણું સારું છે. એ જીવો જો આલ્સુ હોય તો ઘણા જીવોના દુઃખ માટે યતા નથી-ઇત્યાદિ વધું 'સૂતેલા'ની પેટે કહેવું, તથા 'જાગેલા'ની પેટે દક્ષ-ઉચ્ચમી જાણવા, યાવત્-[ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ સાથે] જોડનારા થાય છે. વળી એ જીવો દક્ષ હોય તો આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્વવિર, તપસ્વી, ગ્લાન, શૈક્ષ (નવ દીક્ષિત), કુલ, ગણ, સંઘ, અને સાધર્મિકના ઘણા વૈયાવચ્ચ-સેવા-સાથે આત્માને જોડમારા થાય છે. તેથી એ જીવોનું દક્ષપણું સારું છે. માટે હે જયંતી ! તે હેતુથી એમ કહું છું-ઇત્યાદિ તેજ પ્રમાણે કહેવું, યાવત્ કેટલાક જીવોનું દક્ષપણું સારું છે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રોત્રેન્દ્રિયને વશ થવાથી પીડિત થયેલો જીવ શું વાધે ? [ઉ૦] હે જયંતી ! જેમ ક્રોધને વશ થયેલા સંવન્ધે કહ્યું તેમ અહીં પણ જાણવું, યાવત્ તે સંસારમા ભમે છે. એ પ્રમાણે ચક્ષુન્દ્રિયને વશ થયેલા અને યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયવશ થયેલા જીવ સંવન્ધે પણ જાણવું, યાવત્ તે સંસારમા ભમે છે.

૧૧. સ્વાર વાદ તે જયંતી શ્રમણોપાસિકા શ્રમણ ભગવત મહાવીર પાસેથી એ વાત સામઠી, હૃદયમાં અવધારી, હર્ષવાળી અને સંતુ થઈ-ઇત્યાદિ (વાકી) વધું *દેવાનંદાની પેટે જાણવું. યાવત્ તેણે પ્રવ્રજ્યા પ્રવ્રજ કરી અને સર્વ દુઃખથી મુક્ત થઈ. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે.

દ્વાદશશતે દ્વિતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

તર્કો ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] રાયગિદ્દે જાવ-પવં વયાસી-કદ ણં મંતે ! પુદ્ધવીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સત્ત પુદ્ધવીઓ પણ્ણત્તાઓ, તંજહા-પદ્ધમા, દોઘા, જાવ-સત્તમા !

૨. [પ્ર૦] પદ્ધમા ણં મંતે ! પુદ્ધવી કિંનામા, કિંગોત્તા પણ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઘમ્મા નામેણં, રયણપ્પમા ગોત્તેણં, પવં જહા જીવાભિગમે પદ્ધમો નેરય્યુદ્દેસઓ સો ચેવ નિરયસેસો માણિયધ્ધો, જાવ અપ્પાચહુગં તિ । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ।

તર્કો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

તૃતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં [ભગવાન્ ગૌતમે] યાવદ્-આ પ્રમાણે પૂછ્યું-હે ભગવન્ ! કેટલી પૃથિવીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પૃથિવીઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-પ્રથમા, દ્વિતીયા યાવત્-સત્તમી.

પૃથિવીઓના
પ્રકાર.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પ્રથમ પૃથિવી કયા નામવાળી અને કયા ગોત્રવાળી કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રથમ પૃથિવીનું નામ 'ઘમ્મા' અને ગોત્ર રક્તપ્રમા છે-એ પ્રમાણે *જીવાભિગમ' સૂત્રમા પ્રથમ નૈરયિક ઉદ્દેશક કહ્યો છે તે વધો યાવદ્-અલ્પવદ્ધત્વ સૂધી અર્હિં કહેવો. ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે.

પ્રથમપૃથિવીના
નામ અને ગોત્ર.

દ્વાદશશતે તૃતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

ચડત્યો ઉઠેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિદે જાય-પ્વં ચયાસી-દો મંતે ! પરમાણુપોગ્ગલા ઇગયઓ સાહગ્નંતિ, ઇગયઓ સાહગ્નિત્તા કિં મયતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુપ્પપસિપ રંધે મયદ, સે મિજમાણે દુહા કજ્જદ, ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે મયદ ।

૨. [પ્ર૦] તિન્નિ મંતે ! પરમાણુપોગ્ગલા ઇગયઓ સાહગ્નંતિ, સાહગ્નિત્તા કિં મયતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! તિપ્પસિપ રંધે મયતિ । સે મિજમાણે દુહા વિ તિહા વિ કજ્જદ, દુહા કજ્જમાણે ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ દુપ્પસિપ રંધે મયદ, તિહા કજ્જમાણે તિપ્પિ પરમાણુપોગ્ગલા મયંતિ ।

૩. [પ્ર૦] ચત્તારિ મંતે ! પરમાણુપોગ્ગલા ઇગયઓ સાહગ્નંતિ ? જાય-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! ચડપ્પસિપ રંધે મયદ, સે મિજમાણે દુહા વિ તિહા વિ ચડહા વિ કજ્જદ, દુહા કજ્જમાણે ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ તિપ્પસિપ રંધે મયદ, અહવા દો દુપ્પસિપ રંધા મયંતિ । તિહા કજ્જમાણે ઇગયઓ દો પરમાણુપોગ્ગલા, ઇગયઓ દુપ્પસિપ રંધે મયદ, ચડહા કજ્જમાણે ચત્તારિ પરમાણુપોગ્ગલા મયંતિ ।

૪. [પ્ર૦] પંચ મંતે ! પરમાણુપોગ્ગલા-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પંચપ્પસિપ રંધે મયદ । સે મિજમાણે દુહાઽવિ તિહાઽવિ ચડહાઽવિ પંચહાઽવિ કજ્જદ, દુહા કજ્જમાણે ઇગયઓ પરમાણુપોગ્ગલે, ઇગયઓ ચડપ્પસિપ રંધે મયદ, અહવા ઇગયઓ દુપ્પસિપ રંધે મયદ ।

ચતુર્થ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા યાવદ્-આ પ્રમાણે પૃથ્વ્યું-હે ભગવન્ ! વે પરમાણુઓ એકરૂપે એકઠા થાય, અને એકરૂપે એકઠા થઈને પટ્ટી તેતું શું થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેનો દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય, અને જો તેનો મેદ થાય તો તેના વે વિભાગ થાય-એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ રહે, અને વીજી તરફ એક (વીજો) પરમાણુપુદ્ગલ રહે. [•] [•]

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલો એકરૂપે એકઠા થાય ? અને એકઠા થઈને તેતું શું થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય. જો તેનો મેદ-વિયોગ થાય તો તેના વે કે ત્રણ વિભાગ થાય, જો વે વિભાગ થાય તો એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ અને વીજી તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ રહે. [•] [••]. તથા જો તેના ત્રણ વિભાગ થાય તો ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલ રહે. [•] [•] [•].

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચાર પરમાણુપુદ્ગલો એકરૂપે એકઠા થાય ?-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ થાય, અને જો તે સ્કંધનો મેદ થાય તો તેના વે, ત્રણ અને ચાર ભાગ થાય. જો વે ભાગ થાય તો એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ અને એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ રહે. [•] [•••]. અથવા વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ રહે. [••] [••]. જો ત્રણ ભાગ થાય તો એક તરફ વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ રહે. [•] [•] [••]. જો ચાર ભાગ થાય તો ચાર પરમાણુપુદ્ગલ રહે. [•] [•] [•] [•].

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પાંચ પરમાણુઓ એકરૂપે એકઠા થાય ? [અને પટ્ટી શું થાય ?] ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પંચપ્રદેશિક સ્કંધ થાય. જો તે મેદાય તો તેના વે, ત્રણ, ચાર અને પાંચ વિભાગ થાય. જો તેના વે વિભાગ થાય તો એક તરફ એક પરમાણુ

एसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ तिप्पएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो दुपएसिया खंधा भवन्ति; चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुप्पएसिए खंधे भवति, पंचहा कज्जमाणे पंच परमाणुपोग्गला भवन्ति ।

५. [प्र०] छम्भंते ! परमाणुपोग्गला-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! छप्पएसिए खंधे भवइ; से भिज्जमाणे दुहाऽवि तिहाऽवि जाव-छ्विहाऽवि कज्जइ; दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दुप्पएसिए खंधे, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ, अहवा दो तिपएसिया खंधा भवन्ति, तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ, अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; अहवा तिन्नि दुपएसिया खंधा भवन्ति, चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुप्पएसिया खंधा भवन्ति; पंचहा कज्जमाणे एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे भवति; छहा कज्जमाणे छ परमाणुपोग्गला भवन्ति ।

६. [प्र०] सत्त भंते ! परमाणुपोग्गला-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सत्तपएसिए खंधे भवइ; से भिज्जमाणे दुहाऽवि जाव-सत्तहाऽवि कज्जइ; दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दुप्पएसिए खंधे, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ, अहवा एगयओ तिप्पएसिए खंधे एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो तिपएसिया खंधा भवन्ति; अहवा एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति; चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ चउपएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले,

पुद्गल अने एक तरफ चतुप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••••]. अथवा एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [••••]. जो तेना त्रण विभाग थाय तो एक तरफ वे परमाणुपुद्गले अने एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•], [••] [••••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ जुदा जुदा वे द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय. [•] [••] [••]. जो तेना त्रिप्रदेशिक विभाग थाय तो एक तरफ जुदा त्रण परमाणुओ अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [••]. जो तेना त्रिप्रदेशिक विभाग थाय तो जुदा पांच परमाणुओ थाय. [•] [•] [•] [•] [•].

५. [प्र०] हे भगवन् ! छ परमाणुपुद्गले सवन्चे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! पट्प्रदेशिक स्कंध थाय. जो तेनो भेद थाय तो तेना वे, त्रण, चार, पांच के छ विभाग थाय. जो तेना वे भाग थाय तो एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ एक पंचप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•••••] अथवा एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ एक चतुप्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [••••]. अथवा वे त्रिप्रदेशिक स्कंधो थाय. [•••] [•••]. जो तेना त्रण भाग थाय तो एक तरफ जुदा जुदा वे परमाणुपुद्गल अने एक तरफ एक चतुप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••] [•••]. अथवा त्रण द्विप्रदेशिक स्कंधो थाय. [••] [••] [••]. जो तेना चार भाग थाय तो एक तरफ जुदा त्रण परमाणुपुद्गले अने एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [•••]. अथवा एक तरफ वे परमाणुपुद्गले अने एक तरफ द्विप्रदेशिक वे स्कंधो थाय [•] [•] [••] [••]. जो तेना पांच भाग थाय तो एक तरफ जुदा चार परमाणुपुद्गले अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [•] [••]. जो तेना छ भाग थाय तो जुदा जुदा छ परमाणु पुद्गले थाय. [•] [•] [•] [•] [•] [•].

छ परमाणुओ.

६. [प्र०] हे भगवन् ! सात परमाणुपुद्गले सवन्चे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सप्तप्रदेशिक स्कंध थाय. जो तेना विभाग थाय तो वे, त्रण, यावत् सात विभाग थाय छे. जो वे विभाग थाय तो एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ छप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••••••]. अथवा एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ पंचप्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [•••••]. अथवा एक तरफ त्रिप्रदेशिक स्कंध अने एक तरफ चतुप्रदेशिक स्कंध थाय. [•••] [••••]. जो तेना त्रण भाग थाय तो एक तरफ वे परमाणुपुद्गले अने एक तरफ पंचप्रदेशिक स्कंध थाय [•] [•] [•••••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ द्विप्रदेशिक अने चतुप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [••] [••••]. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ वे त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•••] [••••]. अथवा एक तरफ वे द्विप्रदेशिक स्कंधो अने एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कंध थाय. [••] [••] [•••]. जो तेना चार भाग थाय तो एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गले अने एक तरफ एक चतुप्रदेशिक स्कंध थाय. [•] [•] [•] [••••]. अथवा

सात परमाणुओ.

ઘગયઝો તિન્નિ દુપ્પસિયા સંધા મવંતિ; પંચહા કજમાણે ઘગયઝો ચત્તારિ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો તિપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા ઘગયઝો તિન્નિ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો દો દુપ્પસિયા સંધા મવંતિ; છહા કજમાણે ઘગયઝો પંચ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો દુપ્પસિય સંધે મવઃ; સત્તહા કજમાણે સત્ત પરમાણુપોગલા મવંતિ ।

૭. [પ્ર૦] અટ્ટ મંતે ! પરમાણુપોગલા-પુચ્છા । [૮૦] ગોયમા ! અટ્ટપ્પસિય સંધે મવઃ; જાવ-હુહા કજમાણે ઘગયઝો પરમાણુપોગલે, ઘગયઝો સત્તપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા ઘગયઝો દુપ્પસિય સંધે, ઘગયઝો છપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા ઘગયઝો તિપ્પસિય સંધે ઘગયઝો પંચપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા દો ચડપ્પસિયા સંધા મવંતિ; તિહા કજમાણે ઘગયઝો દો પરમાણુપોગલા મવંતિ, ઘગયઝો છપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા ઘગયઝો પરમાણુપોગલે, ઘગયઝો દુપ્પસિય સંધે, ઘગયઝો પંચપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા ઘગયઝો પરમાણુપોગલે, ઘગયઝો તિપ્પસિય સંધે, ઘગયઝો ચડપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા ઘગયઝો દો દુપ્પસિયા સંધા, ઘગયઝો ચડપ્પસિય સંધે મવઃ; અહવા ઘગયઝો દુપ્પસિય સંધે, ઘગયઝો દો તિપ્પસિયા સંધા મવંતિ, ચડહા કજમાણે ઘગયઝો તિન્નિ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો પંચપ્પસિય સંધે મવંતિ; અહવા ઘગયઝો દોન્નિ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો દુપ્પસિય સંધે, ઘગયઝો ચડપ્પસિય સંધે મવંતિ; અહવા ઘગયઝો દો પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો દો તિપ્પસિયા સંધા મવંતિ; અહવા ઘગયઝો પરમાણુપોગલે, ઘગયઝો દો દુપ્પસિયા સંધા, ઘગયઝો તિપ્પસિય સંધે મવંતિ; અહવા ચત્તારિ દુપ્પસિયા સંધા મવંતિ; પંચહા કજમાણે ઘગયઝો ચત્તારિ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો ચડપ્પસિય સંધે મવંતિ; અહવા ઘગયઝો તિન્નિ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો દુપ્પસિય સંધે, ઘગયઝો તિપ્પસિય સંધે મવંતિ; અહવા ઘગયઝો દો પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો તિન્નિ દુપ્પસિયા સંધા મવંતિ; છહા કજમાણે ઘગયઝો પંચ પરમાણુપોગલા, ઘગયઝો

એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય. [•] [•] [••] [•••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ અને એક તરફ ત્રણ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય. [•] [••] [••] [••]. જો તેના પાંચ વિભાગ થાય તો જુદા ચાર પરમાણુપુદ્ગલો, અને એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય. [•] [•] [•] [•] [•••]. અથવા એક તરફ ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય. [•] [•] [•] [••] [••]. જો તેના છ ભાગ થાય તો એક તરફ જુદા પાંચ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય. [•] [•] [•] [•] [•] [••]. તથા જો તેના સાત ભાગ થાય તો જુદા જુદા સાત પરમાણુપુદ્ગલો થાય. [•] [•] [•] [•] [•] [•] [•].

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આઠ પરમાણુપુદ્ગલો સંઘવે પ્રશ્ન. [૮૦] હે ગૌતમ ! આઠ પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય. [જો તેના વિભાગ થાય તો વે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, સાત કે આઠ વિભાગ થાય.] યાવત્ તેના વે વિભાગ થાય તો એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ અને એક તરફ સાત પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. [•] [••••••]. અથવા એક તરફ વે પ્રદેશનો એક સ્કંધ અને એક તરફ છ પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. [••] [••••••]. અથવા એક તરફ ત્રણ પ્રદેશનો એક સ્કંધ અને એક તરફ પાંચ પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. [•••] [•••••]. અથવા ચાર ચાર પ્રદેશના વે સ્કંધ થાય છે. [••••] [••••]. જો તેના ત્રણ વિભાગ થાય તો એક તરફ જુદા વે પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ છ પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•••••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ પંચપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [••] [•••••] અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [••] [••••]. અથવા એક તરફ વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો અને એક ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [••] [••] [••••]. અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ વે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [••] [•••] [••••]. જો તેના ચાર વિભાગ થાય તો એક તરફ જુદા ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ પાંચ પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [••••]. અથવા એક તરફ જુદા વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક ચાર પ્રદેશનો સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [•••]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ વે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [•] [•] [•••] [•••] અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો અને એક ત્રિપ્રદેશિક એક સ્કંધ થાય છે. [•] [••] [••] [•••]. અથવા ચાર દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [••] [••] [••] [••]. તેના પાંચ વિભાગ થાય તો એક તરફ જુદા ચાર પરમાણુ પુદ્ગલો, અને એક તરફ એક ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [•] [••••]. અથવા એક તરફ ત્રણ પરમાણુઓ અને એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [••] [•••]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ ત્રણ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [•] [•] [•] [•] [••]. જો તેના છ વિભાગ થાય તો એક તરફ જુદા પાંચ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [•] [•] [••]. અથવા એક તરફ ચાર પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [•] [•] [•] [•] [••] [••] જો તેના સાત વિભાગ થાય તો એક તરફ જુદા

તિપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા ઇગયઓ ચત્તારિ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દો દુપ્પસિયા સંધા મવન્તિ; સત્તહા કજ્જમાણે ઇગયઓ છ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દુપ્પસિય સંધે મવદ્; અટ્ટહા કજ્જમાણે અટ્ટ પરમાણુપોગલા મવન્તિ ।

૮. [પ્ર૦] નવ મંતે ! પરમાણુપોગલા—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જાવ—નવવિહા કજ્જંતિ; ટુટા કજ્જમાણે ઇગયઓ પરમાણુપોગલે, ઇગયઓ અટ્ટપ્પસિય સંધે મવતિ; एवं एकेकं संचारतेहि जाव—अहवा ઇગયઓ ચડપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ પંચપ્પસિય સંધે મવતિ; તિહા કજ્જમાણે ઇગયઓ દો પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ સત્તપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગલે, ઇગયઓ દુપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ છપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગલે, ઇગયઓ તિપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ પંચપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગલે, ઇગયઓ દો ચડપ્પસિયા સંધા મવન્તિ; અહવા ઇગયઓ દુપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ તિપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા તિન્નિ તિપ્પસિયા સંધા મવન્તિ; ચડહા કજ્જમાણે ઇગયઓ તિન્નિ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ છપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા ઇગયઓ દો પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દુપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ પંચપ્પસિય સંધે મવતિ; અહવા ઇગયઓ દો પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ તિપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સંધે મવતિ; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગલે, ઇગયઓ દો દુપ્પસિયા સંધા, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સંધે મવતિ; અહવા ઇગયઓ પરમાણુપોગલે, ઇગયઓ દુપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ દો તિપ્પસિયા સંધા મવન્તિ; અહવા ઇગયઓ તિન્નિ દુપ્પસિયા સંધા, ઇગયઓ તિપ્પસિય સંધે મવતિ; પંચહા કજ્જમાણે ઇગયઓ ચત્તારિ પરમાણુપોગલા; ઇગયઓ પંચપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા ઇગયઓ તિન્નિ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દુપ્પસિય સંધે, ઇગયઓ ચડપ્પસિય સંધે મવદ્; અહવા ઇગયઓ તિન્નિ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દો તિપ્પસિયા સંધા મવન્તિ; અહવા ઇગયઓ દો પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દો દુપ્પસિયા સંધા, ઇગયઓ

પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [•] [•] [•] [••]. જો તેના આઠ વિભાગ થાય તો જુદા જુદા આઠ પરમાણુપુદ્ગલો થાય છે. [•] [•] [•] [•] [•] [•] [•] [•].

૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નવ પરમાણુપુદ્ગલો સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નવપ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે; અને જો તેના વિભાગ કરવામા આવે તો [વે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, સાત, આઠ કે] યાવત્ નવ વિભાગ થાય છે. તેના જો વે વિભાગ થાય તો એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ અને એક તરફ એક અટ્ટપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•••••]. એ પ્રમાણે એક એકનો સંચાર કરવો; યાવત્—અથવા એક તરફ એક ચાર પ્રદેશનો સ્કંધ અને એક તરફ પાંચ પ્રદેશનો સ્કંધ થાય છે. [••] [•••]. જો તેના ત્રણ ભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, અને એક તરફ એક સપ્તપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•••••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, અને ત્રણ તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, અને એક તરફ છપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [••] [•••••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુ, એક તરફ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ, અને એક તરફ પંચપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [••] [•••••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ અને એક તરફ વે ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [•] [••] [•••]. અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, એક તરફ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [••] [••••] [•••]. અથવા ત્રણ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [••] [••] [•••]. તેના ચાર ભાગ થાય તો એક તરફ ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ છપ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [••••]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક અને એક તરફ પંચપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [••] [••••]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ ચારપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [••] [•••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુ પુદ્ગલ, એક તરફ વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો, અને એક તરફ ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [••] [••] [•••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ વે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [•] [••] [••••] [••••]. અથવા એક તરફ ત્રણ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો અને એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [••] [••] [••] [••••]. પાંચ ભાગ થાય એ એક તરફ જુદા ચાર પરમાણુઓ અને એક તરફ એક પંચપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [•] [••••]. અથવા એક તરફ ત્રણ પરમાણુઓ અને એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [•] [•] [••••]. અથવા એક તરફ ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ વે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [•] [•] [•] [••] [••]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ વે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો અને એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. [•] [•] [••] [••] [••••]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ અને એક તરફ ચાર દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [•] [••] [••] [••] [••]. જો તેના છ ભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ પાંચ પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [•] [•] [•] [••] અથવા એક તરફ ચાર પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [•] [•] [•]

નવ પરમાણુઓ.

९. [प्र०] दस भंते ! परमाणुपोग्गला—[उ०] जाव—दुहा कज्जमाणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ नवपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ अट्ठ पएसिए खंधे भवइ; एवं एक्केकं संचारेयधं ति, जाव—अहवा दो पंच पएसिया खंधा भवंति; तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ अट्ठपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ सत्तपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ तिपएसिए खंधे, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ चउप्पएसिए खंधे, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ दो चउप्पएसिया खंधा भवंति; अहवा एगयओ दो तिपएसिया खंधा, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवइ; चउहा कज्जमाणे एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ सत्तपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ छप्पएसिए खंधे भवइ, अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ तिप्पएसिए खंधे, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दो चउप्पएसिया खंधा भवंति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ तिन्नि तिपएसिया खंधा भवंति; अहवा एगयओ तिन्नि दुपएसिया खंधा, एगयओ चउप्पएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ तिन्नि तिपएसिया खंधा भवन्ति । अहवा एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ दो तिपएसिया खंधा भवंति; पंचहा कज्जमाणे एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ छप्पएसिए खंधे

૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! દશ પરમાણુઓ સંત્રવ્ધે પ્રશ્ન. [૭૦] (તેનો એક દશપ્રદેશિક સ્કંધ થાય છે. અને જો તેના વિભાગ કરવામાં આવે તો વે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, સાત, આઠ, નવ અને દશ વિભાગ થાય છે) યાવત્ વે ભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ એક પરમાણુ અને એક તરફ નવ પ્રદેશનો એક સ્કંધ થાય છે. [•] [:::]. અથવા એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ અષ્ટપ્રદેશિક એક સ્કંધ હોય છે. [••] [:::]. એ પ્રમાણે એક એકનો સંચાર કરવો, યાવત્-અથવા વે પંચપ્રદેશિક સ્કંધો થાય છે. [••] [:::]. જો તેના ત્રણ વિભાગ કરવામાં આવે તો એકતરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક આઠ પ્રદેશનો સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [:::]. અથવા એક તરફ પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, અને એક તરફ સપ્તપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [••] [:::]. અથવા એક તરફ પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક છ પ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [:::]. અથવા એક તરફ પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ એક ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ પંચપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [:::]. અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, એક તરફ ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ પંચપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [••] [••] [:::]. અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ વે ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધો હોય છે. [••] [:::] [:::]. અથવા એક તરફ વે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધો અને એક તરફ એક ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [••] [•] [:::]. તેના ચાર વિભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ ત્રણ પરમાણુપુદ્ગલો, અને એક તરફ સપ્તપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [•] [•••]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક તરફ છપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [•] [:::]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો, એક તરફ એક ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ અને એક પંચપ્રદેશિક સ્કંધ હોય છે. [•] [•] [•] [:::]. અથવા એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ વે ચતુષ્પ્રદેશિક સ્કંધો હોય છે. [•] [•] [:::] [:::]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ, એક તરફ

भवइ; अहवा एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ तिपएसिए खंधे, एगयओ चउपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ चउपएसिए खंधे भवइ; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ दो तिपएसिया खंधा भवति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ तिन्नि दुपएसिया खंधा, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति; अहवा पंच दुपएसिया खंधा भवति; छहा कज्जमाणे एगयओ पंच परमाणुपोग्गला, एगयओ पंचपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ चउपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ दो तिपएसिया खंधा भवति; अहवा एगयओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुपएसिया खंधा, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ चत्तारि दुपएसिया खंधा भवति; सत्तहा कज्जमाणे एगयओ छ परमाणुपोग्गला, एगयओ चउपएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ पंच परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति, अहवा एगयओ चत्तारि परमाणुपोग्गला, एगयओ तिन्नि दुपएसिया खंधा भवति; अट्ठहा कज्जमाणे एगयओ सत्त परमाणुपोग्गला, एगयओ तिपएसिए खंधे भवति; अहवा एगयओ छ परमाणुपोग्गला, एगयओ दो दुपएसिया खंधा भवति; नवहा कज्जमाणे एगयओ अट्ठ परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिए खंधे भवति । दसहा कज्जमाणे दस परमाणुपोग्गला भवति ।

१०. [प्र०] संखेज्जा णं भंते ! परमाणुपोग्गला एगयओ साहज्जंति, एगयओ साहजित्ता किं भवति ? [उ०] गौयमा ! संखेज्जपएसिए खंधे भवति । से भिज्जमाणे दुहाऽवि, जाव-दसहाऽवि संखेज्जहाऽवि कज्जति । दुहा कज्जमाणे एगयओ परमा-

त्रिप्रदेशिक स्कंध, अने एक चतुप्रदेशिक स्कंध होय छे.

•	••	•••	••••
---	----	-----	------

. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ त्रण त्रिप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

•	••	•••	••••
---	----	-----	------

. अथवा एक तरफ त्रण द्विप्रदेशिक स्कन्धो अने एक तरफ एक चतुप्रदेशिक स्कंध होय छे.

••	••	••	•••
----	----	----	-----

. अथवा एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ त्रण त्रिप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

••	•••	•••	••••
----	-----	-----	------

. अथवा एक तरफ वे द्विप्रदेशिक स्कन्धो अने एक तरफ वे त्रिप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

••	••	••••
----	----	------

. तेना पाच विभाग करवामा आवे तो एक तरफ चार परमाणुपुद्गल अने एक तरफ एक छप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••••
----	----	----	------

. अथवा एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गलो, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कन्ध अने एक तरफ एक पंचप्रदेशिक स्कंध होय छे.

••	••	••	••	••••
----	----	----	----	------

. अथवा एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गलो, एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कन्ध अने एक चतुप्रदेशिक स्कंध होय छे.

••	••	••	••••	•••
----	----	----	------	-----

. अथवा एक तरफ वे परमाणुओ, एक तरफ वे द्विप्रदेशिक स्कन्धो अने एक तरफ एक चतुप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	•••	•••
----	----	----	----	-----	-----

. अथवा एक तरफ वे परमाणुपुद्गलो, एक तरफ त्रण द्विप्रदेशिक स्कन्धो अने एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	•••	••••
----	----	----	----	-----	------

. अथवा पांच द्विप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

••	••	••	••	•••	••••
----	----	----	----	-----	------

. तेना छ विभाग करवामा आवे तो एक तरफ जूदा पाच परमाणुओ अने एक तरफ एक पंचप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	••	••••
----	----	----	----	----	------

. अथवा एक तरफ चारपरमाणुपुद्गलो, एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कन्ध तथा एक तरफ एक चतुप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	••	••	•••	•••
----	----	----	----	----	----	-----	-----

. अथवा एक तरफ चार परमाणुपुद्गलो, अने एक तरफ वे त्रिप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

••	••	••	••	••	••	•••	•••
----	----	----	----	----	----	-----	-----

. अथवा एक तरफ त्रण परमाणुपुद्गलो, एक तरफ वे द्विप्रदेशिक स्कन्धो अने एक त्रिप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	••	••	•••	•••
----	----	----	----	----	----	-----	-----

. अथवा एक तरफ वे परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ चार द्विप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----

. तेना सात विभाग करवामा आवे तो एक तरफ छ परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ एक चतुप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

. अथवा एक तरफ पाच परमाणुओ अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कन्ध तथा एक त्रिप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

. अथवा एक तरफ चार परमाणुओ, अने एक तरफ त्रण द्विप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

. तेना आठ विभाग करवामा आवे तो एक तरफ सात (जूदा) परमाणुओ अने एक तरफ एक त्रिप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

. अथवा एक तरफ छ परमाणुओ, अने एक तरफ वे द्विप्रदेशिक स्कन्धो होय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

. तेना नव विभाग करवामा आवे तो एक तरफ आठ परमाणुओ अने एक तरफ एक द्विप्रदेशिक स्कन्ध होय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

. अने जौ तेना दश विभाग करवामा आवे तो जूदा दश परमाणुओ थाय छे.

••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

.

१०. [प्र०] हे भगवन् ! सख्याता परमाणुओ एक साथे मळे अने एक साथे मळीने तेनुं शुं थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेनो संख्याता सख्याता परमाणुओ-प्रदेशनो स्कन्ध थाय. जो तेनो भेद-विभाग थाय तो तेना वे, यावत् दस के सख्याता विभाग थाय. जो तेना वे भाग करवामा आवे तो एक

[illegible]

एषणं कमेणं पंचगसंजोगो वि भाणियधो, जाव-नवगसंजोगो । दसहा कज्जमाणे एगयओ नव परमाणुपोग्गला, एगयओ संखे-
जपएसिण खंधे भवति; अहवा एगयओ अट्ट परमाणुपोग्गला, एगयओ दुपएसिण, एगयओ संखेजपएसिण खंधे भवति ।
एषणं कमेणं एकेको पूरेयधो, जाव-अहवा एगयओ दसपएसिण खंधे, एगयओ नव संखेजपएसिया खंधा भवति; अहवा दस
संखेजपएसिया खंधा भवति । संखेजहा कज्जमाणे संखेज्जा परमाणुपोग्गला भवति ।

११. [प्र०] असंखेज्जा णं भंते ! परमाणुपोग्गला एगयओ साहजंति, एगयओ साहणित्ता किं भवति ? [उ०] गीयमा !
असंखेजपएसिण खंधे भवति; से भिज्जमाणे दुहाऽवि, जाव-दसहाऽवि, संखेजहाऽवि, असंखेजहाऽवि कज्ज । दुहा कज्ज-
माणे एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति; जाव-अहवा एगयओ दसपएसिण खंधे भवति; एग-
यओ असंखिजपएसिण खंधे भवति; अहवा एगयओ संखेजपएसिण खंधे, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति; अहवा दो
असंखेजपएसिया खंधा भवति । तिहा कज्जमाणे एगयओ दो परमाणुपोग्गला, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति;
अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दुपएसिण, एगयओ असंखिजपएसिण खंधे भवति; जाव-अहवा एगयओ परमाणु-
पोग्गले, एगयओ दसपएसिण खंधे, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ संखे-
जपएसिण खंधे, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति; अहवा एगयओ परमाणुपोग्गले, एगयओ दो असंखेजपएसिया खंधा
भवति; अहवा एगयओ दुपएसिण खंधे, एगयओ दो असंखेजपएसिया खंधा भवति; एवं जाव-अहवा एगयओ संखेजपएसि-
ण खंधे, एगयओ दो असंखिजपएसिया खंधा भवति; अहवा तिन्नि असंखेजपएसिया खंधा भवति । चउहा कज्जमाणे एग-
यओ तिन्नि परमाणुपोग्गला, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति; एवं चउक्कगसंजोगो, जाव-दसगसंजोगो, एष जहेव
संखेजपएसियास्स, नवरं असंखेज्जं एगं अहिगं भाणियधं, जाव-अहवा दस असंखेजपएसिया खंधा भवति । संखेजहा
कज्जमाणे एगयओ संखेज्जा परमाणुपोग्गला, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति; अहवा एगयओ संखेज्जा दुपएसिया
खंधा, एगयओ असंखेजपएसिण खंधे भवति; एवं जाव-अहवा एगयओ संखेज्जा दसपएसिया खंधा, एगयओ असंखेजपएसि-

एक एकनी संख्या वधारवी, यावद्-अथवा एक
दशप्रदेशिक स्कन्ध अने एक तरफ नव संख्यातप्रदेशिक स्कन्धो होय छे. [स०] ए क्रमवडे एक एकनी संख्या वधारवी, यावद्-अथवा एक
दशप्रदेशिक स्कन्ध अने एक तरफ नव संख्यातप्रदेशिक स्कन्धो होय छे. [स०] [सं०] [सं०] [सं०] [सं०]
[स०] [सं०] [सं०] [सं०] अथवा दश संख्यातप्रदेशिक स्कन्धो होय छे. [स०] [सं०] [सं०] [सं०] [सं०]
[सं०] [सं०] [सं०] [सं०] जो तेना संख्यात भागो करवामा आवे तो संख्याता परमाणुपुद्गलो थाय छे.

११. [प्र०] हे भगवन् ! असंख्याता परमाणुपुद्गलो एकठां मळे, अने पछी तेनुं शुं थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेनो असंख्यात-
प्रदेशिक स्कन्ध थाय. जो तेना विभाग करीए तो वे, यावत् दश, संख्याता के असंख्याता विभाग थाय. जो वे विभाग करवामा आवे तो
एक तरफ एक परमाणुपुद्गल अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [०] [असं०] यावद्-अथवा एक तरफ दशप्रदेशिक
स्कन्ध अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [:::] [असं०] अथवा एक तरफ संख्यातप्रदेशिक स्कन्ध अने एक तरफ
असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [सं०] [असं०] अथवा वे असंख्यातप्रदेशिक स्कन्धो होय छे. [असं०] [असं०] जो तेना त्रण विभाग
करवामा आवे तो एक तरफ वे परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [०] [०] [असं०] अथवा एक तरफ
एक परमाणुपुद्गल, एक तरफ द्विप्रदेशिक स्कन्ध अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [०] [०] [असं०] यावद्-अथवा
एक तरफ परमाणुपुद्गल, एक तरफ दशप्रदेशिक स्कन्ध अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [०] [:::] [असं०] अथवा
एक तरफ एक परमाणु, एक तरफ संख्यातप्रदेशिक स्कन्ध अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [०] [सं०] [असं०] अथवा
एक तरफ एक परमाणु, अने एक तरफ वे असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. [०] [असं०] [असं०] अथवा एक तरफ द्विप्रदेशिक
स्कन्ध अने एक तरफ वे असंख्यातप्रदेशिक स्कन्धो होय छे. [०] [असं०] [असं०] ए प्रमाणे यावद्-अथवा एक तरफ संख्यातप्रदेशिक
स्कन्ध अने एक तरफ वे असंख्यातप्रदेशिक स्कन्धो होय छे. [सं०] [असं०] [असं०] अथवा त्रण असंख्यातप्रदेशात्मक स्कन्धो होय छे.
[असं०] [असं०] [असं०] जो तेना चार भाग करवामा आवे तो एक तरफ त्रण परमाणुओ अने एक तरफ एक असंख्यातप्रदेशात्मक स्कन्ध
होय छे. [०] [०] [०] [असं०] ए प्रमाणे चतुष्कसंयोग, यावद् दशकसंयोग जाणवो. अने ए सर्व संख्यातप्रदेशिकनी पेठे जाणवुं,
परन्तु एक 'असंख्यात' शब्द अधिक कहेवो. यावद्-अथवा दश असंख्यातप्रदेशिक स्कन्धो होय छे. जो संख्याता विभाग करवामा आवे
तो एक तरफ संख्याता परमाणुपुद्गलो अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशात्मक स्कन्ध होय छे. अथवा एक तरफ संख्याता द्विप्रदेशिक स्कन्ध
अने एक तरफ असंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध होय छे. ए प्रमाणे यावद्-अथवा एक तरफ संख्याता दशप्रदेशिक स्कन्धो अने एक तरफ ए

असंख्याता परमा-
णुओ.

સિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં ઇગયઓ સંલેજા સંલેજપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અસંલેજપપસિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં સંલેજા અસંલેજપપસિયા સંધા ભવંતિ । અસંલેજહા કજમાણે અસંલેજા પરમાણુપોગલા ભવંતિ ।

૧૨. [પ્ર૦] અણંતા ણં મંતે ! પરમાણુપોગલા જાવ—કિં ભવતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; સં મિજમાણે હુહાડિ તિહાડિ જાવ—દસહાડિ સંલેજા—અસંલેજા—અણંતહાડિ કજાડ । હુહા કજમાણે ઇગયઓ પરમાણુપોગલા ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; જાવ—અહવાં દો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । તિહા કજમાણે ઇગયઓ દો પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં ઇગયઓ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દુપપસિંધુ, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; જાવ—અહવાં ઇગયઓ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ અસંલેજપપસિંધુ સંધે, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં ઇગયઓ પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ દો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવાં ઇગયઓ દુપપસિંધુ સંધે, ઇગયઓ દો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ, એવં જાવ—અહવાં ઇગયઓ દસપપસિંધુ સંધે, ઇગયઓ દો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવાં ઇગયઓ સંલેજપપસિંધુ સંધે, ઇગયઓ દો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવાં ઇગયઓ અસંલેજપપસિંધુ સંધે ઇગયઓ દો અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ; અહવાં તિહા અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । ચડહા કજમાણે ઇગયઓ તિહા પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; એવં ચડહાસંજોગો, જાવ—અસંલેજાગસંજોગો, પટે સંધે જહેવ અસંલેજાણં મળિયા તહેવ અણંતાણડિ મળિયદં, નવરં પદં અણંતં અન્મહિયં મળિયદં, જાવ—અહવાં ઇગયઓ સંલેજા સંલેજપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ, અહવાં ઇગયઓ સંલેજા અસંલેજપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં સંલેજા અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । અસંલેજહા કજમાણે ઇગયઓ અસંલેજા પરમાણુપોગલા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં ઇગયઓ અસંલેજા દુપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; જાવ—અહવાં ઇગયઓ અસંલેજા સંલેજપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં ઇગયઓ અસંલેજા અસંલેજપપસિયા સંધા, ઇગયઓ અણંતપપસિંધુ સંધે ભવતિ; અહવાં અસંલેજા અણંતપપસિયા સંધા ભવંતિ । અણંતહા કજમાણે અણંતા પરમાણુપોગલા ભવંતિ ।

અસંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. અથવા એક તરફ સંલ્યાતા સંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો અને એક તરફ એક અસંલ્યાતપ્રદેશાત્મક સ્ત્રવ્ય હોય છે. અથવા સંલ્યાતા અસંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. જો તેના અસંલ્યાત વિભાગ કરવામાં આવે તો અસંલ્યાત પરમાણુપુદ્ગલો થાય છે.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનન્ત પરમાણુપુદ્ગલો એકઠા થાય અને એકઠા થયા પછી તેનું શું થાય ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેનો અનન્તપ્રદેશાત્મક સ્ત્રવ્ય થાય. જો તેના વિભાગ થાય તો વે, ત્રણ, ચાવત્ દસ, સંલ્યાત, અસંલ્યાત અને અનન્ત વિભાગ થાય. વે વિભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ પરમાણુપુદ્ગલ અને એક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. [•] [અનં]. ચાવત્—અથવા વે અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો છે. [અનં] [અનં]. જો તેના ત્રણ વિભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ વે પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. [•] [•] [અનં]. અથવા એકતરફ એક પરમાણુ, એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય અને એક તરફ એક અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. [•] [•] [અનં]. ચાવત્—અથવા એક તરફ એક પરમાણુપુદ્ગલ, એક તરફ અસંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય અને એક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. [•] [અનં]. [અનં]. અથવા એક તરફ એક પરમાણુ, અને એક તરફ વે અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. [•] [અનં]. [અનં]. અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય અને એક તરફ વે અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. [••] [અનં] [અનં]. એ પ્રમાણે ચાવત્—અથવા એક તરફ એક દ્વિપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય અને એક તરફ વે અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. [••••] [અનં] [અનં]. અથવા એક તરફ એક સંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય અને એક તરફ વે અનન્ત પ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. [મં] [અનં] [અનં]. અથવા એક તરફ એક અસંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય અને એક તરફ વે અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. [અસં] [અનં] [અનં]. જો તેના ચાર ભાગ કરવામાં આવે તો એક તરફ ત્રણ પરમાણુઓ અને એક તરફ એક અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. [•] [•] [•] [અનં]—એ પ્રમાણે ચતુષ્ક સંયોગ, ચાવત્—સંલ્યાતસંયોગ કહેવો. એ વધારા સંયોગો અસંલ્યાતનાં પેઠે અનન્તને પણ કહેવા; પરંતુ એક ‘અનન્ત’ શબ્દ અધિક કહેવો, ચાવત્—અથવા એક તરફ સંલ્યાતા સંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો અને એક તરફ એક અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. અથવા એક તરફ સંલ્યાતા અસંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો અને એક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. અથવા સંલ્યાતા અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. જો તેના અસંલ્યાતા વિભાગ કરીએ તો એક તરફ અસંલ્યાત પરમાણુપુદ્ગલો અને એક તરફ એક અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. અથવા એક તરફ અસંલ્યાત દ્વિપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો અને એક તરફ એક અનન્ત પ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે, ચાવત્—અથવા એક તરફ અસંલ્યાતા સંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો અને એક તરફ એક અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. અથવા એક તરફ અસંલ્યાતા અસંલ્યાતપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો અને એક તરફ અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્ય હોય છે. અથવા અસંલ્યાતા અનન્તપ્રદેશિક સ્ત્રવ્યો હોય છે. જો તેના અનન્ત વિભાગ કરવામાં આવે તો અનન્ત પરમાણુપુદ્ગલો થાય છે.

૧૩. [પ્ર૦] ઇપ્સિ જં મંતે ! પરમાણુપોગ્ગલાણં સાહણના-મેદાણુંવાપ્પણં અણંતાણંતા પોગ્ગલપરિયદ્ધા સમણુગંતદ્ધા ભવં-
તીતિ મક્કયાયા ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા ! ઇપ્સિ જં પરમાણુપોગ્ગલાણં સાહણના૦ જાવ-મક્કયાયાં ।

૧૪. [પ્ર૦] કદ્ધિદ્ધે જં મંતે ! પોગ્ગલપરિયદ્ધે પણ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સત્તવિદ્ધે પોગ્ગલપરિયદ્ધે પણ્ણત્તે, તંજહા-૧
ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્ધે, ૨ વેડધિયપોગ્ગલપરિયદ્ધે, ૩ તેયાપોગ્ગલપરિયદ્ધે, ૪ કમ્માપોગ્ગલપરિયદ્ધે, ૫ મણપોગ્ગલપરિયદ્ધે, ૬
વહપોગ્ગલપરિયદ્ધે, ૭ આણાપાણુપોગ્ગલપરિયદ્ધે ।

૧૫. [પ્ર૦] નેરહયણં મંતે ! કતિવિદ્ધે પોગ્ગલપરિયદ્ધે પણ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સત્તવિદ્ધે પોગ્ગલપરિયદ્ધે પણ્ણત્તે,
તંજહા-૧ ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્ધે, ૨ વેડધિયપોગ્ગલપરિયદ્ધે, જાવ- ૭ આણાપાણુપોગ્ગલપરિયદ્ધે; एवं જાવ-વેમાણિયાણં ।

૧૬. [પ્ર૦] ઇગમેગસ્સ જં મંતે ! નેરહયસ્સ કેવદ્ધયા ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્ધા અતીતા ? [ઉ૦] અણંતા, [પ્ર૦] કેવદ્ધયા
પુરેક્કલા ? [ઉ૦] કસ્સદ્ધ અત્થિ, કસ્સદ્ધ નત્થિ; જસ્સત્થિ જહંનેણં ઇક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંરેજ્જા વા અસં-
સેજ્જા વા અણંતા વા ।

૧૭. [પ્ર૦] ઇગમેગસ્સ જં મંતે ! અસુરકુમારસ્સ કેવતિયા ઓરાલિયપોગ્ગલ૦ ? [ઉ૦] एवं કેવ, एवं જાવ-
વેમાણિયસ્સ ।

૧૮. [પ્ર૦] ઇગમેગસ્સ જં મંતે ! નેરહયસ્સ કેવતિયા વેડધિયપોગ્ગલપરિયદ્ધા અતીતા ? [ઉ૦] અણંતા, एवं જદ્ધેવ
ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્ધા તદ્ધેવ વેડધિયપોગ્ગલપરિયદ્ધાઽવિ માણિયદ્ધા, एवं જાવ વેમાણિયસ્સ, एवं જાવ-આણાપાણુપોગ્ગલ-
પરિયદ્ધા, एते एगत्तिया सत्त दंडगा भवन्ति ।

૧૯. [પ્ર૦] નેરહયણં મંતે ! કેવતિયા ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયદ્ધા અતીતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણંતા, કેવદ્ધયા પુરેક્કલા ?
[ઉ૦] અણંતા, एवं જાવ-વેમાણિયાણં, एवं વેડધિયપોગ્ગલપરિયદ્ધાઽવિ, एवं જાવ-આણાપાણુપોગ્ગલપરિયદ્ધા, જાવ-વેમા-
ણિયાણં, एवं एए पोहत्तिया सत्त चउद्धीसत्तिदंडगा ।

૧૩. હે ભગવન્ ! એ પરમાણુપુદ્ગલોના સંયોગ અને મેદના સંબંધથી અનન્તાનન્ત પુદ્ગલપરિવર્તો જાણવા યોગ્ય છે માટે કહ્યા છે ?
[ઉ૦] હા, ગૌતમ ! સયોગ અને મેદના યોગથી એ પરમાણુપુદ્ગલોના અનંતાનંત પુદ્ગલપરિવર્તો જાણવા યોગ્ય છે માટે કહ્યા છે. અનન્તાનન્ત પુદ્ગલ
પરિવર્તો.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પુદ્ગલપરિવર્તો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પુદ્ગલપરિવર્તો સાત પ્રકારના કહ્યા છે, તે
આ પ્રમાણે-૧ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત, ૨ વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્ત, ૩ તૈજસપુદ્ગલપરિવર્ત, ૪ કાર્મણપુદ્ગલપરિવર્ત, ૫ મનપુદ્ગલપરિવર્ત, ૬ વચન-
પુદ્ગલપરિવર્ત અને ૭ આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્ત. પુદ્ગલપરિવર્તના
પ્રકાર.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોને કેટલા પ્રકારના પુદ્ગલપરિવર્તો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને સાત પુદ્ગલપરિવર્તો કહ્યા
છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત, ૨ વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્ત, યાવદ્ ૭ આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્ત. એ પ્રમાણે યાવદ્-વૈમાનિકો સુધી જાણવું. નૈરયિકોને પુદ્ગલ
પરિવર્તો.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિકને કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો અતીત-થયા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનન્ત થયા છે.
[પ્ર૦] કેટલા થનારા છે ? [ઉ૦] કોઈને થવાના હોય છે અને કોઈને નથી, જેને થવાના છે તેને જઘન્યયી એક, બે કે ત્રણ થવાના છે; અને
ઉત્કૃષ્ટયી સંખ્યાતા, અસંખ્યાતા કે અનન્તા થવાના હોય છે. એક નૈરયિકને ઔદારિક
પુદ્ગલપરિવર્તો.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક અસુરકુમારને કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો થયા છે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે-ઉપર કહ્યા પ્રમાણે
જાણવું, એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈમાનિક સુધી જાણવું. અસુરકુમારને ઔદારિક
પુદ્ગલપરિવર્તો.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક એક નૈરયિકને કેટલા વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તો થયા છે ? [ઉ૦] અનન્તા થયા છે. એ પ્રમાણે જેમ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત સત્રન્ધે કહ્યું તેમ વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્ત સત્રન્ધે પણ જાણવું. યાવદ્ વૈમાનિક સુધી કહેવું. એ પ્રમાણે યાવદ્ આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્ત સત્રન્ધે પણ જાણવું. એ પ્રમાણે એક એકને આશ્રયી સાત દંડકો થાય છે. એક નૈરયિકને વૈક્રિય
પુદ્ગલપરિવર્તો.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોને કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો થયા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનન્તા થયા છે. [પ્ર૦] કેટલા
ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો થવાના છે ? [ઉ૦] અનન્તા થવાના છે. એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈમાનિકો સુધી જાણવું. એ સિતે વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તો, યાવદ્
આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્તો સત્રન્ધે પણ યાવદ્ વૈમાનિકો સુધી જાણવું. એમ [સાત પુદ્ગલપરિવર્ત સત્રન્ધે] વહુવચનને આશ્રયી સાત દંડકો
[નૈરયિકાદિ] ચોવીસ દંડકો કહેવા. નૈરયિકોને પુદ્ગલ
પરિવર્તો.

२०. [प्र०] एगमेगस्त णं भंते ! नेरइयस्त नेरइयत्ते केवतिया ओरालियपोग्गलपरियट्ठा अतीता ? [उ०] नत्थि एक्को वि । [प्र०] केवतिया पुरेक्खडा ? [उ०] नत्थि एक्को वि ।

२१. [प्र०] एगमेगस्त णं भंते ! नेरइयस्त असुरकुमारस्ते केवतिया ओरालियपोग्गलपरियट्ठा० [उ०] एवं चेव, एवं जाव-थणियकुमारस्ते जहा असुरकुमारस्ते ।

२२. [प्र०] एगमेस्त णं भंते ! नेरइयस्त पुढविकाइयत्ते केवतिया ओरालियपोग्गलपरियट्ठा अतीता ? [उ०] अणंता, [प्र०] केवतिया पुरेक्खडा ? [उ०] कस्तइ अत्थि, कस्तइ नत्थि; जस्सन्थि तस्स जह्मेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा वा असंखेज्जा वा अणंता वा, एवं जाव-मणुस्सत्ते, चाणमंतर-जोइसिय-वेमाणियत्ते जहा असुरकुमारस्ते ।

२३. [प्र०] एगमेगस्त णं भंते ! असुरकुमारस्स नेरइयत्ते केवतिया ओरालियपोग्गलपरियट्ठा ? [उ०] एवं जहा नेरइयस्त वत्तव्या मणिया, तहा असुरकुमारस्स वि भाणियद्वा, जाव-वेमाणियत्ते, एवं जाव-थणियकुमारस्स, एवं पुढल्लिइयस्स वि, एवं जाव-वेमाणियस्स, सवेसि एक्को गमो ।

२४. [प्र०] एगमेगस्त णं भंते ! नेरइयस्त नेरइयत्ते केवतिया वेउच्चियपोग्गलपरियट्ठा अतीता ? [उ०] अणंता [प्र०] केवतिया पुरेक्खडा ? [उ०] एकोत्तरिया जाव-अणंता वा, एवं जाव-थणियकुमारस्ते ।

२५. [प्र०] पुढवीकाइयत्ते पुच्छा । [उ०] नत्थि एक्कोऽवि, [प्र०] केवतिया पुरेक्खडा ? [उ०] नत्थि एक्कोऽवि, जत्थ वेउच्चियसरीरं अत्थि तत्थ एगुत्तरियो, जत्थ नत्थि तत्थ जहा पुढविकाइयत्ते तहा माणियद्वा, जाव-वेमाणियत्ते । तेयापोग्गलपरियट्ठा, कम्मापोग्गलपरियट्ठा य सद्धत्थ एकोत्तरिया भाणियद्वा; मणपोग्गलपरियट्ठा सद्धेसु पंचि दिप्पु एगोत्तरिया, विगालिदिप्पु नत्थि । वइपोग्गलपरियट्ठा एवं चेव, नवरं पंगिदिप्पु नत्थि भाणियद्वा । आणापाणुपोग्गलपरियट्ठा सद्धत्थ एकोत्तरिया, जाव वेमाणियस्स वेमाणियत्ते ।

२०. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक नैरयिकने नैरयिकपणामा केट्ठा औदारिकपुद्गलपरिवर्तो अतीत-यया छे ? [उ०] तेओने ए-पण औदारिकपुद्गलपरिवर्त ययो नयी. [प्र०] केट्ठा औदारिक पुद्गलपरिवर्तो यवाना छे ? [उ०] तेओने एउ पण यवानो नयी.

२१. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक नैरयिकने असुरकुमारपणामा केट्ठा औदारिकपुद्गलपरिवर्तो यया छे ? [उ०] उपर कहा प्रमाण जाणवुं, ए प्रमाणे जेम असुरकुमारपणामा कहुं तेम यावत् स्तानितकुमारपणामा पण जाणवुं.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक नैरयिकने पृथिवीकायपणामा केट्ठा औदारिकपुद्गलपरिवर्तो यया छे ? [उ०] अनन्ता यया छे [प्र०] केट्ठा यवाना छे ? [उ०] कोइने यवाना छे अने कोइने यवाना नथी, जेने यवाना छे तेने जघन्ययी एक, वे के त्रण यवाना छे अने उक्कट्थयी सख्याता, असंख्याता के अनन्ता यवाना छे, ए प्रमाणे यावत् मनुष्यपणामा पण जाणवुं. तथा वानव्यंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिकपणामा जेम असुरकुमारपणामा कहुं तेम जाणवुं.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक असुरकुमारने नैरयिकपणामा केट्ठा औदारिकपुद्गलपरिवर्तो अतीत-यया छे ? [उ०] जेम नैरयिकनी वक्तव्यता कही तेम असुरकुमारनी पण वक्तव्यता कहेवी. ए प्रमाणे यावद् वैमानिकपणामा कहेवुं. ए प्रमाणे यावद् स्तानितकुमार सुवी कहेवुं. ए प्रमाणे पृथिवीयी आरंभी यावद् वैमानिकसुधी ववाओने एक गम-पाठ कहेवो.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक नैरयिकने नैरयिकपणामा केट्ठा वैक्रियपुद्गलपरिवर्तो यया छे ? [उ०] अनन्ता यया छे. [प्र०] केट्ठा यवाना छे ? [उ०] हे गौतम ! एकथी माडीने यावद् अनन्ता यवाना छे. ए प्रमाणे यावत् स्तानितकुमारपणामा जाणवुं.

२५. [प्र०] पृथिवीकायिकपणामा प्रश्न.—एक एक नैरयिकने पृथिवीकायिकपणामा वैक्रियपुद्गलपरिवर्तो केट्ठा यया छे ? [उ०] एक पण नथी. [प्र०] केट्ठा यवाना छे ? [उ०] एक पण नथी. ए प्रमाणे जे जीवोने वैक्रियशरीर छे तेओने एकादि पुद्गलपरिवर्तो जाणवा, अने जेओने वैक्रियशरीर नथी तेओने पृथिवीकायिकपणामा कहुं छे तेम कहेवुं, यावद् वैमानिकने वैमानिकपणामा कहेवुं. तेजस-पुद्गलपरिवर्तो अने कार्मणपुद्गलपरिवर्तो सर्वत्र एकथी माडीने अनन्तसुधी कहेवा. मन-पुद्गलपरिवर्तो ववा पंचेन्द्रियोमां एकथी आरंभी [अनन्त सुधी] कहेवा. ते (मनःपुद्गलपरिवर्तो) विकलेन्द्रियोमां नथी. वचनपुद्गलपरिवर्तो पण ए प्रमाणे जाणवा; परन्तु विशेष ए छे के ते एकेन्द्रिय जीवोना नथी. खासोच्छ्वासपुद्गलपरिवर्तो ववा जीवोमां एकथी माडीने ववा जे जाणवा, यावद् वैमानिकने वैमानिकपणामा कहेवुं.

૨૬. [પ્ર૦] નેરહ્યાણં મંતે ! નેરહ્યત્તે કેવતિયા ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયટ્ટા અતીતા ? [ઉ૦] નત્થિ ઇક્કોઽવિ । [પ્ર૦] પુરેક્કહા ? [ઉ૦] નત્થિ ઇક્કો વિ, एवं जाव-थणियकुमारत्ते ।

૨૭. [પ્ર૦] પુઠ્ઠવિકાહ્યત્તે પુચ્છા । [ઉ૦] અણંતા । [પ્ર૦] કેવહ્યા પુરેક્કહા ? [ઉ૦] અણંતા, एवं जाव-मणुस्सत्ते । वाण-जोइसिय-वेमाणियत्ते जहा नेरह्यत्ते, एवं जाव-वेमाणियस्स वेमाणियत्ते, एवं सत्त वि पोग्गलपरियट्टा भाणियट्ठा; जत्थ तत्थ अतीता वि पुरेक्खडा वि अणंता भाणियट्ठा, जत्थ नत्थि तत्थ दोऽवि नत्थि भाणियट्ठा । जाव-[प्र०] वेमा-य णं वेमाणियत्ते केवतिया आणापाणुपोग्गलपरियट्टा अतीया ? [उ०] अणंता । [प्र०] કેવતિયા પુરેક્કહા ? [ઉ૦] અણંતા ।

૨૮. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं वुच्चइ-‘ओरालियपोग्गलपरियट्टे ओरालियपोग्गलपरियट्टे’ ? [उ०] गोयमा ! जणं ओरालियसरीरे वट्टमाणेणं ओरालियसरीरपायोग्गाइं द्वाइं ओरालियसरीरत्ताए गहियाइं, वट्ठाइं, पुट्ठाइं, कडाइं, पट्ठाइं, निविट्ठाइं, अभिनिविट्ठाइं, अभिसमन्नागयाइं, परियादियाइं, परिणामियाइं, निज्झिन्नाइं, निसिरियाइं, निसिट्ठाइं, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ-‘ओरालियपोग्गलपरियट्टे ओरालियपोग्गलपरियट्टे’ । एवं वेउच्चियपोग्गलपरियट्टેઽવિ, રં વેઉચ્ચિયસરીરે વટ્ટમાણેણં વેઉચ્ચિયસરીરપાયોગ્ગાઈં, સેસં તં ચેવ સઘં, एवं जाव-आणापाणुपोग्गलपरियट्टे, नवरं आणा-गुपायोग्गाइं सधदद्वाइं आणापाणुत्ताए सेसं तं चैव ।

૨૯. [પ્ર૦] ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયટ્ટે ણં મંતે ! કેવહકાલસ્સ નિઘચ્છિજ્ઞહ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણંતાહિં ઉસ્સપ્પિણિ-પવતિકાલસ્સ નિઘચ્છિજ્ઞહ; एवं वेउच्चियपोग्गलपरियट्टे वि, एवं जाव-आणापाणुपोग्गलपरियट्टेऽवि ।

૩૦. [પ્ર૦] ઇયસ્સ ણં મંતે ! ઓરાલિયપોગ્ગલપરિયટ્ટનિઘચ્છણાકાલસ્સ, વેઉચ્ચિયપોગ્ગલ, જાવ-આણાપાણુપોગ્ગલપ-ટ્ટનિઘચ્છણાકાલસ્સ કયરે-કયરેહિંતો જાવ-વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘત્થોવે કમ્મગપોગ્ગલપરિયટ્ટનિઘચ્છ-

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોને નૈરયિકપણામા કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો વ્યતીત થયા છે ? [ઉ૦] એક પળ વ્યતીત થયેલ . [પ્ર૦] કેટલા થવાના છે ? [ઉ૦] એક પળ થવાનો નથી. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિતકુમારપણામા જાણવું.

૨૭. [પ્ર૦] પૃથિવીકાયિકપણામા પ્રશ્ન. (નૈરયિકોને પૃથિવીકાયિકપણામા કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો વ્યતીત થયા છે ?) [ઉ૦] અન્તા વ્યતીત થયા છે. [પ્ર૦] કેટલા થવાના છે ? [ઉ૦] અનન્તા થવાના છે. એ પ્રમાણે યાવત્-મનુષ્યપણામા જાણવું. તથા જેમ નૈર-યિકપણામા કહ્યું છે તેમ વાનવ્યન્તર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિકપણામા કહેવું. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકને વૈમાનિકપણામા કહેવું. એ રીતે તો પુદ્ગલપરિવર્તો કહેવા, જ્યાં હોય છે ત્યાં અતીત-થયેલ અને પુરસ્કૃત-ભાવી પળ અનન્તા કહેવા, અને ‘જ્યાં નથી ત્યાં અતીત અને ભાવી બન્ને પળ નથી-’ એમ કહેવું. યાવત્-[પ્ર૦] વૈમાનિકોને વૈમાનિકપણામા કેટલા આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્તો થયેલ છે ? [ઉ૦] અનન્તા થયેલ છે. [પ્ર૦] કેટલા થવાના છે ? [ઉ૦] અનન્તા થવાના છે.

૨૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ‘ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત’-એમ શા હેતુથી કહેવાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઔદારિકમા વર્તતા જીવે ઔદારિકશરીરને યોગ્ય દ્રવ્યો ઔદારિકશરીરપણે ગ્રહણ કરેલા છે, સ્પર્શેલા છે, કરેલા છે, સ્થિર કરેલા છે, સ્થાપન છે, અભિનિવિદ્ય-સર્વથા લાગેલા છે, સર્વથા પ્રાપ્ત થયેલા છે, સર્વ અવયવવડે ગ્રહણ કરાયેલા છે, પરિણામ પામેલા છે, નિર્જરાયેલા છે, વિદેશી નીકળેલાં છે, અને જીવપ્રદેગથી જૂદા થયેલા છે, માટે તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ ‘ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત’ કહેવાય છે. એ પ્રમાણે વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્ત પળ જાણવો પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, વૈક્રિયગરીમા વર્તતા જીવે વૈક્રિયશરીરને યોગ્ય પુદ્ગલો, વાકી વધું તેજ પ્રમાણે કહેવું. એ પ્રમાણે યાવત્ આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્ત સુધી જાણવું; વિશેષ એ છે કે, ત્યાં ‘આનપ્રાણયોગ્ય સર્વ દ્રવ્યો જાણપણે ગ્રહ્યા છે’ इत्यादि કહેવું, વાકી વધું પૂર્વની પેઠેજ જાણવું.

૨૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત કેટલા કાલે નીપજે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનન્ત ઉત્તર્પિણી અને અવસર્પિણીવડે-કાલે-ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત નીપજે. એ પ્રમાણે વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્ત પળ જાણવો. એ પ્રમાણે યાવત્ આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્ત પળ જાણવો.

૩૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તના નિષ્પત્તિકાલ્પાં, વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તના નિષ્પત્તિકાલ્પાં, યાવત્-આનપ્રાણપુદ્ગલપ-ના નિષ્પત્તિકાલ્પાં કયો કાલ કોનાથી (અલ્પ), યાવત્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વથી થોડો કાર્મણપુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિ-છે, તેનાથી અનન્તગુણ તૈજસપુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિકાલ છે, તેનાથી અનન્તગુણ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિકાલ છે, તેનાથી

નૈરયિકોને નૈરયિક-પણામા કેટલા ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત વ્યતીત થયા છે ? નૈરયિકોને પૃથિવી કાયિકપણામા કેટલા રિકપુદ્ગલપરિવર્ત.

ઔદારિકપુદ્ગલપરિ-વર્ત શા હેતુથી કહેવાય ?

ઔદારિકપુદ્ગલપરિ-વર્તનો નિષ્પત્તિકાલ.

ઔદારિકપુદ્ગલપરિ-વર્તકાલનુ અલ્પ-વદત્.

ણાકાલે, તેયાપોગલપરિયટ્નિધ્વત્તણાકાલે અણંતગુણે, ઓરાલિયપોગલ૦ અણંતગુણે, આણાપાણુપોગલ૦ અણંતગુણે, મણપો-
ગલ૦ અણંતગુણે, વદપોગલ૦ અણંતગુણે, વેડધિયપોગલપરિયટ્નિધ્વત્તણાકાલે અણંતગુણે ।

૩૧. [પ્ર૦] ઇયસિ ણં મંતે ! ઓરાલિયપોગલપરિયટ્તણં જાવ-આણાપાણુપોગલપરિયટ્તણં ય કયરે કયરેહિંતો જાવ-
વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સદ્ધત્યોવા વેડધિયપોગલપરિયટ્તણં, વદપો૦ અણંતગુણા, મણપો૦ અણંતગુણા, આણાપા-
ણુપો૦ અણંતગુણા, ઓરાલિયપો૦ અણંતગુણા, તેયાપો૦ અણંતગુણા, કમ્મગપો૦ અણંતગુણા । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ ! ત્તિ મગવં
જાવ-વિહરદ્ ।

દ્વાદશ શ્લોકે ચતુર્થ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

આનપ્રાણપુદ્ગલનો નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે, તેનાથી મન પુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે, તેનાથી વચનપુદ્ગલપરિવર્તનો
નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે, અને તેનાથી વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તનો નિષ્પત્તિકાલ અનન્તગુણ છે.

૩૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્ત, યાવદ્-આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્ત-એઓમા પરસ્પર કયા પુદ્ગલપરિવર્ત કોનાથી યાવદ્
વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સૌથી થોડા વૈક્રિયપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા વચનપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા
મન પુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા આનપ્રાણપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણ ઔદારિકપુદ્ગલપરિવર્તો છે, તેનાથી અનન્તગુણા તૈજ-
સપુદ્ગલપરિવર્તો છે, અને તેનાથી અનન્તગુણ કાર્મણપુદ્ગલપરિવર્તો છે. હિ મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે મગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે’-૧
કહી યાવદ્-મગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.

દ્વાદશ શ્લોકે ચતુર્થ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

પંચમો ઉદ્દેસઓ ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ-एवं वयासी-अह भंते ! १ पाणाइचाप, २ मुसावाए, ३ अदिन्नादाणे, ४ मेहुणे, ५ परि-
-एस णं कतिवन्ने, कतिगंधे, कतिरसे, कतिफासे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! पंचवन्ने, दुगंधे, पंचरसे, चउफासे,
णत्ते ॥

૨. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ કોહે, ૨ કોવે, ૩ રોસે, ૪ દોસે, ૫ અક્ષમા, ૬ સંજલણે, ૭ કલહે, ૮ ચંડિક્કે, ૯ મંડળે,
વિવાદે-एस णं कतिवन्ने, जाव-कतिफासे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! पंचवन्ने, दुगंधे, पंचरसे, चउफासे पण्णत्ते ॥

૩. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ માળે, ૨ મદે, ૩ દપ્પે, ૪ થંમે, ૫ ગધે, ૬ અત્તુક્કોસે, ૭ પરપરિવાય, ૮ ઉક્કાસે, ૯ અવ-
સે, ૧૦ ઉચ્ચતે, ૧૧ ઉચ્ચામે, ૧૨ દુન્નામે-एस णं कतिवन्ने ४ ? [उ०] गोयमा ! पंचवन्ने, जहा कोहे तहेव ॥

પંચમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં [ગૌતમ] યાવદ્-आ प्रमाणे वोल्या के हे भगवन् ! १ *प्राणातिपात, २ मृपावाद, ३ अदत्तादान, ४
भैथुन અને ૫ પરિગ્રહ-ए वधा केटला वर्णवाळा, केटला गन्धवाळा, केटला रसवाळा અને કેટલા સ્પર્શવાલા કહ્યા છે ? [उ०] हे गौतम !
પાંચ વર્ણવાલા, વે ગન્ધવાલા, પાંચ રસવાલા અને ચાર સ્પર્શવાલા કહ્યા છે.

પ્રાણાતિપાતવગેરે કે-
ટલા વર્ણોદિયુક્ત છે ?

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ †ક્રોધ, ૨ કોપ, ૩ રોપ, ૪ દોષ, ૫ અક્ષમા, ૬ સંજ્વલન, ૭ કલહ, ૮ ચાંડિક્ય (રૌદ્રાકાર), ૯ મંડન
હાદિથી યુદ્ધ કરવું અને ૧૦ વિવાદ-ए वधा केटला वर्णवाळा, यावत्-केटला स्पर्शवाळा कह्या છે ? [उ०] हे गौतम ! પાંચ વર્ણવાલા,
ગન્ધવાલા, પાંચ રસવાલા અને ચાર સ્પર્શવાલા કહ્યા છે.

ક્રોધાદિ કેટલા વ-
ર્ણોદિ મહિત છે ?

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ ‡માન, ૨ મદ, ૩ ટર્પ, ૪ સ્તંભ, ૫ ગર્વ, ૬ અત્યુક્કોશ, ૭ પરપરિવાદ, ૮ ઉત્કર્ષ, ૯ અપકર્ષ, ૧૦
નત (ઉચ્ચય), ૧૧ ઉચ્ચામ અને ૧૨ દુર્નામ-ए वधा केटला वर्णवाळा, यावत्-केटला स्पर्शवाळा कह्या છે ? [उ०] हे गौतम ! પાંચ
વાલા-इत्यादि जेम क्रोव सवन्धे कहु तेम अहि जाणवुं.

માન વગેરે કેટલા
વર્ણોદિયુક્ત છે ?

૧ * પ્રાણાતિપાત—જીવહિંસાથી ઉત્પન્ન થયેલું વર્મ અથવા જીવહિંસાને ઉત્પન્ન કરનાર ચારિત્રમોહનીય•કર્મ ઉપચારથી પ્રાણાતિપાત કહેવાય છે એ
તે મૃપાવાદાદિ સવન્ધે પળ જાણવું અને તે કર્મ પુરૂલરૂપ હોવાથી તેને વર્ણોદિક હોય છે, માટે તેને પાંચ વર્ણ વગેરે વહ્યા છે—ટીકા

૨ † ક્રોધના પરિણામને ઉત્પન્ન કરનાર કર્મને ક્રોધ કહે છે તેમા ૧ ક્રોધ સામાન્ય નામ છે અને કોપાદિ તેના વિશેષવાચી નામો છે. ૨ ક્રોધના
યથી સ્વભાવથી ચલિત થવું તે કોપ, ૩ ક્રોધની પરંપરા તે રોપ, ૪ પોતાને અથવા પરને દૂષણ ધાપવું તે દોષ, અથવા અપ્રીતિમાત્ર તે દ્વેષ, ૫ વીજાણ કરેલા
પ્રાધને સહન ન કરવો તે અક્ષમા, ૬ વારંવાર ક્રોધથી વચ્ચું તે સંજ્વલન, ૭ મોટેથી વૂમ પાલી પરસ્પર અનુચિત ચોલવું તે કલહ, ૮ રૌદ્રાકાર ધારણ કરવો
ચાંડિક્ય, ૯ દહાદિથી યુદ્ધ કરવું તે મંડન અને ૧૦ પરસ્પર વિરોધથી ઉત્પન્ન થયેલા વચનો તે વિવાદ. અથવા આ વધા ક્રોધના એકાર્યક શબ્દો છે—ટીકા.

૩ ‡ માનના પરિણામને ઉત્પન્ન કરનાર કર્મને માન કહેવાય છે. તેમા ૧ માન સામાન્ય નામ છે અને મદાદિ તેના વિશેષવાચી નામો છે, ૨ મદ-દર્પ, ૩
†-દ્વેષપણ, ૪ સ્તંભ-અનમનસ્વભાવ, ૫ ગર્વ-અહંકાર, ૬ અત્યુક્કોશ-વીજાથી પોતાની વલ્કુલતા વતાવવી, ૭ પરપરિવાદ-પરભિન્દા, ૮ ઉત્કર્ષ-માનથી પોતાની
પરની ક્રિયાને ઉદ્દિષ્ટ કરવી, અથવા અભિમાનથી પોતાની સમૃદ્ધિ વગેરેને પ્રકટ કરવી, ૯ અપકર્ષ-અભિમાનથી પોતાના અથવા પરના કોઈ પણ કાર્યથી
ધ પટવું, અથવા અભિમાનથી અપ્રકટ રહેવું, ૧૦ ઉચ્ચત-પૂર્વે પ્રવૃત્ત નમનનો ત્યાગ કરવો, અથવા ઉચ્ચ-અભિમાનથી નીતિનો ત્યાગ કરવો, ૧૧ ઉચ્ચામ-
મેલાને અભિમાનથી ન નમવું અને ૧૨ દુર્નામ-મદથી હુણીતે નમવું. અહિં સ્તંભાદિક માનના કાર્ય છે. અથવા આ વધા શબ્દો માનના એકાર્યવાચક છે—ટીકા.

૪. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ માયા, ૨ ઉવહી, ૩ નિયડી, ૪ વલયે, ૫ ગહણે, ૬ જૂમે, ૭ કકે, ૮ કુરુપ, ૯ જિન
૧૦ કિલ્લિપ, ૧૧ આચરણયા, ૧૨ ગૂહણયા, ૧૩ વંચણયા, ૧૪ પલિહંચણયા, ૧૫ સાતિજોગે ય-એસ નં કતિવચ્ચે ૪ પવ્વત્તે
[૩૦] ગોયમા ! પંચવચ્ચે, જહેવ કોહે !

૫. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ લોમે, ૨ ઇચ્છા, ૩ મુચ્છા, ૪ કંચા, ૫ ગેહી, ૬ તળ્હા, ૭ મિચ્છા, ૮ અમિચ્છા, ૯ આસ
સણયા, ૧૦ પલ્લયણયા, ૧૧ લાલપ્પણયા, ૧૨ કામાસા, ૧૩ મોગાસા, ૧૪ જીવિયાસા, ૧૫ મરણાસા, ૧૬ નંદીરાગે-પ
નં કતિવચ્ચે ૪ ? [૩૦] જહેવ કોહે !

૬. [પ્ર૦] અહ મંતે ! પેજે, દોસે, કલ્હે, જાવ-મિચ્છાદંસણસણે-એસ નં કતિવચ્ચે ? [૩૦] જહેવ કોહે તહેવ ચડફાસે

૭. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ પાળાદચાયવેરમણે, જાવ-૫ પરિગટવેરમણે, ૬ કોહવિવેગે જાવ-૧૮ મિચ્છાદંસણસણવિવેગે
એસ નં કતિવચ્ચે, જાવ-કતિપાસે પળ્લત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! અવચ્ચે, અગંધે, અરસે, અપાસે પળ્લત્તે !

૮. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ ઉપ્પત્તિયા, ૨ ઘેણદયા, ૩ કમ્મિયા, ૪ પરિણામિયા-એસ નં કતિવચ્ચા ? [૩૦] તં ચેવ જાવ
અપાસા પવ્વત્તા !

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ માયા, ૨ ઉપધિ, ૩ નિક્કતિ, ૪ વલય-વ્રકતાજનનસ્વભાવ, ૫ ગહન, ૬ નૂમ, ૭ કન્ક, ૮ કુરુપ
૯ જિહ્વા, ૧૦ કિલ્લિપ, ૧૧ આદરણતા (આચરણતા), ૧૨ ગૂહનતા, ૧૩ વંચનતા, ૧૪ પ્રતિકુંચનતા, ૧૫ સાતિયોગ-એ
કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એ વધા પાંચ વર્ણવાળા-ટ્યાલિ ક્રોધની પેટે જાળવા.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ લોમ, ૨ ઇચ્છા, ૩ મૂર્છા, ૪ કાષ્ઠા, ૫ ગૃહ્ણિ, ૬ તૃષ્ણા, ૭ મિધ્યા, ૮ અમિધ્યા, ૯ આગંસના, ૧
પ્રાર્થના, ૧૧ લાલપનતા, ૧૨ કામાયા, ૧૩ મોગાયા, ૧૪ જીવિતાયા, ૧૫ મરણાયા અને ૧૬ નંદીરાગ-એ વધા કેટલા વર્ણવા
યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ક્રોધની પેટે (સુ. ૨) જાળવું.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ પ્રેમ-રાગ, ૨ દ્વેષ, ૩ કલહ, યાવત્-૮ મિધ્યાદર્શનશલ્ય-એ વધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્-કેટ
સ્પર્શવાળા છે ? [૩૦] ક્રોધની પેટે તે વધા ચાર સ્પર્શવાળા છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ પ્રાણાતિપાતવિરમણ, યાવત્-૫ પરિગ્રહવિરમણ, ૬ ક્રોધનો સ્વાગ, યાવત્-૧૮ મિધ્યાદર્શનશલ્યને
સ્વાગ-એ વધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્ કેટલા સ્પર્શવાળા કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વર્ણ વિનાના, ગંધ વિનાના, રસ વિનાના અને સ્પર્
શ વિનાના કહ્યા છે.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ ઔપત્તિકી (સ્વાભાવિક ઉત્પન્ન થયેલી), ૨ ધૈનયિકી (ગુરુના વિનય-શાસ્ત્રાભ્યાસદ્વારા થયેલ
બુદ્ધિ), ૩ કાર્મિકી (કર્મદ્વારા થયેલી) અને ૪ પારિણામિકી (યાત્રા કાલ સુધી પૂર્વાપર અર્થના અવલોકનાટિકથી ઉત્પન્ન થયેલી
બુદ્ધિ-એ કેટલા વર્ણવાળી, યાવત્-કેટલા સ્પર્શવાળી કહી છે ? [૩૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્-સ્પર્શરહિત કહી છે.

૪ * ૧ માત્રા સામાન્યવાચક નામ છે અને ઉપધિઆદિ તેના મેદો છે. ૨ ઉપધિ-છેતરવા યોગ્ય મનુષ્યની પાસે જવાના કારણભૂત ભાવ, ૩ નિક્કતિ-
આદર કરવા વડે વીજાને છેતરવું, અથવા પૂર્વદૃષ્ટ માયાને ઢાકવા વીજી માયા કરવી, ૪ વલય-જે ભાવ વડે વલયની પેટે વ્રત વચન કે ચેષ્ટા પ્રવર્તે તે ભાવ
૫ ગહન-વીજાને છેતરવા માટે ગહનના જેવી-ન સમજી શકાય તેવી-વચનજાલ, ૬ નૂમ-વીજાને ટગવા નીચતાનો અથવા નીચ સ્થાનનો આશ્રય કરવો
૭ કન્ક-હિંગાદિનિમિત્તે પરને છેતરવાનો અભિપ્રાય, ૮ કુરુપ-નિન્દિતરીતે મોહ પમાડનાર અભિપ્રાય, ૯ જિહ્વા-વીજાને છેતરવાની બુદ્ધિથી કાર્યમા મનુ
તાનું અપલબ્ધ કરાય તે, ૧૦ કિલ્લિપ-જે માયાથી અર્હિંજ કિલ્લિપકના જેવો ચાય તે, ૧૧ આદરણતા-(આચરણતા) જે માયાવિશેષથી કોઈ પળ-પર
આદર કરે તે આદરણતા, અથવા વીજાને છેતરવા વિવિધ ક્રિયાનું આચરણ કરવું તે આચરણતા, ૧૨ ગૂહનતા-પોતાના સ્વરૂપને છુપાવવું, ૧૩ વંચનતા-પર
છેતરવું, ૧૪ પ્રતિકુંચનતા-સરલપણે કહેલા વચનનું રહસ્ય કરવું, ૧૫ સાતિયોગ-ઉત્તમ દ્રવ્યની માથે હીન દ્રવ્યનો યોગ કરવો. અથવા આ વધા માયા-
પ્રાર્થન શબ્દો છે ટીકા.

૫ † ૧ લોમ સામાન્યવાચી નામ છે અને ઇચ્છાદિક તેના વિશેષ મેદો છે, ૨ ઇચ્છા-અનિલાપ, ૩ મૂર્છા-સંરક્ષણ કરવાની નિરન્તર અભિલાષા, ૪ કાષ્ઠા-
અગ્રાત પદાર્થનો ઇચ્છા, ૫ ગૃહ્ણિ-પ્રાપ્ત અર્થમા લાભક્રિ, ૬ તૃષ્ણા-પ્રાપ્ત પદાર્થનો વ્યય ન થાય તેવી ઇચ્છા, ૭ મિધ્યા-નિપયોગુ ધ્યાન, એકાગ્રતા, ૮ અમિધ્યા
અટક અગ્રહ, ચલાયમાન વિચિત્રી સ્થિતિ, ૯ આગંસના-પોતાને ઇષ્ટ અર્થની ઇચ્છા, ૧૦ પ્રાર્થના-વીજા માટે ઇષ્ટ અર્થની માગણી, ૧૧ લાલપનતા-અસન્ત
વાર્ધી પ્રાર્થના કરવી, ૧૨ કામાયા-ઇષ્ટ શબ્દ અને રૂપ પ્રાપ્તિની સમાવના, ૧૩ મોગાયા-ઇષ્ટ ગંધાદિ પ્રાપ્તિની સમાવના, ૧૪ જીવિતાયા-જીવિતવ્યની પ્રાપ્તિ
સમાવના, ૧૫ મરણાયા-કોઈક અવસ્થામા મરણ પ્રાપ્તિની સમાવના, ૧૬ નંદીરાગ-છત્તી સમૃદ્ધિનો રાગ થવો-ટીકા.

૭ ‡ ૧ પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિ જીવના ઉપયોગસ્વરૂપ છે, અને જીવનો ઉપયોગ અમૂર્ત હોવાથી તે વર્ણાદિરહિત કહ્યા છે

૮ § ૧ ઉપતિ એ જો સુપ્રોજન છે, પરંતુ જેને શાસ્ત્ર, કર્મ અને અન્યાયાદિની અપેક્ષા નથી તે ઔપત્તિકી બુદ્ધિ કહેવાય છે. ૨ જેમા વિનય-પુરુષેવ
કારણભૂત છે તે ધૈનયિકી બુદ્ધિ, તે જીવનો સમાપ્ત હોવાથી અમૂર્ત છે અને તેથી તે વર્ણાદિરહિત છે. એ પ્રમાણે અવગ્રહાદિ અને સ્ત્યાનાદિ પ્રતિપાદક સૂત્રો જાણવા

૯. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ ડગ્ગહે, ૨ રૂંહા, ૩ અવાપ, ૪ ધારણા—એસ નં કતિવન્ના ? [૩૦] एवं चेव जाव—अफासा पन्नत्ता ।

૧૦. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ૧ ઉટ્ટાણે, ૨ કમ્મે, ૩ ચલે, ૪ વીરીય, ૫ પુરિસકારપરકમ્મે—એસ નં કતિવન્ને ? [૩૦] तं विव जाव—अफासे पन्नत्ते ।

૧૧. [પ્ર૦] સત્તમે નં મંતે ! ઉવાસંતરે કતિવન્ને ? [૩૦] एवं चेव जाव—अफासे पन्नत्ते ।

૧૨. [પ્ર૦] સત્તમે નં મંતે ! તણુવાપ કતિવન્ને ? [૩૦] जहा पाणाइवाए, नवरं अट्टफासे पण्णत्ते, एवं जहा सत्तमे तणुवाए तहा सत्तमे घणवाए, घणोदधी, पुढवी । छट्ठे उवासंतरे अवन्ने, तणुवाए जाव—छट्ठी पुढवी—एयाइं अट्टफासाइं, एवं जहा सत्तमाए पुढवीए वत्तव्या भणिया तहा जाव—पढमाए पुढवीए भणियच्चं । जंजुदीवे दीवे जाव—सयंभुरमणे समुद्धे, सोहम्मे कप्पे, जाव—ईसिपव्वारा पुढवी, नेरतियावासा, जाव—वैमाणियावासा—एयाणि सव्वाणि अट्टफासाणि ।

૧૩. [પ્ર૦] નેરહયા નં મંતે ! કતિવન્ના, જાવ—કતિફાસા પન્નત્તા ? [૩૦] गोयमा ! वेउच्चिय—तेयाइं, पडुच्च पंचवन्ना, पंचरसा, दुग्गंधा, अट्टफासा पण्णत्ता, कम्मगं पडुच्च पंचवन्ना, पंचरसा, दुग्गंधा, चउफासा पण्णत्ता, जीवं पडुच्च अवन्ना, जाव—अफासा पण्णत्ता, एवं जाव—थणियकुमारा ।

૧૪. [પ્ર૦] પુઢવિક્કાહયાણં પુચ્છા । [૩૦] गोयमा ! ओरालिय—तेयगाइं पडुच्च पंचवन्ना, जाव—अट्टफासा पण्णत्ता, कम्मगं पडुच्च जहा नेरइयाणं, जीवं पडुच्च तहेव, एवं जाव—चउरिंदिया । नवरं वाउक्काइया ओरालिय—वेउच्चिय—तेयगाइं पडुच्च पंचवन्ना, जाव—अट्टफासा पण्णत्ता; सेसं जहा नेरइयाणं । पंचिंदियतिरिक्खजोणिया जहा वाउक्काइया ।

૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ૧ અવગ્રહ (અલ્યન્ત સૂક્ષ્મ જ્ઞાન), ૨ રૂંહા (વિચારણા), ૩ અવાય—નિશ્ચય અને ૪ ધારણા (ઉપયોગનું સાતલ)—એ વધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્—કેટલા સ્પર્શવાળા છે ? [૩૦] ए प्रमाणे यावद्—स्पर्शरहित कक्षा छे.

અવગ્રહાદિ.

૧૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ૧ ઉત્થાન, ૨ કર્મ, ૩ બલ, ૪ વીર્ય અને ૫ પુરુષકારપરાક્રમ—એ વધા કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્—કેટલા સ્પર્શવાળા કહ્યા છે ? [૩૦] पूर्वं प्रमाणे यावद् ते स्पर्शरहित कक्षा छे.

उत्थानादि केटला वर्णादियुक्त छे ?

૧૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! સાતમો [સાતમી* નરકપૃથિવી નીચેનો] અવકાશાતર—આકાશનો ખંડ કેટલા વર્ણવાળો, યાવત્—કેટલા સ્પર્શવાળો કહ્યો છે ? [૩૦] ए प्रमाणे यावद्—स्पर्शरहित कक्षो छे.

सप्तम अवकाशान्तर.

૧૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! સાતમી નરકપૃથિવી નીચેનો તનુવાત કેટલા વર્ણવાળો, યાવત્—કેટલા સ્પર્શવાળો કહ્યો છે ? [૩૦] प्राणातिपातनी पेटे (सू. ११) जाणवुं, परंतु विशेष ए छे के अहीं सातमो तनुवात आठ स्पर्शवालो कक्षो छे. जेम सातमो तनुवात कक्षो छे तेम सातमो घनवात तथा सप्तमपृथिवी जाणवी. छट्ठी पृथिवीनी नीचेनो अवकाशातर वर्णादिरहित छे. छट्ठो तनुवात तथा यावद्—छट्ठी पृथिवी—ए वधा आठ स्पर्शवाळा छे. ए प्रमाणे जेम सातमी पृथिवीनी वक्तव्यता कही, तेम यावत्—प्रथम पृथिवी सुधी जाणवुं. जबूदीप नामे द्वीप, यावत् स्वयंभुरमणसमुद्र, सौधर्म कल्प, यावद्—ईषट्पागभारा पृथिवी, नैरयिकावासो तथा यावद्—वैमानिकावासो—ए वधा आठ स्पर्शवाळा छे.

सप्तम तनुवात.

૧૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નૈરયિકો કેટલા વર્ણવાળા, યાવત્ કેટલા સ્પર્શવાળા કહ્યા છે ? [૩૦] हे गौतम ! वैक्रिय अने तैजस—पुद्रलोनी अपेक्षाए तेओ पाच वर्णवाळा, पाच रसवाळा, वे गंधवाळा अने आठ स्पर्शवाळा कक्षा छे, अने कर्मण पुद्रलोनी अपेक्षाए पाच वर्णवाळा, पाच रसवाळा, वे गंधवाळा अने चार स्पर्शवाळा कक्षा छे, तथा जीवनी अपेक्षाए वर्णरहित, अने यावद् स्पर्शरहित कक्षा छे. प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं.

नैरयिकोने वर्णादि.

૧૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! પૃથિવીકાયિકો કેટલા વર્ણવાળા છે ?—હ્યાદિ. [૩૦] हे गौतम ! औदारिक अने तैजस पुद्रलोनी अपेक्षाए पाच वर्णवाळा, यावत्—आठ स्पर्शवाळा छे, कर्मणनी अपेक्षाए जेम नैरयिको कक्षा तेम कहेवा, अने जीवनी अपेक्षाए पण पूर्व प्रमाणे वर्णादिरहित) जाणवा. ए प्रमाणे यावत्—चउरिन्द्रिय जीवो सुधी जाणवुं, पण विशेष ए छे के, वायुकायिको औदारिक, वैक्रिय अने तैजसपुद्रलोनी अपेक्षाए पाच वर्णवाळा, यावद्—आठ स्पर्शवाळा कक्षा छे, वाकी वधुं नैरयिकोनी पेटे जाणवुं. तथा वायुकायिकोनी पेटे पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिको पण जाणवा.

पृथिवीकायिको.

૧૧ * પ્રથમ અને વીજી નરકપૃથિવીની વચેનો આકાશ તે પ્રથમ અવકાશાન્તર કહેવાય છે, અને તેની અપેક્ષા સપ્તમનરકપૃથિવીની નીચેનો આકાશાન્તર કહેવાય છે, તેના ઉપર સાતમો ઘનવાત છે તેના ઉપર સાતમો ઘનોદધિ છે અને તેના ઉપર સાતમી નરકપૃથિવી છે, તનુવાતાદિ ધૌદ્વલિક હોવાથી મૂર્ત છે, તેથી તેને વર્ણાદિ હોય છે.—ટીકા.

૧૫. [પ્ર૦] મણુસ્તાણં પુચ્છા । [ઉ૦] ઓરાલિય-ઘેઝધિય-આહારગ-તેયગાઈ પદુચ્ચ પંચવત્ત્રા, જાવ-અટ્ટફાસા પળ્ણત્તા, કમ્મગં જીવં ચ પદુચ્ચ જહા નેરહયાણં, ઘાણમંતર-જોહસિય-ધેમાણિયા જહા નેરહયા । ધમ્મત્થિકાપ, જાવ-પોગ્ગલત્થિકાપ-પ્પ સધ્ધે અવત્ત્રા, જાવ-અફાસા, નવરં પોગ્ગલત્થિકાપ પંચવત્ત્રે, પંચરસે, ડુગંધે, અટ્ટફાસે પળ્ણત્તે । ણાણાવગ્ગિજે, જાવ-અંતરાહપ-પ્પયાણિ ચઝફાસાણિ ।

૧૬. [પ્ર૦] કણ્ઠલેસ્સા ણં મંતે ! ફહવત્ત્રા-પુચ્છા । [ઉ૦] દહલેસં પદુચ્ચ પંચવત્ત્રા, જાવ-અટ્ટફાસા પળ્ણત્તા, માવલેસં પદુચ્ચ અવત્ત્રા ૪, પવં જાવ સુઝલેસ્સા । સમ્મદિટ્ઠિ ૩, ચપ્પસુદંસણે ૪, આભિણિયોદ્ધિયણાણે ૫, જાવ-વિભ્મંગણાણે, આહારસત્ત્રા, જાવ-પરિગ્ગહસત્ત્રા-પ્પયાણિ અવત્ત્રાણિ ૪ । ઓરાલિયસરીરે, જાવ-તેયગસરીરે-પ્પયાણિ અટ્ટફાસાણિ । કમ્મગસરીરે ચઝફાસે, મળજોગે, ઘયજોગે ય ચઝફાસે, કાયજોગે અટ્ટફાસે । સાગારોચઓગે ય અણાગારોચઓગે ય અવત્ત્રા ।

૧૭. [પ્ર૦] સધ્ધદ્ધા ણં મંતે ! કતિવત્ત્રા-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! અત્થેગતિયા સધ્ધદ્ધા પંચવત્ત્રા, જાવ-અટ્ટફાસા પળ્ણત્તા, અત્થેગતિયા સધ્ધદ્ધા પંચવત્ત્રા, ચઝફાસા પળ્ણત્તા, અત્થેગતિયા સધ્ધદ્ધા પ્પગવળ્ણા, પ્પગગંધા, પ્પગરસા, ૩ પ્પાણ પળ્ણત્તા, અત્થેગદ્ધયા સધ્ધદ્ધા અવત્ત્રા, જાવ-અફાસા પળ્ણત્તા । પવં સધ્ધપ્પસા ચિ, સધ્ધપ્પજ્જવા ચિ, તીયહા અવત્ત્રા, જાવ અફાસા પળ્ણત્તા, પવં અણાગયદ્ધા ચિ, પવં સધ્ધદ્ધા ચિ ।

૧૮. [પ્ર૦] જીવે ણં મંતે ! ગમ્મં વઘ્ઘમમાણે કતિવત્ત્રં, કતિગંધં, કતિરસં, કતિફાસં પરિણામં પરિણમદ્ ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચવત્ત્રં, પંચરસં, ડુગંધં, અટ્ટફાસં પરિણામં પરિણમદ્ ।

૧૯. [પ્ર૦] કમ્મઓ ણં મંતે ! જીવે નો અકમ્મઓ વિમત્તિભાવં પરિણમદ્, કમ્મઓ ણં જપ્પે નો અકમ્મઓ વિમત્તિભાવં પરિણમદ્ ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! કમ્મઓ ણં તં ચેવ જાવ-પરિણમદ્, નો અકમ્મઓ વિમત્તિભાવં પરિણમદ્ । 'સેવં મંતે, સેવં મંતે'ત્તિ ।

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યો કેટલા વર્ણવાળા કહ્યા છે?—શ્વ્યાદિ. [ઉ૦] ઔદારિક, ધૈર્યિય, આહારક અને તૈજસ એવાં ૩ વર્ણો, અપેક્ષા ૫ પાંચ વર્ણવાળા, યાવત્—આઠ સ્પર્શવાળા કહ્યા છે, કાર્મણપુદ્ગલ અને જીવનો અપેક્ષા નૈરયિકોનો પેઠે (સૂ. ૧૩.) જાણવા જેમ નૈરયિકો કહ્યા તેમ વાનવ્યંતર, પ્યોતિષ્ક અને ધૈમાનિકો કહેલા. ધર્માસ્તિકાચ અને યાવત્—પુદ્ગલસ્તિકાચ—૯ વધા વર્ણરહિત યાવત્ સ્પર્શરહિત છે, પણ વિશેષ ૯ છે કે, પુદ્ગલસ્તિકાચ ૫ પાંચ વર્ણવાળો, ૫ પાંચ રસવાળો, ૫ ગંધવાળો અને આઠ સ્પર્શવાળો હોય છે. જ્ઞાનાવરણીય, યાવત્—૮ અતરાય કર્મ—૯ વધા ચાર સ્પર્શવાળા છે.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કૃણ્ણલેશ્યા કેટલા વર્ણવાળી છે?—શ્વ્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દ્રવ્યલેશ્યાની અપેક્ષા ૫ પાંચ વર્ણવાળી યાવત્—આઠ સ્પર્શવાળી કહી છે અને માવલેશ્યાની અપેક્ષા ૫ વર્ણોદિરહિત છે. ૯ પ્રમાણે યાવત્—શુદ્ધલેશ્યા સુધી જાણવું. ૧ સમ્યગ્દષ્ટિ, ૨ મિથ્યાદષ્ટિ, ૩ સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ, ૪—૭ ચક્ષુદર્શન વગેરે ચાર દર્શન, ૮—૧૨ આભિનિયોધિક (મતિજ્ઞાન) વગેરે ૫ પાંચ જ્ઞાન, યાવત્—વિભંગજ્ઞાન, આહારસજ્ઞા, યાવત્—પરિગ્રહસજ્ઞા—૯ વધા વર્ણોદિરહિત છે. ઔદારિક શરીર, યાવત્—તૈજસ શરીર—૯ વધા—આઠ સ્પર્શવાળા છે. કાર્મણશરીર, મનોયોગ અને વચનયોગ ચાર સ્પર્શવાળા છે, કાયયોગ આઠ સ્પર્શવાળો છે, સાકારોપયોગ અને અનાકારોપયોગ—૯ વધે વર્ણોદિરહિત છે.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વધા દ્રવ્યો કેટલા વર્ણવાળાં છે?—શ્વ્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વ દ્રવ્યોમાના કેટલાક ૫ પાંચ વર્ણવાળા, યાવત્—આઠ સ્પર્શવાળા છે, અને કેટલાક ૫ પાંચ વર્ણવાળા અને ચાર સ્પર્શવાળા છે. તથા સર્વ દ્રવ્યોમાના કેટલાક ૧૬ વર્ણવાળા, ૧૬ ગંધવાળા, ૧૬ રસવાળા અને ૫ સ્પર્શવાળા છે, વળી સર્વ દ્રવ્યોમાના કેટલાક વર્ણરહિત, યાવત્—સ્પર્શરહિત છે. ૯ પ્રમાણે સર્વ પ્રદેશો, સર્વ પર્યાયો અને અતીતકાળ પણ વર્ણરહિત, યાવત્ સ્પર્શરહિત કહ્યા છે. ૯ પ્રમાણે ભવિષ્યકાળ અને સર્વકાળ પણ જાણવો.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ગર્મમા ઉત્પન્ન થતો જીવ કેટલા વર્ણવાળા, કેટલા ગંધવાળા, કેટલા રસવાળા અને કેટલા સ્પર્શવાળા પરિણામવડે પરિણમે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે ૫ પાંચ વર્ણવાળા, ૫ પાંચ રસવાળા, ૫ ગંધવાળા અને આઠ સ્પર્શવાળા પરિણામવડે પરિણમે.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ કર્મવડે વિવિધરૂપે—મનુષ્ય—તિર્યંચાદિ અનેકરૂપે—પરિણમે છે ? કર્મ શિવાય વિવિધરૂપે પરિણમતો નથી ? તથા જગત્ કર્મવડે વિવિધરૂપે પરિણમે છે ? કર્મ વિના પરિણમતું નથી ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! કર્મથી જીવ અને જગત્—જીવનો સમૂહ વિવિધરૂપે પરિણમે છે, કર્મ વિના પરિણમતું નથી. 'હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે'—એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવત્ વિહરે છે.

દ્વાદશ શતે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

છઠ્ઠો ઉદેસઓ ।

૧. રાયગિહે જાવ-एवं वयासी-बहुजणे णं मंते ! अन्नमन्नस्स एवमाइक्खति, जाव-एवं परूवेइ-‘एवं खलु राहू चंदं ण्हति, एवं’ २, से कहमेयं मंते ! एवं ? [उ०] गोयमा ! जन्नं से बहुजणे अन्नमन्नस्स० जाव-मिच्छं ते एवमाहंसु, अहं पुणं यमा ! एवमाइक्खामि, जाव एवं परूवेमि-“एवं खलु राहू देवे महिह्वीए, जाव-महेस्सस्खे, वरवत्थधरे, वरमल्लधरे, वरगंध-रे, वरामरणधारी, राहुस्स णं देवस्स नव नामधेज्जा पण्णत्ता, तंजहा-सिंघाडण १, जडिलण २, खत्तण ३, खरण ४, द्दुहे , मगरे ६, मच्छे ७, कच्छमे ८, कण्हसण ९ । राहुस्स णं देवस्स विमाणा पंचवन्ना पण्णत्ता, तंजहा-किण्हा, नीला, नेहिया, हालिद्वा, सुक्खिहा । अत्थि कालए राहुविमाणे खंजणवन्नामे पण्णत्ते, अत्थि नीलए राहुविमाणे लाउयवन्नामे पण्णत्ते, अत्थि लोहिए राहुविमाणे मंजिट्टवन्नामे पण्णत्ते, अत्थि पीतए राहुविमाणे हालिद्ववन्नामे पण्णत्ते, अत्थि सुक्खिहए राहुविमाणे तसरसिवन्नामे पण्णत्ते । जया णं राहू आगच्छमाणे वा गच्छमाणे वा विउच्चमाणे वा परियारेमाणे वा चंदलेस्सं पुरत्थिमेणं आवरेत्ता णं पच्चत्थिमेणं वीतीवयइ तदा णं पुरत्थिमेणं चंदे उवदंसेति, पच्चत्थिमेणं राहू, जदा णं राहू आगच्छमाणे वा गच्छ-माणे वा विउच्चमाणे वा परियारेमाणे वा चंदलेस्सं पच्चत्थिमेणं आवरेत्ता णं पुरत्थिमेणं वीतीवयति तदा णं पच्चत्थिमेणं चंदे उवदंसेति, पुरत्थिमेणं राहू, एवं जहा पुरत्थिमेणं पच्चत्थिमेणं य दो आलावगा भणिया तहा दाहिणेणं य उत्तरेणं य दो आलावगा भाणियद्वा, एवं उत्तरपुरत्थिमेणं दाहिणपच्चत्थिमेणं य दो आलावगा भाणियद्वा, एवं दाहिणपुरत्थिमेणं उत्तरपच्चत्थिमेणं य दो आलावगा भाणियद्वा, एवं चेव जाव-तदा णं उत्तरपच्चत्थिमेणं चंदे उवदंसेति, दाहिणपुरत्थिमेणं राहू । जदा णं राहू आग-

ષઠ ઉદેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા (ભગવાન્ ગૌતમ) યાવદ્-આ પ્રમાણે વોલ્યા-હે ભગવન્ ! ઘણા માણસો પરસ્પર એ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્-એ પ્રમાણે પ્રરૂપે છે કે ‘એ પ્રમાણે યાવત્ રાહુ ચંદ્રને ગ્રસે છે, એ પ્રમાણે યાવત્ રાહુ ચંદ્રને ગ્રસે છે’; હે ભગવન્ ! એવી રીતે કેમ હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વહુ માણસો પરસ્પર જે કહે છે તે યાવત્ એ પ્રમાણે મિથ્યા-અસત્ય કહે છે. હે ગૌતમ ! હું તો આ પ્રમાણે કહું છું, યાવદ્-આ પ્રમાણે પ્રરૂપું છું-એ પ્રમાણે યાવત્ રાહુ મહર્ષિક, (મહાકદ્ધિવાલો) યાવદ્-મહાસુખવાલો, ઉત્તમ વલો, ઉત્તમ માલા, ઉત્તમ મુગંધ અને ઉત્તમ આભૂષણ ધારણ કરનાર દેવ છે, તે રાહુદેવના નવ નામો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ શૃંગાટક, ૨ જટિલક, ૩ ક્ષત્રક, ૪ ચર, ૫ દર્દુર, ૬ મકર, ૭ મત્સ્ય, ૮ કચ્છપ અને ૯ કૃષ્ણસર્પ. તે રાહુદેવના વિમાનો પાંચ વર્ણવાળા કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ કાઝા, ૨ નીલા (લીલા), ૩ લાલ, ૪ પીઝા અને ૫ શુદ્ધ. તેમાં રાહુનું જે કાઝું વિમાન છે તે રાજન-કાજળના જેવા વર્ણવાળું છે, જે નીલ (લીલ) વિમાન છે તે કાચા તુંવડાના વર્ણ જેવું છે, જે લાલ વર્ણનું રાહુનું વિમાન છે તે મજિઠના વર્ણ જેવું છે, જે પીઝું રાહુનું વિમાન છે તે હલ્દરના વર્ણ જેવું છે, અને જે ધોળું વિમાન છે તે રાજના ઢગલાના વર્ણ જેવું કહ્યું છે. જ્યારે આવતો કે જતો, વિકુર્વણા કરતો કે કામ-ક્રીડા કરતો રાહુ પૂર્વમા રહેલા ચંદ્રના પ્રકાશને આવરીને પશ્ચિમ તરફ જાય ત્યારે પૂર્વમા ચંદ્ર પોતાને દેખાડે છે, અર્થાત્ ચંદ્ર પૂર્વમાં દેખાય છે, અને પશ્ચિમમા રાહુ પોતાને દેખાડે છે, અર્થાત્ રાહુ પશ્ચિમમાં દેખાય છે. જ્યારે આવતો કે જતો, વિકુર્વણા કરતો કે કામ-ક્રીડા કરતો રાહુ પશ્ચિમમા ચંદ્રના પ્રકાશને આવરીને પૂર્વ તરફ જાય ત્યારે પશ્ચિમમાં ચંદ્ર પોતાને દેખાડે છે, અને પૂર્વમાં રાહુ પોતાને દેખાડે છે. એ પ્રમાણે જેમ પૂર્વ અને પશ્ચિમના બે આલપક કહ્યા તેમ દક્ષિણ અને ઉત્તરના બે આલપક કહેવા, એ પ્રમાણે ઉત્તર-પૂર્વ (ઈશાન કોણ) અને દક્ષિણ-પશ્ચિમના (નેર્ઝેત કોણના) બે આલપક કહેવા. એ પ્રમાણે દક્ષિણ-પૂર્વ (અગ્નિકોણ) અને ઉત્તર-પશ્ચિમના (વાયવ્ય કોણના) બે આલપક કહેવા. એ રીતે યાવત્-ત્યારે ઉત્તર-પશ્ચિમ-(વાયવ્ય કોણ) માં ચંદ્ર પોતાને

રાહુ ચંદ્રને ગ્રસે
તે સવન્થે પ્રશ્ન.

રાહુ દેવનું વર્ણન
રાહુના નામો.
રાહુના વિમાનો

રાહુ આવતો કે જ
ચંદ્રના પ્રકાશને
આવરે છે.

ચ્છમાણે વા ગચ્છમાણે વા વિહમમાણે વા પરિયારમાણે વા ચંદ્રલેક્ષ્ઠ આવરેમાણે ૨ ચિટ્ટનિ તદા નં મણુસ્સલોપ મણુસ્સા વદંતિ—‘एवं खलु राहू चंद्रं गेहति, एवं०’ ૨ । જદા નં રાહુ આગચ્છમાણે ૪ ચંદ્રસ્સ લેક્ષ્ઠ આવરેતા નં પાનેનં વીઘ્વયદ તદા નં મણુસ્સલોપ મણુસ્સા વદંતિ—‘एवं खलु चंद्रेण राहुस्स कुच्छी भिन्ना, एवं०’ ૨ । જદા નં રાહુ આગચ્છમાણે વા ૪ ચંદ્રસ્સ લેક્ષ્ઠ આવરેતા નં પચોસકદ તદા નં મણુસ્સલોપ મણુસ્સા વદંતિ—‘एवं गलु राहुणा चंद्रे वंते, एवं०’ ૨ । જદા નં રાહુ આગચ્છમાણે વા ૪ જાવ-પરિયારમાણે વા ચંદ્રલેક્ષ્ઠ અદે સપર્પિત સપરિદિર્સિ આવરેતા નં ચિટ્ટનિ તદા નં મણુસ્સલોપ મણુસ્સા વદંતિ—‘एवं खलु राहुणा चंद्रे घत्ये एवं०’ ૨ ।

૨. [પ્ર૦] કતિવિદે નં મંતે ! રાહુ પત્તચે ? [૩૦] ગોયમા ! હુવિદે રાહુ પત્તચે, તંજહા-ધુવરાહુ ય પધરાહુ ય । તન્ય નં જે સે ધુવરાહુ સે નં વહુલપમ્પસ્સ પાડિવપ પત્તરસતિમાગેનં પત્તરસતિમાગં ચંદ્રસ્સ લેક્ષ્ઠ આવરેમાણે ૨ ચિટ્ટનિ. તંજહા-પદમાપ પદમં ભાગં, ચિતિયાપ ચિતિયં ભાગં, જાવ-પત્તરસેનુ પત્તરસમં ભાગં, ચરિમસમયે ચંદ્રે રત્તે ભવતિ, અવસેસે સમયે ચંદ્રે રત્તે ય વિરત્તે ય ભવતિ; તમેવ સુક્કપમ્પસ્સ ઉવદસેમાણે ૨ ચિટ્ટનિ, પદમાપ પદમં ભાગં, જાવ-પત્તરસેનુ પત્તરસમં ભાગં, ચરિમસમયે ચંદ્રે વિરત્તે ભવદ, અવસેસે સમયે ચંદ્રે રત્તે ય વિરત્તે ય ભવદ । તન્ય નં જે સે પધરાહુ સે જહ્વેણં છપ્પં માસાણં ઉક્કોસેણં વાયાલીસાપ માસાણં ચંદ્રસ્સ, અડયાલીસાપ સંવચ્છરણં સુરસ્સ ।

૩. [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેનં મંતે ! एवं बुद्ध-‘चंद्रे ससी’ ૨ ? [૩૦] ગોયમા ! ચંદ્રસ્સ નં જોદસિદ્ધસ્સ જોદસરત્તો મિયંવે વિમાણે કંતા દેવા, કંતાઓ દેવીઓ, કંતાદં આસણ-સયણ-રાંમ-મંડમત્તોવગરણાં, અપ્પણા વિ ય નં ચંદ્રે જોદસિદ્ધે જોદસસાયા સોમે કંતે સુમપ પિયદંસણે સુરુવે, સે તેણટ્ટેનં જાવ-સસી ।

૪. [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેનં મંતે ! एवं बुद्ध-‘सूरे आइचे, सूरे० ૨’ ૨ ? [૩૦] ગોયમા ! સુરાદિયા નં સમયા ૬ વા આવલિયા ૬ વા જાવ-ઉસ્સપ્પિની ૬ વા અવસપ્પિની ૬ વા, સે તેણટ્ટેનં જાવ-આઈચે ।

દેખાડે છે, અને દક્ષિણ-પૂર્વમા (અગ્નિકોણમા) રાહુ પોતાને દેખાડે છે. વળી જ્યારે આવતો કે જતો, વિહુર્વણા કરતો કે કામક્રીડા કરતો રાહુ ચંદ્રની જ્યોત્સ્નાનું આવરણ કરતો ૨ સ્થિતિ કરે, ત્યારે મનુષ્યલોકમા મનુષ્યો કહે છે કે, ‘ए प्रमाणे खरेखर राहु चंद्रने तसे छे.’ ૧ પ્રમાણે જ્યારે રાહુ આવતો કે જતો, વિહુર્વણા કરતો કે કામક્રીડા કરતો ચંદ્રના પ્રકાશને આવરીને પાસે થઈને જાય ત્યારે મનુષ્યલોકમા મનુષ્યો કહે છે કે—‘ए प्रमाणे खरेखर चंद्रे राहुनी कुक्षि भेदी’ ૨, અર્થાત્ રાહુની કુક્ષિમા પ્રવેગ કર્યો. ૧ પ્રમાણે આવતો કે જતો, વિહુર્વણા કરતો કે કામક્રીડા કરતો રાહુ જ્યારે ચંદ્રની લેધ્યાને ટાકીને પાછો વળે ત્યારે મનુષ્ય લોકમાં મનુષ્યો કહે છે કે, ‘ए प्रमाणे खरेखर राहुए चंद्रने बन्थो’. વળી ૧ પ્રમાણે જ્યારે રાહુ આવતો કે યાવત્-કામક્રીડા કરતો ચંદ્રના પ્રકાશને નીચેથી, ચારે દિશાથી અને ચારે વિદિશાથી આવરીને-ટાકીને રહે ત્યારે મનુષ્યલોકમા મનુષ્યો કહે છે કે—‘ए प्रमाणे खरेखर राहुए चंद्रने प्रत्यो.’

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રાહુ કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! રાહુ બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-ધુવરાહુ (નિલરાહુ) અને પર્વરાહુ. તેમા જે ધુવરાહુ છે તે કૃષ્ણપક્ષના પડવાથી માર્ડીને [પ્રતિદિવસ] પોતાના પત્તરમા ભાગનડે ચંદ્રલેધ્યા-ચંદ્રવિન્ધ-સવન્થી પત્તરમા ભાગને ટાંકતો ૨ રહે છે, તે આ પ્રમાણે-એકમને દિવસે પ્રથમ ભાગને ટાંકે છે, વીજના દિવસે વીજા ભાગને ટાંકે છે, ૫ પ્રમાણે યાવત્-અમાવાસ્યાને દિવસે ચંદ્રના પંદરમા ભાગને ટાંકે છે; અને કૃષ્ણપક્ષને છેલ્લે સમયે ચંદ્ર રક્ત-સર્વથા આચ્છાદિત થાય છે અને વાકીના સમયે ચંદ્ર રક્ત-અગ્રથી આચ્છાદિત અને વિરક્ત-અગ્રથી અનાચ્છાદિત હોય છે. શુક્રપક્ષના પ્રતિપદથી આરમ્ભી (પ્રતિદિવસ) તેજ ચંદ્રની લેધ્યાના પંદરમા ભાગને દેખાડતો ૨ રહે છે. તે આ પ્રમાણે-પડવાને વિષે પહેલા ભાગને દેખાડે છે, યાવત્ પૂર્ણિમાને વિષે પંદરમા ભાગને દેખાડે છે. શુક્રપક્ષના છેવટના સમયે ચંદ્ર વિરક્ત-રાહુથી સર્વથા મુક્ત હોય છે, અને વાકીના સમયે ચંદ્ર રક્ત-આચ્છાદિત અને વિરક્ત-અનાચ્છાદિત હોય છે. તેમા જે પર્વરાહુ છે તે ઓછામા ઓછાં છ માસે (ચંદ્રને કે સૂર્યને) ટાંકે છે. અને વધારેમા વધારે વેનાલીઝ માસે ચંદ્રને અને વધારેમાં વધારે અડતાલીઝ વરસે મૂર્યને ટાંકે છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ હેતુથી ચંદ્રને ‘સસી’ સશ્રી-૧ પ્રમાણે કહેવાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જ્યોતિષ્કના ઇંદ્ર અને જ્યોતિષ્કના રાજા ચંદ્રના મૃગાક (મૃગના ચિહ્નવાળા) વિમાનમાં મનોહર દેવો, મનોહર દેવીઓ, મનોહર આસન, ગયન, સ્તંભ તથા સુંદર પાત્ર વગેરે ઉપકરણો છે, તથા જ્યોતિષ્કનો રાજા અને જ્યોતિષિક ઇંદ્ર ચંદ્ર પોતે પણ સૌમ્ય, કાત, સુભગ, પ્રિયદર્શન અને સુરૂપ છે, તે માટે ચંદ્ર સસી-સશ્રી-ગોમાસહિત કહેવાય છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ હેતુથી મૂર્યને આદિલ (આદિમા થયેલો) એમ કહેવાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સમયો, આવલિકાઓ, યાવત્-ઉસર્પિણીઓ અને અવસર્પિણીઓના આદિભૂત-કારણ સૂર્ય છે, માટે આદિલ-આદિમા થનાર કહેવાય છે. [અર્થાત્ અહોરાત્રાદિક કાલના સમય-આવલિકા અને મુદૂર્તાદિ મેટો મૂર્યની અપેક્ષા થાય છે, માટે સૂર્યને અહોરાત્રાદિક કાલનો આદિભૂત હોવાથી આદિલ કહેવાય છે.]

૫. [પ્ર૦] ચંદ્રસ્સ ણં મંતે ! જોઈસિંદસ્સ જોઈસરત્તો કતિ અગમહિસીઓ પણ્ણત્તાઓ ? [ઉ૦] જહા દસમસપ્પ જાવ્-ળો ચેવ ણં મેહુણવત્તિયં । સૂરસ્સ વિ તહેવ ।

૬. [પ્ર૦] ચંદિમ-સૂરિયા ણં મંતે ! જોઈસિંદા જોઈસરાયાણો કેરિસપ્પ કામમોગે પચ્છણ્ણમ્મવમાણા વિહરંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સે જહાનામપ્પ કેદ્દ પુરિસે પદમજોઘ્ણુટ્ટાણવલ્લથે પદમજોઘ્ણુટ્ટાણવલ્લથાપ્પ મારિયાપ્પ સંદ્ધિ અચિરવત્તવિવાહકજ્ઞે, અત્થગવેસણયાપ્પ સોલસવાસવિપ્પવાસિપ્પ, સે ણં તઓ લદ્ધદ્ધે, કયકજ્ઞે, અંણહસમગ્ગે પુણરવિ નિયગગિહં હદ્ધમાગપ્પ, પ્પહાપ્પ કયવલિકમ્મે, કયકોડય-મંગલપાયચ્છિત્તે, સદ્ધાલંકારવિભૂસિપ્પ, મણુવં થાલિપાગસુદ્ધં અટ્ટારસવંજ્ઞાકુલં મોયણં મુત્તે સમાણે, તંસિ તારિસગંસિ વાસધરંસિ, વત્તઓ મહવ્વલે કુમારે, જાવ-સયણોવચારકલિપ્પ તાપ્પ તારિસિયાપ્પ મારિયાપ્પ સિંગારાગારચારુ-વેસાપ્પ જાવ-કલિયાપ્પ અણુરત્તાપ્પ અવિરત્તાપ્પ મણાણુકૂલાપ્પ સંદ્ધિ દ્ધે સદે ફરિસે જાવ-પંચવિહે માણુસ્સપ્પ કામમોગે પચ્છણ્ણ-વમાણે વિહરેજ્ઞા, સે ણં ગોયમા ! પુરિસે ચિડસમણકાલસમયંસિ કેરિસયં સાયાસોક્ખં પચ્છણ્ણમ્મવમાણો વિહરતિ ? ઓરાલં મ્પણાડસો ! તસ્સ ણં ગોયમા ! પુરિસસ્સ કામમોગેહિંતો વાણમંતરાણં દેવાણં પત્તો અણંતગુણવિસિદ્ધતરા ચેવ કામમોગા; ણમંતરાણં દેવાણં કામમોગેહિંતો અસુરિંદવજ્ઞિયાણં ભવણવાસીણં દેવાણં પત્તો અણંતગુણવિસિદ્ધતરા ચેવ કામમોગા; અસુરિં-જ્ઞિયાણં ભવણવાસિયાણં દેવાણં કામમોગેહિંતો અસુરકુમારાણં દેવાણં પત્તો અણંતગુણવિસિદ્ધતરા ચેવ કામમોગા; અસુરકુ-રાણં દેવાણં કામમોગેહિંતો ગહગણ-નક્ખલ્લ-તારારુવાણં જોતિસિયાણં દેવાણં પત્તો અણંતગુણવિસિદ્ધતરા ચેવ કામમોગા; દ્ધગણ-નક્ખલ્લ-જાવ-કામમોગેહિંતો ચંદિમ-સૂરિયાણં જોતિસિયાણં જોતિસરાઈણં પત્તો અણંતગુણવિસિદ્ધતરા ચેવ કામમોગા; દિમ-સૂરિયા ણં ગોયમા ! જોતિસિંદા જોતિસરાયાણો પરિસે કામમોગે પચ્છણ્ણમ્મવમાણા વિહરંતિ । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ ત્તિ ણવં ગોયમે સમણં મગવં મહાવીરં જાવ-વિહરદ્ધ ।

છટ્ઠો ઉદ્દેશો સમત્તો ।

૫. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જ્યોતિષિકના ઇન્દ્ર અને જ્યોતિષિકના રાજા ચંદ્રને કેટલી પટ્ટરાણીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ શમ શતકમાં કહ્યું છે તેમ અહીં જાણવું, યાવત્-પોતાની રાજધાનીમાં સિંહાસન વિષે જિનના અસ્થિઓનું સંનિધાન હોવાથી ‘મૈથુન મિત્તે દેવીઓ સાથે મોગ મોગવવા સમર્થ નથી’ ત્યાં સુધી જાણવું, તથા સૂર્ય સંવધે પણ તેજ પ્રમાણે જાણવું.

ચંદ્રને અગ્રમહિ-
પીઓ.

૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જ્યોતિષિકના ઇન્દ્ર અને રાજા, ચંદ્ર અને સૂર્ય કેવા પ્રકારના કામમોગોને મોગવતા વિહરે છે ? [ઉ૦] જેમ યુવાવસ્થાના પ્રારંભમાં વલ્લવાન્ કોઈ એક પુરુષે પ્રથમ યુગતી યુવાવસ્થામાં વલ્લવાલી માર્યા સાથે તાજોજ વિવાહ કર્યો, અને પછી તે ધન યુવા માટે સોલવરસ સુધી પરદેશ ગયો, અને તે ધનને મેલ્લી, કાર્ય સમાપ્ત કરી સમસ્ત વિગ્નરહિતપણે પાછો પોતાને ઘેર તુરત આવ્યો, જ્ઞાન મે, વલિકર્મ-પૂજા કરી, કૌતુક અને મંગલરૂપ પ્રાયશ્ચિત્ત કરી તથા સર્વાલંકારથી વિભૂષિત થઈ મનોજ્ઞ, અને સ્થાલીમાં પાક કરવા વડે તથા અઢાર પ્રકારના વ્યંજન-શાકાદિથી યુક્ત મોજન કર્યા વાદ મહાવલ્લ ઉદ્દેશકમાં વાસગૃહનું વર્ણન કર્યું છે તેવા પ્રકારના-શયનો-પર યુક્ત વાસગૃહમાં યાવત્-તેવા પ્રકારની ઉત્તમ શૃંગારના ગૃહરૂપ સુંદર વેપવાલી, યાવત્-કલિત-કલાયુક્ત, અનુરક્ત, અલ્પાન્ત રાગયુક્ત, મનને અનુકૂળ એવી સ્ત્રી સાથે દ્વિ શબ્દ, સ્પર્શ યાવત્-પાંચ પ્રકારના મનુષ્ય સંવંધી કામમોગોને મોગવતો વિહરે છે, હે ગૌતમ ! તે પુરુષ વેદોપશમનના-વિકાર શાંતિના-સમયે કેવા પ્રકારના સુખને મોગવે ? હે આયુષ્મન્ શ્રમણ ! તે પુરુષ ઉદાર સુખને અનુભવે. ગૌતમ ! તે પુરુષના કામમોગો કરતાં વાનવ્યંતર દેવોને અનંતગુણ વિશિષ્ટતર કામમોગો હોય છે. વાનવ્યંતર દેવોના કામમોગોથી અસુ-ર સિવાયના મનવાસી દેવોને અનંતગુણ વિશિષ્ટતર કામમોગો હોય છે, અસુરેન્દ્ર સિવાય મનવાસી દેવોના કામમોગો કરતા અસુ-ર દેવોના કામમોગો અનંતગુણ વિશિષ્ટતર હોય છે, અસુરકુમાર દેવોના કામમોગો કરતા અનંતગુણ વિશિષ્ટતર કામમોગો જ્યોતિષિક પ્રહરણ, નક્ષત્ર અને તારાઓને હોય છે. જ્યોતિષિક દેવરૂપ પ્રહરણ, નક્ષત્ર અને તારાઓના કામમોગો કરતા અનંતગુણ વિશિ-ષ્ટતર કામમોગો જ્યોતિષિકના ઇન્દ્ર અને જ્યોતિષિક દેવોના રાજા ચંદ્ર તથા સૂર્યને હોય છે. હે ગૌતમ ! જ્યોતિષિકના ઇન્દ્ર, અને જ્યોતિષિકના રાજા ચંદ્ર અને સૂર્ય આવા પ્રકારના કામમોગોને અનુભવતા વિહરે છે. હે મગવન્ ! તે એમજ છે, હે મગવન્ ! તે એમજ છે’ એમ કહી મગવાન્ ગૌતમ શ્રમણ મગવત્ મહાવીરને (વાદી અને નમી) યાવત્ વિહરે છે.

સૂર્ય અને ચંદ્ર કેવ
પ્રકારના કામમોગો
મોગવે છે ?

દ્વાદશ શતે પટ્ટ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૫ * મગ. સં. ૩ શ. ૧૦ ઉ. ૧૦ પૃ. ૨૦૩ સૂ. ૨૩.

૬ † મગ. સં. ૩ શ. ૧૧ ઉ. ૧૧ પૃ. ૨૩૬ સૂ. ૧૫.

‡ અહીં કામમોગોના સુખને-સુખાભાસને ઉદાર સુખ તરીકે કહ્યું તે પ્રાકૃત જનની દૃષ્ટિ સમજવું, વાસ્તવિક રીતે તો તે ડુંકરૂપ જ છે.—અનુવાદક.
૩૬ મ. સૂ.

સત્તમો ઉદ્દેસઓ ।

૧. [પ્ર૦] તેણં કાલેણં તેણં સમણં જાવ-પવં વયાસી-કેમહાલપ ણં મંતે ! લોપ પપ્પત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! મહત્તિમણ
લોપ પપ્પત્તે, પુરત્તિમેણં અસંસેજ્ઞાઓ જોયણકોડાકોડીઓ, દાહિણેણં અસંસિજ્ઞાઓ પવં ચેવ, પવં પચ્છત્તિમેણ વિ, પવં ર
રેણ વિ, પવં ઉદ્ધં પિ, અહે અસંસેજ્ઞાઓ જોયણકોડાકોડીઓ આયામ-વિપ્પન્નમેણં ।

૨. [પ્ર૦] ઇયંતિ ણં મંતે ! ઇમહાલગંતિ લોગંતિ અત્તિ કેદ પરમાણુપોગ્ગલમેત્તે વિ પપ્પત્તે, જત્થ ણં અયં જીવે ન
વા, ન મપ વા વિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો ઇણ્ટે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! પવં શુચ્છદ-‘ઇયંતિ ણં ઇમહાલગંતિ લોગ
નત્તિ કેદ પરમાણુપોગ્ગલમેત્તે વિ પપ્પત્તે, જત્થ ણં અયં જીવે ણ જાપ વા, ન મપ વા વિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સેજ્ઞાનામપ-
પુરિસે અયાસયસ્સ ઇયં મહં અયાવયં કરેજ્ઞા, સે ણં તત્થ જદ્ધેણં ઇકં વા દો વા તિત્તિ વા, ઉદ્ધોસેણં અયાસદ્ધસ્સં પવિ
વેજ્ઞા, તાઓ ણં તત્થ પડરગોયરાઓ પડરપાણિયાઓ જદ્ધેણં ઇગાહં વા દુયાહં વા તિયાહં વા ઉદ્ધોસેણં છન્માસે પરિવસે
અત્તિ ણં ગોયમા ! તસ્સ અયાવયસ્સ કેદ પરમાણુપોગ્ગલમેત્તે વિ પપ્પત્તે, જે ણં તાસિં અયાણં ઉચ્ચારેણ વા પાસવણેણ વા સંતં
વા સિંવાણણ વા વંતેણ વા પિત્તેણ વા પૂણ વા મુક્કેણ વા સોણિણ વા ચમ્મેહિં વા રોમેહિં વા સિંગેહિં વા સુરેહિં
નહેહિં વા અણકંતપુદ્ધે મવદ્ ? ણો તિણ્ટે સમટ્ટે, હોજ્ઞા વિ ણં ગોયમા ! તસ્સ અયાવયસ્સ કેદ પરમાણુપોગ્ગલમેત્તે વિ પપ
જે ણં તાસિં અયાણં ઉચ્ચારેણ વા જાવ-જાહેહિં વા અણકંતપુદ્ધે, ણો ચેવ ણં ઇયંતિ ઇમહાલગંતિ લોગંતિ લોગસ્સ ય સા
માવં, સંસારસ્સ ય અણાદિમાવં, જીવસ્સ ય ણિચ્છમાવં, કમ્મવહુત્તં, જમ્મણ-મરણવાહુત્તં ચ પદુચ્છ નત્તિ કેદ પરમાણુપોગ
મેત્તે વિ પપ્પત્તે, જત્થ ણં અયં જીવે ન જાપ વા ન મપ વા વિ, સે તેણટ્ટેણં તં ચેવ જાવ-ન મપ વા વિ ।

સસમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] તે કાલે-તે સમયે યાવદ્-[ભગવાન્ ગૌતમ] આ પ્રમાણે બોલ્યા કે-હે ભગવન્ ! લોક કેટલો મોટો કાણો છે ? [ઉ૦
ગૌતમ ! લોક અલગ્ત મોટો કાણો છે; તે પૂર્વ દિશાએ અસંત્ય કોટાકોટી યોજન છે, દક્ષિણ દિશાએ ૧ પ્રમાણે અસંત્યાતા કોટાવ
યોજન છે, ૧ પ્રમાણે પશ્ચિમ દિશાએ અને ઉત્તર દિશાએ છે. તથા ૧ પ્રમાણે ઊર્ધ્વ-ઉપર અને નીચે પણ અસંત્ય કોટાકોટી યોજન અ
મ-હંત્રા અને વિષ્કંમ-વિસ્તારથી છે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ એવઢા મોટા લોકમાં એવો કોઈ પરમાણુપુદ્ગલના જેટલો પણ પ્રદેશ છે કે, જ્યાં આ જીવ ઉત્પન્ન
ન હોય, અને મરણ પામ્યો પણ ન હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ અર્થ યથાર્થ નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ પ્રમાણે શા હેતુથી કહો છો કે
એવઢા મોટા લોકમાં એવો કોઈ પરમાણુપુદ્ગલમાત્ર પણ પ્રદેશ નથી, કે જ્યાં આ જીવ ઉત્પન્ન થયો ન હોય અને મર્યો ન હોય ?
હે ગૌતમ ! જેમ કોઈ એક પુરુષ સો વકરીને માટે એક મોટો અજાત્રજ-વકરીનો વાડો-કારે, તથા તેમાં ઓછામાં ઓછી એક, વેં કે
અને વધારેમાં વધારે એક હજાર વકરીઓ નાંચે, અને તે વાડામાં ઘણું પાણી અને ઘણું ગોચર-ચરવાનું સ્થલ-હોવાથી તે વકરીઓ
ન્યથી એક દિવસ, વે દિવસ કે ત્રણ દિવસ અને ઉત્કૃષ્ટથી છ માસ સુધી રહે, તો હે ગૌતમ ! તે વાડાનો એવો કોઈ પરમાણુપુદ્ગલ
પ્રદેશ હોય કે જે તે વકરીઓની લિંડિઓથી, મૂત્રથી, શ્લેષ્મથી, નાકતાં મલ્લથી, વમનથી, પિત્તથી, શુક્રથી, લેહિથી, ચામડાથી, રોમ
શિંગડાથી, खरीથી અને નખથી પૂર્વે સ્પર્શ ન કરાયેલો હોય ? [હે ભગવન્ !] ૧ અર્થ યથાર્થ નથી. હે ગૌતમ ! કદાચ કોઈ એક પરમા
ણુપુદ્ગલમાત્ર પ્રદેશ હોય કે જે તે વકરીઓની લાંબોઓથી, યાવત્ નખોથી પૂર્વે સ્પર્શ ન કરાયેલો હોય. તો પણ આ એવઢા
લોકમાં લોકના શાશ્વત માવને લઈને, સંસારના અનાદિપણને લીધે, જીવના નિત્ય માવને આશ્રયી, અને કર્મની વહુલતાને અને જન્મ ત
મરણની વહુલતાને અપેક્ષી એવો કોઈ પરમાણુપુદ્ગલમાત્ર પ્રદેશ નથી કે જ્યાં આ જીવ ન જન્મ્યો હોય કે ન મર્યો હોય. માટે હે ગૌતમ !
હેતુથી પૂર્વોક્ત યાવત્-‘તે મર્યો ન હોય.’

૩. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! પુઢવીઓ પળ્ણત્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સત્ત પુઢવીઓ પળ્ણત્તાઓ, જહા પઢમસપ પંચમડ-
હેસપ તહેવ આવાસા ઠાવેયધ્વા, જાવ-અણુત્તરવિમાણેત્તિ, જાવ-અપરાજિપ સઘટ્ઠસિદ્ધે ।

૪. [પ્ર૦] અયં ણં મંતે ! જીવે ઇમીસે રયળપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ ઇગમેગંસિ નિરયાવાસંસિ
પુઢવિકાઠ્યત્તાપ, જાવ-વળસ્સઠ્ઠકાઠ્યત્તાપ, નરગત્તાપ, નેરઠ્યત્તાપ ઉવવન્નપુઢે ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! અસઈ, અદુવા અણ-
તલ્લુત્તો ।

૫. [પ્ર૦] સઘજીવા વિ ણં મંતે ! ઇમીસે રયળપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ ણિરયા૦ [ઉ૦] તં ચેવ જાવ-અણંતલ્લુત્તો ।

૬. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે સઙ્કરપ્પમાપ પુઢવીપ પળ્ણવીસા૦ [ઉ૦] एवं જહા રયળપ્પમાપ તહેવ દો આલાવગા માણિ-
યધ્વા, एवं જાવ-ધૂમપ્પમાપ ।

૭. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે તમાપ પુઢવીપ પંચૂણે નિરયાવાસસયસહસ્સે ઇગમેગંસિ૦ [ઉ૦] સેસં તં ચેવ ।

૮. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે અહેસત્તમાપ પુઢવીપ પંચસુ અણુત્તરેસુ મહતિમહાલપ્પસુ મહાનિરપ્પસુ ઇગમેગંસિ નિરયાવા-
સંસિ૦ [ઉ૦] સેસં જહા રયળપ્પમાપ ।

૯. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે ચડસટ્ટીપ અસુરકુમારાવાસસયસહસ્સેસુ ઇગમેગંસિ અસુરકુમારાવાસંસિ પુઢવિકાઠ્ય-
ત્તાપ, જાવ-વળસ્સઠ્ઠકાઠ્યત્તાપ દેવત્તાપ દેવિત્તાપ આસળ-સયળ-મંડમત્તોવગરણત્તાપ ઉવવન્નપુઢે ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા !
જાવ-અણંતલ્લુત્તો । સઘજીવા વિ ણં મંતે ! एवं ચેવ, एवं જાવ-થળિયકુમારેસુ । નાણત્તં આવાસેસુ, આવાસા પુઢ્ધમણિયા ।

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીઓ કેટલી કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સાત પૃથિવીઓ કહી છે, અહીં પ્રથમ શતકના પંચમ *ઉદ્દે-
શકમાં કહ્યા પ્રમાણે નરકાદિના આવાસો કહેવા, એ પ્રમાણે યાવત્-અનુત્તરવિમાન, યાવત્-અપરાજિત અને સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી જાણવું. નરકપૃથિવી.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ આ રત્નપ્રભા પૃથિવીમાં અને તેના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાંના એક એક નરકાવાસમાં પૃથ્વીકાયિ-
કપણે, યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપણે, નરકપણે, નૈરયિકપણે, પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! અનેકવાર અથવા અનંતવાર પૂર્વે ઉત્પન્ન
થયેલો છે. આ જીવ રત્નપ્રભાના
એક એક નરકાવાસમાં
પૃથિવીકાયિકાદિપણે
ઉત્પન્ન થયો છે ?

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વ જીવો પણ આ રત્નપ્રભા પૃથિવીમાં અને તેના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાંના [એક એક નરકાવાસમાં
પૃથિવીકાયિકપણે, યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપણે યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે ત્યાં અનેકવાર અથવા] યાવત્-
અનંતવાર પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે. સર્વ જીવો.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ શર્કરાપ્રભાના પચીસ લાખ નરકાવાસોમાંના એક એક નરકાવાસમાં પૃથિવીકાયિકપણે યાવત્ વન-
સ્પતિકાયિકપણે યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] જેમ રત્નપ્રભાના વે આલાપક કહ્યા તેમ શર્કરાપ્રભાના પણ [એક જીવ અને સર્વ
જીવ આશ્રયી] વે આલાપક કહેવા. એ પ્રમાણે યાવત્-ધૂમપ્રભા સુધી આલાપક કહેવા. શર્કરાપ્રભાના નર-
કાવાસમાં પૃથિવીકા-
યિકાદિપણે ઉત્પન્ન
થયો છે ?

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ તમાપૃથિવીમાંના પાંચ ન્યૂન એક લાખ નિરયાવાસમાંના એક એક નરકાવાસમાં [પૃથિવીકાયિકપણે
યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપણે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] બાકી બધું પૂર્વે પ્રમાણે જાણવું. તમા પૃથિવી.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીના પાચ અનુત્તર અને અત્યન્ત મ્હોટા નરકાવાસોમાંના એક એક નરકા-
વાસમાં પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ? [ઉ૦] બાકી બધું રત્નપ્રભાની પેઠે જાણવું. સત્તમ પૃથિવીમાં
પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ?

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અસુરકુમારોના ચોસઠ લાખ અસુરકુમારાવાસોમાંના એક એક અસુરકુમારાવાસમાં પૃથિવીકાયિકપણે,
યાવત્-વનસ્પતિકાયિકપણે, દેવપણે, દેવીપણે, આસન, શયન અને પાત્ર વગેરે ઉપકરણપણે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ !
યાવત્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે. સર્વ જીવો એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્-‘સ્તનિતકુમારો’ સુધી જાણવું, પરન્તુ તેઓના આવાસોની
સંખ્યામાં ભેદ છે, અને એ આવાસો પૂર્વે કહેલા છે. અસુરકુમાર.

૧૦. [પ્ર૦] અયં નં મંતે ! જીવે અસંગેજોસુ પુદ્ધિકાદ્યાવાસનસયમ્દસ્તેસુ પગમેગંસિ પુદ્ધિકાદ્યાવાસંસિ પુદ્ધિકાદ્યા-યત્તાપ જાવ-ઘનસ્તદ્ધિકાદ્યાયત્તાપ ઉચવપ્રપુથે ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! જાવ-અણંતરુત્તો । પયં સઘજીવા વિ, પયં જાવ-ઘન-સ્તદ્ધિકાદ્યાયત્તાપ ।

૧૧. [પ્ર૦] અયં નં મંતે ! જીવે અસંગેજોસુ વેદિયાવાસનસયમ્દસ્તેસુ પગમેગંસિ વેદિયાવાસંસિ પુદ્ધિકાદ્યાયત્તાપ, જાવ-ઘનસ્તદ્ધિકાદ્યાયત્તાપ, વેદંદ્રિયત્તાપ ઉચવપ્રપુથે ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! જાવ-ગુત્તો । સઘજીવા વિ નં પયં ચેવ, પયં જાવ-મણુ-સ્તેસુ, નવરં તેંદિયપ્પસુ જાવ-ઘનસ્તદ્ધિકાદ્યાયત્તાપ તેંદિયત્તાપ, ચડરિંદિયપ્પસુ ચડરિંદિયત્તાપ, પંચેદિયનિરિક્ષાજોણિયપ્પસુ પંચેદિયનિરિક્ષાજોણિયત્તાપ, મણુસ્તેસુ મણુસ્તત્તાપ, સેસં જતા વેદિયાણં, ઘાણમંતર-જોદ્ધનિય-નોદ્ધમ્મી-સાણાણ ય જહા અસુરકુમારાણં ।

૧૨. [પ્ર૦] અયં નં મંતે ! જીવે સળંકુમારે કપ્પે ઘારસ્તસુ વિમાણાવાસનસયમ્દસ્તેસુ પગમેગંસિ વેમાણિયાવાસંસિ પુદ્ધિકાદ્યાયત્તાપ૦ [ઉ૦] સેસં જહા અસુરકુમારાણં જાવ-અણંતરુત્તો, નો ચેવ નં દેવિત્તાપ, પયં સઘજીવા વિ, પયં જાવ-ઘાણ-પાણપ્પસુ, પયં ઘારણ-ધુપ્પસુ વિ ।

૧૩. [પ્ર૦] અયં નં મંતે ! જીવે તિસુ વિ અટ્ટારસુત્તરેસુ નેવિજ્ઞવિમાણાવાસનસયેસુ૦ [ઉ૦] પરં ચેવ ।

૧૪. [પ્ર૦] અયં નં મંતે ! જીવે પંચસુ અણુત્તરવિમાણેસુ પગમેગંસિ અણુત્તરવિમાણંસિ પુદ્ધિ૦ [ઉ૦] તદેવ જાવ-અણંતરુત્તો, નો ચેવ નં દેવત્તાપ યા દેવીત્તાપ યા, પયં સઘજીવા વિ ।

૧૫. [પ્ર૦] અયં નં મંતે ! જીવે સઘજીવાણં માદ્ધત્તાપ, પિતિત્તાપ, માદ્ધત્તાપ, મગિણિત્તાપ, મજ્જત્તાપ, પુત્તત્તાપ, ધૂય-ત્તાપ, સુણ્હત્તાપ ઉચવપ્રપુથે ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! અસદં, અદુવા અણંતરુત્તો ।

૧૬. [પ્ર૦] સઘજીવા વિ નં મંતે ! હમસ્સ જીવસ્સ માદ્ધત્તાપ જાવ-ઉચવપ્રપુથા ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! જાવ-અણંતરુત્તો ।

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અસંખ્યાતા લાલ પૃથિવીકાયાિકાવાસનાંના એક એક પૃથિવીકાયાિકાવાસનાં પૃથિવીકાયાિકાપ્પે યાવદ્-ઘનસ્પતિકાયાિકાપ્પે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! યાવત્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે; એ પ્રમાણે સર્વ જીવો પણ જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્-ઘનસ્પતિકાયાિકાપ્પે પણ જાણવું.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ અસંખ્યાતા લાલ વેદંદ્રિયાવાસનાંના એક એક વેદંદ્રિયાવાસનાં પૃથિવીકાયાિકાપ્પે, યાવત્-ઘનસ્પતિકાયાિકાપ્પે અને વેદંદ્રિયપ્પે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! ત્યાં યાવદ્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે. સર્વ જીવો પણ એ પ્રમાણે જાણવા, એ પ્રમાણે યાવદ્-મનુષ્યોમા જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, તેદંદ્રિયોમા યાવદ્-ઘનસ્પતિકાયાિકાપ્પે, યાવત્ તેદંદ્રિયપ્પે; ચડરિંદ્રિયોમા ચડરિંદ્રિયપ્પે, પંચેદ્રિયતિયંચયોનિકોમાં પંચેદ્રિયનિયંચયોનિકાપ્પે, અને મનુષ્યોમા મનુષ્યપ્પે ઉત્પત્તિ જાણવી. વાકી વધુ વેદંદ્રિયોની પેટે જાણવું. જેમ અસુરકુમારો સંત્રંધે કહ્યું તેમ વાનધ્યંતર, ય્યોતિષ્ક, સૌધર્મ અને ઈશાનનાં પણ જાણવું.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ સનંકુમાર કન્પમા તેના ઘાર લાલ વિમાનાવાસનાંના એક એક વેમાણિયાવાસનાં પૃથિવીકાયાિકાપ્પે, યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] વાકીનું વધુ અસુરકુમારોની પેટે (સ્૦ ૯) યાવદ્-‘અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે’ ત્યાં સુધી જાણવું. પણ ત્યાં દેવીપ્પે ઉત્પન્ન થયો નથી. એ પ્રમાણે સર્વ જીવો સંત્રંધે પણ જાણવું. એ પ્રમાણે યાવત્-આનત અને પ્રાણતમા તથા આરણ-અચ્યુતમ પણ જાણવું.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ ત્રણસોને અટાર પ્રેવેયક વિમાનાવાસનાંના એક એક આવાસમા પૃથિવીકાયાિકાપ્પે, યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે જાણવું. (યાવત્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે.)

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ પાચ અનુત્તર વિમાનોમાંના એક એક અનુત્તર વિમાનનાં પૃથિવીકાયાિકાપ્પે, (યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ?) [ઉ૦] તે પ્રમાણે યાવદ્-અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે, પણ દેવપ્પે અને દેવીપ્પે ઉત્પન્ન થયો નથી. એ પ્રમાણે સર્વ જીવો પણ જાણવા.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ જીવ સર્વ જીવોના માતાપ્પે, પિતાપ્પે, માઈપ્પે, વહેનપ્પે, સ્ત્રીપ્પે, પુત્રપ્પે, પુત્રી અને પુત્રવધૂપ્પે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! અનેકવાર, અથવા અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સર્વ જીવો પણ આ જીવના માતાપ્પે, યાવત્-પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! યાવદ્-અનેક-વાર અથવા અનંતવાર ઉત્પન્ન થયા છે.

૧૭. [પ્ર૦] અયણં મંતે ! જીવે સદ્વજીવાણં અરિત્તાપ, વેરિયત્તાપ, ઘાતગત્તાપ, વહગત્તાપ, પડિનીયત્તાપ, પચ્ચામિત્ત-
ત્તાપ ઉવવન્નપુદ્ધે ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! જાવ—અણંતલુત્તો !

૧૮. [પ્ર૦] સદ્વજીવા વિ ણં મંતે ! [ઉ૦] ઇવં ચેવ !

૧૯. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે સદ્વજીવાણં રાયત્તાપ, જુવરાયત્તાપ, જાવ—સત્યવાહત્તાપ ઉવવન્નપુદ્ધે ? [ઉ૦] હંતા
ગોયમા ! અસત્તિ, જાવ—અણંતલુત્તો ! સદ્વજીવાણં ઇવં ચેવ !

૨૦. [પ્ર૦] અયન્નં મંતે ! જીવે સદ્વજીવાણં દાસત્તાપ, પેસત્તાપ, મયગત્તાપ, માહ્લગત્તાપ, મોગપુરિસત્તાપ, સીસત્તાપ,
વેસત્તાપ ઉવવન્નપુદ્ધે ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! જાવ—અણંતલુત્તો ! ઇવં સદ્વજીવા વિ અણંતલુત્તો ! ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ત્તિ
જાવ—વિહરે !

સત્તમો ઉદ્દેસઓ સમત્તો !

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આ જીવ સર્વ જીવોના શત્રુપણે, વૈરિપણે, ઘાતકપણે, વધકપણે, પ્રલયનીકપણે અને શત્રુના મિત્રપણે પૂર્વે
ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! યાવદ્—અનંતવાર ઉત્પન્ન થયો છે.

આ જીવ સર્વ જીવોના
શત્રુરૂપે ઉત્પન્ન
થયો છે ?

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! વધા ય જીવો (આ જીવના વૈરિપણે યાવત્—પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ?) [ઉ૦] એ પ્રમાણે જાણવું.

સર્વ જીવો.

૧૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આ જીવ સર્વ જીવોના રાજાતરીકે, યુવરાજાતરીકે યાવત્—સાર્થવાહતરીકે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ?
[ઉ૦] હા ગૌતમ ! અનેકવાર અથવા અનંતવાર ઉત્પન્ન થયો છે. એ પ્રમાણે સર્વ જીવો સંવંધે પણ જાણવું.

આ જીવ સર્વ જીવોના
રાજા તરીકે ઉત્પન્ન
થયેલો છે ?

૨૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આ જીવ સર્વ જીવોના દાસપણે પ્રેમ્ય—ચાકરપણે, મૃતકપણે, ભાગીદારપણે, મોગપુરુષપણે (વીજાએ ઉપાર્જેલ્યા
થનનો મોગ કરનારપણે), શિષ્યપણે, અને શત્રુપણે પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલો છે ? [ઉ૦] હા ગૌતમ ! યાવત્—અનંતવાર ઉત્પન્ન થયો છે, એ પ્રમાણે
સર્વ જીવો પણ યાવદ્ અનંતવાર ઉત્પન્ન થયા છે. ‘હે મગવન્ ! તે એમજ છે, હે મગવન્ ! તે એમજ છે.’—એમ કહી યાવદ્—વિહરે છે.

આ જીવ સર્વ જીવોના
દાસરૂપે ઉત્પન્ન
થયેલો છે ?
સર્વ જીવો.

દ્વાદશ શતે સત્તમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

અટ્ટમો ઉદ્દેસઓ ।

૧. [પ્ર૦] તેણં કાલેણં તેણં સમણં જાવ-પયં વયાસી-દેવે ણં મંતે ! મહિટ્ઠીપ જાવ-મદ્દેસમ્મો અણંતરં ચયં ચરિતા વિસરીરેસુ નાગેસુ ઉવવજ્ઞેજ્ઞા ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! ઉવવજ્ઞેજ્ઞા ।
૨. [પ્ર૦] સે ણં તત્થ અચ્ચિય-વંદિય-પૂરય-સક્કારિય-સમ્માણિય દિધે સઘે સબ્બોચાપ સંનિહિયપાડિંદરં યાચિ મયેજ્ઞા ? [ઉ૦] હંતા, મયેજ્ઞા ।
૩. [પ્ર૦] સે ણં મંતે ! તથોદિંતો અણંતરં ઉદ્ધટ્ઠિતા સિજ્ઞેજ્ઞા, યુજ્ઞેજ્ઞા, જાવ-અંતં કરેજ્ઞા ? [ઉ૦] હંતા સિજ્ઞિજ્ઞા, જાવ-અંતં કરેજ્ઞા ।
૪. [પ્ર૦] દેવે ણં મંતે ! મહિટ્ઠીપ ઇયં ચેવ જાવ-વિસરીરેસુ મળીસુ ઉવવજ્ઞેજ્ઞા । [ઉ૦] ઇયં ચેવ જટ્ઠા નાગાણં ।
૫. [પ્ર૦] દેવે ણં મંતે ! મહિટ્ઠીપ જાવ-વિસરીરેસુ રમ્પેસુ ઉવવજ્ઞેજ્ઞા ? [ઉ૦] હંતા, ઉવવજ્ઞેજ્ઞા ઇયં ચેવ, નવરં રૂમં નાણત્તં-જાવ-સન્નિહિયપાડિંદરે લાઝહોદ્દયમહિતે યાચિ મયેજ્ઞા ? હંતા મયેજ્ઞા, સેસં તં ચેવ જાવ-અંતં-કરેજ્ઞા ।

અષ્ટમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] તે કાલે, તે સમયે, [મગ્ગાન્ ગૌતમ] યાવદ્-આ પ્રમાણે ઘોલ્યા કે હે મગ્ગવન્ ! મહાકુદ્ધિવાલો યાવદ્-મહામુખવાલો દેવ વ્યધીને-મરણ પામીને તુરતજ માત્ર *વે શરીરનેજ ધારણ કરનારા નાગોમાં, (સર્પ અથવા હાથીમાં) ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હા ગૌતમ ! ઉત્પન્ન થાય.
૨. [પ્ર૦] હે મગ્ગવન્ ! ત્યા તે નાગના જન્મમા અર્ચિત, વંદિત, પૂજિત, સત્કારિત, સમ્માનિત, દિવ્ય, પ્રધાન, સત્ય, સત્યાવપાતરૂપ (જેનો સેવા સફળ છે એવો) તે સંસારનો અન્ત કરે, અને પાસે રહેલા [પૂર્વના સન્ન-ધી દેવો] જેનું પ્રતિહાર કર્મ કર્યું છે એવો થાય ? [ઉ૦] હા થાય.
૩. [પ્ર૦] તે ત્યાથી મરણ પામીને સિદ્ધ થાય, બુદ્ધ થાય, યાવદ્-સંસારનો અન્ત કરે ? [ઉ૦] હા, સિદ્ધ થાય, યાવદ્-અન્ત કરે.
૪. [પ્ર૦] હે મગ્ગવન્ ! મહર્વિક દેવ-૯ પ્રમાણે યાવદ્-વે શરીરવાલ્લ મળિમાં ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] ૯ પ્રમાણે નાગની પેટે જાણવું.
૫. [પ્ર૦] હે મગ્ગવન્ ! મહર્વિક યાવદ્-મહાસૌણ્દરવાલો દેવ વે શરીરનેજ ધારણ કરનારા વૃક્ષોમા ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! ઉત્પન્ન થાય-ફલ્યાદિ પૂર્વે પ્રમાણે જાણવું. પરન્તુ ઇટ્ઠો વિશેષ છે કે 'જે વૃક્ષમા તે ઉત્પન્ન થાય તે વૃક્ષ યાવત્-સર્માપમા રહેલા' દેવકૃત પ્રાતિહારવાળું થાય, તથા [તે વૃક્ષ] છાણથી લીપેલ અને ખડીથી ઘોળેલ હોય, વાકી વધું પૂર્વે પ્રમાણે જાણવું, યાવદ્-તે સંસારનો અન્ત કરે.'

* જેઓ નાગનું શરીર છોટીને મનુષ્યશરીરને પામી મોક્ષ પ્રાપ્ત કર્યો તે માત્ર વે શરીરને ધારણ કરનારા નાગો કહેવાય છે.

૫ † પ્રતિહારકર્મ-પાસે રહી તેનું રક્ષણાદિ કાર્ય કરવું.

‡ દેવાધિષ્ઠિત વિશિષ્ટ વૃક્ષો વદ્ધપીટવાલ્લ હોય છે, તેથી તેની પીટ-ચોતરો છાણવગેરેથી લીપેલ અને ડહી વગેરેથી ઘોળેલ હોય છે-દીક્કા.

૬. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ગોલંગૂલવસ્ત્રમે, કુકુડવસ્ત્રમે, મંડુકવસ્ત્રમે-एए णं निस्सीला निघया निग्गुणा निम्मेरा निप्पच्च-
 वखाण-पोसहोववासा कालमासे कालं किञ्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए उक्कोसेणं सागरोवमट्ठितीयंसि नरगंसि नेरइयत्ताए
 उववज्जेज्जा ? [उ०] समणे भगवं महावीरे वागरेइ-‘उववज्जमाणे उववन्ने’ति वत्तधं सिया ।

૭. [પ્ર૦] અહ મંતે ! સીહે વગ્ધે જહા ઉસ્સ(ઓસ)પ્પિણીઉદ્દેસપ જાવ-પરસ્સરે-एए णं निस्सीला० [उ०] एवं चेव
 जाव-वत्तधं सिया ।

૮. [પ્ર૦] અહ મંતે ! ઢંકે કંકે વિલપ મગ્ગુપ સિલ્હી-एए णं निस्सीला० [उ०] सेसं तं चेव जाव-वत्तधं सिया । ‘सेवं
 भंते ! सेवं भंते !’ ति जाव-विहरइ ।

અટ્ટમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વાનરવૃપમ-મોટો વાનર, મોટો કુકડો, અને મોટો દેડકો-ए वधा शीलरहित, व्रतरहित, गुणरहित, मर्या-
 दारहित, प्रत्याख्यान अने पौपधोपवासरहित मरणसमये काल करी आ रत्नप्रभा पृथिवीमां उत्कृष्टथी सागरोपमनी स्थितिवाळा नरकमां नैर-
 यिकपणे उत्पन्न थाय ? [उ०] श्रमण भगवंत महावीर कहे छे के [हा नैरयिकरूपे उत्पन्न थाय,] कारण के *जे उपजतुं होय ते ‘उत्पन्न
 थयुं’ एम कहेवाय.

વાનર વગેરે જીવો
 રત્નપ્રભામાં ઉત્પન્ન
 થાય ?

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સિંહ, વાઘ-વગેરે †અવસર્પિણી ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-પરાસર-ए वधा शीलरहित-इत्यादि यावत्
 [उ०] पूर्वं प्रमाणे जाणवुं.

સિંહ વગેરે પણ નૈ-
 યિક પળે ઉપજે ?

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાગડો, ગીધ, વીલક, દેડકો અને મોર-ए वधा शीलरहित-इत्यादि प्रश्न. [उ०] उत्तर पूर्ववत् जाणवुं.
 હે ભગવન્ ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कही यावद्-विहरे छे.

કાઘ વગેરે-

દ્વાદશશતે અટ્ટમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૬ * જે સમયે વાનરાદિ છે તે સમયે તે નારકરૂપે નથી, માટે તે નારકરૂપે કેમ ઉત્પન્ન થાય ? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં ભગવાન્ મહાવીર કહે છે કે ‘જે
 ઉપજતુ હોય તે ઉત્પન્ન થઈ’ એમ કહેવાય, માટે વાનરાદિ નારકરૂપે જે ઉત્પન્ન થવાના છે તે ઉત્પન્ન થઈ એમ કહેવાય—ટીકા.

૭ † જુઓ ભગ. ચં. ૩ શ. ૭ ઉ. ૬ છં. ૨૨ સૂ. ૨૨.

નવમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કદચિદ્દા ણં મંતે ! દેવા પળ્લન્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચચિદ્દા દેવા પળ્લન્તા, તંજદ્દા-૧ મવિયદ્દધદેવા, નરદેવા, ૨ ધમ્મદેવા, ૪ દેવાહિદેવા, ૫ માવદેવા ।

૨. [પ્ર૦] સે કેળદ્દેણં મંતે ! एवं बुद्ध-मवियदधदेवा मवियदधदेवा ? [ઉ૦] ગોયમા ! જે મવિય પાંચિદિયતિરિપ્પલ્લ-જોણિય વા મણુસ્સે વા દેવેસુ ઉચચજ્ઞિત્તપ સે તેળદ્દેણં ગોયમા ! एवं बुद्ध-‘मवियदधदेवा ૨’ ।

૩. [પ્ર૦] સે કેળદ્દેણં મંતે ! एवं बुद्ध-‘नरदेवा नरदेवा’ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જે રમે રાયાણો ચાહરંતચક્કવટ્ટી ઉપ્પન્ન-સમત્તચક્કરયણપ્પદ્દાણા નવનિદ્ધિપદ્દાણો સમિદ્ધકોસા વત્તીસંરાયવરસંહસ્સાણુયાતમગ્ગા સાગરવરમેદ્દલાદિવરણો મણુસ્સિદ્ધા, સે તેળદ્દેણં જાવ-‘नरदेवा ૨’ ।

૪. [પ્ર૦] સે કેળદ્દેણં મંતે ! एवं बुद्ध-‘धम्मदेवा धम्मदेवा’ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જે રમે અળગારાં મગવંતો રિરિયાસ મિયા, જાવ-‘गुत्तयंसयारी, સે તેળદ્દેણં જાવ-‘धम्मदेवा ૨’ ।

નવમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! દેવો કેટલા પ્રકારના કલા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેવો પાંચ પ્રકારના કલા છે, તે આ પ્રમાણે-૧* મવ્ય-દ્રવ્યદેવ, ૨ નરદેવ, ૩ ધર્મદેવ, ૪ દેવાધિદેવ અને ૫ માવદેવ.

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ પ્રમાણે શા હેતુથી ‘મવ્યદ્રવ્યદેવ’ ‘મવ્યદ્રવ્યદેવ’-એમ કહો છો ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે પંચેન્દ્રિયતિરંચો-નિક કે મનુષ્ય દેવોમા ઉત્પન્ન થવાને મવ્ય-યોગ્ય છે, તે માટે તે ‘મવ્યદ્રવ્યદેવ’ ૨ કહેવાય છે.

૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ પ્રમાણે શા હેતુથી ‘નરદેવ’ ‘નરદેવ’-એમ કહો છો ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે આ રાજાઓ ચાર દિશાના અન્તના સ્વામી ચક્રવર્તીઓ છે, જેને સમસ્ત રત્નોમા પ્રધાન ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયું છે એવા, નવ નિધિના સ્વામીઓ, સમૃદ્ધ મંટારવાહ્ય, જેઓનો માર્ગ વત્તીસ હજાર રાજાઓ વડે અનુસરાય છે એવા, મહાસાગરરૂપ ઉત્તમ મેઘલાપર્યન્ત પૃથ્વીના પતિ અને મનુષ્યના ઇન્દ્રો છે તે માટે ‘નરદેવો’ ‘નરદેવો’-એમ કહેવાય છે.

૪. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શા હેતુથી ‘ધર્મદેવ’ ‘ધર્મદેવ’-એમ કહો છો ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે આ અનગાર મગવંતો, રિયાસમિતિવાહ્ય-ગુપ્ત વ્રજાચારી છે, માટે તે હેતુથી ‘ધર્મદેવ’ ‘ધર્મદેવ’-એમ કહેવાય છે.

૫. [પ્ર૦]

જન થાય-इत्यादि यद्रव्यदेव-अहि द्रव्यशब्द अप्राधान्याचक છે, ભૂતકાઢ્યા દેવત્વપર્યાયને પ્રાપ્ત થયેલા અથવા મવિય કાઢ્યા દેવપણને પામનાર, વર્તમાન-તેહાર્થવાલું થાય, તે દ્રવ્ય હોવાથી અપ્રધાન એવા દ્રવ્યદેવ કહેવાય છે, તેના મનિષ્યમા દેવપણને પ્રાપ્ત થનાર મવ્યદ્રવ્યદેવ કહેવાય છે. ૨ નરદેવ-મનુષ્યોનાં વા લાયક નરદેવ કહેવાય છે ૩ ધર્મદેવ-શુતાદિ ધર્મવડે દેવો લેવા, અથવા જેને ધર્મે પ્રધાન છે એવા ‘ધાર્મિક દેવોને’ ધર્મદેવ કહે-વારમાર્થિક દેવપણું હોવાથી સામાન્ય દેવો કરતાં અધિક-શ્રેષ્ઠ દેવાધિદેવ કહેવાય છે, અથવા દેવાતિદેવ પણ કહે છે. ૫ માવદેવ-જેઓ નાગર-ઉદયથી દેવપણાનો અનુભવ કરનાર માવદેવ કહેવાય છે.

૫ † પ્રતિહારકર્મે-

+ રેનાચિતિતિ તિ

५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘देवाधिदेवा देवाधिदेवा’ ? [उ०] गोयमा ! जे इमे अरिहंता भगवंतो उत्पन्न-
नाण-दंसणधरा जाव-सच्चदरिस्सी, से तेणट्टेणं जाव-‘देवाधिदेवा’ २ ।

६. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘भावदेवा भावदेवा’ ? [उ०] गोयमा ! जे इमे भवणवइ-वाणमंतर-जोइस-
वेमाणिया देवा देवगतिनामगोयाइं कम्माइं वेदेंति, से तेणट्टेणं जाव-‘भावदेवा’ २ ।

७. [प्र०] भवियद्धदेवा णं भंते ! कओहिंतो उववज्जंति, किं नेरइण्हितो उववज्जंति, तिरिक्ख० मणुस्स० देवेहिंतो
उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! नेरइण्हितो उववज्जंति, तिरि० मणु० देवेहिंतो वि उववज्जंति, भेदो जहा चकंतीए सव्वेसु उववा-
प्यद्या जाव-‘अणुत्तरोववाइय’त्ति, नवरं असंखेज्जवासाउयअकम्मभूमगअंतरदीवगसव्वट्टसिद्धवज्जं जाव-अपराजियदेवेहिंतो वि
उववज्जंति, णो सव्वट्टसिद्धदेवेहिंतो उववज्जंति ।

८. [प्र०] नरदेवा णं भंते ! कओहिंतो उववज्जंति ? किं नेरतिण०-पुच्छा । [उ०] गोयमा ! नेरतिण्हितो वि उवव-
ज्जंति, नो तिरि०, नो मणु०, देवेहिंतो वि उववज्जंति ।

९. [प्र०] जइ नेरइण्हितो उववज्जंति किं रयणप्पभापुढविनेरइण्हितो उववज्जंति, जाव-अहेसत्तमपुढविनेरइण्हितो
उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! रयणप्पभापुढविनेरइण्हितो उववज्जंति, नो सक्कर० जाव-नो अहेसत्तमपुढविनेरइण्हितो
उववज्जंति ।

१०. [प्र०] जइ देवेहिंतो उववज्जंति किं भवणवासिदेवेहिंतो उववज्जंति, वाणमंतर० जोइसिय० वेमाणियदेवेहिंतो
उववज्जंति ? [उ०] गोयमा ! भवणवासिदेवेहिंतो वि उववज्जंति, वाणमंतर०, एवं सव्वदेवेसु उववाप्यद्या, चकंतीभेदेणं जाव-
सव्वट्टसिद्धत्ति ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुयी ‘देवाधिदेव’ ‘देवाधिदेव’ कहेवाय छे ? [उ] हे गौतम ! जे आ अरहित-भगवंतो उत्पन्न
येला ज्ञान अने दर्शनने धारण करनारा यावद्-सर्वदर्शी छे, ते हेतुयी यावद् ‘देवाधिदेव’ ‘देवाधिदेव’ कहेवाय छे.

देवाधिदेव.

६. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुयी ‘भावदेव’ ‘भावदेव’ कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! जे आ भवनपतिओ, वानव्यंतरो,
ज्योतिष्को अने वैमानिक देवो देवगति संवन्धी नाम अने गोत्र कर्मोने वेदे छे, ते माटे ‘भावदेव’ ‘भावदेव’ कहेवाय छे.

भावदेव.

७. [प्र०] हे भगवन् ! भव्यद्रव्यदेवो क्यांथी आवीने उत्पन्न थाय ? शुं नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय, तिर्यचोथी आवीने उत्पन्न
थाय, मनुष्योथी आवीने उत्पन्न थाय, के देवोथी आवीने उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिकोथी आवी उत्पन्न थाय, तिर्यचोथी,
मनुष्योथी, अने देवोथी पण आवीने उत्पन्न थाय. अहां *व्युत्क्रान्ति पदमा कह्या प्रमाणे भेद-विशेषता कहेवी, अने तेओनी सर्वने
विषे उत्पत्ति कहेवी, यावत्-अनुत्तरापपातिक सुधी कहेवुं, परन्तु विशेष ए छे के, असंख्यात वर्पना आयुष्यवाळा जीवो, अकर्म-
भूमिना जीवो, अंतरद्वीपना जीवो अने सर्वार्थसिद्ध वर्जिने यावद्-अपराजित देवोथी आवीने उत्पन्न थाय छे. पण सर्वार्थसिद्धना देवो
उत्पन्न यथा नथी.

भव्यद्रव्यदेवो क्यांथी
आवीने उपजे ?

८. [प्र०] हे भगवन् ! नरदेवो क्यांथी आवीने उत्पन्न थाय ?-शुं नैरयिकोथी, तिर्यचोथी, मनुष्योथी के देवोथी आवीने उत्पन्न
थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ नैरयिको अने देवोथी आवीने उत्पन्न थाय छे, पण तिर्यच अने मनुष्योथी आवीने उत्पन्न यथा नथी.

नरदेवो क्यांथी आ
वीने उपजे ?

९. [प्र०] जो तेओ नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय तो शुं रत्नप्रभाना नैरयिकोथी आवीने (नरदेवो) उत्पन्न थाय के यावद्-अधः-
सप्तम पृथ्वीना नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ रत्नप्रभाना नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न थाय, पण शर्कराप्रभायी
आवीने न उत्पन्न थाय, यावद्-अधःसप्तमपृथ्वीना नैरयिकोथी आवीने उत्पन्न न थाय.

रत्नप्रभादिमांथी कद
नरक पृथिवीसी
आवी उपजे ?

१०. [प्र०] जो तेओ देवोथी आवी (नरदेवो) उत्पन्न थाय तो शुं भवनवासी देवोथी आवी उत्पन्न थाय के वानव्यंतर, ज्यो-
तिष्क अने वैमानिक देवोथी आवी उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गौतम ! तेओ भवनवासी देवोथी पण आवी उत्पन्न थाय, तथा वानव्यंतर,
ज्योतिष्क अने वैमानिक देवोथी पण आवी उत्पन्न थाय. ए प्रमाणे सर्व देवो संवन्धे *व्युत्क्रान्ति पदमा कहेली विशेषतापूर्वक यावत् सर्वार्थ-
सिद्ध सुधी उपपात कहेवो.

शु भवनवासीआदि
देवोमांथी कया
देवोथी आवी उपजे ?

૧૧. [પ્ર૦] ધમ્મદેવા ણં મંતે ! કયોદ્દિતો ઉવવજ્ઞંતિ ? કિં નેરહ્ણદિતો ? [ઉ૦] एवं चकंतीमेदेणं सधेसु उववाप-
यद्या जाव-‘सद्यसिद्ध’त्ति । नवरं तमा-अहेसत्तमाए नो उववाथोतेउ-चाउ-असंखिज्जासाउयअकम्मभूमगा-अंतरदीवगवजेसु ।

૧૨. [પ્ર૦] દેવાધિદેવા ણં મંતે ! કતોદ્દિતો ઉવવજ્ઞંતિ, કિં નેરહ્ણદિતો ઉવવજ્ઞંતિ ? પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નેરહ્ણ-
દિતો ઉવવજ્ઞંતિ, નો તિરિં નો મણું દેવેદિતો વિ ઉવવજ્ઞંતિ ।

૧૩. [પ્ર૦] જદ નેરહ્ણદિતો [ઉ૦] एवं तिसु पुढवीसु उववज्जंति, सेसाथो सोदेयद्याथो ।

૧૪. [પ્ર૦] જદ દેવેદિતો [ઉ૦] वेमाणिपसु सधेसु उववज्जंति जाव-सद्यसिद्धत्ति, सेसा सोदेयद्या ।

૧૫. [પ્ર૦] ભાવદેવા ણં મંતે ! કયોદ્દિતો ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] एवं जहा चकंतीए भवणवासीणं उववाथो तहा
भाणियद्यो ।

૧૬. [પ્ર૦] અવિયતદ્વેદવાણં મંતે ! કેવતિયં કાલં ઠિતી પળ્લપ્પા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્ણેણં અંતોમુદ્દુત્તં, ઉકોસેણં તિષ્ઠિ-
પલ્લિઓવમાઈં ।

૧૭. [પ્ર૦] નરદેવાણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્ણેણં સત્ત વાસસયાઈં, ઉકોસેણં ચડરાસીઈં પુવ્વસયસહસ્સાઈં ।

૧૮. [પ્ર૦] ધમ્મદેવાણં મંતે ! પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્ણેણં અંતોમુદ્દુત્તં, ઉકોસેણં દેસૂપા પુવ્વકોડી ।

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્મદેવો ક્યાંથી આવી ઉત્પન્ન થાય ? શું નૈરયિકોથી, [તિર્યંચોથી, મનુષ્યોથી કે દેવોથી આવી] ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] ए प्रमाणे बहुं व्युत्क्रांति पदमां कहेल्य मेढ-विशेषवडे यावत्- सर्वार्थसिद्ध सुधी सर्वयन्त्रि उपपाद कहेवो, परन्तु विशेष ए छे के, तमःप्रमा अने अथ सत्तमपुष्पीयी, तथा तेजःकाय, वायुकाय, असंख्यवर्पना आयुष्यवाळा कर्मभूमिजो, अकर्मभूमिजो अने अंतरद्दीपज मनुष्य तथा तिर्यंचोयी आवी धर्मदेवो उत्पन्न न थाय. [अर्थात्-ए सिवाय बाकीना स्थानयी आवी धर्मदेव थाय.]

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવાધિદેવો ક્યાંથી આવી ઉત્પન્ન થાય-શું નૈરયિકોથી આવી ઉત્પન્ન થાય-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકોથી આવી ઉત્પન્ન થાય છે, તિર્યંચ અને મનુષ્યોથી આવી ઉત્પન્ન થના નથી, પણ દેવો થકી આવીને ઉત્પન્ન થાય છે.

૧૩. [પ્ર૦] જો નૈરયિકોથી આવી (દેવાધિદેવ) ઉત્પન્ન થાય [તો શું રત્નપ્રમાના નૈરયિકોથી આવી ઉત્પન્ન થાય]-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] ए प्रमाणे प्रथम त्रण पृथिवीयी आवी [देवाधिदेव] उत्पन्न थाय छे. बाकीनी पृथिवीओनो प्रतिपेध करवो.

૧૪. [પ્ર૦] જો તેઓ દેવોથી આવી ઉત્પન્ન થાય તો શું ભવનપતિ વગેરેથી આવી ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] सर्व वैमानिक देवोयी, यावत्-सर्वार्थसिद्धयी आवी उत्पन्न थाय. बाकीना देवोनो निपेध करवो.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભાવદેવો ક્યાંથી આવી ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] जेम व्युत्क्रातिपदमां भवनवासिओनो उपपात कखो छे तेम अहिं कहेवो.

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મન્યદ્રવ્યદેવોનાં કેટલા કાલ સુધી સ્થિતિ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓની ઓછામાં ઓછી ઇન્ત-
ર્મુદ્ધર્ત અને વધારેમા વધારે ત્રણ પલ્લોપમની સ્થિતિ કહી છે.

૧૭. [પ્ર૦] નરદેવો સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓની જગન્ય સ્થિતિ ઇસાતસો વર્ષની અને ઉત્કૃષ્ટ ચોરાશીલાખ પૂર્વની સ્થિતિ કહી છે.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્મદેવો સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓની જગન્ય સ્થિતિ અન્તર્મુદ્ધર્તની, અને ઉત્કૃષ્ટ દેગોનપૂર્વકો-
ટિની કહી છે.

૧૧ * પ્રજા ૦ પદ ૬ પ૦ ૨૧૫. † તમ પ્રમા પૃથિવીથી નીકળેલાને મનુષ્યપણું પ્રાપ્ત થાય, પણ ચારિત્ર પ્રાપ્ત થતું નથી, તથા સાતની નરકપૃથિવી, તેજ કાય, વાયુકાય, અસંખ્યવર્ષના આયુષવાલા કર્મભૂમિજ, અકર્મભૂમિજ અને અન્તર્દ્દીપજ મનુષ્ય અને તિર્યંચો-થકી નીકળેલાને મનુષ્યપણના અભાવ થકી ચારિત્ર હોતું નથી, તેથી લાથી નીકળી તેઓ ધર્મદેવ (ચારિત્રયુક્ત અનગાર) થતા નથી-ટીકા.

૧૨ † પ્રથમ ત્રણ નરકપૃથિવીયકી નીકળેલા તીર્યંકરપણે ડપણે છે, પણ નીચેની ચાર પૃથિવીયકી નીકળેલા તીર્યંકરો થતા નથી, માટે બાકીનો ચાર પૃથિવીનો પ્રતિપેધ કરવો-ટીકા.

૧૫ † પ્રજા ૦ પદ ૬ પ૦ ૨૧૧. ઘણા સ્થાનોથી આવી ભવનપતિદેવપણે ડપણે છે, કારણકે અસંખી પણ તેમાં ઉત્પન્ન થાય છે, માટે ભવનપતિ સંવન્ધે ઉપપાત કહ્યો છે-ટીકા.

૧૬ † અન્તર્મુદ્ધર્તના આયુષવાલો પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ દેવપણે ડપણે, માટે મન્યદ્રવ્યદેવની જગન્ય સ્થિતિ અન્તર્મુદ્ધર્તની કહી છે, તેમજ ત્રણ પલ્લોપમની સ્થિતિવાલા ઉત્તરકુદ આદિના મનુષ્યો અને તિર્યંચો દેવપણે ઉત્પન્ન થાય માટે ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ પલ્લોપમની સ્થિતિ કહી છે-ટીકા.

૧૭ † ચક્રવર્તિનો જગન્ય સ્થિતિ સાતસો વર્ષની હોય છે, જેમકે શ્રદ્ધાદત્તની, અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ચોરાશી લાખ પૂર્વની હોય છે, જેમકે ભરતની.

૧૮ † કોદેપણ મનુષ્ય અન્તર્મુદ્ધર્ત આયુષ વાકી હોય ત્યારે ચારિત્રનો સ્વીકાર કરે, તેની અપેક્ષા ધર્મદેવની જગન્ય સ્થિતિ અન્તર્મુદ્ધર્તની, અને જે ચંદ્ર ન્યૂન પૂર્વોટિ વર્ષવર્ષન્ત ચારિત્ર પાલન કરે તેની અપેક્ષા ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ જાળવી-ટીકા.

૧૯. [પ્ર૦] દેવાધિદેવાણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જહન્નેણં યાવત્તરિં વાસાઈ, ઉક્કોસેણં ચડરાસીઈ પુદ્ધસયસહસ્સાઈ ।

૨૦. [પ્ર૦] ભાવદેવાણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જહન્નેણં દસ વાસસહસ્સાઈ, ઉક્કોસેણં તેત્તીસં સાગરોવમાઈ ।

૨૧. [પ્ર૦] ભવિયદ્ધદેવા ણં મંતે ! કિં ઇગત્તં પમ્મૂ વિઙ્ઘિત્તપ્પ, પુહુત્તં પમ્મૂ વિઙ્ઘિત્તપ્પ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઇગત્તં પિ પમ્મૂ વિઙ્ઘિત્તપ્પ, પુહુત્તં પિ પમ્મૂ વિઙ્ઘિત્તપ્પ, ઇગત્તં વિઙ્ઘમાણે ઇગિંદિયરૂવં વા જાવ-પંચિંદિયરૂવં વા, પુહુત્તં વિઙ્ઘમાણે ઇગિંદિયરૂવાણિ વા જાવ-પંચિંદિયરૂવાણિ વા, તાઈ સંઘેજ્ઞાણિ વા અસંઘેજ્ઞાણિ વા, સંવદ્ધાણિ વા અસંવદ્ધાણિ વા, સરિસાણિ વા અસરિસાણિ વા વિઙ્ઘંતિ, વિઙ્ઘિત્તા તઓ પચ્છા અણ્ણો જહિચ્છિયાઈ કજ્ઞાઈ કરેંતિ, एवं નરદેવા વિ, एवं ધમ્મદેવા વિ ।

૨૨. [પ્ર૦] દેવાધિદેવાણં પુચ્છા, [ઉ૦] ગોયમા ! ઇગત્તં પિ પમ્મૂ વિઙ્ઘિત્તપ્પ, પુહુત્તં પિ પમ્મૂ વિઙ્ઘિત્તપ્પ, નો ચેવ ણં સંપત્તીય વિઙ્ઘિસુ વા, વિઙ્ઘિત્તિ વા, વિઙ્ઘિસ્સંતિ વા ।

૨૩. [પ્ર૦] ભાવદેવાણં પુચ્છા [ઉ૦] જહા ભવિયદ્ધદેવા ।

૨૪. [પ્ર૦] ભવિયદ્ધદેવા ણં મંતે ! અણંતરં ઉદ્ધટ્ઠિત્તા કઠિં ગચ્છંતિ ? કઠિં ઉવવજ્ઞંતિ ? કિં નેરહપ્પસુ ઉવવજ્ઞંતિ ? જાવ-દેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો નેરહપ્પસુ ઉવવજ્ઞંતિ, નો તિરિં, નો મણું, દેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ, જહ દેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ સદ્ધદેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ જાવ-સદ્ધસિંદ્ધન્તિ ।

૨૫. [પ્ર૦] નરદેવા ણં મંતે ! અણંતરં ઉદ્ધટ્ઠિત્તા-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નેરહપ્પસુ ઉવવજ્ઞંતિ, નો તિરિં, નો મણું, નો દેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ, જહ નેરહપ્પસુ ઉવવજ્ઞંતિ, સત્તસુ વિ પુદ્ધવીસુ ઉવવજ્ઞંતિ ।

૨૬. [પ્ર૦] ધમ્મદેવા ણં મંતે ! અણંતરં-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નો નેરહપ્પસુ ઉવવજ્ઞેજ્ઞા, નો તિરિં, નો મણું, દેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ ।

૧૯. [પ્ર૦] દેવાધિદેવ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓની જઘન્ય સ્થિતિ વહોતર વર્પની, અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ચોરા- શીલાલ પૂર્વની કહી છે. દેવાધિદેવની સ્થિતિ.

૨૦. [પ્ર૦] ભાવદેવોની સ્થિતિ સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓની જઘન્ય સ્થિતિ દશહજાર વર્પની, અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તેત્રીશ સાગરોપમની કહી છે. ભાવદેવની સ્થિતિ.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભવ્યદ્રવ્યદેવો એક રૂપ વિકુર્વવાને સમર્થ છે કે અનેકરૂપો વિકુર્વવાને સમર્થ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! [ભવ્યદ્રવ્યદેવ વૈક્રિયલ્લિધસંપન્ન મનુષ્ય કે તિર્યંચ] એક રૂપ વિકુર્વવાને પણ સમર્થ છે અને અનેકરૂપો પણ વિકુર્વવાને સમર્થ છે. એક રૂપને વિકુર્વવંતો એક એકેન્દ્રિયરૂપને યાવત્-એક પંચેન્દ્રિયરૂપને વિકુર્વે છે, અથવા અનેક રૂપોને વિકુર્વવંતો અનેક એકેન્દ્રિયરૂપોને કે અનેક પંચેન્દ્રિયરૂપોને વિકુર્વે છે, તે રૂપો સંખ્યાતા કે અસંખ્યાતા, સવદ્ધ કે અસંવદ્ધ, સમાન કે અસમાન વિકુર્વે છે, વિકુર્વ્યા પછી પોતાના યથેષ્ટ કાર્યો કરે છે. એ પ્રમાણે નરદેવ અને ધર્મદેવ સર્વંધે પણ જાણવું.

૨૨. [પ્ર૦] દેવાધિદેવો સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ એક રૂપ વિકુર્વવાને પણ સમર્થ છે, અને અનેક રૂપ વિકુર્વવાને પણ સમર્થ છે. પણ તેણે [ઔલુક્યના અભાવથી શક્તિ છતાં] સપ્રાસિવડે (કરવાવડે) વૈક્રિયરૂપ વિકુર્વ્યું નથી, વિકુર્વતા નથી અને વિકુર્વશે પણ નહિ. દેવાધિદેવની વિકુર્વ વૈક્રિય શક્તિ.

૨૩. [પ્ર૦] ભાવદેવસંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] જેમ ભવ્યદ્રવ્યદેવો સંવન્ધે (સૂ. ૨૧) કહ્યું તેમ ભાવદેવસંવન્ધે પણ જાણવું.

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભવ્યદ્રવ્યદેવો તુરતજ મરણ પામી ક્યા જાય-ક્યાં ઉત્પન્ન થાય ? શું નૈરયિકોમાં ઉપજે, યાવદ્-દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નૈરયિકોમાં, તિર્યંચોમાં કે મનુષ્યોમાં ઉત્પન્ન થતા નથી, પણ દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય છે. જો દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય તો તે સર્વદેવોમાં ઉત્પન્ન થાય, યાવત્ સર્વાર્થસિદ્ધિમાં ઉત્પન્ન થાય.

૨૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નરદેવો અન્તરરહિત-તુરતજ મરણ પામી ક્યા ઉત્પન્ન થાય-એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકોમાં ઉત્પન્ન થાય, પણ તિર્યંચ, મનુષ્ય કે દેવમાં ઉત્પન્ન ન થાય, જો નૈરયિકોમાં ઉત્પન્ન થાય તો સાતે નરકપૃથિવીમાં ઉત્પન્ન થાય.

૨૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્મદેવો તુરતજ મરણ પામી ક્યા ઉત્પન્ન થાય-એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નૈરયિકોમાં, તિર્યંચોમાં કે મનુષ્યોમાં ઉત્પન્ન થતા નથી, પણ દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય છે.

ભાવદેવની વિકુર્વ શક્તિ.

ભવ્યદ્રવ્યદેવો મરણ પામી ક્યા જાય ?

નરદેવ મરણ પામી ક્યા ઉપજે ?

ધર્મદેવ મરણ પામી ક્યા જાય ?

૨૫ * ચક્રપિ કોઈક ચક્રવર્તિઓ દેવમાં ઉત્પન્ન થાય છે, પરંતુ તે નરદેવપણું છોડી અને ધર્મદેવપણું પામીને ઉપજે છે, કામમોગોનો ત્યાગ કર્યા શિવાય નરદેવ અવસ્થામાં તો તે નૈરયિકમાં જ ઉપજે છે.

૨૭. [પ્ર૦] જદ દેવેસુ ઉચ્ચજ્ઞંતિ કિં મવળવાસિ-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નો મવળવાસિદેવેસુ ઉચ્ચજ્ઞંતિ, નો વાળમં-
તર૦, નો જોદસિય૦, વેમાણિયદેવેસુ ઉચ્ચજ્ઞંતિ, સધેસુ વેમાણિયસુ ઉચ્ચજ્ઞંતિ જાવ-સધદ્દસિહમણુત્તરોવવાદપસુ-જાવ
ઉચ્ચજ્ઞંતિ, અત્યેગદયા સિદ્ધંતિ, જાય-અંત કરેંતિ ।

૨૮. [પ્ર૦] દેવાધિદેવા અણંતરં ઉદ્દટ્ટિતા કહિં ગચ્છંતિ, કહિં ઉચ્ચજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સિદ્ધંતિ, જાય-અંત
કરેંતિ ।

૨૯. [પ્ર૦] ભાવદેવા ણં મંતે ! અણંતરં ઉદ્દટ્ટિતા-પુચ્છા । [ઉ૦] જદા ધર્મંતીપ્પ જમુરુમારાણં ઉદ્દટ્ટિતા તદ્દા માણિયન્ના ।

૩૦. [પ્ર૦] મવિયદ્ધદેવે ણં મંતે ! ‘મવિયદ્ધદેવે’ત્તિ કાલ્લો કેવચિરં હોદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જદ્દેણં અંતોમુદ્દુલ્લં,
ઉદ્દોસેણં તિન્નિ પલ્લિઓવમાદં, एवं જદ્દેવ ટિદં સઘેવ સંચિટ્ટિણા વિ જાવ-માવદેવસ્સ, નવરં ધમ્મદેવસ્સ જદ્દેણં એકં સમયં,
ઉદ્દોસેણં દેસુણા પુદ્ધકોડી ।

૩૧. [પ્ર૦] મવિયદ્ધદેવસ્સ ણં મંતે ! કેવતિયં કાલં અંતરં હોદ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જદ્દેણં દસવાસસહસ્સાદં અંતો-
મુદ્દુલ્લમમ્મહિયાદં, ઉદ્દોસેણં અણંતં કાલં-ચણસ્સહકાલો ।

૩૨. [પ્ર૦] નરદેવાણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જદ્દેણં સાતિરેગં સાગરોવમં, ઉદ્દોસેણં અણંતં કાલં-અવહં પોગ્ગલપ-
રિયદ્દં દેસુણં ।

૨૭. [પ્ર૦] જો તેઓ (ધર્મદેવો) દેવોમા ઉત્પન્ન થાય તો શું મવનવાસી દેવોમા ઉત્પન્ન થાય-ફલાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ !
મવનવાસિદેવોમાં, વાનવ્યંતરોમા અને પ્યોતિષ્કોમા ઉત્પન્ન થતા નથી, પણ વૈમાનિક દેવોમા ઉત્પન્ન થાય છે. સર્વ વૈમાનિકોમાં, યાવત્-સર્વા-
ધંસિદ્ધ અનુત્તરીપપાતિક દેવોમા યાવત્-ઉત્પન્ન થાય છે, અને કેટલાક સિદ્ધ થાય છે, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો નાશ કરે છે.

૨૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! દેવાધિદેવો અન્તરરહિત-તુરતજ મરણ પામી ક્યાં જાય-ક્યાં ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સિદ્ધ
થાય, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે.

૨૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ભાવદેવો તુરતજ મરણ પામી ક્યાં જાય ?—એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] ‘જેમ ‘વ્યુક્કાંતિ’ પદમાં અમુરુમારોની ઉદ્ધર્તના
કહી છે તેમ અહિં ભાવદેવોનો પણ ઉદ્ધર્તના કહેવી.

૩૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! મબ્બદ્રવ્યદેવો ‘મબ્બદ્રવ્યદેવરૂપે’ કાઢ્યી ક્યાંમુઘી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જવન્નયી અંતમુદ્ધૂતં અને
ઉત્ક્રુદ્ધી ત્રણ પત્યોપમ સુઘી હોય. એ પ્રમાણે જેમ મવસ્થિતિ કહી તેમ સંસ્થિતિ પણ યાવત્-માવદેવ સુઘી જાણવી. પરન્તુ ધર્મદેવ જવન્ન
‘એક સમય સુઘી અને ઉત્ક્રુદ્ધ કંદેક ન્યૂન પૂર્વકોટિ વર્ષ સુઘી હોય.

૩૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! મબ્બદ્રવ્યદેવને પરસ્પર કેટલા કાઢ્યું અંતર હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જવન્ન અંતમુદ્ધૂતં અવિક
દશહજાર વર્ષ, અને ઉત્ક્રુદ્ધ અંતંતકાઢ્ય-વનસ્પતિકાઢ્ય પર્યન્ત અંતર હોય.

૩૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! નરદેવને પરસ્પર કેટલું અંતર હોય—એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જવન્ન ‘કાંદક અધિક એક સાગરોપમ,
અને ઉત્ક્રુદ્ધ અંતંતકાઢ્ય-કાંદક ન્યૂન અર્ધપુદ્ગલપરિવર્તે પર્યન્ત અંતર હોય.

૨૯ * પ્રજ્ઞા૦ પદ ૬ પ૦ ૨૧૫-૧.

૩૦ † અશુભ ભાવને પ્રાપ્ત કર્યા પછી શુભ ભાવને એક સમય માત્ર પ્રાપ્ત કરી તુરતજ મરણ પામે તે અપેક્ષાએ ધર્મદેવની જગત્ સ્થિતિ એક સમયની
જાણવી.

૩૧ ‡ કોઈ મબ્બદ્રવ્યદેવ ધર્મને દશહજારવર્ષની સ્થિતિવાઢા બ્યન્તરપાદિમાં ઉત્પન્ન થાય, અને લાંબી મરી શુભ ધૃત્વી આદિમાં જદે લાંબા અન્તમુદ્ધૂતં રહીને
પુનઃ મબ્બદ્રવ્યદેવ તરીકે ઉપજે—પરીતે અન્તમુદ્ધૂતં અધિક દશહજાર વર્ષનું અન્તર હોય. અહિં કોઈ ચંકા કરે છે કે ‘દેવપણાથી ચ્યવી તુરતજ મબ્બદ્રવ્યદેવ તરીકે
ઉત્પત્તિનો સંભવ હોવાથી દશ હજાર વર્ષનું અન્તર હોય, પણ અન્તમુદ્ધૂતં અધિક કેમ હોય ?’ અહિં સમાધાન કરે છે—‘ધર્મજગત્ આયુષવાઢો દેવ ચ્યવી શુભ
ધૃતિવાદિમાં ઉત્પન્ન થઈ મબ્બદ્રવ્યદેવમાં ઉપજે છે’—આથી પ્રાચીન ટીકાકારનો આશય જગાય છે, તે મતને અનુસરી ઉપર કહેલું અન્તર હોય છે—ત્રીજા તેનું
સમાધાન આ પ્રમાણે આપે છે—‘જેણે દેવનું આયુષ બાંધેલું છે તે અહિં મબ્બદ્રવ્યદેવ તરીકે દૃષ્ટ છે, તેથી દશહજારવર્ષની સ્થિતિવાઢા દેવમવધી ચ્યવી મબ્બ-
દ્રવ્યદેવપણે ઉત્પન્ન થાય અને અન્તમુદ્ધૂતં પછી આયુષનો વન્ન કરે ત્યારે પૂર્વે કહેલું અન્તર પડે. મબ્બદ્રવ્યદેવ મરી દેવ થઈ લાંબી ચ્યવી વનસલાદિકને
વિષે અન્તકાલ પર્યન્ત રહી પુનઃ મબ્બદ્રવ્યદેવ થાય—તે અપેક્ષાએ ઉત્ક્રુદ્ધ અન્તર જાણવું.

૩૨ § નરદેવ-ચક્રવર્તી કામમોગોમાં આસક થઈ પ્રથમ નરકપૃથિવીમાં જગત્ સાગરોપમ આયુષ મોગવી પુનઃ ચક્રવર્તી થાય, અને જ્યાંમુઘી ચક્રવર્ત
ઉત્પન્ન ન થાય તેટલો કાલ અધિક એક સાગરોપમ જગત્ અન્તર હોય. કોઈ સમ્યગ્દષ્ટિજ ચક્રવર્તીપણું પામે, અને તે ઉત્ક્રુદ્ધ કંદેક ન્યૂન અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્તે સમાર
અમણ કરી પુનઃ સમ્યક્ત પામી છેવટે નરદેવત્વ પામી મોક્ષે જાય, તે અપેક્ષાએ નરદેવનું ઉત્ક્રુદ્ધ અન્તર હોય—ટીકા.

૩૩. [પ્ર૦] ધર્મદેવસ્સ ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જહન્નેણં પલિઓવમપુહુત્તં, ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં, જાવ—અવહં પોગ્ગ-
લપરિયટ્ટં દેસૂણં ।

૩૪. [પ્ર૦] દેવાધિદેવાણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નત્થિ અંતરં ।

૩૫. [પ્ર૦] ભાવદેવસ્સ ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં, ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં—વળસ્સદ્કાલો ।

૩૬. [પ્ર૦] ય્ણસિ ણં મંતે ! મવિયદ્ધદેવાણં, નરદેવાણં, જાવ—ભાવદેવાણં ય કયરે કયરેહિંતો જાવ—વિસેસાહિયા
વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘ્ધત્થોવા નરદેવા, દેવાધિદેવા સંખેજ્જગુણા, ધર્મદેવા સંખેજ્જગુણા, મવિયદ્ધદેવા અસંખેજ્જગુણા,
ભાવદેવા અસંખેજ્જગુણા ।

૩૭. [પ્ર૦] ય્ણસિ ણં મંતે ! ભાવદેવાણં ભવણવાસીણં, વાણમંતરાણં, જોહસિયાણં, વેમાણિયાણં સોહમ્મગાણં, જાવ—અચ્ચુ-
વગાણં, મેવેજ્જગાણં, અણુત્તરોવવાહયાણં ય કયરે કયરેહિંતો જાવ—વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘ્ધત્થોવા અણુત્તરોવવાહયા
ભાવદેવા, ઉવરિમમેવેજ્જા ભાવદેવા સંખેજ્જગુણા, મજ્ઞિમમેવેજ્જા સંખેજ્જગુણા, હેટ્ઠિમમેવેજ્જા સંખેજ્જગુણા, અચ્ચુપ્પ કપ્પે દેવા સંખે-
જ્જગુણા, જાવ—આણયકપ્પે દેવા સંખેજ્જગુણા, ઇવં જહા જીવામિગમે તિવિહે દેવપુરિસે અપ્પાયહુયં જાવ—જોતિસિયા ભાવદેવા
અસંખેજ્જગુણા । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ ! ત્તિ ।

નવમો ઉદ્દેશો સમત્તો.

૩૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્મદેવને પરસ્પર કેટલું અંતર હોય. એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી *પલ્યોપમપૃથક્ત્વ (વેથી
નવ પલ્યોપમ) અને ઉત્કૃષ્ટ અનંતકાલ—કંઈક ન્યૂન અપાર્થ પુદ્ગલપરિવર્ત પર્યંત અંતર હોય.

ધર્મદેવને પરસ્પર કે
ટલું અંતર હોય ?

૩૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવાધિદેવને પરસ્પર કેટલું અંતર હોય—એ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને અંતર નથી.

દેવાધિદેવને અંતર.

૩૫. [પ્ર૦] ભાવદેવના પરસ્પર અંતર સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી અંતર્મુદ્ધૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ અનંતકાલ—વનસ્પતિકાલ
પર્યંત અંતર હોય.

ભાવદેવનું અંતર.

૩૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મવ્યદ્રવ્યદેવો, નરદેવો, યાવદ્—ભાવદેવોમાંના કોણ કોનાથી યાવદ્—વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
સૌથી ઘોડા નરદેવો છે, તે કરતાં દેવાધિદેવો સંખ્યાતગુણ છે, તેથી ધર્મદેવો સંખ્યાતગુણ છે, તે કરતાં મવ્યદ્રવ્યદેવો અસંખ્યાતગુણ છે
અને તેથી ભાવદેવો અસંખ્યાતગુણ છે.

મવ્યદ્રવ્યદેવાદિનું
પરસ્પર અપરબદ્ધત્વ.

૩૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભાવદેવો—ભવનવાસી, ધાનવ્યંતર, ઝ્યોતિષ્ક, વૈમાનિક, સૌધર્મ, ઈશાન યાવદ્—અચ્યુતક, પ્રૈવેયક તથા
અનુત્તરૌપપાતિક—એઓમાંના કોણ કોનાથી યાવદ્—વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વથી ઘોડા અનુત્તરૌપપાતિક ભાવદેવો છે, તે કરતાં
ઉપરના પ્રૈવેયક ભાવદેવો સંખ્યાતગુણ છે, તે કરતાં મધ્યમ પ્રૈવેયક ભાવદેવો સંખ્યાતગુણ છે, તેથી અધસ્તન પ્રૈવેયક ભાવદેવો સંખ્યાતગુણ
છે, તે કરતાં અચ્યુત કલ્પના દેવો સંખ્યાતગુણ છે, યાવદ્—આનતકલ્પના દેવો સંખ્યાતગુણ છે. એ પ્રમાણે જેમ ‘જીવામિગમ’ સૂત્રમા
ત્રિવિધ જીવના અધિકારમાં દેવપુરુષોનું અલ્પવદ્ધત્વ કહ્યું છે તેમ અહીં પણ યાવદ્—‘ઝ્યોતિષ્ક ભાવદેવો અસંખ્યેયગુણ છે’ ત્યાં સુધી કહેલું.
‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે’ [એમ કહી—મગવાન્ ગૌતમ યાવદ્ વિહરે છે.]

ભાવદેવનું અલ્પવદ્ધત્વ.

દ્વાદશ શ્લોકે નવમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૩૩ * કોઈક ધર્મદેવ—ચારિત્રયુક્ત સાધુ સૌધર્મ દેવલોકમાં પલ્યોપમપૃથક્ત્વના આયુષવાલો દેવ થઈ ત્યાંથી ધ્યવી પુનઃ મનુષ્યપણું પામી આઠ વર્ષ
પછી ચારિત્ર સ્વીકારે, તે અપેક્ષાએ કોઈક અધિક પલ્યોપમપૃથક્ત્વ અંતર હોય—ટીકા.

૩૪ † દેવાધિદેવ મોકો જાય છે તેથી તેઓને અંતર હોયું નથી—ટીકા.

૩૭ ‡ જીવામિગમ પ્રતિ. ૨ ૫૦ ૭૧-૧.

દસમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કહિવિદ્યા ણં મંતે ! આયા પળ્લન્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અટ્ટવિદ્યા આયા પળ્લન્તા, તંજહા-૧ દવિયાયા, ૨ કસાયાયા, ૩ યોગાયા, ૪ ઉવઓગાયા, ૫ ણાણાયા, ૬ દંસળાયા, ૭ ચરિત્તાયા, ૮ વીરિયાયા ।

૨. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દવિયાયા તસ્સ કસાયાયા, જસ્સ કસાયાયા તસ્સ દવિયાયા ? [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ દવિયાયા તસ્સ કસાયાયા સિય અત્થિ સિય નત્થિ, જસ્સ પુણ કસાયાયા તસ્સ દવિયાયા નિયમં અત્થિ ।

૩. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દવિયાયા તસ્સ જોગાયા ? [ઉ૦] एवं જહા દવિયાયા કસાયાયા મણિયા તહા દવિયાયા જોગાયા માણિયદ્ધા ।

૪. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! દવિયાયા, તસ્સ ઉવઓગાયા-एवं સવ્વત્થ પુચ્છા માણિયદ્ધા । [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ દવિયાયા તસ્સ ઉવઓગાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ વિ ઉવઓગાયા તસ્સ વિ દવિયાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ દવિયાયા તસ્સ ણાણાયા મય-

દશમં ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આત્મા કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આઠ પ્રકારના આત્મા છે, તે આ પ્રમાણે-^૧ દ્રવ્યાત્મા, ૨ કપાયાત્મા, ૩ યોગાત્મા, ૪ ઉપયોગાત્મા, ૫ જ્ઞાનાત્મા, ૬ દર્શનાત્મા, ૭ ચારિત્રાત્મા અને ૮ વીર્યાત્મા.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને શું કપાયાત્મા હોય અને જેને કપાયાત્મા હોય તેને શું દ્રવ્યાત્મા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને કપાયાત્મા કદાચિત્ત્ હોય અને કદાચિત્ત્ ન હોય, પણ જેને કપાયાત્મા હોય, તેને તો અવશ્ય દ્રવ્યાત્મા હોય.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને યોગાત્મા હોય ? [અને જેને યોગાત્મા હોય તેને દ્રવ્યાત્મા હોય ?] [ઉ૦] ૧ પ્રમાણે જેમ દ્રવ્યાત્મા અને કપાયાત્માનો સંબંધ કહ્યો તેમ દ્રવ્યાત્મા અને યોગાત્માનો સંબંધ કહેવો.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને ઉપયોગાત્મા હોય ? [અને જેને ઉપયોગાત્મા હોય તેને દ્રવ્યાત્મા હોય ?] ૧ પ્રમાણે સર્વત્ર પ્રશ્ન કરવો. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને ઉપયોગાત્મા અવશ્ય હોય, અને જેને ઉપયોગાત્મા હોય તેને પણ

૧ * ઉપયોગલક્ષણ આત્મા એક પ્રકારે છે, તો પણ અમુક વિશેષતાને ઊંધે તેના આઠ પ્રકાર છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ત્રિકાલવર્તી આત્મા દ્રવ્ય તે દ્રવ્યાત્મા, તે સર્વ જીવોને હોય છે, ૨ ક્રોધાદિકપાયયુક્ત આત્મા તે કપાયાત્મા, તે સક્રપાથી જીવોને હોય છે, પણ વપશાન્તકપાય અને ક્ષીણકપાયને હોતો નથી, ૩ મન, વચન અને કાયવ્યાપારવાહને યોગાત્મા હોય છે, ૪ સાહાર અને નિરાહાર ઉપયોગવાળા ઊદ્ધ અને સમારી સર્વ જીવોને ઉપયોગાત્મા હોય છે, ૫ સમ્યગ્ વિશેષાવબોધરૂપ જ્ઞાનાત્મા સર્વ સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે, ૬ સામાન્યઅવબોધરૂપ દર્શનાત્મા સર્વ જીવોને હોય છે, ૭ ચારિત્રાત્મા વિરતિવાહને હોય છે, ૮ અને વીર્યાત્મા કરણવીર્યવાહ સર્વ સસારી જીવોને હોય છે-ટીકા.

૨ † અહિં દ્રવ્યાત્મા-આદિ આઠ પદોની સ્થાપના કરવી, તેમા પ્રથમ સૂ. ૨-૪ સુધી દ્રવ્યાત્માનો વાકીના કપાયાત્મા વગેરે સાત આત્માની સાથે સવન્ધ વતાયે છે—જેને દ્રવ્યાત્મલ-જીવલ હોય, તેને કપાયાત્મા કદાચિત્ત્ (સક્રપાયાવસ્થામા) હોય, અને કદાચિત્ત્ ક્ષીણકપાય અને ઉપશાન્તકપાયવાહને ન હોય, પણ જેને કપાયાત્મા હોય છે તેને દ્રવ્યાત્મલ-જીવલ અવશ્ય હોય છે, કેમકે જીવલ શિવાય કપાયો હોતા નથી.

૩ ‡ જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને યોગાત્મા સયોગીઅવસ્થામા હોય છે, અયોગી (યોગરહિત) કેવલી અને સિદ્ધોને યોગાત્મા હોતો નથી, પણ જેને યોગાત્મા હોય તેને અવશ્ય દ્રવ્યાત્મા હોય છે, કેમકે જીવલ શિવાય યોગો હોતા નથી. આ હકીકત પૂર્વસૂત્રમા વતાવ્યા પ્રમાણે જાણવી.

૪ § જે જીવને દ્રવ્યાત્મા હોય છે તેને અવશ્ય ઉપયોગાત્મા હોય છે, અને જેને ઉપયોગાત્મા હોય છે તેને અવશ્ય દ્રવ્યાત્મા હોય છે, કેમકે દ્રવ્યાત્મા અને ઉપયોગાત્માનો પરસ્પર નિયત સવન્ધ છે. સિદ્ધ અને અન્ય સસારી જીવોને દ્રવ્યાત્મા પણ છે, અને ઉપયોગાત્મા પણ છે, કારણકે ઉપયોગ એ જીવનું લક્ષણ છે.

પાળ જસ્સ પુળ જાણાયા તસ્સ દવિયાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ દવિયાયા તસ્સ દંસણાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ વિ દંસણાયા તસ્સ દવિયાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ દવિયાયા તસ્સ ચરિત્તાયા મયળાપ, જસ્સ પુળ ચરિત્તાયા તસ્સ દવિયાયા નિયમં અત્થિ, एवं વીરિયાયાપ વિ સમં ।

૫. [પ્ર૦] જસ્સ ણં મંતે ! કસાયાયા તસ્સ જોગાયા—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! જસ્સ કસાયાયા તસ્સ જોગાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ પુળ જોગાયા તસ્સ કસાયાયા સિય અત્થિ સિય નત્થિ, एवं ઉવઓગાયાપ વિ સમં કસાયાયા નેયદ્વા, કસાયાયા ય જાણાયા ય પરોપ્પરં દો વિ ભદ્ધિદ્વાઓ, જહા કસાયાયા ય ઉવઓગાયા ય તહા કસાયાયા ય દંસણાયા ય કસાયાયા ય ચરિત્તાયા ય દો વિ પરોપ્પરં ભદ્ધિદ્વાઓ, જહા કસાયાયા ય જોગાયા ય તહા કસાયાયા ય વીરિયાયા ય માણિયદ્વાઓ, एवं જહા કસાયાયાપ વત્તદ્ધયા મળિયા તહા જોગાયાપ વિ ઉવરિમાહિં સમં માણિયદ્વાઓ । જહા દવિયાયાપ વત્તદ્ધયા મળિયા તહા

દ્રવ્યાત્મા અવશ્ય હોય, જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને જ્ઞાનાત્મા મજના—વિકલ્પે હોય, અને જેને જ્ઞાનાત્મા હોય તેને દ્રવ્યાત્મા અવશ્ય હોય. જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને દર્શનાત્મા અવશ્ય હોય, જેને દર્શનાત્મા હોય તેને દ્રવ્યાત્મા પળ અવશ્ય હોય, જેને દ્રવ્યાત્મા હોય તેને ચારિત્રાત્મા મજના—વિકલ્પે હોય, અને જેને ચારિત્રાત્મા હોય તેને દ્રવ્યાત્મા અવશ્ય હોય. એ પ્રમાણે વીર્યાત્માની સાથે પણ સંબંધ કહેવો.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને કપાયાત્મા હોય તેને શું યોગાત્મા હોય ?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને કપાયાત્મા હોય તેને યોગાત્મા અવશ્ય હોય, અને જેને યોગાત્મા હોય તેને કદાચિત્ કપાયાત્મા હોય અને કદાચિત્ ન પણ હોય. એ પ્રમાણે ઉપયોગાત્માની સાથે કપાયાત્માનો સંબંધ જાણવો. તથા કપાયાત્મા અને જ્ઞાનાત્મા એ વચ્ચે પરસ્પર મજના—વિકલ્પે કહેવા. જેમ કપાયાત્મા અને ઉપયોગાત્માનો સંબંધ કહ્યો તેમ કપાયાત્મા અને દર્શનાત્માનો સંબંધ કહેવો. તથા કપાયાત્મા અને ચારિત્રાત્મા—એ વચ્ચે—પરસ્પર મજના કહેવા. જેમ કપાયાત્મા અને યોગાત્મા કહ્યા, તેમ કપાયાત્મા અને વીર્યાત્મા પણ કહેવા. એ પ્રમાણે જેમ કપાયાત્માની સાથે ઇતર [છ] આત્માની વક્તવ્યતા કહી, તેમ યોગાત્માની સાથે પણ ઉપરના [પાંચ] આત્માઓની વક્તવ્યતા કહેવી. જેમ દ્રવ્યાત્માની વક્તવ્યતા કહી તેમ ઉપયોગાત્માની

દ્રવ્યાત્માનો જ્ઞાનાત્માની સાથે સંબંધ.
દર્શનાત્મા સાથે સંબંધ.
ચારિત્રાત્મા સાથે સંબંધ.
વીર્યાત્મા.
કપાયાત્મા અને યોગાત્માનો સંબંધ.

કપાયાત્મા અને દર્શનાત્માનો સંબંધ.

૪ * જેને દ્રવ્યાત્મા હોય છે તેને જ્ઞાનાત્મા વિકલ્પે હોય છે, જેમકે સમ્યગ્દષ્ટિને તત્ત્વના વિશેષાવધોધરૂપ સમ્યગ્જ્ઞાન હોય છે, અને મિથ્યાદષ્ટિને સમ્યગ્જ્ઞાન હોઈ નથી; પણ જેને જ્ઞાનાત્મા હોય છે તેને દ્રવ્યાત્મા સિદ્ધની પેઠે અવશ્ય હોય છે. જેને દ્રવ્યાત્મા હોય છે તેને સામાન્ય અવધોધરૂપ દર્શનાત્મા અવશ્ય હોય છે, જેમ સિદ્ધને કેવલદર્શન હોય છે, જેને દર્શનાત્મા હોય છે તેને દ્રવ્યાત્મા પણ અવશ્ય હોય છે. જેમકે ચક્ષુદર્શનાદિવાઙ્માને દ્રવ્યાત્મા—જીવલ હોય છે.

† જેને દ્રવ્યાત્મા હોય છે તેને ચારિત્રાત્મા મજના હોય છે, કારણ કે સિદ્ધ અથવા વિરતિરહિતને દ્રવ્યાત્મા છતાં પણ હિંસાદિ દોષથી નિવૃત્તિરૂપ ચારિત્રાત્મા હોતો નથી, અને વિરતિવાઙ્માને હોય છે, માટે મજના જાણવી. જેને ચારિત્રાત્મા હોય છે તેને દ્રવ્યાત્મા અવશ્ય હોય છે, કેમકે ચારિત્રવાઙ્માને જીવલ્પણ નિયંત્રણાદ્ય હોય છે. એ પ્રમાણે દ્રવ્યાત્માનો વીર્યાત્માની સાથે સંબંધ જાણવો. જેમકે દ્રવ્યાત્માનો ચારિત્રાત્માની સાથે મજના અને નિયમ કહ્યો તેમ વીર્યાત્માની સાથે પણ જાણવું. તે આ પ્રમાણે—જેને દ્રવ્યાત્મા હોય છે તેને વીર્યાત્મા હોતો નથી, જેમકે સકરણ વીર્યની અપેક્ષા સિદ્ધને વીર્યાત્મા નથી, વીજા સસારીને હોય છે પણ જેને વીર્યાત્મા હોય છે તેને દ્રવ્યાત્મા અવશ્ય હોય છે. જેમકે વીર્યવાઙ્મા સસારી જીવોને દ્રવ્યાત્મા હોય છે.

૫ ‡ હવે કપાયાત્માની સાથે વીજા છ આત્માનો સંબંધ બતાવે છે—જેને કપાયાત્મા હોય છે તેને યોગાત્મા હોય છે, કેમકે કોઈ પણ સકપાયી અયોગી (યોગરહિત) હોતો નથી. પણ જેને યોગાત્મા હોય છે તેને કપાયાત્મા કદાચ હોય કે ન હોય, કેમકે સયોગી સકપાયી અને અકપાયી વચ્ચે પ્રકારના હોય છે. એ પ્રમાણે ઉપયોગાત્મા પણ કહેવો, તે આ પ્રમાણે—જેને કપાયાત્મા હોય છે તેને ઉપયોગાત્મા અવશ્ય હોય છે, કેમકે ઉપયોગરહિતને (જડ પદાર્થને) કપાયો હોતો નથી, પણ જેને ઉપયોગાત્મા હોય છે તેને કપાયાત્મા મજના હોય છે. ઉપયોગાત્મા છતાં પણ સકપાયીને કપાયાત્મા હોય છે, પણ વીતરાગને કપાયો હોતો નથી. કપાયાત્મા અને જ્ઞાનાત્માની પરસ્પર મજના જાણવી. જેમકે જેને કપાયાત્મા હોય છે તેને જ્ઞાનાત્મા કદાચિત્ હોય છે, અને કદાચિત્ હોતો નથી. કારણ કે સકપાયી સમ્યગ્દષ્ટિને જ્ઞાનાત્મા હોય છે, પણ મિથ્યાદષ્ટિ સકપાયીને જ્ઞાનાત્મા હોતો નથી, તથા જેને જ્ઞાનાત્મા હોય છે તેને કપાયાત્મા કદાચિત્ હોય છે, કદાચિત્ હોતો નથી. કારણ કે જ્ઞાનીને કપાયો હોય છે, અને હોતા પણ નથી.

¶ જેમ કપાયાત્મા અને ઉપયોગાત્માનો સંબંધ કહ્યો, તેમ કપાયાત્મા અને દર્શનાત્માનો સંબંધ કહેવો, જેમકે જેને કપાયાત્મા હોય છે તેને દર્શનાત્મા અવશ્ય હોય છે, દર્શનરહિત જડ પદાર્થને. કપાયાત્મા હોતો નથી, પણ તેને દર્શનાત્મા હોય છે, તેને કપાયાત્મા કદાચિત્ હોય છે અને કદાચિત્ હોતો નથી, જેમકે દર્શનવાઙ્માને કપાય હોય છે અને હોતાં પણ નથી.

§ કપાયાત્મા અને ચારિત્રાત્મા પરસ્પર મજના હોય, જેમકે જેને કપાયાત્મા હોય છે તેને ચારિત્રાત્મા કદાચિત્ હોય છે, કદાચિત્ હોતો નથી, કારણ કે સકપાયીને પ્રમત્ત સાધુની પેઠે ચારિત્ર હોય છે, અને અસંયતની પેઠે તેનો અભાવ પણ હોય છે. તે આ પ્રમાણે—જેને ચારિત્રાત્મા હોય છે તેને કપાયાત્મા કદાચિત્ હોય છે અને કદાચિત્ હોતો નથી. સામાયિકાદિ ચારિત્રવાઙ્માને કપાયો હોય છે અને યથાહ્યાતચારિત્રવાઙ્માને તેનો અભાવ હોય છે. જેમ કપાયાત્મા અને યોગાત્મા કહ્યા તેમ કપાયાત્મા અને વીર્યાત્માનો સંબંધ કહેવો.

§ એ પ્રમાણે યોગાત્માનો ઉપયોગાત્મા વગેરે ઉપરના પાંચ પદો સાથે પૂર્વે પ્રમાણે સંબંધ કહેવો, જેને ચારિત્રાત્મા હોય છે તેને યોગાત્મા કદાચ સયોગ ચારિત્રવાઙ્માની પેઠે હોય છે અને અયોગીની પેઠે કદાચ હોતો નથી. પણ અન્ય વાચનામાં આવો પાઠ છે ‘જસ્સ ચરિત્તાયા તસ્સ જોગાયા નિયમ અત્થિ’ જેને પ્રત્યુપેક્ષણારૂપ ચારિત્રાત્મા હોય છે તેને યોગાત્મા અવશ્ય હોય છે—ટીકા.

|| હવે ઉપયોગાત્માની સાથે વીજા ચાર પદોનો સંબંધ અતિદેશ દ્વારા જણાવે છે.

ઉચ્ચોગાયાપ વિ ઉચ્ચિહિં સમં માણિયદ્વા । જસ્સ નાનાયા તસ્સ દંસનાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ પુણ દંસનાયા તસ્સ નાનાયા મયનાપ, જસ્સ નાનાયા તસ્સ ચરિત્તાયા સિય અત્થિ સિય નત્થિ, જસ્સ પુણ ચરિત્તાયા તસ્સ નાનાયા નિયમં અત્થિ, નાનાયા વીરિયાયા દો વિ પરોપ્પરં મયનાપ । જસ્સ દંસનાયા તસ્સ ઉચ્ચરિમાઓ દો વિ મયનાપ, જસ્સ પુણ તાઓ તસ્સ દંસનાયા નિયમં અત્થિ । જસ્સ ચરિત્તાયા તસ્સ વીરિયાયા નિયમં અત્થિ, જસ્સ પુણ વીરિયાયા તસ્સ ચરિત્તાયા સિય અત્થિ સિય નત્થિ ।

૬. [પ્ર૦] પ્યાસિ ણં મંતે ! દવિયાયાણં, કસાયાયાણં, જાવ-વીરિયાયાણં ચ કયરે કયરેહિંતો જાવ-વિસેસાહિયા વા ? [૩૦] ગોયમા ! સદ્ધત્થોવાઓ ચરિત્તાયાઓ, નાનાયાઓ અણંતગુણાઓ, કસાયાઓ અણંતગુણાઓ, જોગાયાઓ વિસેસાહિયાઓ, વીરિયાયાઓ વિસેસાહિયાઓ, ઉચ્ચોગ-દવિય-દંસનાયાઓ તિન્નિ વિ તુહાઓ વિસેસાહિયાઓ ।

૭. [પ્ર૦] આયા મંતે ! નાણે અન્નાણે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા સિય નાણે સિય અન્નાણે, નાણે પુણ નિયમં આયા ।

૮. [પ્ર૦] આયા મંતે ! નેરહ્યાણં નાણે, અન્ને નેરહ્યાણં નાણે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા નેરહ્યાણં સિય નાણે, સિય અન્નાણે । નાણે પુણ સે નિયમં આયા, एवं જાવ ધણિયકુમારાણં ।

૯. [પ્ર૦] આયા મંતે ! પુદ્ધવિકાદ્યાણં અન્નાણે, અન્ને પુદ્ધવિકાદ્યાણં અન્નાણે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા પુદ્ધવિકાદ્યાણં નિયમં અન્નાણે, અન્નાણે વિ નિયમં આયા, एवं જાવ ધણસ્સદ્ધકાદ્યાણં, વેરંદિય-તેરંદિય-જાવ-વેમાણિયાણં જહા નેરહ્યાણં ।

૧૦. [પ્ર૦] આયા મંતે ! દંસણે, અન્ને દંસણે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા નિયમં દંસણે, દંસણે વિ નિયમં આયા ।

૧૧. [પ્ર૦] આયા મંતે ! નેરહ્યાણં દંસણે, અન્ને નેરહ્યાણં દંસણે ? [૩૦] ગોયમા ! આયા નેરહ્યાણં નિયમા દંસણે, દંસણે વિ સે નિયમં આયા, एवं જાવ-વેમાણિયાણં નિરંતરં દંડઓ ।

પણ ઉપરના આત્માઓની સાથે વક્તવ્યતા કહેવી. જેને *જ્ઞાનાત્મા હોય તેને દર્શનાત્મા અવશ્ય હોય, અને જેને વહી દર્શનાત્મા હોય તેને જ્ઞાનાત્મા મજનાઈ હોય. જેને જ્ઞાનાત્મા હોય તેને ચારિત્રાત્મા મજનાઈ હોય—પટલે કદાચિદ્ હોય અને કદાચિદ્ ન હોય, વહી જેને ચારિત્રાત્મા હોય તેને જ્ઞાનાત્મા અવશ્ય હોય. તથા જ્ઞાનાત્મા અને વીર્યાત્મા—૯ વસ્ત્રે પરસ્પર મજનાઈ—વિકલ્પે હોય. જેને દર્શનાત્મા હોય તેને ઉપરના ચારિત્રાત્મા, વીર્યાત્મા ૯ વસ્ત્રે મજનાઈ હોય, વહી જેને તે વસ્ત્રે આત્મા હોય તેને દર્શનાત્મા અવશ્ય હોય. જેને ચારિત્રાત્મા હોય તેને અવશ્ય વીર્યાત્મા હોય, વહી જેને વીર્યાત્મા હોય તેને ચારિત્રાત્મા કદાચિદ્ હોય અને કદાચિદ્ ન હોય.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દ્રવ્યાત્મા, કપાયાત્મા, યાવદ્-વીર્યાત્મામાં કયા આત્મા કોનાથી યાવદ્-વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ૧ સૌથી યોગ્ય ચારિત્રાત્મા છે, ૨ તે કરતાં જ્ઞાનાત્મા અણંતગુણ છે, ૩ તેથી કપાયાત્મા અણંતગુણ છે, ૪ તે કરતાં યોગ્યાત્મા વિશેષાધિક છે, ૫ તેથી વીર્યાત્મા વિશેષાધિક છે, ૬ તે કરતાં ઉપયોગાત્મા, દ્રવ્યાત્મા અને દર્શનાત્મા—૯ પ્રણે વિશેષાધિક છે અને પરસ્પર તુલ્ય છે.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ છે કે અજ્ઞાનસ્વરૂપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આત્મા કદાચિત્ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે, અને કદાચિત્ અજ્ઞાનસ્વરૂપ છે. પણ જ્ઞાન તો અવશ્ય આત્મસ્વરૂપ છે.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોનો આત્મા જ્ઞાનરૂપ છે, કે અજ્ઞાનરૂપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકોનો આત્મા કદાચિદ્ જ્ઞાનરૂપ છે, અને કદાચિદ્ અજ્ઞાનરૂપ પણ છે. પરંતુ તેઓનું જ્ઞાન અવશ્ય આત્મરૂપ છે. ૯ પ્રમાણે યાવત્-સ્તનિનકુમારો સુધી જાણવું.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથ્વીકાયિકોનો આત્મા જ્ઞાનરૂપ છે કે અજ્ઞાનરૂપ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પૃથ્વીકાયિકોનો આત્મા અવશ્ય અજ્ઞાનરૂપ છે, અને તેઓનું અજ્ઞાન પણ અવશ્ય આત્મરૂપ છે. ૯ પ્રમાણે યાવદ્-વનસ્પતિકાયિકો સુધી જાણવું. વેગન્દ્રિય, વીન્દ્રિય અને યાવદ્-વૈમાનિકોને નૈરયિકોની પેઠે (સૂ. ૮) જાણવું.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આત્મા દર્શનરૂપ છે કે તેથી દર્શન વીજું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આત્મા અવશ્ય દર્શનરૂપ છે અને દર્શન પણ અવશ્ય આત્મા છે.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોનો આત્મા દર્શનરૂપ છે ? કે નૈરયિકોનું દર્શન તેથી અન્ય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકોનો આત્મા અવશ્ય દર્શનરૂપ છે, અને તેઓનું દર્શન પણ અવશ્ય આત્મા છે. ૯ પ્રમાણે યાવદ્-વૈમાનિકો સુધી નિરંતર (ચોવીસ) દંડક કહેવા.

૫ * જ્ઞાનાત્મા સાથે ઉપરના ત્રણ આત્માનો સંબન્ધ બતાવે છે. † દર્શનાત્મા સાથે ઉપરના ત્રે પદોનો સંબન્ધ બતાવે છે.

૭ † જ્ઞાન-સમ્યજ્ઞાન અને અજ્ઞાન-મિધ્યાજ્ઞાન પ્રહ્ણ કરવું.

१२. [प्र०] आया भंते ! रयणप्पमापुढवी, अन्ना रयणप्पमा पुढवी ? [उ०] गोयमा ! रयणप्पमा १ सिय आया, २ सिय नोआया, ३ सिय अवत्तच्चं आयाति य नोआयाइ य । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं वुच्चइ—‘रयणप्पमा पुढवी सिय आया, सिय नोआया, सिय अवत्तच्चं आताति य नोआताति य’ ? [उ०] गोयमा ! अप्पणो आदिट्ठे १ आया, परस्स आदिट्ठे २ नोआया, ३ तदुभयस्स आदिट्ठे अवत्तच्चं रयणप्पमा पुढवी आयाति य नोआयाति य; से तेणट्टेणं तं चेव जाव—नो—आयाति य ।

१३. [प्र०] आया भंते ! सक्करप्पमा पुढवी ? [उ०] जहा रयणप्पमा पुढवी तहा सक्करप्पमाए वि, एवं जाव—अहे—सत्तमा ।

१४. [प्र०] आया भंते ! सोहम्मे कप्पे पुच्छा । [उ०] गोयमा ! सोहम्मे कप्पे १ सिय आया, २ सिय नोआया, जाव—नो आयाति य । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! जाव—‘नो आयाति य’ ? [उ०] गोयमा ! अप्पणो आइट्ठे १ आया, परस्स आइट्ठे २ नो आया, तदुभयस्स आइट्ठे ३ अवत्तच्चं आताति य नोआताति य; से तेणट्टेणं तं चेव जाव—‘नोआयाति य’ । एवं जाव—अञ्चए कप्पे ।

१५. [प्र०] आया भंते ! नेचिल्लविमाणे, अन्ने नेचिल्लविमाणे ? [उ०] एवं जहा रयणप्पमा तहेव, एवं अणुत्तरविमाणा वि, एवं ईसिपप्पामा वि ।

१६. [प्र०] आया भंते ! परमाणुपोग्गले, अन्ने परमाणुपोग्गले ? [उ०] एवं जहा सोहम्मे कप्पे तहा परमाणुपोग्गले वि भाणियधे ।

१७. [प्र०] आया भंते ! दुपएसिए खंधे, अन्ने दुपएसिए खंधे ? [उ०] गोयमा ! दुपएसिए खंधे १ सिय आया, २

१२. [प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथ्वी आत्मा—सत्स्वरूप छे के अन्य—असत्स्वरूप रत्नप्रभा पृथिवी छे ? [उ०] हे गौतम ! रत्नप्रभा पृथ्वी १ कथंचित् आत्मा—सद्स्वरूप छे, २ कथंचित् नोआत्मा—असद्स्वरूप पण छे, अने ३ सद्स्वरूपे अने असद्स्वरूपे [उभयथा] कथंचित् अवक्तव्य—कहेवाने अशक्य छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, ‘रत्नप्रभा पृथिवी कथंचिद् आत्मा—सद्स्वरूप छे, कथंचित् नोआत्मा—असद्स्वरूप छे, अने सद् अने असद्—ए उभयरूपे कथंचिद् अवक्तव्य छे’ ? [उ०] हे गौतम ! *रत्नप्रभा पृथिवी पोताना आदेशाथी—स्वरूपथी आत्मा—विद्यमान छे, परना आदेशाथी—पररूपे विवक्षाथी नोआत्मा—अविद्यमान छे, अने उभयना आदेशाथी—स्व अने परनी विवक्षाथी आत्मा—सद्स्वरूपे अने नोआत्मा—असद्स्वरूपे अवक्तव्य छे. ते हेतुथी पूर्व प्रमाणे कहुं छे तेम आत्मा—सद् अने यावद्—नोआत्मा—असद्स्वरूपे अवक्तव्य छे.

रत्नप्रभा पृथिवी न-
द्रूप छे के असद्-
रूप छे ?

१३. [प्र०] हे भगवन् ! शर्कराप्रभा पृथ्वी आत्मा—सद्स्वरूप छे—इत्यादि प्रश्न. [उ०] जेम रत्नप्रभा पृथ्वी कही तेम शर्कराप्रभा पृथ्वी संबंधे पण जाणवुं. ए प्रमाणे यावद्—अधःसत्तम पृथ्वी सुधी जाणवुं.

शर्कराप्रभा पृथिवी.

१४. [प्र०] हे भगवन् ! सौधर्म देवलोक आत्मा—सद्स्वरूप छे—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सौधर्म कल्प १ कथंचित् आत्मा—सद्स्वरूप छे, २ कथंचिद् नोआत्मा—असद्स्वरूप छे, यावद्—आत्मा—सद् अने नोआत्मा—असद्स्वरूपे कथंचिद् अवक्तव्य छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के, ‘ते यावद्—आत्मा अने नोआत्मारूपे अवक्तव्य छे’ ? [उ०] हे गौतम ! पोताना आदेशाथी आत्मा—विद्यमान छे, परना आदेशाथी नोआत्मा—अविद्यमान छे, अने वनेना आदेशाथी अवक्तव्य—आत्मा तथा नोआत्मा रूपे अवाच्य छे, माटे ते हेतुथी इत्यादि पूर्वोक्त यावद्—आत्मा तथा नोआत्मा रूपे अवक्तव्य छे. ए रीते यावद्—अव्युत्कल्प पण जाणवी.

सौधर्म देवलोक.

१५. [प्र०] हे भगवन् ! भ्रैवेयक विमान आत्मा—विद्यमान छे के तेथी अन्य (अविद्यमान) भ्रैवेयक विमान छे ? [उ०] ए वहुं रत्नप्रभा पृथिवीनी पेठे (सू० १२) जाणवुं, अने ते प्रमाणे अनुत्तर विमान तथा ईपप्पामारा पृथ्वी (सिद्धशिखा) सुधी जाणवुं.

भ्रैवेयक विमान.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! एक परमाणुपुद्गल आत्मा—विद्यमान छे के तेथी अन्य (अविद्यमान) परमाणुपुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम सौधर्मकल्प संवन्धे कहुं (सू० १४) तेम एक परमाणुपुद्गलसंवन्धे पण जाणवुं.

एक परमाणु सद्स्वरूप
छे के असद्स्वरूप छे ?

१७. [प्र०] हे भगवन् ! द्विप्रदेशिक स्कंध आत्मा—विद्यमान छे के तेथी अन्य द्विप्रदेशिक स्कंध छे ? [उ०] हे गौतम ! द्विप्रदेशिक

द्विप्रदेशिक स्कन्ध.

१२ * रत्नप्रभा पृथिवी पोताना वर्णादि पर्याय वडे आत्मा—सद्स्वरूप छे, परवस्तुना पर्याय वडे नोआत्मा—असद्स्वरूप छे, अने स्वरूपना पर्याय वडे आत्म-स्वरूप के अनात्मस्वरूप ए वन्ने प्रकारे कहेवाने अशक्य छे. ए प्रमाणे परमाणु [सू० १६] सुधी त्रण भांगा थाय छे.

१७ † द्विप्रदेशिक स्कन्धने विषे छ भांगा थाय छे, तेमा प्रथमना त्रण भागा सकल स्कन्धनी अपेक्षाए थाय छे, अने ते पूर्व कहेल छे. याकीना त्रण भागा देशनी अपेक्षाए छे. द्विप्रदेशिक स्कन्ध होवाथी तेना एक देशनी स्वपर्याय वडे सद्स्वरूपे विवक्षा करीए अने बीजा देशनी परपर्याय वडे असद्स्वरूपे विवक्षा करीए तो द्विप्रदेशिक स्कन्ध अनुक्रमे ४ कथंचित् आत्मारूपे अने कथंचित् अनात्मरूपे होय, तथा तेना एक देशनी स्वपर्यायवडे सद्स्वरूपे विवक्षा करीए अने बीजा देशनी सद् अने असद् ए उभयरूपे विवक्षा करीए तो ५ कथंचित् आत्मरूपे अने अवक्तव्य कहेवाय. तथा ते स्कन्धनो एक देश परपर्यायवडे असद्स्वरूपे विवक्षित करीए अने एक बीजा देशनी उभयरूपे विवक्षा करीए तो ते ६ नोआत्मा अने अवक्तव्य कहेवाय कथंचित् आत्मा, नोआत्मा अने अव-क्तव्य—ए प्रमाणे सातमो भागो द्विप्रदेशिक स्कन्धने विषे तेना चे अश होवाथी थतो नथी. त्रिप्रदेशिकादि स्कन्धने विषे तो आ साते भागा थाय छे.

સિય નોઆયા, ૩ સિય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪ સિય આયા ય નોઆયા ય, ૫ સિય આયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૬ સિય નોઆયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ।

૧૮. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं तं चेव जाव—‘નોઆયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય’ ? [૩૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિટ્ટે ૧ આયા, ૨ પરસ્સ આદિટ્ટે નોઆયા, ૩ તદુભયસ્સ આદિટ્ટે અવત્તઘં દુપ્પણસિણ સંધે આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪ દેસે આદિટ્ટે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે અસન્માવપજ્જવે દુપ્પણસિણ સંધે આયા ય નોઆયા ય, ૫ દેસે આદિટ્ટે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે તદુભયપજ્જવે દુપ્પણસિણ સંધે આયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૬ દેસે આદિટ્ટે અસન્માવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે તદુભયપજ્જવે દુપ્પણસિણ સંધે નોઆયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, સે તેળટ્ટેણં તં ચેવ જાવ—‘નોઆયાતિ ય’ ।

૧૯. [પ્ર૦] આયા મંતે ! तिपपसिण संधे अत्रे तिपपसिण संधे ? [૩૦] ગોયમા ! तिपपसिण संधे ? સિય આયા, ૨ સિય નોઆયા, ૩ સિય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪ સિય આયા નોઆયા ય, ૫ સિય આયા ય નોઆયાઓ ય, ૬ સિય આયાઓ ય નોઆયા ય, ૭ સિય આયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૮ સિય આયા ય અવત્તઘાદે આયાઓ ય નોઆયાઓ ય, ૯ સિય આયાઓ ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૧૦ સિય નોઆયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૧૧ સિય નોઆયા ય અવત્તઘાદે આયાઓ ય નોઆયાઓ ય, ૧૨ સિય નોઆયાઓ ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૧૩ સિય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ।

૨૦. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्ध-तिपपसिण संधे सिय आया-एवं चेव उच्चारयेद्धं जाव—सिय आया य नोआया य अवतत्तं आयाति य नोआयाति य ? [૩૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિટ્ટે આયા, ૨ પરસ્સ આદિટ્ટે નોઆયા, ૩ તદુભયસ્સ આદિટ્ટે અવત્તઘં આયાતિ ય નો આયાતિ ય, ૪ દેસે આદિટ્ટે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિટ્ટે અસન્માવપજ્જવે તિપપણસિણ

સ્કંધ ૧ કયંચિદ્ આત્મા—વિચમાન છે, ૨ કયંચિદ્ નોઆત્મા—અવિચમાન છે, અને ૩ આત્મા તથા નોઆત્મા રૂપે કયંચિદ્ અવક્તવ્ય છે, ૪ કયંચિદ્ આત્મા છે, અને કયંચિદ્ નોઆત્મા પણ છે, ૫ કયંચિદ્ આત્મા છે, અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૬ કયંચિદ્ નોઆત્મા છે, અને આત્મા અને નોઆત્મા—ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ए प्रमाणे शा हेतुयी कहां छो के—इत्यादि पूर्वोक्त यावद्—आत्मा अने नोआत्मा—ए उभयरूपे अवक्त्तव्य छे ? [३०] हे गौतम ! ૧ (દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ) પોતાના આદેશથી આત્મા છે, ૨ પરના આદેશથી નોઆત્મા છે, ૩ ઉભયના આદેશથી આત્મા અને નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૪ એક દેશની અપેક્ષા સદ્ભાવપર્યાયની વિવક્ષાથી અને એક દેશની અપેક્ષા અસદ્ભાવપર્યાયની વિવક્ષાથી દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા—વિચમાન, તથા નોઆત્મા—અવિચમાન છે, ૫ એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવ અને અસદ્ભાવ એ બન્ને પર્યાયની અપેક્ષા દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા—વિચમાન અને આત્મા તથા નોઆત્મા એ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે. ૬ એક દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવ અને અસદ્ભાવ—એ બન્ને પર્યાયની અપેક્ષા તે દ્વિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્મા—અવિચમાન અને આત્મા તથા નોઆત્મારૂપે અવક્તવ્ય છે. તે હેતુથી એ પ્રમાણે કહ્યું છે કે યાવદ્—નોઆત્મા—અવિચમાન છે.’

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! त्रिप्रदेशिक स्कंध आत्मा-विचमान छे के तेयी अन्य त्रिप्रदेशिक स्कंध छे ? [३०] हे गौतम ! त्रिप्रदेशिक स्कंध ૧ કયંચિદ્ આત્મા—વિચમાન છે, ૨ કયંચિદ્ નોઆત્મા—અવિચમાન છે, ૩ આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે કયંચિદ્ અવક્તવ્ય છે, ૪ કયંચિદ્ આત્મા તથા કયંચિદ્ નોઆત્મા છે, ૫ કયંચિદ્ આત્મા તથા નોઆત્માઓ છે, (એકવચન અને બહુવચન.) ૬ કયંચિદ્ આત્માઓ અને નોઆત્મા છે, (બહુવચન અને એકવચન.) ૭ કયંચિદ્ આત્મા અને કયંચિદ્ આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૮ કયંચિદ્ આત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે. ૯ કયંચિદ્ આત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૦ કયંચિદ્ નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૧ કયંચિદ્ નોઆત્માઓ અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૯ બન્ને રૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૨ કયંચિદ્ નોઆત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ ઉભયરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૩ કયંચિદ્ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૯ બન્ને રૂપે અવક્તવ્ય છે.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ए प्रमाणे शा हेतुयी कहां छो के, त्रिप्रदेशिक स्कंध कयचिद् आत्मा छे—इत्यादि पूर्व प्रमाणे कहेहुं, यावद्—कयचिद् आत्मा, नोआत्मा अने आत्मा तथા નોઆત્મારૂપે અવક્તવ્ય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! (ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ) પોતાના આદેશથી ૧—આત્મા છે, ૨ પરના—આદેશથી નોઆત્મા છે, ૩ ઉભયના આદેશથી આત્મા અને નોઆત્મા—૯ ઉભય રૂપે અવક્તવ્ય છે, ૪ એક દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને એક દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા અને નોઆત્મારૂપ છે, ૫ એક

૧૧ * ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધને વિષે ત્રેય ભાગ થાય છે. તેમા પૂર્વે કહેલા સાત ભાગનાથી આદિના ત્રણ ભાગ સ્કંધની અપેક્ષા થાય છે, પછીના ચીજા ત્રણ ભાગના એકવચન અને બહુવચનના નેટ થકી ત્રણ ત્રણ વિકલ્પો થાય છે. અને સાતમો ભાગો એક પ્રકારનો છે.

સંધે આયા ય નોઆયા ય, ૫ દેસે આદિદ્વે સન્માવપજ્જવે દેસા આદિદ્વે અસન્માવપજ્જવા તિપ્પેસિણ સંધે આયા ય નોઆયાઓ ય, ૬ દેસા આદિદ્વે સન્માવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે અસન્માવપજ્જવે તિપ્પેસિણ સંધે આયાઓ ય નોઆયા ય, ૭ દેસે આદિદ્વે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુભયપજ્જવે તિપ્પેસિણ સંધે આયા ય અવત્તઘાઈ આયાઙ ય નોઆયાઙ ય, ૮ દેસે આદિદ્વે સન્માવપજ્જવે દેસા આદિદ્વે તદુભયપજ્જવાં તિપ્પેસિણ સંધે આયા ય અવત્તઘાઈ આયાઙ ય નોઆયાઙ ય, ૯ દેસા આદિદ્વે સન્માવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે તદુભયપજ્જવે તિપ્પેસિણ સંધે આયાઙ ય અવત્તઘાઈ આયાતિ ય નો આયાતિ ય, ૧૦ દેસે આદિદ્વે અસન્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુભયપજ્જવે તિપ્પેસિણ સંધે નોઆયા ય, અવત્તઘાઈ આયાઙ ય નોઆયાતિ ય, ૧૧ દેસે આદિદ્વે અસન્માવપજ્જવે દેસા આદિદ્વે તદુભયપજ્જવા તિપ્પેસિણ સંધે નોઆયા ય અવત્તઘાઈ આયાઙ ય નોઆયાઙ ય, ૧૨ દેસા આદિદ્વે અસન્માવપજ્જવા દેસે આદિદ્વે તદુભયપજ્જવે તિપ્પેસિણ સંધે નોઆયાઙ ય અવત્તઘાઈ આયાતિ ય નો આયાતિ ય, ૧૩ દેસે આદિદ્વે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે અસન્માવપજ્જવે દેસે આદિદ્વે તદુભયપજ્જવે તિપ્પેસિણ સંધે આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘાઈ આયાતિ ય નોઆયા ઙ ય । સે તેણ્ઠેણં ગોયમા ! एवं बुद्ध-‘તિપ્પેસિણ સંધે સિય આયા તે—ચેવ જાવ—નોઆયાતિ ય’ ।

૨૧. [પ્ર૦] આયા મંતે ! ચડપ્પેસિણ સંધે અન્ને ૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! ચડપ્પેસિણ સંધે ૧ સિય આયા, ૨ સિય નોઆયા, ૩ સિય અવત્તઘાઈ આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪-૭ સિય આયા ય નોઆયા ય ૪, ૮-૧૧ સિય આયા ય અવત્તઘાઈ ૪, ૧૨-૧૫ સિય નોઆયા ય અવત્તઘાઈ ૪, ૧૬ સિય આયા ય નો આયા ય અવત્તઘાઈ આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ૪, ૧૭ સિય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘાઈ આયાઓ ય નોઆયાઓ ય, ૧૮ સિય આયા ય નોઆયાઓ ય અવત્તઘાઈ આયાતિ ય નો આયાતિ ય, ૧૯ સિય આયાઓ ય નોઆયા ય અવત્તઘાઈ આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ।

૨૨. [પ્ર૦] સે કેણ્ઠેણં મંતે ! एवं बुद्ध-‘ચડપ્પેસિણ સંધે સિય આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘાઈ—તં ચેવ ંદ્વે પહિ-ઉચ્ચારેયઘં ? [ઉ૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિદ્વે આયા, ૨ પરસ્સ આદિદ્વે નોઆયા, ૩ તદુભયસ્સ આદિદ્વે અવત્તઘાઈ આયાતિ

દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશોના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિકસ્કંધ આત્મા તથા નોઆત્માઓ છે, ૬ દેશોના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્માઓ અને નોઆત્મારૂપ છે, ૭ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી ઉભય—સદ્ભાવ તથા અસદ્ભાવ પર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિકસ્કંધ આત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા—૧ ઉભયરૂપે અવત્તવ્ય છે, ૮ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશોના આદેશથી ઉભયપર્યાયની વિવક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૧ ઉભયરૂપે અવત્તવ્યો છે, ૯ દેશોના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુભયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ આત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા ૧ ઉભયરૂપે અવત્તવ્ય છે, ૧૦ દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી ઉભયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા રૂપે અવત્તવ્ય છે, ૧૧ દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશોના આદેશથી તદુભયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓ—૧ ઉભયરૂપે અવત્તવ્યો છે, ૧૨ દેશોના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુભયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ નોઆત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા ઉભયરૂપે અવત્તવ્ય છે, ૧૩ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુભયપર્યાયની અપેક્ષા તે ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ (કયંચિદ્) આત્મા, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા ઉભયરૂપે અવત્તવ્ય છે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહું છે કે—ત્રિપ્રદેશિક સ્કંધ કયંચિદ્—આત્મા છે—ઇત્યાદિ યાવદ્—નો આત્મા છે—’ત્યા સુધી વધું કહેવું.

૨૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ચતુઃપ્રદેશિક સ્કન્ધ આત્મા—વિદ્યમાન છે કે તેથી અન્ય છે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! *ચતુઃપ્રદેશિક સ્કન્ધ-૧ કયંચિદ્ આત્મા છે, ૨ કયંચિદ્ નોઆત્મા છે, ૩ આત્મા અને નોઆત્મા ઉભયરૂપે કયંચિદ્ અવત્તવ્ય છે, ૪-૭ કયંચિદ્ આત્મા અને નોઆત્મા છે ૪, (૧કવચ્ચન અને વહુવચ્ચનના ચાર ભાગાઓ) ૮-૧૧ કયંચિદ્ આત્મા અને અવત્તવ્ય છે ૪, ૧૨-૧૫ કયંચિદ્ નોઆત્મા અને અવત્તવ્ય છે ૪, ૧૬ કયંચિદ્ આત્મા અને નોઆત્મા તથા આત્મા—નોઆત્મારૂપે અવત્તવ્ય છે, ૧૭ કયંચિદ્ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆત્માઓરૂપે અવત્તવ્યો છે, ૧૮ કયંચિત્ આત્મા નોઆત્માઓ તથા આત્મા અને નોઆત્મા—ઉભયરૂપે અવત્તવ્ય છે. ૧૯ કયંચિદ્ આત્માઓ, નોઆત્મા તથા આત્મા અને અનાત્મરૂપે અવત્તવ્ય છે.

૨૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે ચતુઃપ્રદેશિક સ્કન્ધ કયંચિત્ આત્મા, નોઆત્મા અને અવત્તવ્ય છે—ઇત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે અર્થનો પુનરુચાર કરી પ્રશ્ન કરવો. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ પોતાના આદેશથી—સ્વરૂપની વિવક્ષાથી આત્મા છે, ૨ પરના આદેશથી—પરરૂપની વિવક્ષાથી નોઆત્મા છે, ૩ તદુભયના આદેશથી આત્મા અને નોઆત્મા—૧ ઉભયરૂપે અવત્તવ્ય છે, ૪ દેશના આદેશથી સદ્ભા-

ચતુઃપ્રદેશિક સ્કન્ધ-
ના ૧૯ ભાગાઓ.

શા હેતુથી ‘આત્મા’
ઇત્યાદિ છે.

૨૧ * ચતુઃપ્રદેશિક સ્કન્ધને વિષે પણ ત્રિપ્રદેશિક સ્કન્ધની પેઠે જાણવું, પરંતુ ત્યા ઓગળીશ ભાગાઓ થાય છે. તેમા પ્રથમના ત્રણ ભાગાઓ સકલ-દેશી-સકલ સ્કન્ધની અપેક્ષા ધાય છે, તે પ્રમાણે બાકીના ચાર ભાગાના પ્રત્યેકે ચાર ચાર વિકલ્પો થાય છે.

ય નોઆયાતિ ય, ૪ દેસે આદિદે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિદે અસન્માવપજ્જવે ચડમંગો, સન્માવપજ્જવેણ તદુમયેણ ય ચડમંગો, અસન્માવેણ તદુમયેણ ય ચડમંગો, દેસે આદિદે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિદે અસન્માવપજ્જવે દેસે આદિદે તદુમયપજ્જવે ચડપ્પ-
પસિણ સંધે આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નો આયાતિ ય ૧૬, દેસે આદિદે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિદે અસન્માવ-
પજ્જવે દેસા આદિદે તદુમયપજ્જવા ચડપ્પપસિણ સંધે ભવદ આયા ય નોઆયા ય અવત્તઘાદં આયાઓ ય નોઆયાઓ ય ૧૭,
દેસે આદિદે સન્માવપજ્જવે દેસા આદિદે અસન્માવપજ્જવા દેસે આદિદે તદુમયપજ્જવે ચડપ્પપસિણ સંધે આયા ય નોઆયાઓ
ય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય ૧૮, દેસા આદિદે સન્માવપજ્જવા દેસે આદિદે અસન્માવપજ્જવે દેસે આદિદે તદુમયપજ્જવે
ચડપ્પપસિણ સંધે આયાઓ ય નોઆયા ય અવત્તઘં આયાતિ ય નો આયાતિ ય ૧૯, સં તેણ્ટેણં ગોયમા ! एवं वुच्चइ चडप्पपसिण
संधे सिय आया सिय नोआया सिय अवत्तघं निस्सेवे ते चंच मंगा उच्चारयेद्वा जाय-नोआयाति य ।

૨૩. [પ્ર૦] આયા મંતે ! પંચપપસિણ સંધે અન્ને પંચપપસિણ સંધે ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચપપસિણ સંધે ? સિય આયા, ૧
સિય નોઆયા, ૨ સિય અવત્તઘં આયાતિ ય નોઆયાતિ ય, ૪-૭ સિય આયા ય નોઆયા ય સિય અવત્તઘં ૪, ૮-૧૧ નો
આયા ય અવત્તઘેણ ય ૪, તિયગસંજોગે ઈક્કો ણ પડઈ ।

૨૪. [પ્ર૦] સે કેણ્ટેણં મંતે ! તં ચેવ પડિઉચ્ચારેયધં । [ઉ૦] ગોયમા ! ૧ અપ્પણો આદિદે આયા, ૨ પરમ્મ આદિદે નો-
આયા, ૩ તદુમયસ્સ આદિદે અવત્તઘં, ૪ દેસે આદિદે સન્માવપજ્જવે દેસે આદિદે અસન્માવપજ્જવે—एवं दुयगसंजोगे सधे पढंति
तियगसंजोगे इक्को ण पडइ । छप्पपसियस्स सधे पढंति । जहा छप्पपसिण एवं जाय-अणंतपपसिण । 'सेचं मंते ! सेचं मंते'पि
जाय-विहरति ।

વારસમસણ દસમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

સમત્તં વારસમં સયં ।

વપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા [एकवचन અને बहुवचनના] ચાર માંગા થાય છે, સદ્ભાવપર્યાય અને
તદુમયની અપેક્ષા ચાર માંગા થાય છે, તથા અસદ્ભાવ અને તદુમયની અપેક્ષા પણ ચાર માંગા થાય છે, તથા ૧૬ દેશના આદેશથી
સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક સ્તંધ
આત્મા, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મા—ए उभयरूपे अवक्तव्य છે, ૧૭ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી
અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક સ્તંધ આત્મા, નોઆત્મા અને આત્માઓ તથા નોઆ-
ત્માઓરૂપે અવક્તવ્ય છે, ૧૮ દેશના આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદે-
શથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક સ્તંધ આત્મા, નોઆત્માઓ અને આત્મા તથા નોઆત્મા—उभयरूपे अवक्तव्य છે, ૧૯ દેશના
આદેશથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા, અને દેશના આદેશથી તદુમયપર્યાયની અપેક્ષા ચતુષ્પ્રદેશિક
સ્તંધ આત્માઓ, નોઆત્મા અને આત્મા તથા નોઆત્મારૂપે અવક્તવ્ય છે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહેવાય છે કે, ચતુષ્પ્રદેશિક સ્તંધ
કર્યંચિદ્ આત્મા છે, કર્યંચિદ્ નોઆત્મા છે અને કર્યંચિત્ અવક્તવ્ય છે,—ए निक्षेपमा पूर्वोक्त भागाओ यावद्—“नो आत्मा છે” ત્યાં સુધી કહેવા-

૨૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચપ્રદેશિક સ્તંધ આત્મા છે, કે તેથી અન્ય પંચપ્રદેશિક સ્તંધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પંચપ્રદેશિક
સ્તંધ ૧ કર્યંચિત્ આત્મા છે, ૨ કર્યંચિત્ નોઆત્મા છે, અને ૩ આત્મા તથા નોઆત્મારૂપે કર્યંચિત્ અવક્તવ્ય છે, ૪ કર્યંચિત્ આત્મા,
નોઆત્મા અને આત્મા અને અનાત્મા—उभयरूपे कर्यंचित् अवक्तव्य છે. નોઆત્મા અને અવક્તવ્યવડે ૯ પ્રમાણે ચાર માંગા કરવા, ત્રિક સંયો-
ગમા (આઠ માંગા થાય છે) એક આઠમો માગો ઉતરતો નથી, ૯ટલે સાત માંગાઓ થાય છે. (બુદ્ધ મઠ્ઠીને બાવીશ માંગાઓ થાય છે.)

૨૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ હેતુથી (પંચપ્રદેશિક સ્તંધ આત્મા છે)—इत्यादि पाठनो पुनः उच्चार करवो. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧
(પંચપ્રદેશિક સ્તંધ) પોતાના આદેશથી આત્મા છે, ૨ પરના આદેશથી નોઆત્મા છે, ૩ તદુમયના—आदेशથી अवक्तव्य છે, ૪ દેશના આદે-
શથી સદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા અને દેશના આદેશથી અસદ્ભાવપર્યાયની અપેક્ષા કર્યંચિત્ આત્મા છે અને આત્મા નથી—ए प्रमाणे द्विक,
સંયોગમા સંધે માંગા ઉપજે છે, માત્ર ત્રિકસંયોગમા (આઠમો) એક માગો ઉતરતો નથી. પદ્મપ્રદેશિક સ્તંધને વિષે સર્વે માંગાઓ ટાળુ પડે
છે, જેમ પદ્મપ્રદેશિક સ્તંધને વિષે કર્યું, તેમ યાવત્—अनन्तप्रदेशिक स्तन्ध सन्धे जाणवुं, 'हे भगवन् ! ते एमज છે, હે ભગવન્ ! તે
એમજ છે—' એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્ વિહરે છે.

દ્વાદશ શતકે દશમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

દ્વાદશ શતક સમાપ્ત.

૨૩ ૧ પંચપ્રદેશિક સ્તંધના ચારાંશ માંગા થાય છે, તેમા આદિના ત્રણ માંગા પૂર્વ પ્રમાણે સકલદેશરૂપ છે, ત્યાર પછીના ત્રણ માંગાના પ્રત્યેકે ચાર
માંગા નિરૂપ્ય થાય છે, અને સાતમા માંગાના સાત નિરૂપ્ય થાય છે. ત્રિકસંયોગમા સૂઝ આઠ માંગા થાય, તેમા અર્ધે પ્રથમના સાત માંગા પ્રહણ કરવા, એક છેડા
માંગાનો અચ્છન્ન હોવાથી તે ન પ્રહણ કરવો. છ પ્રદેશિક સ્તંધને વિષે ત્રેવીશ માંગા થાય છે.—દીઠા.

તેરસમં સયં ।

૧. ૧ પુઢવી ૨ દેવ ૩ મળંતર ૪ પુઢવી ૫ આહારમેવ ૬ ડવવાણ ।
૭ ભાસા ૮ કમ ૯ અળગારે કેયાઘડિયા ૧૦ સમુગ્ધાણ ॥

૨. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ-પવં ઘયાસી-કતિ ણં મંતે ! પુઢવીઓ પન્નત્તાઓ ? [૩૦] ગોયમા ! સત્ત પુઢવીઓ પન્નત્તાઓ, તં જહા-૧ રયળપ્પમા, જાવ-૭ અહેસત્તમા ।

૩. [પ્ર૦] હમીસે ણં મંતે ! રયળપ્પમાણ પુઢવીણ કેવતિયા નિરયાવાસસયસહસ્સા પળ્લત્તા ? [૩૦] ગોયમા ! તીસં નિરયાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંઘેજ્જવિત્થઢા, અસંઘેજ્જવિત્થઢા ? [૩૦] ગોયમા ! સંઘેજ્જવિત્થઢા વિ અસંઘેજ્જવિત્થઢા વિ ।

૪. [પ્ર૦] હમીસે ણં મંતે ! રયળપ્પમાણ પુઢવીણ તીસાણ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંઘેજ્જવિત્થઢેસુ નરણ્ણ ૧ યગસમ-
ણં કેવતિયા નેરહયા ડવવજ્ઞંતિ ? ૨ કેવતિયા કાઠલેસ્સા ડવવજ્ઞંતિ ? ૩ કેવહયા કળ્હપન્નિયયા ડવવજ્ઞંતિ ? ૪ કેવતિયા

ત્રયોદશશતક.

૧. [ઉદ્દેશક સંગ્રહ-] ૧ નરક પૃથ્વી વિપે પ્રથમ ઉદ્દેશક, ૨ દેવની પ્રરૂપણા સંવન્ધે વીજો ઉદ્દેશક, ૩ અનન્તરાહાર-ઉપપાત ક્ષેત્રની પ્રાપ્તિ સમયે તુરતજ આહાર કરનારા-નારક સંવન્ધે ત્રીજો ઉદ્દેશક, ૪ પૃથિવી-નરકપૃથિવીની વત્તવ્યતા પ્રતિપાદન કરવા માટે ચોથો ઉદ્દેશક, ૫ આહાર-નારકાદિના આહારની પ્રરૂપણા કરવા માટે પાંચમો ઉદ્દેશક, ૬ ઉપપાત-નારકાદિના ઉપપાત સંવન્ધે છઠ્ઠો ઉદ્દેશક, ૭ ભાષા સંવન્ધે સાતમો ઉદ્દેશક, ૮ કર્મની પ્રરૂપણા કરવા માટે આઠમો ઉદ્દેશક, ૯ અનગાર-ભાવિતાત્મા અનગાર વૈક્રિય લબ્ધિના સામર્થ્યથી કેયાઘડિયા-હાથમા દોરઢાથી ઘાઘેલી ઘટીકા લઈને [એવારૂપે] આકાશમા ગમન કરી શકે-ઇત્યાદિક અર્થતું પ્રતિપાદન કરવા માટે નવમો ઉદ્દેશક, ૧૦ અને સમુદ્ધાતનુ પ્રતિપાદન કરવા માટે દશમો ઉદ્દેશક-એ પ્રમાણે તેરમા શતકને વિપે દશ ઉદ્દેશકો કહેવામાં આવશે.

પ્રથમ ઉદ્દેશક.

૨. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવત્-એ પ્રમાણે ઓલ્યા કે-હે ભગવન્ ! કેટલી નરક પૃથિવીઓ કહેલી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સાત નરકપૃથિવીઓ કહેલી છે, તે આ પ્રમાણે-૧ રત્તપ્રમા, યાવત્-૭ અધઃ સપ્તનરકપૃથિવી.

નરકપૃથિવી.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્તપ્રમા નરકપૃથિવીને વિપે કેટલા લાખ નરકાવાસો કહેલા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ત્રીશ લાખ નરકાવાસો કહેલા છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે નરકાવાસો સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા પળ છે અને અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા પળ છે.

રત્તપ્રમાનેવિપે
નરકાવાસો.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્તપ્રમાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાંના સંખ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિપે એક સમયે ૧ કેટલા નારક જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૨ કેટલા કાપોતલેહ્યાવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૩ કેટલા ક્રુણ્ણપાક્ષિકજીવો ઉત્પન્ન થાય, ૪

સંખ્યાતાયોજન
વિસ્તારવાળા નરકા-
વાસોમાં એક સમયે
નારકાદિનો ઉત્પાદ.

૧ કેયાઘડિયા ક ।

૪ * જે જીવોને કંઈ ન્યૂન અર્થપુદ્ગલપરાવર્ત સસાર યાત્રી હોય છે તે શુદ્ધપાક્ષિક, અને તેથી અધિક સસાર યાત્રી હોય તે ક્રુણ્ણપાક્ષિક કહેવાય છે.-ટીકા.

સુક્ષ્મપક્ષિકા ઉચ્ચજંતિ ? ૫ કેવલતિયા સગ્રી ઉચ્ચજંતિ ? ૬ કેવલતિયા અસગ્રી ઉચ્ચજંતિ ? ૭ કેવલતિયા મવસિદ્ધિયા ઉચ્ચજંતિ ? ૮ કેવલતિયા અમવસિદ્ધિયા ઉચ્ચજંતિ ? ૯ કેવલતિયા આભિણિયોહિયનાળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૦ કેવલતિયા સુયનાળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૧ કેવલતિયા ઓહિનાળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૨ કેવલતિયા મઙ્ગલાળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૩ કેવલતિયા સુયવનાળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૪ કેવલતિયા વિમંગનાળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૫ કેવલતિયા ચન્નુદંસળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૬ કેવલતિયા અચન્નુદંસળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૭ કેવલતિયા ઓહિંસળી ઉચ્ચજંતિ ? ૧૮ કેવલતિયા આહારસન્નોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? ૧૯ કેવલતિયા મયસન્નોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૦ કેવલતિયા મેહુનસન્નોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૧ કેવલતિયા પરિગ્રહસન્નોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૨ કેવલતિયા ક્ષીવેદીયા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૩ કેવલતિયા પુરિસવેદીયા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૪ કેવલતિયા નપુંસકવેદીયા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૫ કેવલતિયા કોટકસાઈ ઉચ્ચજંતિ ? ૨૬ કેવલતિયા જાવ-કેવલતિયા લોમકસાઈ ઉચ્ચજંતિ ? ૨૭ કેવલતિયા સોરંદિયોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? જાવ-૨૩ કેવલતિયા ફાસિંદિયોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૪ કેવલતિયા નોરંદિયોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૫ કેવલતિયા મળજોગી ઉચ્ચજંતિ ? ૨૬ કેવલતિયા વઙ્ગજોગી ઉચ્ચજંતિ ? ૨૭ કેવલતિયા કાયજોગી ઉચ્ચજંતિ ? ૨૮ કેવલતિયા સાગારોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? ૨૯ કેવલતિયા અનાગારોવડતા ઉચ્ચજંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઇમીસે ણં રચણપ્પમાણ પુઠ્ઠવીણ તીસાણ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંલેક્ખવિત્થહેસુ નરપ્પસુ જહલ્લેણં ઇક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેક્ખા નેરહયા ઉચ્ચજંતિ, જહલ્લેણં ઇક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેક્ખા કાઠલેક્ખા ઉચ્ચજંતિ, જહલ્લેણં ઇક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેક્ખા કળ્હપક્ષિકા ઉચ્ચજંતિ, ઇવં સુક્ષ્મપક્ષિકા ચિ, ઇવં સગ્રી, ઇવં અસગ્રી ચિ, ઇવં મવસિદ્ધિયા, ઇવં અમવસિદ્ધિયા, આભિણિયોહિયનાળી, સુયનાળી, ઓહિનાળી, મઙ્ગલાળી, સુયવનાળી, વિમંગનાળી ઇવં ચેવ, ચન્નુદંસળી ણ ઉચ્ચજંતિ, જહલ્લેણં ઇક્કો વા દો વા તિન્નિ વા ઉક્કોસેણં સંલેક્ખા અચન્નુદંસળી ઉચ્ચજંતિ, ઇવં ઓહિંસળી ચિ, આહારસન્નોવડતા ચિ, જાવ-પરિગ્રહસન્નોવડતા ચિ, ક્ષીવેદીયા ન ઉચ્ચજંતિ, પુરિસવેદીયા ચિ ન ઉચ્ચજંતિ, જહલ્લેણં ઇક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેક્ખા નપુંસકવેદીયા ઉચ્ચજંતિ, ઇવં કોટકસાઈ, જાવ-લોમકસાઈ, સોરંદિય-ઉચ્ચજંતિ ન ઉચ્ચજંતિ, ઇવં જાવ-ફાસિંદિયોવડતા ન ઉચ્ચજંતિ, જહલ્લેણં ઇક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંલેક્ખા

કેટલા શુદ્ધપાક્ષિકા જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૫ કેટલા સગ્રી જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૬ કેટલા અસગ્રી જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૭ કેટલા મવસિદ્ધિકા જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૮ કેટલા અમવસિદ્ધિકા જીવો ઉત્પન્ન થાય, ૯ કેટલા આભિણિયોહિકાજાની-મતિજાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૦ કેટલા શ્રુતજાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૧ કેટલા અવધિજાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૨ કેટલા મતિઅજાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૩ કેટલા શ્રુતઅજાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૪ કેટલા વિમંગજાની ઉત્પન્ન થાય, ૧૫ કેટલા ચક્ષુદર્શની ઉત્પન્ન થાય, ૧૬ કેટલા અચક્ષુદર્શની ઉત્પન્ન થાય, ૧૭ કેટલા અવધિદર્શની ઉત્પન્ન થાય, ૧૮ કેટલા આહારસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા જીવ ઉત્પન્ન થાય, ૧૯ કેટલા મયસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૦ કેટલા મૈથુનસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૧ કેટલા પરિગ્રહ સંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૨ કેટલા ક્ષીવેદી જીવ ઉત્પન્ન થાય, ૨૩ કેટલા પુરુષવેદી ઉત્પન્ન થાય, ૨૪ કેટલા નપુંસકવેદી ઉત્પન્ન થાય, ૨૫ કેટલા ક્રોધકપાયવાળા જીવ ઉત્પન્ન થાય, યાવત્-૨૮ કેટલા લોમકપાયવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૨૯ કેટલા શ્રોત્રેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, યાવત્ ૩૩ કેટલા સ્પર્શનેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૩૪ કેટલા નોહિન્દ્રિય (મન)ના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, ૩૫ કેટલા મનયોગી ઉત્પન્ન થાય, ૩૬ કેટલા વચ્ચનયોગી ઉત્પન્ન થાય, ૩૭ કેટલા કાયયોગી ઉત્પન્ન થાય, ૩૮ કેટલા સાકારોપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય, અને ૩૯ કેટલા અનાકારોપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય ? [૩૦] હે ગાંતમ ! આ રત્નપ્રમાણપૃથ્વીના ત્રીજા દાઘ નરકાવાસોમાના સંલ્યાતા યોજનના વિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે ૧ જઘન્યયી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ટી સંલ્યાતા નારકો ઉત્પન્ન થાય છે, ૨ જઘન્યયી એક બે કે ત્રણ, અને ઉત્કૃષ્ટી સંલ્યાતા કાપોતલેક્ખાવાળા ઉત્પન્ન થાય છે, કારણકે પ્રથમ નરક પૃથ્વીમાં કાપોતલેક્ખા હોય છે. ૩ જઘન્યયી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ટી સંલ્યાતા કૃષ્ણપાક્ષિકા જીવો ઉત્પન્ન થાય છે, ૪ પ્રમાણે શુદ્ધપાક્ષિકા સંલ્યાતા પણ જાણતું, ૫ રીતે સગ્રી અને અસગ્રીને પણ કહેતું, ૬ પ્રમાણે મવસિદ્ધિકા અને અમવસિદ્ધિકા જીવો પણ જાણવા. મતિજાની, શ્રુતજાની, અવધિજાની, મતિઅજાની, શ્રુતઅજાની, વિમંગજાની ૫ સર્વ ૬ પ્રમાણેજ ઉત્પન્ન થાય છે. ચક્ષુદર્શનવાળા જીવો ઉત્પન્ન થતા નથી. જઘન્યયી એક, બે અથવા ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ટી સંલ્યાતા અચક્ષુદર્શનવાળા જીવો ઉત્પન્ન થાય છે. [કારણકે ઉત્પત્તિ સમયે સામાન્ય ઉપયોગરૂપ અચક્ષુદર્શન છે.] ૭મ અવધિદર્શનવાળા પણ જાણવા. ૮ રીતે આહાર સંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા અને યાવત્ પરિગ્રહ સંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા પણ ૬ પ્રમાણે ઉત્પન્ન થાય છે. ક્ષીવેદીવાળા અને પુરુષવેદીવાળા જીવો [મવપ્રત્યય નપુંસકવેદ હોવાથી] ઉત્પન્ન થતા નથી. જઘન્યયી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ટી સંલ્યાતા નપુંસકવેદી ઉત્પન્ન થાય છે. ૯ પ્રમાણે ક્રોધકપાયી, અને યાવત્ લોમકપાયી જાણવા. શ્રોત્રેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થતા નથી, અને યાવત્ સ્પર્શનેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા પણ ઉત્પન્ન થતા નથી. જઘન્યયી એક, બે

૪ * હિન્દિયો અને મન ગિત્તય સામાન્ય ઉપયોગમાત્રને પણ અચક્ષુદર્શન કહે છે, અને તે સપત્તિસમયે પણ હોય છે તેથી ઉત્તરમા 'અચક્ષુદર્શની' ઉત્પન્ન થાય છે—તમ કહ્યું છે.

† યાવત્ શરૂથી મયસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા અને મૈથુનસંજ્ઞાના ઉપયોગવાળા જીવો પ્રદર્શન કરવા.

નોઈદિઓવડતા ઉવવજ્ઞંતિ, મળજોગી ન ઉવવજ્ઞંતિ, एवं वइजोगी वि, जहन्नेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा कायजोगी उववज्ઞંતિ, एवं सागारोवडता वि, एवं अणागारोवडता वि ।

૫. [પ્ર૦] ઇમીસે નં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંખેજ્જવિત્થહેસુ નરપસુ ઇગસમપ્પણં કેવહયા નેરહયા ઉવ્વટ્ઠંતિ ? કેવતિયા કાઝલેસ્સા ઉવ્વટ્ઠંતિ ? જાવ—કેવતિયા અણાગારોવડતા ઉવ્વટ્ઠંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઇમીસે નં રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંખેજ્જવિત્થહેસુ નરપસુ ઇગસમપ્પણં જહન્નેણં એક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંખેજ્જા નેરહયા ઉવ્વટ્ઠંતિ, જહન્નેણં એક્કો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંખેજ્જા કાઝલેસ્સા ઉવ્વટ્ઠંતિ, एवं जाव—सुयभ-क्षणी । विमंगनाणी ण उववट्ठंति, चक्खुदंसणी ण उववट्ठंति । जहन्नेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा अचक्खु-सणी उववट्ठंति, एवं जाव—लोभकसायी । सोइंदियोवडता ण उववट्ठंति, एवं जाव—फांसिदियोवडता न उववट्ठंति । जहन्नेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा नोइंदियोवडता उववट्ठंति । मणजोगी न उववट्ठंति, एवं वइजोगी वि । जहन्नेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संखेज्जा कायजोगी उववट्ठंति, एवं सागारोवडता वि, अणागारोवडता वि ।

૬. [પ્ર૦] ઇમીસે નં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંખેજ્જવિત્થહેસુ નરપસુ કેવહયા નેરહયા, પન્નત્તા કેવહયા કાઝલેસ્સા, જાવ—કેવતિયા અણાગારોવડતા પન્નત્તા ? કેવતિયા અણંતરોવવગ્ગા પન્નત્તા ? કેવ-હયા પરંપરોવવગ્ગા પન્નત્તા ૨ ? કેવહયા અણંતરોવગાઢા પન્નત્તા ૩ ? કેવહયા પરંપરોવગાઢા પન્નત્તા ૪ ? કેવહયા અણંતરાહારા પન્નત્તા ૫ ? કેવતિયા પરંપરાહારા પન્નત્તા ૬ ? કેવતિયા અણંતરપજ્જત્તા પન્નત્તા ૭ ? કેવતિયા પરંપરપજ્જત્તા પન્નત્તા ૮ ? કેવ-તિયા ચરિમા પન્નત્તા ૯ ? કેવતિયા અચરિમા પન્નત્તા ૧૦ ? [૩૦] ગોયમા ! ઇમીસે રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવા-સસયસહસ્સેસુ સંખેજ્જવિત્થહેસુ નરપસુ સંખેજ્જા નેરતિયા પન્નત્તા, સંખેજ્જા કાઝલેસ્સા પન્નત્તા, एवं जाव—संखेज्जा सणी पन्तत्ता ।

કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા નોઈન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય છે. મનયોગી અને વચનયોગી ઉત્પન્ન થતા નથી. જઘન્યથી એક, બે અને ત્રણ તથા ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા કાયયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય છે. એ પ્રમાણે સાકારોપયોગવાળા અને એ રીતે અનાકારોપયોગવાળા પણ ઉત્પન્ન થાય છે.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રભાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાના સંખ્યાતાયોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે એક સમયમાં કેટલા નારકા જીવો ઉદ્ભવે—મરણ પામે, કેટલા કાપોતલેશ્યાવાળા ઉદ્ભવે, યાવત્—કેટલા અનાકારોપયોગવાળા ઉદ્ભવે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ રત્નપ્રભા પૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાના સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસોમાં એક સમયે જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા નારકો ઉદ્ભવે, જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા કાપોતલેશ્યાવાળા ઉદ્ભવે, એ પ્રમાણે યાવત્—સંજ્ઞી જીવો સુધી ઉદ્ભવતા જાણવી. અસંજ્ઞી જીવો ઉદ્ભવતા નથી. ભવસિદ્ધિકા જીવો જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા ઉદ્ભવે છે. એ પ્રમાણે—યાવત્ શ્રુતઅજ્ઞાની સુધી જાણવું. વિમંગલાની અને ચક્ષુદર્શની ઉદ્ભવતા નથી. જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા અચક્ષુદર્શની ઉદ્ભવે છે. એ પ્રમાણે યાવત્ લોભકપાયી જીવો સુધી જાણવું. શ્રોત્રેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉદ્ભવતા નથી. એ પ્રમાણે યાવત્—સ્પર્શનેન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા પણ ઉદ્ભવતા નથી. જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા નોઈન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉદ્ભવે છે. મનયોગી ઉદ્ભવતા નથી. એ પ્રમાણે વચનયોગી પણ ઉદ્ભવતા નથી. કાયયોગી જઘન્યથી એક, બે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યાતા ઉદ્ભવે છે. એ પ્રમાણે સાકારોપયોગવાળા અને અનાકારોપયોગવાળા પણ જાણવા. [એ પ્રમાણે નારકા જીવોને વિષે ઉદ્ભવતાનું પરિમાણ કહ્યું].

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રભાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાંના સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે ૧ કેટલા નારકા જીવો કહેલા છે ? ૨ કેટલા કાપોતલેશ્યાવાળા, યાવત્—૩૯ કેટલા અનાકારોપયોગવાળા કહેલા છે. ૧ કેટલા અનંતરોપપન્ન—પ્રથમ સમયે ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે, અને કેટલા પરંપરોપપન્ન—ઉત્પત્તિ સમયની અપેક્ષા એ બે રીતે સમયોને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે. કેટલા અનંત-રોવગાઢ—વિવક્ષિત ક્ષેત્રને વિષે પ્રથમ સમયમાં રહેલા છે, કેટલા પરંપરાવગાઢ—વિવક્ષિત ક્ષેત્રમાં દ્વિતીયાદિ સમયને વિષે રહેલા છે, કેટલા અનંતરાહાર—પ્રથમ સમયે આહાર કરવાવાળા છે, કેટલા પરંપરાહાર—દ્વિતીયાદિ સમયે આહાર કરવાવાળા છે, કેટલા અનંતરપર્યાપ્તા—પ્રથમ સમયે પર્યાપ્તા હોય છે, અને કેટલા પરંપરપર્યાપ્તા—દ્વિતીયાદિ સમયે પર્યાપ્તા હોય છે, કેટલા ચરમ—જેને છેલ્લો તેજ નારકભવ વાકી છે એવા હોય છે, અથવા કેટલા નારકા ભવના ચરમ છેલ્લે સમયે વર્તે છે, ૧૦ અને કેટલા અચરમ—ચરમથી વિપરીત હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ રત્નપ્રભાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાના સંખ્યાતા-યોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે ૧ સંખ્યાતા નારકા જીવો કહેલા છે, ૨

એક સમયે નારકા-
જીવો ઉદ્ભવતા.

રત્નપ્રભામાં નારકા-
જીવોની સંખ્યા.

૪ * નોઈન્દ્રિય—મન, યથાપિ અહિ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં મન પર્યાપ્તિનો અભાવ હોવાથી દ્રવ્ય મન હોતુ નથી, તો પણ ચૈતન્યરૂપ ભાવમન હંમેશા હોય છે, માટે 'નોઈન્દ્રિયના ઉપયોગવાળા ઉત્પન્ન થાય છે'—એમ કહ્યું છે—ટીકા.

૫ † સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે સંખ્યાતાજ નારકો સમાઈ શકે.

‡ ઉદ્ભવતા પરમભવના પ્રથમ સમયને વિષે હોય, અને નારકી અસંજ્ઞીને વિષે ન ઉપજે, માટે અસંજ્ઞી ઉદ્ભવતા નથી.—ટીકા.

અસત્રી સિય અતિથિ, સિય નતિથિ, જહ અતિથિ જહનેણં પવ્તો વા દો વા તિત્રિ ધા, ઉક્ષોમેણં સંગેજા પવ્તતા । સંયેજા ભવસિન્દ્રીયા પવ્તતા, एवं जाव-संयोजा परिगृहसन्धोवउत्ता पव्तता, इन्धियेवदगा नन्धि, पुरिसवेदगा नन्धि, संयोजा नपुमगवेदगा पव्तता, एवं फोहकसायी वि । मानकसाई जहा असत्री, एवं जाव-लोभकसायी । संयोजा नोर्दियोवउत्ता पव्तता, एवं जाव-फालिन्दियोवउत्ता । नोर्दियोवउत्ता जहा असत्री । संयोजा मणजोगी पव्तता, एवं जाव-अणागारोवउत्ता । अणंतरोववग्रगा सिय अतિथि, सिय नतिय; जह अन्धि जहा असत्री । संयोजा परंपरोववग्रगा पव्तता । एवं जहा अणंतरोववग्रगा तहा अणंतरोव-वगाढगा, अणंतराहारागा, अणंतरपज्जत्तगा, चरिमा । परंपरोवगाढगा, जाव-अचरिमा जहा परंपरोववग्रगा ।

૭. [પ્ર૦] ઇમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ અસંયેજ્જવિત્થડેસુ પ્પગસમપ્પણં કેવ-તિયા નેરહયા ઉવવજ્ઞંતિ, જાવ-કેવતિયા અણાગારોવઉત્તા ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઇર્માસે રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ અસંયેજ્જવિત્થડેસુ નરપસુ પ્પગસમપ્પણં જહનેણં પવ્તો વા દો વા તિત્રિ ધા, ઉક્ષોમેણં અસંયેજા નેર-હયા ઉવવજ્ઞંતિ । एवं जहेव संयोजवित्थडेसु तित्ति गमगा तहा असंयोजवित्थडेसु वि तित्ति गमगा भाणितथा, नवरं असं-येजा भाणियथा, सेसं तं चेव, जाव-असंयोजा अचरिमा पव्तता, नाणत्तं लेस्सासु, लेस्साओ जहा पढमसप, नवरं संयोज-वित्थडेसु वि असंयोजवित्थडेसु वि ओहिनाणी ओहिदंसणी य संयोजा उच्चट्ठावेयथा, सेसं तं चेव ।

૮. [પ્ર૦] સકરપ્પમાપ ણં મંતે ! પુઢવીપ કેવતિયા નિરયાવાસ-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પળવીસં નિરયાવાસસયહસ્સા પ્પણ્ણત્તા । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંયેજ્જવિત્થડા, અસંયેજ્જવિત્થડા ? [ઉ૦] પ્પવં જહા રયણપ્પમાપ તહા સકરપ્પમાપ વિ । નવરં અસત્રી તિસુ વિ ગમપસુ ન મન્નતિ, સેસં તં ચેવ ।

સહ્યાતા કાપોતલેચ્યાવાલ્યા કહેલા છે, એ પ્રમાણે યાવત્-સંહ્યાતા સંઙ્ગી જીવો કહેલા છે. *અનઙ્ગી જીવો કટાચિત્ હોય છે અને કટાચિત્ હોતા નથી. જો હોય છે તો જઘન્યથી એક, વે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંહ્યાતા હોય છે, સંહ્યાતા ભવસિન્દ્રિન જીવો કહેલા છે, એ પ્રમાણે યાવત્ સંહ્યાતા પરિગ્રહસંજ્ઞાના ઉપયોગવાલ્યા કહેલા છે, સ્ત્રીવેદી નથી અને પુરુષવેદી પણ નથી, નપુંસકવેદી સંહ્યાતા હોય છે. એ પ્રમાણે ક્રોધકપાયી પણ સંહ્યાતા હોય છે. માનકપાયી અસંઙ્ગીની પેટે [કટાચિત્ હોય છે અને કટાચિત્ હોતા નથી.] એ પ્રમાણે યાવત્-[માયા-કપાયી અને] લોભકપાયી જાળવા. સંહ્યાતા શ્રોત્રેન્દ્રિયના ઉપયોગવાલ્યા કહ્યા છે, એ પ્રમાણે યાગત્-સ્પર્શનેન્દ્રિયના ઉપયોગવાલ્યા પણ કહ્યા છે. નોહિન્દ્રિયના ઉપયોગવાલ્યા અસંઙ્ગીની પેટે જાળવા, સંહ્યાતા મનોયોગી કહેલા છે, અને એ પ્રમાણે યાવત્ [સંહ્યાતા] ૨૯ અનાકારોપયોગી જાળવા. અનંતરોપપન્ન-પ્રથમ સમયે ઉત્પન્ન થવાવાલ્યા નારકો કટાચિત્ હોય છે અને કટાચિત્ હોતા નથી. જો હોય તો તે અસંઙ્ગીની પેટે જાળવા. સહ્યાતા પરંપરોપપન્ન-દ્વિતીયાદિ સમયે ઉત્પન્ન થયેલા જાળવા. એ પ્રમાણે જેમ અનંતરોપપન્ન કહ્યા તેમ અનંતરાવગાડ અનંતરા-હારક, અનંતરપર્યાપ્તક અને ચરમ-જેને છેલ્લોજ નારક ભવ વાકી છે તે અયગા નારકભવને છેલ્લે સમયે વર્તતા-જાળવા. પરંપરાગાટ, યાવત્-અચરમ સુધી જેમ પરંપરોપપન્ન કહ્યા તેમ કહેવા. [એ પ્રમાણે સંહ્યાતા યોજન વિસ્તારવાલ્યા નરકાવાસોની વક્તવ્યતા કહી.]

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાના અસંહ્યાત યોજન વિસ્તારવાલ્યા નરકાવાસોને વિષે એક સમયે કેટલા નારકો ઉત્પન્ન થાય, યાવત્-કેટલા અનાકારોપયોગવાલ્યા ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આ રત્નપ્રમાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવા-સોમાના અસંહ્યાતયોજન વિસ્તારવાલ્યા નરકાવાસોને વિષે એક સમયે જઘન્યથી એક, વે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠથી અસંહ્યાતા નારકો ઉત્પન્ન થાય છે, એ પ્રમાણે જેમ સહ્યાતા વિસ્તારવાલ્યા નરકાને વિષે [ઉત્પાદ, વ્યવન અને સત્તા-] એ ત્રણ આલાપક કહ્યા તેમ અસંહ્યાતયોજન વિસ્તારવાલ્યા નરકાવાસોને વિષે પણ ત્રણ આલાપક કહેવા, પરન્તુ અહિં 'અસંહ્યાતા' એવો પાઠ કહેવો. વાકી વધું પૂર્વ પેટે જાણવું. યાવત્ 'અસંહ્યાતા અચરમ નારકો કહેલા છે'-ત્યા સુધી કહેવું. છેલ્લાને વિષે વિશેષતા છે, અને તે છેલ્લાઓ પ્રથમ શતકમા કહ્યા પ્રમાણે જાળવી. પરન્તુ એટલો વિશેષ છે કે સંહ્યાત યોજન વિસ્તારવાલ્યા અને અસંહ્યાત યોજન વિસ્તારવાલ્યા નરકાવાસોને વિષે અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની સંહ્યાતા જ વ્યવે છે, -એમ કહેવું, વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શર્કરાપ્રમા નરક પૃથિવીને વિષે કેટલા નરકાવાસો હોય છે-તે સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પત્તીશ લાખ નરકાવાસો હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે નરકાવાસો શું સંહ્યાતાયોજનવિસ્તારવાલ્યા હોય કે અસંહ્યાતયોજનવિસ્તારવાલ્યા હોય ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે જેમ રત્નપ્રમા સંવન્ધે કહ્યું તેમ શર્કરાપ્રમા સંવન્ધે જાણવું, પરન્તુ [ઉત્પાદ, ઉદ્વર્તના અને સત્તા-] એ ત્રણે આલાપકને વિષે અસંઙ્ગી ન કહેવા [કારણ કે અસંઙ્ગી પ્રથમ નરકપૃથિવીને વિષેજ ઉપજે છે.] વાકી વધું પૂર્વ પેટે જાણવું.

૬ * અસંઙ્ગીધક્ષી મરણ પામી જેઓ નારકપણે ઉત્પન્ન થયા છે, તેઓ અપર્યાપ્તાવસ્થામા ભૂતભાવની અપેક્ષાએ અસંઙ્ગી કહેવાય છે, તેઓ અત્પ હોય છે માટે 'અસંઙ્ગી કટાચિત્ હોય છે અને કટાચિત્ હોતા નથી' એમ કહ્યું છે-ટીકા.

૭ † મગ૦ સં૦ ૧ શ૦ ૧ ટ૦ ૨ પૃ૦ ૧૦૪. જુઓ પ્રજ્ઞા૦ લેહ્યાપદ ૧૭ ટ૦ ૨ પ૦ ૩૪૩-૨.

‡ અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની તીર્થંકરાદિ જ હોય, તે થોડા હોય માટે તે સહ્યાતાજ નીનકે.-ટીકા.

૯. [પ્ર૦] વાલુયપ્પમાપ ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પન્નરસ નિરયાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા, સેસં જહા સક્કરપ્પમાપ, ણાણત્તં લેસાસુ, લેસાઓ જહા પદમસપ ।

૧૦. [પ્ર૦] પંકપ્પમાપ ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! દસ નિરયાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા, एवं જહા સક્કરપ્પમાપ, નવરં ઓહિનાળી ઓહિદંસળી ય ન ઉચ્છંદંતિ, સેસં તં ચેવ ।

૧૧. [પ્ર૦] ધૂમપ્પમાપ ણં પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! તિન્નિ નિરયાવાસસયસહસ્સા, एवं જહા પંકપ્પમાપ ।

૧૨. [પ્ર૦] તમાપ ણં મંતે ! પુદવીપ કેવતિયા નિરયાવાસ૦ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! એગે પંચૂળે નિરયાવાસસયસહસ્સે ઘણ્ણત્તે । સેસં જહા પંકપ્પમાપ ।

૧૩. [પ્ર૦] અહેસત્તમાપ ણં મંતે ! પુદવીપ કતિ અણુત્તરા મહતિમહાલયા મહાનિરયા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચ અણુત્તરા જાવ-અપહ્ઠ્ઠાણે । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંઘેજ્જવિત્થડા, અસંઘેજ્જવિત્થડા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સંઘેજ્જવિત્થડે ય અસંઘેજ્જવિત્થડા ય ।

૧૪. [પ્ર૦] અહેસત્તમાપ ણં મંતે ! પુદવીપ પંચસુ અણુત્તરેસુ મહતિમહાલયા૦ જાવ-મહાનિરયસુ સંઘેજ્જવિત્થડે નરપ યગસમપ્પં કેવતિયા૦ ? [ઉ૦] एवं જહા પંકપ્પમાપ, ણવરં તિસુ નાણેસુ ન ઉચ્ચજ્ઞંતિ, ન ઉચ્છંદંતિ, પન્નત્તા યસુ તદ્દેવ અત્થિ, एवं અસંઘેજ્જવિત્થડેસુ ચિ, નવરં અસંઘેજ્જા માણિયઘા ।

૧૫. [પ્ર૦] હમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુદવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંઘેજ્જવિત્થડેસુ નરપસુ કિં સમ્મ-દિટ્ઠી નેરતિયા ઉચ્ચજ્ઞંતિ, મિચ્છદિટ્ઠી નેરતિયા ઉચ્ચજ્ઞંતિ, સમ્મામિચ્છદિટ્ઠી નેરતિયા ઉચ્ચજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સમ્મદિટ્ઠી વિ નેરદયા ઉચ્ચજ્ઞંતિ, મિચ્છાદિટ્ઠી વિ નેરદયા ઉચ્ચજ્ઞંતિ, નો સમ્મામિચ્છદિટ્ઠી નેરદયા ઉચ્ચજ્ઞંતિ ।

૯. [પ્ર૦] વાલુકાપ્રમા સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પંદરલાખ નરકાવાસો કહ્યા છે, વાકી બધું શર્કરાપ્રમાની પેટે જાણવું. પણ લેખ્યાને વિષે *વિશેષતા છે, અને તે પ્રથમ શતકમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવી.

વાલુકાપ્રમાર્મ
નરકાવાસો.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંકપ્રમા નરકને વિષે કેટલા નરકાવાસો કહ્યા છે?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દશ લાખ નરકાવાસો કહ્યા છે. ૯ પ્રમાણે જેમ શર્કરાપ્રમા સંવન્ધે કહ્યું, તેમ અહિં પણ જાણવું. પરંતુ અહિંથી †અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની ચ્યવતા નથી, વાકી બધું પૂર્વની પેટે જાણવું.

પંકપ્રમાર્મ
નરકાવાસો.

૧૧. [પ્ર૦] ધૂમપ્રમા સંવન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ લાખ નરકાવાસો કહ્યા છે, ૯ પ્રમાણે જેમ પંકપ્રમા સંવન્ધે કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું.

ધૂમપ્રમાર્મ
નરકાવાસો.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તમા નરકપૃથિવીને વિષે કેટલા નરકાવાસો કહ્યા છે?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ ન્યૂન એક લાખ નરકાવાસો કહ્યા છે. વાકી બધું પંકપ્રમા પેટે જાણવું.

તમ પ્રમાર્મ
નરકાવાસો.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધઃસત્તમ નરક પૃથિવીને વિષે અનુત્તર અને અત્યંત મોટા એવા કેટલા મહાનરકાવાસો કહ્યા છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનુત્તર અને મોટા પાંચ નરકાવાસો કહ્યા છે. યાવત્—[૧ કાલ, ૨ મહાકાલ, ૩ રોર, ૪ મહારોર, અને] ૫ અપ્રતિષ્ઠાન. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે નરકાવાસો શું સંખ્યાત યોજનના વિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાત યોજનના વિસ્તારવાળા છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વજ્રેનો અપ્રતિષ્ઠાન નરકાવાસ સંખ્યાતયોજનના વિસ્તારવાળો છે અને વીજા અસંખ્યાતયોજનના વિસ્તારવાળા છે.

સત્તમ નરકાર્મ
નરકાવાસો.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીના પાંચ અનુત્તર અને અત્યંત મોટા યાવત્—મહાનરકાવાસોમાના સંખ્યાત યોજન વિસ્તારવાળા નરકાવાસને વિષે એક સમયે કેટલા નારકો ઉત્પન્ન થાય—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] જેમ પંકપ્રમાને વિષે કહ્યું તેમ અહિં જાણવું; પરંતુ ઇટલો વિશેષ છે કે અહિં ત્રણ જ્ઞાનસહિત ઉત્પન્ન થતા નથી, [કેમકે સમ્યક્ત્વભ્રષ્ટ જ અહિં ઉપજે છે.] તેમ ચ્યવતા પણ નથી. તો પણ પાંચ નરકાવાસોમા ૯ પ્રમાણે—પ્રથમાદિ નરકપૃથિવીની જેમ ત્રણ જ્ઞાનવાળા હોય છે. ૯ પ્રમાણે અસંખ્યાતયોજનવિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે પણ જાણવું, પરંતુ ત્યા 'અસંખ્યાતા' એવો પાઠ કહેવો.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમાપૃથિવીના ત્રીશ લાખ નરકાવાસોમાના સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા નરકાવાસોને વિષે શું સમ્ય-ગ્દષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થાય, મિથ્યાગ્દષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થાય કે સમ્યગ્મિથ્યાગ્દષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થાય? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સમ્યગ્દષ્ટિ પણ નારકો ઉપજે, મિથ્યાગ્દષ્ટિ પણ નારકો ઉપજે, પરંતુ સમ્યગ્મિથ્યાગ્દષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થતા નથી.

રત્નપ્રમાર્મ
સંખ્યાતાયોજન
વિસ્તારવાળા
નરકાવાસોર્મ
સમ્યગ્દષ્ટિ વગેરેનો
ઉત્પાદ.

૯ * પ્રથમની વે નરક પૃથિવીમા કાપોતલેદ્યા હોય છે, ત્રીજી નરકપૃથિવીમા મિથ્ર-કાપોત અને નીલ વજ્રે લેદ્યા છે. ચતુર્થ પૃથિવીમા નીલલેદ્યા છે, પાંચમી પૃથિવીમા મિથ્ર-કૃષ્ણ અને નીલ વજ્રે લેદ્યા છે, છઠ્ઠી પૃથિવીમા કૃષ્ણલેદ્યા છે અને સાતમી નરકપૃથિવીમા પરમકૃષ્ણલેદ્યા છે.

† ભગ૦ સં૦ ૧ શ૦ ૧ સ૦ ૨ પૃ૦ ૧૦૪. સુઓ પ્રજ્ઞા૦ લેદ્યા પદ ૧૭ સ૦ ૨ પ૦ ૩૪૩-૨.

૧૦ † અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની પ્રાય તીર્થંકર જ હોય અને ચોથી આદિ નરકપૃથિવીથી નીકળેલા તીર્થંકર જ થાય માટે 'અહિંથી અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની ચ્યવતા નથી' એમ કહ્યું છે—ટીકા.

૧૬. [પ્ર૦] હમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંગેજ્ઞવિત્થડેસુ નરપ્પસુ કિં સમ્મ-
દિટ્ઠી નેરહયા ઉદ્ધટંતિ ? [ઉ૦] एवं चेव ।

૧૭. [પ્ર૦] હમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુઢવીપ તીસાપ નિરયાવાસસયસહસ્સેસુ સંગેજ્ઞવિત્થડા નરના કિં સમ્મદિ-
ટ્ઠીં નેરહપ્પદિં અવિરહયા, મિચ્છાદિટ્ઠીં નેરહપ્પદિં અવિરહયા, સમ્મામિચ્છદિટ્ઠીં નેરહપ્પદિં અવિરહયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા !
સમ્મદિટ્ઠીં વિ નેરહપ્પદિં અવિરહયા, મિચ્છાદિટ્ઠીં વિ નેરહપ્પદિં અવિરહયા, સમ્મામિચ્છાદિટ્ઠીં નેરહપ્પદિં અવિરહયા
વિરહયા વા । एवं असंखेज्जवित्थडेसु वि तिथि गमगा भाणियघा । एवं संहरपपमाप वि, एवं जाव-तमाप वि ।

૧૮. [પ્ર૦] અહેસત્તમાપ ણં મંતે ! પુઢવીપ પંચસુ અણુત્તરેસુ જાવ-સંગેજ્ઞવિત્થડે નરપ્પ કિં સમ્મદિટ્ઠી નેરહયા-પુચ્છા ।
[ઉ૦] ગોયમા ! સમ્મદિટ્ઠી નેરહયા ન ઉવવજંતિ, મિચ્છાદિટ્ઠી નેરહયા ઉવવજંતિ, સમ્મામિચ્છદિટ્ઠી નેરહયા ન ઉવવજંતિ, एवं
उद्धटंति वि, अविरहिए जहेव रयणपपमाप । एवं असंखेज्जवित्थडेसु वि तिथि गमगा ।

૧૯. [પ્ર૦] સે નૂળં મંતે ! કળહલેસ્સે, નીલલેસ્સે, જાવ-સુઠ્ઠલેસ્સે મવિત્તા કળહલેસ્સેસુ નેરહપ્પસુ ઉવવજંતિ ? [ઉ૦] હંતા,
ગોયમા ! કળહલેસ્સે જાવ-ઉવવજંતિ । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुद्धइ-कण्हलेस्से जाव-उववजंति ? [उ०] गौयमा ! लेस्सट्ठा-
येसु संकिलिस्समाणेसु २ कण्हलेस्सं परिणमइ, कण्ह० २-णमित्ता कण्हलेस्सेसु नेरहपसु उववजंति, से तेणट्ठेणं जाव-उववजंति ।

૨૦. [પ્ર૦] સે નૂળં મંતે ! કળહલેસ્સે જાવ-સુઠ્ઠલેસ્સે મવિત્તા નીલલેસ્સેસુ નેરહપ્પસુ ઉવવજંતિ ? [ઉ૦] હંતા, ગોયમા !
જાવ-ઉવવજંતિ । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં જાવ-ઉવવજંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! લેસ્સટ્ઠાણેસુ સંકિલિસ્સમાણેસુ વા વિમુઝ્ઞમાણેસુ
વા નીલલેસ્સં પરિણમતિ, નીલ० २-णमित्ता नीललेस्सेसु नेरहपसु उववजंति, से तेणट्ठेणं गौयमा ! जाव-उववजंति ।

૨૧. [પ્ર૦] સે નૂળં મંતે ! કળહલેસ્સે નીલ० જાવ-મવિત્તા કાઝલેસ્સેસુ નેરહપ્પસુ ઉવવજંતિ ? [ઉ૦] एवं जहा नीलले-
स्साप तहा काउलेस्साप वि भाणियघा, जाव-से तेणट्ठेणं जाव-उववजंति । 'सेवं मंते ! सेवं मंते !' चि ।

ત્રયોદશ શતકે પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! આ રત્નપ્રમાપૃથ્વીના ત્રીણ લાખ નરકાવાસોમાંના સંખ્યાનાયોજનવિસ્તારાવાઝા નરકાવાસોને વિષે શું સમ્ય-
ગ્દષ્ટિ નારકો પ્યે?—હ્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું.

૧૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! રત્નપ્રમાપૃથ્વીના ત્રીણ લાખ નરકાવાસોમાંના સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારાવાઝા નરકાવાસો શું સમ્યગ્દષ્ટિ નારકો
વડે અવિરહિત-સહિત છે, મિથ્યાદષ્ટિ નારકો વડે અવિરહિત છે કે સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ નારકો વડે અવિરહિત છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સમ્યગ્દષ્ટિ
નારકો વડે અવિરહિત છે, અને મિથ્યાદષ્ટિ નારકો વડે અવિરહિત છે, પરન્તુ સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ નારકો વડે કદાચિત્ અવિરહિત હોય છે અને
કદાચિત્ વિરહિત હોય છે. એ પ્રમાણે અસંખ્યાતા યોજનવિસ્તારાવાઝા નરકોને વિષે પણ [અપ્પાદ, ઉદ્વર્તના અને સત્તા સંવન્ધે] ત્રણ
આલપક કહેવા. એ પ્રમાણે ચર્કરાપ્રમાણે વિષે અને યાવત્-તમાપૃથ્વીનાં સુવાં કહેવું.

૧૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અથ.સત્તનપૃથ્વીના પાંચ અનુત્તર નરકાવાસોમાંના યાવત્-સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારાવાઝા નરકાવાસને વિષે
શું સમ્યગ્દષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થાય ?—હ્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સમ્યગ્દષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થતા નથી, પણ મિથ્યાદષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન
થાય છે. સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ નારકો ઉત્પન્ન થતા નથી. [સમ્યગ્મિથ્યાદષ્ટિ કાલ ન કરે માટે ન ઉપજે.] એ પ્રમાણે ઉદ્વર્તના પણ કહેવી.
જેમ રત્નપ્રમાણે વિષે સત્તા સંવન્ધે નારકો મિથ્યાદષ્ટ્યાદિવડે અવિરહિત-સહિત કડ્ડા છે તેમ અહિં કહેવું, એ પ્રમાણે અસંખ્યાતા યોજન-
વિસ્તારાવાઝા નરકાવાસોને વિષે પણ ત્રણ આલપકો કહેવા.

૧૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ચરેચર કૃષ્ણલેહ્યાવાલો, નીલલેહ્યાવાલો, યાવત્-શુક્લલેહ્યાવાલો યદ્દને કૃષ્ણલેહ્યાવાઝા નારકોને વિષે
ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! કૃષ્ણલેહ્યાવાલો યદ્દને યાવત્-ઉત્પન્ન થાય. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શા હેતુથી આપ એમ કહો છો કે 'કૃષ્ણ-
લેહ્યાવાલો યદ્દને યાવત્-ઉત્પન્ન થાય ?' [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લેહ્યાના સ્થાનકો સંકેશને પામતા પામતાં કૃષ્ણલેહ્યારૂપે પરિણમે છે, કૃષ્ણલેહ્યા-
રૂપે પરિણામ થયા વાદ તે કૃષ્ણલેહ્યાવાઝા નારકોને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે, તે કારણથી યાવત્-ઉત્પન્ન થાય છે.'

૨૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું ચરેચર કૃષ્ણલેહ્યાવાલો, યાવત્-શુક્લલેહ્યાવાલો યદ્દને નીલલેહ્યાવાઝા નારકોને વિષે ઉત્પન્ન થાય ?
[ઉ૦] હા, ગૌતમ ! યાવત્-ઉત્પન્ન થાય. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શા હેતુથી યાવત્-ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લેહ્યાના સ્થાનકો સંકેશને
પામતાં અને વિશુદ્ધિ પામતાં, નીલલેહ્યારૂપે પરિણમે છે, નીલલેહ્યારૂપે પરિણામ થયા વાદ નીલલેહ્યાવાઝા નારકોમાં તે ઉત્પન્ન થાય છે, તે
હેતુથી હે ગૌતમ ! યાવત્ ઉત્પન્ન થાય છે.

૨૧. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ચરેચર કૃષ્ણલેહ્યાવાલો, નીલલેહ્યાવાલો, અને યાવત્-શુક્લલેહ્યાવાલો યદ્દને કાપોતલેહ્યાવાઝા નારકોને
વિષે ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] જેમ નીલલેહ્યા સંવન્ધે કહું, તેમ કાપોતલેહ્યા સંવન્ધે પણ યાવત્-તે હેતુથી યાવત્-ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાં સુધી
કહેવું. 'હે મગવન્ ! તે એમજ છે, હે મગવન્ ! તે એમજ છે.'

ત્રયોદશ શતકે પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

વીઓ ઉદ્દેસો.

૧. [પ્ર૦] કશ્ચિદ્દા ણં મંતે ! દેવા પળ્લન્તા ! [ઉ૦] ગોયમા ! ચઢધિદ્દા દેવા પન્નન્તા, તંજહા— ભવળવાસી, ૨ વાળર્મ-તરા, ૩ જોહ્સિઆ, ૪ વેમાણિઆ ।

૨. [પ્ર૦] ભવળવાસી ણં મંતે ! દેવા કતિવિદ્દા પળ્લન્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! દ્સવિદ્દા પળ્લન્તા, તંજહા— ૧ અસુરકુ-મારા—અર્થે મેઓ જહા વિતિયસય દેવુદ્દેસય, જાવ—અપરાજિયા, સઘટ્ટસિદ્ધગા ।

૩. [પ્ર૦] કેવદ્દિયા ણં મંતે ! અસુરકુમારાવાસસયસહસ્સા પળ્લન્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચોસદ્દિ અસુરકુમારાવાસસ-યસહસ્સા પળ્લન્તા [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંલેજ્જવિત્થડા, અસંલેજ્જવિત્થડા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સંલેજ્જવિત્થડા વિ, અસંલે-જ્જવિત્થડા વિ ।

૪. [પ્ર૦] ચોસદ્દીપ ણં મંતે ! અસુરકુમારાવાસસયસહસ્સેસુ સંલેજ્જવિત્થડેસુ અસુરકુમારાવાસેસુ પગસમપ્પણં કેવતિયા અસુરકુમારા ઉવવજ્જંતિ, જાવ—કેવતિયા તેડલેસ્સા ઉવવજ્જંતિ, કેવતિયા કળ્હપક્કિયા ઉવવજ્જંતિ ? અર્થે જહા રયળ્લપ્પમાય ત્તહેવ પુચ્છા, તહેવ વાગરણં, નવરં દોહિં વેદેહિં ઉવવજ્જંતિ, નપુંસગવેયગા ન ઉવવજ્જંતિ, સેસં તં ચેવ । ઉચ્છદ્દંતગા વિ તહેવ, નવરં અસચ્ચી ઉચ્છદ્દંતિ । ઓહિનાણી ઓહિદંસણી ય ણ ઉચ્છદ્દંતિ, સેસં તં ચેવ, પન્નન્તાં એસુ તહેવ, નવરં સંલેજ્જગા હિત્થિ-

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલા પ્રકારના દેવો-કહેલા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચાર પ્રકારના દેવો કહેલા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ દેવોના પ્રકાર. ભવનવાસી, ૨ વાનવ્યંતર, ૩ ય્વોતિપિક અને ૪ વૈમાનિક.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભવનવાસી દેવો કેટલા પ્રકારના કહેલા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દગ પ્રકારના કહેલા છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ભવનવાસી દેવોના પ્રકાર. ૧ અસુરકુમાર—હ્યાદિ મેદો વીજા શતકના *દેવોદ્દેશકમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ 'અપરાજિત અને સર્વાર્થસિદ્ધ' પર્યન્ત કહેવા.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારના કેટલા લાખ આવાસો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચોસઠ લાખ અસુરકુમારના આવાસો કહેલા છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે અસુરકુમારના આવાસો સહ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા છે કે અસંહ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સહ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા પળ છે અને અસંહ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા પળ છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચોસઠ લાખ અસુરકુમારના આવાસોમાના સહ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા અસુરકુમારોના આવાસોમા એક સમયે કેટલા અસુરકુમારો ઉપજે, યાવત્-કેટલા તેજોલેહ્યાવાળા ઉત્પન્ન થાય, કેટલા કૃષ્ણપાશ્વિક જીવો ઉત્પન્ન થાય ? એ પ્રમાણે જેમ રત્ન-પ્રમા સંવંધે [ઉ૦ ૧ પ્ર૦ ૪] પ્રશ્ન કર્યો હતો, તેમ અહિં પ્રશ્ન કરવો. અને તે પ્રકારે ઉત્તર પળ આપવો, પરન્તુ એટલો વિશેષ છે કે અહીં વે વેદો સહિત ઉપજે, નપુંસકવેદવાળા ન ઉપજે, વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. ઉદ્વર્તના સંવંધે પળ તેજ પ્રમાણે જાણવું, પરન્તુ એટલો

અસુરકુમારના
વત્પાદ.

ચત્તર્વના.

૨ * મગ. ૪૦ ૧ શ. ૨ ઉ. ૭ પૃ. ૨૬૫. જુઓ જીવા. પ્રતિ. ૧ પ. ૪૮-૧.

૩ † અસુરકુમારાદિના જે ભવનો સૌથી ન્હાનાં છે, તે જંબૂદ્વીપના સમાન છે, મધ્યમ સહ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા છે અને વાનીના (મોટાં) છે તે અસહ્યયોજનના વિસ્તારવાળા છે.

વેદગા પળ્ણત્તા, एवं पुरिसवेदगा वि, नपुंसगवेदगा नतिथ । कोदकसाई सिय अत्थि सिय नतिथ, जइ अत्थि जहणेण एको वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं संरोज्जा पण्णत्ता । एवं माण० माय० । संरोज्जा लोमकसाई पण्णत्ता, सेसं तं चेव । तिसु वि गमएसु संखेजेसु चत्तारि टेस्साओ भाणियघाओ, एवं असंखेज्जवित्थडेसु वि, नवरं तिसु वि गमएसु असंरोज्जा भाणियघा, जाव—असंखेजा अवचरिमा पण्णत्ता ।

૫. [પ્ર૦] કેવલિયા ણં મંતે ! નાગકુમારાવાસ૦ ? [૩૦] एवं जाव—थणियकुमारा, नवरं जन्थ जत्तिया भवणा ।

૬. [પ્ર૦] કેવલિયા ણં મંતે ! વાળમંતરાવાસસયસહસ્તા પત્રત્તા ? [૩૦] गोयमा । असंरोज्जा वाणमंतरावाससयस-हस्ता पत्रत्ता । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! ફિં સંખેજ્જવિત્થડા, અસંખેજ્જવિત્થડા ? [૩૦] गोयमा । संखेज्जवित्थडा, नो असंखेज्जवित्थडा ।

૭. [પ્ર૦] સંખેજ્જેસુ ણં મંતે ! વાળમંતરાવાસસયસહસ્તેસુ યગસમણં કેવલિયા વાળમંતરા ઉવચ્ચંતિ ? [૩૦] एवं जहा असुरकुमारणं संखेज्जवित्थडेसु तिन्नि गमगा तद्देव भाणियघा वाणमंतराण वि तिन्नि गमगा ।

૮. [પ્ર૦] કેવલિયા ણં મંતે ! જોતિસિયવિમાળાવાસસયસહસ્તા પળ્ણત્તા ? [૩૦] गोयमा । असंरोज्जा जोदसियवि-माणवासरयसहस्ता पण्णत्ता । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! ફિં સંરોજ્જવિત્થડા૦ ? [૩૦] एवं जहा वाणमंतराणं तद्दा जोदसियाण वि तिन्नि गमगा भाणियघा, नवरं एगा तेउलेस्सा । उवचजंतेसु पत्रत्तेसु य असत्री नतिथ, सेसं तं चेव ।

વિશેષ છે કે અસંજી ઉદર્તે છે—ચ્યે છે, [કારણ કે ઈશાનદેવલોકસુચાના દેવો પૃથિવીકાળાદિ અસત્રીમા રૂપજે છે.] અવધિજ્ઞાન અને અવધેદર્શની લાંબી ઉદર્તતા—નીકઝતા નથી, [કારણ કે અસુરકુમારાદિ નીકઝેલા તીર્થંકરાદિ ન થાય અને અવધિજ્ઞાન અને અવધિ દર્શનસહિત તીર્થંકરાદિ જ ઉદર્તે.] વાકીસું વધુ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. સત્તાને આશ્રયી પૂર્વે જ કહેવું છે તે પ્રમાણે સર્વ કહેવું. પરન્તુ ઇટલે વિશેષ છે કે સ્વા સંસ્થાતા ક્ષીવેદવાલ્ય કહેલ છે. ૧ પ્રમાણે પુરુષવેદવાલ્ય પણ કહેલ છે, નપુંસકવેદવાલ્ય નથી. *ક્રોધકપાયવાલ્ય કદાચિત્ હોય છે અને કદાચિત્ હોતા નથી. જો હોય છે તો જઘન્યયી એક, વે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ઠી સંસ્થાતા હોય છે, ૧ પ્રમાણે માન અને માયા સંવધે પણ જાણવું. લોમકપાયવાલ્ય સંસ્થાતા કહેલ છે. [કારણ કે દેવગતિમાં લોમકપાયી ઘણા હોય છે, તેથી હનેશાં તે સંસ્થાતા જ હોય.] વાકી વધુ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. સંસ્થાતાસવન્ધે ઉત્પાદ, ઉદર્તના અને સત્તાના ત્રણ આલપકોને વિષે ચાર લેક્ષ્યાએ કહેવી. ૧ પ્રમાણે અસંસ્થાતા યોજનવિસ્તારવાલ્ય અસુરકુમારાવાસો સંવધે પણ જાણવું, પરન્તુ ત્રણે આલપકોને વિષે ‘અસંસ્થાતા’ પાઠ કહેવો યાવત્—‘અસંસ્થાતા અવચરમ કહ્યા’ છે.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલા લાખ નાગકુમારના આવાસો કહેલ છે ? [૩૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણના. યાવત્—સ્થાનિકુમાર સુધી [ઉત્પાદ, ઉદર્તના અને સત્તા સંવધે ત્રણ આલપક] કહેવા, પરન્તુ ઇટલે વિશેષ છે કે જ્યાં જેટલા લાખ ભગનો હોય ત્યાં તેટલા લાખ ભગનો કહેવાં.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વાનવ્યંતરદેવોના કેટલા લાખ આવાસો કહેલ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વાનવ્યંતરદેવોના અસંસ્થાતા લાખ આવાસો કહેલ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે આવાસો શું સંસ્થાતયોજનવિસ્તારવાલ્ય છે કે અસંસ્થાતયોજનવિસ્તારવાલ્ય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! સંસ્થાત યોજનવિસ્તારવાલ્ય છે, પણ અસંસ્થાત યોજનવિસ્તારવાલ્ય નથી.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંસ્થાતાલાખ યોજનવિસ્તારવાલ્ય વાનવ્યંતરદેવોના આવાસને વિષે એક સમયે કેટલા વાનવ્યંતરદેવો રૂપજે ? [૩૦] જેમ અસુરકુમારોના સંસ્થાતા યોજનવિસ્તારવાલ્ય આવાસોને વિષે ત્રણ આલપકો કહ્યા છે તે પ્રમાણે વાનવ્યંતર સંવધે પણ ત્રણ આલપકો કહેવા.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્યોતિષિક દેવોના કેટલા લાખ વિમાનાવાસો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જ્યોતિષિક દેવોના અસંસ્થાતા લાખ વિમાનાવાસો કહેલ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે વિમાનાવાસો શું સંસ્થાત યોજનવિસ્તારવાલ્ય છે કે અસંસ્થાત યોજનવિસ્તારવાલ્ય છે ? [૩૦] ૧ પ્રમાણે જેમ વાનવ્યંતર દેવો સંવધે કહ્યું છે, તે પ્રમાણે જ્યોતિષિકોને પણ ત્રણ આલપકો કહેવા, પરન્તુ ઇટલે વિશેષ છે કે અહીં એક માત્ર તેજોલેક્ષ્યા કહેવી. ઉત્પાદને વિષે અને સત્તાને વિષે અસંજી જીવો ઉપજતા તેમ ઉદર્તતા નથી, વાકી વધુ પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું.

૪ * દેવોમાં ક્રોધ, માન અને માયારૂપ કપાયના ઉદયવાલ્ય કોઈક સમયે જ હોય છે, માટે ‘કદાચિત્ હોય છે અને કદાચિત્ હોતા નથી’—એમ કહ્યું છે, અને લોમકપાયના ઉદયવાલ્ય સંવેદા હોય છે, માટે ‘સંસ્થાતા લોમકપાયી હોય છે’—એમ કહ્યું છે.

૫ † અસુરકુમારને કોસઠ લાખ, નાગકુમારને ચોરાશી લાખ, સુવર્ણકુમારને વહોતેર લાખ, વાયુકુમારને છતું લાખ, દ્વીપકુમાર, દિકુમાર, ઉદધિકુમાર, વિશુલકુમાર, સ્થાનિકુમાર અને અમિટનારાના પ્રત્યેક યુગલને છોતેર લાખ ભગનો હોય છે.—ટીકા.

૯. [પ્ર૦] સોહમ્મે ણં મંતે ! કપ્પે કેવતિયા વિમાણાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! વત્તીસં વિમાણાવાસ-સયસહસ્સા પણ્ણત્તા । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંખેજ્જવિત્થડા, અસંખેજ્જવિત્થડા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સંખેજ્જવિત્થડા વિ અસં-ખેજ્જવિત્થડા વિ ।

૧૦. [પ્ર૦] સોહમ્મે ણં મંતે ! કપ્પે વત્તીસાપ્પ વિમાણાવાસસયસહસ્સેસુ સંખેજ્જવિત્થડેસુ વિમાણેસુ પ્પગસમપ્પણં કેવતિયા સોહમ્મા દેવા ઉવવજ્જંતિ, કેવતિયા તેડહેસસા ઉવવજ્જંતિ ? [ઉ૦] એવં જહા જોહસિયાણં તિન્નિ ગમ્મગા તહેવ તિન્નિ ગમ્મગા માણિ-યદ્ધા, નવરં તિસુ વિ ‘સંખેજ્જા’ માણિયદ્ધા, ઓહિનાળી ઓહિદંસળી ય ચયાવેયદ્ધા, સેસં તં ચેવ । અસંખેજ્જવિત્થડેસુ એવં ચેવ તિન્નિ ગમ્મગા, ણવરં તિસુ વિ ગમ્મપ્પસુ ‘અસંખેજ્જા’ માણિયદ્ધા । ઓહિનાળી ય ઓહિદંસળી ય સંખેજ્જા ચર્યંતિ, સેસં તં ચેવ । એવં જહા સોહમ્મે વત્તદ્ધયા મણિયા તદ્ધા ઈસાણે વિ છ ગમ્મગા માણિયદ્ધા । સળંકુમારે એવં ચેવ, નવરં ઇત્થીવેયગા ન ઉવવજ્જંતિ, પન્નત્તેસુ ય ન મ્પણંતિ, અસન્ની તિસુ વિ ગમ્મપ્પસુ ન મ્પણંતિ, સેસં તં ચેવ, એવં જાવ-સહસ્સારે, નાણત્તં વિમાણેસુ હેસસાસુ થ, સેસં તં ચેવ ।

૧૧. [પ્ર૦] આણય-પાણપ્પસુ ણં મંતે ! કપ્પેસુ કેવતિયા વિમાણાવાસસયા પણ્ણત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચત્તારિ વિમા-ણાવાસસયા પણ્ણત્તા । [પ્ર૦] તેણં મંતે ! કિં સંખેજ્જવિત્થડા, અસંખેજ્જવિત્થડા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સંખેજ્જવિત્થડા વિ, અસંખેજ્જ-વિત્થડા વિ । એવં સંખેજ્જવિત્થડેસુ તિન્નિ ગમ્મગા જહા સહસ્સારે, અસંખેજ્જવિત્થડેસુ ઉવવજ્જંતેસુ ય ચર્યંતેસુ ય એવં ચેવ ‘સંખેજ્જા’ માણિયદ્ધા, પન્નત્તેસુ અસંખેજ્જા, નવરં નોહંદિયોવડત્તા અણંતરોવવજ્જગા અણંતરોગાદ્ધગા અણંતરાહારગા અણંતરપજ્જત્તગા ય પ્પસિં જહદ્ધેણં પ્પકો વા દો વા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંખેજ્જા, પન્નત્તેસુ અસંખેજ્જા માણિયદ્ધા । આરણ-ચુપ્પસુ એવં ચેવ જહા આણય-પાણપ્પસુ, નાણત્તં વિમાણેસુ, એવં ગેવેજ્જગા વિ ।

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૌધર્મ દેવલોકને વિપે કેટલા લાખ વિમાનાવાસો કહેલા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વત્રીશ લાખ વિમાનાવાસો કહેલા છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે વિમાનાવાસો શું સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાતયોજનવિસ્તારવાળા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા છે અને અસંખ્યાત યોજનવિસ્તારવાળા પણ છે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૌધર્મ દેવલોકને વિપે વત્રીશ લાખ વિમાનાવાસોમાંના સંખ્યાતાયોજન વિસ્તારવાળા વિમાનોને વિપે એક સમયે કેટલા સૌધર્મ દેવો ઉત્પન્ન થાય, કેટલા તેજોલેહ્યાવાળા ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] જેમ જ્યોતિષિકોને ત્રણ આલાપકો કહ્યાં તેમ અહિ પણ ત્રણ આલાપકો કહેવા, પરંતુ ત્રણે આલાપકોમાં ‘સંખ્યાતા’ એવો પાઠ કહેવો. [અહિંથી નીકળી તીર્થંકરાદિ થાય માટે] ‘અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની ચ્યવે’—એમ કહેવું, વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. અસંખ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા વિમાનાવાસોમાં એ પ્રમાણે ત્રણ આલાપકો કહેવા, પરંતુ એટલો વિશેષ છે કે એ ત્રણે આલાપકોમાં ‘અસંખ્યાતા’ એવો પાઠ કહેવો. અવધિજ્ઞાની અને અવધિદર્શની સંખ્યાતા ચ્યવે છે. [કેમકે તીર્થંકરાદિક અવધિજ્ઞાન અને અવધિદર્શન સહિત ચ્યવે અને તે સંખ્યાતા હોય.] વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. એ પ્રમાણે જેમ સૌધર્મ દેવલોકની વક્તવ્યતા કહી, તેમ ઈશાન દેવલોકને વિપે [ત્રણ સંખ્યાતાના અને ત્રણ અસંખ્યાતાના] એ પ્રમાણે છ આલાપકો કહેવા. સન-ત્તુમારને વિપે પણ એમ જ જાણવું, પરંતુ એટલો વિશેષ છે કે અહિ હીવેદવાળા ઉત્પન્ન થતા નથી, તેમ સત્તામાં પણ હોતા નથી. ત્રણે આલા-પકોને વિપે અસંજ્ઞી ન કહેવા. [કારણ કે અહિ સંજ્ઞીથી આવી ઉપજે છે અને સંજ્ઞીને વિપે જાય છે.] વાકીનું વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. એ પ્રમાણે યાવત્-સહસ્રાર દેવલોક સુધી જાણવું, પરંતુ વિમાનો અને લેહ્યાઓમાં વિશેષ છે. વાકી વધું પૂર્વની પેઠે જાણવું.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આનત અને પ્રાણત દેવલોકને વિપે કેટલા શત (સેંકડો) વિમાનાવાસો કહેલા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચારસો વિમાનાવાસો કહેલા છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે વિમાનાવાસો શું સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા પણ છે અને અસંખ્યાતયોજનવિસ્તારવાળા પણ છે. એ પ્રમાણે સંખ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા વિમાનાવાસોને વિપે ત્રણ આલાપકો સહસ્રાર દેવલોકની પેઠે કહેવા. *અસંખ્યાત યોજનવિસ્તારવાળા વિમાનોને વિપે ઉત્પાદ અને ચ્યવન સં-બંધે એ પ્રમાણે ‘સંખ્યાતા’ જ કહેવા; સત્તામા અસંખ્યાતા કહેવા; પરંતુ એટલો વિશેષ છે કે નોહંદિય-મનના ઉપયોગવાળા, અનંતરોપપન્નક, ‘અનંતરાવગાદ, અનંતરાહારક અને અનંતરપર્યાસા—એ પાંચ પદને વિપે જઘન્યયકી એક, વે કે ત્રણ અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાતા ઉપજે, અને સત્તામાં અસંખ્યાતા હોય—એમ કહેવું. જેમ આનત અને પ્રાણતને વિપે કહ્યું, તેમ આરણ અને અચ્યુતને વિપે પણ એ પ્રમાણે જાણવું, પરંતુ વિમાનોની સંખ્યામાં વિશેષતા છે. એ પ્રમાણે પ્રૈવેયક સંબંધે પણ જાણવું.

૧૧ * આનતાદિ દેવલોકમા સંખ્યાતાયોજનવિસ્તારવાળા વિમાનાવાસમા ઉત્પાદ, ચ્યવન અને સ્થિતિ વિપે સંખ્યાતા દેવો હોય છે, અને અસંખ્યાત યોજનવિસ્તારવાળા વિમાનોમાં ઉત્પાદ અને ચ્યવનને વિપે સંખ્યાતા હોય છે, અને સ્થિતિવિપે અસંખ્યાતા દેવો હોય છે, કારણ કે ગર્ભજ મનુષ્ય ધર્મી જ આનતાદિ દેવોમાં ઉત્પન્ન થાય છે, તથા તે દેવો ત્યાંથી ચ્યવીને ગર્ભજ મનુષ્યમા જ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તે સંખ્યાતાજ હોય છે, માટે એક સમયે સંખ્યાતાનો જ ઉત્પાદ અને ચ્યવન સમ્ભવે છે, અને તેઓનું આયુષ અસંખ્યવર્ષનું હોવાથી તેમાં જીવનકાલમા અસંખ્ય દેવો ઉપજે છે, તેથી સ્થિતિને વિપે અસંખ્યાતા દેવો હોય છે.—ટીકા.

† અહિં આરણ અને અચ્યુત દેવલોકમા ત્રણસો વિમાન છે.

સૌધર્મદેવલોક-
માં વિમાનાવાસ.

એક સમયે સૌધ-
ર્મથી માંડીને
સહસ્રારસુધી દે-
વોનો વરણદ.

આનત અને પ્રા-
ણત દેવલોકમાં
વિમાનાવાસ.

પ્રૈવેયક.

૧૨. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! અણુત્તરવિમાણા પત્રતા ? [ઉ૦] ગોયમા ! પંચ અણુત્તરવિમાણા પત્રતા । [પ્ર૦] તે ણં મંતે ! કિં સંઘેજ્ઞવિત્યહા, અસંઘેજ્ઞવિત્યહા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સંઘેજ્ઞવિત્યહે ય અસંઘેજ્ઞવિત્યહા ય ।

૧૩. [પ્ર૦] પંચસુ ણં મંતે ! અણુત્તરવિમાણેસુ સંઘેજ્ઞવિત્યહે વિમાણે ઇગસમપ્પણં કેવતિયા અણુત્તરોવવાહયા દેવા ઉવવજ્ઞંતિ, કેવતિયા સુક્કલેસ્સા ઉવવજ્ઞંતિ—પુચ્છા તદ્દેવ । [ઉ૦] ગોયમા ! પંચસુ ણં અણુત્તરવિમાણેસુ સંઘેજ્ઞવિત્યહે અણુત્તરવિમાણે ઇગસમપ્પણં જહ્વેણં પક્કો વા દોવા તિન્નિ વા, ઉક્કોસેણં સંઘેજ્ઞા અણુત્તરોવવાહયા દેવા ઉવવજ્ઞંતિ, एवं જહા ગેવેજ્ઞ-વિમાણેસુ સંઘેજ્ઞવિત્યહેસુ, નવરં કિણ્ણપમ્મિચ્છયા, અમવસિદ્ધિયા, તિસુ અચ્છાણેસુ ઇપ્પ ન ઉવવજ્ઞંતિ, ન ચયંતિ, ન પત્રત્તપ્પસુ માણિયદ્ધા, અચરિમા વિ ઓહિજ્ઞંતિ, જાવ—સંઘેજ્ઞા ચરિમા પત્રતા, સેસં તં ચેવ । અસંઘેજ્ઞવિત્યહેસુ વિ ઇપ્પ ન મન્નંતિ, નવરં અચરિમા અત્થિ, સેસં જહા ગેવેજ્ઞપ્પસુ અસંઘેજ્ઞવિત્યહેસુ જાવ—અસંઘેજ્ઞા અચરિમા પત્રતા ।

૧૪. [પ્ર૦] ચોસટ્ટીપ્પ ણં મંતે ! અસુરકુમારાવાસસયસહસ્સેસુ સંઘેજ્ઞવિત્યહેસુ અસુરકુમારાવાસેસુ કિં સમ્મહિટ્ઠી અસુરકુમારા ઉવવજ્ઞંતિ, મિચ્છાદિટ્ઠી ? [ઉ૦] एवं જહા રયણપ્પમાપ્પ તિન્નિ આલાવગા મણિયા તદ્ધા માણિયદ્ધા । एवं અસંઘેજ્ઞવિત્યહેસુ વિ તિન્નિ ગમ્મગા, एवं જાવ—ગેવેજ્ઞવિમાણે, અણુત્તરવિમાણેસુ एवं ચ્ચેવ, નવરં તિસુ વિ આલાવપ્પસુ મિચ્છાદિટ્ઠી સમ્મામિચ્છાદિટ્ઠી ય ન મન્નંતિ, સેસં તં ચેવ ।

૧૫. [પ્ર૦] સે નૂળં મંતે ! કણ્ણહેસ્સે, નીલં જાવ—સુક્કલેસ્સે મવિત્તા કણ્ણહેસ્સેસુ દેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! एवं જદ્દેવ નેરરૂપ્પસુ પદ્ધમે ઉદ્દેસપ્પ તદ્દેવ માણિયદ્ધં, નીલહેસાપ્પ વિ જદ્દેવ નેરરૂપ્પાણં, જહા નીલહેસ્સાપ્પ एवं જાવ—પદ્ધહેસ્સેસુ, સુક્કલેસ્સેસુ एवं ચેવ, નવરં હેસ્સટ્ટાણેસુ વિસુદ્ધમાણેસુ ૨ સુક્કલેસ્સં પરિણમતિ, સુ ૨ પરિણમિત્તા સુક્કલેસ્સેસુ દેવેસુ ઉવવજ્ઞંતિ । સે તેણ્ણદ્દેણં જાવ—ઉવવજ્ઞંતિ । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ ! ત્તિ ।

તેરસમસપ્પ વીજો ઉદ્દેસો સમત્તો

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલાં અનુત્તર વિમાનો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ અનુત્તર વિમાનો કહેલા છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે અનુત્તર વિમાનો સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા છે કે અસંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ‘સંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળું’ પણ છે, તેમજ અસંખ્યાતા યોજનવિસ્તારવાળું પણ છે.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પાંચ અનુત્તર વિમાનોમાના સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા વિમાનને વિષે એક સમયે કેટલા અનુત્તરૌપપાતિક દેવો ઉત્પન્ન થાય, કેટલા શુક્લેશ્યાવાળા ઉત્પન્ન થાય—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન કરવો. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ અનુત્તરવિમાનોમા સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા સર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તર વિમાનને વિષે જઘન્યથી એક, વે કે ત્રણ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા અનુત્તરૌપપાતિક દેવો ઉત્પન્ન થાય છે. એ પ્રમાણે જેમ સંખ્યાતા વિસ્તારવાળા પ્રવેયક વિમાનો સંવન્ધે કાર્યું તે પ્રમાણે અહિં કહેવું, પરન્તુ એટલો વિશેષ કે કૃષ્ણપાક્ષિકો, અમર્ક્ષી અને ત્રણ અત્રાનને વિષે વર્તતા જીવો અહિં ઉપજતા નથી, ચ્યવતા નથી અને સત્તામાં પણ હોતા નથી—એમ કહેવું. અચરમનો (જેને છેલ્લો અનુત્તર દેવનો ભવ નથી, પણ વધારે ભવો છે તેનો) પણ પ્રતિપેઢ કરવો, [કેમકે અનુત્તરસર્વાર્થસિદ્ધિને વિષે જે ચરમ હોય તેજ ઉપજે.] યાવત્—ત્યા ‘સંખ્યાતા ચરમ’ (જેને છેલ્લો અનુત્તર દેવનો ભવ છે તેઓ) કહેલા છે. વાકી વધું પૂર્વ પેટે જાણવું. અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા અનુત્તર વિમાનોને વિષે પણ પૂર્વોક્ત (કૃષ્ણપાક્ષિકાદિક) ન કહેવાં, પણ ત્યા અચરમ (જેને તે છેલ્લો ભવ નથી એવા) ઉપજે છે. વાકી જેમ પ્રવેયકને વિષે કાર્યું તેમ અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા અનુત્તર વિમાનોને વિષે યાવત્—‘અસંખ્યાતા અચરમ કહ્યા છે’ ત્યા સુધી જાણવું.

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચોસટલાખ અસુરકુમારના આવાસોમાના સંખ્યાતાયોજન વિસ્તારવાળા અસુરકુમારના આવાસોને વિષે શું સમ્યગ્દષ્ટિ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થાય, મિથ્યાદષ્ટિ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થાય, (કે મિશ્રદષ્ટિ ઉત્પન્ન થાય) ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે જેમ રત્નપ્રમા સવન્ધે ત્રણ આલપકો કહ્યા (ઉ૦ ૧ સૂ. ૧૩.) તેમ અહિં પણ કહેવા. એ પ્રમાણે અસંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળા અસુરકુમારોના આવાસોને વિષે પણ સમ્યગ્દષ્ટિ, મિથ્યાદષ્ટિ અને મિશ્રદષ્ટિ સંવન્ધે એ ત્રણ આલપકો કહેવા. એ પ્રમાણે યાવત્—પ્રવેયક વિમાનને વિષે અને અનુત્તર વિમાનને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ એટલો વિશેષ છે કે અનુત્તરવિમાનસવન્ધે ઉત્પાદ, ચ્યવન અને સત્તાના ત્રણ આલપકને વિષે મિથ્યાદષ્ટિ અને મિશ્રદષ્ટિ ન કહેવા. વાકી વધું પૂર્વ પેટે જાણવું.

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધરેલર કૃષ્ણલેશ્યાવાળા, નીલલેશ્યાવાળા, યાવત્—શુક્લેશ્યાવાળા થઈને કૃષ્ણલેશ્યાવાળા દેવોમા ઉત્પન્ન થાય ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જેમ નારકો સવન્ધે પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં (સૂ. ૧૯.) કાર્યું છે તે પ્રમાણે જાણવું. નીલલેશ્યાવાળાને પણ જેમ નારકોને કાર્યું છે તેમ કહેવું. જેમ નીલલેશ્યાવાળાને વિષે કાર્યું છે તેમ યાવત્—પદ્મલેશ્યાવાળા અને શુક્લેશ્યાવાળા માટે પણ જાણવું. પરન્તુ એટલો વિશેષ છે કે—લેશ્યાના સ્થાનકો વિશુદ્ધ યતાં યતાં શુક્લેશ્યારૂપે પરિણમે છે, શુક્લેશ્યારૂપે પરિણમન યથા પછી શુક્લેશ્યાવાળા દેવોમા તે ઉત્પન્ન થાય છે, તે કારણથી હે ગૌતમ ! યાવત્ ‘ઉત્પન્ન થાય છે.’ હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે.’

ત્રયોદશ શતકે દ્વિતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૨ * હેમા વચ્ચેનું દર્શનસિદ્ધિ વિમાન રક્ષ યોજન પ્રમાણ હોવાથી સંખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાળું છે, અને વિજયાદિ ચાર વિમાનો અસંખ્યયોજન-વિસ્તારવાળા છે

તર્કો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] નેરદ્યા ણં મંતે ! અણંતરાદ્વારા, તત્તો નિર્વચ્ચણયા, એવં પરિચારણાપદં નિરવસેસં માણિયદ્વં । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે !’ ત્તિ ।

તેરસમસણ તર્કો ઉદ્દેસો સમત્તો.

તૃતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકો [ઉપજવાના ક્ષેત્રને પ્રાપ્ત થતાં] અનન્તરાહારી—તુરતજ આહાર કરવાવાળા હોય ? અને ત્યાર પછી નિર્વે-
ર્તના—શરીરની ઉત્પત્તિ કરે, [ત્યાર પછી લોમાહારાદિદ્વારા પુદ્ગલો ગ્રહણ કરે, ત્યાર પછી ઇન્દ્રિયાદિરૂપે પુદ્ગલોનો પરિણામ કરે, ત્યાર વાદ
પરિચારણા—શબ્દાદિ વિષયોનો ઉપભોગ—કરે, અને ત્યાર પછી અનેક પ્રકારના રૂપો વિકુર્વે ? [ઉ૦] [હા, ગૌતમ !]] હિત્યાદિ પ્રજ્ઞાપના સૂત્રનું
*પરિચારણા પદ સમગ્ર કહેવું. ‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે.’

નારકો અનન્તરા-
હારી હોય અને
ત્યાર વાદ અતુકને
પરિચારણા કરે !

ત્રયોદશ શતકે તૃતીય ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

ચતુર્થો ઉદ્દેશો ।

૧. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! પુઢવીઓ પન્નત્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સત્ત પુઢવીઓ પન્નત્તાઓ, તંજહા-૧ રયળપ્પમા, જાવ-૭ અહેસત્તમા ।

૨. [પ્ર૦] અહેસત્તમાય ણં મંતે ! પુઢવીય પંચ અણુત્તરા મહતિમહાલયા જાવ-અપદ્દાણે । તે ણં ણરગા છટ્ટીય તમાય પુઢવીય નેરપ્પહિતો ૧ મહંતતરા ચેવ, ૨ મહાવિચ્છિન્નતરા ચેવ, ૩ મહાવાસતરા ચેવ, ૪ મહાપદ્ધિન્નતરા ચેવ; ૧ ણો તહા મહાપવેસણતરા ચેવ, ૨ આદ્ધતરા ચેવ, ૩ આડલતરા ચેવ, ૪ અણોમાણતરા ચેવ । તેસુ ણં નરપ્પસુ નેરતિયા છટ્ટીય તમાય પુઢવીય નેરપ્પહિતો ૧ મહાકમ્મતરા ચેવ, ૨ મહાકિરિયતરા ચેવ, ૩ મહાસવતરા ચેવ, ૪ મહાવેયણતરા ચેવ; નો તહા ૧ અપ્પકમ્મતરા ચેવ, ૨ અપ્પકિરિયતરા ચેવ, ૩ અપ્પાસવતરા ચેવ, ૪ અપ્પવેદ્ધણતરા ચેવ; ૧ અપ્પહિયતરા ચેવ, ૨ અપ્પજુત્તિયતરા ચેવ; ૧ નો તહા મહદ્ધિયતરા ચેવ, ૨ મહજુદ્ધિયતરા ચેવ । છટ્ટીય ણં તમાય પુઢવીય ણો પંચૂણે નિરયાવાસસયસહસ્સે પન્નત્તે, તે ણં નરગા અહેસત્તમાય પુઢવીય નરપ્પહિતો નો તહા મહત્તરા ચેવ, મહાવિચ્છિન્નતરા ચેવ ૪; મહાપવેસણતરા ચેવ આદ્ધતરા ચેવ ૪ । તેસુ ણં નરપ્પસુ ણં નેરતિયા અહેસત્તમાય પુઢવીય નેરપ્પહિતો અપ્પકમ્મતરા ચેવ અપ્પકિરિયતરા ચેવ ૪; નો તહા મહાકમ્મતરા ચેવ, મહાકિરિયતરા ચેવ ૪ । મહદ્ધિયતરા ચેવ મહાજુદ્ધિયતરા ચેવ, નો તહા અપ્પ-

ચતુર્થ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલી નરક પૃથિવીઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગાંતમ ! *સાત પૃથિવીઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે-૧ રત્તપ્રમા, યાવત્-૭ અધઃસત્તમ પૃથિવી.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધઃસત્તમ નરકપૃથિવીમાં પાંચ અનુત્તર અને અલ્યન્ત મોટા નરકાવાસો યાવત્-‘અપ્રતિગ્રાન’ સુધી કહેલા છે, તે નરકાવાસો છટ્ટી તમ પ્રમાપૃથિવીના નરકાવાસોથી અલ્યન્ત મોટા, અતિવિસ્તારવાળા, ઘણા અવકાશવાળા, ઘણાજન રહિત અને શૂન્ય છે, પરન્તુ તે મહાપ્રવેશવાળા નથી, [અર્થાત્ છટ્ટી નરક પૃથિવીમાં જેમ ઘણા જીવોનો પ્રવેશ થાય છે, તેમ સત્તમ નરકપૃથિવીમાં ઘણા જીવોનો પ્રવેશ થતો નથી.] [ઘણા નારકોવડે] તે અલ્યન્ત સંકીર્ણ અને અલ્યન્ત વ્યાપ્ત નથી, અર્થાત્ તે નરકાવાસો ઘણા વિશાળ છે. તે નરકાવાસોમાં રહેલા નારકો છટ્ટી તમા પૃથિવીના નારકોથી મહાકર્મવાળા, મહાક્રિયાવાળા, મહાઆશ્રવવાળા અને મહાવેદનાવાળા છે, પરન્તુ તેઓ [છટ્ટી નરક પૃથિવીની અપેક્ષાએ] અલ્પકર્મવાળા, અલ્પક્રિયાવાળા, અલ્પઆશ્રવવાળા અને અલ્પવેદનાવાળા નથી. તે નારકો અલ્યન્ત અલ્પક્રદ્ધિ, વાળા અને અલ્યન્ત અલ્પયુતિવાળા છે; પરન્તુ તે મહાક્રદ્ધિવાળા અને મહાયુતિવાળા નથી. છટ્ટી તમા નરકપૃથિવીમાં પાંચ ન્યૂન એક લાલ નરકાવાસો કહેલા છે. તે નરકાવાસો સાતમી નરકપૃથિવીના નરકાવાસો કરતા તેવા અલ્યન્ત મોટા અને મહાવિસ્તારવાળા નથી, પરન્તુ તે મહાપ્રવેશવાળા અને નારકોવડે અલ્યન્ત સંકીર્ણ છે. તે નરકાવાસોમાં નારકો સાતમી નરકપૃથિવીના નારકો કરતા અલ્પકર્મવાળા અને અલ્પક્રિયાવાળા છે, પરન્તુ તેવા અલ્યન્ત મહાકર્મવાળા અને મહાક્રિયાવાળા નથી. તેઓ સત્તમનરકપૃથિવીના નારકોથી મહાક્રદ્ધિવાળા અને મહાયુતિવાળા છે. પરન્તુ તેથી અલ્પક્રદ્ધિવાળા અને અલ્પયુતિવાળા નથી, છટ્ટી તમા નરકપૃથિવીના નરકાવાસો પાંચમી ધૂમપ્રમાનરકપૃથિવીના

૧ *આ ઉદ્દેશકમાં ૧૩ દ્વારો કહેલા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ નૈરયિક, ૨ સ્પર્શ, ૩ પ્રગિધિ, ૪ નિરયાન્ત, ૫ લોકમધ્ય, ૬ દિશા-વિદિશાદ્રવ્ય, ૭ અન્નિકાયપ્રવેશ, ૮ અન્નિકાયપ્રદેશસ્પર્શના, ૯ અવગાહના, ૧૦ જીવાવગાટ, ૧૧ અન્નિકાયનિપદન, ૧૨ મહુસમ અને ૧૩ લોકસંસ્થાન.

દ્વિયતરા ચેવ અપ્પજુદ્વિયતરા ચેવ । છટ્ટીય ણં તમાપ પુઢવીય નરગા પંચમાપ ધૂમપ્પમાપ પુઢવીય નરપ્પહિંતો મહત્તરા ચેવ ૪, નો તહા મહપ્પવેસણતરા ચેવ ૪ । તેસુ ણં નરપ્પસુ નેરતિયા પંચમાપ ધૂમપ્પમાપ પુઢવીય નેરપ્પહિંતો મહાકમ્મતરા ચેવ ૪ નો તહા અપ્પકમ્મતરા ચેવ ૪; અપ્પદ્વિયતરા ચેવ ૨ નો તહા મહદ્વિયતરા ચેવ ૨ । પંચમાપ ણં ધૂમપ્પમાપ પુઢવીય તિન્નિ નિરયાવાસસયસદ્દસ્સા પન્નત્તા; एवं जहा छट्टीय भणिया एवं सत्त चि पुढवीओ परोप्परं भण्णंति जाव-रयणप्पमंति, जाव-नो तहा महद्वियतरा चेव, अप्पजुत्तियतरा चेव ।

૩. [પ્ર૦] રયણપ્પમાપુઢવિનેરદ્વિયા ણં મંતે ! કેરિસયં પુઢવિફાસં પચ્છણ્ઠ્ઠમવમાણા વિહરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! અણિટ્ટં, જાવ-અમણામં, एवं जाव-अहेसत्तमपुढविनेरद्विया, एवं आउफासं, एवं जाव-वणस्सइफासं ।

૪. [પ્ર૦] હમા ણં મંતે ! રયણપ્પમાપુઢવી દોઢં સકરપ્પમં પુઢવિં પણિહાય સઘમહંતિયા વાહલ્લેણં, સઘસુદ્ધિયા સઘં-તેમ્મં ? [૩૦] एवं जहा जीवाभिगमे वितिप नेरद्वियउद्देसप ।

૫. [પ્ર૦] હમીસે ણં મંતે ! રયણપ્પમાપ પુઢવીય ણિરયપરિસામંતેસુ જે પુઢવિકાદ્વિયા ? [૩૦] एवं जहा नेरद्वियउद्देसप जाव-अहेसत्तमाप ।

૬. [પ્ર૦] કહિ ણં મંતે ! લોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! હમીસે ણં રયણપ્પમાપ ઉવાસંતરસ્સ અસં-લેક્કતિમાગં ઓગાદેત્તા પત્થ ણં લોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ।

૭. [પ્ર૦] કહિ ણં મંતે ! અહેલોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! ચડત્થીય પંકપ્પમાપ પુઢવીય ઉવાસં-તરસ્સ સાતિત્તેણં અહં ઓગાદિત્તા પત્થ ણં અહેલોગસ્સ આયામમજ્જે પણ્ણત્તે ।

નરકાવાસોથી અત્યન્તમોટા છે-ઇત્યાદિ ચાર બોલ કહેવા. પરન્તુ તેની પેટે તે મહાપ્રવેશવાળા નથી, અર્થાત્ તેમાં ઘણા જીવો પ્રવેશ કરતા નથી. તે નરકાવાસોમાં નારકીઓ પાંચમી ધૂમપ્રમા પૃથિવીના નારકો કરતાં મહાકર્મવાળા છે ૪, પરન્તુ તેવા અલ્પકર્મવાળા નથી-૪, તે અલ્પક્રદ્ધિવાળા છે, પરન્તુ તે પ્રમાણે તે અત્યન્ત મહદ્ધિક નથી. પાંચમી ધૂમપ્રમા નરકપૃથિવીમાં ત્રણ લાખ નરકાવાસો કહેલા છે-ઇત્યાદિ જેમ છટ્ટી તમાપૃથિવી સંબંધે કહ્યું, તેમ સાતે નરકપૃથિવીઓ સંબંધે પરસ્પર યાવત્-‘રત્તપ્રમા’-સુધી કહેવું, યાવત્-તેથી [શર્કરાપ્રમાના નારકો] મહાક્રદ્ધિવાળા નથી, પણ અલ્પદ્યુતિવાળા છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રત્તપ્રમા પૃથિવીના નારકો કેવા પ્રકારના પૃથિવીના સ્પર્શને અનુભવતા વિહરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! *અનિષ્ઠ, યાવત્-મનને પ્રતિકૂલ-[પૃથિવીના સ્પર્શને અનુભવતા વિહરે છે.] ઇત્યાદિ યાવત્-અધઃસત્તમ પૃથિવીના નારકો સંબંધે જાણવું, ૯ રીતે [અનિષ્ઠ અને પ્રતિકૂલ] પાણીના સ્પર્શને, †યાવત્-વનસ્પતિના સ્પર્શને (અનુભવતા વિહરે છે.)

૨ રચંદ્રાર.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્તપ્રમા પૃથિવી વીંજી શર્કરાપ્રમાપૃથિવીની અપેક્ષા જાડાઈમાં સર્વ કરતાં મોટી છે, અને ચારે દિશાએ ડંવાઈ પહોલ્યાઈમાં સર્વથી ન્હાની છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! ઇત્યાદિ-જેમ †જીવાભિગમ સૂત્રના વીંજા નૈરયિક ઉદ્દેશકમાં †કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું.

૩ પ્રણિધિદાર.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્તપ્રમા પૃથિવીના નરકાવાસોની આસપાસ જે પૃથિવીકાયિક જીવો છે, યાવત્-વનસ્પતિકાયિક જીવો છે તે [મહાકર્મવાળા અને મહાવેદનાવાળા છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ !] ઇત્યાદિ-જેમ †જીવાભિગમ સૂત્રના †નૈરયિક ઉદ્દેશકમાં કહ્યું છે તેમ યાવત્-અધઃસત્તમનરકપૃથિવી સુધી જાણવું.

૪ નિરપાન્નદાર.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકના આયામ-લંબાઈનો મધ્ય ભાગ ક્યાં કહેલો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આ રત્તપ્રમા પૃથિવીના આકાશના ખંડનો અસંખ્યાતમો ભાગ ઉછંધન કર્યા પછી અહિં લોકના આયામનો મધ્યભાગ કહેલો છે.

૫ લોકમપ્પદાર.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્યાં અધોલોકના આયામ-લંબાઈનો મધ્ય ભાગ કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ચોથી પંકપ્રમા પૃથિવીના આકાશના ખંડનો કંઈક અધિક અરધો ભાગ ઉછંધન કર્યા પછી અહિં અધોલોકના આયામનો મધ્ય ભાગ કહેલો છે.

અપોમ્બોક્કપર.

૩ * જુઓ જીવા. પ્રતિ. ૩ ૩૦ ૨ ૫૦ ૧૨૫-૧.

† યાવત્ શબ્દથી તેજસ્કાયિક અને વાયુકાયિક પ્રહળ કરવા, વાદર તેજસ્કાયિક માત્ર સમયક્ષેત્રને વિષે જ હોય છે, તેથી અહિં નરકપૃથિવીને વિષે તેનો સદ્ભાવ હોતો નથી, પરન્તુ ત્યાં ધમિસમાન ઉષ્ણ અન્ય વસ્તુઓ હોય છે, તેથી ‘તેજસ્કાયિકના સ્પર્શને અનુભવે છે’ એમ કહ્યું છે-ટીકા.

૪ † જીવા. પ્રતિ. ૩ ૩૦ ૨ ૫૦ ૧૨૫-૧.

† રત્તપ્રમા પૃથિવી જાડાઈમાં એક લાચ અને એંડીહજાર યોજનપ્રમાણ હોવાથી સર્વ કરતાં મોટી છે, અને શર્કરાપ્રમા એક લાચ અને ચડીગ દજાર યોજનપ્રમાણ હોવાથી તેનાથી ન્હાની છે. તેમજ રત્તપ્રમા લંબાઈ અને પહોલ્યાઈમાં એક રહુ (૨૫) પ્રમાણ છે તેથી ન્હાની છે, અને શર્કરાપ્રમા તેથી અધિક પ્રમાણ હોવાથી મોટી છે-ટીકા.

૫ † જીવા. પ્રતિ. ૩ ૩૦ ૨ ૫૦ ૧૨૫-૨.

૪૦ મ. ૫૦

૮. [પ્ર૦] કહિ જાં મંતે ! ઉદ્ધલોગસ્સ આયામમજ્જે પળ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! ઉગ્ગિ સળંકુમાર—માહિદાણં કપ્પાણં હેટ્ઠિ વંમલોપ કપ્પે સિદ્ધિવિમાણે પત્થહે પત્થ જાં ઉદ્ધલોગસ્સ આયામમજ્જે પળ્ણત્તે ।

૯. [પ્ર૦] કહિજાં મંતે ! તિરિયલોગસ્સ આયામમજ્જે પળ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! જંબુદીવે દીવે મંદરસ્સ પવ્વયસ્સ ચદ્ધ-મજ્જદેસમાપ દ્ધમીસે રયણપ્પમાપ પુદ્ધવીપ ઉચરિમહેટ્ઠિદ્ધેસુ ચુદ્ધાગપયરેસુ પત્થ જાં તિરિયલોગસ્સ મજ્જે અદ્ધપપસિપ રયણ પળ્ણત્તે, જયો જાં દ્ધમાઓ દ્ધસ દિસાઓ પવહંતિ, તંજહા—૧ પુરચ્છિમા, ૨ પુરચ્છિમદાહિણા—પવં જહા દ્ધસમસણે જાવ—નામધેજ્ઞં તિ ।

૧૦. [પ્ર૦] દંદા જાં મંતે ! દિસા ૧ કિમાદીયા, ૨ કિપવહા, ૩ કતિપદેસાદિયા, ૪ કતિપદેસુત્તરા, ૫ કતિપદેસિયા, ૬ કિપજ્જવસિયા, ૭ કિંસંડિયા પત્તત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! દંદા જાં દિસા ૧ રયગાદીયા, ૨ રયગપ્પવહા, ૩ દુપ્પસાદીયા, ૪ દુપ્પસુત્તરા, ૫ લોગં પદુચ્ચ અસંપેજ્જપપસિયા, અલોગં પદુચ્ચ અળંતપપસિયા, ૬ લોગં પદુચ્ચ સાદીયા સપ્પજવસિયા, અલોગં પદુચ્ચ સાદીયા અપ્પજવસિયા, ૭ લોગં પદુચ્ચ મુરજસંડિયા, અલોગં પદુચ્ચ સગડુહિસંડિયા પત્તત્તા ।

૧૧. [પ્ર૦] અગ્ગેયી જાં મંતે ! દિસા ૧ કિમાદીયા, ૨ કિપવહા, ૩ કતિપપસાદીયા, ૪ કતિપપસવિચ્છિન્ના, ૫ કતિપપસિયા, ૬ કિપજ્જવસિયા, ૭ કિંસંડિયા પત્તત્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અગ્ગેયી જાં દિસા ૧ રયગાદીયા, ૨ રયગપ્પવહા ૩ યગપ્પસાદીયા, ૪ યગપ્પસવિચ્છિન્ના, ૫ અણુત્તરા લોગં પદુચ્ચ અસંપેજ્જપપસીયા, અલોગં પદુચ્ચ અળંતપપસીયા, ૬ લોગ પદુચ્ચ સાદીયા સપ્પજવસિયા, અલોગં પદુચ્ચ સાદીયા અપ્પજવસિયા, છિન્નમુત્તાવલિસંડિયા પળ્ણત્તા । જમા જહા દંદા, નેરરં જહા અગ્ગેયી । પવં જહા દંદા તહા દિસાઓ ચત્તારિ, જહા અગ્ગેઈ તહા ચત્તારિ વિ વિદિસાઓ ।

૧૨. [પ્ર૦] વિમલા જાં મંતે ! દિસા કિમાદીયા—પુચ્છા જહા અગ્ગેયીપ । [ઉ૦] ગોયમા ! વિમલા જાં દિસા ૧ રયગાદીયા, ૨ રયગપ્પવહા, ૩ ચડપ્પસાદીયા, ૪ દુપ્પસવિચ્છિન્ના, અણુત્તરા લોગં પદુચ્ચ સેસં જહા અગ્ગેયીપ, નવરં રયગ સંડિયા પળ્ણત્તા, પવં તમા વિ ।

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્યા ઊર્ધ્વલોકની લંઘાઈનો મચ્ચભાગ કહેલો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સનલુમાર અને માહેન્દ્ર દેવલોકના ઉપર અને વ્રહ્મદેવલોકની નીચે રિષ્ટ નામે ત્રીજા પ્રતરને વિષે અહિ ઊર્ધ્વલોકના આયામનો મચ્ચ ભાગ કહેલો છે.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યગ્ લોકના આયામનો મચ્ચભાગ ક્યા કહેલો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જંબુદ્વીપમાં મેરુપર્વતના ચરોતર મચ્ચ ભાગને વિષે આ રત્નપ્રભા પૃથિવીના ઉપર અને નીચેના ક્ષુદ્ર (સર્વ કરતા ઓછું) એવા બે પ્રતરો છે, તેને વિષે તિર્યગ્લોકના મચ્ચભાગના આઠ પ્રદેશનો રુચક કહેલો છે, જ્યાંથી આ દશ દિશાઓ નીકળે છે, તે આ પ્રમાણે—૧ પૂર્વદિશા, ૨ પૂર્વદક્ષિણ,—ઇત્યાદિ જેમ દશ શતકના પ્રથમ ઉદેશકને વિષે કહ્યું છે તે પ્રમાણે યાવત્ 'દિશાના દશ નામ છે'—ત્યા સુધી જાણવું.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ એન્દ્રી (પૂર્વ) દિશાની આદિમાં શું છે ? ૨ તે ક્યાંથી નીકળે છે ? ૩ તેની આદિમા કેટલા પ્રદેશ છે ? ૪ કેટલા પ્રદેશોની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થાય છે ? ૫ તે કેટલા પ્રદેશની છે ? ૬ તેનો અન્ત ક્યાં છે ? અને ૭ તે કેવા આકારે કહેલો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ એન્દ્રી દિશાની આદિમાં રુચક છે, ૨ તે રુચક થકી નીકળે છે, ૩ તેની આદિમાં બે પ્રદેશો છે, ૪ બે પ્રદેશોનું ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થાય છે, ૫ લોકને આશ્રયી તે અસંખ્યાતપ્રદેશવાળી છે, અલોકને આશ્રયી અનન્તપ્રદેશાત્મક છે, ૬ લોકને આશ્રયી આદિ અને અન્ત સહિત છે, અને અલોકને આશ્રયી સાદિ અને અનન્ત છે, ૭ લોકને આશ્રયી મુરજ—મૃદંગને આકારે છે, અને અલોકને આશ્રય ગાઢાની ઊંચને આકારે કહેલી છે.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ૧ આગ્રેયી દિશાની આદિમાં શું છે ? ૨ તે ક્યાંથી નીકળે છે ? ૩ તેની આદિમા કેટલા પ્રદેશો છે ? ૪ તે કેટલા પ્રદેશના વિસ્તારવાળી છે ? ૫ તે કેટલા પ્રદેશની છે ? ૬ તેને અન્તે શું છે ? ૭ અને તે કેવા આકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ આગ્રેયી દિશાની આદિમા રુચક છે, ૨ તે રુચક થકી નીકળે છે, ૩ તેની આદિમા એક પ્રદેશ છે, ૪ તે એક પ્રદેશના વિસ્તારવાળો છે, ૫ તે ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિરહિત છે, અને લોકને આશ્રયી અસંખ્યાતપ્રદેશાત્મક છે, અલોકને આશ્રયી અનન્ત પ્રદેશાત્મક છે, ૬ લોકને આશ્રય આદિ અને અન્ત સહિત છે, અને અલોકને આશ્રયી સાદિ અને અનન્ત છે. અને ૭ તે વૃદ્ધી ગળી મોતીની માલ્યના આકારે કહેલી છે યામ્યા (દક્ષિણ) દિશા એન્દ્રી (પૂર્વ) દિશાની પેઠે જાણવી નૈર્ઋતી આગ્રેયી દિશાની પેઠે જાણવી—ઇત્યાદિ જેમ એન્દ્રી દિશા કહી, તેમ ચારે દિશાઓ અને આગ્રેયી દિશા કહી તેમ ચારે વિદિશાઓ જાણવી.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિમલા (ઊર્ધ્વ) દિશાની આદિમાં શું છે ? ઇત્યાદિ આગ્રેયીની પેઠે પ્રશ્ન કરવો. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ વિમલા દિશાની આદિમા રુચક છે, ૨ તે રુચક થકી નીકળે છે, ૩ તેની આદિમા ચાર પ્રદેશ છે, ૪ તે બે પ્રદેશના વિસ્તારવાળી છે, ૫ ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ રહિત તે દિશા લોકને આશ્રયી અસંખ્યાતપ્રદેશાત્મક છે. વાકી વધું આગ્રેયી દિશાને વિષે કહ્યું છે તેમ જાણવું. પરન્તુ ઇટલો વિશેષ છે કે તે રુચકને આકારે કહેલી છે. ૯ પ્રમાણે તમા (અથો) દિશા પણ જાણવી.

१३. [प्र०] किमियं भंते ! लोपत्ति पबुच्चइ ? [उ०] गोयमा ! पंचत्थिकाया, एत्तं पवतिए लोप ति पबुच्चइ, तंजहा-
१ धम्मत्थिकाए, २ अहम्मत्थिकाए, जाव-५ पोगलत्थिकाए ।

१४. [प्र०] धम्मत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! धम्मत्थिकाएणं जीवाणं आगमण-गमण-
भासु-स्मेस-मणजोगा-वइजोगा-कायजोगा, जे यावन्ने तहप्पगारा चला भावा सधे ते धम्मत्थिकाए पवत्तंति, गइलक्खणे
णं धम्मत्थिकाए ।

१५. [प्र०] अहम्मत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! अहम्मत्थिकाएणं जीवाणं ठाण-निंसीयण-
तुयट्ठण, मणस्स य एगत्तीभावकरणता, जे यावन्ने तहप्पगारा थिरा भावा सधे ते अहम्मत्थिकाए पवत्तंति, ठाणलक्खणे णं
अहम्मत्थिकाए ।

१६. [प्र०] आगासत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं अजीवाण य किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! आगासत्थिकाएणं जीव-
दध्वाण य अजीवदध्वाण य भायणभूए । “एणेण वि से पुत्थे दोहि वि पुत्थे सयं पि माएज्जा । कोडिसएण वि पुत्थे कोडिसहस्सं
पि माएज्जा ॥” अवगाहणालक्खणे णं आगासत्थिकाए ।

१७. [प्र०] जीवत्थिकाएणं भंते ! जीवाणं किं पवत्तति ? [उ०] गोयमा ! जीवत्थिकाएणं जीवे अणंतानं आभिणिवोहियनान-
पज्जवाणं, अणंतानं सुयनानपज्जवाणं-एवं जहा वितियसए अत्थिकायउद्देसए जाव-उवओगं गच्छति, उवओगलक्खणे णं जीवे ।

१८. [प्र०] पोगलत्थिकाए णं पुच्छ । [उ०] गोयमा ! पोगलत्थिकाएणं जीवाणं ओरालिय-वेउच्चिय-आहारग-तेया-
कम्मए सोइंदिय-चक्खिंदिय-घ्राणंदिय-जिह्मिंदिय-फांसिंदिय-मणजोग-वयजोग-कायजोग-आणापाणूणं च गहणं पवत्तति,
गहणलक्खणे णं पोगलत्थिकाए ।

१३. [प्र०] हे भगवन् ! आ लोक केवो कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! आ लोक पंचास्तिकायरूप कहेवाय छे, ते आ प्रमाणे-
१ धर्मास्तिकाय, २ अधर्मास्तिकाय, यावत्-[३ आकाशास्तिकाय ४ जीवास्तिकाय अने] ५ पुद्गलास्तिकाय.

लोक

१४. [प्र०] धर्मास्तिकाय वडे जीवोनी शी प्रवृत्ति थाय ? [उ०] हे गौतम ! धर्मास्तिकाय वडे जीवोनुं आगमन, गमन, भापा,
उन्नेप (नेत्रनुं उघडवुं), मनोयोग, वचनयोग अने काययोग प्रवर्ते छे, ते शिवाय बीजा तेवा प्रकारना गमनशील भावो छे, ते सर्व धर्मा-
स्तिकायथी प्रवर्ते छे, केमके गतिलक्षण धर्मास्तिकाय छे.

७ अस्तिकाय-
प्रवर्तनहार.
धर्मास्तिकायवडे
जीवोनु प्रवर्तन.

१५. [प्र०] अधर्मास्तिकाय वडे जीवोनी शी प्रवृत्ति थाय ? [उ०] हे गौतम ! अधर्मास्तिकाय वडे जीवोनुं उभा रहेवुं, बेसवुं,
सुवुं अने मनने स्थिर करवुं-वगेरे प्रवर्ते छे, ते शिवाय बीजा स्थिर भावो छे ते सवैं अधर्मास्तिकाय थकी प्रवर्ते छे, केमके स्थितिलक्षण
अधर्मास्तिकाय छे.

अधर्मास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१६. [प्र०] हे भगवन् ! आकाशास्तिकायवडे जीवोनी अने अजीवोनी शी प्रवृत्ति थाय ? [उ०] हे गौतम ! आकाशास्तिकाय
जीव अने अजीव द्रव्यनो आश्रयरूप छे. अर्थात् तेथी जीव अने अजीवद्रव्यनो अवगाह प्रवर्ते छे. “एक-[परमाणु-]थी के वे-
[परमाणु] थी पूर्ण एक आकाशप्रदेशनी अंदर सो परमाणुओ पण माय, अने सो क्रोड [परमाणुओ] वडे पूर्ण एक आकाशप्रदेशमां
हजार क्रोड [परमाणुओ] पण “माय;” केमके अवगाहनालक्षण आकाशास्तिकाय छे.

आकाशास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१७. [प्र०] हे भगवन् ! जीवास्तिकायवडे जीवोनुं शुं प्रवर्ते ? [उ०] हे गौतम ! जीवास्तिकायवडे जीव अनन्त आभिनिबोधिक-
मुतिज्ञानना पर्यायो, अने अनन्त श्रुतज्ञानना पर्यायोना-इत्यादि जेम बीजा शतकना अस्तिकाय उद्देशकमां कहुं छे तेम अहिं कहेवुं,
यावत्-ते [ज्ञान अने दर्शनना] उपयोगने प्राप्त थाय छे, केमके उपयोगलक्षण जीव छे.

जीवास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१८. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकाय वडे शुं प्रवर्ते ? [उ०] हे गौतम ! पुद्गलास्तिकायवडे जीवोने औदारिक, वैक्रिय, आहा-
रक, तैजस, कार्मण, श्रोत्रेन्द्रिय, चक्षुइन्द्रिय, घ्राणेन्द्रिय, रसनेन्द्रिय, स्पर्शनेन्द्रिय, मनोयोग, वचनयोग, काययोग अने आसोच्छ्वासनुं ग्रहण
प्रवर्ते छे. केमके ग्रहणलक्षण पुद्गलास्तिकाय छे.

पुद्गलास्तिकायवडे
प्रवर्तन.

१६ * जेम एक ओरडानो आकाश एक बीजाना प्रकाशशी भरय, अने बीजो बीवो करीए तो तेनो प्रकाश पण त्याज समाय, एम सो के सहस्र बीजानो
प्रकाश पण त्यां ज समाय, पण बहार न नीकळे तेम पुद्गलनो परिणाम विवित्र होवाथी एक, वे, सख्याता, असख्याता के अनन्त परमाणुथी पूर्ण एक
आकाश प्रदेशमां एकथी माथीने अनन्त परमाणुओ सुधी त्यां समाय.

१७ † भग० ख० १ श० २ उ० १० पृ० ३०५.

૧૯. [પ્ર૦] એ મંતે ! ધમ્મત્તિકાયપપ્પસે કિંવતિપિહિ ધમ્મત્તિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્નપપ્પદે તિહિ, ઉક્કોસપ્પદે છહિ. [પ્ર૦] કિંવતિપિહિ અહમ્મત્તિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્નપપ્પ ચરહિ, ઉક્કોસપ્પ સચ્ચહિ. [પ્ર૦] કિંવતિપિહિ આગાસન્થિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સચ્ચહિ. [પ્ર૦] કિંવતિપિહિ જીવન્થિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણંતેહિ. [પ્ર૦] કિંવતિપિહિ પોગ્ગલન્થિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણંતેહિ. [પ્ર૦] કિંવતિપિહિ અદ્ધાસમપિહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] સિય પુટ્ટે સિય નો પુટ્ટે, જહ્ પુટ્ટે નિયમં અણંતેહિ.

૨૦. [પ્ર૦] એ મંતે ! અહમ્મત્તિકાયપપ્પસે કિંવતિપિહિ ધમ્મત્તિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! જહ્નપપ્પ ચરહિ, ઉક્કોસપ્પ સચ્ચહિ. [પ્ર૦] કિંવતિપિહિ અહમ્મત્તિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] જહ્નપપ્પ તિહિ, ઉક્કોસપ્પ છહિ, સેસં જહા ધમ્મત્તિકાયસ્સ.

૨૧. [પ્ર૦] એ મંતે ! આગાસન્થિકાયપપ્પસે કિંવતિપિહિ ધમ્મત્તિકાયપપ્પસેહિ પુટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સિય પુટ્ટે સિય નો પુટ્ટે, જહ્ પુટ્ટે જહ્નપપ્પદે પ્કેણ વા દોહિ વા તીહિ વા ચરહિ વા, ઉક્કોસપ્પ સચ્ચહિ. [પ્ર૦] અહમ્મત્તિકાયપપ્પસેહિ વિહિ.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્માસ્તિકાયનો એક પ્રદેશ કેટલા ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જવન્થપપ્પદે ત્રણ પ્રદેશોવડે, અને ઉત્કુટપપ્પદે છ પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય. [પ્ર૦] કેટલા અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જવન્થપપ્પદે ચાર, અને ઉત્કુટ પપ્પદે સાત અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય. [પ્ર૦] કેટલા આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આકાશાસ્તિકાયના સાત પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય. [પ્ર૦] કેટલા જીવાસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવાસ્તિકાયના અનન્ત પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય. [પ્ર૦] કેટલા પુટ્ટલાસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પુટ્ટલાસ્તિકાયના અનન્તપ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય. [પ્ર૦] કેટલા અદ્ધા-કાલ-ના સમયોવડે સ્પર્શાયેલો હોય ? [ઉ૦] કદાચિત્ કાલના સમયોવડે સ્પર્શાયેલો હોય અને કદાચિત્ સ્પર્શાયેલો ન હોય. જો સ્પર્શ કરાયેલો હોય તો અવસ્ય અનન્ત-સમયોવડે સ્પર્શ કરાયેલો હોય.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અધર્માસ્તિકાયનો એક પ્રદેશ કેટલા ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જવન્થપપ્પદે ચાર, અને ઉત્કુટપપ્પદે સાત ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શ કરાયેલો હોય. [પ્ર૦] કેટલા અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શ કરાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જવન્થપપ્પદે ત્રણ અને ઉત્કુટપપ્પદે છ પ્રદેશોવડે સ્પર્શ કરાયેલો હોય. વાકી વધું ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશની પેટે કહેવું.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આકાશાસ્તિકાયનો એક પ્રદેશ કેટલા ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશોવડે સ્પર્શ કરાયેલો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચિત્ [લોકને આશ્રયી] સ્પર્શ કરાયેલો હોય અને કદાચિત્ [અલોકને આશ્રયી] સ્પર્શ કરાયેલો ન હોય. જો સ્પર્શ કરાયેલો હોય

૧૯ * અહિં જવન્થપપ્પદે લોક્કાના કોણને વિષે હોય છે, તે ભૂમિને નજીક ઓરહાના કોણની પેટે જાણવું [સ્થાપના]— ત્યાં ધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશને ઉપરના એક પ્રદેશ અને પાસેના બે પ્રદેશો-એમ ધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશોની સ્પર્શના હોય છે. અને ઉત્કુટપપ્પદે ચાર દિશાના ચાર પ્રદેશો અને ક્યંચે તથા અલોકાના એક એક પ્રદેશ મઝીને છ પ્રદેશની સ્પર્શના હોય છે. સ્થાપના—

† ધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશને જવન્થપપ્પદે ભેમ ધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશની સ્પર્શના વહી છે, તેવી રીતે અધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશની સ્પર્શના તથા ધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશને સ્થાને રહેલા અધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશની સ્પર્શના-મઝીને ચાર પ્રદેશની સ્પર્શના હોય છે. અને ઉત્કુટપપ્પદે છ દિશાના છ પ્રદેશો અને ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશને સ્થાને રહેલા એક અધર્માસ્તિકાયની પ્રદેશની એમ સાત પ્રદેશની સ્પર્શના હોય છે. લોકાન્તે પળ અલોકાના હોવાથી પૂર્વોક્ક સાત આકાશાસ્તિકાયના પ્રદેશની સ્પર્શના હોય છે.

‡ એક ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશને વિષે અને તેની પાસે અનન્તજીવના અનન્ત પ્રદેશો વિદ્યમાન હોવાથી તે જીવના અનન્ત પ્રદેશો વડે સ્પર્શાયેલો હોય. એ પ્રમાણે પુટ્ટલાસ્તિકાયના અનન્ત પ્રદેશોવડે પણ સ્પર્શાયેલો હોય.

§ અદ્ધાસમય માત્ર સમયક્ષેત્ર-અર્થી દ્રીપમા હોય છે, તેની વાહેર નથી, કેમકે મમજાદિક કાલ સૂચની ગતિદ્વારા નિષ્પન્ન થાય છે, તેથી કદાચિત્ ધર્માસ્તિકાયનો એક પ્રદેશ સ્પર્શાયેલો હોય અને કદાચિત્ ન હોય. જો સ્પર્શાયેલો હોય તો અનન્ત અદ્ધાસમયો વડે સ્પર્શાયેલો હોય, કેમકે તે અનાદિ હોવાથી તેને અનન્ત સમયની સ્પર્શના હોય છે અથવા વર્તમાનસમયવિશિષ્ટ અનન્ત દ્રવ્યો તે અનન્ત સમય કહેવાય છે, માટે અનન્ત સમયોવડે સ્પૃષ્ટ કહેવાય છે.

૨૦ § અધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશની વાકીના દ્રવ્યોના પ્રદેશોની માથે સર્ગના ધર્માસ્તિકાયપ્રદેશની સર્ગનાને અનુસારે જાણવી.

૨૧ || આકાશાસ્તિકાયનો એક પ્રદેશ લોકને આશ્રયી ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશ વડે સ્પૃષ્ટ હોય છે, અને અલોકને આશ્રયી સ્પૃષ્ટ હોતો નથી જો સ્પૃષ્ટ હોય તો જવન્થ પપ્પદે ૧ લોકાન્તમા વર્તમાન ધર્માસ્તિકાયના એક પ્રદેશ વડે અલોકાસ્તિકાયના અપ્રમાણમા વર્તેલો એક આકાશ પ્રદેશ સ્પૃષ્ટ હોય, ૨ વજ્રગત આકાશપ્રદેશ ધર્માસ્તિકાયના બે પ્રદેશ વડે સ્પૃષ્ટ હોય, ૩ જે અલોકાસ્તિકાયના પ્રદેશની આગળ, નીચે અને ઉપર ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો છે તે ધર્માસ્તિકાયના ત્રણ પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ હોય ૪ લોકાન્તને વિષે હુગામા રહેલો આકાશપ્રદેશ તે તદાગ્રિત પ્રદેશ, ઉપરના કે નીચેના અને બે દિશામા રહેલા બે પ્રદેશ-એ રીતે ચાર ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ હોય. ૫ જે આકાશનો પ્રદેશ ઉપરના, નીચેના, બે દિશાના અને લાંબા રહેલા ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશથી સ્પૃષ્ટ હોય તે પાંચ પ્રદેશો વડે સ્પર્શાય. ૬ જે ઉપર, નીચે, ત્રણ દિશા અને લાંબા રહેલા ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો વડે સ્પર્શાય તે છ પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ હોય. ૭ અને જે ઉપર, નીચે, ચાર દિશામા અને લાંબા રહેલા પ્રદેશો વડે સ્પર્શાય તે ધર્માસ્તિકાયના માત્ર પ્રદેશો વડે સ્પૃષ્ટ હોય એ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશો વડે સ્પર્શના જાણવી.

[प्र०] केवतिपहि आगासत्थिकायपपसेहि पुट्टे ? [उ०] छहिं । [प्र०] केवतिपहि जीवत्थिकायपपसेहि पुट्टे ? [उ०] सिय पुट्टे सिय नो पुट्टे, जइ पुट्टे नियमं अणंतेहिं । एवं पोग्गलत्थिकायपपसेहि वि, अद्धासमपहि वि ।

२२. [प्र०] एगे भंते ! जीवत्थिकायपपसे केवतिपहिं धम्मत्थिकाय—पुच्छा । [उ०] जहन्नपदे चउहिं, उक्कोसप सत्तहिं । एवं अहम्मत्थिकायपपसेहि वि । [प्र०] केवतिपहिं आगासत्थिकाय—पुच्छा । [उ०] सत्तहिं । [प्र०] केवतिपहिं जीवत्थि० ? [उ०] सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

२३. [प्र०] एगे भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसे केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं० ? [उ०] एवं जहेव जीवत्थिकायस्स ।

२४. [प्र०] दो भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टा ? [उ०] गोयमा ! जहन्नपप छहिं, उक्कोसप वारसहिं । एवं अहम्मत्थिकायपपसेहि वि । [प्र०] केवतिपहिं आगासत्थिकाय० ? [उ०] वारसहिं, सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स ।

२५. [प्र०] तिन्नि भंते ! पोग्गलत्थिकायपपसा केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टा ? [उ०] जहन्नपप अट्टहिं, उक्कोसप सत्तरसहिं । एवं अहम्मत्थिकायपपसेहि वि । [प्र०] केवतिपहिं आगासत्थि० ? [उ०] सत्तरसहिं, सेसं जहा धम्म-

तो जघन्यपदे एक, वे, त्रण के चार धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय, अने उत्कृष्टपदे सात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोनी साथे पण स्पर्श जाणवो. [प्र०] केटल आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] हे गौतम ! छ प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. [प्र०] केटल जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] कदाचित् स्पर्श करायेले होय अने कदाचित् स्पर्श न करायेले पण होय. जो स्पर्श करायेले होय तो अवश्य अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. ए प्रमाणे पुद्गलास्तिकायना प्रदेशोवडे अने अद्धा—कालना समयोवडे पण स्पर्शना जाणवी.

२२. [प्र०] हे भगवन् ! जीवास्तिकायनो एक प्रदेश केटल धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय—ए प्रश्न. [उ०] जघन्यपदे चार अने उत्कृष्टपदे सात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्श करायेले होय. [प्र०] केटल आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] सात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. [प्र०] केटल जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] बाकी बधुं धर्मास्तिकायनी पेठे जाणवुं.

२३. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश केटल धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] जेम जीवास्तिकायना एक प्रदेश संवन्धे कहुं तेम अहि जाणवुं.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना वे प्रदेशो केटल धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यपदे छ प्रदेशोवडे, अने उत्कृष्टपदे वार प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्शना जाणवी. [प्र०] केटल आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] वार प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. बाकी बधुं धर्मास्तिकायनी पेठे जाणवुं.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो केटल धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय ? [उ०] जघन्यपदे आठ, अने उत्कृष्टपदे सत्तर प्रदेशोवडे स्पर्श करायेले होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्श करायेले होय. [प्र०] केटल

२४ * अहिं चूर्णिकारुं आवा प्रकारुं व्याख्यान छ—“लोकान्ते द्विप्रदेशिक स्कन्ध एक प्रदेशने अवगाहीने रहेलो छे, तो पण ते प्रदेशने ‘प्रतिद्रव्यनी अवगाहना होय छे’ ए नयमतनी विवक्षाथी अवगाह प्रदेश एक छता पण भिन्न मानवाथी ते वे प्रदेशो वडे सार्शयेले छे, तथा जे तेनी उपरलो के नीचेनो प्रदेश छे ते पण नयना मतथी वे प्रदेशथी सार्शयेले छे, अने पासेना वे अणुओ एक एक प्रदेशनो सार्श करे छे—आ प्रमाणे धर्मास्तिकायना छ प्रदेशो वडे द्व्यणुक स्कन्धनो सार्श याय छे. नयना मतनो आश्रय न करीए तो द्व्यणुक स्कन्धने चार प्रदेशनी जघन्य सार्शना होय छे ” वृत्तिकार आ प्रमाणे कहै छे—

“अहिं जे वे विंदुओ छे ते वे परमाणुओ जाणवा, तेमा आ तरफनो परमाणु आ तरफना धर्मास्तिकायना प्रदेश वडे सार्श करायेले होय, अने पेली तरफनो परमाणु पेली तरफना धर्मास्तिकायप्रदेश वडे स्पृष्ट होय—ए प्रमाणे वे प्रदेशो, दया जे वे प्रदेशोमा वे परमाणुओ स्थापित करेला छे तेनी आगळना वे प्रदेशोवडे सार्श करायेला होय—ए प्रमाणे चार थया, अने वे अवगाढ प्रदेशनी सार्शना होय—एम् छ प्रदेशनी सार्शना होय. उत्कृष्ट वार प्रदेशनी सार्शना होय छे, ते आ प्रमाणे—
दक्षिणनो एक एक मळीने वार प्रदेशनी

द्विप्रदेशावगाढ होवाथी वे प्रदेश, वे उपरना अने वे नीचेना, पासेना वन्ने, अने उत्तर सार्शना होय छे.

२५ † पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशने एक प्रदेशावगाढ छतां पूर्वोक्त नयना मतथी अवगाढ त्रण प्रदेश, नीचेना के उपरना त्रण प्रदेश अने पासेना वे प्रदेश—ए प्रमाणे धर्मास्तिकायना आठ प्रदेशनी सार्शना होय छे. अहिं वया जघन्य पदे विवक्षित परमाणुथी वमणा करी अने वे अधिक करीए एटला प्रदेशोनी सार्शना होय छे. अने उत्कृष्टपदे विवक्षित परमाणुथी पाचगुणा करी वे अधिक करीए एटला प्रदेशनी सार्शना होय छे तेमां एक परमाणुने वमणा करीए अने वे सहित करीए एटले जघन्यपदे चार प्रदेशनी सार्शना होय, अने उत्कृष्टपदे एक परमाणुने पाच गुणा करीए अने वे सहित करीए एटले सात प्रदेशनी सार्शना होय छे. ए प्रमाणे द्व्यणुक—अणुकादिने विषे जाणवुं—टीका.

जीवास्तिकायनो एक प्रदेश.

पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश.

पुद्गलास्तिकायना वे प्रदेशो.

पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो.

त्यिकायस्स । एवं एणं गमेण भाणियधं जाव-दस, नवरं जहन्नपदे दोन्नि पन्निगवियघा, उक्कोसपण पंच । चत्तारि पोग्गल-
त्यिकायस्स० जहन्नपण दसहिं, उक्कोसपण वावीसाण । पंच पुग्गल०, जहन्नपण बारसहिं, उक्कोसपण सत्तावीसाण । छ पोग्गल०
जहन्नपण चोदसहिं, उक्कोसपण चत्तीसाण । सत्त पोग्गल० जहन्नपण सोलसहिं, उक्कोसपण मत्ततीसाण । अट्ठ पोग्गल० जहन्नपण
अट्ठारसहिं, उक्कोसेण वायालीसाण । नव पोग्गल० जहन्नपण वीसाण, उक्कोसपदे सीयालीसाण । दस पोग्गल० जहन्नपण वावी-
साण, उक्कोसपण वावसाण । आगासत्थिकायस्स सधत्थ उक्कोसगं भाणियधं ।

२६. [प्र०] संखेज्जा भंते ! पोग्गलत्थिकायपणसा केवत्तिपहिं धम्मत्थिकायपणसेहिं पुट्ठा ? [उ०] जहन्नपदे तेणेव संखे-
ज्जणं दुग्गुणेणं दुरूवाहिणं, उक्कोसपण तेणेव संखेज्जणं पंचगुणेणं दुरूवाहिणं । [प्र०] केवत्तिपहिं अधम्मत्थिकाय पणसेहिं ?
[उ०] एवं चेव । [प्र०] केवत्तिपहिं आगासत्थिकाय० ? [उ०] तेणेव संखेज्जणं पंचगुणेणं दुरूवाहिणं । [प्र०] केवत्तिपहिं
जीवत्थिकाय० ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवत्तिपहिं पोग्गलत्थिकाय० ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवत्तिपहिं अट्ठासमणहिं ?
[उ०] सिय पुट्ठे, सिय नो पुट्ठे, जाव-अणंतेहिं ।

२७. [प्र०] असंखेज्जा भंते ! पोग्गलत्थिकायपणसा केवत्तिपहिं धम्मत्थिकायपदेसेहिं० ? [उ०] जहन्नपण तेणेव असंखे-
ज्जणं दुग्गुणेणं दुरूवाहिणं, उक्कोसपदे तेणेव असंखेज्जणं पंचगुणेणं दुरूवाहिणं, सेसं जहा संखेज्जाणं जाव-नियमं अणंतेहिं ।

२८. [प्र०] अणंता भंते ! पोग्गलत्थिकायपणसा केवत्तिपहिं धम्मत्थिकाय० ? [उ०] एवं जहा असंखेज्जा तहा अणंता
वि निरवसेसं ।

आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय ? [उ०] सत्तर प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. वाकी वधुं धर्मास्तिकायनी पेटे जाणवुं.
ए प्रमाणे आ पाठ वडे यावत्-दश प्रदेशो सुधी कहेंवुं. परन्तु एटलो विशेष छे के जघन्यपदे वेनो अने उत्कृष्टपदे पांचनो प्रक्षेप करवो.
चार पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो जघन्यपदे दश अने उत्कृष्टपदे वावीश प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. पुद्गलास्तिकायना पांच प्रदेशो जघ-
न्यपदे बार अने उत्कृष्टपदे सत्तावीश प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. पुद्गलास्तिकायना छ प्रदेशो जघन्यपदे चौद अने उत्कृष्टपदे वन्नीश
प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. पुद्गलास्तिकायना सात प्रदेशो जघन्यपदे सोल अने उत्कृष्टपदे साठवीश प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय.
पुद्गलास्तिकायना आठ प्रदेशो जघन्यपदे अटार अने उत्कृष्टपदे वेंतालीश प्रदेशोवडे स्पर्शयेला होय. पुद्गलास्तिकायना नव प्रदेशो जघन्यपदे
वीश अने उत्कृष्टपदे सुटतालीश प्रदेशोवडे स्पर्शयेला होय. पुद्गलास्तिकायना दश प्रदेशो जघन्यपदे वावीश अने उत्कृष्टपदे बावन प्रदेशो-
वडे स्पर्शयेला होय. आकाशास्तिकायनुं सर्वत्र *उत्कृष्टपद कहेंवुं.

२६. [प्र०] हे भगवन् ! संख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयेला होय ? [उ०] जघन्यपदे तेज
संख्याता प्रदेशने वमणा करी वे रूप अधिक करीए, अने उत्कृष्टपदे तेज संख्याता प्रदेशने पांच गुणा करी वे रूप अधिक करीए. [तेटला
प्रदेशोवडे स्पर्शयेला होय.] [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शाय ? [उ०] ए प्रमाणे [धर्मास्तिकायनी पेटे] जाणवुं. [प्र०]
केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्शयेला होय ? [उ०] तेज संख्याताने पाचगुणा करी वे रूप अधिक करीए [तेटला प्रदेशोवडे
स्पर्श करायेला होय.] [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. [प्र०]
केटला पुद्गलास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श करायेला होय. [प्र०] केटला अट्ठासमयोवडे स्पर्श
करायेला होय ? [उ०] कदाच स्पर्श करायेला होय, अने कदाच स्पर्श न करायेला होय, यावत्-अनन्त समयोवडे स्पर्श करायेला होय.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना असंख्याता प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कराय ? [उ०] जघन्यपदे
तेज असंख्याताने वमणा करीए अने वे रूप अधिक करीए तेटला प्रदेशोवडे स्पर्श कराय, अने उत्कृष्टपदे तेज असंख्याताने पांच गुणा
करीए, अने वे रूप अधिक करीए एटला प्रदेशोवडे स्पर्श कराय. वाकी वधुं जेम संख्यातासवन्चे कहुं तेम अहिं जाणवुं, यावत्-‘अवश्य
अनन्त समयोवडे स्पर्श कराय’ त्यां सुधी जाणवुं.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श कराय ? [उ०] ए प्रमाणे जेम
असंख्याता प्रदेश संवन्चे कहुं तेम अनन्ता प्रदेश संवन्चे पण समग्र जाणवुं.

२५ * आकाशास्तिकायनुं उत्कृष्टपद छे, पण जघन्यपद नही, कारण के आकाश सर्व स्थले विद्यमान छे.—टीका.

२६ † दशवीं उपरांत संख्यानी गणना संख्यातामा ज थाय छे. जेमके वीश प्रदेशनो एक स्कन्ध लोकान्तना एक प्रदेशने विप्रे रहेलो छे, अने ते
अमुक नयना अभिप्रायधी वीश अवगाढ प्रदेशोवडे, अने तेज नयना मतधी उपरना के नीचेना वीश प्रदेशो वडे तथा पासेना वे प्रदेशो वडे—ए प्रमाणे
जघन्यपदे वेंतालीश प्रदेशोवडे स्पर्शाय. उत्कृष्टपदे निरूपचरित (वास्तविक) वीश अवगाढ प्रदेशोवडे, वीश नीचेना अने वीश उपरना प्रदेशोवडे अने
पूर्व अने पश्चिम, ए वसे दिशाए वीश वीश प्रदेशोवडे, तथा उत्तर अने दक्षिण बाजु एक एक प्रदेशोवडे—सर्व मळी एकसो वे प्रदेशोवडे स्पर्शाय.—टीका.

२८ ‡ अहिं एटली विशेषता छे के जेम जघन्यपदने विप्रे उपरना के नीचेना अवगाढ प्रदेशो औपचारिक छे, तेम उत्कृष्ट पदने विप्रे पण जाणवुं,
जेमके अवगाह्यी निरूपचरित अनन्त आकाश प्रदेशो होता नही, पण असंख्याता होय छे.—टीका.

२९. [प्र०] एगे भंते ! अद्वासमय केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] सत्तहिं । [प्र०] केवतिपहिं अहम्मत्थि० ? [उ०] एवं चेव, एवं आगासत्थिकायहिं वि । [प्र०] केवतिपहिं जीवत्थिकाय० ? [उ०] अणंतेहिं, एवं जाव-अद्वासमपहिं ।

३०. [प्र०] धम्मत्थिकाय णं भंते ! केवतिपहिं धम्मत्थिकायपपसेहिं पुट्टे ? [उ०] नत्थि एकेण वि । [प्र०] केवतिपहिं अधम्मत्थिकायपपसेहिं ? [उ०] असंखेज्जेहिं । [प्र०] केवतिपहिं आगासत्थिकायपदेसेहिं ? [उ०] असंखेज्जेहिं । [प्र०] केवतिपहिं जीवत्थिकायपपसेहिं ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवतिपहिं पोग्गलत्थिकायपपसेहिं ? [उ०] अणंतेहिं । [प्र०] केवतिपहिं अद्वासमपहिं ? [उ०] सिय पुट्टे, सिय नो पुट्टे, जइ पुट्टे नियमा अणंतेहिं ।

३१. [प्र०] अहम्मत्थिकाय णं भंते ! केवदणं धम्मत्थिकाय० ? [उ०] असंखेज्जेहिं । [प्र०] केवतिपहिं अहम्मत्थि० ? [उ०] णत्थि एकेण वि, सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स । एवं एणं गमणं सध्वे वि सट्ठाणप नत्थि एकेण वि पुट्टा । परट्ठाणप आदिल्लपहिं तिहिं असंखेज्जेहिं भाणियधं, पच्छिल्लपसु 'अणंता' भाणियघा, जाव-अद्वासमयो त्ति, जाव-[प्र०] केवतिपहिं अद्वासमपहिं पुट्टे ? [उ०] नत्थि एकेण वि ।

३२. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे धम्मत्थिकायपपसे ओगाढे, तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायपपसा ओगाढा ? [उ०] नत्थि एक्को वि । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थिकायपपसा ओगाढा ? [उ०] एक्को । [प्र०] केवतिया आगासत्थिकायपदेसा० ?

२९. [प्र०] हे भगवन् ! अद्वा-कालनो एक समय केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] *अद्वासमय सात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेलो होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] उपर प्रमाणे जाणवुं. ए प्रमाणे आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे पण स्पर्शना जाणवी. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. ए प्रमाणे यावत्-[अनन्त] अद्वासमयोवडे स्पर्शना जाणवी.

कालनो एक समय

३०. [प्र०] हे भगवन् ! धर्मास्तिकायद्रव्य केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] एक पण प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल न होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] असंख्यात प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] अनन्ता प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला पुद्गलास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला अद्वासमयोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] कदाच स्पर्श करायेल होय अने कदाच स्पर्श करायेल न होय. जो स्पर्श करायेल होय तो अवश्य अनन्त समयोवडे स्पर्श करायेल होय.

धर्मास्तिकायद्रव्य.

३१. [प्र०] हे भगवन् ! अधर्मास्तिकाय केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] एक पण प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल न होय. बाकी बधुं धर्मास्तिकायनी पेटे जाणवुं. ए प्रमाणे ए पाठ वडे सर्वे पण स्वस्थानके एक पण प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल नहीं, परस्थानके-आदिना त्रण स्थानके-धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकाय ए त्रण स्थले असंख्याता प्रदेशो वडे स्पर्श करायेल होय एम कहेवुं, अने पछीना त्रण स्थले 'अनन्त प्रदेशोवडे स्पर्श करायेल होय'-एम यावत्-अद्वा समय सुची कहेवुं. यावत्-[प्र०] केटला अद्वा समयोवडे स्पर्श करायेल होय ? [उ०] एक पण समयोवडे स्पर्श करायेल न होय.

अधर्मास्तिकाय.

३२. [प्र०] हे भगवन् ! ज्या धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ-रहेलो होय त्यां बीजा केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय

१ अवगाढहार.

२९ * अहिं वर्तमानसमयविशिष्ट समयक्षेत्रमा रहेलो परमाणु अद्वासमय तरीके जाणवो, अन्यथा अद्वासमयने धर्मास्तिकायना सात प्रदेश साथे स्पर्शना न होय. अहिं जघन्यपद नहीं, केमके अद्वासमय मनुष्यक्षेत्रना मध्यवर्ती छे जघन्यपदनो तो लोकान्तने विषे सम्व छे, अने लोकान्तने विषे काल नहीं. अद्वासमयविशिष्ट परमाणुद्रव्य एक धर्मास्तिकायना प्रदेशने विषे अवगाढ छे, अने बीजा तेनी छ दिशाए धर्मास्तिकायना छ प्रदेशो रहेला छे-ए प्रमाणे तेने सात प्रदेशोनी स्पर्शना होय छे.

† अहिं यावत्शब्दथी एक अद्वासमय अनन्त पुद्गलास्तिकायप्रदेशोवडे अने अनन्त अद्वासमयोवडे स्पर्श करायेल होय, ते आ प्रमाणे-अद्वासमय-विशिष्ट अणुद्रव्य अद्वासमय कहेवाय छे, ते एक अद्वासमय पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशोवडे अने अनन्त अद्वासमय-अद्वासमयविशिष्ट अनन्त परमाणुओवडे स्पर्श कराय छे.

३१ † ज्यां केटल धर्मास्तिकायादि द्रव्यनो तेना प्रदेशोनी साथे स्पर्शनानो विचार थाय ते स्वस्थानक कहेवाय, बीजा द्रव्यना प्रदेशोनी साथे स्पर्शनानो विचार थाय ते परस्थानक कहेवाय. तेमा स्वस्थानके एक पण प्रदेशोवडे स्पृष्ट नहीं, अने परस्थानके धर्मास्तिकायादि त्रण सूत्रने विषे असंख्य प्रदेशोवडे स्पृष्ट होय छे, केमके धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय अने तत्संबद्ध आकाशना असंख्य प्रदेशो छे. जीवादि त्रण सूत्रने विषे अनन्त प्रदेशो वडे स्पृष्ट होय छे. केमके तेओना अनन्त प्रदेशो छे. यावत् एक अद्वासमय केटला अद्वासमयो वडे स्पर्श करायेल-होय ? एक पण अद्वासमय वडे स्पर्श करायेल नहीं, कारण के निरूपचरित अद्वासमय एक ज होवाधी तेनी समयान्तरनी साथे स्पर्शना नहीं.

[उ०] एको । [प्र०] केवतिया जीवत्थिकायपदेसा ? [उ०] अणंता । [प्र०] केवतिया पोग्गलत्थिकायपदेसा ? [उ०] अणंता । [प्र०] केवतिया अद्दासमया ? [उ०] सिय ओगाढा सिय नो ओगाढा, जइ ओगाढा अणंता ।

३३. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे अहम्मत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायपदेसा ओगाढा ? [उ०] एको । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थि० ? [उ०] नत्थि एको वि । सेसं जइ धम्मत्थिकायस्स ।

३४. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे आगासत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायपदेसा ओगाढा ? [उ०] सिय ओगाढा सिय नो ओगाढा, जइ ओगाढा एको, एवं अहम्मत्थिकायपपसा वि । [प्र०] केवइया आगासत्थिकाय० ? [उ०] नत्थि एको वि । [प्र०] केवतिया जीवत्थि० ? [उ०] सिय ओगाढा सिय नो ओगाढा, जइ ओगाढा अणंता, एवं जाच-अद्दासमया ।

३५. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे जीवत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थि० ? [उ०] एको, एवं अहम्मत्थि० कायपदेसा वि । एवं आगासत्थिकायपपसा वि । [प्र०] केवतिया जीवत्थि० ? [उ०] अणंता, सेसं जइ धम्मत्थिकायस्स ।

३६. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे पोग्गलत्थिकायपपसे ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] एवं जइ जीवत्थिकायपपसे तहेव निरवसेसं ।

३७. [प्र०] जत्थ णं भंते ! दो पोग्गलत्थिकायपदेसा ओगाढा तत्थ केवतिया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] सिय एको सिय दोन्नि, एवं अहम्मत्थिकायस्स वि, एवं आगासत्थिकायस्स वि, सेसं जइ धम्मत्थिकायस्स ।

३८. [प्र०] जत्थ णं भंते ! तिन्नि पोग्गलत्थिकायपदेसा तत्थ केवइया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] सिय एको, सिय

छे ? [उ०] एक पण प्रदेश अवगाढ नथी. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ-रहेला होय ? [उ०] एक अधर्मास्तिकायनो प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेश अवगाढ होय ? [उ०] एक प्रदेश अवगाढ होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय. [प्र०] केटला पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] अनन्ता प्रदेशो अवगाढ होय. [प्र०] केटला अद्दासमयो अवगाढ होय ? [उ०] अद्दासमयो कदाच अवगाढ होय अने कदाच अवगाढ न होय; जो अवगाढ होय तो अनन्त अद्दासमयो अवगाढ होय.

३९. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां अधर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ-रहेलो होय त्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] त्यां धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] एक पण नथी. बाकी वधुं धर्मास्तिकायनी पेटे जाणवुं.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां आकाशास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] त्या धर्मास्तिकायना प्रदेशो कदाच अवगाढ-रहेला होय, अने कदाच न अवगाढ होय. जो अवगाढ होय तो एक प्रदेश अवगाढ होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशो पण जाणवा. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] एक पण न होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] कदाच अवगाढ होय अने कदाच न अवगाढ होय. जो अवगाढ होय तो अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय. ए प्रमाणे यावत्-अद्दासमय सुधी जाणवुं.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां जीवास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्या केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] त्या एक प्रदेश अवगाढ होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकायना प्रदेशो पण जाणवा. आकाशास्तिकायना प्रदेशो पण ए रीते जाणवा. [प्र०] जीवास्तिकायना केटला प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] अनन्ता प्रदेशो अवगाढ होय. बाकी वधुं धर्मास्तिकायनी पेटे जाणवुं.

४२. [प्र०] हे भगवन् ! ज्या पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश अवगाढ होय त्यां धर्मास्तिकायना केटला प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] ए प्रमाणे जेम जीवास्तिकायना प्रदेश संवन्धे कहुं तेम वधुं कहेवुं.

४३. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां पुद्गलास्तिकायना वे प्रदेशो अवगाढ होय त्या धर्मास्तिकायना केटला प्रदेशो अवगाढ-रहेला होय ? [उ०] कदाच एक प्रदेश अवगाढ होय, अने कदाच वे प्रदेशो अवगाढ होय. ए प्रमाणे अधर्मास्तिकाय संवन्धे पण जाणवुं. ए प्रमाणे आकाशास्तिकाय संवन्धे पण जाणवुं. बाकी वधुं [जीवास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमय संवन्धे] जेम धर्मास्तिकायना प्रदेशानी वक्तव्यतामा कहुं छे तेम पुद्गलास्तिकायना वे प्रदेशानी वक्तव्यताने विषे पण कहेवुं. [अर्थात् तेओना अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय छे.]

४४. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो अवगाढ-रहेला छे त्या केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ? [उ०] कदाच एक, कदाच वे अने कदाच त्रण प्रदेशो अवगाढ होय. [कारणके ज्यारे पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो एक आकाशास्ति-

दोत्रि, सिय तिन्नि, एवं अहम्मत्थिकायस्स वि, एवं आगासत्थिकायस्स वि, सेसं जहेवं दोण्हं, एवं एक्केको वड्डियद्वो पप्सो आइल्लएहिं तिहिं अत्थिकाएहिं, सेसेहिं जहेव दोण्हं जाव-दसण्हं सिय एको, सिय दोत्रि, सिय तिन्नि, जाव-सिय दस । संखेज्जाणं सिय एको, सिय दोत्रि, जाव-सिय दस, सिय संखेज्जा । असंखेज्जाणं सिय एको, जाव-सिय संखेज्जा, सिय असंखेज्जा । जहा असंखेज्जा एवं अणंता वि ।

३९. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे अद्दासमए ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थि० ? [उ०] एको । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थि० ? [उ०] एको । [प्र०] केवतिया आगासत्थि० ? [उ०] एको । [प्र०] केवइया जीवत्थि० ? [उ०] अणंता, एवं जाव-अद्दासमया ।

४०. [प्र०] जत्थ णं भंते ! धम्मत्थिकाए ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकायपदेसा ओगाढा ? [उ०] नत्थि एको वि । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थिकाय० ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया आगासत्थि० ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया जीवत्थिकाय० ? [उ०] अणंता । एवं जाव-अद्दासमया ।

४१. [प्र०] जत्थ णं भंते ! अहम्मत्थिकाए ओगाढे तत्थ केवतिया धम्मत्थिकाय० ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया अहम्मत्थि० ? [उ०] नत्थि एको वि । सेसं जहा धम्मत्थिकायस्स, एवं सधे, सट्ठाणे नत्थि एको वि भाणियधं, परट्ठाणे आदिल्लगा तिन्नि असंखेज्जा भाणियध्वा, पच्छिल्लगा तिन्नि अणंता भाणियध्वा जाव-अद्दासमओ त्ति । जाव-[प्र०] केवतिया अद्दासमया ओगाढा ? [उ०] नत्थि एको वि ।

कायना प्रदेशने अवगाहीने रहे ल्यारे तेने विपे एक धर्मास्तिकायनो प्रदेश अवगाहीने रहे, ज्यारे वे आकाशास्तिकायना प्रदेशने अवगाहीने रहे ल्यारे ल्यां वे धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहे, अने ज्यारे त्रण आकाशास्तिकायना प्रदेशोने अवगाहीने रहे ल्यारे ल्यां त्रण धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहे.] ए प्रमाणे अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकायना संवन्धे कहेवुं. वाकी जीवास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमयने आश्रयी जेम वे पुद्गलप्रदेशसंवन्धे कहुं तेम त्रण पुद्गलप्रदेश संवन्धे पण कहेवुं. [अर्थात्-त्रण पुद्गल प्रदेशने स्थाने अनन्त जीवप्रदेशो, अनन्त पुद्गलपरमाणुओ अने अनन्त अद्दासमय अवगाढ होय.] ए प्रमाणे आदिना त्रण अस्तिकायने विपे एक एक प्रदेश वधारवो, वाकीनाने विपे जेम वे पुद्गलास्तिकायना प्रदेशसंवन्धे कहुं तेम यावत्-दश प्रदेश संवन्धे पण कहेवुं. एटले ज्यां पुद्गलास्तिकायना दश प्रदेशो अवगाढ होय ल्यां धर्मास्तिकायनो कदाचित् एक प्रदेश, कदाचित् वे प्रदेश, कदाचित् त्रण प्रदेश, यावत्-कदाचित् दश प्रदेशो अवगाढ होय. ज्या संख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो अवगाढ होय ल्या धर्मास्तिकायनो कदाचित् एक प्रदेश, कदाचित् वे प्रदेश, यावत्-कदाचित् दश प्रदेशो, यावत्-संख्याता प्रदेशो अवगाढ होय. असंख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो ज्यां अवगाढ-रहेल होय ल्या धर्मास्तिकायनो एक प्रदेश, यावत्-कदाचित् संख्याता प्रदेशो, अने कदाचित् असंख्याता प्रदेशो अवगाढ होय. जेम असंख्याता पुद्गलास्तिकायना प्रदेशो माटे कहुं तेम अनन्त प्रदेशो माटे पण जाणवुं. [अर्थात् ज्या पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो अवगाढ होय ल्या धर्मास्तिकायना कदाचित् एक, यावत्-संख्याता अने यावत्-असंख्याता प्रदेशो रहेल होय.]

३९. [प्र०] हे भगवन् ! ज्या एक अद्दासमय अवगाढ होय ल्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] एक प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] एक प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] एक प्रदेश रहेलो होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] अनन्त प्रदेशो रहेल होय. ए प्रमाणे यावत् अद्दासमय सुधी जाणवुं. [अर्थात् पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमयो अनन्ता रहेल होय.]

एक अद्दासमय.

४०. [प्र०] हे भगवन् ! ज्या एक धर्मास्तिकाय अवगाढ होय ल्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] ल्यां धर्मास्तिकायनो एक पण प्रदेश रहेलो न होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशो रहेल होय. [प्र०] केटला आकाशास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशो रहेल होय. [प्र०] केटला जीवास्तिकायना प्रदेशो होय ? [उ०] अनन्ता होय. ए प्रमाणे यावत्-अद्दासमय सुधी जाणवुं.

एक धर्मास्तिकाय.

४१. [प्र०] हे भगवन् ! ज्या एक अधर्मास्तिकाय अवगाढ-रहेलो होय ल्यां केटला धर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] असंख्याता प्रदेशो रहेल होय. [प्र०] केटला अधर्मास्तिकायना प्रदेशो रहेल होय ? [उ०] एक पण प्रदेश न होय. वाकी [आकाशास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय अने अद्दासमयने] धर्मास्तिकायनी पेठे जाणवुं. सर्व धर्मास्तिकायादि द्रव्यने 'स्वस्थानके एक पण प्रदेश नयी'-ए प्रमाणे कहेवुं, अने परस्थानके आदिना त्रण द्रव्यने (धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय अने आकाशास्तिकायने) 'असंख्याता' कहेवा, अने पाछळना त्रण द्रव्यने 'अनन्ता' यावत्-अद्दासमय सुधी कहेवा. यावत्-[प्र०] केटला अद्दासमय अवगाढ होय ? [उ०] एक पण नयी.

एक अधर्मास्तिकाय.

४२. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे पुढविक्काइए ओगाढे तत्थ णं केवतिया पुढविक्काइया ओगाढा ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया आउक्काइया ओगाढा ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवइया तेउकाइया ओगाढा ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवइया वाउकाइया ओगाढा ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया वणस्सइकाइया ओगाढा ? [उ०] अणंता ।

४३. [प्र०] जत्थ णं भंते ! एगे आउक्काइए ओगाढे तत्थ णं केवतिया पुढवि० ? [उ०] असंखेज्जा । [प्र०] केवतिया आउ० ? [उ०] असंखेज्जा । एवं जहेव पुढविक्काइयाणं वत्तघटा तदेव सघोसं निरवसेसं भाणियधं जाव-वणस्सइकाइयाणं, जाव- [प्र०] केवतिया वणस्सइकाइया ओगाढा ? [उ०] अणंता ।

४४. [प्र०] एयंसि णं भंते ! धम्मत्थिकाय-अधम्मत्थिकाय-आगासत्थिकायंसि चक्रिया केई आसइत्तए वा चिट्ठित्तए वा निसीयत्तए वा तुयट्ठित्तए वा ? [उ०] नो इण्ठे समट्ठे, अणंता पुण तत्थ जीवा ओगाढा । [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘एयंसि णं धम्मत्थि० जाव-आगासत्थिकायंसि णो चक्रिया केई आसइत्तए वा जाव-ओगाढा’ ? [उ०] गोयमा ! जहानामए-कूडागारसाला सिया, दुहओ लिच्चा, गुत्ता, गुत्तदुवारा, जहा रायप्पसेणइजे, जाव-दुवारखयणाई पिहेइ, दु० २ पिहेचा तीसे कूडागारसालाए बहुमज्जदेसभाए जहेणेणं एओ वा दो वा तिन्नि वा उक्कोसेणं पदीवसहस्सं पलीवेज्जा, से नूणं गोयमा ! ताओ पदीवलेस्साओ अधमन्नसंवद्धाओ अधमन्नपुद्गाओ जाव-अधमन्नघटत्ताए चिट्ठंति ? इंता चिट्ठंति । चक्रिया णं गोयमा ! केई तासु पदीवलेस्सासु आसइत्तए वा जाव-तुयट्ठित्तए वा ? भगवं ! णो तिण्ठे समट्ठे । अणंता पुण तत्थ जीवा ओगाढा, से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-जाव-‘ओगाढा’ ।

४५. [प्र०] कहि णं भंते ! लोए बहुसमे ? कहिणं भंते ! लोए सघविग्गहिए पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! इमीसे रयण-प्पमाए पुढवीए उवस्सिहेट्ठिल्लेसु खुड्ढागपयरेसु एत्थ णं लोए बहुसमे, एत्थ णं लोए सघविग्गहिए पण्णत्ते ।

४६. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यां एक पृथिवीकानिक जीव अवगाट होय त्या बीजा केटला पृथिवीकायिक जीवो रहेला होय ? [उ०] असंख्याता पृथिवीकायिको रहेला होय. [प्र०] केटला अष्कायिक जीवो अवगाट होय ? [उ०] असंख्याता जीवो अवगाट होय. [प्र०] केटला तेजःकायिक जीवो रहेला होय ? [उ०] असंख्याता रहेला होय. [प्र०] केटला वायुकायिक जीवो रहेला होय ? [उ०] असंख्याता रहेला होय. [प्र०] केटला वनस्पतिकायिको रहेला होय ? [उ०] अनन्ता वनस्पतिकायिको रहेला होय.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! ज्या एक अष्कायिक रहेलो होय त्या केटला पृथिवीकायिक जीवो रहेला होय ? [उ०] असंख्याता रहेलो होय. [प्र०] केटला अष्कायिको रहेला होय ? [उ०] असंख्याता रहेला होय. ए प्रमाणे जेम पृथिवीकायिकानी वत्तज्यता कही, तेम सर्वनी सबयी वत्तज्यता यावत्-वनस्पतिकाय सुधी कहेवी. यावत्-[प्र०] केटला वनस्पतिकायिको रहेला होय ? [उ०] अनन्ता रहेला होय.

४८. [प्र०] हे भगवन् ! आ धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, अने आकाशास्तिकायने विपे कोइ पुरुष वेसवाने, उभो रहेवाने, नीचे वेसवाने अने आळोटवाने शक्तिमान् होय ? [उ०] हे गौतम ! आ अर्थ यथार्थ नथी, परन्तु ते स्थाने तो अनन्ता जीवो अवगाट-रहेला छे. [प्र०] हे भगवन् ! आ हेतुधी एम कहो छे के आ ‘धर्मास्तिकाय, यावत्-आकाशास्तिकायने विपे कोइ पुरुष वेसवाने शक्तिमान् नथी’-इत्यादि यावत्-त्या अनन्ता जीवो अवगाट-रहेला छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ कूटागारगाला होय, तेने अदर ने बहार लीपी होय, चारे तरफ्ठी टाकेली होय, अने तेना वारणां पण वन्ध कर्या होय-इत्यादि* राजप्रश्रीय मूत्रमां कला प्रमाणे तेनुं वर्णन जाणवुं, यावत्-ते कूटागार गालाना द्वारना कमाडने बंध करी, ते कूटागार गालाना बराबर मध्यभागमा जघन्यथी एक, बे, त्रण अने उच्छृङ्खली एक हजार दीवाओ सज्जावे. हे गौतम ! खरेउर ते दीवाओनुं तेज परस्पर मळीने, परस्पर स्पर्श करीने, यावत् एक बीजा साथे एकरूपे धरने रहे ! हा, भगवन् ! रहे, हे गौतम ! कोइ पण पुत्तए ते दिवाओना तेजमां वेसवाने यावत्-अथवा आळोटवाने शक्तिमान् थाय ? हे भगवन् ! अर्थ योग्य नथी, पण अनन्ता जीवो त्या अवगाट-रहेला होय छे. ते माटे हे गौतम ! एम कहेवाय छे के यावत्-‘अनन्ता जीवो त्या अवगाट होन छे.’

४९. [प्र०] हे भगवन् ! लोकनो बराबर सम-प्रवेगनी वृद्धि-हानिरहित भाग क्या कहेलो छे ? हे भगवन् ! लोकनो सर्वथी सक्षिप्त-साकडो भाग क्या कहेलो छे ? [उ०] हे गौतम ! आ रत्तप्रभा पृथिवीना उपर अने नीचेना छुद्र (लघु) प्रतरने विपे अहि लोकनो बराबर समभाग जहेलो छे, वने अहिज लोकनो सर्वथी सक्षिप्त (साकडो) भाग कहेलो छे.

८४ * कूटागारगालानु वर्णन जुओ-राजप्रश्रीय प० १३४.

४५ † आ बने छुद्र प्रतरनी बारावनी उपर अने नीचे प्रतरनी वृद्धि थाय छे-दीर्घ.

૪૬. [પ્ર૦] કહિ ણં મંતે ! વિગ્ગહવિગ્ગહિણ લોપ પણ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! વિગ્ગહકંઢણ પત્થ ણં વિગ્ગહવિગ્ગહિણ લોપ પણ્ણત્તે ।

૪૭. [પ્ર૦] કિંસંઢિણ ણં મંતે ! લોપ પણ્ણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સુપસંઢિયસંઢિણ લોપ પણ્ણત્તે, હેટ્ઠા વિચ્છિન્ને, મજ્ઞે જહા સત્તમસણ પઢમુદ્દેસે જાવ—‘અંતં કરેતિ’ ।

૪૮. [પ્ર૦] પયસ્સ ણં મંતે ! અહેલોગસ્સ, તિરિયલોગસ્સ, ઉદ્દલોગસ્સ ય કયરે કયરેહિંતો જાવ—વિસેસાહિયા વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! સઘટ્થોચે તિરિયલોપ, ઉદ્દલોપ અસંયેજ્જગુણે, અહેલોપ વિસેસાહિણ । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ ! ત્તિ ।

તેરસમસણ ચઉત્થો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

૪૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્યાં વિગ્રહવિગ્રહિક—લોકરૂપ શરીરનો વક્તાયુક્ત ભાગ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જ્યાં વિગ્રહકંઢક—વક્તા-યુક્ત અવયવ છે (અર્થાત્ લોકરૂપ શરીરનો બ્રહ્મદેવલોકરૂપ કોણીનો ભાગ છે, ત્યાં પ્રદેશની વૃદ્ધિ—હાનિ હોવાથી વક્ત્ર અવયવ છે) ત્યાં લોકરૂપશરીર વક્ત્રતાયુક્ત છે.

લોકનો વક્ત્રભાગ

૪૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લોકનું સંસ્થાન કેવા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! લોકનું સુપ્રતિષ્ઠક—(હંધા વાલેલા શરાવના ઉપર મૂકેલા શરાવસંપુટ)ને આકારે આ લોક કહ્યો છે. નીચે વિસ્તીર્ણ, મધ્યમાં સંક્ષિપ્ત—ઈત્યાદિ જેમ *સાતમા શતકના પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં કાશ્યા પ્રમાણે યાવત્—‘સંસારનો અન્ત કરે છે’—ત્યા સુધી જાણવું.

૧૩ સંખ્યાજ્ઞાન.

૪૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ અધોલોક, તિર્યગ્લોક, અને ઊર્ધ્વલોકમાં કયો લોક કોનાથી યાવત્—વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] સર્વથી ધોડો તિર્યગ્લોક છે, તેથી અસંખ્યાતગુણ ઊર્ધ્વલોક છે અને તેથી વિશેષાધિક અધોલોક છે. ‘હે ભગવન્ ! તે ઇમજ છે, હે ભગવન્ ! તે ઇમજ છે.’

ત્રયોદશ શતકે ચતુર્થ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

પંચમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] નેરહયા જં મંતે ! કિં સચિત્તાહારા, અચિત્તાહારા, મીસાહારા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો સચિત્તાહારા, અચિત્તાહારા, નો મીસાહારા । एवं असुरकुमारा, पहमो नेरहयउद्देसओ निरवसेसो भाणियघो । 'सेवं मंते ! सेवं मंते' ! त्ति ।

તેરસમસણ પંચમો ઉદ્દેસઓ સમત્તો ।

પંચમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકો શું સચિત્તાહારી છે, અચિત્તાહારી છે કે મિશ્રાહારી (સચિત્ત અને અચિત્ત ઉભય આહારવાળા) છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સચિત્તાહારી નથી, મિશ્રાહારી નથી, પરન્તુ અચિત્તાહારી છે. અસુરકુમારો એ પ્રમાણે જાણવા. અહીં { 'પ્રજ્ઞાપના' સૂત્રના અઠ્યાવીઞ્ઞમા આહારપદનો } * પ્રથમ નૈરયિક ઉદ્દેશક સમગ્ર કહેવો. 'હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે.' — એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવદ્—વિહરે છે.

ત્રયોદશ શતકે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

છટ્થો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ—एवं वयासी—સંતરં મંતે ! નેરતિયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં નેરહયા ઉવવજ્ઞંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સંતરં પિ નેરહયા ઉવવજ્ઞંતિ, નિરંતરં પિ નેરહયા ઉવવજ્ઞંતિ । एवं असुरकुमारा वि, एवं जहा गंगेये तहेव दो दंडगा जाव—'संतरं पि वेमाणिया चयंति, निरंतरं पि वेमाणिया चयंति' ।

પષ્ઠ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમા [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્—આ પ્રમાણે બોલ્યા કે—હે ભગવન્ ! નારકો સાંતર—સમયાદિકના અતર સહિત ઉપજે, કે નિરંતર—સમયાદિકના અતર રહિત ઉપજે ? [ઉ] હે ગૌતમ ! નૈરયિકો સાતર પળ ઉપજે છે, અને નિરંતર પળ ઉપજે છે. અસુર-કુમારો પળ એ પ્રમાણે જાણવા, એ પ્રમાણે જેમ ગાગેય ઉદ્દેશકમાં કહ્યું છે તેમ ઉત્પાદ અને ઉદ્વર્તના સર્વંથે વે દંડકો યાવદ્—'વૈમાનિકો સાતર પળ વ્યવે છે, અને નિરંતર પળ વ્યવે છે'—ત્યા સુધી કહેવા.

૨. [પ્ર૦] કહિત્રં મંતે ! ચમરસ્સ અસુરિંદસ્સ અસુરરત્તો ચમરચંચા નામં આવાસે પળ્લણ્ણે ? [ઉ૦] ગોયમા ! જંબુદ્વીપે મંદરસ્સ પદ્મયસ્સ દાહિણેણં તિરિયમસંસેજ્જે દીવસમુદ્દે-પ્પં જહા વિતિયસપ્પ સમાઉદ્દેસપ્પ વત્તપ્પયા સચ્ચેવ અપરિસેસા નેયધ્ધા, નવરં ઇમં નાણત્તં-જાવ-તિગિચ્છકૂડસ્સ ઉપ્પાયપદ્મયસ્સ ચમરચંચાપ્પ રાયદ્ધાણીપ્પ ચમરચંચસ્સ આવાસપદ્મયસ્સ અર્થેમિં ચ વહ્ણં સેસં તં ચેવ જાવ-તેરસ ય અંગુલાઈં અદ્દંગુલં ચ કિંચિ વિસેસાહિયા પરિષ્સેવેણં । તીસે ણં ચમરચંચાપ્પ રાયદ્ધાણીપ્પ દાહિણપદ્મચ્છિમેણં છક્રોહિસપ્પ પળ્લપ્પં ચ કોહીઓ પળ્ણતીસં ચ સયસહસ્સાઈં પદ્ધાસં ચ સહસ્સાઈં અરુણોદગસમુદ્દં તિરિયં વીરવદ્ધત્તા પ્પત્થ ણં ચમરસ્સ અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્તો ચમરચંચે નામં આવાસે પળ્લણ્ણે, ચડરાસીઈં જોયણસહસ્સાઈં આ-યામવિક્કલંમેણં, દો જોયણસયસહસ્સા પદ્ધટ્ઠિં ચ સહસ્સાઈં છશ્ચ વચ્છીસે જોયણસપ્પ કિંચિ વિસેસાહિપ્પ પરિષ્સેવેણં । સે ણં પ્પેણં પાગારેણં સદ્ધઓ સંમતા સંપરિત્તિસ્સેત્તે । સે ણં પાગારે દિવદ્દં જોયણસયં ઉદ્દં ઉચ્ચત્તેણં, એવં ચમરચંચાપ્પ રાયદ્ધાણીપ્પ વત્તપ્પયા આણિયધ્ધા સમાવિહ્ણા, જાવ-ચત્તારિ પાસાયપંતીઓ ।

૩. [પ્ર૦] ચમરે ણં મંતે ! અસુરિંદે અસુરકુમારરાયા ચમરચંચે આવાસે વસહિં ઉવેતિ ? [ઉ૦] નો તિળ્લે સમટ્ટે । [પ્ર૦] સે કેણં સ્સાદ અટ્ટેણં મંતે ! પ્પં વુચ્છઈ-‘ચમરચંચે આવાસે ૦ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સે જહાનામપ્પ-ઈદ્દં મળ્ણુસ્સલોગંસિ ઉવગા-રિયલેણાઈ વા, ઉચ્છાણિયલેણાઈ વા, ણિજ્ઞાણિયલેણાઈ વા, વારિધારિયલેણાઈ વા, તત્થ ણં વહ્ણે મળ્ણુસ્સા ય મળ્ણુસ્સીઓ ય આસયંતિ, સયંતિ-જહા રાયપ્પસેણદ્દે જાવ-કલ્લાણફલવિત્તિવિસેસં પદ્મણ્ણુમ્મવમાણા વિહરંતિ, અત્તથ્થ પુણ વસહિં ઉવેતિ, પ્પવામેવ ગોયમા ! ચમરસ્સ અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્તો ચમરચંચે આવાસે કેવલં કિટ્ટા-રતિપત્તિયં, અત્તથ્થ પુણ વસહિં ઉવેતિ, સે તેળ્લેણ જાવ-આવાસે । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે !’ ત્તિ જાવ-વિહરઈ । તપ્પ ણં સમણે ભગવં મદ્દાવીરે અત્તયા કપ્પાઈ રાયગિદ્ધાઓ નગરાઓ ગુણસિલાઓ જાવ-વિહરઈ ।

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારના ઇન્દ્ર અને અસુરકુમારના રાજા ચમરનો ચમરચંચા નામે આવાસ ક્યાં કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપમા મેરુ પર્વતની દક્ષિણે તિર્યગ્ અસંખ્યાતા દ્વીપસમુદ્રો ઉદ્ભવીને [અરુણવર દ્વીપની બાહ્ય વેદિકાના અન્તથી અરુ-ણવર સમુદ્રમા વૈતાલીશ લાખ યોજન ગયા બાદ ચમરેન્દ્રનો તિગિચ્છકકૂટનામે ઉત્પાતપર્વત આવે છે, તેની દક્ષિણ દિશાએ ૬૫૫ ક્રોડ, ૩૫ લાખ અને પચાસ હજાર યોજન અરુણોદક સમુદ્રમાં તીર્થ ગયા બાદ નીચે રત્નપ્રમા પૃથિવીની અંદર ચાલીશ હજાર યોજન જડ પટલે ચમરેન્દ્રની ચમરચંચા નામે રાજધાની આવે છે-ઇલાદિ] વીજા શતકર્ત્તી આઠમા સમા ઉદ્દેશકમા-જે વક્તવ્યતા કહી છે તે સમગ્ર અહિં કહેવી, પરંતુ તેમા આ વિશેષ છે કે તિગિચ્છકકૂટ નામે ઉત્પાત પર્વત, ચમરચંચાનામે રાજધાની, ચમરચંચ નામે આવાસપર્વત, અને વીજા ઘણાના-ઇલાદિ ઘણું તે પ્રમાણે કહેવું, યાવત્-ત્રણ લાખ, સોઠ હજાર, વસો સત્યાવીશ યોજન [ત્રણ ગાડ, વસો અઠ્યાવીશ ધનુષ અને કંદક વિશેષાધિક] સાડા તેર અંગુલ-પટલી ચમરચંચાની પરિધિ છે. તે ચમરચંચા રાજધાનીથી દક્ષિણ-પશ્ચિમ દિશાએ (નૈઋત્ય કોણને વિષે, છસો પંચાવન ક્રોડ, પાંત્રીશ લાખ, અને પચાસ હજાર યોજન અરુણોદક સમુદ્રમાં તિર્થ ગયા બાદ અહિં અસુરકુમારના ઇન્દ્ર અને અસુર-કુમારના રાજા ચમરનો ચમરચંચ નામે આવાસ કહ્યો છે. તે હંવાઈ અને પહોળાઈમા ચોરાશી હજાર યોજન છે. તેની પરિધિ બે લાખ, પાનઠ હજાર અને છસો વત્રીશ યોજનથી કંદક વિશેષાધિક છે. તે આવાસ એક પ્રાકારથી (કિલ્લાથી) ચોતરફ બિંદાણે છે. તે પ્રાકાર ડંચો-ડંચાઈમાં દોઢસો યોજન છે. એ પ્રમાણે ચમરચંચા રાજધાનીની બધી વક્તવ્યતા યાવત્-“ચાર પ્રાસાદ પંક્તિઓ છે”-ત્યા સુધી કહેવી, પરંતુ [૧ સુધર્માસમા, ૨ ઉપપાતસમા, ૩ અભિષેકસમા, ૪ અલંકારસમા અને ૫ વ્યવસાયસમા-] એ પાંચ સમા ન કહેવી.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરેન્દ્ર અસુરકુમારના રાજા ચમર ચમરચંચ નામે આવાસમા રહે છે ? [ઉ૦] એ અર્થ યથાર્થ નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહ્યો છે કે, ચમરચંચ નામે આવાસમા-ઇલાદિ અશ્ર્વ. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમકે આ મનુષ્યલોકમા ઉપકારક-પીઠવદ્ધ ઘરો, ડયાનમા રહેલા લોકને ઉપકારક (નગરપ્રવેશ ગૃહો) ઘરો, નગરનિર્ગમ-નગરથી વહાર નીકળનાં પ્રાત થતા ઘરો અને વારિધાર-યુક્ત (ફુવારાયુક્ત) ઘરો હોય, ત્યા ઘણા પુરપો અને રીઓ વેસે, નુવે-ઇલાદિ રાજપ્રશ્રીય મૂત્રમા કરતા પ્રમાણે યાવત્-‘કન્યાપરત્ન ફલ અને ધૃત્તિવિશેષને અનુભવતા રહે છે’ ત્યા સુધી કહેવું, પણ ત્યાં રહેઠાણ કરતા નથી, અર્થાત્ પોતાનો નિગમ તો બીજે રાજા કરે છે, એ પ્રમાણે હે ગૌતમ ! અસુરેન્દ્ર અસુરકુમારના રાજા ચમરનો ચમરચંચ નામે આવાસ કેવલ વ્રીજા અને રત્તિ નિમિત્તે છે, અને બીજે સ્થળે તે પોતાનો વાસ કરે છે; તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે ચમરચંચ આવાસને વિષે તે પોતાનો વાસ કરતો નથી. હે ભગવન્ ! ને એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે-‘એમ કરી યાવત્ ગિરે છે. ત્યારબાદ શ્રમણ ભગવંત મહાવીર અન્ય કોઈ દિગ્ને ગજગૂં નગરથી અને ગુણસિલકા ચૈલવધી યાવત્-નિહાર કરે છે.

અસુરકુમારના ચમરેન્દ્રનો ચમરચંચ નામે આવાસ.

ચમરેન્દ્ર ચમરચંચ નામે આવાસમાં રહે છે.

૪. તેણં કાલેણં તેણં સમણં ચંપા નામં નયરી હત્યા, વઘ્નથો । પુત્રમદે ચંદણ, વઘ્નથો । તપ્ત ણં સમણે ભગવં મહા-
વીરે અન્નયા કદાદ પુદ્ગાણુપુદ્ધિં ચરમાણે જાવ-વિહરમાણે જેણેવ ચંપા નગરી જેણેવ પુત્રમદે ચેતિપ્તે તેણેવ ઉચાગચ્છદ, તે ૦ ૨
-ચ્છિત્તા જાવ-વિહરદ । તેણં કાલેણં તેણં સમણં સિંધૂસોવીરેનુ જણવણ્ણુ વીતીમણ્ણ નામં નગરે હત્યા, વઘ્નથો । તસ્સ ણં
વીતીમયસ્સ નગરસ્સ વહિયા ઉત્તરપુરચ્છિમે દિસીમાપ્પ યત્થ ણં મિયવણે નામં ઉજ્જાણે હત્યા, સઘોડય ૦ વઘ્નથો । તત્થ ણં
વીતીમણ્ણ નગરે ઉદાયણે નામં રાયા હત્યા, મહયા ૦ વઘ્નથો । તસ્સ ણં ઉદાયણસ્સ રઘો પમાવતી નામં દેવી હત્યા, સુકુ-
માલ ૦ વઘ્નથો । તસ્સ ણં ઉદાયણસ્સ રઘો પુત્તે પમાવતીપ દેવીપ અત્તપ્પ અમીતિનામં કુમારે હત્યા, સુકુમાલ ૦ જહા સિય-
મદે, જાવ-‘પદ્ધુવેક્ષમાણે વિહરતિ’ । તસ્સ ણં ઉદાયણસ્સ રઘો નિયપ્પ માટ્ઠણિજ્ઞે કેસીનામં કુમારે હત્યા, સુકુમાલ ૦ જાવ-
સુરુવે । સે ણં ઉદાયણે રાયા સિંધૂસોવીરપ્પામોન્નપ્પાણં સોલસણ્ણં જણવયાણં, વીતીમયપ્પામોન્નપ્પાણં તિણ્ણં તેસટ્ટીણં નગરા-
ગરસ્સયાણં, મહસેણપ્પામોન્નપ્પાણં દસણ્ણં રાર્દિણં વઘ્નમહાપ્પાણં વિદ્ધિચ્છિત્ત-ચામર-ચાલવીયણાણં, અન્નેસિં ચ યદ્ધણં રાર્દિ-સર-
તલવર ૦ જાવ-સત્યવાહપ્પમિર્દિણં આહેવથં પોરેવથં જાવ-ફારેમાણે, પાલેમાણે સમણોવાસપ્પ અમિગયજીવાજીવે જાવ-વિહરદ

૫. તપ્ત ણં સે ઉદાયણે રાયા અન્નયા કયાદ જેણેવ પોસહસાલા તેણેવ ઉચાગચ્છદ, જહા સંપે જાવ-વિહરદ । તપ્ત ણં
તસ્સ ઉદાયણસ્સ રઘો પુવ્વરત્તાવરત્તકાલસમયંસિ ધમ્મજાગરિયં જાગરમાણસ્સ અયમેયાક્કવે અન્નમિત્થપ્પ જાવ-સમુપ્પજિન્થા-
‘ધન્ના ણં તે ગામા-ગર-નગર-લેહ-કચ્ચહ-મંડવ-દોણમુદ્-પટ્ટના-સમ-સંવાહસન્નિવેસા, જત્થ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે
વિહરદ, ધન્ના ણં તે રાર્દિસર-તલવર ૦ જાવ-સત્યવાહપ્પમિર્દિઓ, જે ણં સમણં ભગવં મહાવીરં વંદંતિ નમંસંતિ, જાવ-પજ્જુવાસંતિ ।
જહ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે પુદ્ગાણુપુદ્ધિં ચરમાણે ગામાણુનામં જાવ-વિહરમાણે રહમાગચ્છેજ્ઞા, રહ સમોસેરેજ્ઞા, રહેવ વીતી-
મયસ્સ નગરસ્સ વહિયા મિયવણે ઉજ્જાણે અદ્ધાપડિકુવં ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્ણિત્ત સંજમેણં તવસા જાવ-વિહરેજ્ઞા, તો ણં અદ્ધં સમણં
ભગવં મહાવીરં વંદેજ્ઞા, નમંસેજ્ઞા, જાવ-પજ્જુવાસેજ્ઞા । તપ્ત ણં સમણે ભગવં મહાવીરે ઉદાયણસ્સ રઘો અયમેયાક્કવે અન્નમિત્થયં
જાવ-સમુપ્પજં વિયાણિત્ત ચંપાઓ નગરીઓ પુત્રમહાઓ ચેડયાઓ પડિનિક્ખમતિ, પડિનિક્ખમિત્ત પુદ્ગાણુપુદ્ધિં ચરમાણે ગામાણુ ૦
જાવ-વિહરમાણે જેણેવ સિંધૂસોવીરે જણવણ્ણ જેણેવ વીતીમયે નગરે, જેણેવ મિયવણે ઉજ્જાણે તેણેવ ઉચાગચ્છદ, તે ૦ ૨-ચ્છિત્તા

૪. તે કાલે તે સમયે ચંપા નામની નગરી હતી. વર્ણન. પૂર્ણમદ્ર ચૈત્ય હતું. વર્ણન. સ્વાસ્થ્ય શ્રમણ ભગવંત મહાવીર અન્ય કોઈ દિવસે
અનુક્રમે ગમન કરતા, યાવત્-વિહાર કરતા જ્યાં ચંપા નગરી છે, અને જ્યાં પૂર્ણમદ્ર ચૈત્ય છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને યાવત્-વિહારે છે.
તે કાલે તે સમયે સિંધૂસૌવીર દેશને વિષે વીતિમય નામે નગર હતું. તે વીતિમય નગરની વહાર ઉત્તરપૂર્વ દિગા (ઈશાન કોણને વિષે)
મૃગવન નામનું ઉદ્યાન હતું. તે સર્વ ઋતુના પુષ્પાદિકથી સમૃદ્ધ હતું-ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું. તે વીતિમય નગરને વિષે ઉદાયન નામે રાજા
હતો, તે મહાહિમવાનુ જેઓ-ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું. તે ઉદાયન રાજાને પ્રમાવતી નામની દેવી (રાણી) હતી, તે સુકુમાલહાયપગવાટી-
ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવું. તે ઉદાયન રાજાને પ્રમાવતી દેવીથી ધયેલો અમીચિ નામે કુમાર હતો. તે સુકુમાલ-ઇત્યાદિ વર્ણન ‘શિવમદ્રની
પેઠે જાણવું, યાવત્-તે રાજ્યની ચિંતા કરતો વિહારે છે. તે ઉદાયન રાજાને પોતાનો માણેજ કેશી નામે કુમાર હતો, તે સુકુમાલહાયપગવાટો
અને યાવત્-સુરુપ હતો. તે ઉદાયન રાજા સિંધૂસૌવીર પ્રમુખ સોઠ દેગ, વીતિમયપ્રમુખ ત્રણસોને ત્રેસઠ નગર અને આકરનું (સુવર્ણાદિ
ખાણોનું) તથા જેને છત્ર ચામર અને ચાલવ્યજન-(વિજગો) આપેલા છે એવા મહાસેન પ્રમુખ દગ મુકુટવદ્ધ ગજાઓ, અને એવા વીજા ઘણા
રાજા, શુવરાજ, તલવર (કોટવાલ) યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખનું અધિપતિપણું કરતો, રાજ્યનું પાલન કરતો, જીવાજીવ તત્ત્વને જાણતો,
શ્રમણોનો ઉપાસક થઈને યાવત્-વિહારે છે.

૫. સ્વાસ્થ્ય તે ઉદાયન રાજા અન્ય કોઈ દિવસે જ્યાં પોષકશાળા છે ત્યાં આવે છે, અને ‘શંખ શ્રમણોપાસકની પેઠે યાવત્-
વિહારે છે. સ્વાસ્થ્ય તે ઉદાયન રાજાને મધ્યરાત્રીને સમયે ધર્મજાગરણ કરતા આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્-ઉત્પન્ન થયો-‘તે ગામ,
આકર, નગર, લેહ, કર્વટ, મંડવ, દોણમુખ, પટ્ટન, આશ્રમ, સંવાહ અને સન્નિવેશ ધન્ય છે, જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર વિચરે છે, તે
રાજા, શેઠ, તલવર યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખ ધન્ય છે, જેઓ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન-નમસ્કાર કરે છે અને યાવત્-પર્યુપાસના
કરે છે. જો શ્રમણ ભગવંત મહાવીર અનુક્રમે વિચરતા એક ગામથી વીજે ગામ જતા, યાવત્-વિહાર કરતા અહિં આવે, અહિં સમોસરે,
અને આ વીતિમય નગરની વહાર મૃગવન નામે ઉદ્યાનમાં યથાયોગ્ય અવગ્રહને ગ્રહણ કરી સંયમ અને તપવડે આત્માને ભાવિત કરતા
યાવત્-વિચરે તો હું શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન કરું, અને નમસ્કાર કરું, યાવત્-તેમની પર્યુપાસના કરું. સ્વાસ્થ્ય શ્રમણ ભગવંત
મહાવીર ઉદાયન રાજાના આવા પ્રકારના ઉત્પન્ન થયેલા આ સંકલ્પને જાણીને ચંપા નગરીથી અને પૂર્ણમદ્ર ચૈત્ય થકી નીકળે છે, નીકળીને

જાવ-વિહરતિ । તપ્ત ણં વીતીભયે નગરે સિંઘાડગ્ગ ૦ જાવ-પરિસા પજ્જુવાસંદ્ધ । તપ્ત ણં સે ઉદાયણે રાયા ઇમીસે કહાપ્પ લહ્હટ્ટે સમાણે હટ્ટતુટ્ટ ૦ કોહંવિયપુરિસે સદાવેતિ, કો ૦ ૨-ત્તા એવં વયાસી-“ચિપ્પામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! વીયીમયં નગરં સંધ્મિ-તરવાહિરિયં જહા કૂળિઓ ઉવવાહપ્પ જાવ-‘પજ્જુવાસતિ’ । પમાવતીપામોક્ષાઓ દેવીઓ તહેવ જાવ-પજ્જુવાસંતિ । ધમ્મકહા ! તપ્ત ણં સે ઉદાયણે રાયા સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્છા નિસમ્મ હટ્ટ-તુટ્ટે ઉટ્ટાપ્પ ઉટ્ટેદ્ધ, ઉટ્ટા ૦ ૨-ત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિપ્પલુત્તો જાવ-નમંસિત્તા એવં વયાસી-‘એવમેયં મંતે ! તહમેયં મંતે ! જાવ-સે જહેયં તુટ્ટે વદદ્ધ’ત્તિ કહુ જં નવરં દેવાણુપ્પિયા ! અમીયિકુમારં રજ્જે ઠાવેમિ, તપ્ત ણં અહં દેવાણુપ્પિયાણં અંતિપ્પ મુંડે ભવિત્તા જાવ-પવ્વયામિ । ‘અહાસુહં દેવાણુપ્પિયા ! મા પહિવંધં’ । તપ્ત ણં સે ઉદાયણે રાયા સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં એવં બુત્તે સમાણે હટ્ટ-તુટ્ટે સમણં ભગવં મહાવીરં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા તમેવ આમિસેકં હત્થિ દૂરુહતિ, દુરુહિત્તા સમણસ્સ ભગવથો મહા-વીરસ્સ અંતિયાઓ મિયવણાઓ ઉજ્જાણાઓ પહિનિક્કમમતિ, પહિનિક્કમમિત્તા જેણેવ વીતીભયે નગરે તેણેવ પહારેત્થ ગમણાપ્પ ।

૬. તપ્ત ણં તસ્સ ઉદાયણસ્સ રત્તો અયમેયારુલ્લે અન્નમ્મિથપ્પ જાવ-સમુપ્પજ્જિત્થા-“એવં ચલુ અમીયીકુમારે મમં પ્પો પુત્તે હટ્ટે કંતે, જાવ-કિમંગ પુણ પાસણયાપ્પ ? તં જદી ણં અહં અમીયીકુમારં રજ્જે ઠાવેત્તા સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ અંતિયં મુંડે ભવિત્તા જાવ-પવ્વયામિ, તો ણં અમીયીકુમારે રજ્જે ય રટ્ટે ય જાવ-જણવપ્પ ય માણુસ્સપ્પસુ ય કામમોગેસુ મુચ્છિપ્પ, ગિદ્ધે, ગદ્ધિપ્પ, અજ્ઞોચવચ્ચે, અણાદીયં, અણવદગ્ગં દીહમદ્ધં ચાઉરંતસંસારકંતારં અણુપરિયટ્ઠિસ્સદ્ધ, તં નો ચલુ મે સેયં અમીયી-કુમારં રજ્જે ઠાવેત્તા સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ જાવ-પવ્વદ્ધત્તપ્પ, સેયં ચલુ મે ણિયગં માણેજ્જં કેસિં કુમારં રજ્જે ઠાવેત્તા સમણસ્સ ભગવથો જાવ-પવ્વદ્ધત્તપ્પ-‘એવં સંપેદેદ્ધ, એવં સંપેદેત્તા જેણેવ વીતીભયે નગરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, તે ૦ ૨-ગચ્છિત્તા વીતી-મયં નગરં મજ્ઞંમજ્ઞેણં જેણેવ સપ્પ ગેદ્ધે જેણેવ વાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા, તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, તે ૦ ૨-ચ્છિત્તા આમિસેકં હત્થિ ઠવેતિ, આમિ ૦ ૨-વેત્તા આમિસેકાઓ હત્થીઓ પચ્છોરુમ્મદ્ધ, આ ૦ ૨-મિત્તા જેણેવ સીહાસણે તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, તે ૦ ૨-ચ્છિત્તા

અનુક્રમે ગમન કરતા, એક ગામથી વીજે ગામ યાવત્-વિહરતા, જ્યાં સિંધુસૌવીર દેગ છે, જ્યાં વીતમય નગર છે, અને જ્યાં મૃગવન નામે ઉદ્યાન છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને યાવત્-વિહરે છે. તે સમયે વીતમય નગરમાં ઝૂંગાટક-શીંગોડાના જેવા ત્રિકોણ (આકારવાળા)-ઇલાચિ માર્ગોમાં [ઘણા માણસો પરસ્પર કહે છે કે ‘અહીં મૃગવન ઉદ્યાનમાં ભગવાન્ મહાવીર પધાર્યા છે’ એમ સાંભળીને ઘણા ક્ષત્રિયો વગેરે વંદન કરવા નીકળે છે ઇત્યાદિ] યાવત્-પરિપદ્ પર્યુપાસના કરે છે. ત્યાર પછી ભગવાન્ મહાવીર આવ્યાની આ વાતથી વિદિત થયેલા તે ઉદાયન રાજાપ્પ હર્ષિત અને સંતુષ્ટ થઈ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું કે-“હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે શીઘ્ર વીતમય નગરને અંદર અને બહાર સાફ કરાવો”-ઇત્યાદિ વધું *ઔપપાતિક સૂત્રમાં કૂળિક સંવન્ધે કહ્યું છે તેમ અહિં પણ કહેવું. યાવત્-તે પર્યુપાસના કરે છે. તથા પ્રભાવતી પ્રમુખ દેવીઓ પણ તેજ પ્રમાણે યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. ત્યારવાદ [ભગવંતે] ધર્મ કયા કહી. પછી તે ઉદાયન રાજા શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે ધર્મને સાંભળી, અવધારી હર્ષિત અને સંતુષ્ટ થઈ ઉઠી ઉમો થાય છે, ઉમો થઈને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્-નમસ્કાર કરીને આ પ્રમાણે બોલ્યો-‘હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે જ છે, હે ભગવન્ ! તે તે પ્રકારે છે’-યાવત્-જે પ્રકારે આ તમે કહો છો, પરંતુ એટલો વિશેષ છે કે, હે દેવાનુપ્રિય ! અમીચિકુમારને રાજ્યને વિષે સ્થાપન કરું, અને ત્યારવાદ હું દેવાનુ-પ્રિય એવા આપની પાસે મુંડ થઈને યાવત્-પ્રવ્રજ્યાનો સ્વીકાર કરું. [ભગવંતે કહ્યું કે] ‘હે દેવાનુપ્રિય ! જેમ મુખ ધાય તેમ કરો, પ્રતિ-વંધ ન કરો.’ ત્યાર વાદ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે ઉદાયન રાજાને એ પ્રમાણે કહ્યું એટલે તે હર્ષિત અને સંતુષ્ટ થઈ શ્રમણ ભગવત મહાવીરને વંદન અને નમસ્કાર કરે છે, વંદન અને નમસ્કાર કરીને તે અભિષેકને યોગ્ય (પટ્ટ) હસ્તી ઉપર ચઢી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી અને મૃગવન નામના ઉદ્યાનથી નીકળીને જ્યાં વીતમય નામે નગર છે તે તરફ જવાનો તેણે વિચાર કર્યો.

૬. ત્યાર પછી તે ઉદાયન રાજાને આગ્રા પ્રકારનો આ સકલ્પ યાવત્-ઉત્પન્ન થયો કે ‘એ પ્રમાણે યાવત્-અમીચિકુમાર મારે એક સૂત્ર છે અને તે મને ઇષ્ટ અને પ્રિય છે, યાવત્-તેનું નામ શ્રવણ પણ દુર્લભ છે, તો પછી તેનું દર્શન દુર્લભ હોય તેમાં શું કહેવું ? તે માટે જો હું અમીચિકુમારને રાજ્યને વિષે સ્થાપીને શ્રમણ ભગવત મહાવીરની પાસે મુંડ થઈ યાવત્-પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરું, તો અમીચિકુમાર રાજ્ય, રાષ્ટ્ર, યાવત્-જનપદમાં અને મનુષ્યસર્વથી કામમોગોમાં મૂર્છિત, ગૃહ, પ્રથિત અને તછીન થઈ અનાદિ અનંત અને દીર્ઘમાર્ગવાળા ચારાગતિ-રૂપ સસાર અટવીને વિષે પરિશ્રમણ કરશે, તે માટે અમીચિકુમારને રાજ્યને વિષે સ્થાપન કરી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે યાવત્-પ્રવ્રજ્યા લેવી એ શ્રેયરૂપ નથી, પરંતુ મારે મારા માણેજ કેસીકુમારને રાજ્યને વિષે સ્થાપન કરીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે પ્રવ્રજ્યા લેવી શ્રેયરૂપ છે’-એ પ્રમાણે વિચાર કરે છે. એમ વિચારીને જ્યાં વીતમય નગર છે, ત્યાં આવી વીતમય નગરની વચ્ચે જ્યાં પોતાનું ઘર છે, અને જ્યાં વાહેરની ઉપસ્થાનસાલા છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને અભિષેકને યોગ્ય-પટ્ટ હસ્તીને ઉમો રાક્ષીને તેના ઉપરથી નીચે ઉતારે છે, નીચે ઉતરીને જ્યાં સિંહાસન છે, ત્યાં આવી ઉત્તમ સિંહાસન ઉપર પૂર્વ દિશાસન્મુખ બેસે છે, બેસીને કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવી તેણે એ પ્રમાણે

પોતાના માણેજ કે-
સીકુમારને રાજ્યા-
ભિષેક કરવાનો હક્ક
યમનો સવર.

સીંહાસનવરંસિ પુરુષ્યામિમુદે નિસીયતિ, નિસીયત્તા કોટુંચિયપુરિસે સદાવેતિ; કોં ૨.—વેંત્તા ઇયં વયાસી—‘વિષ્ણામેવ મો દેવા-
ણુપ્પિયા ! ધાતીમયં નગરં સન્નિમતરયાદિરિયં’ જાવ—પચ્છપ્પિણંતિ । તપ્ નં સે ઉદાયણે રાયા દોષં પિ કોટુંચિયપુરિસે સદા-
વેતિ, સદાવેંત્તા ઇયં વયાસી—‘વિષ્ણામેવ મો દેવાણુપ્પિયા ! કેસિસ્વ હુમારસ્સ મહન્નં ૩—ઇયં રાયામિસેઝો જહા સિયમદ્ગ્ગ્સ.
હુમારસ્સ તદેવ માણિયદ્ધો જાવ—‘પરમાડં પાલયાદિ, ઇટ્ટજણસંપરિચુદે મિંધુસોર્યારપામોક્કાણં સોલમ્મહં જણવયાણં વીતીન-
યપામોક્કયાણં તિદ્ધિ તેસદ્દીપં નગરા—ગરસ્થાણં મહમેણપામોક્કયાણં દસણં રાર્થં ઝદ્ધોમિં ચ વટ્ટણં રાર્થમ્મરં જાવ—કારે-
માણે, પાલેમાણે વિહરાદિ’ત્તિ કટ્ટુ જયજયસદં પડંત્રંતિ । તપ્ નં સે કેસી હુમારં રાયા જાપ, મહયાં જાવ—વિહરંતિ ।

૭. તપ્ નં સે ઉદાયણે રાયા ફેલિં રાયાણં આપુચ્છદ્ધ । તપ્ નં સે કેસી રાયા કોટુંચિયપુરિસે સદાવેતિ—ઇયં જહા જમા-
લિસ્સ તદેવ સન્નિમતરયાદિરિયં તદેવ જાવ—નિષ્કમગ્ગામિસેયં ઉવટ્ટવેતિ । તપ્ નં સે કેસી રાયા ઝણેગમણાયાગં જાવ—સંપ-
રિચુદે ઉદાયણં રાયં સીંહાસનવરંસિ પુરુષ્યામિમુદે નિસીયાવેતિ, નિસીયાવેંત્તા અટ્ટમ્મણં સોઘ્ઘિયાણં ૦ પંપં જહા જમાલિસ્સ
જાવ—ઇયં વયાસી—‘મણ સામી ! ફિં દેમો, ફિં પયચ્છામો, ફિણા યા તે ઝદ્ધો’ ? તપ્ નં સે ઉદાયણે રાયા ફેલિં રાયં ઇયં
વયાસી—‘ઇચ્છામિ ણં દેવાણુપ્પિયા ! કુત્તિયાવળાધો’—ઇયં જહા જમાલિસ્સ, નવરં પટમાવતી અગ્ગકેમે પડિચ્છદ્ધ પિયવિ-
પ્પયોગદ્ધુસદ્ધા । તપ્ નં સે કેસી રાયા દોષં પિ ઉત્તરાવકમ્મણં સીંહાસનં ગ્યાવેતિ, દો ૨. ર્યાવેંત્તા, ઉદાયણં રાયં સેયાપીનપીંદ
ક્લસેહિં ૦ સેસં જહા જમાલિસ્સ, જાવ—સન્નિસપ્પે, તદેવ અમ્મધાની, નવરં પટમાવતી હંમલ્લમ્મણં પટસાટગં ગદાય સેસં તં
ચેવ, જાવ—સીયાઓ પઘોરમતિ, સી ૨.—મિત્તા, જેણેવ સમ્મણે મગ્ગં મહાવીરે તેણેવ ડયાગચ્છદ્ધ, તે ૨.—ચ્છિત્તા સમ્મણં મગ્ગં
મહાવીરં તિન્નપુત્તો વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા ઉત્તરપુરિચ્છિમં દિમ્મીમાગં અવકમતિ, ૩ ૨.—અવકમિત્તા સયમેવ
આમરણમહાલંકારં તં ચેવ પટમાવતી પડિચ્છતિ, જાવ—‘ઘલિયદ્ધં સામી ! જાવ—નો પમાદેયદ્ધં’તિ કટ્ટુ કેસી રાયા પટમાવતી
ચ સમ્મણં મગ્ગં મહાવીરં વંદતિ નમંસંતિ, વંદિત્તા, નમંસિત્તા જાવ—પડિગયા । તપ્ નં સે ઉદાયણે રાયા સયમેવ પંચમુદ્ધિયં
લોયં ૦ સેસં જહા ઉસમદ્ધસ્સ, જાવ—સદ્ધહુક્કાપ્પહીણે ।

કહ્યું—‘હિ દેવાનુપ્રિયો ! શ્રીમ વીતમય નગરને વહાર અને અંદરથી સાફ કરાવો’—ઇત્યાદિ યાવત્—તેઓ તેમ કરીને આજ્ઞા પાછી આપે છે.
સ્વારપછી તે ઉદાયન રાજા વીજીવાર કોટુંચિન પુરુષોને બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હિ દેવાનુપ્રિયો ! શ્રીમ કેશીકુમારનો મહાઅર્ચગઢો
૩ વિપુલ રાજ્યામિષેક કરો’. ૧ પ્રમાણે જેમ ‘શિવમટ્ટકુમારનો રાજ્યામિષેક કરાવો છે તેમ અહિ ‘દીર્ઘાયુષી યાઓ’—ત્યાં સુધી કહેજો.
હવે તે યાવત્—ઇટ્ટજનથી પરિચુત થઈ સિંધુસૌવીર પ્રમુખ સોલ દેશો, ધીનભય પ્રમુખ ઝણસો ટ્રેસટ નગરો અને યાણોતું તથા મહાનેન પ્રમુખ
દશ રાજાઓ, અન્ય વીજા ઘણા રાજા અને યુવરાજ વગેરેનું સ્વામિપણું યાવત્—કરનો, પાલન કરતો વિહર’ એમ કહી ‘જય જય’ શબ્દ બોલે
છે. ત્યારે તે કેશીકુમાર રાજા થયો અને તે મોટા હિમવાન પવિત્રતા જેવો—ઇત્યાદિ ઘર્ષણ જાણવું, યાવત્—તે નિહરે છે.

૭. સ્વારવાદ ઉદાયન રાજા કેશી રાજા પામે [દીક્ષા લેવાની] રજા મારે છે, સ્વાર પછી તે કેશીરાજા કોટુંચિન પુરુષોને બોલાવે છે—
ઇત્યાદિ । જેમ જમાલિ સંવન્ધે કહ્યું છે તેમ નગરની વહાર અને અંદર સાફ કરાવો—ઇત્યાદિ યાવત્—નિષ્કમગ્ગામિષેક—દીક્ષામિષેક કરે છે. સ્વારપછી
અનેક ગણનાયક વગેરેના પરિવાર યુક્ત તે કેશી રાજા ઉદાયન રાજાને ઉત્તમ સિંહાસન ઉપર પૂર્વદિશા સન્મુખ બેસાડીને એકસો આઠ
સોનાના કલગો વડે અમિષેક કરે છે—ઇત્યાદિ જેમ જમાલિ સંવન્ધે કહ્યું છે તેમ કહેવું, યાવત્—તે કેશી રાજા ૧ પ્રમાણે કહ્યું કે—‘હિ
સ્વામિન્ ! અમે શું દહણ, અમે શું આપણ, અને તમારે શેનુ પ્રયોજન છે ? પછી તે ઉદાયન રાજા કેશી રાજાને ૧ પ્રમાણે કહ્યું—‘હિ દેવાનુ-
પ્રિય ! કુત્રિકાપણથી [દુ એક રજોહરણ અને એક પાત્ર] મંગાવવા ઇચ્છું છું.—ઇત્યાદિ જેમ જમાલિ સંવન્ધે કહ્યું તેમ અહિ જાણવું. પરન્તુ
પટલો વિશેષ છે કે જેને પ્રિયનો વિયોગ દુઃસહ છે એવી પદ્માવતી અગ્રકેશોને પ્રહણ કરે છે. સ્વાર વાદ કેશી રાજા વીજીવાર પળ ઉત્તર
દિશા તરફ સિંહાસન ગોઠવાવીને ઉદાયન રાજાનો શ્રેય અને પીન (સોના—રૂપાના) કલગો વડે અમિષેક કરે છે. વાકી વધું જમાલિનો
પેટે જાણવું, યાવત્—તે શિવિકામા વેટો. તે પ્રમાણે ધાવમાના સંવન્ધે જાણવું, પરંતુ પટલો વિશેષ છે કે અહિ પદ્માવતી હંસના વિહવાઝ
રેશમી પટને પ્રહણ કરી—ઇત્યાદિ વાકી વધું તે પ્રમાણે જાણવું, યાવત્—તે ઉદાયન રાજા શિવિકા ધકી ઉતરીને ગ્યા શ્રમણ ભગવંત મહા-
વીર છે, ત્યા આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ઝણવાર વંદન અને નમસ્કાર કરી ઉત્તર—પૂર્વ દિશા—દેશાન કોણ તરફ જઈને પોતે જ
આમરણ, માલ્યા અને અલંકારને મૂકે છે—ઇત્યાદિ પૂર્વ પ્રમાણે કહેવું, યાવત્—પદ્માવતી તેને પ્રહણ કરે છે, અને યાવત્—[તે બોલી કે—]
‘હિ સ્વામિન્ ! સયમને વિષે પ્રયત્ન કરજો, યાવત્—પ્રમાદ ન કરશો’—એમ કહી કેશી રાજા અને પદ્માવતી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન અને
નમસ્કાર કરે છે. વંદન અને નમસ્કાર કરીને તેઓ પોતાને સ્થાનકે ગયા પછી ઉદાયન રાજા પોતાની મેઢે પંચ મુદ્રિકા લોચ કરે છે—વાકીતું
વૃત્તાત ક્રમમદ્ધર્મના પેટે જાણવું, યાવત્—તે સર્વ દુઃખથી રહિત થાય છે.

૬ * જુઓ શિવમટ્ટકુમારના રાજ્યામિષેક સંવન્ધે મગ ૦ સં ૦ ૩ શ ૦ ૧૧ સ ૦ ૧ પ ૦ ૨૨૨.

૭ † જુઓ—મગ ૦ સં ૦ ૩ શ ૦ ૧ સ ૦ ૩૩ પ ૦ ૧૭૩.
શ ૦ ૧ સ ૦ ૩૩ પ ૦ ૧૬૫.

† જુઓ—મગ ૦ સ ૦ ૩ શ ૦ ૧ સ ૦ ૩૩ પ ૦ ૧૭૩.

‡ જુઓ—મગ ૦ સ ૦ ૩

૮. તપ્ત નં તસ્સ અમીચિસ્સ કુમારસ્સ અન્નદા કયાઈ પુઠ્ઠરત્તાવરત્તકાલસમયંસિ કુઠુંવજાગરિયં જાગરમાણસ્સ અય-મેયારૂવે અન્નમિથિય જાવ-સમુપ્પજિત્થા—‘એવં યલુ અહં ઉદાયણસ્સ પુત્તે પમાવતીય દેવીય અત્તપ્, તપ્ત નં સે ઉદાયણે રાયા મમં અવહાય નિયગં ભાઈણિજં કેસિકુમારં રજ્જે ઠાવેત્તા સમણસ્સ ભગવઓ જાવ-પઘ્ઘપ્’—ઈમેણં પયાસૂવેણં મહયા અપ્પત્તિપણં મળોમાણસિપણં ટુન્નવેણં અભિભૂય સમાણે અંતેરપરિયાલસંપરિવુઢે સમંડમત્તોવગરણમાયાય વીતીભયાઓ નયરાઓ નિગ્ગચ્છતિ, નિગ્ગચ્છિત્તા પુઘ્ઘાણુપુઘ્ધિં ચરમાણે ગામાણુગામં દૂઢ્ઢિમાણે જેણેવ ચંપા નયરી, જેણેવ કૂણિય રાયા, તેણેવ ઉવાગચ્છઈ, તે ૦ ૨—ચ્છિત્તા કૂણિયં રાયં ઉવસંપજિત્તા નં વિહરઈ । તત્થ ચિ નં સે વિહરમોગસમિતિસમન્નાગય યાવિ હોત્થા । તપ્ત નં સે અમી-ચીકુમારે સમણોવાસય યાવિ હોત્થા, અભિગય ૦ જાવ-વિહરઈ, ઉદાયણંમિ રાયરિંસિમિ સમણુવઘ્ઘવેરે યાવિ હોત્થા । તેણં કાલેણં તેણં સમણં ઇમીસે રયણપ્પમાય પુઠ્ઠવીય નિરયપરિસામંતેસુ ચોસાઈં અસુરકુમારાવાસસયસહસ્સા પન્નત્તા । તપ્ત નં સે અમીચીકુમારે વઘ્ઘઈં વાસાઈં સમણોવાસગપરિયાગં પાઠણતિ, પાઠણિત્તા અદ્ધમાસિયાય સંલેહણાય તીસં ભત્તાઈં અણસણાય છેપ્પઈ, છેપ્પત્તા તસ્સ ઠાણસ્સ અણાલોદય-પઢિકંતે કાલમાસે કાલં કિચ્છા ઇમીસે રયણપ્પમાય પુઠ્ઠવીય નિરયપરિસામંતેસુ ચોયટ્ટીય આયાવા ૦ જાવ-સહસ્સેસુ અન્નયરંસિ આયાવાઅસુરકુમારાવાસંસિ આતાવાઅસુરકુમારદેવત્તાય ઉવવન્નો । તત્થ નં અત્થેગદ્ધયાણં આયાવગાણં અસુરકુમારાણં દેવાણં ઇયં પલિઓવમં ઠિઈં પન્નત્તા, તત્થ નં અમીચિસ્સ વિ દેવસ્સ ઇયં પલિઓવમં ઠિઈં પણ્ણત્તા । [પ્ર૦] સે નં મંતે ! અમીચીદેવે તાઓ દેવલોગાઓ આડક્ષણં ૩ અણંતરં ઉઘઠિત્તા કાઈં ગચ્છિહિતિ, કાઈં ઉવવજ્જિહિતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! મહાવિદેહે વાસે સિજ્જિહિતિ, જાવ-અંતં કાહિતિ । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે !’ ત્તિ ।

તેરસમસણ છઠ્ઠો ઉદેસો સમત્તો ।

૮. ત્યાર પછી અન્ય કોઈ દિવસે અમીચિકુમારને મધ્યરાત્રિને સમયે કુઠુંવજાગરણ કરતા આવા પ્રકારનો આ વિચાર ઉત્પન્ન થયો—‘એ પ્રમાણે ધરેલર હું ઉદાયન રાજાનો પુત્ર અને પ્રભાદેવીની કુક્ષિથી ઉત્પન્ન થયો છું, અને તે ઉદાયન રાજાએ મને છોડી પોતાના ભાણેજ કેશિકુમારને રાજ્ય ઉપર વેસાડી શ્રમણ ભગવત મહાવીરની પાસે યાવત્—પ્રવ્રજ્યા લીધી’—આવા પ્રકારના આ મોટા અપ્રીતિરૂપ માનસિક આત્મ દુઃખથી પીડિત થયેલો તે અમીચિકુમાર પોતાના અતઃપુરના પરિવારસહિત પોતાનું માંડમાત્રોપકરણ—પાત્ર વગેરે સામગ્રી લઈને નીકળે છે, નીકળી અનુક્રમે જતાં—એક ગામથી વીજે ગામ જતાં જ્યાં ચંપા નગરી છે, અને જ્યાં કૂણિક રાજા છે ત્યાં આવી કૂણિકનો આશ્રય કરી વિહરે છે. અને ત્યાં પળ તેને વિપુલ ભોગની સામગ્રી પ્રાપ્ત થઈ. પછી તે અમીચિકુમાર શ્રાવક પળ થયો, અને જીવાજીવતત્ત્વનો જ્ઞાતા થઈ યાવત્—વિહરે છે, તો પળ તે અમીચિકુમાર ઉદાયન રાજાને વિષે વૈરના અનુવન્ધથી યુક્ત હતો. તે કાલે, તે સમયે આ રત્નપ્રભા પૃથિવીના નરકાવાસોની પાસે ચોસઠ લાખ અસુરકુમારોના આવાસો કહ્યા છે, હવે તે અમીચિકુમાર ઘણા વર્ષો સુધી શ્રમણોપાસક પર્યાયને પાઠી અર્ધ માસિક સલેખનાથી ત્રીશ ભક્તો અનશનપણે વ્યતીત કરી, તે પાપ સ્થાનકની આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કર્યા સિવાય મરણસમયે કાઠધર્મ પામી આ રત્નપ્રભા પૃથિવીના નરકાવાસોની પાસે ચોસઠ લાખ આયાવ (આતાપ—પ્રકાશરૂપ) અસુરકુમારાવાસોમાના કોઈ એક આયાવરૂપ અસુરકુમારાવાસમા આતાવરૂપ અસુરકુમાર દેવપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં કેટલાક આયાવરૂપ અસુરકુમાર દેવોની એક પલ્લોપમ સ્થિતિ કહી છે, અને ત્યાં અમીચિદેવની પળ એક પલ્લોપમની સ્થિતિ કહી છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે અમીચિદેવ આયુ ક્ષય થયા પછી તથા ભવક્ષય થયા પછી મરણ પામી ક્યા જશે—ક્યા ઉત્પન્ન થશે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે સિદ્ધ થશે, યાવત્—સર્વ દુઃખોનો અંત કરશે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે—એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્—વિહરે છે.

ત્રયોદશ શતે પઠ્ઠ ઉદેશક સમાપ્ત.

सत्तमो उद्देशो ।

१. [प्र०] रायगिहे जाच-ण्वं वयासी-याया मंते ! मासा, अता मासा ? [उ०] गोयमा ! नो आया मासा, अता मासा ।

२. [प्र०] रुवि मंते ! मासा, अरुवि मासा ? [उ०] गोयमा ! रुवि मासा, नो अरुवि मासा ।

३. [प्र०] सच्चित्ता मंते ! मासा, अचित्ता मासा ? [उ०] गोयमा ! नो सच्चित्ता मासा, अचित्ता मासा ।

४. [प्र०] जीवा मंते ! मासा, अजीवा मासा ? [उ०] गोयमा ! नो जीवा मासा, अजीवा मासा ।

५. [प्र०] जीवाणं मंते ! मासा, अजीवाणं मासा ? [उ०] गोयमा ! जीवाणं मासा, नो अजीवाणं मासा ।

६. [प्र०] पुर्वि मंते ! मासा, मासिज्जमाणी मासा, मासासमयवीतिक्कंता मासा ? [उ०] गोयमा ! नो पुर्वि मासा, मासिज्जमाणी मासा, नो मासासमयवीतिक्कंता मासा ।

७. [प्र०] पुर्वि मंते ! मासा मिज्जति, मासिज्जमाणी मासा मिज्जति, मासासमयवीतिक्कंता मासा मिज्जति ? [उ०] गोयमा ! नो पुर्वि मासा मिज्जति, मासिज्जमाणी मासा मिज्जति, नो मासासमयवीतिक्कंता मासा मिज्जति ।

सप्तम उद्देशक.

१. [प्र०] राजगृह नगरमा भगवान् गौतम यावत्-आ प्रमाणे बोद्धा के, हे भगवन् ! *भाषा ए आत्मा-जीवस्वरूप छे के तेयी अन्य छे ? [उ०] हे गौतम ! भाषा ए आत्मा नयी, पण तेयी अन्य (पुद्गलस्वरूप) भाषा छे.

२. [प्र०] हे भगवन् ! भाषा रूपी-रूपवाळी छे के अरूपी-रूप विनानी छे ? [उ०] हे गौतम ! भाषा (पुद्गलमय होवायी) रूपी छे, पण रूप विनानी नयी.

३. [प्र०] हे भगवन् ! भाषा सचित्त-सजीव छे के अचित्त-अजीव छे ? [उ०] हे गौतम ! भाषा सचित्त नयी, पण अचित्त छे.

४. [प्र०] हे भगवन् ! भाषा जीवरूप-प्राणधारणरूप छे के अजीवस्वरूप छे ? [उ०] हे गौतम ! भाषा जीवरूप नयी, पण अजीवरूप छे.

५. [प्र०] हे भगवन् ! जीवोने भाषा होय छे के अजीवोने भाषा होय छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवोने भाषा होय छे, पण अजीवोने भाषा नयी होती.

६. [प्र०] हे भगवन् ! शुं [बोलाया] पूर्वे भाषा कहेवाय, बोलाती होय लारे भाषा कहेवाय, के बोलाया पछी भाषा कहेवाय ? [उ०] हे गौतम ! बोलाया पहिल भाषा न कहेवाय, तेमज बोलाया पछी पण भाषा न कहेवाय, पण बोलाती होय लारे भाषा कहेवाय.

७. [प्र०] हे भगवन् ! शुं बोलाया पहिला भाषा मेदाय, बोलाती भाषा मेदाय, के बोलाया पछी भाषा मेदाय ? [उ०] हे गौतम ! बोलाया पहिला भाषा न मेदाय, तेमज बोलाया पछी भाषा न मेदाय, पण बोलाती होय लारे भाषा मेदाय.

१ * जीवयी प्रयोजाय छे, जीवना वन्ध अने मोक्षनुं कारण दाय छे माटे जीवोने धर्म होवायी भाषा 'आत्मा-जीव'-एम कही सकाय ? अथवा भाषा जीवस्वरूप नयी-एम पण कहेवाय ? केमके ते श्रोत्रेन्द्रियप्राप्त होवायी मूर्तपणावटे जीव करतां भिन्न छे, माटे शंकायी आ प्रश्न दाय छे. उत्तर-भाषा पुद्गलमय होवायी ते आत्मस्वरूप नयी-टीका.

૮. [પ્ર૦] કતિવિહા નં મંતે! ભાસા પળ્લન્તા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચઝઘિહા ભાસા પળ્લન્તા, તંજહા—૧ સઘા, ૨ મોસા, ૩ સઘામોસા, ૪ અસઘામોસા ।

૯. [પ્ર૦] આયા મંતે! મળે, અન્ને મળે ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો આયા મળે, અન્ને મળે । જહા ભાસા તહા મળે વિ, જાવ—નો અજીવાળં મળે ।

૧૦. [પ્ર૦] પુઠ્ઠિ મંતે! મળે, મળિજ્જમાળે મળે ? [ઉ૦] એવં જહેવ ભાસા ।

૧૧. [પ્ર૦] પુઠ્ઠિ મંતે! મળે મિજ્જતિ, મળિજ્જમાળે મળે મિજ્જતિ, મળસમયવીતિકંતે મળે મિજ્જતિ ? [ઉ૦] એવં જહેવ ભાસા ।

૧૨. [પ્ર૦] કતિવિહે નં મંતે! મળે પળ્લન્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! ચઝઘિહે મળે પળ્લન્તે, તંજહા—૧ સઘે, જાવ—૪ અસઘામોસે ।

૧૩. [પ્ર૦] આયા મંતે! કાયે, અન્ને કાયે ? [ઉ૦] ગોયમા ! આયા વિ કાયે, અન્ને વિ કાયે ।

૧૪. [પ્ર૦] રૂઠ્ઠિ મંતે! કાયે, અરૂઠ્ઠિ કાયે ?—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! રૂઠ્ઠિ પિ કાયે, અરૂઠ્ઠિ પિ કાય, એવં એકેકે પુચ્છા । ગોયમા ! સઘિત્તે વિ કાયે, અઘિત્તે વિ કાય । જીવે વિ કાય, અજીવે વિ કાય, જીવાળ વિ કાય, અજીવાળ વિ કાય ।

૧૫. [પ્ર૦] પુઠ્ઠિ મંતે! કાયે ?—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પુઠ્ઠિ પિ કાય, કાયિજ્જમાળે વિ કાય, કાયસમયવીતિકંતે વિ કાયે ।

૧૬. [પ્ર૦] પુઠ્ઠિ મંતે! કાયે મિજ્જતિ ?—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! પુઠ્ઠિ પિ કાય મિજ્જતિ, જાવ—કાય મિજ્જતિ ।

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! માપા કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! માપા ચાર પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે—૧ સત્ત્વ, ૨ મૃપા—અસત્ત્વ, ૩ સત્ત્વમૃપા—સત્ત્વ ત્વને અસત્ત્વ મિશ્ર, અને ૪ અસત્ત્વમૃપા—સત્ત્વ પળ નહિ તેમ અસત્ત્વ પળ નહિ.

માપાના પ્રકાર

૯. [પ્ર૦] મન એ આત્મા છે, કે તેથી અન્ય મન છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મન એ આત્મા નથી, પળ મન અન્ય છે—ઇત્યાદિ જેમ માપા સંબંધે કહ્યું, તેમ મનસંબંધે પળ જાણવું, યાવત્—અજીવોને મન નથી.

મન.
મન આત્મા છે ?
તેથી અન્ય છે ?

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [મનનની] પૂર્વે મન હોય, મનન સમયે મન હોય, કે મનનસમય વીત્યા પછી મન હોય ? [ઉ૦] જેમ માપાસંબંધે કહ્યું તેમ જાણવું.

મન વચારે હોય

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનનની પૂર્વે મન મેદાય, મનનસમયે મન મેદાય, કે મનનસમય વીત્યા પછી મન મેદાય ? [ઉ૦] જેમ માપાસંબંધે કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું.

મન વચારે મેદાય

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મન કેટલા પ્રકારનું કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મન ચાર પ્રકારનું કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—૧ સત્ત્વ, ૨ અસત્ત્વ, [૩ મિશ્ર] યાવત્—૪ અસત્ત્વમૃપા—સત્ત્વ પળ નહિ અને અસત્ત્વ પળ નહિ.

મનના પ્રકાર.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાય—શરીર આત્મા છે કે તેથી અન્ય—આત્માથી મિશ્ર—કાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાય આત્મા પળ છે, અને આત્માથી મિશ્ર પળ કાય છે.

કાય આત્મા છે ?
તેથી અન્ય ?

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાય રૂપી છે કે અરૂપી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાય રૂપી પળ છે અને કાય અરૂપી પળ છે. એ પ્રમાણે પૂર્વવત્ એક એક પ્રશ્ન કરવો. હે ગૌતમ ! કાય સચિત્ત પળ છે અને અચિત્ત પળ છે, કાય જીવરૂપ પળ છે અને અજીવરૂપ પળ છે, તથા કાય જીવોને હોય છે, તેમ અજીવોને પળ હોય છે.

રૂપી કે અરૂપી ?

૧૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૂર્વે કાય હોય ?—ઇત્યાદિ [પૂર્વવત્] પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાય—શરીર [જીવનો સંબંધ થયા] પૂર્વે પળ હોય, ચીયમાન—પુદ્ગલોના પ્રહણ સમયે પળ કાય હોય, અને કાયસમય—પુદ્ગલ પ્રહણ સમય વીત્યા પછી પળ કાય હોય.

કાય વચારે હોય ?

૧૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાય [જીવે પ્રહણ કર્યા] પૂર્વે મેદાય ?—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વે પળ કાય મેદાય, યાવત્—[પુદ્ગલ પ્રહણ સમય વીત્યા વાદ] પળ યાવત્—મેદાય.

કાય વચારે મેદાય

૧૩ * કાય—આત્મસ્વરૂપ છે, કેમકે કાયે કરેલા કર્મનો અનુભવ આત્માને થાય છે, અથવા કાય આત્માથી મિશ્ર છે, કેમકે કાયના એક અશનો છેદ થવા છતાં પળ આત્માનો છેદ થતો નથી, માટે આ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે. ઉત્તર—કથંચિત્ કાય આત્મસ્વરૂપ પળ છે, કેમકે શરીરને સ્પર્શ થતા તેનો આત્માને અનુભવ થાય છે, તેમજ કથંચિદ્ આત્માથી મિશ્ર પળ છે, જો અત્યંત અમિશ્ર હોય તો શરીરનો નાશ થતા આત્માનો નાશ પળ થાય—ટીકા.

૧૭. [પ્ર૦] કદવિદે નં મંતે ! કાયે પત્રત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! સત્તવિદે કાયે પત્રત્તે, તંજહા-૧ ઓરાલે, ૨ ઓરાલિ-યમીસપ, ૩ વેડવિણ, ૪ વેડવિયમીસપ, ૫ આદ્યાર, ૬ આદ્યારગમીસપ, ૭ કમ્મપ.

૧૮. [પ્ર૦] કતિવિદે નં મંતે ! મરણે પત્રત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિદે મરણે પળ્લત્તે, તંજહા-૧ આર્ચાચિયમરણે, ૨ ઓદિમરણે, ૩ આદિતિયમરણે, ૪ ચાલમરણે, ૫ પંડિયમરણે.

૧૯. [પ્ર૦] આર્ચાચિયમરણે નં મંતે ! કતિવિદે પળ્લત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! પંચવિદે પળ્લત્તે, તંજહા-૧ દ્વાર્ચાચિય-મરણે, ૨ ચેત્તાર્ચાચિયમરણે, ૩ કાલાર્ચાચિયમરણે, ૪ મવાર્ચાચિયમરણે, ૫ માચાર્ચાચિયમરણે.

૨૦. [પ્ર૦] દ્વાર્ચાચિયમરણે નં મંતે ! કતિવિદે પળ્લત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! ચડવિદે પળ્લત્તે, તંજહા-૧ નેરડ્યદ્વાર્-વીચિયમરણે, ૨ તિરિક્કપ્પોણિયદ્વાર્ચાચિયમરણે, ૩ મણુસ્સદ્વાર્ચાચિયમરણે, ૪ દેવદ્વાર્ચાચિયમરણે. [પ્ર૦] સે કેળ્લત્તેનું મંતે ! एवं बुद्ध-‘नेरड्यद्वार्चवीचियमरणे नेरड्यद्वार्चवीचियमरणे’ ? [૩૦] ગોયમા ! જળ્લં નેરડ્યા નેરડ્ય દ્વે વટ્ટમાણા જાદું દ્વાર્દં નેરડ્યાડયત્તાપ્પ રહિયાદં, વહ્ણાદં, પુટ્ટાદં, કડાદં, પટ્ટવિયાદં, નિવિટ્ટાદં, અભિનિવિટ્ટાદં, અભિસમન્નાગયાદં મયંતિ તાદે દ્વાર્દં આર્ચાચિયમણુસમયં નિરંતરં મરંતિ ત્તિ કટ્ટુ સે તેળ્લત્તેનું ગોયમા ! एवं बुद्ध-‘नेरड्यद्वार्चवीचियमरणे,’ एवं जाव-‘देवद्वार्-वीचियमरणे’.

૨૧. [પ્ર૦] ચેત્તાર્ચાચિયમરણે નં મંતે ! કતિવિદે પળ્લત્તે ? [૩૦] ગોયમા ! ચડવિદે પળ્લત્તે, તંજહા-૧ ‘નેરડ્યપેત્તા-વીચિયમરણે, જાવ-૪ દેવચેત્તાર્ચાચિયમરણે’.

૨૨. [પ્ર૦] સે કેળ્લત્તેનું મંતે ! एवं बुद्ध-‘नेरड्यपेत्तार्चवीचियमरणे नेर० २’ ? [૩૦] ગોયમા ! જળ્લં નેરડ્યા નેરડ્યપેત્તે વટ્ટમાણા જાદું દ્વાર્દં નેરડ્યાડયત્તાપ્પ-૦-एवं जदेव द्वार्चवीचियमरणे तदेव चेत्तार्चवीचियमरणे वि । एवं जाव-‘माचार्चवीचियमरणे’.

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાય કેટલા પ્રકારે કહેલ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! કાય સાત પ્રકારે કહેલ છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ઔદારિક, ૨ ઔદારિકમિથ્ર, ૩ વૈક્રિય, ૪ વૈક્રિયમિથ્ર, ૫ આહારક, ૬ આહારકમિથ્ર, ૭ કાર્યળ.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મરણ કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! મરણ પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ‘આર્ચા-ચિકમરણ, ૨ અવધિમરણ, ૩ આલંતિકમરણ, ૪ ચાલમરણ, ૫ પંડિતમરણ.

૧૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આર્ચાચિકમરણ કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! આર્ચાચિકમરણ પાંચ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે-૧ દ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ, ૨ ક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ, ૩ કાલાર્ચાચિકમરણ, ૪ મવાર્ચાચિકમરણ, અને ૫ માચાર્ચાચિકમરણ.

૨૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ચાર પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે-૧ નૈરયિકદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ, ૨ તિર્યચયોનિકદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ, ૩ મનુષ્યદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ અને ૪ દેવદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ. [પ્ર૦] હે ભગ-વન્ ! એમ શા હેતુથી નૈરયિકદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણને નૈરયિકદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ કહો છો ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નારકજીવપણે વર્તના નારકોણે જે દ્રવ્યોને નૈરયિકઆયુપણે [સ્પર્શયક્તી] પ્રથાં છે, [વંધનયી] ગ્રાવેલાં છે, [પ્રદેશયી] પુષ્ટ કર્યાં છે, [વિશિષ્ટરસયી] કરેલા છે, [સ્થિતિવહે] પ્રસ્થાપિત કર્યાં છે, [જીવપ્રદેશોમાં] નિવિષ્ટ-પ્રવેશોલાં છે, અભિનિવિશિષ્ટ-અલંત ગાઢ પ્રવેશેલા છે, અને અભિસમન્નાગત-ઉદયાભિમુગ્ધ થયેલા છે, તે દ્રવ્યોને આર્ચાચિક-નિરંતર પ્રતિસમય મરે છે-છોડે છે, માટે તે હેતુથી હે ગૌતમ ! નૈરયિક દ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ નૈરયિકદ્રવ્યા-ર્ચાચિકમરણ કહેવાય છે. એ પ્રમાણે [તિર્યચયોનિકદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ, મનુષ્યદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ અને] યાવત્-‘દેવદ્રવ્યાર્ચાચિકમરણ’ જાણવું.

૨૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ચાર પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે-નૈર-યિકક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ, ૨ તિર્યચયોનિકક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ, યાવત્-૪ દેવક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ.

૨૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે શા હેતુથી નારકક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ નારકક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ કહેવાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નારકક્ષેત્રમાં વર્તના નારક જીવોણે જે દ્રવ્યોને પોતે નારકઆયુપણે ગ્રહણ કરેલા છે, અને તે [દ્રવ્યોને પ્રતિસમય નિરંતર મૂકે છે]-‘આર્ચા-ચિકમરણ’ સવધે કહેલું છે તે અહિ કહેવું, તે માટે નૈરયિકક્ષેત્રાર્ચાચિકમરણ કહેવાય છે. અને એ પ્રમાણે યાવત્-‘[કાલાર્ચાચિક-મરણ, મવાર્ચાચિકમરણ, તથા] માચાર્ચાચિકમરણ’ પણ જાણવું.

૧૮ * ૧ આ-સમન્તાત્, વીચિ-તરગની પેટે પ્રતિસમય અનુભવાતા આયુષકર્મે પુદ્ગલોનો અન્ય અન્ય આયુષના દલિકના ઉદય થવા સાથે ક્ષય થવો તે આર્ચાચિકમરણ, ૨ અવધિ-મર્યાદાસહિત મરણ, અર્થાત્ નરકાદિ ભવના હેતુભૂત જે વર્તમાન આયુષકર્મેના પુદ્ગલોનો અનુભવ કરીને મરણ પામે, અને પુનઃ તેજ આયુષકર્મેના પુદ્ગલોને આગામી ભવમાં ગ્રહણ કરીને મરણ પામશે તે અવધિમરણ કહેવાય છે, કારણ કે તે દ્રવ્યની અપેક્ષા પુનઃ તે પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરેલાં સુધી જીવ મરણ પામેલો છે, વળી પરિણામના નિશ્ચિત્તપણાથી ગ્રહણ કરીને છોડેલા પુદ્ગલો પુનઃ ગ્રહણ પણ સમ્ભવે છે, ૩ જે નારકાદિઆયુષકર્મેના દલિક ભોગવી મરણ પામે, અને મરણ પામી વળી તેજ આયુષકર્મેના પુદ્ગલોનો અનુભવ કર્યાં શિવાય મરણ પામશે એવું જે મરણ તે દ્રવ્યની અપેક્ષા અલંતમાર્ચા-પણાથી આલંતિકમરણ કહેવાય છે, ૪ અવિરતિનું મરણ તે ચાલમરણ, ૫ અને સર્વવિરતિનું મરણ તે પંડિતમરણ કહેવાય છે.-ટીકા.

२३. [प्र०] ओहिमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा-१ दधोहिमरणे, २ से-ओहिमरणे, जाव-५ भावोहिमरणे ।

२४. [प्र०] दधोहिमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! चउच्चिहे पण्णत्ते, तंजहा-१ नेरइयदधोहिमरणे, जाव-४ देवदधोहिमरणे ।

२५. [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ नेरइयदधोहिमरणे २ ? [उ०] गोयमा ! जण्णं नेरइया नेरइयदधे वट्टमाणा जाइं दध्वाइं संपयं मरंति, तेणं नेरइया ताइं दध्वाइं अणागए काले पुणो वि मरिस्संति, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव-दधोहिमरणे । एवं तिरिक्खजोणिय०, मणुस्स०, देवदधोहिमरणे वि । एवं एण्णं गमेणं सेओहिमरणे वि, कालोहिमरणे वि, भवोहिमरणे वि, भावोहिमरणे वि ।

२६. [प्र०] आदितियमरणे णं भंते ! पुच्छा । [उ०] गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा-१ दध्वादितियमरणे, २ सेत्तादितियमरणे, जाव-५ भावादितियमरणे ।

२७. [प्र०] दध्वादितियमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! चउच्चिहे पण्णत्ते, तंजहा-१ नेरइयदध्वादितियमरणे, जाव-४ देवदध्वादितियमरणे ।

२८. [प्र०] से केणट्टेणं भंते एवं बुच्चइ-‘नेरइयदध्वादितियमरणे नेर० २’ ? [उ०] गोयमा ! जण्णं नेरइया नेरइयदधे वट्टमाणा जाइं दध्वाइं संपयं मरंति, तेणं नेरइया ताइं दध्वाइं अणागए काले नो पुणो वि मरिस्संति, से तेणट्टेणं जाव-मरणे । एवं तिरिक्ख०, मणुस्स०, देवाइंतियमरणे, एवं सेत्ताइंतियमरणे वि, एवं जाव-भावाइंतियमरणे वि ।

२९. [प्र०] वालमरणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! दुवालसविहे पण्णत्ते, तंजहा-१ वलयमरणं, जहा खंदए, जाव-१२ गद्धपट्टे ।

२३. [प्र०] हे भगवन् ! अवधिमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे-१ द्रव्यावधिमरण, २ क्षेत्रावधिमरण, [३ कालावधिमरण, ४ भवावधिमरण] यावत्-अने ५ भावावधिमरण.

अवधिमरण.

२४. [प्र०] हे भगवन् ! द्रव्यावधिमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारे कहुं छे. ते आ प्रमाणे-१ नैरयिकद्रव्यावधिमरण, २ यावत्-[तिर्यञ्चयोनिकद्रव्यावधिमरण, ३ मनुष्यद्रव्यावधिमरण] अने ४ देवद्रव्यावधिमरण.

द्रव्यावधिमरण.

२५. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकद्रव्यावधिमरण शा माटे कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! नारकपणे वर्तता नारक जीवो जे द्रव्योने सांप्रत काले मूके छे, अने वली ते नारको थइने तेज द्रव्योने भविष्यकाले फरीथी [ग्रहण करीने] पण छोडशे, ते माटे हे गौतम ! नैरयिकद्रव्यावधिमरण कहेवाय छे. ए प्रमाणे तिर्यञ्चयोनिकद्रव्यावधिमरण, मनुष्यद्रव्यावधिमरण अने देवद्रव्यावधिमरण पण जाणवुं. तथा ए पाठ वडे क्षेत्रावधिमरण, कालावधिमरण, भवावधिमरण अने भावावधिमरण जाणवुं.

नैरयिकद्रव्यावधिमरण शा हेतुथी कहेवाय छे ?

२६. [प्र०] हे भगवन् ! आलंतिकमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे-१ द्रव्यालंतिकमरण, २ क्षेत्रालंतिकमरण, यावत्-५ भावालंतिकमरण.

आलंतिक मरण.

२७. [प्र०] हे भगवन् ! द्रव्यालंतिकमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! चार प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे-१ नैरयिकद्रव्यालंतिकमरण, अने यावत्-४ देवद्रव्यालंतिकमरण.

द्रव्यालंतिकमरण.

२८. [प्र०] हे भगवन् ! शा हेतुथी ‘नैरयिकद्रव्यालंतिकमरण’ २ कहेवाय छे ? [उ०] हे गौतम ! नारकपणे वर्तता जे नारक जीवो जे द्रव्योने सांप्रत काले छोडे छे, ते नैरयिको ते द्रव्योने भविष्यकाले फरी वार नहि छोडे, हे गौतम ! ते हेतुथी ‘नैरयिकद्रव्यालंतिकमरण’ २ कहेवाय छे. ए प्रमाणे तिर्यञ्चयोनिकद्रव्यालंतिकमरण, मनुष्यद्रव्यालंतिकमरण, अने देवद्रव्यालंतिकमरण पण जाणवुं, तथा ए प्रमाणे क्षेत्रालंतिकमरण, यावत्-[कालालंतिकमरण, भवालंतिकमरण अने] भावालंतिकमरण जाणवुं.

नैरयिकद्रव्यालंतिकमरण शाथी कहेवाय छे ?

२९. [प्र०] हे भगवन् ! वालमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! वार प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे-१ *वलयमरण, -इत्यादि स्कन्दकना अधिकारमां कइया प्रमाणे यावत्-१२ गृध्रसृष्टमरण जाणवुं.

वालमरणना प्रकार.

३०. [प्र०] पंडित्यमरणे णं भंते ! कइविहे पणत्ते ? [उ०] गोयमा ! इविहे पणत्ते, तंजटा—१ पाओवगमणे य
२ भत्तपच्चन्त्ताणे य ।

३१. [प्र०] पाओवगमणे णं भंते ! कतिविहे पणत्ते ? [उ०] गोयमा ! इविहे पणत्ते, तंजटा—णीहारिमे य अनीहारिमे
य, जाव—नियमं अपडिक्कमे ।

३२. [प्र०] भत्तपच्चन्त्ताणे णं भंते ! कतिविहे पणत्ते ? [उ०] एवं तं चेवं, नयरं नियमं सपडिक्कमे । 'सेवं भंते !
सेवं भंते !'त्ति ।

तेरसमसए सत्तमो उद्देशो समत्तो ।

३०. [प्र०] हे भगवन् ! पंडित्यमरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! वे प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे—१ पादपोपगमन
(पढेला पादप—वृक्षनी पेठे हाल्या चाल्या शिवाय एकज स्थितिमा उपगमन—रहेबुं), २ भक्तप्रत्याख्यान (आहार पाणिनो त्याग करवो).

३१. [प्र०] हे भगवन् ! पादपोपगमन मरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! वे प्रकारुं कहुं छे, ते आ प्रमाणे—
१ निर्हारिम (वसतिना एक भागमां पादपोपगमन कराय के ज्याथी मृत कलेवरने बहार काटबुं पडे ते निर्हारिम पादपोपगमन) २ अनिर्हारिम
(पर्वतनी गुफामा के तेवा बीजा स्थळे पादपोपगमन करे के ज्याथी तेनुं मृत कलेवर बहार न काटबुं पडे ते) यावत्—आ वने प्रकारुं
पादपोप गमन मरण अवश्य संप्रतिकर्म (शरीरसंस्काररहित) होय छे.

३२. [प्र०] हे भगवन् ! भक्तप्रत्याख्यानरूप मरण केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] ए प्रमाणे पूर्वे कइया प्रमाणे तेना (निर्हारिम अने
अनिर्हारिम ए वे मेद जाणवा) पण विशेष ए छे के आ वने प्रकारुं भक्तप्रत्याख्यानरूप मरण अवश्य संप्रतिकर्म—शरीरसंस्कारसहित होय
छे. 'हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'—एम कही बिहरे छे.

त्रयोदशशते सप्तम उद्देशक समाप्त.

અટ્ટમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કતિ ણં મંતે ! કમ્મપગડીઓ પળ્લન્તાઓ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અટ્ટ કમ્મપગડીઓ પળ્લન્તાઓ, एवं धंधट्टिह-
ઉદ્દેસો માણિયદ્ધો નિરવસેસો જહા પલ્લવણાણ । 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે !' ત્તિ ।

તેરમમસણ અટ્ટમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

અષ્ટમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કર્મની કેટલી પ્રકૃતિઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કર્મની આઠ પ્રકૃતિઓ કહી છે, અહિં પ્રજ્ઞાપના કર્મપ્રકૃતિ.
સૂત્રનો વંધસ્થિતિ નામે સંપૂર્ણ ઉદ્દેશક કહેવો. 'હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે'—એમ કહી યાવત્—વિહરે છે.

ત્રયોદશશતે અષ્ટમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

નવમો ઉદ્દેસો ।

૧. રાયગિહે જાય—एवं वयासी—[પ્ર૦] સે જહાનામણ કેહ પુરિસે કેયાઘડિયં ગહાય ગચ્છેજ્ઞા, एवामेव अणगारे वि
માવિયપ્પા કેયાઘડિયાકિચ્છહત્થગણં અપ્પાણેણં ઉહં વેહાસં ઉપ્પણ્ણા ? [ઉ૦] ગોયમા ! હંતા, ઉપ્પણ્ણા ।

૨. [પ્ર૦] અણગારે ણં મંતે ! માવિયપ્પા કેવતિયાઈં પમ્મૂ કેયાઘડિયાહત્થકિચ્છગયાઈં રૂવાઈં વિઉઘિત્તપ ? [ઉ૦]
ગોયમા ! સે જહાનામણ જુવતિં જુવાણે હત્થેણં હત્થે—एवं जहा तइयसए पंचमुदेसए जाव—'नो चेव णं संपत्तीए विउघिंसु वा
વિઉઘિંતિ વા વિઉઘિસ્સંતિ વા' ।

નવમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહમા [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવત્—आ प्रमाणे बोल्या के हे भगवन् ! जेम कोइ एक पुरुष दोरडाथी बाघेली घटिकाने
લહને ગમન કરે, એ પ્રમાણે માવિતાત્મા સાધુ દોરડાથી વાઘેલી ઘટિકાને કાર્ય હસ્તગત કરી [વૈક્રિયલબ્ધિથી એવું રૂપ ધારણ કરી] પોતે
જંચે આકાશમા ઉડે ? [ઉ૦] હા ગૌતમ ! ઉડે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! માવિતાત્મા અનગાર દોરડાથી વાઘેલી ઘટિકાને હાયમાં ધારણ કરવારૂપ કેટલાં રૂપો વિકુર્વી શકવાને
સમર્થ હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! 'જેમ કોઈ એક યુવાન પુરુષ યુવતિ સ્ત્રીને હાય વડે આલિંગે'—इत्यादि ए प्रकारे तृतीयशतकना पांचमा
ઉદ્દેશકમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્—संप्राप्ति (संपादन) કરવાવડે તેવાં રૂપો વિકુર્વ્યાં નથી, વિકુર્વતા નથી અને વિકુર્વશે પણ નહિ.

વૈક્રિયશક્તિથી કો
દોરડાથી વાઘેલી
ઘટિકા હેરને જવા
રૂપે ગમન કરે ?

કેટલાં રૂપો વિકુર્વ
શકે ?

૩. [પ્ર૦] સે જહાનામળ કેદ પુરિસે દિરખપેલં ગઢાય ગચ્છેજા, પવામેવ અળગારે ચિ માચિયપ્પા દિરખપેલંદરત્યકિચ-
ગણં અપ્પાણેણં ? [ઉ૦] સેસં તં ચેવ, પવં સુવપ્પેલં, પવં રચણપેલં, વરપેલં, વામરણપેલં, પવં ચિયલકિટ્ટં,
સુવકિટ્ટં, ચમ્મકિટ્ટં, કંચલકિટ્ટં, પવં અયમારં, તંચમારં, તડયમારં, સીસગમારં, દિરખમારં, સુવપ્પમારં, વરમારં ।

૪. [પ્ર૦] સે જહાનામળ વગ્ગુલી સિયા, ધો વિ પાપ હહેવિયા ૨ હરંપાદા અહોસિરા ચિટ્ટંજા; પવામેવ અળગારે ચિ
માચિયપ્પા વગ્ગુલીકિચગણં અપ્પાણેણં હરં વેદાસં ? [ઉ૦] પવં જગોવચ્ચવત્તપ્પા માણિયપ્પા, જાવ-વિઠધિન્સંતિ યા ।

૫. [પ્ર૦] સે જહાનામળ જલોથા સિયા, હરંગંસિ કાપં ઉધિદિયા ૨ ગચ્છેજા, પવામેવ ? [ઉ૦] સેસં જહા વગ્ગુલીપ ।

૬. [પ્ર૦] સે જહાનામળ વીયંધીયગસડણે સિયા, ધો વિ પાપ સમતુરંગમાણે ૨ ગચ્છેજા, પવામેવ અળગારે ? [ઉ૦]
સેસં તં ચેવ ।

૭. [પ્ર૦] સે જહાનામળ પનિયવિરાલપ સિયા, રુદગ્ગાધો રુદયં હેવેમાણે ૨ ગચ્છેજા, પવામેવ અળગારે ? [ઉ૦] સેસં
તં ચેવ ।

૮. [પ્ર૦] સે જહાનામળ જીવંજીવગસડણે સિયા, ધો વિ પાપ સમતુરંગમાણે ૨ ગચ્છેજા, પવામેવ અળગારે ? [ઉ૦]
સેસં તં ચેવ ।

૯. [પ્ર૦] સે જહાનામળ હંસે સિયા, તીરાધો તીરં અમિરમમાણે ૨ ગચ્છેજા, પવામેવ અળગારે હંસકિચગણં અપ્પા-
ણેણં ? [ઉ૦] તં ચેવ ।

૧૦. [પ્ર૦] સે જહાનામળ સમુદ્ધચાયસપ સિયા, વીરંધો વીરં હેવેમાણે ૨ ગચ્છેજા, પવામેવ ? [ઉ૦] તદેવ ।

૩. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક પુરુષ હિરણ્યની પેટીને હરને ગમન કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ હિરણ્યની પેટીના કૃત્યને હસ્ત-
ગત કરી (એવું રૂપ વિકુર્ચી) પોતે ગમનમા હરે ? [ઉ૦] વાકી વધું પૂર્વવત્ જાણવું. એ પ્રકારે સુવર્ણની પેટી, રતાની પેટી, વજ્રની પેટી,
વજ્રની પેટી અને ઘરેણાની પેટીને હરને [આકાશમાં ગમન કરે ?] એ પ્રમાણે વિદલકટ-વાસની સાદડી, શુભકટ-વાસની સાદડી, ચર્મકટ,
ચામડાથી ભરેલ ખાટલી ઘરે, અને કાંચલકટ-પાયરવાના ડગના કાંચલ, તથા હોદાના ભારને, તાથાના ભારને, કાલ્ડના ભારને, સીસાના
ભારને, હિરણ્યના-રૂપાના ભારને, સુવર્ણના ભારને અને વજ્રના ભારને હરને પણ ગમન કરે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કોઈ એક વડવાગુલી હોય અને તે પોતાના વજ્રે પણ [વૃક્ષાદિક સાથે] ડંચા હટકાવી, ડંચા પણ અને
માથું નીચે રાખીને રહે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ વાગુલીના કૃત્યને પ્રાપ્ત થયેલો [અર્થાત્ વાગુલીની પેટે] પોતે આકાશમાં ડંચે
હરે ? [ઉ૦] હા, હરે. એજ પ્રમાણે યજ્ઞોપવીતની (જનોઈની) વક્ત્ર્યના પણ કહેવી. [જેમ કોઈ ગ્રાહણ ગચ્છામા જનોઈ નાચી ગમન કરે તેમ
ભાવિતાત્મા અનગાર તેવું રૂપ વિકુર્ચે-સ્વાદિ], પરન્તુ (સપ્રાપ્તિવટ તેવા રૂપો) વિકુર્ચશે નહિ.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કોઈ એક જલો હોય અને તે પોતાના ઝરીરને પાણીના પ્રેરી પ્રેરીને ગમન કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા
અનગાર તેવું રૂપ વિકુર્ચી આકાશમાં ગમન કરે ? [ઉ૦] વાકી વધું વાગુલીની પેટે જાણવું.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કોઈ એક વીજંવીજક પક્ષી હોય, અને તે પોતાના વજ્રે પગને ઘોડાની પેટે સાથે ઉપાડતું ગમન કરે,
એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર [તેવા આકારે આકાશમાં હરે ? [ઉ૦] હા, હરે.] વાકી વધું પૂર્વની પેટે જાણવું.

૭. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક વિલાહક નામે પક્ષી હોય, અને તે એક વૃક્ષથી વીજા વૃક્ષે જતું, વીજા વૃક્ષથી વીજા વૃક્ષે જતું ગતિ કરે,
એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર [તેવા આકારે ગમન કરે ? [ઉ૦] હા ગમન કરે.] વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું.

૮. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક જીવંજીવક નામે પક્ષી હોય, અને તે પણ પોતાના વજ્રે પગને ઘોડાની પેટે સાથે ઉપાડતું ગતિ કરે, એજ
પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ પોતે તેવા આકારે આકાશમાં હરે ? [ઉ૦] વાકી વધું પૂર્વ પેટે જાણવું.

૯. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક હંસ હોય અને તે આ કાઠેથી વીજે કાઠે રમતો રમતો ગતિ કરે, એ પ્રમાણે ભાવિતાત્મા અનગાર પણ
હંસ કૃત્યને પ્રાપ્ત કરી પોતે ગમનમા [હંસને આકારે હરે ?] [ઉ૦] પૂર્વવત્ જાણવું.

૧૦. [પ્ર૦] જેમ કોઈ એક સમુદ્રવાયસ (સમુદ્રનો કાગડો) હોય, અને તે એક તરંગથી વીજા તરંગે જતો ગતિ કરે, એ પ્રમાણે
[ભાવિતાત્મા સાધુ પોતે એવા આકારે ગમનમાં ગતિ કરે ?] [ઉ૦] તે પ્રમાણે જાણવું.

११. [प्र०] से जहानामए केइ पुरिसे चकं गहाय गच्छेज्जा, एवामेव अणगारे वि भावियप्पा चक्रहत्थकिच्चगएणं अप्पाणेणं ? [उ०] सेसं जहा केयाघडियाए; एवं छत्तं, एवं चमरं ।
१२. [प्र०] से जहानामए केइ पुरिसे रयणं गहाय गच्छेज्जा, एवं चेव, एवं वहरं, वेरुलियं, जाव-रिट्ठं, एवं उप्पल-हत्थगं, पडमहत्थगं, कुमुदहत्थगं; एवं जाव-से जहानामए केइ पुरिसे सहस्सपत्तगं गहाय गच्छेज्जा ? [उ०] एवं चेव;
१३. [प्र०] से जहानामए केइ पुरिसे भिसं अवहालिय २ गच्छेज्जा, एवामेव अणगारे वि भिसकिच्चगएणं अप्पाणेणं ? [उ०] तं चेव ।
१४. [प्र०] से जहानामए मुणालिया सिया, उदगंसि कायं उम्मज्जिय २ चिट्ठिज्जा, एवामेव ? [उ०] सेसं जहा वग्गुलीए ।
१५. [प्र०] से जहानामए वणसंडे सिया, किण्हे, किण्होभासे, जाव-निकुरं वभूए, पासादीए ४, एवामेव अणगारे वि भावियप्पा वणसंडकिच्चगएणं अप्पाणेणं उहं वेहासं उप्पाएज्जा ? [उ०] सेसं तं चेव ।
१६. [प्र०] से जहानामए पुक्खरणी सिया, चउक्कोणा, समतीरा, अणुपुवसुजाय० जाव-सदुन्नइयमहुरसरणादिया पासादीया ४, एवामेव अणगारे वि भावियप्पा पोक्खरणीकिच्चगएणं अप्पाणेणं उहं वेहासं उप्पाएज्जा ? [उ०] हंता उप्पाएज्जा ।
१७. [प्र०] अणगारे णं भंते ! भावियप्पा केवतियाइं पभू पोक्खरणीकिच्चगयाइं रुवाइं विउच्चित्तए ? [उ०] सेसं तं चेव जाव-विउच्चित्तंति वा ।
१८. [प्र०] से भंते ! किं मायी विउच्चति, अमायी विउच्चति ? [उ०] गोयमा ! मायी विउच्चइ, नो अमायी विउच्चइ । मायी णं तस्स ठाणस्स अणालोइय० एवं जहा तइयसए चउत्थुइसए जाव-‘अत्थि तस्स आराहणा’ । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते !’त्ति विहरइ ।

तेरसमसए नवमो उद्देशो समत्तो ।

११. [प्र०] जेम कोइ एक पुरुष चक्रने लइने गति करे, एज प्रमाणे भावितात्मा अनगार पोते चक्रकृत्यने हस्तगत करिने [एवा आकारे आकाशमां उडे ?] [उ०] बाकी वधुं पूर्वे कहेली दोरडायी वाघेल घटिकानी पेटे (सू० १) जाणवुं. एज प्रमाणे छत्र तथा चाम-रने लइने गमन करे.
१२. [प्र०] जेम कोइ एक पुरुष रत्तने लइने गमन करे, ए प्रमाणे वज्र, वैडूर्य, यावत्-रिष्ट (श्यामरत्न), ए प्रमाणे उत्पलने हस्त-गत करी, पद्मने हस्तगत करी, ए प्रमाणे यावत्-कोइ एक पुरुष सहस्रपत्रने लइने गति करे, तेम भावितात्मा अनगार पोते एवा आकारे आकाशमा गति करे ? [उ०] ए प्रमाणे जाणवुं.
१३. [प्र०] हे भगवन् ! जेम कोइ एक पुरुष विसनी-कमलनी डाडलीने तोडी तोडीने गति करे, ते प्रमाणे अनगार पण पोते विसकृत्यने प्राप्त करी-एवा प्रकारे पोते गगनमां गमन करे ? [उ०] पूर्ववत् जाणवुं.
१४. [प्र०] जेम कोइ एक मृणालिका-कमलनो छोट पाणीमा कायने-पोताना शरीरने डुवाडी डुवाडी [मुख बहार राखी] रहे, ए प्रमाणे भावितात्मा अनगार पोते एवा आकारे गगनमां उडे ? [उ०] बाकी वधुं वागुलीनी पेटे जाणवुं.
१५. [प्र०] जेम कोइ एक वनखंड होय, अने ते काळो, काळा प्रकाशवाळो, यावत्-मेघना समूहरूप, प्रसन्नता देनार अने [दर्शनीय] होय, ए प्रमाणे भावितात्मा अनगार पण पोते वनखंडना कृत्यने प्राप्त करी अर्थात् एवा आकारे पोते गगनमां उडे ? [उ०] बाकी वधुं पूर्वे प्रमाणे जाणवुं.
१६. [प्र०] जेम कोइ एक पुष्करिणी-याव होय, अने ते चोखंडी, समान काठावाळी, जेने अनुक्रमे सुशोभित वज्र-बंडी छे एवी, पोपट वगेरे पक्षीओना मोटा शब्दवाळी, तेओना मधुर स्वरवाळी अने प्रसन्नता आपनार होय, ए प्रमाणे भावितात्मा अनगार पण पुष्करिणीना कृत्यने प्राप्त करी-एवा आकारने विकुर्वी पोते आकाशमा उडे ? [उ०] हा उडे.
१७. [प्र०] हे भगवन् ! भावितात्मा अनगार पुष्करिणीना कृत्यने प्राप्त-एवा आकारवाळां केटलां रूपो विकुर्वेवाने समर्थ थाय ? [उ०] बाकी पूर्व प्रमाणे जाणवुं, पण ते संप्राप्तियी यावत्-विकुर्वेशे नहि.
१८. [प्र०] हे भगवन् ! [पूर्वोक्त रूपो] मायावाळो विकुर्वे के मायारहित (अनगार) विकुर्वे ? [उ०] हे गौतम ! मायावाळो विकुर्वे, पण मायारहित साधु न विकुर्वे. मायावाळो साधु विकुर्वेणारूप प्रमाद स्थानकनी आलोचना अने प्रतिक्रमण कर्था शिवाय काळ करे-इत्यादि *तृतीय शतकना चोथा उद्देशकमा कह्या प्रमाणे जाणवुं, यावत्-‘तेने आराधना थाय छे-’ त्यां सुधी कहेवुं. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कही [भगवान् गौतम !] यावद्-विहरे छे.

चक्रहस्त पुरुषनी जेम गति करे ?

रत्नहस्त पुरुषनी पेटे गति करे ?

विस.

मृणालिका.

वनखंड

पुष्करिणीना आकारे आकाशमा गमन करे ?

केटला रूपो विकुर्वे ?

मायारहित के माया-रहित विकुर्वे ?

त्रयोदशशते नवम उद्देशक समाप्त.

दसमो उद्देशो ।

१. [प्र०] कति णं भंते ! छाउमत्थियसमुग्घाया पत्तत्ता ? [उ०] गोयमा ! छ छाउमत्थियया समुग्घाया पत्तत्ता, तंजदा-
१ वेयणासमुग्घाए, एयं छाउमत्थियसमुग्घाया नेयधा, जदा पत्तवणाए, जाव-आहारसमुग्घायेत्ति । 'सेयं भंते ! सेयं भंते !'
त्ति जाव-विहरति ।

तेरसमसए दसमो उद्देशो समत्तो ।

तेरसमं सयं समत्तं ।

दशम उद्देशक.

१. [प्र०]-हे भगवन् ! छाअस्थिक समुद्घातो केटव्य कत्ता छे ? [उ०] हे गौतम ! छाअस्थिक छ समुद्घातो कत्ता छे, ते आ
प्रमाणे-१ वेदनासमुद्घात-इत्यादि ए प्रमाणे छाअस्थिक समुद्घातो 'प्रज्ञापनामूत्रना समुद्घात पदमा कत्ता प्रमाणे यावत्-आहारसमुद्घात
सुखी जाणवा. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'-एम कही [भगवान् गौतम]यावद्-विहरे छे.

त्रयोदशशते दशम उद्देशक समाप्त.

त्रयोदशशतक समाप्त.

चोद्दसमं सयं ।

१. १ चर २ उम्माद ३ सरीरे ४ पोग्गल ५ अगणी तथा ६ किमाहारै ।
७ संसिद्ध ८ मंतरे खल्लु ९ अणगारे १० केवली चैव ॥

पढमो उद्देशो ।

२. [प्र०] रायगिहे जाव-एवं वयासी-अणगारे णं मंते ! भावियप्पा चरमं देवावासं वीतिकंते, परमं देवावासम-संपत्ते, पत्थ णं अंतरा कालं करेज्जा, तस्स णं मंते ! कहिं गती, कहिं उववाप पन्नत्ते ? [उ०] गोयमा ! जे से तत्थ परिय-स्सओ तल्लेसा देवावासा, तहिं तस्स गई, तहिं तस्स उववाप पन्नत्ते । से य तत्थ गण विराहेज्जा कम्मलेस्सामेव पडिपडति, से य तत्थ गण नो विराहेज्जा, तामेव लेस्सं उवसंपज्जित्ता णं विहरति ।

चतुर्दश शतक.

१. [उद्देशक संग्रह-] १ चरमशब्दसहित होवाथी चरमनामे प्रथम उद्देशक, २ उन्मादना अर्थनो प्रतिपादक होवाथी उन्मादनामे बीजो उद्देशक, ३ शरीरशब्दसहित होवाथी शरीरनामे बीजो उद्देशक, ४ पुद्गल-पुद्गलार्थ प्रतिपादित करवाथी पुद्गलनामे चोयो उद्देशक, ५ अग्निशब्दसहित होवाथी अग्निनामे पंचम उद्देशक, ६ किमाहार-(कई दिशाना आहारवाळो होय छे?) ए प्रश्नयुक्त होवाथी किमाहार-नामे षष्ठ उद्देशक, ७ *‘विरसंसिद्धो सि गोयमा’ !-आ पदमा आवेला संक्षिप्तशब्दसहित होवाथी सांतमो संक्षिप्त उद्देशक, ८ नरकपृथिवीना अन्तरने प्रतिपादन करवाथी आठमो अन्तर उद्देशक, ९ प्रारंभमा ‘अनगार’-पद होवाथी नवमो अनगार उद्देशक, अने १० आरंभमा ‘केवली’-ए पद होवाथी दशमो केवली उद्देशक-[ए प्रमाणे चौदमां शतकमा दश उद्देशको कहेवामा आवशे.]

प्रथम उद्देशक.

२. [प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतम] यावद्-आ प्रमाणे बोल्या के, हे भगवन् ! भावितात्मा अनगार (साधु) जेणे चरम-छेछा देवावासतुं उल्लंघन कर्युं छे, अने हजी परम-आगळना देवावासने प्राप्त थयो नथी, आ अवसरे ते काळ करे-मरण पामे तो हे भगवन् ! तेनी क्या गति थाय अने तेनो क्या उत्पाद थाय ? [उत्तरोत्तर प्रशस्त अध्यवसायस्थानने विपे वर्तमान अनगार चरम-सौधर्मादिदेवलोकना आ छेडे वर्तमान देवावासनी स्थित्यादिना बन्धने योग्य अध्यवसायस्थानने ओळंगी गयो छे, अने परम-उपर रहेला सनत्कुमारादि देवलोकना स्थित्यादिना बन्धने योग्य अध्यवसायने प्राप्त थयो नथी, आ अवसरे काळ करे तो ते क्यां उपजे ?] [उ०] हे गौतम ! चरम देवावास अने परम देवावासनी पासे ते लेख्यावाळं देवावासो छे त्यां तेनी गति अने त्या तेनो उत्पाद कहेलो छे. [सौधर्मादिदेवलोक अने सनत्कुमारादि देव-लोकनी पासे ईशानादि देवलोकमा जे लेख्याए साधु मरण पामे ते लेख्यावाळ देवावासोने विपे तेनी गति अने तेनो उत्पाद थाय छे.] ते साधु त्यां जइने पोतानी पूर्व लेख्याने विराधे-छेडे तो ते कर्मलेख्या-भावलेख्याथी पडे छे, अने जो ते त्यां जइने न विराधे तो तेज लेख्यानो आश्रय करी विहरे छे.

भावितात्मा अनगार जेणे चरम देवावासतुं उल्लंघन कर्युं छे अने परम देवावासनी पासे ते लेख्यावाळ देवावासोने विपे तेनी गति अने तेनो उत्पाद थाय छे.

१ * हे गौतम ! तुं लांबा काळयी [मारी साथे] संबन्धवाळो छे.

२ † देव अने नारको ब्रह्म लेख्याथी पडता नथी, भावलेख्याथी पडे छे, कारण के तेने ब्रह्मलेख्या अवस्थित होय छे.

३. [प्र०] अणगारे णं भंते ! माधियप्पा चरमं असुरकुमारावासं धीतिपंते, परमं असुर० [उ०] एवं चैव, एवं जाव-धणियकुमारावासं, जोइसियावासं, एवं वेमाणियावासं, जाव-विहरति ।

४. [प्र०] नेरइयाणं भंते ! कटं सीहा गती, कटं सीहे गतिविसण पण्णत्ते ? [उ०] गोयमा ! से जटानामए-फे पुरिसे तरुणे बलवं जुगवं जाव-निउणसिप्पोवगण आउट्टियं वाहं पसारेज्जा, पसारियं वा वाहं आउट्टेज्जा, विम्मिण्णं वा मुट्ठि साहरेज्जा, साहरियं वा मुट्ठि विम्मिरेज्जा, उम्मिमिसियं वा अचिं णिम्मिसेज्जा, निम्मिसियं वा अचिं उम्मिसेज्जा, भवे पयारुवे ? णो तिण्ठे समट्ठे, नेरइया णं पगममण वा दुसमण वा निममण वा विग्गहेण उववज्जंति; नेरइयाणं गोयमा ! तदा सीहा गती, तदा सीहे गतिविसण पण्णत्ते. एवं जाव-वेमाणियाणं, नवरं पंगिदियाणं चउसमए विग्गहं भाजिये । सेसं तं चैव ।

५. [प्र०] नेरइया णं भंते ! किं अणंतरोववन्नगा, परंपरोववन्नगा, अणंतरपरंपरअणुववन्नगा ? [उ०] गोयमा ! नेरइया अणंतरोववन्नगा वि, परंपरोववन्नगा वि, अणंतरपरंपरअणुववन्नगा वि [प्र०] से केणट्ठेणं भंते ! एवं युच्चइ-जाव-अणंतरपरंपरअणुववन्नगा वि ? [उ०] गोयमा ! जे णं नेरइया पढमसमयोववन्नगा ते णं नेरइया अणंतरोववन्नगा, जे णं नेरइया अपढम-

३. [प्र०] हे भगवन् ! भावितामा अनगर चरम-आ तरफ छेडा असुरकुमारावामने ओळंगी गयो छे अने परम असुरकुमारावासने प्राप्त थयो नथी, ते जो आ अवसरे मरण पामे तो ते क्या उपजे ? [उ०] ए प्रमाणे जाणवुं. ए रीते यावत्-स्तनिउमारावास, ज्योतिषिकावास अने वैमानिकावासपर्यन्त यावत्-‘विहरे छे’ त्यां सुधी जाणवुं.

४. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोनी केवा प्रकारनी शीघ्र गति कही छे, अने तेओनो केवा प्रकारनी शीघ्र गतिनो विषय (समय) कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ एक पुरुष तरुण, बलिष्ठ, युगवाळो (विशिष्ट बलवाळा सुप्रमादिकाळमा उत्पन्न थयेछो) अने यावत्-निपुण शिल्पशास्त्रनो ज्ञाता होय; ते पोताना संकुचित हाथने (त्यरायी) पसारे अने पसारेछा हाथने संकुचित करे, पसारेछा मुठिने संकुचित करे, अने संकोचेली मुठिने पसारे-उघाडे, उघाडेली आंगन मीची वं अने मीचेली आंगन उघाडे, हे गौतम ! (नारकोनी) आवा प्रकारनी-शीघ्रगति अथवा शीघ्र गतिनो विषय होय ? आ अर्थ समर्थ-यथार्थ नथी. नारको एऊ समयनी (ऋजुगतिवट्टे) अने वे समय के त्रण समयनी विप्रहगतिवट्टे उत्पन्न थाय छे. हे गौतम ! तेवा प्रकारे (एक समय, वे समय के त्रण समयनी) नैरयिकोनी शीघ्रगति अथवा शीघ्रगतिनो विषय कह्यो छे. ए प्रमाणे यावत्-वैमानिको सुधी जाणवुं. परन्तु विशेष ए छे के, एकेन्द्रियोने (उत्कृष्ट) चार समयनी विप्रहगति कहेवी. बाकी (पृथिवीकायिकादि दंदकने विषे) बहुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं.

५. [प्र०] हे भगवन् ! जुं नैरयिको अनन्तरोपपन्न (जेओनी उत्पत्तिमां समयादिकतुं अन्तर नथी, अर्थात् नारकमवना प्रथम समये उत्पन्न थयेछा एवा) छे, परपरोपपन्न (जेओनी उत्पत्तिने वे-त्रण-इत्यादि समयनो परंपरा थयेली छे तेवा) छे, अनन्तरपरंपरानुपपन्न (जेओनी अनन्तर अने परंपर-ए वने प्रकारनी उत्पत्ति थयेली नथी एवा) छे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिको अनन्तरोपपन्न छे, परंपरोपपन्न छे अने अनन्तरपरंपरानुपपन्न पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आ हेतुभी कह्यो छो के, नैरयिको यावत्-अनन्तरपरंपरानुपपन्न छे ? [उ०] हे गौतम ! जे नैरयिको प्रथम समये उत्पन्न थया छे तेओ ‘अनन्तरोपपन्न’ कहेवाय छे, जे नैरयिकोनी उत्पत्तिमां प्रथम समय शिवाय द्वितीयादि समयो व्यतीत थया छे तेओ ‘परंपरोपपन्न’ कहेवाय छे अने जे नैरयिको विप्रहगतिने प्राप्त थया छे ते ‘अनन्तरपरंपरानुपपन्न’ कहेवाय छे,

४ * अहिं एक भवथी भवान्तरमां गमनकरवाह्य गति जाणवी. नारको नरकगतिमां एक समय, वे समय अने त्रण समयनी गतिवट्टे उत्पन्न थाय छे. तेमां ऋजुगति एक समयनी होय छे, अने विप्रहगति वे अथवा त्रण समयनी होय छे ते शीघ्रगति कहेवाय छे. बाहुप्रमाराणादि गतिनो काल असंख्य समयनो छे, तेथी तेवा प्रकारनी गतिने शीघ्रगति न कहेवाय. त्यारे जीव समधेणिए आबेला उत्पत्ति स्थानके जइने उपजे छे त्यारे तेने ऋजुगति एक समयनी होय छे, पण त्यारे उत्पत्तिस्थानक समधेणिमा होतुं नथी त्यारे विप्रहगति वे के त्रण समयनी होय छे, अने एकेन्द्रिय जीवने उत्कृष्ट चार समयनी विप्रहगति होय छे, तेमां वे समयनी विप्रहगति आ प्रमाणे-ज्यारे कोइ जीव भरतक्षेत्रनी पूर्व दिशाथी नरकमां पश्चिम दिशाए उत्तरम थाय, त्यारे प्रथम समये नीचे आवे, बीजे समये तिछी उत्पत्तिस्थानके जाय. ए रीते वे समयनी विप्रहगति जाणवी. त्रण समयनी विप्रहगति आ प्रमाणे-ज्यारे कोइ जीव भरतनी पूर्व दिशाथी नरकमां वायव्य दिशा तरफ उपजे त्यारे ते एक समये समधेणिद्वारा नीचे आवे, बीजे समये तिर्यग् पश्चिम दिशाए जाय, त्रीजा समये तिर्यग् वायव्य दिशाने विषे उत्पत्तिस्थानके जइने उपजे. ए प्रमाणे नारकोनो शीघ्रगतिकाल अथवा आवा प्रकारनी शीघ्रगति कही.

† एकेन्द्रियोने चार समयनी विप्रहगति आ प्रमाणे होय छे-एक समयमां त्रसनादीथी बहिर अधोलोकनी विदिशाथी दिशा तरफ जाय, केमके जीवनी गति धेनिने अधुसारे होय छे. बीजा समये लोकना मध्यभागमां प्रवेश करे, त्रीजा समये उंचे (ऊर्ध्वलोकमां) जाय, अने चोथे समये त्रसनादीथी नीकळी दिशाने विषे व्यवस्थित उत्पत्तिस्थाने जाय. आ वात सामान्यरीते घणा जीवने आप्रथी कही. अन्यथा एकेन्द्रियने पांच समयनी विप्रहगति संभवे छे. ते आ प्रमाणे—१ त्रसनादीथी बहिर अधोलोकनी विदिशाथी दिशा तरफ जाय, २ बीजा समये लोकमा प्रवेश करे, ३ त्रीजा समये ऊर्ध्वलोकमां जाय, ४ चोथा समये लाथी दिशा तरफ जाय, अने ५ पांचमा समये विदिशासा रहैया उत्पत्तिस्थानके जाय. एम पांच समयनी विप्रहगति कही.

સમયોવવન્નગા તે ણં નેરહયા પરંપરોવવન્નગા, જે ણં નેરહયા વિન્નગહગ્ગેસમાવન્નગા તે ણં નેરહયા અણંતરપરંપરઅણુવવન્નગા, સે તેણદ્દેણં જાવ-અણુવવન્નગા ચિ, एवं निरंतरं जाव-वेमाणिया ।

૬. [પ્ર૦] અણંતરોવવન્નગા ણં મંતે ! નેરહયા કિં નેરહયાડયં પકરેતિ, તિરિક્ખલ્લ, મણુસ્સ, દેવાડયં પકરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! નો નેરહયાડયં પકરેતિ, જાવ-નો દેવાડયં પકરેતિ ।

૭. [પ્ર૦] પરંપરોવવન્નગા ણં મંતે ! નેરહયા કિં નેરહયાડયં પકરેતિ, જાવ-દેવાડયં પકરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! નો નેરહયાડયં પકરેતિ, તિરિક્ખલ્લજોણિયાડયં પિ પકરેતિ, મણુસ્સાડયં પિ પકરેતિ, નો દેવાડયં પકરેતિ ।

૮. [પ્ર૦] અણંતરપરંપરઅણુવવન્નગા ણં મંતે ! નેરહયા કિં નેરહયાડયં પકરેતિ-પુચ્છા । [૩૦] નો નેરહયાડયં પકરેતિ, જાવ-નો દેવાડયં પકરેતિ, एवं जाव-वेमाणिया, नवरं पंचिदियतिरिक्खजोणिया मणुस्सा य परंपरोववन्नगा चत्तारि वि आडयाहं पकरेति, सेसं तं चव ।

૯. [પ્ર૦] નેરહયા ણં મંતે ! કિં અણંતરનિગ્ગયા, પરંપરનિગ્ગયા, અણંતરપરંપરઅનિગ્ગયા ? [૩૦] ગોયમા ! નેરહયા ણં અણંતરનિગ્ગયા ચિ, જાવ-અણંતરપરંપરનિગ્ગયા ચિ । [પ્ર૦] સે કેણદ્દેણં જાવ-અણિગ્ગયા ચિ ? [૩૦] ગોયમા ! જે ણં નેરહયા પદમસમયનિગ્ગયા તે ણં નેરહયા અણંતરનિગ્ગયા, જે ણં નેરહયા અપદમસમયનિગ્ગયા તે ણં નેરહયા પરંપરનિગ્ગયા, જે ણં નેરહયા વિન્નગહગતિસમાવન્નગા તે ણં નેરહયા અણંતરપરંપરઅણિગ્ગયા, સે તેણદ્દેણં ગોયમા ! જાવ-અણિગ્ગયા ચિ, एवं जाव-वेमाणिया ।

૧૦ [પ્ર૦] અણંતરનિગ્ગયા ણં મંતે ! નેરહયા કિં નેરહયાડયં પકરેતિ, જાવ-દેવાડયં પકરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! નો નેરહયાડયં પકરેતિ, જાવ-નો દેવાડયં પકરેતિ ।

માટે તે હેતુથી હે ગૌતમ ! નૈરયિકો પૂર્વ પ્રમાણે યાવત્-“અનન્તરપરંપરાનુપપન્ન છે-”લ્યાં સુધી કહેલું. એ પ્રમાણે નિરન્તર યાવત્-વૈમાનિકો સુધી કહેલું.

૬. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અનન્તરોપપન્ન (પ્રથમ સમયે ઉત્પન્ન થયેલા) નૈરયિકો શું નૈરયિકનું આયુષ વાંધે, તિર્યચનું આયુષ વાંધે, મનુષ્યનું આયુષ વાંધે, કે દેવનું આયુષ વાંધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નૈરયિકનું આયુષ ન વાંધે, યાવદ્-દેવનું આયુષ પણ ન વાંધે.

અનન્તરોપપન્ન નારકો આશ્રયી બા આયુષનો બન્ધ

૭. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! પરંપરોપપન્ન નૈરયિકો શું નૈરયિકનું આયુષ વાંધે, યાવદ્-દેવનું આયુષ વાંધે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નૈરયિકનું આયુષ વાંધતા નથી, તિર્યચનું આયુષ વાંધે છે, મનુષ્યનું આયુષ પણ વાંધે છે, દેવનું આયુષ વાંધતા નથી.

પરંપરોપપન્ન નૈરયિકોને આયુષનો બન્ધ

૮. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અનન્તરપરંપરાનુપપન્ન (વિપ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા) નૈરયિકો શું નૈરયિકનું આયુષ વાંધે-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નૈરયિકનું આયુષ ન વાંધે, યાવત્-દેવાયુષ પણ ન વાંધે. એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈમાનિકો સુધી જાણવું. પરન્તુ ઇટ્થો વિશેષ છે કે પરંપરોપપન્ન પંચેન્દ્રિયતિર્યચયોનિકો અને મનુષ્યો ચારે પ્રકારના આયુષ વાંધે છે. વાકી વધું પૂર્વ પ્રમાણે કહેલું.

અનન્તરપરંપરાનુપપન્ન નૈરયિકો.

૯. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! શું નૈરયિકો અનન્તરનિર્ગત (નરકાદિથી નીકળી મવાન્તર પ્રાપ્ત થયેલા જેઓને પ્રથમ સમય વર્તે છે, સમયાદિના અન્તરનો અભાવ છે)-પરંપરનિર્ગત (નરકાદિથી નીકળી મવાન્તરને પ્રાપ્ત થયેલા જેઓને વૈ-ત્રણ-ઇત્યાદિ સમયોનું અન્તર છે) અને અનન્તર-પરંપરાનિર્ગત (જેઓ નરકથી નીકળી વિપ્રહગતિમાં વર્તેલા હોય છે, અને જ્યાં સુધી ઉત્પત્તિ ક્ષેત્રને પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી તે અનન્તરભાવે અને પરંપરાભાવે અનિર્ગત ઇત્યાદિ) છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નારકો અનન્તરનિર્ગત પણ હોય છે, યાવત્-અનન્તરપરંપરાનિર્ગત પણ હોય છે. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ પ્રમાણે જા હેતુથી કહો છો કે યાવત્-“નારકો અનન્તરપરંપરાનિર્ગત છે” ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે નૈરયિકો નરકથી પ્રથમ સમયે નીકળેલા છે તેઓ અનન્તરનિર્ગત, જેઓ પ્રથમસમય વ્યતિરિક્ત દ્વિતીયાદિ સમયથી નીકળેલા છે તેઓ પરંપરાનિર્ગત, અને જેઓ વિપ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા છે તેઓ અનન્તરપરંપરાનિર્ગત છે. માટે તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહેવાય છે કે નૈરયિકો યાવત્-અનન્તરપરંપરાનિર્ગત છે. એ પ્રમાણે યાવદ્-વૈમાનિકો સુધી [એ ત્રણ ત્રણ આલપકો] કહેવા.

અનન્તરનિર્ગતાદિ નૈરયિકો.

નારકો અનન્તરનિર્ગતાદિ કેમ કહેવાય છે ?

૧૦. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અનન્તરનિર્ગત નારકો શું નરકાયુષ વાંધે, કે યાવદ્-દેવાયુષ વાંધે, [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નારકાયુષ ન વાંધે, યાવત્-દેવાયુષ ન વાંધે.

અનન્તરનિર્ગતાદિને આશ્રયી આયુષનો બન્ધ

૫ * જેઓની અનન્તર અને પરંપર-એ બન્ને પ્રકારની ઉત્પત્તિ નથી એવા વિપ્રહગતિમાં વર્તેલા જીવો ‘અનન્તરપરંપરાનુપપન્ન’ કહેવાય છે, કેમકે અનન્તર ઉત્પત્તિ મના પ્રથમસમયે હોય છે, પરંપરોત્પત્તિ દ્વિતીયાદિ સમયે હોય છે, અને વિપ્રહગતિમાં બન્ને પ્રકારની ઉત્પત્તિનો અભાવ છે.

૬ † અહીં અનન્તરોપપન્ન અને અનન્તરપરંપરાનુપપન્ન નૈરયિકો ચારે પ્રકારના આયુષનો બન્ધ કરતા નથી, કેમકે તે અવસ્થામાં તેવા પ્રકારના અધ્યવસાયના અભાવે સર્વે જીવોને આયુષનો બન્ધ થતો નથી પોતાના આયુષના તૃતીય ભાગાદિ બાકી હોય ત્યારે આયુષનો બન્ધ થાય છે, તેથી પરંપરોપપન્ન નૈરયિકો પોતાના આયુષના છ માસ બાકી હોય ત્યારે અને મતાન્તરે વસ્તુથી છ માસ અને જપ્ત્યથી અન્તર્દુર્હત બાકી હોય ત્યારે અવનિમિત્તક તિર્યચ અને મનુષ્યાયુષ વાંધે છે, તે શિવાય દેવ અને નારકના આયુષનો બન્ધ કરતા નથી.-ટીકા.

૧૧. [પ્ર૦] પરંપરનિગયા ણં મંતે ! નેરહયા કિં નેરહયાઽયં૦—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નેરહયાઽયં પિ પકરેતિ, જાય—દેવાઽયં પિ પકરેતિ ।

૧૨. [પ્ર૦] અર્ણતરપરંપરઅણિગયા ણં મંતે ! નેરહયા—પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! નો નેરહયાઽયં પકરેતિ, જાય—નો દેવાઽયં પકરેતિ, ઇવં નિરવસેસં જાય—ધેમાણિયા ।

૧૩. [પ્ર૦] નેરહયા ણં મંતે ! કિં અર્ણતરપેદોવવગ્રગા, પરંપરપેદોવવગ્રગા, અર્ણતરપરંપરપેદાણુવવગ્રગા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નેરહયા૦, ઇવં ઇવં અમિલાવેણં તં સ્વે ચત્તારિ દંડગા આણિયદ્ધા । 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે !'ત્તિ જાય—ધિદરદ્ધ ।

ચોદસમસપ્ત પદ્મો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પરંપરનિર્ગત નારકો શું નારકાયુપ વાધે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નારકાયુપ પણ વાધે, યાવત્—દેવાયુપ પણ વાધે.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનન્તરપરંપરાનિર્ગત નારકો શું નારકાયુપ વાધે—ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નારકાયુપ ન વાધે, યાવદ્—દેવાયુપ પણ ન વાધે. [કારણ કે અનન્તરપરંપરાનિર્ગત નારકો ત્રિપ્રહગતિને વિષે હોય છે અને ત્યાં આયુષનો વન્ધ થતો નથી.] એ પ્રમાણે સમગ્ર યાવદ્—ત્રૈમાનિકો સુધી જાણવું.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકો શું અનન્તરપેદોપપન્ન (સમયાદિના અન્તરરહિત—પ્રથમ સમયે જેઓનો દુઃખયુક્ત ઉત્પાદ છે એવા) છે, પરંપરપેદોપપન્ન (જેઓના સ્વેદયુક્ત ઉત્પાદમાં વે—વ્રણ ઇત્યાદિ સમયો થયેલા છે એવા) છે કે અનન્તરપરંપરપેદાણુપપન્ન (જેઓની હન્યતિ અનન્તર—તુરતજ અને પરમ્પર સ્વેદવડે નથી તેવા) છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ નૈરયિકો અનન્તરપેદોપપન્ન—ઇત્યાદિ ત્રણે પ્રકારના છે. એ પ્રમાણે એ અભિલાપથી પૂર્વ પ્રમાણે 'ચાર દંડકો કહેવા 'હે ભગવન્ ! તે ઇમજ છે, હે ભગવન્ ! તે ઇમજ છે,' એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્—વિહરે છે.

ચતુર્દશશતકે પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

બીઓ ઉદેસો ।

૧. [પ્ર૦] કતિવિદે ણં મંતે ! ઉમ્માદે પળ્લત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે ઉમ્માદે પળ્લત્તે, તંજહા-જક્ષાવેસે ય મોહણિ-જ્જસ્સ ય કમ્મસ્સ ઉદ્દણં । તત્થ ણં જે સે જક્ષાવેસે સે ણં સુહવેયણતરાય ચેવ સુહવિમોયણતરાય ચેવ । તત્થ ણં જે સે મોહણિજ્જસ્સ કમ્મસ્સ ઉદ્દણં સે ણં દુહવેયણતરાય ચેવ દુહવિમોયણતરાય ચેવ ।

૨. [પ્ર૦] નેરહ્યાણં મંતે ! કતિવિદે ઉમ્માદે પળ્લત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! દુવિદે ઉમ્માદે પળ્લત્તે, તંજહા-જક્ષાવેસે ય મોહણિજ્જસ્સ ય કમ્મસ્સ ઉદ્દણં । [પ્ર૦] સે કેળદ્દેણં મંતે ! एवं बुद्ध-‘નેરહ્યાણં દુવિદે ઉમ્માદે પળ્લત્તે, તંજહા-જક્ષાવેસે ય મોહણિજ્જસ્સ જાવ-ઉદ્દણં’ ? [ઉ૦] ગોયમા ! દેવે વા સે અસુમે પોગ્ગલે પક્ખિવેજ્ઞા, સે ણં તેસિં અસુમાણં પોગ્ગલાણં પક્ખિવણયાય જક્ષાવેસં ઉમ્માદં પાડણેજ્ઞા, મોહણિજ્જસ્સ વા કમ્મસ્સ ઉદ્દણં મોહણિજ્ઞં ઉમ્માયં પાડણેજ્ઞા, સે તેળદ્દેણં જાવ-ઉમ્માય ।

૩. [પ્ર૦] અસુરકુમારાણં મંતે ! કતિવિદે ઉમ્માદે પળ્લત્તે ? [ઉ૦] एवं जहव नेरह्याणं, नवरं देवे वा से महि-ह्वीयतराय असुमे पोग्गले पक्खिवेज्जा, से णं तेसिं असुमाणं पोग्गलाणं पक्खिवणयाय जक्खावसं उम्मादं पाडणेज्जा, मोहणि-ज्जस्स वा, सेसं तं चेव, से तेणद्वेणं जाव-उदणं, एवं जाव-थणियकुमाराणं । पुढविकाइयाणं जाव-मणुस्साणं एएसिं जहा नेरह्याणं, वाणमंतर-जोइस-वेमाणियाणं जहा असुरकुमाराणं ।

દ્વિતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલા પ્રકારનો ઉન્માદ કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વે પ્રકારનો *ઉન્માદ કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ યક્ષના આવેશરૂપ, અને ૨ મોહનીયકર્મના ઉદયથી થયેલો. તેમા જે યક્ષાવેશરૂપ ઉન્માદ છે તે સુખપૂર્વક વેદી શકાય અને સુખપૂર્વક મૂકી શકાય તેવો છે, અને તેમાં જે મોહનીયકર્મના ઉદયથી થયેલો ઉન્માદ છે તે દુઃખપૂર્વક વેદવા લાયક અને દુઃખપૂર્વક મૂકી શકાય તેવો છે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકોને કેટલા પ્રકારનો ઉન્માદ કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને વે પ્રકારનો ઉન્માદ હોય છે, તે આ પ્રમાણે—૧ યક્ષાવેશરૂપ ઉન્માદ અને ૨ મોહનીયકર્મના ઉદયથી થયેલો ઉન્માદ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આપ એમ શા હેતુથી કહ્યો છો કે, ‘નૈરયિકોને એક યક્ષાવેશરૂપ અને વીજો મોહનીયકર્મજન્ય એમ વે પ્રકારનો ઉન્માદ હોય છે’ ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેવ તે નૈરયિકના ઉપર અશુભ પુદ્ગલોનો પ્રક્ષેપ કરે અને તે અશુભ પુદ્ગલોના પ્રક્ષેપથી તે નારક યક્ષાવેશરૂપ ઉન્માદને પ્રાપ્ત થાય, અને મોહનીય કર્મના ઉદયથી મોહનીયજન્ય ઉન્માદને પામે; માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી યાવત્—‘મોહનીયજન્ય ઉન્માદ કહ્યો છે.’

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારોને કેટલા પ્રકારનો ઉન્માદ કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકની પેઠે યાવત્ વે પ્રકારનો ઉન્માદ કહ્યો છે. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તેનાથી મહર્ષિક-મહાસામર્થ્યવાળો દેવ તે [અસુરકુમારો ઉપર] અશુભ પુદ્ગલોનો પ્રક્ષેપ કરે, અને તે અશુભ પુદ્ગલોના પ્રક્ષેપ કરવાથી તે યક્ષાવેશરૂપ ઉન્માદને પ્રાપ્ત થાય. અથવા મોહનીયકર્મના ઉદયથી મોહનીયજન્ય ઉન્માદને પ્રાપ્ત થાય. વાકી વધું પૂર્વપ્રમાણે ‘તે હેતુથી યાવત્—મોહનીયજન્ય ઉન્માદ કહ્યો છે’ લ્યા સુધી જાણવું. એ પ્રમાણે યાવત્—સ્તનિતકુમાર સુધી જાણવું. પૃથિવીકા-યિકથી આરંભી યાવત્ મનુષ્યોને નૈરયિકની પેઠે જાણવું. જેમ અસુરકુમારોને કહ્યું તેમ વાનવ્યંતર, જ્યોતિષિક અને વૈમાનિક સંબન્ધે પણ કહેવું.

૧ * ઉન્માદ-સ્પષ્ટ ચેતનાનો (વિવેકજ્ઞાનનો) ધ્રુવ, તેના વે પ્રકાર છે—૧-યક્ષ-દેવવિશેષના પ્રવેશ કરવાથી ચેતનાનો ધ્રંશ થાય તે યક્ષાવેશરૂપ ઉન્માદ, અને મોહનીયકર્મના ઉદયથી આત્મા પારમાર્થિક સદ્-અસદના વિવેકથી ધ્રુવ થાય તે મોહનીયજન્ય ઉન્માદ. ૨ મોહનીયજન્ય ઉન્માદના વે મેદ છે—૧ મિધ્યાત્વમોહનીયજન્ય અને ૨ ચારિત્રમોહનીય જન્ય. મિધ્યાત્વમોહનીયના ઉદયથી પ્રાણી અતત્ત્વને તત્ત્વ માને અને તત્ત્વને અતત્ત્વ માને છે, ચારિત્રમોહ-નીયના ઉદયથી વિપયાદિતુ સ્વરૂપ જાણતા છતાં પણ તેમા અજ્ઞાનીની પેઠે વર્તે છે અથવા વેદમોહનીયના ઉદયથી હિતાહિતત્વં માન મૂલી ઉન્માદ થાય છે. ટીકા.

ઉન્માદના પ્રકાર

નારકોનો ઉન્માદ
નારકોને શા હે
તુથી ઉન્માદ
હોય ?

અસુરકુમારોને
ઉન્માદ-

४. [प्र०] अत्रिय णं मंते ! पञ्चमे कालयासी वुट्टिकायं पकरेति ? [उ०] इन्ता अत्रिय ।

५. [प्र०] जाहे णं मंते ! सक्के देविंदे देवराया वुट्टिकायं काउकामे भवति से कम्मियाणि पकरेति ? [उ०] गोयमा ! ताहे चेव णं से सक्के देविंदे देवराया अम्मितरपरिसाए देवे सहावेति, तए णं ते अम्मितरपरिसाए देवा सहाविया समाणा मज्झि-
मपरिसाए देवे सहावेति, तए णं ते मज्झिमपरिसाए देवा सहाविया समाणा बाहिरपरिसाए देवे सहावेति, तए णं ते बाहि-
रपरिसाए देवा सहाविया समाणा बाहिरवाहिरगे देवे सहावेति, तए णं ते बाहिरवाहिरगे देवा सहाविया समाणा आभि-
ओगिए देवे सहावेति, तए णं ते जाव-सहाविया समाणा वुट्टिकाए देवे सहावेति, तए णं ते वुट्टिकाए देवा सहाविया
समाणा वुट्टिकायं पकरेति, एवं सल्लु गोयमा ! सक्के देविंदे देवराया वुट्टिकायं पकरेति ।

६. [प्र०] अत्रिय णं मंते ! असुरकुमारा चि देवा वुट्टिकायं पकरेति ? [उ०] इन्ता अत्रिय । [प्र०] किंपत्तियं णं मंते ! असु-
रकुमारा देवा वुट्टिकायं पकरेति ? [उ०] गोयमा ! जे इमे अरहन्ता भगन्ता पणनि णं जम्मणमहिमासु वा निम्बमणमहि-
मासु वा णाणुप्पायमहिमासु वा परिनिघाणमहिमासु वा एवं सल्लु गोयमा ! असुरकुमारा चि देवा वुट्टिकायं पकरेति, एवं
नागकुमारा चि, एवं जाव-थणियकुमारा । चाणमन्तर-जोइसिय-वैमाणिया एवं चेव ।

७. [प्र०] जाहे णं मंते ! ईसाणे देविंदे देवराया तमुकायं काउकामे भवति से कम्मियाणि पकरेति ? [उ०] गोयमा !
ताहे चेव णं से ईसाणे देविंदे देवराया अम्मितरपरिसाए देवे सहावेति, तए णं ते अम्मितरपरिसाए देवा सहाविया समाणा
एवं जदेव सक्कस्त जाव-तए णं ते आभिओगिया देवा सहाविया समाणा तमुकाए देवे सहावेति, तए णं ते तमुकाए देवा
सहाविया समाणा तमुकायं पकरेति, एवं सल्लु गोयमा ! ईसाणे देविंदे देवराया तमुकायं पकरेति ।

८. [प्र०] अत्रिय णं मंते ! असुरकुमारा चि देवा तमुकायं पकरेति ? [उ०] इन्ता अत्रिय । [प्र०] किं पत्तियं णं मंते !
असुरकुमारा देवा तमुकायं पकरेति ? [उ०] गोयमा ! किट्ठा-रुत्तिपत्तियं वा पट्टिणीयविमोहणद्वयाए वा गुत्तीसारफण्डेइ
वा अण्णो वा सरीप्पच्छायणद्वयाए, एवं सल्लु गोयमा ! असुरकुमारा चि देवा तमुकायं पकरेति, एवं जाव-वैमाणिया । 'संव
मंते ! सेव मंते !' चि जाव-विहरइ ।

वीजो उद्देशो समचो.

४. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के काले वरसनार पर्जन्य (मिव) वृष्टिकाय (जडसमूह) ने वरसावे ? [अथ जिन जन्ममहो-
त्सवाविकाले वृष्टि करनार पर्जन्य-इन्द्र वृष्टि करे ? [उ०] हा, गौतम ! वृष्टि करे.

५. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारे देवेन्द्र अने देवनो राजा शक्र वृष्टि करवाना इच्छागळो होय ल्यारे ते वृष्टि केवी रीते करे ?
[उ०] हे गौतम ! [ज्यारे ते वृष्टि करवाना इच्छागळो होय] ल्यारे देवेन्द्र अने देवनो राजा शक्र अन्यन्तर परिपदना देवोने बोलावे छे,
अने बोलावेला ते अन्यन्तर परिपदना देवो मय्यम परिपदना देवोने बोलावे छे, मय्यम परिपदना बोलावेला ते देवो बहारनी परिपदना देवोने
बोलावे छे, ल्यार पछी बहारनी परिपदना बोलावेला ते देवो बहारबहारना देवोने बोलावे छे, अने बोलावेला ते बहार बहारना देवो
आभियोगिक देवोने बोलावे छे, अने बोलावेला ते आभियोगिक देवो वृष्टिकायिक (वृष्टि करनार) देवोने बोलावे छे, पछी ते बोलावेला
वृष्टिकायिक देवो वृष्टि करे छे. ए प्रमाणे हे गौतम ! देवेन्द्र देवनो राजा शक्र वृष्टिकाय करे छे.

६. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमार देवो पण शुं वृष्टि करे छे ? [उ०] हे गौतम ! हा, करे छे. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमार
देवो या हेतुथी वृष्टि करे छे ? [उ०] हे गौतम ! जे आ अरिहंत भगवन्ते छे, एओना जन्मोत्सवनिमित्ते, दीक्षोत्सवनिमित्ते, ज्ञानोपत्तिनिमित्ते
अने निर्वाणना उत्सवनिमित्ते ए प्रमाणे असुरकुमार देवो वृष्टि करे छे. ए प्रमाणे नागकुमारो अने यावत्-स्तनिकुमारो सुवी जाणवुं. वानव्यंतर
ज्योतिषिक अने वैमानिक संबन्धे पण ए प्रमाणे जाणवुं.

७. [प्र०] हे भगवन् ! देवेन्द्र अने देवना राजा ईशान ज्यारे तमस्कायने करवाने इच्छे ल्यारे ते तेने केवी रीते करे ? [उ०] हे
गौतम ! ल्यारे देवेन्द्र अने देवना राजा ईशान अन्यन्तर परिपदना देवोने बोलावे छे, ल्यार वाद बोलावेला ते अन्यन्तर परिपदना देवो-
इत्यादि पूर्वोक्त वधुं शक्रनी पेटे यावत्-बोलावेला ते आभियोगिक देवो तमस्कायिक (तमस्काय करनार) देवोने बोलावे छे, अने ल्यार
पछी बोलावेला ते तमस्कायिक देवो तमस्काय करे छे. हे गौतम ! ए प्रमाणे देवेन्द्र अने देवना राजा ईशान तमस्काय करे छे.

८. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के असुरकुमार देवो पण तमस्कायने करे ? [उ०] हे गौतम ! हा, करे छे [प्र०] हे भगवन् !
असुरकुमार देवो या हेतुथी तमस्काय करे छे ? [उ०] हे गौतम ! क्रीडा के रतिनिमित्ते, शत्रुने मोहपमाडवा निमित्ते, द्रव्यवेला द्रव्यने साच-
ववा निमित्ते अथवा पोताना शरीरने टाकी देवा निमित्ते हे गौतम ! ते असुरकुमार देवो पण तमस्काय करे छे. ए प्रमाणे यावत्-वैमानिको
सुवी जाणवुं. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे'-एम कही यावत् [भगवान् गौतम] बिहरे छे.

चतुर्दशशतके द्वितीय उद्देशक समाप्त.

તર્કો ઉદ્દેસો ।

૧. દેવે નં મંતે ! મહાકાવ મહાસરીરે અણગારસ્સ માવિયપ્પણો મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીરવપ્પજા ? [૩૦] ગોયમા ! અત્યેગદ્દપ વીરવપ્પજા, અત્યેગતિપ નો વીરવપ્પજા । [પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ-‘अत्येगतिप वीरवपपजा, अत्येगतिप नो वीरवपपजा’ ? [૩૦] ગોયમા ! દુવિહા દેવા પપ્પણ્ણા, તંજહા-માયીમિચ્છાદિટ્ટીરવવપ્પજા ય અમાયીસમ્મદિટ્ટીરવવપ્પજા ય, તત્થ નં જે સે માયીમિચ્છાદિટ્ટીરવવપ્પજા દેવે સે નં અણગારં માવિયપ્પણં પાસદ્, પાસિત્તા નો વંદતિ, નો નમંસતિ, નો સકારેતિ, નો સમ્માણેદ્, નો કહ્ણણં મંગલં દેવયં ચેદ્દયં જાવ-પજ્જુવાસતિ, સે નં અણગારસ્સ માવિયપ્પણો મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીરવપ્પજા । તત્થ નં જે સે અમાયીસમ્મદિટ્ટીરવવપ્પજા દેવે સે નં અણગારં માવિયપ્પણં પાસદ્, પાસિત્તા વંદતિ, નમંસતિ, જાવ-પજ્જુવાસતિ । સે નં અણગારસ્સ માવિયપ્પણો મજ્ઞંમજ્ઞેણં નો વીરવપ્પજા, સે તેણટ્ટેણં ગોયમા ! एवं बुच्चइ-जाव-नो वीरवपपजा ।

૨. [પ્ર૦] અસુરકુમારે નં મંતે ! મહાકાવે મહાસરીરે-? [૩૦] एवं चेव, एवं देवदंडओ भाणियद्वो जाव-वेमाणिप ।

૩. [પ્ર૦] અત્થિ નં મંતે ! નેરદ્દયાણં સકારે તિ વા, સમ્માણે તિ વા, કિદ્દકમ્મે દ્ વા અબ્બુદ્ધાણે દ્ વા, અંજલિપગ્ગહે તિ વા; આસણાભિગ્ગહે તિ વા, આસણાણુપ્પદાણે તિ વા, હંતસ્સ પચ્છુગ્ગચ્છણયા, ઠિયસ્સ પજ્જુવાસણયા, ગચ્છતંસ્સ પડિસંસાટ્ઠણયા ? [૩૦] નો તિણટ્ટે સમટ્ટે ।

૪. [પ્ર૦] અત્થિ નં મંતે ! અસુરકુમારાણં સકારે તિ વા, સમ્માણે તિ વા, જાવ-પડિસંસાટ્ઠણયા વા ? [૩૦] હંતા અત્થિ, एवं जाव-थणियकुमारणं । पुढविकाइयाणं जाव-चउरिंदियाणं एपासिं जहा नेरइयाणं ।

તૃતીય ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મહાકાવ-મોટા પરિવારવાળો અને મોટા ગરીબવાળો દેવ ભાવિતાત્મા અનગારની વચ્ચે થઈને જાય ? [૩૦] હે ગોતમ ! કેટલા એક દેવ જાય, અને કેટલા એક દેવ ન જાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આપ એ શા હેતુથી કહો છો કે, ‘કેટલા એક દેવ જાય અને કેટલા એક ન જાય’ ? [૩૦] હે ગોતમ ! દેવો વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ માયીમિધ્યાદિટ્ઠિપપન્ન અને ૨ અમાયીસમ્યદ્દિટ્ઠિપપન્ન; તેમા જે માયીમિધ્યાદિટ્ઠિપપન્ન દેવો છે તે ભાવિતાત્મા અનગારને જુદા છે અને જોઈને વાદતો નથી, નમતો નથી, સન્કાર કરતો નથી, સન્માન કરતો નથી, અને કલ્યાણરૂપ અને મંગલમૂલ દેવચૈત્તની પેઠે યાવત્-તેની પર્યુપાસના કરતો નથી, તેથી તે દેવ ભાવિતાત્મા અનગારની વચ્ચે થઈને જાય. તેમા જે અમાયીસમ્યદ્દિટ્ઠિપપન્ન દેવો છે, તે ભાવિતાત્મા અનગારને જુદા છે, જોઈને વાદે છે, નમે છે, યાવત્-તેની પર્યુપાસના કરે છે, તેથી તે ભાવિતાત્મા અનગારની વચ્ચે થઈને ન જાય, માટે તે હેતુથી હે ગોતમ ! એમ કહ્યું છે કે, ‘કોડ જાય અને કોડ ન જાય.’

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઘણા પરિવારવાળા અને મહાગરીબવાળા અસુરકુમારો [ભાવિતાત્મા અનગારની વચ્ચે થઈને જાય ?] इत्यादि प्रश्न. [૩૦] પૂર્વવત્ જાણવું. એ પ્રમાણે ‘દેવદડક યાવત્-વૈમાનિકો સુધી કહેવો.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકોમા સન્કાર (વિનય કરવાને યોગ્ય વ્યક્તિનો આદર કરવો), સન્માન (તથાવિધ સેવા કરવી) કૃતિ-કર્મ (વંદન), અમ્યુત્થાન (ગૌરવ કરવાને લાયક વ્યક્તિને જોતા આસનનો ત્યાગ કરી ઉભા થવું), અજ્ઞલિકરણ (વસ્ત્રે હાથ જોડવા), આસનાભિગ્રહ (આસન આપવું), આસનાનુપ્રદાન-ગૌરવને યોગ્ય વ્યક્તિમાટે આસનને એક સ્થાનથી બીજે સ્થાને લાવવું, ગૌરવ યોગ્ય મનુ-ધ્યની સામા જવું, વેટેલાની સેવા કરવી, અને જાય ત્યારે તેની પાછલ જવું-इत्यादि विनय છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! એ અર્થ મમર્થ-યુક્ત નથી. અર્થાત્-નૈરયિકોને સન્કારાદિ વિનય નથી.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારોમા સન્કાર, સન્માન યાવત્-જનારની પાછલ જવું-વગેરે વિનય છે ? [૩૦] હે ગોતમ ! હા છે. એ પ્રમાણે યાવત્-સ્થાનિકુમારો સુધી જાણવું. જેમ નૈરયિકોને કહ્યું તેમ પૃથિવીકાયિકી આરમી યાવત્-ચતુરિન્દ્રિય જીવો નંકવે પણ જાણવું.

મહાકાવ દેવ મા
વિતાત્મા અનગારની
વચ્ચે થઈને જાય ?

મહાકાવ અસુર-
કુમાર ભાવિતાત્મા
અનગારની વચ્ચે
થઈને જાય ?
નારકોમા સન્કારાદિ
વિનય હોય છે ?

અસુરકુમારોમા
સન્કારાદિ વિનય

५. [प्र०] अरिय णं भंते ! पंचिंदियनिरिक्खज्जाणियाणं सवारे इ वा, जाव-पडिसंसाहणया वा ? [उ०] इंता अरिय, नो चेव णं आसणाभिगगहे इ वा, आसणाणुप्ययाणे इ वा । मणुस्साणं जाव-वेमाणियाणं जहा असुरकुमारणं ।

६. [प्र०] अप्पदीप णं भंते ! देवे महत्थिस्स देवस्स मज्झमज्जेण वीरयणजा ? [उ०] नो निणट्ठे समट्ठे ।

७. [प्र०] महत्थीप णं भंते ! देवे समत्थिस्स देवस्स मज्झमज्जेण वीरयणजा ? [उ०] णो इणट्ठे समट्ठे, पमत्तं पुण वीरयणजा ।

८. [प्र०] से णं भंते ! किं सत्थेणं अकमित्ता पभू. अणकमित्ता पभू ? [उ०] गोयमा । अकमित्ता पभू, नो अणकमित्ता पभू ।

९. [प्र०] से णं भंते ! किं पुंथि सत्थेणं अकमित्ता पच्छा वीरयणजा, पुंथि वीरयणजा पच्छा सत्थेणं अकमेत्ता ? [उ०] एवं एण्ण अभिलावेणं जहा दत्तमसए आरुद्धोउद्देसए नहेव निरवसेसं चत्तारि दंडगा भाणियवा जाव-‘महत्थिया वेमाणिणी अप्पहियाए वेमाणिणीए’ ।

१०. [प्र०] रयणप्यमापुदविनेरइया णं भंते ! केरिसयं पोग्गलपरिणामं पणुण्मवमाणा विहरंति ? [उ०] गोयमा । अणिट्ठं, जाव-अमणामं, एवं जाव-अहेसत्तमापुदविनेरइया, एवं वेदणापरिणामं. एवं जहा जीवामिगमे विनिप नेरइयउद्देसए जाव-[प्र०] अहेसत्तमापुदविनेरइया णं भंते ! केरिसयं परिग्गहसत्तापरिणामं पणुण्मवमाणा विहरंति ? [उ०] गोयमा ! अणिट्ठं, जाव-अमणामं । ‘सेयं भंते ! सेयं भंते !’ ति ।

चोहसमसए तईओ उद्देसो समत्तो ।

५. [प्र०] हे भगवन् ! पंचेन्द्रियनिर्यचयोनिकोमा सत्कार, यावत्-जनारनी पाछल वज्जया जवुं-इत्यादि विनय होय छे ? [उ०] हे गौतम ! हा, होय छे. परन्तु आसनाभिग्रह-आसन आपवुं, आमनानुप्रदान-आसनने एक स्थानयी बीजे स्थानके लाववुं-इत्यादि विनय होतो नयी. मनुष्यो अने यावद्-वैमानिकोंने जेम असुरकुमारने कर्णु नेम कहेवुं.

६. [प्र०] हे भगवन् ! अल्पश्रद्धिवालो देव महाश्रद्धिवालो देवनी वच्चे थईने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ समर्थ-यथार्थ नयी.

७. [प्र०] हे भगवन् ! समानश्रद्धिवालो देव समानश्रद्धिवालो देवनी वच्चे थईने जाय ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ यथार्थ नयी. पण जो ते [समानश्रद्धिवालो देव] प्रमत्त होय तो तेनी वच्चे थईने जाय.

८. [प्र०] हे भगवन् ! (वच्चे थईने जनार ते देव) शु श्रवणी प्रहार कर्गने जवा समर्थ थाय के प्रहार कर्ग शिवाय जवा समर्थ थाय ? [उ०] हे गौतम ! शस्त्रप्रहार करीने जवा समर्थ थाय, पण प्रहार कर्ग शिवाय जवा समर्थ न थाय.

९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं ते [देव] प्रथम शस्त्रप्रहार करे अने पछी जाय के पहेला जाय अने पछी शस्त्रप्रहार करे ? [उ०] इत्यादि आ प्रकारना अभिलाषयी दण्डम शतकाना आरुद्धिनामे (आनर्द्धिक) उद्देशकमा कया प्रमाणे समप्रमाणे चार दंडको (त्रिग आलापक-सहित) कहेवा, यावद् ‘मोटी श्रद्धिवाली वैमानिक देवी अल्पश्रद्धिवाली वैमानिक देवीनी वच्चे थईने जाय.’

१०. [प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथिवीना नारको केवा प्रकारना पुद्गलपरिणामने अनुभवना विहरे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ अनिट्ठ, यावत्-मनने नहि गमना पुद्गलपरिणामने अनुभवना विहरे छे. ए प्रमाणे यावत्-नानमी नरकपृथिवीना नारको सुवा जागवुं. ए रीते यावत्-वेदनापरिणामने पण अनुभवे छे-इत्यादि जेम जीवामिगम नृचना बीजा ‘नैरयिक उद्देशकमा कर्णु छे ते प्रमाणे अहि कहेवुं. यावत्-[प्र०] हे भगवन् ! साननी नरकपृथिवीना नैरयिको केवा प्रकारना परिग्रहसत्तापरिणामने अनुभवे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ अनिट्ठ, यावत्-मनने नहि गमना परिग्रहसत्तापरिणामने अनुभव करता विहरे छे. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कहि [भगवान् गौतम] यावद् विहरे छे.

चतुर्दशशते तृतीय उद्देशक समाप्त.

१ * भग० खं० ३ अ० १० द० ३ पृ० १९३.

† अल्पार्द्धिक अने महार्द्धिको प्रथम आलापक, समर्द्धिक अने समर्द्धिको बीजो आलापक, तथा महर्द्धिक अने अल्पर्द्धिको बीजो आलापक तेमां अल्पर्द्धिक अने महार्द्धिको आलापक तथा समर्द्धिक-आलापक-ए वे आलापक साक्षात् कया छे, केवल समर्द्धिकालापकने अन्ते बाकीना सूत्रनी अन्त आ प्रमाणे जानवो—‘प्रथम शस्त्रवी हणीने जाय, पण पूर्वे जईने पछी न हणे. हे भगवन् ! महर्द्धिक देव अल्पर्द्धिक देवना मध्यमा थईने जाय ? हा जाय. ते महर्द्धिक देव शस्त्रवी हणीने जवा समर्थ होय के हणया शिवाय जवा समर्थ होय ? हे गौतम ! हणीने पण जवा समर्थ होय अने हणया शिवाय पण जवा समर्थ होय. हे भगवन् ! पूर्वे शस्त्रवदे हणीने पछी जाय के पूर्वे जईने पछी हणे ? हे गौतम ! पूर्वे शस्त्रवदे हणीने पछी जाय, अथवा पूर्वे जईने पछी शस्त्रवदे हणे.’

‡ १ देव अने देवनी प्रथमदंडक, २ देव अने देवी संबन्धे बीजो दंडक, ३ देवी अने देव संबन्धे बीजो दंडक, अने ४ देवी अने देवी संबन्धे बीजो दंडक-ए रीते चार दंडक जानवा.

१० * नैरयिकसंघे हरीकत जीवामिगमसूत्र प्रति० ३ द० १-२-३ प० ८९-१२९ सुवीमा छे, परन्तु उपरना सूत्रने लगतो थोडो पाठ मात्र प्रति० ३ नैरयिक द० ३ प० १०९ मां छे.

चउत्थो उद्देशो ।

१. [प्र०] एस णं भंते ! पोग्गले तीतमणंतं सासयं समयं लुक्खी, समयं अलुक्खी, समयं लुक्खी वा अलुक्खी वा ? पुंश्चि च णं करणेणं अणेगवन्नं अणेगरूवं परिणामं परिणमति ? अहं से परिणामे निज्जिन्ने भवति, तथो पच्छा एगवन्ने एगरूवे सिया ? [उ०] हंता गोयमा ! एस णं पोग्गले तीतं तं चेव जाव-एगरूवे सिया ।

२. [प्र०] एस णं भंते ! पोग्गले पडुप्पन्नं सासयं समयं ? [उ०] एवं चेव, एवं अणागयमणंतं पि ।

३. [प्र०] एस णं भंते ! खंधे तीतमणंतं ? [उ०] एवं चेव, खंधे वि जहा पोग्गले ।

४. [प्र०] एस णं भंते ! जीवे तीतमणंतं सासयं समयं दुक्खी, समयं अदुक्खी, समयं दुक्खी वा अदुक्खी वा ? पुंश्चि च णं करणेणं अणेगभावं अणेगभूयं परिणामं परिणमइ ? अहं से वेयणिज्जे निज्जिन्ने भवति, तथो पच्छा एगमावे एगभूए सिया ? [उ०] हंता गोयमा ! एस णं जीवे जाव-एगभूए सिया, एवं पडुप्पन्नं सासयं समयं, एवं अणागयमणंतं सासयं समयं ।

चतुर्थ उद्देशक.

१. [प्र०] हे भगवन् ! आ पुद्गल [परमाणु के स्कन्ध] अनन्त-अपरिमित अने शाश्वत अतीतकालने विपे एक समय सुधी रूक्षस्पर्शवालो, एक समय सुधी अरूक्ष-क्लिग्धस्पर्शवालो, तथा एक समय सुधी रूक्ष अने क्लिग्ध-वन्ने प्रकारना स्पर्शवालो हतो ? अने पूर्वे करण-प्रयोगकरण अने विस्त्रसाकरणधी अनेक वर्णवाळा अने [अनेक गन्ध, रस, स्पर्श अने संस्थानना मेदधी] अनेकरूपवाळा परिणामरूपे परिणत थयो हतो ? [परमाणुनो भिन्न भिन्न समये अनेक वर्णादिरूपे परिणाम थाय छे, अने स्कन्धनो एकसमये अनेक वर्णादिरूपे परिणाम थाय छे.] हवे ते अनेक वर्णादिपरिणाम क्षीण थाय स्यार पछी ते पुद्गल एकवर्णवालो अने एकरूपवालो हतो ? [उ०] हा, गौतम ! आ पुद्गल अतीतकालने विपे-इत्यादि यावत्-‘एकरूपवालो हतो’-त्या सुधी समग्र पाठ कहेवो.

पुद्गलपरिणाम.
अतीतकालने विपे
एक समयमा पुद्ग-
लनो परिणाम

२. [प्र०] हे भगवन् ! आ पुद्गल (परमाणु के स्कन्ध) शाश्वत वर्तमान कालने विपे (एक समय सुधी रूक्षस्पर्शवालो, क्लिग्ध-स्पर्शवालो, तथा क्लिग्ध अने रूक्ष-वन्ने स्पर्शवालो होय ? अने प्रयोग अने विस्त्रसाधी अनेक वर्णादिरूपे परिणत थाय ? ते परिणामना क्षीण थया बाद एकवर्णवालो अने एकरूपवालो होय ?) [उ०] पूर्वप्रमाणे उत्तर जाणवो, ए प्रमाणे अनागतकाल सवन्धे पण जाणवुं.

वर्तमानकाले
पुद्गलपरिणाम
अनागतकाल.

३. [प्र०] हे भगवन् ! अनन्त-अपरिमित अने शाश्वत अतीतकालने विपे पुद्गलस्कन्ध (एक समय सुधी रूक्षस्पर्शवालो, क्लिग्ध-स्पर्शवालो तथा क्लिग्ध अने रूक्ष-ए वन्ने स्पर्शवालो हतो ? अने अनेकवर्ण अने अनेकरूपवाळा परिणामरूपे परिणत थयो हतो ? पछी ते परिणामना क्षीण थयाधी तेनो एकवर्णवालो अने एकरूपवालो परिणाम थयो हतो ?) [उ०] ए प्रमाणे जेम पुद्गलसंवन्धे कथुं तेम धसवन्धे पण जाणवुं.

पुद्गलस्कन्ध

४. [प्र०] हे भगवन् ! आ जीव अनन्त-अपरिमित अने शाश्वत अतीतकालने विपे एक समय (दुःखना हेतुधी) दुःखी, एक समय (सुखना हेतुधी) अदुःखी-सुखी, तथा *एक समय [सुख अने दुःखना हेतुधी] दुःखी के सुखी हतो ? अने पूर्वे करणधी-कालस्व-भावादि कारणवडे शुभाशुभकर्मबंधना हेतुभूत क्रियाधी-अनेक प्रकारना सुखिपणुं अने दु खिपणुं-इत्यादि भाववाळा, अने अनेकरूपवाळा परिणामरूपे परिणत थयो हतो ? स्यारपछी वेदवा लायक ज्ञानावरणादि कर्मनी निर्जरा थया बाद जीव एकभाववालो अने एकरूपवालो हतो ? [उ०] हा, गौतम ! आ जीव यावत्-एक रूपवालो हतो. ए प्रमाणे शाश्वत एवा वर्तमानसमयसंवन्धे तथा अनन्त अने शाश्वत भविष्यकाल सवन्धे पण जाणवुं.

अदीय, वर्तमान
अने अनागतकाले
जीवपरिणाम

* सुख अने दुःखना कारणो एकसमये विद्यमान होय छे, परन्तु सुख अने दुःखनु वेदन एकसमये होवुं नथी, कारण के जीवने एकसमये एकल योग होय छे.

૫. [૫૦] પરમાણુપોગલે નં મંતે ! કિં સાસપ, અસાસપ ? [૩૦] ગોયમા ! સિય સાસપ, સિય અસાસપ । [૩૦] સે કેણટ્ટેણં મંતે ! एवं दुच्छद्—‘सिय सासप, सिय असासप’ ? [૩૦] ગોયમા ! દુદ્ધટ્ટયાપ સાસપ, વપ્પપજ્જવેદિ, જાય-ફાસપજ્જવેદિ અસાસપ, સે તેણટ્ટેણં જાય-સિય સાસપ, સિય અસાસપ ।

૬. [૫૦] પરમાણુપોગલે નં મંતે ! કિં ચરિમે, અચરિમે ? [૩૦] ગોયમા ! દ્ધાદેસેણં નો ચરિમે, અચરિમે, સેસાદેસેણં સિય ચરિમે, સિય અચરિમે, કાલાદેસેણં સિય ચરિમે, સિય અચરિમે, માવાદેસેણં સિય ચરિમે, સિય અચરિમે ।

૭. [૫૦] કઠ્ઠિવે નં મંતે ! પરિણામે પળ્લપ્પે ? [૩૦] ગોયમા ! કુદ્ધિવે પરિણામે પળ્લપ્પે, તંજહા—જીવપરિણામે ય વપરિણામે ય । एवं परिणामपयं निरत्यसेसं माणियधं । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે !’ તિ જાય-વિહરતિ ।

ચોદસમસા ચરુત્યો ઉદેશો સમત્તો ।

૫. [૫૦] હે મગવન્ ! પરમાણુપુદ્ગલ શાશ્વત છે કે અશાશ્વત છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે કયંચિત્ શાશ્વત છે અને કયંચિત્ અશાશ્વત છે. [૫૦] હે મગવન્ ! આપ એમ શા હેતુથી કહો છો કે ‘કયંચિત્ શાશ્વત છે અને કયંચિત્ અશાશ્વત છે’ ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દ્રવ્યાર્થરૂપે તે પરમાણુપુદ્ગલ શાશ્વત છે, અને વર્ણપર્યાયવડે યાવત્—સ્પર્શપર્યાયવડે અશાશ્વત છે, માટે ને હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કાનું છે કે ‘પરમાણુપુદ્ગલ કયંચિત્ શાશ્વત છે અને કયંચિત્ અશાશ્વત છે.’

૬. [૫૦] હે મગવન્ ! શું પરમાણુપુદ્ગલ ચરમ છે કે અચરમ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! (પરમાણુપુદ્ગલ) દ્રવ્યની અપેક્ષાએ *ચરમ નથી, પણ અચરમ છે. ક્ષેત્રાદેશથી કઠાચિત્ ચરમ છે અને કઠાચિત્ અચરમ છે. કાલદેશથી કઠાચિત્ ચરમ છે અને કઠાચિત્ અચરમ છે. માવાદેશથી કયંચિત્ ચરમ અને કયંચિત્ અચરમ છે.

૭. [૫૦] હે મગવન્ ! પરિણામ કેટલા પ્રકારનો કાલો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પરિણામ વે પ્રકારનો કાલો છે, તે આ પ્રમાણે—જીવપરિણામ અને અજીવપરિણામ. એ પ્રમાણે અહિં [પ્રજ્ઞાપના સૂત્રનું] પરિણામપદ સ્પર્ણ કહેલું. ‘હે મગવન્ ! તે એમજ છે, હે મગવન્ ! તે એમજ છે’—એમ કહી [મગવાન્ ગૌતમ] યાવદ્ વિહરે છે.

ચતુર્દશશતકે ચતુર્થ ઉદેશક સમાપ્ત.

૬ * જે પરમાણુ ત્રિવિકિત પરિણામથી રહિત થઈને પુનઃ તે પરિણામને પામશે નહિ તે પરમાણુ તે પરિણામની અપેક્ષાએ ચરમ કહેવાય છે, અને જે પરમાણુ પુનઃ તે પરિણામને પામશે તે અપેક્ષાએ તે અચરમ કહેવાય છે. દ્રવ્યની અપેક્ષાએ પરમાણુ ચરમ નથી, પણ અચરમ છે, કારણકે દ્રવ્યથી—પરમાણુપરિણામથી રહિત થયેલો પરમાણુ સત્તાપરિણામને પામી કાલાન્તરે પુનઃ પરમાણુપરિણામને પામશે. ક્ષેત્રની અપેક્ષાએ પરમાણુ કયંચિત્ ચરમ અને કયંચિત્ અચરમ છે, તે આ પ્રમાણે—જે ક્ષેત્રમા કેવલજ્ઞાની સમુદ્ધાતને પ્રાપ્ત થયેલા છે, અને ત્યાં જે પરમાણુ રહેલો છે, હવે સમુદ્ધાતને પ્રાપ્ત થયેલા તે કેવલજ્ઞાનીના સચન્દ્રવિશિષ્ટ તે પરમાણુ કોટ પણ સમયે તે ક્ષેત્રનો આશ્રય નહિ કરે, કેમકે તે કેવલજ્ઞાનુ નિર્વાણ થવાથી તે ક્ષેત્રમા પુનઃ કદિ આવવાના નથી માટે એ પ્રમાણે ક્ષેત્રથી પરમાણુ ચરમ કહેવાય છે, વિશેષણરહિત ક્ષેત્રની અપેક્ષાએ પરમાણુ ફરી તે ક્ષેત્રમા અવગાટ થશે, માટે ‘અચરમ’ કહેવાય છે. કાલની અપેક્ષાએ કયંચિત્ ચરમ છે અને કયંચિત્ અચરમ છે, તે આ પ્રમાણે—જે પૂર્વાદ્ધાદિ કાલને પિપે જે કેવલજ્ઞાન સમુદ્ધાત કયો, તે કાલને પિપે જે પરમાણુ રહેલો છે તે પરમાણુ તે કેવલજ્ઞાનસમુદ્ધાતવિશિષ્ટ તે કાલને કદિ પણ પ્રાપ્ત નહિ કરે, કારણ કે તે કેવલજ્ઞાની મોક્ષે જગ્યાથી પુનઃ સમુદ્ધાત કરવાના નથી, માટે તેની અપેક્ષાએ કાલથી ચરમ, અને વિશેષણરહિત કાલની અપેક્ષાએ પરમાણુ અચરમ છે. માત્રની અપેક્ષાએ પરમાણુ ચરમ અને અચરમ છે. તે આ પ્રમાણે—કેવલજ્ઞાનસમુદ્ધાતને અન્યસરે જે પરમાણુ દર્શાદિમાવિશેષણને પ્રાપ્ત થયો હતો તે પરમાણુ ત્રિવિકિત કેવલજ્ઞાનસમુદ્ધાતવિશિષ્ટ વર્ણાદિપરિણામની અપેક્ષાએ ચરમ છે, કારણ કે કેવલજ્ઞાનીના નિર્વાણ થવાથી પુનઃ તે પરમાણુ વિશિષ્ટ પરિણામને પ્રાપ્ત નહિ થાય. આ વ્યાખ્યાન ચૂર્ણિકારના મતને અનુસરી કરેલું છે.—ટીકા.

૭ † દ્રવ્યની અવધ્યાન્તરપ્રાપ્તિ તે પરિણામ, કાનું છે કે—“પરિણામ—અધ્યાન્તરપ્રાપ્તિ, દ્રવ્યનું સર્વથા એકરૂપે અવસ્થિત રહેલું, તેમજ તેનો મંવંથા નાશ થયો તે પરિણામ નથી” તેમાં જીવપરિણામ દશ પ્રકારનો છે—૧ ગતિ, ૨ દિગ્વિશ, ૩ રૂપાય, ૪ લેચ્છા, ૫ યોગ, ૬ ઉપયોગ, ૭ જ્ઞાન, ૮ દર્શન, ૯ ચારિત્ર, અને ૧૦ વેદ. અજીવપરિણામ પણ દશ પ્રકારનો છે—૧ વન્ધન, ૨ ગતિ, ૩ સસ્થાન, ૪ મેદ, ૫ વર્ણ, ૬ ગન્ધ, ૭ રમ, ૮ સ્પર્શ, ૯ અણુદલન અને ૧૦ શબ્દપરિણામ.—ટીકા.

પંચમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] નેરદૃષ્ય ણં મંતે ! અગ્નિકાયસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીદ્વપ્પજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અત્યેગતિપ વીદ્વપ્પજ્ઞા, અત્યેગ-
તિપ નો વીદ્વપ્પજ્ઞા । [પ્ર૦] સે કેણદ્વેણં મંતે ! एवं बुद्धि- ‘અત્યેગદૃષ્ય વીદ્વપ્પજ્ઞા, અત્યેગતિપ નો વીદ્વપ્પજ્ઞા ?’ [ઉ૦] ગોયમા !
નેરદૃયા દુવિદ્ધા પળ્લપ્પા, તંજહા-વિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા ય અવિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા ય, તત્થ ણં જે સે વિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા
નેરતિપ સે ણં અગ્નિકાયસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીદ્વપ્પજ્ઞા । [પ્ર૦] સે ણં તત્થ દ્વિયાપ્પજ્ઞા ? [ઉ૦] ણો તિણદ્વે સમદ્વે, નો ખલ્લુ તત્થ
સત્થં કમદ્વ । તત્થ ણં જે સે અવિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા નેરદૃષ્ય સે ણં અગ્નિકાયસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં ણો વીદ્વપ્પજ્ઞા, સે તેણદ્વેણં
જાવ-‘નો વીદ્વપ્પજ્ઞા’ ।

૨. [પ્ર૦] અસુરકુમારે ણં મંતે ! અગ્નિકાયસ્સ પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! અત્યેગતિપ વીદ્વપ્પજ્ઞા, અત્યેગતિપ નો વીદ્વ-
પ્પજ્ઞા । [પ્ર૦] સે કેણદ્વેણં જાવ-નો વીદ્વપ્પજ્ઞા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અસુરકુમારા દુવિદ્ધા પળ્લપ્પા, તંજહા-વિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા
ય અવિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા ય । તત્થ ણં જે સે વિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા અસુરકુમારે સે ણં-एवं जह्व नैरतिप जाव-‘કમતિ’ । તત્થ
ણં જે સે અવિગ્ગહગતિસમાવપ્પગા અસુરકુમારે સે ણં અત્યેગતિપ અગ્નિકાયસ્સ મજ્ઞંમજ્ઞેણં વીતીવપ્પજ્ઞા, અત્યેગતિપ નો વીદ્-

પંચમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારક અગ્નિકાયના મધ્યમાગમા થઈને જાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કોઈ એક નારક જાય અને કોઈ એક નારક ન
જાય. [પ્ર૦] એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહો છો કે, ‘કોઈ એક નારક જાય અને કોઈ એક નારક ન જાય’ ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકો
વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-વિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા, અને અવિગ્રહગતિસમાપન્ન-ઉત્પત્તિક્ષેત્રને પ્રાપ્ત થયેલા. તેમા જે
વિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલ નારક છે તે અગ્નિકાયના મધ્યમા યઈને જાય. [પ્ર૦] તે ત્યા વળે ? [ઉ૦] આ અર્થ યયાર્થ નથી, કેમકે તેને *અગ્નિ-
રૂપ શસ્ત્ર અસર કરતું નથી. તેમા જે અવિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલ નારક છે તે અગ્નિકાયની મધ્યમા યઈને ન જાય. માટે હે ગૌતમ ! તે
હેતુથી એમ કહ્યું કે, ‘કોઈ એક નારક જાય અને કોઈ એક ન જાય’

નારક અગ્નિકાયના
મધ્યમાગમા ગમન
કરે ?

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારો અગ્નિકાયની વચ્ચે યઈને જાય ?-એ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કોઈ એક †(અસુરકુમાર) જાય
અને કોઈ એક ન જાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ આપ શા હેતુથી કહો છો કે, ‘કોઈ એક જાય અને કોઈ એક ન જાય’ ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
અસુરકુમારો વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-વિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા અને અવિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા. તેમા જે વિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત
અસુરકુમારો છે-इत्यादि वधुं नारकानी पेठे जाणवु. यावत्-‘તેને (અગ્નિ વગેરે) શસ્ત્ર અસર કરતું નથી.’ તેમા જે અવિગ્રહગતિ પ્રાપ્ત અસુર-
કુમારો છે તેમાંના કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે યઈને જાય અને કોઈ એક ન જાય. [પ્ર૦] જે અગ્નિ વચ્ચે યઈને જાય તે ત્યા વળે ? [ઉ૦] એ

અસુરકુમારો.

૧ * વિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલો જીવ કાર્મણશરીરલુપ્ત હોવાથી અને તે સૂક્ષ્મ હોવાથી તેને અગ્નિવગેરે શસ્ત્ર અસર કરતું નથી.-ટીકા.

† અવિગ્રહગતિસમાપન્ન-ઉત્પત્તિક્ષેત્રને પ્રાપ્ત થયેલો નારક સમજવો, ‘પરંતુ ઋણગતિને પ્રાપ્ત થયેલો’-એ અર્થ અહિં વિવક્ષિત નથી, કારણ કે તેનો
અહિં અધિકાર નથી, ઉત્પત્તિક્ષેત્રને પ્રાપ્ત થયેલો નારક અગ્નિકાય મધ્યે યઈને જતો નથી, કેમકે નારક ક્ષેત્રને વિષે વાદર અગ્નિકાયનો અભાવ છે, અને મનુ-
ષ્યક્ષેત્રને વિષે વાદર અગ્નિકાયનો સદ્ભાવ છે.-ટીકા

૨ † વિગ્રહગતિ પ્રાપ્ત અસુરકુમાર વિગ્રહગતિ પ્રાપ્ત નારકની પેઠે જાણવો, અવિગ્રહગતિ પ્રાપ્ત-ઉત્પત્તિક્ષેત્રને પ્રાપ્ત થયેલ અસુરકુમાર, કે જે મનુષ્યલોકમા
આવે તે અગ્નિની વચ્ચે યઈને જાય, જે (મનુષ્યલોકમા) ન આવે તે અગ્નિકાયની વચ્ચે યઈને ન જાય, જે વચ્ચે યઈને જાય છે તે પળ વળે નહિ, કારણ કે વૈ-
ક્રિય શરીર સૂક્ષ્મ છે અને તેની ગતિ અતિ શીઘ્ર છે.-ટીકા.

વણ્ણા । [પ્ર૦] જે નં વીતીવણ્ણા સે નં તત્થ ધિયાવણ્ણા ? [૩૦] નો તિણ્ણે સમદ્દે, નો યલુ તત્થ સત્થં કમતિ, સે તેણ્ણ-ટ્ટેણં, ઇવં-જાવ ધણિયકુમારે । ઈર્ગિદિયા જહા નેરદ્ધયા ।

૩. [પ્ર૦] વેદ્ધિયા નં મંતે ! અગણિકાયસ્સ મજ્જંમજ્જેણં ? [૩૦] જહા અસુરકુમારે તહા વેદ્ધિપિવિ, નવરં-[પ્ર૦] જે નં વીતીવણ્ણા સે નં તત્થ ધિયાવણ્ણા ? [૩૦] હંતા ધિયાવણ્ણા, સેસં તં ચેવ, ઇવં જાવ-ચરિરિદિપ ।

૪. [પ્ર૦] પંચિદિયતિરિક્ખજોણિય નં મંતે ! અગણિકાય-પુચ્છા । [૩૦] ગોયમા ! અત્થેગતિય વીદ્ધવણ્ણા, અત્થેગતિય નો વીદ્ધવણ્ણા । [પ્ર૦] સે કેણ્ણેણં ? [૩૦] ગોયમા ! પંચિદિયતિરિક્ખજોણિયા હુવિહા પણ્ણત્તા, તંજહા-વિગ્ગહગતિસમા-વચ્છગા ય અવિગ્ગહગદ્ધસમાવચ્છગા ય । વિગ્ગહગદ્ધસમાવચ્છપ જહેથ નેરદ્ધપ, જાવ-‘નો યલુ તત્થ સત્થં કમદ્ધ’ । અવિગ્ગહગદ્ધસ-માવચ્છગા પંચિદિયતિરિક્ખજોણિયા હુવિહા પણ્ણત્તા, તંજહા-દ્ધિપ્પત્તા ય અણિદ્ધિપ્પત્તા ય । તત્થ નં જે સે દ્ધિપ્પત્તે પંચિદિય-તિરિક્ખજોણિય સે નં અત્થેગદ્ધપ અગણિકાયસ્સ મજ્જંમજ્જેણં વીતીવણ્ણા, અત્થેગદ્ધપ નો વીતીવણ્ણા । [પ્ર૦] જે નં વીતીવે-ણ્ણા સે નં તત્થ ધિયાવણ્ણા ? [૩૦] નો તિણ્ણે સમદ્દે, નો યલુ તત્થ સત્થં કમદ્ધ । તત્થ નં જે સે અણિદ્ધિપ્પત્તે પંચિદિય-તિરિક્ખજોણિય સે નં અત્થેગતિય અગણિકાયસ્સ મજ્જંમજ્જેણં વીતીવણ્ણા, અત્થેગતિય નો વીદ્ધવણ્ણા । [પ્ર૦] જે નં વીતી-વણ્ણા સે નં તત્થ ધિયાવણ્ણા ? [૩૦] હંતા ધિયાવણ્ણા, સે તેણ્ણેણં જાવ-‘નો વીતીવણ્ણા’ ઇવં મણુસ્સે વિ । વાળમંતર-જો-દ્ધસિય-વેમાણિય જહા અસુરકુમારે ।

૫. નેરતિયા દસ ઠાણાં પચ્છન્નમવમાણા વિહરંતિ, તંજહા-૧ અણિદ્ધા સદ્ધા, ૨ અણિદ્ધા રુવા, ૩ અણિદ્ધા ગંધા, ૪ અણિદ્ધા રસા, ૫ અણિદ્ધા ફાસા, ૬ અણિદ્ધા ગત્તી, ૭ અણિદ્ધા ડિત્તી, ૮ અણિદ્ધે લાવણ્ણે, ૯ અણિદ્ધે જસો-કિત્તી, ૧૦ અણિદ્ધે ઉદ્ધાણ-કમ્મ-વલ-ધીરિય-પુરિસકારપરકમે ।

અર્થ યથાર્થ નથી. કેમકે તેને અગ્નિ વગેરે શસ્ત્ર અસર કરતું નથી. તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહ્યું છે કે ‘કોઈ એક [અસુરકુમાર] જાય અને કોઈ એક ન જાય.’ એ પ્રમાણે યાવત્-સ્થનિતકુમારો સુધી જાણવું. એકેન્દ્રિયો *સંવન્ધે નૈરયિકનો પેટે જાણવું.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વેદ્ધિન્દ્રિય જીવો અગ્નિકાયનો મધ્યમા થઈને જાય ? [૩૦] જેમ અસુરકુમારો સંવન્ધે કહ્યું તેમ વેદ્ધિન્દ્રિય સંવન્ધે કહેવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, [પ્ર૦] ‘જે વેદ્ધિન્દ્રિય અગ્નિ વચ્ચે થઈને જાય, તે ત્યાં વળે ? [૩૦] હા, તે ત્યાં વળે’-એમ કહેવું. અને વાકી વધું પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-ચરિન્દ્રિય સુધી જાણવું.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચેન્દ્રિય તિર્યગ્ચોનિક જીવ અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય ?-એ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! કોઈ એક જાય અને કોઈ એક ન જાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહો છો કે ‘કોઈ એક જાય અને કોઈ એક ન જાય’ ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પંચેન્દ્રિયતિર્યચોનિકો વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-વિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા અને અવિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા. તેમા જે વિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા પંચેન્દ્રિયતિર્યચોનિકો છે તે નૈરયિકનો પેટે જાણવા, યાવત્-‘તેને શસ્ત્ર અસર કરતું નથી.’ જે પંચેન્દ્રિયતિર્યચો અવિગ્રહગતિને પ્રાપ્ત થયેલા છે તે વે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-ઋદ્ધિપ્રાપ્ત (વૈક્રિયલચ્ચિયુક્ત) અને ઋદ્ધિને અપ્રાપ્ત (વૈક્રિયલચ્ચિરહિત). તેમા જે પંચેન્દ્રિયતિર્યચો ઋદ્ધિને પ્રાપ્ત થયેલા છે, તેમાથી કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય અને કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને ન જાય. [પ્ર૦] જે અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય છે તે ત્યાં વળે ? [૩૦] એ અર્થ સમર્થ-યથાર્થ નથી, કેમકે તેને શસ્ત્ર અસર કરતું નથી. તેમા જે પંચેન્દ્રિય તિર્યચો ઋદ્ધિને પ્રાપ્ત થયેલા નથી તેમાથી કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય અને કોઈ એક ન જાય. [પ્ર૦] જે જાય તે વળે ? [૩૦] હા, વળે; માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે, યાવત્-‘કોઈ એક અગ્નિની વચ્ચે થઈને જાય અને કોઈ એક ન જાય’ એ પ્રમાણે મનુષ્ય સંવન્ધે પણ જાણવું. જેમ અસુરકુમારો સંવન્ધે કહ્યું, તેમ વાનસ્પતર, જ્યોતિષિક અને વૈમાનિક સંવન્ધે પણ કહેવું.

૫. નારકો દસ સ્થાનોને અનુમવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ અનિદ્ધ શબ્દ, ૨ અનિદ્ધ રૂપ, ૩ અનિદ્ધ ગંધ, ૪ અનિદ્ધ રસ, ૫ અનિદ્ધ સ્પર્શ, ૬ †અનિદ્ધ ગતિ, ૭ અનિદ્ધ સ્થિતિ, ૮ અનિદ્ધ લાવણ્ય, ૯ અનિદ્ધ યગઃકીર્તિ અને ૧૦ અનિદ્ધ ઉત્થાન, કર્મ, વલ, વીર્ય, તથા પુરુષકારપરાક્રમ.

૦ * વિગ્રહગતિપ્રાપ્ત એકેન્દ્રિય જીવો અગ્નિ વચ્ચે થઈને જાય, અને સુદ્ર હોવાથી તે વળે નહિ. અવિગ્રહગતિપ્રાપ્ત એકેન્દ્રિયો અગ્નિ વચ્ચે થઈને જતા નથી, કારણ કે તેઓ સ્થાવર છે તેજ (અગ્નિ) અને વાયુ ગતિપ્રાપ્ત હોવાથી તેણે અગ્નિમધ્યમા થઈને જતું સમયે છે, પરન્તુ તે અહિં વિવક્ષિત નથી, અહિં તો સ્થાવરપણાની વિવક્ષા છે અને તેથી તેઓમા ગતિનો અભાવ છે તથા વાત્સ્યાદિની પ્રેરણાથી પૃથિવ્યાદિનું અગ્નિમધ્યમા ગમન સમન્વિત છે, પરન્તુ અહિં સાતત્યકૃત ગમન વિવક્ષિત હોવાથી તેનું સ્વતંત્રપણે અગ્નિને વિષે ગમન સમન્વિત નથી-કીકા.

† † અનિદ્ધગતિ-નારકોની અપ્રશસ્તનિહાસોગતિરૂપ કે નરકગતિરૂપ અનિદ્ધ ગતિ, નરકમા રહેવારૂપ અથવા નરકાયુરૂપ અનિદ્ધ સ્થિતિ, અનિદ્ધ લાવણ્ય-પરિવરનો વેરોડ બગ્ગારવિરોધ, અપયગ અને અપકીર્તિરૂપ અનિદ્ધ યગઃકીર્તિ, વીર્યાન્તરાવના ક્ષયોપશમાદિથી ઉત્પન્ન થયેલ દરવાનાદિવીર્યવિશેષ અનિદ્ધ-મિન્દ્રિત છે.

૬. અસુરકુમારા દસ ટાળાઈ પચ્છણુભવમાણા વિહરંતિ, તંજહા-૧ ઇટ્ટા સહા, ૨ ઇટ્ટા રૂવા, જાવ-૩ટ્ટે ઉટ્ટાણ-કમ્મ-વલ-વીરિય-પુરિસ્કારપરકમે, एवं जाव-थणियकुमारा ।

૭. પુઢવિક્કાઈયા છ ટાળાઈ પચ્છણુભવમાણા વિહરંતિ, તં જહા-૩ટ્ટાણિટ્ટા ફાસા, ૩ટ્ટાણિટ્ટા ગતી, एवं जाव-परकमे एवं जाव-वणस्सइकाइया ।

૮. વેઈદિયા સત્ત ટાળાઈ પચ્છણુભવમાણા વિહરંતિ, તંજહા-૩ટ્ટાણિટ્ટા રસા, સેસં જહા ઈંદિયાણં ।

૯. તેંદિયા અટ્ટ ટાળાઈ પચ્છણુભવમાણા વિહરંતિ, તં જહા-૩ટ્ટાણિટ્ટા ગંધા, સેસં જહા વેંદિયાણં ।

૧૦. ચડરિંદિયા નવ ટાળાઈ પચ્છણુભવમાણા વિહરંતિ, તંજહા-૩ટ્ટાણિટ્ટા રૂવા, સેસં જહા તેંદિયાણં ।

૧૧. પંચેંદિયતિરિસ્વજોણિયા દસ ટાળાઈ પચ્છણુભવમાણા વિહરંતિ, તંજહા-૩ટ્ટાણિટ્ટા સહા, જાવ-પરકમે, एवं मणुस्सा वि, वाणमंतर-जोइसिय-वेमाणिया जहा असुरकुमारा ।

૧૨. [પ્ર૦] દેવે ણં મંતે ! મહિટ્ટીય જાવ-મહેસક્કલે વાહિરપ પોગલે અપરિયાહત્તા પમ્મૂ, તિરિયપદ્ધયં વા તિરિયમિત્તિ વા ઉલ્લંઘેત્તપ વા પલ્લંઘેત્તપ વા ? [ઉ૦] ગોયમા ! ણો તિણટ્ટે સમટ્ટે ।

૧૩. [પ્ર૦] દેવે ણં મંતે ! મહિટ્ટીય જાવ-મહેસક્કલે વાહિરપ પોગલે પરિયાહત્તા પમ્મૂ, તિરિય૦ જાવ-પલ્લંઘેત્તપ વા ? [ઉ૦] હંતા પમ્મૂ ! 'સેવં મંતે ! સેવં મંતે'ત્તિ ।

ચોદસમસણ પંચમો ઉદ્દેસો સમત્તો.

૬. અસુરકુમારો દશ સ્થાનોને અનુભવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ઇટ્ટ શબ્દ, ૨ ઇટ્ટ રૂપ, યાવત્-૧૦ ઇટ્ટ ઉત્થાન, કર્મ, વલ, વીર્ય અને પુરુષકાર પરાક્રમ-૯ પ્રમાણે યાવત્-સ્તનિતકુમારો સુધી જાણવું. અસુરકુમારો.

૭. પૃથિવિકાયાિકો છ સ્થાનોને અનુભવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ *ઈટ્ટાનિટ્ટ સ્પર્શ, ૨ ઇટ્ટાનિટ્ટ ગતિ, યાવત્-૬ 'ઈટ્ટાનિટ્ટ પુરુષકાર-પરાક્રમ'-૯ પ્રમાણે યાવત્-વનસ્પતિકાયાિક સુધી જાણવું. પૃથિવીકાયાિકો.

૮. વૈદિન્દ્રિય જીવો સાત સ્થાનોને અનુભવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ઇટ્ટાનિટ્ટ રસ-ઈત્યાદિ સમગ્ર એકેન્દ્રિયોની પેટે અહિં કહેવું. વૈદિન્દ્રિયો.

૯. તેદિન્દ્રિય જીવો આઠ સ્થાનોને અનુભવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ઇટ્ટાનિટ્ટ ગન્ધ-ઈત્યાદિ વાકી વધુ વૈદિન્દ્રિયોની પેટે કહેવું. તેદિન્દ્રિયો.

૧૦. ચડરિન્દ્રિય જીવો નવ સ્થાનોને અનુભવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ઇટ્ટાનિટ્ટ રૂપ-ઈત્યાદિ વાકી વધુ તેદિન્દ્રિય જીવોની પેટે જાણવું. ચતુરિન્દ્રિય જીવો.

૧૧. પંચેન્દ્રિયતિર્યચ્યોનિકો દશ સ્થાનકોને અનુભવતા વિહરે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ ઇટ્ટાનિટ્ટ શબ્દ-ઈત્યાદિ યાવત્-પરાક્રમ સુધી કહેવું. ૯ પ્રમાણે મનુષ્યો પણ જાણવા. જેમ અસુરકુમાર સંવન્ધે કહ્યું તેમ વાનવ્યંતર, જ્યોતિષિક અને વૈમાનિક સવન્ધે કહેવું. પંચેન્દ્રિય તિર્યંચો.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મોટી ઋદ્ધિવાળો યાવત્-મોટા સુખવાળો દેવ વહારના-ભવધારણીય શરીર વ્યતિરિક્ત પુદ્ગલોને ગ્રહણ કર્યા શિવાય તિર્છી પર્વતને કે તિર્છી [પ્રાકારની] ભીંતને ઉલ્લંઘવા કે વારવાર ઉલ્લંઘવા સમર્થ થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૯ અર્થ યયાર્થ નથી, [અર્થાત્ ભવધારણીય શરીર વ્યતિરિક્ત વીજા વહારના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કર્યા શિવાય પર્વતાદિને ઉલ્લંઘવાનું સામર્થ્ય પ્રવર્તતું નથી] મહર્દિક દેવ વ-ધારના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કર્યા શિવાય પર્વતાદિને ઉલ્લંઘવા શકે ?

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મોટી ઋદ્ધિવાળો યાવત્-મોટા સુખવાળો દેવ વહારના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરી તિર્છી [પર્વતને કે તિર્છી પ્રાકારની ભીંતને ઉલ્લંઘવા સમર્થ છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! સમર્થ છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે'-એમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિહરે છે.] વહારના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરી પર્વતાદિને ઉલ્લંઘવા સમર્થ છે.

ચતુર્દશ શતકે પંચમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૭ * એકેન્દ્રિયોની શુભાશુભ ક્ષેત્રમા ઉત્પત્તિ થવાનો સમ્ભવ હોવાથી તેને સાતા અને અસાતાના ઉદયનો સમ્ભવ છે માટે તેને ઇટ્ટાનિટ્ટ સ્પર્શાદિ હોય છે. યથાપિ તેઓ સ્થાવર છે તેથી તેને સ્વભાવથી ગમનરૂપ ગતિનો સમ્ભવ નથી તો પણ તેઓમા પરપ્રેરિત ગતિ હોય છે, અને તે શુભાશુભરૂપ હોવાથી 'ઈટ્ટાનિટ્ટ' કહેવાય છે. ઇટ્ટાનિટ્ટ લાવણ્ય મણિ અને પત્થરને વિષે જાણવું સ્થાવર હોવાથી એકેન્દ્રિયને વિષે ડરયાનાદિ હોતા નથી, પરન્તુ પૂર્વભવમા અનુભવેલા ડરયાનાદિના સસ્કારનિમિત્તે તેનું ઇટ્ટાનિટ્ટપણું જાણવું.-ટીકા.

છઠ્ઠો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ-પવં વયાસી-નેરહયા ણં મંતે ! કિમાહારા, કિપરિણામા, કિજોળીયા, કિટિતીયા પળ્ણસા ? [૩૦] ગોયમા ! નેરહયા ણં પોગલાહારા, પોગલપરિણામા, પોગલજોળિયા, પોગલટ્ટિતીયા, કમ્મોવગા, કમ્મનિયાણા, કમ્મ-ટ્ટિતીયા, કમ્મુણામેવ વિપ્પરિયાસમેતિ, પવં જાવ-વેમાણિયા ।

૨. [પ્ર૦] નેરહયા ણં મંતે ! કિં વીચીદ્ધાદં આહારંતિ અવીચિદ્ધાદં આહારંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! નેરતિયા વીચિદ્ધાદં પિ આહારંતિ, અવીચિદ્ધાદં પિ આહારંતિ । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! પવં બુદ્ધ-‘નેરતિયા વીચિ-૦ તં ચેવ જાવ-આહારંતિ’ ? [૩૦] ગોયમા ! જે ણં નેરહયા ઇગપ્પસુણાદં પિ દ્ધાદં આહારંતિ, તે ણં નેરતિયા વીચિદ્ધાદં આહારંતિ, જે ણં નેરતિયા પડિ-પુચ્છાદં દ્ધાદં આહારંતિ તે ણં નેરહયા અવીચિદ્ધાદં આહારંતિ, સે તેળટ્ટેણં ગોયમા ! પવં બુદ્ધ-જાવ-આહારંતિ, પવં જાવ-વેમાણિયા આહારંતિ ।

૩. [પ્ર૦] જાહે ણં મંતે ! સફે દેવિદં દેવરાયા દિવાદં ભોગભોગાદં ભુંજિડંકામે મયતિ સે કદમિયાણં પકરંતિ ? [૩૦] ગોયમા ! તાહે ચેવ ણં સે સફે દેવિદં દેવરાયા ઇગં મહં નેમિપડિરુચગં વિહવતિ, ઇગં જોયણસયસહસ્સં ધાયામ-વિનપંમેણં, તિન્નિ જોયણસયસહસ્સાદં, જાવ-અહ્મંગુલં ચ કિંચિવિસેસાહિયં પરિચ્ચેવેણં । તસ્સ ણં નેમિપડિરુચગસ્સ ઉચારિં વહુસમરમ-ણિજે ભૂમિભાગે પચ્છે, જાવ-મળીણં ફાસે, તસ્સ ણં નેમિપડિરુચગસ્સ વરુમજ્જદેસમાગે તત્થ ણં મહં ઇગં પાસાયવડેસગં વિહવતિ પંચ જોયણસયાદં ઉદં ઉચ્ચેત્તેણં, અદ્ધાજ્જાદં જોયણસયાદં વિનપંમેણં, અધ્મુગ્ગય-મૂસિય-૦ વપ્પમો જાવ-પડિરુચં ।

પઠ્ઠ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] રાજગૃહમા [ભગવાન્ ગૌતમ] આ પ્રમાણે ચોળ્યા કે હે ભગવન્ ! નારકો જો આહાર કરે, અને તે [આહારનો] જો પરિણામ થાય, તેની યોનિ (ઉત્પત્તિસ્થાનક) કેવી હોય, અને તેની સ્થિતિ-અવસ્થાનુ કારણ શું છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નારકો પુદ્ગલો આહાર કરે, અને તેનો પુદ્ગલરૂપે પરિણામ થાય, [શીત અને ઉષ્ણ સ્પર્શવાળા] પુદ્ગલો એજ તેની યોનિ-ઉત્પત્તિસ્થાનક છે, [આયુષ્કર્મના] પુદ્ગલો એ તેની નરકમા સ્થિતિનુ કારણ છે. તથા તે [વન્ધદ્વારા] કર્મને પ્રાપ્ત થયેલા છે, તે નારકપણાનું નિમિત્તભૂતકર્મવાળા છે, કર્મ-પુદ્ગલથી તેઓની સ્થિતિ છે, અને કર્મને લીધે અન્ય પર્યાયને પ્રાપ્ત થાય છે. એ પ્રમાણે યાવદ્-વૈમાનિકો સુધી જાણવું.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકો વીચિદ્રવ્યોનો આહાર કરે છે કે અવીચિદ્રવ્યોનો આહાર કરે છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! નારકો વીચિદ્રવ્યોનો પણ આહાર કરે છે અને અવીચિદ્રવ્યોનો પણ આહાર કરે છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ જાણો હેતુથી કહો છો કે, ‘નારકો વીચિદ્રવ્યો અને અવીચિદ્રવ્યોનો પણ આહાર કરે છે’ ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જે નારકો એક પ્રદેશ પણ ન્યૂન દ્રવ્યોનો આહાર કરે છે તેઓ વીચિદ્રવ્યોનો આહાર કરે છે, અને જે નૈરયિકો પરિપૂર્ણ દ્રવ્યોનો આહાર કરે છે તેઓ અવીચિદ્રવ્યોનો આહાર કરે છે, તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહું છે કે, ‘નારકો વીચિ તથા અવીચિ એ બન્ને પ્રકારના દ્રવ્યોનો આહાર કરે છે.’ એ પ્રમાણે યાવદ્-‘વૈમાનિકો આહાર કરે છે’ ત્યા સુધી જાણવું.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવોનો ઇન્દ્ર અને દેવોનો રાજા શક્ર વ્યારે ભોગવવા યોગ્ય દિવ્ય [મનોહર સ્વર્ગાદિક] ભોગોને ભોગવવાને ઇચ્છે ત્યારે તે તેને તે વચ્ચે કેવી રીતે ભોગવે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ત્યારે તે દેવોનો ઇન્દ્ર અને દેવોનો રાજા શક્ર એક મોટું ચક્રના જેવું (વૃત્તાકાર) સ્થાન વિઠુવું છે, તેની લંચાઈ અને પહોળાઈ એક લાલ યોજનની અને તેની પરિધિ ત્રણ લાલ [સોઠ હજાર વસો સત્યાવીશ યોજન ત્રણ કોશ, એકસો અઠ્યાવીશ ધનુષ અને કંઈક અધિક સાડાતેર] આગુલ છે. તે ચક્રના આકારવાળા સ્થાનની ઉપર વરોવર સમ અને રમણીય

૨ * જેટલા પુદ્ગલદ્રવ્યના સમુદાયથી સર્વ આહાર થાય તે અવીચિદ્રવ્ય, અને સર્વ આહારથી એકાદિપ્રદેશ ન્યૂન આહાર તે વીચિદ્રવ્ય

૩ † અહિં શક્રને સુધર્માસભા ભોગસ્થાન છે, તો પણ તે ચક્રના આકારવાળું સ્થાન વિઠુવું છે તે જિનની આશાતનાનો ત્યાગ કરવા માટે છે. કારણ કે સુધર્મા સભામાં માણવક સત્ત્વને વિષે હામહામા જિનના અસ્થિઓ છે, અને તેની પાસે (મૈથુનનિમિત્ત) વિષયોપભોગ કરવામા જિનની આશાતના થાય, માટે મૈથુન નિમિત્તક વિષયોપભોગમાટે ચક્રના આકારવાળું વીજું સ્થાન વિઠુવું છે.-ડીકા

તસ્સ પાસાયવડેસગસ્ય ડહોપ પડમલયામત્તિચિત્તે, જાવ-પઢિરૂવે । તસ્સ ણં પાસાયવડેસગસ્ય અંતો વહુસમરમણિજે ભૂમિમાગે, જાવ-મળીણં ફાસો, મણિપેઢિયા અટ્ટજોયણિયા જહા વેમાણિયાણં । તીસે ણં મણિપેઢિયાપ ઉવર્ધિ મહં ઇમે દેવસ-યણિજે વિઠ્ઠદ્ધ, સયણિજ્જવન્નઓ, જાવ-પઢિરૂવે । તત્થ ણં સે સક્કે દેવિંદે દેવરાયા અટ્ટહિં અગમહિસીહિં સપરિવારહિં, દોહિ ય અણિપહિં નટ્ટાણિપ્પણ ય ગંધઘ્વાણિપ્પણ ય સદ્ધિં મહયાહયનટ્ટં જાવ-દિઘ્વાઈં મોગમોગાઈં મુંજમાણે વિહરદ્ધ ।

૪. [પ્ર૦] જાહે ઈસાણે દેવિંદે દેવરાયા દિઘ્વાઈં ? [૩૦] જહા સક્કે તહા ઈસાણે ચિ નિરવસેસં, એવં સળંકુમારે વિ, નવરં પાસાયવડેસઓ છ જોયણસયાઈં ડહં ઉચ્ચત્તેણં, તિન્નિ જોયણસયાઈં વિન્નલંભેણં, મણિપેઢિયા તહેવ અટ્ટજોયણિયા । તીસે ણં મણિપેઢિયાપ ઉવર્ધિ ઇત્થ ણં મહેગં સીહાસણં વિઠ્ઠદ્ધ સપરિવારં માણિયદ્ધં । તત્થ ણં સળંકુમારે દેવિંદે દેવરાયા વાવત્તરીપ સામાણિયસાહસ્સીહિં જાવ-ચઢહિં વાવત્તરીહિં આયરક્કદેવસાહસ્સીહિ ય વહ્હિં સળંકુમારકપ્પવાસીહિં વેમાણિપહિં દેવેહિ ય દેવીહિ ય સદ્ધિં સંપરિવુડે મહયાં જાવ-વિહરદ્ધ । એવં જહા સળંકુમારે તહા જાવ-પાણઓ અન્નુઓ, નવરં જો જસ્સ પરિવારો સો તસ્સ માણિયદ્ધો, પાસાયઉચ્ચત્તં જં સપ્પસુ ૨ કપ્પેસુ વિમાણાણં ઉચ્ચત્તં, અદ્ધદ્ધં વિત્થારો, જાવ-અન્નુયસ્સ નવજોયણસયાઈં ડહં ઉચ્ચત્તેણં, અદ્ધપંચમાઈં જોયણસયાઈં વિન્નલંભેણં, તત્થ ણં ગોયમા ! અન્નુપ દેવિંદે દેવરાયા દસહિં સામાણિયસાહસ્સીહિં જાવ-વિહરદ્ધ, સેસં તં ચેવ । 'સેવં મંતે । સેવં મંતે' ! ત્તિ ।

ચોદસમસાળ છટ્ટઓ ઉદેસો સમતો ।

ભૂમિમાગ કહેલો છે. [તિનું વર્ણન] યાવત્-‘મનોજ્ઞ સ્પર્શ હોય છે’ સ્થા સુધી જાણવું. તે ચક્રાકારવાળા તે સ્થાનની વરોવર મધ્યમાને એક મોટો પ્રાસાદાવતંસક-ભૂપણરૂપ સુન્દર પ્રાસાદ વિકુર્વે છે. તે ડંચાઈમાં પાંચસે યોજન ડંચો અને તેનો વિષ્કંભ-વિસ્તાર અઢીસો યોજ-નનો છે. તે પ્રાસાદ અન્યુદગત-અલ્પન્ત ડંચો [અને પ્રમાના પૂંજવડે વ્યાસ હોવાથી જાણે હસતો હોયની !]-ઇત્યાદિ *પ્રાસાદવર્ણન જાણવું, યાવત્-તે પ્રતિરૂપ-સુંદર અને દર્શનીય છે. તથા તે પ્રાસાદાવતંસકનો ડહોચ-ઉપરનો ભાગ પદ્મ અને રુતાઓના ચિત્રામણથી વિચિત્ર અને યાવત્-દર્શનીય છે. વઠ્ઠી તે પ્રાસાદાવતંસકનો અંદરનો ભાગ વરાવર સમ અને રમણીય છે, યાવત્-‘ત્યાં મણિઓનો સ્પર્શ હોય છે’-ત્યાં સુધી વર્ણન જાણવું. વઠ્ઠી ત્યાં આઠ યોજન ડંચી એક મણિપીઠિકા છે, અને તે વૈમાનિકોની મણિપીઠિકા જેવી જાણવી. તે મણિપીઠિકાની ઉપર એક મોટી દેવશય્યા વિકુર્વે છે, તે દેવશય્યાનું વર્ણન યાવત્ ‘પ્રતિરૂપ’ છે ત્યાં સુધી કહેવું. ત્યાં દેવનો ઇન્દ્ર અને દેવનો રાજા શક્ર પોતપોતાના પરિવારયુક્ત આઠ પટ્ટરાણીઓ સાથે ગન્ધર્વનીક અને નાટ્યાનીક એ વે પ્રકારના અનીકની સાથે મોટેથી આહત-વગાડેલા નાટ્ય, ગીત અને વાદિત્રના શબ્દવડે યાવત્-મોગવવા યોગ્ય દિવ્ય મોગોને મોગવતો વિહરે છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવેન્દ્ર અને દેવનો રાજા ઈશાન દિવ્ય મોગોને મોગવવા ઇચ્છે ત્યારે તે કેવી રીતે મોગવે ? [૩૦] જેમ શક્ર સંવન્ધે કહ્યું તેમ ઈશાન સંવન્ધે પણ સમગ્ર કહેવું. એ પ્રમાણે સનત્કુમારને વિષે પણ જાણવું, પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, એ પ્રાસાદાવતંસક ડંચાઈમાં છસો યોજન અને પહોળાઈમાં ત્રણસો યોજન છે. તથા તે મણિપીઠિકાની ઉપર એક મોટું સિંહાસન સપરિવાર-પોતાના પરિવારને યોગ્ય આસનો સહિત વિકુર્વે છે-ઇત્યાદિ કહેવું. તેમા દેવેન્દ્ર અને દેવનો રાજા સનત્કુમાર વહોતેર હજાર સામાનિક દેવો સાથે, યાવત્-તે લાખ અઠ્યાશી હજાર આત્મરક્ષક દેવો સાથે, અને સનત્કુમાર કલ્પમા રહેનારા ઘણા વૈમાનિક દેવો અને દેવીઓ સાથે પરિવૃત્ત થઈ [મોટા ગીત અને વાદિત્રના] શબ્દોવડે યાવત્-વિહરે છે. એ પ્રમાણે જેમ સનત્કુમાર સંવન્ધે કહ્યું, તેમ યાવત્-પ્રાણત તથા અચ્યુત દેવલોક સુધી જાણવું. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે, જેનો જેટલો પરિવાર હોય તેનો તેટલો અહિં કહેવો. પોત પોતાના કલ્પના વિમાનોની ડંચાઈના જેટલી પ્રાસાદની ડંચાઈ જાણવી, અને ડંચાઈના અઢધા ભાગ જેટલો તેનો વિસ્તાર જાણવો, યાવત્-અચ્યુત દેવલોકનો પ્રાસાદાવતંસક નવસો યોજન ડંચો છે, અને સાઢા-ચારસો યોજન પહોળો છે. તેમા હે ગૌતમ ! દેવેન્દ્ર દેવરાજ અચ્યુત દશ હજાર સામાનિક દેવો સાથે યાવત્-વિહરે છે. વાકી વધું પૂર્વે પ્રમાણે જાણવું. ‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે’-એમ કહી યાવત્-‘ભગવાન્ ગૌતમ’ વિહરે છે.

ચતુર્દશ શતકે પટ્ટ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૩ * પ્રાસાદવર્ણન સંવન્ધે જુઓ-ભગ. સં. ૧ પૃ. ૩૦૦.

૪ † સનત્કુમારેન્દ્ર માત્ર સિંહાસન વિકુર્વે છે, પરન્તુ શક્ર અને ઈશાનની પેટે દેવશય્યા વિકુર્વતો નથી, કારણ કે તે સર્વમાત્રથી વિપયોપભોગ કરતો હોવાથી તેને શય્યાનુ પ્રયોજન નથી.

† સનત્કુમારેન્દ્રનો પરિવાર વઘ્યો છે, માહેન્દ્રને સીત્તેર હજાર સામાનિક દેવો અને તે લાખ ઇંદ્રી હજાર અગરક્ષક દેવો હોય છે, વ્રહ્મદેવલોકને સાઢ હજાર, લાન્તકને પચાસ હજાર, શુક્લે ચાલીશ હજાર, સહસ્રારને ત્રીસ હજાર, આણત-પ્રાણતને વીસ હજાર અને આરણ-અચ્યુતને દશ હજાર સામાનિક દેવો હોય છે, અને તેથી ચારગુણા આત્મરક્ષક દેવો જાણવા.

‡ સનત્કુમાર અને માહેન્દ્ર દેવલોકના વિમાન છસો યોજન ડંચા છે, માટે તેના પ્રાસાદની ડંચાઈ પણ છસો યોજન જાણવી, વ્રહ્મ અને લાન્તકને વિષે સાતસો યોજન, શુક્લ અને સહસ્રારને વિષે આઠસો યોજન, આનત-પ્રાણત અને આરણ-અચ્યુતેન્દ્રના પ્રાસાદો નવસો યોજન ડંચા છે, અને તેનો વિસ્તાર તેથી અરધો છે. યાવત્-અચ્યુતનો નવસો યોજન પ્રાસાદ ડંચો છે, અને તેનો વિસ્તાર સાઢા ચારસો યોજન છે. આ અચ્યુત દેવલોકને વિષે અચ્યુતેન્દ્ર દશ હજાર સામાનિક દેવો સાથે યાવત્ વિહરે છે. અહિં ઇટલો વિશેષ છે કે સનત્કુમારાદિ ઇન્દ્રો સામાનિકાદિ દેવોના પરિવાર સહિત ચક્રના આકારવાળા સ્થાનને વિષે જાય છે, કારણ કે તેઓના સમક્ષ સર્વશક્તિ વિપયોનો ઉપભોગ કરવો અપિચ્છ છે, શક્ર અને ઈશાનેન્દ્ર પરિવાર સહિત ત્યાં જતા નથી, કારણ કે તે કાયસેવી હોવાથી તેઓના સમક્ષ કાયપ્રતિચારણ (કાયદ્વારા વિપયોપભોગ) સેવવો ળજનીય અને અનુચિત છે.—ટીકા.

ઈશાનેન્દ્ર મોગ મોગ વવા ઇચ્છે ત્યારે તે કેવી રીતે મોગવે ?

સત્તમો ઉદેસો ।

૧. [પ્ર૦] રાયગિહે જાવ-પરિસ્તા પડિગયા । ‘ગોયમા’ ! દી સમણે મગથં મહાર્ચારે મગથં ગોયમં આમંતેત્તા एवं ययासी-
‘ચિર સંસિદ્ધોઽસિ મે ગોયમા ! ચિરસંયુઓઽસિ મે ગોયમા ! ચિરપરિચિઓઽસિ મે ગોયમા ! ચિરજુસિઓઽસિ મે ગોયમા !
ચિરાણુગઓઽસિ મે ગોયમા ! ચિરાણુવત્તી સિ મે ગોયમા ! અણંતરં દેવલોપ અણંતરં માણુસ્સપ મ્હે, કિં પરં ? મરણા કાયસ્સ
મેદા, ઇઓ જુત્તા દો વિ તુલ્લા પ્ગટ્ઠા અવિસેસમણાણત્તા મવિસ્સામો ।

૨. [પ્ર૦] જહા ણં મંતે ! વયં પ્યમટ્ટં જાણામો, પાસામો, તહા ણં અણુત્તરોચવાઇયા વિ દેવા પ્યમટ્ટં જાણંતિ, પાસંતિ ?
[ઉ૦] હંતા ગોયમા ! જહા ણં વયં પ્યમટ્ટં જાણામો, પાસામો તહા અણુત્તરોચવાઇયા વિ દેવા પ્યમટ્ટં જાણંતિ, પાસંતિ ।
[પ્ર૦] સે કેણટ્ટેણં જાવ-પાસંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! અણુત્તરોચવાઇયાણં અણંતાઓ મણોદ્ધવગ્ગણાઓ હદ્ધાઓ, પત્તાઓ,
અમિસમન્નાગયાઓ મ્હંતિ, સે તેણટ્ટેણં ગોયમા ! एवं बुद्ध-जाव-‘पासंति’ ।

૩. [પ્ર૦] કહિવિહે ણં મંતે ! તુલ્લપ પ્પણત્તે ? [ઉ૦] ગોયમા ! છઘિદ્દે તુલ્લપ પ્પણત્તે, તંજહા-૧ દ્ધતુલ્લપ, ૨ સેત્ત-
તુલ્લપ, ૩ કાલતુલ્લપ, ૪ મવતુલ્લપ, ૫ માવતુલ્લપ, ૬ સંઠાણતુલ્લપ ।

સત્તમ ઉદ્દેશક.

૧. રાજગૃહમાં યાવત્-પરિપદ્ વાર્દાને પાછી ગઈ. [મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વાની કેવલજ્ઞાનની અપ્રાપ્તિથી લિપ્ત થયેલા ગૌતમ સ્વામીને
આત્માસન આપવા માટે પોતાનો તેમની સાથેનો લાંબા કાલનો પરિચય વતાવી મવિપ્યમાં પોતાની સાથે તેમની તુલ્યતા વતાવે છે-] શ્રમણ
મગવંત મહાવીરે ‘હિ ગૌતમ !’ એમ મગવાન્ ગૌતમને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું-“હે ગૌતમ ! તું મારી સાથે ઘણાં કાલ સુધી જોઈથી બંધાયેલ
છે, હે ગૌતમ ! તે ઘણા લાંબા કાલથી [જોઈને લીધે] મારી પ્રગંસા કરી છે, હે ગૌતમ ! તારો મારી સાથે ઘણા લાંબા કાલથી પરિચય
છે, હે ગૌતમ ! તે ઘણા લાંબા કાલથી મારી સેવા કરી છે, હે ગૌતમ ! તું ઘણા લાંબા કાલથી મને અનુસર્યો છે, હે ગૌતમ ! તું ઘણા લાંબા
કાલથી મારી સાથે અનુકૂળપણે વર્ત્યો છે, હે ગૌતમ ! અનન્તર (તુરતના) દેવમ્ભવમાં અને તુરતના મનુષ્યમ્ભવમાં [એ પ્રમાણે તારી સાથે
સંવન્ધ છે,] વધારે શું ? પણ મરણ પછી શરીરનો નાશ થયા વાદ અહીંથી પ્યવી આપણે વન્ને સરસા, એકાર્થ-એકપ્રયોજનવાળા, (અથવા
એક સિદ્ધિક્ષેત્રમાં રહેવાવાળા) વિશેષતા અને મેદરહિત થઈશું.

૨. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! જેમ આપણે વન્ને આ (પૂર્વોક્ત) અર્થને *જાણીએ છીએ અને જોડે છીએ, તેમ અનુત્તરૌપપાતિક દેવો પણ
એ વાતને જાણે છે અને જુએ છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જેમ આપણે વન્ને પૂર્વોક્ત વાતને જાણીએ છીએ અને જોડે છીએ તેમ અનુત્તરૌપપાતિક
દેવો પણ એ વાતને જાણે છે અને જુએ છે. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! એ પ્રમાણે આપ શા હેતુથી કહો છો કે ‘જેમ આપણે જાણીએ છીએ તેમ
અનુત્તરૌપપાતિક દેવો પણ જાણે છે અને જુએ છે’ ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અનુત્તરૌપપાતિક દેવોએ મનોદ્રવ્યની અનંત વર્ણનાઓ (અવધિજ્ઞાનની
લઘ્વિથી) [જેયરૂપે] મેલ્લી છે, પ્રાપ્ત કરી છે, અને [ગુણ-પર્યાયના જ્ઞાનથી] વ્યાપ્ત કરી છે, માટે હે ગૌતમ ! એમ કહેવાય છે કે તે
(અનુત્તરૌપપાતિક દેવો) જાણે છે અને જુએ છે.

૩. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! કેટલા પ્રકારે તુલ્ય કહેલ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તુલ્ય છ પ્રકારે કહેલું છે, તે આ પ્રમાણે-૧ દ્રવ્યતુલ્ય,
૨ ક્ષેત્રતુલ્ય, ૩ કાલતુલ્ય, ૪ મવતુલ્ય, ૫ માવતુલ્ય અને ૬ સંસ્થાનતુલ્ય.

૨ * ગૌતમસ્વામી મહાવીર મગવંતને કહે છે-“હું મવિપ્યકાલમાં આપના તુલ્ય થઈશ” એમ આપ કેવલજ્ઞાનથી જાણો છે, અને તે વાત હું આપના
ઉપદેશથી જાણું છું, તેમ અનુત્તરૌપપાતિક દેવો પણ આ વાત જાણે છે અને જુએ છે ?-એ પ્રશ્નનો આશય છે-ટીકા.

૪. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ—‘दधतुल्लए’ २ ? [उ०] गोयमा ! परमाणुपोग्गले परमाणुपोग्गलस्स दधओ तुल्ले, परमाणुपोग्गले परमाणुपोग्गलवहरित्तस्स दधओ णो तुल्ले, दुपप्पसिए खंधे दुपप्पसियस्स खंधस्स दधओ तुल्ले, दुपप्पसिए खंधे दुपप्पसियवहरित्तस्स खंधस्स दधओ णो तुल्ले, एवं जाव—दसपप्पसिए, तुल्लसंखेज्जपप्पसिए खंधे तुल्लसंखेज्जपप्पसियस्स खंधस्स दधओ तुल्ले, तुल्लसंखेज्जपप्पसिए खंधे तुल्लसंखेज्जपप्पसियवहरित्तस्स खंधस्स दधओ णो तुल्ले, एवं तुल्लअसंखेज्जपप्पसिए वि, एवं तुल्लअणंतपप्पसिए वि, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ—‘दधतुल्लए’ २ ।

૫. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ—‘खेत्ततुल्लए’ २ ? [उ०] गोयमा ! एगपप्पसોगाढे પોગ્ગલે એગપ્પસોગાઢસ્સ પોગ્ગલસ્સ ખેત્તઓ તુલ્લે, એગપ્પસોગાઢે પોગ્ગલે એગપ્પસોગાઢવહરિત્તસ્સ પોગ્ગલસ્સ ખેત્તઓ ણો તુલ્લે, एवं જાવ—દસપ્પસોગાઢે, તુલ્લસંખેજ્જપ્પસોગાઢે તુલ્લસંખેજ્જ, एवं તુલ્લઅસંખેજ્જપ્પસોગાઢે વિ, સે તેણટ્ટેણં જાવ—‘ખેત્તતુલ્લએ’ ૨ ।

૬. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ—‘कालतुल्लए’ २ ? [उ०] गोयमा ! एगसमयठितीए પોગ્ગલે એગસમયઠિતિયસ્સ ય પોગ્ગલસ્સ કાલઓ તુલ્લે, એગસમયઠિતીય પોગ્ગલે એગસમયઠિતીયવહરિત્તસ્સ પોગ્ગલસ્સ કાલઓ ણો તુલ્લે, एवं જાવ—દસસમયઠિતીય, તુલ્લસંખેજ્જસમયઠિતીય एवं ચેવ, एवं તુલ્લઅસંખેજ્જસમયઠિતીય વિ, સે તેણટ્ટેણં જાવ—‘કાલતુલ્લએ’ ૨ ।

૭. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ—‘भवतुल्लए’ २ ? [उ०] गोयमा ! नेरइए नेरइयस्स भवट्टयाए તુલ્લે, નેરइयवहरित्तस्स ભવટ્ટયાએ નો તુલ્લે, તિરિસ્સજોણિએ एवं ચેવ, एवं મણુસ્સે, एवं દેવે વિ, સે તેણટ્ટેણં જાવ—‘ભવતુલ્લએ’ ૨ ।

૮. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ—‘भावतुल्लए’ २ ? [उ०] गोयमा ! एगगुणकालए પોગ્ગલે એગગુણકાલસ્સ પોગ્ગલસ્સ ભાવઓ તુલ્લે, એગગુણકાલએ પોગ્ગલે એગગુણકાલગવહરિત્તસ્સ પોગ્ગલસ્સ ભાવઓ ણો તુલ્લે, एवं જાવ—દસગુણકાલએ, एवं તુલ્લસંખેજ્જગુણકાલએ પોગ્ગલે, एवं તુલ્લઅસંખેજ્જગુણકાલએ વિ, एवं તુલ્લઅણંતગુણકાલએ વિ, જહા કાલએ एवं નીલએ, લોહિ-

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દ્રવ્યતુલ્ય એ ‘દ્રવ્યતુલ્ય’ એમ કેમ કહેવાય ? [उ०] हे गौतम ! एक परमाणुपुद्गल बीजा परमाणुपुद्गलनी साथे द्रव्यथी तुल्य छे, पण परमाणुपुद्गल परमाणुपुद्गल शिवायना बीजा पदार्थ साथे द्रव्यथी तुल्य नथी, ए प्रमाणे द्विप्रदेशिक स्कन्ध (बीजा) द्विप्रदेशिक स्कन्धनी साथे द्रव्यथी तुल्य छे, पण द्विप्रदेशिक स्कन्ध द्विप्रदेशिक स्कन्ध शिवायना बीजा पदार्थ साथे द्रव्यथी तुल्य नथी. ए प्रमाणे यावत्—दशप्रदेशिक स्कन्ध सुधी कहेवुं. तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध (तेना) तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्धनी साथे द्रव्यथी तुल्य छे, पण तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध तुल्यसंख्यातप्रदेशिक स्कन्ध शिवायना बीजा पदार्थ साथे द्रव्यथी तुल्य नथी, ए प्रमाणे तुल्यअसंख्यात प्रदेशिक स्कन्ध तथा तुल्यअनन्तप्रदेशिक स्कन्ध संवन्धे पण जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते कारणथी द्रव्यतुल्य ए ‘द्रव्य-तुल्य’ कहेवाय छे.

द्रव्यतुल्य.

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ક્ષેત્રતુલ્ય એ ‘ક્ષેત્રતુલ્ય’ શા કારણથી કહેવાય છે ? [उ०] हे गौतम ! आकाशना एक प्रदेशावगाढ—एक प्रदेशमां रहेल पुद्गल द्रव्य एक प्रदेशमा रहेल पुद्गलद्रव्यनी साथे क्षेत्रथी तुल्य कहेवाय छे; पण एक प्रदेशमा रहेल पुद्गलद्रव्य शिवायना द्रव्य साथे क्षेत्रथी तुल्य नथी. ए प्रमाणे यावत्—दशप्रदेशावगाढ—दश प्रदेशमा रहेल पुद्गल द्रव्य संवन्धे पण जाणवुं. तथा तुल्यसंख्यातप्रदेशावगाढ स्कन्धनी साथे तुल्यसंख्यातप्रदेशावगाढ स्कन्ध तुल्य होय, ए प्रमाणे तुल्यअसंख्यातप्रदेशावगाढ स्कन्ध संवन्धे पण जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी क्षेत्रतुल्य ए ‘क्षेत्रतुल्य’ कहेवाय छे.

क्षेत्रतुल्य.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાલતુલ્ય એ ‘કાલતુલ્ય’ શા હેતુથી કહેવાય છે ? [उ०] हे गौतम ! एक समयनी स्थितिवाळुं पुद्गलद्रव्य एक समयनी स्थितिवाळा पुद्गलनी साथे कालथी तुल्य छे. एक समयनी स्थितिवाळुं पुद्गलद्रव्य एक समयनी स्थिति शिवायना पुद्गलद्रव्यनी साथे कालथी तुल्य नथी. ए प्रमाणे यावत्—दशसमयनी स्थितिवाळा पुद्गलद्रव्य सवन्धे जाणवुं. तुल्यसंख्यातासमयनी स्थितिवाळा अने तुल्य-असंख्यात समयनी स्थितिवाळा पुद्गलद्रव्य सवन्धे पण ए प्रमाणे जाणवुं. ते हेतुथी ए प्रमाणे कालतुल्य ए ‘कालतुल्य’ कहेवाय छे.

कालतुल्य

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે—ભવતુલ્ય એ ‘ભવતુલ્ય’ છે ? [उ०] हे गौतम ! नारक जीव नारकनी साथे भवरूपे तुल्य छे, नारक नारक शिवायना बीजा जीव साथे भवरूपे तुल्य नथी. ए प्रमाणे तिर्यचयोनिक्, मनुष्य अने देवसंवन्धे पण जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुથી यावत्—‘भवतुल्य’ कहेवाय छे.

भवतुल्य.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે—ભાવતુલ્ય એ ‘ભાવતુલ્ય’ છે ? [उ०] हे गौतम ! एकगुण काळावर्णवाळुं पुद्गलद्रव्य एकगुण काळावर्णवाळा पुद्गलद्रव्यની साथે भावथી तुल्य છે, પરન્તુ એકગુણ કાલાવર્ણવાळું પુદ્ગલદ્રવ્ય એકગુણકાલા વર્ણ શિવાયના બીજા પુદ્ગલદ્રવ્ય સાથે ભાવતુલ્ય નથી. એ પ્રમાણે યાવદ્ દશગુણ કાલાવર્ણવાळा પુદ્ગલ સંવન્ધે જાણવું. તુલ્યસંખ્યાતગુણકાલા, તુલ્યઅસં-

भावतुल्य.

યપ, હાલિદે, મુક્ષિણ, एवं सुव्मिगंधे, एवं दुव्मिगंधे, एवं तिच्चे, जाव-महुरे, एवं फक्कणे, जाव-लुम्पे, उदइए भावे उदइयस्स भावस्स भावओ तुहे, उदइए भावे उदइयभाववइरित्तस्स भावस्स भावओ नो तुहे, एवं उवसमिण, सइए, अओ-वसमिण, पारिणामिण । संनिवाइए भावे संनिवाइयस्स भावस्स, से तेणट्टेणं गोयमा । एवं बुच्चइ-‘भावतुल्लण’ २ ।

૧. [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! एवं बुच्चइ-‘संठाणतुल्लण’ २ ? [उ०] गोयमा । परिमंडले संठाणे परिमंडलस्स संठाणस्स संठाणओ तुहे, परिमंडलसंठाणवइरित्तस्स संठाणओ नो तुहे, एवं घट्टे, तंसे, चउरंसे, आयप, समचउरंसंठाणे समचउर-सस्स संठाणस्स संठाणओ तुहे, समचउरंसे संठाणे समचउरंसंठाणवइरित्तस्स संठाणस्स संठाणओ नो तुहे, एवं जाव-परिमंडले वि, एवं जाव-हुंडे, से तेणट्टेणं जाव-‘संठाणतुल्लण’ २ ।

૧૦. [પ્ર૦] મત્તપચન્નાયપ ણં મંતે ! અળગારે મુચ્છિય જાવ-અજ્ઞોવવન્ને આહારમાહારેતિ, અદ્દે ણં વીસસાપ કાલં ફરેતિ, તથો પચ્છા અમુચ્છિય અગિદ્દે જાવ-અળજ્ઞોવવન્ને આહારમાહારેતિ ? [उ०] हंता गोयमा । मत्तपचन्नायप णं अण-गारे तं चेव । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મન્તે ! एवं बुच्चइ-‘मत्तपचन्नायप णं तं चेव’ ? [उ०] गोयमा । मत्तपचन्नायप णं अणगारे मुच्छिप जाव-अज्ज्ञोववन्ने आहारे भवइ, अद्वे णं वीससाप कालं फरेइ, तथो पच्छा अमुच्छिप जाव-आहारे भवइ, से तेणट्टेणं गोयमा । जाव-आहारमाहारेति ।

હ્યાતગુણકાલા અને તુલ્યઅનંતગુણકાલા પુદ્ગલદ્રવ્ય સંઘવે પળ એ પ્રમાણે જાણવું. જૈમ વાચ્યવર્ણવાચ્ય પુદ્ગલદ્રવ્ય સંઘવે કાણું, તેમ નીલ (લીલા) રાતા, પીચા અને શુદ્ધ પુદ્ગલદ્રવ્ય સંઘવે પળ જાણવું. એ પ્રમાણે મુગંચી, દુગંચી, કાટુક યાવદ્ મધુર દ્રવ્ય સંઘવે તથા કર્કશ (વરસઠ) યાવદ્-રુક્ષ પુદ્ગલદ્રવ્ય સંઘવે જાણવું. ઔદયિક ભાવ ઔદયિક ભાવની સાથે ભાવથી તુલ્ય છે. ઔદયિક ભાવ સિવાયના વીજા ભાવ સાથે ભાવથી તુલ્ય નથી. એ પ્રમાણે ઔપશમિક, ક્ષાયિક, ક્ષાયોપશમિક તથા પારિણામિક ભાવસંઘવે જાણવું. સાંનિપાતિક (અનેક ભાવના મજ્જાવહે થયેલા) ભાવ સાંનિપાતિક ભાવની સાથે ભાવથી તુલ્ય છે. તે હેતુથી હે ગૌતમ ! એમ કહેવાય છે કે ભાવતુલ્ય એ ‘ભાવતુલ્ય’ છે.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે-‘સંસ્થાનતુલ્ય’ એ ‘સંસ્થાનતુલ્ય’ છે ? [उ०] हे गौतम ! (१) परिमंडल-संस्थान परिमंडलसंस्थाननी साथे संस्थानवडे तुल्य છે, પરિમંડલસંસ્થાન તે શિવાયના વીજા સંસ્થાનની સાથે સંસ્થાનવડે તુલ્ય નથી. એ પ્રમાણે (૨) વૃત્ત (ગોલ) સંસ્થાન, (૩) ત્ર્યસ (ત્રિકોણ) સંસ્થાન, (૪) ચતુરસ્ર-ચોરસસંસ્થાન અને (૫) આયત-છાંદુ સંસ્થાન પળ જાણવું. તથા સમચતુરસ્ર સંસ્થાન સમચતુરસ્ર સંસ્થાનની સાથે સંસ્થાનથી તુલ્ય છે, પળ સમચતુરસ્ર સિવાયના વીજા સંસ્થાનની સાથે સંસ્થા-નથી તુલ્ય નથી. એ પ્રમાણે ન્યપ્રોથપરિમંડલ, અને યાવત્-હુંડ સંસ્થાન સુધી જાણવું. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી યાવત્-સંસ્થાનતુલ્ય એ ‘સંસ્થાનતુલ્ય’ કહેવાય છે.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મત્તપચ્ચાહ્યાન કરનાર (આહારનો લાભી) અનગાર મૂર્છિત, યાવત્-અલ્યન્ત આસક્ત થઈને આહાર કરે, અને પછી સ્વભાવથી કાલ-મારણાતિક સમુદ્ઘાત કરે, ત્યાર પછી અમૂર્છિત-મૂર્છા વિના, અગુદ્ધ-લાલચ વિના યાવત્-અનાસક્ત થઈ આહાર કરે ? [उ०] हा, गौतम ! मत्तपचचाह्यान करनार अनगार-इत्यादि पूर्व प्रमाणे आहार करे. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે મત્તપચ્ચાહ્યાન કરનાર અનગાર-હ્યાદિ [પૂર્વ પ્રમાણે] આહાર કરે ? [उ०] हे गौतम ! मत्तपचचाह्यान करनार अनगार (प्रथम) मूर्छित, यावत्-आहारने विषे आसक्त होय છે, ત્યાર પછી સ્વભાવથી તે કાલ-મારણાતિક સમુદ્ઘાત કરે છે અને ત્યાર વાદ યાવદ્ આહારને વિષે અમૂર્છિત-રાગરહિત થઈ આહાર કરે છે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી મત્તપચ્ચાહ્યાન કરનાર અનગાર પૂર્વ પ્રમાણે યાવત્-‘આહાર કરે છે.’

૯ ૧ કર્મનો ઉદય, અથવા કર્મના ઉદયથી થયેલો જીવનો પરિણામ તે ઔદયિક ભાવ, ૨ ઉદયપ્રાપ્ત કર્મનો ક્ષય અને ઉદયમા નહિ પ્રાપ્ત થયેલા કર્મના ઉદયને અમુક કાલસુધી રોકવો તે ઔપશમિક ભાવ એટલે ઉપશમક્રિયા, અથવા કર્મના ઉપશમ વડે થયેલો આત્મનો પરિણામ તે ઔપશમિક ભાવ, ૩ કર્મનો ક્ષય અથવા કર્મના ક્ષય થવા-વડે ઉત્પન્ન થયેલો ભાવ-પરિણામ તે ક્ષાયિક ભાવ. ૪ ક્ષય-ઉદય પ્રાપ્ત કર્મના નાશ સાથે ઉપશમ-ઉદયને રોકવો તે ક્ષાયોપશમિક ભાવ, અથવા ક્ષયોપશમવડે થયેલો જે આત્મપરિણામ તે ક્ષાયોપશમિકભાવ. અહિં ઔપશમિક અને ક્ષાયોપશમિક ભાવની વ્યાખ્યા એક પ્રકારની છે, તો પળ એટલો વિગ્રેષ છે કે ક્ષાયોપશમિક ભાવને વિષે માત્ર વિપાકવેદન નથી, પણ પ્રદેશવેદન છે, અને ઔપશમિક ભાવને વિષે પ્રદેશવેદન પણ નથી. ૫ કર્મના ક્ષયાદિ શિવાય અનાદિ કાલનો સામાનિક ભાવ તે પારિણામિક ભાવ. ૬ ઔદયિકાદિ વે ત્રણ ભાવોનો સંયોગ તે સાંનિપાતિક ભાવ કહેવાય છે-ટીકા.

૯ ૧ સંસ્થાન-આકારવિશેષ, તેના વે પ્રકાર છે-૧ જીવસંસ્થાન અને ૨ અજીવસંસ્થાન. તેમાં અજીવસંસ્થાન પાંચ પ્રકારે છે-(૧) પરિમંડલસંસ્થાન સુદીની પેટે વહારથી ગોલ અને મધ્યમા પોચા હોય છે. તેના ઘન અને પ્રતરના મેદથી વે પ્રકાર છે (૨) રૂત્ત-કુંભારના ચક્રની પેટે વહારથી ગોલ અને અદરથી પોલાણરહિત તેના ઘન અને પ્રતર-એ વે મેદ છે, વહી એક એકના વચ્ચે મેદ છે-સમસંઘવાચ્યા પ્રદેશયુક્ત અને વિપમસંઘવાચ્યા પ્રદેશયુક્ત એ પ્રમાણે (૩) ત્ર્યસ (ત્રિકોણકાર), (૪) ચતુરસ્ર (ચતુષ્કોણ), (૫) આયત-દંડની પેટે લાણું, તેના ત્રણ પ્રકાર છે ૧ શ્રેષ્ઠાયત, ૨ પ્રતરાયત અને ૩ પનાયત. વહી એક એકના વે પ્રકાર છે-સમસંઘ્યપ્રદેશવાલું અને વિપમસંઘ્યપ્રદેશવાલું આ પાંચ પ્રકારના સંસ્થાન વિશ્વસા અને પ્રયોગથી વાય છે. સંસ્થાનનામકર્મના ઉદયથી જીવોનો આકારવિશેષ થાય તે જીવસંસ્થાન કહેવાય છે. તેના સમચતુરસ્રાદિ છ પ્રકાર છે.—ટીકા.

૧૧. [પ્ર૦] અત્યિ જં મંતે ! લવસત્તમા દેવા ૨ ? [૩૦] હંતા અત્યિ । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેજં મંતે ! ઇવં લુચ્છ-‘લવસ-
ત્તમા દેવા’ ૨ ? [૩૦] ગોયમા ! સે જહાનામપ-કેદ પુરિસે તરુણે જાવ-નિડળસિપ્પોવગળ સાલોળ વા, વીહીળ વા, ગોધૂ-
માળ વા, જવાળ વા, જવજવાળ વા, પક્કાળં, પરિયાતાળં, હરિયાળં, હરિયકંડાળં તિવ્વેળં જવપજ્જળણં અસિઅણં પહિસાહ-
રિયા ૨ પહિસંઘિવિયા ૨ જાવ-ફળામેવ ૨ તિ કટ્ટુ સત્ત લવણ લુણ્ણા, જતિ જં ગોયમા ! તેસિ દેવાળં ઇવતિયં કાલં આડળ
પહુપ્પતે તો જં તે દેવા તેળં ચેવ ભવગ્ગહણેજં સિજ્જંતા જાવ અંતં કરેંતા, સે તેળટ્ટેજં જાવ-‘લવસત્તમા દેવા’ ૨ ।

૧૨. [પ્ર૦] અત્યિ જં મંતે ! ‘અણુત્તરોવવાદયા દેવા’ ૨ ? [૩૦] હંતા અત્યિ । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેજં મંતે ! ઇવં લુચ્છ-
‘અણુત્તરોવવાદયા દેવા’ ૨ ? [૩૦] ગોયમા ! અણુત્તરોવવાદયાળં દેવાળં અણુત્તરા સદ્દા, જાવ-અણુત્તરા પાસા, સે તેળટ્ટેજં
ગોયમા ! ઇવં લુચ્છ-જાવ-‘અણુત્તરોવવાદયા દેવા’ ૨ ।

૧૩. [પ્ર૦] અણુત્તરોવવાદયા જં મંતે ! દેવા જં કેવતિણં કમ્માવસેસેજં અણુત્તરોવવાદયદેવત્તાળ ઉવવના ? [૩૦]
ગોયમા ! જાવતિયં છટ્ટમત્તિણ સમણે નિગ્ગંથે કમ્મં નિજ્જરેતિ ઇવતિણં કમ્માવસેસેજં અણુત્તરોવવાદયા દેવા દેવત્તાળ ઉવ-
વના । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ તિ ।

‘ચોદસમણ સત્તમો ઉદેસો સમત્તો ।

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જું *લવસત્તમ દેવો ઇ લવસત્તમ દેવો છે ? [૩૦] હા, ગૌતમ ! છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! લવસત્તમ દેવો ઇ
‘લવસત્તમ દેવો’ ઇમ શા હેતુથી કહેવાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! જેમ કોઈ જુવાન પુરુષ યાવત્-નિપુણ શિલ્પનો જ્ઞાતા હોય, અને તે પા-
કેલા, લળવાને યોગ્ય થયેલા, પીલા થયેલા અને પીલીનાલ્લાલા શાલિ, ત્રીહિ, ગહું, જવ અને જવજવ (ધાન્યવિશેષ) ને [હાયથી]
ઇકળ કરી, મુઠિવડે પ્રહળ કરી ‘આ કાપ્યા’ ઇ પ્રમાણે શીપ્રતાપૂર્વક નવીન પાળી ચઢાવેલ તીક્ષ્ણ દાતરઢાવડે સાત લવ (કોલી) જેટલા
સમયમા કાપી નાખે, હે ગૌતમ ! જો તે દેવોનું ઇટલું (સાત લવ જેટલું) આયુષ્ય વધારે હોત તો તે દેવો તેજ ભવમા સિદ્ધ યાત, યાવત્
સર્વ દુ.ખોનો અન્ત કરત. માટે તે હેતુથી હે ગૌતમ ! તે લવસત્તમ દેવો ઇ ‘લવસત્તમ’ ઇમ કહેવાય છે.

લવસત્તમ દેવો

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અણુત્તરૌપપાતિક દેવો ૨ છે ? [૩૦] હા ગૌતમ ! છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જા હેતુથી અણુત્તરૌપપાતિક દેવો
‘અણુત્તરૌપપાતિક’ ઇમ કહેવાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અણુત્તરૌપપાતિક દેવોની પાસે અણુત્તર શબ્દો, યાવત્-અણુત્તર સ્પર્શો હોય છે,
માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી યાવત્ તેઓને અણુત્તરૌપપાતિક દેવો કહેવામાં આવે છે.

અણુત્તરૌપપાતિક
દેવો.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલું કર્મ વાકી રહેવાથી અણુત્તરૌપપાતિક દેવો અણુત્તરૌપપાતિકદેવપણે ઉત્પન્ન થાય ? [૩૦] હે
ગૌતમ ! શ્રમ્ણ નિર્ગ્ન્ય છટ્ટ મક્કવડે જેટલા કર્મની નિર્જરા કરે તેટલું કર્મ વાકી રહેવાથી અણુત્તરૌપપાતિક દેવો અણુત્તરૌપપાતિકદેવપણે
ઉત્પન્ન થાય છે. ‘હે ભગવન્ ! તે ઇમજ છે, હે ભગવન્ ! તે ઇમજ છે’-ઇમ કહી [ભગવાન્ ગૌતમ] યાવત્ વિહરે છે.

કેટલું કર્મ વાકી
રહેવાથી અણુત્તરૌ
દેવપણે ઉત્પન્ન થાય

ચતુર્દશ શતકે સપ્તમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

૧૧ * શાલિ વગેરે ધાન્યની ઇક કોલી લળતા જેટલો કાલ રાખે તેને ‘લવ’ કહે છે. તેવા સપ્તમ લવ સુવીરુ આયુષ થોલુ હોવાથી જે વિશુદ્ધ અપ્ય-
સાયલા મનુષ્યો મોક્ષે ન ગયા, પણ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા ઉત્પન્ન થયા તે લવસત્તમ દેવો કહેવાય છે.—ટીકા.

૧૪. [પ્ર૦] એસ નં મંતે ! ઉચ્ચલદ્વિયા ડળહાનિદ્યા ૩ કાલમાસે કાલે કિંચા જાવ-કાઈ ઉચ્ચજિહિતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ડહેવ જંચુદીવે દીવે માર્દે યાસે માડલિપુચે નગરે પાડલિદમ્પત્તપ્પા પચાયાહિતિ । સે નં તત્થ અચ્ચિય-વંદિય-જાવ-મવિસ્સતિ । સે નં મંતે ! યજંતરં ડવ્વટ્ટિત્તા-સેસં તં ચેવ જાવ-અંતં કાહિતિ ।

૧૫. તેણં કાલેણં તેણં સમણં ધમ્મડસ્સ પરિચ્ચાયગસ્સ સત્ત અંનેવાસીસયા નિમ્મકાલસમયંસિં ૦ પયં જદા ડવવાણ, જાવ-આરાહ્યા ।

૧૬. યહુજણે નં મંતે ! અન્નમન્નસ્સ પચમારક્કવ્વ, પચં યલુ અમ્મદે પરિચ્ચાયપં કંપિહુપુરે નગરે ઘરસપ, પચં જદા ડવવાણ ધમ્મડસ્સ વત્તધયા જાવ-દ્દપ્પદણ્ણો અંતં કાહિનિ ।

૧૭. [પ્ર૦] અત્થિય નં મંતે ! અધ્ધાવાદા દેવા ૨ ? [૩૦] હંતા અત્થિય । [પ્ર૦] સે કેળટ્ટેણં મંતે ! પચં તુચ્છ-‘અધ્ધાવાદા દેવા’ ૨ ? [૩૦] ગોયમા ! પમ્મૂ નં ઇમમેગે અધ્ધાવાદે દેવે ઇમમેગસ્સ પુરિસસ્સ ઇમમેગંતિ અચ્છિપત્તંસિ દિશ્વં દેવિંદિ, દિશ્વં દેવજ્જુતિ, દિશ્વં દેવાણુમારં, દિશ્વં વત્તીસતિવિહં નદ્ધિવિહં ડવદંસેત્તપ, ણો ચેવ નં તસ્સ પુરિસસ્સ કિંચિ આયાદં વા પવાદં વા ડપ્પાપ્પદ, ઇવિચ્છેયં વા કરેતિ, પમ્મુહમં ચ નં ડવદંસેજા, સે તેળટ્ટેણં જાવ-‘અધ્ધાવાદા દેવા’ ૨ ।

૧૮. [પ્ર૦] પમ્મૂ નં મંતે ! સલ્લે દેવિંદે દેવરાયા પુરિસસ્સ સીસં પાણિણા અસિણો ઇંદિત્તા કર્મહલુમિ પન્નિપ્પચિત્તપ ? [૩૦] હંતા પમ્મૂ । [પ્ર૦] સે કલ્હમિદ્ધાણિં પક્કરેતિ ? [૩૦] ગોયમા ! ઇંદિયા ઇંદિયા ચ નં પન્નિવેજ્જા, મિંદિયા મિંદિયા ચ નં પન્નિવેજ્જા, કોટ્ટિયા કોટ્ટિયા ચ નં પન્નિવેજ્જા, સુચિયા સુચિયા ચ નં પન્નિવેજ્જા, તથો પચ્છા પિપ્પામેવ પદિસંધાપજ્જા, નો ચેવ નં તસ્સ પુરિસસ્સ કિંચિ આયાદં વા વાયાદં વા ડપ્પાપજ્જા, ઇવિચ્છેદં પુણ કરેતિ, પમ્મુહમં ચ નં પન્નિવેજ્જા ।

૧૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [સૂર્યનો] ગરમીથી હળાપેલ, તૃપાથી પીડાપેલ અને દવામિનાઝથી ઘટી ગયેલ આ ડંબગૃહજની ગાયા મરણસમયે કાલ કરી ક્યાં જશે, ક્યાં ડપ્પન થશે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે આજ જંબૂદીપના ભારતવર્ષમાં પાટગિપ્પ નામના નગરમાં પાટ-લિવૃક્ષપણે ડપ્પન થશે. અને ત્યાં તે અર્ચિત, વંદિત અને યાવત્-પૂજનીય થશે. [પ્ર૦] તે ત્યાંથી મરણ પામી ક્યાં જશે, ક્યાં ડપ્પન થશે ? [૩૦] ૧ વધુ પૂર્વની પેઠે જાણવું, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.

૧૫. તે કાલે, તે સમયે અંગડ પરિવ્રાજકના સાતસો શિષ્યો ગ્રીષ્મ કાલના સમયને વિષે વિહાર કરતા-હત્યાદિ વધુ *ઔપપાતિક સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે અહિં કહેવું. યાવત્-‘તેઓ આરાધક થયા’-ત્યાં સુધી જાણવું.

૧૬. હે ભગવન્ ! ઘણા માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે, ‘અંગડ પરિવ્રાજક કાપિલ્યપુર નગરમાં સો ઘેર જને છે’-હત્યાદિ વધુ *ઔપપાતિક સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે અવડની વંધી વત્તચ્ચના કહેવી, યાવત્-‘દંટપ્રતિનંની પેઠે યાવત્-‘તે સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.’

૧૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું એમ છે કે અધ્યાવાથ દેવો ૧ ‘અધ્યાવાથ દેવો’ (પીડા નહિ કરનારા) કહેવાય છે ? [૩૦] હા ગૌતમ ! એમ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શા હેતુથી એમ કહેવાય છે કે અધ્યાવાથ દેવો ૧ ‘અધ્યાવાથ દેવો’ છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એક એક અધ્યાવાથ દેવ એક એક પુરુષની એક એક પાપણ ઉપર દિવ્ય દેવાર્થિ, દિવ્ય દેવજ્જુતિ, દિવ્ય દેવાનુભાવ અને વર્ત્રાશ પ્રકારના દિવ્ય નાટ્ય-વિધિને વતાવી શકના સમર્થ છે, પરન્તુ તે પુરુષને સ્વપ્ન કે અધિક દુઃખ થવા દેતો નથી, તેમ તેના અવયવનો હેટ પળ કરતો નથી. એવી સૂક્ષ્મતાપૂર્વક (નાટ્યવિધિ) વતાવી શકે છે, તે હેતુથી અધ્યાવાથ દેવો ૧ ‘અધ્યાવાથ’ (પીડા નહિ કરનાર દેવો) એમ કહેવામાં આવે છે.

૧૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેવના ઇન્દ્ર અને દેવના રાજા શક્ર (કોટ) પુરુષના માયાને હાથવડે તરવારથી કાપી નાલી કર્મહલુમાં નાખવા સમર્થ છે ? [૩૦] હા, સમર્થ છે. [પ્ર૦] તે તે વચ્ચે કર્મહલુમાં કેવી રીતે નાલે ? [૩૦] તે શક્ર માયાને છેલ્લી છેલ્લીને, મેદી મેદીને, કૂટી કૂટીને અને ચૂર્ણ કરી કરીને કર્મહલુમાં નાલે, અને સ્વાર પછી તુરતજ (તે માયાના અવયવોને) મેઝવે-એકઠા કરે, એટલું સૂક્ષ્મ કરી કર્મહલુમાં નાલે, તેના અવયવોનો હેટ કરે તો પણ તે પુરુષને જરા પણ પીડા ડપ્પન ન થાય.

૧૫ * જુઓ ઔપપા. ૫૦ ૧૩. “ગ્રીષ્મઋત્તે અવટપરિવ્રાજકના સાતસો શિષ્યો ૧ ગંગાનદીના વચ્ચે કાઠા ઉપર આવેલા કાપિલ્યપુરથી પુરિમતાલ નગર તરફ પ્રયાણ કર્યું ત્યાર પછી તેઓ ૧ ગંગાને અટવીમાં પ્રવેશ કર્યો ત્યારે પૂર્વે સાથે લોંબેલ પાળી થઈ રહ્યું ત્યાર બાદ તરસથી પીડાયેલા તેઓ પાળીનો ક્યપનાર કોઈ પણ નહિ મળવાથી અવસરને નહિ ગ્રહણ કરતાં અરિહતને નમસ્કાર કરવાપૂર્વક અન્નગ્રન લઈને કાલ કરીને વ્રત્રદેવ લોકમાં ગયા અને પરલોકના આરાધક થયા.

૧૬ † અવટપરિવ્રાજક વૈશ્વલકિષ્ણના સામર્થ્યથી મનુષ્યોને વિભ્રમ નરવા માટે સો ઘેર જને છે અને સો ઘેર પોતે રહે છે. જુઓ-ઔપપા. ૫૦ ૧૬. ‡ દંટપ્રતિજ સ્વપ્ને જુઓ રાજ. ૫૦ ૧૪૯.

૧૭ ‡ જે પરને પીડા ન કરે તે અધ્યાવાથ. ૧ સારસ્વત, ૨ વાહિત, ૩ વહિ, ૪ વદન, ૫ ગર્વતોય, ૬ તુપિત, ૭ અધ્યાવાથ, ૮ અધ્યર્ચા અને ૯ અ-રિટ-૧ નવ લોકાન્તિક દેવોમાંના સાતમાં અધ્યાવાથ નામે લોકાન્તિક દેવ છે. તત્વાર્થનુસાર વરુણને વદલે અરુણ અને અધ્યર્ચાને વદલે મહત્ ૧ નામ આપેલું છે. “સારસ્વત-દિવ્ય-વન્દ્ય-રુણ-ગર્વતોય-તુપિત-અધ્યાવાથ-મરુતો”-પ્રિથાથ (તત્ત્વા. ૪૦ ૪ સૂ. ૨૬૦).

१९. [प्र०] अत्थि णं भंते ! जंभया देवा २ ? [उ०] हंता अत्थि । [प्र०] से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-‘जंभया देवा’ २ ? [उ०] गोयमा ! जंभगा णं देवा निच्चं पमुह्य-पक्कीलिया कंदप्परतिमोहणसीला, जे णं ते देवे कुड्डे पासेज्जा, से णं पुरिसे महंतं अयसं पाउणिज्जा, जे णं ते देवे तुट्टे पासेज्जा, से णं महंतं जसं पाउणेज्जा, से तेणट्टेणं गोयमा ! ‘जंभगा देवा’ २ ।

२०. [प्र०] कतिविहा णं भंते ! जंभगा देवा पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! दसविहा पण्णत्ता, तंजहा-१ अन्नजंभगा, २ पाणजंभगा, ३ वत्थजंभगा, ४ लेणजंभगा, ५ सयणजंभगा, ६ पुप्फजंभगा, ७ फलजंभगा, ८ पुप्फ-फलजंभगा, ९ विज्जाजंभगा, १० अवियत्तजंभगा ।

२१. [प्र०] जंभगा णं भंते ! देवा कहिं वसहिं उवेंति ? [उ०] गोयमा ! सव्वेसु चेव दीहवेयहेसु, चित्त-विचित्त-जमगपट्टएसु, कंचणपट्टएसु य, एत्थ णं जंभगा देवा वसहिं उवेंति ।

२२. [प्र०] जंभगाणं भंते ! देवाणं केवतियं कालं ठिती पण्णत्ता ? [उ०] गोयमा ! एगं पलिओवमं ठिती पण्णत्ता । ‘सेवं भंते ! सेवं भंते’ ! त्ति जाव-विहरति ।

चोद्दसमसए अट्टमो उद्देशो समत्तो ।

१९. [प्र०] हे भगवन् ! शुं एम छे के जंभक देवो ते जंभक (स्वच्छन्दचारी) देवो छे ? [उ०] हा, गौतम ! एम छे. [प्र०] हे भगवन् ! क्या हेतुयी जंभकदेवो ए ‘जंभकदेवो’ (स्वच्छन्दचारी देवो) कहेवाय ? [उ०] हे गौतम ! जंभकदेवो हंमेशा प्रमोदवाळा, अत्यन्त क्रीडाशील, कंदर्पने विपे रतिवाळा अने मैथुन सेववाना स्वभाववाळा होय छे, जे ते देवोने गुस्से ययेला जुए छे, ते पुरुषो घणो अपयश पामे छे, तथा जेओ ते देवोने तुष्ट थयेला जुए छे तेओ घणो यश पामे छे, माटे हे गौतम ! ते हेतुयी जंभकदेवो ए ‘जंभकदेवो’ एम कहेवाय छे.

जंभक देवो.
जंभक देवो शायी
कहेवाय छे ?

२०. [प्र०] हे भगवन् ! जंभक देवो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! दश प्रकारना कहा छे-१^{*} अन्नजंभक, २ पानजंभक, ३ वस्त्रजंभक, ४ गृहजंभक, ५ शयनजंभक, ६ पुष्पजंभक, ७ फलजंभक, ८ पुष्प-फलजंभक, ९ विद्याजंभक अने १० अव्यक्तजंभक.

जंभक देवोना प्रकार

२१. [प्र०] हे भगवन् ! जंभक देवो क्या वसे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ (जंभकदेवो) वचा दीर्घ चैताव्योमा, चित्र, विचित्र, यमक अने समक पर्वतोमा तथा काचनपर्वतोमा वसे छे.

जंभक देवो क्या
रहे छे ?

२२. [प्र०] हे भगवन् ! जंभक देवोनी स्थिति केटला काळनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! तेनी एक पल्योपमनी स्थिति कही छे. ‘हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे’-एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.

जंभक देवोनी स्थिति.

चतुर्दश शतके अष्टम उद्देशक समाप्त.

२० * भोजनविपे तेनो अभाव करवो के सदभाव करवो, तेने अल्प करवुं के घणुं करवुं, सरस करवुं के नीरस करवुं-इत्यादि चेष्टा करे ते अन्नजंभक देवो कहेवाय छे. ए प्रमाणे पानादिजंभक देवो पण जाणवा. अजादिना विभाग तिवाय सामान्यरूपे जे चेष्टा करे ते अव्यक्तजंभक कहेवाय छे.—टीका.
४६ अ० सू०

નવમો ઉદ્દેશો ।

૧. [પ્ર૦] અળગારે ણં મંતે ! ભાવિયપ્પા અપ્પણો કમ્મલેસ્સં ન જાણદ્દ, ન પાસદ્દ, તં પુણ જીવં સરુવિં સકમ્મલેસ્સં જાણદ્દ, પાસદ્દ ? [ઉ૦] હંતા ગોયમા ! અળગારે ણં ભાવિયપ્પા અપ્પણો જાવ-પાસતિ ।

૨. [પ્ર૦] અત્થિ ણં મંતે ! સરૂવી સકમ્મલેસ્સા પોગ્ગલા ઓમાસંતિ ઇ ? [ઉ૦] હંતા અત્થિ ।

૩. [પ્ર૦] કયરે ણં મંતે ! સરૂવી સકમ્મલેસ્સા પોગ્ગલા ઓમાસંતિ, જાવ-પમાસંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! જાઓ દ્માઓ ચંદિમ-સૂરિયાણં દેવાણં વિમાણેહિતો લેસ્સાઓ વહિયા અભિનિસ્સડાઓ તાઓ ઓમાસંતિ, પમાસંતિ, एवं एएणं गौयमा ! તે સરૂવી સકમ્મલેસ્સા પોગ્ગલા ઓમાસંતિ ઇ ।

૪. [પ્ર૦] નેરદ્દયાણં મંતે ! કિં અત્તા પોગ્ગલા, અણત્તા પોગ્ગલા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો અત્તા પોગ્ગલા, અણત્તા પોગ્ગલા

નવમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! [સંયમભાવનાવહે] *ભાવિતાત્મા અનગાર જે પોતાની કર્મલેદ્યાને [વિશેષરૂપે] જાણતો નથી, અને [સામાન્યરૂપે] જોતો નથી તે સરૂપી-સશરીરી અને કર્મ-લેદ્યાસહિત જીવને જાણે અને જુએ ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! ભાવિતાત્મા અનગાર જે પોતાના કર્મસંબન્ધી લેદ્યાને જાણતો અને જોતો નથી તે શરીરસહિત અને કર્મ-લેદ્યાવાળા પોતાના આત્માને યાવત્-જુએ છે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રૂપી-વર્ણાદિયુક્ત સકર્મલેદ્ય-કર્મને યોગ્ય કૃષ્ણાદિ લેદ્યાના પુદ્ગલસ્કન્ધો પ્રકાશિત થાય છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! તેવા પુદ્ગલસ્કન્ધો પ્રકાશિત થાય છે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રૂપવાળા અને કર્મને યોગ્ય અથવા કર્મસંબન્ધી લેદ્યાના જે પુદ્ગલો પ્રકાશિત થાય છે, યાવત્ પ્રમાસિત થાય છે તે કેટલા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચંદ્ર અને સૂર્યના વિમાનોથી જે આ વહાર નીકળેલી લેદ્યાઓ (પ્રકાશના પુદ્ગલો) છે તેઓ અવમાસિત થાય છે, પ્રમાસિત થાય છે, એ પ્રમાણે હે ગૌતમ ! એ વધા રૂપયુક્ત, કર્મને યોગ્ય લેદ્યાવાળા પુદ્ગલો પ્રકાશિત થાય છે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શુ નૈરયિકોને આત્ત-સુખકારક પુદ્ગલો હોય છે કે અનાત્ત-દુઃખકારક પુદ્ગલો હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને આત્ત પુદ્ગલો નથી પણ અનાત્ત પુદ્ગલો હોય છે.

૧ * ભાવિતાત્મા અનગાર દ્વચ્ચસ્થ હોવાથી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મને યોગ્ય અથવા કર્મસંબન્ધી કૃષ્ણાદિ લેદ્યાને જાણતો નથી, કારણ કે કર્મદ્રવ્ય અને લેદ્યાદ્રવ્ય અતિસૂક્ષ્મ હોવાથી હ્યસ્થના જ્ઞાનને અગોચર છે, પરન્તુ તે કર્મ અને લેદ્યાવાળા તથા શરીરયુક્ત આત્માને જાણે છે, કારણ કે શરીર ચક્ષુથી પ્રાપ્ત હોવાથી અને આત્માનો શરીરની સાથે કયચિત્ અમેદ હોવાથી [તથા તે સ્વસન્નિદિત હોવાથી] તેને જાણે છે—ટીકા

૨ † યદ્યપિ ચંદ્રાદિવિમાનના પુદ્ગલો પૃથિવીકાયિક હોવાથી સચેતન છે અને તેથી તે કર્મ-લેદ્યાવાળા છે, પણ તેથી નીકળેલા પ્રકાશના પુદ્ગલો કર્મ-લેદ્યાવાળા નથી, તોપણ તેથી નીકળેલા હોવાથી પ્રકાશના પુદ્ગલો ઉપચારથી કર્મલેદ્યાવાળા કહી શકાય છે.—ટીકા.

૫. [પ્ર૦] અસુરકુમારાણં મંતે ! કિં અત્તા પોગ્ગલા, અણત્તા પોગ્ગલા ? [ઉ૦] ગોયમા ! અત્તા પોગ્ગલા, ણો અણત્તા પોગ્ગલા, एवं जाव-थणियकुमाराणं ।

૬. [પ્ર૦] પુઢવિકાદયાણં-પુચ્છા । [ઉ૦] ગોયમા ! અત્તા વિ પોગ્ગલા, અણત્તા વિ પોગ્ગલા । एवं जाव-मणुस्साणं । चाणमंतर-जोइसिय-वेमाणियाणं जहा असुरकुमाराणं ।

૭. [પ્ર૦] નેરદયાણં મંતે ! કિં દટ્ટા પોગ્ગલા, અણિટ્ટા પોગ્ગલા ? [ઉ૦] ગોયમા ! નો દટ્ટા પોગ્ગલા, અણિટ્ટા પોગ્ગલા, જહા અત્તા મણિયા, एवं દટ્ટા વિ, કંતા વિ, પિયા વિ, મણુજ્ઞા વિ માણિયદ્ધા । एष पंच दंडगा ।

૮. [પ્ર૦] દેવે ણં મંતે ! મહદ્દિપ્પ જાવ-મહેસક્કવે સુવસહસ્સં વિઙ્ગિત્તા પમ્મ માસાસહસ્સં માસિત્તપ્પ ? [ઉ૦] હંતા પમ્મ !

૯. [પ્ર૦] સા ણં મંતે ! કિં યગા માસા માસાસહસ્સં ? [ઉ૦] ગોયમા ! યગા ણં સા માસા, ણો ચલ્લુ તં માસાસહસ્સં ।

૧૦. તેણં કાલેણં, તેણં સમપણં ભગવં ગોયમે અચિરુગ્ગયં વાલસુરિયં જાસુમણાકુસુમપુંજપ્પકાસં લોહિતગં પાસદ્ધ, પાસિત્તા જાયસદ્દે જાવ-સમુપ્પન્નકોઢહલ્લે જેણેય સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેય ઉવાગચ્છદ્ધ, જાવ-નમંસિત્તા જાવ-एवं वयासी-
[પ્ર૦] કિમિદં મંતે ! સૂરિય, કિમિદં મંતે ! સૂરિયસ્સ અટ્ટે ? [ઉ૦] ગોયમા ! સુમે સૂરિય, સુમે સૂરિયસ્સ અટ્ટે ।

૧૧. [પ્ર૦] કિમિદં મંતે ! સૂરિય, કિમિદં મંતે ! સૂરિયસ્સ પમા ? [ઉ૦] एवं चेव, एवं छाया, एवं लेस्सा ।

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું અસુરકુમારોને આત્ત-સુખકારક પુદ્ગલો હોય છે કે અનાત્ત પુદ્ગલો હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને આત્ત પુદ્ગલો હોય છે, પણ અનાત્ત પુદ્ગલો હોતા નથી. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્થાનિતકુમારો સુધી જાણવું.

અસુરકુમારને આત્ત પુદ્ગલો.

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું પૃથિવીકાયિકોને આત્ત પુદ્ગલો હોય છે કે અનાત્ત પુદ્ગલો હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને આત્ત પુદ્ગલો પણ હોય છે, અને અનાત્ત પુદ્ગલો પણ હોય છે. એ પ્રમાણે યાવત્-મનુષ્યો સુધી જાણવું. વાનવ્યંતર, વ્યોતિષિક અને ધૈમાનિકોને અસુરકુમારોની પેઠે જાણવું.

પૃથિવીકાયિકોને આત્ત અને અનાત્ત પુદ્ગલો.

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું નારકોને ઇષ્ટ પુદ્ગલો હોય છે કે અનિષ્ટ પુદ્ગલો હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ઇષ્ટ પુદ્ગલો હોતા નથી, પણ અનિષ્ટ પુદ્ગલો હોય છે. જેમ આત્ત પુદ્ગલો સર્વન્થે કહ્યું, તેમ ઇષ્ટ, કાત, પ્રિય તથા મનોજ્ઞ પુદ્ગલો સર્વન્થે પણ કહેવું. વઙ્ગી એ પ્રમાણે અહિ પાંચ દંડક કહેવા.

નારકોને ઇષ્ટ કે અનિષ્ટ પુદ્ગલો હોય છે ?

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મહદ્દિક યાવત્-મોટા સુખવાળો દેવ હજાર રૂપોને વિકુર્વાને હજાર ભાપા બોલવા સમર્થ છે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! તેમ કરવા સમર્થ છે.

મહદ્દિક દેવનું હજાર રૂપો વિકુર્વાને હજાર ભાપા બોલવાનું સામર્થ્ય.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે એક ભાપા છે કે હજાર ભાપા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે *એક ભાપા છે, પણ હજાર ભાપા નથી.

એક ભાપા કે હજાર ભાપા ?

૧૦. તે કાલે, તે સમયે ભગવંત ગૌતમે તુરતનો ડગલો અને જાસુમણાના પુપ્પના પુંજ જેવો રાતો વાલસૂર્ય જોયો, તે સૂર્યને જોડે શ્રદ્ધાવાળા, અને યાવત્-જેને પ્રશ્નરૂં કુલહલ ઉત્પન્ન થયું છે એવા ભગવંત ગૌતમ સ્વામી જ્યા શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યા આવ્યા, અને યાવત્-નમીને યાવત્-આ પ્રમાણે બોલ્યા-
[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૂર્ય એ શું છે અને હે ભગવન્ ! સૂર્યનો અર્થ શો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સૂર્ય એ શુભ પદાર્થ છે, અને સૂર્યનો અર્થ પણ શુભ છે.

સૂર્યનો અર્થ

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૂર્ય એ શું છે અને સૂર્યની પ્રમા એ શું છે ? [ઉ૦] પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું. એ પ્રમાણે દાયા-પ્રતિવિંન અને લેશ્યા-પ્રકાશના સમૂહ નવન્થે પણ જાણવું.

સૂર્યની પ્રમા એ શું છે ?

૧ * એક સમયે બોલાવી સલાદિ કોઈ પણ પ્રજાની ભાષા એક જીવત્વ અને એક ઉપયોગ દોરાવી તે એક ભાષા કહેવાય છે, પણ હજાર ભાષા કહેવાતી નથી-ટીકા.

૧૨. [પ્ર૦] જે શ્રમે મંતે ! યજ્ઞતાપ સમણા નિગ્ગંથા વિહરંતિ, ણ્ને ણં કસ્સ તેયલેસ્સં વીતીવયંતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! માસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે વાણમંતરાણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીરૂંવયતિ, દુમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે અસુરિંદ્વજ્ઞિયાણં મવજ-વાસીણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીતીવયતિ, પવં પપ્પણં અમિલાઘેણં તિમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે અસુરકુમારાણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીરૂંવયદ્, ચડમ્માસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે ગહગણ-નક્ષત્ત-તારારૂવાણં જોતિસિયાણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીતીવયદ્, પંચમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે ચંદિમ-સૂરિયાણં જોતિસિદાણં જોતિસરાયાણં તેયલેસ્સં વીરૂંવયદ્, છમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે સોદમ્મા-સાણાણં દેવાણં, સત્તમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે સર્ણકુમાર-માહિંદાણં દેવાણં, અટ્ટમાસપરિયાપ ચંભલોગ-લંતગાણં દેવાણં તેય, નવમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે મહાસુક્ક-સહસ્સારાણં દેવાણં તેય, દસમાસપરિયાપ ધાણય-પાણય-આરણ-શ્ચુયાણં દેવાણં, પક્કારસમાસપરિયાપ ગેવેજ્ઞગાણં દેવાણં, વારસમાસપરિયાપ સમણે નિગ્ગંથે અણુત્તરોવવાદયાણં દેવાણં તેયલેસ્સં વીતીવયતિ, તેણ પરં સુક્કે સુક્કાભિજાપ ભવિત્તા તથો પચ્છા સિદ્ધતિ, જાવ-અંતં કરેતિ । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે !’ ત્તિ જાવ-વિહરંતિ ।

ચોદસમણ નવમો ઉદ્દેશો સમત્તો ।

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે આ શ્રમણ નિર્મળો આર્યપણે-પાપકર્મરહિતપણે ગિરે છે, તેઓ કોની તેજોલેખ્યાને-સુગ્ધને અતિક્રમે છે ? અર્થાત્-તેમનું સુખ કોનાથી ચડીયાતુ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એક માસના દીક્ષા પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ વાનવ્યંતર દેવોની તેજો-લેખ્યાને-સુખને અતિક્રમે છે, (અર્થાત્-વાનવ્યંતર દેવો કરતા અધિક મુક્તો છે.) બે માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ અસુરેન્દ્ર સિંચાવના ભવનવાસી દેવોની તેજોલેખ્યાને-સુખને અતિક્રમે છે. એ પ્રમાણે એ પાઠ વડે ત્રણ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ અસુરકુમાર દેવોની તેજોલેખ્યાને અતિક્રમે છે, ચાર માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ પ્રહગણ, નક્ષત્ર અને તારારૂપ જ્યોતિષિક દેવોની તેજોલેખ્યાને અતિક્રમે છે, પાંચ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ, જ્યોતિષિકના દ્વન્દ્વ, જ્યોતિષિકના રાજા ચંદ્ર અને સૂર્યની તેજોલેખ્યાને અતિક્રમે છે, છ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ સૌધર્મ અને દેશાનવાસી દેવોની [તેજોલેખ્યાને અતિક્રમે છે], સાત માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ સનકુમાર અને માહેન્દ્ર દેવોની, આઠ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ ત્રણલોક અને લાતક દેવોની, નવ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ મહાશુક્ર અને સહસ્ત્રાર દેવોની તેજોલેખ્યાને અતિક્રમે છે, દશ માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ આનત, પ્રાણત, આરણ અને અધ્યુત દેવોની તેજોલેખ્યાને અતિક્રમે છે, અગાંયાર માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ ધ્રુવેયક દેવોની અને વાર માસના પર્યાયવાળો શ્રમણ નિર્મળ અતુત્ત-રૂપપાતિક દેવોની તેજોલેખ્યાને અતિક્રમે છે ત્યાર વાદ શુદ્ધ અને શુદ્ધતર પરિણામવાળો થઈને પછી સિદ્ધ થાય છે, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે છે. ‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે’-એમ કહી યાવત્ વિહરે છે.

ચતુર્દશ શતકે નવમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

દસમો ઉદ્દેસો ।

૧. [પ્ર૦] કેવલી ણં મંતે ! છુડમત્થં જાણહ, પાસહ ? [ઉ૦] હંતા જાણહ, પાસહ ।

૨. [પ્ર૦] જહા ણં મંતે ! કેવલી છુડમત્થં જાણહ, પાસહ, તહા ણં સિદ્ધે વિ છુડમત્થં જાણહ, પાસહ ? [ઉ૦] હંતા જાણહ, પાસહ ।

૩. [પ્ર૦] કેવલી ણં મંતે ! આહોહિયં જાણહ, પાસહ ? [ઉ૦] एवं चेव । एवं परमाहोहियं, एवं केवलं, एवं सिद्धं, जाव-जहा णं मंते ! केवली सिद्धं जाणह, पसह, तहा णं सिद्धे वि सिद्धं जाणह, पसह ? [उ०] हंता जाणह, पसह ।

૪. [પ્ર૦] કેવલી ણં મંતે ! માસેજ વા વાગરેજ વા ? [ઉ૦] હંતા માસેજ વા, વાગરેજ વા ।

૫. [પ્ર૦] જહા ણં મંતે ! કેવલી માસેજ વા વાગરેજ વા તહા ણં સિદ્ધે વિ માસેજ વા વાગરેજ વા ? [ઉ૦] णो तिण्ठे समेट्ठे । [प्र०] से केणट्ठेणं मंते ! एवं बुच्चइ-‘जहा णं केवली भासेज वा वागरेज वा णो तहा णं सिद्धे भासेज वा वागरेज वा’ ? [उ०] गोयमा ! केवली णं सउट्ठाणे, सकम्मे, सवले, सवीरिण, सपुत्तिस्कारपरक्कमे, सिद्धे णं अणुट्ठाणे जाव-अपुत्तिस्कारपरक्कमे, से तेणट्ठेणं जाव-वागरेज वा ।

૬. [પ્ર૦] કેવલી ણં મંતે ! ઉમ્મિસેજ વા, નિમ્મિસેજ વા ? [ઉ૦] હંતા ઉમ્મિસેજ વા, નિમ્મિસેજ વા, एवं चेव, एवं आउट्ठेज वा पसारेज वा, एवं ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेएज्जा ।

દશમ ઉદ્દેશક.

૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની છત્તથ્થને જાણે અને જુણ ? [ઉ૦] હા, જાણે અને જુણ.

કેવલજ્ઞાની છત્તથ્થને જાણે.

૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કેવલજ્ઞાની છત્તથ્થને જાણે અને જુણ તેમ સિદ્ધ પણ છત્તથ્થ જીવને જાણે અને જુણ ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જાણે અને જુણ.

સિદ્ધ પણ છત્તથ્થને જાણે.

૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની આધોવધિકને-પ્રતિનિયતક્ષેત્રવિપયક અવધિજ્ઞાનવંતને જાણે અને જુણ ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જાણે અને જુણ. એમ પરમાવધિજ્ઞાનીને પણ જાણે અને જુણ. એ પ્રમાણે કેવલજ્ઞાની અને સિદ્ધને પણ જાણે, યાવત્-[પ્ર૦] જેમ હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની સિદ્ધને જાણે અને જુણ તેમ સિદ્ધ પણ સિદ્ધને જાણે અને જુણ ? [ઉ૦] હા, જાણે અને જુણ.

કેવલી અવધિજ્ઞાનીને જાણે.

૪. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની વોલે અથવા પ્રશ્નનો ઉત્તર કહે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! કેવલી વોલે અથવા પ્રશ્નનો ઉત્તર કહે.

કેવલજ્ઞાની કોને ?

૫. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કેવલજ્ઞાની વોલે અથવા પ્રશ્નનો ઉત્તર કહે તેમ સિદ્ધ પણ વોલે અથવા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! એ અર્થ સમર્થ-યુક્ત નથી, અર્થાત્ સિદ્ધ વોલે નહિ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કયા હેતુથી એમ કહો છો કે-‘જેમ કેવલજ્ઞાની વોલે અથવા કહે તેમ સિદ્ધ વોલે નહિ અથવા પ્રશ્નોત્તર ન કહે’ ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલજ્ઞાની ઉત્થાન-ઉભા થવું, કર્મ-ગમનાદિ ક્રિયા, ચલ, વીર્ય અને પુરુષકાર-પરાક્રમ સહિત હોય છે પણ સિદ્ધો ઉત્થાનરહિત, યાવત્-પુરુષકાર-પરાક્રમરહિત હોય છે, માટે હે ગૌતમ ! સિદ્ધો કેવલીની પેઠે યાવત્-પ્રશ્નોત્તર કહેતા નથી.

કેવલીની પેઠે સિદ્ધ વોલે કે નહિ ? કેવલજ્ઞાનીની પેઠે સિદ્ધ કેમ ન કહે ?

૬. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની પોતાની આંખ ઉઘાડે અને મીંચે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! આંખ ઉઘાડે અને મીંચે, એ પ્રમાણે શરીરને સંકુચિત કરે અને પ્રસારે, ઉમા રહે, વેસે અને આંડે પડશે ધાય, તથા શય્યા (વસતિ) અને નૈપેથિકી (યોડા કાલ માટે વસતિ) કરે.

કેવલજ્ઞાની આંખ ઉઘાડે અને મીંચે ?

૭. [પ્ર૦] કેવલી નં મંતે ! ઇમં રચણપ્પમં પુઢવિં રચણપ્પમાપુઢવીતિ જાણતિ, પાસદિ ? [ઉ૦] હંતા જાણદ, પાસદ ।

૮. [પ્ર૦] જહા નં મંતે ! કેવલી ઇમં રચણપ્પમં પુઢવિં રચણપ્પમાપુઢવીતિ જાણદ, પાસદ, તહા નં સિદ્ધે વિ ઇમં રચણ-
પ્પમં પુઢવિં રચણપ્પમાપુઢવીતિ જાણદ, પાસદ ? [ઉ૦] હંતા જાણદ, પાસદ ।

૯. [પ્ર૦] કેવલી નં મંતે ! સઠ્ઠરપ્પમં પુઢવિં સઠ્ઠરપ્પમાપુઢવીતિ જાણદ, પાસદ ? [ઉ૦] એવં ચેવ, એવં જાવ—અહેસત્તમા ।

૧૦. [પ્ર૦] કેવલી નં મંતે ! સોહમ્મં કપ્પં જાણદ, પાસદ ? [ઉ૦] હંતા જાણદ, પાસદ એવં ચેવ, એવં ઈસાણં, એવં
જાવ—અચ્ચયં ।

૧૧. [પ્ર૦] કેવલી નં મંતે ! ગેવેજ્જવિમાણે ગેવેજ્જવિમાણેત્તિ જાણદ, પાસદ ? [ઉ૦] એવં ચેવ, એવં અણુત્તરવિમાણે વિ ।

૧૨. [પ્ર૦] કેવલી નં મંતે ! ઈસિપ્પમારં પુઢવિં ઈસીપ્પમારપુઢવીતિ જાણદ, પાસદ ? [ઉ૦] એવં ચેવ ।

૧૩. [પ્ર૦] કેવલી નં મંતે ! પરમાણુપોગલં પરમાણુપોગલેત્તિ જાણદ, પાસદ ? [ઉ૦] એવં ચેવ, એવં ટુપ્પસિયં ધંધં,
એવં જાવ—[પ્ર૦] જહા નં મંતે ! કેવલી અણંતપ્પસિયં ધંધં અણંતપ્પસિયં ધંધેત્તિ જાણદ, પાસદ તહા નં સિદ્ધે વિ અણંતપ્પ-
સિયં જાવ—પાસદ ? [ઉ૦] હંતા જાણદ, પાસદ । ‘સેવં મંતે ! સેવં મંતે’ ! ત્તિ ।

ચોદસમસા દસમો ઉદ્દેસો સમત્તો ।

સમત્તં ચોદસમં સયં ।

૭. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી રત્તપ્રમા પૃથિવીને આ ‘રત્તપ્રમા પૃથિવી’ એ પ્રમાણે જાણે અને દેખે ? [ઉ૦] હા ગૌતમ ! જાણે
અને દેખે.

૮. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેમ કેવલજ્ઞાની રત્તપ્રમા પૃથિવીને આ ‘રત્તપ્રમા’ એમ જાણે અને દેખે તેમ સિદ્ધ પણ રત્તપ્રમા પૃથિવીને
‘રત્તપ્રમા’—એમ જાણે અને દેખે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જાણે અને દેખે.

૯. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની શર્કરાપ્રમા પૃથિવીને ‘શર્કરાપ્રમાપૃથિવી’ એ પ્રમાણે જાણે અને દેખે ? [ઉ૦] પૂર્વે પ્રમાણે જાણહું.
એ પ્રમાણે યાવત્—સાતમી નરકપૃથિવી સુધી જાણહું.

૧૦. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી સૌધર્મકલ્પને ‘સૌધર્મકલ્પ’ એમ જાણે અને દેખે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જાણે અને દેખે. એ પ્રમાણે
ઈગ્ઞાન અને યાવત્ અચ્યુતકલ્પ સુધી જાણહું.

૧૧. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની ઐવેયકવિમાનને ‘ઐવેયકવિમાન’ એ પ્રમાણે જાણે અને દેખે ? [ઉ૦] પૂર્વે પ્રમાણે જાણહું.
એ પ્રમાણે યાવત્—અનુત્તરવિમાન સઘ્ધવે પણ જાણહું.

૧૨. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની ઈપલ્લાગ્મારા પૃથિવીને ‘ઈપલ્લાગ્મારા પૃથિવી’ એ પ્રમાણે જાણે અને દેખે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે
જાણહું.

૧૩. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની પરમાણુપુદ્ગલને ‘પરમાણુપુદ્ગલ’ એ પ્રમાણે જાણે અને દેખે ? [ઉ૦] હા, ગૌતમ ! જાણે અને
દેખે. એ પ્રમાણે દ્વિપ્રદેશિક સ્કન્ધ, અને યાવત્—જેમ—[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાની અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધને ‘અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધ’—
એમ જાણે અને દેખે તેમ સિદ્ધ પણ અનન્તપ્રદેશિક સ્કન્ધને યાવત્—જુએ ? [ઉ૦] હા, જાણે અને જુએ. ‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે
ભગવન્ ! તે એમજ છે’.

ચતુર્દશ શતકે દશમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત.

ચતુર્દશ શતક સમાપ્ત.

પન્નરસમં સયં ।

નમો સુયદેવયાપ ભગવર્દે ।

૧. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સાવત્થી નામં નગરી હત્યા, વન્નઓ । તીસે ણં સાવત્થીપ નગરીપ વહિયા ઉત્તરપુરચ્છિમે દિસીમાપ તત્થ ણં કોટ્ટપ નામં ચેઈપ હત્યા, વન્નઓ । તત્થ ણં સાવત્થીપ નગરીપ હાલાહલા નામં કુંભકારી આજીવિઓવા-સિયા પરિવસતિ, અહ્વા જાવ-અપરિભૂયા, આજીવિયસમયંસિ લદ્દટ્ટા ગહિયટ્ટા પુચ્છિયટ્ટા વિણિચ્છિયટ્ટા અટ્ટિમિંજપેમ્માણુરા-ગરત્તા, અયમાડસો ! ‘આજીવિયસમયે અટ્ટે, અયં પરમટ્ટે, સેસે અણટ્ટે’ત્તિ આજીવિયસમણં અપ્પાણં ભાવેમાણી વિહરહ । તેણં કાલેણં તેણં સમણં ગોસાલે મંચલિપુત્તે ચડધીસવાસપરિયાપ હાલાહલાપ કુંભકારીપ કુંભકારાવણંસિ આજીવિયસંઘસંપરિ-વુડે આજીવિયસમણં અપ્પાણં ભાવેમાણે વિહરહ । તપ ણં તસ્સ ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ અન્નદા કદાચિ ઇમે છ દિસાચરા અંતિયં પાડચ્ચવિત્થા, તંજહા-૧ સાણે, ૨ કલંદે, ૩ કણિયારે, ૪ અચ્છિદ્દે, ૫ અગ્ગિવેસાયણે, ૬ અજ્જુણે ગોમાયુપુત્તે । તપ ણં તે છ દિસાચરા અટ્ટવિહં પુદ્ધગયં મગ્ગદસમં સતેહિં ૨ મતિદંસણેહિં નિજ્જુહંતિ, સં ૨-હિત્તા ગોસાલં મંચલિપુત્તં ઉવટ્ટા

પંચદશ શતક.

ભગવતી શ્રુતદેવતાને નમસ્કાર.

૧. તે કાલે અને તે સમયે શ્રાવસ્તી નામે નગરી હતી વર્ણન. તે શ્રાવસ્તી નગરીની ઉત્તર-પૂર્વ દિશા (ઈશાનકોણમા) કોષ્ઠક નામે ચૈલ્ય હતું. વર્ણન. તે શ્રાવસ્તી નગરીમા આજીવિક મતની ઉપાસિકા હાલાહલા નામે કુંભારણ રહેતી હતી. તે ઋદ્ધિવાળી યાવત્-કોઈથી પરામવ ન પામે તેવી હતી. તેણે આજીવિકના સિદ્ધાંતનો અર્થ (રહસ્ય) પ્રહણ કર્યો હતો, અર્થ પૂછ્યો હતો અને અર્થનો નિશ્ચય કર્યો હતો. તેના અસ્થિની મજ્જા પ્રેમ અને અનુરાગવડે રંગાણી હતી. ‘હે આયુષ્માન્ ! આજીવિકના સિદ્ધાંતરૂપ અર્થ તેજ ધરો અર્થ છે અને તેજ પર-માર્થ છે, વાકી સર્વ અનર્થ છે’-એ પ્રમાણે તે આજીવિકના સિદ્ધાંતવડે આત્માને ભાવિત કરતી વિહરતી હતી. તે કાલે અને તે સમયે ચોવીશ વર્ષના દીક્ષા પર્યાયવાળો મંચલિપુત્ર ગોશાલક હાલાહલા નામે કુંભારણના કુંભકારાપણ-ઘાટમા આજીવિકના સઘવડે પરિવૃત્ત થઈ આજીવિકના સિદ્ધાંતવડે આત્માને ભાવિત કરતો વિહરે છે. તે વચ્ચે તે મંચલિપુત્ર ગોશાલકની પાસે અન્ય કોઈ દિવસે આ છ *દિશાચરો આન્યા. તે આ પ્રમાણે-૧ શાન, ૨ કલંદ, ૩ કર્ણિકાર, ૪ અચ્છિદ્દ, ૫ અગ્નિવેશ્યાયન અને ૬ ગોમાયુપુત્ર અર્જુન. સ્વાર પછી તે છ દિશાચરો પૂર્વ-શ્રુતમા કહેલા આઠ પ્રકારના નિમિત્ત, (નવમા) ગીતમાર્ગ અને દશમા નૃત્યમાર્ગને પોતપોતાની મતિના દર્શનવડે (પૂર્વશ્રુતમાથી) ઉદ્ધરી મંચલિપુત્ર ગોશાલકનો (શિષ્યભાવે) આશ્રય કર્યો. સ્વાર વાદ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક તે ાવ્યાંગ મહાનિમિત્તના કદ્દક (સ્વલ્પ) ઉપદેશવડે સર્વ પ્રાણીઓ, સર્વ ભૂતો, સર્વ જીવો અને સર્વ સત્ત્વોને આ છ વાવતના અનતિક્રમણીય-અન્યથા ન થાય તેવા ઉત્તર આપે છે, તે છ વાવત આ પ્રમાણે-૧ લામ, ૨ અલામ, ૩ સુખ, ૪ દુઃખ, ૫ જીવિત અને ૬ મરણ. સ્વાર પછી તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક અઘાગ

શ્રાવસ્તી નગરી.
કોષ્ઠક ચૈલ્ય.
હાલાહલા કુંભારણ

ગોશાલકનો સઘવડે
ત હાલાહલા ઠમા
રણને ઘેર આગમન
ગોશાલકને છ દિ-
શાચરોનું આની
મલ્લુ.

૧ * આ છ દિશાચરો પાસત્યા (પતિત) થયેલા મહાવીર સ્વામીના શિષ્ય હતા-૧મ પ્રાચીન ટીકાકાર કહે છે અને પાર્શ્વનાથની પરંપરામા થયેલા છે-
૨મ ચૂર્ણિકાર કહે છે -ટીકા.

† નિમિત્તના આઠ પ્રકાર છે-૧ દિવ્ય, ૨ ઔત્પાત, ૩ આતરિક્ષ, ૪ ભૌમ, ૫ આગ, ૬ સ્વર, ૭ લક્ષ્ય અને ૮ વ્યંજન.

शतक १५.

इंशु । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते तेणं अट्ठंगस्स महानिमित्तस्स केणइ उल्लोयमेत्तेणं सघेसि पाणाणं, सघेसि भूयाणं, सघेसि जीवाणं, सघेसि सत्ताणं इमाइं छ अणइकमणिजाइं वागरणाइं वागरेति, तं जहा “१-त्यामं २ अलामं ३ सुहं ४ दुसखं ५ जीवियं ६ मरणं तथा” । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते तेणं अट्ठंगस्स महानिमित्तस्स केणइ उल्लोयमेत्तेणं सावत्थीए नगरीए अजिणे जिणप्पलावी, अणरहा अरहप्पलावी, अकेवली केवलिप्पलावी, असघ्नू सघ्नप्पलावी, अजिणे जिणसहं पगा-सेमाणे विहरइ ।

२. तए णं सावत्थीए नगरीए सिंघाडग-जाव-पहेसु बहुजणो अन्नमन्नस्स एवमादक्खइ, जाव-एवं पस्वति-‘एवं खलु देवाणुप्पिया ! गोसाले मंखलिपुत्ते जिणे जिणप्पलावी जाव-पकासेमाणे विहरति, से कहमेयं मन्ने एवं’ ? तेणं कालेणं तेणं समणं सामी समोसढे, जाव-परिसा पडिगया । तेणं कालेणं तेणं समणं समणस्स भगवओ महावीरस्स जेट्ठे अते-घासी इंदभूती णामं अणगारे गोयमगोत्तेणं जाव-छट्ठंछट्ठेणं-एवं जहा वितियसए नियंतुहेसए जाव-अडमाणे बहुजणसहं निसामेति, बहुजणो अन्नमन्नस्स एवमादक्खइ ४-‘एवं खलु देवाणुप्पिया ! गोसाले मंखलिपुत्ते जिणे जिणप्पलावी जाव-पगासेमाणे विहरति, से कहमेयं मन्ने एवं’ ? तए णं भगवं गोयमे बहुजणस्स अंतियं एयमट्ठं सोच्चा निसम्म जाव-जायसइ जाव-भत्तपाणं पडिदंसेति, जाव-पज्जुवासमाणे एवं वयासी-“एवं खलु अहं भंते ! छट्ठं तं चेव जाव-जिणसहं पगासे-माणे विहरति’ ; से कहमेयं भंते ! एवं ? तं इच्छामि णं भंते ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स उट्ठाणपरियाणियं परिकहियं । ‘गोयमा’ ! दी समणे भगवं महावीरे भगवं गोयमं एवं वयासी-जणं गोयमा ! से बहुजणे अन्नमन्नस्स एवमादक्खइ ४-‘एवं खलु गोसाले मंखलिपुत्ते जिणे जिणप्पलावी जाव-पगासेमाणे विहरइ’ तणं मिच्छा । अहं पुण गोयमा ! एवमादक्खामि जाव-पस्वेमि-‘एवं खलु एयस्स गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स मंखलिनामं मंवे पिता होत्था । तस्स णं मंखलिस्स मंखस्स भद्धानामं भारिया होत्था, सुकुमालं जाव-पडिक्खा । तए णं सा भद्दा भारिया अन्नदा कदायि गुद्विणी यावि होत्था । तेणं कालेणं तेणं समणं सरवणे नामं सन्निवेसे होत्था, रिद्ध-त्थिमियं जाव-सन्निमप्पगासे, पासादीए ४ । तन्व णं सरवणे सन्निवेसे गोयहुले नामं माहणे पत्तिसति, अहे जाव-अपरिभूए, रिद्धेदं जाव-सुपरिनिट्ठिए यावि होत्था । तस्स णं गो-

મહાનિમિત્તના કોઈક એવા ઉપદેશમાત્રવડે શ્રાવસ્તી નગરીમા અજિન હતા ‘હું જિન છું’ એમ પ્રચાપ કરતો, અર્હત્ નહિ હતા ‘હું અર્હત્ છું’ એમ મિથ્યા વક્ત્વાદ કરતો, કેવલી નહિ હતા ‘હું કેવલી છું’ એમ નિરર્થક બોલતો, સર્વજ્ઞ નહિ હતા ‘હું સર્વજ્ઞ છું’ એમ મિથ્યા કથન કરતો અને અજિન હતા જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિચરે છે.

૨. ત્યાર વાદ શ્રાવસ્તી નગરીના ઝૂંગાલકના આકારવાળા ત્રિક અને યાવત્-રાજમાર્ગોને વિષે ઘણા માણસો પરસ્પર એ પ્રમાણે કહે છે, યાવત્-એમ પ્રરૂપે છે કે 'હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે ખરેખર મંચલિપુત્ર ગોગાલક જિન થઈને પોતાને જિન કહેતો, યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાગ કરતો વિચરે છે, તો એ પ્રમાણે કેમ માની શકાય' ? તે કાલે તે સમયે મહાવીર સ્વામી સમોસર્થા; યાવત્-પર્પદા (વાદીને) પાછી ગઈ. તે કાલે-તે સમયે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના ડ્યેઇ અતેવાસી (ડિપ્પ) ગૌતમગોત્રીય ઇન્દ્રભૂતિ નામે અનગાર યાવત્-છટ્ટ છટ્ટને પારણે-ઇલાદિ વીજા શતકના 'નિર્ન્યય ઉદેશકમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-ગોચરી માટે ફરતા ઘણા માણસોનો શબ્દ સામઝે છે, ઘણા માણસો પર-સ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે, 'હે દેવાનુપ્રિય ! ખરેખર મંચલિપુત્ર ગોગાલક જિન થઈને પોતાને જિન કહેતો, યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાગ કરતો વિચરે છે, તો એ પ્રમાણે કેમ માની શકાય' ? ત્યાર વાદ ભગવાન્ ગૌતમ ઘણા માણસો પાસેથી આ વાત સામઝીને અને અવધારીને શ્રદ્ધાવાળા થઈ યાવત્-માતપાળી દેવાડી યાવત્-પર્યપાસના કરતા આ પ્રમાણે બોલ્યા-‘એ પ્રમાણે ખરેખર હે ભગવન્ ! હું છટ્ટ છટ્ટને પારણે-ઇલાદિ પૂર્વોક્ત કહેવું, યાવત્-તે ગોગાલક જિન શબ્દનો પ્રકાગ કરતો વિહરે છે, તો હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે કેમ હોય ? માટે હે ભગવન્ ! મંચલિપુત્ર ગોગાલકનો જન્મથી આરમ્બને અન્ત સુધીનો આપનાથી કહેવાયેલો વૃત્તાન્ત સામઝવા ડચ્છું છું.’ ‘હે ગૌતમ’ ! એ પ્રમાણે કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ભગવંત ગૌતમને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે ગૌતમ ! જે ઘણા માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે કે એ પ્રમાણે ખરેખર મંચલિપુત્ર ગોગાલક જિન થઈને અને પોતાને જિન કહેતો યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાગ કરતો વિચરે છે, તે મિત્થ્યા-અસત્ય છે.’ ‘હે ગૌતમ ! હું આ પ્રમાણે કહું છું, યાવત્-પ્રરૂપું છું-‘એ પ્રમાણે ખરેખર આ મંચલિપુત્ર ગોગાલકનો મંચલિનામે મંચજાતિનો પિતા હતો. તે મંચલિનામે મંચને મદ્રા નામે સ્ત્રી હતી. તે સુઝુમાલ હાયપગવાળી, યાવત્-પ્રતિરૂપ-સુંદર હતી. ત્યાર વાદ તે મદ્રા નામે સ્ત્રી અન્ય કોઈ ટિકતે ગર્ભિણી યદ. તે કાલે અને તે સમયે સરવણ નામે ગામ હતું. તે ઋદ્ધિવાળું, ઉપદ્રવરહિત, યાવત્-દેવલોક સમાન પ્રકાશવાળું અને મનને પ્રસન્નતા આપનાર હતું. તે સરવણ નામે ગામને વિષે ગોવહુલ નામે બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તે ધનિક, યાવત્-કોઈથી પરાભવ ન પામે તેવો અને ઋગ્વેદ-ઇલાદિ યાવત્-બ્રાહ્મણના શાસ્ત્રોને વિષે નિપુણ હતો. તે ગોવહુલ બ્રાહ્મણને એક ગોશાલ હતી. તે વચ્ચે તે મંચલિ નામે મંચ-

बहुलस्स माहणस्स गोसाला यावि होत्था । तए णं से मंखली मंखे अन्नया कदायि भद्दाए भारियाए गुप्तिणीए सद्धि चित्तफल-
गहत्थगए मंखत्तणेणं अप्पाणं भावेमाणे पुद्धानुपुद्धिं चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे जेणेव सरवणे सन्निवेसे जेणेव गोवहुलस्स
माहणस्स गोसाला तेणेव उवागच्छइ, ते० २-च्छित्ता गोवहुलस्स माहणस्स गोसालाए एगदेसंसि मंडनिक्खेवं करेति, मंड०
२ करेत्ता सरवणे सन्निवेसे उच्च-नीय-मज्झिमाइं कुलाइं घरसमुदाणस्स भिक्खायरियाए अडमाणे वसहीए सध्वओ समंता
मग्गण-गवेसणं करेति, वसहीए सध्वओ समंता मग्गण-गवेसणं करेमाणे अन्नत्थ वसहिं अलभमाणे तस्सेव गोवहुलस्स
माहणस्स गोसालाए एगदेसंसि वासावासं उवागए । तए णं सा भद्दा भारिया नवण्हं मासाणं बहुपडिपुद्धानं अद्धट्टमाण
राइंदियाणं वीतिकंताणं सुकुमाल० जाव-पडिरूवगं दारगं पयाया । तए णं तस्स दारगस्स अम्मा-पियरो एक्कारसमे दिवसे
वीतिकंते जाव-वारसाहे दिवसे अयमेयारूवं गोणं गुणनिष्पन्नं नामधेज्जं करेति-“जम्हा णं अम्हं इमे दारए गोवहुलस्स
माहणस्स गोसालाए जाए तं होउ णं अम्हं इमस्स दारगस्स नामधेज्जं ‘गोसाले’ ‘गोसाले’ति । तए णं तस्स दारगस्स
अम्मा-पियरो नामधेज्जं करेति ‘गोसाले’ति । तए णं से गोसाले दारए उम्मुक्कवालभावे विण्णायपरिणयमेत्ते जोवणगमणुप्पत्ते
सयमेव पाडिपक्कं चित्तफलं करेति, सयमेव० २ करेत्ता चित्तफलगहत्थगए मंखत्तणेणं अप्पाणं भावेमाणे विहरति ।

३. तेणं कालेणं तेणं समपणं अहं गोयमा । तीसं वासाइं आगारवासमज्झे वसित्ता अम्मा-पिईहिं देवत्तगएहिं एवं जह्वा
भावणाए जाव-एगं देवदूसमादाय मुंडे भवित्ता आगाराओ अणगारियं पद्यत्तए । तए णं अहं गोयमा । पढमं वासं अद्ध-
मासंअद्धमासेणं खममाणे अट्टियगामं निस्साए पढमं अंतरावासं वासावासं उवागए । दोच्चं वासं मासंमासेणं खममाणे पुद्धानु-
पुद्धिं चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे जेणेव रायगिहे नगरे, जेणेव नालंदा वाहिरिया, जेणेव तंतुवायसाला, तेणेव उवा-
गच्छामि, ते० २-च्छित्ता अद्दापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हामि, अद्दा० २-णिहत्ता तंतुवायसालाए एगदेसंसि वासावासं उवा-
गए । तए णं अहं गोयमा । पढमं मासखमणं उवसंपज्जित्ता णं विहरामि । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते चित्तफलगहत्थगए
मंखत्तणेणं अप्पाणं भावेमाणे पुद्धानुपुद्धिं चरमाणे जाव-दूइज्जमाणे जेणेव रायगिहे नगरे, जेणेव नालंदा वाहिरिया, जेणेव
तंतुवायसाला तेणेव उवागच्छइ, ते० २-च्छित्ता तंतुवायसालाए एगदेसंसि मंडनिक्खेवं करेति, मंड० २ करेत्ता रायगिहे
नगरे उच्च-नीय० जाव-अन्नत्थ कत्थ वि वसहिं अलभमाणे तीसे य तंतुवायसालाए एगदेसंसि वासावासं उवागए, जत्थेव णं

भिक्षाचर अन्य कोइ दिवसे गर्भिणी एवी भद्दा नामे स्त्री साथे चित्रं पाटीउं हाथमां लइ भिक्षाचरपणावडे आत्माने भावित करतो अनु-
क्रमे विचरतो एक गामथी वीजे गाम जतो ज्यां शरवण नामे सन्निवेश-ग्राम छे अने ज्या गोवहुल नामे ब्राह्मणनी गोशाला छे त्यां आव्यो;
ज्या आवीने गोवहुल नामे ब्राह्मणनी गोशालाना एक भागमां पोतानुं राचरचीलुं मूक्युं, मूकीने शरवण नामे गाममां उच्च, नीच अने मध्यम
कुळना घर समुदायमा भिक्षाचर्या माटे फरतो रहेवा माटे चोतरफ स्थाननी गवेपणा करवा लाग्यो, चोतरफ गवेपणा करतां कोइ पण स्थळे
रहेवानुं स्थान नहिं मळता तेणे गोवहुल ब्राह्मणनी गोशालाना एक भागमा वर्पाकृतु माटे आवास कर्यो. ते वखते ते भद्दानामे स्त्रीए पूरा
नवमास अने साडा सात दिवस वीत्या पछी सुकुमालहायपगवाळा अने यावत्-सुन्दर एवा पुत्रने जन्म आव्यो. ल्यार बाद ते बाळकना
मात-पिताए अगियारमो दिवस वीत्या पछी यावद्-वारमे दिवसे आ आवा प्रकारनुं गुणयुक्त अने गुणनिष्पन्न नाम पाव्युं. कारण के ‘आ
बाळक गोवहुलनामे ब्राह्मणनी गोशालामां उत्पन्न थयो छे, ते माटे आ बाळकनुं नाम गोशालक हो’-एम विचारी मातापिताए ते बाळकनुं
‘गोशालक’ एवुं नाम पाव्युं. ल्यार बाद ते गोशालक नामे बाळक बाल्यावस्थानो त्याग करी विज्ञानवडे परिणतमतिवाळो थइ यौवनने
प्राप्त थयो अने पोतेज स्वतंत्र चित्रपट हाथमा लइ मंखपणावडे आत्माने भावित करतो विहरवा लाग्यो.

गोशालक नाम.

३. ते काले अने ते समये हे गौतम । में त्रीश वर्ष सुधी गृहवासमां रहीने मातापिता देवगत थया पछी ए प्रमाणे-(आचा-
रागना “बीजा श्रुतस्कंधना पंदरमा) भावना अध्ययनने विपे कहा प्रमाणे ‘मातापिता जीवता दीक्षा नहि लउं’ आवो अमिग्रह पूर्ण थयो
जाणी सुवर्णनो त्याग करी, वलनो त्याग करी-इत्यादि यावत्-एक देवदूय्य वखने ग्रहण करी मुंड-दीक्षित थईने गृहस्थावासनो त्याग करी
प्रव्रज्यानो स्वीकार कर्यो. ते वखते हे गौतम । हु पहेला वर्षने विपे अर्धमास अर्धमासक्षमण करता अस्थिग्रामनी निश्राए प्रथम वर्षाकालमां रहेवा
माटे आव्यो, बीजा वर्षे मास मासक्षमण करता करता अनुक्रमे विहार करतां, एक गामथी वीजे गाम जतां ज्यां राजगृह नगर छे, ज्या
नालंदानो बाह्य भाग छे अने ज्या तंतुवाय-वणकरनी शाला छे त्या आव्यो, आवीने यथायोग्य अवग्रहने ग्रहण करी तंतुवायनी शालाना
एक भागमा वर्पाकृतुमां रख्यो. ल्यार बाद हे गौतम । हुं प्रथम मासक्षमणनो स्वीकार करी विहरवा लाग्यो. ते समये मंखलिपुत्र गोशालक
चित्रपट हाथमां ग्रहण करी मंखपणावडे-भिक्षाचरपणावडे आत्माने भावित करतो अनुक्रमे विचरतो, यावत्-एक गामथी वीजे गाम जतो
ज्या राजगृह नगर छे, ज्या नालंदानो बाह्य भाग छे अने ज्या वणकरनी शाला छे त्यां आव्यो, त्यां आवीने तंतुवायनी शालाना एक
भागमा राचरचील मूक्युं. मूकीने राजगृह नगरमा उच्च, नीच अने मध्यम कुळमां आहारने माटे जतो, यावत्- वीजे क्योइ पण वसति नहि

भगवान् महावीरे
मातापिता देवलोः
गया पछी दीक्षा
लीधी.

प्रथम वर्षे अस्थिग्र
ममां चातुर्मास.
बीजा वर्षे राजगृह
नगर.

અહં ગોયસા ! । તપ ણં અહં ગોયમા ! પદમમાસપ્પક્કમણપારણગંસિ તંતુવાયસાલાઓ પડિનિપ્પક્કમામિ, તંતુ ૦ ૨-વક્ષમિત્તા
 પાલંદાવાહિરિયં મજ્જંમલ્લેણં જેણેવ રાયગિહે નગરે તેણેવ ઉવાગચ્છામિ, રાયગિહે નગરે ઉચ્ચ-નીય ૦ જાવ-અડમાણે વિજયસ્સ
 ગાહાવહસ્સ ગિહં અણુપવિટ્ટે । તપ ણં સે વિજય ગાહાવતી મમં પ્પજ્જમાણં પાસતિ, પાસિત્તા હટ્ટતુટ્ટ ૦ ક્ષિપ્પામેવ આસણાઓ
 અમ્મુટ્ટે, સ્થિ ૦ ૨-ટ્ટેત્તા પાયપીઢાઓ પચ્છોરુહર, પા ૦ ૨-હિત્તા પાડયાઓ ઓમુયર, પા ૦ ૨ ઓમુરિત્તા પગસાડિયં ઉત્તરાસંગં
 કરેતિ, કરેત્તા અંજલિમહાલિયરુત્થે મમં સત્તટ્ટપયાઈ અણુગચ્છર, ૨ મમં તિપ્પુત્તો આયાહિણપયાહિણં કરેતિ, ૨ મમં વંદતિ
 નમંસતિ, ૨ મમં વિહલેણં અસણ-પાણ-આરમ-સારમેણં પડિલામેસ્સામિત્તિ કટ્ટુ તુટ્ટે, પડિલામેમાણે વિ તુટ્ટે, પડિલામિતે પિ
 તુટ્ટે । તપ ણં તસ્સ વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ તેણં વધસુદ્ધેણં દાયગસુદ્ધેણં પડિગાહગસુદ્ધેણં તિવિહેણં તિકરણસુદ્ધેણં દાણેણં મપ
 પડિલામિપ સમાણે દેવાઉપ નિવચ્છે, સંસારે પરિત્તીકપ, ગિહંસિ ય સે રમાઈ પંચ દિવાઈ પાડમ્મૂયાઈ, તંજહા-૧ વસુધારા
 ઘુટ્ટા, ૨ દસદ્ધવચ્છે કુસુમે નિવાતિપ, ૩ ચેલુપ્પલેવે કપ, ૪ આહયાઓ દેવદુંડુમીઓ, ૫ અંતરા વિ ય ણં આગાસે 'અહો દાણે
 દાણે' ત્તિ ઘુટ્ટે । તપ ણં રાયગિહે નગરે સિંઘાડગ ૦ જાવ-પહેસુ વહુજણો અન્નમન્નસ્સ પ્વમારુપ્પર, જાવ-પ્વં પરુવેર-ધમે ણં
 દેવાણુપ્પિયા ! વિજય ગાહાવતી, કયત્થે ણં દેવાણુપ્પિયા ! વિજયે ગાહાવર, કયપુત્તે ણં દેવાણુપ્પિયા ! વિજય ગાહાવર, કય-
 લક્ષણે ણં દેવાણુપ્પિયા ! વિજયે ગાહાવર, કયા ણં લોયા દેવાણુપ્પિયા ! વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ, સુલલ્લે ણં દેવાણુપ્પિયા !
 માણુસ્સપ જમ્મજીવિયફલે વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ, જસ્સ ણં ગિહંસિ તદ્દારુવે સાધુ સાધુરુવે પડિલામિપ સમાણે રમાઈ પંચ
 દિવાઈ પાડમ્મૂયાઈ, તંજહા-૧ વસુધારા ઘુટ્ટા, જાવ-'અહો દાણે દાણે'ત્તિ ઘુટ્ટે, તં ધમે, કયત્થે, કયપુત્તે, કયલક્ષણે, કયા
 ણં લોયા, સુલલ્લે માણુસ્સપ જમ્મજીવિયફલે વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ, વિજ ૦' ૨ । તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે વહુજણસ્સ
 અંતિપ પ્યમટ્ટં સોચ્છા નિસમ્મ સમુપ્પન્નસંસપ સમુપ્પન્નકોહલ્લે જેણેવ વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ ગિહે તેણેવ ઉવાગચ્છર, તેણેવ
 ઉવાગચ્છિત્તા પાસર વિજયસ્સ ગાહાવહસ્સ ગિહંસિ વસુદારં ઘુટ્ટં, દસદ્ધવચ્છં કુસુમં નિવડિયં, મમં ચ ણં વિજયસ્સ ગાહાવ-
 હસ્સ ગિહાઓ પડિનિપ્પક્કમમાણં પાસતિ, પાસિત્તા હટ્ટતુટ્ટે જેણેવ મમં અંતિપ તેણેવ ઉવાગચ્છર, ઉવાગચ્છિત્તા મમં તિપ્પુત્તો

મલ્લતા તે તંતુવાયની શાલાના એક ભાગમા જ્યાં હું રહેલો હતો ત્યાં વર્ષાક્રતુમાં રહેવા માટે આવ્યો. સ્વાર વાદ હે ગૌતમ ! હું પ્રથમ માસક્ષ-
 મણના પારણાને દિવસે તંતુવાયની શાલાયકી વહાર નીકળી નાલંદાના વહારના ભાગના મધ્ય ભાગમા થઈ પ્યા રાજગૃહ નગર છે ત્યાં આવ્યો.
 રાજગૃહ નગરમા ઉચ્ચ, નીચ અને મધ્યમ કુલ્લમા યાવત્-આહાર માટે ફરતા મેં વિજયનામે ગાયાપતિના ઘરમા પ્રવેશ કર્યો. તે વખતે તે વિજયનામે
 ગાયાપતિને મને આવતાં જોયો, મને આવતાં જોઈને પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થઈ તે તુરત આસનથી ઉઠ્યો, ઊઠીને જલદી સિંહાસનથી ઉતરી પાદુ-
 કાનો લ્યાગ કરી એક સાડીવાલું ઉત્તરાસગ કરી, અજલિવડે હાથ જોડી સાત આઠ પગલાં મારી સામો આવ્યો, મારી સામો આવીને મને
 ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી, વંદન અને નમસ્કાર કર્યા, વંદન અને નમસ્કાર કરી 'મને પુષ્કલ અશન, પાન, આદિમ અને આદિમ આહારથી
 પ્રતિલામીઝ-સત્કારીઝ'-એમ વિચારી તે સંતુષ્ટ થયો, પ્રતિલામતા પણ સંતુષ્ટ થયો, પ્રતિલામ્યા વાદ પણ સંતુષ્ટ થયો, અને સ્વાર પછી તે
 વિજયગાયાપતિને દ્રવ્યની શુદ્ધિથી, દાયકની શુદ્ધિથી અને પાત્રની શુદ્ધિથી તથા ત્રિવિધ-મન, વચન, કાયાની શુદ્ધિથી અને ત્રિકરણ શુદ્ધિથી
 દાનવડે મને પ્રતિલામવાથી દેવનું આયુષ વાધ્યું, સંસાર અલ્પ કર્યો અને તેના ઘરમા આ પાંચ દિવ્યો પ્રગટ થયા, તે આ પ્રમાણે-૧ વસુ-
 ધારાની વૃદ્ધિ, ૨ પાંચ વર્ણના પુણ્યોની વૃદ્ધિ, ૩ ધ્વજારૂપ વચ્ચની વૃદ્ધિ, ૪ દેવદુંડુમિનું વાગું અને ૫ આકાશને વિષે 'આશ્ચર્યકારી દાન,
 આશ્ચર્યકારી દાન'-એવી ઉદ્ધોષણા. સ્વાર વાદ રાજગૃહ નગરમા શૃંગાટક-ત્રિકમાર્ગ, યાવત્-રાજમાર્ગમાં ઘણા માણસો પરસ્પર એમ કહે છે,
 યાવત્-એવી પ્રરૂપણા કરે છે કે 'હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાયાપતિ ધન્ય છે, હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાયાપતિ કૃતાર્થ છે, હે દેવાનુપ્રિય !
 વિજયગાયાપતિ પુણ્યશાલી છે, હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાયાપતિ કૃતલક્ષણ છે, હે દેવાનુપ્રિય ! વિજયગાયાપતિના ઉભય લોક સાર્થક છે
 અને વિજયગાયાપતિનું મનુષ્યસંવન્ધી જન્મ અને જીવિતનું ફલ પ્રશંસનીય છે, જેના ઘરને વિષે તેવા પ્રકારના સાધુ-ઉત્તમ અને સૌમ્ય
 આત્માવાચા-શ્રમણને પ્રતિલામવાથી આ પાંચ દિવ્યો પ્રગટ થયાં; તે પાંચ દિવ્યો આ પ્રમાણે-૧ વસુધારાની વૃદ્ધિ, યાવત્-૫ 'આશ્ચર્યકારી
 દાન, આશ્ચર્યકારી દાન'-એવી ઉદ્ધોષણા. તે માટે તે ધન્ય છે, કૃતાર્થ છે, કૃતપુણ્ય છે, કૃતલક્ષણ છે, અને તેના વચ્ચે લોક સાર્થક છે, તેમજ
 વિજયગૃહપતિનું મનુષ્યસંવન્ધી જન્મ અને જીવિતનું ફલ પ્રશંસનીય છે.' સ્વાર વાદ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક ઘણા માણસો પાસેથી આ વાત
 સામઝી, અવધારી જેને સમય અને કુતહલ ઉત્પન્ન થયા છે એવો તે વિજયગૃહપતિના ઘેર આવ્યો. આવીને તેણે વિજયગૃહ-
 પતિના ઘરને વિષે વર્ષેલી વસુધારા, નીચે પડેલા પાંચ વર્ણોના પુણ્યો, તથા ઘરથી વહાર નીકળતા મને અને વિજયગૃહપતિને જોયા; જોઈને
 પ્રસન્ન અને સતુષ્ટ થઈ તે ગોશાલક જ્યાં હું હતો ત્યાં આવ્યો, ત્યાં આવી મને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી, વંદન અને નમસ્કાર કરી તેણે
 આ પ્રમાણે કહ્યું-'હે મગવન્ ! તમે મારા ધર્માચાર્ય છો અને હું તમારો ધર્મગિણ્ય છું.' તે વખતે હે ગૌતમ ! મેં મંચલિપુત્ર ગોશાલકની આ
 વાતનો આદર ન કર્યો, તેમ સ્વીકાર ન કર્યો, પરંતુ હું મૌન રહ્યો. સ્વાર વાદ હે ગૌતમ ! હું રાજગૃહ નગર થકી નીકળી નાલંદાના વહાર-
 ના મધ્ય ભાગમા થઈ પ્યા તંતુવાયની શાલા છે ત્યાં આવ્યો, ત્યાં આવી વીજા માસક્ષમણનો સ્વીકાર કરી વિહરવા લાગ્યો. સ્વાર પછી હે

भगवते करेलो
गोशालकनो
शिष्यतरीके
स्वीकार

૪. ત્યારવાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલકે મને તન્તુવાયની શાલ્કામાં નહિ જોવાથી રાજગૃહ નગરની વહાર ને અંદર ચોતરફ મારી ગવેપણા-તપાસ કરી, પરંતુ મારી ક્યાઈ પળ શ્રુતિ, ક્ષુત્તિ-શબ્દ કે પ્રવૃત્તિ નહિ મલ્લાથી જ્યાં તન્તુવાયની શાલ્કા હતી ત્યાં તે ગયો, ત્યાં જઈને તેણે શાટિકા-અદરના વલ્લો, પાટિકા-ઉપરના વલ્લો, કુંડીઓ, ઉપાનહ-પગરલા અને ચિત્રપટને બ્રાહ્મણોને આપીને દાઢી અને મુંઠનું મુંઠન કરાવ્યું. ત્યારવાદ તન્તુવાયની શાલ્કા થકી નીકળી નાલંદાના બાહરના મધ્ય ભાગમાં થઈ જ્યાં કોહાક નામે સન્નિવેશ છે ત્યાં આવ્યો. ત્યાર પછી કોહાક સન્નિવેશનાં વહારના ભાગમાં ઘણા માણસો પરસ્પર આ પ્રમાણે કહે છે, યાવત-પ્રરૂપે છે કે-‘હૈ દેવાનુપ્રિયો ! વહ્લ નામે

वृद्धमंज्जुणं निगगच्छ, निगगच्छित्ता जेणेव कोट्ठागसन्निवेशे तेणेव उवागच्छ। तण्णं तस्स कोट्ठागस्स संनिवेशस्स बहिया वहुजणो अग्रमघस्स एवमाश्फयन्ति, जाव-परुवेति-‘धत्ते णं देवाणुप्पिया! वहुले माहणे, तं चेव जाव-जीवियफले वहुलस्स माहणस्स य०’ २ । तण्णं तस्स गोसालस्स मंगलिपुत्तस्स वहुजणस्स धनियं एयमट्ठं सोद्या निमम्म अयमेयारुवे अग्र-रिये जाव-समुप्पज्जित्था-‘जान्तिथ्या णं ममं धम्मायरियस्स धम्मोवदेसगस्स समणस्स भगवो महावीरस्स इही जुही जसे वले वीरिए पुरिसकारपरकमे लहे पत्ते अभिसमन्नागण, नो रालु अन्थि तारिगिया णं अग्रस्स कस्सइ तद्धारुवस्स समणस्स वा माहणस्स वा इही जुही जाव-परकमे लहे पत्ते अभिसमन्नागण, तं निस्संदिद्धं च णं एय ममं धम्मायरिए धम्मोवदेसण समणे भगवं महावीरे भविस्सतीति कट्ठ कोट्ठागसन्निवेशे सध्मिनरयादिरिए ममं सध्धो समंता मग्गणगवेसणं करेइ, ममं सध्धो जाव-करेमाणे कोट्ठागमंनिवेशे बहिया पणियभूमीए मए सडि अभिसमन्नागण । तण्णं से गोसाले मंगलिपुत्ते इट्ठ-तुट्ठे ममं तिरुत्तो आयाहिणं एयाहिणं जाव-नमंसित्ता पयं वयासी-‘तुज्जे णं भंते ! मम धम्मायरिया, अहं न तुज्जे अंतेवासी’ । तण्णं अहं गोयमा ! गोसालस्स मंगलिपुत्तस्स एयमट्ठं पडिस्सुणेमि । तण्णं अहं गोयमा ! गोमा-लेणं मंगलिपुत्तेणं सडि पणियभूमीए छप्पासाहं लामं अलामं चुणं दुक्कं सक्कारमनकारं पच्चणुच्चमाणे अणिज्जागरियं विहरित्था ।

५. तण्णं अहं गोयमा ! अथवा कदापि पढमसखकालसमयंसि अप्यवुट्ठिकार्यंसि गोसालेणं मंगलिपुत्तेणं सडि सिद्ध-व्यागामाओ नगराओ कुम्भगामं नगरं संपट्टिए विहारण । तस्स णं सिद्धव्यागामस्स नगरस्स कुम्भगामस्स नगरस्स य अंतरा एय णं महं एगे तिलयंमए पत्तिए पुप्फिए हरियगरेरिज्जमाणे खिरीए अतीव २ उवसोमेमाणे २ चिट्ठ । तण्णं से गोसाले मंगलिपुत्ते तं तिलयंमं पासइ, पासित्ता ममं वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता पयं वयासी-‘एस णं भंते ! तिलयंमए किं निप्पज्जिस्सइ नो निप्पज्जस्सति ? एए य सत्त तिलपुप्फजीवा उदात्ता २ कहिं गच्छिहिंति, कहिं उववज्जिहिंति ? तण्णं अहं गोयमा ! गोसालं मंगलिपुत्तं पयं वयासी-‘गोसाला ! एस णं तिलयंमए निप्पज्जिस्सइ, नो न निप्पज्जिस्सइ, पए य सत्त तिलपुप्फजीवा उदात्ता २ एयस्स चेव तिलयंमगस्स एगाए तिलसंगलियाए सत्त तिला पद्यायाइस्संति’ । तण्णं से गोसाले मंगलिपुत्ते ममं एयं आइक्कमाणस्स एयमट्ठं नो सइएति, नो पत्तियति, नो रोएइ, एयमट्ठं असइहमाणे, अपत्तियमाणे, अरोएमाणे ममं पणिहाए ‘अयं णं मिच्छावादी भवउ’ त्ति कट्ठ ममं अंतियाओ सणियं २ पच्चोसइ, पच्चोसकित्ता जेणेव ३

ब्राह्मण धन्य छे’-इत्यादि पूर्वे कथा प्रमाणे कहेवुं, यावत्-‘वहुल ब्राह्मणनो जन्म अने जीवितव्यनुं फल प्रदंमनीय छे.’ ते वयते वणा माणसो पासेयी आ वात सांमलीने अने अधारीने मंखलिपुत्र गोशालकने आवा प्रकारनो आ विचार यावत्-उत्पन्न धयो-‘मारा धर्माचार्य अने धर्मोपदेशक श्रमण भगवान् महावीरने जेवी ऋद्धि, बुद्धि-तेज, यग, बल, वीर्य अने पुरुषकार-पराक्रम लब्ध छे, प्राप्त वएल छे, सन्मुख वयेल छे, तेवा प्रकारनी ऋद्धि, बुद्धि-तेज, यावत्-पुरुषकार-पराक्रम अन्य कोई तेवा प्रकारना श्रमण या ब्राह्मणने लब्ध, प्राप्त के सन्मुख वएल नही, ते माटे अवश्य अहिं मारा धर्माचार्य अने धर्मोपदेशक श्रमण भगवंत महावीर हशे’-एम विचारी ते कोट्ठाक सन्निवेशनी बहार अने अंदर चोतरफ मारी मार्गणा अने गवेपणा करवा लाग्यो. चोतरफ मारी गवेपणा करना कोट्ठाक सन्निवेशपना बहारना भागमा मनोइ भूमिने विषे ते मने मळ्यो. ल्यारवाद ते मंखलिपुत्र गोशालक प्रसन्न अने संतुष्ट थई मने त्रणवार प्रदक्षिणा करी यावत्-नमस्कार करी आ प्रमाणे बोल्थो-‘हे भगवन् ! तमे मारा धर्माचार्य छो, अने हुं तमारो गिण्य छुं’. ल्यारे हे गौतम ! में मंखलिपुत्र गोशालकनी ए वातने स्वीकारी. ल्यारवाद हे गौतम ! हुं मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे प्रणीतभूमिने विषे छ वर्ष सुधी लाभ, अलाम, सुख, दुख, सत्कार अने असत्कारनो अनुभव करतो अने तेनी अनिलतानो विचार करतो विहरवा लाग्यो.

५. ल्यारवाद हे गौतम ! अन्य कोई दिवसे प्रथम शरद कालना समयमां ल्यारे वृष्टि थती न होती ल्यारे में मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे सिद्धार्थ ग्रामनामे नगरयी कूर्मग्राम नामे नगर तरफ जवा माटे प्रयाण कर्तुं, सिद्धार्थ ग्रामनामे नगर अने कूर्मग्राम नगरनी वचे अहि, एक मोटो तलनो छोट पत्रवालो, पुष्पवालो, हरितपण्यायी अत्यंत शोभतो अने शोभावडे अत्यंत अविक अविक दीपतो हतो. हवे ते मंखलिपुत्र गोशालके ते तलना छोडने जोयो, जोडने मने वंदन अने नमस्कार करी आ प्रमाणे कहुं के ‘हे भगवन् ! आ तलनो छोट नीपजशे के नहि नीपजे ? आ सात तलना पुष्पना जीवो मरी मरीने क्या जशे अने क्यां उपजशे ? हे गौतम ! ल्यारे मंखलिपुत्र गोशालकने में आ प्रमाणे कर्तुं-‘हे गोशालक ! आ तलनो छोट नीपजशे, नहि नीपजे एम नहि, आ सात तलना पुष्पना जीवो मरी मरीने आज तलना छोडनी एक तलफलीने विषे सात तलरूपे उपजशे.’ ल्यारे ए प्रमाणे कहेतां मारी आ वातनी मंखलिपुत्र गोशालके श्रद्धा, प्रतीति तेम रुचि न करी, आ वातनी श्रद्धा नहि करता, प्रतीति नहि करतां अने अरुचि करतां ‘मारा निमित्ते आ मिथ्यावादी धाओ’-एम समजी मारी पासेयी धीमे धीमे गयो, अने ध्यां ते तलनो छोट छे, त्यां आवीने तेणे ते तलना छोडने माटीसहित मूळथी उखेडी नांख्यो, उखेडीने तेने एकान्ते मूख्यो. हे गौतम ! तत्काल ज आकाशमां दिव्य वादळ थयुं, अने ते दिव्य वादळ क्षण वारमां ज

तिलथंभए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छता तं तिलथंभगं सलेट्टयायं चैव उप्पाडेइ, उप्पाडेत्ता एगंते एडेति । तक्खणमेत्तं च णं गोयमा ! दिव्वे अब्भवइलए पाउच्चूए । तए णं से दिव्वे अब्भवइलए खिप्पामेव पतणतणाएति, खिप्पामेव पविज्जुयाति, खिप्पामेव नच्चोदगं णातिमट्ठियं पचिरलपफुसियं रयरेणुविणासणं दिव्वं सलिलोदगं वासं वासति, जेणं से तिलथंभए आसत्थे पञ्चायाए, तत्थेव चट्ठमूले, तत्थेव पतिट्ठिए । ते य सत्त तिलपुप्फजीवा उदाइत्ता २ तस्सेव तिलथंभगस्स एगाए तिलसंगलि-याए सत्त तिला पञ्चायाया ।

६. तए णं अहं गोयमा ! गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं सद्धिं जेणेव कुम्मगामे नगरे तेणेव उवागच्छामि, तए णं तस्स कुम्मगामस्स नगरस्स बहिया वेसियायणे नामं बालतवस्सी छट्ठंछट्ठेणं अणिक्वित्तेणं तवोकम्मेणं उट्ठं वाहाओ पगिज्झिय २ सूरामिसुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे विहरइ, आइत्थेयतवियाओ य से छप्पदीओ सद्यओ समंता अमिनिस्सवंति, पाण-भूय-जीव-सत्त-दयट्टयाए च णं पडियाओ २ तत्थेव भुजो २ पच्चोरुमेति । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते वेसियायणं बालतवस्सि पासति, पासित्ता ममं अंतियाओ सणियं २ पच्चोसकइ, ममं २ पच्चोसकित्ता जेणेव वेसियायणे बालतवस्सी तेणेव उवागच्छति, ते २-च्छित्ता वेसियायणं बालतवस्सि एवं वयासी-‘किं भवं मुणी, मुणिए, उदाहु जूयासेज्जायरए’ ? तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स एयमट्ठं णो आहाति, नो परियाणति, तुसिणीए संचिट्ठति । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते वेसियायणं बालतवस्सि दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी-‘किं भवं मुणी, मुणिए, जाव-सेज्जा-यरए’ । तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे आसुरुत्ते जाव-मिसि-मिसेमाणे आयावणभूमीओ पच्चोरुमेति, आ २-रुमित्ता तेयासमुग्घाएणं समोहन्नइ, तेया २ समोहणित्ता सत्तट्टपयाइ पच्चोसकइ, स २-सकित्ता गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स बहाए सरीरगंसि तेयं निसिरइ । तए णं अहं गोयमा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स अणुकंपणट्टयाए वेसियायणस्स बालतवस्सिस्स तेयपडिसाहरणट्टयाए एत्थ णं अंतरा अहं सीयलियं तेयलेस्सं निसिरामि, जाए सा ममं सीयलियाए तेयलेस्साए वेसियायणस्स बालतवस्सिस्स सा उसिणा तेयलेस्सा पडिहया । तए णं से वेसियायणे बालतवस्सी ममं सीयलियाए तेयलेस्साए सीओसिणं तेयलेस्सं पडिहयं जाणित्ता गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स

गर्जना करवा लाग्युं, एकदम वीजली चमकवा लागी, अने तुरतज अत्यंत पाणी अने अत्यंत कादव न थाय तेवी थोडा पाणीनां विंदुवाळी, रज अने धूलने शात करनार एवी दिव्य उदकनी वृष्टि थई. (अथवा सीतादिक महानदीओना पाणी जेवा पाणीनी वृष्टि थई.) जेथी करी ते तलनो छोड स्थिर थयो, विशेष स्थिर थयो, उग्यो अने बद्धमूल थई त्या ज प्रतिष्ठित थयो. ते सात तल पुप्पना जीवो मरण पामी पामीने तेज तलना छोडनी एक तलफलीमा सात तलरूपे उत्पन्न थया.

६. ल्यारवाद हे गौतम ! हुं मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे ज्यां कूर्मग्राम नामे नगर छे त्यां आब्यो. ते वखते ते कूर्मग्राम नगरनी बहार वेद्यायन नामे बालतपस्वी निरंतर छट्ट छट्टना तप करवावडे पोताना वने हाय उंचा राखी राखीने सूर्यना सन्मुख उमो रही आतापनाभूमिने विपे आतापना लेतो विहरतो हतो. सूर्यना तेजवडे तपेली यूकाओ चोतरफथी नीकळती हती, अने ते सर्व प्राण, भूत, जीव अने सत्त्वनी दयाने माटे पडी गयेली ते यूकाओने पाछी त्या ने त्यां मूकतो हतो. हवे ते मंखलिपुत्र गोशालके वेद्यायन नामे बालतपस्वीने जोयो, जोईने मारी पासेथी ते धीमे धीमे पाछो गयो. पाछो जईने ज्या वेद्यायन नामे बालतपस्वी छे त्या आवी वेद्यायन नामे बालतपस्वीने ए प्रमाणे कह्युं- ‘शुं तमे *मुनि छे के मुनिक-चसकेल छे, अथवा यूकाना शय्यातर छे’ ? ल्यारे ते वेद्यायन नामे बालतपस्वीए मंखलिपुत्र गोशाल-कना ए कथननो आदर अने स्वीकार कर्यो नहि, परन्तु मौन धारण कर्युं. ल्यारवाद ते मंखलिपुत्र गोशालके वेद्यायन नामे बालतपस्वीने बीजी वार अने त्रीजी वार पण ए प्रमाणे कह्युं के ‘तमे मुनि छे, चसकेल छे, के यूकाना शय्यातर छे’ ? ज्यारे मंखलिपुत्र गोशालके बीजी वार अने त्रीजी वार ए प्रमाणे कह्युं ल्यारे ते वेद्यायन नामे बालतपस्वी एकदम कुपित थयो अने यावत्-क्रोधे धमधमायमान थई आतापनाभूमिथी नीचे उतर्यो. नीचे आवीने तेजःसमुद्रघात करी सात आठ पगला पाछो खसी मंखलिपुत्र गोशालकना वधने माटे तेणे शरीरमांथी तेजोलेइया बहार काडी. ल्यारवाद हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालकना उपर अनुकंपाथी वेद्यायन बालतपस्वीनी तेजोलेइयानुं प्रतिसंहरण करवा माटे आ प्रसंगे में शीत तेजोलेइया बहार काडी, अने मारी शीत तेजोलेइयाए वेद्यायन बालतपस्वीनी उष्ण तेजोलेइयानो प्रतिघात कर्यो. ल्यार पछी ते वेद्यायन बालतपस्वीए मारी शीततेजोलेइयाथी पोतानी उष्णतेजोलेइयानो प्रतिघात थयेलो जाणीने अने मंख-लिपुत्र गोशालकना शरीरने कंइ पण थोडी के वधारे पीडा अथवा अवयवनो छेद नहि करायेलो जोईने पोतानी उष्ण तेजोलेइयाने पाछी खेंची लीधी, पोतानी उष्ण तेजोलेइयाने पाछी खेंचीने ते आ प्रमाणे बोल्थो-‘हे भगवन् ! में जाण्युं, हे भगवन् ! में जाण्युं.’ ल्यार पछी मंखलिपुत्र गोशालके मने ए प्रमाणे कह्युं के ‘हे भगवन् ! आ यूकाना शय्यातर बालतपस्वीए आपने हे भगवन् ! में जाण्युं, हे भगवन् !

गोशालकने वेद्या-यन बालतपस्वीनो समागम, तेमने गोशालकनु उपहा-सपूर्वक कथन, तेमनु गोशालक उपर तेजोलेइयानु शुकुष्ट, शीतलेइया मूकी भगवते करेळ गोशालकनु रक्षण

सरीरगस्स किंचि आवाहं वा वावाहं वा छविच्छेदं वा अकीरमाणं पासित्ता सीओसिणं तेयलेस्सं पडिसाहरइ, सीओ २—साहरित्ता ममं एवं वयासी—‘से गयमेयं भगवं ! से गयमेयं भगवं ! । तए णं गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एवं वयासी—किं णं मंते ! एस जूयासिजायरए तुम्मे एवं वयासी—‘से गयमेयं भगवं ! से गयमेयं भगवं ? तए णं अहं गोयमा ! गोसालं मंखलिपुत्तं एवं वयासी—‘तुमं णं गोसाला ! वेसियायणं वालतवस्सि पाससि, पासित्ता ममं अंतियाओ सणियं २ पओसकसि, जेणेव वेसियायणे वालतवस्सी तेणेव उवागच्छसि, ते ० २—च्छित्ता वेसियायणं वालतवस्सि एवं वयासी—‘किं भवं मुणी, मुणिण, उदाह जूयामेजायरए ? तए णं से वेसियायणे वालतवस्सी तव एयमट्टं नो आहाति, नो परिजाणनि, तुसिणीए संचिद्वट्ट । तए णं तुमं गोसाला ! वेसियायणं वालतवस्सि दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी—‘किं भवं मुणी, मुणिण, जाव—सेजायरए ? तए णं से वेसियायणे वालतवस्सी तुमं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे आसुरुत्ते जाव—पओसकसि, पओसकित्ता तव चहाए सरीरगसि तेयलेस्सं निस्सिरइ । तए णं अहं गोसाला ! तव अणुकंपणट्टयाए वेसियायणस्स वालतवस्सिस्स सीयतेयपडिसाहरणट्टयाए एत्थ णं अंतरा सीयलियं तेयलेस्सं निस्सिरामि, जाव—पडिहयं जाणित्ता तव य सरीरगस्स किंचि आवाहं वा वावाहं वा छविच्छेदं वा अकीरमाणं पासित्ता सीओसिणं तेयलेस्सं पडिसाहरति, सी ० २—साहरित्ता ममं एवं वयासी—‘से गयमेयं भगवं ! से गयमेयं भगवं ! । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं अंतियाओ एयमट्टं सोच्चा, निसम्म भीए जाव—संजायमये ममं वंदति नमंसति; ममं वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी—‘कहं मंते ! संखित्तिउल्लेखलेस्से भवति ? तए णं अहं गोयमा ! गोसालं मंखलिपुत्तं एवं वयासी—‘जेणं गोसाला ! एगाए सणहाए कुम्मासपिडियाए एगेण य त्रियटासएणं छट्टंछट्टेणं अनिम्बिस्सेणं तयोक्कमेणं उट्टं बाहाओ पगिज्जिय २ जाव—विहरति, से णं अंतो छण्हं मासाणं संखित्तिउल्लेखलेस्से भवति । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एयमट्टं सम्मं विणएणं पडिसुणेति ।

७. तए णं अहं गोयमा ! अन्नदा कदाह गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं सद्धिं कुम्मागामाओ नगराओ सिद्धत्थग्गामं नगरं संपट्टिए विहराय, जाहे य मो तं देसं हट्ठमागया जत्थ णं से तिलयंमए । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एवं वयासी—‘तुज्जे णं मंते ! तदा ममं एवं आइक्कएह, जाव—परुवेह—गोसाला ! एस णं तिलयंमए निप्फज्जिस्सइ, नो न निप्फज्जिस्सइ, तं चेव जाव—पच्चायाइस्संति’ तण्णं मिच्छा, इमं च णं पच्चम्यमेव दीसइ—‘एस णं से तिलयंमए णो निप्फजे, अन्निप्फन्नमेव । ते य में जाण्युं’—एसं शुं कहुं ? लारे हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालकने में आ प्रमाणे कहुं के—हे गोशालक ! तें वेद्यायन वालतपस्सीने जेओ अने जोईने मारी पासैथी धीमे धीमे तुं पाछो गयो, पाछो जईने ज्यां वेद्यायन वालतपस्सी हनो ला गयो, अने त्यां जईने ते वेद्यायन वालतपस्सीने एम कहुं के—‘शुं तमे मुनि छो, चसकेल छो के यूकाना शय्यातर छो’ ? तो पण वेद्यायन वालतपस्सीए तारा ए कयननो आदर—स्वीकार न कयों अने ते मौन रह्यो. लारवाद हे गोशालक ! तें वेद्यायन वालतपस्सीने बीजीवार अने त्रीजीवार पण ए प्रमाणे कहुं के—‘तमे मुनि छो, चसकेल छो के यूकाना शय्यातर छो’ ? लारवाद प्यारे ते बीजीवार अने त्रीजीवार ए प्रमाणे कहुं एटले ते वेद्यायन वालतपस्सी गुस्से थयो, अने यावत्—पाछो जईने तारो ब्रथ करवा माटे तेणे शरीरमाथी तेजोलेइया बहार काडी. लार पछी हे गोशालक ! मे तारी दयाथी वेद्यायन वालतपस्सीनी तेजोलेइयातुं प्रतिसंहरण करवा माटे ए अवसरे में शीत तेजोलेइया मूकी, यावत्—तेणे तेनी उष्ण तेजोलेइया प्रतिवान एट्टी जाणीने अने तारा शरीरने कंद पण थोडी के वचारे पीडा अथवा अवयवनों छेद नहिं करा—येछो जोईने पीताना उष्ण तेजोलेइया पाछी खेंचो छीवी; अने पाछी खेंचीने मने ए प्रमाणे कहुं के—‘हि भगवन् ! में जाण्युं, हे भगवन् ! में जाण्युं’ लार बाद मंखलिपुत्र गोशालक मारी पासैथी आ बात सामळी, हट्ठमा अवचारी मय पाम्यो, यावत्—भयमीत थई मने वंदन अने नमस्कार करी आ प्रमाणे बोव्यो—‘हि भगवन् ! (अप्रयोगकाळे) संक्षित अने (प्रयोगकाळे) विपुल तेजोलेइया केम प्राप्त थाय’ ? लारे हे गौतम ! मंखलिपुत्र गोशालकने में ए प्रमाणे कहुं—‘हि गोशालक ! जे नखसहित बाळेळी अडटना वाकळानी मुठीवडे अने एक विकटाशय—एक चुल्लक पाणी वडे निरन्तर छट्ट छट्टनो तप करी डंचा हाथ राखी राखीने यावत्—विहरे तो तेने छ मासने अन्ते (अप्रयोगकाळे) नमिष्ठ अने [प्रयोगकाळे] विस्तीर्ण एवी तेजोलेइया प्राप्त थाय’. लार पछी मंखलिपुत्र गोशालके मारा आ कयननो विनयवडे साना रीते स्वीकार कयों.

७. लार बाद हे गौतम ! अन्य कोई दिवसे मंखलिपुत्र गोशालकनी साथे कूर्मग्रामनगरथी सिद्धार्थग्रामनगर तरफ जवा माटे में प्रमाण कहुं. प्यारे अमे ज्यां ते तल्लो छोट हतो ते प्रदेश तरफ सुरत आल्या लारे मंखलिपुत्र गोशालके मने ए प्रमाणे कहुं—‘हि भगवन् ! इत्यादि यावत्—नखरूपे उपजने’ ते मिथ्या—असत्य थ्युं. आ प्रत्यक्ष देखाव छे के आ पेछे तल्लो छोट उग्यो नथी, अने तेथी उग्या शिमाय ते सात तट पुण्या जीवो मरण पामी पामीने आज तल्ला छोटनी एक तटफळीमा सात तल्ले उत्पन्न थया नथी. लार पछी मंखलिपुत्र गोशालकने में ए प्रमाणे कहुं के ‘हि गोशालक ! ते वखते ए प्रमाणे कहेता, यावत्—ग्रहपणा करता मारा ए कयननी तुं श्रद्धा

સત્ત તિલપુષ્પજીવા ઉદાહૃતા ૨ નો પચ્ચસ્સ ચેવ તિલથંભગસ્સ પગાપ તિલસંગલિયાપ સત્ત તિલા પચ્ચાયાયા' । તપ્પ ણં અહં ગોયમા । ગોસાલં મંચલિપુત્તં પવં વયાસી-‘તુમં ણં ગોસાલા । તદ્દા મમં એવં આહ્વસમાણસ્સ, જાવ-પરુવેમાણસ્સ પચ્ચમટ્ઠં નો સદ્દહસિ, નો પત્તિયસિ, નો રોયસિ, પચ્ચમટ્ઠં અસદ્દહમાણે, અપત્તિયમાણે, અરોપમાણે મમં પણિહાપ ‘અચન્નં મિચ્છાવાદી ભવઽ’ત્તિ કટ્ઠુ મમં અંતિયાઓ સણિયં ૨ પચ્ચોસકસિ, પચ્ચોસકિત્તા જેણેવ સે તિલથંભપ્પ તેણેવ ઉવાગચ્છહ, તે ૦ ૨-ગચ્છિત્તા જાવ-પગંતમંતે પટેસિ । તક્કણમેત્તં ગોસાલા । દિથ્થે અબ્બવહ્લપ્પ પાઽબ્ભૂપ્પ । તપ્પ ણં સે દિથ્થે અબ્બવહ્લપ્પ ચિપ્પામેવ તં ચેવ જાવ-તસ્સ ચેવ તિલથંભગસ્સ પગાપ તિલસંગલિયાપ સત્ત તિલા પચ્ચાયાયા; તં એસ ણં ગોસાલા । સે તિલથંભપ્પ નિપ્પન્ને, ણો અનિપ્પન્નમેવ । તે ય સત્ત તિલપુષ્પજીવા ઉદાહૃતા ૨ પચ્ચસ્સ ચેવ તિલથંભગસ્સ પગાપ તિલસંગલિયાપ સત્ત તિલા પચ્ચાયાયા । એવં ચલ્લુ ગોસાલા । વણસ્સદ્દકાહયા પઽટ્ટપરિહારં પરિહરંતિ । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે મમં એવમાહ્વસ-માણસ્સ, જાવ-પરુવેમાણસ્સ પચ્ચમટ્ઠં નો સદ્દહસિ ૩, પચ્ચમટ્ઠં અસદ્દહમાણે જાવ-અરોપમાણે જેણેવ સે તિલથંભપ્પ તેણેવ ઉવા-ગચ્છિત્તિ, તે ૦ ૨-ગચ્છિત્તા ૨ તાઓ તિલથંભયાઓ તં તિલસંગલિયં છુદ્ધિત્તિ, છુદ્ધિત્તા કરયલંસિ સત્ત તિલે પપ્પોડેહ । તપ્પ ણં તસ્સ ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ તે સત્ત તિલે ગણમાણસ્સ અચ્ચમેયારુવે અબ્બત્થિય જાવ-સમુપ્પજિત્થા-‘એવં ચલ્લુ સઘ-જીવા વિ પઽટ્ટપરિહારં પરિહરંતિ’-એસ ણં ગોયમા । ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ પઽટ્ટે, એસ ણં ગોયમા । ગોસાલસ્સ મંચલિ-પુત્તસ્સ મમં અંતિયાઓ આયાપ અવક્રમણે પચ્ચત્તે ।

૮. તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે પગાપ સણહાપ કુમ્માસાર્પિડિયાપ ય પગેણ ય વિચિડાસપ્પં છટ્ઠંછટ્ઠેણં અનિચ્ચિત્તેણં તવોકમ્મેણં ઉટ્ઠં વાહાઓ પગિજ્ઞિય ૨ જાવ-વિહરહ્ । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે અંતો છળ્લં માસાણં સંચિત્તવિડલતે-યલેસે જાપ ।

૯. તપ્પ ણં તસ્સ ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ અન્નયા કયા વિ ઇમે છ હિસાચરા અંતિયં પાઽબ્બવિત્થા, તંજહા ૧-સાણે તં ચેવ, સઘં જાવ-અજિણે જિણસહં પગાસેમાણે વિહરતિ, તં નો ચલ્લુ ગોયમા । ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે, જિણપ્પલાવી જાવ-જિણસહં પગાસેમાણે વિહરહ્; ગોસાલે ણં મંચલિપુત્તે અજિણે, જિણપ્પલાવી જાવ-પગાસેમાણે વિહરહ્ । તપ્પ ણં સા

કરતો ન હોતો, પ્રતીતિ કરતો ન હોતો, રુચિ કરતો નહોતો, એ કથનની શ્રદ્ધા નહિ કરતા, પ્રતીતિ નહિ કરતાં અને રુચિ નહિ કરતા મને આશ્રયી-મારા નિમિત્તે આ મિથ્યાવાદી થાઓ’-એમ સમજી મારી પાસેથી ધીમે ધીમે તું પાછો ગયો, પાછો જઈને ડ્યાં તે તલનો છોડ હતો ત્યાં આવી યાવત્-તેને માટીસહિત ડાહ્યાની એકાતે મૂક્યો. હે ગોશાલક ! તે વખતે તત્ક્ષણમાં આકાશમાં દિવ્ય વાદલ પ્રગટ થયું, ત્યાર વાદ તે દિવ્ય પાણીનું વાદલ એકદમ ગર્જના કરવા લાગ્યું-‘હ્યાદિ યાવત્-તે તલના છોડની એક તલફળીમાં સાત તલરૂપે ઉત્પન્ન થયા છે. તે માટે હે ગોશાલક ! તે તલનો છોડ નિપ્પન્ન થયો છે, અનિપ્પન્ન છે-એમ નથી. તે સાત તલના પુષ્પના જીવો મરીને આજ તલના છોડની એક તલફળીમાં સાત તલરૂપે ઉત્પન્ન થયા છે. એ પ્રમાણે હે ગોશાલક ! વનસ્પતિકાયાંકો મરીને પ્રવૃત્ત પરિહારનો પરિહાર-ઉપભોગ કરે છે. અર્થાત્-મરીને તેજ શરીરમાં પુનઃ ઉપજે છે. ત્યાર પછી મંચલિપુત્ર ગોશાલકને એ પ્રમાણે કહેતા યાવત્-પ્રરૂપણા કરતા મારા આ કથનની શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ અને રુચિ ન કરી, આ કથનની અશ્રદ્ધા, યાવત્-અરુચિ કરતા ડ્યાં તે તલનો છોડ હતો ત્યાં જઈને તેણે તે તલના છોડથી તે તલની તલફળીને તોડીને હસ્તતલમાં મસઝી સાત તલ વહાર કાઢ્યા. ત્યાર વાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલકને તે સાત તલને ગણતા આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્-ઉત્પન્ન થયો કે ‘એ પ્રમાણે ચરેચર સર્વ જીવો પણ પ્રવૃત્ત પરિહાર પરિહારે છે.’ અર્થાત્-મરીને તેજ શરીરમાં ઉત્પન્ન થાય છે. હે ગૌતમ ! મંચલિપુત્ર ગોશાલકનો આ પરિવર્તવાદ છે. અને હે ગૌતમ ! મારી પાસેથી (તેજોલેહ્યાનો ઉપદેશ) પ્રહ્ણ કરીને મંચલિપુત્ર ગોશાલકનું આ અપક્રમણ (જૂદા પડવું) છે.

૮. ત્યાર પછી મંચલિપુત્ર ગોશાલક નલ્લસહિત એક અહ્લદના વાકુલ્યાની મુઠીવડે અને એક વિકટાગય-ચુલ્લક પાણીવડે નિરન્તર છટ્ઠુ છટ્ઠો તપ કરી ડંચા હાથ રાખી રાખીને વિચરે છે. ત્યાર વાદ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને છ માસને અન્તે સંક્ષિપ્ત અને વિપુલ તેજોલેહ્યા ઉત્પન્ન થઈ.

૯. ત્યાર પછી તે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને અન્ય કોઈ દિવસે આ છ દિશાચરો આવી મળ્યા. તેના નામ આ પ્રમાણે-૧ શાન-હ્યાદિ સર્વ પૂર્વોક્ત યાવત્-‘જિન નહિ છતાં જિન શબ્દને પ્રકાશિત કરતો તે વિહરે છે’ ત્યાં સુધી કહેવું. માટે હે ગૌતમ ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક ધરી રીતે જિન નથી, પરન્તુ જિનનો પ્રલાપ કરતો, યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિહરે છે. મંચલિપુત્ર ગોશાલક અજિન છે, તો પણ પોતાને જિન કહેતો યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો તે વિહરે છે. ત્યાર વાદ અત્યન્ત મોટી પર્યદા *શિવરાજર્પિના ચરિત્રને વિષે કહું

ગોશાલકનો પરિવર્તવાદસ્વીકાર અને ભગવતી તેનું જૂદા પડવું.

ગોશાલકને તેજોલેહ્યાની પ્રાપ્તિ

ગોશાલકના છ દિશાચરો શિષ્ય થયા અને તે દેને જિન તરીકે વિચરવા લાગ્યો.

મહતિમહાલયા મહાચપરિસા જહા સિવે જાવ-પડિગયા । તપ નં સાવત્થીપ નગરીપ સિંધાદગ૦ જાવ-વહુજણો અન્નમન્નસ જાવ-પરુવેદ-‘જન્નં દેવાણુપ્પિયા ! ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે જિણપ્પલાવી જાવ-વિહરદ’ તં મિચ્છા । સમણે મગવં મહાવીરે एवं આદક્ખવદ-જાવ-પરુવેદ-‘एवं खलु तस्स गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स मंखली नामं मंखे पिता होत्था । तप नं तस्स मंखलिस्स एवं चेव तं सधं भाणियधं, जાવ-અજિણે જિણસહં પગાસેમાણે વિહરદ; તં નો ખલુ ગોસાલે મંચલિપુત્તે જિણે, જિણપ્પલાવી જાવ-વિહરદ, ગોસાલે મંચલિપુત્તે અજિણે જિણપ્પલાવી જાવ-વિહરદ, સમણે મગવં મહાવીરે જિણે જિણપ્પલાવી જાવ-જિણસહં પગાસેમાણે વિહરદ’ । તપ નં.સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે વહુજણસ્સ અંતિયં પ્યમદ્દં સોઘા, નિસમ્મ આસુરુષે, જાવ-મિસિમિસેમાણે આયાવણભૂમીઓ પઘોરુહદ, આયા૦ ૨ પઘોરુહિત્તા સાવત્થિ નગરિં મજ્જમજ્જેણં જેણેવ હાલાહલાપ કુંમ-કારીપ કુંમકારાવણે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા હાલાહલાપ કુંમકારીપ કુંમકારાવણંસિ આજીવિયસંધસંપરિવહે મહયા અમરિસં વહમાણે एवं यावि विहरद ।

૧૦. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સમણસ્સ મગવઓ મહાવીરસ્સ અંતેવાસી આણંદે નામં થેરે પગદમહપ, જાવ-વિણીપ, છટ્ટેણં અણિક્કિતેણં તવોકમ્મેણં સંજમેણં તવસા અપ્પાણં ભાવેમાણે વિહરદ । તપ નં સે આણંદે થેરે છટ્ટકમ્મણપારણગંસિ પદમાપ પોરિસીપ एवं જહા ગોયમસામી તહેવ આપુચ્છદ, તહેવ જાવ-ઉચ્ચ-નીચ-મજ્જિમ૦ જાવ-અડમાણે હાલાહલાપ કુંમકારીપ કુંમકારાવણસ્સ અદૂરસામંતે વીદ્ધવયદ । તપ નં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે આણંદં થેરં હાલાહલાપ કુંમકારીપ કુંમકારાવણસ્સ અદૂરસામંતેણં વીદ્ધવયમાણં પાસદ, પાસિત્તા एवं વયાસી-‘एहि ताव आणंदा ! इसो एगं महं उवमियं निसामेहि’ । તપ નં સે આણંદે થેરે ગોસાલેણં મંચલિપુત્તેણં एवं વુત્તે સમાણે જેણેવ હાલાહલાપ કુંમકારીપ કુંમકારાવણે, જેણેવ ગોસાલે મંચલિપુત્તે તેણેવ ઉવાગચ્છતિ । તપ નં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે આણંદં થેરં एवं વયાસી-‘एवं खलु आणंदा ! इतो चिरातीयाप अद्राप केइ उच्चावया वणिथा अत्थत्थी, अत्थलुद्धा, अत्थगवेसी, अत्थकंखिया, अत्थपिवासा, अत्थगवेसणयाप णाणाविहविउलप-

છે તેમ વાંદીને પાછી ગઈ. ત્યાર પછી શ્રાવસ્તી નગરીમા શુંગાટક-ત્રિક માર્ગે, યાવત્-રાજમાર્ગમા ઘણા માણસો પરસ્પર યાવત્-પ્રરૂપણા કરે છે કે હે દેવાનુપ્રિયો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક જિન યદ્દે જિનનો પ્રલાપ કરતો યાવત્ વિહરે છે, તે મિથ્યા-અસત્ય છે. શ્રમણ મગવાન્ મહા-વીર એમ કહે છે, યાવત્-પ્રરૂપે છે કે એ પ્રમાણે યાવત્ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને મંચલિનામે મંચ (મિશ્કાચરવિશેષ) પિતા હતો. હવે તે મંચલિને-ઈત્યાદિ સર્વ યાવત્-જિન નહિ છતા જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતો વિહરે છે-ત્યા સુધી કહેવું. તે માટે મંચલિપુત્ર ગોશાલક જિન નથી, પરંતુ જિનનો પ્રલાપ કરતો યાવત્-વિહરે છે. શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર જિન છે, અને જિનપ્રલાપી, યાવત્-જિન શબ્દનો પ્રકાશ કરતા વિહરે છે.’ ત્યાર વાદ તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક ઘણા માણસો પાસેથી આ કથન સામઝી, વિચારી, અલ્યન્ત ગુસ્સે ધવો, યાવત્-અતિશય ક્રોધે વઝતો તે આતાપના ભૂમિથી નીચે ઉતર્યો, આતાપનાભૂમિથી નીચે ઉતરી શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્ય ભાગમા યદ્દેને જ્યાં હાલાહલા કુંમારણનો કુંમકારાવણ-હાટ છે ત્યા આવ્યો, આવીને હાલાહલા કુંમારણના કુંમકારાવણ-હાટમા આજીવિક સંધવડે સહિત અલ્યન્ત અમર્યને ધારણ કરતો એ પ્રમાણે વિહરવા લાગ્યો.

૧૦. તે કાલે અને તે સમયે શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરના શિષ્ય આનન્દ નામે સ્થવિર પ્રકૃતિના ભદ્ર અને યાવત્-વિનીત હતા. તે છટ્ટ છટ્ટના નિરન્તર તપકર્મ કરવાવડે અને સયમવડે આત્માને ભાવિત કરતા વિહરતા હતા. હવે તે આનંદ સ્થવિરે છટ્ટક્ષપણના પારણાને દિવસે પ્રથમ પૌરુષીને વિપે-ઈત્યાદિ ગૌતમ સ્વામીની *પેઠે રજા માગી, અને યાવત્-તે ઉચ્ચ, નીચ અને મધ્યમ કુઝમા યાવત્-ગોચરીપ જતા હાલાહલા કુંમારણના કુંમકારાવણ-હાટથી થોડે દૂર ગયા. તે વખતે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે હાલાહલા કુંમારણના હાટથી થોડે દૂર જતાં આનન્દ સ્થવિરને જોયા, જોઈને તેણે એ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે આનન્દ ! અહિં આવ, અને એક મારું દૃઢાન્ત સામઝ, જ્યારે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે એ પ્રમાણે કહ્યું ઇટલે તે આનન્દ સ્થવિર જ્યાં હાલાહલા કુંમારણનું કુંમકારાવણ છે, અને જ્યાં મંચલિપુત્ર ગોશાલક છે ત્યા આવ્યા.’ હવે તે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે આનંદ સ્થવિરને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે આનન્દ ! એ પ્રમાણે યાવત્ આજવી ઘણા કાલ પહેલાં અનેક પ્રકારના ધનના અર્થી, ધનના લોમી, ધનની ગવેણા કરનારા, ધનના કાંક્ષી અને ધનની તૃણાવાઝા કેટલા એક વણિકોએ ધન મેઝવવા માટે અનેક પ્રકારના પુષ્કલ પ્રણીત-સુન્દર ભાડ-વસ્તુઓ (અથવા કરીયાણારૂપ ભાડને) લઈને તથા ગાડી અને ગાડાઓના સમૂહવડે પુષ્કલ અનાજ અને પાણીરૂપ પાધેય પ્રહણ કરીને એક મોટી ગામરહિત, પાણીના પ્રવાહરહિત, સાર્યાદિકના આગમનરહિત અને લાંબા માર્ગવાઝી અટવીમાં પ્રવેશ કર્યો.’ ત્યાર પછી તે વણિકોનું ગામરહિત, પાણીના પ્રવાહ રહિત, સાર્યાદિકના આગમનરહિત અને લાંબા માર્ગવાઝી તે અટવીનો કંદક ભાગ ગયા પછી પૂર્વે લીધેલું પાણી અનુક્રમે પીતાં પીતાં યાવત્. ત્યારે પાણિરહિત થયેલા અને તૃણાથી પીડાતા તે વણિકોએ પરસ્પર બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘એ પ્રમાણે યાવત્ હે દેવાનુપ્રિયો ! આ ગામરહિત-ઈત્યાદિ યાવત્-અટવીમા કંદક ભાગ ગયા પછી પહેલા લીધેલું આપણું

નિયમંડમાયાપ સગડીસાગડેણં સુવહું મત્તપાણં પત્થયણં ગહાય ઇયં મહં અગમિયં, અણોહિયં, છિન્નાવાયં, દીહમદ્દં અડવીં અણુપ્પવિટ્ઠા । તપ્તં પં તેસિં વણિયાણં તીસે અગમિયાપ, અણોહિયાપ, છિન્નાવાયાપ, દીહમદ્દાપ અડવીપ કિંચિ દેસં અણુપ્પત્તાણં સમાણાણં સે પુઘગહિપ્પ ઉદપ્પ અણુપુઘેણં પરિમુંજેમાણે પરિમુંજેમાણે સ્ત્રીણે । તપ્તં પં તે વણિયા સ્ત્રીણોદગા સમાણા તળ્હાપ્પ પરિ-
મ્મવમાણા અન્નમન્ને સદ્ધાવેતિ, અન્ન ૦ ૨—સદ્ધાવિત્તા એવં વયાસી—એવં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં ઇમીસે અગમિયાપ જાવ—અડવીપ કિંચિ દેસં અણુપ્પત્તાણં સમાણાણં સે પુઘગહિપ્પ ઉદપ્પ અણુપુઘેણં પરિમુંજેમાણે પરિમુંજેમાણે સ્ત્રીણે, તં સેયં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા !
અમ્હં ઇમીસે અગમિયાપ જાવ—અડવીપ ઉદગસ્સ સઘ્ધઓ સમંતા મગ્ગણગવેસણં કરેત્તપ્પ’ત્તિ કટ્ટુ અન્નમન્નસ્સ અંતિપ્પ એયમટ્ટં પડિ-
સુણેતિ, અન્ન ૦ ૨—સુણેત્તા તીસે પં અગમિયાપ જાવ—અડવીપ ઉદગસ્સ સઘ્ધઓ સમંતા મગ્ગણગવેસણં કરેતિ, ઉદગસ્સ સઘ્ધઓ સમંતા મગ્ગણગવેસણં કરેમાણા ઇયં મહં વણસંડં આસાદેતિ, કિણ્હે કિણ્હોમાસં જાવ—નિકુરંવભૂયં પાસાદીયં જાવ—પડિરૂવં ।
તસ્સ પં વણસંડસ્સ વહુમજ્જદેસમાપ્પ એત્થ પં મહેગં વમ્મીયં આસાદેતિ । તસ્સ પં વમ્મિયસ્સ ચત્તારિ વપ્પુઓ અબ્બુગ્ગયાઓ, અભિનિસદ્ધાઓ, તિરિયં સુસંપગ્ગહિયાઓ, અહે પન્નગદ્ધરૂવાઓ, પન્નગદ્ધસંઠાણસંઠિયાઓ, પાસાદિયાઓ જાવ—પડિરૂવાઓ । તપ્તં પં તે વણિયા હટ્ટુતુટ્ટુ ૦ અન્નમન્નં સદ્ધાવેતિ, અ ૦ ૨ સદ્ધાવેત્તા એવં વયાસી—‘એવં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં ઇમીસે અગમિયાપ જાવ—સઘ્ધઓ સમંતા મગ્ગણગવેસણં કરેમાણેહિં ઇમે વણસંડે આસાદિપ્પ, કિણ્હે, કિણ્હોમાસે, ઇમસ્સ પં વણસંડસ્સ વહુમજ્જદે-
સમાપ્પ ઇમે વમ્મીય આસાદિપ્પ, ઇમસ્સ પં વમ્મીયસ્સ ચત્તારિ વપ્પુઓ અબ્બુગ્ગયાઓ, જાવ—પડિરૂવાઓ, તં સેયં સ્વલુ દેવાણુ-
પ્પિયા ! અમ્હં ઇમસ્સ વમ્મીયસ્સ પઢમં વર્ણિય મિન્દિત્તપ્પ, અવિયાઈં ઓરાલં ઉદગરયણં અસ્સાદેસ્સામો । તપ્તં પં તે વણિયા અન્નમન્નસ્સ અંતિયં એયમટ્ટં પડિસુણેતિ, અન્ન ૦ ૨—સુણેત્તા તસ્સ વમ્મીયસ્સ પઢમં વર્ણિય મિન્દિત્ત । તે પં તત્થ અચ્છં પત્થં જચ્છં તણુયં
ફાલિયવન્નામં ઓરાલં ઉદગરયણં આસાદેતિ । તપ્તં પં તે વણિયા હટ્ટુતુટ્ટુ ૦ પાણિયં પિવંતિ, પા ૦ ૨ પિવિત્તા વાહણાઈં પજ્જેતિ, વા ૦ ૨ પજ્જેત્તા માયણાઈં ભરેતિ, મા ૦ ભરેત્તા દોઢં પિ અન્નમન્નં એવં વદાસી—‘એવં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં ઇમસ્સ વમ્મી-
યસ્સ પઢમાપ્પ વપ્પાપ્પ મિણ્ણાપ્પ ઓરાલે ઉદગરયણે અસ્સાદિપ્પ, તં સેયં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં ઇમસ્સ વમ્મીયસ્સ દોઢં પિ વર્ણિય મિન્દિત્તપ્પ, અવિયાઈં એત્થ ઓરાલં સુવન્નરયણં આસાદેસ્સામો’ । તપ્તં પં તે વણિયા અન્નમન્નસ્સ અંતિયં એયમટ્ટં પડિસુ-
ણેતિ, અન્ન ૦ ૨—સુણેત્તા તસ્સ વમ્મીયસ્સ દોઢં પિ વર્ણિય મિન્દિત્ત, તે પં તત્થ અચ્છં જચ્છં તાવણિજ્ઞં મહત્થં મહગ્ગં મહરિહિં ઓરાલં સુવન્નરયણં અસ્સાદેતિ । તપ્તં પં તે વણિયા હટ્ટુતુટ્ટુ ૦ માયણાઈં ભરેતિ, પવહણાઈં ભરેતિ, ભરેત્તા તચ્છં પિ અન્નમન્નં એવં વયાસી—
‘એવં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં ઇમસ્સ વમ્મીયસ્સ પઢમાપ્પ વપ્પાપ્પ મિણ્ણાપ્પ ઓરાલે ઉદગરયણે આસાદિપ્પ, દોઢાપ્પ વપ્પાપ્પ મિણ્ણાપ્પ ઓરાલે સુવન્નરયણે અસ્સાદિપ્પ, તં સેયં સ્વલુ દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં ઇમસ્સ વમ્મીયસ્સ તચ્છં પિ વર્ણિય મિન્દિત્તપ્પ । અવિ-

પાળી અનુક્રમે પીતા પીતાં રૂટી ગયું છે, તે માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! આ ગામરહિત, યાવત્—અટવીને વિપે આપણે પાળીની ચોતરફ ગવેપણા કરવી શ્રેયસ્કાર છે’—એમ વિચાર કરી એક વીજાની પાસેથી આ વાત સામઘીને તેઓએ ગામરહિત યાવત્—અટવીમા પાળીની ચોતરફ તપાસ કરી. પાળીની ચોતરફ તપાસ કરતાં તેઓને એકમોટું વનખંડ પ્રાપ્ત થયું. જે વનખંડ શ્યામ અને શ્યામ કાન્તિવાલું યાવત્—મહામેઘના સમૂહ જેવું, પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરનાર અને યાવત્—સુન્દર હતું. તે વનખંડના વરોવર મધ્ય ભાગમા તેઓએ એક મોટો વલ્મિક—રાફડો જોયો. તે વલ્મિકને સિંહની કેશવાળી જેવા અવયવોવાળા ડંચાં ચાર શિખરો હતા, તે તીર્છી—વિસ્તીર્ણ, નીચે અર્ધ સર્પના જેવાં, અર્ધ સર્પની આકૃતિ-વાળા, પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરનાર અને યાવત્—સુન્દર હતાં. તે વલ્મિકને જોઈને પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થયેલા તે વણિકોએ એક વીજાને બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું કે ‘હે દેવાનુપ્રિયો ! એ પ્રમાણે યાવત્ આપણે આ ગામરહિત—એવી અટવીમા યાવત્—ચોતરફ તપાસ કરતાં આ શ્યામ અને શ્યામ કાન્તિવાલું વનખંડ જોયું, અને આ વનખંડના વરાવર મધ્ય ભાગમા આ વલ્મિક જોયો. આ વલ્મિકને ચાર ડંચા યાવત્—પ્રતિરૂપ—સુન્દર શિખરો છે, તે માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! આ વલ્મિકનું પહેલું શિખર ફોડવું એ શ્રેયસ્કાર છે, કે જેથી આપણે પુષ્કલ ઉત્તમ પાળી પ્રાપ્ત કરીએ’. ત્યાર પછી તે વણિકોએ એક વીજા પાસેથી આ કથન સામઘીને તે વલ્મિકના પ્રથમ શિખરને ફોડવું. તેથી તેઓને ત્યાં સ્વચ્છ, હિત-કારક, ઉત્તમ, હલકું અને સ્ફટિકના વર્ણ જેવું, પુષ્કલ અને ઉત્તમ પાળી પ્રાપ્ત થયું. ત્યાર પછી પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થયેલા તે વણિકોએ પાળી પીધું, અને (વલ્લદ વગેરે) વાહનોને પાળી પાડ્યું, પાળી પાડીને પાત્રો મર્યાં, પાત્રો ભરીને વીજી વાર તેઓએ પરસ્પર આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિયો ! આપણે એ પ્રમાણે યાવત્ આ વલ્મિકના પ્રથમ શિખરને મેદવાવડે પુષ્કલ ઉત્તમ પાળી પ્રાપ્ત કર્યું, તો હે દેવાનુપ્રિયો ! હવે આપણે આ વલ્મિકના વીજા શિખરને મેદવું શ્રેયસ્કાર—યોગ્ય છે, કે જેથી આપણે અહિં ઉદાર અને ઉત્તમ સુવર્ણ પ્રાપ્ત કરીએ’. ત્યાર વાદ તે વણિકોએ એક વીજાની પાસેથી આ કથન સામઘીને તે વલ્મિકના વીજા શિખરને પળ ફોડવું. તેથી તેમા સ્વચ્છ, ઉત્તમ, તાપને સહન કરનાર મહાઅર્થવાળું—મહાપ્રયોજનવાળું—અને મહામૂલ્યવાળું પુષ્કલ ઉત્તમ સુવર્ણ પ્રાપ્ત કર્યું. સુવર્ણને પ્રાપ્ત કરવાથી પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થયેલા તે વણિકોએ પાત્રો મર્યાં, પાત્રો ભરીને વાહનો મર્યાં, વાહનો ભરીને વીજી વાર તેઓએ પરસ્પર એ પ્રમાણે બોલ્યા—‘હે દેવાનુપ્રિયો ! આપણે આ વલ્મિકના પ્રથમ શિખરને મેદતાં ઉદાર એવું ઉત્તમ જલ પ્રાપ્ત કર્યું, અને વીજું શિખર મેદતાં ઉદાર એવું ઉત્તમ સુવર્ણ પ્રાપ્ત

કર્તુ. તે માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! આપણે હવે આ વલ્મિકનું ત્રીજું શિખર પળ ફોડવું શ્રેયસ્કર છે, કે જેથી અહિં ઉદાર એવું મળિરત્ન પ્રાપ્ત કરીએ.' ત્યાર પછી તે વણિકોએ એક વીજાની પાસેથી આ કથન સામઝીને તે વલ્મિકનું ત્રીજું શિખર પળ મેચું. તેથી તેઓએ ત્યાં વિમલ, નિર્મલ, અલ્પન્ત ગોઝ, નિષ્કલ-ત્રાસાદિદોષરહિત, મહાઅર્થ-મહાપ્રયોજનવાળું, મહામૂલ્યવાળું અને ઉદાર એવું મળિરત્ન પ્રાપ્ત કર્યું. મળિરત્નને પ્રાપ્ત કરવાથી દ્રષ્ટ અને સંતુષ્ટ થયેલા તે વણિકોએ પાત્રો ભર્યાં, પાત્રો ભરીને વાહનો ભર્યાં, વાહનો ભરીને તેઓએ ચોથી વાર પળ એક વીજાને કહ્યું કે 'હે દેવાનુપ્રિયો ! એ પ્રમાણે ધરેલ આ વલ્મિકના પ્રથમ શિખરને મેદવાથી પુષ્કલ અને ઉત્તમ પાણી પ્રાપ્ત કર્યું, વીજું શિખર મેદવાથી પુષ્કલ સુવર્ણ પ્રાપ્ત કર્યું, ત્રીજું શિખર મેદવાથી ઉદાર મળિરત્ન પ્રાપ્ત કર્યું, તો હે દેવાનુપ્રિયો ! આપણે હવે આ વલ્મિકના ચોથા શિખરને પળ મેદવું યોગ્ય છે, કે જેથી આપણે ઉત્તમ, મહામૂલ્ય, મહાપ્રયોજનવાળું, મહાપુરુષને યોગ્ય અને ઉદાર એવું વજ્રરત્ન પ્રાપ્ત કરીએ.' ત્યાર પછી તે વણિકોના હિતની ઇચ્છાવાળો, સુખની ઇચ્છાવાળો, પથ્થની ઇચ્છાવાળો, અનુકમ્પાવાળો, નિશ્ચેયસ-કલ્યાણની ઇચ્છાવાળો, તેમજ હિત, સુખ અને નિઃશ્રેયસની ઇચ્છાવાળો એક વણિક હતો, તેણે તે વણિકોને એ પ્રમાણે કહ્યું- 'હે દેવાનુપ્રિયો ! આપણે આ વલ્મિકના પ્રથમ શિખરને મેદવાથી ઉદાર અને ઉત્તમ જલ પ્રાપ્ત કર્યું, યાવત્-ત્રીજું શિખર મેદવાથી ઉદાર મળિરત્ન પ્રાપ્ત કર્યું, ઇટલું ઘણું છે, હવે આપણે આ ચોથું શિખર મેદવું યોગ્ય નથી, કારણ કે ચોથું શિખર કદાચ આપણને ઉપદ્રવ કરનાર થાય'. ત્યારે તે વણિકોએ હિતની ઇચ્છાવાળા, સુખની ઇચ્છાવાળા યાવત્-હિત, સુખ અને નિઃશ્રેયસની ઇચ્છાવાળા તથા ઉપર પ્રમાણે કહેતા, યાવત્-પ્રસ્તુત કરતા એવા તે વણિકના કથનમા શ્રદ્ધા ન કરી, યાવત્-રુચિ ન કરી, તેના કથનની શ્રદ્ધા નહિ કરતા, યાવત્-રુચિ નહિ કરતા તે વણિકોએ તે વલ્મિકના ચોથા શિખરને પળ મેચું. તેથી તેઓએ ત્યાં ઉગ્રવિપવાળો, પ્રચંડવિપવાળો, ધોરવિપવાળો, મહાવિપવાળો, અતિક્રાયાવાળો, મોટા શરીરવાળો અને મર્યાદા તથા મૂંઝાના સમાન કાઠ્યવર્ણવાળો, દૃષ્ટિના વિપ અને રોપવડે પૂર્ણ, મર્યાદા દગલના જેવી કાન્તિવાળો, લાલ આંખવાળો, જેને ચપલ અને સાથે ચાલતી વેળાએ જીમો છે એવો, પૃથિવીતલમા વેણિસમાન, ઉત્કટ સ્પષ્ટ વક્ત્ર જટિલ-કેશવાળીયુક્ત અને વિસ્તીર્ણ ફળાનો આટોપ કરવામા દક્ષ, આકર-આપણને વિષે અગ્નિથી તપાવેલા લોહના જેવો ધમધમાયમાન શબ્દ છે જેનો એવો, નહિ જાણી શકાય તેવો ઉગ્ર અને તીવ્ર રોપવાળો, આનંદના મુખપેટે ત્વરિત અને ચપલ શબ્દ કરતો એવો દૃષ્ટિવિપ સર્પ સ્પર્શ્યો. ત્યાર વાદ તે વણિકોએ તે દૃષ્ટિવિપ સર્પનો સ્પર્શ કર્યો ઇટલે અલ્પન્ત ગુસ્સે થયેલા, અને યાવત્-ક્રોધથી વલ્લા તેણે ધીમે ધીમે ડાહી સરસરાટ કરતા વલ્મિકના શિખર ઉપર ચઢીને સૂર્યને જોડીને તે વણિકોને અનિમિષ દૃષ્ટિવડે ચોતરફ જોયા. ત્યાર પછી તે દૃષ્ટિવિપ સર્પે ચોતરફ જોઈ તે

ओराले परियाए आसाइए, ओराला किच्छि-वन्न-सह-सिलोगा सदेवमणुयासुरे लोणं पुव्वंति, गुव्वंति, थुव्वंति इति खलु 'समणे भगवं महावीरे' इति २ । तं जदि मे से अज्ज किंचि चि वदति तो णं तवेणं तेएणं एगाहच्चं कूडाहच्चं भासरासिं करेमि, जहा वा चालेणं ते वणिआ । तुमं च णं आणंदा ! सारक्खामि, संगोवामि, जहा वा से वणिए तेसिं वणिआणं हिय-कामए, जाव-निस्सेसकामए अणुक्कंपयाए देवयाए समंडं जाव-साहिए । तं गच्छ णं तुमं आणंदा ! तव धम्मायरियस्स धम्मोवपसगस्स समणस्स नायपुत्तस्स एयमट्ठं परिकहेहि । तए णं से आणंदे थेरे गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं एवं वुत्ते समाणे भीए, जाव-संजायमए गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स अंतियाओ हालाहलाए कुंभकारीए कुंभकारावणाओ पडिनिक्खमति, पडि-निक्खमिता सिग्धं तुरियं सावत्थि नगरिं मज्झमज्जेणं निग्गच्छइ, निग्गच्छिता जेणेव कोट्टए चेइए, जेणेव समणे भगवं महा-वीरे तेणेव उवागच्छइ, तेणे ० २-गच्छिता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेति, करेत्ता वंदति नमं-सुति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी-‘एवं खलु अहं भंते ! छट्ठक्खमणपारणगंसि तुव्वेहिं अक्खणुत्ताए समाणे सावत्थीए नगरीए उच्च-नीयं जाव-भडमाणे हालाहलाए कुंभकारीए जाव-वीयीवयामि, तए णं गोसाले मंखलिपुत्ते ममं हालाह-लाए जाव-पासित्ता एवं वयासी-‘एहि ताव आणंदा ! इओ एगं महं उवमियं निसामेहि’ । तए णं अहं गोसालेणं मंख-लिपुत्तेणं एवं वुत्ते समाणे जेणेव हालाहलाए कुंभकारीए कुंभकारावणे, जेणेव गोसाले मंखलिपुत्ते, तेणेव उवागच्छामि । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते ममं एवं वयासी-एवं खलु आणंदा ! इओ चिरातीयाए अट्ठाए केइ उच्चावया वणिआ ० एवं तं चेव सव्वं निरवसेसं भाणियव्वं, जाव-‘नियगनगरं साहिए’ । तं गच्छ णं तुमं आणंदा ! धम्मायरियस्स धम्मोवपसगस्स जाव-परिकहेहि ।

११. [प्र०] तं पभू णं भंते ! गोसाले मंखलिपुत्ते तवेणं तेएणं एगाहच्चं कूडाहच्चं भासरासिं करेत्तए, विसए णं भंते ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स जाव-करेत्तए, समत्थे णं भंते ! गोसाले जाव-करेत्तए ? [उ०] पभू णं आणंदा ! गोसाले मंख-लिपुत्ते तवेणं जाव-करेत्तए । विसए णं आणंदा ! गोसाल ० जाव-करेत्तए । समत्थे णं आणंदा ! गोसाले जाव-करेत्तए,

वणिकोने पात्र विगेरे उपकरणसहित एक प्रहारवडे कूटाघात-पापाणमययन्नना आघातनी पेठे जल्दी भस्मराशिरूप कर्या. ते वणिकोमा जे वणिक ते वणिकोना हितनी इच्छावाळो, यावत्-हित, सुख अने नि.श्रेयस-कल्याणनी इच्छावाळो हतो तेना उपर दयाथी ते देवे पात्र वगेरे उपकरण सहित तेने पोताना नगरे मूक्यो’ । ए प्रमाणे हे आनन्द ! तारा पण धर्माचार्य अने धर्मोपदेशक श्रमण ज्ञातपुत्रे उदार पर्याय-अवस्था प्राप्त कर्यो छे, अने तेनी देवो, मनुष्यो अने असुरोसहित आ जीवलोकमा ‘श्रमण भगवान् महावीर, श्रमण भगवान् महा-वीर’-एवी उदार कीर्ति, वर्ण, शब्द अने श्लोक-यश व्याप्त यया छे, व्याकुल यया छे, अने स्तवाया छे. तो जो मने ते आज कंइ पण कहेसे तो मारा तपना तेजवडे एक घाए कूटाघात-पापाणमययन्नना आघातनी पेठे जेम सपे वणिकोने वाळ्या तेम वाळीने भस्म करीश. हे आनन्द ! जेम ते वणिकोनुं हित इच्छनार यावत्-निःश्रेयस-कल्याण इच्छनार ते वणिकने देवताए अनुकपाथी पात्रो वगेरे उपकरण सहित पोताने नगरे मूक्यो तेम हुं तारु सरक्षण अने संगोपन करीश, ते माटे हे आनन्द ! तुं जा, अने तारा धर्माचार्य अने धर्मोपदेशक श्रमण ज्ञातपुत्रने आ वात कहे. सार वाद मंखलिपुत्र गोशालाए ते आनन्द स्वविरने आ प्रमाणे कहु एटले ते भय पास्या, अने यावत्-भयमीत थयेला ते मंखलिपुत्र गोशालानी पासेथी अने हालाहला कुंभारणना कुंभकारापणथी पाछा वळीने शीघ्र अने त्वरित श्रावस्ती नगरीना मध्य भागमाथी नीकळीने ज्या कोष्ठक चैल्य हतुं अने ज्या श्रमण भगवान् महावीर हता, त्या आव्या. त्या आवीने श्रमण भगवान् महा-वीरने त्रणवार प्रदक्षिणा करी वंदन अने नमस्कार करी आ प्रमाणे बोल्या-‘हि भगवन् ! खरेखर ए प्रमाणे हु छट्ठ खमणना पारणाने विपे आपनी अनुज्ञाथी श्रावस्ती नगरीमा उच्च, नीच अने मध्यमकुळमा गोचरीए जता हालाहला कुंभारणना घर पासेथी यावत्-जतो हतो, त्यां मंखलिपुत्र गोशालाए मने हालाहला कुंभारणना घरथी थोडे दूर जता यावत्-जोइने ए प्रमाणे कहुं-‘हि आनन्द ! अहीं आव, अने मारु एक दृष्टान्त सामळ’ सार पळी मंखलिपुत्र गोशालके ए प्रमाणे कहुं एटले ज्यां हालाहला कुंभारणतुं कुंभकारापण हतु, अने ज्या मंख-लिपुत्र गोशालक हतो, त्या हुं आव्यो, सारे मंखलिपुत्र गोशालके मने आ प्रमाणे कहुं-‘हि आनन्द ! खरेखर आजथी घणा काल पूर्वे अनेक प्रकारना केटलाएक वणिको-इत्यादि पूर्वोक्त सर्व कहेवुं, यावत्-देवताए पोताना नगरे मूक्यो.’ ते माटे हे आनन्द ! तुं जा अने तारा धर्माचार्य अने धर्मोपदेशकने यात्रत्-कहे.

११. [प्र०] हे भगवन् ! मंखलिपुत्र गोशालक पोताना तपना तेजवडे एक घाए कूटाघातनी पेठे भस्मराशि करवाने प्रभु-समर्थ छे, हे भगवन् ! मंखलिपुत्र गोशालकनो यावत्-तेम करवानो विषय छे, हे भगवन् ! गोशालक यावत्-तेम करवाने समर्थ छे [उ०] हे आनन्द ! मंखलिपुत्र गोशालक तपना तेजवडे यावत्-तेम करवाने प्रभु-समर्थ छे, हे आनन्द ! गोशालक मंखलिपुत्रनो तेम करवानो यावद्-

गोचरीथी पाछा फरता आनन्दतु गोशालके आपेली धमकीनु भगवतने निवेदन.

गोशालक तपोजन् तेजोलेइया वडे वाळी भस्म करवा समर्थ छे ते संबन्धे प्रश्नोत्तर.

નો ચેવ નં અરહંતે મગવંતે, પરિયાવણિયં પુણ કરેજ્ઞા । જાવતિય નં આણંદા ! ગોસાલસ્સ મંખલિપુત્તસ્સ તવતેપ, પત્તો અણંત-ગુણવિસિટ્ટયરાય ચેવ તવતેપ અણગારાણં મગવંતાણં, સંતિયમા પુણ અણગારા મગવંતો । જાવતિય નં આણંદા ! અણગારાણં મગવંતાણં તવતેપ પત્તો અણંતગુણવિસિટ્ટયરાય ચેવ તવતેપ થેરાણં મગવંતાણં, સંતિયમા પુણ થેરા મગવંતો । જાવતિય નં આણંદા ! થેરાણં મગવંતાણં તવતેપ પત્તો અણંતગુણવિસિટ્ટયતરાય ચેવ તવતેપ અરહંતાણં મગવંતાણં, સંતિયમા પુણ અરહંતા મગવંતો । તં પમ્મુ નં આણંદા ! ગોસાલે મંખલિપુત્તે તવેણં તેણં જાવ-કરેત્તપ, વિસપ નં આણંદા ! જાવ-કરેત્તપ, સમત્યે નં આણંદા ! જાવ કરેત્તપ, નો ચેવ નં અરહંતે મગવંતે, પરિયાવણિયં પુણ કરેજ્ઞા ।

૧૨. તં ગચ્છ નં તુમં આણંદા ! ગોયમાઈણં સમણાણં નિગ્ગંથાણં ઇયમટ્ટં પરિકહેદ્દિ—‘મા નં અજ્ઞો ! તુમ્મં કેદ્દ ગોસાલં મંખલિપુત્તં ધમ્મિયાય પઠિચોયણાપ પઠિચોપ્પડ, ધમ્મિયાય પઠિસારણાપ પઠિસારેડ, ધમ્મિયણં પઠોયારેણં પઠોયારેડ, ગોસાલે નં મંખલિપુત્તે સમણેહિ નિગ્ગંથેહિ મિચ્છં વિપઠિવપ્પે । તપ નં સે આણંદે થેરે સમણેણં મગવયા મહાવીરેણં ઇવં ઘુત્તે સમાપ્પે સમણં મગવં મહાવીર વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા જેણેવ ગોયમાદિસમણા નિગ્ગંથા તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, તેણે ૨-ગચ્છિત્તા ગોયમાદિસમણે નિગ્ગંથે આમંતેતિ, આમંતેત્તા ઇવં વયાસી-‘ઇવં સલુ અજ્ઞો ! છટ્ટક્કમણપારણાંસિ સમણેણં મગવયા મહાવીરેણં અધ્મણુસાપ સમાણે સાવત્થીય નગરીય ઉચ્ચ-નીય ૦ તં ચેવ સઘં જાવ-નાયપુત્તસ્સ ઇયમટ્ટં પરિકહેદ્દિ, તં મા નં અજ્ઞો ! તુમ્મં કેદ્દ ગોસાલં મંખલિપુત્તં ધમ્મિયાય પઠિચોયણાપ પઠિચોપ્પડ, જાવ-મિચ્છં વિપઠિવપ્પે ।

૧૩. જાવં ચ નં આણંદે થેરે ગોયમાઈણં સમણાણં નિગ્ગંથાણં ઇયમટ્ટં પરિકહેદ્દ, તાવં ચ નં સે ગોસાલે મંખલિપુત્તે હાલાહલાપ કુંમકારીય કુંમકારાવણાથો પઠિનિપ્પમમિત્તિ, પઠિનિપ્પમમિત્તા આજીવિયસંવસંપરિહુદે મહયા અમરિસં વહમાણે સિંઘં તુરિયં જાવ-સાવત્થિ નગરિં મજ્ઝંમજ્ઞેણં નિગ્ગચ્છદ્દ, નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ કોટ્ટપ ચેદ્દપ, જેણેવ સમણે મગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ, તે ૨-ગચ્છિત્તા સમણસ્સ મગવથો મહાવીરસ્સ અદૂરસામંતે ઠિચા સમણં મગવં મહાવીરં ઇવં વદાસી-

વિપય છે, હે આનન્દ ! તેમ કરવાને યાવત્-ગોશાલક સમર્થ છે, પરન્તુ અરિહંત મગવંતને વાઢી ભસ્મ કરવા સમર્થ નથી, તો પણ તેમને પરિતાપ-દુઃખ ઉત્પન્ન કરવા સમર્થ છે. હે આનન્દ ! મંખલિપુત્ર ગોશાલકનું જેટલું તપનું તેજ છે, તેથી અનગાર મગવંતનું અનન્તગુણ વિશિષ્ટ તપતેજ છે, કારણ કે અનગાર મગવત ક્ષમા-ક્રોધનો નિમ્મ-કરવામા સમર્થ છે. હે આનન્દ ! અનગાર મગવંતોનું જેટલું તપોવલ છે, તેથી અનન્ત ગુણ વિશિષ્ટ તપોવલ *સ્થવિર મગવંતોનું છે; કેમકે સ્થવિર મગવંતો ક્ષમા કરવામા સમર્થ હોય છે. હે આનન્દ ! સ્થવિર મગવંતોનું જેટલું તપોવલ હોય છે, તેથી અનન્તગુણ વિશિષ્ટ તપોવલ અરિહંત મગવંતોનું હોય છે, કારણ કે અરિહંત મગવંતો ક્ષમા કરવામા સમર્થ હોય છે. હે આનન્દ ! મંખલિપુત્ર ગોશાલક પોતાના તપ-તેજવડે યાવત્-ભસ્મરાગિ કરવાને સમર્થ છે, હે આનન્દ ! યાવત્-તેમ કરવાનો તેનો વિપય (શક્તિ) છે, હે આનન્દ ! તેમ કરવાને યાવત્-સમર્થ છે. પરન્તુ અરિહંત મગવંતને તેમ કરવાને સમર્થ નથી, માત્ર તેમને દુઃખ ઉત્પન્ન કરવાને શક્તિમાન છે.

૧૨. હે આનન્દ ! તે માટે તું જા, અને ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મન્યોને આ વાત કહે કે-‘હિ આર્યો ! તમે કોઈ મંખલિપુત્ર ગોશાલકની સાથે ધર્મસંવન્ધી પ્રતિચોદના-તેના મતથી પ્રતિકૂલ વચન ન કહેશો, ધર્મસંવન્ધી પ્રતિસારણા-તેના મતથી પ્રતિકૂલપણે અર્થનું સ્મરણ ન કરાવશો, અને ધર્મસંવન્ધી પ્રત્યુપચાર-તિરસ્કાર વડે તેનો તિરસ્કાર ન કરશો. મંખલિપુત્ર ગોશાલકે શ્રમણ નિર્મન્યો સાથે મિત્ર્યાત્વ-સ્નેહપણું અથવા અનાર્યપણું વિગ્રેષતઃ આદર્યું છે’. ત્યાર પછી શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરે ૧ પ્રમાણે કહ્યું ઇટલે તે આનન્દ સ્થવિર શ્રમણ મગવંત મહાવીરને વાંદી અને નમી વ્યાં ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મન્યો છે ત્યા આવીને તેણે ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મન્યોને બોલાવ્યા, બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હિ આર્યો ! છટ્ટ ક્ષપણના પારણાને દિવસે શ્રમણ મગવંત મહાવીરે અનુજ્ઞા આપી ઇટલે હું શ્રાવસ્તી નગરીમા ઉચ્ચ, નીચ અને મધ્યમાગમાંથી નીકળી વ્યાં કોટ્ટક ચૈત્ત છે અને જ્યા શ્રમણ મગવંત મહાવીર છે ત્યા આવ્યો. ત્યાં આવીને તેણે શ્રમણ મગવંત મહાવીરથી યોડે દૂર ડમા રહી શ્રમણ મગવંત મહાવીરને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ આયુપ્પાન્ના કાસ્યપગોત્રીય ! મને ૧ પ્રમાણે સારું કહ્યો છો, હે આયુપ્પમાન્ કાસ્યપ ! તમે મને ૧મ ઠીક કહ્યો છો કે ‘મંખલિપુત્ર ગોશાલક મારો ધર્મસંવન્ધી શિષ્ય છે’ ૨. જે મંખલિપુત્ર ગોશાલક તમારો ધર્મ

૧૩. જેટલામા આનન્દ સ્થવિર ગૌતમાદિ શ્રમણ નિર્મન્યોને આ વાત કહે છે તેટલામાં હાલાહલ કુંમારણના કુંમકારાપણ-હાટથી નીકળી આજીવિકસંવસહિત વળા અમરને ધારણ કરતો મંખલિપુત્ર ગોશાલક શીઘ્ર અને ત્વરિત ગતિયે યાવત્-શ્રાવસ્તી નગરીના મધ્યમાગમાંથી નીકળી વ્યાં કોટ્ટક ચૈત્ત છે અને જ્યા શ્રમણ મગવંત મહાવીર છે ત્યા આવ્યો. ત્યાં આવીને તેણે શ્રમણ મગવંત મહાવીરથી યોડે દૂર ડમા રહી શ્રમણ મગવંત મહાવીરને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હિ આયુપ્પાન્ના કાસ્યપગોત્રીય ! મને ૧ પ્રમાણે સારું કહ્યો છો, હે આયુપ્પમાન્ કાસ્યપ ! તમે મને ૧મ ઠીક કહ્યો છો કે ‘મંખલિપુત્ર ગોશાલક મારો ધર્મસંવન્ધી શિષ્ય છે’ ૨. જે મંખલિપુત્ર ગોશાલક તમારો ધર્મ

* ૧૧ સ્થવિર-શુદ્ધ તેના ઘ્રણ પ્રકાર છે ૧ વય સ્થવિર-અમરમાં શુદ્ધ, ૨ શુભસ્થવિર-શાસ્ત્રજ્ઞાનમા વધેલા, અને ૩ પર્યાયસ્થવિર-જેનો વીક્ષાપર્યાય ગ્રીષ્મ વર્ષથી વધિક હોય તે.

‘સુદુ જં આડસો કાસવા ! મમં પ્વં વયાસી, સાહ્ જં આડસો કાસવા ! મમં પ્વં વયાસી-ગોસાલે મંચલિપુત્તે મમં ધમ્મં-તેવાસી, ગોસાલે’ ૨, જે જં સે મંચલિપુત્તે તવ ધમ્મંતેવાસી સે જં સુકે સુકામિજાઇપ ભવિત્તા કાલમાસે કાલં કિચ્છા અન્ન-યરેસુ દેવલોપસુ દેવત્તાપ ઉવવજ્જે, અહ્ઝં ઉદાઇનામં કુંડિયાયણીય, અજ્ઞુણસ્સ ગોયમપુત્તસ્સ સરીરગં વિપ્પજહામિ, અ ૦ ૨ વિપ્પ-જહિત્તા ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ સરીરગં અણુપ્પવિસામિ, ગો ૦ ૨ અણુપ્પવિસિત્તા ઇમં સત્તમં પટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । જે વિ આં આડસો કાસવા ! અમ્હં સમયંસિ કેદ સિંઝિસુ વા સિજ્ઝંતિ વા સિજ્ઝિસ્સંતિ વા સઘે તે ચડરાસીંતિ મહાકપ્પસયસ-હસ્સાઇ, સત્ત દિઘે, સત્ત સંજૂહે, સત્ત સન્નિગમ્મે, સત્ત પટ્ટપરિહારે, પંચ કમ્મણિ સયસહસ્સાઇ સંટિં ચ સહસ્સાઇ છઠ્ઠ સપ્પ તિન્નિ ય કમ્મંસે અણુપુષ્પેણં યવજ્જિત્તા તથો પચ્છા સિજ્ઝંતિ, વુજ્ઝંતિ, મુચ્છંતિ, પરિનિદ્ધાંતિ, સઘદુક્ખાણમંતં કરેસુ વા કરેંતિ વા કરિસ્સંતિ વા । સે જહા વા ગંગા મહાનદી જઓ પવ્વટ્ટા, જહિં વા પજ્જવત્થિયા, એસ જં અદ્ધા પંચજોયણસયાઇ આયામેણં, અદ્ધ-જોયણં વિક્ખંમેણં, પંચ ધણુસયાઇ ઉદ્ધેહેણં, ઇણં ગંગાપમાણેણં સત્ત ગંગાઓ સા ઇગા મહાગંગા, સત્ત મહાગંગાઓ સા ઇગા સાદીણગંગા, સત્ત સાદીણગંગાઓ સા ઇગા મચ્છુગંગા, સત્ત મચ્છુગંગાઓ સા ઇગા લોહિયગંગા, સત્ત લોહિયગંગાઓ, સા ઇગા આવંતીગંગા, સત્ત આવંતીગંગાઓ સા ઇગા પરમાવતી, એવામેવ સપુદ્ધાવરેણં ઇગં ગંગાસયસહસ્સં સત્તર સહસ્સા છઠ્ઠ ગુણપન્નં ગંગાસયા ભવંતીતિ મક્ખાયા । તાંસિં દુવિદ્ધે ઉદ્ધારે પણ્ણસે, તંજહા-સુહુમવોંદિકલેવરે ચેવ, વાયરવોંદિકલેવરે ચેવ । તત્થ જં જે સે સુહુમવોંદિકલેવરે સે ઠપ્પે । તત્થ જં જે સે વાયરવોંદિકલેવરે તથો જં વાસસપ્ ૨ ગપ્ ૨ ઇગમેણં ગંગાવાલુર્યં અવ-હાય જાવતિપ્પણં કાલેણં સે કોટ્ટે સીણે, ધીરપ્, નિલ્લેવે, નિટ્ટિપ્ ભવતિ સેત્તં સરે સરપ્પમાણે । ઇણં સરપ્પમાણેણં તિન્નિ સરસ-યસાહસ્સીઓ સે ઇગે મહાકપ્પે, ચડરાસીં મહાકપ્પસયસહસ્સાઇ સે ઇગે મહામાણસે । અણંતાઓ સંજૂહાઓ જીવે ચયં ચડિત્તા ઉવરિલ્લે માણસે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જતિ ૧ । સે જં તત્થ દિઘાઇં ભોગભોગાઇં મુંજમાણે વિહરઇ, વિહરિત્તા તાથો દેવલોગાઓ આડ-ક્ષપ્પણં, મવક્ષપ્પણં, ટિઠ્ઠક્ષપ્પણં અણંતરં ચયં ચડિત્તા પદમે સન્નિગમ્મે જીવે પચ્ચાયાતિ ૧ । સે જં તથોહિંતો અણંતરં ઉવઠ્ઠિત્તા મજ્ઝિલ્લે માણસે સંજૂહે દેવે ઉવવજ્જઇ ૨ । સે જં તત્થ દિઘાઇં ભોગભોગાઇં જાવ-વિહરિત્તા તાથો દેવલોયાઓ આડક્ષપ્પણં

સંવન્ધી શિષ્ય હતો તે શુદ્ધ-પવિત્ર અને શુદ્ધમિજાતિવાલો-પવિત્રપરિણામવાલો* થઈને મરણસમયે કાલ કરી કોઈપણ દેવલોકને વિષે દેવપણે ઉત્પન્ન થયો છે, હું કૌડિન્યાયનગોત્રીય ઉદાયી નામે છું, અને મેં ગૌતમ પુત્ર અર્જુનના શરીરનો લ્યાગ કરી મંચલિપુત્ર ગોશાલકના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને આ સાતમો પ્રવૃત્તપરિહાર-શરીરાન્તર પ્રવેશ કર્યો છે. વઠ્ઠી હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! જે કોઈ અમારા સિદ્ધાન્તને અનુસારે મોક્ષે ગયેલા છે, જાય છે અને જશે તે! સર્વે ચોરાશી લાખ મહાકલ્પ (કાલવિશેષ), સાત દેવભવો, સાત સંયૂથ નિકાયો, સાત સ્ત્રીગર્ભ-મનુષ્યગર્ભવાસ, સાત પ્રવૃત્તપરિહાર-શરીરાન્તરપ્રવેશ અને પાંચ લાખ, સાઠ હજાર, છસો ત્રણ કર્મના મેદોનો અનુક્રમે ક્ષય કર્યા પછી સિદ્ધ થાય છે, વુદ્ધ થાય છે, મૂકાય છે, નિર્વાણ પામે છે, અને સર્વ દુઃખનો અન્ત કર્યો છે, કરે છે અને કરશે. જેમ ગંગા મહાનદી જ્યાંથી નીકળે છે અને જ્યાં સમાપ્ત થાય છે તે ગંગાનો અદ્ધા-માર્ગ આયામ-લંવાઇવડે પાંચસો યોજન છે, વિષ્કંભ-વિસ્તાર અર્ધ યોજન છે, અને ડંડામાં પાંચસો ધનુષ છે-૧ રીતે ગંગાપ્રમાણે સાત ગંગાઓ મઠ્ઠીને એક મહાગંગા થાય છે, સાત મહાગંગાઓ મઠ્ઠીને એક સાદીન ગંગા થાય છે, સાત સાદીન ગંગાઓ મઠ્ઠીને એક મૃત્યુગંગા થાય છે, સાત મૃત્યુગંગા મઠ્ઠીને એક લોહિતગંગા થાય છે, સાત લોહિતગંગાઓ મઠ્ઠીને એક અવંતીગંગા થાય છે, સાત અવંતી ગંગાઓ મઠ્ઠીને એક પરમાવતી ગંગા થાય છે. ૧ પ્રમાણે પૂર્વાપર મઠ્ઠીને એક લાખ, સત્તર હજાર, છસો અને ઓગણ પચાસ ગંગા નદીઓ થાય છે-૧મ કહ્યું છે. તે ગંગાનદીની વાલુકાકણનો એ પ્રકારે ઉદ્ધાર કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ સૂક્ષ્મવોદિકલેવરરૂપ અને ૨ વાદરવોદિકલેવરરૂપ. [જેમાં વાલુકાકણના સૂક્ષ્મવોદિ-સૂક્ષ્મઆકારવાળા કલેવરો-અસંખ્યાત ખંડો કલ્પેલા છે તે સૂક્ષ્મવોદિકલેવર-રૂપ ઉદ્ધાર કહેવાય છે, અને જેમાં વાદરવોદિ-વાદરઆકારવાળા કલેવરો-વાલુકાકણો છે તે વાદરવોદિકલેવરરૂપ ઉદ્ધાર કહેવાય છે.] તેમાં સૂક્ષ્મ વોદિકલેવરરૂપ ઉદ્ધાર છે તે સ્થાપી રાખવા યોગ્ય છે. [અર્થાત્ નિરુપયોગી હોવાથી તેના વિચારની આવશ્યકતા નથી.] તેમાં જે વાદરવોદિકલેવરરૂપ ઉદ્ધાર છે તેમાંથી સો સો વર્ષે એક એક વાલુકાના કણનો અપહાર કરીએ અને જેટલા કાલે ગંગાના સમુદાયરૂપ તે કોઠો ક્ષીણ-ખાલી થાય, નીરજ-વાલુકારહિત થાય, નિર્લેપ થાય, અને નિષ્ઠિત-સમાપ્ત થાય ત્યારે સરપ્રમાણ કાલ કહેવાય છે. એવા પ્રકારના ત્રણ લાખ સરપ્રમાણ કાલવડે એક મહાકલ્પ થાય છે, ચોરાશી લાખ મહાકલ્પે એક મહામાનસ થાય છે. અનન્ત સંયૂથ-અનન્તજીવના સમુદાયરૂપ નિકાયથી જીવ ચ્યવી સંયૂથ-દેવભવને વિષે ઉપરના માનસ-સરપ્રમાણ આયુષવડે ઉત્પન્ન થાય છે ૧, અને તે ત્યાં દીવ્ય અને ભોગ્ય એવા ભોગોને ભોગવતો વિહરે છે. હવે તે દેવલોકથી આયુષનો ક્ષય થવાથી, મવના ક્ષયથી અને સ્થિતિના ક્ષયથી તુરતજ ચ્યવીને પ્રથમ સંજી ગર્ભજ પંચેન્દ્રિય મનુષ્યપણે ઉત્પન્ન થાય છે ૧. ત્યારબાદ તે ત્યાંથી ચ્યવીને તુરતજ મધ્યમ માનસ-સરપ્રમાણ આયુષવડે સંયૂથ-દેવનિ-

ગોશાલકનું પોતાનું સ્વરૂપ નિવેદન અને તે દ્વારા સ્વમતપ્રદર્શન.

ચોરાશી લાખ મહાકલ્પનું પ્રમાણ.

સાત દિવ્યભવાન્તરિત સાત મનુષ્ય ભવો.

૧૩ * જેમ લેઝ્યા-પરિણામના કૃષ્ણાદિ છ પ્રકાર છે, તેમ તેવા પરિણામવાળા આત્માના પણ કૃષ્ણ, કૃષ્ણામિજાતીય, નીલ, નીલામિજાતીય, યાવત્-શુદ્ધ, શુદ્ધામિજાતીય-૧ છ પ્રકારો હોય એમ લાગે છે.

† અહિં ધૂર્ણિકાર કહે છે કે ‘ગોશાલકનો સિદ્ધાન્ત સંદિગ્ધ હોવાથી તે સબન્ધે અમે કાંઈ લખતા નથી.’ પણ અહિં ટીકાકારે માત્ર શબ્દાર્થ કર્યો છે.

૩ જાવ-ચરિતા, દોષે સન્નિગધ્મે જીવે પચાયાતિ ૨ । સે જં તથોદ્દિતો અર્ણતરં ઉદ્ધટ્ઠિતા દેદિદ્ધે માણસે સંજૂદે દેવે ઉવવજ્ઞ ૩ । સે જં તત્થ દિધ્ધાદં જાવ-ચરિતા તપે સન્નિગધ્મે જીવે પચાયાતિ ૩ । સે જં તથોદ્દિતો જાવ-ઉદ્ધટ્ઠિતા ઉવરિદ્ધે માણુસુ-
ત્તરે સંજૂદે દેવે ઉવવજ્ઞિહિતિ ૪ । સે જં તત્થ દિધ્ધાદં મોગ ૦ જાવ-ચરિતા ચરત્થે સન્નિગધ્મે જીવે પચાયાતિ ૪ । સે જં તથોદ્દિતો
અર્ણતરં ઉદ્ધટ્ઠિતા મઙ્ગિદ્ધે માણુસુત્તરે સંજૂદે દેવે ઉવવજ્ઞતિ ૫ । સે જં તત્થ દિધ્ધાદં મોગ ૦ જાવ-ચરિતા પંચમે સન્નિગધ્મે જીવે
પચાયાતિ ૫ । સે જં તથોદ્દિતો અર્ણતરં ઉદ્ધટ્ઠિતા દિદ્ધિદ્ધે માણુસુત્તરે સંજૂદે દેવે ઉવવજ્ઞતિ ૬ । સે જં તત્થ દિધ્ધાદં મોગ ૦
જાવ-ચરિતા છદ્ધે સન્નિગધ્મે જીવે પચાયાતિ ૬ । સે જં તથોદ્દિતો અર્ણતરં ઉદ્ધટ્ઠિતા વંમલોગે નામં સે કપ્પે પદ્ધત્તે, પારિણપડો-
નાયતે ઉદીણદાહિણવિચ્છિન્ને, જહા ઠાણપદે જાવ-પચ વડંસગા પદ્ધત્તા, તંજહા-૧ અસોગવડંસપ, જાવ-પટિરુવા । સે જં તત્થ
દેવે ઉવવજ્ઞ ૭ । સે જં તત્થ દસ સાગરોચમાદં દિધ્ધાદં મોગ ૦ જાવ-ચરિતા સત્તમે સન્નિગધ્મે જીવે પચાયાતિ ૭ । સે જં
તત્થ નવઘ્નં માસાણં વહુપડિપુઘ્નાણં અદ્ધટ્ઠમાણ ૦ જાવ-વીતિકંતાણં સુકુમાલગમદ્ધલ્લ મિડકુંડલકુંચિયકેસપ મદ્ધગંડતલકદ્ધ-
પીઢપ દેવકુમારસપ્પમપ દારપ પયાતિ । સે જં અદં કાસવા ! તપ જં અદં આડસો કાસવા ! કોમારિયપદ્ધજાણ કોમારણ-
વંમચેરવાસેણં અવિદ્ધકદ્ધણ ચેવ સંલાણં પટિલભામિ સં ૦ ૨-લભિત્તા ઇમે સત્ત પટ્ટપરિહારે પરિહારામિ, તંજહા-૧ ણે-
જસ્સ, ૨ મહ્ધરામસ્સ, ૩ મંડિયસ્સ, ૪ રોહસ્સ, ૫ મારદ્ધાજસ્સ, ૬ અજ્ઞાણસ્સ ગોયમપુત્તસ્સ, ૭ ગોસાલસ્સ મંચલિપુ-
ત્તસ્સ । તત્થ જં જે સે પદ્ધમે પટ્ટપરિહારે સે જં રાયગિદ્ધસ્સ નગરસ્સ વહિયા મંડિકુંચિયસિ ચેદ્ધયંસિ ઉદાઙ્ગસ્સ કુંડિયાય-
ણસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, ઉદા ૦ ૨-જહિત્તા ણેજગસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, ણે ૦ ૨-પ્પવિસિત્તા વાવીસં વાસાદં પદ્ધમે
પટ્ટપરિહારં પરિહારામિ । તત્થ જં જે સે દોષે પટ્ટપરિહારે સે જં ઉદંડપુરસ્સ નગરસ્સ વહિયા ચંદોયરણંસિ ચેદ્ધયંસિ ણેજ-
ગસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, ણે ૦ ૨-જહિત્તા મહ્ધરામસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, મહ્ધ ૦ ૨-વિસિત્તા વાવીસં વાસાદં
દોષં પટ્ટપરિહારં પરિહારામિ । તત્થ જં જે સે તથે પટ્ટપરિહારે સે જં ચંપાણ નગરીય વહિયા અંગમંદિરંસિ ચેદ્ધયંસિ મહ્ધ-
રામસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, મહ્ધ ૦ ૨-જહિત્તા મંડિયસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, મંડિ ૦ ૨ પ્પવિસિત્તા વીસં વાસાદં તથં
પટ્ટપરિહારં પરિહારામિ । તત્થ જં જે સે ચરત્થે પટ્ટપરિહારે સે જં વાણારસીય નગરીય વહિયા કામમદ્ધાવણંસિ ચેદ્ધયંસિ
મંડિયસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, મંડિ ૦ ૨-જહિત્તા રોહસ્સ સરીરં અણુપ્પવિસામિ, રોહ ૦ ૨-પ્પવિસિત્તા વાવીસં વાસાદં

કાપવિપે ઉત્પન્ન થાય છે. ૨. ત્યાં દિવ્ય ભોગવવા યોગ્ય ભોગોને ભોગવી યાવત્-વિહરી તે દેવલોકથી આયુપના ક્ષયથી ૩ યાવત્-વ્યવત્તે
વીજા સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યને વિપે જન્મે છે. ૨. ત્યાર પછી ત્યાંથી નીકળી તુરત હેઠના માનસ પ્રમાણ આયુપ વડે સંયૂય-દેવનિકાયને
વિપે ઉપજે છે. ૩. ત્યાં દિવ્ય ભોગોને ભોગવી ત્યાંથી જ્યવી ત્રીજા સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યને વિપે જન્મે છે. ૩. ત્યાંથી યાવત્-નીકળી ઉપ-
રના માનસોત્તર-મહામાનસ આયુપવડે સંયૂય-દેવનિકાયને વિપે ઉપજે છે. ૪. ત્યાં દિવ્ય ભોગોને ભોગવી યાવત્-ત્યાંથી જ્યવી ચોથા સંજી-
ગર્ભ-ગર્ભજમનુષ્યને વિપે ઉપજે છે. ૪. ત્યાંથી જ્યવીને તુરત મધ્યમ માનસોત્તર આયુપવડે સંયૂય-દેવનિકાયમા ઉપજે છે. ૬. ત્યાં દિવ્ય
ભોગો ભોગવી યાવત્-ત્યાંથી જ્યવી પાંચમા સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થાય છે. ૫. ત્યાંથી જ્યવીને તુરત હેઠના માનસોત્તર આયુપસહિત
સંયૂય-દેવનિકાયમા ઉપજે છે. ૬. ત્યાં દિવ્ય ભોગો ભોગવી યાવત્-જ્યવી છઠ્ઠા સંજી ગર્ભજ મનુષ્યોમા ઉપજે છે. ૬. ત્યાંથી નીકળી તુરત
બ્રહ્મલોક નામે કન્પ-દેવલોક કહ્યો છે, તે પૂર્વ તથા પશ્ચિમ લાગે છે, અને ઉત્તર તથા દક્ષિણ વિસ્તારવાળો છે, જેમ પ્રજાપતિ સૂત્રના
*સ્થાનપદને વિપે કહ્યું છે તેમ અહિં જાણવું, યાવત્-તેમા પાંચ અવતંતક વિમાનો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-૧ અશોકાવતંતક, યાવત્-
પ્રતિરૂપ-સુન્દર છે; તે દેવલોકમા ઉત્પન્ન થાય છે. ૭. ત્યાં દશ સાગરોમ સુધી દિવ્ય ભોગો ભોગવીને યાવત્-ત્યાંથી જ્યવીને સાતમા
સંજીગર્ભ-ગર્ભજ મનુષ્યમા ઉપજે છે. ૭. ત્યાં નવ માસ વરોવર પૂર્ણ થયા પછી અને સાડાસાત દિવસ વ્યતીત થયા બાદ સુકુમાલ,
મદ્ર, મૃદુ અને ઢર્મના કુંડલની પેટે સંકુચિત કેશવાળો, કર્ણના આમૂષણવડે જેના ગાલને સ્પર્શ થયો છે એવો, દેવ કુમારસમાન કાન્તિ-
વાળો વાલક જન્મ્યો; હે કાશ્યપ ! તે હું છું. ત્યાર પછી હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! કુમારાવસ્થામા પ્રવ્રજ્યાવડે, કુમારાવસ્થામા બ્રહ્મચર્ય-
વડે અવિદ્ધકર્ણ-ચ્યુત્પન્ન બુદ્ધિવાળા એવા મને પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરવાની બુદ્ધિ થઈ અને સાત પ્રવ્રજ પરિહાર-શરીરાન્તરને વિપે સંચાર કર્યો,
તે આ પ્રમાણે-૧ ણેયક, ૨ મહ્ધરામ, ૩ મંડિક, ૪ રોહ, ૫ મારદ્ધાજ, ૬ ગૌતમપુત્ર અર્જુન અને ૭ મંચલિપુત્ર ગોગાલકના શરીરમાં
પ્રવેશ કર્યો. તેમા જે પ્રથમ પ્રવ્રજપરિહાર-શરીરાન્તર પ્રવેશમા રાજગૃહનગરની વહાર મંડિકુક્ષિનામે ચૈલ્યને વિપે કુંડિયાયન ગોત્રીય ઉદા-
યનના શરીરનો લાગ કરી ણેયકના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો. પ્રવેશ કરી વાવીચ વર્ષ સુધી પ્રથમ શરીરાન્તરમા પરાવર્તન કર્યું. ત્રીજા
શરીરાન્તરપ્રવેશમાં ઉદંડપુર નગરની વહાર ચન્દ્રાવતરણ ચૈલ્યને વિપે ણેયકના શરીરનો લાગ કરી મહ્ધરામના શરીરમા પ્રવેશ કર્યો, અને
પ્રવેશ કરીને એકવીચ વરસ સુધી ત્રીજા શરીરાન્તરમા પરાવર્તન કર્યું. ત્રીજા શરીરાન્તરપ્રવેશમા ચંપાનગરીની વહાર અગમંદિરનામે ચૈલ્યને
વિપે મહ્ધરામના શરીરનો લાગ કરી મંડિકના શરીરમા પ્રવેશ કર્યો, અને ત્યાં વીસ વર્ષ સુધી ત્રીજું શરીરાન્તર પરાવર્તન કર્યું. તેમા જે ચોથું

ચંદ્રત્યં પટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । તત્થ ણં જે સે પંચમે પટ્ટપરિહારે સે ણં આલભિચાર્પ નગરીય વહિયા પત્તકાલંગ્યંસિ
 ચેદ્યંસિ રોહસ્સ સરીરગં વિપ્પજહામિ, રોહ ૦ ૨—જહિત્તા ભારદ્વાજસ્સ સરીરગં અણુપ્પવિસામિ, મા ૦ ૨ પ્પવિસિત્તા અટ્ટારસ
 વાસાઈ પંચમં પટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । તત્થ ણં જે સે છટ્ટે પટ્ટપરિહારે સે ણં વેસાલીય નગરીય વહિયા કોંડિયાયણંસિ
 ચેદ્યંસિ ભારદ્વાજસ્સ સરીરં વિપ્પજહામિ, મા ૦ ૨—જહિત્તા અજ્ઞુણગસ્સ ગોયમપુત્તસ્સ સરીરગં અણુપ્પવિસામિ, અ ૦ ૨
 —પ્પવિસિત્તા સત્તરસ વાસાઈ છટ્ટં પટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । તત્થ ણં જે સે સત્તમે પટ્ટપરિહારે સે ણં રહેવ સાવત્થીય નગ-
 રીય હાલાહલાય કુંભકારીય કુંભકારાવણંસિ અજ્ઞુણગસ્સ ગોયમપુત્તસ્સ સરીરગં વિપ્પજહામિ, અજ્ઞુણ ૦ ૨ વિપ્પજહિત્તા ।
 ગોસાલસ્સ મંચલિપુત્તસ્સ સરીરગં ‘અલં થિરં ધુવં ધારણિજ્ઞં સીયસહં ઉપ્પહસહં ખુહાસહં વિવિહદંસમસગપરીસહોવસગસહં
 થિરસંઘયણં’ તિ કટ્ટુ તં અણુપ્પવિસામિ, તં ૦ ૨—પ્પવિત્તા સોલસ વાસાઈ રમં સત્તમં પટ્ટપરિહારં પરિહરામિ । એવામેવ
 આડસો કાસવા ! એણેં તેત્તીસેણં વાસસણં સત્ત પટ્ટપરિહારા પરિહરિયા ભવંતીતિ મક્ખાયા, તં સુટ્ટુ ણં આડસો
 કાસવા ! મમં એવં વયાસી, સાધુ ણં આડસો કાસવા ! મમં એવં વયાસી—‘ગોસાલે મંચલિપુત્તે મમં ધમ્મંતેવાસિ’ત્તિ ગોસાલે ૦ ૨ ।

૧૪. તપ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે ગોસાલં મંચલિપુત્તં એવં વયાસી—‘ગોસાલા ! સે જહાનામપ તેણપ સિયા, ગામેહ્ણ-
 યહિં પરબ્બમાણે ૫ ૦ ૨ કત્થ ય ગહું વા દરિં વા ડુગ્ગં વા ણિન્નં વા પથ્થયં વા વિસમં વા અણસ્સાદેમાણે એણેં મહં ઉચ્ચાલો-
 મેણ વા સણલોમેણ વા કપ્પાસપરહેણ વા તણસૂણ વા અત્તાણં આવરેત્તા ણં ચિટ્ટેજ્ઞા, સે ણં અણાવરિણ આવરિયમિતિ અપ્પાણં
 મન્નદ્ધ, અપ્પચ્છણ્ણે ય પચ્છણ્ણમિતિ અપ્પાણં મન્નતિ, અણિલુક્કે ણિલુક્કમિતિ અપ્પાણં મન્નતિ, અપ્પલાય પલાયમિતિ અપ્પાણં
 મન્નતિ, એવામેવ તુમં પિ ગોસાલા ! અણ્ણે સંતે અન્નમિતિ અપ્પાણં ઉપલભસિ, તં મા એવં ગોસાલા ! નારિહસિ ગોસાલા !
 સચ્ચેવ તે સા છાયા નો અન્ના’ ।

૧૫. તપ ણં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં એવં બુત્તે સમાણે આસુરુત્તે ૫ સમણં ભગવં મહાવીરં
 ઉચ્ચાવયાહિં આડસણાહિં આડસતિ, ઉચ્ચા ૦ ૨ આડસિત્તા ઉચ્ચાવયાહિં ઉચ્ચંસણાહિં ઉચ્ચંસેતિ, ઉચ્ચંસેત્તા ઉચ્ચાવયાહિં નિબ્બં-

શરીરાન્તર પરાવર્તન છે તે વારાણસી નગરીની વહાર કામમહાવન નામે ચૈલ્યને વિપે મંડિકના શરીરનો લ્યાગ કરી રોહકના શરીરમા પ્રવેશ
 કર્યો, પ્રવેશ કરીને લ્યા ઓગળીશ વર્ષ સુધી ચોથું શરીરાન્તર પરાવર્તન કર્યું. તેમા જે પાંચમુ શરીરાન્તર પરાવર્તન છે તે આલભિકા નગ-
 રીની વહાર પ્રાપ્તકાલ નામે ચૈલ્યને વિપે રોહના શરીરનો લ્યાગ કરી ભારદ્વાજના શરીરમા પ્રવેશ કર્યો, પ્રવેશ કરીને અટ્ટાર વર્ષ સુધી પાંચમું
 શરીરાન્તર પરાવર્તન કર્યું. તેમા જે છટ્ટું શરીરાન્તર પરાવર્તન છે તે વૈશાલી નગરીની વહાર કુંડિયાયનનામે ચૈલ્યને વિપે ભારદ્વાજના શરીરનો
 લ્યાગ કરી ગૌતમપુત્ર અર્જુનના શરીરમા પ્રવેશ કર્યો, પ્રવેશ કરીને લ્યા સત્તર વર્ષ સુધી છટ્ટું શરીરાન્તર પરાવર્તન કર્યું. તેમાં જે સાતમું
 શરીરાન્તર પરાવર્તન છે તે આજ શ્રાવસ્તી નગરીને વિપે હાલાહલા કુંભારણના કુંભકારાપણ—હાટને વિપે ગૌતમપુત્ર અર્જુનના શરીરનો લ્યાગ
 કરી મંચલિપુત્ર ગોશાલકનું શરીર સમર્થ, સ્થિર, ધ્રુવ, ધારણ કરવા યોગ્ય, શીતને સહન કરનાર, ઉષ્ણતાને સહન કરનાર, ક્રુધાને સહન
 કરનાર, વિવિધ ડાસ મચ્છર વગેરે પરિપહ અને ઉપસર્ગને સહન કરનાર, તથા સ્થિરસંઘયણવાલુ છે’—એમ સમજી તેમા મેં પ્રવેશ કર્યો,
 અને તેમા સોલ વરસસુધી આ સાતમું શરીરાન્તરપરાવર્તન કર્યું છે. એ પ્રમાણે હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! મેં એકસો તેત્રીંગ વર્ષમા સાત શરી-
 રાન્તર પરાવર્તન કર્યા છે—એમ મેં કહ્યું છે. તે માટે હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! તમે મને એ પ્રમાણે સારું કહો છો, હે આયુષ્મન્ કાશ્યપ ! તમે
 મને એ પ્રમાણે ઠીક કહો છો કે ‘મંચલિપુત્ર ગોશાલક મારો ધર્માન્તેવાસી છે’. ૨.

પંચમશરીરપ્રવેશ.

પટ્ટશરીરપ્રવેશ.

સત્તમશરીરપ્રવેશ.

૧૪. [ઉપર પ્રમાણે ગોશાલકે કહ્યું એટલે] શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે મંચલિપુત્ર ગોશાલકને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે ગોશાલક ! જેમ
 કોડ ચોર હોય અને તે ગ્રામવાસી જનોથી પરામવ પામતો ૨ કોડ ગર્તા—ખાડો, ગુફા, ટુર્ગ—ટુઃકે જવા યોગ્ય સ્થાન, નિન્ન—નીચાણ પ્રદેશ,
 પર્વત કે વિપમ—ખાડા અને ટેકરાવાળા પ્રદેશને નહિ પ્રાપ્ત કરતો એક મોટા ઝૂનના લોમથી, શણના લોમથી, કપાસના લોમથી અને તૃણના
 અગ્રભાગથી પોતાને ઢાકીને રહે, અને તે નહિ ઢંકાયા છતા હું ઢંકાયેલ છું એમ પોતાને માને, અપ્રચ્છન્ન—નહિ છૂપાયા છતા પોતાને
 પ્રચ્છન્ન—છૂપાયેલ માને, નહિ સંતાવા છતા પોતાને સતાયેલ માને, અપ્પલપિત—ગુપ્ત નહિ છતા પોતાને ગુપ્ત માને, એ પ્રમાણે હે ગોશાલક ! તું
 પણ અન્ય નહિ છતા હું અન્ય છું—એમ પોતાને દેખાડે છે. તે માટે હે ગોશાલક ! એમ નહિ કર, હે ગોશાલક ! એમ કરવાને તું યોગ્ય નથી.
 તેજ આ તારી પ્રકૃતિ છે, અન્ય નથી.

ભગવન્ને કહ્યુ કે હે
ગોશાલક ! તુ તારા
આત્માને છૂપાવે છે.

૧૫. શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે એ પ્રમાણે કહ્યું એટલે તે મંચલિપુત્ર ગોશાલક એકદમ ગુસ્સે થયો અને શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને
 અનેક પ્રકારના અનુચિત વચનોવડે આક્રોશ કરવા લાગ્યો, આક્રોશ કરીને અનેક પ્રકારની ઉદ્ધર્પણા—પરામવના વચનોવડે તિરસ્કાર
 કરવા લાગ્યો, તિરસ્કાર કરી અનેક પ્રકારની નિર્મર્ત્સના વડે નિર્મર્ત્સિત કરવા લાગ્યો, નિર્મર્ત્સના કરી અનેક પ્રકારની નિશ્છોટના—કર્કેશ

ગોશાલકના ભગવ-
તને આક્રોશયુક્ત
વચનો કહેવા.

છળાહિં નિન્મંછેતિ, ડ૦ ૨ નિન્મંછેત્તા ઉચ્ચાવયાહિં નિચ્છોડળાહિં નિચ્છોડેતિ, ડ૦ ૨ નિચ્છોડેત્તા એવં વયાસી-‘નદ્દે સિ કદાહ, વિણદ્દે સિ કદાહ, મદ્દે સિ કયાહ, નદ્દ-વિણદ્દ-મદ્દે સિ કદાયિ, અજ્ઞ ન મવસિ, નાહિ તે મમાહિતો સુદ્ધમત્તિ’ !

૧૬. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સમણસ્સ મગવથો મહાવીરસ્સ અંતેવાસી પાઈજાણવપ સદ્ધાણુભૂતી ણામં અણગારે પગદ્ધમદ્ધપ, જાવ-વિણીપ, ધમ્માયરિયાણુરાગેણં એયમદ્ધં અસદ્ધમણે ઉટ્ઠાપ ઉટ્ઠેતિ, ડ૦ ૨ ઉટ્ઠેત્તા જેણેવ ગોસાલે મંઘલિપુત્તે તેણેવ ઉચાગચ્છહ, તે૦ ૨-ગચ્છિત્તા ગોસાલં મંઘલિપુત્તં એવં વયાસી-‘જે વિ તાવ ગોસાલા ! તદ્ધારુવસ્સ સમણસ્સ વા માદ્ધણસ્સ વા અંતિયં એમવિ આયરિયં ધમ્મિયં સુવચણં નિસામેતિ, સે વિ તાવ વંદતિ નમંસતિ, જાવ-કહ્ઘાણં મંગલં દેવયં ચેદ્ધયં પજ્જુવાસહ, કિમંગ પુણ તુમં ગોસાલા ! મગવયા ચેવ પદ્ધાવિપ, મગવયા ચેવ મુંડાવિપ, મગવયા ચેવ સેદ્ધાવિપ, મગ-વયા ચેવ સિન્ધાવિપ, મગવયા ચેવ ચદ્ધુસ્સુતીકપ, મગવથો ચેવ મિચ્છં વિપ્પહિવત્તે, તં મા એવં ગોસાલા !, નારિહસિ ગોસાલા ! સચ્ચેવ તે સા છાયા નો અજ્ઞા । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંઘલિપુત્તે સદ્ધાણુભૂતિણામં અણગારેણં એવં વુત્તે સમાણે આસુરુત્તે ૫ સદ્ધાણુભૂતિં અણગારં તવેણં તેણં એગાહચ્છં કૂડાહચ્છં માસરાસિં કરેતિ । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંઘલિપુત્તે સદ્ધાણુભૂતિં અણગારં તવેણં તેણં એગાહચ્છં કૂડાહચ્છં મોત્તરાસિં કરેત્તા દોચં પિ સમણં મગવં મહાવીરં ઉચ્ચાવયાહિં આડસણાહિં આડસહ, જાવ-સુદ્ધં નત્તિ ।

૧૭. તેણં કાલેણં તેણં સમણં સમણસ્સ મગવથો મહાવીરસ્સ અંતેવાસી કોસલજાણવપ સુણક્ષપ્પત્તે ણામં અણગારે પગદ્ધમદ્ધપ, જાવ-વિણીપ, ધમ્માયરિયાણુરાગેણં જહ્ઠા સદ્ધાણુભૂતી તદ્ધેવ જાવ-સ ચ્ચેવ તે સા છાયા નો અજ્ઞા । તપ્પ ણં સે ગોસાલે મંઘલિપુત્તે સુણક્ષપ્પત્તેણં અણગારેણં એવં વુત્તે સમાણે આસુરુત્તે ૫ સુણક્ષપ્પત્તં અણગારં તવેણં તેણં પરિતાવેદ્ધ । તપ્પ ણં સે સુણક્ષપ્પત્તે અણગારે ગોસાલેણં મંઘલિપુત્તેણં તવેણં તેણં પરિતાવિપ સમાણે જેણેવ સમાણે મગવં મહાવીરં તેણેવ ઉચાગચ્છહ, તે૦ ૨-ગચ્છિત્તા સમણં મગવં મહાવીરં તિક્કવુત્તો વંદ્ધ નમંસહ, વંદિત્તા નમંસિત્તા સયમેવ પંચ મહદ્ધયાહં આરુમેતિ, સ૦ ૨ આરુમેત્તા સમાણા ય સમણીથો ય જામેહ, સમ૦ ૨ જામેત્તા આલોદ્ધપહિકંતે સમાહિપત્તે આણુપુદ્ધીપ કાલગપ ।

વચ્ચનો વડે હલ્કા પાડવા પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો, અને તેમ કરી તે ગોશાલક આ પ્રમાણે બોલ્યો-“કદાચિત્-હું એમ માનું છું કે તું નદ્ધ થયો છે, કદાચિત્ વિનદ્ધ થયો છે, કદાચિત્ ભ્રદ્ધ થયો છે, અને કદાચિત્ નદ્ધ, વિનદ્ધ અને ભ્રદ્ધ થયો છે, કદાચિત્ તું આજે હદ્ધા- નહિ, તને મારાથી સુખ થવાનું નથી”.

૧૬. તે કાલે અને તે તે સમયે શ્રમણ મગવંત મહાવીરના અંતેવાસી-શિષ્ય પૂર્વ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા સર્વાનુભૂતિ નામે અનગાર ભદ્ર પ્રકૃતિના અને યાવત્-વિનીત હતા. તે પોતાના ધર્માચાર્યના અનુરાગથી આ ગોશાલકની વાતની અશ્રદ્ધા કરતા ઉડ્યા, ઉઠીને જ્યાં મંઘલિપુત્ર ગોશાલક હતો ત્યાં આવી મંઘલિપુત્ર ગોશાલકને આ પ્રમાણે કહ્યું-“હિ ગોશાલક ! જે તેવા પ્રકારના શ્રમણ કે બ્રાહ્મણની પાસે એક પળ આર્ય-નિર્દોષ અને ધાર્મિક સુવચન સામળે છે તે પળ તેને વંદન અને નમસ્કાર કરે છે, યાવત્-તે કલ્યાણકર અને મંગલકર દેવના ચૈત્તની પેઠે તેની પર્યુપાસના કરે છે; પણ હે ગોશાલક ! તારે માટે તો શું કહેવું !!! મગવંતે તને દીક્ષા આપી, અર્થાત્ શિષ્યરૂપે સ્વીકાર કર્યો, મગવંતે તને મુંલ્યો, મગવંતે તને વ્રતસમાચાર શીખવ્યો, મગવંતે તને શિક્ષિત કર્યો અને મગવંતે તને વદ્ધશ્રુત કર્યો, તો પણ તે મગવંતના સાથે અનાર્યપણું આદર્યું છે; તે માટે હે ગોશાલક ! એમ નહિ કર, હે ગોશાલક તું એમ કરવાને યોગ્ય નથી. આ તેજ તારી પ્રકૃતિ છે, અન્ય નથી.” એ પ્રમાણે સર્વાનુભૂતિ અનગારે કહ્યું પડેલે તે મંઘલિપુત્ર ગોશાલક ગુસ્સે થયો, અને સર્વાનુભૂતિ અનગારને પોતાના તપના તેજથી એક પ્રહારે કરી કૂડાવાત-પાપાણમય ચંત્રના આઘાતની પેઠે બાઝી ભસ્મ કર્યા. ત્યાર બાદ મંઘલિપુત્ર ગોશાલકે સર્વા-નુભૂતિ અનગારને પોતાના તપના તેજથી એક વાણે કૂડાવાતની પેઠે ભસ્મરાશિ કાઢીને વીંજી ચાર પણ શ્રમણ મગવંત મહાવીરને અનેક પ્રકારની આક્રોશના વંદે આક્રોશ કર્યો, યાવત્-‘મારાથી તમને સુખ થવાનું નથી.”

૧૭. તે કાલે અને તે સમયે શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરના અંતેવાસી કોસલદેશ-અયોધ્યાદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુનક્ષત્ર નામે અન-ગાર ભદ્ર પ્રકૃતિના અને યાવત્-વિનીત હતા. તે ધર્માચાર્યના અનુરાગથી-હસાદિ જેમ સર્વાનુભૂતિ સંવન્ધે કહ્યું તેમ અહિં યાવત્-‘આ તારી પ્રકૃતિ છે અન્ય નથી’ લાસુથી કહેવું; સુનક્ષત્ર અનગારે એ પ્રમાણે કહ્યું પડેલે તે મંઘલિપુત્ર ગોશાલક અત્યંત ગુસ્સે થયો, અને સુનક્ષત્ર અનગારને તેણે તપના તેજથી બાઝ્યા. મંઘલિપુત્ર ગોશાલકવડે તપના તેજથી વઢેલા સુનક્ષત્ર અનગારે જ્યાં શ્રમણ મગવંત મહાવીર છે ત્યાં જ્યાં શ્રમણ મગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી વંદન અને નમસ્કાર કર્યા. વંદન અને નમસ્કાર કરી સયમેવ પાંચ મહાવ્રતનો ઉચાર કરી સાધુઓ અને સાધ્વીઓને સમાધાન, સમાધાનને આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કરી સમાધાનને પ્રાપ્ત થઈ તે અનુક્રમે કાલધર્મને પામ્યા.

१८. तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते सुनक्खत्तं अणगारं तवेणं तेएणं परितावेत्ता तच्चं पि समणं भगवं महावीरं उच्चा-
वयाहिं आउसणाहिं आउसतिं, सच्चं तं चैव जाव-सुहं नत्थि । तए णं समणे भगवं महावीरे गोसालं मंखलिपुत्तं एवं
वयासी-‘जे वि ताव गोसाला ! तहारूवस्स समणस्स वा माहणस्स वा तं चैव जाव-पज्जुवासति, किमंग पुण गोसाला !
तुमं मए चैव पद्दाविण, जाव-मए चैव वहुस्सुइकए, ममं चैव मिच्छं विप्पडिवन्ने ? तं मा एवं गोसाला ! जाव-नो अन्ना,
तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते समणेणं भगवया महावीरेणं एवं वुत्ते समाणे आसुरुत्ते ५ तेयांसमुग्घाएणं समोहन्नइ, तेया०-
हणिन्ता सत्तट्ठ पयाइं पच्चोसकइ, पच्चोसकित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स वहाए सरीरगंसि तेयं निसिरति । से जहा-
नामए वाउकलिया इ वा वायमंडलिया इ वा सेलंसि वा कुडुंसि वा थंमंसि वा थूमंसि वा आवरिजिमाणी वा निवारिजिमाणी
वा सा णं तत्थ णो कमति, नो पक्कमति, एवामेव गोसालस्स वि मंखलिपुत्तस्स तवे तेए समणस्स भगवओ महावीरस्स
वहाए सरीरगंसि निसिट्ठे समाणे से णं तत्थ नो कमति, नो पक्कमति, अंचियंचियं करेति, अंचि० २ करेत्ता आयाहिण-
पयाहिणं करेति, आ० २ करेत्ता उट्ठं वेहासं उप्पइए, से णं तथो पडिहए पडिनियत्ते समाणे तमेव गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स
सरीरगं अणुडहमाणे २ अंतो अणुप्पविट्ठे । तए णं से गोसाले मंखलिपुत्ते सएणं तेएणं अन्नाइट्ठे समाणे समणं भगवं
महावीरं एवं वयासी-‘तुमं णं आउसो कासवा ! ममं तवेणं तेएणं अन्नाइट्ठे समाणे अंतो छण्हं मासाणं पित्तज्जरपरिगय-
सरीरे दाहवक्कंतीए छउमत्थे चैव कालं करेस्ससि’ । तए णं समणे भगवं महावीरे गोसालं मंखलिपुत्तं एवं वयासी-‘नो
खलु अहं गोसाला ! तव तवेणं तेएणं अन्नाइट्ठे समाणे अंतो छण्हं जाव-कालं करेस्सामि, अहन्नं अन्नाइं सोलस वासाइं
जिणे सुहत्थी विहरिस्सामि, तुमं णं गोसाला ! अप्पणा चैव सएणं तेएणं अन्नाइट्ठे समाणे अंतो सत्तरत्तस्स पित्तज्जरपरिगय-
सरीरे जाव-छउमत्थे चैव कालं करेस्ससि’ ।

१९. तए णं सावत्थीए नगरीए सिंघाडग- जाव-पहेसु वहुजणो अन्नमन्नस्स एवमाइक्खइ, जाव-एवं परूवेइ-‘एवं खलु
देवाणुप्पिया ! सावत्थीए नगरीए बहिया कोट्टए चेइए दुवे जिणा संलवंति, एगे वयंति-तुमं पुद्धिं कालं करेस्ससि, एगे वदंति
तुमं पुद्धिं कालं करेस्ससि, तत्थ णं के पुण सम्मावादी के पुण मिच्छावादी, ? तत्थ णं जे से अहण्णहाणे जणे से वदति-‘समणे
भगवं महावीरे सम्मावादी, गोसाले मंखलिपुत्ते मिच्छावादी, ‘अज्जो’ति समणे भगवं महावीरे समणे निग्गंथे आमंतेत्ता एवं

१८. लार वाद मंखलिपुत्र गोशालक सुनक्षत्र अनगारने तपना तेजयी वाळीने त्रीजीवार श्रमण भगवंत महावीरने अनेक प्रकारना
अनुचित वचनोथी आक्रोश करवा लाग्यो-इत्यादि पूर्वोक्त सर्व कहेहुं, यावत्-‘तने मारायी सुखं थवानुं नयी.’ ल्यारे श्रमण भगवान्
महावीरे मंखलिपुत्र गोशालकने आ प्रमाणे कहुं के ‘हे गोशालक ! जे तेवा प्रकारना श्रमण अने ब्राह्मणनुं-[आर्य अने धार्मिक सुवचन
सांभळे छे-इत्यादि] पूर्वोक्त कहेहुं, ते तेनी यावत्-पर्युपासना करे छे, तो हे गोशालक ! तारे माटे तो शुं कहेहुं ! ! में तने प्रव्रज्या
आपी, यावत्-में तने बहुश्रुत कर्यो, अने ते मारी साथे मिथ्यात्व-अनार्यपणुं आदर्युं छे. ते माटे हे गोशालक ! एम नहि कर,
यावत्-ते आ तारी ज प्रकृति छे, अन्य नयी.’ श्रमण भगवंत महावीरे ए प्रमाणे कहुं एटले ते मंखलिपुत्र गोशालक अत्यंत गुस्से थयो,
अने तैजस समुद्घात करी, सात आठ पगल पाछो खसी तेणे श्रमण भगवंत महावीरनो वध करवामाटे शरीरमाथी तेजोलेइया बहार कादी.
जेम कोइ वातोलकलिका (जे रही रहीने वायु वाय ते) के वंटोळीओ होय ते पर्वत, भीत, स्तंभ के स्तूपबडे आवरण कारायेलो के निवा-
रण कारायेलो होय तो पण तेने विपे समर्थ थतो नयी, विशेष समर्थ थतो नयी, ए प्रमाणे मंखलिपुत्र गोशालकनी तपोजन्य तेजोलेइया
श्रमण भगवंत महावीरनो वध करवा माटे शरीरमाथी बहार काढ्या छता तेने विपे समर्थ थती नयी, विशेष समर्थ थती नयी, पण गमना-
गमन करे छे, गमनागमन करीने प्रदक्षिणा करे छे, प्रदक्षिणा करी उंचे आकाशमां उछळे छे, अने ल्याथी स्वलित थईने पाछी फरती
तपोजन्य तेजोलेइया मंखलिपुत्र गोशालकना शरीरने वाळती वाळती तेना शरीरनी अंदर प्रविष्ट थाय छे. ल्यार वाद पोतानी तेजोलेइयाबडे
पराभवने प्राप्त थयेला मंखलिपुत्र गोशालकने श्रमण भगवंत महावीरने आ प्रमाणे कहुं-‘हे आयुष्मन् काइयप ! मारी तपोजन्य तेजोले-
इयाथी पराभवने प्राप्त थई छ मासने अन्ते पित्तज्वरयुक्त शरीर छे जेनुं एवो तुं दाहनी पीडाथी छन्नस्थ अवस्थामां काळ करीश.’ ल्यारे
श्रमण भगवंत महावीरे मंखलिपुत्र गोशालकने ए प्रमाणे कहुं के ‘हे गोशालक ! हुं तारी तपोजन्य तेजोलेइयाथी पराभव पामी छ मासने
अन्ते यावत्-काळ करीश नहिं, पण बीजा सोळ वरस सुधी जिन-तीर्थकरपणे गन्धहस्तीनी पेठे विचरीश, परन्तु हे गोशालक ! तुं पोतेज
तारा तेजथी पराभव पामी सात रात्रिने अन्ते पित्तज्वरथी पीडित शरीरवाळो थई छन्नस्थवस्थामां काळ करीश.’

१९. ल्यार पछी श्रावस्ती नगरीमां शृंगाटकना आकारवाळा त्रिकोण मार्गमां यावत्-राजमार्गमां घणा माणसो परस्पर आ प्रमाणे
कहे छे, यावत्-आ प्रमाणे प्ररूपे छे-‘हे देवानुप्रियो ! ए प्रमाणे खरेखर श्रावस्ती नगरीनी बहार कोष्ठक चैत्यने विपे वे जिनो परस्पर
कहे छे, तेमा एक आ प्रमाणे कहे छे के ‘तुं प्रथम काळ करीश’ अने बीजा एम कहे छे के ‘तुं प्रथम काळ करीश.’ तेमां कोण सम्य-
ग्वादी-सत्यवादी छे, अने कोण मिथ्यावादी छे ? तेमां जे जे प्रधान-मुख्य माणसो छे ते वोले छे के श्रमण भगवान् महावीर सम्यग्वादी छे,

गोशालकनो भगवंत
प्रति त्रीजी वारनो
आक्रोश.

गोशालके भगवतनो
वध करवामाटे शरी-
माथी तेजोलेइया
बहार कादी.

तेजोलेइया गोशाल-
कना शरीरमा पेठी
हु तारा तपना तेज-
थी पराभूत थइ छ
मासने अन्ते काळ
करीश नहि, पण
तु सात रात्रीने
अंते काळ करीश-
एवु गोशालकने
भगवतनु कथन.

श्रावस्तीनगरीना ज-
नोनी भगवत अने
गोशालकना सम्य-
ग्वादित्व सन्दर्भे
प्रवाद.

વ્યાસી—‘અજ્ઞો’ ! સે જહાનામય તળરાસી ૬ વા કટ્ટરાસી ૬ વા પત્તરાસી ૬ વા તયારાસી ૬ વા તુસરાસી ૬ વા ખુસરાસી ૬ વા ગોમયરાસી ૬ વા અવકરરાસી ૬ વા ઘગણિદ્રામિય ઘગણિદ્રૂસિય અગણિપરિણામિય હ્યતેય ગયતેય નટ્ટતેય મટ્ટતેય લુછતેય વિણટ્ટતેયે જાવ—પવામેય ગોસાલે મંપલિપુત્તે મમ વદાપ સરીરગંસિ તેયં નિસિરેત્તા હ્યતેય ગયતેય જાવ—વિણટ્ટતેયે જાવ, તં હંદેણં અજ્ઞો ! તુમ્મે ગોસાલં મંપલિપુત્તં ધમ્મિયાપ પડિચોયણાપ પડિચોપદ્દ, ધમ્મિં ૨ પડિચોપત્તા ધમ્મિયાપ પડિસારણાપ પડિસારેદ્દ, ધમ્મિં ૨ પડિસારેત્તા ધમ્મિયણં પડોયારેણં પડોયારેદ્દ, ધમ્મિં ૨ પડોયારેત્તા અદ્દેહિ ય દ્દેહુહિ ય પસિણેહિ ય વાગરણેહિ ય કારણેહિ ય નિપ્પટ્ટપસિણવાગરણં કરેદ્દ ।

૨૦. તય ણં તે સમણા નિગંથા સમણેણં મગવયા મહાવીરેણં પવં ઘુત્તા સમાણા સમણં મગવં મહાવીરં વંદંતિ નમંસંતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા જેણં ગોસાલે મંપલિપુત્તે તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા ગોસાલં મંપલિપુત્તં ધમ્મિયાપ પડિચોયણાપ પડિચોપંતિ, ધં ૨ પડિચોપત્તા ધમ્મિયાપ પડિસારણાપ પડિસારંતિ, ધં ૨ પડિસારેત્તા ધમ્મિયણં પડોયારેણં પડોયારંતિ, ધં ૨ પડોયારેત્તા અદ્દેહિ ય દ્દેહુહિ ય કારણેહિ ય જાવ—વાગરણં કરંતિ ।

૨૧. તય ણં સે ગોસાલે મંપલિપુત્તે સમણેહિં નિગંથેહિં ધમ્મિયાપ પડિચોયણાપ પડિચોતિજ્ઞમાણે જાવ—નિપ્પટ્ટપસિણવાગરણે કીરમાણે આસુરુત્તે જાવ—મિસિમિસેમાણે નો સંચાળતિ સમણાણં નિગંથાણં સરીરગસ્સ કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા ઉપ્પાપત્તપ, છવિચ્છેદં વા કરેત્તપ । તય ણં તે આજીવિયા થેરા ગોસાલં મંપલિપુત્તં સમણેહિં નિગંથેહિં ધમ્મિયાપ પડિચોયણાપ પડિચોપજ્ઞમાણં, ધમ્મિયાપ પડિસારણાપ પડિસારિજ્ઞમાણં, ધમ્મિયણં પડોયારેણ ય પડોયારેજ્ઞમાણં, અદ્દેહિ ય દ્દેહુહિ ય જાવ—કરેમાણં, આસુરુત્તં જાવ—મિસિમિસેમાણં સમણાણં નિગંથાણં સરીરગસ્સ કિંચિ આવાહં વા વાવાહં વા છવિચ્છેદં વા અકરેમાણં પાસંતિ, પાસિત્તા ગોસાલસ્સ મંપલિપુત્તસ્સ અંતિયાઓ આયાપ અવકમંતિ, આયાપ અવકમિત્તા જેણેવ સમણે મગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સમણં મગવં મહાવીરં તિક્કલુત્તો આયાહિણં પયાહિણં કરંતિ, આં ૨ કરેત્તા, વંદંતિ નમંસંતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા સમણં મગવં મહાવીરં ઉવસંપજ્ઞિત્તા ણં વિહરંતિ, અત્યેગદ્દયા આજીવિયા થેરા ગોસાલં ચેવ મંપલિપુત્તં ઉવસંપજ્ઞિત્તા ણં વિહરંતિ ।

અને મંપલિપુત્ર ગોશાલક મિધ્યાવાદી છે.” શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરે ‘હે આર્યો !’ એ પ્રમાણે નિર્પ્રત્યયોને ઘોડાવી એમ કહ્યું કે ‘હે આર્યો ! જેમ કોઈ તૃણનો રાશિ, કાષ્ઠનો રાશિ, પાદ્મનો રાશિ, લવચા—છાલનો રાશિ, તુપ—ફોતરાનો રાશિ, મુસાનો રાશિ, છાણનો રાશિ અને કાચરાનો રાશિ અગ્નિથી દગ્ધ થયેલો, અગ્નિથી યુક્ત અને અગ્નિથી પરિણમેલો હોય તો તે જેનું તેજ હણાયું છે, જેનું તેજ ગયેલું છે, જેનું તેજ નષ્ટ થયું છે, જેનું તેજ અદ્ધ થયું છે, જેનું તેજ હુત થયેલું છે અને જેનું તેજ વિનષ્ટ થયેલું છે એવો યાવત્—યાવ, એ પ્રમાણે મંપલિપુત્ર ગોશાલક મારો વધ કરવા માટે શરીરમાથી તેજોલેદ્યા બહાર કાઢીને જેનું તેજ હણાયું છે એવો, તેજરહિત અને યાવત્—વિનષ્ટતેજવાદ્યે થયો છે; માટે હે આર્યો ! તમારી ઇચ્છાથી તમે મંપલિપુત્ર ગોશાલકની સાથે ધાર્મિક પ્રતિષ્ઠા—તેના મતથી પ્રતિકૂલ વચન કહો, ધાર્મિક પ્રતિષ્ઠા કરી ધાર્મિક પ્રતિસારણા—તેના મતથી પ્રતિકૂલપણે વિસ્મૃત અર્થનું સંસ્મરણ કરાવો, ધાર્મિક પ્રતિસારણા કરી ધાર્મિક વચનના પ્રત્યુપચારવડે પ્રત્યુપચાર કરો, તેમજ અર્થ—પ્રયોજન, હેતુ, પ્રશ્ન, વ્યાકરણ—ઉત્તર અને કારણ વડે પૂછેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર ન આપી શકે તેમ નિરુત્તર કરો’.

૨૦. પ્યારે શ્રમણ મગવંત મહાવીરે એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે શ્રમણ નિર્પ્રત્યયો શ્રમણ મગવંત મહાવીરને વાદે છે, નમે છે. વંદન—નમસ્કાર કરી જ્યાં ગોશાલક મંપલિપુત્ર છે ત્યાં આવી મંપલિપુત્ર ગોશાલકને ધર્મસંવન્ધી પ્રતિષ્ઠા—તેના મતથી પ્રતિકૂલ વચનો કહે છે, ધર્મસંવન્ધી પ્રતિષ્ઠા કરી ધાર્મિક પ્રતિસારણા—તેના મતને પ્રતિકૂલપણે અર્થનું સ્મરણ કરાવે છે, ધર્મસંવન્ધી પ્રતિસારણા કરી ધર્મસંવન્ધી વચનના પ્રત્યુપચારવડે પ્રત્યુપચાર કરે છે અને અર્થ—પ્રયોજન, હેતુ અને કારણવડે યાવત્—તેને નિરુત્તર કરે છે.

૨૧. ત્યાર બાદ શ્રમણ નિર્પ્રત્યયો ધાર્મિક પ્રતિષ્ઠા—તેના મતથી પ્રતિકૂલ પ્રશ્નો કરી અને યાવત્—તેને નિરુત્તર કર્યો હતો. મંપલિપુત્ર ગોશાલક અલ્પાન્ત ગુસ્સે યયો અને યાવત્—ક્રોધથી અલ્પાન્ત પ્રજ્વલિત થયો, પરન્તુ શ્રમણ નિર્પ્રત્યયોના શરીરને કંડેપણ પીઠા કે ઉપદ્રવ કરવાને તથા તેના કોઈ અવયવનો હેદ કરવાને સમર્થ ન થયો. ત્યાર પછી આજીવિક સ્થવિરો શ્રમણ નિર્પ્રત્યયો વડે ધર્મસંવન્ધી તેના મતથી પ્રતિકૂલપણે કહેવાયેલા, ધર્મસંવન્ધી પ્રતિસારણા—તેના મતથી પ્રતિકૂલપણે સ્મરણ કરાવાયેલા, અને ધર્મસંવન્ધી પ્રત્યુપચાર વડે પ્રત્યુપચાર કરાયેલા તથા અર્થ અને હેતુથી યાવત્—નિરુત્તર કરાયેલા, અલ્પાન્ત ગુસ્સે કરાયેલા, યાવત્—ક્રોધથી વલ્લતા, શ્રમણ અને નિર્પ્રત્યયોના શરીરને કંડેપણ પીઠા—ઉપદ્રવ કે અવયવોના હેદ નહિ કરતા એવા મંપલિપુત્ર ગોશાલકને જોઈને તેનો પાસેથી પોતે નીકળ્યા, અને ત્યાંથી નીકળી જ્યાં શ્રમણ મગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવ્યા, ત્યાં આવીને શ્રમણ મગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી, વાદી અને નમીને શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરનો આશ્રય કરી વિહરવા લાગ્યા, અને કેટલાંક આજીવિક સ્થવિરો મંપલિપુત્ર ગોશાલકનોજ આશ્રય કરી વિહરવા લાગ્યા.

૨૨. તથા જં સે ગોસાલે મંચલિપુત્તે જસ્સદ્દાપ હવંમાગપ તમટું અસાહેમાણે, રંદાઈં પલોપમાણે, દીહુળ્હાઈં નીસસમાણે, વાદિયાપ લોમાપ લુંચમાણે, અવટું કંઙ્ગમાણે, પુયલિં પપ્ફોડેમાણે, હથે વિણિદ્ધુમાણે, દોહિ વિ પાપહિં ભૂમિં કોટ્ટેમાણે, 'હા હા અહો! હયોઽહમસ્સિ'ત્તિ કટ્ટુ સમણસ્સ મગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયાઓ કોટ્ટયાઓ ચેદયાઓ પડિનિક્કમતિ; પડિનિક્કમિત્તા જેણેવ સાવત્થી નગરી, જેણેવ હાલાહલાપ કુંમકારીપ કુંમકારાવણે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા હાલાહલાપ કુંમકારીપ કુંમકારાવણંસિ અંવકૂળગહત્થગપ, મજ્જપાણં પિયમાણે, અમિક્કણં ગાયમાણે, અમિક્કણં નચ્ચમાણે, અમિક્કણં હાલાહલાપ કુંમકારીપ અંજલિકર્મ કરેમાણે, સીયલણં મટ્ટિયાપાણણં આયંચણિઉદ્દણં ગાયાઈં પરિસિંચમાણે વિહરતિ ।

૨૩. 'અજ્ઞો'ત્તિ સમણે મગવં મહાવીરે સમણે નિગંથે આમંતેત્તા એવં વયાસી—'જાવતિપ જં અજ્ઞો! ગોસાલેણં મંચલિપુત્તેણં મમં વહાપ સરીરગંસિ તેયે નિસદ્ધે, સે જં અલાહિં પજ્જતે સોલસણં જણવયાણં, તં જહા—૧ અંગાણં, ૨ વંગાણં, ૩ મગદ્ધાણં, ૪ મલયાણં, ૫ માલવગાણં, ૬ અચ્છાણં, ૭ વચ્છાણં, ૮ કોચ્છાણં, ૯ પાદાણં, ૧૦ લાદાણં, ૧૧ વજ્જાણં, ૧૨ મોલીણં, ૧૩ કાસીણં, ૧૪ કોસલાણં, ૧૫ અવાહાણં, ૧૬ સંમુત્તરાણં ઘાતાપ, વહાપ, ઉચ્છાદણયાપ, માસીકરણયાપ । જં પિ ય અજ્ઞો! ગોસાલે મંચલિપુત્તે હાલાહલાપ કુંમકારીપ કુંમકારાવણંસિ અંવકૂળગહત્થગપ, મજ્જપાણં પિયમાણે, અમિક્કણં જાવ—અંજલિકર્મ કરેમાણે વિહરદ્ધ, તસ્સ વિ ય જં વજ્જસ્સ પચ્છાદણદુયાપ ઇમાઈં અટ્ટ ચરિમાઈં પન્નવેતિ । તંજહા—૧ ચરિમે પાણે, ૨ ચરિમે ગેયે, ૩ ચરિમે નદ્ધે, ૪ ચરિમે અંજલિકર્મે, ૫ ચરિમે પોક્કલસંવટ્ટપ મહામેહે, ૬ ચરિમે સેયણં ગંધહત્થી, ૭ ચરિમે મહાસિલાકંટક સંગામે, ૮ અહં ચ જં ઇમીસે ઓસપ્પિણીપ ચડવીસાપ તિત્થંકરાણં ચરિમે તિત્થંકરે સિજ્ઞિસ્સં, જાવ—અંતં કરેસ્સં તિ । જં પિ ય અજ્ઞો! ગોસાલે મંચલિપુત્તે સીયલણં મટ્ટિયાપાણણં આયંચણિઉદ્દણં ગાયાઈં પરિસિંચમાણે વિહરદ્ધ, તસ્સ વિ ય જં વજ્જસ્સ પચ્છાદણદુયાપ ઇમાઈં ચત્તારિ પાણગાઈં ચત્તારિપાણગાઈં પન્નવેતિ ।

૨૪. [પ્ર૦] સે કિં તં પાણપ ? [ઉ૦] પાણપ ચડધિદ્ધે પન્નવે, તંજહા—૧ ગોપુટ્ટપ, ૨ હથમહિયપ, ૩ આયવતત્તપ, ૪ સિલાપન્નમટ્ટપ, સેત્તં પાણપ ।

૨૨. ત્યાર બાદ મંચલિપુત્ર ગોશાલક જેને માટે શીઘ્ર આવ્યો હતો તે કાર્યને નહિ સાધતો, દિશાઓ તરફ લાંબી દૃષ્ટિથી જોતો, દીર્ઘ અને ઉષ્ણ નીસાસા નાખતો, દાદિના વાળને ચેંચતો, અવટું-ડોકની પાછળના ભાગને યજવાળતો, પુત્રપ્રવેશને પ્રસ્ફોટિત કરતો, હસ્તને હલાવતો અને વસ્ત્ર પગ વડે ભૂમિને કૂટતો, 'હા હા ! અરે ! હું હળાયો છું'—એમ વિચારી શ્રમણ મગવંત મહાવીરની પાસેથી અને કોષ્ઠક ચૈત્યથી નીકળી જ્યા શ્રાવસ્તી નગરી છે, અને જ્યા હાલાહલાનામે કુંભારણતું કુંમકારાપણ—હાટ છે ત્યા આવ્યો. ત્યા આવીને હાલાહલા કુંભારણના કુંમકારાપણમા જેના હાથમાં *આમ્રફલ રહેલું છે એવો, મધપાન કરતો, વારંવાર ગાતો, વારંવાર નાચતો, વારંવાર હાલાહલા કુંભારણને અંજલિ કરતો અને માટીના માજનમા રહેલા શીતલ માટીના પાણી વાડે ગાત્રને સીંચતો વિહરે છે.

૨૩. 'હે આર્યો' ! એમ કહીને શ્રમણ મગવાન્ મહાવીરે શ્રમણ નિર્ગંથોને આમંત્રીને એ પ્રમાણે કહ્યું કે હે આર્યો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલકે મારો વધ કરવા માટે શરીરયત્ની તેજોલેશ્યા કાઢી હતી, તે આ પ્રમાણે—૧ અંગ, ૨ વંગ, ૩ મગધ, ૪ મલય, ૫ માલવ, ૬ અચ્છ, ૭ વત્સ, ૮ કૌત્સ, ૯ પાટ, ૧૦ લાટ, ૧૧ વજ્ર, ૧૨ મૌલી, ૧૩ કાશી, ૧૪ કોશલ, ૧૫ અવાધ અને ૧૬ સમુક્તર—એ સોલ દેશનો ઘાત કરવા માટે, વધ કરવા માટે, ઉચ્છેદન કરવા માટે, ભસ્મ કરવા માટે સમર્થ હતી. વઙ્ગી હે આર્યો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક હાલાહલા કુંભારણના કુંમકારાપણમા આમ્રફલ હાથમાં ગ્રહણ કરી મધપાન કરતો, વારંવાર યાવત્—અંજલિકર્મ કરતો વિહરે છે તે અવધ—દોષને પ્રચ્છાદન—ઢાકવામાટે આ આઠ ચરમ—છેલ્લી વસ્તુ કહે છે. તે આ પ્રમાણે—૧ ચરમ પાન, ૨ ચરમ ગાન, ૩ ચરમ નાચ, ૪ ચરમ અંજલિકર્મ, ૫ ચરમ પુક્કલ સર્વત્ર મહામેધ, ૬ ચરમ સેચનક ગન્ધહસ્તી, ૭ ચરમ મહાસિલાકંટક સગ્રામ અને ૮ હું આ અવસર્પિણીમાં ચોવીશ તીર્થકરોમા ચરમ તીર્થકરણે સિદ્ધ થઈશ, અને યાવત્—'સર્વં દુઃખોનો અન્ત કરીશ'. વઙ્ગી હે આર્યો ! મંચલિપુત્ર ગોશાલક માટીના પાત્રમા રહેલા માટીમિશ્રિત શીત પાણીવાડે શરીરને સીંચતો વિહરે છે તે અવધને પળ ઢાકવાને માટે આ ચાર પ્રકારના પાનક—પીણા અને ચાર નહિ પીવા યોગ્ય (શીતલ અને દાહોપગમક) અપાનક જણાવે છે—

૨૪. [પ્ર૦] પાણી કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] પાણી ચાર પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ગાયના પૃથ્વી પડેલું, ૨ હા— ચાર પ્રકારના પાનક થયી મસલેલું, ૩ સૂર્યના તાપથી તપેલું, અને ૪ શિલાથી પડેલું. એ પ્રમાણે પાણી કહ્યું.

ગોશાલકનું 'મગવં પાસેથી હાલાહલા કુંભારણને ઘેર જઈ

તેજોલેશ્યાનું સામર્થ્ય.

૨૫. [પ્ર૦] સે કિં તં અપાણપ ? [ઉ૦] અપાણપ ચરુધિદે પળ્લન્તે, તંજહા-૧ ચાલપાણપ, ૨ તયાપાણપ, ૩ સિંચલિ-પાણપ, ૪ સુદ્ધપાણપ ।

૨૬. [પ્ર૦] સે કિં તં ચાલપાણપ ? [ઉ૦] થા૦ ૨ જળ્ણં દાયાલગં વા દાવારગં વા દાકુંમગં વા દાકલસં વા સીયલ્લગં ઇહગં હૃત્યેહિં પરામુસદ, ન ચ પાણિયં પિયદ; સેત્તં ચાલપાણપ ।

૨૭. [પ્ર૦] સે કિં તં તયાપાણપ ? [ઉ૦] ત૦ ૨ જળ્ણં અંચં વા અંચાટગં વા જહા પબોગપદે જાવ-ચોરં વા તિંદુરુચં વા, તરુણગં વા, આમગં વા આસગંસિ આધીલેતિ વા પવીલેતિ વા, ન ચ પાણિયં પિયદ, સેત્તં તયાપાણપ ।

૨૮. [પ્ર૦] સે કિં તં સિંચલિપાણપ ? [ઉ૦] સિ૦ ૨ જળ્ણં કલસંગલિયં વા, મુગ્ગસિંગલિયં, વા માસસંગલિયં વા સિંચલિસંગલિયં વા તરુણિયં આમિયં આસગંસિ આધીલેતિ વા, પવીલેતિ વા, ન ચ પાણિયં પિયતિ, સેત્તં સિંચલિપાણપ ।

૨૯. [પ્ર૦] સે કિં તં સુદ્ધપાણપ ? [ઉ૦] સુ૦ ૨ જળ્ણં છમાસે સુદ્ધસ્વાદમં ગાહતિ, દો માસે પુઢવિસંચારોવગપ ય, દ્યે-માસે કટ્ટસંચારોવગપ, દો માસે દબ્બસંચારોવગપ, તસ્સ ણં ચરુપહિપુદ્ધાણં છળ્લં માસાણં અંતિમરાઈપ દમે દો દેવા મહદ્ધિયા ! જાવ-મહેસન્નપા અંતિયં પાડન્નમંચંતિ, તંજહા-પુદ્ધમદે ય માણિમદે ય । તપ ણં તે દેવા સીયલપહિં ઇહપહિં હૃત્યેહિં ગાયારં પરામુસંતિ, જે ણં તે દેવે સાદ્જાતિ, સે ણં આસીધિસત્તાપ કમ્મં પકરેતિ, જે ણં તે દેવે નો સાદ્જાતિ તસ્સ ણં સંસિ સરી-રાંસિ અગ્ગણિકાપ સંમચતિ, સે ણં સર્ણં તેણં સરીરગં દ્રામેતિ, સ૦ ૨ જામેત્તા તથો પચ્છા સિજ્જતિ, જાવ-અંતં કરેતિ, સેત્તં સુદ્ધપાણપ ।

૩૦. તત્થ ણં સાવત્થીપ નયરીપ અયંપુલે પામં આજીવિઓવાસપ પરિવસદ, અદે, જાવ-અપરિમૂપ, જહા હાલાહલા, જાવ-આજીવિયસમણં અપ્પાણં માવેમાણે ચિહરતિ । તપ ણં તસ્સ અયંપુલસ્સ આજીવિઓવાસગસ્સ અપ્પયા કદાચિ પુદ્ધરક્ષા-વરત્તકાલસમયંસિ કુહુંવજાગરિયં જાગરમાણસ્સ અયમેયારૂવે અન્નત્થિપ જાવ-સમુપ્પજિત્યા-‘કિંસંટિયા હહ્તા પળ્લન્તા’ ?

૨૫. [પ્ર૦] અપાનક કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] અપાનક ચાર પ્રકારે છે, તે આ પ્રમાણે-૧ સ્યાલતું પાણી, ૨ વૃક્ષાદિની છાલતું પાણી, ૩ શીંગોતું પાણી અને ૪ શુદ્ધ પાણી (દેવહસ્તાના સ્પર્શતું પાણી) .

૨૬. [પ્ર૦] સ્યાલપાણી કેવા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] જે ડડકવી મીંજાયેલો સ્યાલ, પાણીથી મીંનો ઘાલ-કરવહો, પાણીથી મીંનો મોટો ઘટ, પાણીથી મીંનો ન્હાનો ઘટ, અથવા પાણીથી મીંના માટીના વાસણ, તેનો હાથથી સ્પર્શ કરે પણ પાણી ન પીએ તે સ્પેહ-પાણી, એ પ્રમાણે સ્યાલપાણી કહ્યું.

૨૭. [પ્ર૦] ત્વચાપાણી કેવા પ્રકારતું છે ? [ઉ૦] જે આત્રો, જવાહગ-ટુલાદિ *પ્રયોગપદમા કહ્યા પ્રમાણે યાવત્-ચોર, તિંદુરુક સુધી જાળવા, તે તરુણ-અપક્વ અને આમ-કાચા હોય, તેને મુખમાં નાંચી થોડું ચાવે, વિશેષ ચાવે, પણ પાણી ન પીએ તે ત્વચાપાણી. એ પ્રમાણે ત્વચાપાણી કહ્યું.

૨૮. [પ્ર૦] શીંગોતું પાણી કેવા પ્રકારતું છે ? [ઉ૦] જે ઝાઝાસિંચલી-વટાણાનો શીંગ, મગની શીંગ, અડદની શીંગ કે શિંચલીની શીંગ વગેરે તરુણ-અપક્વ અને આમ-કાચી હોય તેને મુખમાં થોડું ચાવે કે વિશેષ ચાવે, પણ તેનું પાણી ન પીએ તે શીંગોતું પાણી કહેવાય. એ પ્રમાણે શીંગોતું પાણી કહ્યું.

૨૯. [પ્ર૦] શુદ્ધ પાણી કેવા પ્રકારતું છે ? [ઉ૦] જે છ માસ સુધી શુદ્ધ લાલિમ આહારને લાય, તેમાં વે માસ સુધી પૃથ્વીરૂપ સંસ્તારકને વિષે રહે, વે માસ સુધી લાકડાના સંસ્તારકને વિષે રહે, અને વે માસ સુધી ધર્મના સંસ્તારકને વિષે રહે, તેને વરોચર પૂર્ણ થયેલા છ માસની છેલ્લી રાત્રીએ મહર્દિક અને યાવત્-મહાસુખવાલ્ય વે દેવો તેની પાસે પ્રગટ થાય, તે આ પ્રમાણે-પૂર્ણમદ અને માણિમદ; સ્વાર પછી તે દેવો શીતલ અને આર્દ્ર હસ્ત વડે શરીરના અવયવોનો સ્પર્શ કરે, હવે જે તે દેવોને અનુમોદે, એટલે તેના આ કાર્યને સારું જાણે તે આજીવિપણે કર્મ કરે, જે તે દેવોને ન અનુમોદે, તેના પોતાના શરીરમાં અશ્વિકાપ ઉત્પન્ન થાય, અને તે પોતાના તેજ વડે શરીરને બાળે, અને સ્વાર પછી તે સિદ્ધ થાય, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરે, તે શુદ્ધ પાનક કહેવાય. એ પ્રમાણે શુદ્ધ પાનક કહ્યું.

૩૦. તે શ્રાવસ્તી નગરીમાં અયંપુલનામે આજીવિકપ્રતનો ઉપાસક-શ્રાવક રહેતો હતો. તે વનિક, યાવત્-કોઈથી પરામવ ન પાને તેવો અને હાથહાથ કુંમારણની પેઠે યાવત્-આજીવિકના સિદ્ધાન્ત વડે આત્માને માવિત કરતો વિહરતો હતો. સ્વાર પછી તે અયંપુલ નામે આજીવિકોપાસકને અન્ય કોઈ દિવસે કુહુંવજાગરણ કરતા મધ્યરાત્રિના સમયે આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્-ઉત્પન્ન થયો કે “કેવ્રા

તપ્ત ણં તસ્સ અયંપુલસ્સ આજીઓવાસગસ્સ દોઢં પિ અયમેયારૂઢે અઢ્ઢત્થિય જાવ-સમુપ્પજ્ઞિત્થા-‘એવં ઢલુ મમં ઢમ્માયરિય, ઢમ્મોવદેસય ગોસાલે મંઢલિપુત્તે ઉપ્પન્નનાણદંસણધરે જાવ-સઢ્ઢૂ સઢ્ઢદરિસી રહેઢ સાવત્થીય નગરીય હાલાહલાય કુંમ-કારીય કુંમકારાવણંસિ આજીવિયસંઢસંપરિઢુદે આજીવિયસમણં અપ્પાણં ઢાવેમાણે વિહરરૂ, તં સેયં ઢલુ મે કહ્લં જાવ-જલંતે ગોસાલં મંઢલિપુત્તં વંદિત્તા, જાવ-પજ્ઞુવાસેત્તા રમં યયારૂઢં ઢાગરણં ઢાગરિત્તય સિ કઢ્ઢુ એવં સંપેહેતિ, એવં સંપેહેત્તા કહ્લં જાવ-જલંતે ણ્હાપ, કયં જાવ-અપ્પમહરૂઢામરણાલંકિયસરીરે, સાઓ ગિહાઓ પઢિનિઢ્ઢમતિ, સાં ૨ પટિનિઢ્ઢ-મિત્તા પાયવિહારચારેણં સાવર્ત્થિ નગરિં મજ્ઞંમજ્ઞેણં જેણેવ હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણે તેણેવ ઉઢાગચ્છરૂ, તેણેવ ઉઢાગચ્છિત્તા ગોસાલં મંઢલિપુત્તં હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણંસિ અંઢકૂળગહત્થગયં જાવ-અંજલિકમ્મં કરેમાણં સીયલણં મટ્ઢિયાં જાવ-ગાયારૂં પરિસિંચમાણં પાસરૂ, પાસિત્તા લજ્ઞિય, વિલિય, વિઢે, સણિયં ૨ પઢ્ઢોસકરૂ. તપ્ત ણં તે આજીવિયા થેરા અયંપુલં આજીવિયોઢાસગં લજ્ઞિયં જાવ-પઢ્ઢોસકરૂમાણં પાસરૂ, પાસિત્તા એવં ઢયાસી-‘એહિ તાઢ અયંપુલા ! એત્તઓ’. તપ્ત ણં સે અયંપુલે આજીવિયોઢાસય આજીવિયથેરેહિં એવં ઢુત્તે સમાણે જેણેવ આજીવિયા થેરા તેણેવ ઉઢાગચ્છરૂ, તેણેવ ઉઢાગચ્છિત્તા આજીવિય થેરે વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા નઢાસત્તે જાવ-પજ્ઞુવાસરૂ. ‘અયંપુલા’રૂ આજીવિયા થેરા અયંપુલં આજીવિયોઢાસગં એવં ઢયાસી-‘સે નૂણં તે અયંપુલા ! પુઢરત્તાઢરત્તકાલસમયંસિ જાવ-કિંસંઢિયા હરૂણ પણ્ણત્તા’ ? તપ્ત ણં તઢ અયંપુલા ! દોઢં પિ અયમેયાં તં ચેઢ સઢ્ઢં ઢાણિયઢ્ઢં, જાવ-સાવર્ત્થિ નગરિં મજ્ઞંમજ્ઞેણં જેણેવ હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણે, જેણેવ રૂહં તેણેવ હઢ્ઢમાગય. સે નૂણં તે અયંપુલા ! અઢે સમઢે ? રૂંતા અત્થિ. જં પિ ઢ અયંપુલા ! તઢ ઢમ્માયરિય ઢમ્મોવદેસય ગોસાલે મંઢલિપુત્તે હાલાહલાય કુંમકારીય કુંમકારાવણંસિ અંઢકૂળગહત્થગય જાવ-અંજલિં કરેમાણે વિહરતિ, તત્થ ઢિ ણં ઢગઢં રૂમારૂં અઢ્ઢચરિમારૂં પઢ્ઢઢેતિ, તંજહારૂ-ચરિમે પાણે, જાવ-અંતં કરેસસતિ’. જે ઢિ ઢ અયંપુલા ! તઢ ઢમ્માયરિય ઢમ્મોવદેસય ગોસાલે મંઢલિપુત્તે સીયલણં મટ્ઢિયાં જાવ-વિહરતિ, તત્થ ઢિ ણં ઢગઢં રૂમારૂં ચત્તારિ પાણગારૂં, ચત્તારિ અપાણગારૂં પઢ્ઢઢેતિ. સે કિં તં પાણય ? ૨ જાવ-તઓ પઢ્ઢા સિજ્ઞતિ, જાવ-અંતં કરેતિ. તં ગચ્છ ણં તુમં અયંપુલા ! એસ ચેઢ તઢ ઢમ્માયરિય ઢમ્મોવદેસય ગોસાલે મંઢલિપુત્તે રૂમં યયારૂઢં ઢાગરણં ઢાગરિત્તય’તિ.

આકારે હરૂણ (કીટવિશેષ) કહેલી છે” ? સ્થાર પઢી તે અયંપુલનામે આજીવિકોપાસકને ઢીજી ત્રાર આઢા પ્રકારનો આ સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે “ એ પ્રમાણે ઢરેઢર મારા ઢર્માચાર્ય અને ઢર્મોપદેશક મંઢલિપુત્ર ગોશાલક ઉત્પન્ન થયેલા જ્ઞાન-ઢર્શનને ઢારણ કરનારા, ઢાઢત્-સર્ઢજ્ઞ અને સર્ઢઢર્શી છે, તેઓ આજ શ્રાઢસ્તી નગરીમા હાલાહલા કુંમારણના કુંમકારાપણ-હાટમા આજીવિકસંઢસહિત આજીવિકના સિદ્ધાન્ત ઢઢે આત્માને ઢાઢિત કરતા વિહરે છે. તે માટે મારે આઢતી કાલે ઢાઢત્-સૂર્યોદય થયે મંઢલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન કરી, પર્યપાસના કરી આઢા પ્રકારનો આ પ્રશ્ન પૂછયો શ્રેયરૂપ છે”-એમ ઢિચારી કાલે ઢાઢત્-સૂર્યોદય થયે જ્ઞાન કરી, ઢલિકર્મ કરી, અલ્પ અને મહામૂલ્ય આ-ઢરણઢઢે શરીરને અલંકૃત કરી, પોતાના ઢર થકી ઢહાર નીકળી, પગે ચાલી, શ્રાઢસ્તી નગરીના મધ્યઢાગમા થરૂં, જ્યાં હાલાહલા નામે કુંમારણનું કુંમકારાપણ છે, સ્થા આઢી તે હાલાહલા નામે કુંમારણના કુંમકારાપણમા જેના હાયમા આપ્રફલ રહેલું છે એઢા ઢાઢત્-હાલાહલા કુંમારણને અંજલિકર્મ કરતા અને શીતલ માટીમિશ્રિત જલઢઢે ઢાઢત્-શરીરના અઢયઢરને સિંચતા મંઢલિપુત્ર ગોશાલકને જુણ છે; જોરૂને તે લજિત, ઢિલ્લો અને ઢ્રીઢિત થરૂં ઢીમે ઢીમે પાછો જાય છે. સ્થાર પઢી તે આજીવિક સ્થઢિરોણ લજિત ઢાઢત્-પાછા જતા આજીવિકોપાસક અયં-પુલને જોરૂ એ પ્રમાણે કહ્યું-‘રૂ અયંપુલ ! અરૂિ આઢ’. જ્યારે આજીવિક સ્થઢિરોણ એ પ્રમાણે કહ્યું સ્થારે તે અયંપુલ જ્યા આજીવિક સ્થઢિરો હતા સ્થા આઢ્યો, અને સ્થા આઢી આજીવિક સ્થઢિરોને વંદન-નમસ્કાર કરી અલ્પન્ત પાસે નહિ તેમ અલ્પન્ત ઢૂર નહિ એમ ઢેસી પર્યપાસના કરઢા લાગ્યો. ‘રૂ અયંપુલ ! એમ કહી આજીવિક સ્થઢિરોણ આજીવિકોપાસક અયંપુલને એ પ્રમાણે કહ્યું-“રૂ અયંપુલ ! ઢરેઢર તને મધ્ય-રાત્રિના સમયે ઢાઢત્-કેઢા આકારઢાઢી હરૂણ કહેલી છે ? [એવો સંકલ્પ થયો હતો ?] સ્થાર પઢી તને ઢીજીઢાર આઢા પ્રકારનો આ સંકલ્પ થયો હતો ?-રૂણાદિ પૂર્ઢોક્ત સર્ઢ કહેલું, ઢાઢત્-શ્રાઢસ્તી નગરીના મધ્યઢાગમા જ્યાં હાલાહલા કુંમારણનું કુંમકારાપણ છે અને જ્યાં આ સ્થાન છે, સ્થા તું શીઢ્ર આઢ્યો. રૂ અયંપુલ ! ઢરેઢર આ ઢાત સલ્લ છે ? રૂા સલ્લ છે. રૂ અયંપુલ ! ઢઢી તારા ઢર્માચાર્ય અને ઢર્મોપ-દેશક મંઢલિપુત્ર ગોશાલક હાલાહલા કુંમારણના કુંમકારાપણમાં આપ્રફલ હાયમા લરૂ ઢાઢત્-અંજલિ કરતા વિહરે છે, તેમા પળ તે ઢગઢાન્ આઠ ચરમની પ્રરૂપણા કરે છે. તે આ પ્રમાણે-૧ ચરમપાનક, ઢાઢત્-સર્ઢ ઢુ.ઢનો અન્ત કરશે. ઢઢી રૂ અયંપુલ ! તારા ઢર્માચાર્ય અને ઢર્મોપદેશક મંઢલિપુત્ર ગોશાલક શીતલ માટીના પાળી ઢઢે ઢાઢત્-શરીરને છાટતા ઢાઢત્-વિહરે છે, તેમા પળ તે ઢગઢાન્ ચાર પાનક અને ચાર અપાનક પ્રરૂપે છે. પાનક કેઢા પ્રકારે છે ? ઢાઢત્-સ્થાર પઢી તે સિદ્ધ ઢાય છે, ઢાઢત્-‘સર્ઢ ઢુ.ઢનો અન્ત કરે છે’. તે માટે રૂ અયંપુલ ! તું જા, અને આ તારા ઢર્માચાર્ય અને ઢર્મોપદેશક મંઢલિપુત્ર ગોશાલકને આઢા પ્રકારનો આ પ્રશ્ન પૂછજે.’

અયંપુલનુ આગમન, ગોશાલકની ઢિન્નિ અઢમ્યા જોરૂ પાછુ જરૂ, સ્થઢિરોણ અયં પુલને પાછા ઢોલાની તેના મનના સંકલ્પનુ ઢિઢેઢન અને તેના મનનુ મગાધાન.

૩૧. તપ નં સે અયંપુલે આજીવિયોવાસપ આજીવિપદિં યેરોઈ પ્વં વુત્તે સમાણે હટ્ટ-તુટ્ટે ઉટ્ટાપ ઉટ્ટેતિ, ડ૦ ૨ ઉટ્ટેત્તા જેણેવ ગોસાલે મંપલિપુત્તે તેણેવ પહારેત્ય ગમણાપ । તપ નં તે આજીવિયા થેરા ગોસાલસ્સ મંપલિપુત્તસ્સ અંચકૂળગપ્પડા-વળદ્વયાપ પંગતમંતે સંગારં કુરંતિ । તપ નં સે ગોસાલે મંપલિપુત્તે આજીવિયાણં થેરાણં સંગારં પટિચ્છિદ્ધ, સં૦ ૨ પટિચ્છિત્તા અંચકૂળગં પંગતમંતે પટેદ્ । તપ નં સે અયંપુલે આજીવિયોવાસપ જેણેવ ગોસાલે મંપલિપુત્તે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ધ, તેણેવ ઉવા-ગચ્છિત્તા ગોસાલં મંપલિપુત્તં તિસ્સુત્તોં જાવ-પજ્જુવાસતિ । ‘અયંપુલા, દી ગોસાલે મંપલિપુત્તે અયંપુલં આજીવિયોવાસગં એવં વયાસી-’સે નૂળં અયંપુલા ! પુદ્ધરત્તાવરત્તકાલસમયંસિ જાવ-જેણેવ મમં અંતિયં તેણેવ દ્ધમાગપ । સે નૂળં અયંપુલા ! અટ્ટે સમટ્ટે ? હંતા અત્થિ, તં નો ચલુ एस અંચકૂળ, અંચચોયપ નં एस । કિંસંટિયા હહ્તા પપ્પત્તા ? વંસીમૂલસંટિયા હહ્તા પપ્પત્તા । વીણં વાપ્પદિ ૨ ધીરગા વી૦ ૨ । તપ નં સે અયંપુલે આજીવિયોવાસપ ગોસાલેણં મંપલિપુત્તેણં ઇમં પ્યાસુત્તં વાગરણં વાગરિપ સમાણે હટ્ટ-તુટ્ટે જાવ-હિયપ ગોસાલં મંપલિપુત્તં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા પસિણાઠં પુચ્છતિ, પસિણાદ્ધ પુચ્છિત્તા અટ્ટાદ્ધં પરિયાદિયદ્ધ, અ૦ ૨ પરિયાદિદ્ધત્તા ઉટ્ટાપ ઉટ્ટેતિ, ઉટ્ટાપ ઉટ્ટેત્તા ગોસાલં મંપલિપુત્તં વંદતિ નમંસતિ, વંદિત્તા નમંસિત્તા જાવ-પડિગપ ।

૩૨. તપ નં સે ગોસાલે મંપલિપુત્તે અપ્પણો મરણં આમોપ્પદ, આમોહિત્તા આજીવિપ થેરે સહાવેદ્ધ, આ૦ ૨ સહાવેત્તા એવં વયાસી-’તુલ્લે નં દેવાણુપ્પિયા ! મમં કાલગયં જાણેત્તા સુરભિણા ગંધોદ્ધણં પ્પહાણેદ્ધ, સુ૦ ૨ પ્પહાવિત્તા પમ્મહલસુકુમા-લાપ ગંધકાસાઈપ ગાયાઈ લૂદ્ધેદ્ધ, ગા૦ ૨ લૂદ્ધેત્તા સરસેણં ગોસીસચંદ્ધેણં ગાયાઈ અણુલિપ્પદ્ધ, સ૦ ૨ અણુલિપિત્તા મહરિદ્ધં હંસલક્ષણં પડસાડગં નિયંસેદ્ધ, મહ૦ ૨ નિયંસિત્તા સદ્ધાલંકારપિભૂસિયં કરેદ્ધ, સ૦ ૨ કરેત્તા પુરિસસહસ્સવાહિણીં સીયં દુરુદ્ધેદ્ધ, પુરિ૦ ૨ દુરુદ્ધિત્તા સાવત્થીપ નયરીપ સિંઘાડગ૦ જાવ-પહેસુ મહયા મહયા સદ્ધેણં ઉગ્ગોસેમાણા એવં વદ્ધ-’એવં ચલુ દેવાણુપ્પિયા ! ગોસાલે મંપલિપુત્તે જિણે, જિણપ્પલાવી, જાવ-જિણસદ્ધં પગાસેમાણે વિદ્ધરિત્તા ઇમ્મીસે ઓસપ્પિણીપ ચઉધીસાપ તિત્થયરાણં ચરિમે તિત્થયરે, સિદ્ધે, જાવ-સદ્ધદુક્કપ્પહીણે-’દ્ધિસકારસમુદ્ધણં મમ સરીરગસ્સ ણીહરણં કરેદ્ધ । તપ નં તે આજીવિયા થેરા ગોસાલસ્સ મંપલિપુત્તસ્સ એમદ્ધં ઘિણપ્પણં પડિસુણંતિ ।

૩૧. ત્યાર વાદ તે અયંપુલ આજીવિક સ્થવિરોપ એ પ્રમાણે કહ્યું હતું હટ્ટ અને સતુટ્ટ થઈ ઉઠ્યો, ડીને ત્યાં મંપલિપુત્ર ગોશાલક હતો ત્યાં જવા તેણે વિચાર કર્યો. ત્યારે તે આજીવિક સ્થવિરોપે મંપલિપુત્ર ગોશાલકને આમ્રફલ એક સ્થલે મૂકાવવા માટે સકેત કર્યો. ત્યાર વાદ તે મંપલિપુત્ર ગોશાલક આજીવિક સ્થવિરોનો સકેત જાણી આમ્રફલને એક સ્થલે મૂકે છે. ત્યાર પછી તે આજીવિકોપાસક અયંપુલ ત્યાં મંપલિપુત્ર ગોશાલક હતો ત્યાં આવી મંપલિપુત્ર ગોશાલકને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્-પર્યુપાસના કરે છે. ‘હિ અયંપુલ ! એ પ્રમાણે કહી મંપલિપુત્ર ગોશાલકે આજીવિકોપાસક અયંપુલને આ પ્રમાણે કહ્યું-‘અયંપુલ ! ચરેચર તને મત્તરત્તિના સમયે યાવત્-તને સક્કપ્પ થયો હતો, અને ત્યાં હું છું ત્યાં મારી પાસે તું શીઘ્ર આવ્યો, હે અયંપુલ ! ચરેચર આ વાત સ્વલ્પ છે ?’ હા સ્વલ્પ છે. તે માટે ચરેચર આ આમ્રની ગોટલી નથી, પરંતુ તે આમ્રફલની છાલ છે. ‘કેવા આકારવાળી હહ્તા હોય છે ?’ [આવો જે સંકપ્પ થયો હતો તેના ઉત્તરમાં] વાસના મૂલના આકાર જેવી હહ્તા હોય છે. [વઢી વધે ગોશાલક ઉન્માદમા કહે છે-] ‘હિ વીરા ! વીણા વગાડ, હે વીરા ! વીણા વગાડ.’ ત્યાર વાદ મંપલિપુત્ર ગોશાલકે આવા પ્રકારનો આ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપ્યો હતો પ્રસન્ન-સંતુષ્ટ અને જેનું ચિત્ત આકર્ષિત થયું છે એવો આજીવિકોપાસક અયંપુલ મંપલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન-નમસ્કાર કરી પ્રશ્નો પૂછે છે, પ્રશ્નો પૂછીને અર્થ ગ્રહણ કરે છે, અર્થ ગ્રહણ કરી ડી [પુનઃ] મંપલિપુત્ર ગોશાલકને વંદન અને નમસ્કાર કરી યાવત્-તે [સ્થાનકે] પાછો જાય છે.

૩૨. ત્યાર વાદ મંપલિપુત્ર ગોશાલકે પોતાનું મરણ [નજીક] જાણીને આજીવિક સ્થવિરોને બોલાવ્યા, અને બોલાવી તેણે એ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! ત્યારે મને કાલધર્મ પ્રાપ્ત થયેલો જાણો ત્યારે સુગંધી ગન્ધોદક વડે સ્નાન કરાવજો, સ્નાન કરાવી છેડાવાળા અને સુકુમાલ ગન્ધકાપાય (સુગંધી ભગવા) વસ્ત્રવડે શરીરને સાફ કરજો, શરીરને સાફ કરી સરસ ગોશીર્પચન્દનવડે શરીરને વિલેપન કરજો, વિલેપન કરી મહામૂલ્ય હંસના ચિહ્નવાળા પટશાટકને પહેરાવજો, પહેરાવી સર્વાલંકારથી વિભૂષિત કરજો, વિભૂષિત કરી હજાર પુરુષોથી ઉપાડવા લાયક શીઘ્રિકામાં વેસાડજો, શીઘ્રિકામાં વેસાડી શ્રાવસ્તી નગરીમાં શૃંગાટકના આકારવાળા યાવત્-રાજમાર્ગમાં મોટા મોટા શબ્દથી ઉદ્ધોષ પાળા કરતા આ પ્રમાણે કહેજો-‘એ પ્રમાણે ચરેચર હે દેવાનુપ્રિયો ! મંપલિપુત્ર ગોશાલક જિન, જિનપ્રલાપી, યાવત્-જિનશબ્દને પ્રકાશ કરતા વિહરીને આ અવસર્પિણીના ત્રીચોગ તીર્થકરોમાં છેલ્લા તીર્થકર થઈને સિદ્ધ થયા, યાવત્-સર્વદુઃખરહિત થયા-આ પ્રમાણે ક્રદ્ધિ અને સત્કારના સમુદાયથી મારા શરીરને વહાર કાઢજો.’ ત્યારે તે આજીવિક સ્થવિરોપે મંપલિપુત્ર ગોશાલકની એ વાતનો વિનયપૂર્વક સ્વીકાર કર્યો.

૩૧ * ગોશાલક અયંપુલને કહે છે કે તું જે આમ્રફલની ગોટલી ધારે છે તે નથી, પણ આમ્રફલની છાલ છે, અને તેનું પાનક નિર્વાણસમયે પીવા યોગ્ય છે. ટીકા—

૩૪. ત્યાર પછી આજીવિક સ્વિરોએ મંચલિપુત્ર ગોશાલકને કાઢધર્મ પામેલ જાણીને હાલહલા કુંભારણના કુંભકારાપણના દ્વાર વન્ધ કર્યો. વારણા વન્ધ કરીને હાલહલા કુંભારણના કુંભકારાપણના વરોવર મધ્ય ભાગમા શ્રાવસ્તી નગરીને આઢેલીને મંચલિપુત્ર ગોશાલકના ગરીરને ઢાવે પગે દોરડા વડે વાધીને ત્રણવાર મુખમા થૂંકીને શ્રાવસ્તી નગરીના શૃંગાટકના આકારવાઢા, યાવત્-રાજમાર્ગને વિપે ઘસડતા ધીમા ધીમા શન્દથી ઉદ્ઘોષણા કરતા કરતા આ પ્રમાણે બોલ્યા-“હે દેવાનુપ્રિયો ! મંચલિપુત્ર-ગોશાલક જિન નથી, પણ જિનપ્રલાપી થઈને યાવત્-વિહર્યો છે, આ શ્રમણઘાતક મંચલિપુત્ર ગોશાલક યાવત્ હ્રસ્વાસ્થામા જ કાઢધર્મ પામ્યો છે. શ્રમણ ભગવાન મહાવીર જિન, અને જિન-પ્રલાપી થઈને યાવત્-વિહરે છે.” એ પ્રમાણે તેઓ શપથથી છૂટા થાય છે, અને વીજી વાર તેની પૂજા અને સત્કારને સ્થિર કરવામાટે મંચ-લિપુત્ર ગોશાલકના ઢાવા પગથી દોરડું છોડી નાણે છે, છોડી નાચી હાલહલા કુંભારણના કુંભકારાપણના દ્વાર ઉઘાડે છે, ઉઘાડીને મંચલિપુત્ર

आजीविक स्वपिरोनुं
हालाहला कुमारण-
ना द्वारबन्ध करी आ
वस्तीने भाळेखी गो-
शालकना वखा प्रमा-
णे करवु.

कुंभकारीष कुंभकारावणस्स दुवारवयणाइं अवगुणंति, अवगुणिता गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स सरीरं सुरभिणा गंधोदपणं प्ढाणेंति, तं चेव जाव-महया इहि-सक्कारस्समुदपणं गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स सरीरस्स नीहरणं करेंति ।

३५. तप णं समणे भगव महावीरे अन्नया कदायि सावत्थीओ नगरीओ कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनिक्खमति, पडि-
निक्खमिन्ता वहिया जणवयविहारं विहरइ । तेणं कालेणं तेणं समणं मँडियगामे नामं नगरे होत्था, वन्नओ । तस्स णं
मँडियगामस्स नगरस्स वहिया उत्तरपुरच्छिमे दिसीभाए पत्थ णं साण(ल)कोट्टए नामं चेइए होत्था, वन्नओ, जाव-पुढविसि-
लापट्टओ । तस्स णं साण(ल)कोट्टगस्स णं चेइयस्स अदूरसामंते एत्थ णं मडेगे मालुयाकच्छए यावि होत्था, किण्हे किण्हो-
भासे, जाव-निकुरंभवूए, पत्तिए, पुप्फिए, फलिए, हरियगरेरिज्जमाणे, सिरीए अतीव २ उवसोमेमाणे चिट्ठति । तत्थ णं
मँडियगामे नगरे रेवती नामं गाहावइणी परिवसति, अह्हा, जाव-अपरिभूया । तप णं समणे भगवं महावीरे अन्नया कदायि
पुद्धानुपुद्धिं चरमाणे जाव-जेणेव मँडियगामे नगरे जेणेव साण(ल)कोट्टए चेइए जाव-परिसा पडिगया । तप णं समणस्स भग-
वओ महावीरस्स सरीरगंसि विपुले रोगायंके पाउब्भूए, उज्जले जाव-दुरहियासे, पित्तज्जरपरिगयसरीरे, दाहवकंतीए यावि
विहरति, अवियाइं लोहियवच्चाइं पि पकरइ, चाउच्चन्नं वागरेति-‘एवं खलु समणे भगवं महावीरे गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स
तवेणं तेपणं अन्नाइट्ठे समाणे अंतो छण्हं मासाणं पित्तज्जरपरिगयसरीरे दाहवकंतीए छउमत्थे चेव कालं करेस्सति । तेणं
कालेणं तेणं समणं समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतोवासी सीहे नामं अणगारे, पगइभवूए, जाव-विणीए मालुयाकच्छ-
गस्स अदूरसामंते छट्ठंछट्ठेणं अनिक्खित्तेणं २ तवोकस्मेणं उहुंवाहा जाव-विहरति । तप णं तस्स सीहस्स अणगरस्स
ज्ञाणंतरियाए वट्ठमाणस्स अयमेयारूवे जाव-समुप्पज्जित्था-‘एवं खलु’ ममं धम्मायरियस्स धम्मोवदेसगस्स समणस्स भगवओ
महावीरस्स सरीरगंसि विउले रोगायंके पाउब्भूए, उज्जलं जाव-छउमत्थे चेव कालं करिस्सति, वदिस्संति य णं अन्नति-
त्थिया-‘छउमत्थे चेव कालगए’ । इमेणं एयारूवेणं महया मणोमाणसिएणं दुक्खेणं अभिभूए समाणे आयावणभूमीओ पच्चोरुमइ

ગોશાલકના શરીરને સુગંધી ગન્ધોદક વડે સ્નાન કરાવે છે-ઇલાદિ.પૂર્વોક્ત કહેવું; યાવત્-અત્યન્ત મોટી 'ઋદ્ધિ અને સત્કારના સમુદાયથી' મંબલિપુત્ર ગોશાલકના શરીરને વહાર કાઢે છે.

૩૫. ત્યાર પછી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર અન્ય કોઈ દિવસે શ્રાવસ્તી નગરીથી અને કોષ્ટક ચૈલ્યથી નીકળી વહારના દેશોમાં વિહરે છે. તે કાલે તે સમયે મૈંઢિકગ્રામ નામે નગર હતું. વર્ણન. તે મૈંઢિકગ્રામ નામે નગરનો વહાર ઉત્તર-પૂર્વ દિગ્ગાને વિષે અહિં સાણકોષ્ટક (જ્ઞાનકોષ્ટક ?) નામે ચૈલ્ય હતું. વર્ણન. યાવત્-પૃથિવીશિલાપટ્ટ હતો. તે સાણકોષ્ટક ચૈલ્યની થોડે દૂર અહિં મોટું એક માલુકા (એક વીજવાળા) વૃક્ષાતું વન હતું. તે શ્યામ, શ્યામકાન્તિવાળું, યાવત્-મહામેધના સમૂહના જેવું હતું. વળી તે પત્રવાળું, પુષ્પવાળું, ફલવાળું, હરિ-તવર્ણવડે અલ્યન્ત દેદીયમાન અને શ્રી-શૌભાવડે અલ્યન્ત સુગોખિત હતું. તે મૈંઢિકગ્રામ નામે નગરમાં રેવતીનામે ગૃહપતી (ઘરઘણિયાણી) રહેતી હતી. તે ઋદ્ધિવાળી અને કોંઢીયી પરામવ ન પામે તેવી હતી. તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર અન્ય કોઈ દિવસે અનુક્રમે વિહાર કરતા યાવત્-જ્યાં મૈંઢિકગ્રામ નામે નગર છે, અને જ્યાં સાણકોષ્ટક નામે ચૈલ્ય છે ત્યાં આવ્યા, યાવત્-પર્પદા વાદીને પાછી ગઈ. તે વખતે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના શરીરને વિષે મહાન્ પીઢાકારી, ઉજ્જલ-અલ્યન્ત દાહ કરનાર, યાવત્-દુ,ખે સહન કરવા યોગ્ય, યાવત્-જેળે પિત્તજ્વર વડે શરીર વ્યાપ્ત કર્યું છે એવો અને જેમાં દાહ ઉત્પન્ન થાય છે એવો રોગ પેદા થયો, અને તેથી ળોહીવાળા જ્ઞાઢા થવા લાગ્યા. ચાર વર્ણના મનુષ્યો કહે છે કે-“એ પ્રમાણે યેરેયર શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર મંચલિપુત્ર ગોશાલકના તપના તેજવડે પરામવ પામી છ માસને અન્તે પિત્તજ્વરયુક્ત શરીરવાળા યઈને દાહની ઉત્પત્તિથી હ્રઢસ્થાવસ્થામા કાઢ કરશે.” તે કાલે તે સમયે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના અન્તે-વાસી-જિપ્ય સિંહનામે અનગાર પ્રજ્ઞતિ વડે ભદ્ર, યાવત્-વિનીત હતા. તે માલુકાવનથી થોડે દૂર નિરન્તર છટ્ટુનો તપ કરવાવડે વાહુ ઉંચા રાખી યાવત્-વિહરે છે. તે વખતે તે સિંહ અનગારને “ધ્યાનાન્તરિકાને વિષે વર્તતા આવા પ્રકારનો આ સંકલ્પ યાવત્-ઉત્પન્ન થયો-“એ પ્રમાણે યેરેયર મારા ધર્માચાર્ય અને ધર્મોપદેશક શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના શરીરને વિષે અલ્યન્ત દાહ કરનાર, મહાન્ પીઢાકારી રોગ પેદા થયો છે-ઇત્યાદિ યાવત્-તે હ્રઢસ્થાવસ્થામા કાઢધર્મ પામશે, અન્યતીર્થિકો કહેશે કે તે હ્રઢસ્થાવસ્થામાં કાઢધર્મ પામ્યા”-આવા પ્રકારના આ મોટા માનસિક દુ,ખવડે પીઢિત યયેલ તે (સિંહ અનગાર) આતાપના ભૂમિથી નીચે ઉતરી જ્યાં માલુકાવન છે ત્યાં આવીને માલુકાવનની અદર પ્રવેશ કરીને તેણે મોટા શબ્દથી કુહુકુહુ (કુટવો મૂકી)-એ રીતે અલ્યન્ત રુદન કર્યું. શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે ‘હે આર્યો ! એ પ્રમાણે યેરેયર મારા અન્તેવાસી સિંહનામે અનગાર પ્રજ્ઞતિવડે ભદ્ર છે-ઇત્યાદિ પૂર્વોક્ત કહેહું, યાવત્-તેણે અલ્યન્ત રુદન કર્યું, તે માટે હે આર્યો ! જાઓ, અને તમે સિંહ અનગારને બોલાવો.” જ્યારે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે એ પ્રમાણે કહ્યું એટલે તે શ્રમણ નિર્ગ્રન્થો શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન કરે છે, નમે છે, વંદન કરી નર્માને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરનો પાસેથી અને સાણ-

આયા૦ ૨ પશ્ચોરુમિત્તા જેનેવ માલુયાકચ્છે તેણેવ ઉવાગચ્છહ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા માલુયાકચ્છગં અંતો અણુપવિસહ, માલુયા૦ ૨ અણુપવિસિત્તા મહયા ૨ સદેણં કુહુકુહુસ્સ પરુને । ‘અજ્ઞો’ત્તિ સમણે ભગવં મહાવીરે સમણે નિગ્ગંથે આમંતેતિ, આમંતેત્તા एवं વયાસી—‘एवं खलु अंजो ! मम अंतेवासी सीहे नामं अणगारे पगइमहए तं चेव सच्चं भाणियच्चं, जाव-परुने, तं गच्छह णं अज्जो ! तुज्जे सीहं अणगारं सहह’ । तए णं ते समणा निगंथा समणेणं भगवया महावीरेणं एवं वुत्ता समाणा समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियाओ साण(ल)कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनिक्खमंति, सा० २ पडिनिक्खमिक्का जेणेव माळुयाकच्छए जेणेव सीहे अणगारे तेणेव उवागच्छन्ति, तेणेव उवागच्छित्ता सीहं अणगारं एवं वयासी—‘सीहा ! धम्मायरिया सद्दवेंति’ । तए णं से सीहे अणगारे समणेहिं निगंथेहिं सद्धिं माळुयाकच्छगाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमिक्का जेणेव साण(ल)कोट्टए चेइए, जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छह, ते० २ उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं तिकखुत्तो आयाहिण-पयाहिणं जाव-पज्जुवासति । ‘सीहा’दि सणणे भगवं महावीरे सीहं अणगारं एवं वयासी—‘से नूणं ते सीहा ! ज्ञाणंतरियाए वट्टमाणस्स अयमेयारुवे जाव-परुने, से नूणं ते सीहा ! अट्टे समट्टे’ ? इंता अत्थि । तं नो खलु अहं सीहा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स तवेणं तेएणं अन्नाइट्टे समाणे अंतो छण्हं मासाणं जाव-कालं करेस्सं, अहन्नं अन्नाइं सोलस वासाइं जिणे सुहत्थी विहरिस्सामि, तं गच्छह णं तुमं सीहा ! मंढियगामं नगरं, रेवतीए गाहावतिणीए गिहे, तत्थ णं रेवतीए गाहावतिणीए ममं अट्टाप दुवे कवोयसरीरा उवक्खंडिया, तेहिं नो अट्टो, अत्थि से अन्ने पारियासिए मज्जारकडए कुकुडमसए, तमाहराहि, एएणं अट्टो’ । तए णं से सीहे अणगारे समणेणं भगवया महावीरेणं एवं वुत्ते समाणे हट्ट-तुट्ट० जाव-हियए समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता अतुरियमचवलमसंभंतं मुहपोत्तियं पडिलेहेति, सु० २ पडिलेहेत्ता जहा गोयमसामी जाव-जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छति, तेणेव उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियाओ साण(ल)कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमिक्का अतुरिय० जाव-जेणेव मंढियगामे नगरे

કોષ્ઠક ચૈલયી નીકલી જ્યાં માલુકાવન છે અને જ્યાં સિંહ અનગાર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને તેણે સિંહ અનગારને એ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે સિંહ ! ધર્માચાર્ય તમને બોલાવે છે.’ ત્યારે તે સિંહ અનગાર શ્રમણ નિર્પ્રત્યોની સાથે માલુકાવનથી નીકલી જ્યાં સાણકોષ્ઠક ચૈલ છે, અને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરે છે, યાવત્—પર્યુપાસના કરે છે. શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે ‘હે સિંહ !’ એ પ્રમાણે સિંહ અનગારને બોલાવી આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે સિંહ ! ચરેચર ધ્યાનાન્તરિકામાં વર્તતા તને આવા પ્રકારનો આ સકલ્પ થયો હતો, યાવત્—તે અત્યંત રુદન કર્યું હતું ? હે સિંહ ! ચરેચર આ વાત સત્ય છે ? હા, સત્ય છે. હે સિંહ ! હું નક્કી મંખલિપુત્ર ગોશાલકના તપના તેજથી પરાભવ પામી છમાસને અન્તે યાવત્ કાલ કરીશ નહિ, હું વીજા સોલ વરસ જિનપણે ગન્ધહસ્તિની પેઠે વિચરીશ. તે માટે હે સિંહ ! તું મૈંદિકગ્રામ નગરમાં રેવતી ગૃહપત્નીના ઘરે જા, ત્યાં રેવતી ગૃહપત્નીએ મારે માટે બે “કોહલાના ફળો સંસ્કાર કરી તૈયાર કર્યાં છે, તેનું મારે પ્રયોજન નથી, પરંતુ તેથી વીજો ગૃહકાલે કરેલો માર્જારકૃત—માર્જારનામે વાયુને શાન્ત કરનાર વીજોરા પાક છે, તેને લાવ, એનું મારે પ્રયોજન છે. ત્યાર પછી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરે એ પ્રમાણે કહ્યું ઇટલે તે સિંહ અનગાર પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ, યાવત્—પ્રફુલ્લિતદ્વંદ્યવાળા થઈ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન અને નમસ્કાર કરી ત્વરા, ચપલતા અને ઉતાવળરહિતપણે મુખવદ્ધિકાનું પ્રતિલેખન કરી ગૌતમ સ્વામીની પેઠે જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વંદન અને નમસ્કાર કરી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસેથી અને સાણકોષ્ઠક ચૈલયી નીકળે છે, ત્યાંથી નીકળી ત્વરાહિતપણે યાવત્—જ્યાં મૈંદિકગ્રામ નામે નગર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવી મૈંદિકગ્રામ નગરના મધ્યભાગમાં વડે જ્યાં રેવતી ગૃહપત્નીનું ઘર છે, ત્યાં આવી તેણે રેવતી ગૃહપત્નીના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યારે તે રેવતી ગૃહપત્નીએ સિંહ અનગારને આવતા જોયા, જોઈને પ્રસન્ન અને સંતુષ્ટ થઈ જલ્દી આસનથી ઉમી થઈ, ઉમી થઈને સિંહ અનગારની સામે સાત આઠ પગલા સામી ગઈ, સામી જઈને તેણે ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી વંદન અને નમસ્કાર કરી એ પ્રમાણે કહ્યું—“હે દેવાનુપ્રિય ! આગમનનું પ્રયોજન કહો.” ત્યારે તે સિંહ અનગારે રેવતી ગૃહપત્નીને એ કહ્યું—“એ પ્રમાણે ચરેચર તમે શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને માટે બે કોહલા સંસ્કાર કરી તૈયાર કર્યાં છે, તેનું પ્રયોજન નથી, પરંતુ વીજો ગૃહ કાલે કરેલો માર્જારકૃત (માર્જારવાયુને શમાવનાર) વીજોરાપાક છે તેને આપો, તેનું પ્રયોજન છે.” ત્યારે તે રેવતી ગૃહપત્નીએ સિંહ અનગારને એ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે સિંહ ! કોણ આ જ્ઞાની કે તપસ્વી છે કે જેણે તને આ રહસ્ય (ગુપ્ત) અર્થ તુરત કહ્યો, અને જેથી તું જાણે છે ?’—એ પ્રમાણે ઠસ્કન્દકના અધિકારમાં

ભગવત્સુ મિહન
મનોગત ભાવ
કથન.

ભગવત્સુ રેવતી
વિકાપાસેથી વીજ
રાપાકનું મંગાવ

૩૫ * આ સ્થલે મૂલમાં “દુવે કાવોયસરીરા ઉવક્કહિયા તેહિ નો અટ્ટો, અત્થિ સે અન્ને પારિયાસિએ મજ્જારકડએ કુકુડમસએ તમાહરાહિ” એવો પાઠ છે, તેનો ટીકામાં કોઈ આચાર્ય બે કપોત પક્ષીના શરીરો છે—એવો પ્રસિદ્ધ અર્થ કરે છે, અને માર્જારકૃત કુકુટમાસનો પણ પ્રસિદ્ધ અર્થ સ્વીકારે છે, વીજા અન્ય આચાર્ય કપોતપક્ષીના જેવો વર્ણ હોવાથી કૃષ્ણાબ્દ—કોહોલુ—એવો અર્થ કરે છે, અને વિરાલિકા નામે વનસ્પતિ વિશેષથી ભાવિત કુકુટમાસ—વીજોરાનો ગર્ભ—એવો અર્થ કરે છે.—ટીકા.

† ભગ૦ સં૦ ૧ શ૦ ૨ ઉ૦ ૧ વૃ૦ ૨૩૪.

૫૦ મ૦ સુ.

તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તે૦ ૨ ઉવાગચ્છિત્તા મૈંદિયગામં નગરં મજ્જંમજ્જેણં જેણેવ રેવતીણ ગાઠાવટ્ઠીણ ગિદ્દે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તે૦ ૨ ઉવાગચ્છિત્તા રેવતીણ ગાઠાવટિનીણ ગિદ્દં અણુપ્પવિટ્ટે । તપ્પ ણં સા રેવતી ગાઠાવટિની સીદં અણગારં પઞ્ચમાણં પાસતિ, પાસિત્તા દટ્ટતુટ્ટં પિપ્પામેવ આસણાથો અચ્ચુટ્ટે, અચ્ચુટ્ટેત્તા સીદં અણગારં સત્તટ્ટ પયાઈ અણુગચ્છદ, સ૦ ૨ અણુગચ્છિત્તા તિમ્બુત્તો આયાહિણં પયાહિણં કરેતિ, આ૦ ૨ કરેત્તા ચંદતિ નમંસતિ, ચંદિત્તા નમંસિત્તા પ્વં વયાસી—‘ચંદિસંતુ ણં દેવાણુપ્પિયા ! કિમાગમણપ્પયોયણં’ ? તપ્પ ણં સે સીદે અણગારે રેવતિ ગાઠાવટ્ઠિણં પ્વં વયાસી—‘પ્વં ચલુ તુમે દેવાણુપ્પિય ! સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ ઇદ્દાણ દુવે કવોયસરીરા ઉવક્કાડિયા, તેહિં નો અટ્ટો, જલિય ને અપ્પે પામિયામિણ મજ્જારકકડપ્પં કુલ્લમંસપ્પં પ્યમાહરહિ, તેણં અટ્ટો’ । તપ્પ ણં સા રેવતી ગાઠાવટ્ઠી સીદં અણગારં પ્વં વયાસી—‘કેસ ણં સીદા ! સે ણાળી વા તવસ્સી વા, જેણં તવ પસ અટ્ટે મમ તાવ ચ્હસ્સકડે દ્દમ્મનગ્ગાણ, જઓ ણં તુમં જાણાસિ ? પ્વં જહા સંદપ્પ, જાવ—જઓ ણં અહં જાણામિ । તપ્પ ણં સા રેવતી ગાઠાવટિની સીદસ્સ અણગારસ્સ અંતિયં પ્યમટ્ટં સોઘા નિતમ્મ દટ્ટ—તુટ્ટા જેણેવ મચ્છ—ધરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા પત્તગં મોપતિ, પત્તગં મોપત્તા જેણેવ સીદે અણગારે તેણેવ ઉવાગચ્છદ, તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સીદસ્સ અણગારસ્સ પડિગ્ગદ્દગંસિ તં સઘં સંમં નિસ્સિરતિ । તપ્પ ણં તીણ રેવતીણ ગાઠાવટિનીણ તેણં દ્વચ્ચુટ્ટેણં જાવ—દ્વાણેણં સીદે અણગારે પડિલ્લમિણ સમાણે દેવાઉપ્પ નિવલ્લે, જહા વિજયસ્સ, જાવ—જમ્મજીવિયફલે રેવતીણ ગાઠાવટિનીણ રેવતી૦ ૨ । તપ્પ ણં સે સીદે અણગારે રેવતીણ ગાઠાવટિનીણ ગિદ્દાથો પટિનિસ્સામતિ, પટિનિસ્સામિત્તા મૈંદિયગામં નગરં મજ્જંમજ્જેણં નિગ્ગચ્છતિ, નિગ્ગચ્છિત્તા જહા ગોયમસામી જાવ—મત્તપાણં પડિદંસેતિ, પડિદંસેત્તા સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ પાણિસિ તં સઘં સંમં નિસ્સિરતિ । તપ્પ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે અચ્ચુટ્ટિણ જાવ—અણજ્જોવવથે વિલમિવ પન્નગમૂપ્પણં અપ્પાણેણં તમાહારં સરીરકોટ્ટગંસિ પન્નિપવતિ । તપ્પ ણં સમણસ્સ ભગવથો મહાવીરસ્સ તમાહારં આહારિયસ્સ સમાણસ્સ સે વિપુલે રોગાયંકે પિપ્પામેવ ઉવસમં પત્તે, હટ્ટે જાપ્પ, આરોગે, વલિયમરીરે, તુટ્ટા સમણા, તુટ્ટાથો સમણીઓ, તુટ્ટા સાવયા, તુટ્ટાથો સાવિયાઓ, તુટ્ટા દેવા, તુટ્ટાથો દેવીઓ, સદેવમણુયામુરે લોપ્પ તુટ્ટે ‘હટ્ટે જાપ્પ સમણે ભગવં મહાવીરે’ હટ્ટે ૨ ।

૩૬. ‘મંતે’ત્તિ મગ્ગં ગોયમે સમણં મગ્ગં મહાવીરં ચંદતિ નમંસતિ, ચંદિત્તા નમંસિત્તા પ્વં વયાસી—‘પ્વં ચલુ દેવાણુપ્પિયાણં અંતેવાસી પાઈણજાણવપ્પ સઘાણુભૂતીનામં અણગારે પગનિમ્મદ્દ જાવ—વિળીણ, સે ણં મંતે ! તદ્દા ગોસાલેણં મંગલિપુત્તેણં તવેણં તેણં માસરાસીકપ્પ સમાણે કાઈ ગપ્પ, કાઈ ઉવવથે ? [૩૦] પ્વં ચલુ ગોયમા ! મમં અંતેવાસી પાઈણજાણવપ્પ સઘાણુભૂતીનામં અણગારે પગનિમ્મદ્દ જાવ—વિળીણ, સે ણં તદ્દા ગોસાલેણં મંગલિપુત્તેણં માસરાસીકપ્પ સમાણે હદ્દં ચંદિમં સૂરિય૦ જાવ—વંમ—લંતક—મહાસુકે કપ્પે વીદ્ધચ્છિત્તા સહસ્સારે કપ્પે દેવચાપ્પ ઉવવથે । તત્થ ણં અત્થેગતિયાણં દેવાણં અટ્ટ

કહ્યા પ્રમાણે અહિં કહેતું, યાવત્—જેથી (ભગવંતના કથનથી) હું જાણું છું. ત્યારે તે રેવતી ગૃહપત્ની સિંહ અનગારની ૯ વાત સાંભળી, હૃદયમાં અવધારી હૃદ અને સંતુષ્ટ થઈ પ્વાં મક્કગૃહ—સોટું છે ત્યાં આવીને પાત્ર નોંચે મૂકે છે, પાત્ર નોંચે મૂકીને પ્વા સિંહ અનગાર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને સિંહ અનગારના પાત્રને વિષે તે સર્વ (વીજોગ પાત્ર) આપે છે. તે સમયે તે રેવતી ગૃહપત્ની ૯ દ્રવ્યશુદ્ધ ૯વા યાવત્—તે ટાનવડે સિંહ અનગારને પ્રતિભક્તિ કરવાથી દેવાયુષ વાચું, યાવત્—‘વિજયની પેટે રેવતી ૯ જન્મ અને જીવિતવ્યતું ફલ પ્રાપ્ત કર્યું ૨’—૯વી ઉદ્વોષણ થઈ. હવે તે સિંહ અનગાર રેવતી ગૃહપત્નીના ઘરથી નીકળી મૈંદિકપ્રામ નગરના મન્ચભાગમાં થઈને નીકળે છે, નીકળી ‘ગૌતમસ્વામીની પેટે માત—પાળી દેખાડે છે. દેખાડી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરના હાથમાં તે સર્વ સારી રીતે મૂકે છે. ત્યાર વાદ શ્રમણ ભગવંત મહાવીર મૂર્છા—આસક્તિરહિત, યાવત્—તૃષ્ણારહિતપણે સર્વ જેમ વિલમા પેસે તેમ પોતે તે આહારને શરીરરૂપ કોષ્ટમાં નાખે છે. હવે તે આહારને ખાધા પછી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરનો તે મહાન્ પીટાકારી રોગ તુરત જ શાન્ત થયો. તે હૃદ, રોગરહિત અને બલ્લાનશરીરવાલ્લ ધયા. શ્રમણો તુષ્ટ થયા, શ્રમણીઓ તુષ્ટ થઈ, શ્રાવકો તુષ્ટ થયા, શ્રાવિકાઓ તુષ્ટ થઈ, વેગો તુષ્ટ થયા, દેવીઓ તુષ્ટ થઈ, અને દેવ, મનુષ્ય અને અસુરો સહિત સમગ્ર વિશ્વ સંતુષ્ટ થયું કે ‘શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર હૃદ—રોગરહિત થયા.’

૩૬. [પ્ર૦] ભગવાન્ ગૌતમે ‘ભગવન્’ ! એમ કહી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરને વંદન અને નમસ્કાર કરી ૯ પ્રમાણે કહ્યું—૯ પ્રમાણે ‘ખરેખર દેવાનુપ્રિય ૯વા આપના અન્તેવાસી પૂર્વદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા સર્વાનુભૂતિ નામે અનગાર જે પ્રકૃતિના મદ્ર હતા, યાવત્—વિનીત હતા, હે ભગવન્ ! ત્યારે તેને મંચલિપુત્ર ગોશાલકે તપના તેજથી મસ્મરાશિરૂપ કર્યા ત્યારે તે મરીને ક્યા ગયા, ક્યા ઉત્પન્ન થયા ? [૩૦] ‘૯ પ્રમાણે ખરેખર હે ગૌતમ ! મારા અન્તેવાસી પૂર્વદેશોત્પન્ન સર્વાનુભૂતિનામે અનગાર પ્રકૃતિના મદ્ર યાવત્—વિનીત હતા, તેને ત્યારે મંચલિપુત્ર ગોશાલકે મસ્મરાશિરૂપ કર્યા ત્યારે તે ઝૂંચલોકમાં ચન્દ્ર અને સૂર્યને, યાવત્—બ્રહ્મ, હાન્તક અને મહાશુક કલ્પને ઓલંગી સહસ્રાર કલ્પમાં દેવરૂપે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં કેટલા એક દેવોની અદાર સાગરોપમની સ્થિતિ કહી છે. ત્યાં સર્વાનુભૂતિ દેવની પણ અદાર સાગરોપમની

રસ સાગરોવમાદં ઠિતી પન્નતા, તત્થ ણં સઘાણુભૂતિસ્સ વિ દેવસ્સ અટ્ટારસ સાગરોવમાદં ઠિતી પન્નતા । સે ણં સઘાણુભૂતી દેવે તાઓ દેવલોગાઓ આડક્ષણં, ઠિદ્ધક્ષણં, જાવ-મહાવિદેહે વાસે સિદ્ધિહિતિ, જાવ-અંતં કરેહિતિ ।

૩૭. [પ્ર૦] एवं खलु देवाणुप्पियाणं अंतेवासी कोसलजाणवण सुनक्खत्ते नामं अणगारे पगइभइए जाव-विणीए, से णं भंते ! तदा णं गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं तवेणं तेएणं परिताविए समाणे कालमासे कालं किच्चा कहिं गए, कहिं उववन्ने ? [उ०] एवं खलु गोयमा ! ममं अंतेवासी सुनक्खत्ते नामं अणगारे पगइभइए जाव-विणीए, से णं तदा गोसालेणं मंखलिपुत्तेणं तवेणं तेएणं परिताविए समाणे जेणेव ममं अंतिए तेणेव उवागच्छइ, ते० २ उवागच्छित्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता सयमेव पंच महद्वयाइं आरुमेति, सयमेव० २ आरुमेत्ता समणा य समणीओ य खामेति, खामेत्ता आलो-इय-पडिक्कंते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा उहं चंदिम-सूरिय० जाव-आणय-पाणया-रणकप्पे वीईवइत्ता अच्चुए कप्पे देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं अत्थेगतियाणं देवाणं वावीसं सागरोवमाइं ठिती पण्णत्ता । तत्थ णं सुनक्खत्तस्स वि देवस्स वावीसं सागरोवमाइं, सेसं जहा सघाणुभूतिस्स, जाव-अंतं काहिति ।

૩૮. [પ્ર૦] एवं खलु देवाणुप्पियाणं अंतेवासी कुसिस्से गोसाले नामं मंखलिपुत्ते से णं भंते ! गोसाले मंखलिपुत्ते कालमासे कालं किच्चा कहिं गए, कहिं उववन्ने ? [उ०] एवं खलु गोयमा ! ममं अंतेवासी कुसिस्से गोसाले नामं मंखलिपुत्ते समणघायए, जाव-छउमत्थे चेव कालमासे कालं किच्चा उहं चंदिम-सूरिय० जाव-अच्चुए कप्पे देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं अत्थेगतियाणं देवाणं वावीसं सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता । तत्थ णं गोसालस्स वि देवस्स वावीसं सागरोवमाइं ઠિતી પન્નતા ।

૩૯. [પ્ર૦] સે ણં ભંતે ! ગોસાલે દેવે તાઓ દેવલોગાઓ આડક્ષણં ૩ જાવ-કહિં ઉવવજ્ઞિહિતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! હ્રદેવ જંબુદીપે દીપે મારહે વાસે વિંહગિરિપાયમૂલે પુંડેસુ જળવણસુ સયદુવારે નગરે સંમુતિસ્સ રત્નો મદ્દાપ મારિયાપ કુ-ચ્છિસિ પુત્તતાપ પદ્ધાયાહિતિ । સે ણં તત્થ નવણં માસાણં વહુપડિપુત્ત્રાણં જાવ-વીતિકંતાણં જાવ-સુરુવે દારપ પયાહિતિ ।

સ્થિતિ છે, તે સર્વાનુભૂતિ દેવ તે દેવલોકથી આયુપનો ક્ષય થવાથી અને સ્થિતિનો ક્ષય થવાથી યાવત્-મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા સિદ્ધ થશે, યાવત્-સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.

૩૭. [પ્ર૦] ए प्रमाणे खरेखर देवानुप्रिय एवा आपना शिष्य कोशल देशमा उत्पन्न थयेला सुनक्षत्र नामे अनगार प्रकृतिना भद्र, यावत्-विनीत होता, तेने ज्यारे मंखलिपुत्र गोशालके तपना तेजयी परिताप उत्पन्न कर्यो ल्यारे ते मरणसमये काळ करीने क्या गया, क्या उत्पन्न थया ? [उ०] हे गौतम ! ए प्रमाणे खरेखर मारो शिष्य सुनक्षत्र नामे अनगार प्रकृतिनो भद्र यावत्-विनीत हतो, तेने ज्यारे मंखलिपुत्र गोशालके तपना तेजयी परिताप उत्पन्न कर्यो ल्यारे ते मारी पासे आव्यो, मारी पासे आवी वन्दन-नमस्कार करी खयमेव पाच महाव्रतोनो उच्चार करी श्रमण अने श्रमणीओने खमावी, आलोचना अने प्रतिक्रमण करी, समाधिने प्राप्त थई मरणसमये काळ करीने ऊर्ध्व लोकमा चन्द्र अने सूर्यने तथा यावत्-आणत, प्राणत अने आरण कल्पने ओळंगी अच्युत देवलोकमां देवपणे उत्पन्न थयो. त्या केटलाएक देवोनी वावीश सागरोपमनी स्थिति कही छे. तेमा सुनक्षत्र देवनी पण वावीश सागरोपमनी स्थिति छे. वाकी वहुं सर्वांनुभूति संबन्धे कहुं छे तेम अहि जाणवुं; यावत्-सर्व दुःखोनो अन्त करशे.

૩૮. [પ્ર૦] ए प्रमाणे खरेखर देवानुप्रिय एवा आपनो अन्तेवासी कुशिष्य मंखलिपुत्र गोशालक छे, ते मंखलिपुत्र गोशालक मरण समये काळ करीने क्या गयो, क्या उत्पन्न थयो ? [उ०] ए प्रमाणे खरेखर हे गौतम ! मारो अन्तेवासी कुशिष्य मंखलिपुत्र गोशालक जे श्रमणनो घातक अने यावत्-छन्नस्थ हतो, ते मरणसमये काळ करीने ऊर्ध्वलोकमा चन्द्र अने सूर्यने ओळंगी यावत्-अच्युत कल्पने विपे देवपणे उत्पन्न थयो. त्यां केटला एक देवोनी वावीश सागरोपमनी स्थिति कही छे, त्यां गोशालक देवनी पण वावीश सागरोपमनी स्थिति छे.

૩૯. [પ્ર૦] ते गोशालक देव ते देवलोकથી આયુપના ક્ષય થવાથી ૩ યાવત્-ક્યા ઉત્પન્ન થશે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આ જંબુ-દ્વીપનામે દ્વીપમા ભરત ક્ષેત્રને વિષે વિન્ધ્યાચલ પર્વતની તલેટીમા પુંડનામે દેશને વિષે શતદ્વારનામે નગરમાં સમુતિ (સન્મૂર્તિ) નામે રાજાને મદ્દા નામે માર્યાની કુક્ષિને વિષે પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થશે. તે લ્યા નવ માસ વરોવર પૂર્ણ થયા વાદ અને સાડા સાત દિવસ વીલ્યા પછી યાવત્-સુન્દર વાલ્કને જન્મ આપશે.

સુનક્ષત્ર અનગાર
કાલ કરી ન્યાં ગયો

ગોશાલક કાલ
ન્યાં ગયો ?

ગોશાલક દેવલોક
ચવી ન્યાં જશે

૪૦. જં રયાણિં ચ ણં સે દારણ જાઠહિતિ, તં રયાણિં ચ ણં સયદુવારે નગરે સન્નિતરવાહિરિય ભારગસો ય કુંભગસો ય પડમવાગે ય રયણવાસે ય વાગે વાસિહિતિ । તપ ણં તસ્સ દારણસ્સ અમ્માપિયરો પપ્પારસમે દિવસે ધીતિકંતે જાવ-સંપસે વારસાદિવસે અયમેયારુવં ગોણં ગુણનિપ્પણં નામધેજં ફાહિતિ-‘જમ્મા ણં અમ્હં ઇમ્મસિ દારણંમિ જાયંસિ સમાણંસિ સયદુવારે નગરે સન્નિતરવાહિરિય જાવ-રયણવાસે યુદ્ધે, તં હોઝ ણં અમ્હં ઇમ્મસ દારણસ્સ નામધેજં મહાપડમે મહા’ ૨ । તપ ણં તસ્સ દારણસ્સ અમ્માપિયરો નામધેજં કરેહિતિ ‘મહાપડમે’ત્તિ । તપ ણં તં મહાપડમં દારણં અમ્માપિયરો સાતિરે ગદ્ધવાસજાયગં જાણિત્તા સોમણંસિ તિહિ-કરણ-દિવસ-નમ્મયત્ત-મુણ્ણંત્તિ મહયા ૨ રાયાભિસેગેણં અભિસિંચેહિતિ । સે ણં તત્થ રાયા ભવિસ્સમિ, મહયાહિમચંત ૦ વપ્પગો, જાવ-વિહરિસ્સદ ૪ । તપ ણં તસ્સ મહાપડમસ્સ રણો અપ્પદા કદાપિ દો દેવા મહદિયા જાવ-મહેસપ્પા સેણાકમ્મં ફાહિતિ । તંજહા-પુત્રમદે ય માણિમદે ય । તપ ણં સયદુવારે નગરે વહવે રાઈ-સર-તલવર ૦ જાવ-સત્થવાહપ્પમિદ્ધો અપ્પમણં સદ્ધાવેહિતિ, અ ૦ ૨ સદ્ધાવેત્તા પ્વં વદેહિતિ-‘જમ્મા ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં મહાપડમસ્સ રણો દો દેવા મહદિયા જાવ-સેણાકમ્મં કરંતિ, તંજહા-પુત્રમદે ય માણિમદે ય, તં હોઝ ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં મહાપડમસ્સ રણો દોઽં પિ નામધેજે ‘દેવસેણે દે’ ૨ । તપ ણં તસ્સ મહાપડમસ્સ રણો દોઽે વિ નામધેજે ભવિ-સ્સતિ ‘દેવસેણે’તિ ૨ ।

૪૧. તપ ણં તસ્સ દેવસેણસ્સ રણો અપ્પયા કયાદ સેતે સંપતલવિમલસન્નિગાસે ચડહંતે હત્થિરયણે સમુપ્પજિસ્સદ ૪ । તપ ણં સે દેવસેણે રાયા તં સેયં સંપતલવિમલસન્નિગાસં ચડહંતે હત્થિરયણં દુરુદ્ધે સમાણે સયદુવારં નગરં મજ્જંમત્તેણં અમિક્ષણં ૨ અમિજાહિતિ, નિજાહિતિ ય । તપ ણં સયદુવારે નગરે વહવે રાઈસર ૦ જાવ-પમિદ્ધો અપ્પમણં સદ્ધાવેહિતિ, અ ૦ ૨ સદ્ધાવેત્તા વદેહિતિ-જમ્મા ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં દેવસેણસ્સ રણો સેતે સંપતલસન્નિગાસે ચડહંતે હત્થિરયણે સમુપ્પજે, તં હોઝ ણં દેવાણુપ્પિયા ! અમ્હં દેવસેણસ્સ રણો તથ્થે વિ નામધેજે ‘વિમલવાહણે વિ’ ૦ ૨ । તપ ણં તસ્સ દેવસેણસ્સ રણો તથ્થે વિ નામધેજે ‘વિમલવાહણે’તિ ।

૪૨. તપ ણં સે વિમલવાહણે રાયા અપ્પયા કદાપિ સમણેહિં નિગ્ગંધેહિં મિચ્છં વિપ્પડિવજ્જિહિતિ, અપ્પેગતિપ આડસે-હિતિ, અપ્પેગતિપ અવહસિહિતિ, અપ્પેગતિપ નિચ્છોડેહિતિ, અપ્પેગતિપ નિન્મત્થેહિતિ, અપ્પેગતિપ વંધેહિતિ, અપ્પેગતિપ ગિહં-

૪૦. જે રાત્રિને વિપે તે વાઝકનો જન્મ થયો, તે રાત્રિને વિપે શતદ્વાર નામે નગરમાં અંદર અને બહાર અનેક *મારપ્રમાણ અનેક કુંભપ્રમાણ વૃષ્ટિરૂપ પત્તની વૃષ્ટિ અને રત્તની વૃષ્ટિ થશે. તે વખતે તે વાઝકના માત-પિતા અગીયારમો દિવસ ધીલા પછી વારસે દિવસે આવા પ્રકારનું ગુણયુક્ત અને ગુણનિપ્પન્ન નામ કરશે-‘જે હેતુથી અમારા આ વાઝકનો જન્મ થયો દૃઢ શતદ્વાર નગરને વિપે વાણ અને અંદર યાવત્-રત્તની વૃષ્ટિ થઈ, તે માટે અમારા આ વાઝકનું નામ ‘મહાપત્ર’ ૨ હો.’ સ્વાર પછી તે વાઝકના માત-પિતા ‘મહાપત્ર’ એવું નામ પાડશે. સ્વાર પછી તે મહાપત્ર વાઝકને માતાપિતા કાંઈક અધિક આઠ વર્ષનો થયેલો જાણીને સારા તિથિ, કરણ, દિવસ નક્ષત્ર અને મુહૂર્તને વિપે અત્યંત મોટા રાજ્યાભિષેકવડે અભિષેક કરશે. હવે તે રાજા થશે, તે મહાહિમવાન આદિ પર્વતનો જેમ બલવાળો થશે-હ્યાદિ વર્ણન જાણું, યાવત્-તે વિહરશે. હવે અન્ય કોઈ દિવસે તે મહાપત્ર રાજાનું મહર્દિક યાવત્-મહામુખવાળા વે દેવો સેનાકર્મ કરશે. તે દેવોના નામ આ પ્રમાણે-પૂર્ણમદ્ર અને માણિમદ્ર. સ્વાર પછી શતદ્વાર નગરને વિપે ઘણા માંડલિક રાજાઓ, યુવરાજા, તલવર, યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખ પરસ્પર બોલાવીને ૯ પ્રમાણે કહેશે કે-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! ‘જે હેતુથી અમારા મહાપત્ર રાજાનું વે મહર્દિક દેવો યાવત્-સેનાકર્મ કરે છે, તે દેવોના નામ આ પ્રમાણે-પૂર્ણમદ્ર અને માણિમદ્ર, તે માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! અમારા મહાપત્ર રાજાનું વીજું નામ ‘દેવસેન’ ૨ હો, તે વખતે તે મહાપત્ર રાજાનું ‘દેવસેન’ એવું વીજું નામ થશે.

૪૧. સ્વાર વાદ તે દેવસેન રાજાને અન્ય કોઈ દિવસે શ્વેત, નિર્મલ શંખના તઢીયાસમાન અને ચાર દન્તવાળું હસ્તિરત્ન ઉત્પન્ન થશે, સ્વારે તે દેવસેન રાજા શ્વેત, નિર્મલ શંખના તઢસમાન અને ચાર દન્તવાળા હસ્તિરત્ન ઉપર ચઢીને શતદ્વાર નગરના મધ્યભાગમાં થઈને વારં-વાર જશે અને નીકળશે. તે વખતે શતદ્વાર નગરને વિપે ઘણા માંડલિક રાજાઓ, યુવરાજા યાવત્-સાર્થવાહ પ્રમુખ એક વીજાને બોલાવશે, બોલાવીને કહેશે કે ‘હે દેવાનુપ્રિયો ! જેથી અમારા દેવસેન રાજાને શ્વેત, નિર્મલ શંખતઢના જેવો અને ચાર દાંતવાળો ઉત્તમ હસ્તી ઉત્પન્ન થયો છે, તે માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! અમારા દેવસેન રાજાનું ત્રીજું નામ ‘વિમલવાહન’ હો. સ્વારે તે દેવસેન રાજાનું ‘વિમલવાહન’ એવું ત્રીજું નામ પડશે.

૪૨. સ્વાર વાદ તે વિમલવાહન રાજા અન્ય કોઈ દિવસે શ્રમણ નિર્ગ્રન્થોની સાથે મિથ્યાત્વ-અનાર્થપણું આચરશે, કેટલાક શ્રમણ નિર્ગ્રન્થોનો આશ્રોય કરશે, કેટલાકની હાસી કરશે, કેટલા એકને જુદા પાડશે, કેટલાએકની નિર્ભર્ત્સના કરશે, કેટલાએકને વાંધશે,

૪૦ * વીશ મ્હ બલ અથવા સો પલને માર કહે છે, અને સાત આઢક પ્રમાણ, એકી આઢક પ્રમાણ અને સો આઢક પ્રમાણ માનને જઘન્ય, મધ્ય અને વરદટ્ટ કુભ કહે છે.

अहेति, अप्पेगतियाणं छविच्छेदं करेहिति, अप्पेगतिप पमारहेति, अप्पेगतियाणं उद्वेहिति, अप्पेगतियाणं वत्थं, पडिग्गहं, कंबलं, पायपुंछणं आच्छिदिहिति, विच्छिदिहिति, मिदिहिति, अवहरिहिति, अप्पेगतियाणं भत्तपाणं वोच्छिदिहिति, अप्पेगतिप णिन्नगरे करेहिति, अप्पेगतिप निव्विसप करेहिति । तप णं सयदुवारे नगरे वहवे राईसर० जाव-वदिहिति-एवं खलु देवाणुप्पिया ! विमलवाहणे राया समणेहिं निग्गंथेहिं मिच्छं विप्पडिवन्ने अप्पेगतिप आउस्सति, जाव-निव्विसप करेति, तं नो खलु देवाणुप्पिया ! एयं अम्हं सेयं, नो खलु एयं विमलवाहणस्स रत्तो सेयं, नो खलु एयं रज्जस्स वा रट्टस्स वा वलस्स वा वाहणस्स वा पुरस्स वा अंतेउरस्स वा जणवयस्स वा सेयं, जणं विमलवाहणे राया समणेहिं निग्गंथेहिं मिच्छं विप्पडिवन्ने, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अम्हं विमलवाहणं रायं एयमट्टं विन्नवित्तप, त्तिकट्टु अन्नमन्नस्स अंतियं एयमट्टं पडिसुणंति, अ० २ पडिसुणित्ता जेणेव विमलवाहणे राया तेणेव उवागच्छंति, तेणेव उवागच्छित्ता करयलपरिग्गहियं विमलवाहणं रायं जएणं विजएणं वद्धावेति, ज० २ वद्धावेत्ता एवं वदिहिति-‘एवं खलु देवाणुप्पिया समणेहिं निग्गंथेहिं मिच्छं विप्पडिवन्ना अप्पेगतिप आउस्संति, जाव-अप्पेगतिप निव्विसप करेति, तं नो खलु एयं देवाणुप्पियाणं सेयं, नो खलु एयं अम्हं सेयं, नो खलु एयं रज्जस्स वा जाव-जणवयस्स वा सेयं, जं णं देवाणुप्पिया ! समणेहिं निग्गंथेहिं मिच्छं विप्पडिवन्ना, तं विरमंतु णं देवाणुप्पिया ! एअस्स अट्टस्स अकरणयाप ।

४३. तप णं से विमलवाहणे राया तेहिं व्हहिं राईसर० जाव-सत्थवाहप्पभिईहिं एयमट्टं विन्नत्ते समाणे ‘नो धम्मो’त्ति ‘नो तवो’त्ति मिच्छा विणएणं एयमट्टं पडिसुणेहिं(हि)ति । तस्स णं सयदुवारस्स नगरस्स वहिया उत्तरपुरच्छिमे दिसीभागे एत्थ णं सुभूमिभागे नामं उज्जाणे भविस्सइ । सद्योउय० वन्नओ । तेणं कालेणं तेणं समएणं विमलस्स अरहओ पउप्पए सुमंगले नामं अणगारे जाइसंपन्ने० जहा धम्मघोसस्स वन्नओ, जाव-संखित्तविउलतेयलेस्से, तिन्नाणोवगए, सुभूमिभागस्स उज्जाणस्स अदूरसामंते छट्ठंछट्ठेणं अणिक्खित्तेणं जाव-आयावेमाणे विहरिस्सति ।

४४. तप णं से विमलवाहणे राया अन्नया कदायि रहचरियं काउं निज्जाहिति । तप णं से विमलवाहणे राया सुभूमिभागस्स उज्जाणस्स अदूरसामंते रहचरियं करेमाणे सुमंगलं अणगारं छट्ठंछट्ठेणं जाव-आयावेमाणं पासिहिति । पासित्ता

केटलाएकने रोकशे, केटलाएकना अवयवोनो छेद करशे, केटलाएकने मारशे, केटलाएकने उपद्रव करशे, केटलाएकना वल्ल, पात्र, काबल अने पादपुंछण छेदशे, विशेष छेदशे, मेदशे, अपहरण करशे; केटलाएकना भात-पाणीनो विच्छेद करशे, केटलाएकने नगरथी बहार काढशे अने केटलाएकने देशथी बहार काढशे. ते समये शतद्वार नगरने विपे घणा मांडलिक राजाओ अने युवराजाओ यावत् परस्पर-कहेशे के ‘हे देवानुप्रियो ! ए प्रमाणे खरेखर विमलवाहन राजाए श्रमण निर्ग्रन्थोनी साथे मिथ्या-अनार्यपणुं स्वीकार्युं छे, यावत्-केटलाएकने देशथी बहार काढे छे, ते माटे हे देवानुप्रियो ! ए आपणने श्रेयरूप नथी, आ विमलवाहन राजाने श्रेयरूप नथी, तेमज आ राज्यने, आ राष्ट्रने, वल्लने, वाहनने, पुरने, अन्तःपुरने के देशने श्रेयरूप नथी के जे विमलवाहन राजाए श्रमण निर्ग्रन्थोनी साथे मिथ्या-अनार्यपणुं स्वीकार्युं छे. ते माटे हे देवानुप्रियो ! आपणे विमलवाहन राजाने आ वात जणाववी योग्य छे.’-एम विचारी एक बीजानी पासे आ वातनो स्वीकार करे छे, स्वीकार करीने ज्या विमलवाहन राजा छे त्या आवेछे, त्या आवीने करतल परिगृहीत करीने-हाथ जोडीने विमलवाहन राजाने जय अने विजयथी वधावेछे. वधावीने एम कहेशे के ‘हे देवानुप्रिय ! आप श्रमण निर्ग्रन्थोनी साथे मिथ्या-अनार्यपणाने आचरता केटलाएकनो आक्रोश करो छो, यावत्-केटलाएकने देशथी बहार काढो छो, ते देवानुप्रिय एवा आपने श्रेयरूप नथी, ए अमने पण श्रेयरूप नथी, तेमज आ राज्यने, यावत्-देशने श्रेयरूप नथी के जे देवानुप्रिय एवा आप श्रमण निर्ग्रन्थोनी साथे मिथ्या-अनार्यपणुं आचरो छे, ते माटे हे देवानुप्रिय ! आप नहि करवा वडे आ कार्यथी वन्ध पडो’.

४३. ज्यारे ते घणा मांडलिक राजाओ, युवराजाओ यावत्-सार्थवाहप्रमुख आ वावत विनति करशे त्यारे ते विमलवाहन राजा ‘धर्म नथी, तप नथी’-एवी सुद्धिथी मिथ्या विनय वडे आ वात कवूल करशे. हवे ते शतद्वार नगरनी बहार उत्तर-पूर्व दिशाए अहिं सुभूमिभाग नामे उद्यान हशे. ते सर्व ऋतुना पुष्पादिकयुक्त-इत्यादि वर्णन जाणवुं. ते काले ते समये विमलनामे तीर्थकरना प्रपौत्र-शिष्य परपरामा थयेला सुमंगल नामे अनगार हशे. ते जातिसपन्न-इत्यादि धर्मघोष अनगारना वर्णन प्रमाणे वर्णन करवुं, यावत्-सक्षित अने विपुल तेजोलेश्यावाळा, त्रण ज्ञान वडे सहित ते सुमंगल नामे अनगार सुभूमिभाग नामे उद्यानथी थोडे दूर निरन्तर छट्टनो तप करवावडे यावत्-आतापना लेता विहरशे.

४४. हवे ते विमलवाहन राजा अन्य कोई दिवसे रयचर्या करवा निकळशे त्यारे सुभूमिभाग नामे उद्यानथी थोडे दूर रयचर्या करतो ते विमलवाहन राजा निरन्तर छट्टनो तप करता यावत्-आतापना लेता सुमंगल अनगारने जोशे. जोइने कोपाविष्ट थयेले यावत्-

विमलवाहन राजा
श्रमण निर्ग्रन्थोनी
साथे अनार्यपणा
आचरण.

सुमंगल अनगार

આસુરુત્તે જાવ-મિસિમિસેમાણે સુમંગલે અળગારે રહસિરેણં ણોહ્યાવેદિતિ । તપ ણં સે સુમંગલે અળગારે ચિમલવાહણેણં રણા રહસિરેણં નોહ્યાવિણ સમાણે સણિયં ૨ ઉટ્ટેદિતિ, ઉટ્ટેચ્ચા દોષં પિ ઉટ્ટં વાદાઓ પગિજ્જિય ૨ જાવ-આયાત્રેમાણે વિહરિસ્સંતિ । તપ ણં સે ચિમલવાહણે રાયા સુમંગલે અળગારે દોષં પિ રહસિરેણં ણોહ્યાવેદિતિ । તપ ણં સે સુમંગલે અળગારે ચિમલવાહણેણં રણા દોષં પિ રહસિરેણં ણોહ્યાવિણ સમાણે સણિયં ૨ ઉટ્ટેદિતિ, ઉટ્ટેચ્ચા ઓહિં પડંજેદિતિ, ઓ ૨ પડંજિના ચિમલવાહણસ્સ રણો તીતદં ઓહિણા આભોપદિતિ, આભોપ્પા ચિમલવાહણં રાયં એવં વડ્ઠિતિ-‘નો યલુ તુમં ચિમલવાહણે રાયા, નો ગલુ તુમં દેવસેણે રાયા, નો યલુ તુમં મહાપડમે રાયા, તુમણં રથો તથે ભવગ્ગહણે ગોસાલે નામં મંગલિપુત્તે દોત્થા, સમણવાયપ્પ, જાવ-હુડમત્થે ચેવ કાલગપ્પ, તં જતિ તે તદા સદ્ધાણુભૂતિણા અળગારેણં પમુણા વિ દોઝણં સમ્મં સદ્ધિયં, રામિયં, નિનિમ્મિયં, અદિયાસિયં, જદ્દ તે તદા સુનપ્પગત્તેણં અળગારેણં જાવ-અદિયાસિયં, જદ્દ તે તદા સમણેણં ભગવથા મહાત્તીરેણં પમુણા વિ જાવ-અદિયાસિયં, તં નો યલુ તે અદં તદા સમ્મં સદ્ધિસ્સં, જાવ-અદિયાસિસ્સં, અદં તે નયરં સદ્ધયં સરહં સસારાદિયં સત્થેણં તેપ્પણં પગાહર્યં કૂડાહર્યં માસરાસિં કરેજ્ઞામિ ।

૪૫. તપ ણં સે ચિમલવાહણે રાયા સુમંગલેણં અળગારેણં એવં વુત્તે સમાણે આસુરુત્તે જાવ-મિસિમિસેમાણે સુમંગલે અળગારે તથં પિ રહસિરેણં ણોહ્યાવેદિતિ । તપ ણં સે સુમંગલે અળગારે ચિમલવાહણેણં રણા તથં પિ રહસિરેણં નોહ્યાવિણ સમાણે આસુરુત્તે જાવ-મિસિમિસેમાણે આયાવણભૂમાઓ પચોરુમ્મ, આ ૨ પચોરુમિત્તા તેયાસનુગ્ગાપ્પણં સમોદ્દનિદિતિ, તેયા ૨ સમોદ્દનિત્તા સત્તટ્ટ પયાઈ પચોસકિદિતિ, સત્તટ્ટ ૨ પચોસકિત્તા ચિમલવાહણં રાયં સદ્ધયં સરહં સસારાદિયં સત્થેણં તેપ્પણં જાવ-માસરાસિં કરેદિતિ ।

૪૬. [પ્ર૦] સુમંગલે ણં મંતે ! અળગારે ચિમલવાહણં રાયં સદ્ધયં જાવ-માસરાસિં કરેચ્ચા કદ્દિ ગચ્છિદિતિ, કદ્દિ ઉવયજ્ઞિ-દિતિ ? [ઉ૦] ગોયમા ! સુમંગલે અળગારે ણં ચિમલવાહણં રાયં સદ્ધયં જાવ-માસરાસિં કરેચ્ચા વહ્દિં હટ્ટ-ટ્ટમ-દમમ-હુવા-લસ ૦ જાવ-વિચિત્તેદિં તવોકમ્મેદિં અપ્પાણં માવેમાણે વહ્દિં વાસાઈ સામન્નપરિયાણં પાડણેદિતિ, પાડણિત્તા માસિયાપ્પ સંલે-હ્ણાપ્પ સદ્ધિં મત્તાઈ અળસણાપ્પ જાવ-હેદેચ્ચા આલોદ્ધય-પડિવંતે સમાદિપત્તે ઉટ્ટં ચંદિમ ૦ જાવ-ગેચિજ્જિચિમાણાવાસસયં વીયી-

ક્રોધથી અત્યંત વલ્ગો એવો તે રાજા રચના અગ્રભાગ વડે સુમંગલ અનગારને અભિષાત કરી પાડી નાખશે. પ્યારે ચિમલવાહન રાજા રચના અગ્રભાગવડે તે સુમંગલ અનગારને પાડી નાખશે ત્યારે તે સુમંગલ અનગાર ધીમે ધીમે ઉઠશે, ઊઠીને વીંજીવાર ડેંચા હાથ કરી કરીને આ-તાપના લેના વિહરશે; ત્યારે તે ચિમલવાહન રાજા સુમંગલ અનગારને વીંજીવાર રચના અગ્રભાગવડે અભિષાત કરી પાડી નાખશે. પ્યારે ચિમલવાહન રાજા સુમંગલ અનગારને વીંજીવાર રચના અગ્રભાગવડે અભિષાત કરી પાડી નાખશે ત્યારે તે સુમંગલ અનગાર ધીમે ધીમે ઉઠશે, ઊઠીને અવધિજ્ઞાન પ્રયુજશે, અવધિજ્ઞાન પ્રયુજીને ચિમલવાહન રાજાને અતીતકાળે અવધિજ્ઞાન વડે જોશે, જોઈને ચિમલવાહન રાજાને પૂમ કહેશે-“તું ચરેચ્છર ચિમલવાહન રાજા નથી, તું ચરેચ્છર દેવનેન રાજા નથી, તું ચરેચ્છર મહાપદ્મ રાજા નથી, તું આ મવથી ત્રીજા મવમાં મંચલિપુત્ર ગોશાલકનામે હતો, અને શ્રમણનો ધાન કરનાર તું હથથાવસ્થામાં કાઢધર્મ પામ્યો હતો, જો કે તે વખતે સર્વાનુભૂતિ અનગારે સમર્થ છતાં પણ તારો અપરાધ સમ્યક્ પ્રકારે સહન કર્યો, તેની ક્ષમા કરી, તિત્તિક્ષા કરી અને તેને અપ્પાસિત કર્યો, જો કે તે વખતે સુનક્ષત્ર અનગારે પણ યાવત્-અપ્પાસિત-સહન કર્યો, જો કે તે સમયે શ્રમણ મગવાનું મહાવીરે સમર્થ છતાં પણ યાવત્-સહન કર્યો, પરંતુ ચરેચ્છર હું તે પ્રમાણે સમ્યક્ સહન નહિ કરું, યાવત્-અપ્પાસિત નહિ, હું ઘોડા, રથ અને સારથિસહિત તને મારા તપના તેજથી એકવાર કૂટાવાત-પાપાળમય વંચના આધાતની જેમ ભત્તરાશિરૂપ કરીશ.”

૪૫. પ્યારે તે સુમંગલ અનગારે એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે અત્યંત ગુસ્સે થયેલો અને યાવત્-અત્યંત ક્રોધથી વલ્ગો તે ચિમલવાહન રાજા સુમંગલ અનગારને ત્રીજી વાર પણ રચના અગ્રભાગ વડે અભિષાત કરી પાડી નાખશે. પ્યારે ચિમલવાહન રાજા રચના અગ્રભાગવડે ત્રીજીવાર તે સુમંગલ અનગારને અભિષાત કરી પાડી નાખશે ત્યારે અત્યંત ગુસ્સે થયેલો અને યાવત્-ક્રોધથી વલ્ગો એવા તે સુમંગલ અનગાર આનાપના મૂમિયી ઉતરી તૈજસ સમુદ્વાત કરશે, તૈજસ સમુદ્વાત કરીને, સાત આઠ પગલો પાછા જઈ ઘોડા, રથ અને સારથિસહિત ચિમલવાહન રાજાને ભત્તરાશિરૂપ કરશે.

૪૬. [પ્ર૦] હે મગવ ! સુમંગલ અનગાર ઘોડાસહિત, યાવત્-ચિમલવાહન રાજાને ભત્તરાશિરૂપ કરીને [કાઢ કરી] ક્યા જશે ક્યા ઉપન થયે ? [ઉ૦] હે ગોતમ ! સુમંગલ અનગાર ચિમલવાહન રાજાને ઘોડાસહિત યાવત્-ભત્તરાશિરૂપ કરીને ઘણા પ્રકારના છટ્ટ અટ્ટમ, ઢગમ (ચાર ઉપવાસ), દ્વાડગ મક્ક (પાંચ ઉપવાસ) યાવત્-વિચિત્ર તપકર્મ વડે આત્માને ભાવિત કરતા ઘણા વરસ સુધી શ્રમણપણાન પર્યાપ્તિને પાછશે. પાઠીને માસિક સલેહના વડે સાઠ મક્ક અનગનપણે ધીતાવીને આલેચના અને પ્રતિક્રમણ કરી સમાધિને પ્રાપ્ત થઈ ઉર્ધ્વ

चइत्ता सङ्घट्टसिद्धे महाविमाणे देवत्ताए उववज्जिहिति । तत्थ णं देवाणं अजहन्नमणुक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता ।
य णं सुमंगलस्स वि देवस्स अजहन्नमणुक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता । से णं भंते ! सुमंगले देवे ताओ देव-
गेगाओ जाव-महाविदेहे वासे सिज्जिहिति, जाव-अंतं काहिति ।

४७. [प्र०] विमलवाहणे णं भंते ! राया सुमंगलेणं अणगारेणं सहए जाव-भासरासीकए समाणे कहिं गच्छिहिति,
हिं उववज्जिहिति ? [उ०] गोयमा ! विमलवाहणे णं राया सुमंगलेणं अणगारेणं सहए जाव-भासरासीकए समाणे अहेस-
त्ताए पुढवीए उक्कोसकालट्टिइयंसि नरयंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । से णं ततो अणंतरं उव्वट्ठित्ता मच्छेसु उववज्जि-
हेति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे दाहवक्कीए कालमासे कालं किच्चा दोच्चं पि अहेसत्ताए पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि नर-
यंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । से णं तथोऽणंतरं उव्वट्ठित्ता दोच्चं पि मच्छेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-
किच्चा छट्ठीए तमाए पुढवीए उक्कोसकालट्टिइयंसि नरयंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । से णं तथोहिंतो जाव-उव्वट्ठित्ता
स्थियासु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे दाह० जाव-दोच्चं पि छट्ठीए तमाए पुढवीए उक्कोसकाल० जाव-उव्वट्ठित्ता
दोच्चं पि स्थियासु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा पंचमाए धूमप्पभाए पुढवीए उक्कोसकाल० जाव-उव्व-
ट्ठित्ता उरएसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा दोच्चं पि पंचमाए जाव-उव्वट्ठित्ता दोच्चं पि उरएसु उवव-
ज्जिहिति, जाव-किच्चा चउत्थीए पंकप्पभाए पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि जाव-उव्वट्ठित्ता सीहेसु उववज्जिहिति । तत्थ
वि णं सत्थवज्जे तहेव जाव-किच्चा दोच्चं पि चउत्थीए पंक० जाव-उव्वट्ठित्ता दोच्चं पि सीहेसु उववज्जिहिति, जाव-किच्चा
तच्चाए वालुयप्पभाए पुढवीए उक्कोसकाल० जाव-उव्वट्ठित्ता पक्खीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा
दोच्चं पि तच्चाए वालुय० जाव-उव्वट्ठित्ता दोच्चं पि पक्खीसु उववज्जिहिति, जाव-किच्चा दोच्चाए सक्करप्पभाए जाव-उव्वट्ठित्ता
सिरीसवेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थ० जाव-किच्चा दोच्चं पि दोच्चाए सक्करप्पभाए जाव-उव्वट्ठित्ता दोच्चं पि सिरीसवेसु
उववज्जिहिति, जाव-किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि नरयंसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । जाव-उव्व-
ट्ठित्ता सण्णीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-किच्चा असन्नीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव-

लोकमां चन्द्र अने सूर्य, यावत्-सो त्रैवेयक विमानावासने ओळंगी सर्वार्थसिद्ध महाविमानमा देवपणे उपजगे. त्या देवोनी जघन्य अने
उत्कृष्टरहित एवी तेन्नीश सागरोपमनी स्थिति कही छे. त्या सुमंगल देवनी पण जघन्य अने उत्कृष्टरहित एवी तेन्नीश सागरोपमनी स्थिति
हशे. ते सुमंगल देव ते देवलोकथी यावत्-भवना क्षय थवाथी महाविदेह क्षेत्रमा सिद्ध थशे, यावत् सर्व दुःखोने अन्त करगे.

४७. [प्र०] हे भगवन् ! ज्यारे सुमंगल अनगार घोडासहित विमलवाहन राजाने यावत्-भस्मराशिरूप करशे ल्यार वाद ते क्यां
जशे, क्यां उत्पन्न थशे ? [उ०] हे गौतम ! सुमंगल अनगारे घोडासहित यावत्-भस्मराशिरूप कर्या पछी ते विमलवाहन राजा अधः-
सत्तम पृथिवीमां उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकने विपे नारकपणे उत्पन्न थशे. त्याथी च्यवीने तुरत मत्स्योने विपे उत्पन्न थशे. त्यां पण
शस्त्रवडे वध थवाथी दाहनी पीडावडे मरणसमये काळ करीने वीजीवार पण अधःसत्तम नरकपृथिवीमां उत्कृष्टस्थितिवाळा नरकावासने
विपे नारकपणे उत्पन्न थशे. त्यांथी अन्तररहितपणे च्यवी वीजीवार पण मत्स्योमां उत्पन्न थशे. त्या पण शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ
करीने छट्ठी तमा नामे नरकपृथिवीमा उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकमां नैरयिकपणे उत्पन्न थशे. त्याथी नीकळी तुरतज स्त्रीने विपे उत्पन्न
थशे. त्या पण शस्त्रद्वारा वध थतां दाहनी पीडाथी यावत्-वीजीवार छट्ठी तमा पृथिवीमा उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकमां नारकपणे
उत्पन्न थशे. यावत्-त्यांथी नीकळीने वीजीवार पण स्त्रीओमां उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ करीने
पांचमी धूमप्रमाने विपे उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकावासमां यावत्-उत्पन्न थशे. त्याथी नीकळीने उरःपरिसर्पमां उत्पन्न
थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध थवाथी काळ करीने वीजीवार पांचमी नरकपृथिवीमां उत्पन्न थइ, त्याथी नीकळी यावत्-वीजीवार
उरःपरिसर्पमां उत्पन्न थशे. त्याथी यावत्-काळ करीने चौथी पंकप्रभा पृथिवीमां उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकने विपे
नारकपणे उत्पन्न थइ, यावत्-त्याथी नीकळी सिंहोमा उत्पन्न थशे, त्या पण शस्त्रवडे वध थवाथी ते प्रमाणेज यावत्-काळ
करीने वीजीवार चौथी पंकप्रभामा उत्पन्न थइ, यावत्- त्याथी नीकळी वीजीवार सिंहोमां उत्पन्न थशे, त्याथी यावत्-काळ करीने
त्रीजी वालुकाप्रभामा उत्कृष्टकाळनी स्थितिवाळा नरकावासमा उत्पन्न थइ, त्यांथी नीकळी पक्षीओमां उत्पन्न थशे. त्यां पण शस्त्रवडे वध
थाथी यावत्-काळ करी वीजीवार त्रीजी वालुकाप्रभामा उत्पन्न थइ यावत्-त्याथी नीकळी वीजीवार पक्षीओमा उत्पन्न थशे. यावत्-काळ
रा त्याथी वीजी शर्कराप्रभामां उत्पन्न थइ, यावत्-त्याथी नीकळी सरिरूप (शीकारी पशुओ)ने विपे उपजशे. त्यां शस्त्रवडे वध
थाथी यावत्-काळ करी वीजीवार शर्कराप्रभाने विपे यावत्-उत्पन्न थशे. अने त्याथी नीकळी वीजीवार मरीखपमां उत्पन्न थशे. यावत्-
काळ करीने आ रत्नप्रभापृथिवीने विपे उत्कृष्ट काळनी स्थितिवाळा नरकावासमा नैरयिकपणे उत्पन्न थशे. यावत्-त्यांथी नीकळीने राक्षीने
ने उपजशे. त्या पण शस्त्रवडे वध थवाथी यावत्-काळ करीने असन्नीमा उत्पन्न थशे. त्यापण शस्त्रवडे वध थतां यावत्-काळ करीने
वीजीवार पण आ रत्नप्रभापृथिवीमा पत्योपमना असंख्यातमा भागनी स्थितिवाळा नरकावासमां नारकपणे उत्पन्न थशे. एगे त्यांथी यावत्-

विमलवाहन मरण
पछी क्यां जशे ?